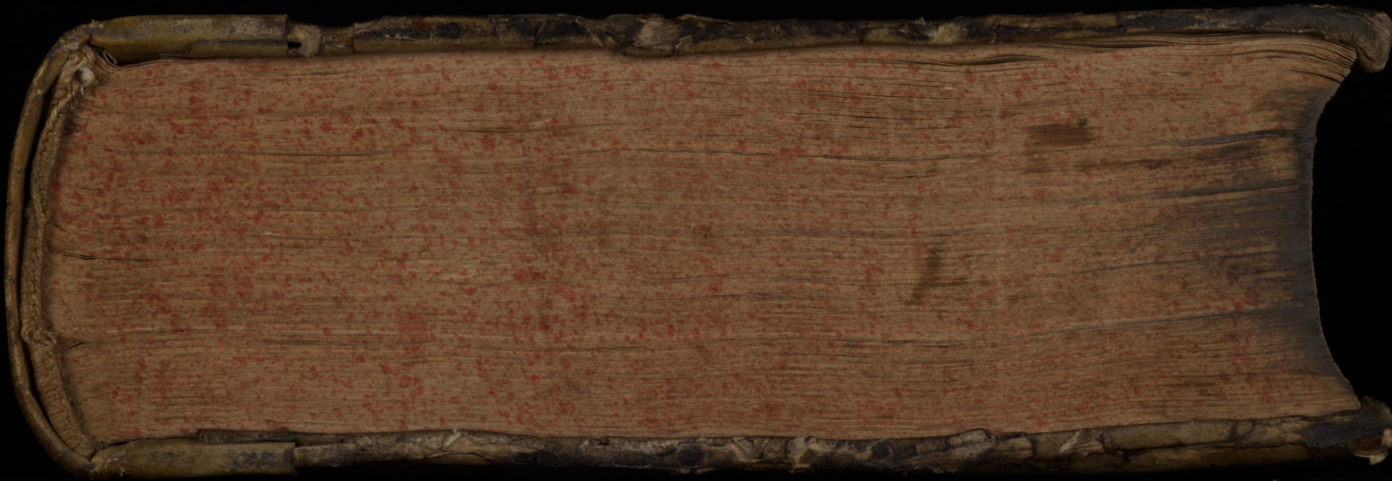
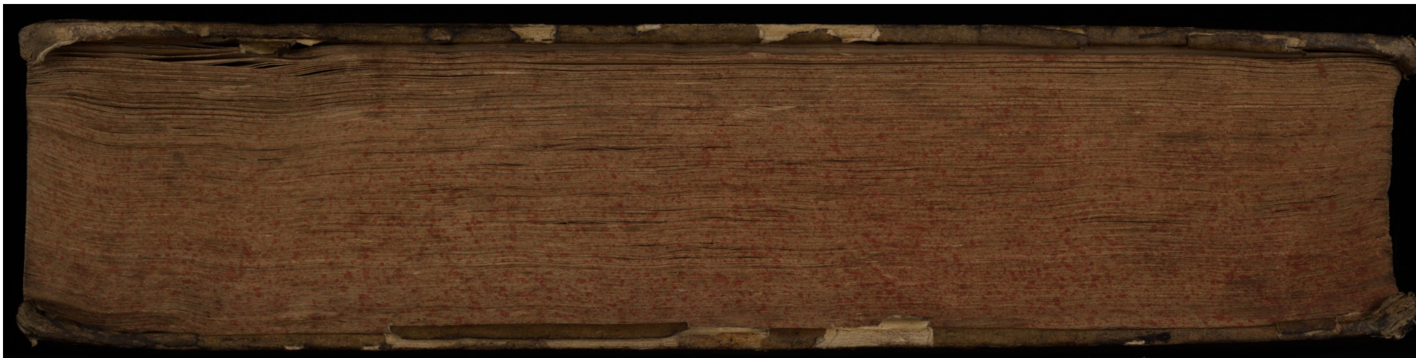

DE
CHIRURGIA
SCRIPTORES

Coll complet
P Joseph Bariclo

Payne 12/7/11

CHIRURGIA.

DE CHIRURGIA SCRIPTORES OPTIMI QUIQUE VETERES ET RECENTIORES, PLERIQUE IN GERMANIA ANTEHAC NON EDITI, NUNC PRIMUM IN UNUM CONIUNCTI VOLUMEN.

SINGULI QUI HOC VOLUMINE CONTINENtur Authores cum suis scriptis, sequente mox pagina enumerantur.

Cum gratia & priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis, & Regis Romanorum.

TIGURI
PER ANDREAM GESSNERUM F. ET IACOBUM GESSNERUM FRATRES, MENSE MARTIO ANNO SALUTIS HUMANAE
M. D. LV.

Scotti Ferrari donum

CHIRVRGIA.

IOANNIS TAGAVLTII Ambiani Vimaci, Parisiensis medici excellentis, De Chirurgica institutione libri quinque, quibus totum GVIDONIS CAVLIACI Chirurgicum volumen continetur, sed multò copiosius, et pro barbaro obscuroque, iam Latinum, elegans & expeditum.

IACOBI HOLLERII Stempani, medici Parisiensis præstantissimi, De materia Chirurgica liber.

MARIANI SANCTI Barolitani Itali artium & medicinæ doctoris & Chirurgi nostro tempore in Italia celeberrimi, Compendium Chirurgiæ.
Tractatus De capitis læsionibus à Chirurgo curandis.
Libellus De calculo renum & vesicæ, eiusque causis, signis & curatione.
Libellus aureus De lapide vesicæ per incisionem extrahendo.
Libellus De modo examinandi medicos Chirurgicos.

ANGELI BOLOGNINI professoris in Academia Bononiensi, De cura vlcerum exteriorum libri II.
Liber de vnguentis, quæ communis Chirurgorum vsus in solutæ continuitatis medela recepit.

MICHAELIS ANGELI Blondi Itali Liber De partibus ictu sectis citissimè sanandis, & medicamento aquæ nuper inuento.
De origine morbi Gallici, deque ligni Indici ancipiti proprietate, aduersus plurimorum opinionem.

BARTOLOMAEI MAGGII Bononiensis chirurgi peritissimi, De vulnerum sclopetorum & bombardarum curatione tractatus.

ALFONSI FERRII Neapolitani, medici nostro seculo clarissimi, de sclopetorum siue archibusorum vulneribus libri III.
Corollarium de sclopeti ac similium tormentorum puluere.
De caruncula siue callo, quæ ceruici vesicæ innascuntur, opusculum chirurgis omnibus imprimis vtile.

IO. LANGII Lembergij illustriss. principum Palatinorum Rheni, &c. medici doctissimi, Themata Chirurgica XI.

CL. GALENI De fascijs liber, Vido Vidio Florentino interprete.

ORIBASII De laqueis liber ex Heracle, eodem interprete.
EIVSDEM EX HELIODORO De Machinamentis liber, eodem interprete.

IACOBI DONDI Patauini medici præclari, quem Aggregatorem cognominant, Enumeratio remediorum simplicium & compositorum ad affectus fere omnes qui à Chirurgo curantur.

EXAMEN Leprosorum authoris innominati.

[illegible] Obseruationes de medicinæ Chirurgicæ præstantia & antiquitate. Eiusdem Enumeratio alphabetica virorum illustrium qui rem Chirurgicam vel scriptis vel artis vsu excoluerunt.

FIGVRAE quibus res Chirurgica mirè illustratur multæ variæque passim adiectæ sunt, instrumentorum, & aliæ: plurimæ vero fasciarum, laqueorum & machinamentorum in Galeni & Oribasij libris.

SVNT autem pleraque omnia Germaniæ noua, & quæ alibi prius impressa fuêre, longè nunc emendatiora.

INDICES accesserunt duo, alter capitum ab initio, alter alphabeticus in fine voluminis.

NOBILI VIRO GERYONI Seilero illustris Augustanæ Reip. Medico præstantissimo Conradus Gesnerus medicus Tigurinus S. D.

CVM præstantiores aliquot Chirurgiæ scriptores diligentissimi typographi patrueles mei, uno uolumine cōplecti proposuissent, meo quidem consilio illos potissimum, quos uides uir præstantissime, hoc tempore coniunxerunt. Nam si qui alij idem argumentum suis scriptis excoluêre, illorum libros, uel quia ad manum nobis non erant, uel quòd essent maiores quàm qui alijs accedere possent commodè, uel quòd sermone sordido & parum Latino conscripti, omitti placuit. Quorundam uerò, quia passim extarent, cum alibi tum in Germania excusæ, Chirurgicas lucubrationes non duximus adiungendas. quo nomine ueterum etiam, *Hippocratis, Galeni, Celsi, Aeginetæ, Aëtij*, huius argumenti scripta sunt prætermissa: & insuper ne opera eorum, quæ integra alioqui uænire & distrahi solent, diuellerentur. Has igitur ob causas relictis cæteris, hosce tantum quos titulus promittit authores typographi coniunctos ediderunt: quorum pleriq; ut doctissimè sic utilissimè, uel de tota re Chirurgica, uel aliqua eius parte scripserunt. Quòd si tamen eorum in uno aut altero fortè, uel styli puritas, uel aliud quippiam desiderari possit, id aut utilitate libri & proba rerum ipsarum tractatione, aut saltem candidá felicium quorundam remediorum communicatione pensabitur. Itaq; cum horum quoq; libelli nec magni, nec in Germania hactenus excusi in promptu nobis essent, cæteris melioribus accesserunt. Sed hæc in uniuersum: de singulis uerò authoribus qui hoc uolumine includuntur, ampliùs dicam in Enumeratione rei Chirurgicæ scriptorum. Cæterùm hæc authorum coniunctio qui unū aliquod argumentum tractauêre, mihi sanè summopere probatur: præsertim si non maioribus libris, quàm ut plures iungi commodè possint, scripta sua absoluerint. Est enim commoditas quædam studiorum, si plures super eadem re authores simul omnes in promptu exhibeantur. Magis uerò hoc fieri laudo in lucubrationibus illis, quæ ab authoribus unicæ & singulares prodierunt. hæ enim propter paruitatem neglectę (cum alia eorundem opera, quibus addantur, non extent) faciliùs aut pereūt aut latent. Coniunctio autem plurium in unum uolumen, quasi conseruatio quædam est & ad posteritatem transmissio. Ferè enim maiuscula uolumina minus negliguntur, & cum à typographis ac bibliopolis uenduntur emunturq; commodius ac libentius, tum à studiosis asseruantur diligentius. Porrò iam absoluto opere ne ueluti acephalum prodiret (ut ipsi iudicabant) petierunt à me patrueles mei, ut præfatione aliqua mea lectori rationem de coniunctis hîc scriptoribus redderem: quod quidem ego propter arctissimum necessitudinis mutuæ uinculū, pernegare ipsis non potui. Et cum subiret, me neq; authoritate, imperitum Chirurgiæ hominem, neq; eloquentia aut doctrina, quarum in me neutram esse agnosco, ullum huic operi ornamentum adferre posse: mox tui, clarissime & doctissime SEILERE, reputatio, hoc est tuarum uirtutum, doctrinæ, nobilitatis, & in me quoq; beneuolentiæ, ultrò se animo ingessit: ita ut sperarem non ingratum præstantiæ tuæ futurum, si nomen tuum ueluti caput huic uolumini exornando præponerem. id quod eò

confidentius à me factum est, quòd iam prius ex RAPHAELIS optimi & omninò supra ætatem doctissimi filij tui merito iam comitis Palatini literis intellexeram, hosce præ cæteris de Chirurgia doctores uno comprehendi uolumine tibi non displicere. Quamobrem hoc Opus non quidem meum, non sine meo tamen consilio nunc primum in Germania editum & digestum, suppeditatis etiam de bibliotheca mea exemplaribus, (in quorum nonnullis immodicè prius librariorum incuria deprauatis innumeri loci succisiuis lectionibus meis sunt emendati) mea deniq; Chirurgorum illustrium Enumeratione auctum, splendidissimo nomini tuo inscribere ac dedicare uisum est. Sic enim quod per me præstare non poteram, tui nominis tuæq; authoritatis beneficio uideor mihi iam consecutus. Nam & eruditio tua singularis est, & in uniuersa re medica experientia celebris, & iudicium insigne. Ex quibus sanè ac reliquis in te positis uirtutibus cum familiæ tuæ, tum Reipub. Augustanæ (quæ plurimis iam annis te inter præcipuos archiatros fœlicissimè utitur) non parum decôris & gloriæ accedit. Quare his etiam libris, quibus te patronum elegi, plurimum ornamenti eadem ratione partum iri minimè dubito. Admitte igitur, & solita erga bonos ac studiosos omnes humanitate hos quoq; de re Chirurgica scriptores prosequere: & Gesnerum tuum, qui te plurimum colit ac ueneratur, amare perge. Tiguri Heluetiorum, Nonis Ianuarij, anno Salutis,

M. D. L V.

ENVME-

ENVMERATIO LIBRORVM ET CAPITVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

Numerus adiectus folium indicat. et si punctus numerum præcedat, folij prima facies: si sequatur, secunda accipi debet.

IOAN. TAGAVLTII Vimaci De Chirurgica institutione libri V. quibus præposita est eiusdem authoris Generalis & compendiaria Chirurgi institutio facili & artificiosa methodo tradita. pag. 1

CAPITA CVRATIONVM, APHORISMORUM INSTAR, AD CUIUSQ. CAPITIS FINEM SUBIJCIUNTUR.

CAPITA LIBRI I. QVI EST DE TVMORIBUS PRÆTER NATURAM.

Tumorum qui præter naturam consistunt generalis diuisio 5.

Caput 1. Quid sit tumor præter naturam, qui vulgò generali nomine apostema dicitur, & multiplicis eiusdem definitionis examinatio .8

2. De differentijs tumorum qui præter naturam incidunt .9

3. De causis tumorum præter naturam .12

4. De signis tumorum præter naturam 13.

5. De curatione tumorum præter naturam in vniuersum (eorum maximè, qui ex influxu humorum fiunt, veraq. apostemata vulgo dicuntur) & abscessuum, quas exituras vocant .15

6. De phlegmone vera, & alijs à sanguine procreatis tumoribus 17.

7. De carbunculo, gangræna, & sphacelo, quas sanguineas pustulas vocant .22

8. De erysipelate & alijs tumoribus à bile creatis. pagina 25.

9. De formicis, & alijs verrucarum differentijs. pagina .30

10. De œdemate & tumoribus frigidis, pituitosis, et flatuosis 31.

11. De tumoribus qui inflationes dicuntur Latinis, vulgò autem apostemata ventosa 33.

12. De tumore è serosa substantia creato, quod aquosum apostema nominant .35

13. De glandulis, nodis, strumis, & cæteris abscessibus, quas excrescentias phlegmaticas vocant .36

14. De scirrosis tumoribus ex atra bile creatis .42

15. De canceroso tumore, quem vulgò cancrum apostematosum vocant 45.

CAPITA LIBRI II. QVI TRACTAT de plagis seu cruentis vulneribus.

Generalis diuisio vulnerum 48.

Cap. 1. Quid vulnus, quæ sint species solutæ vnitatis, quot vulnerum differentiæ, & à quibus sumantur. pagina .49

2. De causis, signis, & iudicijs vulnerum .50

3. De signis & iudicijs vulnerum 50.

4. De curatione vulnerum, & variorum circa ea symptomatum, in vniuersum 54.

5. De vulnere in carne accepto, & eius differentijs 70.

6. De cauo vulnere, cum amissione substantiæ cutis vtriusque & carnis subiectæ tantum, non etiam ossis 72.

7. De vulnere impleto siue æquali 74.

8. De vulnere supercrescentem carnem habente, quam Græci hypersarcosin vocant 75.

9. De vulnere contuso ab aëre alterato, dura callosaq. labra habente, cruciante, & phlegmone, aut alio præter naturam tumore implicito .76

10. De ecchymosi seu ecchymomate, id est sanguinis subter cutem effusione & coitu, quod vnà cum contusione ruptioneq., cute integra manente, hoc est, non vulnerata, incidit 76.

11. De vulnere ex morsu vel ictu animalium, tum venenatorum, tum aliorum non ita noxiorum illato, & præsertim de morsu canis rabiosi .78

12. De vulnere cum profusione sanguinis ex venis & arterijs 80.

13. De vulneribus neruorum, tendonum & ligamentorum 83.

14. De vulneribus ossium .88

CAPITA LIBRI III. QVI EST DE vlceribus curandis.

Generalis diuisio vlcerum 89.

Cap. 1. Quid sit vlcus vulgò apud chirurgos, & eius definitionis interpretatio .91

2. De differentijs ulcerum, & à quibus sumantur. pag. 91.

3. De causis vlcerum 92.

4. Signa quibus vlcerum differentiæ dignoscuntur, ex eorum definitionibus petita 93.

5. Vlcerum prognostica siue iudicia 94.

6. De curatione vlcerum in vniuersum .95

7. Vlceris dyscrati, id est, cum intemperie iuncti curatio .96

8. De vlcere cum tumore particulæ 96.

9. Vlceris contusi curatio .97

10. De carne in vlceribus supercrescente, quam Græci hypersarcosin nominant, tollenda .97

11. Vlceris cum duritie & decoloratione labrorum curatio 97.

12. Varicum cum vlcere complicatarũ curatio 97.

13. De verminoso vlcere .98

14. Vlceris dirupti, & cum ossis corruptione complicati, curatio .98

15. De vlceribus dysepulotis inueteratis, & ijs quæ

cacoethe & Chirenia dicunt .99
16. De proprijs ac (ut loquuntur) magis famosis vlcerum differentijs: & primo de vlcere virulento & corrosiuo, quod Græcis nomódes, id est, exedens appellatur 102.
17. De sordidi & putris vlceris curatione 103.
18. De profundo & cuniculoso vlcere, quod & sinus Latinis dicitur .104
19. De fistula .107
20. De cancro exulcerato 109.

CAPITA LIBRI IIII. QVI FRActuras tradit & curat.
Generalis diuisio fracturarum .111
Cap. 1. Quid fractura, & quæ sint eius differentiæ pagina .112
2. De causis, signis & indicijs fracturæ in vniuersum 112.
3. Generalis curandæ fracturæ methodus .114

CAPITA LIBRI V. QVI LVXAta ossa distinguit & reponit.
Generalis diuisio luxationum .120
Cap. 1. Quid luxatio, quæ sint luxationum differentiæ, & quot modis ossa luxentur .121
2. De causis & signis luxationis ossium in vniuersum 121.
3. De prognosticis seu indicijs luxationum .122
4. De ratione curandi luxata in vniuersum 122.
Humani corporis ossium figuræ & nomenclaturæ pagina 125. & deinceps.

IACOBI HOLLERII STEMPANI de materia Chirurgica Liber .126

CAPITA LIBRI.
Cap. 1. De repellentibus .127
2. De attrahentibus .128
3. De resoluentibus 129.
4. De mollientibus 130.
5. De suppurantibus .132
6. De aperienda vomica 133.
7. De purgantibus 134.
8. De sarcoticis .136
9. De epuloticis .138
10. De glutinantibus .139
11. De pyroticis .141
12. De dolore .143
13. De hæmorrhagia 143.
De vtili materia in vitijs ossium 144.

MARIANI SANCTI BAROLITAni Compendium Chirurgiæ .148
Id diuiditur in tractatus III. quorum
Primus est de apostematibus, qui incipit .150
II. De vulneribus .155
III. De vlceribus .159
EIVSDEM liber de capitis læsionibus Chirurgo curandis 170.
LIBELLVS de lapide renum & vesicæ 177.
De lapide vesicæ seorsim .182
LIBELLVS aureus de lapide à vesica per incisionem extrahendo .184

EIVS CAPITA HAEC SVNT.
Cap. 1. De ordine procedendi .185
2. Anatome vesicæ .185
3. De temporis electione 185.
4. De instrumentorum nominibus & figuris: & primum de fistula tentatiua .187
5. De itinerario .187
6. De nouacula 187.
7. De exploratorio 187.
8. De duobus ductoribus .188
9. De aperiente .188
10. De forcipe 188.
11. De duobus lateribus .189
12. De frangente in curam non admittendo .189
13. De verriculo, quod & bucton dicitur 189.
14. De abstergente siue cochleari 189.
15. De situ incidendi .190
16. De ligatura .190
17. De medici præparatione 190.
18. Quomodo sit exequenda lapidis extractio 190.
19. Quomodo incisio seruanda à nocumentis custodiatur, & qui sit iacendi modus .192
20. De Conueniente diæta .192
21. De correctione accidentium 192.
22. Quomodo mulierum cura sit facienda .193
23. Exhortatio ad eos qui hanc artem exercere volunt 193.

LIBELLVS de modo examinandi medicos chirurgicos .196

ANGELI BOLOGNINI DE CVRA vlcerum exteriorum libri II.

CAPITA LIBRI I.
Cap. 1. Curatio vlcerum in quibus consistat .207
2. Consolidationem vlcerum quæ impediant .207
3. Quo nam modo prædicta consolidationem impediant 207.
4. De signis eorum quæ consolidationem impediunt pagina .208

CAPITA LIBRI II.
Cap. 1. De regulis & modis generalibus curationis vlcerum 208.
2. De cura formæ vlcerum fistularis .209
3. De cura saniei subtilis 209.
4. De cura saniei grossæ & viscosæ .210
5. De cura qualitatis saniei acutæ & corrodentis pagina .210

6. De

6. De cura sanguinis peccantis 210.
7. De cura malæ complexionis partis vlceratæ .211
8. De cura doloris 211.
9. De cura superflui fluxus sanguinis .212
10. De cura apostematis 212.
11. De cura ostracatæ carnis, seu callosæ & duræ, pagina .213
12. De cura carnis mollis 213.
13. De cura carnis superadditæ atque superfluæ, pagina 213.
14. De cura serpiginis seu pruriginis in circuitu vlceris contingentis .214
15. De cura corrosionis 214.
16. De cura putrefactionis .215
17. De cura corruptionis ossium 215.

EIVSDEM AVTHORIS LIBER DE vnguentis, quæ communis habet vsus practicantium hodiernus in solutæ continuitatis medela.

LIBRI CAPITA.

1. Quot & quæ sint vnguenta in communi practicantium vsu 216.
2. De vnguentis defensiuis 216.
3. De vnguentis digestiuis .217
4. De vnguentis mundificatiuis 217.
5. De vnguentis capitalibus 219.
6. De vnguentis Mercurialibus 220.

MICHAELIS ANGELI BLONDI De partibus ictu sectis citissimè sanandis, & medicamento aquæ nuper inuento liber .225

EIVS CAPITA (QVAMVIS NVmeri non sunt adiecti in ipso opere) hæc sunt.

1. De præstantissimis medicis & eorum doctrina, pagina .225
2. De vulneris definitione 225.
3. De vulnerum diuersitate 225.
4. De fluore sanguinis 225.
5. De vniuersali cura vulnerum .226
6. De altero breuiore & vniuersali modo curandi, pagina .226
7. An sectis partibus medicamen ex aqua conueniat 226.
8. De lana .229. Numeri 227. & 228. per librarios præteriti sunt.
9. De solertia medici .229
10. De prognosticis sectarum partium 229.
11. Partium incidendarum commemoratio .230
12. De sanandis vulneribus secundum antiquam methodum .230
13. De producentibus carnem .231
14. De glutinantibus .231
15. De sigillantibus 231.
16. De medicaminum discrimine .232
17. De causis sanitatem retardantibus .232
18 De neruis sectis 232.
EIVSDEM Blondi de origine morbi Gallici, deque ligni Indici ancipiti proprietate, aduersus plurimorum opinionem, liber .234

LIBRI CAPITA.

1. Qui morbi ex quibus nascantur succis .234
2. De origine morbi Gallici .234
3. De cura secundum Hippocratem & Galenum, pagina .235
4. De ligno Indico 235.
5. De dulcibus aquis, & earum proprietatibus, pagina 236.
6. De vniuersalibus succorum discrimen oppugnantibus .237
7. De alterantibus, & gutturis sedantibus languores .237
8. De præsidijs Aug. Niphi singularissimis 237.
9. De præstanti medicamine barbarorum 237.
10. De præstantiori medicamento .238
11. De graui odore oris .238
12. Ad incognitum mœrorem .238
13. De familiari præsidio .238
14. De aquis 238.
15. De vigilia 238.
16. De tumoribus delendis 239.
17. De vino 240.

BARTOLEMAEI MAGGII BONONIENSIS medici ac philosophi præstantissimi, de curatione vulnerum à bombardarum & sclopetorum globulis illatorum, tractatus: in quo, nunquid huiusmodi vulnera cauterio, aut veneno infecta sint, disputatur, ac aliorum omnium vlcerum rationes curatiuæ, & medicamenta ipsis vlceribus curandis idonea, ex Hippocratis, Galeni, & aliorum Græcorum sententia, copiosissimè describuntur .243
Vulnerum curatio à sclopeto factorum 248.
De vulnere partis carnosæ, vel alterius partis, cum globuli vel alterius rei præter naturã retentione, &c. pagina .256
De membri sphacelo affecti & corrupti excisione, pagina .267
De erysipelate 268.
De vulnere depascente vel serpente, quod à Græcis νομὴ dicitur .270
De sordido vlcere .271
De œdemate 275.
De carnis additæ atq; superfluæ curatione 275.
De carnis callosæ curatione 276.
Quibus modis pulueris sclopetarij granula carni infixa remoueantur .277
Duritiei quæ in iuncturis remanet, post vulneris, vel vlceris consolidationem, curatio 277.
De osse detecto & corrupto .278
MEDICAMENTORVM omnium, de quibus in hoc opere agitur, descriptio .280
INSTRVMENTORVM figuræ & deinceps. .284

ALFONSI FERRII NEAPOLITANI, insignis artium & medicinæ doctoris, De sclopetorum siue archibusorum vulneribus libri III. .287

LIBRI I. CAPITA.

Procœmium .288
1. Quid sit vulnus per sclopetum siue archibusum illatum, Ibid.
2. Quid per adustionem hoc genere vulneris sit intelligendum, Ibid.
3. Quæ sit membri adusti curatio 288.
4. Sclopeti vel archibusi puluerem venenosum esse, & in quo genere veneni reponatur, Ibid.
5. Cuius facultatis bezoarticum medicamentum curationis initio sit eligendum .290
6. Quid per contusionem hoc genere vulneris sit intelligendum, Ibid.
7. Quæ curatio contusioni conueniat 290.
8. Quid sit fractura, & quæ eius species huic vulneris generi frequenter accidat .291
9. Quæ propria sit fracturæ curatio, ac necessariò considerandà, Ibid.
10. Quot sint eius vulneris curandi rationes, Ibid.

LIBRI II. CAPITA.

1. Qui sit in compositis vulneribus curandis tenendus modus 291.
2. Quæ ad primum & quintum canonem obseruandum pertineant .292
3. De annulato specillo, atq; Alfonsino instrumento, ac gruino rostro, Ibid.
4. Quæ medicamenta extrinsecus vulneribus conueniant curationis initio .293
5. De medicamentis in extrinsecis atq; ignobilibus membris sanguinem supprimentibus 293.
6. Quæ medicamenta locis vulneri adiacentibus conueniant, à prima curatione ad securitatem abscessus. pagina .294
7. De digerentibus medicamentis ac dolorem lenientibus: & quæ abscessum prohibeant 294.
8. De reprimentibus medicamentis .295
9. Quòd saniei necessariò exitus dandus sit, Ibid.
10. Quæ ad septimum canonem pertineant 295.
11. De aluo ducenda, Ibid.
12. De sanguine mittendo, & quando id fieri debeat, Ibid.
13. De victus curatione .296
14. Quibus medicamentis abscessibus & dolori subueniatur 296.
15. Quæ medicamenta putridos neruos ac tendines detergant, & à putredine tueantur .297
16. De inquietudine, vigilia, dolore, & quo pacto curentur 297.
17. Quo nam pacto neruorum distentio seu conuulsio curetur .298
18. De maiorum bellicorum fulminum contusionibus 298.
19. De adustionibus curandis .299
20. De ossibus adustis, & quo pacto aceruata putredine liberentur 299.
21. De contractis membris, & qua in ijs curatione vti deceat .300
22. de sclopeto siue archibuso inter manus fracto pagina 300.

LIBRI III. CAPITA.

1. De internis vulneribus .301
2. Quæ medicamenta tota curatione intrinsecus adhibenda sint: ac fistula curanda 301.
3. Quæ medicamenta intrinsecus assumpta sanguinem supprimant .302
4. De victus & medendi ratione .303
5. Qua ratione plumbeus globulus quandoq; diu sine noxa in corpore retentus sit 303.

EIVSDEM Alfonsi Ferrij De sclopeti ac similium tormentorum puluere Corollarium .304
EIVSDEM De caruncula siue callo, quæ ceruici vesicæ innascuntur Liber .305

LIBRI CAPITA.

Præfatio .305
1. Ceruicis vesicæ examinatio 305.
2. Quid per carunculam siue callum intelligendum sit .306
3. Quibus de causis caruncula siue callus innascatur augeaturq́, Ibid.
4. Quibus indicijs carunculam innatam esse demonstretur 306.
5. De specillis siue instrumentis, quibus in morbi curatione vtendum est .307
6. Quæ præparatio ante propriam curationem adhibenda sit, Ibid.
7. Quo anni tempore præstet curatio 307.
8. Carunculam siue callum medicamentis præmolliendum esse, Ibid.
9. Quibus medicamentis caruncula tollatur .308
10. Qua ratione internæ partes exulceratæ atq; inflammatæ curentur post carunculæ diminutionem, pagina .309
11. Quibus medicamentis abscessibus, phlegmonis et erysipelatis scroti succuratur .310
12. Qua ratione sanati conseruentur 310.

IOANNIS LANGII LEMBERGII medici doctissimi Themata Chirurgica XI.

Thema 1. Vulnera eiaculatorijs igne tormentis (pyrobala quidam vocant) facta, citra methodum à Chirurgis temerè curari 311.
2. De chirurgorum in curanda vulnerum apostematione imperitia .312.
3. In cura causonis chirurgorum temeritas .313
4. In curanda cæca cranei fractura, cæca chirurgorum amentia 313.
5. De fungis, qui fracto craneo & alijs vlceribus adnascuntur

adnascuntur 314.
6. Oculi discißi, visu illæso, curatio .315
7. Chirurgi quare phlebotomatos sanguinem sorbere cogunt .315
8. Quare vulnera in temporibus periculosa, & venarum sectio steriles facit 315.
9. De falsa erysipelatis cura .317
10. De emplastris barbaris enhæmis .318
11. De recta luxata instaurandi methodo 318.

GALENI DE FASCIIS LIBER VIDO VIDIO Florentino interprete .321

Capitum argumenta adscribi non opus est, quòd omnia certo ordine secundum corporis humani partes se inuicem consequantur.

ORIBASII DE LAQVEIS LIBER ex Heracle, eodem VIDIO interprete, cuius capita sunt XVIII. singula de singulis laqueis .338

EIVSDEM De machinamentis liber ex Heliodoro, quibus vtuntur qui luxatis aut fractis medentur: cuius capita sunt XL. .341

IACOBI DONDI Patauini, medici præclari, quem Aggregatorem cognominant, Enumeratio remediorum simplicium & compositorum ad affectus ferè omnes qui à Chirurgo curantur, ex vetustißimis & optimis quibusq; authoribus: multò quàm antehac emendatior .359

CAPITA SVNT HAEC.

PARTIS I. DE APOSTEMATIBVS & pertinentibus ad ea.

Cap. 1. Remedia ad inflationes & apostemata: item tumores dissoluentia ac sedantia .359
2. Eruptionibus, collectionibus & apostematibus vtilia 360.
3. Quæ retardent & prohibeant apostemata .361
4. Prohibentia fluxum humorum ad apostemata, pagina 361.
5. Sedantia apostemata & dolores eorum 361.
6. Apostematibus in principio eorũ conferentia 361.
7. Maturantia apostemata & phlegmonas .362
8. Calidis apostematibus & acutis salutaria 362.
9. Ad apostemata sanguinea 363.
10. Ad erysipelata 363.
11. Ad formicam 364.
12. Ad ignem sacrum .365
13. Ad vesicas 365.
14. Ad scere vel scyre, vel epinyctides 365.
15. Ad carbunculos .366
16. Ad anthracem .366
17. Ad herpetem esthiomenum 366.
18. Ad exituras, suppurationes & adubelet 366.
19. Ad duras exituras .367
20. Ad putridas exituras .367
21. Quæ rumpant & aperiant exituras 367.
22. Mundificantia exituras 367.
23. Dolorem incisionis vel vstionis mitigantia 367.
24. Ad apostemata ex percußione .368
25. Ad furunculos vel papulas .368
26. Ad apostemata maligna, perniciosa, pestilentia, fraudulenta, ambulantia & cancerosa 368.
27. Ad apostemata phlegmatica & frigida 368.
28. Ad mollia & fluxa apostemata .369
29. Ad nodos 369.
30. Ad glandulas & apostemata earum 369.
31. Ad scrophulas & strumas 369.
32. Ad apostemata dura & durities membrorum pagina .371
33. Ad apostemata vetera 372.
34. Ad apostemata melancholica et inflationes 372.
35. Inducentia cancrum 372.
36. Ad cancrum remedia .373
37. Ad gangrænas .373

PARTIS II. DE SOLVTIONE CONTINUI in oßibus maximè, & restauratione.

Cap. 1. Ad verberatos & flagellatos 373.
2. Ad contusionem, percußionem, fracturas, & eneruatos 373.
3. Ad oßium contusiones, luxationes, & fracturas. item ad conuulsa & rupta 374.
4. Ossa fracta quæ restaurent .375
5. Ossa carne quæ cooperiant .375
6. Ad ossa corrupta 375.
7. Oßium fragmenta quæ educant 375.
8. Sagittas & alia infixa corpori extrahentia 375.

PARTIS III. DE SOLVTIONE CONTINUI in carne & cute.

Cap. 1. Ad vlcera & plagas 376.
2. Ad arterias & venas incisas 378.
3. Ad fluxum sanguinis è vulnere .379
4. Prohibentia apostemari vulnera, Ibidem
5. Ad dolorem & inflammationem vulnerũ 379.
6. Ad dolorem ex punctura spinæ 379.
7. Ad apostemata & dolorem vulnerum 379.
8. Adustionis ex igne, & similibus, & aqua feruente remedia 379.
9. Prohibentia vlcerari locum combustionis .381
10. Ad inflationem & apostema ex adustione .381
11. Adustionis eschara auferentia .381
12. Ad vlcera ex adustione .381

PARTIS IIII. DE DISPOSITIONIBUS vlcerum.

Cap. 1. Ad vlcera 381.
2. Ad vlcera infantium & mulierum 383.
3. Ad vlcera senum & durorum corporũ 383.
4. Quæ vlcera mundificent & abstergant 383.
5. Prohibentia apostemata vlcera .384
6. Ad duriciem vlcerum .384
7. Ad maligna vlcera, fraudulenta, antiqua, ambulatiua & difficilis consolidationis 384.
8. Ad vlcera corrosiua .387
9. Ad cancrosa vlcera, Ibidem.

10. *Ad sicca, corticosa & ostracata vlcera* 387.
11. *Ad verminosa vlcera,* Ibid.
12. *Ad melina vlcera,* Ibid.
13. *Ad fauos* 387.
14. *Ad fistulas,* Ibidem.
15. *Auferentia & minuentia carnem superfluam, pagina* 388.
16. *Incarnantia, glutinantia & consolidantia, pagina* 389.
17. *Cicatrizantia* .391
18. *Extenuantia & planantia cicatrices & excrementa vlcerum,* Ibidem.
19. *Ad vestigia & cicatrices vlcerum,* Ibidem.
20. *Aperientia cicatrizata* 391.

EXAMEN LEPROSORVM *authoris innominati* 391.

CONRADI GESNERI *Obseruationes de medicinæ Chirurgicæ præstantia & antiquitate ad Geryonem Seilerum* .393

Eiusdem Enumeratio alphabetica virorum illustrium qui rem Chirurgicam vel scriptis vel artis vsu excoluerunt, (& obiter de herbis aliquot vulnerarijs) pagina .395

FINIS.

CHRISTIA-

CHRISTIANISSIMO GAL-
LIARVM REGI FRANCISCO, EIVS NOMInis primo, Ioannes Tagaultius medicus.
S. D.

INTER eximias præclarasq; animi dotes, ac uirtutes propè diuinas, quibus cæteris principibus tantum antecellis, quantum dignitate, opibus, potentiaq;, & imperij magnitudine illis omnibus præstas: ea mihi potissima semper uisa est, Christianissime simul & inuictissime rex, quòd nullum unquam temporis momentum præterlabi sinis, quo non aliquid cogites, aut agas, bono ac salutari principe dignum. Siquidem quicquid otij, ac temporis à necessaria cura corporis tibi superest, tu id omne, uel reipub. tuæ sapienter moderandæ, uel honestis atq; optimis disciplinis (quæ secundas res ornant, aduersas solantur) tribuis: ut ne in uenatione quidem ipsa, qua colligendis & animi & corporis uiribus interdum uteris, tibi temperes, quin, uel de principatus tui administratione, uel de ferarum, quas persequeris, aut stirpium, quæ tunc se oculis obijciunt, aliarúm ue rerum natura, ferè semper disputes. Quo fit ut Mineruam, non minus quàm Dianam, errare in montibus & syluis subinde experiaris. Sed & in mensa illa tua regia, frequenti principum illustriumq; uirorum Cardinalium & Episcoporũ conspectu ac consessu, semper aliquid ardui doctiq; & honesti, contrà morem & exemplum aliorum principum, non eorum modò, qui nunc sunt, sed qui multis antehac seculis fuerunt, è media philosophia atq; antiquitate depromitur, ut rectè æstimanti ea sapientiæ uerius officina, quàm epulum regium possit uideri. Aut enim humanæ, eædemq; graues & te principe dignæ, aut diuinæ, quæ animum ad religionem informãt, in ea recitantur historiæ, aut de omni genere artium atq; disciplinarum disputatur. Hinc factum est, ut Gallorum respublica inde adeò quod illi præfuisti, uirtute honesta, religione ac pietate integra, iure & legibus æqua, opibus firma, copijs locuples, & gloria ampla, semper fuerit. In hac autem assidua literarum concertatione, tu quasi arbiter honorarius, inter doctos homines de rebus controuersis, ut olim in encyclijs & scholis suis (si parua magnis conferre fas est) facere solebant, magistri ac philosophi illi ueteres, non minore eloquentia quàm dignitate iudicium interponis, grauitérque decernis. Quid quòd tu omnem omnium artium materiam, rationem, & instrumenta, in numerato habes, atque appositis nominibus exprimis? in quo Themistoclis, Mithridatis, Cyriq; Persarum regis memoriam facilè superas, uel obscuras potius. Sed & cum de re medica (ut aliquid de ipsa separatim dicamus) disputatio incidit, incidit autem frequenter, tu res medicas non aliter tractas, quàm qui omni uita nihil aliud egerit. Nec aliter statuis, quàm qui in ea disciplina consenuerit: ut & præceptiones artis, & medicamentorum, presertim simplicium nomina, & uires, ipsamq; corporũ anatomen (cuius speculatione incredibiliter delectaris) ad unguẽ teneas, consilia curandi sapientissimè distinguas, uim remediorum adnotes, quid unumquodq; prosit, quid noceat, aptè & acutè definias Quanquam uerò hoc bonarum artiũ studiũ, quod nunquam intermittis, præposterè nati quidam, & ab omni ingenij cultu alieni, tanquam parùm regium irrident atque damnant. Tu tamen, Princeps longè maxime ac sapientissime, regiarum uirtutum fundamentum, & clarissimum boni ac salutaris principis ornamentum ponis, uerè cum Platone nobilissimo totius Græciæ philosopho dijudicans, non aliter fœlices fore respublicas, nisi si aut philosophis

Francisci regia laudes.

committeretur imperium, aut quibus imperium contigisset, philosophiam sequerentur. Salomon cum pro Dauid patre suo regnare cæpit, tantùm sapientiam à Deo postulauit, qua rectè iudicare, & populum sibi cómissum sapienter gubernare posset: atq; hic nihil aliud inculcabat filio suo quàm amorem ac studium sapientiæ. Nec abs re quidem: nam fato sceptra cadunt, doctrinæ auté gloria perennis. Quod tu etiã animo reputans nihil unquã charius, nihil antiquius duxisti, sapientiæ studio, atq; assidua eiusmodi bonarũ artiũ tractatione: ex qua tantos iam progressus in omni uirtute, atq; omni disciplinarũ genere fecisti, ut Imperatores illos, & belli duces clarissimos, Alexandrũ magnũ, Iulium Cæsaré, Octauium Augustũ, Scipioné Africanum, nó minus literarũ scientia, quàm bellicis artibus præstantes, facilè superaueris. Sed & hac doctrinæ cupiditate, qua semper totus sic flagras, tu non solum eorũ, quibus imperas, fortunis & corporibus, uerumetiã animis excolendis, multarũ rerũ usu ac scientia edoctus, prudenter ac sapienter (quod uerè est imperare) cósulis, prospicisq;: dum scilicet infinitos propemodũ homines ac nobiles maximè, certatim ad studia literarũ tuo exemplo excitas, atq; incendis. Regũ enim mores, reliqui ciues ferè sequunt̃. Hinc non abs re, tanquã ad certissimum rei literarię præsidiũ, externi etiam homines, qui arte aliqua præstant, ad te unum undiq; confugiunt, teq; Musarum patronũ ac fautorem eximium agnoscunt, & prædicant. Quæ res effecit, princeps humanissime, ut depulso metu, aucta spe, hosce de Chirurgia commentarios tibi consecrarem, ut scilicet in ista tua fœlici agricultura, qua semina omnium bonarum artium in hunc fœcundissimum agrum tuum, tum etiam in totum terrarum orbem, dispergis, aliquam operæ partem sustinerem: utq; aliquid ex clarissimo tuo nomine patrocinij nanciscantur, auspicatiusq; in uulgus prodeant. Sed ad id etiam me uehementer impulit, quòd haud ita pridem, sermone in mensa illa tua semel, atq; iterum de Chirurgia habito, quod in reliquis literis, Græcis, Latinis, Hebræis cœperas, idem in hac quoq; arte, quæ manu medetur, te facturum spopondisti, teq; unum aut etiam alterum doctum, & longo iam usu exercitatum medicum instituturum, qui chirurgiam Lutetiæ Parisiorum diligenter ac fideliter interpretentur. Atq; hoc quidem tuum tam sanctum, tamq; salubre institutum nobis aliquando retulerunt ἀρχίατρος Burgensis, Capellanus pater, & Guilielmus Milletus, medici tui clarissimi simul & fidelissimi. Fecerat idem quoq; paulò antè amplissimus Cardinalis Bellaius, uir omni uirtutum ac scientiarum genere cumulatissimus, ac reip. Gallicæ longè amantissimus. Qui omnes me uehementer aliquoties hortati sunt, ut chirurgicam hanc lectionem maturè aggrederer, eam quidem tibi futuram quàm gratissimam affirmantes, teq; statuisse unum aut alterum eius artis professorem Lutetiæ instituere: arbitratus amplissimo huic ac præpotenti tuo imperio, rem non utilem modo, sed & apprimè etiam necessariam futuram. Quippe quod deinceps chirurgos non parum multos haberes in regno tuo, uulneribus & fracturis ritè curandis, luxatísque decenter in suã sedem reponendis, maximè idoneos. Cæterùm tametsi hac medicinæ parte, nulli sæpè non sit opus, nobilioribus tamẽ & principibus uiris, atq; ijs etiam omnibus qui castra sequuntur, & militiæ addicti sunt, in primis necessaria est. Hi enim dum equis ad celeritatem dispositis huc atq; illuc excurrunt, dum ludis equestribus exercentur, dum in bello cum hoste confligantur & dimicant, fracturis & luxationibus, ut interim uulnera taceam, nunquam non expositi sunt: quibus, nisi ritè tractentur, uel subinde periclitantur, uel membris sic affectis suo tandem robore destitutis, reliquum uitæ tempus miseri, & imbecilles trahunt. Sed (ut unde digressa est redeat oratio) quòd nondum hæ nostræ chirurgicæ institutiones erãt absolutæ, tantisper distuli clarissimorũ, quos supra nominaui, uirorũ hortationi parere, quoad hoc, qualecũque est, opus absolueretur. Dum auté cudendo nimis cunctatur typographus,

Dedicationis occasio.

hominem ut alijs medicinæ partibus præstantem, sic chirurgiæ peritia egregiè instructum, Vidum Vidium Florentinum, doctissimi undequaq; uiri ac præstantium ingeniorum studiosissimi D. Castellani Tutelensium Episcopi singulari iudicio conquisitum, maximo rei chirurgicæ studiosorum, atque eorum qui deinceps chirurgiæ præsidio indigebunt, commodo in hanc præclarissimam urbem misisti, qui partem hanc medicinæ propè desertam & iacentem, quo ad fracta saltem & luxata pertinebat, susciperet atque extolleret. Librosq; Hippocratis (qui primus hanc artem excoluit) inextricabilibus penè sententijs, ob fœcundam & obscuram nimis breuitatem, ubique ipsi medicinæ parenti familiarem, ne dicam affectatam, refertos: & ab eo nuper cum doctissimis atque accuratissimis Galeni commentarijs, Latinos factos, magna sermonis elegantia & rerum copia, interpretaretur. Quod si hic, aut alius quispiam, pari doctrina & eruditione præditus, in hoc docendi curriculo præstiterit, bonis chirurgis, ut medicis, Galliam tuam breui refertam iri confidimus. Quod non mediocri mortalium bono, & cum sempiterna quoq; nominis tui gloria eueniet. Quandoquidem effectus chirurgiæ (quæ Celso authore pars est medicinæ uetustissima) inter cæteras artis medendi parteis euidentissimus est, & maximè necessarius, nedum utilis. Siquidem in morbis cum multũ (inquit ille) fortuna cõferat, eademq; sæpè salutaria, sæpe uana sint, iure dubitari potest, secunda ualetudo, medicine industria, an corporis beneficio contigerit. In his quoque affectibus, in quibus medicamentis extrinsecus admotis maximè utimur, quamuis profectus euidentior est, tamen sanitatem, & per hæc frustrà quæri, & sine his reddi sæpè manifestum est. Sicut in oculis, uel phlegmone, uel lippitudine arida, aut ea humorum defluxione, quam epiphoram appellant, laborantibus quotidie deprehendimus, qui à medicis, collyrijs, aut alterius generis medicamentis, diu uexati: sine his aliquando sanescunt. At in ea parte, quæ manu curat (χειρουργικὴν Græci nominant) euidens est omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen potissimum manare. Quot enim morbos, eosdemq; grauissimos, in rusticis, & urbanis, qui delicatiores sunt & medicinam auersantur, quotidie uidemus sine illa uictus ratione tam exacta, nullisq; adhibitis medicamentis, naturæ duntaxat beneficio euinci & profligari? At, si cui uel crus, uel brachium fractum sit, uel luxatus humerus, aut quispiam articulus: nunquam sine manus opera, & chirurgi industria ad sanitatem perducetur. Itaque cum tanta sit eius artis dignitas, usus, necessitas, quis hoc tuum tam salubre de constituendis chirurgiæ professoribus, institutum non maximopere probauerit? opus sanè & liberali, & magnifico principe dignum, & quo Romanorum olim imperatorum exempla, & laudata consilia reuocabis. Hi enim medicis (quos Reip. salutares & necessarios nouerant) amplissimum stipendium ducena & quinquagena annua sestertia, centena uerò rhetoribus, & poëtis, reliquarumq; disciplinarum professoribus pendebant. Intellexerunt nimirum illi semper Augusti imperatores, inter disciplinas excellentibus illustrium hominum ingenijs inuentas, & incredibili grauium uirorum cura & industria perfectas expolitasq;, Medicinam principem ac reginam existimari sine controuersia debere. Hæc enim & honestatis splendore, & utilitatis magnitudine, & iucunditatis illecebris, reliquas omnes uincit, rebusq; humanis, ceu altera secundum Deum uitæ parens & uindex apprimè est necessaria: atq; ideò non solum à Philosophis, aut Medicis, sed & ab ipsis quoque Imperatoribus, Regibus, atque etiam Pontificibus, aliquando non oscitanter exculta. Neque enim puduit illos primi ordinis uiros studium atque industriam in eo genere disciplinæ nonnunquam collocare. Et ut aliquot exempla proferamus: Augustus Cæsar compositione medica à se inuenta libenter utebatur, quam postea plerique medici in suos libros transtulerunt. Tyberius pastillum (Græci trochiscum uocant) ad

Vidus Vidius.

Chirurgię laudes.

Celsi uerba ex initio libri septimi paraphrastice reddita.

Stipendia medicorum.

Medicinę laus & regum circa eam studium.

herpetas Galeno teste, composuit. Nero imperator illaudatus quidem, sed tamen apprimè doctus, partem studij in hoc genere doctrinæ posuisse fertur. Hadriani & Iustini antidota, nomine ab eis accepto, hodie quoq; apud medicos celebrantur. Princeps Arabs Auicenna in remedijs medicis à se conscriptis, testimonium Kabithi regis locis aliquot laudat. In Serapionis commentarijs Iacibussa Medorum rex, & Kemud item Rex, uelut medicinæ testes memorantur. Lysimachus, Gentius, Eupator, & Clymenus reges, medicę artis non ignari, sua ipsorum nomina plantis indita, æterno æuo memoranda reliquerunt. Taceo Iubam Mauritaniæ regem, qui herbam Euphorbiam nomine miris laudibus celebrauit. Prætereo & Archelaum, Hieronem, Attalum, & Philometora reges, qui de plantis Græcè scripserunt. Ex Pontificibus autem, Nicolaum Quintum & Eusebium arte & professione medicos fuisse, in historijs nostris legimus. Ac de re quidem eiusmodi apud multos tam ueteres, quàm nostræ ætatis scriptores, facundia, & eruditione percelebres, in commendationem dignitatis & excellentiæ medicæ artis ac medicorum, longè plura literarum monumentis tradita sunt, quæ hoc loco referre & longum esset, & minimè necessarium, eoq; magis, quòd id iam cumulatè præstitit Andreas Tiraquellus tuus in curia Parisiensi consiliarius, uir optimis quibusq; disciplinis instructissimus, ac linguæ utriusq;, Græcæ & latinæ, Iurisq; prudentiæ, quam summa cum humanitate, & morum integritate coniunxit, peritissimus: in opere quod de nobilitate, & Iure primigeniorum mox in lucem est editurus. At uerò non est, REX illustrissime ac sapientissime, quod peregrina iam exempla commemorem, cùm tu nulla in re ueteribus cedas, adeò ut qui in posterum medicinam, ac bonas omnes disciplinas (quæ te principe & authore, suo splendori restitutæ sunt) authoritate principum commendare uolent, non habebunt necesse ueteres illos clarissimos Cæsares, Alexandros, Tyberios, Hadrianos, Iustinos, uel reges alios, aut Pontifices amplius requirere, sed te unum nominabunt, qui disciplinarum omnium intelligentia, & amplitudine stabilis ac præpotentis imperij, ueterum nemine sis inferior. Fœlicissimam igitur Gallorum rempublicam iudico, quæ te regem, tam prudentem, tamq́; salutarem, omnibusq; uirtutibus, & disciplinis ornatissimum, diuino numine consequuta, rebus omnibus ad beatè degendam uitam conferentibus, ita abundat, ut hodie uniuersi terrarum orbis tractus omnes, & omnem antiquitatem superet. Sed multò etiam fœliciorem eam fore confidimus, si te diutius incolumen, & quotidianis reipublicæ uulneribus medentem, eiusq́; partes omnes illustrantem habuerit. Quamobrem Deum optimum maximum precor, ut populum ab eo tibi commissum annos adhuc quàm plurimos, hoc salutari imperio regere possis. Quò enim ij plures erunt, plus ad cumulum fœlicitatis huius amplissimi simul & Christianissimi regni haud dubiè semper accesserit. Vale.

Pontifices medici.

Andreas Tiraquellus.

Regis Francisci laus.

AD

Ad lectorem præfatio.

Guidonis Cauliaci Chirurgice.

CHIRVRGICEN Guidonis Cauliaci, abhinc centum & septuaginta annis, tanto apud medicos iuxtà ac chirurgos in precio habitam, septennium ferè eius artis candidatis prælegi. Quam, cum tot paßim errorum ac mendarum portentis scatentem, tamq; inculta, squalenti, atq; impura barbarie conspersam, ne dicam conspurcatam, reperissem: tum in animum induxi meum, opus eiusmodi, ab illis, quibus ita refertum erat, erroribus repurgare, & à uocabulis illis sordidioribus, atq; ex intima ferè plebeij sermonis fæce acceptis, si quando per ocium liceret, pro mea uirili parte, uindicare. Videbam enim plerosq; omnes, qui in disciplinis humanioribus, & elegantioribus literis probè erant instituti, fœdam eiusmodi, atq; impuro nimis sermone traditam chirurgiam auersari, ab eiusq; lectione, uel in ipso uestibulo aditúque, perterritos, statim se subducere: nimirum existimantes (nec abs re quidem) disciplinam omnem detracto cultu orationis sordescere. Contrà autem considerabam, chirurgicos hosce commentarios, remedia quàm plurima, ad eos affectus, quæ manus operam desyderant, longè optima & efficacißima continere: ac methodo, tum ad rectè docendum, tum ad facilè discendum aptißima conscriptos esse. Itaq; operis huius non pœnitendi, nec usq; adeò (ut existimo) aspernandi prouinciam, eo consilio subiui, ut ipsum à mendis, quibus scatebat, fœdioribus uindicatum, uelut reformarem, & quanta maxima possem diligentia ac fide recognitum in lucem proferrem. Plurima igitur ex Galeno & Hippocrate à Guidone ipso desumpta, deprauatè ac perperam ex uetere illo barbaro interprete citata, uel ex doctis & fidelibus Latinis interpretibus in sensum germanum restituimus, uel ad fidem Græci exemplaris in Romanum sermonem fœlicius conuertimus: eáque non rarò, si quando obscuriora apparebant, sermone magis dilucido explicuimus: quæ uerò breuitas suppresserat, aut ambigua effecerat, sic expreßimus, ut omnis ambiguitas tolleretur. Corruptas morborum penè omnium, de quibus disserebat, & remediorum præsertim simplicium uoces propè innumeras abiecimus, & alias magis germanas, lectas, & proprias tum Græcas, tùm Latinas in locum illarum suffecimus. Ad hæc, locos quamplurimos densißimis obscuritatis tenebris obductos, penitúsque retrusos in lucem clarißimam, non mediocri labore & diligentia reuocauimus. Græcas item dictiones, & Latinas sanè multas cum barbaris, & Arabicis aliud longè significantibus turpißimo errore confusas distinximus, & explicuimus. Romanas quoq; etymologias, Gręcis uocibus ineptißimè attributas, reiecimus: & ueram illis interpretationem ex probatis authoribus iuxta linguæ utriusq; proprietatem adiecimus. Quæ falsò erant ab eo posita, (erant autem non parum multa) emendauimus, & rationibus firmißimis, adiectis etiámnum clasßicorum authorum sententijs ad rem uel maximè facientibus, refutauimus. In reliquis, quæ crassam nimis supinámque barbariem resipiebant, ea paulò tersius, ac nitidius, ne lectori sordescerent, expreßimus. Deniq; Guidonis commentarios de chirurgia conscriptos, ex purißimis Græcorum, uidelicet Hippocratis, Galeni, Pauli Aeginetæ, & Aëtij Amideni fontibus, ac longè eruditißimis, atq; elegantißimis Cornelij Celsi de re medica libris, ita locupletauimus, & illustrauimus, à mendísque illis sordidioribus, ac portentosis erroribus, quibus paßim deformati erant, expurgauimus, ut non iam amplius Cauliaci illius opus, sed nostrum meritò ab omnibus dici & æstimari poßit. Quod & me etiam tacente facilè uidebunt, ac (nisi iniqui fuerint æstimatores) ingenuè fatebuntur, quicunq; nostras has institutiones chirurgicas accuratius perlustrauerint, & eas cum scriptis

Ordo.

Guidonis conferre non fuerint grauati. In quibus (fateor) ordinem illum à Guidone constitutum (quòd nobis, ut suprà diximus, longè optimus uideretur) ubiq; ferè obseruauimus. De quo nonnihil modò, quando id præsens locus postulare uidetur, obiter dicemus. Itaq; à definitione eius ipsius de quo agitur, iuxta Philosophorum præceptum, semper auspicamur. Mox quod iam definitione explicatum est, in suas differentias diuidimus. Post hæc causas, signa, & iudicia cuiusq; subijcimus. Deniq; uniuersalem curandi rationem apponimus. Iis sic absolutis, differentiæ illæ primæ ac (ut ita dicam) genericæ, propria etiam definitione circumscribuntur, & deinceps in suas ueluti fibras finduntur, quæ notis cuiq; peculiaribus scitè designantur: præsagia deinceps cuiusq; propria notantur, postremò curandi methodus particularis describitur. Quo sanè ordine uix alius (meo quidem iudicio) statui, aut excogitari melior potuisset. Cæterùm nos tantum uniuersalem methodum eorum affectuum, qui chirurgiæ subiecti sunt, hic sequuti sumus: quòd hæc abundè satis sit, ijs qui in rationali medicina probè sunt instituti, & corporum ægrotantium, ac singularum partium affectarum temperaturam, situm, connexum, substantiam, figuram, actionem, usum, & si quæ sunt alia ex scriptis medicorum, sed Galeni maximè, didicerunt. Itaq; superuacaneum iudicaui de ijs rursus affectibus, quatenus in singulis partibus incidere consueuerunt, disserere.

Anatome.

Anatomen quoque (cuius cognitio in primis chirurgo est necessaria) prætermisimus, quòd hæc in longè eruditissimis ac propè diuinis Galeni commentarijs de usu partium corporis humani, & libris eiusdem de anatomicis administrationibus, ac quibusdam etiam alijs, summa tum arte, tum eloquentia, conscriptos (ut reliquos taceam, qui hac de re nostra memoria scripserunt) amplissimè, ac fidelissimè doceatur, & exponatur. Verùm enimuerò cum in eiusmodi libris plurima sint, quæ ualdè multis subobscura, quædam uerò alijs prolixè nimis dicta, & parum ad chirurgum pertinentia uidentur, si in posterum cognouerimus nostros hosce commentarios ab huius artis chirurgicæ studiosis hominibus probari, atq; ut his accedat anatome (quod iam subodorati sumus) desyderari quæ iam ante annos aliquot, ea, qua fieri potuit breuitate & facilitate in hanc rem, quantum satis est chirurgo, conscripsimus, alia æditione superis benè fauentibus, ne quid huic operi desit, in publicum emittemus.

Stylus.

Quod autem ad stylum attinet, quo in hoc opere, quod totum ad docendum res, eásque non indignas cognitu, est accommodatum, usus sum: non tam religiosus fui, ut illum tam anxium uerborum delectum, támque splendidum orationis cultum, & ornatum ubiq; obseruarem, qualem ab omnibus, qui in communem utilitatem aliquid scribunt, exigere solent delicatuli isti lautioris eloquentiæ institores, qui omnem dictionem atq; orationem ut putridam auersantur, ac respuunt, quæ ex Tulliana officina deprompta non sit: cùm tamen Tullius ipse non requirat eloquentiam à philosopho: quam etiam neq; Seneca usquam desyderat, nisi cum paruo constat, cumq; ultrò adest, ut res magnas (inquit) magni-„ ficè prosequatur. Cæterùm & si res ipsæ etiam, quas hic tractamus, orationis „ cultum, & ornamenta dicendi admitterent, ne uacabat quidem, dum hæc horis succisiuis commentabamur, ut singulas tum uoces, tum sententias ita superstitiose expenderem, & adeò curiose persequerer. Sed nec licet nobis etiam esse tam disertis, qui seueriores Musas colimus: quíque non ad ingenij ostentationem scribimus, aut ut uberem famæ messem nobis comparemus, sed publicam duntaxat studiosorum utilitatem spectamus.

Iacobus Syluius.

Atq; huius sanè rei nos subinde admonuit Iacobus Syluius, arctissima consuetudine, uel ab ipsa ferè statim ineunte adolescentia mihi semper coniunctissimus: uir cum omni arte ingenua, liberalíque doctrina, tum medicinæ scientia præstantissimus, ut copiosæ

piosæ & eruditæ eius lucubrationes abundè testantur. Itaq;, si rectè iudico, effeci, ut stylus noster neq; nimis neglectus, neq; anxiè nimis & ambitiose elaboratus, sed temperatus & mediocriter cultus uideri possit: quanquam duobus postremis libris, & paulò cultior sit, & æquabilior, quippe quod in eis aliquantum plus laboris, & diligentiæ quàm in reliquis adhibuerimus, & quos se queremur authores optimos habuerimus. Cæterùm alia æditione, si detur interim nobis ocium, hoc, qualecunq; est, opus acrius recoquendi, & diligentius castigandi, futurum confidimus, ut in eo styli disparitas nulla, sed eadem ubiq;, quoad fieri poterit, æquabilitas (quod artis benè dicendi, atq; etiam interpretandi primum caput est) reperiatur. Sed iam satis multa de præsenti operis materia, & methodo, déque toto labore nostro dictum sit: qui an à nobis frustrà, uel rectè susceptus sit, ac perfectus, aliorum esto iudicium. Restat ut paucis dicamus, cur liber sextus, ad quem toties lectorem quinque nostris prioribus remittimus, nostro nomine nō fuerit euulgatus. Id fuit in causa, quòd dum importunis amicorum efflagitationibus urgerer, ut quæ de re chirurgica scripseram, ea ederem, non putabam sextum librum adiungendum: propterea quòd rudem duntaxat, & impolitam quandam syluam congestam habebam eorum, quæ ibi tractanda erant: quam negocijs plurimis, & familiaribus, & publicis occupatus, haudquaquam recognoscere poteram. Itaq; id oneris Iacobo Hollerio, lectissimo medico, doctissimoq; philosopho, & arte dicendi instructissimo, dedimus, qui sic opus rude & inchoatum à me limauit, expoliuit, locupletauit, & consummauit, sicq; totum immutauit, ut cùm ad me rediret, meum esse nequaquam agnoscerem. Quocirca sub illius nomine, potius quàm nostro, quicquid id erat censuimus euulgandum: ne hominem mihi amicissimum debita laude, meritaq; gloria fraudaremus. Tu Lector utriusque labore fruere,
& Vale.

Libri duo postremi.

Liber sextus.

Iac. Hollerius.

PETRI CRVSELII MEDICI in operis huius commendationem Hendecasyllabum.

ARS chirurga diu malis magistris,
Lanfranco, Albucasi, Guidone, Bruno,
Rolando, Rogero, Vigonióque,
Indignam malè passa seruitutem
Cæcis delituit gemens tenebris,
Olim iam medicas duas sorores
Emersisse uidens: gradu citato
Ad claros studijs uiros, & usu
Illustres medico Lutetianos
Tendit suppetias petens, opemq́.
Cunctantur reliqui: Tagaultus unus
Afflictæ lachrymas, dolens, uicemq́,
Et sordes, habitúmque non herilem,
Ornatu decorat nouo, reducens
Densis è tenebris, ut æmulari
Germanas meritò queat sorores.
Sic putres Arabum lacus repurgat.
Nam quod Cous habet senex, quòd ipse
Huc spectans tot habet libris Galenus:
Hîc totum poteris uidere Lector
Descriptum methodo breui. Proinde,
Summo (iudice me) est honore dignus
Vindex Pæoniæ Tagaultus artis.
Quo chirurgia tam bono magistro,
Et doctore tibi expolita prodit.

GENERALIS ET COMPENDIARIA CHIRVRGI INSTITVTIO, FACILI ET ARTIFICIOSA METHODO TRADITA.

Duo in chirurgo desyderantur.

IN PERITO, AC RATIONALI CHIRVRGO, *duo potissimùm desyderantur.*

Quatuor ad chirurgiæ cognitionẽ necessaria.

1 Exacta cognitio eius partis tertiæ therapeutices medicinæ: quæ, quia manu medetur χειρουργική Græcis nominatur.

2 Peritia, ac solers promptitudo, seu prompta quædam dexteritas exequendi ea omnia, quæ ad affectus Chirurgiæ subiectos attinent.

1 *Vt exactè cognoscatur scientia, siue ars, quæ Chirurgica dicitur, scire oportet.*

(1) Quid sit Chirurgia.
(2) Quæ sit subiecta Chirurgię materia, subiectum attributionis nominant.
(3) Quis sit finis Chirurgiæ.
(4) Quis ordo seruandus sit, in addiscenda Chirurgia: seu quis sit modus procedendi in discenda Chirurgia.

2 *Vt peritè, promptè, ac dextrè exequatur Chirurgus, quæ ad artem quam exercet, pertinent: eum cognoscere oportet:*

[1] Quodnam sit hominis chirurgici officium, hoc est, quas nam operationes in uniuersum chirurgicus exercere debeat in humano corpore.
[2] Quomodo manuales suas operationes hic artifex exequi debeat.
[3] Methodum, ac media, quibus deuenire possit in cognitiones singularum operationum, quas exercere debet in humanis corporibus.
[4] Conditiones requisitas ut probè fiant huiusmodi manuum operationes.

Quibus cognoscatur quid chirurgia.

(1) *Porrò cognoscimus quid sit chirurgia, per*

Rationem nominis, quam etymologiam Gręci uocant.
Diuisionem, quæ & partitio dicitur, ac distributio, diductióue,
Definitionem: quę oratio est, eius ipsius, quod definitur, naturam breuiter, & apertè ostendens atque explicans.

Ratio nominis.

CHIRVRGIA, quod ad rationem nominis attinet, idem sonat quod manuum operatio. Dicta enim est ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ἔργου, id est, à manu & opere, uel ἀπὸ τῆς ἐργίας, id est, ab operatione. Si quidem hæc ars manuum opere exercetur. Hinc chirurgus, & chirurgicus manualis operator, χειρουργὸς enim quasi χειρόεργος, & χειρουργία quasi χειροεργία dicitur.

Est igitur chirurgia, si nominis rationem spectes, manualis operatio, uel ars quæ docet rectum usum operationum, quæ in humano corpore manu exercentur.

Diuisio chirurgię duplex.

Chirurgia bifariam diuiditur: Nempe in suas

Significationes diuersas.
Partes.

Diuisio chirurgiæ in diuersas significationes.

Prima.
Secunda.

Prima diuisio chirurgiæ in diuersas significationes.

Chirurgia generaliter accepta.
Chirurgia speciatim sumpta.

Variæ definitiones chirurgiæ.

Chirurgia generatim accepta, & consyderata, est

Ars, quæ manus opera morbos, & eorum symptomata profligat.

Chirurgia uerò presiore uocabulo, ac specialiter sumpta, est

Tertium therapeutices, id est, facultatis curandi, seu medicinæ curatricis instrumentum, uel si mauis, pars tertia therapeutices, quæ morbis medetur incidendo, urendo, artus luxatos, & ossa suis sedibus mota in natiuum locum reducendo, atque id genus alio conatu chirurgico, & manuum artificio.

Hæc definitio communiter solet chirurgiæ assignari, & essentialis nominari.

Sed aliter quoque, ab omnibus ferè recentioribus, tum medicis, tum chirurgis definitur, Nempe hoc modo:

Chirurgia est scientia, quæ docet modum, & qualitatem operandi, præsertim adglutinando, seu consolidando, incidendo, & alias id genus, quę manu fiunt, operationes exercendo: Homines quatenus licet sanitati restituens.

In Introductorio uerò medicorum hoc pacto diffinitur:

Alia definitio.

Chirurgia est alieni, ut propriè uocant, per diuisiones compositionesquę cum uia quadam ratione ablatio: adhæc uulnerum, atque ulcerum humano corpori accidentium curatio.

Nos autem ex ipsius subiecto, & fine (ex quibus finitio omnis suscipitur) breuem, apertam, & essentialem sic illi nunc definitionem accommodamus:

Propria & essentialis chirurgiæ definitio.

Chirurgia, est ars, quæ ad humani corporis (cuius præcipuè curam habet) aduersam ualetudinem, manus præsertim opera, & administratione, profligandam, comparata est. Vel sic: Chirurgia est ars, quę præcipuè manus opera, & artificio corporis humani morbos, ac uita propellit.

Secunda diuisio chirurgiæ in sua significata.

Secunda diuisio Chirurgiæ, quantùm ad illius significata attinet, cōmuniter talis solet assignari.

Chirurgia theorica.

Chirurgia practica.

Chirurgia theorica est:

Scientia.

Quæ docet, & scientia dicitur.

Hęc enim per demonstrationem acquiritur, & per cognitionem principiorum artis. Hanc autem quis habere potest, tametsi nulla unquam artis opera exercuerit, ut peritus medicus, qui ad unguem tenet pręceptiones artis chirurgiæ.

Chirurgia practica, ea est,

Ars

Quæ per scientiam, & rationem inuēta sunt, manuali opera rectè, ac promptè nouit perficere. Et hæc inter artes mechanicas annumeratur. In qua quidem nemo unquam absolutus esse potest, nisi qui in ea frequenter se exercuerit, & alios artis huius peritos, sępissimè uiderit operari, ac quæ uiderit, diligenter obseruarit. Hanc nonulli usualem etiam appellarunt.

Diuisio chirurgiæ in suas partes.

Diuisio chirurgiæ in suas partes,

Generales,

Speciales.

Chirurgia quantùm ad illius partes generales, gemina est:

1 Exercens operationes in membris, seu particulis mollioribus.

2 Exercens operationes in particulis durioribus.

Partes chirurgiæ speciales, sunt scientia, quæ docet rectā cum ratione operari, circa

Tumores præter naturam.

Plagas, seu uulnera [ad huc cruenta.]

Vlcera

Fracturas

Luxationes, seu dislocationes.

Et circa alia id genus, quæ manus operam desyderant.

Subiecta chirurgiæ materia.

(2) *Subiectum attributionis chirurgiæ, id est, id quod maximè, ac præcipuè consyderatur in scientia chirurgica, & circa quod tota eius versatur intentio, est*

Corpus humanum sanitati, & ægritudini obnoxium, manus operam expostulans: omnia enim, quæ ratione perlustrat chirurgia, & manu facete docet, ad ipsius

ipsius utilitatem refert, & accomodat, Alia uerò ratione consyderatum, subiectum est alterius scientiæ.

(3) *Finis, seu intentio chirurgiæ, est*

Finis seu scopus chirurgię

Manus opera, & administratione, humani corporis morbos curatu poßibiles profligare: Hunc autem scopum non semper assequitur, ut postea dicetur.

(4) *Modus procedendi in discenda chirurgia,*

Modus procedendi in chirurgia.

A communioribus ad particularia, siue ab uniuersalioribus ad minus uniuersalia.

A rebus notioribus ad obscuriores, & minus notas, quod & in aljis similiter disciplinis obseruari solet.

Hactenus de ijs, quæ ad cognitionem chirurgiæ attinent. Nunc de ijs, quæ ad eius exequutionem requiruntur: Et primùm de operationibus.

(2) *Operationes, quas exequi debet chirurgus ut assequatur intentionem, seu scopum, aut finē, quem sibi proponit, sunt tres: Nempe*

Operationes ad scopū sciētiæ chirurgicę assequendū necessarię

1 Continuum diuidere, seu separare.
2 Diuisum seu disiunctum coniungere, atque in probam unionem reducere.
3 Superfluum demere.

Porrò continuum separamus:

Continui diuortium.

Incidendo, & excidendo.
Phlebotomando, hoc est uenam secando.
Scarificando.

Disiunctum ac diuisum coniungimus.

Cōiunctio diuortij continui.

Vulnera glutinando (seu ut dicunt) consolidando.
Luxata in locum suum adducendo.
Fracturas curando.

Superuacaneum adimimus,

Superflui ablatio.

Tumores, qui præter naturam consistunt, auferendo:
Ganglia, carcinomata, nodos, strumas, myrmecias, & id genus alia radicitùs extirpando:
Seorsum humorem ex uentre hydropicorum educendo:
Sextum in manu, aut pede, digitum resecando.

[2] *Manuales huiusmodi operationes obire, atque exequi debet chirurgus:*

Modus exercendi manuales operationes.

Citò, Tutò,
Iucundè, id est, citra dolorem,
Sine ulla fallacia, aut impostura:
Non lucri, aut corradendæ pecuniæ cupiditate, sed pia quadam erga proximum affectione.
Sine uanis promißionibus de curandis morbis, qui prorsus inexpugnabiles sunt, atque insanabiles, cuiusmodi sunt cancri occulti & exulcerati, uel elephantiasis, quę iam inueterauit.

Rursus ut tutò curet chirurgus, tria sunt propria, quibus intentus sit oportet:

1 Vnum, primumq́, ut omninò absolutionem operis consequatur.
2 Alterum, ut sicubi hunc non consequatur, saltem cubantem non lædat.
3 Tertium, ut uitium non facile reuertatur.

Lib. 4. Metho. med.

[3] *Media, quibus chirurgus deueniet in cognitionem eorum, quæ illi agenda sunt, tria statuuntur à Galeno.*

1 Prima } indicatio
2 Secunda }
3 Tertia }

Prima indicatio quid sit.

1 *Prima indicatio (quæ insinuatio est eorum, quæ agenda sunt) sumpta ex natura rei, cuius finis intentio dicitur.*

Conseruatio eius, quod secundum naturam est. Expulsio eorum, quæ præter naturam sunt.

Enumeratio eorũ, quę secundum naturam sunt.

Secundum naturam sunt,

1 Sanitas, id est, affectus secundum naturam ad efficiendum actionem idoneus:
2 Causæ sanitatis.
3 Effectus sanitatis, id est, actiones, quæ secundum naturam sunt.
4 Vires, id est, natura quæ præsens est, & aduersus morbum certat.
5 Consuetudo, quę uelut altera est natura.
6 Temperatura. Quæ omnia similibus conseruantur.

Quę dicãtur præter naturam.

Præter naturam sunt:

1 Morbos, id est, affectus præter naturam per se, ac primò actionem lædens.
2 Morbi causa. Quæ non per se, ac primò, sed per accidens, ac secundo (morbo interueniente) actionem lædit, & impedit.

Lib. de symptoma. diffe.

3 Symptωma speciatim sumpto nomine, id est, accidens quod morbum sequitur, uelut umbra corpus.

Hæc autem per contraria expelluntur.

Expulsio morbi (cui proprie debetur curatio)

Simplicis,
Compositi, & implexi.

Expulsio morbi simplicis, fit

Per applicationem eius, quod morbo contrarium est.

Prima indicatio sumpta à re præter naturam unde insinuetur.

Prima igitur indicatio, à re præter naturam sumpta, nobis insinuatur ab ipsa contrarietate, ut

Vnitio	à soluta continuitate.
Refrigeratio	à caliditate.
Calefactio	à frigiditate.
Humectatio	à siccitate.
Desiccatio	ab humiditate.
Minutio	à quantitate excedente.
Auctio	à quantitate minuta.
Ablatio	à numero excedente.
Productio	à numero deficiente.
Apertio	ab obstructione.
Ampliatio	ab angustia.
Astrictio	ab ampliatione.

Reductio in propriam figuram, à figura mutata. Repositio in proprium locum à positu uariato, ut membro luxato, intestino in scrotum delapso, et ita de aliis.

In morbo cõposito quę cõsyderanda.

In propulsione morbi compositi consyderare oportet,

Cuiusque morbi contrarietatem,
Ordinem contrarietatis cuiusq; applicandæ.

Vt ordo debitus contrarietatis admouendæ seruetur, cognoscere oportet.

Quis affectus primùm curari debeat.

Affectus, qui primùm curari debet, is est,

Cuius curatio causa est curationis alterius,
Sine quo, alter curari non potest,
Qui magis urget, & periculosior est.

2 Secunda

2 *Secunda indicatio, est, quæ nobis insinuat, an id quò tendimus, & prima postulat indicatio, sperari possit, ut,*

Secunda indicatio quid insinuet.

An seruare posimus, quæ secundum naturam sunt.
An, quæ præter naturam sunt, expellere ualeamus.

Secunda igitur indicatio, à re secundum naturam sumpta: disquirit, an
Sanitatis recuperatio speranda sit,
Vires ad uitam seruari posint,
Causæ sanitatis seruari posint?
Et ita de cæteris.

A re uero præter naturam sumpta hæc indicatio secunda, insinuat, an
Morbi, aut sympt ω matis expulsio, sperari possit,
Causis posimus præcauere.

Porrò nos cognoscimus morbi expulsionem fieri non posse:

Modis tribus potissimum cognoscimus morbum non posse propelli, & incurabilem esse.

1 Quando morbus ex sua natura, seu essentia incurabilis est, ut elephantiasis iam absoluta, & [ut dicunt] confirmata.
2 Quando laborans renuit auxilia, ad morbi alioqui ex se sanabilis curationem necessaria, ut exempli gratia, excisionem in cancro membrum aliquod particulare occupante. Aut in hydrope paracentesim, id est, pertusionem, & ita de alijs.
3 Quando curatio morbi nobis propositi occasionem prębet maioris mali: ut si malum mortuum (quod uocant) inueteratum, curetur. Aut diuturnæ hæmorrhoides omninò tollantur. Si enim una ex ijs non seruetur, periculum est, aquam intercutem [maniam] uel tabem aduenire.

Morbum autem ex se, siue ex sua natura incurabilem esse depræhendimus, ex læsæ partis

Hipp. apho. 12. lib. 6.

Substantia, Actione,
Vsu, Situ.

Indicatio à substantia sumitur, uel

Morbus ex sua essentia incurabilis à quibus deprahendatur. Substantia.

A mistione in { Calido, Frigido, Humido, Sicco.
A primordio, unde formata sit substantia, & eiusdem consistentia.

Indicatio à mistione, in calido, frigido, humido, & sicco,
Aequaliter uitiata, Insinuat id non posse pręstari, quò tendimus.
Inæqualiter uitiata, Insinuat id præstari posse, quò tendimus.

Indicatio à primordio, ex quo formata est partis substantia, & eiusdem consistentia,

A substantia {
Solida læsa — Insinuat non posse præstari id quò tendimus.
Carnosa uitiata, Spirituali oblæsa. } Insinuat id posse præstari, quod prima indicatio postulat.

Indicatio secunda ab actione partis

Actio.

Per quam est uita, Sine qua uita esse non potest } Insinuat si perierit præstari non posse quò tendimus

Per quam melior est uita
Per quam conseruatur uita } Insinuat si perierit aliquo modo, præstari posse quò tendimus, sed tamē noxam successu temporis maiorem futuram.

Vsus.

Indicatio ab usu, seu commoditate, ad alterius assequutionem, à natura insita.

Partis	Necessaria ad uitam	Insinuat si perierit præstari non posse id quò tendimus.
Actionis	Non necessaria ad uitam	Insinuat si perierit præstari posse quò tendimus.

Situs.

Indicatio secunda à situ partis sumpta

Ad quam medicamenta pertingere, { Possunt, posse / Non possunt, non posse } obtineri quod prima indicatio postulat, insinuat.

Tertia indicatio.

3 *Tertia indicatio (quæ remedia inuenit, quibus assequi possumus id quod prima indicatio postulat & secunda fieri posse sperat) nobis insinuat*

Auxilia opportuna, ad finem quo tendimus assequendum.
Vsum remediorum conuenientium.

Auxilia conuenientia, quæ & instrumenta dicuntur,

Communia.
Propria.

Instrumenta, siue remedia cōmunia dicta, hoc est, quæ omnib. corporis partib. applicari possunt,

Medicinalia:
Ferrea.

Instrumenta medicinalia

Bona uiuendi ratio, siue (quod aiunt) bonum regimen, in rebus sex non naturalibus,

Pharmacia	In ijs tribus primis
Phlebotomia	applicandis, chirur-
Emplastra	gus debet peritum
Vnguenta	aliquem medicum
Pulueres, & similia:	consulere.

Vnguenta.

Vnguenta, quibus munitus esse debet chirurgus, ut communioribus suæ artis intentionibus satisfaciat numero sunt quinque,

Basilicum	ad maturandum, & pus mouendum.
Apostolicum	ad detergendum siue purgandum.
Aureum	ad implendum, seu (ut dicunt) incarnandum.
Album	ad glutinandum seu consolidandum.
Dialthęum	ad demulcendum, mitigandumúe

Ferrea instrumenta communia.

Instrumenta ferrea communia, quibus utitur chirurgus, sunt

Forfices
Nouacula, seu culter rasorius
Scalpellum chirurgicum quod phlebotomon appellant, } Ad incidendum & excindendum.

Cauterium,

Cauterium, ad urendum
Forcipes, uulgo tenaculæ
Vulsellæ, seu uolsellæ.
Hamus recuruus
Ferramentum, quod Diocleum graphiscum Græci uocant. Cuius descriptionem, & usum uide apud Cor. Cel. lib. 7. cap. 5.
} Ad extrahendum.

Specillum, Ad explorandum.
Acus
Cannulæ } Ad suendum.

Ex iis magis necessaria, & quæ in usum veniunt quotidianum, atque ideo semper à chirurgo circunferri debent, sunt,

Instrumenta ferrea chirurgo magis necessaria. 6.

1 Forfices, Ciseauls Gallice.
2 Volsellæ seu Vulsellæ, *Pincettes.*
3 Nouacula,
4 Specillum, *Esprouuette.*
5 Scalpellum, *Lancette.*
6 Acus,

Instrumenta propria ferrea, id est, quæ alicui particulari membro dicata sunt.

Ferrea instrumenta propria.

Modiolus, quem χοινίκιον Græci uocant. ca piti falx, seu falceolus: sedi siue ano:
Speculum oris, Speculum matricis.

* *Usus remediorum conuenientium ad finem propositum assequendum, ex singulis tractatibus habetur, iuxta uarietatem rerum (vt vocant)*

Vsus remediorum.

Naturalium,
Non naturalium,
Et præter naturam,
} Item eorum quæ illis annexa dicuntur.

Res naturales dicuntur, quæ corporis nostri constitutionem ingrediuntur. Et hæ numero sunt septem:

Res naturales.

1 Elementa, ignis, aër, aqua, terra.
2 Temperamentum, calidum, frigidum, humidum, siccum, &c.
3 Humores, sanguis, pituita, utraque bilis.
4 Membra {
Principalia. cereb. cor, hepar, testes.
Potentias sortita insitas, & manantes à principibus, pulmo, uentriculus, renes.
Principib. subministrantia, arteriæ, uenæ, nerui, uasa spermatica.
Ab insitis sibi à natura facultatibus gubernata, os, chartilagines ligamenta, &c.
}

His annexa sunt, Aetas, Sexus, Vitæ industria.

5 Virtutes
6 Operationes
7 Spiritus
} Animales, uitales, naturales.

Res non naturales, sunt, quæ corpus humanum, si rectè adhibentur, conseruāt incolume: si verò haud rectè accomodantur corpori, tunc idem destruunt. Sunt autem numero sex:

Res non naturales.

Annexa sunt, tēpus, regio, uēti, balneæ, coitus, consuetudo.

1 Aër, siue ambientis aëris adhæsus.
2 Cibus & potus, siue ea quæ assumuntur.
3 Motus & quies, & totius corporis, & partium singularum.
4 Somnus & uigilia.
5 Inanitio, & repletio: siue ea quæ excernuntur, & retinentur.
6 Animi affectus.

Res præter naturam.

Res contra naturam, seu præter naturam dicuntur, quæ humanæ naturæ contrariæ sunt, ipsamquè demoliuntur, uel lædunt, aut ægrotare faciunt. Et hæ tres sunt numero, ut suprà dictum est.

1 Morbus
2 Causa morbi
3 Accidens morbum sequens
} Quorum diffinitiones suprà descriptæ sunt: horum differentias Gal. peculiari lib. explicuit.

Morborum tria genera.

Morborum in uniuersum tria sunt genera,

1 Intemperies siue mala complexio, In similiaribus partibus
2 Mala constitutio, seu compositio, In partibus instrumentarijs.
3 Vnionis dissolutio, In utrisque,
Diuisio perficienda ex lib. de diffe. morbo.

Morborũ causæ. 3.

Causæ morborum genericæ, recentioribus tres solent assignari,

1 Prægressæ siue euidentes, quæ & primitiuæ dicuntur uulgò. Græcis autem προκατηρκτικαί, quæ extrinsecus corporis deueniunt.
2 Antecedentes seu præcedentes. Græcè προηγούμεναι, quæ paratæ sunt statĩ morbos efficere.
3 Coniunctæ, siue continentes. Græcè συνεκτικαί, quæ iam morbum excitarunt.

Symptoma speciatim dictum triplex.

Symptoma, siue accidens morbum sequens, trifariàm distinguitur. Aliud enim est

1 Actio læsa siue functionis noxa.
2 Qualitas mutata, ut caliditas uehemens in phlegmone.
3 Exiens mutatum, ut immodicæ excrementorum { Excretiones, Suppresiones.

Actio læditur trifariam.

Ablatè siue abolitè / Diminutè seu debiliter / Corruptè, siue deprauatè } ut { Cæcitas / Visus hebes / Deprauata uisio } in oculis

[4] *Conditiones requisitæ ad manuales operationes probè exercendas, variæ sunt, ac multiplices. Aliæ enim spectant ad*

Chirurgicos ipsos, Asidentes,
Laborantes, Exteriora.

Boni chirurgi conditiones.

Quatuor conditiones in vniuersum requiruntur in bono chirurgo: Nempe vt sit,

1 Doctus, & disciplinarum gnarus, earum præsertim, quæ ad suam artem pertinent.
2 Multis experimentis exercitus.
3 Ingeniosus.
4 Bonis moribus præditus.

Doctrina.

Doctrina, atq; eruditio boni chirurgi, consistit, In

Theoria, seu speculatione, cognoscendo res { Naturales. / Non naturales. / Præter naturam.

Praxi { Exercendo probè, celeriter, concinnè & expeditè operationes manuales. / Consulendo medicum in ijs, quæ ad pharmaceuticẽ attinent, & diæteticẽ.

Ex rebus naturalibus, præcipuè illi cognoscenda sunt,

Corporum temperamenta. / Singularum partium. { Substantia. / Temperamentum / Conformatio. / Compositio. } Ab his enim curandi indicationes desumuntur.

Experientia

2 *Experientia chirurgi, consistit* — Experientia.

In ijs quæ certa ratione excogitata sunt, & frequenti usu confirmata:
Alias empiricus, & temerarius censendus erit, nisi scilicet experientiā habuerit rationi coniunctam.

Ad Chirurgi ingenium pertinent, — Ingenium.

Bona, ac prompta appræhensio,
Tenax memoria, Reminiscentia facilis,
Rectum iudicium, Operandi dexteritas,
Solertia, ac promptitudo in remedijs inueniendis.

Ad operandi dexteritatem, ac promptitndinem, hæc requiruntur, — Ex Cor. Celso. & Hippocrati, libr. qui κατ' ἰητρεῖον inscribitur.

1 Acris oculorum acies, claraq́;
2 Manus strenua, stabilis, nec unquam intremiscens.
3 Vt non minus sinistra, quàm dextra sit promptus.
4 Optima corporis conformatio, atque habitudo.

4 *Mores qui decent chirurgum sunt, vt sit* — Mores.

Audax, & animus intrepidus, in rebus tutis, & necessarijs.
In rebus dubijs, ac periculosis non admodum præceps.
Comis, & affabilis erga laborantes.
Mansuetus, ac facilis erga suæ factionis homines, & ut græcè dicam φιλέταιρος, id est, amator sociorum.
Prudens, ac circunspectus in præsagiendo.
Castus, ac temperans. Misericors erga pauperes. Pecuniæ non nimis cupidus, nec exactor iniquus.

Conditiones quæ ad laborantem attinent, tres sunt præcipuæ, vt — Laborantis conditiones.

1 Pareat medico, non secus, ac seruus domino, & in nullo propriæ indulgeat uoluptati.
2 Confidat in medicum, & chirurgum.
3 Patienter ferat omnia, quæ fiunt à chirurgo rationali, experto, gratia recuperandæ sanitatis.

Qui asident ægro, debent esse — Asidentes.

Prudentes. Pacifici. Fideles.

Exteriora omnia apparata esse debent:

In utilitatem laborantis,
Et ut morbus desyderat.

Nomine exteriorum compræhenduntur:

Habitationes uel { idoneæ & omni turba uacantes. / parum commodæ, & turbarum plenæ. }
Quæ nunciantur, aut aguntur.
Quæ iram, tristitiam, aut aliquem alium affectum infligunt ægrotanti.
Quæ somnum abrumpunt & interturbant.

Finis Compendij chirurgiæ.

GENERALIS DIVISIO

TVMORVM, QVI PRAETER NATVRAM CONSISTVNT GENERALIS DIVISIO,

In primum Librum Chirurgicarum institutionum Ioannis Tagaultij medici.

Primæ ac generales tumorum præter naturam differentiæ:

1 Phlegm. — Sanguinea fluxione
2 Erysipe. — Biliosa fluxione
3 Oedema — Tenuis, & pituitæ substantia
4 Scirrhus — Limoso, & fęculento sanguine
} exuperante procreatur.
5 Inflatio seu Flatuosus tumor — Ex flatuoso spiritu collecto nascitur.

Abscessus, quod Græci apostema nominant.

φλεγμονὴ. 1. *Phlegmone duplex est,*
1 Ex sanguine syncero· Vera phlegmone uulgò appellatur.
2 Ex sanguine optimo alijs humoribus commisto: — Recentioribus chirurgis phlegmone non uera nominatur.

Ex sanguine optimo alijs humoribus commisto, fit

Phlegmone — Erysipelatodes, Oedematodes, Scirrhodes.

Phlegmonosi affectus sunt:

Dothienes — Furunculi Cel. Auicen. Aldemurenul. Tuberculum acutum cum inflam. & dolore.
Bubo, Simplex laxarum partium inflammmatio.
Phygethlum. — Panus uocatur Celso. Græcis phlegmone erysipelatodes, uel erysipelas phlegmonodes. In inguinibus & alijs nascitur.
Phyma — Inflammatio glandularum, quæ citò augetur, & ad suppurationem accelerat. Celso tuberculum dicitur.
Carbunculus. Græcis anthrax — Cum pustulis / Sine pustulis.

Nil aliud quoque quàm phlegmonæ sunt,

Vuæ, — Gurgulionis, qui Græcè γαργαρεὼμ & ςαφυλὴ dicitur, Latinis etiam columellą.
Tonsillæ — Glandularum, quæ in faucium principio sibi opponuntur, amygdalas uulgò appellitant.
Paristhmia corporum, quæ in pharynge consistunt.
Hæc morborum & partium sunt nomina.

Phlegmonem sequuntur, atque eius proles sunt

Abscessus — Qui etiam fiunt aliquando protinus ab initio, nulla inflammatione præcedente.
Sinus, — Græci κόλπον nominant, recentiores chirurgi ulcus profundum & cauernosum, quod nondum occalluit.
Fistula, — Græcis σύριγξ dicitur. Hæc nihil aliud est, quàm sinus arctus & oblongus, qui non statim curatus, temporis progressu obduruit, & callo obductus est.

Gangræna

Gangræna. Partis affectæ mortificatio, non tamen absoluta.

Sphacelus { Latinis syderatio. Absoluta atque omnimoda partium etiam solidarum mortificatio & corruptela.

Erysipelas biliosæ fluxionis soboles, geminum est, ἐρυσίπελας

1 Verum ac legitimum { Solius cutis passio est, & absque ulceratione incidit.

2 Non exquisitum seu illegitimum: { Non solam cutim, sed etiam subiectam carnem occupat, ac molestat.

Erysipelas non legitimũ, duplex est:

1 Ex bile crassiore, & acriore, exacta tamen & syncera, { Nominatur erysipelas cum ulceratione.

2 Ex bile alijs humoribus permista, alios tamẽ succos exuperante: } Dicitur erysipelas { Phlegmonosum, Oedematosum, Scirrhosum

Erysipilati similis est herpes: Qui geminus est Galeno,

1 Herpes exedens siue depascens, { Græce ἐσθιόμενος. A bile fit acriore & exacta totam cutim usque ad subiectam carnem exulcerante. Eiusdem generis est cum exulcerato erysipelate.

2 Herpes miliaris siue pustulosus { Cenchrias Græcè. Ex bile fit tenuiore, & dilutiore, proinde & minus acri calidaq́;.

Ad erysipelas etiam pertinent,

Bullæ similes ijs, quæ in corpore à feruida aqua terrefacta contingunt, Phlictenæ à Græcis uocatæ.

3 *Oedema bifariam consyderatur.* οἴδημα

1 Vt symptoma. { Tumor rarus, & sine doloris sensu: ex pituita, uel flatulento spiritu, periculosos quosdam affectus sequens, ut tabem, cachexiam, hydropem.

2 Vt morbus.

Oedema morbus duplicem habet originem. Oedema morbus.

1 Ex pituita sola. { Tumor etiam laxus, fungosus, & absque doloris sensu, ex tenuis pituitæ influxu ortum habens, quod uerum ac legitimum œdema nominant.

2 Ex pituita alijs humoribus permista, sed tamen illis præpollente. } { Recentioribus œdema non uerum atq; illegitimum appellatur.

Oedma morbus ex pituita alijs humoribus commista, in treis differentias findi solet: Nempe in

1 Oedema phlegmonodes,
2 Odema erysipelatodes,
3 Oedema scirrhodes

Ad Oedema referuntur, Tumores œdematosi.

Hydrocele { Vulgò hernia aquosa. Quum humor aqueus in testium tunicis cõgregatur.

Ascites { Aquosus hydrops. Quum serosus humor in membrana abdominis interiore continetur.

Leucophlegmatia. { Hyposarca, & anasarca, etiam dicitur. Quum corpus inæquale est, tumoribus aliter, aliterq́; per totum id (ut Celsus ait) orientibus.

ἐρυσίπε-λας. σκίῤῥος.

4 *Scirrhus, tumor durus sine vllo dolore.*

1 Exquisitus. Sensu caret, nec curationem admittit.

2 Non exquisitus. Non omninò est sine sensu, ægrè tamen admodum sentit.

Scirrhus tam exquisitus, quàm non exquisitus,

1 Statim ab initio paulatim concrescens, & augescens.

2 Ex coincidentia creatus.

Scirrhi qui à principio paulatim concrescunt, & augentur:

1 Ex pituita lenta, crassaq́, tenuiore eius substantia resoluta,

2 Ex atra bile, seu melancholia.

Scirrhi ex atra bile, seu melancholia (vt vocant) naturali,

1 Sola, & alijs humoribꝰ impermista. } Legitimi, & ueri scirrhi nostræ ætatis chirurgis appellantur.

2 Alijs humoribus commista, dominium tamen super illos obtinente. } Illegitimi censentur.

Scirrhus ex atra bile alijs permista humoribus,

1 Phlegmonodes,

2 Oedematodes,

3 Erysipelatodes.

Scirrhi ex coincidentia, vel transmutatione, fiunt

Phlegmone,
Erysipelate,
Oedemate, } impendiò refrigeratis.

Mleancholici, ac scirrhosi tumores censentur,

Cancer, Græcè carcinωma. Fit ab atra bile, sine ebullitione.

Phagedæna cum tumore. } Cum cute pariter subiecta attingit, & depascitur. In quo differt ab herpete.

Vlcera cacoëthe, id est maligna, cũ tumore: ut sunt Chironia & Telephia.

Psora,
Lepra, } Cutis tantùm affectus sunt.

Elephas, seu elephantiasis. } Ex sanguine melancholico ducit originem. tempore uerò bilis atra sanguine copiosior redditur, id est, elephas incipiens.

Satyriasmus, id est, elephas incipiens.

Vicina scirrho sunt,

Enchymomata,
Melasmata, } Senibus ex uenarum contusione accidentia, sanguine ex uenis effuso ob extremas earum adapertiones & interdum ob tunicarũm contusiones.

Ancurisma } Arteriæ adapertę affectus, ex quo interdum, grumo scilicet innato, sphacelus gignitur.

Varices, Id est uenæ dilatatæ in cruribus à sanguine crasso.

Scirrhi sunt à parte affecta nomina sortiti.

Chœrades, Id est strumæ glandularum.

Sarcocelæ, Id est ramex testium, uulgò hernia carnosa, fit cum caro inter tunicas testium increscit.

Inflatio. 5 *Ex inflationum genere sunt,*

Tympanias seu tympanites, } Hippocrati aqua inter cutem sicca uocatur.

Priapismus

Priapismus, qui & satyriasmus quibusdam dicitur { Pudendorum intentiones non remittentes, à spiritu halituoso cauernosum neruum (qui propriam colis substantiam constituit) implente.

Sunt & parui quidem tumores in cute nascentes, qui ad prædicta genera referuntur, ut

Parui tumores in cute nascentes.

Achores, { Pituitę salsę, & aluminosæ soboles. Parua in cute capitis ulcera, cum tumore modico.

Faui, { Ex his humor melleus effluit. Cum tumore quodam, & foraminibus plurimis eueniunt.

Ad scirrhū pertinent { Myrmeciæ, { Verrucæ, quæ latiore sunt basi, & quasi sessiles. Latini formicātes uerrucas appellāt. Acrochordones, Pensiles uerrucæ, & angustiore basi.

Psydraces, seu psydracia, { Tumores parum supra summam cutem eminentes, phlyctænis, hoc est, bullis, quæ ab igne excitantur, similes.

epynictides { Liuentes pustulæ, fabæ magnitudinē non excedentes, noctu quidem magis, quam interdiu infestantes.

Tumores etiam sunt, sed non ex humoribus:

Epiplocele, Cum omentum in scrotum descendit.

Enterocele, { Intestinorum ramex, Hernia intestinalis uulgò.

Enteroëpiplocele, Cum intestinum simul cum omento in scrotum delabitur.

Cirsocele, { Vulgò hernia uaricosa. Fit cùm testium integris tunicis ramex innascitur.

Bubonocele, id est, inguinis ramex. { Fit rupto peritonæo, aut uulnerato iuxta inguen. Ad obliquos uentris musculos pertinet, & ad nerueam illorum tenuitatem.

Exomphalorum eminentia, cum umbilicus indecore prominet. { Hic affectus ad trāsuersos musculos pertinet, & nerueam eorum tenuitatem.

Ex carne supercrescente fiunt

Tumores ex carne supercrescentes.

Sarcocelæ, Tumor testium, Cùm caro inter tunicas ipsorum increscit.

Epulides, { Superfluæ carnes ex inflammatione in extremo molari dente, cui dolor quandoque, & febris iungitur.

Parulides, Abscessuli circa gingiuas facti, qui nisi soluti fuerint suppurantur.

Thymi, thymia, uel thyma. { Verruculæ infrà tenues, suprà latiores, capituli, id est, cacuminis floris thymi fruticis surculosi, figuram uerius quàm colorem repræsentantes.

Polypi, uel polypodes, id est, multipedes. In naribus.

6 *Abscessus fiunt, vel*

Abscessus.

Natura fluorem uincente,
Natura à fluore uicta. Hi toto genere præter naturam sunt.

Abscessuum, qui toto genere præter naturam sunt, materia,

Humores, Solida corpora.

Vniuersa hæc, tunica quædam membranosa cóprehendit.

Humor qui in abscesßibus toto genere præter naturam continetur, alius est, veluti

Lutum, Cœnum,
Olei limus,
Vini fex, Vrina,
Melleus mucosusq́ue succus.

Solida corpora in abscessibus inuenta sunt, veluti

Vngues, Lapides,
Pili, Pori,
Ossa, Testæ,
Animalcula, propè omnibus, quę ex putredine generationem habent, simillima.

Frequentisßima abscessuum genera sunt tria, quorum natura ex nominibus constat,

Atheroma, In eo pulticulæ quid simile inuenitur.
Meliceris, In quo melli quid simile reperitur.
Steatoma, In eo aliquid simile seuo uisitur.

FINIS.

CATALOGVS LIBRORVM.

Primus liber tradit tumores præter naturam.
Secundus liber generatim de plagis, seu cruentis vulneribus tractat.
Tertius liber est de vlceribus curandis.
Quartus liber fracturas tradit, & curat.
Quintus liber luxata ossa distinguit, & reponit.
Sextus liber materiam chirurgicam docet.

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM IOANNIS TAGAVLTII

Medici, De tumoribus præter naturam, in uniuersum,

LIBER PRIMVS.

Quid sit tumor præter naturam, qui vulgò generali nomine apostema dicitur, & multiplicis eiusdem definitionis examinatio. Cap. I.

TVMORES OMNES QVI PRAETER NAturam consistunt, recentiores tum medici, tum chirurgi, atque etiam uulgus ipsum, sub nomine apostematis comprehẽderunt. Cùm tamẽ ἀπόστημα Galeno, & Græcis omnibus, una sit species tumorum præter naturam incidentium, quam Latini appositè abscessum nominauerunt, & iuniorum turba, accepto ab Auicẽnæ interprete uocabulo, exituram, de qua in sequentibus fusius, atque accuratius dicetur. Sed & apostema nõnunquam speciem, seu differentiam faciunt tumoris præter naturam, cùm scilicet ipsum diuersum faciunt ab exitura quã uocant, & pustulis, de quibus etiam suo loco copiosius disseremus. Nomine enim apostematis gregarij isti medici, ac chirurgi, ferè eos tumores passim intelligũt, qui & in magnam satis molem attolluntur, & ex humorum (ut loquuntur) naturalium influxu procreantur, atque ideo etiam uera apostemata uocant. Itaque cùm apostema generis nomen est, omnes prȩter naturam tumores sub se complectens, Auicennȩ, & eius sequacibus ita communiter definitur. „ Apostema, est „ ægritudo composita ex triplici genere morborum, in unam magnitudinem ag„ gregatorum. Quam dẽfinitionem essentialem esse contendunt. Quippe quæ genere constet, & differentia, naturámque ipsius definiti sufficienter explicet. Porrò, generis definiti locum in ea obtinet ægritudinis uocabulum. Reliqua uerò apposita sunt ad differentiam aliorum morborum, qui in compositione, seu cõstructione instrumentorum contingunt, quorum differentias Galenus recenset libro primo de morbo, & symptomate. Tria autem illa morborum genera, quæ in tumore hoc præter naturam, apostemate uulgò nuncupato, reperiuntur, unius morbi essentiam constituentia, sunt, intemperies, quam, & malam complexionem appellant: incommoderatio, quæ etiam mala compositio dicitur: & continui, seu continuitatis, aut unitatis solutio: Graijs autem uocibus dicũtur δυσκρασία, ἀμετρία, καὶ συνεχείας λύσις. Cæterùm alias multas apostematis uulgariter dicti descriptiones afferunt, uerius quàm definitiones, quȩ neque cum ipso definito conuertuntur, neque eius naturam satis explicant, aut eius essentiam sufficiẽter constituunt: proinde & accidentales eas uocant. Cuiusmodi est hæc, ex initio libri de tumoribus præter naturam à Galeno conscripti, ab eis desumpta, apostema seu tumor prȩter naturam unum aliquid eorum est, quæ corporibus accidunt, partem quam occupat, secundum omnem dimensionem, distendens. Quæ descriptio ex ijs Galeni uerbis decerpta est: ἕν τι τῶν συμβεβηκότων τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, τὸ δηλούμενον πρᾶγμα πρὸς τῆς ὄγκου φωνῆς. τὴν γὰρ εἰς μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος „ διάστασιν οὕτως ὀνομάζουσιν ἕλληνες. Hoc est: quod tumoris uocabulo significatur, id „ eorum quæ corpori accidunt, unum esse constat. Sic enim distensionem in lon„ gum, latum, & profundum, nominant: uel si ita dixeris, apostema, incrementum „ est, naturalem statum excedens. Item & quæ sequitur, ex lib. 13. Therapeutices „ methodi deprompta. Apostema tumor est, in quo partes à naturali habitu in

ἀπόστημα.

Abscessus.

Apostematis definitio uulgaris.

Definitionis examinatio.

Tria morborum genera, tumoris præter naturã essentiam constituentia.

Definitiones accidentales.

Lib. 13. Therapeu.

quantitate, ſeu magnitudine receſſerunt. Sic autem apud Galenum legitur: ἐν δὲ τῷδε τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῆς ὅλης πραγματείας ὄντι, περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἀρξόμεθα λέγειν, ἐν οἷς δηλονότι κατὰ μέγεθος ἐξίσαται τὰ μέλη τοῦ κατὰ φύσιν: id eſt, In hoc uerò totius operis tertiodecimo de tumoribus, qui præter naturam incidunt, diſſerere incipiemus, in quib. ſcilicet partes à naturali habitu in quãtitate receſſerũt.

Itaque niſi his definitionibus particulam hanc addideris, actiones lædens, ſeu euidentem actionis noxam inducens, nequaquam abſolutæ, & eſſentiales erunt. Non enim tumor omnis, diſtenſionem in longum, latum, & profundum, ultra naturæ habitum, in toto corpore, aut particula aliqua efficiens, uel incrementum quodcunque, naturalem ſtatum excedens, iuxta uulgarem acceptionem, apoſtema, aut tumor præter naturam, ſtatim dici debet. Siquidem (ut libro de tumoribus pręter naturam, Galenus ait.)

Gal. li. de tu. præter naturã

Incrementum eiuſmodi naturalem ſtatum excedens, non ægris modò, ſed & ſanis etiam, tam in toto corpore, quàm in qualibet particula accidere poteſt. Obeſi nanque tametſi ultra naturæ habitum, in latum, & profundũ diſtenti ſint, non tamen iam præter naturam ſe habent, ſed ſolùm (inquit) non naturaliter. Nondum enim naturæ limites ſunt egreſsi, neq; in eis adhuc eſt actionis læſio: qui terminus eſt exceſſuũ, qui præter naturam dicuntur. Tumores quoque illi, qui in particulis adhuc ſanis exiſtentibus, & citra omnem ſenſum doloris conſiſtunt, rectè quidem ſupra, ſeu ultra naturam, non tamen præter naturam dicentur. Vt ſi utraque mamma, uel altera duntaxat immodicè increuerit, ita tamen, ut ipſa partis eſſentia ab omni noxa uideatur immunis, nequaquam appoſitè præter naturam, hic tumor dicetur, ſed ultra naturam duntaxat. Ergo ſi abſolutam magis, & eſſentialem tumoris præter naturam definitionem ex Galeni ſententia placet colligere, hoc pacto definies. Tumor pręter naturam, incrementũ eſt naturalem ſtatum in corpore excedẽs, & læſionem actionis inducens.

Abſoluta tu. præter naturã definitio, ex Gal. ſcriptis deſumpta Haly Abb.

Cæterùm, aliam quoque ipſius apoſtematis impropriè licet ita appellati, definitionem, ex Haly Abb. medico, nominis inter Arabes percelebris, afferunt, quam abſolutiſsimam, & perfectiſsimam eſſe adfirmant: habet autem ſe ad hunc modum. Apoſtema eſt tumor præter naturam, in quo aliqua materia replens, & diſtendens eſt aggregata. In qua definitione tumor, generis locum occupat, utpote pluribus communis. Præter naturam deinde in ea adiectum eſt, propter incrementum illud, uel corporis totius, uel particulæ alicuius, naturalem ſymmetriam, ſeu naturæ habitum excedens, quod ſupra, uel ultra naturam, cum Galeno appellauimus. Item propter tumores naturales capitis uentris, & iuncturarum. Cùm autem adijcitur, in quo eſt materia aliqua, ſubaudire oportet, ſuperflua, utputa humoralis, uel quæ ad humorem (ut loquuntur) ſit reducibilis. Adiecta præterea eſt particula hæc, aggregata, propter tumores, qui in fracturis, & luxationibus conſpiciuntur, in quibus non humor, aut ſubſtantia aliqua, quæ ad humorem reduci poſsit, tumorem committit, ſed oſſa, quæ extant. Poſtremò appoſitæ ſunt hæ duæ particulæ, replens, & diſtendens, quibus oſtenderet, tria morborum genera ſupra poſita (nempe intemperiem, prauam, compoſitionem, & unionis diuortium) in unum eſſe congregata, atque unius morbi eſſentiam conſtituere.

Tumor.

Præter naturam.

Materia humoralis.

Replẽs et diſtendens.

Tumores autem eiuſmodi, qui præter naturam dicuntur, in tria genera, ſeu tres ſpecies, Guidoni, & ſuæ ætatis ſcriptioribus, ſolent diuidi, in apoſtemata ſcilicet, puſtulas, & exituras. Apoſtemata itaque tunc illi nominant, tumores maiores, in quibus materia, ex qua creantur, magis (ut dicunt) quantitate peccat, quàm qualitate. Puſtulas uerò, exiguas quaſdam eminentias. ſeu minutiores tumores, quos & Bothor appellant, in quibus ſubſtantia ex qua naſcuntur, qualitate magis, quàm copia, moleſtia eſſe ſolet, imò, & plerunque in eis (ut uolunt) uenenoſitas ſubeſt. At exituras, eos tumores uocant, quos Latinis

Tumoris pręter naturã diuiſio, in ſuas ſpecies iuxta recentiorum ſententiam.

Apoſtemata.

Puſtulæ.

Exituræ.

Latinis abſceſſus, & Græcis ἀποςήματα rectè nominari iam ſupra diximus. Sed liceat cuiq; nominibus quibus uelit, uti, modo à rerum natura (ut Gal. ait) non diſcedat.

De differentijs tumorum, qui præter naturam incidunt. *Cap. II.*

TVMORVM præter naturam, qui uulgò generali nomine apoſtemata dicuntur, uarię ac multiplices ſunt differentiæ. Quæ omnes recentioribus chirurgis ſumuntur, uel à ſubſtantia rei (ut uocant) uel à materia, uel ab accidentibus, uel à membris ſeu partibus affectis, uel à cauſis efficientibus. Itaque differentiæ tumorum, quæ à ſubſtantia ipſius affectus deſumuntur, his & eorum principi Auicennę, ſunt, tumor magnus, tumor paruus. Magna quidem apoſtemata illis cenſentur, Phlegmonôſi tumores, qui in carnoſis particulis tumidioribus fiunt: item œdematôſi eryſipelatôſi, & ſcirrhôſi, qui in molem effatu dignam attolluntur. Parua uerò apoſtemata eiſdem dicuntur, minutæ eminentiæ, (quas puſtulas & bothor appellant) in cute, ac corporis ſuperficie non infrequentius apparentes: cuiuſmodi ſunt lepræ Græcorum, pſωræ.i.ſcabies, impetigines, & id genus alia, de quibus in ſequentibus latius dicemus. Porrò materia tumorum præter naturam, ſunt humores quatuor tam naturales (ut uocant) quàm non naturales, ſanguis ſcilicet, pituita, & utraque bilis, nempe flaua, & atra: item humores, qui toto genere præter naturam ſunt, & ſolida aliquando quædam corpora, flatus quoque, & ſeroſus humor: à quibus omnibus, aliæ ſumuntur tumorum præter naturam differentiæ, ut in ſequentibus amplius declarabitur. Symptomata, ſeu accidentia, quæ communiter ipſis tumoribus ſuperuenire ſolent, ſunt ueluti dolor, calor, mollities, durities, & id genus alia, à quibus etiam, & differentias ſumendas eſſe uolunt. A membris quoque, ſeu particulis ipſis laborantibus: quædam ſumuntur differentiæ tumorum, qui præter naturam conſiſtunt, ut ſunt, ophthalmia, oculi inflammatio: ſynanche, guturis phlegmone: phymata, phygethla, partium laxarum, quas glandulas uocamus, inflammationes, item & bubωnes.

Diuiſio tumoris in ſuas differentias. A quibus ſumantur differẽtię tumorũ præter naturam recentioribus. *Subſtantia.* *Materia.* *Accidentia.* *Pars affecta.*

Cauſæ efficientes, à quibus & differentiæ quædam accipiuntur, ſunt, congeſtio, & deriuatio, ſeu fluxio, quod & rheuma Græcis dicitur: criſis, id eſt, iudicium, quod in morbis fit: ac quædam aliæ, tum interiores, tum exteriores cauſæ, de quibus copioſius atque accuratius in ſequentibus ediſſeremus.

Cauſę efficientes.

Verùmenimuerò, tumorum huiuſmodi pręter naturam incidentium, uarietatis, ac differentiæ omnes, ex eius, quod influit, natura, & ſubſtantia, tumorem committente, naſcuntur Galeno lib. quem de tumoribus præter naturam inſcripſit. Item ſecundo libro ad Glauconem, & 13. methodi medendi, ubi ubi ad hunc modum ſcribit, ſi ſaltem Græca Latina redduntur. Quinetiam omnium tumorum, qui præter naturam ſunt, uarietas, ex eius, quod influit, natura, enaſcitur. Vbi enim flatulenta materia copioſior acceſſit, flatuoſi magis tumores fiunt. Phlegmone uerò magis ſimiles, ubi ſanguis: ſicut eryſipelati, ubi flaua bilis: & œdematôſi magis, ubi pituita: ſimiliter ſcirrhôſi, ubi uel craſſus, uel uehementer lentus humor eſt, qui parti eſt infixus. Itaque tumores omnes præter naturam ipſi Galeno eò loci fiunt, aut ab humoribus, aut à flatuoſo ſpiritu, qui quandoque ſub cute, quandoque ſub circumoſſalibus membranis, quandoque in uentre, quandoque in inteſtinis, nonnunquam in medio horum, & peritonæi colligitur: Greci emphyſema, Auicenna apoſtema uentoſum uocat. Si ab humoribus tumores eiuſmodi fiant, aut calidi, aut frigidi ſunt aut miſti.

Tumorũ præter naturã differentiæ unde naſcantur Galeno. *Gal. 13. Meth.* *Emphyſema*

Calidi autem fiunt à ſanguine optimo, ideſt, adamuſſim rubente, & conſiſtentia mediocri: ac moderata qualitate, & tunc phlegmonem Græci, La-

Calidi tumores

tini inflamationem uocant. Aut à flaua bile, uel à sanguine feruenti, ac tenui, uel sanguine & bile calidioribus, erysipelas illi, hi ignem sacrum appellant. Frigidi uel à tenui pituita suscitantur, atque hos Græci œdema, nostri laxum tumorem uocare possunt. Auicennna undimiam appellat, aut ab humore atræ bilis, uel crassa, & lenta, tenaciq́ue pituita, scirrhon illi, Latini duritiem, Arabes sephiros uocant. Ex seroso quoque sanguinis recremento quandoque tumores fiunt, ut in sequentibus dicetur.

Tumores frigidi.

Cæterùm miscentur aliquando simul eiusmodi humores, atque tunc si alter alteri dominetur, ab eo qui in mistura exuperat, nomen ipsi tumori inditur. Vt sanguine bili dominante, phlegmonem dicemus erysipelatôdem, seu erysipelatôsam. Sicuti ob flauam bilem præpollentem, erysipelas phlegmonôsum, seu phlegmonodes. Iam uerò aliarum mistionum, similis est interpretatio: flegmone scirrhôsa, & scirrhus phlegmonôsus: œdema phlegmonôsum, & phlegmone œdematôsa. Atque ad hoc exempli, reliquos quoque tumores, etiam si trium, uel quatuor humorum inuicem commistio sit, nominabis. Porrò si pares sint, atque ex æquo misti humores, ita ut alter alteri non præpolleat, tunc per copulam eorum, quos excitant, tumorum nomina coniungemus. Vt si sanguis bili æqualiter misceatur, uitium illud per coniunctionem, phlegmône, & erysipelas dicetur, uel cum Galeno, phlegmônes, erysipelatosq̀ue specie, & natura medium. Et hi quidem sunt præcipui tumores, qui ex humorum influxione fiunt, ut Galeno placet: Phlegmone inquam erysipelas, œdema, scirrhus. Ad quos innumeri alij naturæ modum excedentes tumores, reducuntur, ac sub eis comprehenduntur, tametsi uarijs ex causis diuersa sortiti sint nomina. Itaque ad phlegmonarum genus pertinent, phygethlon quod panus, Celso authore, à nostris uocatur. Phyma, tuberculum eidem Celso nuncupatum. Terminthon, phymatis species Oribasio, sed Aetio phygethli. Dothienes, quos Celsus furunculos uocat. Item gangræna, & sphacelus, qui à Latinis syderatio, & à principe Auicenna ascachilos, dicitur. Carbunculus quoque, Græcis anthrax nominatus: de quo scribit Auicenna capite de pruna & igne persico.

Tumores complicati.

Tumores præcipui qui ex influxu humorum fiunt.

Tumores ad phlegmonem pertinentes.

Ad erysipelata uerò quodammodò referri uidentur, herpetes, qui specie sunt duplices, miliares scilicet, & exedentes, quos ἐσθιομένυς Grȩci appellant. Vtranque speciem Auicennȩ interpres formicas uocauit, sed eas cum uerrucis illis, quas Grȩci myrmecias, Latini formicas uocant, nominis similitudine deceptus, eodem capite turpissimo errore commiscuit. Has biliosas inflammationes: herpetas à Græcis nuncupatas Celsus sub ignis sacri nomine uidetur comprehendisse. Recẽtiores eas inter pustulas (ut loquuntur) cholericas adnumerant. A bile etiam ferè proueniunt, atque ideò ad erysipelas pertinent, phlyctænæ à Græcis uocatæ, de quibus agit Auicenna capite de uesicis: & inflammationibus. Ad tumores pituitæ, hoc est, œdemata, referuntur nonnulli tumores sub apostematis nomine á Græcis comprehensi qui ab Auicenna nodi, ab Haly Abbate selaa, & dubeleta phlegmatica dicti sunt, Latini abscessus uocant. Quorum iuxta diuersas materias in eis contentas, diuersæ etiam sunt species. Nihil autem refert, si & genera, uel differentias hoc loco dixeris. Porrò tria sunt Galeno eiusmodi abscessuum genera frequentissima, quorum singula propriam appellationem Græcè sunt sortita, ea sunt atherωmata, steatωmata, melicerides, à similitudine quidẽ contentorũ in his corporũ dicta: ut amplius in sequentibus declarabimus. Est & apostematum, hoc est abscessuũ genus, in quo res aliæ continentur, quæ non humorum modò, sed & solidorum quorundam corporum proprietates repræsentãt: uerùm hæc (inquit Galenus) rarius. Ac de ijs quidem etiã in sequẽtibus, cùm de abscessib. sermonẽ faciemus.

ERYSIpelatosi tumores.

PITVITOsi tumores

14. Thera.

Ad hæc autem modò dicta abscessuum genera pertinent, tumorum quædam

nomina

nomina, à recentioribus excogitata, & nusquam apud antiquos scriptores reperta, ut testudo, mollis tumor caluariæ inhærens, & talpa: hæc ad atheroma, illa ad meliceridem magis spectare uidetur. Ad steatoma uerò ferè pertinent, tumor dolore carens, quam Natam, uel Naptam appellant, de quibus suo loco dicemus. Huc quoque, hoc est, ad tumores pituitæ, spectant, uocata à Græcis ganglia, ab Auicenna glandulæ, quæ à uocatis nodis differunt. Scroffulæ quoque à uulgo uocatæ, à pituita fiunt, proinde & ad œdemata reducuntur: hæ Græcis chærades, Latinis strumæ: dicuntur. Galenus tamen alicubi inter scirrhos, ob duritiem annumerat. Ad œdema etiam refertur Galeno ea hydropis species, quæ leucophlegmatias Græcis, & hyposarca nuncupatur.

Tumorũ noua quędam apud recentiores medicos nomina. Testudo. Talpa. Nata. Ganglium. Strumæ. Leucophlegmatias.

Cæterùm tumores, qui ad atram bilem spectant, & sub uocato scirrho continentur, sunt. Cancri, qui à Græcis carcini, & carcinomata dicuntur, Celsus tamen cancrum à carcinomate seiungit, ut illum ab his quæ extrinsecus incidunt, oriri dicat, & serpere, hoc corrupta interius aliqua parte innasci. Idem cancrum in multas species diducit, erysipelas scilicet, gangrænam, & ulcus nigrum. Huius quoque farinæ est elephantis, seu elephantiasis, à uuulgo medicorum lepra uocata, & quibusdam sancti Lazari morbus. Itaque lepræ nomen Auicennæ, & imperitæ multitudini, morborum grauissimum, ac perniciosissimum significat: cùm tamen Galeno, Paulo Aeginetæ, ac reliquis Græcis, leuis sit morbus, non multum à scabie differens, quæ psora eisdem dicitur. Ex scirrhoso etiam tumorum genere censentur, uerrucæ ab Auicennæ interprete uocatę Latina uoce, quæ tumores sunt instar monticulorũ quorundam in cute eminentes, unde & nomen illis factum est, à uulgo porra dicuntur.

SCIRRHOsi tumores. Cancer. Carcinoma. Elephantiasis. Verrucæ. Porra.

Huius autem generis sunt, myrmecia, ac si formiculas diceres, & acrochordones, quæ nostris pensiles uerrucæ dicuntur. Clauus, qui callus est figura teres, Græcis ἧλος uocatur Auicennæ almismar. Thymion uel thymon uerrucula thymi herbæ capita repræsentans, Auicenna uidetur tusium, uel ut alia habet lectio, tarsecum nominasse. Ex uerrucarum quoque genere sunt, uocata ab Auicenna cornua, ita quidem dicta quòd cum oblonga sint, instar cornuum recuruantur. Item & calli, quos Græci τύλους uocant: hi ex labore obdurata cute gignuntur. Ad atram quoque bilem spectare uidetur morbus, quem dracontion Græci appellant, Latini dracunculum ab eius nominis animalis similitudine, Auicenna uenam medeni, Haly Abbas uenam saniosam uocauit. De quo Paulus capite ultimo libri quarti. Hic morbus apud nos parum est frequens.

Myrmecia. Acrochordones. Clauus. Thymion. Cornua. Calli. Dracunculi.

Præter hosce, quos iam recensuimus tumores, accidunt & alij, corporis superficiem non raro occupantes, nempe paruæ quædam eminentiæ, quas pustulas, & bothor appellant. Quæ licet, & inter se, & ab ijs tumoribus quos supra commemorauimus, differant: ab ijsdem tamen humoribus fiunt, à quibus & magni iam dicti tumores. Proinde maioris, minorísue ratione ab illis tantùm distare uidentur. Cæterum, ut eiusmodi minuti tumores (quos sanè ignorare non debet chirurgus) notiores, ac peruij magis cuique euaderent, operæpretium me facturum putaui, si nomina tum Græca, tum Latina, tum etiam Barbara, ac rudem quandam (ut de alijs maioribus fecimus) descriptionem hoc loco subiecerimus. Ergo, ut rem ipsam aggrediamur, ex pustularum genere sunt, lepræ Græcorum, & psoræ, Latinis scabies appellatæ, affectus quidem inter se admodùm affines: cutis enim sunt aspredines, cum pruritu & corporis colliquatione, ab eodem humore progeniti, nempe atra bile. In hoc tamen differunt, quòd lepra cum manifestis squãmis cutem profundius in orbẽ depascitur. Psora uerò superficiẽ tantũ uarijs figuris lædit, & furfuracea quædã corpuscula remittit. Itẽ ea leuis cutis infectio, quæ Gręcis lichen, Latinis impetigo, & uulgo q̃busdã (ut Manard. refert) uolatica nominať. Hæc frequẽter, ac facilè in prędictos af-

PVSTVLAE. Lepræ. Psoræ. Lichen.

fectus, lepram ſcilicet & ſcabiem, quam pſωram uocant, Galeno authore degenerat. Sunt tamen qui Græcorum lepram, impetiginem uocari à Celſo (qui eius genera quatuor facit) contendant. Fiunt autem lichenes teſtibus Galeno, & Paulo Aegineta, miſtis ſaniebus tenuibus, & acribus, cum alijs craſſis. Verùm enimuerò cùm Celſus (ut diximus) quatuor impetiginis ſpecies faciat libro quinto ſuæ medicinæ, euidenti argumento conuincitur, eum aliam rem per impetiginem intellexiſſe, quam Græcorum lichenas. Quandoquidem nullus author Græcus legitur, qui tot genera in lichenis unquam agnouerit.

Quatuor impetiginis ſpecies.

Impetigo.

Cæterùm, quando cùm ſola leuiori cutis aſpredine, & pruritu manent lichenes, impetiginis nomen retinent. Dum autem peiores fiunt, nomen ſicuti & formam mutant. Si enim manifeſtas ſquammas lichene, id eſt, impetigo excitat, atque altius cutem depaſcitur, lepra propriè dicitur. Si uerò per extimam tantùm ſuperficiem extenditur, & corpora furfuracea emittit, pſωra à Græcis, à nobis propriè ſcabies uocatur. Quanquam ſcabiei nomen uulgò & medicis multis, latius longè pateat, qui omne cutis uitium, ſcabiem nominant. Itaque pura ac uera ſcabies Latinis, is procul dubio affectus eſt, qui Græcis pſωra uocatur, ab Auicennę etiam albara, & morphea (contra quorundam opinionem) diuerſus. Porrò quod ipſi Auicennæ & punicis ferè omnibus albara dicitur, à Græcis & Celſo leuce nuncupatur. Illorum uerò morpheam Græci alphon uocant: in quo quidem affectu non tota quidem caro afficitur, ſed corporis duntaxat ſuperficies, ueluti (inquit Galenus) ſquammis quibuſdam inſpergitur. Sunt autem alphi ipſi Galeno genere duplices, nempe albi, qui ex pituita: & nigri, qui ex melancholico humore prodeunt. Sed hæc à rerum conſequentia tracti diximus. Neque enim leucæ, neque alphi ipſi, inter tumores præter naturam adnumerandi ueniunt, ſed potius inter cutis maculas, ſeu defœdationes. Quæ licet minime lædant, quia tamen dehoneſtant, maiori plęrunque tędio (pręſertim mulieribus) eſſe conſueuerunt, quàm multi alij lædentes quidem, ſed latentes morbi. Vtrunque autem hunc affectum, leucam inquam & alphon, uitiliginis nomine Celſus (qui tres eius ſpecies facit) complexus eſt: quamuis alij medicinæ interpretes, Gręca Latina facientes, leucam paſſim uitiliginem conuertant.

Lepra.

Pſora.

Scabies.

Albara. Leuce.

Lib. ulti. de cauſis ſymptomatum. Alphi.

Vitiligo.

Itaque uitiligo, ſi genere quodam comprehendatur, fœdus cutis color eſt, ex malo particulæ alicuius habitu proueniens, quæ nutrimentum probè ſibi aſsimilare non potuit. Maximo enim facultatis alteratricis errore, uitium hoc contingit: cuius duplicem ſpeciem alij cnnſtituunt. Vnam quidem, quę ſolam cutim inficit: alteram, quę altius deſcendit, adeo ut carnem quoque ipſam attingat, ac pilos coloret. Vtraque autem albo, uel nigro præcipuè colore comaculat. Prior ſpecies, ſiue alba, ſiue nigra ſit, Græcis eadem uoce alphos dicitur, & Auicennæ morphea: Altera uerò ſpecies, quam profundiorem diximus, Celſo & Græcis leuce, Auicennæ albara, Haly Abb. lepra nuncupatur, fœdus quidem, & difficile curabilis affectus, non tamen pernicioſus. Ex quibus intelligi poteſt, quòd parum nominibus ſit fidendum, niſi res (inquit ille) adamuſsim fuerit explorata. Eadem enim uox ſæpe apud uarios au-" thores diuerſam, ac longè diſsidentem habet ſignificationem, ut paſsim in" ijs commentarijs demonſtratur. Hæc autem obiter, de eiuſmodi maculis, &" cutis defœdationibus adnotauimus, ut rerum confuſio, quæ ex perperam intellectis nominibus ſequi ſolet, effugeretur. His igitur omiſsis, ad inſtitutum reuertamur, ac reliquas puſtulas, breuiter (quantùm fieri poteſt) percurramus. Ex quarum etiam genere, præter iam enumeratas, cenſentur Græcorum iônthi, epinyctides, hydrωa, pſydraces, exanthemata, Celſi papulæ, & Plinij mentagra.

Parũ nominibus fidẽdum eſſe.

Iônthi

Iônthi,parui sunt,& duri in uultu, seu cute faciei tumores, Galeno & Paulo, à crasso humore progeniti, qui uel resoluuntur,uel exiguo ingenito pure maturantur:Latinis uari dicuntur. Meminit Galenus libro quinto de medicamentis secundum locos, iônthosi cuiusdam affectus, quem principium esse dicit elephantiasis: sub quo affectu uidetur tertium, & quartum genus impetiginis Celsi comprehendisse.

Iônthi.

Epinyctides Celso pustulæ sunt pessimæ, colore uel subliuido, uel subnigro, uel albo,fabæ magnitudinem non excedentes,in eminentibus partibus,ut tibijs & pedibus maximè,nascentes. Circa has uehemens inflammatio est, & cum ad apertæ sunt, reperitur intus exulceratio mucosa: color est humori suo similis: dolor uerò ex eis supra magnitudinem earum est.Neque enim (ut diximus) faba maiores sunt. Nomen à nocte acceperunt, uel quòd noctu grauiori dolore torqueant,uel(ut Celsus uoluit)quòd noctu ferè oriantur. Plinius eas, pustulas liuentes,ac noctibus inquietantes nominat:Arabes uerò,essere, sere,uel saire eiusmodi pustulas sic noctu infestantes, uocauerunt.

Epinyctides.

Vnde dicta epinyctis.

Quod Grecis sunt hidrωa,Latinis quibusdam sudamina,& Plinio papulæ sudorum dicuntur: Auicennæ uerò, planta noctis: & Almansori, alhasaphum. Quò fit,ut epinyctis à planta noctis ipsius Auicennæ plurimùm differat, tametsi uox ipsa Græca epinyctis(ut modò dicebamus) à nocte etiam originem trahat. „ Sunt autem sudamina hæc Galeno teste libro tertio aphorismorum, comment. „ xxi.ex genere pustularum,in summa corporis parte hærentium, quæ instar ulce- „ rum cutem exasperant:proueniuntqúe,ut & nomen ipsum (inquit) indicat, ob „ multos sudores,uel biliosiores, uel mordaciores,qui cutem mordent, & pruri- „ ginosam reddunt,ac per modum ulcerum exasperant. Porrò hæc affectio, puerulis,atque iuuenibus,sed his præcipuè, qui natura sunt biliosi, æstus tempore communis est,adeoqúe facilis curationis,ut per se absque ullo præsidio albicatibus quibusdam squammulis dimissis sanescat. Auicennæ autem desudationes (ut ex earum constat descriptione) potius exanthematibus Celsi quàm sudaminibus Galeni,respondere uidentur.

Sudamina.
Planta noctis.

Gal. de sudaminibus.

Desudationes Auicennæ.

Si quis tamen nomina attendat, desudationes ipsas principis Auicennæ,putabit Græcorum hidrωa, quæ Latini sudamina uocant. Verum enimuerò, non tam nomina ipsa,apud Barbaros & Arabicæ sectæ authores,sequēda sunt, quàm ipsæ rerum descriptiones.

Psydraces,seu psydracia,pustulæ sunt,parū supra summā cutē eminētes, phlyctænis,hoc est,bullis,quæ ab igne excitātur, persimiles.Hæ in capite præcipuè nascuntur.Psyzacion corruptè legitur apud Celsum propsydracion.

Psydraces.

Pustulæ illæ in cute florentes, quæ uulgò morbilli, & uariolæ nuncupantur, Galeno exanthemata,Hippocrati ecthymata dicuntur. Plinius papulas & interdum pituitæ eruptiones uocat.Porrò uariolæ,& scopuli uocati, à materia fiunt crassiore,morbilli à tenuiore. Papulæ tamen scopuli uulgò dictæ, maiores sunt uariolis.Hæ minora,illi magna ecthymata sunt Hippocrati,lib.3. Epid. Morbilli uerò eidem herpetes magni nominantur. Magnos autem (ait Galenus) herpetas „ dixit Hippocrates, uel quia magnum occupant locum, uel quia cum maligna „ contingunt erosione.Morbilli nanque,quandoque altero tantùm, quandoque „ utroque modo magni uisuntur.

Morbilli.
Variolæ.
Exāthemata
Ecthymata.
Scopuli.

Cornelius Celsus libro quinto suæ medicinę, post tractatum de impetigine,meminit duplicis papulæ:unius quidem leuioris, quæ si ieiuna saliua quotidiè defricatur, sanescit: alterius maioris, in qua magis cutis exasperatur,exulcaraturqùe,ac uehementius & rodit,& rubet, difficiliusqúe sanescit. Hanc agriam, id est, feram dicit à Græcis appellari. In utroque tamen genere, minus uitij, quàm in impetiginibus agnoscit, adeò ut id quod difficilius sanescit,nisi sublatum sit,in impetiginem uerti,ac transire,affirmet. Galli(si quid iu-

papulæ Celsi.

Dartræ Gallicæ.

dico(genus utrunque,sed prius maximè, dartras appellant.

Id enim uitium maximè rotundum incipit, eademquè ratione in orbem procedit,ac tarde serpit. Quæ omnia papulæ primi generis Celsi conueniunt. Has autem Celsi papulas, nihil à Græcorum lichenis differre, nonnuli constanter asseuerant: eumquè solum authorem inter Latinos lichenas, papulas uertisse legimus.

Mentagra.

Mentagra, Latina uox est Plinio, qua rem omninò aliam ab impetigine, in principio libri. XXVI. uisus est significasse, longequè peiorem affectum, quàm quem Græci lichenis nomine intellexerunt: licet in medicinis quandoque Græcorum lichenas impetiginem sit interpretatus, & morbum eiusmodi mentagram appellatum, eo loco etiam lichenas uocet. Porrò refert idem Plinius, malum hoc Tiberij Cæsaris principatu, primùm in Italiam irrepsisse, omniquè æuo priore uniuersæ Europæ, nedum Italiæ, incognitum: tanta quidem fœditate, ut quæcunque mors huic præferenda esset, tanta etiam contagione,ut osculo solo ueloci transitu inficeret, sed proceres maximè. Hæc lues,à mento ferè oriebatur,unde & nomen illi factum est mentagra.

Plin.lib.26.

Mentagram agnouit Gal.

Cæterùm morbum hunc agnouisse uidetur Galenus. Quinto enim libro de medicamentis compositis secundum locos,meminit fœdisimę cuiusdam menti impetiginis, quę pruritum (ut ex Critone refert) excitat: & affligit pa- „ tientes,atque in discrimen non mediocre adducit. Nam interdum per uniuer- „ sam faciē serpit,et ad oculos usque procedit, et ferè supremæ deformitatis cau- „ sa efficitur. Quæ impetiginis descriptio, per omnia mentagræ Plinij conue- „ nit.Errant autem uehementer, qui fœdissimum hunc lichenem, mentagram à Plinio appellatum, morbum eum esse existimant, quem hodie uulgò quidam Gallicum,alij Neapolitanum, alij citra odium & iniuriam nationum, Venereum appellant. Hic enim ueteribus, & priore sæculo omninò ignotus fuit, primumquè apud Neapolim irrepsit anno à Christo nato 1493. Quo tempore Carolus Gallorum Rex inuictissimus,alpes superabat, Italiam petiturus, quãuis antea non longè per Hispanias(ut quidam referunt) serpsisset: quapropter tanquam inde tracta origine, lues Hispanica cœpit appellari. Quę pestis diuina ueluti ultione(ut par est credere)ob fœdos, illicitos, atque à Deo uetitos concubitus, in terras immissa, magnam generis humani partem sua contagione, fœdauit, & prostrauit.Id enim malum sensere magistratus, sensere mancipia sensere proceres, sensit humilis plebs, ueloci unius ad alterum transitu: iamquè per Hispanias, Gallias, Italiam,totamquè Europam magno mortalium dispendio uagatur.

Morbus Neapolitanus. Morbus uenereus quando primū in orbem irrepsit.

Pustulæ glandosæ.

Sunt & pustulæ quædam, præter has modò enumeratas, apud Auicennam lib. quarto glandosæ dictæ, quæ nihil à ganglio differrere uidentur, nisi minoris tantùm, maiorisuè ratione. Mentio quoque est apud eundem Auicennam lib.3.de quibusdam postulis, quas iuncturarum bothores uocat, & libro quarto almatim, quas cùm nigras esse dicat, & uiridibus granis similes, Græcorum proculdubio terminthi erunt, quos supra inter phymatis species enumerauimus.Has uidetur Celsus similes uaris facere, & putare à Græcis helcodes dici,id est ulcerosas.

Terminthi.

Pustulę albæ

Pustulæ albæ, uel lacteæ Rasis & Serapionis & bothor leues Auicennę, si earum descriptiones penitus inspiciantur, ad iönthos Græcorum, quos Latinè uaros nomiuauimus,pertinere uidebuntur,quanquam eadem remedia, quæ ad illas scribit Auicenna,à Dioscoride ad ephelidas præcipiantur.

Hactenùs de differentijs tumorum præter naturam, qui præcipuè foris in corpore fiunt.

De causis tumorum præter naturam, extrinsecus apperentium, in uniuersum. *Cap. III.*

Causæ

CAVSAE tumorum prȩter naturam, recentioribus medicis & chirurgis, geminæ statuuntur, generales scilicet, & speciales. Generales causæ sunt, fluxio, quod Grȩci ῥεῦμα uocant, et congestio.

Causæ tumorum prȩter naturam.

Rursus fluxionis causȩ ijsdem sex numero constituuntur. Nempe membri propellentis robur, excipientis imbecillitas, materiæ copia seu multitudo, meatuum deferentium (id est, per quos fit fluxio) laxitas siue amplitudo, propellentium angustia siue strictura, & loci fluxionem excipientis situs inferior. Hæ autem ad quatuor reduci possunt, utpote ad membrum propellens, particulam suscipientem, humoris fluentis conditionem, & spacium per quod fit defluxio.

Fluxionis causæ 6.

Cæterùm fluxio concitatur ratione membri expellentis, uel propter robur facultatis expultricis ipsius, uel propter connexum naturalem, quem habet cum membro excipiente, uel propter propriorum meatuum angustiam. Pars uerò aliqua fluxionem excipit, quia uel dolens, aut calida, uel imbecillior, uel rarior, atque ignobilior, uel in inferiori loco sita. Porrò ratione humoris fit defluxus in partem aliquam, quia sit copia superuacuus, qualitate molestus, substantia tenuis: spacium autem fluxionis causa existit, ob meatuum amplitudinem, utpote uenarum, arteriarum, & pororum.

Pars propellens.

Praticula excipiens.

Humor fluēs.

Spacium.

Congestionis uerò (quæ altera est causa generalis tumorum, qui præter naturam incidunt) causæ geminȩ assignantur: nempe error uirtutis, quæ alteratrix & altrix dicitur, & imbecillitas expultricis. Ex quibus colligitur, quòd tumores calidi, magna ex parte fiunt à defluxu humorum: frigidi uerò eorundem congestione potius excitantur.

Cōgestionis causæ.

Quomodò autem calida fluxio tumorem excitet, apertè ac scitè demon- » strat Galenus, libello illo, cui titulum fecit de inæquali intemperie, ad hunc » modum scribens: Statim defluxione calida ad musculum decumbente, primùm » arteriȩ maiores, uenæquè opplentur, ac distenduntur: ab ijs uerò minores, at- » que ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. In ijs ubi ualenter im- » pacta fluxio est, & amplius contineri non potest, pars eius per ipsarum orificia » egreditur, pars per tunicarum foramina percolatur ad exteriora, atque exin- » de fluxione implentur spacia uacua, atque intermedia primorum corpo- » rum. Sic omnia ab humore, omniquè ex parte incalescunt, ac perfunduntur. » Sunt autem hæc, nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa, & ante hæc arteriȩ » & uenæ: quæ scilicet & primæ, & præter cætera uario dolore afficiuntur. » Quippe interius à fluxione tum excalfiunt, tum distenduntur, ac diuelluntur, » distrahunturùe. Exterius non modò excalfiunt, sed etiam premuntur, ac » degrauantur. Reliquæ uerò particulæ, aliæ quidem calfiunt tantúm, uel com- » primuntur, aliæ utroque modo laborant. Atque hic morbus phlegmone » nominantur. Hactenus Galenus. Itaque in eiusmodi tumoribus præter natu- » ram, qui ex humorum influxu fiunt, aliquid iam (per initia saltem, & antequam restiterit fluxio) factum, ac generatum est, & aliquid ad huc futurum, atque in generatione est: hoc fiens, illud factum esse, uulgò dicunt. Quod adhuc fit, siue fiens, materia est antecedens, quæ ad huc in fluxu est: factum uerò, materia coniuncta, quæ iam influxit, & in parte laborante impacta est. Hinc non simplex, sed composita, in eiusmodi phlegmone, quæ in generatione ad huc est) ueluti in reliquis alijs tumoribus, ac morbis etiam omnibus, qui in gignendo adhuc sunt, necdum absolutionem sunt nacti) medentis solicitudo est Galeno, ex ea scilicet quæ prouidet, & ea quę curat: sed hæc alterius sunt cōtēplationis.

Quomodo calida desluxio tumorem creet.

Omniū morborū qui adhuc in gignēdo sunt, duplicē esse indicationem.

Cæterùm tempestiuum est, ut speciales (quas uocant) tumorum, qui præter naturam sunt, causas subijciamus. Hæ autem tres uulgò assignantur: Primitiuæ, quæ & prægressæ, & euidentes nobis dicuntur: antecedentes, & coniunctæ. Græcis dicuntur προκαταρκτικαὶ, προηγουμέναι, συνεκτικαὶ. Prægressæ, seu

Causæ speciales tumorum præter naturam.

Prægressæ.

primitiuæ causæ dicuntur, quę dum aduersam ualetudinem, seu morbosos affectus crearunt, separantur, ut casus, percusio, fractura, distensio, luxatio, aut error qui in uictus ratione committitur. Antecedentes, seu præcedentes causæ dicuntur, quæ paratæ sunt morbos efficere, ut sunt humores quatuor tam naturales (ut loquuntur) quàm nō naturales. Naturales humores sunt, qui ad corporis nutritionem sunt idonei, & in massa sanguinaria, continentur: proinde & una sanguinis appellatione continentur. Qui si ex uenis, aut arterijs effundantur subitò concrescunt, siue extra corpus maneant, & profluant, siue in ipso adhuc quocunque loco contenti, remaneant.

Antecedētes.

Naturales humores qui dicantur.

Humores nō naturales qui dicantur.

Non naturales uerò eos appellant, qui à sanguine, quo partes nutriuntur, hoc est, massa sanguinaria, separati inueniuntur, & ob suam prauitatem, uel corruptelam, ex seipsis, hoc est, ex natura sua, inepti sunt ad corporis nutricationem, & ad alimoniam illi præstandum: qui quantumuis etiam in aëre nos ambiente permaneant, nunquàm concrescunt. Hi autem uel quadam naturæ prouidentia, certi alicuius usus gratia, in conceptacula quædam relegantur, aut foràs ad corporis extima propulsi, tumores non ueros, ac illegitimos appellatos, abscessus inquā, pustulas, & cutis defœdationes generant. Interdum uerò insensibili perspiratu, uel sensibiliter per sudores, digerūtur, atque exhalant. Nonnunquam intrinsecus putrescunt, & febres excitant. Atque hi (inquiunt) æquiuocè, & improprie humores dicuntur, naturaliumquè nomina sibi usurpant. Solùm enim eos succos, qui ab hepate in sanguinea generatione, nutritionis, ac fluoris nostri corporis reparandi gratia conficiuntur, propriè humores censent appellandos. Cuiusmodi est sanguis uerus, ac purus, biliosus, pituitosus, & melancholicus, quo singulæ nostri corporis partes nutriuntur, instauranturquè. Aliæ quidem puriore, & (ut ita dicam) magis sanguineo, aliæ uerò biliosiore, aliæ pituitoso magis, aliæ melancholico, prout cuiusque natura expostulat.

Qui succi proprie humores dicātur.

Itaque humores uniuersi in uenis & arterijs, continentur, quod & coloris ipsius, & consistentiæ uarietas indicat, ut libro de atra bile Galenus expresit.

Porrò ex ijs quatuor humoribus naturalibus dictis, quatuor præcipui, ac legitimi tumores præter naturam fiunt, quæ uulgò apostemata uera nominare solent. In quib. scilicet tumor ad sensum magnus est, et materia, unde procreantur, magis quantitate peccat, quàm qualitate. Hi autem proprijs nominibus dicuntur phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus. Ex non naturalibus uerò (ut uulgaribus medicis placet) abscessus, quas exituras uocant, & postulæ oriuntur, de quibus in præcedentibus abundè diximus. Atque hos tumores, abscessus inquā & pustulæ, apostemata non uera eisdem censentur. At quę, et alia duo tumorum genera reduci uolunt, flatuosos scilicet (quas & inflationes uocamus) & aquosos, qui ex seorsa substantia procreantur, uulgò apostemata uentosa, & aquosa nuncupant. Itaque sex sunt nomina simplicium (ut loquuntur) apostematum: nempe apostema phlegmonosum, erysipelatosum, œdematosum, scirrhosum, flatuosum, & aquosum. Compositis uerò (quoniam horum infinita propemodùm turba est) non omnib. propria sunt indita nomina, sed illis duntaxat, in quibus humor aliquis supra cæteros dominium obtinere euidenti ratione deprehēditur, ut iam ex præcedentibus satis innotuit, & rursus in sequentibus suo loco plenius ostendemus.

Ex quatuor humoribus naturalibus, quatuor fiūt legitimi ac præcipui tumores.

Ex humoribus non naturalibus qui tumores fiant.

Causæ coniunctæ tumorū præter naturam.

Cæterùm causæ coniunctæ, seu continentes tumorum præter naturam, quos apostemata, pustulas, & exituras, uocant, sunt materiæ, quæ in particula ipsa laborante, aggregatæ & infarctæ reperiuntur, quæquè adhuc permanent, postquā tumorem excitarunt: ac dum increscunt, tumores ipsi augentur: cùm decrescūt, minuuntur: & cùm desinunt, finiuntur. Causa enim coniuncta, siue continens, morborum omnium, ac dispositionum, quę in corpore sunt (in uniuersum ita ab Auicenna, & uniuerso iuniorum medicorum cœtu definitur). Quę cùm præsens est, eius

Cōtinens causa quæ dicatur.

» eſt,eius quoq; morbus adeſt:cùm uerò tollitur,etiam morbus euaneſcit.

» Verumenimuerò quidam huius ętatis medici non uulgariter eruditi, duas tantùm eſſe morborum cauſas Galeno cõtendunt,externam uidelicet,& internam, ſiue(ut nunc loquuntur)primitiuam,& antecedentem. Itaq; primitiuam, atque externam cauſam(inquiunt) appellat Galenus, quæ extrinſecus, corpori aduenit,ipſumq; uehementer alterat,atq; immutat, quæq; cum aduerſam ualetudinẽ creauit,ſeparatur:ueluti calor,frigus, ſcorpio pungens,Græci(ut diximus) eam προκαταρκτικὴν uocant:internam uerò ſiue antecedentem nominat Galenus,quę in ipſo animalis corpore conſiſtit,& iam morbum facit. Eam autem, quam coniunctam appellant, ne(inquiunt) ſomniauit quidem, cùm ſecundum huius ſententiam,affectus actionem impediens,aut uitians,morbus ſit,& non morbi cauſa. Coniuncta autem illa cauſa,quam Auicenna eiusq; ſequaces ſomniarũt (ut ex data ab ipſis deſcriptione conſtat) affectus ſit actionem lædens, quæ propria eſt morbi definitio. Nihil igitur cauſa illa coniuncta,à recentioribus medicis,& eorum principe Auicenna introducta, à morbo prorſus differt, à quo primùm ea, quæ ſecundum naturam eſt actio, læditur. Cæterùm cùm hæc de triplici cauſarũ morbificarum genere opinio iam inueterauerit, & apud omnes ferè noſtræ etiamnùm ætatis medicos robur inuenerit,non abſurdum uidebitur, ſi eas morboſas cauſas paſsim in hoc opere,dilucidioris doctrinæ gratia, huiuſmodi nominibus diſtinguamus:nempe primitiua,antecedente & coniuncta. Atq; hæc de cauſis tumorum præter naturam dicta ſufficiant:nunc poſtulat ordo,ac orationis ſeries,ut eorum ſigna,& iudicia ſubijciamus,modo tamẽ pauca de abſceſſuum natura,& generatione præmiſerimus.

Coniunctam cauſam nihil à morbo differre, quorundã opinione.

Itaq; abſceſſus,qui græcis ἀποςήματα,& uulgò exituræ dicuntur, Galeno libro
» de tumoribus præter naturam,& ſecundo ad Glauconem, diſpoſitiones ſunt, in
» quibus abſcedunt,atq; inuicem diſtant,quæ prius ſe contingebant,corpora. Ma
» teria enim quæ eiuſmodi tumores excitat,extra carnem muſculi propulſa, conti
» nentia à ſubiectis diducit,& abſcedere facit. Spacium igitur (inquit Galenus) ua
» cuum in medio fieri oportet, quod aliquam ſubſtantiam ſpirituoſam, uel humi-
» dam, uel miſtam ex utriſq; comprehendit, quæ temporis diuturnitate in multiformes,& uarias ſubſtantias alterantur.

Abſceſſus qui dicantur Galeno.

Duplex autem eſt eiuſmodi abſceſſuum genus:unum,cùm inflammatio in pus uerſa,pus ipſum tanquàm in ſinu aliquo eſt collectum:alterum,cùm nulla præcedente inflammatione humor aliquis,isq; aliàs ſpecie alius,uel ſpiritus aliquis uaporoſus,aut ſubſtantia ex utriſq; miſta,in parte aliqua colligitur. Quod bifariam accidit:nam uel in ſpacio ipſo,quod abſcedentes interiacet partes, eiuſmodi ſubſtantia,ſine præuia defluxione generatur,aut aliunde in ipſam laborantem particulam confluit,uel ſtatim quidem ab initio,uel ea ratione,qua fiunt illa quę ἀποσκήμματα uocantur. Nominant uerò (inquit Galenus) ſic huiuſmodi depoſitionem, cùm qui prius unum membrum infeſtant humores, eo relicto,ad alterum tranſmutãtur. Spacium autem ſibi molitur eiuſmodi ſubſtantia, quæ abſceſſum creat,uel inter duas tunicas,uel ſub quibuſdam membranis. Porrò excoriat tandem circũpoſita corpora, uel quia omnino acris, aut omninò ipſa copia diſtendens, aut putredinem quandam tempore contrahens: ſed & iam tunc acris eſt. Quòd ſi humiditates ipſæ, quibus ſpacium, quod abſcedentes interiacet partes, completur,& abſceſſus excitatur,longo interdum tempore perdurauerint, plures(ut ſupra diximus)habent alterationes,atq; in uarias ſubſtantias tranſmutantur,quæ non humorũ modò,ſed etiam ſolidorũ quorundam corporum proprietates repræſentãt. Nam & lapidibus,& arenis, & teſtis, & lignis atq; carbonibus, & luto,& olei limo,& uini fęci,& ſtipulæ,ac multis alijs talibus, ſimilia corpora, in abſceſsibus contineri inueniuntur, ut iam ſupra de differentijs tumorum explicuimus.

Duplex genus abſceſſuũ. Galenus lib. 24. therap. meth. & libro 2. ad Glauconẽ.

ἀποσκήμματα.

Quæ in abſceſſibus inueniantur.

De signis tumorum præter naturam extrinsecus apparentium, in uniuersum, & eorundem iudicijs. *Cap. III.*

Notæ tumorũ præter naturã uniuersales.

NOTAE tumorum præter naturam summa corporis occupantium (quorum duntaxat speculatio ad chirurgum pertinet) sensuum organis, ac cuiusque particulæ laborantis præsentia, facilè deprehenduntur. Vbicunque enim incrementum apparet, naturalem statum excedens, ac præter naturæ modum particulam, quam occupat distendens, eiusque actionem lædens, quod uel humor aliquis, uel substantia ex humore procreata, aut quæ ad humorem (ut loquũtur) sit reducibilis, uel uaporosus spiritus gignit, ibi & tumorem præter naturam, seu (ut dicunt) apostema generaliter loquendo, esse necesse est.

Cæterùm tumores, quæ uera apostemata appellant, tumore, dolore, & calore, magis uel minus intensis, dignoscuntur. Non uera autem, quę pustulas & abscessus nominauimus præter tumorem, malignitate quoque, se (ut eorum uerbis utar) mala morigeratione, & sequestratione etiam maiore, uel minore, hoc est, secundum magis & minus (ut ab eorum uocibus nõ recedam) determinata, deprehenduntur & significantur. Signa autem particularis cuiusque differentiæ, & materierum ex quibus fiunt, in sequentibus suo loco dicentur, dum scilicet de simplicibus ipsorum, qui præter naturam consistunt tumorum differentijs tractabitur. Ex quibus & compositæ facilè dignoscentur. Verumenimuerò nõ prius ad particularia est accedendum, quàm de uniuersalibus sermo fuerit absolutus: is enim ordo in disciplinis obseruari solet: nec immeritò sanè. Nam uniuersalia ipsa, atque cõmunia manifestiora sunt nobis, quàm particularia: quippe quæ magis promiscua, cõfusioraque sint, quàm particularia, ut primo cap. lib. 1. physicorũ docet Aristoteles. Nemo igitur miretur, si passim in hoc opere chirurgico, à communioribus, & plura cõprehendentibus, semper inceperimus, tum ob nuper adductam rationem, tum quòd secundum naturam generalitas, specialitatem antecedit, ut idem testatur philosophus.

Aristot. lib. 1. Physicorum.

Generalitas specialitatem antecedit.

1. Indicia.

Sed ad propositum reuertamur, & indicia tumorum præter naturam consistentium persequamur. Circa quæ primùm aduertendum est, omnes eos tumores, quæ uera apostemata uocantur, si Galeno & Auicennæ credimus, inuicem magna ex parte complicari, neque facilè aliquem eorum syncerum, & purum inueniri.

Lib. de differ. morborum.

Nam (ut Galenus inquit) phlegmonæ, hoc est, inflammationi ex sanguine, magna ex parte miscetur aliquid, quod uel erysipelatis, uel œdematis, aut scirrhi naturam seruet. Erysipelati autẽ, quod phlegmones, aut œdematis, aut scirrhi speciem referat. Et ita in reliquis omnibus similiter perpendi. At uerò ij præter naturam tumores, quæ non uera apostemata appellitant, ut plurimùm synceri, ac puri reperiuntur. Cæterùm simplicium ac syncerorũ curationes in sequentibus persequemur, ex quibus & compositorum & implexorum curatio facilè intelligetur. Nam omnes & persequi, & componere, superuacaneum mihi uidetur. Si enim simplices ipsos tumores omnes cognoueris, deinde, quo pacto inter sese cõponãtur, didiceris, satis idoneus eris, qui in reliquis particulatim te exerceas. Sed iã reliqua quę in uniuersum de tumorib. ipsis sumũtur iudicia persequamur.

2.

Periodi, paroxysmi, & crises tumorum qui pręter naturam sunt, humorum, ex quibus conflantur, analogiam (inquit Guido) sequuntur. Analogiam autem hîc interpretamur proprietatem, seu proportionem, naturam, ac substantiæ similitudinem, quam formam specificam, & occultam appellant. Tumores eiusmodi præsertim salubres, & qui per humorum influxum fiunt, quatuor temporibus distinguuntur, principio, augmento, statu, & inclinatione. Principij nota est, cúm particula incipit distendi, & fluxionis adest initium, cum dolore adhuc exiguo.

3.

Quatuor tempora tumorũ præter naturã

exiguo. Incrementum adesse iudicabis, cum uideris tumoris molem attolli, locumq; affectum impleri, & in sublime efferri, ac symptωmata, quæ unumquemque tumorem, sequi solent, manifestè augeri. Status uerò iudicium est, cùm prædicta omnia, tumor scilicet & symptωmata cuiusque tumoris differentiæ, proprium uigorem suum obtinent: nec amplius possunt incrementa assumere, quin materia faciens tumorem, in aliam formam seu substantiam alteretur, & transmutetur. Declinatio autem tunc adesse cognoscitur, cùm tumoris moles, & propria ipsius symptωmata, imminuuntur, uel materia quæ tumorem facit, in aliam substantiam incipit transmutari. Itaque tempora hæc (ut inquit Guido) penes tria potissimùm distinguuntur: nempe penes ipsius tumoris essentiam, hoc est, magnitudinem, uel paruitatem, penes materiæ dispositionem, & accidentia, quæ curandi indicationem plurimùm immutant. Cæterùm quatuor hæc tempora simul aliquando coincidere uidentur, propter breuem scilicet, ac penè imperceptibilem uniuscuiusque durationem, ut contingit in uenenosis inflammationibus non letalibus, quæ statim uigent ac florent. Porrò tumores huiusmodi, qui ex humorum præsertim fiunt influxione, nisi retrocedant (hoc est, fieri prohibeantur, per repressionem scilicet fluentis materiæ) uel sponte, & citra ullam rationalem causam, intrò recurrente fluxione, minimè delitescant, altero istorum quatuor modorum terminantur: nempe uel insensibili exhalatione, seu resolutione, uel facta suppuratione, uel corruptione, uel induratione. Omnium autem istorum modorum optimus, & magis expetendus, is est, qui per sensui imperceptibilem fit dissolutionem: post illum uerò, qui per suppurationem. At quæ per indurationem fit tumoris præter naturam terminatio, simpliciter atque absolutè mala dicitur. Quæ autem fit ad corruptionem particulæ laborantis, omnium pessima censenda est, ut apertè nobis Galenus insinuat, libello de inæquali temperie, ad hunc modum scribens, postquam docuit, quomodo fiat phlegmone, ex calida defluxione in musculum » decumbente. Itaque (inquit) duorum alterum sequi est necessarium, uel su- » perante fluxione, corporum quæ succubuere, sequi corruptionem, uel ea de- » uicta, musculum ad naturalem habitum reuerti. Subijciamus igitur ipsam pri- » mùm fluxionem superari: rectius enim à melioribus incipitur. Duplex hîc in- » cidit curationis modus: quòd scilicet uel digeretur, seu dissoluetur, quicquid » humoris in particulam procumbit, uel concoquetur: uerùm dissolutio opta- » bilior existit. Ad concoctionem autem hæc duo necessariò consequuntur: nem » pe puris generatio, & eius in aliquod spacium abscesio. Et paucis interiectis » subiungit, At si uictæ à fluxione particulæ fuerint, in tantam hæ deuenient in- » temperiem, quòd eorum operatio destruetur, & ipsæ temporis processu corrum » pentur. Hactenus Galenus.

Dissolutionis autem seu resolutionis indicia sunt, leuitas membri & deficiens pulsatio. Signa, tumorem uerti in suppurationem, indicantia, sunt, dolor intrinsecus, pulsatio, & caloris incrementum. Fluxionem uictricem esse, & particulæ laborantis corruptelam, testantur, nigror, & liuiditas, quibus nonnunquam & graueolentia accedit. Tumorem lapidescere, hoc est, in lapideam abire duritiem, apertè demonstrat, tumoris imminutio, & cum hac, durities remanens.

Regresionis uel delitescentiæ notæ sunt, subita tumoris diminutio, quæ interdum propter nimiam refrigerationem, nonnunquam uerò propter uenenositatem (nullis forinsecus admotis reprimentibus) accidit. Ad hanc autem subitam atque affatim factam tumoris imminutionem, febris statim consequitur, ac multa alia praua symptωmata. Hactenus de signis & indicijs eorum tumorum, quos uulgò apostematis nomine propriè censent appellandos. Pustularum autē uulgò nuncupatarū notæ & indicia suo loco, cùm de illis tractabimus,

1. Principium.
2. Augmentū.
3. Status.
4. Declinatio.
Tempora tumorum præter naturam à 4.) tribus potissimum suū discrimē assumunt.
5. Tumores præter naturā quattuor modis terminantur.
Gal. lib. de inæquali intemperie.
Dissolutionis indicia.
Suppurationis notæ.
Corruptionis signa.
Indurationis notæ.
Regresionis & delitescentiæ indicia.

dicentur. Abscessuũ uerò (quas exituras uocant) iudicia, ac signa, quæ uel statim eos futuros denunciant, uel iam præsentes adesse demonstrant, hæc sunt.

Signa mox futuri abscessus, ex Auicenna.

Cùm uideris (inquit Auicéna) pulsationem aut duritiem, in longum iam tempus productam, uel caliditatem, aut dolorem increscentem, tunc existima quòd apostema proximum est, ut in suppurationem uertatur, & fiat exitura, id est, abscessus. Cùm autem conspexeris, ac deprehenderis leuitatem quandam affectæ particulæ, & doloris sedationẽ, ac remissum calorem, quodq; tumẽtis loci pars aliqua cæteris emineat, atque in mucronem subducatur: ad hæc cùm premendo digitis inundationem (ut loquuntur) perceperis, uiderisq; gibbi illius, seu mucronis colorem iam albescere, tunc certò credere oportet, pus eo loci subesse, & tumorem iam abscesisse. Vnde & ab Hippocrate rectè est iudicatum, Quòd dum pus conficitur, dolores, ac febres magis accidunt, quàm iam confecto pure. Porrò notæ eiusmodi tum iam facti abscessus, tum mox futuri, uulgaribus ijs uersiculis communiter exprimuntur.

Notæ abscessus iam facti.

Aph. 47. lib. 2.

Durities longa, pulsus, dolor, & calor aucti
Signant pus fieri: sed factum, dicta remissa,
Sub digitis undans, albescens pars, & acuta.

Cęterùm, in pure ipso cognoscendo ac dijudicando, maximè te attentum esse conuenit. Quandoquidem suppuratio ipsa, seu puris in loco aliquo comprehensi notitia, sæpe occultatur, nec satis medico innotescit, ob loci scilicet, & puris crassitudinem, ut hac aphoristica sententia nobis expresit Hippocrates: Quibuscunq; suppuratio in corpore existens, non innotescit, his ob crassitudinem puris, aut loci non innotescit. Atq; hæc de signis abscessuum, quas exituras uocant, dicta sufficiant. Porrò de horum iudicijs. hæc ab Auicenna & recentioribus chirurgis scriptis tradita sunt.

Aph. 41. lib. 6.

Iudicia abscessuum.

Abscessus uulgò exitura dictus, qui iuxta membrum aliquod nobile, uel prope iuncturas fit, atq; adeo in uenosis, aut neruosis ipsis partibus, quiq; in debili particula, & natiuo calore propemodum destituta, prædura quoque, & densa cute obiecta, consistit: Ad hæc qui crasiore materia, & ad modum tardiore cõstat: Planus etiam seu æquabilis, & in coni formulam non subductus, suspectus admodum est, ægreq; ac tarde maturatur. Quocirca maturantibus, & pus mouentibus, auxilijs, ac celeri maturáue apertione indiget. Qui uerò huic ex aduerso respondet, boni moris est, & laudabilis. Citò enim & facilè maturatur, & in suppurationem uertitur, sæpiusq; nullo forinsecus adhibito auxilio, per se dehiscit, aperitúrue. Itaque, si abscessus tendit in acutiem, & puris substantia tenuis fuerit & acris, nec prædura, aut densa cutis extiterit, natura seipsa, hoc est, sua facultate alienorum expultrice, & citra aduentitium aliquod subsidium conceptum humorem foràs propellet: nisi quis facta incisione protinus ipsam spontaneam apertionem anteuertat. Cæterùm, abscessus ipsi nonnũquam per halitum digeruntur, hoc est, per resolutionem terminantur, nulla tunc in cute facta continui solutione, ubi scilicet pus & modicum est, & bonum, tenue quoque & nõ in alto delitescens. Sæpius tamen facto à natura, uel arte emissario, conceptus humor profunditur, quàm digeratur, resoluatúrue. Quæ autem à natura fit apertio, multò tutior est, quàm quæ arte tentatur: quòd si arte fiat, securius adhuc & melius scalpello, aut candenti ferro illam moliemur, quàm adurente medicamento, quod ruptorium appellant. Ideò autem ea sectio, quam in abscesibus manu & arte molimur, deterior est ea apertione quæ naturæ beneficio accedit, quoniam (ut inquit Auicenna) generatiua sit saniei (quam uirus & uirulentiam appellant) sordiciei quoque & fistularum. Vbi tamen urget necesitas, nec alio datur uti meliori, & præsentiore auxilio, ea intrepidè aggrediunda est. Hæc autẽ modò commemorata incommoda uitabis, si facta (cùm res expostulat) sectione & continui solutione, pus mouẽtia, ad reliquiarũ concoctionẽ, seu maturationem

Qui abscessus facile concoquantur.

Qui abscessus per resolutionem maxime terminentur.

Melius ac tutius scalpello, quàm ruptorio abscessus aperiuntur.

rationem & detergentia, prout res exigit, laboranti particulæ mox adhibueris. Cæterùm puris optimi, ac deterrimi notas, oraculo ultimo libri primi præsagiorum nobis expreſsit Hippocrates, ad hunc modum inquiens: Pus illud optimũ censetur, quod album, æquale, [id est, sibi undiq; simile] leueq; [tangẽti] & quàm minimè fœtidum est: Quod uerò huic maximè contrarium apparet, peſsimum est. Porrò reliquorum aliorum, tum humorum, tum solidorum corporum, quę in abſceſsibus continẽtur, signa & indicia in particularibus capitibus subsequẽtibus explicabuntur.

Puris optimi & deterrimi notæ, ex Hippocrate.

De curatione tumorum præter naturam in uniuersum (eorum maximè, qui ex influxu humorum fiunt, ueraque apostemata uulgò dicuntur) & abſceſſuum, quas exituras uocant.
Caput V.

TUMORUM omnium, qui præter naturam sunt, iam factorum & qui non adhuc in generatione sunt, communis, ac prima curandi indicatio una est Galeno lib. 13. & 14. meth. med. nempe, ut quod præter naturam in particula est, & eam in tumorem attollit, totum uacuetur. Qui uerò adhuc in generatione sunt, in his prior uacuatione est, confluentis ad affectum locum humoris inhibitio. Proinde in illis non simplex, sed composita est, medentis sollicitudo, ac curandi indicatio. Hæ autem communes indicationes pro tumoris ipſius differentia, & particulæ laborantis natura, ac ratione, plurimùm uariant, & immutantur. Siquidem in omnibus iam factis tumoribus, & qualibet corporis parte, eius quod infestat uacuatio, haud quaquam similiter administratur, ut libro secundo ad Glauconem, & locis nuper citatis docet Galenus: quod ex sequentibus etiam euadet manifestum. Sed neq; iisdem semper auxilijs, quibuscunq; incipientibus adhuc tumoribus, & quamlibet particulam occupantibus, occurrimus, & præcauemus, aut quod in illis iam factum est, uacuamus: sed alijs atq; alijs prout tumoris genus, seu differentia, & partis affectæ natura, postulat, inhibentibus fluxionem, & uacuantibus, quod generatum est, præsidijs uti nimirùm cogimur, si rectam saltem agẽdorum rationem sequimur. Itaq; ab ijs duobus, nempe ab ipsa diſpositione, seu morbi essentia, & partis affectæ natura, tumorũ qui præter naturã sunt, curãdi indicationes potiſsimùm desumuntur Galeno.

Tumorum omnium curandorum communis indicatio.

Cõmunes curandorum tumorum indicationes, pro tumoris differentia, & laborante particula uariari.

Curandorum tumorum indicationes à duobus potiſſimũ desumũ.

Porrò diſpositio ipsa, de qua nunc agimus, seu morbi essentia, tria in se iuxta recentiorum placita complectitur. Nempe quantitatẽ, qualitatẽ, & materiam, seu substantiam, quæ tumorem efficit. Quorũ ratione, prima illa & communis indicatio immutatur, atq; ab ijs etiamnũ particulares curandi indicationes desumũtur. Aliter enim tumor magnus, aliter paruus curatur. Siquidem magnitudo, & paruitas tumoris (ut existimant) differentiam constituant. Alia enim ratione ingens phlegmone, alia minutus herpes curatur. Aliter quoq;, qui per defluxionem fit, & adhuc in gignendo est, quàm, qui per congestionem procreatur, aut iam factus est. Sed & calidus tumor, ut eryſipelas alia ratione quàm frigidus, ut est œdema, uel scirrhus, curatur. Quantitas igitur, in tumore præter naturã curationem euarians, est, magna, parua. Qualitas, fluxio, seu, (ut loquuntur) deriuatio, & congestio. Materia, humor calidus, frigidus.

Tumoris essentiã tria in se continere.

Cæterùm in partium laborantium natura, quatuor potiſsimùm spectanda sunt: temperatura, formatio, situs, uirtus, seu potentia. Quibus & quintum addi potest, facilitas scilicet, ac difficultas sentiendi. Nisi mauis istud cum Galeno, sub uirtute comprehendi atq; includi. Hæc itaq; communem etiam illam, quæ per singula diſpositionis ipsius, id est, tumoris præter naturam, genera obseruantur, curationem plurimùm euariant. Proinde & has omnes, quæ ab ipsis sumuntur indicationes, in curandis ijs, qui præter naturam incidunt, tumoribus, me-

In indicatiõe, quæ à natura partium desumitur 4. potiſſimũ spectanda esse.

moria tenere oportet. Aliter nanq; curatur phlegmone, aut quiuis alius tumor, in carnosis partibus, quàm in neruosis: aliter in oculo, quàm in genu, uel collo: aliter in adenibus, quàm in alijs partibus non glandosis. Breuiter particulæ ipsius laborantis, ac tumore obsessæ, temperatura, & formatio, & situs, & uirtus seu potentia, singulas quas ipsi in morbo curando molimur operationes, cómutant: cómuni etiamnùm intentione seruata, quàm semper à morbo assumendam esse Galenus edocuit. Itaque communem curandorum tumorum præter naturam methodum, eorum præsertim, qui ex humorum influxu procreantur, sumpta ab ipso affectu indicatione, nulla partis ipsius affectæ habita ratione, tradere hîc primùm instituimus. Deinceps eorundem, sed maximè inflammationẽ, cùm in abscessum degenerauerint, uniuersalẽ curationem subijciemus. Post hæc uerò particularem singularum differentiarum, simplicium præsertim (ex quarum analogia compositorum curatio facilè addiscetur) curandi rationem persequemur. Atq; interim ubi locus expostulabit, nonnulla de curandi indicationibus, quæ à laborantibus & tumore obsessis particulis assumuntur, ex Galeno proferemus. Quibus rectè intellectis, facilè erit cuiq; rationali medico, ac chirurgo, tumores quoscunque, quibusuis partibus insidentes, certa methodo, ac ratione curare.

> Li. 2. ad Glauconem.
> Ordo tractandorum in sequentibus.

Galenum igitur imitantes, principium curationis tumorum, qui præter naturam dicuntur, ex humorũ influxu procreatorum, ab inuentione occasionis ipsius affectus, desumemus, ut scilicet, quæ eum excitant, ac faciunt causæ abscindantur: quod uerò in eo iam factum est, tollatur, sanetúr ue. Itaq; ut unius differentiæ tumorum, qui per defluxionem fiunt (de ijs enim duntaxat modò hîc agimus) exemplo, atq; analogia, cæteras etiam differentias, quæ ex influxu humorum nascuntur, intelligamus, unius phlegmones breuem, ac compendiosam curationem, hîc subijciemus. Hæc namq;, & frequentissimè incidit, & febres aliaq; symptωmata periculosissima excitat. Nomine autem phlegmones hoc loco, non omnem calidam, ac ueluti flammeam dispositionem, quàm Græci etiam phlogosin appellant, intelligi uolumus, sed eam duntaxat, quæ fluxionis sanguineæ soboles est, in carnosa corpora maximè incidens, in qua dolor est uehemens, rubor per summa uigens, calor ueluti deurens, tensio, renixus, & cùm malum increuerit, pulsationis sensus. Hanc enim inflammationem cum Galeno, & alijs, qui eum tanquam ducem optimum sequuti sunt, Græcis scriptoribus, ut Paulo Aëtio, & Oribasio, propriè phlegmonem appellamus. Vt igitur rem ipsam aggrediamur: Communis omniũ phlegmonarum generatio, ex sanguinis influxu est, copiosioris scilicet, quàm sit parti ex usu. Influit autem copiosior sanguis, alia quapiam alijsúe particulis eum aliquando mittentibus, ac ea quæ phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando uerò particula, quæ affligitur, hunc ad se trahente. Partes autem quæ mittunt, uel ut copia superuacuum, uel ut qualitate molestum, uel utroq; nomine succum persequuntur. Quæ uerò attrahunt, hæ morboso calore, uel dolore trahunt. Sed & his coadiutrices causæ sunt, particulæ imbecillitas & ignobilitas canalium seu uiarum, per quas fit defluxio, amplitudo, meatuum quoq; partiũ expellentium angustia, & situs inferior, ut iam suprà dictum fuerat.

> Inuentio occasionis, principium est curationis tumorũ præter naturam.
> Phlegmone quid.
> Galen. lib. 13. meth. med.
> Communis omnium phlegmonarum generatio.
> Causæ adiutrices fluxionis.

Itaq; ex omnibus his, tres colligunt recentiorũ chirurgicorum turbæ, curandorum tumorũ, qui ex defluxione ortũ habent, intentiones.

Prima est, fluxionem auertere, ac eam omninò intercipere.

Secunda est, dolorem demulcere, atq; eam occasionem, propter quã particula fluxionem excipit, uel etiam attrahit, in totũ summouere.

Tertia est, id totum quod iam factũ est curare, id est, totũ eum humorem, qui in partem affectam confluxit, uacuare.

Cæterùm quomodo prima intentio perfici debeat, appositè docuit Galenus libro

> TRES scopi in curandis tumoribus, qui ex humorũ influxu fiunt, chirurgo proponuntur.

libro decimotertio methodi medendi, ubi modos omnes auertendæ fluxionis, methodumq; ac rationem inhibendæ phlegmones, quæ adhuc in generatione est, nobis expressit, ad hunc modum, si Græca Latina faciamus, scribens: Vbi æqualiter succi inter se sunt adaucti (quod Græci plethoram uocant) imò etiam ubi purum ab excrementis totum corpus est, & succorum mediocritatem continet, dolore, & membri, in quo phlegmone sedet, calore fluxionem excitante: sanguinis missione incipienti adhuc phlegmone succurrimus. Curatur etiam plethora, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum multa frictione. Præterea digerentibus medicamentis, modò febris non adsit, & præter hæc omnia, inedia, ac proba uictus ratione, etiam si febricitet æger. Cùm uerò flaua bile, uel atra, pituitáue, aut serosis humoribus refertum corpus est (eum habitum Græci cacochymiam nominant) purgatione quæ cuiq; suppuranti succo sit accommoda, uacuatio molienda est. Ac de ijs quidem in particularibus capitibus diffusius tractabitur. Cæterùm antispasis, id est, in contrarium reuulsio, commune est in omnibus huiusmodi tumoribus auxilium, dum fluxio adhuc ualenter irruit, utpote in principio morbi, & in augmento: in fine uerò status, & in ipsa declinatione, dũ scilicet iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, & corpus totũ abundè uacuatum est: uel ab ipsa quæ affligitur particula, uel à maximè uicina uacuatio amolienda est.

PRIMVS scopus. Li. 13. Therap. | Plethora quid | Cacochymia. | Antispasis.

Secunda intentio completur anodynis remedijs, id est, sedantibus dolorem, & (ut cõmuniter loquũtur) rectificantibus malam qualitatem: item adstringentibus, & intercipientibus fluxionem. Ad hæc relaxantibus naturales meatus, per quos membrũ affectũ consueuerat repurgari.

SECVNDVS scopus.

Tertiam uerò intentionem assequemur, ijs quæ materiam, tumorem excitantem, à loco affecto euacuant. Euacuatur autem contenta iam in loco materia, non solùm diaphoreticis, id est, euaporantibus seu resoluentibus medicamentis, sed etiam repellentibus seu repercutientibus. Itaque incipientibus phlegmonosis tumoribus, atque etiam alijs quibuscunque, qui ex humorum influxu procreantur, magis utendum est reprimentibus, quàm euaporantibus, quibusdam exceptis casibus: ex quibus (inquit Guido) Galenus uisus est quatuor posuisse.

TERTIVS scopus.

Primus est, quando tumor eiusmodi fit in emunctorijs. Secundus, quando fit à materia uenenosa. Tertius, quando materia est crassa & repulsioni inobediens. Quartus, quando uehementer est impacta. Auicenna duos duntaxat casus excipit: nempe cùm tumor est in emunctorijs, aut loco aliquo, ex quo sit timendus refluxus, seu reditus materiæ ad membrum aliquod præcipuũ & nobile. Alij unicum tantùm casum eximunt, alij sex, alij decem, alij 19. alij 23. Ego autem (inquit Guido) distinguendo de repercussiuis, dico, quòd quædam sunt repercussiua propriè dicta, ut oxycratũ, quod constat ex aqua, & aceto: plantago, solanum: bolus Armena, absynthium, cinnamomum, & alia id genus, quæ repellunt materiam, cui occursant, ad profundum. Alia uerò sunt repercutientia communia, seu communiter dicta: cuiusmodi sunt, oui candidũ, quod albumen nominant: malua, oleum rosaceũ, oleum chamæmalinũ, & mastichinum: item collyria alba, & eius generis alia, quæ alterando membrũ ipsum à superfluitatum receptione uindicant ac tuentur. His suppositis duo proloquia subiungit Guido. Primùm (inquit) dico, quòd in principio omnium tumorum, qui ex humorum influxu fiunt, & maximè phlegmonosorum, conferunt reprimentia propriè dicta, ijs decem casibus solùm exceptis. Primus est, quando materia est in emunctorio. Secundus, quando tumor fit ex materia uenenosa. Tertius, quando ex materia fit admodum crassa, & ad motum inepta. Quartus, quando materia particulæ laboranti uehementer est impacta. Quintus, quando tumor criticus est. Sextus, quando excitatus est à causa primitiua. Septimus, quando

Casus in quibus non licet repellere siue repercutere. | Repellentia proprie dicta | Repellentia communia. | Primũ Guidonis proloquium de repercutientibus. | 1. | 2. 3. | 4. | 5. | 6. 7.

8. in corpore est plethorico, & admodum pleno. Octauus, quando imbecillum,
9. & uiribus penè destitutum corpus occupat. Nonus, quando sedem habet, iu-
10. xta principem aliquam particulam. Decimus, quando cum uehementi dolore incidit tumor: tunc enim mitigatorijs auxilijs, & non repellentibus propriè dictis opus est. Secundum proloquium ad hunc modũ habet. In principio omniũ tumorum phlegmonosorum conducunt reprimentia communia, & largius (ut dicitur) sumpta tribus duntaxat exceptis casibus. Primus, quando est in emunctorio. Secundus, quando per crisim excitatus est. Tertius, quando ex materia uenenosa procreatur. Cæterũ in omnibus istis casibus, præcipuè uerò quando ferè iam cõstitit fluxio, & tumor iam factus est, seu (ut loquũtur) in facto esse, ita ut materia in parte aliqua sit relicta, oportet materiam ipsam resoluere, ac discutere, admotis ipsi tumenti particulæ diaphoreticis, id est, per halitũ digerentibus, seu euaporantibus, nõ quidem mordacibus, & acribus ualde, sed potius domesticis ac familiaribus, modicè quidẽ, ceu mediocriter calidis & humidis: maximè uerò in tribus ultimis casibus, in quibus studere debemus, materiam attrahere ad locũ tumore obsessum, ipsumq; tumorem augere, & materiæ iam fluxæ, ac cõiunctæ refluxum prohibere. Quod interdũ quidem facimus emplastris attrahentibus: nõnunquam uerò cucurbitulis dolenti loco affixis, ut docet Auicéna. Sit ergo regula seu canõ artis generalis, quòd in principio omniũ tumorum, qui ex humorum influxu creãtur, exceptis paulò antè memoratis casibus, sola ac pura reprimentia sunt adhibenda. In augmento uerò ipsis repellentibus, nonnihil ex ijs quæ discutiunt, admiscendo. At in statu & paulò antè statum, æquis portionibus miscenda sunt reprimentia discutiẽtibus. Cùm autem declinatio, uel finis status affuerit, solis resoluentibus & relaxantibus uti licet. Quibus uerbis nihil aliud innuitur, nisi quòd perseuerante adhuc fluxione, repellendum est: ubi uerò iam constiterit, digerendum, seu resoluendũ. Verùm si medio modo res habeat, id est, partim iam aliquid fluxerit, & loco inhæserit, partim uerò aliquid adhuc influat, mistis auxilijs uti oportebit, hoc est, partim resoluẽtibus, partim regerentibus, quæ & repercusiua uocant.

Galen. 2. ad Glauconem.

Secundũ Guidonis proloquium.

Si tumor iam factus est.

Artis canon generalis.

Coëuntibus enim unà contrarijs indicationibus, compositum quoq; esse præsidium oportet, ut 13. Therapeu. Galenus ait. Porrò hæc omnia sanè intelligenda sunt, utpote si tumor præter naturam resolutione seu (ut communiter dicunt) uia resolutionis terminari debeat. Auxilia autem, quibus singulæ modò dictæ intentiones complentur pro ratione diuersitatis materiæ tumorem excitantis, in sequentibus particularibus capitibus, & in antidotario describentur.

De curatione absceßuum in uniuersum.

Curatio tumorum in abscessum degenerantium.

CAEterùm si phlegmone, aut quiuis alius tumor degeneret in abscessum (quam exituram uocant) eius curatio per initia præstatur. Galenus lib. 2. ad Glauconem, per mitigatoria seu indolorosa auxilia, quæ Græci chalastica uocant, id est relaxantia, siue remittentia, cuiusmodi est medicamentũ, quod à Galeno tetrapharmacum appellatur, molle quidem & anodynũ, id est, mitigatorium. Cui ex sententia eiusdem 13. Therap. mellis paululùm admistum sit, oportet. Constat autem tetrapharmacum, ex ceræ, resinæ, colophoniæ picis, seui taurini, pari portione. Procedente uerò tempore, ad ea quæ concoquendi, seu maturandi, ac suppurandi uim habent, transire oportet. Quæ aũt in aliam speciem, hoc est, in alienam substantiam, & toto genere præter naturam degenerauerũt, ea per chirurgiã summouenda sunt. Porrò in ijs amouendis iuxta Galeni consiliũ 14. Therap. id agere oportebit, ut rationibus, quibus id fiat, quod intendis, pensitatis, optimam semper earum deligas. Sanè optimæ rationes tripliciter indicantur: nempe ex temporis curandi breuitate, ex curando citra dolorem, &

Tetrapharmacum.

Galen. lib. 14. meth. med.

Optimã curãdi rationẽ tripliciter indicari.

ex

„ ex maximè tutè curando. Rursus ut tutò cures, tria propria sunt quibus intentus 1.
„ sis oportet. Vnum primumque, ut omninò absolutionem operis consequaris. 2.
„ Alterum, ut sicubi hunc non consequaris, saltem cubantem non lædas. Ter- 3.
„ tium, ut uitium non facilè reuertatur. His consyderationibus, si optimam cura-
„ tionis uiam indicaueris, inuenietur quidem in omnibus modò propositis tumo
„ ribus, quando potius chirurgiæ, & quando potius medicamentorum ope sit cu
„ randum. At chirurgiæ quidem studium in ijs præsertim, quæ nunc sunt proposi
„ ta (hoc est, in ijs tumoribus, qui toto genere sunt præter naturam) ad interempti
„ oné eorũ festinat, utque prorsus tollantur sibi proponit. Quòd si perficere neque-
„ at, proximum illud consilium habet, ut uitium transferat, ueluti in hypochyma-
„ tis, id est, suffusionibus. Quod uerò ex medicamentis petitur, primùm hûc tẽdit,
„ ut quod præter naturam est, tum in pus uertat, tum putrefaciat: hoc uerò secun-
do loco destinat. Hæc Galenus. Itaque, ubi partes, quæ phlegmone infestantur, ue
hementius pulsant, sic utiam desperetur de horum, citra pus, curatione, ueteres
omnes (inquit Galenus 4. Thera.) eiusmodi applicant medicamenta, quæ celer-
rimè pus mouent: antè uerò nequaquam.

Cæterùm sicubi cataplasmate quod calfaciat, humectetque (& ad suppuratio-
nem perducat) illinuntur quæ phlegmone infestantur, id nequaquam ex prima
„ ratione fit, hoc est, ut remedium affectus, sed ut symptωmatis mitigatio, utpote
„ doloris. Siquidem ipsius phlegmones remedia scciorum sunt uirium. Et paucis
„ interiectis subdit. Compendiosa obsessarum phlegmone partium curatio, per
„ id genus præsidia (hoc est, per siccantia & resoluentia) obitur, ac perficitur, quæ
„ sanè uel affectum prorsus summouent: uel si quid exiguum quod suppuret, reli-
„ querint, alterum medicamentum acre, quod educere pus queat, requiritur: uel
„ si tenuis circumposita cutis sit, uelisque celerius explicatum ægrũ, sectione, seu in-
cisione opus est. Et hoc sanè est, quod dicebat Auicẽna: nempe quòd curatio apo
stematis, quatenus apostema est, extractio est materiæ extraneæ, quæ excitat apo
stema. Auxilia autẽ quib. mouere pus expedit, & alia quę supra dicta sunt perfice
re, in particularibus capitibus, & in antidotario dicentur suo loco. Porrò sup-
purato iam abscessu, aut transmutato, uel ualenter impacto, si pus, aut alia quæ-
uis materia ibi contẽta non discutiatur, uel si tempore conuenienti, & dum iam
tempestiua adest occasio, sponte, hoc est, citra manus operã, non aperiatur: seca-
re exitũ ei, quod digestioni, seu resolutioni nõ cessit, oportet. Potissimè uerò id
moliẽdũ erit, si timeatur futura aliqua erosio, uel aliud quoduis nocumentũ: imò
si necessitas urget, ex aduerso etiamnũ aperiri debet, & quàm prõptissimè, ac tu-
tissimè fieri poterit, materia extrahi, ob causam superiùs adductam.

Ex lib. 4. The. meth.

Auicenna.

Quando potissimũ secãdi sunt abscessus

Tutius autem ferro, quàm medicamentis causticis, & adurentibus aperitur,
ut amplius docebitur in antidotario. Communiter autẽ phlegmonosi eiusmo-
di tumores, iam in suppurationem uersi, scalpello inciduntur. Porrò apertio
ipsa, seu puris emissarium fieri debet pro ratione, tum quantitatis, seu copiæ
materiæ ibi collectæ: tum etiam ipsius loci affecti. Quòd si computruisse por
tio aliqua suppurantis partis uidebitur, excîdi eam est necesse, ad formam, seu
similitudinẽ folij oliuæ, uel myrti, quò facilius sanescat. Cæterùm Galenus
maximas sectiones semper uitandas præcepit, sanabatque huiusmodi suppura-
tas particulas, etiam inguina, & axillas sola, ut plurimùm incisione, & medica-
mentis ualenter siccantibus. Quòd si aliquando excidere aliquid propter mul-
titudinẽ, non puris modò, sed etiam corruptarum partium fuit opus, contentus
erat sectione, quæ myrti folium imitatur, planè (ut inquit) non magna. Ex amplis
enim sectionibus, ubi ad cicatricẽ perducta est particula, præterquàm quòd tur
pissima redditur, fit etiam imbecillior, & ad motum ineptior. Fiunt autẽ huius-
modi sectiones, myrtaceũ folium imitantes, in ijs potissimùm tumoribus, qui in
axillis, & bubonib. suppurãt. Et in ijs qdẽ lõgitudo per trãsuersum ducta esse de-

Tutius ferro quàm medicamentis adurentibus suppuratus tumor aperitur. 13. Therap. Sectio oliuæ aut myrti folium imitans.

Noxæ ex amplis sectionib. Sectio in suppuratis bubonibus cur fiat per transuersum. Septẽ attendẽda in apertione iam suppurati abscessus.

bet, non autem per cruris, aut corporis rectitudinem. Quippe ita cùm crus, aut brachium inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur. In alijs uerò locis incisione simplici ferè semper utimur. In ipsa autem apertione, siue incisione, septem potissimùm sunt attendenda, iuxta iuniorum sententiam. 1. Primum, ut sectio fiat eo loco, quo materia continetur. 2. Secundum, ut fiat in loco inferiori, quò melius purulenta illa colluuies uacuari possit. 3. Tertium, ut fiat secundum rugas & processum musculorum

4. 5. Quartum, ut uitentur nerui, uenæ, & arteriæ, quoad fieri poterit. Quintum, ut non tota materia semel atque affatim educatur, præsertim in magnis abscessibus, ne scilicet ex nimia subitaque inanitione, & spirituum resolutione, uirtutis sequatur prostratio. 6. Sextum, ut blandius, & minimo quàm fieri potest dolore, locus tractetur. 7. Septimum, ut facta apertione locus detergatur, carne impleatur, & ad cicatricem more aliorum ulcerum perducatur.

Duo spectantur Galeno in apertione suppurati abscessus.

Galenus autem lib. 13. Therap. duo potissimùm monet esse attendenda in sectione suppurati abscessus, ad hunc modum scribens: Sin aliquando puris copia medicamenta superet, nec ea uideantur tibi totum digerere posse, secare exitum ei quod digestioni non cessit, eò potissimùm loco oportet, quo est ęditissimum. 1. Quippe tenuissimam etiam illic inuenies cutem. 2. Memineris prætereà in sectione, & alterius indicationis, quæ ad effluxum pertinet, atque ad ambo respiciēs, ita quod suppurauit, incīde: ac deinceps medicamentū aliquod eorum, quę sine erosione siccent, impone.

Detergentia.

Hic uariant exemplaria.

Auxilia autē detersiora sunt Guidoni linamenta, stupæ, emplastra, & unguenta, quæ in particularibus capitibus, & in antidotario recensebuntur. In primis tamen diebus (inquit Guido) sufficit uitellus oui cum albumine, alumine zuccharino inspissatus, ut facere (ait) solebat Guillelmus à Saliceto. Postea uerò transeundum est ad mel rosarum, & mundificatiuū ex apio: & postremò ad unguentum Apostolorū, & Aegyptiacum si res ita desyderet.

Vnguenta super tumorem iam apertum applicanda.

Supra uerò admouenda unguenta, basilicon, diachylon, & diapalma uulgò nuncupata, atque alia id genus quæ ad ulcera instituuntur. Post apertionem enim, exituræ, siue abscessus, excrescentiæ, & pustulæ (inquit ille) ad ulcerum curationem reducuntur. Galenus libro 13. Therap. post excisam cutim in phlegmonis axillarum, & inguinum, medicamento quod Gręci mannam, id est, thuris purgamentum uocant, affectam partem implebat. Hæc autem leui adstrictione prædita est. Sed & mitigare (inquit) prius incisam partem, quantum poscere uidebitur, oportebit, fomentis primùm, dein cataplasmatis, mox humectante aliquo medicamento, aut non siccante, singulis scilicet extrinsecus impositis. Nam in ipso ulcere, tum manna (ut dictū est) tum ex præsidijs, quæ linteolis excipiunt: primùm quidem ea, quæ pus citant, dein ea, quę expurgant, sunt imponēda. Post quæ, si cauitas etiam mansit, quæ impleant, adhibenda sunt: sin aliter, ea quę cicatricem inducūt. Porrò si laborās nec ferro candente, nec scalpello, fieri sectionē præ mollicie admiserit, medicamentis adurantibus erit molienda apertio. Ad hoc autē laudat Auicēna semen lini, fermentū, & stercus columbinū. Et si incorporarentur (inquit Guido) cū sapone molli, aut mucilagine seminis sinapis, bonum esset. Cæterùm ruptoriū seu causticum, quod fit ex calce, & sapone, in hac re principatū obtinet. Hactenus de tumoribus præter naturam in uniuersum ac deinceps de particularibus eorum differentijs.

Mannæ & thuris usus post incisionem, & eorum uires.

Partē incisam prius mitigandam esse.

Quæ in ulcere ponenda.

Auicenna in fine tract. 2. fen. 3. libro 4.

De phlegmone uera, & alijs à sanguine procreatis tumoribus. Cap. VI.

ABSOLVTO iam in uniuersum sermone de tumoribus, qui præter naturam consistunt, tempestiuum est, de singulis eorum differentijs particulatim disseramus, à phegmone sumentes exordiū, ut quæ

& frequentissimè incidat, & symptωmata (ut Galenus ait) periculosissima excitet. Itaq; phlegmone Galeno libro primo de morbis & symptωmatis, bifariam accipitur. Vno modo communiter, ueterum, qui ante illum fuerunt, more, pro omni partium ueluti inflammatione, & quadam efferuescentia, hoc est, pro omni calida, ac ueluti flammea quadam dispositione, quam Græci propriè phlogosin appellant.

Duplex acceptio phlegmones.

1. Phlegmone pro phlogosi.

Altero modo à Galeno & iunioribus accipitur pro tumore ex sanguine uero, ac puro, hoc est optimo, ac mediocrem crassitiem obtinente procreato. Et hæc quidem generis sortitur appellationem: atque inflammatio æquiuocè generi Latinis nominatur, Græcis uerò absolutè phlegmone. Ea autem recentioribus duplex est: uera scilicet, & non uera. Vera phlegmone fit à sanguine benigno, hoc est, qualitate, & substantia, seu consistentia optimo, sed copiosiore quàm sit parti ex usu. Non uera & illegitima phlegmone, ex prauo & non naturali sanguine efficitur. Est autem sanguis, humor calidus & humidus ex temperatiori parte ipsius chyli progenitus. Et hic quidem duplex est, naturalis, & non naturalis. Naturalis, est humor calidus & humidus, substantia quidem mediocris, colore uerò multùm rubens, odore autem & sapore dulcis, mitis, ac benignus. Verùm non naturalis ille dicitur, qui ab isto nuper descripto deflexit, degenerauitq; intra tamen suæ latitudinis terminos, quos si transgreditur, nō iam sanguis, sed alius humor uenit appellandus. Hoc autem (sanguinem inquam degenerare à propria sua natura) contingit dupliciter. Vno modo (ut aiunt) in se, hoc est, ratione sui, permutata propria eius substantia, citra alterius admistionem. Altero modo, per alium, seu ratione alterius. Et per se quidem adhuc bifariam: nempe, uel quia eius substantia crassior est, aut tenuior quàm debeat: uel quia aduritur, & quod ex eo tenuius est, in flauam bilem mutatur: quod uerò crassius, in atram, idq; absque separatione. Alterius uerò ratione sanguis fit non naturalis, quando alius humor illi permiscetur. Quod multifariam contingere potest, prout scilicet uariæ species bilis, pituitæ, aut melancholiæ, cum ipso sanguine misceri possunt.

2. Phlegmone pro inflammatione ex sanguine optimo

Phlegmone duplex.

1. Vera.

2. Non uera.

Sanguis quid & quotuplex.

Sanguis bifariam degenerat à propria sua natura. 1 2.

Ex quibus liquet, quòd ex sanguine quatuor species seu differentiæ tumorum præter naturam procreantur. Primùm ex sanguine naturali & benigno generatur uera phlegmone. Ex sanguine uerò illaudabili facto per admistionem aliorum humorum, tres enascuntur differentiæ phlegmones non ueræ, atque illegitimæ: quippe quòd tres alij humores (pituita inquam & utraque bilis) ipsi sanguini permisceri possunt. Itaque si flaua bilis sanguini commisceatur, quod ex ambobus tum est conflatum, uocatur phlegmone erysipelatωdes: si pituita, phlegmone œdematωdes: si atra bilis seu melancholia, phlegmone scirrhωdes. At ex sanguine illudabili & maligno per adustionem & corruptionem propriæ substantiæ, pro ratione tenuitatis aut crassitiei ipsius, generantur uel carbunculi, qui Græcis anthraces dicuntur, uel gangræna, uel sphacelus. De quibus in sequentibus dicemus.

Quatuor differentiæ tumorum ex sanguine.

De causis, signis, & iudicijs phlegmones.

PHlegmones causæ sunt tres, ut & aliorum omnium tumorum præter naturam qui per defluxionem fiunt. Primitiua scilicet, quam & prægressam, & euidentem appellauimus: antecedens, & coniuncta. Euidentes causæ inflammationis, sunt occasiones externæ: ut contusio, disruptio, conuulsio, fractura, uulnus, ulcus spontaneum, luxatio, & alia id genus, quæ quatenus dolorem in laborante particula excitant, fluxionem accersunt. Antecedens, ut sanguis exuberantia, probi quidem & inculpati, ut cum ad immoderatam uenarum repletionem uenæ pertingunt. Tunc enim cogitur sanguis (ueluti quid superfluum) ad partem aliquam, uel imbecillam, uel plus iusto excalfactam, uel dolore affectam, effundi ac defluere. Vbi tandē cōpingitur, atq; impactus manet, nisi

Causæ phlegmones 3.

1. Prægressa.

2. Antecedens

protinus ab initio reprimatur, ut iam supra in capite uniuersali dictum est. Ad quod subinde recurrendum tibi est, ut absolutam magis particularium tumorũ, de quibus nunc agimus, intelligentiam consequaris.

Cõiuncta. 3.

Cõiuncta causa seu cõtinens, est ipse sanguis, qui iam loco affecto infartus est.

NOTAE ueræ ac legitimę phlegmones. Lib. de tumorib. præt. nat. & 13. metho.

Phlegmones notæ sunt, tumor, seu incrementum partis supra naturalem habitum. Calor uehemens, adeò, ut membrum comburi uideatur. Robur per summa uigens, qualis ex balneis, uel igne, aut quouis alio modo calfactis aduenit. Dolor uehemens, nisi membrum difficilem omninò sensum habuerit. Pulsus, seu pulsationis sensus in profundo molestus. Tensio seu extensio membri, quam non modò ipsi tantùm deprehendimus, sed etiam ipse æger proprio sensu aduertit. Renixus partis tangenti eam, pro tensionis modo: et si quæ sint alia, quæ præsentem sanguinis abundãtiam in parte aliqua testantur.

Phlegmones tempora. 4.

Phlegmone quatuor habet tempora, principium, augmentum, statum: & declinationem: nisi saltem fluxio intrò recurrat, uel repellentibus medicamentis statim reprimatur, ac retrocedat. Vbi autem hæc quatuor tempora percurrerit, necesse est terminetur, uel per exhalationem: seu resolutionem (quam diaphoresin Gręci uocant) uel per suppurationem, uel per corruptionem, quam & putrefactionem nominant, uel per indurationem, dum scilicet resoluto tenui, in scirrhi abit duritiem. Et horũ quidem omnium signa ex capite uniuersali sunt requirenda: ubi explicatæ sunt notæ omniũ temporum, & modorum terminationis tumorum præter naturam, quæ uulgò apostemata uocant.

Symptomata quæ phlegmones curationẽ interpellant.

Cæterùm phlegmonem plerunq; mala comitantur symptomata, quæ eius curandi rationem interpellant, immutantq;. Cuiusmodi sunt, dolor uehemens, partem admodum sensibilem occupans: recursus materiæ ex glandulis (quas Græci adenas & uulgò emunctoria uocant) ad partes internas: item partis affectæ mortificatio (quam corruptionem esthiomenicam appellãt) ex nimia scilicet refrigeratione & ualido infartu, ipsius materiæ (quæ inflammationẽ committebat) proueniens. Durities quoq; lapidea & penè indissolubilis, uulgò sclirotica nuncupata, ex perperam ac temerè facta tenuioris humoris dissolutione. Quocircà diligenter, ac sæpius quidem obseruare oportet, in curandis tumoribus, qui præter naturam consistunt, quò quisque tandem sit euasurus, & quæ inopinatè superuenerint accidentia, ut circa id quod apparet, & urgens est, maximè insistamus.

Galenus.

Quod nos probè Galenus admonuit libro secundo ad Glauconem, & 13. Therap. ad hunc modum inquiens: In morbis quidem, qui difficulter » resoluuntur, uerendum est, ne eorum reliquiæ preduræ relinquantur. Quare in » singulis resolutionibus attendere oportet, ad quid trãsmutetur omnis, cuius cu » ratio suscipitur, tumor. Nam ea, quæ cum fortiter exsiccantibus agitur, reliquias » præduras operatur. Hæc Galenus. Sed tempestiuum est ut ipsius phlegmones curationem aggrediamur.

Ratio curandæ phlegmones ex defluxione concitatæ, corporis summa occupantis.

Methodus curandæ phlegmones quæ adhuc in generatione est.

CVm inflammatio, quæ Græcis peculiariter phlegmone dicitur, ex influxu sanguinis, copiosioris scilicet, quàm sit parti ex usu, nascatur: fluxio autem incipiente adhuc phlegmone, partim fiat, partim iam facta sit: geminus sanè erit curationis ipsius adhuc incipientis phlegmones scopus, nempe uacuandi quod influxit, & prohibendi quod influit.

Fluxio quib. prohibeatur. 1. Retractio.

Porrò fluxionem inhibebimus, si humorem influentem retraxerimus, ac repulerimus, si afflictæ parti robur addiderimus, & si quid fluxionem accersit, summouerimus. Retrahemus autem atque in contrarium humorum defluxũ reuocabimus, uenæ sectione, si quidem uires ualeant, & ætas permiserit. Sin minus, admotis cucurbitulis, uel ligaturis, uel frictionibus, uel calfactis partibus, directè affecto loco respondẽtibus.

2. Repulsio.

Regeremus autem repellemúsue, admotis medicamentis, quæ hac facultate prædita sint, hoc est, quæ aliò fluxionẽ propellere, ac transmittere

mittere posſint. Cauſas uerò defluxionem ad partem iam phlegmone obſeſſam accerſentes ſummouemus, particulã ipſam, ſi imbecilla ſit, confirmantes, roborantésue: ſi laxa nimis, adſtringentes: ſi calida eſt, ut eſſe ſolet, refrigerantes: & dolorem, ſi diſcruciat, demulcentes: ac corpus uniuerſum, ſi ſanguine abundet, & parti contagium tranſmittat, uenæ ſectione uacuantes: de quibus omnibus mox dicetur.

3. Cauſæ ſummotio.

Vacuamus autem quod iam influxit, & in partem affectam ſe recepit, nõ modò medicamentis ijs quæ digerunt, hoc eſt, diſcutiunt, ac reſoluũt, ſed etiam quæ adſtringunt, & refrigerant. Magisq́ profectò (inquit Galenus) ad incipientes phlegmonas, frigidis, aſtringentibusq́, quàm ijs, quæ digerunt eſt utendũ. Atq́ etiam magis, ubi craſſum quod confluit non eſt. Sed ſi ſanguis in particula, quam phlegmone prehendit, uehementer eſt impactus, non eſt amplius repercutientibus utendũ: ut in præcedentibus dictũ eſt, ſed tum digerere eſt tempeſtiuũ: inueteraſcente quoq́ inflãmatione, quæ poſt totius corporis uacuationem, aliamq́ idoneam curationẽ, duritiem quandã, ac nigrorem in partibus reliquit, ſanguinem ſcarificationibus auferre (Galeno etiã authore) non eſt incõmodum. Atq́ hæc ſummatim, ac uniuerſali quadã methodo dicta ſint de curatione inflammationum, quas Græci peculiariter phlegmonas appellare conſueuerunt, ex humorum defluxu incidentiũ. Quæ certè rationali medico, & in artis operibus exercitato, ſatis eſſe poſſent. Verumenimuerò quoniã chirurgiæ candidatis, & non ita eruditis, hæc ſcribenda ſuſcepimus, non ab re, neq́ alienũ à noſtro inſtituto factũ uidebitur, ſi quæ de phlegmonarum curatione ſcriptis ſuis nõ modò ueteres medici, ſed & recentiores chirurgi nobis ſcripta reliquerunt, poſt hãc uniuerſalem ac compendiariã methodum ſermone magis peculiari, & uulgari ſubijciamus.

2. Vacuatio eius quod iam influxit. Gal. 13. Ther.

Scarificatio.

Itaq́ rationẽ curandi phlegmonẽ, præter regimen (ut uocant) uniuerſale, in quatuor ſcopos, ſeu intentiones, particulares, reuocare ſolẽt poſterioris huius ſeculi chirurgi: nempe in debitã uitæ rationis obſeruationem: influxionis inhibitionem, ſeu materiæ (quod aiunt) antecedentis auerſionẽ: in humoris, qui iam ſe in parte recepit (quam materiã coniunctam uocant) uacuationem: & in ſymptωmatum ſeu accidentiũ correctionem. Prima itaq́ intentio perficitur debita ſex rerum (ut uocant) non naturaliũ, & eorum quæ illis annexa dicũtur administratione. Sunt autẽ res nõ naturales à medicis dictæ numero ſex, ut ſtatim ab initio huius operis dictũ eſt, aër, cibus & potus, motus & quies, ſomnus & uigilia, inanitio & repletio, animi affectus, ſeu accidentia. Quæ omnia (quoniã phlegmone ſubindè febres accendit) ad frigiditatem, & moderatam humiditatẽ ſpectare debent. Pro quibus ſequentia ſubiecimus præcepta.

4. intentiones curationis phlegmones. 1. 2. 3. 4.

1. Prima intentio quę eſt uitæ inſtitutio. Res non naturales.

Aërem ſyncerũ, & clarum, eundemq́ frigidiuſculum deligito. — Aër.

Victum tenuem, frigidũ, & humidum ſeruato. — Cibus.

Vinum debile, & pauciferũ, id eſt, quod in temperando haud multã aquæ miſtionem ſuſtinet (Græci oligophoron uocant) aſſumito. Quòd ſi febris uehemẽs (ut ſæpè aſſolet) acceſſerit, abſtemius eſto. — Potus. Vinum oligophoron.

Partem phlegmone obſeſſam ne exercitato. — Motus.

Quietem quantum potes, præſertim ſi plurima ſuccorum abundantia ſit ſeruato. — Quies.

In ſomno, & uigilijs modum teneto. Somnum diurnum, & præſertim meridianum: — Somnus.

A crapula, & ingluuie ſummoperè caueto. — Repletio.

Aluus fuſa, & mollis tibi ſemper eſto, atq́ eam interdum, ſi opus eſt, clyſteribus ſubducito. — Inanitio.

Iram, clamorẽ, contentionem, ut inimica, fugito. — Animi pathemata.

A ueneris uſu, ſeu concubitu, uelut ab hoſte infeſtiſsimo, te ſubtrahito. — Venus.

Secundus ſcopus curandæ phlegmones, qui eſt fluxionis auerſio, perficitur — 2.

Auersio fluxionis, quæ secunda intentio.

Vena semper è directo secanda.

uenæ sectione, si uires, & ætas ferant. Semper autem in omnibus membris è regione, siue è directo (quod Græcè κατ' ἴξιν dicitur) siue reuellere, id est, in cõtrarium retrahere uelis, siue ad latus deriuare. Vena secanda est, etiam si plethora adsit. E directo autem sunt dextra dextris, & sinistra sinistris. Ergo si ophthalmia oculum dextrum infestet, uel synanche partem gutturis dextram occupet, humeralis uena, uel eius loco (si non appareat) alia, statim per initia fluxionis, in brachio dextro incidenda est. At si humor in genu confluat, secanda est cubiti uena, uel interna, uel media, nisi alterum crus malis scarificare, aut in eo uenam pertundere, ut alicubi Galenus consuluit. Itaq; uenæ secandæ electio, & auersionis in contrarium (quæ ab Hippocrate antispasis dicitur) inuentio, à laborante particula, & curandi membri positu præstatur, indicaturq́;, ut 13. & 14. meth. medend. ac sæpè alibi Galenus docet. Cæterùm corpus ipsum, quod phlegmone occupatur, non modò cùm plethoricum est, sed etiã ubi morbi magnitudo suadet, cùm mediocritatẽ succorum continet, sanguinis emissione uacuamus, si saltem Galeni consiliũ sequamur, qui lib. 13. meth. medẽdi ita fieri præcipit, inquiẽs: Dolor siquidẽ, & membri, in quo phlegmone sedet, calor, etiamsi purũ ab excrementis totum corpus sit, fluxionis causa fiunt. Expedit autẽ tunc parcius id efficere [hoc est, sanguinem detrahere] ac uacuare quidẽ, prout maximè tum ætati laborantis, tum naturæ cõgruit. Aestimatis prætereà tum anni tempore, tum regione, tum hominis ipsius consuetudine. Conferunt etiam non parùm ad retractionẽ sanguinis in partẽ affectam confluẽtis, motus, frictio, & ligatura partis oppositæ, sed maximè celebrata prius (ut dictum est) sanguinis detractione. Itaq; si in manibus phlegmone est orta, crura exercitanda sunt, uincienda, fricanda. Sin in cruribus, manus. Sed hæc magis ad medicum quàm chirurgum pertinent.

Venæ secandæ electio à laborante particula indicatur.

Galen. lib. 13. Therap.

Tertium scopum assequimur solis, per initia phlegmones, repellentibus (exceptis prius memoratis casibus) parti inflammatione laboranti admotis. Vacuatur enim (ut Galenus ait) quod impletum est, non modò medicamentis ijs, quæ digerunt, sed etiam quæ adstringunt & refrigerant: cuius generis sunt, quæ repellentia & regerentia dicuntur. In augmento autem ad præsentem intentionem, id est, ad uacuandum quod iam influxit, simul & prohibendum ne deinceps amplius aliquid confluat, miscenda sunt digerentibus reprimentia: ita tamen ut horum copia ac potentia, illis adhuc præpolleat. In statu uerò æquis portionibus inuicem commiscenda sunt, ac mitigatoria (cùm uehementissimi tunc dolores adsint) applicanda. At in fine status, & in declinatione, solis digerentibus quod impactum est, uacuare oportet, si saltem ipsa phlegmone resolutione seu discussione terminari debeat. Si uerò degeneret in abscessum, & fieri non possit, ut puris collectio, ac eruptio impediatur, tum suppurantibus, aperientibus, ac detergentibus medicamentis uti licebit. Porrò exsiccantia conferunt in fine utriusq; affectus, hoc est, phlegmones, & abscessus. Hæc enim, quod reliquum humoris est, prorsus absumunt. Verùm facta sectione in abscessu iam suppurato, medicamentum quod sine erosione siccet, imponendum est, ut in sequentibus dicetur.

3. Tertius scopus, qui est humoris iam in parte recepti uacuatio.

Reprimentia in augmento præpollere debent digerentibus.

Si phlegmone in abscessum degeneret.

Porrò ad incipientes phlegmonas repellendo aptissimum auxilium est Galeno oxycraton, quod Latini puscam aquosam nominant. Est autem mistura ex aqua & aceto, ita quidem temperata, ut adhuc bibi possit: spongia ergo hoc ipso oxycrato perfusa atq; imbuta, parti, in qua phlegmone residet, imponenda est. Loco autem oxycrati, Galeni ipsius consilio, sumi potest uinum aliquod austerum, uel frigida solum in particulis scilicet, quæ circa artus sunt. Galeni uerba hæc sunt (si Romano sermone loquatur.) In particulis, quæ circa artus sunt, sat fuerit [per initia phlegmones] etiam spongiam, uel ex frigida aqua, cui paululũ aceti sit immistũ, uel aqua sola imponere, sicut etiam ex uino aliquo austero. Ad idem summè efficax est eiusdẽ Galeni cataplasma, ex semperuiuo, & malicorio, in uino

Repellentia circa initium phlegmones admouenda.

1. Oxycraton.

Lib. 13. meth. med.

2. Galeni cataplasma lib. 2. ad Glauconẽ.

in uino decoctis, rhu. i. sumach. & polenta. Repellit enim quod influit stringēdo, atq; id quod continetur exsiccando uacuat, affectasq; partes utroq; nomine cōfirmat, & corroborat. Hoc remedium à recentioribus, ex Auicenna, sub hac formula posteà descriptū est: Recipe succi semper uiui libram unā, uini quod crassæ sit substantiæ, & saporis acerbi lib. semissem, farinæ hordei quart. unum, corticis malorum granatorū: & sumach puluerisatorum ana unciam semis, coquantur, & fiat linimentum. Aliud quod ad idem efficaciter auxiliatur, ex Haly Abb. Santali albi & rubri singulorum drach. tres, memithæ, id est, glaucij drach. duas, terræ cimoliæ, boli Armenæ, singulorum drach. unam & semis: omnia in tenuissimum pollinem terantur, & diligenter cribrentur, postea dissoluantur in succo semperuiui, aut portalucæ, uel lactucæ, & fiat linimentum. Aliud ad incipientes etiam inflammationes phlegmonosas, tritū, & uulgare, quod & recentibus uulneribus, & nuper acceptis cōtusionibus, ualde utile est. Constat oui candido liquore, rosaceo, & stillaticia rosa, hoc est, aqua rosarum. Pāniculi hoc imbuūtur, parti inflammatæ apponuntur & subindè mutantur. Cæterùm plurima alia, tum simplicia, tum composita medicamenta, ad incipientes phlegmonas stringēdo, & fluxionem reprimendo cōferunt, quæ partim ex libro sexto (quem antidotarium uocauimus) partim ex alijs authoribus, qui de hac re scripserunt, requirenda sunt. Sed hæc, ad præsens, nobis uisa sunt sufficere.

Fen. 3. lib. 4. tract. 1. cap. 3.

3. Haly Abb. linimentum.

4.

INTER REMEDIA, quæ phlegmonarum incremento forinsecus, admota subueniunt, efficaciter auxiliatur rosaceum, Græci rhodinon uocant. Hoc enim (ut Galeno uisum est) partim repellit, partim per halitum digerit: quippe quod olei rosæq; mediam ad unguem naturam obtineat. Itaq; rosaceo paucula quædā inest adstrictio, quæ tenues ipsius particulas præuertere quidem (inquit Galenus) nequit: sed ubi illæ altius penetrauerint, in ipsam iam superficiem agere incipit, pro uiribus cōstipando, cōtrahendo, ac cōdensando. Proindè fit ut rosaceū phlegmonarum augmentis optimum sit, & aptisimum præsidium. Aliud Auicennę phlegmonarum incremento ualdè efficax. Cōcipit foliorū maluę M. unū, absynthij, rosarum ana. unciam semis, farinæ hordei unciam unam, olei chamæmalini quart. semis: coquantur, & pinsantur, ac in formam emplastri mollis redigantur. Aliud eiusdem, habet uini ad dimidias, uel tertias cocti (hoc sapam illud defrutū appellamus) quart. unū, aquę rosacę, aceti ana. qua. semis, croci, drach. duas: moderato igne parùm ferueant, posteà colentur, & panni eo liquore imbuti, parti phlegmone obsessæ applicentur, epithematis more. Porrò eiusmodi præsidia, quæ in augmento inflammationis adhibentur, mistasq; ex reprimentibus, & digerentibus facultates habent, tardius amoueri, & mutari debent, quàm pura repellentia, initiò ipsius phlegmones accommoda.

Remedia in phlegmonarū 1.) incremēto admouēda

Lib. 3. de simplic. medic.

Rosaceum in phlegmonarū augmento optimum esse præsidium.

AVXILIA, in uigore, seu statu phlegmones, & cùm in ea uehementes urgent dolores, idonea sunt Aëtio, malua priuatim, & cum modico pane, & rosaceo illita. Melilotum quoq; in passo decoctum, & cum pane admotum. Idem possunt (inquit) & palmulæ in passo elixatæ, & cum pane & rosaceo confectæ, & mistæ. Aliud quod per halitum digerit, in uigore phlegmones summè efficax. Perdicij, id est, parietariæ, maluæ ana. M. unū, furfuris, subtilis farinæ uolatilis, ana. P. unū, fœnigræci, anethi, ana. unciam semis. olei chamæmalini quart. semis. coquantur in uino, & exactè subigantur, donec in unitatem coëant, & fiat emplastrum. Aliud ex Gal. desumptum lib. 13. Therap. Recipit medullæ panis fermentacei lib. unā, maceratur spacio unius horæ in aqua feruenti, posteà exprimitur, & huic admiscetur mellis optimi quar. unam, formaturq; emplastrum molle. Hoc discutit & dolores mulcet. Vnguentum basilicon, & quod è succis conficitur, diachylō nominatur, in uigore phlegmones admouenda esse consuluit Arabs ille Auicenna: uerùm hoc remolliendo, illud uerò maturando magis est idoneum: quanquā tamen utrumq; ui aliqua etiam digerente polleat. Horum autem descriptiones

Quæ in statu phlegmones conueniant.

Emplastrum Galeni.

ex antidotario requirendę sunt, ubi ualdè multa discutientia, tum simplicia, tum composita recensentur, quæ in statu eiusmodi inflammationum efficaciter auxiliantur. Cæterùm hæc & similia, quæ ad discutiendum, quod iam influxit, & ad dolores mitigandos, præsidia afferuntur, cùm multa humiditate participent, tardissimè mutanda erunt. Porrò cum ex admotis nuper memoratis auxilijs, humor in particulam phlegmone obsessam delapsus discutitur, tumorq́ & extensio minuuntur, doloresq́ mitiores fiunt: tunc inflammationis declinationem adesse putato, quo tempore solis discutientibus utendum est. Cuiusmodi sunt, agrestis malua illita, & passulæ exemptis acinis cum pane, & modico melle, & hordei farina cum melle applicata. Item lana succida, stupæ, spongia, aut quid simile, uino calente imbuta, posteà expressa & apposita: hæc enim omnia discutiendi ui pollent, & dolorem non excitant. Cæterùm si ob morbi pertinaciam, & difficultatem locus affectus nimis multam, & resolutioni contumacem materiã continuerit, non ideò protinus, ut quidam faciunt, ad chirurgiam, id est, sectionem, aut ustionem, prorumpere oportet, sed eniti, ut collectus humor discussorijs medicamentis per halitum digeratur. Moliri enim prius digestionem oportet, medicamentis ad id conducentibus, quam inflammationem incìdere. Quòd si tumor digerentibus medicamentis non cedat: nullaq́ amplius discutiendi quod in eo continetur, spes relinquatur: sed uideatur potius materia ad suppurationẽ spectare, ad ea, quæ maturant, & pus mouent, transeundum erit. Speramus autem tumorem (etiam si iam in abscessum degenerauerit) per halitum digeri posse, si materia, quæ eum excitauit, tenuis, & pauca, resoluiq́ idonea fuerit: si & in loco minimè profundo delitescat, cutisq́ particulæ laborantis rara extiterit. Si uerò humor multus sit, & crassus, atque in alto sinu reconditus, cutis uerò densa, exhalatio, seu resolutio nequamquàm speranda est.

Quibus sit utendum auxilijs in declinatione phlegmones.

Quando speranda resolutio.

Pus mouẽtia.

Proinde ad maturantia, & pus mouentia ueniendum erit: cuiusmodi est cataplasma, quod ex farina triticea, in aqua, & oleo temperatè ac mediocriter cocta, constat: hoc enim celeriter inflammationes, quæ digestioni nõ cesserunt, ad suppurationem perducit, ut etiam Galenus nobis author extitit. Siquidem & calorem habet nostro calori persimilem, nempe temperatũ, ac mediocrem, & ratione farinæ, & olei (quæ lentoris quippiam habent, quo meatus obstruendo partis calorem natiuum digeri prohibent) ut emplastica præditum est. Quæ duo maximè in maturantibus, & pus mouentibus medicamentis desyderantur. Sunt qui huic cataplasmati croci momentũ, coloris gratia adijciãt. Cæterùm si tumor, ob infartos in eo crassos, & uiscosos humores, ęgrè ad suppurationẽ ducitur, eximiè subueniet cataplasma ex radicum althęæ, & caricarum dulciũ, ac pinguiũ decocto, quod mellis crasitudinem repræsentet, & farina triticea compositum. Ergo accipite prædicti decocti lib. unam, farinæ triticeæ selibram, incoquantur simul, & in formam cataplasmatis reducantur. Si autem loco farinę triticeæ hordeacea apponatur, uel cibarius panis, quem Græci syncomistum uocant, discutiendę inflammationi magis, quàm suppurandæ cõueniet, ut libro ad Glauconem secundo Galenus annotauit. Aliud in declinatione phlegmones puri mouendo apprimè idoneũ, quod à uulgaribus chirurgis cõmuniter usurpatur. Habet autem corticis radicis maluauisci, id est, althęæ radicis lilij, senecionis, Græcis erigeron dicitur, & foliorum maluæ singulorum M. unum, farinæ triticeæ quart. unum farinæ sem. lini unciam unam, axungiæ suillæ recentis lib. semis: coquantur herbæ in aqua quantum satis esse uidebitur, & tundatur cum reliquis in mortario, fiatq́ cataplasma. Pleraque alia puri mouendo accommoda, libro sexto descripta sunt, ex quibus peritus quisque chirurgus, & in artis huius, quam docemus, operibus exercitatus, præstantiora, & naturæ laborantis, ac particulæ cui medetur, magis idonea seligere atque in usum præsentem assumere poterit. Cæterùm si collecto, ac iam confecto pure abscessus in quem phlegmone degenerauit,

Lib. 2. ad Glauconem.

Huius cataplasmatis meminit Haly Abb.

Cataplasma commune.

ſpontè nõ aperiatur,ſcalpello uel cauterio,aut medicamento quopiam erodente(liberis iam ab inflammatione partibus) molienda puri, quod digeri non potuit,euacuatio eſt. Deinde ulcus ad cicatricem, ſimiliter reliquis ulceribus, perducendum eſt, nempe detergendo, carne implendo, glutinando, & demum cicatricem inducendo. Porrò ſi materia,quæ tumorem parit, craſſa eſt,& reſolutioni, atq; etiam concoctioni contumax, uehementerq; carnis meatibus impacta(qualis eſſe ſolet in diuturnis inflammationibus malè curatis,reſoluta ſcilicet tenuiori humoris parte,& craſsiore in meatibus relicta) ſcarificatio timenda nõ eſt,præſertim(ut ſecundo lib.ad Glau.Galenus admonuit)ubi durities, liuor, ac nigror apparuerit.

QVARTVS ſcopus,qui in curanda phlegmone chirurgo ac medico proponebatur,eſt ſymptωmatum,ſeu accidentium,quæ ipſi inflammationi ſuperueniunt,correctio,& ſummotio.Ea autem ferè ſunt,dolor,regreſſus materiæ, ex qua tumor excitatur,ad interiora,putredo & corruptela partis ſuppurãtis, & ueluti lapidea quædam durities, ex ualenter exſiccantibus & digerentibus relicta. Ergo ſi uehemens dolor inflammationi acceſſerit, modis omnibus laborãdum eſt, ut ſtatim mitigetur. Quandoquidem præterquàm quòd uires proſternit, & legitimas actiones impedit:fluxiones quoq; acceſſit,& ſanguinem ad ſe allicit. Itaq; ſi dolor acrius urget in phlegmone, confeſtim imponenda medicamenta ſunt, quæ doloris uehementiam citra ullam noxam leuent,& demulceant. Quale eſt, quod ex paſſo,oleo roſaceo,& paucula cera, cum his ambobus liquata conficitur Galeno:hoc autem lana ſuccida,quæ plurimùm habet œſypi,excipiendũ eſt, & æſtate quidem frigidum:hyeme uerò, tepidum apponendum. Itaq; medicamentum eiuſmodi, ſic(ut dictum eſt)attemperatum,& admotum: rarefacit, extenuat,digerit,euacuat:humorem acrem,lentum,craſſum,aut multum,partibus dolentibus hærentem, æquabilem reddit, uaporemq; craſſum,cõmodum exitũ non habentem,diſcutit,atq; dolorem mulcet:nullam uerò ſua caliditate noxam inuehit:roſaceum nanq;, calorem retundit, & infrenat. Quo fit, ut hoc remedium citra noxam ullam dolorem mitiget, & affectui non incõmodet, ut aqua calida,oleum, & triticea farina, quæ in inflammatione cum dolore incidente, ſui eſſe non poſſunt, ut teſtis eſt Galenus. Hæc enim calfaciendo ac humectando relaxant, ac robur partis reſoluunt, unde & imbecillior redditur, & ad fluxionem excipiendam pronior. Ad eundem uſum (nempe ad mitigationem doloris in phlegmone)efficaciter apponuntur,roſaceum,ouorum lutea, quæ & uitellos appellant,mica panis albi,in aqua calente macerata, poſteà expreſſa, & roſaceo permiſta.Præſenti etiam auxilio ſunt,maluæ in aqua decoctæ,miſtæ cum furfure,& roſaceo,uel oleo uiolaceo. Crocum aũt in omnibus ſedandis doloribus aſſumitur Auicennæ,atq; alijs anodynis,id eſt,dolorem mitigantibus,utiliter cõmiſcetur.Porrò ſi tanta,tamq; uehemens ſit doloris acerbitas,ut ijs quæ à ſedando,leniendoq; dolore quaſi ſuppetijs latis naturæ, propriè anodyna, & paregorica dicta ſunt, demulceri non poſsit, ad narcωtica, id eſt, ſtupefacientia, tranſeundum erit. Inter quæ hyoſcyamum admirandam opem ſæpe contuliſſe, quorundam ſcriptis prædicatur, & à nobis, alijs úe ualde multis frequenti experimento comprobatum eſt. Itaq; folia eius ſub calidis cineribus coquito, recenti axungiæ miſceto,& admoueto.Hoc uehementes dolores mulcet,& phlegmonoſos tumores ad ſuppurationem perducit.Cauẽda autem ſemper eſt, dum hoc moliris,nimia humectatio:quippe quæ,per initia inflammationum,cum magno dolore fluxu incidente, pernicioſa ſit, ut paulò antè diximus. Cæterùm ſi metus adſit recurſus materiæ phlegmonem excitantis ad loca penitiora,& maximè uerſus principes partes,trahentibus medicamentis(de quibus libro ſexto fuſiſsimè egimus)uel etiã admotis cucurbitulis,quæ uehementius & ex penitioribus partibus trahunt,eam foras euocare oportet. Si uerò à uehementer exſiccantibus,

Symptomatũ correctio.

1. Dolor.

Dolorem in phlegmone lenientia.

Lib. 2. ad Glauconem.

Crocum.

Nota de hyoſcyamo.

2. Recurſus materiæ ad interiora.

3. Durities relicta.

ac digerentibus inflammationi temerè admotis, reliquiæ tumoris in ſcirrhum abierint, radices cucumeris agreſtis (qui uulgò herbarijs, & officinis cucumer aſininus dicitur) aut bryoniæ, aut aſari, in aqua incoques: ſæpe quidem (ut præcepit Galenus) has ſolas, nonnunquã uerò, & caricas pingues adijciens. Deinde farinã cum aqua miſceto, cui & aliquid adipis, præſertim anſerini, aut gallinacei, adijcito. Quòd ſi horum copia non ſit, ſuillum addito, & cataplaſma conficito. Hoc ſcirrhoſum affectũ, ex ualentius exſiccantibus & digerentibus medicamentis in parte, quæ phlegmone occupabatur, relictũ, efficaciter ſanat. Prædictarũ quoq; herbarum, & cum his altheæ radices, poſt moderatam decoctionem cum pane, & adipe contritæ, & admotæ, eiuſmodi induratos tumores diſcutiunt, ut libro ſecundo ad Glauconẽ luculenter docet Galenus. Itaq; ſi phlegmonoſos tumores, qui ægrè per halitũ digerũtur, nec facilè cõcoquuntur, in ſcirrhum mutari timuerimus, ualenter digerentibus ſemper emollientia miſcebimus. Sed de ijs iterùm libro ſexto, cui nomen fecimus antidotarium, locupletius dicemus.

Galeni cataplaſma, ad induratos tumores.

PORRO ſi portio aliqua ſuppurantis particulæ computruerit, eam protinus excidere oportet, uel plurimis ſcarificationibus profundis incidere: dein aqua ſalſa perfundere: & demum emplaſtrũ apponere, ex fabarum, aut orobi farina cocta in oxymelite. Reliqua quoq; tibi molienda erunt, quæ in curatione gangrænæ mox ſubijciemus. Sed melius fuerit capita curationis eiuſmodi phlegmonoſi affectus, breuibus quibuſdam ſententijs complecti.

4. Putrefactio

Capita curationis rheumaticæ, id eſt ex humorum influxu factæ phlegmones adhuc incipientis, & cum dolore non uſque adeo magno, affligentis.

Ex Galeno lib. 2. ad Glauconem.

1. COrpus uniuerſum cõgruis uacuationibus, ſed præſertim uenæ ſectione, modò nihil obſtiterit, inanito.
2. Partem inflammatã his, quæ influentis humoris repellendi uim habeant, perfundito, ac illinito.
3. Humorem qui in affecto loco continetur, admotis exſiccantibus, ac digerentibus medicamentis, uacuato.
4. Robur, ac uirtutem affectæ parti, & eam circunſtantibus addito.

Capita curationis eiuſdem phlegmones, quando cum grauiore dolore affligit.

1. VBi inflãmatio ex defluxione orta, grauiore cum dolore affligit, doloris uehementiam citra ullam noxam leuato, mitigatóue.
2. Ergo quæ uehementer ſtringunt, aut quæ calfaciendo, & humectãdo relaxãt, ac robur reſoluunt, ne admoueto.
3. Sed quæ quod influit, mediocriter ſtringendo, repellunt, & quod iam affectã partem obſidet, uacuant, inflammato loco adhibeto.
4. Spongiam acerbo uino, aut poſcâ imbutam, ut fluenti humori uia præcludatur, applicato.
5. Si hæc profecerint, & nuſquã adhuc pus appareat, mollibus, & ijs quæ aduerſus fluxiones temperantur emplaſtris, utitor.
6. Ex ijs autem, quæ exiccare, & fluentem ſanguinem repellere citra dolorẽ poſſint, tanquã optima deligito. Quale eſt, quod chalcite conſtat roſaceo reſolutũ. Deinde lanã puram, ex uino acerbo madentem, ſuperponito.
7. Vbi uerò pus in parte ipſa apparuerit, ſemel atq; iterum ſupra dictum cataplaſma, aut potius quod ex hordei farina conſtat, admoueto.
8. Si puris, eiuſq; craſsi copia, medicamenta ſuperet, adeò ut nulla exhalationis, ſeu reſolutionis ſpes habeatur, exitum ei quod digeſtioni non ceſsit, eo potiſsimum loco, quo eſt editiſsimum, parato.

Poſt

Post sectionẽ, nisi dolor urgeat, uulnus exiccato, ac citra dolorẽ detergito. 9.

Si post sectionẽ dolor urgeat, eum fomentis primũ, deinde cataplasmate, mox humectante aliquo medicamento, aut saltem non siccante, mitigato. 10.

Si uerò pars adhuc inflammata sit, cataplasmo ex lenticula, quod uacuat, & repellit, imponito. 11.

De carbunculo, gangræna, & sphacelo, quas sanguineas pustulas uocant. *Cap. VII.*

De carbunculo.

POSTQVAM de phlegmone prima inflammationum differentia, & nostris corporibus frequentissimè incidẽte, abundè satis, quantum ad chirurgum attinet, disseruimus: consequens uisum est, ut primùm de carbone seu carbunculo, qui Græcis ἄνθραξ dicitur: dein de gangræna, & sphacelo (quem uulgò cùm Auicennæ interprete esthiomenon appellant) dicamus. Ille enim ex sanguinea fluxione, uti & phlegmone, ortum habet, febremq́ acutissimam infert. Hæc uerò magnas phlegmonas subindè concomitari solent: ut libello de tumoribus præter naturam, & plerisq; alijs locis Galenus annotauit. Itaq; carbo ex influente sanguine, nigro, crassoq;, ac feculento, eodemq́; feruente, atq; impense calido, nascitur. Cui si tenues quędam humiditates admistæ fuerint, pustulæ quædam ambustis consimiles, per summa cutis excitantur, appellaturq́; tunc hæc inflammatio, carbunculus cum pustula. Quod uitiũ sanè frequentissimè incidit. Interim tamen (licet rarò) & citra pustulam, pustulásue incipit: uerùm omnibus crustosam ulcus fit. Dixi autem, circa pustulã pustulásue. Quoniam una duntaxat aliquando pustula maiuscula cum hoc morbo exoritur, qua rupta, ulcus cum crusta gignitur. Sæpè uerò non una tantùm pustula erumpit, sed multæ exiles, ueluti milij semina, crebræ in particula residentes: quibus præruptis, similiter crustaceũ ulcus prouenit, quale ferramenta candentia excitant. Cæterùm inter initia priusquam pustulæ enascãtur, scabũt particulam omninò. Crusta autẽ ipsa modò cinereũ colorem, modò nigrorẽ præ se fert, eoq́; loco leuari cutis non potest, sed inferiori carni quasi affixa. Circumiacens caro in summã, ac feruidam peruenit inflammationem, quam Græci phlogosin appellant, & colore nigrescit, splendetq́; bituminis, & picis modò, ueluti si plusculo rubro, minus misceas nigri. Talis autem est color bilis exactæ atræ. Et hæ quidem notæ sunt carbunculi ex ipso affectu desumptæ. Quibus accedit grauis & molestus admodum laborantis particulæ dolor, perindè ac si uinculis esset uehementer constricta. Necessariò quoq; qui ita sunt affecti, febricitant, idq́; etiam magis, quàm illi, quibus erysipelatosa est phlegmone. Quòd si uenenositas aliqua subsit (ut ferè semper assolet) nausea quoq;, & frequenti uomitu, unà cum omnimoda appetitus prostratione miserè torquentur laborantes. Sed & cordis tremor, & palpitatio, & frequens animi defectio illis adsunt. Quod uitium tunc huius ætatis chirurgis peculiari nomine anthrax appellatur, à carbunculo quidẽ malignitate, & uenenositate (ut uolunt) differens. Cùm tamen ἄνθραξ Græcis sit idem, quod carbo, uel carbunculus Latinis. Proindè superuacaneum est, eorum signa, & curationem (quod ferè omnes chirurgi faciunt) distinguere, & in diuersis capitibus de ijs pertractare. Cæterũ carbunculi ipsi, ex causis populatim grassantibus, magna ex parte oriuntur, & pestiferã luem consequũtur. Quocirca diligenti animaduersione circa eos opus est, tantum abest, ut negligi debeant.

ἄνθραξ. γαγγραίνα. σφάκελος. Gangræna & sphacelus magnas cõsequũtur phlegmonas. Carbũculi generatio & descriptio. Carbunculus duplex. NOTAE carbunculi. 1. Vlcus crustosum. 2. Pustula una maiuscula uel plures exiguæ. 3. Crustæ color cinereus aut niger. 4. Carnis circũpositæ inflãmatio cum nigrore. 5. Dolor grauis. 6. Febris uehemens. 7. Nausea. 8. Vomitus. 9. Prostratio appetentiæ. 10. Cordis tremor. 11. Animi deliquium.

Carbunculi luem pestiferam ferè semper consequũtur.

Porrò tametsi ἄνθραξ, seu carbunculus omnis, morbus sit acutus, periculosus, & contagione inficiens, omnium tamen pessimus est Auicennæ, & maximè letalis, qui in emunctorijs, & propè membra principalia enascitur. Timendum enim est, ne ad interiora, & partem aliquam principem, materia hæc uenenosa, quæ carbunculum excitauit, subitò recurrat. Quod si acciderit, in maximo uitæ discrimine æger est, presertim si mala aliquot signa se prodiderint. Quin sola

IVDICIA. 1. Carbunculus quãdo maxime letalis, sumpto à loco affecto iudicio.

illius putida, & plusquam lerneo tincta ueneno, exhalatio, sufficiens est hominem enecare. Si circa stomachum, siue œsophagum, faucesúe incidat carbunculus, subitò (ut ait Celsus) spiritum sæpe elidit. Minus letalis est carbunculus, Auicennæ, qui primùm ruber, deindè citrinus apparet. Qui uerò liuescit, aut nigricat, neminem ferè nō iugulat. Nullus tamē ex sua natura nó periculosissimus censetur. Si accidentia quæ morbū hunc comitari solent, plurimùn remittantur, spes aliqua nobis promittitur: Si uerò magis, atq; magis semper intendantur, & uehementiora fiant, tum planè est desperandum.

2. Aliud iudicium à loco affecto.
3. Iudicium à colore.
4. Iudiciū ab accidentibus.

De curatione Carbunculi.

CARBVNCVLI curationem (supposita conuenienti uictus ratione) statim ab initio (si nihil obstiterit ex ijs, quæ uenam incìdi uetant) auspicandā esse à sectione uenæ Galen. præcipit lib. meth, med. 14. & secundo ad Glauconē: uultq; sanguinis uacuationem, ad animi defectionem usq; fieri. Quippe quæ plurimum cōmodi hoc uitio laborantibus sit allatura: idq; perpetuò est obseruandum, ut uena è directo pertundatur. Venæ autem secandæ electio ex laborante particula (ut in curatione phlegmones dictū est) nobis indicatur. Quocircà ea in re consulendus est à chirurgo peritus aliquis medicus, qui undè, & quatenus sanguis mittendus sit, probè nouerit definire. Secta (ut decet) uena, si nihil (ut dixi) prohibuerit, alienum non fuerit eiusmodi tumorem scarificare, plagis quidem (ob infestantis succi crassitudinem) satis profundis: nempe quæ mediocribus (ut Galeno uisum est) sint altiores. Sunt qui præcipiant, ipsos scarificatus in crustaceo ulcere duntaxat esse faciendos. Ipsas uerò incisiones aqua salsa calente statim perfundunt, ne in illis sanguis coëat, cócrescát ue, sed foras egrediatur. Interdùm etiam erodens aliquod medicamentum imponunt, cuiusmodi est arsenicum, quod in ea re inter cætera primatum obtinet. Quidam uerò loco scarificato sanguisugas admouent. Cæterùm laboranti particulæ (tametsi quod ad inflammationem spectat, refrigerantia desyderet) ualidè repellentia, haudquaquā admoueri debēt. Nec enim eiusmodi fluxionē, propter humoris crassitiem, atq; etiam malitiam auertere poteris. Et si quando id feceris, aliud quippiā (ut Galenus ait) quod in alto sit corpore offendes. Atqui nec affatim affluere is humor, ipso Galeno authore, permittendus est. Inquirenda igitur remedia sunt, quæ modicè reprimendo, etiam digerere, seu dissipare possint. Tale profectò est cataplasma, tum quod ex plantagine conficitur, tum quod ex bis cocta lente cōstat. Sed hìc admiscenda nobis erit mica panis, qui furno sit coctus. Esto autem panis (ex Galeni consilio) nec omninò furfuris purus, nec nimiū eo refertus. Huiusmodi autē cataplasma recentioribus appellatur emplastrum de arnoglossa, cuius forma apud eos est talis. Recipe arnoglossi, lentiū, panis furnacei, singulorū partes æquales, coquātur in aqua. His gallas addidit Auicenna, qui & ad eandē intentionem probat emplastrū, quod cōstat duobus malis granatis, coctis in aceto, aut aqua acetosæ. Et hæc quidē tum parti ipsi laboranti, tum circumiacentibus imponunt. Huic sententiæ accedit & Paulus Aegineta, inquiens: Vt radicitus carbunculos diuellas, dirimasq; ab adiacentiū commercio, malum Punicū acidum minutatim cōcisum in aceto coques: ubi autem intabuerit, in læuorem deteres, linteoq; illitum induces: cum siccesit, aceto humectabis. Item nucis auellanæ ueteris, uel etiam non ueteris medulla, carbunculos maturat, rumpitq;. Optimū autem etiam fuerit perpetuò circumiacentibus ipsis partibus unguentum ex bolo Armena, rosaceo, uel myrtaceo oleo, & aceto confectum, inducere: ne scilicet intrò, qui iam fluxit humor, recurrat. Sunt qui uirus ipsum, & malignū humorem in pestilenti carbunculo, suctu, cucurbitulis, & medicamentis attrahentibus ad locum carbone obsessum euocent & alliciant. Quod sanè, & faciendum consuluerim, si artus, & minoris notæ partes ἄνθραξ occupet, & pigré moueatur fluxio. Si uerò

Carbunculi curatio à sanguinis missione statim auspicanda.
Vena è directo secanda.
Persusio ex aqua salsa calente.
Arsenicum.
Sanguisugæ.
Fluxionem in carbunculo nec auerti posse, nec debere. lib. 14. Ther.
Cataplasmata carbunculo idonea.
Emplastrū de arnoglossa.
Emplastrum ex malis Punicis.
Paulus.
Medulla nucis auellanæ carbunculos maturat, & rumpit.
Auxilia attrahentia uirus.

Si uerò ualidè, atque affatim ualde irruat, modicè reprimentibus (ut modò ex Galeno adductum est) infrenandus utcunque est fluxionis impetus, ne scilicet ingens nimis dolor ex fluxione tam ualenter irruente in laborante particula excitetur, atque ita malum exasperetur. Super ipsum uerò ulcus crustosum, ubi præcipuè membrum putrescit, ualens aliquod medicamentum, & quod uehementer exsiccet, non autem quod concoquat, & pus moueat (quando ita putredinem particulæ foueris) imponendum est. Cuiusmodi est Andronis Musæ, Pasionis, uel Polyidæ: diluique id uino aliquo dulci, uel sapa, ad sordium crassitudinem debebit. Cataplasma etiam, quod ex orobi farina, & oxymelite constat Galeno, rectè apponitur, ubi ulcus malignum, & cum putredine fuerit. In communi autem usu est unguentum uulgò Aegyptiacum nominatum. Quòd si hæc parum proficiant, ad acriora, & quæ ignis uires habeant, deueniendum erit.

Quid super ulcus crustosum imponendū.

Cataplasma ex orobi farina & oxymelite.

Vnguentum Aegyptiacū.

Adurentia medicamenta.

Cuius generis sunt, radix dracunculi, uel aristolochiæ: ex aceto trita, & imposita, calx, arsenicum, & sandaracha, & alia huiusmodi, quæ non aliter, quàm ignis adurunt. Hæc proficiunt satis, si protinus à uiua corruptam partem resoluant. Quo facto, quicquid corruptum est, & emortuum, protinus auellere & radicitus extirpare oportet. Cùm aũt sub ipsis erodentibus medicamẽtis sequatur crusta, undique à uiua carne diducta, uulnus quidem, quod ex eis excitatur, ut cætera adusta curandũ est. Cæterùm cum extremis morbis (ut inquit Hippoc.) exquisitè extrema remedia optima sint, cogimur aliquando (uictis scilicet malo medicamentis) malignum carbunculum, cauterio (ut uocant) actuali, hoc est, candente ferro extirpare. Finis autem adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est, ut rectè Celsus admonuit. Post hæc crusta ulceribus inducta, auxilijs ad id accommodis, resoluenda est. Quòd si adustionem laborãs pati recusauerit, aliquis ex humili plebe adhibendus est, qui carbonem ipsum mordicus apprehensum radicitus euellat. Quales olim erant Psylli in Italia nominati, qui uulnera ex morsu serpentum illata, innocuè exugebant. Porrò auulsio sic, uel quomodocunque absumpto carbunculo, sinus, cessante iam inflammatione, primùm detergi: deinde iam purus factus, implentibus medicamentis (quæ Græci synulotica uocant) curari debet. Vbi uerò iam penitus fuerit impletus, nec amplius quicquàm illi cauum remanserit, ea quæ cicatricem inducunt, similiter reliquis ulceribus adhibere fuerit tempestiuũ. Horum autem omnium materia ex antidotario, & tractatu de ulceribus requirenda est. Cæterùm si non admodùm sæuiat malum, nobisque aliquas dederit inducias, maturatur, & aperitur Auicennæ, admotis ficubus, fermento, & sale adinuicem mistis. Vbi autem bis, uel ter appositum fuerit huiusmodi emplastrum, locus omninò niger, & dehiscens apparere solet. Atque tunc mundificatiuo ex apio locus detergendus erit. Medicamen quoque ex uitellis ouorum & sale confectum, si sæpius admoueatur, maturat & aperit carbunculum, ut scribit Theodoricus. Ad eundem finem in communi usu est hodiè emplastrum ex melle, sale, triticea farina, & ouorum luteis compositum. Cõsolida maior (quod Græci symphyron appellant) inter duos lapides contrita, diuino quodam (ut referunt) miraculo anthracem sanat, & ex toto intra diem unum interimit, ita ut nulla amplius deinceps curatione egeat, præterquàm ea, quæ communis est alijs uulneribus. Miranda etiam narrant alij de scabiosa: nempe quòd comesta, uel ex uino pota, internos tumores ad exteriora protrudit, & insensibiliter dissoluit, discutitque.

Quãdo ad ustionem properandum.

Finis adurẽdi.

Psylli.

Auulso uel absumpto carbũculo, quid postea agendum.

Maturatiuum Auicennæ.

Mundificatiuum ex apio.

Emplastrum uulgare optimum, quod usurpatur in Parisiorũ Nosocomio.

Cõsolida maior.

Scabiosa.

Quæ crustas ulceribus resoluunt.

CRVSTAS huiusmodi carbunculi ulceribus resoluunt, butyrum recens, axungia porci, & alia id genus pinguia. Ad id etiam mirè proficit subsequens emplastrum. Nam præterquàm quòd escharã, id est crustam, citius multò quàm prædicta resoluit, dolorem etiã ab acribus & adurẽtibus medicamẽtis, uel

candente ferro excitatum, demulcet: atque malignum ipsum succum, qui carbunculum creabat, potenter discutit. Habet autem farinæ triticiæ, & hordeaceæ, singulorum uncias tres. Ex quibus cum decocto maluarum, uiolarum & radicum altheæ fit solidum emplastrum, addendo butyri, & axungiæ suillæ liquefactæ singulorum uncias duas, uitellos quoq; duorum ouorum, qui adijci debent, quando ab igne remouentur: atque hæc omnia rursus cum radice & folijs prænominatis, diligenter contusis, & subactis, ac per incerniculum cretis, adinuicem miscenda sunt. Victus ratio, epithemata opiata, & alia id genus, quæ cordi roborando dicata sunt: Item uacuationes, si quæ necessariæ sint, ad diæteticen, & pharmaceuticen omninò pertinent. Quare in ijs administrandis peritus aliquis medicus erit cōsulendus. In cōmuni autem usu est apud omnes theriace, quę ad fabæ magnitudinem exhiberi solet, ex aqua scabiosę, uel si febris adsit admodùm acuta, & uehemens, ex aqua rosacea, uel buglosi: debetq; à laborante assumi sex horis à pastu. Cæterùm quoniam superius facta est mentio de trochiscis Andronis, Polyidæ, Pasionis, & Musæ, quos tantoperè celebrat Galenus, non alienū fuerit eorum descriptionem hîc subijcere.

Emplastrum escharam resoluens.

Theriace.

Andronis trochiscus hæc recipit.

CYTRINORVM, id est, florum, seu capitulorum mali Granati, drachmas decem, aluminis scissilis drachmas quatuor, chalcanthi drach. duodecim, myrrhæ drachmas quatuor, thuris, aristolochiæ, gallæ, singulorum drachmas octo, salis ammoniaci drachmas quatuor.

Polyidæ sphagis pastillus hæc continet.

MALICORII * pondo sex, myrrhæ * pondo octo, aluminis scissilis * pondo quinq;, thuris * pondo quatuor, chalcanthi * pondo trium, fellis taurini * pondo sex: uino dulci excipiuntur.

Quod sic * stellatim decussatur, nota est denarij, quæ pro drachma hic ponitur.

Polyidæ pastillus alius.

ALVMINIS fissi pondo denariûm trium, thuris pondo denariûm quatuor, myrrhæ tantundem, chalcanthi pondo denariûm duûm, cytrinorum pondo denariûm duodecim, fellis taurini pondo denariûm sex, aloës pondo denariûm octo: uino austero excipiuntur.

Musæ trochiscus hæc habet.

ALVMINIS scissi, aloës, myrrhæ, chalcanthi, singulorum pondo * sex, croci, crocomagmatis, singulorum pondo * tres, cytini pondo * quatuor mulso ex falerno facto assumuntur.

De gangræna, & sphacelo.

GANGRAENAS nominat Galenus libro 2. ad Glauconem, eas, quę ex magnitudine inflammationis fiunt mortificationes, nōdùm tamen integrè factæ sunt, & iam confirmatæ. Eius mali tanta uis est, ac tyrannis, ut nisi celerrimè succurras, facilè affecta pars mortis habitum repræsentet, hoc est, promptissimè, uitæ sensus & motus extinctionem contrahat. Vbi uerò membrum sic uitiatum, & languens, omninò sensu fuerit destitutū, ac omninò emortuum, ita ut percussum, uel sectum, uel adustū, non sentiat quæ patitur, affectū hunc nō iam amplius gangrænam, sed sphacelon Græci nominãt. Latini uerò syderationē, recentiores esthiomenon appellãt: quod nomen etiã ad gangrænã extendunt. Auicenna aũt esthiomenon uocauit, quando ad partes continuas transit corruptio, quo nomine in re alia utuntur Græci. Quidam affectum hunc modò herpeta esthiomenō, modò cancrum ulceratum nominant. Accidit autem hic affectus etiam osibus, cùm

Gangræna quid, & unde ortū habeat.
Gangręna pessimus tyrãnus

Sphacelus.

Ossium syderatio.

cùm caro ipsis circundata ac circumfusa tetros gignens ichωras, id est, deprauatam saniem generant, hoc tetro uiru ea imbuerit, ac fœtidissima putrilagine consumpserit.

Cùm itaq; membrum ita ex toto, uita, sensu, motuq; priuatum apparuerit, confestim ad uiuum usq;, quàm proximè sanæ parti erit resecandum. Itaq; differt sphacelus à gangræna, quòd ille ossibus etiam (ut dictum est) innascatur, nedum carni, & uasis: hæc uerò ossibus non adueniat: una tamen species sphaceli est, sed proprium nomen, & singulare præter commune sortita. Huiusmodi absolutam partis affectæ corruptionem, sensum penitus auferentem, uulgus Gallicum appellat ignem Sancti Antonij, aliàs Sancti Martialis. Alij uerò (ut diximus) herpeta, esthiomenum: alij cancrum ulceratũ uocant. Accidit autem trifariàm eiusmodi membrorũ mortificatio, seu uitæ in membris extinctio, ac destructio. Vno modo, quando membrum non amplius potest recipere uitam sibi à corde per arterias transmissam, propter dissipationem, seu dissolutionem mistionis, atq; harmoniæ ipsius laborantis membri. Dissoluitur autem ac deperit mistio, atq; harmonia partis, uel ob nimiam frigiditatem, ut aliquando cõtingit per hyemem ualidam, atq; asperam: uel ab immoderata, & inconsultè ac temerè molita inflammationum refrigeratione: aut ab excedenti, ac supra modum uehementi caliditate, & uenenositate inflammationũ, ac malignarum (ut uocant) pustularũ. Altero modo gangrænam, & sphacelum fieri contingit, quãdo uita in membro recepta præfocatur, atq; extinguitur, ut nonnunquã euenit in magnis inflãmationibus, quæ ita interdũ uenas, arterias, & poros cutis obdurant, constipantq;, ut spiritus ibidem, prohibita in totum effluuij uaporosi transpiratione, & aëris externi attractione, stranguletur, suffoceturq;. Tertio modo, hę mortificationes, & uitę extinctiones fiunt in membris, quando prohibetur transitus, atque influxus uitalis spiritus, à corde ad membrum aliquod: idq; uel propter uehementem ligaturam, uel contusionem aliquam in uijs, ac meatibus ipsis, per quos defertur spiritus, factam. In summa, gangræna & syderatio, quam Græci necrosin, & sphacelum uocant, nostris corporibus accidunt, uel denegata parti uitali facultate, uel natiuo eius corporis calore, ac temperie pereunte.

Syderatũ mẽbrũ cõfestim resecandum.

Ignis sancti Antonij.

Mortificationis causæ 3.

1.

Quæ membri mistionẽ dissoluunt.

2.

3.

Cæterùm signa gangrenæ, & syderationis, Galeno in opusculo de tumoribus præter naturam sunt hæc. Primum quidem illud coloris floridum, quod phlegmonis, id est, inflammationibus affuerat, in ipsis extinguitur. Deinde dolor, & pulsus seu pulsatio, hoc est, arteriarum motus ipsi ægro sensibilis, recedunt, non finita adhuc dispositione, uerùm sensu iam emortuo. Vnde membrum mox nigrum conspicitur, molle quoque, & putridum, fœtoremq; expirans, cadauerosum efficitur. Quo fit, ut cùm premitur digitis, facilè cedat in profundũ, nec postea reuertitur, aut resilit, imò apparet cutis à carne seiuncta. Hęc autem partis affectæ mortificatio, quam Græci gangrænã appellant, tantæ est (inquit Paulus) ferocitatis, ut nisi quis rupta omni mora præsentissimas tulerit suppetias, laborans particula facilè emoriat, & uicinas sedes inuadat, ac hominẽ ipsum iugulet. At si (ut refert Celsus) nondũ planè tenet, sed adhuc incipit, eã curare nõ difficillimũ est, utiq; in corpore iuuenili, & magis etiã, si musculi integri sunt, si nerui, uel læsi nõ sunt, uel leuiter affecti sunt. Vbi uerò penitus insedit hoc malũ, & iam in sphacelum abijt, insanabile est, plurimiq; sub frigido sudore moriuntur.

SIGNA gangrænæ & sphaceli. 1. 2. 4.

IVDICIA. Lib. 4.

Lib. 5.

De curatione gangrænæ ex magnis inflammationibus genitæ, & sphaceli ex gangræna creati extirpatione.

CVm sanguinis copia gangrænam generet, eius curandi ratio statim auspicanda est à copiosa corrupti sanguinis, qui in membro laborante compingitur, uacuatione. Sed interim negligi non debent, quæ ad diæteticam, pharmaceuticã, uenæ sectionẽ (si necessaria fuerit) & cordis tutelã pertinere uidebũtur,

Corrupti sanguinis uacuatio.

pro quibus consulendus erit chirurgo peritus aliquis medicus, qui omnia probè,& ut res exigit,norit instituere. Fit autē larga illa sanguinis ita impacti (cuius occasione fiunt mortificationes) ex parte affecta emissio, uel uena incisa,si quæ amplior,ac turgens circa eandē partem conspicitur, uel cute uniuersa partis affectæ,unà cum subiecta substantia, excisa,uel pluribus, & altis scarificationibus diuisa. Alij ad eundem finē sanguisugas admouent, & uenas minores proximas aperiūt. Verùm profundæ illæ,ac frequentes sectiones,aut scarificationes,multò sunt ad eius mali curationē efficaciores. Cæterùm pro affectus magnitudine, uel maximæ sectiones fiunt,uel incisuræ (quas scarificationes appellamus) utrꝙ frequentes:illa,ubi putredini uicinius malū est: hæ, ubi tantùm putrescere incipit. Quo enim uitium maius est,eo maiore remedio,ut cuiꝙ cōstat,indiget. Vbi autem abundè sanguinē ex altis illis plagis emanare permiseris, locus aqua salsa abluendus erit,ut sanguis crassior,& qui alioqui ibidem cōcresceret, foràs egrediatur. Deinde medicamentū aliquod putridis consecratum,id est, quod putrefactionē prohibeat,ac resoluat,induci debet,quale est farina orobi,aut lolij (quod Franci iuraîam,quòd uini modo temulentiam cōcitet,appellant) aut si harum facultas non sit,fabacea ex oxymelite,uel syrupo acetoso. Vtile etiā fuerit,locū scarificatum bis in die,aceto calente,sed mulso præsertim lauare. Hæc enim sua siccitate saniē,& putrilaginem absumunt,eamꝙ detergunt:frigiditate uerò,quod nōdum uitiatū,ac corruptum est, à putredine uindicāt. Vbi uerò iam ipse ueluti feruor subsederit,ac mali furia sese remiserit,unguentū id, quod uulgò Aegyptiacū appellatur,ex flore æris,alumine,melle,& aceto,ad æquas portiōes mistis, & coctis compositum,superimponendū erit. Hoc enim putrefactionem prohibet, ac resoluit:putrefactum quoque,ac corruptū ab integro, & sano adhuc dirimit, & decidere cogit. Denique crustam inducendo,quod sanū est, cōseruat, ac tuetur. Quòd si ualentius,atque efficacius medicamen uelis apponere, salem prædictis adijce:aut si malum magis adhuc increuerit, aliquē ex trochiscis paulò antè memoratis exquisitissimè tritum aceto,& uino dilutū,utpote uel Andronis, uel Polyide,uel Musæ,uel Pasionis,uel unum ex ijs, qui in antidotario dicuntur, calidicon,aldaron,& ex asphodelo, qui ob suā uim causticam corruptum à sano diri-munt. Probatur in ea re ante omnia arsenicon,quod uocāt sublimatum, purum, aut correctū,idꝙ,uel in puluere,uel ex uino dissolutum, & linamento,aut xylo, quod Galli cotonem appellant, exceptū, inter sanum & corruptum applicatū. Hoc enim confestim malum sistit,& id quidē sine dolore. Quòd si necessitas exigat,spathula,uel specillo separandum est sanum à corrupto. In eiusmodi autem medicamētis adhibendis,ut res securius tractetur, attentos sedulò nos esse oportet circa naturam corporis ægroti,sicuti rectè nos Galenus admonuit,inquiens: Si corpus rusticum fuerit,& durū natura, uehementiora desyderat medicamenta:fœmineum uerò, & mollem carnem habens, imbecilliora. Infantes quoque, uel pueri,& quicunꝙ inter uiros,& balneas amant,& in ocio degunt, mollia exigunt medicamina. Consyderāda est partiū,quæ malè affectæ sunt,nedum corporis totius natura,quādo abscindis,aut circūcindis id,quod iam cōputruit. Quædam enim sunt,quæ citissimè ad putredinē ueniunt,si neglige̅ter curētur: aliæ uerò tardiusculè. Quædam item medicaminū uires,ac beneficia tardius sentiunt,aliæ citius. Porrò si nihilo magis malum his causticis medicamentis cōstiterit, uri id,quod est inter integrum,ac uitiatum locum,debet. Solent uerò hæc auxilia omnia,nihil interdùm proficere,atque tunc unicum: tametsi (ut Celsus ait) miserū auxilium est,membrum,quod paulatim emoritur,abscindere,ut cętera pars corporis tuta sit. Nam quod computruit,ueneni in modum suo contactu,quod adhuc sanum,& integrum est,inficit, & corrumpit. Si quando autem putrefactam huiusmodi,atque emortuam partem abscideris, uel quod in membro quopiam computruit usque ad sanum corpus concideris, eam, quæ ueluti quædam radix est,

Post scarificationem locus aqua salsa abluendus.

Medicamenta putridis consecrata.

Vnguenti Aegyptiaci uis.

Trochisci caustici.

Arsenicon sublimatum.

Lib. 2. ad Glauconem.

Vstio quando adhibenda. Si gangræna in sphacelum abierit.

est, sanæ atque integræ parti adiunctam, ob maiorem securitatem, ex Galeni consilio, candenti ferro adurere conuenit. Ita enim celeriter sanguinis profluuiũ compesces, & putredinem arcebis. Facta uerò adustione, porri succo, uel (ut Paulus ait) sale cum porro utendum est, uel aliquo ex ijs, quæ paulò antè diximus. Hæc enim siccant, & stringunt putredinem, atque humorum affluxum prohibent. Vbi uerò tibi uidebitur, his remedijs adhibitis, cessare putredo, ut crustæ citius decidant, cataplasmate utendum est ex pane, uel hordeacea farina, uel triticea ex hydrelæo incocta. Item medicamento, quod cephalicum uocant, ex melle illitum. Hæc enim detergendo, crustam à subiecta carne resoluunt. Quinetiam medicamentum, quod tetrapharmacum dicitur: præterea & Macedonicũ, pus mouendo, ac emolliendo, crustas à subiectis corporibus diducunt. Quemadmodum & reliqua omnia quæ ad suppurationem perducunt. Hæc enim præterquàm quòd emolliunt, pus sub crusta conficiunt, quod eam resoluit, scilicet inter carnẽ subiectam, & crustam ipsam interiacens. Panis quoque cum apio tritus, aut ocymo, optimè crustas à sanis partibus citra erosionem detergendo, detrahit. Sic & iris, uel radix panacis, uel aristolochiæ, uel acori cum melle. Solent autem uulgò ad crustas resoluendas uti butyro, aut alio quouis unctuoso. Vbi uerò crusta exciderit, locum aceto abluunt, postea sequens emplastrũ admouent, quod ad Guilelmum à Saliceto refertur. Recipit autem mellis selibram uitellos ouorum crudos tres, aut quatuor numero, farinæ hordei selibram: hæc miscentur in formam emplastri. Post biduum uerò, uel triduum, ut melior fiat mundificatio, huic emplastro addi possunt drachmæ decem myrrhæ electæ. In teneris autem corporibus ad escharæ separationem, & sordium detersionem, abundè sufficit Galeno orobi farina cum melle, uel thure. His ritè peractis, huiusmodi ulcera ad sanitatem perducenda sunt medicamentis, quæ carnem producant, & cicatricem inducant: synulotica, & epulotica Græci uocant.

> Lib. 2. ad Glauconem.
>
> Lib. 4.
>
> Crustas à partibus exustis soluentia.
>
> Butyrum.
>
> Emplastrum Guillelmi à Saliceto.
>
> Lib. 1. ad Glauconem.

Capita curationis gangrænæ, & sphaceli.

1. Vitiatum sanguinem in affecta parte impactum affatim uacuato.
2. Post scarificatus, aut sectiones, locum affectum aqua salsa abluito. Deinde medicamentum putridis consecratum inducito.
3. Vbi mali furia se remiserit, ungentum Aegyptiacum superimponito.
4. Si malum ijs remedijs non cesserit, id quod inter uitiatum & integrum est, ferro candente adurito.
5. Quòd si hæc omnia nihil profecerint, & iam gangræna in sphacelum degenerauerit, membrum quod sic planè emortuum fuerit, usque ad partem sanam, ita ut nihil prorsus putridi relinquatur, ocyssimè abscindito.
6. Vbi quod computruit resecueris, uel amputaueris, quò securius mali radicem euellas, ferramenta igne flagrantia adigito.
7. Post exustionem porri succum, atque alia id genus, quæ siccant, stringunt, & fluxionem arcent, admoueto.
8. Crustam, uel medicamentis aduretibus, uel ignito ferro inductam, à subiectis corporibus resoluere (solet enim inde sanguinis profluuiũ sequi) ne properato.
9. Cùm putredo cessauerit, nec amplius sanguinis profluuium reformidaueris, ea quæ crustam detrahunt, applicato.
10. Vbi crustæ exciderint, curationem reliquis ulceribus communem adhibeto.

Qui sequuntur aphorismi, ad medicum pertinent.

1. VICTVM tenuem, & refrigerantem, gangræna, & syderatione, id est, sphacelo laborantibus instituito.
2. Fluxionem sanguinis missione, si nihil obstiterit, auertito: atque eadem plenitudinem (si affuerit) uacuato.

3. Medicamento quod catholicon appellatur, uel nigra caſsiæ fiſtularis medulla, ad hæc tamarindorum, lupuli, ac fumariæ decocto, ſanguinem mundificato, depuratoq́;.

4. Theriacam, atq; id genus alia, quæ cor, uitæ fontem, ac principium, à putridis, & graueolentibus illis, à parte uitiata ſublatis effluuijs, tuentur, laboranti ſumenda exhibeto.

De eryſipelate, & alijs tumoribus à bile creatis. Cap. VIII.

Pituita in humorum generatiõe ſanguini proxima.

TAMETSI phlegma, quod Latini pituitam uocant, in generatione humorum, ſanguinem conſequatur, maiorq́; eius humoris portio ſit in corpore ſecundum ſanguinem, quàm aliorum humorum: quia tamen tumores præter naturam à bile procreati (quæ apoſtemata cholerica communiter uocant) in ualde multis conſpirant cum ſanguineis: conſequens eſt, poſt determinationem phlegmones, & aliorum qui à ſanguine fiunt, tumorum præter naturam conſiſtentium, de ijs nunc dicamus, qui à bile excitantur, & nomine quidem cõmuni eryſipelata uocantur Græcis, Latinis uerò antiquioribus ignes ſacri. Eſt igitur eryſipelas glioſæ fluxionis germen, circa cutim utramq; maximè conſiſtens, & eam ſcilicet, quæ foris eſt, omnium partium commune tegumentũ, & membranoſam illam, ac tenuem, quæ ſingulis internarũ eſt circundata. Nonnunquam uerò & aliquid quoq; ſubiectæ ſibi carnis occupat, ſi cuti & phlegmone (quæ fluxionis ſanguineæ ſoboles eſt, in carnoſa corpora maximè incidens) etiam cutis aliquid apprehendit. Itaq; cùm flaua bilis uerè tenuis uel ſanguis feruens & conſiſtentia tenuis (qui recentioribus cholera dicitur naturalis, Galeno uerò χολὴ ξανθὴ) per ſolam cutem diffuſus fuerit, nihil inferiorem carnem moleſtans: particulam tamen in tumoribus aliquantum attollens, cum inflammatione & rubore in flauum elangueſcente, ac protinus ad tactũ euaneſcente: affectus hic priuatim, ac propriè Galeno uerum atq; exquiſitum eryſipelas nuncupatur. Hoc autem unius rationis eſt, ſeu (ut dicunt) uniforme, & abſq; ulceratione incidit. Auicẽna ſpinam uocauit. Cùm uerò amaræ bilis ſuccus craſſior, acriorq́;, quàm pro naturæ modo redditus fuerit, ſummam cuticulam (quã epidermida Græci uocant) exulcerat, excoriátue, atq; aliquando cutis exulceratio ſpacio temporis ad profundum peruenit, ita ut inferiorẽ ſeu ſubiectã carnem attingat. Nuncupaturq́; tunc eiuſmodi affectus etiam eryſipelas, ſed cum ulceratione, quod (Galeno authore) eiuſdem generis eſt cum herpete. Verùm enimuerò, ſi nec planè bilioſa, nec ſanguinea fluxio ſit, ſed ex ambabus miſta, nõ iam tantùm eryſipelas, ſed diſpoſitio permiſta eryſipelatę atq; inflammatione nominatur Galeno. Ab eo autem quod in miſtura exuperat, nomen uitio indetur. Etenim ubi ſanguis præcellit, phlegmone eryſipelatoſa dicetur. Vbi uerò flaua bilis præpollet, eryſipelas phlegmonoſum appellabitur. Verùm ubi neutrum uincit, & æqualia utriuſq; apparuerint accidentia, tunc uitiũ id phlegmones eryſipelatosq́;, medium uocabitur. Iam uerò & aliarum miſtionum ſimilis utiq; erit interpretatio: nempe ſi multa bilis, pauco humori pituitoſo, aut atrabilario cõmiſceatur, eryſipelas œdematoſum, uel ſcirrhoſum dicetur. Porrò cùm ſimpliciter bilẽ dicimus, uel bilioſum humorem, more Galeni & aliorum Medicorum, nos pallidam bilem, ſeu flauam, & amaram, nõ autem acidam, & nigram, inaudimus. Hæc autem naturalis cholera, & certa alijs nominatur ex ſanguine quidẽ tenui, & feruente generationem obtinens. Atram uerò bilem nunquàm abſolutè bilem nominamus, ſed ſemper cum adiectione humoris, appellationi colorem adiungentes. Eſt igitur bilis, quæ χολὴ Græcis dicitur, uulgò autem cholera, humor calidus & ſiccus, ex tenuiori & calidiori parte chyli, uel ex ſanguine tenui & feruente (ut modò diximus) procreatus. Hęc aũt duplex eſt iuxta neotericorum diuiſionem, naturalis

Eryſipelas quid.

Eryſipelas exquiſitum.

Spina.

Eryſipelas cũ ulceratione.

Eryſipelas nõ legitimum & eius ſpecies.

Phlegmone eryſipelatodes.

Eryſi. phlegmonodes.

Mediũ uitiũ.

Bilis.

Bilis flaua duplex.

naturalis ſcilicet,& non naturalis. Naturalis, eſt humor calidus & ſiccus poteſtate: ſubſtantia quidem tenuis, colore uerò flauus, aut ruber, declinans ad quandã citrinitatem, ſeu flauitiem: ſapore uerò exactè amarus, non autem acutus, ſiue acris, ut quidam malè affirmauerunt. Non naturalis uerò, bilis dicitur, quæ à prædicto humore uerè bilioſo degenerant, intra terminos tamen ſuæ latitudinis continetur, quos ſi egrediatur, nõ iam bilis, ſed alius humor reputabitur. Hoc autem (bilem inquam egredi limites ſuæ latitudinis) contingit bifariam: uno modo (ut ſic dicatur) per ſe, & in ſe: Altero modo, per admiſtionem. Per ſe, & in ſe adhuc dupliciter: Vno modo, quando bilis illa naturalis putreſcit, & aduritur, & talis dicitur aduſta per putrefactionem. Altero modo, quando bilis non naturalis uitellina dicta, igneo calore percoquitur in hepate, aut in uentriculo, aut in uenis, & efficitur porracea, quam etiam praſsinam uocãt, uel eruginoſa, quæ extremè quidem malæ ſunt. Per admiſtionem uerò bilis efficitur non naturalis, ſeu præter naturam, cùm alius humor illi extrinſecus accedit. Et hoc quidem fit multifariam. Nempe ſi phlegma tenue, & aquoſum illi admiſceatur, citrina, ſeu crocea efficitur, ſi craſſum, & uiſcoſum, uitellina: ſi uerò melencholia aduſta illi permiſcetur, efficitur bilis aduſta per admiſtionem. Et ſic iuxta Auicennæ placitum, ſex ſunt ſpecies bilis non naturalis. Apud Haly Abb. uerò quatuor duntaxat. Nullam enim prorſus mentionem fecit de duabus ſpeciebus aduſtis. Galeno autem lib. 2. de uirtutibus naturalibus, nulla bilis præter naturam eſſe dicitur, præter uitellinam, quæ ouorum uitellis, tum colore, tum craſsitudine eſt adſimilis. Siquidem porraceam, & æruginoſam ex prauis, ac corruptis humoribus, propter quorundam eſculentorum, aut olerum cruditatem, qualia ſunt, beta, cepa, braſsica, ſæpe numerò in uentriculo ait generari. Atq; etiam interdùm talibus nequaquã ingeſtis, ratione ægritudinis, aut malæ alicuius diſpoſitionis in uenis ipſis generatur.

1. Naturalis.

2. Nõ naturalis.

Bilis duobus modis deficit à ſua natura.

Vitellina ex meracabile.

Bilis porracea Aeruginoſa.

Crocea bilis.

Vitellina ex admiſtione pituitæ.

Auicenna.

Haly.

Porracea bilis quomodo gignatur.

Ex ijs itaq; colligitur quatuor ſpecies, ſeu differentias inflammationum (quę uulgus cholerica apoſtemata uocat) ex bile ipſa generari. Nempe ex bile uera, ſyncera, & laudabili (quam tenuem feruentemq; ſanguinem appellamus) procreatur ea ſpecies inflammationis, quæ Galeno uerum atq; exquiſitum eryſipelas appellatur, lib. 2. ad Glaucon. quod tanquàm cutis ſolius paſsio eſt. Græcè autem ἀκρυβὲς ἐρυσίπελας nominatur. Ex bile uerò non naturali, & alijs humoribus permiſta, tres aliæ naſcuntur differentiæ, utpote eryſipelas phlegmonôdes, eryſipelas œdematôdes, & eryſipelas ſcirrhôdes, ſeu ſcirrhoſum. Ex bile autem, quæ præter naturam ex aduſtione facta eſt, pro ratione tenuitatis, aut craſsitiei, ſubſtantiæ ipſius generantur, uel herpetes eſthiomeni, id eſt, exedentes (qui eiuſdem generis ſunt cum eryſipelatis, quæ cum exulceratione incidunt) uel phagedænæ (quæ cum cute pariter ſubiectam carnem altius erodunt) & exulcerati cancri, aliaq; eiuſmodi erodentia, & cacoëthæ, id eſt, maligna ulcera, quæ puſtulæ corroſiuæ recentioribus chirurgis dicuntur. Itaq; tenuiſsimus quidem in eiuſmodi humoribus, eſt is, qui exulceratum herpetem excitat: craſſiſsimus, qui cancrum. Proximum deinceps locum occupat, quod ad craſsitudinem attinet, qui phagedænas creat, ut libro 14. methodi medendi Galenus annotauit. Cauſæ ueri eryſipelatis uti, & phlegmones ueræ, ſunt tres. Prægreſſæ, quæ & primitiuæ dicuntur: antecedentes, & coniunctæ. Cæterùm rarò fit eryſipelas à cauſa prægreſſa, frictiones tamen uiolentæ, inſolatio, & admotio medicaminum attrahentiũ ipſum nonnunquàm excitant.

Quatuor inflammationũ differẽtiæ, ex flaua bile oriuntur.

Verum Eryſipelas.

Tria eryſipelata illegitima.

Herpes exedens.

Phagedænæ.

Cancri exulcerati.

Cauſæ ueri eryſipelati.

De ſignis, & indicijs ueri eryſipelatis.

SIgna & indicia ueri atque exquiſiti eryſipelatis ſumuntur ex collatione ipſius ad phlegmonem iuxta Galeni doctrinam 14. Therap. & 2. ad Glauconem: ex quo apertè colligitur uerum, ac legitimum eryſipelas ueluti quandam ſpeciem eſſe phlegmones, id eſt, inflammationis generaliter acceptæ. Notæ igitur

NOTAE eryſipelatis.

1. Rubor flauescẽs, ad tactum subterfugiens.

erysipelatis sunt, color aspectu rubidus, in flauũ elanguescens, qui (rubor inquã) flauescens, ad tactum, hoc est, digitorum appressu facilè subterfugit, rursusq́ illabitur.

2. Tumor paruus.

Tumor exiguus, in cute potius consistens, quàm altè descendens.

3. Calor uehemens.

Calor uehemens febrem excitãs maiorem ea, quæ ex phlegmone accenditur. Siquidem calidius multò est erysipelas, quàm phlegmone.

4. Pulsatio exigua.
5. Dolor punctorius.

Pulsatio (quæ magnæ phlegmones proprium est symptωma) non admodùm fortis. Dolor mordicans, & pungens nullam (ut in phlegmone contingit) inuehens tensionem, & si quæ sunt alia bilis dominium significantia. Quod autem

IVDICIA. 1.

ad iudicia pertinet, erysipelas ut plurimùm faciem prehendit, incipitq́ maximè in ea nasi parte quæ uulgò lepus appellatur. Deinde mox in faciem totam expanditur, gemina quidem occasione: nempe ob faciei raritatem, & ipsius bilis leuitatem. In ossis autem exutione, seu denudatione, erysipelas superueniens, malo

2.

est, ut scribit Hippocrates Aph. 19. lib. 7. hoc est, symptωma prauum est, si osse nudato caro circunstans ab erysipelate occupari uideatur. Hoc autem Galeno teste, rarissimè accidit. Rursus sequenti aphorismo scribitur ab eodem Hippocrate, quòd erysipelate putredo, aut suppuratio, malũ. Hæc enim (inquit Galenus) nunquam erysipelatis superueniunt, nisi ualde malignis. Verum, ac legitimum erysipelas quatuor habet tempora, uti & alij præter naturam tumores. Horũ autem signa ex præcedentibus sunt requirenda. Exquisitum erysipelas rarò terminatur suppuratione, sed magna ex parte insensibili transpiratione, seu resolutione. In erysipelate quædam interdùm contingunt accidentia, seu (ut Greci dicũt) symptωmata, quæ nõnunquàm magnitudine ipsius morbi causam exuperant, atque ideo curandi rationem interpellant, hoc est, curationis ordinem euariant, peruertuntq́, ut etiam superius de phlegmone dictum est.

In com. prædicti Aph. 3. 4. 5. 6. 7.

Erysipelas motũ sequitur tertianæ febris.

Ad hæc erysipelas motum sequitur tertianæ febris, nam ad eius materiam quandam habet analogiam. Vtriusque enim materia, humor est biliosus. Cæterùm erysipelas ab exterioribus uerti ad interiora non est bonum: ab interioribus autem ad exteriora, bonum, ut ab Hippocrate scriptum est Aph. 25. lib. 6. Erysipelata uerò, quæ capiti oboriuntur, plus facessunt negotij, adeoq́ (ut Paulus ait) periculosa esse solẽt, ut nisi efficax consequatur auxilium, interdùm affectos strangulent. Scribit etiam Hippo. letale esse, si erysipelas sit in utero mulieris prægnantis. Facto enim sic in utero erysipelate, fœtus ex necessitate moritur. Siquidem acuta febris (ut Galenus ait in commentario) sæpe eum citra inflammationem interimit.

8. Erysipelata circa caput curatu difficillima. 9. 10. Erysipelas in utero prægnãtis fœtum enecat.

Erysipelatis curatio.

Curationis erysipelatis scopi uniuersales duo.

CVm erysipelas, sicuti & phlegmone, de qua paulò antè egimus, affectus calidus sit, & ex humorum defluxione fiat, geminus etiam erit totius curationis ipsius scopus, nempe refrigeratio, & uacuatio. At ueluti uacuationis indicatio in phlegmone, refrigerationis indicationem uincebat: ita refrigerationis indicatio in erysipelate, magis urget, quàm uacuationis. Illa enim quantitate, hoc uerò qualitate magis premit & cruciat. Itaque erysipelas magis refrigerari, & minus uacuari: Inflammatio cõtra magis uacuari, & minus refrigerari debet. Quanquam utriusque affectus curandi (ut inquit Galenus) commune caput sit, infestantis scilicet humoris uacuatio. Ideoq́ postquam refrigeratum erysipelas fuerit, ad ea, quæ digerunt, seu discutiunt, medicamenta conuertimur. Porrò ut geminum hunc scopum uniuersalem, refrigerationem inquã, & humoris infestantis uacuationem, assequamur, quatuor alijs scopis particularibus iuxta posterioris ætatis chirurgorum placita, est opus.

Particulares curandi erysipelatis scopi 4. 1. 2.

Primus scopus, cõsistit in recta uitæ institutione, atq́ obseruatione. Secundus, humoris

humoris ad partem affectam confluentis, quem antecedentem materiam appellant, auersionem concernit. Tertius in humoris, qui iam in partem ægram influxit (quem materiam coniunctam dicunt) uacuatione consistit. Quartus uerò & postremus circa symptωmatum correctionem, ac propulsionem uersatur.

3. 4.

Primum scopum facilè assequemur, si rerum omnium, quas non naturales uocant, administratio, ad humiditatem, & frigiditatem (ut in febre tertiana) spectauerit. Quandoquidem erysipelas ex flaua bile ortum habet, quæ temperaturæ est calidæ & siccæ.

1. Primus scop⁹.

Ergo aërem, atq; habitationem, quoad fieri potest, qualem esse expedit, id est, frigidiorem & humidiorem deligito, præparatoq;.

Aeris delect⁹.

Aestate igitur subterraneas domos, frigidissimasq; maximè perflatas, & ad arctum uersas, tibi deligito. Si loci huiusmodi occasio non datur, & calidior aër extiterit, ipsum sic præparato.

Ambientis præparatio.

Aquam frigidam ex uasis in uasa subinde transfundito.

Pauimenta domus assiduè aqua, quæ prorsus gelida sit, aspergito.

Rosas, & uiolas plurimas, uitium folia, & capreolos, salicis quoq; ramulos, & reliquos flores, ac germina, quæ frigidæ humidæq; facultatis sint, humi spargito, ac in aërem proijcito.

Turbam hominum conclaue laborantis ingredi prohibeto.

Pinguia, dulcia, acria, calidaq; omnia uitato.

Cibus.

Lactuca, cucurbita, portulaca, oxalide, (quā acetosam uocant) hordeato, oryza, & alijs id genus, quæ sanguinem incrassant, & refrigerant, lubens uescitor.

A uino in totum abstineto.

Cremor ptissanæ, aut aqua hordei tibi potus esto.

Potus.

Victus temperantiam seruato.

Repletio.

Aluus tibi semper mollis esto.

Inanitio.

Ab omni motu, præsertim uehementi, atq; immoderato abstineto.

Motus.

Iram, contentionem, atq; omnem animi uehementiorem motum, aut animi commotionem, tanquàm aduersissima fugito.

Animi affect⁹.

Nitida, ac munda circa te omnia sunto.

Venerem ne exerceto.

Venus.

Atq; hæc de primo scopo dicta sufficiant.

Secundum autem scopum curationis erysipelatis consequemur, si succum in corpore delinquentem commoda uacuatione ademerimus. Ergo in uero, ac legitimo erysipelate non necessario, ut in phlegmone, sanguinem ex uena detrahemus: sed medicamento quod flauam bilem exigat (cholagωgon Græci uocant) uentrem per inferiora expurgabimus, si saltem affectus magnus sit, & corpus bile abundare uideatur. Itaq; cum erysipelas febres accendat, & eas uehementiores, quàm phlegmone, medicamenta, quæ impensè calida sunt, & scammonij succum, quod recentior Græcia dacrydion uocat, recipiunt: (cuiusmodi est, quod uulgò in officinis electuarium de succo rosarum appellatur) huic affectui minimè idonea sunt. Ergo uel rhabarbarum offerendum est, uel potio, quæ Rasi aqua tamarindorum dicitur. Recipit autem pruna Damascena 24. tamarindorum recentium drachmas decem, sacchari uiolati quart. semis. Cui ut efficacior reddatur, aliquid diluti rhabarbari adijci potest. Quòd si exigua sit affectio, ne hæc quidem cholagωga medicamenta necessaria erūt, sed abundè fuerit, tunc acri clyste re uti, ut Galeno uisum est. At in erysipelate phlegmonoso non ab re feceris (modò nihil obstiterit) si curationē à sanguinis missione auspicatus fueris. Tale autem sæpius faciem apprehendit, unde & Paulus protinus ab initio uenam in cubito præsertim humeralem in eo incidi iubet. Sin autem hæc non appareat, eam quæ se cōspectui magis obijcit. Si quid uerò sanguinis detractionē impediat, pur

2. Secundus scopus.

Lib. 2. ad Glauconem.

In erysipelate phlegmonoso competit phlebotomia

gatione ex medicamẽto, quod bili ducendæ dicatũ est, utendũ præcipit. Non pugnat tamen Paulus cum Galeno. Nempe cùm Paulus secundam esse uenam præcepit in erysipelate, quod capiti, seu faciei oboritur, de phlegmonoso erysipelate intellexit, quòd sæpissimè faciem apprehendit: Galenus uerò de legitimo erysipelate loquutus est, in quo sanguinem non mittit. At in œdematoso, aut scirrhoso erysipelate, purgatione utendum est, quæ mistas habeat facultates, hoc est, partim flauam bilem, partim uerò pituitosum, aut melancholicum succum educat. Atque in ijs quidem omnibus consulendus est doctus aliquis, ac prudens medicus, à cuius consilio, & decretis ne transuersum quidem unguem discedere debet chirurgus. Sitq; hoc satis semel monuisse, quòd chirurgus nihil unquàm in ijs, quæ ad purgationem, & sanguinis missionem per phlebotomiam, attinet, attentare debet, citra periti alicuius medici consilium, nisi forsan si quando urgeat necessitas, & ubi nullus præstò adest medicus.

Chirurgus in ijs quę ad phlebotomiam & purgationẽ attinent, nihil attentare debet, citra periti alicuius medici consilium.

3. Tertia intẽtio

Tertiam intentionem complent refrigerantia, & reprimentia, in principio fluxionis, exceptis casibus in capite uniuersali commemoratis. Transacto uerò principio, & stata iam fluxione, quod membro inhæsit, & impactum est, digerentibus, seu euaporantibus medicamentis extrinsecus admotis, uacuandum est, per occultam scilicet sensui transpirationem. Omnium siquidem huiusmodi tumorum sic præter naturam consistentium, uacuatio duplex est Galeno decimoquarto Therap. Vna quidem repellentium ad alias partes: altera foràs digerentium, per eum qui sensum fugiat halitum. At quoniam erysipelas non quantitate modò affligit, sed etiam, ex uehementi scilicet inflammatione, qualitate ipsa cruciat, ampliorem refrigerationem, quàm phlegmone requirit. Post totius igitur corporis (ut paulò antè dictum est) uacuationem, reprimentibus auxilijs utemur, afflictam particulam, seu ipsam, quæ patitur, cutem (ut decet) refrigerantes, præsertim cùm sine manifesta aliqua occasione factum fuerit erysipelas.

Hic Guido de prauatè citat Galenum.

Est autem refrigerationis terminus, ipsa coloris mutatio. Etenim quod purum erysipelas est, statim cum hoc quiescit. Quod non purum est, sed iam quodammodo phlegmonôdes, si plusculum refrigeres, liuidam cutim præfert. Sin ne sic quidem quis desistat, nigricat, potissimum in senili corpore: sic ut quædam ita refrigeratorum, ne digerentibus quidem posteà medicamentis ad perfectionem possint sanari: sed scirrhosus quidem tumor in particula derelinquatur. Ergo satius est (inquit Galenus) ubi laborantis particulæ alteratum colorem uideris, à refrigerantibus retundentibusq; ad contraria, id est, dissipantia, seu digerentia, & exsiccantia, transire, priusquàm, uel liuida, uel nigra prorsus fiat. Adhibenda autem semper cura est, ut quæ illinuntur, perliquida sint, atque humida, eaq; sæpius commutentur, ac per spongias frigido aliquo liquore imbutas, subinde quæ admota sunt, abluantur. Siquidem multus particulæ feruor celeriter in uaporem erumpens, hæc desiccat. Cæterùm inter ea, quæ refrigerandi, atque repellendi facultatem obtinent, in hoc affectu conuenientem, laudat in primis Auicenna ex simplicibus, perfusionem aquæ frigidæ. Galenus uerò commendat succum solani, semperuiui, portulacæ, psylij, alterci, id est, hyoscyami, lactucæ, umbilici Veneris (quæ herbula Græcis cotylidon appellatur) intybi, id est, cichorij, & lenticulæ palustris, atque alia id genus, quæ ultra hæc à Paulo adduntur. Cuiusmodi est cucurbita, glaucium, apium (quod uulgi est petroselinum) & rhamni folia, per se, uel cum pane cataplasmatis modo illita. Ceratum quoque ex aqua admodùm frigida, quod recipiat quadruplum rosacei ad ceram albam. Sit autem rosaceum ex oleo omphacino, id est, immaturo, sine sale confecto, quibus in pila emollitis, aquæ frigidæ superfunditur, quantum potest recipi. Si uerò aceti tenuis, & pellucidi momentum

Quatenus refrigerandũ in erysipelate.

Lib. 14. Ther.

Materia refrigerantium ex Galeno. Adiecta ex Paulo.

Ceratum.

tum

tum admiſcueris, præſtantius atque efficacius medicamentum reddideris. Porrò hæc omnia actu frigida ſunt admouenda, & ſubindè mutanda, priuſquàm manifeſtè incaleant, aut areſcant. Conducit etiam plurimùm ad rem præſentem, ſi pars eryſipelate obſeſſa, illinatur cerufa ſola, uel miſta cum aceto, & lycio, uel terra cimolia, aut figulari cum ſolano, aut argenti ſpuma cum roſaceo, item acacia cum aceto. Ad idem confert plurimum, & ſequens compoſitio. Succi plantaginis uncia una, roſacei, unciæ tres, lithargyri nutriti, uncia una, ceruſæ lotæ drachmæ tres, lactis muliebris ſemuncia, miſcentur omnia ſimul in mortario plumbeo, & fit linimentum. Teri debent primùm lithargyrum, & ceruſa: deindè oleum, & ſuccus paulatim, & ſenſim affundi debent, donec exactè miſceantur. Quod ſi ampliorem refrigerationem deſyderes, his & alijs prius enumeratis (ex Pauli ſententia) admiſceri poteſt, opij aliquid, uel cicutę, uel mandragoræ. Verùm ab ijs, & ſimilibus, quæ ſtupefaciendi uim habent, abſtinendum eſſe cenſeo, niſi maxima urgeat neceſsitas. Cæterùm ubi inflammatio ægrotantis membri iam deſijt, ac feruore eryſipelatis ſeſe remiſit, Galenus humorem in particula receptum, quam coniunctam materiam uocant, priuſquàm ex refrigeratione liuor appareat, diſcutit, hoc eſt, reſoluit, impoſito cataplaſmate, ex hordei farina, ſeu ex cruda polenta, ὠμὴν λύσιν Græcè uocant, & alijs in ratione phlegmone ſuperius dictis. Quemadmodum enim ſigna eryſipelatis ſumebantur ex analogia ſignorum phlegmones, ita & curationis ipſius eryſipelatis auxilia, ex analogia remediorum curationis phlegmones ſumenda ſunt. Porrò talia medicamenta, quæ diſſoluendi, ſeu euaporandi facultatem obtinent, in hoc affectu conuenientem plurima tum ſimplicia, tum compoſita referuntur à Paulo Aegineta libro quarto, capite 21. Item ab Aëtio libro de re medica decimoquarto. Satis autem fuerit, nunc unum ex multis recenſere, quod omnium mihi præſtantiſsimum uiſum eſt. Althææ nouellæ foliorum pondo, id eſt, libra aſſumitur, concoquuntur in hydrelæo: cocta uerò probè teruntur, adiectoq́; roſacei triente, id eſt, uncijs quatuor, argenti ſpumæ, & ceruſæ, ſingulorum uncijs duabus, & ſemiſſe, id eſt, dimidia: iterum læuigantur cum ſucco coriani, aut ſemperuiui, aut ſolani: deindè micis panis adiunctis, ut emplaſtri formam induat, illinitur. Quod ſi fortè liuor iam locum occuparit, inciſa ante cute, cataplaſma ſuperponendum eſt, perfundenduſq́; locus, plurimùm quidem (ut Galenus præcepit) aqua calida, digerit enim, & plagas abluit: ſed & aqua, & muria interim conducet locum fouere, cum ſcilicet craſsior eſt. Hæc enim craſsitudinem incidunt, ac detergunt. Quarta intentio curationis eryſipelatis, quæ eſt accidentium correctio, perficitur, ut in curatione phlegmones dictum eſt, cùm agebatur de reditu materiæ, de induratione, & corruptione. Item de dolore, & ardore. Hæc enim ſymptωmata etiam eryſipelati, uti & phlegmone accidere ſolent.

Compoſitum medicamentũ

Euacuatio cõiunctę materiæ, per euaporantia.

ὠμὴ λύσις.

Hydrelæũ eſt miſtura ex aqua & oleo, ſeu oleum dilutum.

Si liuor iam locum occuparit.

4. Quarta intentio.

Porrò optimum doloris, ac uehementis ardoris mitigatorium auxilium fit, ex folijs, & radicibus hyoſcyami, inuolutis in ſtupis, & coctis ſub prunis: deinde miſtis cum unguento, quod populeon uulgò appellatur, uel cum axungia, ut ſuperius dictum eſt in curatione phlegmones.

Doloris & ardoris mitigatorium.

Si uerò contingeret ipſum eryſipelas exulcerari, curetur admotione unguenti albi, aut unguenti de lithargyro, quorum deſcriptiones ex antidotario requirendæ ſunt. Quòd ſi illis adderetur aliquid ſcoriæ, hoc eſt, recrementi plumbi, optimum ſanè, atque efficaciſsimum foret remedium. Sed præſtat ut totam curandi eryſipelatis rationem, breuibus quibuſdam ſententijs in modum epilogi complectamur, ut quæ diffuſius à nobis ſuprà dicta ſunt, memoriæ tenacius hæreant.

Si eryſipelas exulceretur.

Septem de eryſipelate aphoriſmi, totam ipſius curationem ſummatim complectentes ex Galeno.

1\. IN exquiſito, ſeu legitimo eryſipelate, ſanguinem ne detrahito.

2\. Si bile corpus abundet, & affectus magnus ſit, uentrem medicamento cholagωgo, id eſt, bilem exigente, per inferiora purgato.

3\. Quòd ſi exiguus morbus ſit, & corpus bile uacuum, à medicamento flauã bilem per aluum ducente, abſtineto, & acri clyſtere contentus eſto.

4\. Vniuerſo, ut oportet, corpore purgato, partem affectam per initia moderatè reprimentibus medicamentis, & abundè refrigerantibus, uſq; ad coloris mutationem, perfundito, atq; illinito.

5\. Vbi laborantis particulæ alteratum colorem uideris, & feruorem eryſipelatis iam remiſſum, ac inflammationem deſijſſe, à refrigerantibus, aſtringentibusq;, priuſquam uel liuida, uel nigra proſus particula fiat, ad contraria, hoc eſt, digerentia, ſeu diſcutientia, & exſiccantia, tranſito.

6\. Quæ ex ulceribus, alijsq; euidentibus cauſis fiunt eryſipelata, primùm ſcarificato, deindè cataplaſma ex hordeacea farina imponito.

7\. Si eryſipelas non exquiſitum fuerit, ſed phlegmonôdes, id eſt, quodammodo, ad inflammationis naturam uergens, præſertim ubi ſanguis in corpore exuberat intrepidè ſanguinem mittito.

De tumoribus, qui cum eryſipelate ſocietatem habent, hoc eſt, de herpete miliari, & exedente, quæ puſtulæ cholericæ recentioribus chirurgis dicuntur.

De Herpete.

TVmores illos præter naturam, qui cum ſuprà comprehenſo eryſipelate ſocietatem habent, atque ad ipſum quodammodò pertinere ac referri uidentur: ex bile autem non naturali, & ſecreta, id eſt, alijs humoribus, minimè permiſta, generationem obtinent, recentiores tum medici, tum chirurgi, puſtulas malas cholericas appellant: Græci uerò, (ut Hippocrat. Galen. & Paulus) herpetas uocant. Quæ uox Latinis ferè ſonat, malũ quod ſerpit, ἕρπω enim idem quod ſerpo, unde ἕρπης ſerpens dicitur. Herpes tamen abſolutè malum quod ſerpit, ſignificat apud medicos, ſed certum morbi genus, de quo nunc agitur. Itaq; malũ quod ſerpit, latius patet, quàm herpes. Nã & phagedænæ ſerpentia etiã ulcera dicuntur. Huiuſmodi autem uniuerſas puſtulas Auicenna formicas appellauit: Galenus uerò eas inter inflammationes adnumerauit, ſed Celſus ſub ignis ſacri nomine has intellexiſſe uidetur lib. 5. cap. 28. Fit igitur herpes, quando flaua bilis, nõ naturalis, ſola, & ſecreta, id eſt, nullo alio illi (ſaltem ſenſus iudicio) admiſto humore, in particulam aliquam confluit, decumbitúe, atq; ibidem conſiſtit: quæ ſi conſiſtentia ſua craſsior ſit, acriorq;, totam exulcerat cutem, uſq; ad carnem ſuppoſitam, uocaturq; tunc uitiũ huiuſmodi Hippocrati & Grecis ἕρπης ἐσθιόμενος, Latinis uerò herpes exedens, uel depaſcẽs: & decimoquarto Therap. Galeno abſoluto nomine herpes. Si uerò tenuior & minus acris, calidaq; fuerit bilis, puſtulas exiguas per ſummã cutem, id eſt, in ſola ſuperficie cutis (hanc enim tantùm uelut i deurit) milio, hoc eſt, milij ſeminibus, ſimiles excitat: ob quã ſimilitudinẽ affectus tunc Latinis miliaris herpes nominatur: Græcis uerò quibuſdam poſt Hippocratis ætatem κεγχρίας ob eandem rationẽ dictus eſt: κέγχρος enim Græcis, miliũ nobis dicitur. Atq; hæc ſpecies Galeno authore lib. 2. ad Glauconem Hippocrati generis ſortitur appellationem, cùm ſimpliciter, & ſine additione illi herpes uocetur. Alibi tamen herpetis nomine, Galenus herpetem eſthiomenum, id eſt, exedentem intelligit, ut paulò pòſt dicetur. Hic autem non protinus ulcus facit, ut alter qui exedens dicitur, ſed ut dictum eſt, admodum exiguas puſtulas ad ſpeciem

Puſtulæ malæ & cholericæ uulgo dictæ. Herpes.

Formicæ Auicennæ. Herpes quando fiat. Herpetis ſpecies duæ.

1\. ἕρπης ἐσθιόμενος, id eſt exedens, uel depaſcens.

Herpes miliaris, ſiue cenchria.

Lib. 14. Ther.

ad speciem milij, quæ & ipsæ interposito spacio, ac procedēte tempore, cùm disrumpuntur scilicet in ulcus abeunt. Proindè non sine ratione Oribasio, & quibusdam alijs uisum est, in eiusmodi uitio, bili esse aliquid pituitæ tenuis admistum, quæ pustulas illas minutulas procreat. Vndè & nonnullis pustulosus herpes dictus est.

Ex Paulo & Galeno.

Alter uerò, qui esthiomenos appellatur, non ita pituitæ commistus est, sed exactæ bilis, ac nullo alio humore infectæ, esse uidetur: ideoq; cum erosione accidit, affectu cutis continuitatem prehendente, undè & nomen illi impositum est. Esthiomenos enim idem est quod erodens uel exedens. Atque hic affectus quidem eiusdem generis est cum pustuloso atq; exulcerato erysipelate: à quo tamen differt humoris ipsius biliosi (ex quo uitium utrumq; ortum habet) tenuitate. Id quod testatur Galenus his uerbis: Est enim (inquit) admodùm tenuis humor qui herpetem excitat, adeò profectò, ut non solùm omnes interiores partes, quæ utique carnosæ substantia sunt, transeat, sed etiam cutim ipsam ad summam usque cuticulam (epidermida Græci uocant) quam solam, propterea quòd ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit: quando si hanc quoq; sudoris uice transiret, haudquaquam ulcus excitaret. Quippe id ulcerum quę ex mordente humore oriuntur, quæ nimirùm spontanea uocant: cómune est, quod humor, qui ea facit, sistitur in exitu, ac tardat. Hactenus Gal. ubi nomine herpetis simpliciter, & sine additione, intelligit herpetē esthiomenum, ut ex ipso cótestu, signis, & curatione facilè est deprehendere. Atq; ita illo in loco generis sortitur appellationem, cùm simpliciter, & absolutè herpes nominetur: quemadmodū & in libello, de tumoribus præter naturā, ubi de eo sic idē Gal. ad uerbum scribit: Depascitur quidē & herpes, uicina, id est, ea quæ in circuitu sunt, erodens: uerū solius cutis est exulceratio. Cęterùm utramq; herpetis speciem, id est, tam miliarem, quàm exedentem, sub nomine formicæ Barbari ferè omnes neoterici comprehendunt. Quibus ea in re, ut in multis alijs, erroris occasionem primus præbuit Auicenna, qui nominis similitudine deceptus, quoniam Græci myrmecias, id est, formicas, genus quoddam uerrucarum uocant, eodem capite uerrucas illas cum herpetibus errore fœdissimo cómiscuit. Guido tamen discrimen ponit, inter herpetem, & formicam, confunditq; nomen formicæ modò cum uerrucis (quas myrmecias & acrochordonas Græci uocant) modò cum herpete exedente: qui (comedens inquam herpes) modò etiam illi herpestem, modò herpes absolutè nominatur: putaturq; eidem nihil aliud esse, quàm erysipelas pustulosum, & ulceratum. Cùm tamen ille (ut ex Galeno adductum est) ab hoc differat humoris tenuitate. Tenuior est, & bilis quæ herpeta creat, quàm quæ ulceratum erysipelas. Ad hoc erysipelas quod cum exulceratione incidit, non tantùm cutem, sed cum ea etiam aliquid subiectæ carnis occupat. Herpes uerò, quo de hîc agitur, solam cutim apprehendit, exulceratq;. Itaq; tametsi hæc eiusdem sunt generis (ut Galeno uisum est) non tamen omninò sunt idem.

Lib. de tum. præter natur.

Lib. 14. meth. med.

Humor biliosus qui herpetem excitat, admodum tenuis est.

Herpes solius cutis est exulceratio.

Auicēna myrmecias cōfundit cum herpetibus.

Guidonis error maximus.

Herpetem esthiomenum & erysipelas ulceratum non omnino idem esse.

Porrò pustulas illas, quæ Auicennæ interpreti, & imperitę medicorum turbę, morbilli appellātur, sub herpete comprehendisse uidetur Hippocrates lib. 3. Epidemiarum. Fiunt autem morbilli huiusmodi à tenuiore materia, quàm pustulæ illæ, quæ uulgò uariolæ dicuntur. Hæ enim (ut uoluit Auicenna) ex sanguine, illi uerò ex bilis sanguinisq; fiunt mistione. Si quis autem desyderat, quo nomine eiusmodi pustulæ apud antiquiores dictæ sint, diximus latinè à Plinio uocari papularum, & interdùm pituitę eruptiones: Gręcè uerò Hippocrati ecthymata lib. 3. Epidemiarum: Galeno autem exanthemata. Cæterùm utriusq; herpetis notæ, iudicia, & causæ, ex præcedentibus satis innotescunt. Superest igitur, ut eorum curationem subijciamus.

Morbilli ex herpetū sunt genere. Variolæ.

Papularum eruptiones. Ecthymata. Exanthemata

Herpetis curatio.

Herpetis curatio tres habet scopos siue intentiones.

IN curandis herpetibus, sicut & in alijs eiusmodi spontaneis ulceribus, quæ ex mordenti, & acri humore oriuntur, tres scopi communes sunt obseruandi.

1. Primus est, ut humoris in partem affectam confluxio inhibeatur.

2. Secundus, ut quicquid in laborantem particulam confluxit, & eidem inhæsit, uacuetur.

3. Tertius, ut sanetur ulcus.

1. Primus scop⁹.

Herpes exedens medicamentũ exigit cholagogon.

Primum scopum, seu primam intentionem assequimur, totum corpus, medicamine, humorem unde uitium enascitur, educente, expurgando. Mox repurgato corpore humorem influentem reprimendo, regerendóque. Ergo in herpete exedente, medicamento utendum est, quod flauam bilem per aluum exigit. Hunc enim purus, ac syncerus (uti diximus) biliosus procreat succus. Proindè fit, ut quantum ad totius corporis euacuationem attinet, comedentes herpetas similiter ut erysipelata curare oporteat. Itaque quoniam tenuis humor est, qui id uitium creat, abundè est Galeno, etiam aluum leniter soluisse, uel urinas, per ea quæ id modicè efficiunt, citasse. In altero uerò herpetum genere, quem à similitudine, quam habet cum milio, miliarem & cenchriam Græcè appellari diximus: medicamento opus est, quod mistæ sit facultatis, hoc est, quod bilem simul & pituitam educat. Quibusdam enim non sine ratione (ut Galenus ait) uisum est in eiusmodi uitio bili esse aliquid pituitæ admistum. Porrò uacuato, ut decet, eo, qui in corpore redundat, ac uitium committit, humore: medicamentis utendum est, quæ influentem humorem reprimant, regerantq́. Tutior nanque ac conuenientior tunc fuerit eorum usus. Quandoquidem (inquit Galenus) si quis exiguum uitiosi humoris, post ritè factam purgationem adhuc in corpore remanens ad uiscera, & magnas uenas retrudat: nullum profectò quod sensu percipiatur malum committet. At si (inquit ille) eius non leuis quantitas sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit. Vbi scilicet prius naturæ uiribus totum corpus expurgantis, non sit, uel per deiectionem, uel urinas, uel cutim, quæ totũ corpus includit, uacuatus. Cæterùm reprimunt quidẽ regeruntq́ non solùm ea, quæ adstringunt, sed etiam quæ sine adstrictione refrigerãt. Cuiusmodi sunt lactuca, poligonion, ex stagnis lens, portulaca, seris, semperuiuum, & id genus alia, quę erysipelatibus ualde erant opportuna. Verùm eiusmodi medicamenta, quæ scilicet præter id quod refrigerãt, etiam humectare natura apta sunt, herpetes præsertim depascentes, minimè desyderant, sed sola ea admittunt refrigerantia, quæ etiam maximè possunt exsiccare. Quę enim refrigerandi, atq́ unà exsiccandi uim habent, sed mediocrem (cuius modi est solanum) non satis illis conueniunt. Apponere igitur ipsis oportet ex Galeni consilio, ab initio quidem, ex uite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arnoglosi. Post hæc uerò & lenticulam his adiungere oportet, & aliquando mel, & farinam hordeaceam. Item cataplasma, sine semperuiuo, quod ad phlegmonas, quæ ex fluxione eueniunt, inscribitur. Repellit enim quod influit, atq́ id quod in parte affecta continetur, exsiccat, & membra corroborat. Proindè trãsacto morbi principio efficax erit remedium. Itaque fiet huiusmodi cataplasma, ex corticibus malorum Punicorum in uino decoctis, & Rhu, siue Rhoẽ, id est, semine coriarij fruticis (quod posteriori medicinæ Sumach appellatur) & farina hordei. Cæterùm hoc cataplasmate secundam intentionem, seu scopum curandi herpetis probè assequeris: Quippe cùm sufficienter digerere posit, quod iam in affectum locum confluxerit. Constat autem, quòd in generatione ulceris exuperare debebunt, quæ reprimendi facultatem habent: ubi uerò non amplius cõfluit in ægrotantem particulam uitiosus humor, quæ digerunt. Quod ad tertiũ scopum attinet, qui ulcus sanandum proponit, summatim hæc te cognoscere oportet.

Herpes miliaris medicamẽtũ desyderat, quod bilem simul & pituitã educat.

Reprimendi tempus. Lib. 14. Ther.

Non esse reprimendũ si multus sit uitiosus succus.

Regerentium materia.

Quæ refrigerant pariter & humectãt, nõ cõueniũt herpetibus exedẽtibus.

Reprimentia herpetibus exedentibus accommoda.

2. Hæc complẽt secundam intentionem.

Cataplasma.

Sumach.

3. Vlceris curatio in herpete quę tertius est scopus.

oportet. Nempe quod omne ulcus, siue ex accidenti factum fuerit, exsiccari desyderat medicamento (ut inquit Hippoc.) non aspero, hoc est, non mordente, neque uehementer irritante, præterquàm ubi malignũ, & cum putrilagine fuerit. Talia enim (inquit Galenus) acriora expetunt medicamina, & quæ ignis uires habeant: quale est mysi, & chalcitis, & arsenicum, & calx, & sandaracha, atq; id genus alia, quæ non aliter, quàm ignis adurunt. Loca igitur exulcerata in herpete exedente, inungenda sunt pastillis, seu trochiscis, in libris, qui pharmaceutici dicuntur, ad herpetas inscriptis. Qui, cùm res exigit, ut illis utamur, passo, uel uino aliquo dulci, uel si dulce non affuerit, uino tenui, & subaustero non nimis ueteri (hoc est, quod non aliquam in gustu ob antiquitatem contraxerit acritudinem) aut posca aquosa (quod oxycratum uocant) diluuntur, seu (quod dicunt) eliquãtur, dissoluunturúe. Paulus his utitur remedijs, ad herpetem, qui sub cute affligit. Retrimentum plumbi, rutæ leuigatæ succo excipitur, aut ceratum myrteum in uicem rutæ. Aliud, Lanæ ueteris illotæ, circa tedam combustæ, drachmæ duodecim & semissis. i. dimidia, ceræ drachmæ uiginti quinq;, recrementi plumbi drachma, seui caprilli curati lotiq; ex aqua, drachmæ uiginti quinq;, myrtei uncia quinq;. Ad herpetas uerò acutè, seu acriter depascentes, hoc remedium iubet admoueri. Corij mali Punici dulcis drachmæ sex, argenti spumæ tantundem, lanæ illotæ, tedæ seu tedaceo ligno adhærentis, & combustæ drachmæ tres, ceræ drachmæ duodecim, cerusæ drachmæ octo, thuris, aluminis scissi, singulorum drachma, uino, aut myrteo excipiuntur. Iam uerò in longum tempus protractis ulceribus, neque uino dulci, circuli parui, id est, trochisci, & huiusmodi alia medicamenta, quæ ad herpetas scribuntur, dilui debent: sed neque pusca adhuc aquosa, quin potius uino satis austero, præcipuè uerò nigro, & si non affuerit, albo. Medicamenta autem in hoc tempore, hoc est, inueteratis iam ulceribus, efficacia, & maximè accommoda sunt, pastilli, seu trochisci Musæ, & Andronis, & Polyidæ: quorum descriptiones in fine curationis carbunculi positæ sunt. Item trochisci, qui calidicon & aldaron dicuntur Auicennæ, & recentioribus, quorũ descriptiones ex antidotario requirẽda sunt. Herpetas uerò, qui tantùm summã cutem exulcerant, ut sunt, quos miliares diximus, nullo horum medicamentorum superius commemoratorũ (si saltem Galeno credimus) inungere oportet. Vehementia enim sunt, ac ualidè exsiccant: uerùm istis sufficiunt quæcunq; uim glaucij, id est, memithæ habent, eaq; diluere oportet, maximè quidem aqua. Quòd si hæc nihil profecerint, etiam acetum miscendum est. Quòd si etiam solani succo intinxeris, aut arnoglossi, magis adhuc iuueris. Hactenus de herpete. Cæterùm quoniam de formicis nonnihil obiter in superioribus attigimus, quas turpiter (ut diximus) recentiores, & Arabes cum herpetibus confundunt, præsens locus expostulat, ut de ijs, & alijs in cute eminentibus excrescentijs, quas Latini uerrucas uocant, paucula annotemus.

Vlcus omne exsiccari desyderat. Lib. 2. ad Glauconem.

Loca exulcerata quibus inungenda.

Posca uel pusca.

Remedia ex Paulo sũpta.

Ad herpetas depascentes.

Ad inueterata iam ulcera.

Si pustulæ miliares in ulcus abeunt quid agendum. Lib. 2. ad Glauconem.

De formicis, & alijs verrucarum differentijs. Cap. IX.

TVMORES illos exiguos, seu humiles illas excrescentias, quæ instar monticulorum quorundam in cute eminentes conspiciuntur, Latini appositè uerrucas appellarunt: uerruca enim propriè editiorem montis partẽ significat. Vulgus aũt porra nuncupat. Quia quandoq; intra se fila quædã continent porrorũ radicibus nõ dissimilia. Græci nomẽ non habẽt, quo omnia eiusmodi uerrucarũ, seu porrorum genera cõplectantur, sed quamq; proprio nomine speciem nuncupant. Hæ autem ferè sunt, μυρμηκία, ἀκροχορδόνες, ἧλος, θύμιον. Itaq; Myrmecia illis dicuntur uerrucæ, quæ latiore sunt basi, & quasi sessiles, similem uellicantis, seu mordentis formicæ sensum, dũ attrectantur, indu centes: unde & nomen illis factum est. Græci enim μύρμηκα formicam nominant.

Verrucæ. Porra.

Verrucarũ diuersa genera. Myrmecia.

Quare Latini eas (nomine quidem ad Græcum uocabulum sese accommodante) formicas, uerrucas dixerunt. A figura uerò & formatione, sessiles uerrucas. Hæ nascuntur Celso, aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum: radices autem altius exigunt, ac humiliores sunt thymio durioresq́ue, maioremq́ue dolorem mouent: sed minus sanguinis mittunt, uixq́ue unquã magnitudine lupini modum excedunt. Acrochordon uerò pensilis, & angustiore basi uerruca est, hoc est, rotunda quædam in cute eminentia, seu excrescentia, quæ basim, id est, partẽ imam ad cutem angustam habet: sic quidem dicta, quòd chordæ nexu suspensa pendere uideatur. Itaq́ue hoc discrimine acrochordones à myrmecijs dirimuntur, quòd illi ima parte ad cutem angustiores sint, supremà uerò latiores: myrmeciæ contrà, basi sint (ut dictum est) latiore, super autem tenues. Sed & hæ nonnunquàm cum summa cute prorsus sunt æquales. Acrochordones uerò semper à cute extant, ut libro decimoquarto de morbis curandis Galenus scriptum reliquit. Ad hæc acrochordones Celso ferè plures nascuntur, pueros maximè infestant, nonnunquàm subito desinunt: quandoq́ue uerò mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. Raro autem fabæ magnitudinẽ excedunt: Auicennæ claui dicuntur. Verùm Latinis claui appellantur uerrucæ albæ, rotundæ, clauorum capiti similes. Hi in digitis, plantisq́ue pedum maximè contingunt, ubi dolorem si non aliàs, tamen ingredienti mouẽt. Hos Græci ἥλους uocant, Auicenna uerò almismar. Ex contuso sæpius nascuntur, interdùm etiam aliter. At thymion, uel thymon Celso & Græcis, uerrucula est, super corpus eminens, infrà, seu ima parte ad cutem, & ipsa (ut acrochordon) tenuis suprà uerò latior: sub dura quoq́ue, & in summo peraspera. Idq́ue summum, colorem floris thymi repræsentat, unde ei nomen est, ibiq́ue facilè finditur, & cruentatur. Nonnũquàm & aliquantum sanguinis fundit, fereq́ue circa magnitudinem fabæ Aegyptiæ est, rarò maius, interdùm perexiguum: modò unum, modò autem plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedum partibus, hoc est, in plantis. Pessima tamen in obscœnis sunt, maximeq́ue ubi sanguinem fundunt. Auicenna uidetur huiusmodi uerrucæ genus tusium, uel, ut alia habet lectio, tarsecum nominasse. Ex uerrucarum quoq́ue genere sunt, uocata ab Auicenna cornua non alio à cæteris distantia, quàm quòd oblonga sunt, & instar cornuum recuruantur. A clauis nõ magnoperè differunt calli, quos Græci uocant τύλλους, nisi quòd per se indolorosi sunt, eodem quo cutis colore, neque spontè, sed ex labore obdurata cute gignuntur.

> Sessiles uerrucæ. Libro 5.
> Acrochordõ pensilis uerruca.
> Myrmecię & acrochordones quibus inuicem dissideant.
> Claui.
> ἧλοι.
> Almismar
> Thymion.
> Thymij magnitudo.
> Thymia in obscœnis pessima.
> Cornua.
> Calli.

Verrucarum iudicia, & curatio.

Ex his acrochordon, & thymion sæpe etiam per se (ut retulit Celsus) finiuntur, & quo minora sunt, eò magis. Myrmecia, & claui sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est, nullam radiculam relinquit, ideoq́ue ne renascitur quidem. Thymo, clauoq́ue excisis, subter rotunda radicula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaq́ue relicta idem rursus exigit. Myrmeciæ latissimis radicibus inhærẽt: ideoq́ue, ne excidi quidem sine ulceratione magna possunt. Clauum subindè deradere, commodissimum est, & aqua tepida perfundere. Nam sine ulla ui sic emollescit. Ac si sanguinis quoq́ue aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circumpurgat, deindè imponat resinam, cui miscuit pulueris paulùm, quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera uerò genera, ut ab eodem Celso traditur, medicamẽtis aduranda sunt. Alijsq́ue, id quod ex fece uini: myrmecijs, id quod ex alumine, & sandaracha fit, aptissimum. Paulus Aegineta, lib. 4. cap. 15. plurima enumerat, quæ uerrucas huiusmodi, præsertim sessiles, & pensiles tollunt, exteruntq́ue. Cuius generis sunt, elaterium (quod succus est fructus cucumeris agrestis) cum sale infricatum, thuris cortex cum aceto, grossi, id est, primitiuæ ficus, quæ uelut pręcoces nõ maturescunt, cũ aceto, farina,

> Acrochordõ. Thymion. Libro 5. Myrmecia. Claui.
> Myrmeciæ.
> Verrucarum per medicamenta curatio ex Paulo.

farina,& nitro.Idem quoq; illi præstat succus,seu liquor fici arboris illitus, tithy mali,smaridis piscis caput salsum concrematum,ærugo cum sulphure uiuo, hoc est,ignem non experto cōbusta,ocymi folia cum atramento sutorio,quod Græci chalcanthum uocant,sarmentorum adhuc uiridium ustorum, quod distillat, fimus ouillus cum aceto,hircinum fel illitum, heliotropij magni fructus per se illitus,uel cum uino applicatus,ruta cum nitro,& pipere, nitrum cum urina pueri impubis & nondùm uenerem experti,stercus bouis gregarij, seu armentarij ad hibitum in aceto. Cæterùm hæc quæ ad myrmecias, & acrochordonas exterendas commemorata sunt,ferè omnia & ad clauos, & thymia etiam magnoperè cōducunt.Tradunt etiam lacertæ caput myrmecias,acrochordonas, & clauos tollere.Sunt qui decoquant capita salsorum piscium in aqua illa,quæ distillat ex sarmentis uiridibus,dum comburuntur:idq; præstantissimum ad prædicta uitia remedium esse prædicant.Alij ad eadem exterenda linimentum conficiunt ex ærugine(quæ recentioribus uiride æris,& flos æris dicitur)sulphure, & aqua, seu instillatione illa sarmentorum.Atq; hic unus est curandi modus, quo uti solent ad uerrucas è medio tollendas,per medicamenta scilicet erodentia,adurentiaq;. Id autem unum summa cura obseruandum est, in eiusmodi medicamentis administrandis,quod Celsus monet libro quinto:nempe quòd ea quæ circà sunt, folijs contegi debent,ne ipsa quoq; exulcerentur. Alij ob eandē causam circumiacentes partes illinunt,unguento ex bolo Armena,terra sigillata,aqua rosacea,& aceto.Porrò acrochordonas,myrmecia,& thymia non solùm præscriptis hisce adurentibus medicamentis abolemus: sed & ignis flamma, uel candente ferro, hoc est,cauterio(ut dicunt)actuali,illis ritè admoto.Ea quoq; nonnunquam excidimus. Interdùm uerò ligatura scitè illis coaptata (ut fit in uero ficu) uel primoribus dentibus,ut quidam Romæ Galeni tempore facere solebat,euellimus,ac radicitus extirpamus.Cæterùm si ignem,aut candens aliquod ferrum uerrucæ admoueris,lamina quædam ferrea pertusa,uel simile quippiam,ita uerrucæ adurendæ coaptari debet,ut foramen eam exactè comprehendat,adeò, ut nihil circumpositę cutis appareat:facta uerò adustione,crusta butyro,uel aliquo alio unctuoso illito resoluenda est.Deinde ulcus similiter reliquis ulceribus curandum erit. Quo pacto autem myrmeciæ quæ à cute nō extant,sed illi prorsus sunt æquales, educi debeant,atq; excidi,pulchrè docet Galenus libro decimoquarto methodi medendi:ubi refert quendam fuisse Romæ suo tempore,qui nouam huiusmodi uerrucarum curationem excogitauit.Nimirùm has certa primùm labiorū applicatione, ceu suctu ad se trahebat,atq;(quod mirum uidebatur)à radice euellebat.Deinde primoribus apprehensis dentibus,totas simul eximebat.Acrochordonas uerò utpote à cute extantes statim mordicus prehendebat, & ita protinus educebat.Harum quoq;, & geminam aliam curandi rationem mox subiungit Galenus,inquiens: Sed & scalpro ad myrtacei folij speciem formato, & ferramento eo,quod scolopomachęrion Græci uocant,quispiam manibus exercitatus,facilè eas excidat:cùm proprijs lineamentis à circumposita cute circūscriptæ discernantur.Aeque uerò & ualente aliqua pinna,circulo myrmeciæ imposita ipsam educimus.Debebit porrò pinnę fistula esse myrmecię crassitudini par, ut eam undiq; prorsus constringat.Quę posteà circumacta,ac simul deorsum impulsa,celerrimè ita myrmeciam etiam cum ipsa radice totam educet. Constat uerò,& quòd finis ipse pinnæ,quæ eam circulo secabit,non tenuis modò,sed etiam acutus & firmus esse debebit.Itaq; tum galli ueteris pinna,tum uel magis aquilæ, ad hunc usum est accommoda. Abscindere uerò ab his tantùm radicem uersus oportet,quatenus reliquæ partis fistula complecti myrmeciam possit. Sanè ex ipsa statim abscisione,si modò scitè fiat,etiam acumen ipsi comparabis.Hæc Galenus hactenus. Vlcus uerò quod relinquitur sic auulsa uerruca, similiter reliquis ulceribus impleri debet,& ad cicatricem perduci.

Aqua ex sarmentis distillans.

Stercus bubulum.

Lacertæ caput

Aerugo quid.

Hoc Haly Abb. & Guido probant.

Aliæ curandi rationes.

Quomodo urendæ sint tuto uerrucæ.

Myrmeciarū cum summa cute æqualiū curatio.

Myrmeciarū noua curatio ex Galeno.

Alia curatio myrmeciarū 14.met. med.

Scolopomachęrion.

Alia curatio per pinnam.

Pinna scite radicem uersus abscindenda.

De œdemate, & tumoribus frigidis, pituitosis, & flatuosis. Cap. X.

CVM de tumoribus, qui succis calidioribus procreantnr, satis disputatum sit, de ijs quæ à materia frigida ortum habent, nunc tractare instituimus: principium quidem ab eo quod οἴδημα Græcis dicitur, sumentes. Quemadmodùm enim ex biliosa fluxione erysipelas, ita ex pituitosi humoris confluxu œdema excitatur. Est autem œdema (definitore Galeno) laxus quidam atque indolens tumor, seu rara quædã atque expers doloris moles, ex pituitoso humore in particulam aliquam influente exurgens. Ita quidẽ Galenus censuit lib. 14. Therap. de œdemate, quod morbus est, nõ symptωma. Equidem scimus (inquit) aliter quoque [quàm ex pituitosi scilicet humoris fluxione] œdemata prouenire. Nẽpe ex pituitoso humore aut spiritu uaporoso, ut in cruribus & pedibus eorũ, qui aquæ subter cutem affectu laborant. Et phthoë, id est, corporis habitu contabescente: & cachexia, hoc est malo habitu corporis. In illis quippe periculosis dispositionibus, œdema affectus eius qui hominem premit, symptωma est, hoc est accidens necessariò consequens nullam seorsum propriam, præcipuamque curationẽ postulans, ut in sequentibus dicetur.

Oedema quid

14. Therap. & Lib. 2. ad Glauconem.

Oedema ut symptoma est Quibus maxime accidat.

OEdema, uti & phlegmone, atque erysipelas, in duas chirurgis finditur differentias, in uerum scilicet œdema, & non uerum, seu illegitimum. Verum œdema fit ex pituita naturali, quæ certè nihil aliud est, quàm sanguis crudus, aut diminutè coctus: qui in massa quidem sanguinaria inuenitur, membris pituitosis enutriendis accommodus. Non uerum, seu illegitimum œdema, fit ex pituita non naturali. Est autem pituita naturalis (ne quid obscurũ relinquamus) humor frigidus & humidus substantia crudus, colore uergens, ad quandam albedinem: sapore uerò, & (si fas sit dicere) odore ad dulcedinem. Non naturalis pituita, ea est, quæ à modo descripta degenerat, intra tamen suæ latitudinis terminos, quos si forsan pertranseat, non iam amplius phlegma pituitáue, sed alius humor, dici debet. Contingit autem bifariam pituitam ipsam à propria sua natura degenerare: Vno quidem modo (ut loquuntur) in se, quando scilicet in propria sui ipsius substantia citra alterius admistionem permutatur. Quod sanè multifariam accidit. Aut enim in substantiam aquosam conuertitur, aut in flatuosam, aut in admodum tenuem. Diciturque tunc phlegma aquosum, flatuosum, aut tenue, aut crassius, ac uiscosius redditur: idque tunc phlegma crassum, & micilaginosum efficitur, & per maiorem, seu (ut dicitur) ulteriorem indurationẽ, gypseũ, seu uitreũ. Aut ipsum putrescit, & alteratur, efficiturque tunc salsum nitrosum, & corrosiuũ. Altero modo pituita efficitur non naturalis, per admistionem. Quando scilicet alius quispiam humor illi extrinsecus accedit, uerbi gratia, uel sanguis, uel bilis flaua, aut atra. Si sanguis pituitæ permisceatur, hæc dulcis efficitur: si flaua bilis, salsa: si melancholia, pontica, & acida. Sunt ergo octo species phlegmatis non naturalis iuxta Auicennæ placita. Haly Abbas tamen quatuor tantùm constituit. Galenus autem (inquit Guido) uidetur duo solùm genera assignare, nempe salsum & acidum. Tametsi libro secundo de differentijs febriũ, & lib. 2. de locis affectis, atque in multis alijs locis, mentionem faciat de uitreo, quod subindè sub acido (propter eam, quam cum eo habet affinitatem, ac conuenientiã) reponit. Ex ijs igitur colligitur, quod ex pituita generantur octo species, seu differentiæ tumorum pręter naturam. Primo enim ex pituita seu phlegmate naturali, fit œdema uerum, ac certum, seu legitimum. Secundò ex pituita non naturali per admistionem generantur tres aliæ differentiæ tumorũ: quippe quòd tres alij humores cum ea possunt commisceri. Nominantur autem, œdema phlegmonôdes, œdema erysipelatôdes, & œdema scirrhôdes. Tertiò ex phlegmate non naturali, per alterationẽ in propria substantia quatuor aliæ exurgũt differentiæ. Primò nanque ex flatuoso, & uaporoso phlegmate fit tumor, is, qui propriè Latinis inflatio, uulgo autem medicorum

Oedema duplex.

1. Verum.

2. Illegitimum.

Pituita quid.

Pituita quando & quomodo à propria sua natura degenerat.

Galenus duo tantum pituitæ genera posuit.

Octo differentiæ tumorum præter naturã ex pituita.

dicorum apostema uentosum dicitur. Secundò, ex aquoso, aquosum. Tertiò, ex crudo phlegmate, crasso, & de mucilaginoso, procreantur tumores illi, qui le ues nodi quibusdam dicuntur, & abscessus pituitosi, quos uulgò exituras phlegmaticas appellant. Auicennæ uerò interpreti dubelet frigida nominantur. Cuiusmodi sunt steatomata, acheromata, & melicerides. Ganglia quoq; (quæ Auicennæ glandulæ dicuntur) & id genus alia, quæ in sequentibus declarabuntur. Ex duro uerò, seu magis indurato, & (ut sic dicatur) gypseo phlegmate, fiunt nodi omnes duri, qui in iuncturis maximè reperiuntur, & strumæ, quæ uulgò scrofulæ nominantur. Quartò ex corrupta & putrefacta pituita generantur fistulę, & ulcera, quæ scrofulosa uocant. Causæ œdematis, ut & aliorũ tumorum præter naturam, sunt triplices. Primitiuæ, ut sunt casus ab alto, percusio, deprauata uiuendi ratio, seu (ut dicunt) malum regimen. Antecedentes, ut exuberantia humoris pituitosi in partem aliquam decurrentis. Coniunctæ, ipsa pituita, in membro tumore obsesso, iam infarta, & accumulata. Signa œdematis hęc sunt, tumor laxus & mollis, qui prementi digito cedit, & foueæ modo cauatur, nec amoto digito resilit, sed prementis uestigium retinet. Dolor aut exiguus, aut ferè nullus. Calor modicus. Color uergens ad albedinem, hoc est, subalbidus, seu (ut uolunt alij) inter album & pallidum medius. Et alia id genus, quæ pituitæ dominium testantur. Oedema, ut & cæteri tumores, quatuor habet tempora: principium, augmentum, statum, & declinationem. Hoc genus tumoris (ut plurimùm) terminatur per resolutionem, seu exhalationem, raro per suppuratione͂, sæpisimè per cõuersionem, seu permutationem in nodos, & alias (ut uocant) excrescentias, quæ Græcis apostemata, Latinis uerò abscessus dicuntur. Harum aũt terminationum notæ, & agnitiones, superius in tractatu uniuersali dictæ sunt. Tumores hi œdematosi hyeme magis, quàm alijs temporibus, excitantur. Plurima enim tunc in corporibus colligitur pituita. Senes quoq;, & crapulæ deditos magis, ac sæpius infestant.

CAVSAE œdematis tres.

SIGNA œdematis 1.) 2. 3. 4.

IVDICIA. 1. 2. 3. 4.

Oedematis, ex pituitoso humore in particulam aliquam confluente, curatio.

QVoniam œdemata, ex humorum in aliquam partem fluxione, aliorum tumorum more suscitantur, duplex etiam eorum curandi scopus erit, ut lib. 2. ad Glauconem Galenus annotauit. Alter, ut horum humorum, qui iam partem occupant, substantia dissoluatur: alter, ut fluxio cogatur, restringaturq;. Atque prout alter scopus alterum superat, remedia sunt miscenda, alterum quidem cum altero copiosius, aut parcius. Vbi igitur restringendi indicatio, eam, quæ uacuandum, seu digerendum esse suadet, superabit, augenda restringentium uis erit. Vbi uerò plus uacuandum quàm restringendum erit, digerentium, seu discutientium, ac exsiccantium materia, & facultas præpollere in mistione debebit. Porrò maiorem restringentium uim miscendam esse ostendit, tum copiosior fluxio, tum parcior in affecta parte materia. Contrà, exsiccantiũ, ac digerentium uberiorem modum adhibere oportet, ubi copiosior materia locum obsidet, & fluxio minor est. In inueterato autem œdemate, & quod nõ adhuc in gignendo est, non amplius hac curandi ratione, mistã facultatem, quasi scopũ habente, sed ad digerendam dissecandamq; materiam declinante, utendum erit. Quod & in omnibus ferè diuturnis affectibus obseruandum est. Cæterùm œdema quod symptωma est periculosos affectus sequens, ut tabem, aquam intercutem, & uitiatum corporis habitum, quem Græci cachexiã uocant, nullam seorsum (ut supra diximus) propriã, præcipuamq; curatione͂ desyderat. Curari enim, nisi affectu ex quo nascitur, profligato, non potest. Aliquid tamen ex eo remittendũ est, si quide͂ uires demoliatur, aut primariũ affectum augeat, aut curatione͂ impediat. Satis ergo fuerit, siquidem curatione egebit, ipsum tumente͂ locum perfricare, aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cũ sale, aut etiã oxyrhodino sale͂ habente. Eiusmodi enim frictio

Curandi œdematis scopus duplex cũ adhuc gignitur.

Oedematis inueterati curandi ratio.

Oedematis ut symptoma est curatio.

tumorem remittit, & dolorem, si ex nimia distensione (ut aliquando contingit) excitetur, demulcet. Oxyrhodinon fluxionem arcet, oleũ cum sale uim habet digerendi, & uacuandi quod impactũ est: oxyrhodinon uerò, cui sal admistum est, partim digerit, & exsiccat, partim restringit, & humorũ affluxum prohibet. Sed præmissa hac uniuersali methodo, ad propriam ipsius legitimi œdematis, quod ex tenuis pituitæ influxu ortum habet, curandi rationem, sermonem conuertamus. Hæc autem in rebus quatuor (sicuti de phlegmone, & erysipelate dictũ est) posterioris huius ætatis chirurgis consistit. Nempe, in debita uiuendi ratione, in pituitosi humoris præparatione, quam æquationem uocant, & eiusdem expurgatione: influxi & iam particulam occupantis humoris, repreßione, dissolutione, & exsiccatione: & postremò in symptωmatum, seu accidentiũ ipsum œdema consequentiũ correctione, & summotione. Hæ itaq; sunt quatuor intentiones particulares, quibus duas illas generales suprapositas indicationes assequimur.

Quatuor scopi particulares in curando legitimo œdemate obseruandi. 1. 2. 3. 4.

1. Prima intẽtio

Prima igitur intentio perficitur, debita, ac congrua sex rerum non naturalium administratione. Porrò ritè ac commodè, res ipsæ non naturales corpori laboranti adhibebuntur, si ad caliditatem, & siccitatem, cum quadam attenuatione, declinauerint uniuersæ. Ergo tenuem & siccum aërem deligito, præparatóue. Vinum defecatum, pellucidũ, album, uel subrubellum (quod claretũ uocant) in suo genere optimum, & modicè aqua dilutum, in potu assumito. Panis probè coctus, & ritè præparatus esto. Carnibus ouillis, aut ex montanis, & campestribus auiculis lubens uescitor, ijsq; assis potius, quàm elixis. Iusculis, oleribus, & offis parcè utitor. Ab azymis, id est, non fermentatis, crudis quoq;, & præhumidis, abstineto. Legumina, caseum, fructus præsertim horarios & immaturos, pisces quoq; (nisi forsan saxatiles, eosq; uel assos, uel uino incoctos) ne gustato. Assa in uniuersum meliora sunt elixis, & ijs quæ pistoris industria præparantur. Parùm comedito, ac minus bibito. Breuiter uitæ luxum, atq; ingluuiem fugito. Si aluus non respondet, eam ficubus, & carthamo soluito. Ergo ficus aridas quinq;, uel sex numero accipito, easq; medulla seminis carthami impleto, & manè, uel prima mensa comedito. Corpus moderatè exerceto, si tamen particula laborans citra noxam id admiserit. Somnus breuis esto. Balneum atq; omnia humectantia prorsus uitato.

Aer. Potus. Cibus. Repletio. Inanitio. Motus. Somnus. Balneum

2. Secunda intentio.

Secunda intentio completur præparantibus, seu æquantibus (quæ uulgò digestiua uocant) & uacuantibus materiam illam pituitosam, qua scatet corpus laborantis. Ergo genus aliquod oxymelitis offerendum est, quod pituitam in corpore delitescentẽ poßit incidere, & detergere. Deinde præparata hoc modo expulsioni antecedens materia, medicamento aliquo phlegmagωgo, id est, pituitã expurgante, ex periti alicuius medici præscripto uacuanda est. Quod si (inquit Guido à Cauliaco) plethora adesset, tutò uena aperiri posset: non citra tamen periti alicuius etiam medici consiliũ. At uix unquàm in corpore plethorico uisuntur œdemata saltem legitima. Nam in eo non magis pituita, quàm cæteri humores abundant. Proindè uix sola, & non alijs humoribus permista, in particulam aliquam corporis plethorici influere potest. Quare uenæ sectio in œdemate saltem legitimo nequaquàm ex usu esse uidetur. Tertia intentio perficitur in principio admotis repercutientibus: non ijs quidem quæ natiua sua frigiditate uehementer stringendo repellũt, sed quæ non inualidè siccandi, & modicè digerendi uim habeant: ea aggregantia exsiccationẽ, & resolutionẽ uocãt. In augmento uerò discutientibus paulò fortioribus. At in statu, circa eius finem præsertim, & stata iam fluxione, puris, ijsq; fortißimis digerentibus, seu resoluentibus. In declinatione aũt absumentibus seu (ut dicunt) consumptiuis, & exsiccantibus, si resolutione saltem terminari debeat. Si uerò degeneret in abscessum, quem exiturã uocant, maturantibus, & reliquis quæ in curandis absceßibus proposita sunt auxilijs, curabit. Porrò auxilia reprimẽtia, siccãdi simul & digerẽdi facultate prędita,

3. Tertia intẽtio

Auxilia in principio œdematis admouenda.

quæ

quæ competunt initio œdematis ex pituitosi humoris influxu creati, tribus præsertim formulis comprehenduntur. Prima est Galeni lib.14. Therapeutices, & secundo ad Glauconem: ubi inquit: At si ex pituitoso humore in particulā influente œdema constitit, abundè aliquando satisfacit spongia, quæ ex aqua, in qua sit aceti aliquid, maduerit. Porrò hæc ita attemperabuntur, ut uel bibi possint, uel ut non multùm supra hoc aceti habeant. Deligare uerò spongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac supra finiens. Esto autem spongia (modò conducturasit) omninò noua. Huius si occasio non est [hoc est, si nouæ copia non sit] hanc detergebis, expurgabisq́, exquisitè abluendo nitro, & aphronitro, & aqua lixiua. Auicenna iubet ut loco spongię aliquādo admoueatur pannus linteus duplex, aut quid simile. Secunda formula est ipsius Auicennæ. Recipit aūt aquæ decoctionis baurach, id est, nitri uel spumæ nitri, & cinerū, & aceti, ana, quantū satis esse uidebitur. Tertia formula est à Raze descripta ad hunc modū. Recipit aloës, myrrhæ, lycij, acaciæ, sief memithæ, id est, de glaucio, cyperi, croci oriētalis, boli armenæ, singulorū partes æquales: pulverizētur, & cū succo cauliū, hoc est, brassicarū, & aceto misceantur, & fiat emplastrū. Porrò eadem nuper commemorata auxilia, in huius œdematosi tumoris incremento, etiam benè faciunt, adiecto saltem illis aceto copiosiore, uel modico alumine, in corporibus præsertim robustiorib. & cutē durā habētibus, atq; ubi aquosior posca nō profuerit. Ergo si sub his paulò antè memoratis auxilijs œdema nō subsidat, quiescātue: ubi rursus deligabis, paulò plus aceti miscebis, ut posca ualentior sit, uel pusillū aliquid aluminis cōijcies, ac nouā spongiā admouebis. Hæc enim & copiosum medicamentū excipit, diuq́ continet, & sua substantia affectā partē exsiccat. Si nouæ copia nō sit, melius est, inquit Galenus, eo, quod uulgus uocat, elychnion, utare. Id uerò ante omnia molle esto: quod genus Tarsicū est, cuius si facultas est, audacter utitor: utilius enim experiere, quàm spongiam. Madeat uerò ex pusca, quæ & aliquid habeat aluminis. Tum (ut præscriptum est) deligetur, ab inferiore sursum: hoc est, ligatura incipiat in imis partibus, & desinat in altioribus. Sit autem arctatio mediocris, uelut in ossis fractura. Ac primæ quidem iniectiones fasciæ, quæ scilicet inferire incipiunt, magis arctandæ: quæ deinceps sunt, sensim remittendæ: cæterùm non adeò, ut laxa sit aliqua deligationis pars. Remedia autem, quæ post uigorem status, ubi iam constitit fluxio, & in declinatione uniuersali admouenda sunt, si œdema tendat ad resolutionem, sub triplici etiam formula describi solēt. Prima est Auicennæ, nempe spongia imbuta aqua lixiua, ex cinere fici, utilis, & ilicis, quæ species est quercus, & particulæ admota: siquidem huic magna uis inest exsiccandi, ac detergendi. Secunda est Bruni, quam & usurpauit Theodoricus. Recipit autem aluminis, sulphuris, myrrhæ, & salis, singulorum pares portiones: miscentur hæc omnia cum rosaceo, & aceto, & fit linimentum, quod præcedenti remedio potentius adhuc exsiccat. Tertia rursus est Auicennæ, cuius descriptio est talis: Recipit stercoris uaccini, lib. semis, olibani, styracis, usneę, id est, musci arborū, qui Græcis bryon dicitur: calami aromatici, spicæ, absynthij, singulorum semunciā: cōfice omnia cū aceto, & decocto cauliū, siue brassicæ, & fiat emplastrum. Atq; hæc quidem ratio est curandi œdematis, quod resolutione terminatur. Si uerò digestioni non cedat, sed ad suppurationē spectet, unguentū è succis diachylon nominatū, atq; id maximè, quod à Rogerio compositū est, perquā utiliter apponitur. Ad id etiam confert, uel magnoperè, & sequens emplastrum, quod recipit maluam, brancam ursinam, (uel si mauis dicere hircinam, quæ & achantus, & achanta dicitur) radicem althęæ, radicem lilij, cepas assas, limaces, fermentum, & semen lini: cocta, & subacta, & cum axūgia, uel butyro mista, redigūtur in formam emplastri. Aliud ad idem summè efficax. Accipe succi ebuli, sambucci, oxylapathi, quod nostrates officinæ lapatium acutum nominant: leuistici, seu ligustici, & marathri: ex horum singulis quantū lubet, pari tamen pondere:

1\. Posca aquosa.

2\.

3\. Emplastrum Razis.

Remedia incremēti tēpore admouēda

Lib.14. Ther. & 2. ad Glauc.

1\. Status & declinationis remedia. Spongia lixiuio imbuta.

2\. Linimentum.

3\. Emplastrum Auicennæ. Vsnea quid.

Concoquētia seu maturātia

Hoc ad Theodoricum refertur.

deinde (ut oportet) coquito, una cum dialthea, melle, oleo, & butyro, atq; ex ijs emplastrum conficito. Maturato apostemate, non expectetur, donec spontè aperiatur: quoniam tardè admodùm, uel fortasse nunquàm id contingeret: sed ferro candente, aut caustico aliquo medicamento fiat apertio, qua pus excernatur, iuxta modum, & formam superius expressam. Deindè sordes detergantur, unguento uulgò Apostolorum dicto, uel mundificatiuo ex apio, & succo absynthij, uel unguento subscripto, quod pus crassioris substantiæ attrahit, & mundificat. Accipit autem id galbani, ammoniaci, resinæ terebinthinæ, picis, sepi uaccini, olei antiqui, ana partes æquales: dissoluuntur gummi ex aceto, & liquefiũt ad ignem cum reliquis, & fit unguentum. Post hæc uerò similiter reliquis ulceribus sordidis curetur. Cæterùm quartam intentionem assequimur, pro ratione & natura accidentium superuenientium, ut si accidat dolor, in primis sedandus erit, admota (iuxta Auicennæ doctrinam) œsypo humida, uel uino cocto, uel cerato composito ex oleo chamæmalino, oleo de absynthio, oleo de spica, & cera. Si uerò durities affuerit dissoluenda, atq; emollienda est medulla bubula, uel ceruina, uel quapiam alia simili, ut in sequẽtibus dicetur. Galenus autem in diuturno œdemate partem oleo linens, spongiam ex lixiuio apponebat, atq; stringens arctius, affectum perfectè curabat.

Apertio. Vnguentum mundificatiuum quod ad Dinum refertur.

4. Quarta intentio.

Lib. 2. ad Glauconem. Oedemati in ueterato.

Capita curationis œdematis.

1. Oedema morbi accidens.

OEdema quod symptωma est, hoc est, accidens alijs morbis superueniens, ut aquæ inter cutem, tabi, & cachexiæ medicamenta, quę discutiũt, & sine molestia desiccant, adhibeto.

2. Ergo tumentem locum oxymelitæ, uel oxyrhodino, aut oleo cum sale, aut etiam oxyrhodino salem habẽte perfricato. Hac enim frixione, & dolorem (si quis ex distensione excitetur) mitigabis, & tumorem remittes.

3. Oedemati uerò ex tenuis pituitæ influxu excitato, si nondũ restitit fluxio, medicamenta, quæ partim digerãt, partim uerò cogãt, restringantq;, admoueto.

4. Ergo spongiam nouam, uel aliam lixiuio ablutã, initio posca dilutiore in mollioribus præsertim corporibus madentem alligato, uinculaq; (si artus tumor occupet) ab inferiori parte ad superiorem, ut in fracturis, ducito, & mediocriter cõstringito.

5. Quòd si per hæc tumor non remittitur, subsidiatúe, poscæ, id est, oxycrato, aluminis momentum adijcito.

6. Oedema inueteratum.

At si iam in uetustatem affectus inciderit, non amplius remedia mistam hanc facultatem (digerentem scilicet, & restringentem) habentia, sed digerentia, ac dissecantia potius adhibeto.

7. Igitur, parte oleo prius inuncta, spongiã qualẽ suprà diximus, lixiuio delibutã, imponito, ac fascias arctius deligato.

De tumoribus præter naturam, qui inflationes dicuntur Latinis, vulgò autem apostemata ventosa. Cap. XI.

Inflationis & œdematis differentia.

NVNC tempestiuum est, ut de inflammationibus disseramus, quibus diuersa ab œdematis curatio est. Illa namq;, ut Galenus ait lib. 14. Therap. ex pituitoso succo ortum habent: proindè prementibus nobis cedunt, digitiq; admodum altè in ipsa descendunt. Inflationes uerò, ex flatuoso spiritu collecto nascuntur, aliàs sub cute, aliàs sub membranis, quæ ossibus circundantur, aut musculos, uiscerumúe aliquod includunt. Porrò colligitur aliquando non parum etiam in uentriculo, & intestinis: itemq; in medio spatio horum, & peritonei, ut in aquæ (inquit Paulus) subter cutem genere, cui nomen est tympanias. Differunt quoq; hæ ab œdematis, quòd & prægressæ digitis non

Libro 4.

tis non retinent uestigiũ, & sonitum ueluti tympanũ reddunt: itemq́ quòd in cauitate sensibili subinde cótinentur, atq; hæc nonnunquã maxima. Causa huiusce modi inflationũ Galen. lib. 6. de morbis & symptωmatis, est caloris natiui imbecillitas, in materia pituitosa, ad flatus excitandos disposita. Calor nanq; eiusmodi suscitare quidẽ uaporẽ ex humida materia potest, sed non discutere, uti asserit

Inflationum causa.

" Galenus his uerbis: Quemadmodũ enim (inquit) in externis rebus uidemus, ut
" frigidissima constitutio, maximè spirante Borea, aërem serenioré reddit, ac cali-
" dissima per æstatem constitutio ambienté nos aërem purũ efficit, mediæ uerò có
" stitutiones nebulas pariunt: ita in animãtibus accidit. Neq; enim calor per extre-
" mam imbecillitatem, neq; cùm uehemẽtes sunt ei uires: sed cùm mediũ inter has
" affectiones obtinet, flatum gignere potest. Retinetur autem flatus eiusmodi in loco quopiam (ut dicit Auicenna) uel propter densitatem, seu (ut dicunt) spissitudinem membri, uel propter ipsius uaporis, seu spiritus crassitiẽ. Quod & ijs uerbis Paulus ex Galeni sententia testatus est. Membrorũ (inquit) densitas, tum spiritus simul crassities efficit, ut idem spiritus non dissipetur.

Lib. 6. de morbis & sympto.

Lib. 4.

De signis, & iudicijs inflationum.

SIgna inflationum sunt, tumor renitens tactui, cum lucido quodam splendore, sonum ut uter, uel tympanum, dum percutitur, reddens. Adhæc persæpè sentitur flatus per totum corpus, modò huc, modò illuc discurrens, ac dolorem extensiuum pariens. Quod autem ad iudicia pertinet, flãtulentus, seu uaporosus spiritus, qui non discutitur, multa parit incommoda. Halituosus uerò huc atque illuc per corpus discurrens, cum dolore, & anxietatibus magnoperè uerendus est. Quippe qui à materia aliqua uenenosa attolli uideatur.

Inflationum notæ.

Inflationum prognostica.

De inflationum, seu flatulentorum tumorum curatione.

CVm tria hæc, materia humida, caloris imbecillitas, & meatuum densitas, ad inflationis generationem (ut in præcedentibus ostensum est) cócurrant: curationis ipsius scopus erit, caloris substantiam roborare, uaporem seu flatulentã materiam extenuare, & meatus corporum (in quibus uaporosus ille spiritus collectus continetur) densitatem recludere. Porrò posteriora duo, nempe densi corporis rarefactionem, & crassi spiritus extenuationem, ijsdem omninò auxilijs assequimur, medicamentis scilicet tenuitãte partium pollentibus, siue extenuantibus, & calfacientibus, magis, aut minus, pro partium inflatione afflictarum densitate, uel raritate, & uaporũ quoq; crassitudine, uel tenuitate. Pro horũ nanq; differentia facultas medicamentorum, quæ admouentur, intendi ac remitti debet. Itaq; raræ partes, & uapor, seu spiritus non admodùm crassus, minus: densæ uerò, & uapor multa crassitie præditus, magis extenuantibus, & calidis egent. Caloris autem substantia, si perijt, aut imminuta est, pro ratione iacturæ eius, resarcienda erit. Si uerò alterata fuerit, ad mediocritatem reducenda. Quòd si unà dolor excruciet, ad anodyna transeundum erit. Non absurdè igitur, inflationum (quas uentosa apostemata uocant) curationem tribus intentionibus perfici dixerunt posterioris nostræ ætatis chirurgi: prima in debita uiuendi ratione, secunda in proba concoctione, & tertia in flatulenti spiritus, qui in particula collectus est, discussione, seu (ut aiunt) in materiæ coniunctæ extirpatione consistit. Itaque uitæ institutio talis erit. Abstinendum in primis ab omnibus crassis, uiscosis, crudis, pituitosis, & flatuosis. Cuiusmodi sunt, dulcia, substantia leguminum fructus, rapum, castaneæ, & alia id genus: quæ spiritum flatuosum procreant. Vtendum autem calidis, & siccis: item attenuantibus, & flatum discutientibus, ut est panis hordeaceus, qui aliquid salis, & cumini receperit. Laborantis potus sit uinũ albũ, uel subrubellũ (quod claretũ uocant) aut uinum Græcũ. Vtatur decocto cicerum alterato cum cepis, apio hortensi, quod uulgo petroselinum

Inflationum curatio.

Tres scopi curandarum inflationum.

1. Prima intẽtio

Cibus.

Potus.

appellatur, calamintha, ruta, & cumino. Carnes sint assæ potius, quàm elixæ, & præsertim ex uolatilibus, ut in præcedenti capite dictum est. Vt autem secundam intentionem assequaris, roboranda tibi est uirtus concoctrix bonis quibusdam speciebus aromaticis, & confectionibus, atq; (ut uocant) electuarijs ad hoc dicatis, ut sunt, diacuminum, diacalaminthe, aromaticum rosatum, & sequens confectio, quam dragetam appellant. Recipe anisi, maratri, carui, dauci, cymini, baccarum lauri, tritorum, singulorum unciam unam, glycyrhizæ, quam liquiritiam uocant, galangæ, zinziberis albi, singulorum semunciam, charyophyllorũ, cubebarum, piperis longi, seminis rutæ, singulorum drachmas duas, anisi saccharo incrustati, quadrantem, id est, uncias tres, sacchari selibram, id est, libram semis, fiat puluis. Extrinsecus uerò inungatur uentriculus oleis de spica, de costo, & ruta: uel fiat epithema, quod ea recipiat, quæ & flatus discutiunt, & iuuandæ coctioni dicata sunt, atq; hoc stomacho admoueatur. Sed hęc ad medicinam magis, quàm chirurgiam pertinent.

2. Secunda intentio.

Drageta coctionem adiuuans.

Tertia intentio completur medicamento, cui mista facultas sit, hoc est, quod simul concoquat, digerat, & modicè adstringat, nec dolorem augeat. Ad hæc autem consequenda instituuntur tres formulæ auxiliorum, lib. 14. Therap. Prima ad hunc modum posita est à Galeno: In artubus (inquit) & musculis, qui sub cu„te, aut etiam membranis, quæ ossa uestiunt, inflatione orta, si citra dolorem sit, li„quor aliquis tenuissimarum, cuiusmodi est lixiuium noua spongia exceptum, sa„tis fecerit. Sin dolor quoq; urget, ungenda pars est oleo, quod relaxandi, remit„tendiq; uim habeat. Incidunt porrò ex percussionibus eiusmodi affectus, ubi uel „musculus, uel membrana quæ os circuit, est contusa. Ac super membranam qui„dem, quæ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Secunda formula ibidé „ita descripta est. Ad musculos uerò (nanque hi aliquando dolent) medicamen„tum quod magis mitiget, est adhibendum. Quò fit, ut ad hos solo lixiuio non „utantur, sed immissa ei tum sapa, tum pauculo oleo. Satius autem fuerit in prin„cipio, non addidisse lixiuium, sed sapa cum uino, & exiguo aceto uti, ac quod „mediocre sit, olei adijcere. Vbi mista sunt, modicè excalfacere, ac lanam non lo„tam, quam succidam uocant, ipsis imbutam imponere. Quòd si eiusmodi lanæ „facultas non sit, ipsius œsypus, miscellæ supradictæ est inijciendus. Vbi uerò œsy„pus præstò non est, aliquid cerati, quod ex œsypo componitur, rectè admiscue„ris. Debent enim contusi musculi leniri medicamento, cui mista facultas sit, quip„pe quæ simul cócoquat, digerat, & modicè adstringat. Quando si nihil habet ad„strictionis, auget aliquando phlegmonas, ac maximè in ijs corporibus, quæ sunt „plethorica. Ergo trium iam comprehensarũ indicationũ [concoquendi scilicet, „digerendi, & modicè adstringendi] in inflatis ex plaga musculis memor, ubi do„lor maior urget, mitigatiua magis ratione uteris [plus olei & uini adijciendo] ubi „abest, maiore ui instabis. Maiorem uim intelligo, cùm breui uia properatur ad fi„nem. Porrò breuis uia fit, per ea quæ ualentes habent uires. Hæ autem maximè in „lixiuio, & aceto habentur, post hæc in uino. Quoties igitur de mitigando non la„boras, horum [lixiuij inquam & aceti] plus in misturam conijcies. Rursus ubi re„pellere studes, uini plus quàm horum immittes. Porrò id optimum in hũc usum „fuerit, si nigrũ austerumq; sit. At si digerere malles, lixiuij plus indes. Acetũ uerò „si his miscebis, ad ambo utilis erit mistura, propterea quòd acetum mistas habet „facultates. Vbi uerò musculus sine dolore est, licet sanè in lixiuij penuria, pro ea „aphronitrum immittere. Esto autem id minimè lapidosum, sed magis spumo„sum. Tertia formula est emplasticum, quod fit ex strigmẽtis gymnasiorũ, id est, „sordibus, quæ à corporibus luctantium detergebantur, & calce uiua ex aqua & „uino simul coctis. Galeni uerba hæc sunt, libro decimoquarto Therap. Quæ ue„rò huius generis inflationes neglectæ inueterauerunt, primo quidem loco his, ea „quæ ex lixiuio componuntur (ut prædictum est) adhibeas. Secundo loco empla„sticum

3. Tertia intẽtio

1. Ad inflationẽ ex cõtusione in artubus musculis & membranis, quæ ossa contegũt

2. Ad musculos cum inflatione dolẽtes ex contusione. Sapa.

Lana succida. Oesipus. Ceratum ex œsipo.

Aceti, uini, & lixiuij collatio.

Pro lixiuio aphronitrũ. 3.

Si inueterauerit ratio.

" sticum aliquod. Dicam autem & horum exemplum. Strigmenta gymnasiorũ fer-
" uefacta, percola primùm, sicut pura sint: deinde rursum in cacabum immissis,
" calcem uiuam in farinæ speciem tusam insperge, ad luti usq; crassitudinem. Salutare his est, & medicamen, quod ex sycomoro componitur, aliaq; id genus. Cæterùm si huiusmodi flatuosus spiritus, qui inflationem cómittit, fumosus fuerit, malus, corruptus, à materiaq; uenenosa excitatus, cum dolore intolerabili, & uehementi calore, per membra discurrens, nullum tutius, ac melius consilium dari potest, quàm quod ubi in parte quapiam substiterit, pars ipsa protinus infra supraq; deligetur, ac in medio nouacula, uel ferro candente tumor aperiatur, ita ut facilè uapor ille uenenosus egredi possit. Deinde hians plaga, implenda erit aloë & bolo Armena, ex rosaceo, & aceto dissolutis. Transactis uerò diebus tribus, aut quatuor, uulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porrò in uenenosis eiusmodi inflationib. uictus ratio tenuior esse debet, egetq; corpus medicamento purgatorio. Quòd si theriace sumenda daretur laboranti rectè consultum esset.

Si flatuosus spiritus uenenatus fuerit. — *Victus ratio.* — *Theriaca.*

Capita curationis tumoris flatulenti.

IMbecillam caloris affectæ partis substantiam roborato, deperditam instaurato, alteratam ad mediocritatem reducito. 1.

Vaporosum, seu flatulentum spiritũ crassiorem, unde tumor eiusmodi suscitatus est, extenuato. 2.

Densatos cutis, ac totius laborantis particulæ, meatus, medicamentis tenuitate partiũ pollentibus, recludito: deindè flatuosum spiritũ discutito. 3.

Pro locorum aũt affectorum differentia, & uaporis ipsius flatuosi crassitudine, uel tenuitate medicamentorũ, quæ admouentur, tum materiam, tum facultatem intendito, ac remittito. 4.

Porrò si cum dolore, & inflammatione tumor eiusmodi flatulentus inciderit (ut contingit in musculis ob contusionem flatu repletis) mitigatoria initio admoueto: procedente uerò tempore, quæ discutiendi ui polleant, eorũ copiã paulatim augendo, adhibeto. 5.

Inflationes quę ob negligentiã antiquatę fuerint, primò quidẽ lixiuio foueto, deinde emplastrũ quodpiã ex hĩs, quæ molliunt, & discutiunt, admoueto. 6.

De tumore è serosa substantia creato, quod aquosum apostema nominant. *Cap. XII.*

PITVITAM, si per uniuersum corpus increuerit, ea species aquæ intercutis, quam leucophlegmatiam uocant, comitatur, ut Galenus annotauit libro sexto de symptωmatum causis. Cùm uerò in una duntaxat parte pituitosa hæc substantia redundat, œdema enascitur: ita enim appellant tumorem laxum, ac doloris expertem. Serosa autem excrementa si abundant, aquam intercutem (quã ascitem nominant) generare solent. Quæ si unam aliquam partem incubuerint, in ea phlyctænas, id est, pustulas excitant. Porrò serosum eiusmodi recrementum, recentiores aquosum phlegma nominare consueuerunt. Quemadmodum etiam, & pituitam illam, quæ reperitur in pedibus & cruribus eorum, quos aqua intercutem uexat, & in tabidis, & alijs, qui malo habitu (Græci cachexiam uocant) laborãt. Adhæc, tumores ex huiusmodi aquoso phlegmate, aut seroso iam dicto recremẽto procreatos, illegitima, ac nõ uera œdemata uocitant. Cæterùm in periculosis illis dispositionibus, seu affectibus, tabe inquã, hydrope, & cachexia: œdema (ut superius ex Galeni sententia dictum est) symptωmatis, seu accidentis rationem obtinet, non morbi: nulla quidem propria præcipuaq; curatione indigens. Sola enim frictio ex oxyrhodino, aut nonnunquàm ex sale, & oleo, uel etiam ex sale, & oxyrhodino, sistit ipsum,

Leucophlegmatia. — *Oedema.* — *Serosum recrementum.* — *Phlyctænæ.* — *Lib. 2. ad Glauconem, & 14. Therap.*

Causæ tumorum aquosorum.

aliaq; huiusmodi multa. Horum aũt tumorum causæ sunt, alteratrix facultas, frigida intemperie uitiata, & alimentorum prauitas, ad aquositatem declinans, ut ex libro sexto de symptωmatũ causis facilè est colligere. Signa, & iudicia ferè eadem sunt, quæ & ueri œdematis. Hoc tamen differunt, quòd in istis aquosis tumoribus laxus magis tumor est, quàm in œdemate legitimo: atq; ideò non tantũ renititur tactui, sonatq; nõ ut flatus uentúsue, sed ut aqua potius. Ad hæc aliquo modo splendere uidetur, cùm ad lucem quis ipsum intuetur. Quòd uerò ad huiuscemodi tumoris iudicia attinet, aquosus haud dubiè tumor à maiori enascitur frigiditate, quàm flatuosus, ut Galen. author est, commentario undecimo libri quarti aphorismorũ, super hunc aphorismũ: Quibus tormina, & circa umbilicum labores &c. Videtur autem (inquit) à maiori frigiditate generari aquosus hydrops, quem ascitem uocant: à minore uerò tympanias, quæ ab Hippocrate aqua inter cutem sicca nominatur. Neq; enim humida substantia in flatuosum aërem, sine colore aliquo potest transmutari. Tumores præterea aquosi sæpius in pedibus, testiculis, scroto, capite, & iuncturis accidunt, quàm in alijs quibusuis corporis partibus: tum quòd humor eiusmodi in eas partes promptius irruat, tũ quòd caliditas in ipsis modica sit: quippe quæ procul à calidissimis absunt partibus, ut secundo Progn. ait Galenus. Quemadmodùm etiam flatuosus spiritus rarò inuenitur absq; humore aquoso, ita uix unquam aquosus siue serosus humor in particula aliqua concluditur absq; flatu. Hactenus de generatione, causis, signis, & iudicijs aquosi tumoris, nunc de curatione.

Aquosorũ tumorum notę.

IVDICIA.

1\.

Ascites à maiore frigiditate generatur, quàm tympanites.

2\.

Quas partes maxime prehendãt aquosi tumores.

3\.

Aquosi tumoris curatio.

CVm aquosi tumores, ex serosi (uti diximus) recrementi fluxione excitentur, non alia certè curandi uia, & ratione, saltem uniuersali, in illis profligandis utendum est, quàm ea, quæ in alijs supra memoratis tumoribus, qui ex humorum in partem aliquam influxu procreantur, persanandis, à nobis supra explicata est. Duplex igitur curandi indicatio per initia in eiusmodi tumoribus erit: nempe uacuandi quod influxit, & fluxionem inhibendi. Quocirca & composita fuerit de talibus affectibus, ueluti, & de reliquis morbis omnibus, quicunque in generatione adhuc sunt, medendis sollicitudo, ex ea scilicet, quæ curat, & ea quæ prouidet. Itaque prima indicatio ei medicinæ artis parti subijcitur, quæ morbos curat: secunda uerò ei parti subiacet, quæ futurum morbùm præcauet. Porrò ut geminum hunc scopum uniuersalem assequamur, alijs quinq; particularibus intentionibus est opus, à nostro Guidone à Cauliaco in curatione tumoris aquosi hoc ordine, & modo qui sequitur expressis. Prima in probæ uitæ institutione, atq; obseruatione consistit. Secunda in concoctionis emendatione, seu (ut ait) rectificatione. Tertia in aquosi humoris per aluũ expurgatione. Quarta, in eiusdem serosi recrementi per urinarios meatus eductione. Quinta & ultima, in coniunctæ (ut loquuntur) seu contentæ in particula humiditatis aquosæ, euaporatione, atq; exsiccatione. Cæterùm cùm primæ quatuor intentiones magis ad medicũ spectent, quàm ad chirurgũ, quem hoc opere instituendum suscepimus, atq; etiam ex ijs, quæ in pręcedentibus dicta sunt, satis innotescant: consiliũ fuit, tantùm de postrema, quę topica desyderat auxilia, hoc loco agere. Quinta igitur intentio perficitur cum exsiccãtibus, & resoluentibus huiusmodi aquosas, ac serosas humiditates, quę in particula laborante continentur. Horum aũt tres cõmuniter formulæ statuuntur. Prima est Galeni libro 2. ad Glauconem, & decimoquarto methodi medendi: nempe quæ constat oxyrhodino & sale, ut superius dictum est. Secunda est eiusdem: spongia scilicet noua, lixiuio perfusa, & reliqua alia auxilia, quæ suprà ad œdemata scripta sunt. Quibus ut potentius exsiccent, & discutiant, addenda sunt, aphronytrum, alumen, & sulphur. Tertia formula est cuiusdam emplastri, ab Auicenna descripti

Curãdi aquosi tumoris duplex indicatio

Quinq; particulares intentiones curandi aquosi tumoris.

1\. 2.

3\.

4\.

5\.

1\.

2\.

3\.

deſcripti in curatione ſcrofularum, quod Galeno attribuit in libro de compoſitione medicamentorum κατὰ γένη, id eſt, ſecundũ genera. Hoc autem (ut ille prædicat) intra hebdomadam unam ad ſummum: plerunq; uerò intra triduum omnem duritiem reſoluit. Porrò tametſi emplaſtrum hoc apud Galenũ libro nuper citato non reperiatur, eo tamen commodè uti poſſumus ad aquoſam, & flatuoſam duritiem diſſoluendam: eius tamen deſcriptio talis eſt Auicennæ: Recipit ſeminis ſinapis, ſeminis urticæ, ſulphuris, ſpumæ maris, ariſtolochiæ [rotundæ] & bdellij ana unciam unã, ammoniaci, olei antiqui, & ceræ, ana uncias duas. Quòd ſi hoc emplaſtro non diſcutitur, non aliud auxilium melius, ac præſentius excogitari poteſt, quàm ut ferro aperiatur, deinde detergatur, & aliorum ſordidorum ulcerum more curetur.

Emplaſtrum Auicennæ diſcutiens aquoſos tumores.

Capita curationis aquoſi tumoris.

VIctum attenuantem, calfactoriũ, & deſiccatoriũ laboranti inſtituito. 1.

Vt corpus moderatè exerceat, parcè edat, & bibat, non multũ dormiat, uentremq;, & ueſicam ſæpius ad excretionem exuſcitet, imperato. 2.

Vt probè alimenta concoquat, & flatus minimè gignat, curato. 3.

Seroſas humiditates, quibus laborantis corpus ſcatet uniuerſum, per aluũ, & urinarios meatus expurgato. 4.

Seroſum illud recrementum, quod in affecta parte continetur, deſiccato, & per halitum digerito. 5.

Quòd ſi diſcuti non poſſit, ſcalpellũ, uel potius igne candens ferramentum, in tumorem, ſi artus occupet, adigito, atq; eum parte procliuiore (quo facilius inde humor emanet) reſerato. 6.

Humore qui tumorem committebat, per emiſſarium uacuato, reliqua quæ ad ſordidorum, & aliorum conſimilis naturæ ulcerum, curationem pertinent, ſine mora perficito. 7.

De glandulis, nodis, ſtrumis, & cæteris abſceſſibus, quas excreſcentias phlegmaticas vocant. Cap. XIII.

CÆCORVM ganglia, chœrades, id eſt, ſtrumæ, quas etiam ſcrofulas uocant, brunchocele, quod bocium, & herniam gutturis nominant, melcerides, ſteatωmata, & atherωmata: ad hæc teſtudo, talpa, & nata, ſiue napta, tumorum nomina à recentioribus medicis inuenta, & nuſquàm apud antiquos reperta: item fugille Auicennæ: nodi quoq; & uulgaris bubo, aliaq; id genus multa, quacunq; corporis parte naſcantur, ferè ex pituita generationem habent: atq; ob id ad pituitoſos tumores meritò referuntur. Cæterùm tametſi nonnulli ex ijs nuper memoratis abſceſibus in tophaceam duritiem, & ſcirrhoſos affectus aliquando degenerent: radix tamen & origo illorũ parte maiore pituita extitit, ut uoluit Auicen. Quanquã non imus inficias, quin & alius humor ipſi pituitæ, cuius eiuſmodi abſceſſus propriè ſoboles ſunt, interdùm admiſceatur: atq; ita compoſiti, & heterogenei naſcãtur abſceſſus. Verùm de ſimplicibus ſolùm nobis hic ſermo erit, ex quorũ analogia compoſitorum etiam cognitio facilè habebitur. Hæc enim ad illa, ueluti ad quoſdã certos canones, ſemper adigenda ſunt, ut alibi quoq; diximus. Itaq; prædicti omnes tumores ſub genere abſceſſuum pituitoſorum, ſeu (ut uulgarium chirurgicorum more loquar) excreſcentiarum phlegmaticarum, reponuntur, habentq; ſpeciales quaſdam inter ſe differentias, ut ex ſequentibus patebit. Glandula enim (ut Guido putauit) à glandis forma, quam præ ſe ferre uidetur, nomenclaturam accepit: eſtq; (inquit) utcunq; mollis, unica, mobilis, & ſeparata à partibus circumiacentibus: in emunctorijs plerunque naſcens. Auicennæ autem glandulæ naſcuntur, uel in

Enumeratio abſceſſuum pituitoſorum.

Simplicia ſunt regula compoſitorum.

Glandula Guidonis.

Glandulæ Auicēnę quæ eędem sunt cum ganglijs Græcorum.

manu,uel in pede,uel in loco aliquo neruis,& tendinibus coniuncto,& has quidem tum uetat extirpari,ne scilicet laborans in spasmum incidat. Eueniunt quoque,ait,summæ uolæ manus,& fronti, uocatq; eas modò apostemata glandulosa,modò nodos. De ijs enim inconsyderatè tractat in diuersis capitibus, utpote in capite de nodis ad finem,& capite de glandulis. Itaq; uidentur glandulæ Auicennæ diuersæ esse à glandulis Guidonis,& Græcorum ganglia illis (Auicennæ inquam glandulis) eadem esse. Quod sequentia Pauli uerba apertè testātur: Ganglium neruorum concretio est,ex ictu aut lassitudine oboriens,in pluribus quidem corporis partibus, præcipuè motui dicatis: nempe manu summa, & pedibus. Rarius cubitum,& caput occupat Aëtio,ac rarò eidem sponte prouenit. Et rursus idem Paulus lib.6.cap.39.quid sit ganglium,unde nascatur, in quibus maximè partibus proueniat,quæ deniq; notæ ipsum comitentur,aperiens: idipsum quod diximus,confirmat,inquiens: Ganglium nerui est concretio, ex ictu, aut labore proficiscens,plerunq; uerò in manus iunctura, qua cum brachio cōmittitur,talo & articulamentis absoluitur: quanquàm in alijs quoq; partibus proueniat. Hæ comites sunt notæ,tumor concolor,renitens,indolensq;. At si uioléter premas,stuporis sensum exhibet,non in alto,sed ipsa sub cute radices agens,& ad latera spectans:sin autem ui adigas,tum antè,tum pòst,nequaquam id facit. Hactenus Paulus Aegineta de ganglijs,nūc ad reliquos pituitosos abscessus, seu (ut eorum more loquar) excrescentias phlegmaticas,sermonem cōuertamus. Scrofulæ à uulgo uocatæ,nihil aliud sunt,quàm indurati, & intra membranulam contenti adenes,id est,glandulæ : in collo, axillis, & inguinibus præcipuè consistentes, ubi glandulæ uasis substratæ collocantur. Nonnunquam tamen, quamuis rarò ex carne eorundem locorum fiunt, quæ affinitate quadam ad strumarū naturam uertitur,& materiæ adiectione adaugetur,ut uisum est Leonidæ. Has Latini strumas uocarunt. A Grçcis uerò chœrades dicuntur,uel à chœradibus quidē petris per maritimas aquas transparentibus, uel à suibus multiparis animalibus (numerosæ enim sobolis existunt,ut sues)& eo morbo frequenter affectis. Scrofæ etenim,id est,sues,colla habent glandulosa,& magna ex parte strumosa. Struma autem Celso tumor est,in quo subter concreta quædam ex pure, & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Nascuntur eidem maximè in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus,& in lateribus. In mammis quoq; fœminarū se reperisse chirurgus Meges author est. De ijs etiam Paulus in eum modum: Oriuntur(inquit)strumæ in priori ceruicis parte,aut in altera,aut utrinq; una,aut duæ,aut plures. Omnes autem suis membranis includuntur,quemadmodùm steatωmata,atherωmata,& melicerides. Lupia(inquit Guido)ueluti lupulus,mollis, rotunda,in locis duris,& siccis suam sedem prçcipuè deligit,ut in palpebris & locis neruosis:uulgus *vne loupe*. Itaq; si eius descriptio, atq; etiam curatio, quæ in sequentibus habetur cum ganglij Græcorum descriptione,& curatione conferatur,affectus tibi uidebuntur non admodū inter se dissimiles. Verùm magno errore tenentur,qui eiusmodi lupulam eandem faciunt cum affectu, quem recentiores lupum appellāt. Est enim lupus malignum ulcus,partes inferiores, sed præcipuè crura infestans, celerrimè depascens,& quasi lupus (à quo nomen accepisse uidetur) famelicus, proximas sibi carnes exedens: quod uitium dubio procul de genere est phagædę narum. Proindè affectus sunt longè inter se diuersi, quanquàm in nomine quandam affinitatem habeāt. Nodus tanquàm funis nodus eidem Guidoni dicitur, rotundus,durus,& eodem in loco permanens,circa loca neruosa maximè apparens. Auicenna autem nodos definit alicubi dubeleta frigida,facitq; hoc nomen genus ad steωmata(quæ à nostris adiposi,& adipini nodi nominantur) ad melicerides,id est,mellitios nodos,& atherωmata, quæ materia constant, pulti (quam Græci atharam uocant) simili. Cæterùm cùm hæc tria abscessuum genera, steatωma inquam,meliceris,& atherωma,frequentissimè incidāt,ac locis ualde multis

Glādula Guidonis dissidet à glandula Auicennæ.

Cap.16 lib. 4.

Gangliū quid

Ganglij notæ tumor etiā est inæqualis Philagr. & Aetio.

Scrofulæ.

Chœrades Græcorū.

Strumæ Cor. Celsi.

Libro 6.

Lupia.

Lupus morbus.

Nodus.

Nodi Auicen.

Galenus eorum meminerit: non ab re factum putauimus, si (nacta hoc loco de ijs differendi occasione) eorum naturam, notas quibus agnoscãtur: in quibus item inuicem dissideant, & conspirent, latius aperuimus. Atherωma igitur, tumor est concolor & indolens, in membrana, seu neruosa tunica humorem lentum continens, atharæ, id est, pulti similem, quæ ex farina decocta cõficitur. Interdùm quoque in atherωmatibus simul cũ humore pultaceo, lapidosa quædam, duraq; corpora, & alia tanquàm sulphuris ramenta inueniuntur, nonnunquàm ueluti mansa gallinarum ossicula sæpe etiam tanquàm pili complicati tactui occurrunt. Cęterùm tumor atherωmatis, specie & figura oblongus, & aliquantum sublatus uisitur: qui digitorum appressu ob humoris lentorem, & crassitudinem tardè retrocedit, & amotis digitis, tardè quoq; regreditur. Meliceris autem tumor est, simili modo dolore carens, sed rotundus, in quo neruosa etiam tunica, quam cystim appellant, inclusus humor reperitur tenuis, & mellis substantiam repręsentans: unde & mellifauium Latinè quibusdam dicitur. Itaq; meliceris ab atherωmate differt figura, & humoris substantia. Nam & figura rotundior est, & humoris substantia tenuior. Proinde melleus hic tumor magis, quàm atherωma extenditur, pressusq; digitorum celerrimè cedit, & amotis digitis pari celeritate ad situm pristinum redit. Steatωma uerò, tumor etiam est præter naturam, concolor, & tactu lenis, in principio quidẽ exiguus, sed temporis progressu augescens, & amplior factus: in quo humor seuo persimilis, membranula similiter inclusus, subest. Hoc à meliceride, & atherωmate distinguitur, duritie. Nam plenum, ac solidũ est, tactuiq; renititur, adeò, ut digitis prementibus minimè cedat. Sed reliqua nunc apostemata persequamur, quæ ferè ad hæc tria, de quibus modò egimus, reducuntur. Testudo ipsi Guidoni abscessus est magnus, humoralis, mollis, latiore forma, in modum testudinis, unde nomen accepit. Quæ si in capite (inquit) nascatur, talparia, uel talpa dicitur: in collo, bocium: in testiculis, hernia: interdùm autem cum pure, uel squammis, uel fistulis reperitur. Cæterùm testudines, & talpa, apud antiquos, neq; proprium nomen, neq; tractatum inuenerunt. Recentiores autem testudinem uocant tumorem mollem, uel non ualde durum, satis autem magnum, in quo pinguis materia, tunica quadam obtecta, continetur, quæ caluariæ ita hæret (est enim cutis capitis affectus) ut ipsam plerunq; uitiet. Hanc non dubium est de numero esse abscessuum, & sub meliceride, uel atherωmate contineri: uidetur tamen ad melicerídem magis inclinare. Talpa uerò cùm albã materiam contineat, ad atherωmata potius, quàm ad melicerídem refertur. Guido tamen testudinis speciem: imò uerò testudinem ipsam esse affirmat, quemadmodum & herniam, & bocium, quod uocat: sed uaria hæc nomina sortiri, pro uarietate locorum, in quibus reperiuntur. Cæterùm quod uulgus bocium, Græci propriè inuento ab interiore parte nomine bronchocelen appellant, nostri uerò herniam gutturis, & gutturosos, qui eo morbo dehonestãtur. Est autem colli tumor grandis, & rotundus inter cutem, & asperam arteriam, in quo modò caro hebes, modò humor aliquis, melli, adipi, pulti, aquæúe similis includitur. Interdũ etiam, ut ait Celsus, in eiusmodi tumore pili minutis ossibus immisti reperiũtur. Nata (ut scribit Guido) excrescentia est magna, carnosa, ueluti caro natium, uel ancharum diuersarum quidem formarum & magnitudinum: cuiusmodi sunt melopepon & cucurbita. Itaq; diuersa sortitur nomina, pro formæ, & membri in quo est, uarietate. Porrò tumor hic qui nata, uel napta recentiorum turbæ appellatur, dolore caret, nisi fortè adeò magnus existat, ut partes membri trahendo, soluta continuitate, aliquem dolorem circunstantibus inferat. Est autem & de numero abscessuũ, & ad steatωmata (ut supra in enumeratione tumorum præter naturam diximus) ferè spectat.

Atheroma. Meliceris. Steatoma. Testudo. Talpa. Bocium. Bronchocele. Nata. Nata uel napta ad steatomata spectat.

Bubo Galeno authore, laxarum partium, seu glandularum (quas Græci adenas uocant) est affectus: nempe simplex inflammatio. Quare, uel male hîc inter

Bubo.

abſceſſus pituitoſos à Guidone annumeratur, uel aliud eſſe putat quàm Galenus. Porrò bubones, qui prolapſu, aut alijs ulceribus, aut doloribus contrahuntur, periculo uacant. At qui in febribus peſtilentialibus incidere conſueuerunt, deterrimi ſunt, ſiue femora, ſiue alas, aut ceruicem inuaſerint. Fugille (inquit interpres Auicennæ) eſt de genere apoſtematum glanduloſorũ, & quaſi hoc nomine (ait) appropriatur illud, quod fit poſt aurem. Ex qua deſcriptione nó leuis eſt coniectura, fugille Auicennæ, eum tumorem eſſe, qui Grȩcis parotis dicitur, affectus quidem glandularum ſub ipſis auribus. Quibuſdam autem idem eſſe putatur fugille, quod bubo: uerùm tunc illis aliud erit bubo, quàm Galeno & Paulo: nempe excreſcentia multùm (ut dicunt) infiltrata, & radicata, ut plurimùm ſine cyſti, id eſt, folliculo, ſeu membrana eam inuoluente, dura in morem ſcrofularũ: & in eo ſignificatu (ut puto) ſumitur bubo à Guidone, quando bubonem fugillinum numerat inter abſceſſus pituitoſos. Cæterùm longè adhuc plura nomina pituitoſorum huiuſmodi abſceſſuum reperiuntur. Verùm de nominibus ipſis non magna cura habẽda eſt, modò id unũ de ijs cognoſcamus, & intelligamus, quòd propter eiuſmodi nominum diuerſitatem, curationem & iudicium euariari contingit. Itaq; eiuſmodi abſceſſuum, ſeu excreſcentiarum phlegmaticarum, aliæ quidem peculiari quadam membrana, ſeu tunica (quam cyſtin uocant) includũtur, aliæ uerò in carne ſunt uaſis implexæ, & inſertæ. Quædam baſim, ſeu radicem habent gracilem: quædam uerò latiorem. Quædam item ſunt reſolubiles, quædam uerò minimè. Quædam magnæ, quȩdam paruæ. Aliquæ ad ſuppurationem ſpectant, aliquæ non. Aliæ etiam ſunt ſquammoſæ, fiſtuloſæ, & canceroſæ: aliȩ uerò nihil horum prorſus recipiunt: & ita de alijs.

Fugille.

Bubo quid apud Guidonẽ & alios recentiores.

Differentiȩ abſceſſuum pituitoſorum.

De cauſis, ſignis, & iudicijs prædictorum abſceſſuum.

Cauſæ abſceſſuum quæ ad pituitam pertinent.

CAuſæ huiuſmodi abſceſſuum ſunt triplices. Nempe primitiuæ, ut caſus, percuſsio, uitæ luxus, ſiue intemperantia, ac deprauata uiuendi ratio. Antecedentes, ut ſunt humores non naturales, præſertim pituitoſi, & uera œdemata, quæ in abſceſſus degenerant. Et coniunctæ, quȩ ſunt uariæ ſubſtantiæ, & propriȩ cuiuſque abſceſſus materiæ, in parte affecta contentæ. Continentur autem in huiuſmodi abſceſsibus, quandoque quidem humores, uel ſeroſi, cuiuſmodi eſt urina, uel putridi & corrupti, uel cœnoſi, uel muſcoſi, ſeu (ut aiunt) mucilaginoſi, uel melli, pulti, aut adipi ſimiles. Quandoq; uerò carnes phlegmaticæ, & ſpongioſæ, atque glanduloſæ. Interdùm quoq; lapides, arenæ, oſtraca, ligna, carbones, & id genus alia ſolida corpora. Frequentiſsima autem ſunt (ut paulò antè diximus) horum abſceſſuũ tria genera, quorum ſingula propriã appellationẽ Græcè ſunt ſortita. Ea ſunt, atherωma, ſteatωma, & meliceris, à ſimilitudine contentorum in his corporũ dicta. Eſt enim aliud eorum ueluti ſeuum, aut pingue quiddam: aliud ueluti mel: aliud pulticulæ tenui, quã atharam uocant, ſimile. Signa & iudicia eiuſmodi abſceſſuum, quæ ad pituitam pertinent, ex eorum deſcriptionibus, & differentijs ſupra poſitis facilè deprehenduntur. Indicium autem quòd uelamento includantur, hoc eſt, cyſti ſeu pellicula, quam & antiqui tunicam nominabant, eſt mobilitas, & cutis ſeparatio. Quando uerò fixæ ſunt, id eſt, eodem in loco permanentes, & carni adhærentes, nulla eas inuolui membranulà indicium eſt. Porrò recẽtes, & tractabiles, diſcuti, ſeu reſolui poſſunt: duræ uerò, & iam inueteratæ, nequaquàm. Rubor autem, dolor, & caloris incrementum, oſtendũt ipſos abſceſſus terminandos, uel per ſuppurationem, uel per fiſtulas, uel per cancrum. Numeroſæ ſtrumæ partes externas occupantes, & ſede ſubinde mutata, huc atq; illuc per corpus uagantes, cum aduentitia quadam caliditate, planè teſtantur, ac indicant, eaſdem germina eſſe, ac ſobolem chæradum internarum, ut Arnaldus à uilla noua quodã in loco annotauit. Proinde quæ foriſecus illis admouentur auxilia, parùm aut nihil proficiũt. Hæ autem, ut putauit Auicenna, ex caſu

Materia pituitoſorum abſceſſuum.

14. Therap.

SIGNA.

NOTAE abſceſſus uelamẽto incluſi.

IVDICIA abſceſſuum pituitoſorum.

1.

2.

3.

Arnaldus à uilla noua.

Auicenna.

casu,& offensione,seu allisione ita in nostris corporibus multiplicantur. Conducũt uerò, uel magnoperè strumosis ipsis,medicamenta purgantia, potiones diureticæ, atq; electuaria(ut uocant) resiccantia:item ætatis mutatio in paruulis. Cęterùm pueri ipsi propter uoracitatem,& gulæ intemperantiam,ac corporis raritatem,strumis frequentius corripiũtur. Senes uerò ob causas contrarias,rarius. Ad hæc qui breui, atq; angusta sunt fronte,& compressa habent tempora, ac maxillas amplas, strumis sunt obnoxij. In talibus enim materia promptè deriuatur ad collum,ut ex recentioribus chirurgis annotauit Henricus. Strumæ uerò præcipuè (ut Celsus ait) fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent,nec unquam facilè maturescũt: & siue ferro, siue medicamentis curentur, plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgũt, multoq; post, medicamento est opus. Quibus quoq; accedit, quòd longo spatio detinent. Incisio eiusmodi abscessuũ, itidem & corrosio, magnoperè uerenda est, circa uentrem, collũ & commissuras, propter propinquitatem uenarũ, arteriarum, & neruorũ, ac internæ etiam capacitatis. In incisione quoq; magnarũ glandularum, summoperè uitare oportet uenam, quæ ad radicem earum sita est, & illis alimoniam defert. Sæpe enim magnam hæmorrhagiam, id est, sanguinis profusionem, excitat: unde non mediocre tandem sequitur periculũ. Strumæ inter se differũt, magnitudine, natura, loco, ortu, multitudine, & uasorũ complicatione, ut ex Leonida annotauit Aëtius. Itaq; paruæ strumæ maioribus facilius curantur, sicut mites inflammatis. Maleficæ sanari non possũt. Cùm enim omnes eiusmodi strumæ cancerosæ, ac uasis refertæ sint, dũ curantur, erũpendi sanguinis periculũ afferũt: præterquàm quòd cùm plerũq; penitiores inueniantur, minimè abscindi possunt. Vasa enim nobilia, uenas inquam iugulares, & arterias, quæ carωtides appellantur, malefica struma tanquàm radices habet.

[margin: 4. Quæ ętates naturæ, & corporis constructiones, strumis magis sint expositæ. — 5. Celsus. — 6. — 7. — 8. — 9. Magnitudo. — 10. Natura.]

Pro loci ratione, superficiariæ quidẽ strumæ profundis curatu faciliores sunt, deinde quæ in collo eueniũt: ubi tamen uocales neruos diligenter uitari oportet. Multi enim strumas circa asperam cannam incidendo, uocalibus neruis simul excisis, reliquo deinceps uitæ tempore ægrum sine uoce reddiderũt. Nam præter eius nerui excisionem, uocalia instrumenta denudata, & inter curandum refrigerata, uocis functionem uiolarunt. Pro multitudine strumarum, constat unam pluribus facilius curari posse. Sicut, quantum ad ortus rationem attinet, longè citius sanescũt suspensæ, quàm quæ insertæ fuerint. Hæc de strumis ex Leonida, memoriæ prodidit Aëtius.

[margin: 11. Locus. — 12. Multitudo. — 13. Ortus.]

Curatio abscessuum ex materia pituitam referente creatorum, quas excrescentias phlegmaticas vocant.

CVratio eiusmodi abscessuum, qui ex pituita ferè ortum habent, gemina est recentioribus chirurgis: Vniuersalis scilicet, atq; omnibus ex æquo communis: & particularis, hoc est, singulis differentijs propria. Itaque uniuersalis curandi ratio erit, talem, tamq; accommodam laboranti uitam instituere, ut materia, quæ tales abscessus committit, in corpore minimè coaceruetur: & materiam, ut uocant, antecedentem, & iam in ægroto corpore collectam, modis omnibus auertere, ne tandem uniatur coniunctæ, hoc est, ei quæ iam morbum creat. Porrò priorem huius uniuersalis curationis intentionem assequemur, si laborantes eam uiuendi rationem diligenter obseruent, quæ in præcedentibus capitibus præscripta est: hoc uno dempto, quòd paulò tenuiorem uictum, & qui inciden dis humoribus crassis magis sit accommodus, amplecti debent. Proinde si Auicennæ consilium sequantur, cibos omnes pachychymos, id est, crassioris succi uitabunt, frigidæ item potionem, nimiam satietatem, immoderatám ue reple

[margin: Duplex abscessuum pituitosorum curandi ratio. 1. Vniuersalis. 2. Particularis. — Vitę ratio qualis esse debeat in abscessibus pituitosis.]

tionem, & quæ nauseam pariat. Toleranda autem illis est, quàm maximè fieri poterit, inedia. Bona coctio in primis erit procuranda, uitanda habitatio humida, in uallibus sita, palludosa, & uitiatis aquis irrigata. Potus, sit uinum aliquod generosum, atque optimum, uel aqua aluminosa aut sulphurata. Aquæ enim eiusmodi minerales, præsertim quæ uini fęculam sapore repræsentant, non solū internos hosce strumosos ac pituitosos abscessus, sed externos quoque, & summa corporis occupantes, imminuunt, ac discutiunt: ut Arnaldus affirmauit. Cęterùm alteram partem prioris processus, nempe materiā antecedentem auertere, ne tandem addatur coniunctæ, quadruplici genere euacuationum assequimur, utpote medicamento per aluum pituitam expurgante, & quandoque uenæ sectione. Item ijs, quę urinam cient, & demùm ijs, quæ collectum in alto corpore humorem, tum in halitum resoluant, tum digerant. Ad uacuationem, quæ fit per aluum, laudatur, à ualdè multis puluis turbith, qui apud Auicennam recipit, turbith, zingiberis, & sacchari singulorum pares portiones. Ex eo autem exhibet drachmas duas, asseritque, quod præter hoc, quod resoluit pituitam crassam, nequaquàm calfacit, neque abradit intestina. Razes autem qui audacior fuit in purgantibus medicamentis exhibendis, huiusmodi puluerem conficit, capite de doloribus uentris in nono ad Almansorem, ex uiginti partibus turbith, decem zingiberis, & triginta sacchari, offertque ex eo uice una drachmas tres. Benedicta quoque, & hiera picra: item pillulæ agarico, & de hermodactylis maiores appellatæ, eiusmodi affectibus magnoperè conueniunt. Ad ciendam urinam, uti consueuerat Guido à Cauliaco sequenti potione, quam ex scriptis multorum se decerpsisse ait. Concipit autem, scrofulariæ partes tres, phylipendulæ partes duas, pinpinellæ, seu bipinellæ, pilosellæ, tanaceti, caulium rubrorum, qui nonnullis brassica marucina creduntur, rubiæ maioris, singulorum partem unam: radicis aristolochiæ, spathulæ fœtidæ, radicis raphani, ana partem dimidiam: conquassentur & decoquantur in uino albo & melle, usque ad consumptionē medietatis, & fiat colatura, ex qua tertio quoque die, hora matutina sumat æger quadrantem, id est, uncias tres, & potio sit tepida. Cæterùm pro omnibus his auxilijs, sicuti & pro uenæ sectione (si aliquando fieri debeat) cōsulendus erit peritus aliquis medicus, qui & qualitatē, & quantitatem, ac modum usus eorum præscribat. Ad resoluendum autem per halitum & digerendum humorem, qui in alto corpore collectus est, & internas glandulas (quæ externarū sunt causæ) excitat, Galen. lib. 14. Therap. consulit theriacen, athanasiam, ambrosiam, & medicamentum, quod ex Cretica calaminthe est compositum. Græci diacalaminthem uocant. Cuius cōpositio requirenda est ex lib. 4. de sanit. tuend. Multa alia auxilia ad huiusmodi affectus instituuntur: nempe potiones, electuaria, & etiam olea, quæ in aures inijciuntur. Empirica quoque permulta, à ueteribus descripta, & celebrata sunt, quorum usus mihi non probatur. Proinde non duxi illa nostris commentarijs esse inserenda. Hoc unum tamen cōfidenter affirmo, Christianissimo *FRANCORVM* regi, diuinitus peculiari dono esse indultum, ut quàm plurimos strumosos seu (ut uocant) scrofularios, solo manuum attactu, integræ sanitati restituat. Rex etiā Edoardus (ut referunt historiæ) solebat diuinitus solo tactu sanare strumosos. Quod immortale munus iure ueluti hæreditario ad reges posteriores manauit. Nam reges Angliæ etiam nunc tactu, ac quibusdam hymnis, non sine cæremonijs prius recitatis, strumosos sanant. Atque hæc quidem in omnibus suprà dictis abscessibus communia sunt. Quæ uerò sequuntur, particularem, ac propriam cuiusque differentiæ curandi rationem concernunt. Hanc autem curandi rationem propriam ac particularem, in hisce abscessibus diuersarum efficiunt, atque immutant, tum materiæ, ex qua ortum habent substantia: tum uerò eorum quantitas, uel minutula, uel quæ in molē ualde magnā excreuit. Ad hæc, partis ipsius laborantis, atque etiam totius

corporis

Aquæ aluminosæ uis.

Vacuatio materiæ antecedentis.

Vacuantia per aluum.

Puluis turbith.

Razes.

Hiera picra.

Quæ urinam cieant.

Potio Guidonis à Cauliaco urinam ciens in abscessibus pituitosis.

Quæ per halitū digerant.

Galliarum reges diuino quodam munere strumas curare.

Quæ particularem pituitosorum abscessuum curationem euarient.

corporis natura. Temporis autem duratio licet nō indicet curationem: indicat tamen nobis aliquando, atq; insinuat, qualis sit ipsa dispositio, ut Galenus annotauit lib. 4. de morbis curandis. Itaq; tametsi à prædictis multæ sumi possint curandi indicationes, ac intentiones: eas tamen quantū ad rem præsentem attinet, ad sex reduximus, quas & ijs sex sequētibus ueluti canonibus expressimus. Quorum primus ad hunc modum habet: Pituitosos abscessus, molles, & paruos, quæ lupiæ uulgò, & Arabicæ factionis principi Auicennæ, glandulæ appellantur, si in particulis firmioribus cōstiterint, & (quia nondum inueterauerunt) tenellam adhuc cystim, id est, membranā qua includuntur, habuerint, comprimito, & atterito, postea desiccato. Secundus: Maiores nō multùm duros, neq; inueteratos, more tumorum œdematosorum (de quibus suprà egimus) emollito, discutito, consumito. Tertius: Pituitosas eiusmodi excrescentias, saniosas, & apostematosas, hoc est, quæ in suppurationem spectant, maturato, aperito, detergito. Quartus: Strumas, quæ ex prædictis auxilijs curationem non recipiunt, & mobiles sunt, blandæ, morigeræ, ac tractabiles, incidito, atq; extrahito. Quintus: Immobiles, insertas, irretitasúe, seu (ut loquuntur) infiltratas, hoc est, uenis, & arterijs multū implicatas, ad radicem, & intus latas, corrodito, digeritoq;. Sextus: tenui, ac gracili radice innixas, deligato, ac euellito.

Tempus quid insinuet. — 1. — 2. — 3. — 4. — 5. — 6.

PRIMVS canon, iuxta Auicennæ sententiam absoluetur, si ubi molles, ac minutos eiusmodi abscessus, quos Auicenna glandulas, & recentiores lupias appellant, cōtriueris, ac uehementer compresseris, laminam plumbeam tumori æqualem superponas, & ne hinc inde labatur, arctis uinculis in medio cōstringas. Hæc enim (ut ille ait) huiusmodi excrescentias digerit. Primùm igitur lupia tamdiu manu molliter perfricetur, usq; dum aliquantulum incalescat, & seipsa mollior quodammodo fiat: posteà, laborans particula firmiter manibus apprehēdatur, & fundo scutellæ, aut re aliqua solida lignea, toties, ac tam uehementer percutiatur, ut dispareat, & interior eius cystis, id est, membrana qua includitur, dilaceretur, disrumpatúrue, atq; ita materia ibi cōtenta dispergatur. Quo facto protinus lamina plūbea suprà locū applicetur, & fascia duarū extremitatū, seu (ut dicunt) duorum capitū, arctissimè deligetur, nec ammoueatur ante nouē, aut decē dies. Lamina aūt, ea fit magnitudine (ut modò dicebatur) quæ proportione responde at lupiæ. Sunt tamen qui ante laminæ eiusmodi plumbeæ applicationē, unguentum admouent ex plumbo usto, fuligine sambuci, aut ficus arboris, oleo, & aceto. Alij prius utuntur emplastro cōposito ex aloë, acacia, myrrha, olybano, sarcocolla, adiecto aceto, uel oui candido, quantū ad alia excipienda satis esse uidebitur. Henricus superponere solebat paruas (ut ipse, & alij eiusdem farinæ chirurgi loquuntur) plagellas, ex stupis confectas, oui candido liquore, sale, & alumine zuccharino inspissato delibutas. Porrò Philagrius ratione non admodū dissimili, apud Aëtiū ganglia (qui nerui, ut suprà diximus, tumores sunt inæquales) curare solebat: inquit enim ad hūc modū: à ganglijs chirurgicū opus [id est, sectionē] arcemus, præsertim si in manibus, aut pedibus euenerint: sed medicamentis tantùm curabimus. Ammoniacū enim prope ignē, ad emplastri consistentiā emollitum illinimus: deinde laminam plumbeam tumori æqualem superponimus, & ne hinc inde labatur, arctis uinculis in medio constringimus. Iam uerò diebus aliquot transactis, ubi prius ganglium emollitū nouerimus: nihil ægro præfati statim sublatis uinculis, dum adhuc locus incalescit, pollicem dextræ manus ganglio infigimus, ac reliquis quatuor digitis membro innitentibus uehementissime comprimimus, & ganglium confestim dissoluitur. Hactenus Philagrius. Itaq; ex hac curandi ratione facilè est colligere, recentiorum lupiam, Auicennæ glandulam, & Græcorum ganglion, eundem omninò affectum esse: quod & præcedentes etiā eorū descriptiones apertè satis ostendūt. Archigenes in hoc uitio calcem, unà cū adipe anserino, & terebinthina resina, apponi iussit. Idē uerò & medi

1. Compressio & attritio. — *Lupię curatio* — *Lamina plumbea.* — *Vnguentum Rogerij.* — *Ganglij curatio ex Philagrio.* — *Lupiā & ganglion eundem esse affectum.* — *Archigenes libro 4.*

Oribasij medicamentũ mollitorium ad ganglia.

camine, quod lapidẽ achatem recipit, sępius utebatur, ut refert Paulus. At Oribasius, eo frequenter usus est, quod recipit cerusæ, resinæ piceæ, olei ueteris singulorum unciã unam, ammoniaci thymiamatis, galbani, singulorum parem modũ, ceræ uncias quatuor. Extat idem medicamentũ apud Aëtiũ, sed in quibusdam ponderа euariant: habet enim cerusæ, olei antiqui, & resinæ piceæ, singulorũ lib. unã, ceræ uncias duas, ammoniaci thymiamatis, chalbanæ [id est, galbani] singulorũ unciam unam, cerusam cum oleo decoquito, quousq; inquinandi finem fecerit, deinde tritum ammoniacum, postea resinam piceam, & cerã, postremò galbanũ præmonitum conijcito. Porrò insignis ille Græcæ familiæ medicus, Oribasius inquam, non laminã plumbeam, ut Philagrius, Auicẽna, & recẽtiores chirurgi, sed plumbeum orbiculum crasiorem, ad instar spondylorũ, id est, uerticillorũ, quæ fusis mulierum appenduntur, ganglio ipso ampliorem imponebat, deligabatq;. Si quidem (inquit) pondere suo longiori temporis spatio, ipsum dissoluit. Itaq; satius est multò eiusmodi emollientibus, & discutientibus medicamentis uti in ganglijs, seu (ut communiter loquuntur) lupijs curandis, quàm chirurgico opere, id est, excisione præsertim cum in cruribus, aut brachijs, aut summis partibus oriuntur. Periculum enim est, si ea excindantur, ne particula mutila reddatur. At quæ caput, aut frontem occupant, manu tutò curari possunt, hoc est pręcidi aut euelli. Ergo summam cutem scalpello diuidito, deinde si parua sunt, uolscella comprehensa ex basi, hoc est, à radice excindito: si maiora, hamis transfixa, & sublata, circumcirca diducito, excoriatoq;, & extrahito: postremò suturis oras coniungito, medicamentoq; utitor, quod cruentis uulneribus adaptatur. Sed hæc ad quartum canonem pertinent.

Verticillum plumbeum.

Gangliorum per chirurgiã curatio.

2. Discusio per digerentia medicamenta.

SECVNDVS canon completur (ut interim taceam medicamenta pituitosis, hoc est, œdematosis tumoribus, dicata, quæ suprà posuimus ad hos etiam, de quibus nũc agimus, abscessus, & herniarum omne genus, apprimè, unà cum sequentibus remedijs utilia) admotione cuiusdam emplastri, quod à Galeno descriptũ est lib. sexto de compositione medicamentorum κατὰ γένη: hoc enim ut ipse testatur, per halitum digerit, & phlegmonas propulsat, ualet ad strumas, panos, parotidas. Confert etiã podagricis, & multis alijs uitijs benefacit. Recipit aũt olei ueteris denariûm pondo centũ, argenti spumæ denariûm pondo quinquaginta, picis siccæ denariûm pondo quinquaginta, ladani denariûm pondo uiginti quinque, æruginis rasæ denariûm pondo octo, galbani denariûm pondo quatuor. Argenti spuma (quod lithagyrum uocant) ex oleo trita coquitur. Cùm autem coëunt, id est, inspissata sunt, pix & ærugo immittuntur: deinde ladanum, galbanũq; atq; sic in mortarium transfusa subiguntur, & molliuntur, atq; usui reseruantur. Quidam, ut boni coloris sit, & fuscum, miscent etiam squammæ denariûm pondo octo: nam alioqui fit nigerrimum. Aliter inuenitur descriptum in Guidonis commentarijs: nempe sub hac forma. Recipit olei antiqui unc. 12. uiridis æris, siue ęruginis, drach. 14. picis siccæ unc. 6. ladani unc. 3. lithargyri unc. 12. galbani uncias 3. Ad idem benefacit diachylon cõmune, & ireatum nominatum, quorũ formulæ & cõpositiones in antidotario infra describentur. In diachyli autem ireati libra una malaxanda est uncia 1. pulueris radicis ireos. Idem efficit diachylon magnum Mesues, cuius descriptio etiam infra habetur. Sunt qui consulant, ad digerendos eiusmodi abscessus antiquum stercus caprillum, cum melle & aceto supra ignem in unitatem ad formã emplastri redactum, dolenti loco esse admouendum. Item emplastrũ ex fœnogræco: semine lini & brasicæ, cum uiscillagine radicis altheæ confectũ. Hoc etiã si suppurationis spes affuerit, pulchrè maturat. Haly Abbas quoq; subsequens emplastrum ad eundem usum plurimùm cõmendat. Recipit farinæ fabarum, & hordei, ana drach. 10. radicis glycyrrhizæ, radicis althææ & picis singulorũ drach. 5. ceræ albæ, adipis anserini, cuiusq; drach. 10. terantur, & in unum redigantur ex oleo ueteri, & urina pueri nondum uenerem experti

Gal. hanc cõpositionẽ acceptam refert Heræ.

Diachylon.

Razes.

Stercus caprillum uetus.

Haly Abb. emplastrum.

experti,& ſupra moderatum ignem fiat emplaſtrum. Aliud Auicennæ, quo Guido utitur. Recipit ſtercoris bubuli unc.2. radicis caulium, id eſt, braſsicæ, radicis capparũ, ſquillæ, ficuum pinguiũ, ſingulorum ſemunciã, lupinorum, bdellij, ana drach.2. aceti, mellis, axungiæ ſuillæ, fecis olei antiqui, ana, quod ſatis eſt, fiat emplaſtrũ. In omnibus duris tumoribus Brunus hoc ſequens remedium approbauit, cuius ſententiã ſecutus eſt & Theodoricus. Sume ammoniaci, bdellij, galbani, ſingulorum partes æquales: macerentur triduo in aceto: quibus diſſolutis, & igni iam appoſitis, addatur furfuris ſubtilis, quantum ſatis eſſe uidebitur, & fiat emplaſtrum. Rogerius hoc auxilio utebatur ad ſtrumas, quas uulgò ſcrofulas appellant. Accipe radicis filicis, aſphodeli, & ſi uis ebulorũ, ana quantum lubet, coquantur in uino optimo, & tundantur in mortario, addendo ſulphuris uiui momentum, & fiat emplaſtrũ. Qui Guidoni contigit præceptor in Monte Peſſulano, efficacisſimum ſæpe expertus eſt emplaſtrum, quod cõſtabat ex duodecim cochleis (quos & limaces uocãt) uino incoctis, aut lixiuio cinerum, dictorũ uulgò clauelatorum, aut ex capitello, ut dicunt. Imò (quod ualentius erat) quotidie cochleam unam uel ſiccã, uel aliter præparatam, & (ut loquuntur) confectam, ipſis laborantibus per os ſumendam offerebat. Probè etiam ſtrumas diſcutit Paulo, calx uiua, id eſt, aqua non extincta, melle, uel gymnaſiorum ſordibus, ſeu balneorum ſtrigmento excepta, uel oleo, uel adipe ſuillo. Idem pręſtat Aetio ſola paleſtræ ſordes à parietibus deraſa, & probè ſubacta, ſuper linteolo extenſa, & emplaſtri modo applicata. Ad id etiam efficaciter auxiliatur, calcis, nitriq́; par modus, cardamomi, & fœnugræci quadruplus cum melle, malagmatis modo impoſitus. Strumas quoq; diſcutit, lupinorum amarorum farina ex oxymelite cocta, & illita. Ad idem præclarè facit bubulum ſtercus aceto incoctum, & delinitum: id enim tumores ſcirrhoſos omnes inſtar cataplaſmatis oppoſitum, mirificè diſſipat. Groſsi etiam præcipuè caprifici cum axungia appoſiti, omnem tumorẽ diſcutiunt. Hac igitur curandi ratione ſtrumis inchoantibus, & nondũ inueteratis medeberis: tum in pueris, tum in his, qui manuũ opus refugiunt, medicamẽtis ſcilicet diſſoluentibus ac per halitum diſcutientibus. Verùm primò mollire, deinde diſcutere oportet, uel utrunq; ſimul, medicamentis miſtam facultatem habentibus, efficere. Eius autẽ generis ferè ſunt auxilia omnia ſuperius deſcripta. Porrò ſi digerẽtia medicamina, nihil in eiuſmodi abſceſsibus profecerint, uel ad ſuppurationem ducendi erunt, uel exedendi, uel manu curandi, ut in ſequentibus dicetur. Cæterùm ſilentio præteriri nõ debet, quòd à quibuſdã memoriæ proditum eſt, nempe ſtrumis laborantes, ſicuti & elephantiaſi, uiperarum, ac ſerpentum uſu mirificè adiuuari. Item ſi laſerem ad ciceris quantitatem ſingulis diebus ieiuni potauerint. Ergo ſerpentem extinctum in ollam conijcito, eamq́; gypſo probè oblitam, ac circummunitam in fornacem mittito, concremati cinerẽ æquali fœnugræci pondere miſceto, & melle excepto utitor. Hoc enim ſtrumoſis eximiè ſubuenit. Aluum etiã facilem reddi, tenuemq́; uictum adhiberi oportet ſtrumis laborantibus, uomitumq́; aſsidue prouocare, & per os pituitam ducere, caputq́; deſiccare, ac cataplaſmata ſyncipiti applicare, quæ mediocres poſtulas in cute excitare poſsint, ueluti capparis radix cum polenta, ac reliqua huiuſmodi, ſmegmatisq́; eiuſdem facultatis, & puluiſculis uti.

Emplaſtrum Auicennæ. — *Bruni & Theodorici emplaſtrum ad ſtrumas.* — *Rogerij emplaſtrum.* — *Emplaſtrum præceptoris Guidonis ex limacibus.* — *Viperarum ac ſerpentum uſus, mire ſtrumoſos iuuat.*

TERTII canonis intentionem communiter etiam aſſequimur, uſu auxiliorum præcedentium. Omnia enim mollientia, & reſoluentia, ſi locum aut materiam inueniant reſolutioni contumacem, ac repugnantem, materiam ipſam haud dubiè maturant, & ad ſuppurationem perducunt: præſertim ſi mitis, ac benigna ſatis fuerit, aut ſanguini permiſta. Haly Abbas autẽ ad maturãdos huiuſmodi abſceſſus, admouet emplaſtrum compoſitum ex farina hordei, pice, & olibano, ex pueri impuberis urina, in unum corpus redactis. Auicen. uerò ad infrenandã caliditatis uehementiam, conſulit decoctum coriandri præfatæ farinæ eſſe remi-

3. Tertij canonis declaratio. — *Suppurantia ſeu maturantia.*

scendum. Quòd si parùm hæc proficiunt, & fortius, atq; efficacius medicamentum desyderes: accipe myrrhæ partem unam, licij partes duas, & misce cum prædicto decocto. Strumas ad suppurationem perducit, aut diffundit subscriptum medicamentũ, à Paulo Aegineta lib. 4. relatum. Myrrhæ drach. decem, ammoniaci, thymiamatis drach. septẽ, uisci quercini drachmæ octo, galbani drachmę quatuor, propolis drachma, in pila cõtunduntur. Cæterùm ipsis iam maturatis, & ad suppurationem perductis (quod ex notis ipsius puris facilè deprehendes) aperiri debebunt, & detergi. Detersio autem optimè fiet admoto unguento Apostolorum uulgò nuncupato, quod ad Christianos (ut putant) relatum est. Hoc enim magnæ est efficaciæ in strumis malignis, & ulceratis. Ad idem multum efficacia sunt, unguentum Aegyptiacum Rasis, emplastrũ de succis, diachylon nominãt, & diapalma, quod Gręcis φοινικίνου appellatur, quorum descriptiones ex antidotario sunt requirendæ. Quòd si huiusmodi abscessus locum aliquem occupauerint, in quo caries, & quędam corruptela osium subsit, aut prauum aliquod symptωma illis accesserit, ea ulcerum curandi ratione tractentur, cum quibus affinitatem, & commercium habent.

Pauli medicamentũ ad strumas maturandas.

Detergentia.
Vnguentũ Apostolorum.

VnguentũAegyptiacum.
Diachylon.
Diapalma.

4
Modus incidẽdi, & euellendi strumas ex Albucasi & Leonida.

QVOD ad quartum canonem attinet, blandas, morigeras, superficiarias, & sanabiles strumas, manuum artificio, & chirurgico conatu, ita optimè, ac breuissimè tractabis. Aegrũ in primis prostratũ, recumbere iubeto: sedẽs enim, animi deliquio facillimè corriperetur. Vbi laborãs sic decubuerit cruribus inter se inuicẽ & ad lecti fulcra innixis, caput à ministris firmiter detineri imperato. Deinde cutim tumori adiacentẽ, recta, uel subobliqua sectione incidito. Quę enim in collo per transuersum fit sectio, prorsus inutilis est. In eo siquidẽ uasa, & nerui recta porrigũtur. Cæterũ nõ affatim, neq; unico impetu, totã cutis crassitudinẽ secabis: nihil enim uiolẽter in hoc opere fieri uolumus. Atq; in paruis quidẽ tumorib. hoc est, strumis minutioribus, simplicẽ sectionẽ facito, hoc est, simplici linea cutẽ diuidito: in maioribus uerò, cutim ad myrtei folij figuram abscindito: tum uasa, id est, uenas, & arterias, paulatim, & blãdè denudata seponito. Post hæc uerò sectionis labra, seu oras cutis incisæ, uulsellis, seu hamulis distendito, ac dilatato, ac mẽbranas digitis, & scalpri capulo, uel spathula excoriato, strumãq;, ubi nudata & explicata membranis apparebit, paulatim eximito. Cęterùm si struma inserta, seu uasis implexa fuerit, summa attentione opus tractandum est, ne per incuriam copiosa sanguinis profusio sequatur. Propterea in agendo, unum duntaxat sectionis labiũ uulsella protrahatur, & ita sensum à connexis corporibus scalpelli acie separetur: Cumq; ab uno latere cõnexio diuulsa, ac soluta fuerit, in altero idem penitus repetatur: deinde tota basis propter neruos, & subiecta uasa excidatur. In strumis uerò, quæ circa alas & inguina contingunt, ob cutis reduplicationẽ, sectio transuersa ducitur. Porrò in sectione quæ fit in strumis collum occupantibus, summa cura adhibenda est, ne uel arteriæ, quas carotidas uocant, uel recurrentes nerui attingãtur uiolẽturq;. Si aũt uase aliquo inter secandũ diuiso, sanguinis profusio tuũ opus remoretur, ac obturbet, uas ipsum funiculo excipito, uel nisi magnũ admodùm fuerit, penitus (ut Paulus consulit) abscindito, uel pręsidia sistendo sanguini (si nõ magno impetu prorumpat) dicata, applicato. Deinde ad inceptum opus reuertitor. Itaq; ubi in arctum strumæ basis uenerit, dextrè ac peritè ipsam præcidito, immissoq; indice, locum pertractato, ac diligenter scrutator, nũ & aliæ sint strumæ adiectæ, quas & eodẽ, quo supra diximus, modò, si quæ inuentæ fuerint, extrahito. Porrò modicũ sanguinis fluorẽ facilè compesces, admotis ijs, quæ facultatem habent exsiccandi, ut stupis, spongia, aut linamentis ex xylo, id est, cotone factis in aquã frigidã, uel acetũ, aut in miscellã ex utroq; (quã oxycraton uocant) infusis, & postea expresis. Sin sectio incruenta perstiterit, thuris polline eam repleto, linamentaq; imponito, ac pro linamentorum custodia, lanam uino madentem alligato. Quòd si uena aliqua amplior, & effatu digna

cum

cum radice, seu fundo glandulæ, uel strumæ, aut consimilis excrescentiæ pituitosæ, connexa sit, non ex basi ipsam excindere, sed funiculo excipere, ac constringere conuenit, quò particulatim citra periculum sua sponte excidat. Quo in casu per linamenta postmodùm curatio adhibenda erit. Esto autem uinculum ex materia aliqua non facilè putrescibili, cuiusmodi sunt fila, quę serica nuncupantur, aut graciles chordæ testudinum, aut aliorum instrumentorum musicorum. Quę enim facilè putrescunt, ea citò ab ijs quæ exceperunt, decidunt. Cæterùm si peracto opere, aliquid ex folliculo, seu membrana materiam prædictorum abscessuũ obuoluente, uel aliud extraneũ quippiam remanserit, iubet Albucasis illud assumendũ esse, implendo uulnus primis diebus xylo, id est, cotone, uel alio consimili, aqua salsa imbuto. Guido autem ut reliquias illas assumeret, hiantem sinum implebat, primùm quidem oui candido, alumine resperso, & inspissato. Postea uerò unguento Aegyptiaco, uel aliquo ex erodentibus, quæ in antidotario describentur. Porrò in omnibus huiusmodi operationibus apponenda sunt, quæ dolorem leniunt. Inter cætera autem communiter admouent stupas oui cãdido liquore, & rosaceo imbutas.

Si uena strumæ sit annexa quid faciendũ

Albucasis.

QVINTI canonis scopum ita assequeris: cutim caustico, id est, urente aliquo medicamine pro ratione magnitudinis excrescentiæ abrumpito. Verùm dum id moliris, summa cura obseruandum est, ne partes alias circumiacentes medicamen adurens attingat. Perbellè autem opus hoc absolues, admoto caustico ex calce, aut sapone. Hæc enim effectum suum intra duodecim horarum spatium feliciter adimplent. Quòd si diutius permanserint, nihil inde tamen periculi aut incommodi sequetur. Itaque caustico iam abrupta cute, & inducta eo in loco eschara, id est, crusta, per medium ipsius crustæ, abscessum recta linea in longum diuidito (incides autem uersus profundum, ferè ad uiuum usq;) & in sectionem, seu hians uulnus, linamentum, aliquo exedente medicamento (cuius generis est puluis asphodelorum) respersum, imponito. Porrò tametsi pleriq; ualde multa admoueant, quæ postea in antidotario recensebuntur: arsenicum tamen in hac re primatum obtinet, modò quis nouerit eo rectè uti: usus autem ipsius certus modus describi non potest, ut lib. 3. Therap. Galenus annotauit. Proinde non temerè eo utendum est. Quandoquidem medicamentum est supra modum uehemens, ac uiolentum, febres excitans, & multa alia praua symptωmata inducens. Adde quòd minima etiam quantitate adhibitum, mirum, & ferè incredibilem effectum præstat. Communis tamen eius modus, seu quantitas est, medietas grani unius frumenti triticei, in corpore quidem robusto, & particulis à principibus membris longè semotis: in debilibus uerò naturis, & locis iuxta principes partes sitis, minor quantitas admouenda erit. Vt autem in uniuersum pronuncietur, melius ac tutius est, parùm & sæpius ex eo offerre, quàm semel, & uice una quantitatem immodicam. Eius autem operatio, seu effectus durat, tres dies integros. Quare toto eo tempore, laborans uictum febricitantium seruare debet. Membrum uerò affectum, & partes circumiacentes, ad tutelam sui, & fluxionem (quã immoderatus calor excitare posset) prohibendam unguento quod populeon appellatur, aqua quoq; uel succo solani, & aceto, alijsq; id genus refrigerantibus illini, ac perfundi debent. Quando autem certò tibi constabit, glandulã iam corruptam esse, atq; assumptam (quod ex duritie & tumore crustæ inductæ deprehendes) tunc crusta à uiuo resoluenda erit, admoto scilicet butyro loto, & momento farinæ triticeæ inspissato, uel aliquo alio pingui, & unctuoso non salito, ut axungia suilla: ubi uerò crusta exciderit, si quicquam adhuc ex glãdula, lupia, aut struma remanserit, id assumendum erit erodente medicamento, ut puluere asphodelorum, aut unguento Aegyptiaco. At si nihil amplius supersit, more aliorum ulcerum ad cicatricem perducetur.

5. Corrosio & mundificatio.

Causticum ex calce & sapone.

Arsenicum.

Quantitas arsenici.

Quando crusta à uiuo resoluenda.

6. Ligatura & euulsio.

VT SEXTI canonis scopũ assequaris, uinculo serico, aut crinib. equinis deligandi sunt, huiusmodi abscessus, qui bases, seu radices habent in angustum uenientes, atq; indies magis ac magis prioribus uinculis, aut nouis adhibitis, stringendi, donec scilicet resiccati appareant, & sponte sua (ut de insertis, ac maioribus uasis implexis diximus) excidant. Adiuuandum autem erit uinculum aliquo exedente medicamento & desiccante. Demulcendus quoq; erit dolor oui candido liquore, rosaceo, unguento populeo, aut quouis alio doloris mitigatorio. Vbi autem sponte deciderint funiculi, modo quem suprà explicuimus, persanentur. Atq; hæc in uniuersum de abscesibus toto genere prẹter naturam consistentibus, à pituita præsertim ortum ducentibus, dicta sufficiant. Post quæ, non ab re factum putauimus, si propriam, ac peculiarem meliceridum, steatωmatum, ac atherωmatum curandi rationem subiecerimus: hæc enim & frequentisimè nostris corporibus incidunt, & alias quasdam sub se tumorum præter naturam species, seu differentias, nouis quibusdam, atq; apud ueteres prorsus inauditis nominibus, à neotericis appellatas, complectuntur, ut talpam, testudinem, natam, & id genus alia, quæ in præcedentibus à nobis explicata sunt.

De curatione atherωmatis, steatωmatis, & meliceridis.

IN ijsce tribus abscessuum generibus, quæ frequentisimè incidunt, steatωmate inquam, atherωmate, & meliceride, unum commune curationis consilium est, ut quod tunica illa, quam cystim appellant, continet, discutiatur, aut medicamẽtis totum unà cum tunica ipsa exedatur, aut sectione auferatur. Quidam autem ex ijs tumoribus triplici hac ratione curantur, ij nimirum qui liquidiorem humorem cõtinent, qualis est meliceris: aliqui duplici tantum, ut atherωma, quod & sectione tollitur, & medicamentis exeditur. Steatωma uerò nec discuti nec exedi potest, sed sola manus opera, hoc est, sectione dũtaxat, curatur. Porrò medicamentorũ, quæ discutiendi, ac dissipãdi uim habent in huiusmodi affectibus, materiã, inter hæc, quæ de strumis supra edocuimus, reperies. Priuatim uerò ac propriè meliceridas dissipat Paulus, quod cõtinet uuas passas exemptis acinis uiginti, squãmæ drachmas quatuor, parte fomẽtis prius nutrita imponitur. Aliud emplastrum ad meliceridas, quod ad Leonidã retulit Aëtius: accipit passularũ detractis uinaceis: libram unam, cumini minutisimè triti, uncias sex, nitri uncias tres, omnia simul in mortario subacta conficito, & alligato. Aliud eiusdem discussorium ad meliceridas: cõcipit salis ammoniaci, spumæ argenti, cerusæ, singulorum lib. I. ceræ, terebinthinæ, chalbanæ, opopanacis, singulorum unciam unam: rubricæ sinopicæ uncias sex, aceti heminam [hoc est, uncias septem & semissem] spumam argenti, cerusam, & sal ad exactum leuorem tritum, simul decoquito, deinde rubricam prius ex aceto tritam inijcito, & cum uniuersis liquabilia, postremò omnibus simul confectis, & refrigeratis, opopanacem & chalbanũ aceto soluta admisceto, & utere. Cæterùm si medicamentis exedentibus, quæ Græci septica uocant, humorem in eiusmodi abscesibus assumere uolueris, eos sicuti etiam, & strumas, medicamentis adurentibus cute superposita prius denudare expedit: è quorum numero (inquit Paulus) simplicius quidem est, quod constat calce uiua id est, aqua non extincta, sapone, & cinere lixiuij stillatitio. Aliud uarium magis, quodq; reconditum diu seruari potest: capit calcis uiuæ drac. quatuor, sphecles, id est, feculæ uini combustæ, nitri liquidi tosti, singulorum drachmas duas, minij seu rubricæ sinopicæ drach. unam cinere lixiuij stillatitio teruntur: ubi ad mellis liquidioris crasitudinẽ reducta fuerint, ter feruefacito, ut mediocrẽ cõsistentiã habeat, & pixide plũbea reponito, lixiuiũ super distillãs, ne cito nimis exarescat. Ergo circunfusam cutem eiusmodi medicamentis crustã inducentibus, primùm abrumpito

Quot, & quibus modis curentur prædicti abscessus.

Curatio per digerentia. Libro 4.

Libro 15.

Curatio per exedentia.

Lib. quarto.

Medicamentũ ualide exedẽs absq; morsu.

abrumpito: postquàm uerò crusta deciderit, exedentia adhibeto. Erodit autem ualidè citra uellicationem, & morsum, quod habet squammæ æris drachmas quatuor, sandarachæ [id est, arsenici rubri] drachmas duas, hellebori nigri tantundem cum rosaceo utitor. Aliud ad idem ualde efficax: erynaceorum combustorum, testæ sepiæ, auripigmenti, singulorum æquale pondus, rosaceo misceantur. Sed quæ adiacent, atque in ambitu sunt partes omnes, prius cerusa cum oleo delinito. Verùm enimuerò si tales abscessus chirurgico conatu, hoc est, sectione curare uoluerimus, in ea quidem curandi ratione, siue pultaceus, siue melleus, siue adiposus, siue cuiusdam alterius substantiæ humor, in eis contentus fuerit: una nobis intentio perpetua est, ut scilicet tunicam, qua humor concluditur, auferamus. Sed dum hoc molimur, impenso studio cauendum est, ut de strumis suprà diximus, ne temerè membrana uulneretur, aut dilaceretur, unde humor, qui in ea continebatur effusus, operationem impediat, & portio ipsius relinquatur. Si enim dissecta tunica, ac humore profuso, tumor subsederit, difficulter admodum tunica excoriari curarique poterit. Si uerò humoris aliquid relictum sit, periculum est, ne morbus reuiuiscat, & renascatur, quemadmodum & struma, cum portio ipsius relicta est. Quod si tale quid incidit, melius est, non consuere, & exedentibus medicamentis suprà positis, aut consimilibus reliquias assumere. Cæterùm si steatωma latiore sit apice, basi uerò angustissima tenuissimaque, omissis reliquis alijs superuacaneis auxilijs, totum à radice ipsa amputandum est. Ita enim (inquit Aetius) chirurgicum opus expeditissimum erit, & ulcus paruissimum, planumque reddetur, & curatio breuissimè absoluetur.

Curatio per chirurgiam.

Lib. 15.

De scirrhosis tumoribus, ex atra bile creatis. Cap. XIIII.

DIXIMVS de tumoribus ex sanguine, flaua bile, & pituita excitatis, de uerrucis quoque, & ijs, quos serosus humor, aut flatulentus spiritus procreauit: adhæc, de abscessibus qui ex pituitosa substantia maximè ortum habent, atque alijs toto genere præter naturam consistentibus. Proinde reliquum est, ut de ijs tumoribus agamus, quibus atra bilis, seu melancholicus succus generationis materiam præstat, cuiusmodi sunt scirrhosi, id est, indurati tumores, & cancerosi, quos cancros apostemosos uocant. Itaque, scirrhi sicuti & phlegmones, erysipelatis, & œdematis, gemina est recentioribus chirurgis differentia, uno scirrhi nomine comprehensa, nempe scirrhus uerus seu legitimus, & non uerus atque illegitimus. Porrò uerus scirrhus seu legitimus illis appellatur, qui ex melancholia naturali procreatur. Est aũt melancholia naturalis, boni sanguinis fex, ac ueluti limosa quædam superfluitas, hoc est, crassior quidẽ sanguis, cuius color niger est: sapor uerò acerbus, uel acidus, ut uomentibus eum non rarò innotescit: in massa quidẽ sanguinaria (in qua humores uniuersi continentur) existens, alendis partibus melancholicis à natura factus. Scirrhus uerò non legitimus, iuxta neotericorum placita, is est, qui ex melancholia non naturali procreatur. Est aũt melancholia non naturalis, quæ à modò descripta naturali degenerat, intra tamen limites suæ latitudinis permanens: quos si prætergrediatur, non iam amplius (inquiunt) melancholia, sed alius humor dicetur. Verùm melancholia, si in uniuersum definiatur, humor est frigidus, & siccus, ex crassiore (ut ait Guido) ipsius chyli portione progenitus. Cæterùm non naturalis melancholiæ quatuor differentiæ communiter statuuntur. Prima est, quando humor ipse melancholicus, qui naturalis dictus est, & quotidie gignitur in corpore dum animal sanitate fruitur, in propria sua essentia torretur, aduritúr ue, & putrescit, fitque bilis atra exquisitè. Talis enim (ut ait Galenus) ex humore atro supra modum adusto conflatur, habetque splendidum aliquid, ueluti bitumen, & pix. Hæc autem (uerè inquam atque exquisitè atra bilis nominata) acida est

Scirrhus duplex.

Scirrhus legitimus.

Melancholia naturalis.

Scirrhus illegitimus.

Melancholia nõ naturalis.

Nõ naturalis melãcholiæ 4 differentiæ.

1. Bilis atra exquisite. Ex immodice assato sanguine melancholico fieri bilẽ exquisitenigrã. Lib. 14. ther. & lib. de atra bile. Gal. com. 21. Lib. 4. Aph.

& in terram effusa uelut acetum feruet, & ipsam fermenti ritu eleuat, tum omni animanti iniucunda, adeò, ut ne mures quidem ipsi, aut muscæ eam gustauerint: non magis quidem, quàm copiosum salem, in quo nullum animans uitam peragit, ut mare quod mortuum appellatur, indicat. Porrò tum gignitur huiusmodi nigra bilis, cùm ille ueluti sanguinis limus (quam melancholiam naturalem diximus) diutius moratur in corpore, & neq; per aliquem sensibilem effluxum, neq; occultum excernitur: uerùm transmutatur, corrumpitur, & putrescit. Siquidem (inquit Galenus) hic humor ubi amplius incaluerit, aut propter putredinem, aut febrem inflammantem, nigram efficit bilem. Quæ quidem frigida est, quia terrestris, sed tamē caloris, non expers, quemadmodum & cinis, & acetum, apparetq; dum per aluū (ut contingit aliquādo dysentericis) excernitur, splendidior, ac nigrior ipso sanguine crassiore, & nigriore, quem humorem melancholicum appellamus. Splendet enim ueluti mortui maris bitumen, quod Iudaicum uocant.

Lib. 14. Ther.

Secunda species, seu differentia bilis atræ non naturalis est, quæ ex adustione aliorum humorum nascitur, ut illa quæ fit ex flaua bile uehementer usta. Quæ etiānum tantæ est malitiæ, ut & terram radat, & eam, more bilis exquisitè atræ, in altū attollat. Sed & muscæ ipsam, non secus, quàm uerè nigram bilem, refugiunt. Si sanguis quoq;, aut pituita in corpore uehementer incaluerint, & exurantur, efficitur etiam melancholicus humor, non naturalis per adustionem dictus, ut uoluit Auicenna. Verùm duæ istæ postremæ species (quæ scilicet per sanguinis, aut pituitæ assationem fiunt) Auicennæ mitiores sunt. Scribit autem Galenus illam bilis atræ speciem, quæ ex flaua bile uehementer assata generatur, deteriorem esse, quàm ea, quæ ex crassiore sanguine generationem habet: qui subsidenti in dolio uini feculæ, aut amurcæ, hoc est, fæci olei proportione respondet. Hæc enim mitior est, sed potissimùm, quoties nondùm traxit in animali morā, cum aliquo calore abundanti præter naturam. Verùm priusquàm in exactam atram bilem transmutetur, primò in uitellinam, secundò in porraceam, tertiò in æruginosam transit.

2. Bilis atra ex adustione aliorum humorum.

Com. 29. lib. 3 Prædictionū Hippocratis.

Tertia species melancholiæ non naturalis est, quæ originem sortitur à lapidosa quadam concretione, ut cùm ab imperitis medicis, uel chirurgis, erysipelata, & inflammationes (quas Græci phlegmonas uocant) aut quiuis alij tumores ex naturalibus humoribus procreati, admotis extrinsecus præsidijs, nimis uehementer refrigerantur, astringunturq;: uel cum ijsdem tumoribus, ea quæ ualenter nimis trahunt, digeruntq; medicamenta, applicantur. Tunc enim toto, quod in eis subtilissimum erat, dissipato, id quod reliquum est (nempe crassius) plus iusto desiccatum, lapidis duritiem cōsequetur, atq; in melancholicum humorem uertetur.

3. Bilis atra per congelationē (ut uocant) & indurationem.

Quarta melancholiæ non naturalis differentia exurgit, quando alius humor ipsi melancholiæ naturali permiscetur. Quod dum fit, dulcoratur, ac mitescit magis, nisi dum alterutra bilis adusta, huic cōmiscetur. Siquidem tunc uel acescit, uel amarescit, & erosionis non modicè particeps efficitur.

4. Bilis atra ex admistiōe.

Ex præcedentibus igitur colligere licet, quatuor tumorum præter naturam differentias nasci ex melancholia, seu atrabilario humore. Primò nanq; ex melancholia naturali (quam quotidie gigni in sanis diximus) fit uerus, ac legitimus scirrhus, apud Arabes sephiros nominatus, Græcis uerò σκίῤῥος, & σκληρὸς οὐκ ἀκριβὴς, hoc est, scirrhus non exactus, seu non exquisitus, qui tumor quidem est prædurus, & doloris expers, non omninò tamen insensibilis. Auicennæ impurus appellatur. Galenus tamen libro decimoquarto meth. med. tumorem ex humore melancholico conflatum, tunc propriè scirrhum, his qui de nominibus contendunt, condonat esse appellandum, cùm omninò sensus est expers. Cùm uerò nondùm omninò factus est insensibilis, scirrhosum potius tumorem, quàm scirrhum (si uelint) nominari.

Quatuor tumorum differentias fieri ex melancholia.

1. Verus scirrhus nō exquisitus

Secundò ex melancholia non naturali dicta per admistionem, tres aliæ tumorum differentiæ enascuntur: nempe scirrhus phlegmonodes, œdematodes, & erysipelatodes, quæ pro una tantùm differentia, hîc numerantur. Tertiò ex melancholia

2. Scirrhus phlegmonodes, œdematodes, erysipelatodes

melancholia non naturali facta per lapidosam quandam concretionem, generatur σκληρὸς ἀκριβὴς, id est, scirrhus exquisitus uel exactus, durus quidem, & omninò sensus atque doloris expers. Ab Auicenna purus nominatus, qui curationem non admittit. Quartò ex melancholia non naturali per deustionem omnes cancrorum species procreantur, tam ulcerati scilicet, quàm non ulcerati, de quorum genere est scirrhus cancrosus nominatus. Itaque scirrhus propriè dictus, tumor est durus, & indolens: non tamen omnino sine sensu, ab humore melancholico naturali, & minimè corrupto procreatus, ut recentiores definiunt chirurgi.

Scirrhus exquisitus.

4.

Scirrhus cancrosus.

Scirrhus propriè dictus quid?

De causis, signis, & iudicijs, scirrhi legitimi.

CAVSAE scirrhi, ut & aliorum tumorum præter naturam, triplices sunt. Primitiua scilicet, ut est praua uiuendi ratio, crassum, & melancholicum sanguinem generans, coaceruansq;. Antecedens, ut succus melancholicus in corpore collectus, à liene (cuius officium est hepar à crasso illo, & lutoso sanguine expurgare) malè attractus, & extra corpus minimè, ut debebat, expulsus. Coniunctæ, humor ipse melancholicus in laborante particula impactus. Signa ipsius scirrhi præsentis, Guidoni sunt tumor durus, & ualenter renitens, color inter rubrum & nigrum medius: cuiusmodi color fuscus est. Hunc cùm in corporis partibus sæpe incidat, plærique medicorum (ut Galenus inquit) pelidnon, hoc est, liuidum uocant. Ad hæc, si uenas euidentiores membrum laborans habet, exaltatas eas à crasso, & nigriore quodammodò sanguine, cuiusmodi per aluum aliquando nō paucis hepaticorum excernitur, uidere licebit. Sed iam scirrhus impurus, & cancrosus erit. Hæ enim notæ, quas hîc ad scirrhum accommodat Guido, cancri propriè sunt notæ apud Galenum libro decimoquarto methodi: Non ineptè tamen scirrho adaptari possunt, hoc uno dempto, quòd uenas tumentes & exaltatas non habet scirrhus, ut cancer, nisi scirrhus fuerit (ut diximus) cancrosus. Quippe non rarò scirrhus in cancrum degenerat, cùm ab eadem fiant materia, succo scilicet melancholico. Propriè igitur scirrhi legitimi notæ sunt, tumor durus, pertinaxq;, ac tactui resistens, in quo & hebes sensus adest. Adde, quòd & aliæ notę apparent, quæ melancholicum humorem in corpore subesse testantur. Tumores uerè scirrhosi ab initio, & dum adhuc prima rudimenta concipiunt, magna ex parte exigui apparere solent: procedente uerò tempore paulatim augentur, & maiores fiunt. Ex ijs quidam unum duntaxat membrum occupant. Alij uerò eo membro, quo prius infestabant, relicto, ad aliud postea transferuntur, Quod dum fit, nominatur tunc uitium ferinos Auicennæ. Præterea huiusmodi tumores melancholici, ut plurimū si ritè tractentur, resolutione terminantur, nonnunquam indurata manent, & non rarò in cancrum (quod pessimum est) degenerant, ac transmutantur.

CAVSAE scirrhi legitimi tres.

1.

2.

3.

NOTAE scirrhi.

14. meth. medendi.

Guido notas cancri tribuit scirrho.

IVDICIA scirrhi.

1.

2.

Ferinos.

3.

Veri ac legitimi scirrhi, non tamen exquisiti, & in tophaceam duritiem omnino insensibilem concreti curatio.

CAETERVM absolutam induratorum huiusmodi tumorum præter naturam, qui ueri scirrhi, non tamen exquisiti, nominantur, curationem tribus intentionibus assequemur. Prima conuenientem uiuendi normam præscribit. Secunda materiam antecedentem, seu præcedentem (id est, quæ parata est statim morbum efficere) tollendam monet. Tertia coniunctæ (ut uocant) materiæ, & morbum iam cōmittentis uacuationem moliendam esse nobis insinuat. Itaq; (ut in uniuersum dicatur) uitam eorum qui scirrho laborant, sobriam, & moderatam, & quæ ad calidum & humidum declinet, in rebus seu (ut dicunt) non naturalibus instituito. Ergo alimenta euchyma, id est, boni succi, & probū

Tres intentiones in curatione scirrhi legitimi obseruandæ.

1.

2.

3.

1.

Viuēdi ratio.

Euchyma.

Panis optimus. sanguinem generantia exhibeto. Panem igitur triticeum, probè subactum, & moderato igne in furno coctum, quicq; fermenti aliquid habeat, & salis quod satis est, præscribito. Vinum. Vinum substantia tenue, & odoratum deligito: crassum uerò, nigrumqúe uitato. Oua. Oua sorbilia, pullos, capos, gallinas, & eorum iura præbeto. Carnes. Perdices, phasiani, coturnices, capreoli iuuenes, uituli lactantes, & anniculi uerueces, laboranti in delitijs sunto. Olera. Ex oleribus, id quod Arabes aspanar, nos uerò nomine paulùm mutato, spinacium dicimus, lactucas item, lupulum, boraginem, & buglossum, atque id genus alia, quæ sanguinem expurgant, & puriorem reddunt, ne aspernator. In summa, ea omnia, quæ sanguinem melancholicum suapte natura pariunt, fugito. Ea autem Galeno libro tertio de locis affectis capite sexto ferè sunt, caprina, bubulaqúe caro, magisqúe hircina, & taurina. Carnes. Sed maximè asinorum, chamelorumqúe carnes, item uulpinæ, caninæqúe. Limaces. Leporum quoque, sed multò magis aprorum. Præterea limaces, si frequens sit eorum usus: atque omnes terrestrium animalium carnes sale conditæ. Pisces. Aquatilium quoque carnes, ut thunni, balenæ, uituli marini, delphini, canis, atque cetaceorum omnium. Olera. Ex olerib. autem, brassica ferè sola huiusmodi sanguinem gignere consueuit. Quemadmodum & arborum germina, ubi uel muria, uel oxalme condiuntur, præcipuè lentisci, terebinthi, rubi, & rubi canini, qui Græcis cynosbatos appellatur. Leguminum uerò omnium maximè lentes, inter melancholicos cibos numerantur. Mox panis furfuraceus & qui ex typha atque uitiatis seminibus factus est quorum apud quasdam nationes usus, loco frumenti habetur. Præterea uina crassa, nigracq; aptissima sunt, ut ex ipsis melancholicus humor fiat: præsertim, si quis abundè ipsa ingerens, oblata occasione in multo calore corpus contineat. Vetus denique caseus, ubi fortè fortuna in corpore fuerit supercalefactus, facilè huiuscemodi parit humorem. Hæc ex Galeno hactenus.

[Margin: ὀξάλμη fit ex aceto & sale. Legumina. Panis. Typha exile est triticum, specie siligini nō dissimile. Vinum. Caseus.]

Sanguinem adurentia. Cauendum insuper est, à retorridis assis quoque, & frixis uehementer exiccatis, Item salitis, acidis, & acribus (ueluti sunt allia cepe, piper, sinapi) & alijs id genus omnibus, quo sanguinem adurunt. Animi παθήματα. Vitare etiam oportet iram, mœsticiam, uigilias, sollicitudines, atque immoderatas exercitationes. Exercitatio. Animi tranquillitas, ac lætitia magnoperè est expetenda: summacq; ope nitendum, ut quotidie Inanitio. uenter deijciat. Hactenus de primo scopo. Vt autem quod secundus scopus nobis proponit, consequamur, præcipit Auicenna, corpus uniuersum uacuandū esse: tunc uenæ sectione, si sanguis niger ad modùm, & crassus apparuerit: tum medicamento purgante, quod bilem atram exigat: cuiusmodi sunt Mesuæ, epithymum, senna, polypodium, fumus terræ (qui Græcis capnos uel capnios, & fumaria Latinis appellatur) lupulus, uolubilis. Item cassia fistula, myrabolani Indi, lapis lazul, qui Græcis cyaneus, Romanis cæruleus dicitur. Diasenæ, diacatholicon, hiera Ruphi. Hæc enim omnia humores melancholicos per aluum expurgant. Sed hæc, quæ ad pharmaceuticen, & diæteticen attinent, chirurgi metas excedunt: His igitur medicæ artis professoribus relictis, ad tertiū scopū properabimus, quem sanè nos assequemur, si quod præter naturam in particula est, totum uacuetur. Quæ communis quidem, ac prima indicatio est omnium, qui præter naturam consistunt tumorum: in quibus utique adhuc non sunt geniti porri. Modus autem uacuationis eius proprius est, circa quem circumspectum, & maximè attentum esse curantem oportet. Siquidem materia eiusmodi tumorum naturæ tam malignæ est, ut in duritiem ueluti lapideam abeat, si temerè resoluatur. Si uerò plus quàm par est, eam emollias, periculum sanè imminet ne ipsa corrumpatur, & scirrhus in cancrum degeneret. Sequendum igitur in hac re, Galeni ac Pauli (qui de hac re ante Auicennam scripserunt) consilium est. Nempe ut scirrhosis ipsis affectibus, nullum uehementer excalfaciens siccansqúe medicamentum applicetur. Nullum item quod duntaxat emolliendi, atque humectandi uim obtineat. Quod enim (inquit Galenus libro secundo ad Glau-

[Margin: 2. Vacuatio materiæ antecedentis. — 3. Vacuatio materiæ coniunctæ. — Materia scirrhorum caute tractanda. — Galenus.]

ad Glauconem) superfluum humorem habet, nihil omninò dissoluit: quod uerò minimum, plus quàm oportet, exiccat. Hinc non omnino absurdè præcipiebat Auicenna, alternatis uicibus ad hos induratos tumores, modò emollientibus, modò digerentibus per halitum, utendum esse. Verùm quoniam id & tædiosum, & factu ut oportet perdifficile est, satius ac tutius Galeno uisum est, medicamentis mistam facultatem habentibus ad horum curationem utendum esse. Eodem enim tempore, quod induratum est molliemus, & sensim per halitum digeremus. Illis tamen ab initio, aliquid quòd modicè reprimat, erit admiscendum. Porrò ad hanc intentionem Auicenna quamplurimas remediorum formulas instituit: uerùm quoniam ea magis dicata sunt scirrhis ex phlegmone, aut erysipelate impendio refrigeratis (ut in sequenti capite ostendemus) procreatis illis relictis, assume medicamentum à Rase libro septimo ad Almansorem descriptum, facta tamen prius ab initio aliquali influẽtium humorum (domesticis quibusdam repellentibus admotis) repressione. Rasis autem medicamentum ad hunc modum habet: „ Accipe bdellij, ammoniaci, galbani, singulorum partes æquales, terantur in mortario, cum oleo de ben (quod Græci balanum myrepsicen, Latini glandem unguentariam uocant) aut de lilio. Deinde sume mucilaginum fœnigræci, seminis lini, & ficuum, pondus omnium prædictorum: terantur omnia simul, donec in unum coëant, & fiat emplastrum. Galenus ad eam rem magnopere commendat corticem radicis althææ (quam inquit, uulgus dendromalachen, quasi dicas, arborescentem maluam uocat) anserino, uel gallinaceo adipe liquatam, & cum eo contusam atque in cataplasmatis formam redactam. Quòd si tumor ad suppurationem spectet, summoperè cauendum est, ne particula laborans calorificis auxilijs, aut quouis alio modo irritetur. Ita enim facile cancer accerseretur. Si uerò aperiatur tumor, materia iam in pus conuersa, ab usu unguenti, quod diachylon nominatur, minimè tibi discedẽdum fuerit. At si in lapideam duritiem degenerauerit, ad ea auxilia, quæ sequenti capite describentur, erit recurrendum.

Medicamenta scirrhis accõmoda.

Rasis medicamentum ad scirrhos emolliendos & discutiendos.

Galeni cataplasma. 14. Therap.

Si scirrhus ad suppurationẽ spectet.

De scirrho illegitimo non exquisito, ex vehementi refrigeratione, aut exsiccatione originem sortito.

QVando medicorum imperitia, inflammationes (quas Græci phlegmonas appellant) aut erysipelata impendiò refrigerantur, & astringuntur, aut admotis medicamentis, uehementer trahentibus, & per halitum digerentibus, temerè resoluuntur, tunc totum id, quod in eis tenue magis ac subtile erat, dissoluitur, dissipaturqúe: quod uerò reliquum est, uelut congelatur atque impensius resiccatum, lapideam duritiem assequitur, fitqúe tandem affectus, qui Græcis scirrhωsis uocatur. Cæterùm contingit quandoque particulam aliquam indurari propter tensionem quam sustinet ex flatibus, aut humore quopiam aquoso, ut suprà dictum est, dum de tumoribus flatuosis & aquosis ageretur. Nonnunquàm & tophacea durities in particulis quibusdam oboritur, propter priuationem humiditatis, & nimiam desiccationem, ut in duritia iuncturarum, & porris in articularijs morbis, ac doloribus, procreatis. Verùm enimuerò hìc duntaxat agemus de scirrhis, seu induratis tumoribus, qui ex phlegmone, aut erysipelate, paulò antè commemorato ortum traxerunt, aut etiam ex œdemate impendiò refrigerato, & astricto. Atque eos non absurdè scirrhos ex coincidentia procreatos nominauerimus,

Scirrhus illegitimus quomodo generetur.

1. Duritiei in particulis causæ.

2.

3.

De signis & iudicijs scirrhi non legitimi, ac prorsus exquisiti, ex concidentia creati.

SCirrhi non ueri, seu illegitimi, & non omninò exacti, notæ sunt, tumor durus, uix sensibilis, id est, quasi sensus, & doloris expers, corporis colorem ad

Scirrhi illegitimi, & non exquisiti.

IVDICIA. 1. unguem repræſentans ex melancholia non naturali ortum ducens. Hic nec prorſus incurabilis eſt, nec facilem ſanè curationem admittit. Siquidem humor, unde huiuſmodi uitium contrahitur, lentus, ſeu glutinoſus, craſſuſq́ue eſt, aut (ut Galenus ait) utriuſque rationis particeps, qui particulis induratis infartus, ſolui contumaciter repugnat. Vbi præſertim reſoluta ex ipſo ſubtiliori humiditate, quod reliquum eſt, exiccatum lapidoſumq́ue efficitur. Scirrhus uerò exquiſitus, & qui omninò ſenſu uacat, curationem non recipit. Si tamen aliquo modo iuuari poſsit, humectandi ratione id præſtari debet. Durities quoque ex nimia exiccatione, & maraſmo, hoc eſt, conſumata prorſus ſiccitate inſanibilis eſt: ſatis enim eſt prohibere, ne ultrà ſiccitas procedat. Sed & ſcirrhi in quibus pili enaſcuntur, quiq́ue magni ſunt, ac uehementer duri, & corporis colorem referunt: nec ſanantur, nec unquam permutantur, ut ſcriptum reliquit Auicenna.

2. Scirrhus exquiſitus curationem non admittit. 3. Scirrhi incurabiles.

Curatio ſcirrhi illegitimi, & non exquiſiti.

Summa curãdorum ſcirrhorum.

CVrandi uerò eius communis indicatio eſt, ut quod præter naturam in particula eſt, totum uacuetur. Modus tamen uacuationis eius proprius eſt, ut in libro decimoquarto metho. Galenus annotauit. Nam detergere (inquit) id quod contumaciter inhæret, oportebit. Quòd ſi quis ijs quæ uehementer trahunt, digeruntq́ue, medicamentis uacuare tentet, nec ijs quæ excalfaciant, & humectent, molliat ac liquet: huic paucis primis diebus egregiè proceſsiſſe curatio uidebitur. Scirrhus enim manifeſtò decreuiſſe apparebit. Cæterùm quod de affectu reſtabit, id inſanabile erit: ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat digeſto diſsipatoúe quod reliquum eſt, ueluti lapidoſa concretio linquitur. Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum uehementer excalfaciens ſiccanſúe medicamentum idoneum eſt. Sed ea tantùm, quæ cum molliendo, hoc eſt, præter quod molliant, digerere etiam commodè poſſunt. Cuiuſmodi ſunt, tum ceruina medulla, tum uitulina, tum ſeuum hircinum, taurinum, pardale, & leoninum. Ex adipibus uolucrum commendatur in primis anſerinus, quem proximè ſequitur gallinaceus & phaſianicus. Ad hæc, ammoniacum thymiama, id eſt, ſuffimen, galbanum, & bdellium utrunque, magiſq́ue Scythicum, quanto, uidelicet eſt humentius. Styrax quoque qui humentior eſt, & pinguis. Radix etiam althææ, quam uulgi more dendromalachen, id eſt, arboreſcẽtem, ſiue arboream maluam (quòd altè à terra erigatur, & in hortis conſita, arboreſcat) Galenus appellauit: & ſylueſtris maluæ, quæ paſsim naſcitur, folia modicè antè decocta, cum anſerino adipe, aut gallinaceo, uel ſi horum facultas non ſit, ſuillo contuſa, ad hanc intentionem apprimè ſunt idonea. Prohibet autem Auicenna axungias ſalitas: & prædictis addit maſtichen, ladanum œſypum humidam, ſtrygmenta gymnaſiorum, quæ ſordities balneorum appellant ſtercus aſininum, & feces oleorum de lilio, de alchanna, quod cyprinum uocant, & de cherua, quod Græcis κίκινον, Latinis uerò ricininum dicitur. Cæterùm curatio quæ per acetum adminiſtratur, utilis eſt huic uitio, hoc eſt, ſcirrho iam adulto, & cum præparata iam ſub mollientibus pars fuerit, ut etiam Galenus annotauit. Siquidem (inquit) aceti uis, modò ea quis modicè & debito tempore utatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ſeu craſſos humores diſſecans, ac reſoluens. Sin uel immoderatius, uel in tempore non idoneo, tenuiores partes uiolenter aſſumens, id quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit. Sed & ſi quis eo diutius utatur, ſubſtantiam ipſam ueruorum delibeuerit. Ob id igitur nec ſæpe ac inter initia, nec longo tempore medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt utendum. Eam ob rem Galenus Cercilij puerum, cui ex eryſipelate nimis infrigidato, & uehementer aſtricto, tumor durus, ac ſcirrhoſus in toto femore relictus fuerat, ita curabat. In primis femur perfudit oleo ſabino,

Medullæ. Seua. Adipes.

Galenus 14. meth. med. Dendromalache.

Strigmenta gymnaſiorũ. Oleum ricininum. 14. meth. medendi.

De aceti uſu in uarijs ſcirrhoſis partibus.

Lib. 2. ad Glauc.

Oleũ ſabinũ.

no, quod omniũ eſt tenuiſsimũ cuius loco hodie utunt oleo ſambacino, quod uulgus iaſminũ uocat. Poſtquã uerò partẽ ſic fouiſſet, ammoniacũ thymiama, hoc eſt ſuffimentũ, quod pingue, & non uetuſtũ eſſet, prædictis medullis, & adipib⁹ remiſtũ adhibuit. Poſt hæc ammoniaco pinguiſsimo, aceto acerrimo diſſoluto, circumlenit totũ femur, iuſsitq́ puerũ altero crure ſalire, quò plus in id alimẽti ferretur. Itaq; relaxantibus, quæ molliorẽ tumorẽ reddebant, & digerentibus, ſeu reſoluẽtibus ita uiciſsim, ac moderatè utẽdo, puerũ curauit. Verùm in tendonibus, & ligamentis ſcirrho obductis, aceto ex Galeni conſilio ad hunc modum utendum eſt. Lapis igni candens, aceto acerrimo extinguendus eſt: & ſi quidem haberi poteſt, pyrites: ſin eius copia non eſt, molaris, quem Græci mylitem uocant. Deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum uapore calido, in hoc pars affecta commoueri debet, ut uaporem aſcendentem recipiat, à quo ſcirrhus diſſoluatur: atque exinde rurſus medicamen quod emolliat imponendum. Oleo tamen, non aqua quotidiè ab initio omninò laborans particula perfundenda eſt. Eſto autem id oleum haudquaquam aſtringens, ſed planè tenuium partium, cuiuſmodi ſabinum eſt. Interdum autem incoquenda oleo eſt, althææ radix, ac ſylueſtris cucumeris, & ſi qua eſt eius generis alia. Sanè plurimi hac curationis ratione pauco tempore perfectè ſanati ſunt, adeò ut multis ferè (inquit Galenus) magicum opus uideretur. Ex his igitur conſtat, curationi quæ per mollientia fit, tum in tendonibus tum in ligamentis cum ſcirrhoſæ fuerint, aliquid incidentium debere admiſceri. Ex quorum numero uel in primis acetũ eſt. De medicamentis autem, quæ uim molliendi duritiès obtinent, diffuſius alibi tractabimus.

Tendonum & ligamẽtorum ſcirrhoſorum curatio ex Gale. & Pau. Lib. 14. Therap. & 2. ad Glauc.
Pyrites lapis.
Lapis mylites.
2. ad Glauc.
Lib. 6.

Capita curationis ſcirrhoſorum tumorum.

1\. SCirrhum, qui reſoluta atq; abſumpta humiditate in rophaceam duritiem cõcreuit, ſenſuq́ omnino caret, cuiuſmodi eſt quem exquiſitum Galenus uocat, tanquam immedicabilem curare ne aggreditor.

2\. Scirrho non exquiſito (qui non ſine ſenſu quidem omninò eſt, ſed ægrè admodùm ſentit) medicamenta quæ tepido calore ac mediocri humore prædita ſunt, hoc eſt, quæ emolliendo moderatè digerant, adhibeto.

3\. Vehementer digerentia, atq; immodicè exiccantia partibus ſcirrho laborantibus, ne unquàm admoueto. ijs enim ſubtilior humiditas reſoluitur, quod uerò reliquum eſt, exiccatum lapidoſumq́ efficitur.

4\. In duris, ac denſis partibus ſcirrho obſeſsis, cuiuſmodi ſunt tendones, atque alijs etiam in locis, ſi affectus iam inueteratus eſt: medicamenta quæ diſſecent atque incidant, cuius generis eſt acetum, emollientibus & moderatè digerentibus miſceto.

5\. Scirrhoſam quoq; partem hanc, duram ac denſam, & quamuis aliam diuturno ſcirrho affectam, ſuper uaporem calidum, quem molaris lapis, id eſt, quo frumentum molimus, igni candens, acerrimo aceto perfuſus, emittit: collocari, ſub indeq́ uerſari iubeto.

6\. Quotidiè etiam oleo aliquo tenuium partium, in quo cucumeris ſylueſtris aut althææ radix, aut anethum uiride & recens, aut id genus aliud incoctum fuerit, affectam partem perfundito.

7\. Eiuſmodi deſiccantia, incidentia, ac craſſos humores reſoluentia, modicè, id eſt, non ſæpe nec longo tempore, atq; opportunè, hoc eſt, nõ inter morbi initia, & interpoſito remollientium uſu, prædictis ſcirrhoſis partibus admoueto.

8\. In ſumma, ſcirrhos omnes qui nondum callum contraxerunt, medicamentis quæ commodè digerendo emolliunt, curato.

9\. Scirrhoſi lienis, atque etiam iecinoris curationem, medicorum prudentiæ committito.

De canceroso tumore, quem vulgò cancrum apostematosum vocant.
Cap. XV.

Cācri nomen ad duo morborū genera extenditur.

1.

2.

Cācer ex quo humore gignatur.

Cancer sine ulcere.

Cancer cum ulceribus.

Cancrosi tumoris descriptio.

Quare cancri nomē hoc uitium sibi adoptarit.

CANCRI nomen medicis & chirurgis æquiuocum est eius enim significatio ad duo morborum genera extenditur. Nempe ad cancrosum tumorem (quem uulgò cancrum apostemosum uocant) tam euidentem, hoc est in summa corporis parte hærentem, quàm absconditum, hoc est in penitioribus & latentibus corporis partibus, ut in sede, palato, aut sinu muliebri conditum, & ad cancrum ulceratum. Porrò uterqúe affectus gignitur ex atra bile, seu melāchólico humore, hoc est, eiusmodi naturæ succo, cuiusmodi est fex in uino, & amurca in oleo, ut decimoquarto Therapeutices, & libello de tumoribus præter naturam, Galenus testatum reliquit. Vbi autem mitior fuerit humor huiusmodi melancholicis, latentem, seu occultum, ut appellant, cancrum, sine ulcere progignit. Si uerò acrior malignior qúe contingat, cutim erodit, & cancrum facit cum ulcere, de quo in sequentibus dicemus, quando scilicet de ulceribus agemus. Hîc autem solùm sermonem faciemus de cancro non abdito, id est, in extimis partibus constituto, & nondùm exulcerato, qui & ipse quandoque occultus Galeno dicitur. Est igitur cancer quo de hîc agitur, tumor durus, inæqualis, rotundus, uenosus, id est, uenas habens in circuitu turgidas, & exaltatas, liuescens, siue fuscus, & (ut Paulus ait) colore magis, quàm inflammationes, nigricans: calidus, sed non adeò ut inflammationes: subitò accrescens, ægros maximè fatigans, & perpetuo ferè dolore affligens, Græcè καρκῖνος & καρκίνωμα dicitur. Hanc autem appellationem huic morbo indiderunt tam Græci quàm Latini, à cancro aquatico animali, quoniam circa hunc implentur & intenduntur uenæ, cancrorum pedibus, à glomere illo corporis descendentibus persimiles. Nonnulli uerò inde sic nuncuparunt, quod difficillimè ab his partibus, quas obsederit, euellatur, quemadmodùm cancer aquaticus animans. Hic enim loco, quem semel apprehenderit, pertinaciter hæret. Adde quòd & hic tumor cancri animalis colorem repræsantat, nempe subnigrum. Cæterùm prima cancri istiusmodi rudimenta, tam confusa interdum, exiguaq; sunt, ut uulgus ipsum latere possint: uix enim dū adhuc incipit, ciceris aut fabæ magnitudinē æquat. Quare nihil miri est (inquit Galenus) si uulgus tunc lateat, non secus profectò quàm stirpes, quæ è terra iam exeunt: quando hæ quoq; peritis tantùm agricolis agnoscuntur. Posteà uerò in tantam molem attollitur, tamq; uehementia, & magna & cunctis euidentia affert symptomata, ut ne puerum quidem clam sint. Itaq; tunc nemo de appellatione ambigit, sed nominant uno assensu omnes eiusmodi affectum, cancrum, quoniam (ut diximus) uenæ in hoc morbo ex utraq; parte intumescunt, distenduntur q; ac figuram omninò similem cancro repræsentant.

Cancri notæ per initia confusæ atque obscuræ.

Lib. 14. Therap. medendi.

Signa & iudicia cancri euidentis, & non vlcerati.

NOTAE cancri euidentis non ulcerati.

IVDICIA

I.

CAncrosus tumor (ut superius dictum est) duritiam habet, & inæqualitatē, quæ tactu facilè deprehēditur. Colorem præ se fert liuidum, siue fuscū, qui inter rubrum & nigrum medius est, Græci pelidnon uocant. Circa locum cancro affectum, aliqua quasi puncta sentiuntur: interdùm etiam torpet Celso. Venas ostendit in circuitu tumentes, & exaltatas, cancri animantis pedum modo. Nōnunquàm etiam in quibusdam delitescunt. Tactusq; is locus, alijs dolorem affert, in alijs eū non habet. Renixus quoque huic tumori ualens est Galeno 14. Therap. Ad hæc extraneam quandā caliditatem habet. Cancer, seu carcinωma à toto genere morbus est grauis, & perniciosus. Vix enim unquàm propter succi crassitiem consanescit, utpote q nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgatione cedat. Sed & tanta eius uitij est malignitas, ut mitiora planè contemnat

temnat

temnat remedia, illisq; (ut dici solet) medium unguem porrigat: uehementioribus uerò, ueluti cardo irritetur, excandescatq; atq; efferatur. Id uitium in qualibet corporis parte oriri cõsueuit, sed maximè (ut Cel. ait) in partib. superiorib. circa faciem, nares, aures, labra, & mãmas fœminarum, atq; earũ præcipuè, quæ à natura purgationem menstruorum nõ habent. Sed & uiris plærunq; accidunt cãcri, quibus assuetæ per mariscas purgationes supressæ sunt: per has enim turbidus, ac crassior sanguis (unde prima uitium hoc rudimenta accipit) expurgari à natura consueuit. Porrò cùm humor ipse melãcholicus feci uinariæ proportione respondens, in particulã aliquã defluit, ibiq; impactus manet: interdùm uarices facit, aliquando uerò cãcrum, utpote cùm ipse deferbuerit. Cùm uerò ad cutim uniuersam expellitur, fit is morbus quem elephantẽ nominãt, ut libro secũdo ad Glauconem Galenus annotauit. Est itaq; cancer particularis quædam elephantiasis, quàm uulgus malè lepram appellitat. Quanto autem sanguis ex quo ortum habet cancer, crassior fuerit ac nigrior, tantò (inquit Galenus) deterior passio erit. Cancer autem iam confirmatus (ut dicitur) atq; inueteratus, curationem non admittit, nisi radicitus extirpetur, aut per sectionem scilicet aut per ustionem: uerùm qui in penitioribus corporis partibus constituti sunt cancri, talem curationem non desyderant, ut sequente aphorismo nos edocuit senior ille, medicorum facilè princeps Hippocrates, inquiens: „Cancros occultos omnes melius est non curare: curati enim citius pereunt: non curati uerò, longius tempus perdurant. Experientia nanque (ut in commentario huius aphorismi Galenus testatur) compertum est, omnes qui huiusmodi cancros sectione, aut ustione curare tentarunt, illos magis irritasse, & breui homines interemisse. Soli itaque cancri illi curationẽ huiusmodi admittunt Galeno testante, qui in summa corporis parte hærent, qui qúe exulcerati sunt, & adeò laborantes fatigant, ut ipsi ultrò chirurgi manum efflagitent: & simul in talibus partibus consistant, quas resecare & exurere unà cum radicibus possis. Voco autem radices cancri cum Galeno eas, quæ plenę sunt sanguine melancholico, uenas, & undique uersum ad loca circumstantia extenduntur. Cæterùm ex cancro non ulcerato, nõ raró fit ulceratus, putrescente scilicet spacio temporis humore, in uasis delitescente, uel irritato à medicamentis inconsultè admotis affectu. Hunc autem exulceratum cancrum pessimum esse iudicant omnes & ueræ curationi (quæ omnia molitur & agit, ut laborans particula ad sanitatem perducatur) prorsus ineptum. Hic enim ad perfectam atque absolutam sui curationem mordentia, aspera ac uehementia desyderaret medicamenta. Atqui (ut diximus) talibus magis irritatur, efferaturq;, tantum abest ut sub ijs uel mitescat, uel consanescat, Proinde satis fuerit si cancros non ulceratos, etiamnum summa corporis occupantes, præsertim maiores & iam inueteratos, prohibeamus augeri, à perfecta quidem curatione manum subtrahentes. Quod & superiore aphorismo nos cõmonuit Hippocrates. Cancros enim eos, qui sine exulceratione fatigant, etiam (Galeno authore) occultos nominauit. In quibus sanè exulcerationem minantur, uehemens caliditas, & pulsatio.

[Margin: 2. Lib. 5. Galen. lib. 2. ad Glauco. 3. 4. Aph. 38. lib. 6. 8. Qui cancri radicitus tolli debeant, & qui non. Radices cãcri. 9. Cancer exulceratus pessimus affectus. 10. 11. Quæ notæ in cancro futurã èxulceratione portendant.]

Curatio cancri non exulcerati adhuc incipientis, & nondum inueterati, summa corporis occupantis.

CVratio cancri non exulcerati, & adhuc recentis, tres habet scopos præcipuos. Primus est humoris melancholici generationem prohibere. Secundus est succum melancholicum per totum corpus dispersum uacuare. Tertius humorem qui locum affectum occupat uel regerendum, uel digerendum omninò, ad hęc, particulæ laboranti robur asserendum esse insinuat.

PRIMVS scopus seu prima intentio, quæ est prohibere, si fieri potest, ne de cætero succus melancholicus in uenis colligatur, perficitur ea uiuendi ratione

[Margin: Triplex curãdo cancro scopus proponitur. 1. 2. 3. 1. Primus scop⁹.]

Victus ratio tenuis sit, boniq; ſucci.

ad unguem obſeruata, quæ ſuprà in cap. de ſcirrho legitimo nominato præſcripta eſt. Id autem inter cætera maximè, ac præcipuè obſeruandum eſt, ut ijs qui hoc affectu laborant, ea alimeta offerantur, quæ refrigerandi atque humectandi uim ſortita ſunt: quæq́ue probum ac tenuem ſuccum in corpus ingeſta, generant. Cuiuſmodi ſunt, cremor hordei, piſces ſaxatiles, omnis generis aues, præterquàm paluſtres: ouorum, ſed maximè ſorbilium (quæ Græci ῥοφητὰ uocant) lutea, & quæ eius generis ſunt alia. Quod ſi caliditas effatu digna, citra febrem tamen in particula laborante affuerit, lac bubulum à quo butyrum fuerit extractum, uel ſerum lactis tutò offerri poteſt. Sed & olera quæ refrigerantis atq; humectantis naturę ſunt, ueluti malua, atriplex, blitum, & quando tempus tulerit, cucurbita, item citrulli, & borago, illis in cibum permittuntur.

2. Secundus ſcopus. Humoris melancholici uacuatio. Epithymum.

SECVNDVS ſcopus, qui eſt, totum corpus ab humore melancholico, unde uitium hoc originem traxit, repurgare, completur purgantibus medicamentis uacuandæ atræ bili accommodis, in capite de ſcirrho ſuperius enumeratis. Inter quæ (quod ad rem præſentem attinet) principatum obtinet epithymum (quod Romani inuolucrum uocant) pondo drachmarum quatuor in ſero lactis mulſaúe exhibitum, ut Galenus præcepit libro decimoquarto methodi medendi. Ea autem quantitas epithymi uel paulò maior, tertio quoque die offerẽda eſt, ut ſcilicet melancholicus humor qui in uenis collectus eſt, & cancro generationem dedit, ſic ſenſim atque ex interuallo uacuetur. Quandoquidem uniuerſum ſimul euacuare uix datur. Sed nec ſemper prohibere poſſumus, ne deinceps eiuſmodi ſuccus in corpore generetur, & in uenis colligatur. Itaque materiæ eiuſmodi antecedentis purgatio, ſic per initia quidem ſimplicium aliquo per uices molienda eſt. Deinde (ſi res ita expoſtulet, & ſimplicium exhibitione parum proficitur) compoſitorum aliquo, cuiuſmodi eſt Galeni medicamentum atræ bilis uacuandæ dicatum, quod ex duobus, & triginta ſimplicibus eſt compoſitum, uel hiera Ruffi, & Auicennę, quæ nigrum ueratrum recipit. Nec ab ijs quidem ita repetitis purgationibus prius deſiſtendum eſt, quam totus ille ſuccus melancholicus in uenis collectus eductus fuerit, & pars tumore huiuſmodi cancroſo obſeſſa ad naturalem ſtatum omninò ſit reducta. Quod ſi nihil obſtiterit, hoc eſt, ſi ætas & uires permiſerint, non inutile etiam fuerit in cancris ipſis ſanguinem mittere, demùm (ut dictum eſt) purgare: & ſi fuerint mulieres, menſtrua euocare, ſiquidem nondum quinquageſimum annum attigerint, ut libro ſecundo ad Glauconem Galenus nos admonuit. Hæc ſecunda indicatio omnium prima eſt Galeno, quæ uerò primo loco poſita eſt, ſecundũ ordinem ſibi iure uendicat. Communis namq; (inquit) indicatio curationis in cãcro eſt: humorem, unde uitium eſt natum, illico uacuare: mox uerò prohibere, potiſsimum ſi fieri poteſt, ne de cætero eiuſmodi ſuccus melancholicus in uenis colligatur. Sin id fieri nequit, ſaltem eum omninò ex interuallis uacuare & ſimul particulam firmare, ne quid humorum redundantiæ ad eam confluat.

Sensim ac blãde, non ſemel atque affatim purgandum in cancro.

Hiera Ruffi. Hiera Auicennæ.

Sanguinis miſsio.

Lib. 14. meth. medendi.

3. Tertius ſcopus.

TERTIA igitur indicatio (quæ omnibus eiuſmodi affectibus ex fluxione creatis, communis eſt) nobis inſinuat humorem, qui in particulam affectam procubuit, uel regerendum eſſe uel digerendum omninò: ad hæc particulam firmandam eſſe, ne quid humorum redundantiæ, ad eam confluat. Porrò repellendi quod influxit tempus accommodum erit, in principio quidem, tam in ipſo purgationis tempore, quam antè. Vbi uerò iam totum corpus exquiſitè purgaueris, tunc digerendi dabitur occaſio. Verùm ſi mediocris tantum purgatio pręceſſit miſtam habere facultatem quod applicabitur medicamentum conueniet, reprimentem ſcilicet, & digerentem. Sanè, ut has intentiones ritè aſſequaris deligenda tibi erunt medicamenta, quæ uiribus quidem ſint mediocria, qualitate uerò minimè mordentia. Talia enim huiuſmodi affectibus ſolũ ſunt idonea. Nam quæ imbecillas uires habent (ut Galenus ait) nullum operæpretium efficiunt,

Quid in principio & ſimul ipſo purgationis tempore agendum.

Quod aptum medicamentum cancris.

Lib. 14. Therap.

efficiunt,sed uincuntur. Quæ uerò ualentiore sunt facultate,uehementer quidem tenuiores,quæ in uenis sunt, sanguinis partes,uel digerunt,uel retrudunt: crassas uerò & melancholicas,quas feci prius assimilauimus,nec euocant, nec reprimunt: quin potius eas assoluendum, ac discutiendum contumaces reddunt.Ad sanandos igitur incipientes cancros,mediocrium uirium medicamentis est opus,quæ scilicet nec propter imbecillitatem uincantur, nec propter effectus uehementiam,ualenter sanguinem incrassare ualeant. Adhæc item (ut dictum est) quæ omnino haud mordeant. Quandoquidem uitij malignitas ab ijs qua mordens irritatur,ac (ut dici solet) efferatur. Cæterùm cùm materia ex qua ortum habent cancri, magna ex parte crassa sit, repulsioni ac etiam resolutioni contumax siue inobediens, multæqúe malignitatis particeps, sat fecerimus (ubi saltem periculum ex chirurgia timuerimus, ne curari affectus aliter posit) si usu prædicantium medicamentorum, exustis elotisqúe metallicis (ut Galenus consulit) acceptorum, ipsos augeri prohibeamus, & præsertim si maiores fuerint:aut iuxta Auicennæ sententiam,eos ab ulceratione uindicemus. Ad quas intentiones libro secundo ad Glauconem succum solani,& medicamen ex pompholyge constans,aut quod ex chalcite fit (diapalma uulgò appellatur) magnopere Galenus cõmendauit. Proinde & Theodoricus ad eam rem unguẽtum instituit diapompholygos nominatum,quod eidem recipit olei rosarum,ceræ albæ ana uncias quinque, succi granorum rubrorum, solani uncias quatuor,cerusæ lotæ uncias duas,plũbi usti,& loti, pompholygos (quæ tuthia uulgò dicitur) ana unciam unam,thuris unciam semis.Refert quoque Galenus libro primo, περὶ συνθέσεως τῶν φαρμακῶν κατὰ τόπους, id est, de cõpositione pharmacorum secundum loca,qui myamir ueteri interpreti inscriptus est, unguentum quoddam ex Apolonio, ad manantia capitis ulcera, quæ Græci achoras uocant,institutum: quod ad eiusmodi cancrosos tumores apprimè utile esse affirmat. Recipit autem olei [uel rosacei, uel omphacini, id est immaturi] heminam,quæ Græcis cotyle dicitur, quod in pilam plumbeam infusum tantisper [sub sole] cochleario etiam plumbeo agitari debet,aut pistillo plumbeo teri, donec crassescat,nigrescatqúe,adeò,ut plumbi colorem referat. Deinde seorsum conterito, litargyri libram unam, cerusæ tantundem, & cum oleo commisceto,ac fiat unguentum.Porrò quantum ualeat facultas plumbi,pręsertim cõbusti, & eloti in omnibus cancrosis dispositionibus, satis superq; nouerunt omnes,qui de hac re periculum aliquando fecerunt, & qui attentè legerunt quæ scribit Galenus de plumbo (quod molybdos Græce eidem dicitur) libro nono de simplicium medicamentorum facultatibus. Ad eandem morbosam dispositionem laudarunt Paulus & Auicenna emplastrum & cãcris fluuiatilibus, præsertim si parem modum cadmiæ receperit. Cancrorum igitur fluuiatilium crematorum,& cadmiæ par modus in pollinem coactus inspergitur,aut cãcrorum cinis unà cum cerato inspergitur.Sed & idem Auicenna iubet minutos cãcros, in quibus locis apprehendi possunt, radicitus esse extirpandos, excidendosúe:facta uero excisione,huiusmodi crasiorem sanguinem circumquaq; exprimendum esse,deinde cauterio locum esse adurendum. Hoc enim reliquias materiæ dissipat & assumit,membrum roborat, & hæmorrhagiam prohibet. Galenus etiam ante Auicennam cancros interdum per chirurgiam extirpandos esse permisit,libro decimoquarto methodi medendi,ut de cãcro ulcerato posteà dicemus. Verum enimuerò,tametsi curationem hanc,quæ per chirurgiam fit, Galenus & Auicenna permittunt:ad uitandum tamen hæmorrhagiæ & ulcerationis,imò uerò & uitę ægrotantis periculum,ea omissa,curandi rationẽ præscriptam,quę solis leuibus,& quasi adblandientibus medicamentis fit,tanquam tutiorem,& minus calumniæ oppositam amplecti,atque ea sola contenti esse debemus. Quandoquidem,si eiusmodi tumor cancerosus qui iam in

Succ° solani.

Diapompholygos. Diaphenicide seu diapalma.

Vnguentum diapompholygos Theodorici.

Apollonij medicamentum. Hemina capit uncias 7. & semissem.

Plumbi uis mirabilis in cancrosis tumoribus.

Paulus lib. 4. ex Archigene.

Chirurgia in cancris temere non adhibenda.

molem insignem creuit, qua sanis partibus coniungitur, totus circuncidatur, statim immodicæ profusionis sanguinis, propter uasorum magnitudinem, maximequé arteriarum periculum imminet. Quas si laqueis (inquit Galenus) intercipias, consortij iure aliæ partes afficientur & ingenti dolore cruciabuntur. Addè, quòd excisa carcinωmata (ut Celsus ait) etiam post inductam cicatricem tamen reuerterunt, & causam mortis attulerunt. Sin eius mali radices exurere uelis, neq; hoc quidem sine graui iactura uicinarum partium fiet, præsertim si iuxta principes partes exustio fiat. Itaq; cācri maiores, & qui iam inueterauerint, neq; ferro temerè adurendi sunt, neq; scalpello excidendi, sed blandè potius ac leuiter (ut diximus) tractandi. Plæriq; enim nullam uim adhibendo, qua tollere id malum tentent, sed imponendo tantùm leuia medicamenta, quæ quasi blandiantur, quò minus ad ultimam senectam perueniant, non prohibentur. Reliqua quæ ad huius operis complementum, seu absolutam de cancro tractationē attinet, ex tractatu de ulceribus, capite de cancro ulcerato requirenda sunt.

Lib. 5.

Capita curationis cancri non vlcerati adhuc incipientis, summa corporis occupantis.

1. IN cancro incipiente, & qui ex humore non admodùm crasso constat, nec uenas ualde tumentes exerit, humorem melancholicum, unde hoc genus uitij nascitur, à toto corpore in primis uacuato.
2. Ergo, si ætas, & uires ferant, secta in cubito uena, sanguinem primùm, quantū res ipsa efflagitat, mittitò.
3. Deinde medicamenta bilem atram per aluum exigentia, initio blanda & mitiora: postea uerò uehementiora paulatim uim eorum augendo, laboranti exhibeto.
4. Si menstruæ purgationes in mulieribus ante quinquagesimum annum, aut mariscæ tum in eis, tum in uiris, ex interuallis sanguinem fundentes, suppressæ sint, illas modis omnibus prouocato.
5. Interim tenuem uictus rationem, & quæ probum succum ac minimè melancholicum generet, instituito.
6. Si prohibere non possis, quò minus succus crassus & melancholicus in uenis colligatur, eum ex interuallo, tum simplicibus tum compositis medicamentis uacuato.

Præcedentes aphorismi ad medicum spectant: qui vero sequuntur, ad chirurgum pertinent.

7. Remedia affectæ parti ante purgationem, & in ipso purgationis tempore repellentia: ubi uerò corpus integrè repurgatum est, digerentia: uiribus mediocria, & qualitate minimè mordentia, adhibeto.
8. Ergo solani succum, uel medicamentum ex pompholyge, aut quod ex chalcite constat (diapalma uulgò appellatur) atque id genus alia dolenti loco admoueto.
9. Quòd si per chirurgiam cancrū sanare audebis, melancholico humore prius medici consilio repurgato, quod uitiatum est prorsus excindito, & sanguinem satis multum effluere sinito, crasrioremq; ex uicinis partibus exprimito, atq; affectum tandem similiter reliquis ulceribus sanato.

FINIS LIBRI PRIMI INSTITVTIONVM CHIRVRgicarum, de tumoribus præter naturam, Ioan. Tagaultio Vimaco Medico authore.

GENERALIS

GENERALIS DIVISIO VVLNERVM, IN LIBRVM SECVNDVM CHIRVRGICARVM INSTITVTIONVM IOAN. Tagaultij Medici.

V*Nionis solutæ nomina ac differentiæ Galeno lib. quarto metho. medendi sunt:*

Trauma	id est,	Solutio quædam ex uulnerando in carnosa parte relicta.
Helcos,		Vlcus, etiam in carne,
Catagma,		Fractura in osse.
Spasma,		Conuulsio siue distensio, in neruo.
Apospasma,		Auulsio in ligamentis.
Rhegma,		Ruptio in musculis.
Thlasma,		Collisio, uel contusio in uasis propriè.

Soluunt etiam continuum.

Ecchymωsis siue ecchymωma.	Dicitur quasi inhumoratio, quæ fit, cùm sanguis subter cutem effunditur, & coit: affectus plurimum unà cum contusione ruptionemq; incidens.
Anastomωsis.	Id est, oris uasorum apertio.
Diapedesis.	Id est, transcolatio, subultus, aut exilitio. Fit tunica ipsa uasorum sanguinis rarefacta, aut gracilium uasorum ore adaperto, & sanguine tenuato. Ad anastomωsin ferè reducitur,
Anabrosis, seu diabrosis.	Id est, erosio. Venis aut arterijs intrinsecus accidit, ex succo aliquo, cui mordens natura insit.

Species solutionis continui apud Auicennam, fen. 2. lib. primi, sunt.

Nihil refert si speciem, uel differentiam hic dixeris.

Excoriatio, & sacrificatio,	In cute.
Vulnus siue plaga,	In carne recens & cruenta.
Vlcus	In carne cum pure.
Punctura	In neruo.
Incisio	In osse secundum latum.
Apertio	In uenis & arterijs.
Scissura,	Secundum longum in osse.
Contusio,	Numerosa continui solutio in osse.
Attritio,	In extremo musculi.
Ruptura,	In panniculis, & diaphragmate.
Fractura,	In ossibus.

Et quædam aliæ.

VVLNERVM DIFFERENTIAE.

Plagarum, seu cruentorum adhuc vulnerum, differentiæ Guidoni, & alijs nostræ ætatis chirurgis, à tribus potissimum sumuntur: Nempe.

1. A natura particularum, in quibus consistunt.
2. Ab essentia ipsius solutionis continuitatis.
3. A proprijs differentijs ipsius solutionis unitatis, ex uulnere excitatæ.

1. *Vulnerum differentiæ, è natura particularum sumptæ.*

Vulnus in parte similari.
Vulnus in parte instrumentaria.

Vulnus in parte similari.

Molli.
Dura.
Mediocri,

Vulnerum differentiæ à parte similari affecta.

Vulnus in parte similari molli.
Vulnus in carne.
Vulnus in pinguedine.
Vulnus in parte similari dura.
Vulnus in osse.
Vulnus in iunctura.
Vulnus in parte consimili mediocri.
Vulnus in neruo.
Vulnus in tendone.
Vulnus in ligamento.
Vulnus in arteria.
Vulnus in uena.

Vulnerum differentiæ à parte organica affecta.

Vulnus in parte organica, seu instrumentaria.
Vulnus in parte principe.
Vulnus in parte principi seruiente.
Vulnus in parte principi non subministrante.
Vulnus in parte principe.
Vulnus in corde.
Vulnus in cerebro.
Vulnus in iecinore.
Vulnus in parte, principi parti ministrante.
Vulnus in aspera arteria.
Vulnus in œsophago, siue gula.
Vulnus in uesica, &c.
Vulnus in parte principi alicui membro non subseruiente.
Vulnus in naso.
Vulnus in aure.
Vulnus in oculis.
Vulnus in manu.
Vulnus in pede, &c.

2. *Vulnerum differentiæ, sumptæ ab essentia ipsius solutionis continuitatis.*

Has & sequentes differẽtias fatius prosequemur in tractatu sequenti de ulceribus.

Vulnus simplex, Id est, cum nullo alio affectu complicatum.
Vulnus compositum. { Id est, cum alio quopiam uno, multisúe affectibus consistens.

3. *Vulnerum simplicium differentiæ sumptæ à proprijs differentijs ipsius solutionis vnionis, seu diuortij continui.*

Vulnus magnum,
Vulnus paruum,
Vulnus breue,
Vulnus longum.
Vulnus latum,
Vulnus angustum.
Vulnus in superficie,
Vulnus profundum.
Vulnus æquale,
Vulnus inæquale.
} Spatium, quantitas, seu magnitudo diuisionis.

Vulnus rectum.
Vulnus obliquum.
Vulnus retortum,
Vulnus uncum.
} Figura.

Sunt & aliæ adhuc differentiæ vulnerum, sed extrinsecus accedentes à Galeno sumptæ.

1. Agenera-

1. A generationis ratione.
2. A situ seu loco in eadem parte affecta.

1. *Differentiæ vulnerum à generationis ratione.*
Vulnus diruptum.
Vulnus incisum.
Vulnus partim incisum, partim diruptum.
Punctio nerui. Præcisio nerui.
Præcisio uenæ. Præcisio arteriæ.

2. *Vulnerum differentiæ à situ, seu loco in eadem parte affecta.*
Vulnus secundum longitudinem.
Vulnus secundum transuersum.
Vulnus in principio musculi.
Vulnus in fine musculi.
Vulnus in medio musculi.

His accedunt & aliæ differentiæ, sed impropriè dictæ, à complexu vulneris.
1. Cum symptωmate.
2. Cum morbo.

1. *Vulneris differentiæ à complexu cum symptωmate.*
Vulnus crucians seu dolorosum.
Vulnus dolore uacans.
Vulnus pruriens, id est, cum pruritu affligens.
Vulnus cum delirio.
Vulnus cum impotentia membri.
Vulnus cum syncope.
Vulnus cum sanguinis profusione.

2. *Vulneris differentiæ à complexu cum morbo.*
Vulnus cum intemperie.
Vulnus cum phlegmone:
Vulnus cum erysipelate.
Vulnus cum carne supercrescente, &c.

Reliqua ex diuisione de ulceribus sunt requirenda.

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM IOANNIS TAGAVLTII MEDICI, IN QVO GENERATIM DE PLAGIS seu cruentis uulneribus tractatur.

LIBER SECVNDVS.

Quid vulnus, quæ sint species solutæ vnitatis, quod vulnerum differentiæ, & à quibus sumantur. Cap. I.

VLNVS (VT RECENTIORES DEFINIVNT chirurgi) solutio est continuitatis recens, cruenta, sine pure, seu putrefactione, in particulis mollioribus extrinsecus incidens. Hanc unionis, continuitatisúe solutionem non modo Auicennæ interpres, sed & omnes communiter plagam etiam appellant. Cæterùm in hac definitione solutio continuitatis (quæ & unitatis diuortium, ac diuisio appellatur) generis locum sibi uendicat: quippe quæ communis morbus sit, tum simplibus (quas & similares uocamus) tum compo

Vulneris definitio.

Definitionis uulneris examinatio.
Genus.

Galen. lib. 1. de morb. & ſympt. Auerr. 2. & 3. col.

Differentiæ.

ſitis ſeu organicis particulis. Primo tamen ac magis propriè ſimilaribus particulis conuenit atque attribuitur, quàm cōpoſitis. Reliqua quæ in definitione ſubnectuntur, differentiæ rationem habent: nempe recens, cruenta ſiue ſanguinolēta ſine pure ſeu putrefactione, quæ omnia ad differentiam ulceris poſita ſunt: quod quidem iuxta recentiorum placita, iam antiqua eſt unitatis ſolutio ſiue diuiſio, cum putri quadam humorum colluuiæ ſeu putrefactione, & abſque ſanguinis profuſione. Poſtrema definitionis particula, utpote in partibus mollioribus facta, ſiue incidens, adiecta eſt propter fracturas, quæ in duris partibus, cuiuſmodi ſunt oſſa, contingunt. Porrò iuxta hanc generalem particularum corporis humani diuiſionem, quidam chirurgiam bimembrem fecerunt. Alia enim eſt (inquiunt) quæ in carne, alia quæ in oſſe ſuas operationes exercet. Carnis enim nomine muſculos, neruos, uenas & arterias etiam intelligunt. Quæ omnia ſub mollibus & mediocribus particulis alij comprehenderunt. Dictionem extrinſecus in fine definitione adiecimus, ad differentiam ſolutionis unitatis, quæ fit à cauſa interna. Cæterùm ſolutionis continuitatis multæ ſunt ſpecies, in ſecunda fen. primi canonis Auicennæ enumeratæ. Vulnus, inquam, ulcus, apertio, ſciſſura, exciſio, punctura, inciſio, fractura, contuſio & id genus alia. Quorum deſcriptiones & differentiæ ſuis locis addentur. Nomina autem ſolutæ unitatis apud Galenū ſunt ἕλκος, id eſt, ulcus quod in carne eſt: κάταγμα, id eſt, fractura in oſſe: σπάσμα, id eſt, conuulſio ſiue diſtentio in neruo: ἀπόσπασμα, id eſt, auulſio uel diuulſio in ligamento: ῥῆγμα, id eſt, ruptio in muſculis: θλάσμα, id eſt, colliſio uel contuſio in uaſis propriè. Soluunt etiam continuum ἐκχύμωσις ſiue ἐκχύμωμα, id eſt, ſanguinis ſubtercutem effuſio & coitus, plurimùm unà cum contuſione, ruptionequé incidens, de qua latius in ſequentibus dicemus: ἀνάστομωσις, id eſt, oris uaſorum apertio, quatenus facit ecchymoſin: διαπήδησις, id eſt, tranſcolatio, ſubſultus, aut exilitio, quæ ad anoſtomoſin reducitur: ἀνάβρωσις, id eſt, eroſio, quæ & διάβρωσις dicitur. Porrò non adeò magna, atque anxia cura ipſorum nominum habenda eſt, modò res ipſa de qua agitur, intelligatur. Itaque ſæpius nomen unum pro altero ponitur. Vulnus enim & ulcus apud eos, qui Græcorum libros in Latinum ſermonem conuerterunt, idem omninò ſignificant, modoqúe unum, modò alterum pro re eadem uſurpatur. Apud eos uerò, qui Arabica Latina fecerunt, uulnus & ulcus aliquid inter ſe diſcriminis habent. Hi namque uulnus uel plagam appellant, ubi nondùm eſt pus: ulcus uerò, ubi iam pus adeſt. Et ſanè qui Græcos ſequuti ſunt rectius, quam qui Arabes ſunt imitati cenſuerūt. Vulnerum ſiue ulcerum duæ ſunt duntaxat primæ ac maximæ differentiæ Galeno, in quarto libro Therapeutices. Omne namque ulcus ſiue uulnus, uel abſente cauſa, quæ ipſum excitauit, conſiſtit, uel efficientem ipſam cauſam ſecum annexam habet. Solutionis autem huiuſmodi continuitatis ſpecies, ſed præſertim uulneris, potiſsimas ac præcipuas ſuas differentias à tribus Guidoni, ac illius ætatis chirurgis deſumuntur.

Solutæ unitatis uariæ ſpecies, apud Auicen.

Nomina ſolutæ unitatis Galen. lib. 4. metho. medendi

Vulnus & ulcus pro eodē.

Vulnerū duæ differentię primæ.

Differentiæ uulnerum à tribus potiſsimum ſumuntur.

I. A natura partium.

Diuiſio partium.

PRIMO à natura particularū, ſiue à locis affectis, in quibus conſiſtunt. Quędam enim (ut libro tertio artis paruæ refert Galenus) fiunt in partibus conſimilibus, ſiue homiomeris: quædā uerò in organicis, ſiue inſtrumentarijs. Aliæ item in mollibus particulis, aliæ in duris, aliæ uerò in mediocribus, id eſt, in ijs quæ inter duras & molles ambigunt. Quæ in particulis mollibus contingunt: aliæ quidem ſunt in carne, aliæ in adipe ſiue pinguedine. Ex ijs uerò, quæ in duris fiunt partibus, aliæ oſium ſubſtantiam occupant, aliæ iuncturas ipſas. Denique quæ in mediocribus particulis incidunt, quædam in neruis, tendonibus, & ſyndeſmis, id eſt, nerueis ligamentis ſiue copulis: quædam in uenis & arterijs conſiſtunt. Quæ autem organicas partes inuadunt, aliæ in principalibus membris fiunt, ut in corde, cerebro & hepate: aliæ uerò in ijs, quæ principibus ipſis particulis ſubminiſtrant, ut in aſpera arteria, œſophago ſiue gula, & ueſica: aliæ item in

non

non subseruientibus ipsis principijs seu principalibus membris, ut in auriculis, pedibus, manibus, oculis, naso, & id genus alijs. Differunt quoque uulnera siue plagæ, pro telorum ac rerum à quibus inferuntur uarietate, ut in sequentibus dicetur.

SECVNDO sumuntur differentiæ solutionis continuitatis, sed præsertim uulnerum ab ipsius morbi essentia, ut Galenus docuit libro tertio methodi medendi. Quædam enim solutio unitatis simplex est, quædam uerò composita. Ac simplex quidem appellatur, si nec morbus ullus, nec symptoma simul adsit cum ipsa. Composita uerò, quando duos uel plures affectus secum adiunctos habet, ut à Galeno scriptum est libro quarto Therapeutices: quod & in sequenti capite, ac rursus in tractatu de ulceribus dicetur. Scribit autem ad hunc „ modum Galenus loco nuper citato: Omne ulcus [siue uulnus] aut solum est, „ ipsumq; per se nullo nec cum eo simul inuadente, nec ipsum præcedente, aut se- „ quente alio affectu, aut cum alio quopiam uno, multisúe consistit. Quorum alij „ non modò statim ab initio ulcus excitarunt, sed etiam nunc maius efficiunt: alij „ eius sine quo non, ut ad curandi opus rationem obtinent.

2. Ab essentia morbi.

TERTIO desumuntur uulnerum differentiæ, à proprijs differentijs ipsius solutionis unitatis ex uulnere excitatæ. Cæterùm propriè eiusmodi differentiæ sumuntur rursus ab ipsa uulneris natura, ut Galenus nobis indicauit libro tertio methodi medendi. Nempe à spatio seu quantitate diuisionis, ut à magnitudine & paruitate, æqualitate & inæqualitate, profunditate & superficie, breuitate & longitudine. Item à figura, ut à rectitudine & obliquitate. Ad hæc à generationis ratione, ut quia totum sit incisum, uel totum diruptum, uel pars incisa, pars dirupta. Et ab id genus alijs, quæ fusius in tractatu de ulceribus, qui hunc proximè sequitur, explicabuntur. Porrò ab huiusmodi differentijs, iudicia, curandi indicationes, auxilia quoque, & modus curationis omninò desumuntur, ut ex sequentibus manifestum euadet. Itaq; non satis est primas illas indicationes quæ ex affectibus desumuntur, nouisse. Hæ namq; principium tantùm sunt, & (ut sic dicā) carcer, unde medendi ratio promouet. Nulla aūt prorsus ipsius medicinę artis portio, aut certè nec magna, nec propria, aut ratione digna, sed quæ etiā (ut tertio Terapeu. ait Galenus) plebeis sit cōmunis, & nota. Non ergo satis est nosse, quid ex prima indicatione agendum sit, sed & particulares indicationes diligenter consyderandæ sunt: cuiusque scilicet particulæ substantiam æstimando, tum actionem tum usum situmque. A quibus procedens, non solùm quod sanari non potest, præuidebis: sed etiam quod recipere sanitatem potest, de inueniendis ei remedijs facilè deliberabis. Solus igitur is meritò morborum est curator, cui facultas est illa remedia inueniendi, ex quibus perfici posit quod à prima indicatione suggeritur. Eritque hoc ipsum primum artis opus, ut intelligas, sperarené id, quò tendis, debeas, an secus. Eius autem rei duplex cognitio est Galeno, nec potest addi ratio tertia. Altera per experientiam, cui longo usu est opus. Altera per ipsius rei naturam, quam ratione quadam, & methodo disquirimus, perpendendo scilicet non modò corporis uniuersi, sed etiam afflictæ particulæ temperamentum, & reliqua quæ modò diximus.

3. Differentiæ sumptæ à natura uulneris.

Galenus. 3. Therap. Indicatio quæ à morbo sumitur, principiū tantum est methodi, quæ de medendo instituitur. Cognitio quę habetur per ipsius rei naturam quæ perpendat. Morborū uerus curator quis. Primum artis opus esse ut cognoscas an sperari posit quod destinas Lib. 3. meth. medendi.

De causis, signis, & iudicijs vulnerum. *Cap. II.*

TAMETSI Galenus libro secundo de morbis & symptomatis omnes solutæ unitatis (qui morbus est omnib. partibus communis) causas sumatim in duas reuocat: (aut enim, inquit, extrinsecus irruūt, aut ex ipso corpore oriuntur:) recentium tamen uulnerum, prout huiusmodi, id est quatenus recentes ac cruentæ plagæ sunt, causę censentur, quęcunq; extrinsecus aduenientia uulnerare, perforare, incidere, abrumpere, contundere

Solutæ cōtinuitatis causæ uniuersales. 2.

Haly.

ac distendere possunt. Has autem uulnerũ causas speciatim expreſsit Haly Abb. sermone quarto regalis dispositionis, dum ait: Vulnera fiunt, uel à corpore inanimato, ut ense, baculo, lapide, aut alio quouis simili: aut ab animato, ut uenenatorum animalium pũctura, aut ferarum morsu. Ex quibus aliæ rursus sumuntur uulnerum differentiæ. Quandoquidem alia incisiones, alia contusiones, alia uerò morsuræ dicuntur. A quibus etiam curandi indicationes nobis suggeruntur, per accidens tamen. Demonstratum namque est à Galeno libro quarto methodi medendi, nullam externarum, uelut (ut nunc loquuntur) primitiuarũ causarum curationis indicatricem esse, sed huius indicationem ab ipso affectu initium habere. A nullo enim, inquit, eorum quæ adhuc non permanent, indicatio sumi eius, quod ex usu sit, potest. Verùm quoniam ad eum affectum noscendum, qui omninò tum rationem tum sensum lateat, sæpe cogimur de externa causa inquirere: opinatur uulgus hanc quoq; sanationis rationem indicare: quod planè secus est. Nam quod adhuc non est (ut causa externa) curationem non desyderat. Quippe rei præsentis tantum est curatio, ut eius quod futurum est prouidentia. Quòd si id, quod amplius non est, curationem non postulet, neq; sanè ab eo ulla sumi potest curandi indicatio. Siquidem absurdum sit (ut Galenus ait) aliud esse quod curandi rationem præscribat, aliud quod curetur, & econtrà. Nihil igitur ad curationis indicationem conducit, externa causa cognita, sicuti nec tempus ipsum, sed ad præsentis duntaxat affectus (qui nostram fugit notitiam) cognitionem. Quare dicere indicationem curationis ab externa causa, quæ uulnus excitauit, desumi, omni modo est absurdum. Quod enim nec nunc lædit, nec læsurum timetur, id ab utroque artis munere, tum eo quod curat, tum eo quod prouidet, excesſit. Itaque (ut breuitur dicam) ubi præsentis affectus nihil latet, nulla iam externæ causæ, sicuti nec temporis, est utilitas.

Externæ causæ curationẽ non indicant sed affectum.

Rei præsentis est curatio nõ absentis. 3. methodi statim ab initio.

De signis & iudicijs vulnerum. *Cap. III.*

NOTAE uulnerum non aliunde petendæ sunt, quàm ex iudicio sensus, sed uisus maximè. Iudicia uerò seu signa prognostica ipsorũ, sicuti etiam & omnis solutionis continuitatis, desumuntur ex substãtia, usu, atque actione affectæ cuiusque particulæ. Et præterea ex propria ipsius dispositionis siue affectus essentia. Item ex symptωmatis, quę uulneribus ipsis accedunt, ut ex sequentibus patebit.

NOTAE & iudicia uulnerũ unde petantur.

ITAQVE iudicat Gale. libro quarto Therapeutices, quòd magna & grauia uulnera non mediocre afferunt periculum. Trifariam autem uulnera ipsa, ut reliqua omnia uitia grauia magnaq; redduntur. Nempe uel propter afflictæ partis præstantiam siue præcellentiam, uel propter affectus magnitudinem, uel propterea quòd sunt cacoëthe, id est, maligna, contumacia ac rebellia. Hinc uulnera, quæ in capita accepta sunt, aut intra thoracem, intraúe etiam peritonęum penetrauerunt, non paruum periculum aduehunt, potiſsimum si quid interiorum unà sit uulneratum.

Vulnera trifariam magna & grauia reddi.

QVINETIAM cacoëthe esse, quæcunq; in articulis accepta uulnera sunt, id quoque (ut Galenus inquit) omnes ferè sciunt: empirici quidem ex sola ipsa experientia. Qui uerò corporis naturæ scientiam comparare studuerunt, ex ipsa uulneratarum partium natura. Vbi tendones, & nerui, & carne uacua, atque ossea loca sunt, hic doloris, uigiliarum, conuulsionis, & delirij periculum instat. Ad hæc uulnera, quæ adeò magna sunt ut suturis indigeant, aut si non his, certè deligatura, periculo non uacant. Cuiusmodi sunt ea quæ principales musculos per transuersum penitus diuidunt, magnasqúe uenas, neruos & arterias, atque etiam medullas ipsas discindunt, ac contundunt. Primùm (nempe partis læsæ præstantiam) hoc aphorismo nobis expreſsit Hippocrates. Vesica descissa [id est ma-

Vulnera in articulis Cacoëthe esse. Lib. 14. Therap.

Vulnera quæ suturis indigent, periculo non uacare

Præstantia partis. 18. Lib. 6.

» est magno atque profundo uulnere diuisa] aut cerebro, aut corde, aut septo
» transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, leta-
» le est. Tertij uerò, utpote cacoethiæ, mentionem fecit ille idem ἀρχιατρὸς alijs in aphorismis: ubi tradit eos, quibus tumores in ulceribus apparent, non admodùm conuelli neque insanire: uerùm his derepente euanescentibus, quibusdam conuulsiones & distentiones fieri: quando scilicet uulnera à tergo infestant: quibusdam uerò insaniam uel lateris dolorem acutum, uel suppurationem, cùm scilicet in partibus anterioribus, quæ uenosæ sunt, atque arteriosæ, uulnera contigerint: uel intestinorum difficultatem (quam sanguineam nominant) si tumores sunt rubicundi, id est, sanguinei. Idem mox subiungit, quòd si in uulneribus præualidis, siue fortibus & prauis, tumor non appareat, malum est ingens, hoc est, noxa est magna. Etenim in his suspicari licet materiam, quæ uulneribus decumbere assolet, auerti ac transmutari in sedem aliquam principem. Vulnera autem praua hìc appellari ab Hippocrate (ut Galenus ait in commentario) existimandum est, quæ sunt in capitibus aut finibus musculorum & maximè neruosorum. Nam in capitibus musculorum, musculis nerui adnascuntur, ex finibus autem tendones oriuntur. Cæterùm nomine periculi in præcedentibus, intelligitur mors, uel totius corporis, uel particularis membri, quę quidem uitę est priuatio: aut (ut dicunt) maleficium, aut læsæ partis impotentia perpetua & inexpugnabilis, hoc est, priuatio sensus ac motus, ac propriæ actionis ipsius: adeò, ut non amplius membrum aut particula corporis propriè nuncupetur, sed denominatiuè (ut aiunt) & æquiuocè, ueluti lapideus oculus, aut æreus: ut uoluit Arist. libro secundo de anima, & quarto Metheo.

Aphor. 65. li. 5.

Tumores de repente deturnescentes, malũ portendũt.

Aph: 65. lib. 5.

Praua uulnera.

Nomine periculi quid significet.

PORRO iudicij huiusmodi uulnerum cognitio, apprimè necessaria est cuicunque chirurgo, sed ei maximè, qui ex decreto magistratus, super acceptis uulneribus in prohibito conflictu, ac illicita pugna iudicium rectum ac æquum ferre cõpellitur. Itaque ante omnia scire debet chirurgus, quæ uulnera letalia sint,
» ac insanabilia: quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Est enim
» prudentis hominis (ut rectè nos admonet Celsus) primum eum, qui seruari non
» potest, nũ attingere nec subire speciem eius, ut occisi quem sors ipsius peremit.
» Deinde ubi grauis metus, sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs
» [id est, familiaribus & amicis periclitantis] in difficili rem esse: ne si uicta ars ma
» lo fuerit, uel ignorasse uel fefellisse uideatur. Sed ut hæc (inquit) prudenti uiro
» conueniunt: sic rursus histrionis est, paruam rem attollere, quò plus præstitisse uideatur. Cæterùm (ut ad propositum reuertamur) scire oportet ex mente Galeni in commentario aphorismi paulò antè citati, uesica discissa, &c. uulnerum quędam esse ualde, & ex necessitate letalia: quędam uerò non ex necessitate, sed magna ex parte talia esse: contrà uerò quædam omninò sanabilia, quædam ut plurimùm.

Vtilitas ac necessitas doctrinę prognosticæ uulnerum.

Lib. 5.

LETALIA sunt ex necessitate ac insanabilia, quę cordis substantiam penetrant. Hæc enim protinus hominem è uita tollunt. Quandoquidem corde sic percusso, totus sanguis, ita imperante natura, affatim ad ipsum, ueluti ad præcipuam uitæ arcem confugit, ac ex omnibus corporis partibus ut læsæ parti ferat suppetias, transmittitur: unde maxima statim fit sanguinis profusio, quam & spirituum resolutio mox cõsequitur, uel in percusso uiscere tumor præter naturã, maximè autem phlegmone excitatur: uel tanta fit sanguinis collectio, obstructioqúe tam insignis, ut uitalis spiritus in corpus uniuersum, ut oportebat, amplius diffundi non possit. Quò fit ut uenis & arterijs languescentibus, pallescente uultu & frigido, maliq; odoris oborto sudore, extremisq; partibus frigidis apparentibus matura mors sequatur. Cor enim neq; solutionem continui diu, neque (ut inquit Auicenna) apostema uita permanente, perferre potest.

Vuulnera ex necessitate letalia.

Cordis uulnus cur letale.

2. primi ca. 5.

SED & mortem etiam afferunt ineuitabilem, magna ac profunda uulnera

Cerebri uulnera.

substantiæ cerebri, iecinoris, diaphragmatis, stomachi seu œsophagi, uentriculi, asperæ arteriæ, pulmonis, lienis, cystis fellis, renum quoq; & tenuium intestinorum, præsertim eius quod ieiunum appellatur, atq; id genus aliorum membrorum principalium, aut ipsis principalibus membris seruientium, ministerio quidem, ceu ad uitam necessario. Ideò autem uulnera eiusmodi letalia ex necessitate dicuntur, quoniam nullus ex eis seruatur unquam, mortemq; concinnant inexcusabilem, ut in sequentibus demonstrabitur. Seruari etiam non possunt Celso, quibus in spina medulla percussa est, & quibus circa fauces grãdes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt.

Vulnera magna ex parte letalia.

VVLNERA uerò ea non ex necessitate, sed secundum plurimum mortalia dicuntur, quæ ad regionem prædictarum partium perueniunt, uel eas leuiter ac superficie tenùs duntaxat attingunt, non autem præaltè adiguntur, nec effatu digna sunt. Adhæc quæ in capite musculorum accepta fuerunt. Ob id autem mortalia ut plurimùm, at non ex necessitate dicuntur, quoniam uulneratis, nisi ritè tractentur, prorsus ex eis commoriendum sit. Si uerò in nullo peccatum sit, illos interdùm sanari contingit. Hinc Guido se quendam uidisse affirmat, qui in parte postica capitis uulnus acceperat, ex quo parua quædam portio substantiæ cerebri exierat (ut ex memoriæ læsione cognitum est) & tamen is à tali uulnere conualuit, restitutaqúe est illi ex integro post curationem uulneris, memoria. Non tamen asserit illum superstitem permanere potuisse, si tota una cellula seu totus unus uentriculus, per uulnus exiuisset: ut de quodam Cellario refert Theodoricus. Sed nec Galenus etiam affirmat in illo adolescente, quem uulneratum uidit Smyrnæ in Ionia, uiuente adhuc præceptore suo Pelope, aliquid substantiæ cerebri ademptum fuisse, sed duntaxat eum uulnus effatu dignum accepisse, in altero anteriorum uentriculorum cerebri: quos ob id geminos natura condidit, ut si alter ipsorum læsus fuerit, reliquus adhuc subseruiat. Sed & hoc tanquàm admirabile, ac stupendum quoddam, incredibileq; spectaculum, seu naturæ miraculum narrat idem Gale. lib. octauo de usu partium corporis humani: ipsumqúe adolescentem tandem sanatum fuisse refert, Dei potius, ut credebatur uoluntate, quàm arte. Quod si (inquit) ambo uentriculi simul fuissent uulnerati, ne temporis quidem momentum is uiuere potuisset. Vnde colligit ibidem geminitatis (ut sic dicam) quorundam organorum necessitatem. Cerebrum itaq; insigniter, & ad uentriculos usq; uulneratum sanari, rarissimum est, & penè incredibile ut in cõmentario aphorismi superius citati, Galenus asseuerat: ubi uerum esse scribit, ꝙ magna uulnera quæ consueuit Hippocrates nominare discisiones & præcisiones in prænominatis particulis mortem afferunt ineuitabilem: fateriq; omnes, quod uulnera quæ usq; ad aliquem uentriculorum cerebri penetrant, proculdubio internecant, mortemq; afferunt præproperam.

Guido.

Com. 18. lib. 6. aph.

Adolescẽs ex uulnere cerebri conualuit.

18. Lib. 6.

Vulnera cerebri cur letalia.

PORRò uulnera cerebri, & membranarum ipsum obuoluentibus (quas Græci μήνιγγας uocant) ideo letalia sunt, quoniam ad læsionem ipsius cerebri & mẽbranarum ipsum continentium, sequitur læsio & interdum abolitio actionis musculorum thoracis, & aliorum membrorum respirationi subseruientium. Horum autem actione deperdita, perire simul respirationem necesse est. Vnde cordis quoq; temperamentum soluitur. Quo fit tandem ut etiam animalis ipsius necessariò sequatur interitus, ut lib. quinto de locis affectis scribit Galenus. Cerebro igitur læso insigniter, aut meningibus ipsum continentibus discisis, homini atq; omni animalium prorsus commoriendum est.

Hepatis uulnus.

GVIDO à Cauliaco asserit hepatis, uulnera etiam circa fibras ipsius non admodũ tamẽ profunda, nec cũ ablatione alicuius portionis substãtiæ ipsius glutinari, & ꝓsus sanari. Qua in re Galenũ sequut⁹ est, ꝗ in cõmentario decimo octauo libri sexti aphoris. haud quaquã ueritati consentanea eos dixisse refert, ꝗ non solùm uulnera, quę in summa iecinoris parte consistunt, sanari posse affirmabãt,

sed

sed & profunda quoque in fibris eius facta, imò & fibras ipsas abscissas. Causa autem ob quam uulnera iecinoris magna ex parte letalia sunt, est, quia propter defectum nutritionis cor languet ac emoritur, atque ita tandem deperit animans, sed non illicò. Quandoquidem ob uirium hepatis imbecillitatem, sine alimento permanens, diutius etiam sufficere potest: ut Galenus est author libro quinto de locis affectis, sic inquiens: Vbi iecur affectum est: tum ob inediam moriuntur animalia: uerùm per longa temporum spatia, in huiusmodi affectibus uitam protelare possunt. Sed de intemperie & morbis in compositione hoc loco potius agit Galenus, quam de uulnere. Si autem uulnera hepatis magna, ac profunda sint, uenaqúe porta dicta iecinoris cauo commissa, uel concaua ab ipsius gibbo prodiens, dissecta fuerit, larga sanguinis profusione moriuntur, qui ita sunt uulnerati, priusquàm uulnera agglutinentur.

Vulnera diaphragmatis quando insanabilia.

Neruosa substantia, & motus agglutinationem impediunt.

Lib. 5. meth. medendi.

VVLNERA quoque diaphragmatis, prorsus incurabilia sunt, maximè si in partes eius neruosa fiant. Hac enim parte exangue est: adhæc in continuo est motu. Quæ duo sanè prohibent, ne labra uulneris agglutinentur, coalescantúe. Neruosa nanque corpora semel diuisa, nunquam coëunt, ea præsertim quæ in iugi, seu perpetuò sunt motu, cuiusmodi est septum transuersum, Quippe tametsi dici solet, quòd uulnera quæ sananda sunt, utique quietem requirunt, nó solus tamen motus diaphragmatis, etiam si perpetuus, uulneris agglutinationem impedit, sed & neruosa quoq; cum ipsa substantia. Quod abundè testatur Galenus his uerbis: Transuersi septi uulnera, in carnosis quidem partibus subindè coalescere sunt uisa, eius motu non obstante. Quæ uerò in neruosis eius hærent, insanabilia sunt. Sanè difficilis grauisq; curatio est etiam eorum, quę in carnosis sunt partibus, si has iam phlegmone occupauit. Accidit autem hæc curandi difficultas ob eam rem, quòd in ea uulnera sanies defluat, quæ impedimẽto est, ne labra solutæ unitatis coalescant.

Pulmonis uulnera.

VVLNERA autem quæ pulmonibus incidunt, ideò curatu sunt difficillima, imò magna ex parte insanabilia: quoniam promptissimè phlegmonem excitãt, quæ si semel occupauerit, exigua (inquit Galenus) uulneris glutinandi spes est. Adde quod ea quæ sanandis ulceribus idonea sunt medicamenta, contingere illa integris saltem uiribus non possunt. Accedit prætereà & illis sanandi difficultas, ꝙ respirando mouentur, & tussiendo lacerãtur.

Trachiæ arteriæ uulnera.

CAETERVM uulnera trachεαæ, id est, asperæ arteriæ effatu digna, & maximè quæ cartilagineam eiusdem substantiam occupant, rarò etiam ad sanitatem perducuntur. Particula enim hæc dura est & exanguis, assiduaq; per uulnus fit respiratio, quæ sanè impedimento est, quominus labra coalescant.

Oesophagi uulnera.

Lib. 6. meth.

MAGNA quoque œsophagi uulnera, inter exitialia atque insanabilia numerari solent, tum ob cibi ac potus per eum transitum, qui sanè agglutinationẽ prohibet, tum quod eiusmodi uulnera duntaxat (ut Galenus ait) contra medicamentorum in transitu fruuntur, sicuti & quæ in ore, seu orificio uentriculi consistunt. Verùm his quæ ori ipsius uentriculi insident, sensus quoque acumen sanationi obstat.

Venarum iugularium uulnera.

IVGVLARES uenæ (quas & organicas uocant) grandi uulnere percussæ, ægrè & rarò curationi cedunt: tum quòd larga sanguinis profusione, hominem uitali spiritu exhauriant: tum quòd ligaturam stringendo ac sistendo, sanguini necessariam, propter imminens suffocationis periculum sustinere non possint.

Ventriculi uulnera. Ieiuni Matricis Renum Vesicæ Cystis fellis

VENTRICVLI discisiones & tenuium quoque intestinorum, sed omnium maximè ieiuni, matricis, renum uesicæ, & folliculi fellis, modo quo suprà diximus, ob id letales sunt, quòd hæ omnes particulæ neruosæ sint & exangues, per easqúe uitiosarum ac superuacanearum humiditatum transitus fiat. Adde quòd earum usus perpetuò uitæ conseruandæ est necessarius, nedùm utilis. Adhæc medicamenta his locis penitioribus non possunt cómodè admoueri. Porrò

per uerbum discisiones, magna (uti superius diximus) ac profunda uulnera intelligimus, & ad sinum usque interiorem longè lateq́ue penetrantia, qualia esse cernuntur in ijs, quæ penitus sunt excisa. Hac autem dictione ex industria usi sumus, ne quis putet uulnus quodcunque in prænominatis partibus exitiale esse atq; insanabile. Ventriculus nanque & tenuiora intestina, quia non parùm participant carnosa substantia, si in summa parte duntaxat uulnerata sint, sæpenumero agglutinantur, & uelut collato fœdere in robur substantiæ corpulentæ concordi concretione coalescunt. Sic & uesicæ ceruicem, siue collum quotidiè sanari uidemus, cùm ex ea lapis extrahitur, quoniam ex parte carnosa est. Idem & de alijs partibus iure credi potest, si per summa corporis, seu substantiæ earum uulnus duntaxat acceperint.

Gal. comm. 18. lib. 6. aphoris.

VERVMENIMVERO ieiunum intestinum uulneratum omnium maximè inter tenuia incurabile esse omninò à Galeno & à Paulo prædicat, tum propter uasorum quæ in eo sunt, magnitudinem multitudinumq;: tum q; tunica prę tenuis neruosaq; existat. Adde q; & bilem synceram hoc intestinum ex cholagogis porris recipit uniuersam, & omnium maximè iecori uicinum habetur.

Ieiuni uulnus cur insanabile. Lib. 6. The. Lib. 6. c. 42. Gal. lib. 5. de usu partium.

LIENIS uulnera, cùm munus habeat toti corpori apprimè utile ac propè necessarium, sitq; (ut nonnulli dixerunt) ueluti alterum hepar, periculosa sunt, non adeò tamen, ut aliarum modo dictarum particularum.

Lienis uulnera.

HI quoque in præcipiti sunt, in quibus usque ad cauitatem membrorum intus conditorum uulnera perueniunt. Hæc enim ut plurimùm letalia sunt, tum quia aër externus & nos ambiens, per ea non alteratus ingrediens, internas partes non parum offendit: tum quia per eadem internus exhalat spiritus, quo sic expirante & euanescente, uirtutis robur insigniter offenditur & dissoluitur, multoq́ue imbecillius redditur. Accedit huc, quod huiusmodi uulnera haud commodè detergi possunt: quodq́ue ea tandem degenerant in fistulas & empymata, id est, purulentas collectiones excitant: unde & mors ipsis uulneratis demùm accidit. Signa autem, quibus prædictarum partium internarum uulnera deprehédi posint, tedioſę prolixitatis uitandæ gratia, in hac uulnerum uniuersali methodo, consultò prætermisimus.

Vulnera penetrantia.

CAETERVM uulnera & puncturæ, quæ in capite musculorum fiunt, ubi nerui, tendones, & ligamenta ferè carne nudantur: item quæ tribus digitis à iunctura distant, & quæ prope tempora accepta sunt, magna ex parte letalia existũt, Nerui uerò & tendonis punctura, propter sensus uehementiam, & quoniam hęc pars principio, id est, cerebro continuatur, prompta est ad neruorum conuulsionem excitandam: ac tum præsertim, cùm nihil extrorsum expirat, obcæcato cutis uulnere: ut Galenus annotauit in opusculo cui titulum fecit μικρὰ τέχνη. Proinde huiusmodi punctio mortem accersit. Noxa enim quæ cerebro illata est, statim communicatur organis respirationi seruientibus, ut iam suprà dictum est. Quocirca quinto libro aphorismorum scripsit Hippocrates, Conuulsio ex uulnere letalis est. Non quidem (ut Galenus ait in comment.) ex necessitate, sed admodùm crebo: letalis enim nomine hîc, ut & in plærisque alijs aphorismis, usus est Hippocrates pro periculosa, & ad mortem sæpius perducente. Fiunt autem ex uulneribus conuulsiones siue spasmi, ratione subsequentis ea inflammationis, ubi neruosas partes attigerit. Et primùm quidem uidentur conuelli quæ è directo sunt partium inflammatione laborantium: deinde sic postquàm & principium attigerit pasio, ad totum extenditur corpus.

Vulnera in capite musculorum.

Nerui & tendonis punctura.

Spasmus ex uulnere letalis, id est, ualde periculosus.

Spasmi ex uulnere causa.

MEMBRA autem particularia ex accepto uulnere indicantur emortua, quãdo principes ac maiores uenæ, arteriæ quoque & ossa, à quibus uitam, nutricationem & fulcimentum accipiebant, penitus excisa sunt & destructa: incipiuntq; liuescere ac nigrescere, mortis habitum induere, ac cadaueris formam repræsentare, non secus quàm in gangræna, & sphacelo, ut uidere est in excisione brachiorum & tibiarum.

Vulnera membrorum particularium quãdo ipsis mortalia.

IVDI-

IVDICANTVR itidem membra ad usum à natura institutum fore inepta, & perpetuò impotentia, quando nerui, tendones, & ligamenta (quos Græci syndesmos uocant) penitus sunt abscissa & destructa, suamq; protinus actioné perdunt, ac resiccari & tabescere incipiunt.

Vulnera quando membris impotentiam afferunt.

VVLNERA ea omnium tutißima sunt, & omninò (ut dicunt) sanabilia, quæ in euchymis, id est, boni succi corporibus, & in locis carnosis accepta sunt, ubi & nerui pauci & uenæ, & arteriæ non multæ reperiuntur. Adhæc quæ diuisionis magnitudinem non habent, hoc est, longitudinem, latitudinem, aut profunditatem non multam. Periculum enim facit uulnus, quodcunque magnum est. Ratio autem ob quam hæc uulnera tutiorem habent curationem, omniumqúe minimè formidanda sunt, est, quoniam ea nec febris, nec praua aliqua symptωmata sequi consueuerunt, modò saltem rectè, & ut res expostulat, tractentur. Quocirca rectè ac prudenter feceris, si in tuis assertionibus, seu (ut dicunt) depositionibus hoc præfatus fueris, atque etiam addideris, dummodò nihil aliud superuenerit, quod nec impræsentiarum apparet, nec in talibus accidere solet.

Vulnera tutiorem curationem habẽtia. Cornel. Cels.

VVLNERA autem, quæ ut plurimùm sanabilia dicuntur, mediamqúe inter duo dicta extrema (nempe omnino sanabilia, & ex necessitate letalia) naturam sortiuntur, ea sunt quæ in capite musculorum carnosorum longè à iuncturis & temporibus: item quæ in caluaria, quam Græci κράνιον nominant, thorace & uẽtre incidunt. Hæc enim si ritè atque ex arte tractentur, adhibeaturq; diligens cura, & laborans obedientem se præstiterit, in nullo propriè indulgens uoluptati, exterioraq; omnia ritè adsint apparata, curationem indubiè recipere possunt. Si uerò in ijs peccatum sit eorum curationem intercipi contingit, hominemq; tandem ad interitum deduci. Proinde cùm de illis ferre iudicium uolueris, huius rei mentionem (ut nomini tuo consulas) te facere oportet.

Vulnera ut plurimum sanabilia.

CAETERVM si coactus fueris à magistratu, super aliquo uulnere sententiã ferre, eiusq; euentum quantùm ars permittit, prædicere, in primis annotandum tibi est, in schedis tuo chirographo obsignandis, quod ex mandato ipsius magistratus, uulneratũ inuiseris, & uulnus seu uulnera omnia, si plura fuerint, diligenter & accuratè inspexeris. Deinde uulnus, aut uulnera nomine expresso ac proprio, unà cum affecto loco exprimere debes. Postremò tuę censuræ causam ac iudicij per te lati, rationem te subijcere oportet. At uerò interim te admonitum uelim, ne iudicium tuum in hac re præcipites, sed maturè, prudenter, ac circunspectè omnia definias. Quandoquidem (ut ait ille) omne in præcipiti uitium stetit. Et ut à seniore illo Hippocrate bonarum artium primario authore scriptum est, iudicium est difficile. Itaque tametsi terminus ultimus uulnerum sit quadragesimus dies: primus uerò intra septem dies consistat, & medius (iuxta formam & naturam acutorum morborum) ad decimumquartum protendatur, in suspectis nihilominus ac dubijs uulneribus, expectandus est dies septimus, priusquàm aliquid de illis decernas, aut iudices. Solent enim ut plurimùm intra id tempus apparere accidentia, tum bona tum mala, quæ post accepta talia uulnera superuenire consueuerunt: febris inquam, syncope, mentis alienatio ac perturbatio, spasmus & id genus alia. Sed & interim diligenter consyderandæ sunt uirtutum actiones, ex pulsu, lotio, uomitionibus, & alijs id genus, quæ foràs excernuntur. Contemplari etiam oportet laborantis appetentiam, tollerantiam, uultum siue faciem, & consimilia. Ex ijs itaque & consimilibus præsagijs, quæ ab Hippocrate & Galeno memoriæ prodita sunt, diligenter perpensis & examinatis, robur uirtutis, morbi magnitudini conferes. Deinde tacitus apud te omnia recolliges, ut præsagire posis ac iudicium ferre, num moriturus sit æger ex accepto uulnere, an tandem conualiturus. Qua in re cautè ac prundenter te geres. Nec est quòd dicas, si non fuisset uulneratus, nunquàm interijsset,

Formula ferẽdi iudiciũ de uulneratis ex scripto.

Aphor. 1.

quantumuis in uictus ratione peccasset. Sed nec satis fuerit, si dixeris, uulneratum mortem nunquàm oppetijsse: si sibi consuluisset ac omnia effecisset secundum rationem: scriptumq́ue esse ab Hippocrate, quòd non solùm medicum prę stare se oportet opportuna facientem, sed & ægrum & asidentes, &c. Quandoquidem non solum famæ tuæ consulere, & te ab obloquentium calumnia uindicare debes: sed nihil etiam uel dicere coràm magistratu, uel scripto annotare, quod cedat in damnum, uel detrimentum laborantis & consanguineorum, aut liberorum eius, culpam omnem sic in eum reijciendo. Eorum nanq; quæ fortuitò contingunt, tametsi nulla sit ars præseruatrix: est tamen ars aliqua curatrix. Siquidem ut uarijs periculis nostra corpora exposita sunt, ita & modis plurimis, ubi in ea inciderint, seruari possunt. Itaque, ut scribit Auicenna libro quarto de extractione sagittarum, licet uulnera quædam sua natura letalia sint, non tamen ob id relinquendus est uulneratus absque auxilijs: quin omnia aggredi ac tentare debet chirurgus, quæ ex arte & secundum rationem fieri possunt, dummodò saltem ab asidentibus amicis & consanguineis ipsius ægrotantis obnixè rogatus fuerit, ac de futuro rei exitu coràm eis antequàm uulneratum attingat, præsagiuerit, ut se ab indoctorum & oblocutuleiorum calumnia & maledicentia uindicet. Plærique enim præter spem medicorum modo quodam mirabili, ac stupendo mortem interdùm euadunt, ac sanitati restituuntur. Igitur cùm sæpe etiam præter expectationem quædam eueniant, aggrediunda est. Quòd si uulneratum ipsum omni auxilio destitutum relinqueremus, & inde mors sequeretur, impij ac inhumani meritò & diceremur & haberemur. Sed ijs omisis, reliqua uulnerum iudicia persequamur.

Apho. 1.

Auicenna.

Vulnerati nō sunt relinquēdi sine auxilio

Plurima in morbis pręter expectationē contingunt.

IGITVR præter hæc te nosse oportet, quòd unio in partibus instrumentarijs, semel continui diuortium perpesis est imposibilis, ut Galenus asserit libro artis medicinalis capite nonagesimo. Cuius assertionis ratio est, quia abscisis omnino poris seu meatibus, uenis inquam, neruis & arterijs, per quos ueluti per canales quosdam, alimentum, sensus & uita, in ipsum membrum organicum diffundebatur, promptisimè expirant, exhalantúe, tum spiritus, tum uirtutes, ob substantię scilicet quam habent tenuitatem (quod non contingit in animalibus ijs quæ imperfecta uocantur, atque etiam in plantis ipsis) non autem propter impotentiam aut repugnantiam medicamentorum, ut rectè astruebat Haly in cōmentario loci nuper ex Galeno citati. Ad hæc unio in parte carnosa posibilis est, etiam iuxta primam intentionem, ut dicunt. In osse uerò ex secunda duntaxat intentione. Vocatur autem hìc prima intentio, quando partes diuisæ atque inuicem distantes, rursus uniuntur & coalescunt ut prius unitæ erant, idq́ue absque medio aliquo heterogeneo, sed ratione quadam ac beneficio nutrimenti, facta scilicet modica quadam conuersione ipsius alimonij in carnem omnino uniformem, & consimilem priori. Secunda uerò intentio hìc intelligitur, quando ea quæ diuisa sunt, & unionis diuortium perpessa, alia quapiam interueniente substantia, ceu glutino quodam alligantur, atque inuicem coniunguntur. Porrò huiusmodi medium, cuius interuentu partes osis fracti seu diuisi alligantur, agglutinanturúe, Latinè callus, Græcè uerò πωρυς sarcoides nominatur. Qui quidem ex succo paulò crasiore fit, quàm is ex quo os concrescit. Causa autem propter quam fractum os nequeat coalescere, prima saltem intentione, est ipsius osis durities: cum mollium tantùm corporum (ut Galenus ait) in unum coëundi sit habilitas: ut tum in externis uidere licet, nullo nec lapide cum lapide, nec testa cum testa coëunte: tum uerò in nobis ipsis. Altera causa est, imbecillitas facultatis alteratricis, quæ altrix nuncupatur (ossa enim particulæ sunt exangues ac frigidæ) non autem inopia materiæ seminalis seu spermaticæ, ut quidam putauerunt. Ossa nanque præsens semper habent alimentum spermaticum, quod quidem alterant & in suam conuertunt substantiam, ac

Vnio in partibus organicis semel diuisis est imposibilis.

Callus. Porus sarcoides.

Quare os fractum non coalescat.

sibi

sibi asimilant. Nerui autem, uenæ & arteriæ, inquit Auicenna, Galeni authorita te fretus in quinto Therapeutices, mediam sortiuntur naturam inter carnem & ossa. Neque enim tam facile coeunt ut caro, neque tam difficile conglutinantur ut ossa. Siquidem eorum natura mediocritatem obtinet inter mollitiem & duritiem. Proinde de unienda eorum sectione, utique desperandum non est, ubi tum ipsa sit parua, tum hominis corpus natura molle: si uerò sectio magna fuerit, & in duro corpore, nulla prorsus eius glutinandæ spes est. Vnde Galenus loco nuper citato ad hunc modum ait: Videtur autem experientia quoque ipsa rationi subscribere. Cùm & in pueris & in mulieribus, propter corporum humiditatem & mollitiem, eam [arteriam intelligit] uiderim glutinari, & in uno iuuene agresti, cui exiguè erat incisa. Qui autem eam inciderat, inquit ille, medicus admodùm iuuenis erat, & operum artis parum peritus, uenamq; se incidisse putabat. Cùm enim brachium hominis, uenam incisurus, deligasset, contigit attolli ueluti in gibbum arteriam, atque ita hanc pro uena diuisit. Hanc autem incisionem Galenus curiosè coniunxit, conglutinauit, & persanauit. Verùm parua sanè (ut dictum est) incisio erat. Quòd si utique magna atque effatu digna fuisset, nulla certè ratione persanari potuisset. Quod Hippocratis testimonio confirmatur sexto aphorismorum sic inquientis: Cùm discissum fuerit os, aut cartilago, uel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur neque coalescit: hoc est, neque talis aliqua regignitur substantia, qualis abscissa est, neq; unquam discissi corporis labra agglutinatur. In hoc autem aphorismo, uox discissum diuisionis magnitudinem significat. Discissa nanque (ut Galenus ait in comment.) diuisionem habent usque ad finem peruenientem.

Nerui, uenæ & arteriæ interdum diuisę coeunt.

Arteriam incisam aliquando uniri.

Apho. 19.

Discissa quæ dicantur.

CAETERVM nihil aduersus prædicta pugnat obiectio, quæ de ossibus puerorum afferri possent quod scilicet coalescere possunt, ut libro artis medicinalis Gal. asserit: quia mollitiem habent & uirtutis robur, ob propinquitatem suę natiuitatis. Sed nec prius asserta infirmat, quod de dentibus obijci solet, quod scilicet renascantur, non solùm in pueritia, sed etiam in alijs ætatibus. Quoniam non generantur (inquit Albertus) ex materia ordinata, sed ex superfluitate non quidem à uirtute prima conformatrice, sed nutritoria inducente actum generatiuę. Postremò iudicat Hippocrates sexto libro aphorismorum, quod uulnera in corpore eorum, quæ aqua inter cutem laborant, non facilè sanantur. Non prius enim curantur uulnera, aut ulcera, quàm ad cicatricem perducantur. Non possunt autem ad cicatricem perduci, nisi sufficienter exiccentur: quod non factu est facilè in ijs, quos aqua inter cutem malè habet, ob humiditatis immoderantiam, ut docuit Hippocrates in libro de ulceribus: & Auicenna his uerbis: Solutio continui, & ulceratio, & id genus alia, facilè ac cito curationē recipiunt, cùm in particulis fiunt quæ bona præditæ sunt temperatura. Contra uerò si membra cacochyma occupauerint, plurimùm renituntur curationi, nec nisi tempore longo possunt ad sanitatem perduci. Sed multò adhuc difficilius curantur, quādo corporibus eorum incidunt, qui uel hydrope laborant, uel lepra [id est, elephantiasi) aut aliqua alia praua temperatura. Præterea in quinto aphorismorum Hippocrates sic ait: Vlceribus frigus quidem mordax cutim obdurat, dolorem insuperabilem facit, liuorem obducit, rigores febriles, conuulsiones, distensiones. Adhæc iudicatur quòd insignes continui solutiones malè curatæ, præsertim circa iuncturam, maciem inducunt sequenti particulæ. Et hoc quidem propter obstructionem & uirtutis debilitatem, ut iam semel dictum est, & infrà adhuc dicetur. Plurima adhuc alia præter supradicta, iudicia diligenti animaduersione obseruanda sunt, quæ in sequentibus & in tractatu de ulceribus (quòd tam his uulneribus sint communia) recensebuntur. Itaque finem his de ulceribus iudicijs imponemus, si quæ de ijs doctè, breuiter, atque ornatè scripsit Celsus, subiecerimus. Hæc enim uice anacephaleosis & compendij

Ossa puerorū fracta coalescunt.

Albertus Bononiensis.

Auicenna.

Lib.5. Quæ uulnera insanabilia sint Celso.

Quæ uulnera difficilem curationem habeant.

Periculosa uulnera.

Malum uulnus.

Quæ uulnera tutiorem habeant curationem.

erũt eorũ ferè omniũ, quę de iudicijs uulnerũ hactenus dicta sunt: uerba aũt illi⁹ sunt hæc, Seruari inquit non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iecinoris portæ, cui in spina medulla percussa est: cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati sunt, cuiúe circa fauces grandes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt. Vix autem ad sanitatem perueniunt, quibus ulla parte pulmo, aut iecinoris crassum [quod Græci παρέγχυμα uocant, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut uesica, aut ullum intestinum, aut septũ transuersum uulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usq; ad grandes, intusqúe conditas uenas in alis, uel poplitibus mucro desedit. Periculosa etiam uulnera sunt, ubicunque uenæ maiores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idq; euenit, non in alis tantùm, atque poplitibus: sed etiam in his uenis, quæ ad anũ testiculosq; perueniunt. Præter hæc malum uulnus est quodcunq; in alis, uel feminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos est: item quodcunq; musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginẽ lęsit. Tutissimum omnium quod in carne est: & hæc quidem loco uel peiora, uel meliora sunt. Modò uero periculum facit, quodcunq; magnum est. Hactenus de iudicijs uulnerum.

De curatione vulnerum in vniuersum. Cap. IIII.

Communis solutæ unitatis curandi indicatio.

Intentiones in curandis uulneribus obseruandæ.

OMNIVM solutionum continuitatis, ne dum uulneris cõmunis quidem curandi indicatio, seu (ut dicunt) intentio, & unitio, ut Gale. ait libro artis medicinalis cap. nonagesimo. Et ea quidem est prima indicatio omnibus nota, ab essentia ipsius affectus desumpta, quæ præcipit atque insinuat, contrarium per suum contrarium propellendum esse. Hæc autem prima ac generalis indicatio perficitur à duobus, nempe à natura tanquã à præcipuo agente, & causa effectrice, adiuta suis uirtutibus, & alimento conuenienti: & à medico tanquàm ipsius naturæ ministro, quatuor intentiones sibijnuicem (quod aiunt) subalternatas in animo habente, dum opus suum exercet, ut curationis finem propositum tandem assequatur. Prima iubet extrinsecus incidentia (si qua forsan labris ulceris intercidant) amouenda esse. Secunda præcipit applicãda esse extrema distantium partium. Tertia docet ea in unum iam cõmissa & coacta, ita conseruare. Quarta suadet ipsam partis læsę substantiam tueri, ac salubrem seruare. His & quinta non absurdè superaddi potest, quæ docet accidentia uulneribus succedere consueta, corrigere ac propulsare.

1. 2. 3. 4.

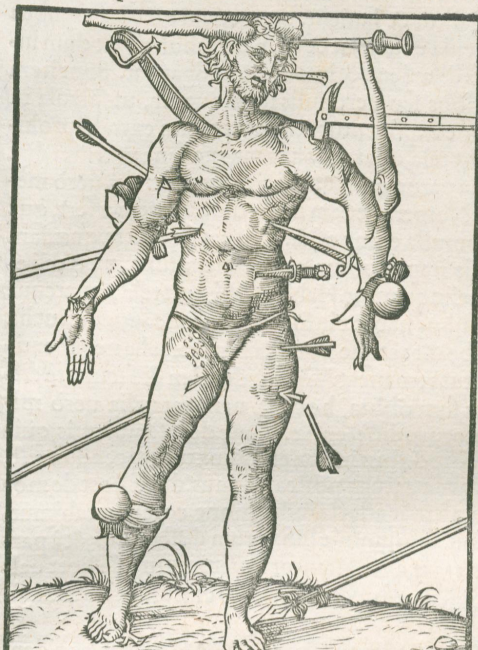
1. Prima intentio.

Primum intentionem assequemur dilatando uulnus, si non satis dehiscat, aut si eius labris aliquid intercidat extraneum, utputa uel ossis particula aliqua pungens & aspera: aut telum aliquod infixum, ut sagitta, uel mucro, uel aliquod aliud extrinsecus incidens: cuiusmodi sit spina uel arundo. Atque ubi satis diducta fuerint labra uulneris, digitis, aut uolsella, uel forcipe aut alio id genus instrumẽto à te, ut res expostulat, excogitato, quod infixum est, aut labris ulceris intercidit, apprehendi debebit, & leuiter, ac (si fieri posit) citra dolorem euelli, ut in sequentibus docebitur.

DE SAGITTIS, PLVMBEIS GLANdibus, & globis ferreis, ac quibuscunque alijs telis, è corpore extrahendis.

Corpus

Corpus multifariam uulneratum.

Quomodo plumbea glans, aut globus, à ferentarijs, & leuis armaturæ militibus emissus, extrahatur.

De sagittis & quibuscunque alijs telis è corpore extrahendis.

VT sagittas aut queuis alia tela in corpus defixa, secundum rationem, & ex arte posis eximere, inueniendum tibi primũ est, quo instrumẽto id queas efficere. Modus autem inueniendi instrumenta, habetur ex contemplatione naturæ ac diuersitatis tum læsarum particularum, tũ rerum defixarum. Itaq; ex horum duorum, partis scilicet læsæ, & rerum infixarum, accurata consyderatione & cognitione, tertium statim se offert: nempe modus euellendi tela in corpus infixa, qui certè uarius & multiplex est, ut ex sequentibus patebit. Cęterum tametsi discrimina, seu differentiæ telorum ac rerum infixarum, propemodũ sint infinitæ, nec scriptis facilè mandari posint (proinde & formæ proiectorũ ab hostibus, diligenter à chirurgo perquirendæ sunt) Auicenna tamen conatur eas omnes differentias ad octo reducere. Has autem senario numero placuit nunc complecti. Itaq; differunt tela, quę nostris corporibus infiguntur, materia, figura, magnitudine, numero, habitu, uiribus. Materia quidem quatenus ea quæ imponuntur, & hastilia uocantur, aut lignea sunt, aut arundinea. Ipsa uerò tela aut ferrea sunt, aut ærea, aut stannea, aut plumbea, uel cornea, uitrea quandoque aut ossea: quinetiam arundinea, aut lignea conspiciuntur. Figura autem euariant, quatenus alia sunt rotunda, alia angulosa, nempe triangula. Alia sulcata, alia trisulca, hoc est, tribus ex partibus acie prædita. Nonnulla item sunt spiculata, seu spiculis cincta, quæ uulgò barbulata uocant: nonnulla spiculis carent. Atq; ex spiculatis, hæc posteriora spectantibus, seu retrò uergentibus spiculis munita sunt, ut dũ

1. Instrumentorum inuentio.

2. Modus inueniendi instrumenta.

3. Modus extrahendi.

Sex telorum differentiæ.

A materia sumptæ differentiæ.

Differentiæ sumptæ à figura.

Spiculatorũ discrimina.

extrahuntur, contrà desigantur. Illa in anteriora uergentia habent spicula, ut propulsata idem faciant, hoc est, infigantur & lanient. Sunt etiam quædam quibus utroque uersum, fulminis instar, spicula extant, ut & dum extrahuntur, & dum intruduntur propelluntur úe corpus dilanient, & in obiecta infigantur. Sunt item quibus ferrum quibusdam cardinibus seu uerticulis ita mouetur, ut spicula in impulsione contracta, in extractione explicentur atque ita telum extrahi prohibent. Magnitudine quoque uariant tela, quatenus alia magna sunt, ut trium digitorum longitudinem expleant: alia parua, ut unum digitũ æquent: alia uerò medium inter hæc locum occupent. Numerus etiam in his diuersitatem affert, quatenus nonnulla simplicia sunt, nonnulla composita. Tenuia siquidem quædam ferramenta, siue ferrea frustula ipsis imponuntur, ac sic innexa sunt, ut in teli euulsione facilè lateant, & in imo relinquantur. Habitu differunt tela, quatenus alia ferrum acutum ligno seu hastilibus habent infixum, alia concauum, ita ut hastile in ferri tubulum insertum habeant: atque hoc alia firmiter, alia negligentius, ut dum euelluntur, relictum intus remaneat. Viribus demùm & facultate differunt, quatenus ueneno quædam sunt oblĩta, hoc est, uenenata: alia uerò minimè. Atque hæ quidem sunt telorum differentiæ. Nunc de instrumentis, quibus tela, & res extraneæ nostris corporibus infixæ extrahuntur, dicendum est. Nam de sedibus, in quas tela ipsa penetrarunt, postea agemus, dũ scilicet de modo euellendi tela alia infixa, sumpta à sede affecta indicatione, commentabimur. Itaque instrumenta, quæ à telorum aliorumqúe infixorum differentijs, & à particularum in quas penetrarũt uarietate, excogitantur inueniunturqúe, licet ualde multa sint, octo tamen apud Guidonem, & recentiores chirurgos sunt magis communia.

Telorum discrimina sumpta à magnitudine. Numerus. Habitus. Vires.

8. instrumẽta telis atque infixis alijs rebus extrahendis accommoda.

1. Primum sunt forcipes seu ut uulgò loquuntur tenaculæ Auicennæ, quæ denticulatæ sunt, & capita habent ad instar limæ. 4. fen. lib. 4.

2. Secũdum sunt forcipes Albucasis, in modum rostri auis, etiam denticulatæ.

3. Tertium sunt forcipes in modum cannæ siue arundinis, aut scriptorij calami concauæ, quas uulgò tenaculas cannulatas uocitant, ad sagittas spiculis cinctas (quas barbulatas nominant) extrahendas accommodæ.

4. Quartum est terebellum inuersum, quod in ferri infixi tubulũ (quam doliam appellant) imponitur: ubi autem sic tubulo immissum ferrum apprehenderit: leuiter ferro sequaci educitur.

5. Quintum instrumentum est, terebra in longum porrecta, dilatandis ossibus (quibus tela firmiter inhærent) apprimè idonea.

6. Sextum est excisorius culter, ad amplificanda carnis uulnera, quò facilius infixa eximantur.

7. Septimum est propulsorium instrumentum, quod geminum est, nempe cauũ, & solidum siue surdum: illud fœminam, hoc mare appellãt. Iis tela protrudimus, donec ab altera parte apprehendi & extrahi possint.

8. Octauum est in modum arcus illius, quem uulgò balistam uocãt. Hoc autem ictum telum excutitur, aut (ut in sequẽtibus dicemus) extrahitur. Horum autem aliquot formulas in sequentibus depictas inuenies. Cæterùm extrahẽdorum telorum, quæ illata corporibus intus hæserũt, modus est duplex, per attractionem unus, alter per protrusionem seu impulsionem. Attractio fit ab ea parte maximè, qua uenit telum, sed interdùm etiam ab ea in quam tetendit. Protrusio autem seu propulsatus fit in partem oppositam ei ex qua uenit, infixumqúe est. Horum autem modorum indicationes desumendæ sunt, tum ab ipsis telorum generibus, quæ suprà commemorauimus, tum ex illis sedibus, in quas illa penetrarunt. De quibus mox dicam, si communia quædam præmisero in extrahendis telis sedulò obseruanda. Si itaque telum in conspectu sit, sic ut se habet, protinus extrahendum est: sin occultatum est, ita faciendum Hippocrates præcipit: Corpus uulne-

Modus extrahendi tela infixa duplex. 1. Attractio. 2. Propulsio.

Communia quædam in extrahendis telis sedulo obseruanda.

„ uulnerati (si tamen ipse poterit) in ea figura constitui debet, in qua erat eo tem-
„ pore, quo uulnus accepit atque ita quò tetenderit telum specillo explorandum
„ est. Si æger id non potest, iacens saltem ita debet collocari, ut quàm proximè fie-
„ ri potest, ad eam figuram accedat. Si telum aliquod defixum primis conatibus commodè ac salubriter euelli non possit, sic eousque dimittere debes, donec circumposita caro emarcescat, putrescatqúe. Deinde intermissum opus aggredere, telum ipsum quod infixum est, modò huc, modò illuc agitando, ac manibus uel forcipibus leuiter ipsum contorquendo. Ita enim leuius multò ac facilius telum extrahes, ut rectè præceperunt Auicenna, Brutus & Albucasis. Quanquàm aliter uisum sit Henrico. Hic enim uoluit statim ac sine mora, tela quocunq; modo fixa extrahi. Si armatus homo telo ictus fuerit, nec possit leuiter, ac facilè telum manibus euelli, uulneratum protinus suis armis exui iubeto: & ritè apparatis omnibus, quæ ad opus eiusmodi conducere uidebuntur, emissoqúe ac præfato (ut supra dictum est) præsagio, forcipe communi apprehensum telum (præsertim si sagitta est) ipsum leniter contorquendo extrahito. Quòd si communi hac forcipe nihil promoueris, fortiores assumito. Si telum carni infixum retrò, hoc est, ea parte qua uenit recipiendum sit, nec aliter educi possit, amplificanda scalpello aut nouacula plaga est, quò facilius id sequatur, quóque minor oriatur inflammatio: quæ maior quidem fit, si ab illo ipso telo dum redit, corpus lanietur. Item si ex alia parte uulnus aperitur, laxius esse debet, quàm ut telo postea transeunte amplificetur. Summa autem utraque parte ita habenda cura est, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. Quòd si horum aliquid detectum fuerit excipiendum hamo retuso est, abducendumqúe est scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximendum est: tum quoque eodem modo & eadem cura habita, ne sub eo quod eximetur, aliquid prædictorum lædatur. Si autem telum ita firmiter ossi inhæsit, ut nulla ui extrahi possit, terebello (ut uocant) directo diuisionem amplificabimus, ac modo infrà scripto telum liberabimus. Telo à corpore euulso, non alia est uulneris medicina, quàm quæ esset si corpore icto nihil inhæsisset. Ergo uulnus ipsum, ut & cætera alia uulnera, tractari ac curari debet, hoc uno addito, quòd qui ab infixo telo alteratus est sanguis, exprimi ac educi debet, ut uulnus ipsum à putrilagine uindicetur. Ac perfundi quidem debet oleo calente, maximè si doloris adest suspicio. Si inflammationem experiatur, ad eam tollendam insuccatis lanis, fomentis, cataplasmatis & consimilibus utemur. Si uerò inflammatione uacuauerit, suturis (si opus fuerit) adhibitis, impositoqúe medicamento, quod cruentis statim uulneribus inijci solet, curandum est. Cæterum his communibus prælibatis, tempestiuum est, propria quædã de telorum extractione subijciamus: & quando ac quomodo attractione uel propulsione, sit utendum, sumpta primùm (ut propositum est) indicatione ab ipsorum telorum generibus seu differentijs, dein ab ipsis sedibus affectis. Itaque tela, quæ iaci ac uibrari solent, magna ex parte sunt uel oblonga & angusta, cuiusmodi sunt sagittæ: uel lata, uel rotunda, aut angulosa, ut plũbea glãs: uel ferrea, ut lapis aut simile aliquid, quod perrupta cute integrũ intus insedit. Telũ si oblongum est & angustum, cuiusmodi sagitta est, & facilè in corpus conditur, & altissimè insidet. Sæpius itaque alia parte, quàm qua uenit, sagitta educenda est: præcipueqúe, quia ferè spiculis cingitur, quæ magis laniant si retrò, quàm si contrà trahuntur. Si inde aperta uia caro diduci debet, ferramento ad similitudinem facto Græcæ literæ ψ. Deinde ubi apparuerit, si mucroni arundo inhæret, propellenda est sagitta, donec ex altera parte apprehendi & extrahi possit. Si iam illa arundo inquam seu hastile decidit, solumqúe intus ferrum est, mucro uel digitis apprehendi, uel forcipe atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi est, ubi ab ea parte qua uenit euelli magis placuit. Nam ampliato uulnere, aut arundo si inest, euellenda est: aut si ea non est, ferrum ipsum. Porrò eximetur ferrum uel

2.

3.

4.

Consilium Celsi.

5.

Methodus ex mẽdi tela sumpta indicatione ab ipsorum differentijs.

Sagitta sæpius antrorsum educenda.

terebra inuersa, in tubulum (quam doliam uocant) immisso, uel forcipe, quâ dentes atque eorum radices euelluntur: uel ferramento quòd à telo extrahendo belulcum Græci uocant: aut alio quopiam instrumento ad id accommodo. Nonnunquam etiam carnem prius incidentes, si uulnus instrumentum non recipit. Quòd si spicula apparuerunt, eaqúe breuia & tenuia sunt, forcipe ibi cõminui debent, uacuumqúe ab his telum educi. At si ea maiora ualentioraqúe sunt, fixis scriptorijs calamis, ut consulit Celsus, contegenda sunt, ac ne quid lacerent, sic euellenda. Alij spicula ipsa forcipibus seu tenaculis (ut uocant) cannulatis apprehendunt, atque ita telum eximunt. Quod si telum spiculis utroque uersum spectantibus cinctum in neutram partem sequatur, iuxta ipsum alia incisione patefaciendus locus est, nisi uena aut tale aliquid impediat: atque inde ferrum undequaque explicatum modestè ac sine ulla uulsione tollendum est. Quidam etiam spicula eiusmodi fixis calamis seu exiguis arundinibus, prius contegunt, ne quid lacerent, deinde ita euellunt, ea scilicet parte, quæ eductioni magis congruere uidebitur. Latum uerò telum si conditum est, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulneri, ipsi quoque ingens uulnus adijciamus. Euellendum ergo est genere quodam ferramenti, quod Diocleum eraphiscum Græci uocant, quoniam authorem Dioclem habet: quem inter priscos, maximosqúe medicos fuisse memoriæ proditum est, ut Cornelius Celsus annotauit libro septimo capite quinto. Tertium quoddam genus telorum est rotundum, ut diximus, aut angulosum, ut lapis, plumbea glans, aut simile aliquid, quod ex funda aut tormentis bellicis mittitur, & perrupta cute integrum in corpus defigitur ac latet. Tela autem eiusmodi intus condita esse his notis deprehendes. Moles aspera atque inæqualis (si contrectetur) subesse sentitur. Plaga seu diuisio non omnino in rectum tendit, sed & maior etiam ac amplior apparet: caro item contusa liuidaqúe cernitur. Dolor præterea cum grauitate quadam infestat. In omnibus his, latius uulnus aperiendum, idqúe quod inest ea qua uenit, aut uncis ad uersaúe scalpelli parte, aut uulnerario specillo recipiendum est, aut denticulata forcipe si fieri potest, & eam uulnus admiserit extrahendum. Quòd si telum infixum sic intus lateat, ut nullo modo reperiri possit, aut non satis commodè extrahi, tantisper dimittendum est, donec natura ipsum protrudat aut manifestet. Interdùm uerò tela infixa integra, intus cicatrice obducto uulnere citra noxam aliquam diu delituerunt. Deinde longiore temporis spatio partem eam abscessu occupante ac dirupto exiliere: quo facto uulnera mox ad sanitatam perducta sunt, ea illis curatione adhibita, quæ alijs debetur uulneribus. Quod multis contigisse uidit Albucasis, ut refert parte secunda suæ chirurgiæ. Hactenus de telorum extractione sumpta ab ipsorum differentijs indicatione: nunc de re eadem dicemus, sumpta ab ipsis affectis sedibus indicatione.

Si sagitta spiculis cincta est

Latum telũ ab ea parte qua uenit, extrahẽdum.

Rotundum telum aut angulosum.

Tertium gen⁹ telorũ ea parte qua uenit extrahẽdum.

Tela interdũ diu in corpore delitescunt persanato uulnere.

Itaque sedes in quas tela penetrarunt, uel caro sunt, uel ossa, uel articulus. Atque in ijs quidem partibus, uel altè telum insedit, uel in summo duntaxat, aut saltem non admodùm altè, & citra medium infixum est. Adhæc uel membrum unum duntaxat telo ictum est, uel particulæ plures simul confixæ sunt, ita ut particula una telo traiecta, alteri affigatur. Igitur si in summa carne telùm impactum est, aut certè magnas uenas & loca neruosa non transijt, nihil melius est, quàm qua uenit id euellere. Similiter etiam quod altè inhæsit: obiectæ uerò partes, id est, quæ ex diuerso respondent, si conuulnerentur, uel ex sanguinis profusione uel ex aliorum membrorum consensu, & consortij lege periculum inuehant, euulsione qua parte infixum est, eximi debet. Illud autem digitis, uel ipsius teli arundine seu hastili (quod plærunque ligneum est) in ferri tubulum immisso, extrahemus. In quibus uerò altè telum in carne infixum est & plus est, hoc est, longius spatium, per quod telo reuertendum, quàm quod perrumpendum est, iamq; uenas neruosqúe id pertransiuit: breuiter cum parùm admodùm integræ

Methodus extrahendi tela infixa sumpta à sede affecta indicatione.

Si telũ in summa carne infixum est.

Si telum altè in carne insedit.

græ carnis ex aduersa parte superest: neque aliquid obstat, quominus contra mucronem incisio commodè fieri posit, melius est aperire quod superest: eaq; pro pulsatu telum educere. Nam & propius petitur, & tutius euellitur, & in maiore membro, si medium mucro transijt, facilius sanescit quod peruium est, quia utrinque medicamento fouetur. Protrudi autem debet, uel hastili ipso, si inhæreat: uel si exciderit propulsorio instrumēto, cauo quidem uel solido (quod & surdum quidam uocant) prout res exigit. Porrò si telum acumen (quod ὄνυχον uocant) habeat (hoc autem specillo deprehendimus) propulsorij instrumenti fœminam: si uerò tubulum seu concauitatem habuerit, marem demittemus, atque ita ferrum inserto instrumento protrudemus, quoad educi facillimè posit. At si etiam in opposita seu ulterius telum processerit, nec ea parte ipsum posit extrahi, qua infixum est, diuisis ijs, quæ opposita sunt, per illa ipsum eximemus, uel euellentes, ut dictum est, uel per eam partem in quam tetēdit, ut modò diximus, propellentes, summa cura (uti monuimus) semper habita, ne uel neruum, uel tendinem, uel maiorem uenam aut arteriam incidamus. Turpe siquidem est dum telum extrahimus, maiorem noxam inferre, quàm telum ipsum effecerit.

Si telū in opposita processerit.

Si telum osi inhæsit, non nisi attrahendo ipsum eximere tutum est. Eo autem usque mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, & tum uel manu uel forcipe telum extrahendum est. Quæ ratio in dentibus quoque eijciendis est: & uix unquam ita telum non sequitur, sed si morabimur, excuti quoque ictum aliquo ferramento poterit. Quidam tenaculis (ut uocant) seu forcipibus alligant arcum, quam uulgò balistam nominant & laborante bene stabilito, intensum ipsius instrumenti neruum seu chordam remittunt, & ita telum extrahunt. Quod si telum altius in osse desederit (quod cognoscimus, si firmiter id infixum, nulla ui moueatur aut labet) excisorio cultro, osse quod iuxta est, exempto aut etiam terebra (si crassum sit) prius perforato, telum ipsum extrahemus. Sunt qui ab eo foramine terebra facto ad speciem literæ ѱ cōtra telum os excidunt, sic ut lineæ, quæ diducuntur ad telum spectent: quo facto id necesse est labet, & facilè auferatur. Quod remediū ultimum est. Alij terebra in rectum ac longum porrecta, quæ illis directa uocatur, osis percusi rimas conniuentes, & telum infixum mordicus prehendentes, diducunt atque ita facilè quod infixum est, extrahunt.

Si telum osi inhæsit.

Si telum altius in osse demersum sit.

Inter duo uerò ossa, si per ipsum articulum telum perruperit, circa uulnus duo membra fascijs habenisúe deliganda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, ut tendones, ligamenta & neruos distendant. Quibus extentis laxius inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum recipiatur. Sed illud quoque uidendū est, sicut in alijs locis seu particulis suprà monui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria, à telo lædatur, dum extrahitur, eadem scilicet ratione quæ suprà posita est. At si particulę plures confixę fuerint, hoc est, si membrum aliquod telo traiectū, alteri affigatur, uerbi causa, brachium thoraci, aut cubitus alicui alteri corporis particulæ, aut crura inter se hoc modo faciendum est. Si non per totum utrunq; membrum penetret sagitta aut hasta, eam ab exteriore parte, perindè atq; in uno fieri consueuit, apprehensam extrahemus. Sint penitus ambæ partes transfixæ fuerint dimidia ligni parte serra resecata, eas ligni partes quàm facillimo fieri poterit modo sigillatim euellemus.

Si telum in articulo se inter duo ossa demersit.

Si particulæ plures cōfixæ fuerint.

Porrò si uenenato quoq; telo plaga facta est, iisdem omnibus si fieri potest, etiam festinantius actis, adijcienda curatio est quæ uel epoto ueneno, uel à serpente aut quouis alio uenenato animante ictis adhiberi solet. Cæterùm quod ad chirurgiam attinet, totam carnem quæ ueneno iam mutata est, siquidem fieri potest præcidemus. Agnosces autem eam, quòd à sana carne multum diuersa sit. Pallida enim supra modum, subliuida, & ueluti mortua apparet. Sin carnem totam à ueneno immutatam circuncidere non posis, non alienum erit circa uulnus scal

Si uenenato telo quis ictus est.

pello incidere, hoc est, ſcarificare, quò plus uitiati iam ſanguinis extrahatur. Dein uenenum admota uulneri cucurbitula, extrahendum eſt. Si cucurbitula non eſt, tum quodlibet ſimile uas, quod idem poſsit. Si ne id quidem eſt (quod tamen uix incidere poteſt) homo uilis aliquis adhibendus eſt, qui uulnus exugat. Sed illud ne intereat, antè debebit attendere, qui uulnus exuxerit, ne quod in gingiuis, palatoúe aliaúe parte oris ulcus habeat: hoc pacto enim & ipſe tutus erit, & tutum hominem uulneratum præſtabit. Siquidem uenena (ut Celſus ait) non guſtu, ſed in uulnere nocent. Verùm priuſquam hæc aggrediamur, telum ipſum uti docuimus eximendum erit. Atque hactenus tradita eſt methodus de telis è corpore extrahendis. Cæterùm Nicodemi incantamenta & inſuſurrationes, quas & coniurationes uocant, quæ à Theodorico & Gilberto referuntur, ne pili quidem facio, ut quæ meræ nugæ ſint, & Chriſtianum hominem non deceant. Medicamenta autem ea quæ extrahendis infixis dicata ſunt, ſubinde Guido uſurpare ſolet in ſpinis, piſcium oſsiculis, lapidibus, uitri fragmentis, ſurculis & oſsium fruſtulis eximendis: aitqúe frequenti experimento ſe edoctum medicamentum ab Auicenna deſcriptum, inter cætera præſtantiſsimum eſſe & efficaciſsimum. Recipit autem fermenti, mellis optimi, aut aluearum ſordiciei (quę Græcè propolis dicitur) ſingulorum libram ſemis, uici quercini quart. unum, ammoniaci quart. ſemis, olei quart. unum: ex quibus omnibus conficitur emplaſtrũ, quod loco cui fixũ intus inhæret, ſuperponitur. Rogerius aſſerit multiplici experimento comprobatum, ꝙ radix arundinis contuſa cum melle & appoſita, infixa ſine dolore extrahit. Plæraque alia ſunt in antidotario deſcripta, quæ uim habent attrahendi, & infixa euellendi, cuiuſmodi ſunt, dictamnum, tapſia, ſagapenum, ammoniacum, ariſtolochia, ranæ combuſtæ, & id genus alia.

Venena nõ guſtu, ſed in uulnere nocent.

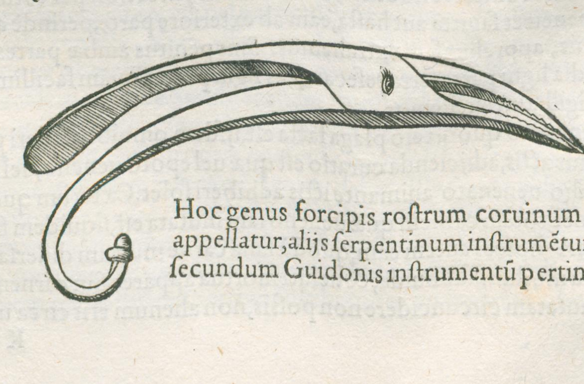
Emplaſtrum Auicennæ infixa ſtatim extrahens. Hoc idem & Paul. Aegi. teſtatur.

SEQVVNTVR FORMVLAE ALIQVOT instrumentorum, quæ telis extrahendis idonea ſunt.

FORCIPES DENTICVLATAE AD EVELlendum ſpinas, oſsicula aſpera & pungentia, aculeos quoque & mucrones infixos, aliaq; id genus acuta.

Forcipes Albucaſis ſub hac duplici formula depictæ reperiuntur in uarijs exemplaribus. Hæ autem ſunt ſecundum Guidonis inſtrumentum.

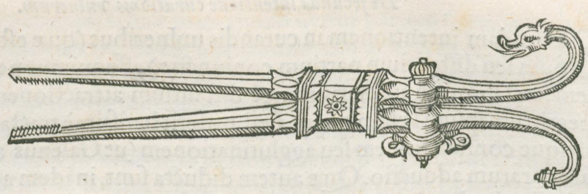

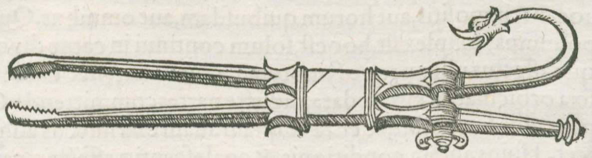
Hoc genus forcipis roſtrum coruinum quibuſdam appellatur, alijs ſerpentinum inſtrumẽtum: quod ad ſecundum Guidonis inſtrumentũ pertinere uidetur.

Alia

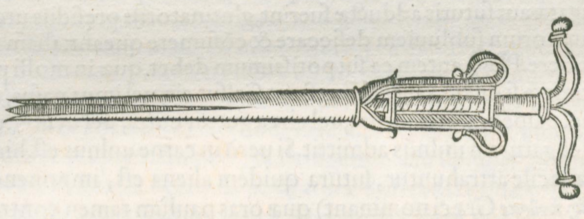
Alia forma forcipis denticulatæ, ad eosdem usus utilis &apprimè idoneę: ad quos & duę alię præcedentes forcipum differentiæ.

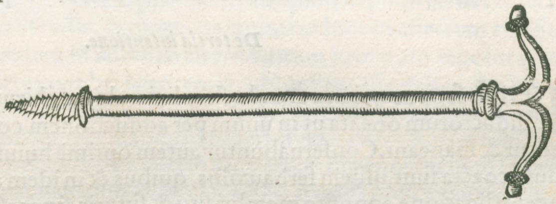
Aliud forcipis genus ad globos educendos, & tela spiculis cincta, obuersasq́ꝫ cuspides habẽtia. uulgares chirurgi barbatulã uocãt.

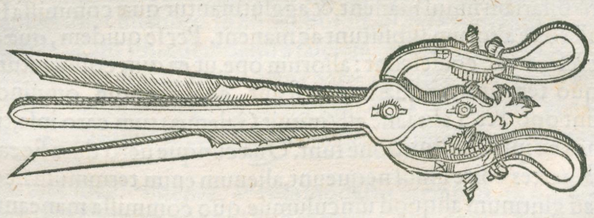
Instrumentum ad extrahendũ ferrum infixum, tubulum habens arundine seu hastili uacuum. hoc uti possumus loco quarti instrumẽti Gui. quod terebram inuersam appellat.

Terebra directa, quod quintum est Guidonis instrumẽtum, ad amplianda ossa, quibus tela inhærent.

Formula forficis excisoriæ, ad amplianda uulnera in carne accepta, quò facilius infixa eximantur. Hoc sextũ est Guidonis instrumentum.

Formula impellentis caui, quod & propulsorium fœmina dicitur. Hoc septimum est Guidonis instrumentum.

Formula impellentis surdi, quod & propulsorium mas appellatur. Hoc etiam ad septimum Guidonis instrumẽtum refertur.

De secunda intentione curationis vulnerum.

2. Disſidentium coniunctio.

SEcundam intentionem in curandis uulneribus (quæ eſt commiſsio diſsidẽtium ſeu diſtantium partium coniunctio) aſſequimur per orarum adductionem ſeu labiorum uulneris inuicẽ diſtantium attractionem & applicationem, membrum ipſum læſum quàm fieri poterit leniſsimè tractando. Diſsidentium nanque coniunctionem ſeu agglutinationem (ut Galenus ait) præcedit neceſſario orarum adductio. Quæ autem diducta ſunt, in idem adducuntur, aut uinculo ex duobus initijs circundato, aut ſutura aut fibulis (quas Græci ἀγκτῆρας uocant) impoſitis, aut horum quibuſdam, aut omnibus. Quòd ſi uulnus (ut propoſuimus) ſimplex ſit, hoc eſt, ſolum continui in carne diuortium, cum quo neque affectus ullus neque ſymptωma ullum adſit, nec ualde magnum ſit, ſola faſcia orbiculatim circundata, diductę partes committendæ ſunt. Ita enim uulnus proculdubio coibit, & citra aliquam aliam extrinſecus adhibitam curam coaleſcet. Huius autem conditionis & coaleſcentiæ effectrix cauſa ſola certè eſt natura. At ſi magnum uulnus ſit, adeò ut diductæ partes in totum, atq; exactè prædicta deligatura committi nequeant, ſuturis ipſæ adducentur: deinde ubi ſic deligatæ aut ſuturis adductæ fuerint, glutinatorijs pręſidijs utemur, quę collectam humorum ſubluuiem deſiccare & cõſumere queant: aliam uerò nẹ influat, prohibere. Plaga autem ea ſui potiſsimum debet, quæ in molli parte accepta eſt, maximeq; ſi diſciſſa auris ima eſt, ut Celſus ait, uel imus naſus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa guttur cutis, uel uenter: uix enim ijs partibus deligaturam uulnus admittit. Si uerò in carne uulnus eſt, hiatq;, neq; in unum oræ facile attrahuntur, ſutura quidem aliena eſt, imponendæ uerò fibulæ ſunt (ἀγκτῆρας Græci nominant) quæ oras paulùm tamen contrahunt, quò minus lata poſtea cicatrix ſit: ferè autem fibulæ latius uulnus eſſe patiuntur.

Lib. 3. The. Trifariam diſtãtes oræ uulneris in idem adducuntur. Vulnus ſimplex ex ſola partium commiſsione agglutinari poteſt.

1. 2. Deligatura. Sutura.

3. Fibulæ.

De tertia intentione.

3. Commiſſorũ conſeruatio.

TErtius ſcopus qui in curando ſimplici uulnere chirurgo proponitur, eſt, ut diductorum oræ, ita ut in unum per adductionem coniunctæ ſunt, conſeruentur & maneant. Conſeruabuntur autem optimè huiuſmodi extrema, quæ in unum coacta ſunt, ijſdem ferè auxilijs, quibus & in idem adducta ſunt: nempe, decenti ligatione, appoſito membri ſitu & ſuturis, ſi neceſſariæ uidebuntur. Porrò bifariam ſimul manent, & agglutinantur quæ commiſſa ſunt: alia enim per ſe, aliã ope aliorum ſubſiſtunt ac manent. Per ſe quidem, quæcunque ſecum concreſcunt ac coaleſcunt: aliorum ope, ut ea quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenentur: ac quæ concreſcant, coaleſcantúe, omnino mollia naturaliter ſint oportet. Talis ſanè eſt (inquit Galenus) tum caro ipſa, tum quæcunque carnea ex ipſa conſtitutione ſunt. Quæcunque uerò dura ſiccaq; ſunt, eorum diuiſæ partes coire ſimul nequeunt, alienum enim terminum nequaquam admittũt: ſed glutinum aliquod uinculumúe, quo commiſſa maneant, requirunt. Et taliũ quidem ſanatio in ſequentibus præcipietur. Nunc de ijs quæ per ſe uniri poſſunt, inceptum ſermonem peragamus, & quomodo uulnus ligari cõueniat, primùm dicamus.

Dupliciter cõiuncta manere quæ committuntur.

Quomodo vulnus ligari conueniat.

Triplex genus deligaturæ.

DEligaturæ modi ſeu differentiæ tres ſunt apud Auicen. fen. quarta lib. quarti. Nempe incarnatiua, expulſiua & retentiua: ita enim eius interpres, & recentiores chirurgi eas nominant. Incarnatiua quæ magis propriè agglutinatoria diceretur, recentibus tum uulneribus, tum fracturis accommodatur. Debet autem faſcia in hoc genere deligaturæ, à duobus initijs uerſus medium eiuſdem circumuolui, & principiũ deligaturæ fieri ex parte aduerſa loci uulnerati, ducendo,

1. Incarnatiua ſeu agglutinatoria deligatura.

do atque inijciendo alterum fasciæ principium uersus partem superiorem mem bri, alterum uersus inferiorem. Ea uerò latitudine esse debet fascia ipsa, ut semel iniecta, non uulnus tantùm, sed usque ad aliquid utrinque etiam oras eius comprehendat, quantum uidelicet uidebitur necessarium. Si ab altera parte caro ma gis recessit, ea melius attrahitur. Si æquè ab utraque transuersa comprehendere oras debet: aut si id uulneris ratio non patitur, media primùm inijcienda est, & tum in utranque partem ducatur. Cæterùm arctior esse debet ligatura super locum læsum, quàm in partibus adiacentibus. Cauendum tamen semper est, ne uel nimis arcta, uel nimis laxa sit. Quandoquidem quæ laxior est, non continet: quod autem nó continetur, elabitur. At uerò quod uehementius est astrictum, dolorem premendo excitat, & proinde fluxionem proritat, & phlegmonem accersit, quandoque etiam gangrænam. Danda igitur opera est, ut uitato ambarum incommodo, utriusque fruamur commodo. Id fiet (ut Galenus ait) si quod nimium est, declinabimus. Ergo nec adeò arctare deligaturam debebis, ut iam comprimat: nec adeò remittere, ut laxa sit. Et ut summatim dicam, deligaturæ terminus, sit bona laborantis tolerantia. Cæterùm extrema fasciæ acu assuenda sunt Nam nodus (inquit Celsus) ulcus lædit, nisi tamen longe est. Et si necessitas desyderet, plures fasciæ inijciantur, & modo qui supra dictus est, reuoluantur. Itaque hoc deligandi modo uulneris labra adamussim committuntur, & quo minus circa uulnus excitetur phlegmone (cuius rei curam in primis habere oportet) prohibetur: ut libro sexto methodi Gal. annotauit. Sunt qui pannum lineum duplicatum adaptant uulneri, & stringendo acu desuper assuunt, Hæc de prima ligaturæ differentia. Secunda de ligaturæ differentia, quæ expulsoria dicitur, antiquis ulceribus & sinibus (quos cauernosa ulcera uocant) propriè dicata est. hoc enim commodi præstat in illis, quòd à fundo ad os collectam humorum colluuiem extrudit, & ne quid amplius in locum affectum confluat, ualide prohibet. Hæc autem fit fascia ab altero tantùm principio reuoluta, incipitq́ue ab inferiore parte membri laborantis, ubi arctior esse debet. Ab hinc ad superiorem partem facta circumuolutione, eam paulatim soluendo, dispensatur: si saltem os per quod sanies emanat, ad superiorem partem porrectum sit. Interdùm enim inferius spectat. Voco autem hîc partem superiorem cum Galeno, quæ uersus cor, aut hepar uasorum radices spectat. Rursus radicem uasis appellamus priorem eius partem, quæ iecinori propior est, uel etiam cordi. Porrò huiusmodi ligatura adaptari solet membris inæqualibus, id est, quæ non sunt æqua lis crassitudinis, cuiusmodi sunt tibiæ, scindendo fasciam ipsam, singulo quoque palmi interuallo: & eam ualidè acu assuendo, ab ea parte maximè, quæ gibba est, seu, ut dicunt, arcuata: laxè uerò à parte altera dorsali. Hoc autem genus ligaturæ utilissimum est in antiquis ulceribus, uaricibus, & tibiarum inflationibus.

> Lib. 6. met.
>
> Sic deliganda est fascia, ut & contineat, neque astringat.
>
> 2.
> Expulsoria de ligatura.
>
> Deligatura expulsoria fit inferne sursum.
>
> Lib. 5 meth. medendi.

Deligatura quæ retinet medicamenta, accommodatur membris, in quibus non potest fieri arctatio seu strictura, neque alia deligatura, ut in collo, & uentre atque omnibus abscessibus & dispositionibus dolorificis. Hæc autem perficitur linteolo seu fascia unicum finem seu (ut dicunt) caput habente: uel quæ sit multorum capitum seu brachiorum, prout res exigit. Atq; eius deligaturæ principium, super locum affectum inijcietur, & in parte opposita, uel nodus, uel potius sutura fiet. Talis autem deligatura leniter & citra dolorem, cùm appetet tempus, solui debet. Quòd si linteola nimis adhæreant, ea tantisper uino madefacito, donec facilè separari possint: fascia uerò ad uulnus deligandum, lintea aptissima est Galeno libro sexto Therapeutices, quæ nec nimiùm mollis nec nimiùm dura sit. Quod enim molle nimiùm est, & algæ ritu fragile, non tutò continet. Quod uerò durum nimis est premendo offendit. Sit igitur ex panno ueteri, non tamen nimis detrito, suaui, leni & mundo: eaq́ue latitudine &

> Deligatura retinens.
>
> Quæ fascia uulneri deligando aptissima.

longitudine, quam natura partis desyderat. Vt si humerus tibi deligandus sit, fasciam quæ latitudinem sex digitorum habeat, assumes: at si femur, quinque: si tibia, quatuor: si brachium, trium digitorum. Si uerò digitus ligari debeat, unius digiti latitudine fascia assumenda erit. Eius uerò longitudo sit pro ratione numeri iniectionum, hoc est, pro necessitate reuolutionum. Hoc igitur ut & multa alia, quæ scriptis mandari non possunt medici ac chirurgi ingenio, quod (ut Damascenus ait) tum artem tum naturam operantem magnoperè adiuuat, committitur. Sed & ad hoc non parùm confert, cognitio conformationis ipsius particulę laborantis, ut quarto Therapeutices Galenus his uerbis expressit. Deligare (inquit) commodè ægram particulam non possis, nisi prius uel ex figura, uel positura, uel utrisq; indicationem sumpseris. Hactenus de modo deligandi. Nunc de qualitate, & modo suendi.

De sutura in vulneribus facienda.

Sutura triplex 1.

TRiplex sutura communiter fieri solet in uulneribus, agglutinatoria, quam incarnatiuam uocant: suppressoria sanguinis & labiorum in unum adductorum, ad tempus conseruatrix. Sutura incarnatiua omnibus his plagis seu uulneribus in molli parte acceptis, competit, quorum labra sic inuicem dissident, ut sola ligatura in unum adduci non possint, & quibus nihil iam extraneum inter ipsas oras intercipitur. Sed & recentia esse debent uulnera, quibus hoc genus suturę accommodatur: uel saltem si uetera fuerint ac dura, callosaq; labra habuerint, per scarificationem aut cutis ablationem, sanguine emisso renouata. Hæc autem fit quinque modis. Primo, filo forti, æquali & leui, cuiusmodi est sericum in communibus saltem uulneribus, primum punctum faciendo in medio diuisionis uulneris, deindè alterum in medio spatio utriusque lateris, & ita deinceps procedendo, ut inter duo quæcunque puncta, punctum intercedat, donec uulneris labra ritè commissa fuerint. Itaque neque nimis rara, neque nimis crebra sutura esse debet. Si enim nimis rara est, non continet: Si nimis crebra est, uehementer afficit. Quia quo sæpius acus corpus transiuit, quóque plura loca iniectum uinculum mordet, eò maiores inflammationes (inquit Celsus) oriuntur. Sic igitur sutura oras iungat, ut ne ipsæ quidem inter se ex toto contingant. Quòd scilicet, si quid intus humoris concreuerit, si quâ emanare ac effluere possit. Solent autem communiter unius digiti transuersalis spatium inter iniecta uincula relinquere. Porrò acus longa ac læuis esto, cuspide triangulari, cauda uerò excauata, ut in ea filum recondatur, & transitum acus non remoretur. Ita enim mitius corpori insidet. Cæterum cannula habeatur fenestrata, cui incumbat ac innitatur altera pars labij uulneris, ne scilicet huc atque illuc euagetur, dum acus intromittitur: & ut per fenestellam uideri possit, quando acus pertransierit. Atq; ubi iam acus traiecta fuerit, unà cũ filo trahatur: sed interim uulneris labrum, quod prope filum est, specillo huic parti applicato, ueluti fulcimento, & adminiculo innitatur, ne dum filum extrahitur, labrum etiam consequatur. Ligetur autem primò duabus inuolutionibus, secundò una duntaxat, deindè filum scindatur, aliquantulum remotè à nodo.

1. Vsus suturæ agglutinatoriæ.

Modi quinq; suturæ agglutinatoriæ. 1.

Lib. 5.

Acus qualis esse debeat.

2. Secundus modus suturæ agglutinatoriæ.

Secundo modo fit sutura incarnatiua seu agglutinatoria, acubus, aut pinna cũ acu introducta. hac autem utimur in magnis uulneribus & profundis, in quibus labra plurimùm inter se distant. Atque tot numero acus imponendæ sunt, cum filo in eas intromisso, quot necessariæ uidebũtur. Filum autem circa eas reuoluendum est, eo modo quo mulierculæ facere solent, dum suas acus super manicas aut capitia asseruant, atque hoc modo relinquuntur usq; ad uulneris consolidationem.

3. Tertius modus suturæ agglutinatoriæ.

Tertio modo fit sutura hæc agglutinatoria dicta, ueruculis æqualibus ex stupis uehementer cõtortis & gracilibus, ad modum scriptorij calami, uel festucæ,

longitudine ferè medij digiti. Quòd si uelimus suturam longo tempore perdurare, pinna seu scriptorius calamus loco stup arũ, assumi debet: fit autem ad hunc modum. Vtrãq; uulneris ora traijci debet acu filum ducẽte. Deinde facto per idẽ foramen recursu ex ea parte qua uenerat, recipienda est: sic quidem ut ansa una remaneat ea parte qua remeauit. In qua alterum ueruculi extremum imponendum erit. Posteà fines amborum filorum, euntis inquam & redeuntis, constringito, & super alterum ueruculi caput ligaturam facito, ibiq; fila rescindito & ueruculum hoc pacto usq; ad perfectam uulneris coïtionem relinquito.

Ansa.

Quarto eiusmodi sutura fit, fibulis (quas Græci ἀγκτῆρας nominant) disiunctas atque hiantes uulneris oras committendo. Sunt autem fibulæ ipsæ uel maiores uel minores, pro ratione partis uulneratæ: ab utraque uerò parte recuruæ: figaturq; hamus unus in altero uulneris labro, & uersus alterum ducatur, in quo & alter hamus infigatur, ut facere solent qui pannos tundendo apparant. Hæ aũt (fibulæ inquam) quibus hiantis plagę oras sic contrahimus, nullã uim desyderãt, sed eatenus utiles sunt, quatenus cutis ducentem quasi sua sponte subsequitur.

4. Quartus modus suturæ agglutinatoriæ.

Quinto modo diductæ uulneris ore committuntur, pannis utrinq; admotis, qui figuram triangularem referant, & ea sint magnitudine, quæ membro læso cõgruere uideatur. Qui suturæ modus, in ijs maximè locis conuenit, in quibus uolumus cicatrices, facta uulneris agglutinatione non apparere, ut in facie. Pãni autem eiusmodi, uiscoso linimento ac pertinaciter adhærente oblini debent, q̃ recipiat puluerem sanguinis draconis, thuris, & mastiches, sarcocollam, picem, & pollinem, id est, farinam uolatilem molendinariam. Quæ omnia cum oui candido liquore subigi debent, & in unitatem redigi. Atq; ubi linimenti formã ea iam induerint, supra dictos pannos extendi debent, qui utrinq; posteà ad latera uulneris, ad pollicis unius distantiam supra uulneratam partem agglutinandi sunt. Vbi autem hæc panni frustula sic liniméto oblita, desiccata fuerint, ingeniosè & ut oportet consui debent. Quo facto uulneris labra coibunt & agglutinabũtur.

5. Quintus modus suturę incarnatiuæ.

Sutura sanguinem supprimens, fit acu filum trahente, traiectis oris uulneris utrisque per modũ reuolutionis, uti pelles consui solent. Ea autem utimur, quando alia non datur uti, propter magnum ruentis sanguinis impetum, accepto in uenis uulnere. Sed & hæc utilis est ad transuenda intestina, cum sauciata sunt: ad panniculos quoque uulneratos & loca carne destituta. Verùm non admodùm tutus est hic consuendi modus. Quandoquidem disrupto puncto uno, cætera relaxantur.

2. Sutura sanguinem supprimens.

Sutura, quæ labiorum in unum attractorum est conseruatrix, fit ut & reliquæ aliæ: uerùm non æque arcta esse debet. Eo enim duntaxat nomine fit, ut simul maneant, quæ commissa sunt, tantisper dum uulnus coaluerit. Competit autem huiusmodi sutura uulneribus in carne, aut molli parte acceptis, in quibus magna facta est dilaceratio & carnis deperditio. Hac enim facta unionis diuortio, seiunctæ partes in unum adducuntur, quò citius coalescant. His etiam uulneribus rectè accommodatur, è quibus in posterum aliquid extrahendum est. Illud autem de suturis ac fibulis in uniuersum diligenter obseruandum est, ut illis nunquam utamur, antequam uulnus intus purgatum sit (nisi cùm magna sanguinis profusio supprimenda est) ne quid ibi cõcreti sanguinis relinquatur. id enim & in pus uertitur, & inflammationem mouet, & glutinari uulnus prohibet. Sed ne linimẽtum quidem, quod supprimendi sanguinis causa inditum est, inibi relinquendũ est: nam id quoq; inflammat. Comprehendi uerò sutura uel fibula, nõ cutem tantùm, sed aliquid etiam ex carne (ubi suberit hæc) oportebit, quò ualentius inhęreat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima est (ut uoluit Celsus) ex acia molli, non nimis torta, quò mitius corpori insidat. Sed neque rara nimis, neque nimis crebra (ob superius adductas rationes) sutura aut fibula inijcienda est. Neutra etiam uim ullam desyderat, sed eatenus utilis est, qua cutis ducentem quasi

3. Modus suturæ tertius.

Lib. 5.

Tẽpus & modus reponendæ suturæ.

sua sponte subsequitur. Cæterùm tunc appetit tempus remouendæ suturæ, cùm ea, quem desyderamus effectum præstiterit. Modus autem remouendi talis est: Specilli caudam, id est, angustum mucronem, filo supponito, filumq; ipsum mox abscindito. Posteà latum ipsius specilli mucronem, labro fulneris per quod filũ educitur, superponito. Ita enim pulchrè uitabis, ne quid filum euellendo laceretur.

De modo conficiendi puluillos & eorum usu.

Vsus puluillorum.

TEmpestiuũ autem est de puluillis (qui uulgaribus chirurgis plumaceoli nuncupantur) aliquid obiter dicamus: hi enim ad multa utiles sunt. Quãdoquidem dissolutas ac diductas partes fulciunt & comprimunt: membri, quod suæ unionis diuortium patitur, genuinum calorem fouent & conseruant. Denique à graui molestoq; uinculorum ac fasciarum pondere, uulneratam particulam tuẽtur. Fieri autem quondam solebant ex pluma inter duos pãnos candidos & mũdos consuta, unde & nomen illi à ueteribus inditum est. Verũ quoniam eos subindè mutare & innouare (quod ualde tædiosum erat) cogebat necessitas, magis postea placuit eiusmodi puluillos ex stupis canabinis conficere, præsertim diligenter ac studiose pexis, emundatisq;. Fiũt etiam interdũ ex lana uel xylo, quod cotonem appellant. Plærique autem hodie loco puluillorum, pãniculos admouent læues, id est, non asperos, duplicatos aut triplicatos: alij uerò spongiam adaptant. Porrò duo uel tres pluresúe, prout res expostulat, apponuntur. Quandoque quidem sicci ac nullo madentes liquore: nonnunquàm uerò imbuti oui cãdido, uel uino, uel posca, id est, oxycrato: aliquoties etiam oleo, iuxta ipsius dispositionis exigentiam. Inueniuntur autem huiusmodi puluilli ex triplici differẽtia, quod ad figuram attinet. Alij enim triangularem, alij rotũdam, alij uerò quadratam habent. Qui figura constant triangulari, glutinandis uulneribus (ut placuit Auicennæ) sunt dicati. Ita autem disponi debent: unus ex utroq; latere orarum seu labrorum uulneris, constituatur ita, ut super plagam, inter se iungantur lateribus. Qui rotundam habent figuram, sicci alijs superponuntur, natiui caloris particulæ læsæ cõseruandi gratia, & ut saniosam proluuiem ac sordidos ichores in se recipiant. Sed qui quadrati sunt, ideò apponuntur, ut partem læsam à fasciarum & uinculorum iniurijs uindicent.

Ratio nominis.

Materia puluillorum.

Numerus.

Figura.

Triangulares.

Rotundi.

Quadrati.

De penicillis siue turundis (quas tentas vulgò appellant) & linamentis formandis, deque eorum usu multiplici.

TVrundas seu penicilla & linamenta (quæ & lichinia uocant) maximo esse usui in curandis uulneribus & præcedentia luce clarius ostendunt, & omnibus in aperto est. Proinde quando, quomodo, & ad quos fines illis sit utendum, chirurgo haudquaquàm est ignorandum. Adhæc, ex qua materia & qua figura formari debeant. Itaq; illis utimur in octo præsertim casibus.

In quibus uulneribus utendum turundis & linamentis.

1. Primo, cùm uulnera uel amplianda sunt, uel detergenda, uel cùm aliquid ab eorum fundo uacuandum est: ut in profundis uulneribus, in quibus necessum est alibi uulnus aperire, ut ex fundo & sinu ipsius, ichores, id est, saniosa colluuies inibi collecti uacuentur.

2. Secundo illis cogimur uti, in cauis uulneribus, in quibus necessaria est carnis deperditæ regeneratio.

3. Tertio in uulneribus alteratis ab aëre, & sordidis, quæ detersione egent.

4. Quarto in uulneribus contusis.

5. Quinto prædictorum usus utilis est, in uulneribus quæ cum phlegmone, aut quouis alio tumore præter naturam fatigant.

6. Sexto in uulneribus quæ per morsus fiunt. Talia nanque uulnera non sunt festinanter agglutinanda, & ad cicatricem perducenda. Quin potius longo tem-

pore aperta & hiantia manere debent. Quandoquidem morsus ferè omnis (ut
„ Celsus ait) quoddam uirus habet, quod foras semper euocandum est, non intrò
„ repellendum, nec occluso uulnere intus relinquendum. Sed de his fusius in sequentibus dicetur.

Lib. 5. Omnis ferè morsus habet quoddam uirus.

7. Septimo turundis & linamentis utimur in uulneribus, in quibus persanandis circa ossa manus admouenda est.

8. Octauo in uulneribus quæ iam uetustate in ulcera defluxionibus scaturientia degenerauerunt. Porrò in omnibus alijs reliquis uulneribus inducendæ cicatrici studemus absque eiusmodi turundis & linamentis. Aduertendum autem est in ijs diuersitatem nõ paruam esse, pro ratione finis, cuius gratia fiunt et admouentur: fiunt autem interdum, ut diximus ad detergendas sordes uulnerũ atque tum ex panni non asperi, & præsertim ueteris, lacinijs, uel floccis euulsis formantur. Nonnunquam uerò ideò fiunt & in uulnus immittuntur, ut ipsum hians & apertum maneat. At tunc quidem ex stupis bene pexis & à sordibus ritè emundatis, uel ex prędicti panni frustulis efformantur: uel etiam ex xylo (quẽ cotonẽ uocant) ut Razes facere solebat. Sed & ex canna ænea, uel argentea perforata fiunt penicilli ad eundem finem: ut uerbi gratia, in naribus ad aëris inspirationem, & in altis uulneribus ut sanies & purulenta colluuio, per hanc uelut emissarium feratur & foras egrediatur, non autem intus retineatur. Quandoq; etiam hæc, linamenta inquam & penicilla plagæ inseruntur, ut ipsius os magis dehiscat & amplietur, fiuntq; tunc aut ex spongiolis uehementer compresis et intortis, aut ex radice gentianæ. hæc enim dum multum humorem quo scatet uulnus, combiberint, turgescunt, & ita magis hiantem plagam reddunt. Cæterùm forma linamentorum æqualis esse debet, turundarũ uerò inæqualis, in modum clauiculi lignei, quẽ Latini impagẽ uocãt, ne scilicet intrò labãtur. Hæc autem aliquoties quidem sicca, quandoque uerò quopiã delibuta unguento admouentur, prout res ipsa exigit. Reliqua quæ ad eiusmodi operationes spectãt, medentis consilio & solertiæ committuntur.

Vsus & materia turundarũ & linamentorum.

Tente canulee.

Impages, cheuille.

De quarta intentione curandorum vulnerum.

4. Substantiæ partis conferuatio.

QVarta intentio in curandis recenter acceptis uulneribus est, particulæ læsæ substantiam cõseruare, ac prohibere ne ipsa dolore uel phlegmone, aut aliquo alio prauo symptωmate (quod uulneribus ipsis accidere solet) infestetur. Hunc autem scopum assequimur, admotis emplastris & linamentis ex oui candido, & alijs huiusmodi refrigerantibus, ut rectè docuit Razes primis saltem diebus. Postea uerò uino styptico particula perfundenda, & figura aptissima collocanda est. Apertio quoq; eaq; interdum ex aduerso in uulnerata parte molienda est. Necessaria etiam est nonnunquam sanguinis missio, item & purgatio: ut mox docebitur. Sed & proba uictus ratio (quam statim præscribemus) in primis est obseruãda, si quartum hunc scopum cupis assequi. Porrò nihil aduersus hæc quæ cõmentamur pugnat, quod plerię obijciunt, uulnera scilicet inquãtum uulnera, ijs tam uarijs, tamq; multiplicibus auxilijs nõ indigere. Hoc enim dictum solum locum habet in paruis occasionibus & eucratis, id est, bono habitu præditis corporibus. In magnis uerò occasionibus, & in plethoricis corporibus, uel uitioso succo refertis, necessum est ad prauorum symptωmatum (quæ recentibus uulneribus superuenire consueuerunt) præcautionem, prædictis uti auxilijs. Quod Galenus innuere uidetur lib. sexto methodi medendi, his fe-
„ rè uerbis: Fingamus quempiam ad nos uenire, cui tantum cutis acu sit puncta,
„ hunc hominem, si is sit cui facilè [ob bonam corporis habitudinẽ] ulcera sane-
„ scant, etiam si citra medicamentum, nudoq; membro ad opera consueta dimit-
„ tas, nihil sentiet mali: sin ex eorum numero sit, qui difficulter sanentur (quia sci-
„ licet uel plethoricus sit, uel uitiosis succis prematur, uel acris sit sensus, uel horũ

Galen. lib. 6. methodi.

quibusdam, omnibús ne prematur) primum quidem dolebit, pòst etiam tum „ pulsu particula infestabitur, tum phlegmone. Porrò in omni membro carnoso, „ quod suæ unionis solutionem patitur, nerui, uenæ, & arteriæ reperiuntur, quæ praua quædam accidentia inducere possunt. Nempe dolorem, phlegmonem, sanguinis profusionem, conuulsionẽ, & id genus alia. Quibus summa diligentia medentem occurrere oportet. Occurret autem facilè, si ea præsenserit & præcognouerit, ut primo libro præsagiorũ testatus est Hippocrates, ad hunc modum scribens: Nihil perinde medico cõducibile est, quàm ut futura præsentiat: ita enim (ut Galenus locum hunc interpretans ait) de longinquo obuiam it malis.

De sanguinis detractione in vulneribus.

Lib. 4. meth. ex Hippoc.

OMni recẽs facto uulneri (nisi in uentre sit) expedit (inquit Galenus) ex ipso „ statim sanguinem plus minús ue effluere. Quippe hoc modo phlegmone „ minus tentabitur, tum ulcus ipsum tum quæ circũposita loca sunt. Itaq; si medi „ cum imitatorem esse oporteat, non naturæ tantum (ut subinde nos monet Hippocrates) sed etiam eorum quæ cum sua sponte ueniant, conferunt. In recenter autem acceptis uulneribus præsertim magnis & præualidis expedit (ut diximus) sanguinem effluere: hic certè si minimè uel minus quàm par sit effluxit, quod deest ipsi adijcias oportet, sanguinem scilicet ex uena detrahendo. Porrò trifariam uulnera, ut & reliqua omnia alia uitia magna grauáque redduntur, ut Galenus ait libro quarto methodi medendi: nempe uel propter afflictæ partis præstantiam, uel propter affectus uim seu magnitudinẽ, uel propterea quòd sunt cacoëthe, id est, maligna. Cuiusmodi sunt quæcunque in articulis accepta uulnera sunt. Hæc enim doloris, uigiliarum, conuulsionis, & delirij periculum afferunt. Quod scilicet ibi tendones & nerui & carne uacua, atque ossea loca sunt. Vulneris igitur magnitudo, unà cum uirium robore mittendum sanguinam indicat: quanquam qui uulneratus est, prorsus redundantiæ sanguinis sit expers. Quo fit, ut in artis operibus errent, qui in sola sanguinis abundãtia, ipsius detractionem consulunt. Porrò nos sanguinem detrahimus, in recentibus & nuper acceptis uulneribus, nec solum ne pars læsa, aut circumposita loca (ut superius dictũ est) phlegmone tententur, sed ut impetũ quoq; ruentis sanguinis cohibeamus, & nimium profluuium impediamus. Hi enim sunt præcipui scopi mittendi sanguinis in recenter illatis uulneribus. Cęterùm si perpetuũ est, quod ab Hippocrate (ut Galenus ait) didicimus, incipientẽ (inquam) fluxio „ nem ad contraria trahendam, & reuellendam esse: fixam uerò iam in laborante „ particula uacuandam esse, uel ab ipsa particula quę affligitur, uel à maximè uici „ na. In prõptu nobis & de sanguinis detractione colligere nunc est, quòd in prin „ cipio hęc è longinquo, postea ab ipsis exulceratis partibus sit emolienda. Modũ „ uerò seu quantitatem uacuationis, tum ex redundantiæ modo, tum ex copia sanguinis qui è uulnere effluxit, inuenies. Adhæc ex ætate, natura, tempore anni, regione & consuetudine. & ante hæc ex ipsa laborantis uirtute. Venæ autem secandæ electio ex laborante particula indicatur. Vt si uulnus in capite, collo aut facie acceptum sit, humeralis in cubito uel manu, secanda est. Si ea non cernitur, media, quæ ex ea deriuata est. Interiorem uerò (quam basilicam uocant) incidere utile est in ijs, quibus inferiores collo partes usque ad renes & umbilicum uulneratæ sunt. Hac non comparente, certè media quæ ab ipsa diducta in iuncturæ apparet flexura, diuidenda est. Vbi enim uena (ut Galenus ait libro „ de phlebotomia) parti affectæ propria est, obscurior fuerit, & ad mediarum a- „ liquam aperiendam accedis: omnino tibi conandum est, ut eam quæ à propria „ diducitur, potius incidas. Est uerò & quæ inferiores sunt cubiti iunctura, eas „ scilicet quæ in ulna existunt, nihil secare prohibeat, ubi nimirum quæ in cubito sunt nõ appareant. Sed eas certè, quæ in rectũ sunt, id est è directo sitæ, & à uenis quas

In uulneribus pręualidis sanguinem mittẽdum esse.

Vulnera trifariam magna redduntur.

Quæ sanguinem mittendum indicent in uulnerib.

Sãguis cur in recenter acceptis uulnerib. mittatur.

Lib. 4. meth. medendi. Si fluxio ualenter irruat, ad contraria reuellendum.

Modus uacuationis ex quibus indicetur.

Venæ secãdæ electio, ex parte uulnerata indicatur.

quas in cubito si apparuissent, alioqui seccassemus, diductæ. Porrò quemadmodum prædictæ omnes partes, ubi sic uulneratæ fuerint, ut sanguinis ob causas superius adductas, egeant detractione, in cubito secta uena iuuantur, uti dictũ est: sic quæ renibus inferiores sunt illis quæ per poplites & malleolos decurrũt. Ac perpetuò quidem in omnibus, dum sic reuellere studes, aut uacuare & phlegmonem prohibere, uena quæ è directo est, secãda uenit. Manu tamen uulnerata (uti & eadem incipiente phlegmone, laborante sanguine ualenter ac nimis copiose in eam irruente) crus quod è directo est, reuulsionis gratia tibi scarificandum erit. Altero uerò crurum sic ex uulnere malè habente, reliquum crus scarificabis, aut in eo poplitis aut malleoli uenam secabis, uel certè potius (ut consulit Aetius) ex brachio quod è directo est, sanguinem detrahes. Si autem renes, uel partes illis adiacentes, recens uulnus acceperint, quod sanguinis emisionem desyderet, uel propter ipsius affectus magnitudinem, uel ne phlegmone tententur, uena in cubito interior incidi debet, tametsi renes ipsi ambigant, quibus partibus, superioribús ne an inferioribus ascribi debeant, ut Galenus annotauit libro de curandi ratione per sanguinis missionem. Verisimile enim est, plus sanguinis ad ipsos ex superioribus partibus, quàm ex inferioribus confluere. Non negauerim tamen, quin & ex cruribus sanguis commodè detrahi possit. Cæterùm in hac re tam ardua, tamqúe magni in arte medendi momenti, nihil unquam moliri debet chirurgus citra periti alicuius medici consilium, ut iam alibi semel atque iterum monuimus.

Venæ poplitis & malleoli, quando secandæ.

Semper è directo secanda uena.

Auersio à manu & ab altero crure.

Si renes aut partes circum positę uulnus acceperint.

De purgatione in vulneribus molienda.

SI uulneratus aluo fuerit astricta, ea indita glande aut clysteri iniecto subducenda est: uel casia aut manna, aut aliquo eiusmodi leniente medicamento per os accepto, citanda. Porrò si uitiosi succi in uulnerato corpore subsit abundantia, uel uulnus præualidum sit, puro etiamnum existente corpore & citra cacochymiam, ijs lenibus modò dictis auxilijs nequaquam contentus eris, si saltem Hippocratem ducem sequutus fueris, & eius interpretem Galenum: sed fortioribus pharmacis purgationem per aluum molieris. Scribit nanque Hippocrates, & post eum Galenus (qui nec casiam nec mannã nouerant) purgationẽ per aluum is uulneribus ualde utilem esse, quæ in capite sunt accepta: item quæ in uentre & articulis. Præterea in ijs quæ suuntur, aut deligantur, id est, quæ adeò magna sunt, ut suturis indigeant, aut si non his, certè deligatura. Sic autem ad uerbum scribit Hippocrates: Purgatio per aluum plerisque ulcerum prodest: præterea uulneribus quæ in capite sunt accepta: item quæ in uentre, tum inferiore tum superiore (qui sub thorace est) & articulis. Adhæc ijs in quibus ossi caries impendet. Præterea quę suuntur & exeduntur, & quæ serpunt, & reliquis quæ ulcera diuturna reddunt, etiã quæcunque deliganda sunt, per aluum purganda sunt. His itaque uerbis (ut Galenus ait, locum hunc Hippocratis exponẽs) clarè docuit Hippocrates, ulceribus omnibus & uulneribus, quoties præualida sunt, purgationem esse utilem. At qui purgantia medicamenta, quæ Galeno & Hippocrati in usu erant, multo sunt uehementiora (ut ex eorũ scriptis constat) quàm uel casia, uel manna, uel etiam rhabarbarum, quæ priscorum seculo ignota fuerunt. Si ergo illos imitari uoluerimus, fortioribus medicamentis corpora non modò in diuturnis ulceribus, sed in recentibus quoque uulneribus repurgabimus. Quanquam ea non probentur recentioribus medicis, ob eas causas, quas mox subiungemus. Meminit autem eo loci Hippocrates seorsum eorũ omnium, propter quæ nõ modò uulnera ac ulcera, sed etiã reliqua alia omnia uitia grauia magnaque redduntur. Nempe præstantiæ partis cocoëthiæ, & magnitudinis affectus. Purgationis igitur in uulneribus adhibendæ, duæ potissimæ sunt, ueluti & missionis sanguinis, indicationes. Nẽpe morbi magnitudo (quã omniũ

Aluus quãdo ducenda in uulneribus.

Purgatio quãdo in uulneribus necessaria

Hipp. in li. de ulceribus.

Morbi magnitudinem indicatricem esse purgationis adhibendæ in uulneribus.

Duę purgationis in uulneribus adhibendæ indicationes.

1. Vis morbi.

2. Succorum abundantia.

primus adinuenit Hippocrates) & uitiosi succi abundãtia, quod Galenus quarto methodi medendi ijs uerbis expreſsit: Purgatio nõ in sola uitiosi succi abundantia conuenienter suscipitur: sed sicut miſsio sanguinis, uel propter ipsius abundantiam, uel propter morbi magnitudinem, ita purgatio, & propter abundantiam alterius cuiusquã succi, & propter uim morbi adhibetur. Igitur cum in uulnerato corpore uincit sanguis, eius redundantiã uenæ sectione statim uacuabis. Cum uerò succorum uitium abundat, pharmacum adhibebis, quod ad flauam bilem uel atram, uel pituitã educendã uim habet. Sed & per uomitũ quandoq; uacuationem molimur in ipsis uulneribus, si saltem Galeno assentimus. Si enim (inquit) fluxio ualenter irruat, reuellere ad contraria studebimus, utiq; si in superioribus uulnus cõsistat, per inferna purgãtes. Sin autem in inferioribus sit, superiorem uentrem uacuantes. At si iam fluxio restitit atq; in membro inhæsit, deriuare per uicina magis expedit. Quibus uerbis nos docet Galenus, purgationem interdum adhiberi in recentibus uulneribus, reuulsionis ad contrariũ (quã Græci antispasin uocant) gratia. Quæ etiam cõuenienter suscipitur, tametsi nulla in corpore subsit uitiosi succi abundantia, quam uacuare intendamus.

Vomitus in uulneribus utilis.

Li. 4. Therap.

Scopus alius purgationis in uulneribus

Antispasis.

De potionibus, quæ vulneratis exhiberi consueuerunt.

Valentia medicamenta purgantia in uulneribus recentibus suspecta esse.

QVanquam autem Galenus & Hippocrates, purgationem in uulneribus, per ualida etiam medicamenta, quæ suis temporibus in usu erant, adhibendam esse præcipiant: Nos tamen eiusmodi ualentibus medicamentis in recentibus uulneribus, nec uti consueuimus, nec cuiquam utendum esse consulimus. Sicuti neque alijs potionibus, quas nonnulli recèns uulneratis propinãt. Quandoquidem purgantia istiusmodi medicamenta, & pocula (ut sic dicam) uulneraria, quæ communiter offeruntur, facultate calida sunt, & aperientia. Proinde & sanguinem commouent, & hæmorrhagiam concitant, uulnusq; ad inflammationem atq; abscessus disponunt. In diuturnis tamen ulceribus, fistulosis & cancerosis, illis audacter utimur. Adhæc cũ sanguis in interaneis in grumos concreuit, & cum purulenta colluuies, in pectore collecta est. In glandulis quoq; interioribus, strumis ac hernijs seu (ut dicunt) crepaturis, ut suis locis dicetur, quandoq; purgationem concedimus. Qui tamen Guidonem præcesserunt chirurgi, ut Rogerius & quatuor illi famati magistri, in omnibus indiscriminatim uulneribus itidem & in fracturis omnibus potiones offerebant, confectas ex rubia seu erythrodano, quam uulgò rubeam maiorẽ uocant (ex qua plus quàm ex cæteris assumunt) tanaceto seu athanasia, cannabe, braſsica rubra, myrrhide, (quæ species est geranij, uulgò herba Roberti nuncupata) geranio altero, qui nostris herbarijs pes columbinus appellatur, symphyto, quam aperta significatione (licet non satis concinnè) posteriores Latini consolidam uocant: plantagine, cynoglosso, hoc est lingua canis, pinpinella, elatine, quæ pilosella uulgò nominatur, caryophillata & consimilibus. Ex quibus quidem succum exprimebant, uel ea in aqua, uino & melle decoquebant. Et uno quoq; die ex succo aut decocto ipsorũ, quantitatem sescunciæ, id est, uncię unius & semis, mane ieiunis offerebant. Super uulnus uerò manè etiam & uesperè, folium braſsicæ rubentis inuersum apponebant, & facta decenti ligatura, manè rursum & uesperè ipsum cõmutando, ita relinquebant. Asserunt autem eiusmodi Empirici unũ quod ego planè ridiculũ iudico. Nempe quòd si potio assumpta, uomitione reijciatur, sinistrum quid portendi. Si uerò eã uentriculus continuerit, & talis per plagã egrediatur, qualis per os assumpta est, faustũ ac bonum quoddam omen portendi. Sed hæc, si dijs placet, uera sunt. Cæterùm in maiore adhuc errore uersantur, Theodoricus & Henricus, qui recenter uulneratis, præsertim in capite & pectore, fortiſsima quædã & calidiſsima pigmenta (ita enim uocant potiones quasdã ex melle, uino & puluere res multas uehementer calidas recipiente cõpositas) cum

Potio in uulneribus & fracturis à quibusdam exhiberi solita.

Herba Robertina.

Modus & tempus potionis exhibendæ.

Fabulosum.

Error Theod. & Henrici.

Vide Theod. lib. 2. suæ chirurg. cap. 3.

cum quibusdam exorcismis, seu adiurationibus propinabant, aut ex ijsdem rebus ueluti pulticulam conficiebant, quam in modum emplastri super linteolũ extensam uulneri apponebant.

De ratione victus in vulneribus, & continui solutione, obseruanda, à medico præscribenda.

VVlneratis primis septem diebus (intra quos ut plurimũ securi esse solent à febre & inflammatione) uictũ tenuem & parcum, frigidũ quoq; & humidum, præsertim si iuuenes & plethorici fuerint, atq; ambiens calidus, instituito. Victus tenuis.

Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio est, interdicito. Vinum.

A carnibus duris & ualentibus, piscibus magnis & prauum succum generantibus, pane non fermentato (quem azymum uocant) male subacto & improbè cocto, eos arceto. Carnes.

Caseũ, præsertim salsum & ueterẽ, fructus ferè omnes, allia, cepas, sinapi, salita omnia & acria, nec non species omnes aromaticas, ne gustent, admoneto. Caseus. Fructus, &c.

Perdices aũt pullos atq; auiculas, quæ in dumetis uersari solent, aqua rosarum alteratas: ptisanam hordeaceam, quam uulgò hordeatũ & hordeum mundatũ appellant: item lac amygdalinum, & quod auenatum uocant: iura quoq; carnium simplicia, aut cum ouis præparata, illis in cibum permittito. Auiculæ. Ptisana hordeacea.

Ex oleribus lactucam, portulacã, boraginem, (quæ buglossum est hortulanũ) præterea olus, quod Arabes aspanar, nos uerò nomine parum mutato, spinaciũ & spinargium dicimus, & alia id genus illis concedito. Olera.

Aqua cocta illis potus esto: sed in aqua cibarius panis, qui Græcis syncomistos appellatur, uel plurimum furfuris habens, sordidus dictus, maceratus fuerit. Vel eius aquæ simplicis loco, cremor ptisanæ, aqua hordei, uel (si debiles aut senes fuerint) uinum aliquod stypticum, id est, austerum, quod crassæ sit substantiæ, plurima aqua dilutum: aut si tenue concedatur, illud sit oligophoron, id est, parum aquæ sustinens. Aqua pro potu.

Breuem ac frugalem illis cœnam imperato. Cœna.

Leuem frictionẽ, sed his partibus quæ longius absunt à uulnere, adhibeto. Frictio.

Vt quiescant, iubeto. Optimum enim illis (inquit Celsus) medicamentũ quies est. Moueri autem & ambulare alienum est, sed ijs præsertim, qui in inferioribus partibus uulnerati sunt. Quies. Motus.

Vt uenerem summoperè deuitent, submoneto. Item iram, contentionem, & omnes uehementes animi motus. Venus. Affectus animi.

Cæterùm ubi uulneratus à phlegmone & abscessu fuerit assertus, pleniore uictu tutò uti potest, & ad pristinam consuetudinẽ paulatim redire. Vtatur igitur tunc uino aliquo generoso, & carnibus probum sanguinem generantibus, ac naturam, hoc est, uires refocillantibus. Cuiusmodi sunt carnes gallinarum, caporum & ueruecum, seu castratorum arietum, & quæ eius generis sunt. Quòd autem talis uictus ratio utilis sit, & accommoda uulneratis, ex eo comprobatur, quoniam uirtutem fulcit & corroborat, neq; febrem commouet. Sed nec phlegmonas, nec hæmorrhagiam concitat, ac præter hæc alimoniam utilem & conuenientem subministrat. Proinde hanc summoperè commendant, in recens acceptis uulneribus, tum celebres medici, ut Galen. Haly, Razes, Auicenna: tum etiam recentiores chirurgi, Brunus inquam, Guilielmus à Salliceto & Lanfrancus, à quorum sentẽtia & opinione desciuerunt, Theodoricus & Henricus, qui ab initio diætam uinosam & calidissimam uulneratis præter rationem imperabant. Aiebant enim uulneratorum imbecillam uirtutẽ protinus firmandam ac roborandam esse, idq; uini potione commodè præstari. Quorum nimirum sententiæ in totũ aduersatur Galenus libro primo aphorismorũ, cõmentario quarto, sic inquiens: In ægrotantibus rarò accidit, ut robur corporis maius reddere, Victus paulo plenior, quando uulneratis cõcedendus. Vulnerati à uino per initia abstineant.

Vires in morbis nó esse augẽdas, sed dũtaxat fouẽdas & seruandas. Therap. 7.

quàm acceperim⁹, studeamus. Magna uerò ex parte properamus in lõgis quidẽ » morbis, fouere uires: in acutis uerò paulatim debilitatas conseruare. Et subdit: » Nam si eas tales quales accepimus, properemus in istis seruare uel etiam augere » semper addemns ad morbũ. Quibus uerbis apertè docet Galenus, non semper » uires in ægris augendas esse aut roborandas, sed satis esse interdũ si eas cõseruemus & fulciamus. Nisi forsan adeò imbecillæ ac prostratæ fuerint, ut quæ ab illis sumitur indicatio, cæteris alijs indicationibus sit præferenda. Quod sanè in omnibus uulneribus non contingit. Adde quòd ubi cõtrariæ, & ex aduerso pugnantes inter se sunt indicationes, committendum non est, ut dum alteri nimium sis intẽtus, alterius omnino obliuiscaris, sed utriusq; memor, quoad licebit, miscere eas oportet, ut libro septimo methodi medendi Galenus nos edocuit. Quod præceptũ (inquit) ubiq; memoria teneri uelim. Vnde & circa finẽ octaui prædictæ methodi sic inquit. Ergo tum exercitatũ in omnibus, tum natura prudentem esse medicum conuenit: quò cuiusq; indicationis potestate diligenter » consyderata, omnibus inter se collatis, unam idonei uictus summam, quæ laboranti sit commoda, comparet. »

Gal. 8. meth.

Vini usus interdicendus uulneratis usque ad diem septimum.

Itaq; ut semel dicã, uulneratis per initia usq; ad diem septimum (intra quod tempus ferè solet phlegmone in locis uulnere affectis excitari) uini usus interdici debet. Nisi tamẽ ex largo sanguinis profluuio uiribus destituti, inter morientes appareant. Tunc enim ante ullam curationem (ut Celsus ait) uino reficiendi sunt, quod alioqui inimicissimum uulneri est. Transacto uerò die septimo, illis (si nihil aliud prohibeat) innocuè uinum modicum & aqua multum dilutum, exhiberi potest. Nam si ad hunc usq; diem nec phlegmone tentetur, nec dolore afficiatur, in posterum tutus erit. Atq; hæc de quarta intẽtione quæ læsę particulæ substantiam conseruandam esse indicabat, dicta sufficiant.

De quinta intentione, quæ medico chirurgico proponitur, in curandis vulneribus, quæ est symptωmatum correctio.

Symptomatũ correctio.

Symptomata, quæ uulneratis accidunt.

QVintam intentionem, quæ est accidentium superuenientium correctio, & profligatio, assequimur, remedia cuique propria, prout res desyderat, admouendo. Symptωmata autem seu accidentia, quæ consueuerunt euenire post accepta uulnera & solutam unionem, hæc ferè sunt: Dolor, phlegmone, discrasia seu intemperies, febris, pruritus, conuulsio, paralysis, syncope, mentis alienatio seu delirium, durities atq; impotentia membri uulnerati. Itaque uulnera nunquam ad integram curationem perduci possunt, nisi eiusmodi symptωmata prius abigantur. Symptωmata enim quæ magnitudine superant suas causas, ordinem curationis sæpe peruertunt, immutant atque interpellant: ut libro primo ad Glauconem, & duodecimo methodi medendi Galenus annotauit. Itaq; operæpretium duximus, de horum singulis ordine, & continuata serie pertractare, à dolore sumentes initium.

Symptomata interdum curationem peruertunt.

De sedando dolore in vulneribus.

Dolor phlegmonas & fluxiones concitat.

DOlor omnis, præsertim uehemens, etiamsi purum ab excrementis totum corpus fuerit, fluxionis causa est. Particula nanque quæ dolore affligitur, succum atque in uulnere sanguinem maximè ad se trahit, copiosiorem scilicet, quàm sit illi ex usu: unde & phlegmone in ea frequẽter excitatur. Proinde summa cura protinus adhibenda est, ut dolor demulceatur, ac in totũ, si fieri potest, sedetur. Dolorem autem cõmodè sedamus in uulneribus, aut saltẽ mitigamus, facto ad particulam læsam fotu, uel ex rosaceo, si præstò affuerit, uel si eius copia non adsit, ex oleo communi quod modicè incaluerit. Quibus si oui candidum uel potius luteum (ubi magna non fuerit inflammatio, seu uehemens caliditas) adijciatur, præstantius adhuc auxiliũ efficies, neq; ita uulnus inquinabis.

Dolorẽ sedantia in uulneribus.

Quòd

Quòd si tam uehemens dolor extiterit, ut necessitate coactus fueris, aliquantulum uulneratam ac dolenté particulam stupefacere, oleum papauerinũ admouebis. Et si maior cogat necessitas, opij momentũ uel mandragoræ (ut quidam rectè consuluerunt) adijcies. Quatuor illi celebres magistri ad eũ finẽ laudant radicẽ solani, tritam & axungia porci exceptã. Theodoricus plurimum cõmendabat emplastrum ex folijs maluæ coctis, & in mortario contritis, cunq; furfuris cribratura commistis. Quòd si rosacei momentum prædictis adieceris, melius adhuc medicamentum reddideris. Medulla etiam panis triticei in aqua feruenti macerata, ad sedandos dolores (ut supra diximus) efficacissima est. Porrò si dolor admodum uehemens est, nec ullis quantumuis generosis auxilijs mitigetur, neruum tunc læsum esse significatur. Proinde tunc ad ea quæ postea ad uulnera neruorum scribuntur, tibi recurrendum erit. Sed de ijs quę dolorem leniunt, iterum ac multò fusius libro sexto agemus.

Emplastrum Theodorici.

Rosaceum.

Medulla panis.

Curatio aduersus vulnerum inflammationes, & abscessus.

INflammatio in uulneribus tum maximè timenda est, cum uel os, uel neruus, uel cartilago, uel musculus læsionẽ accepit, aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem maturè supprimere non oportebit, sed pati fluere, dum tutum erit: adeò ut si parum fluxisse uidebitur, mitti quoque ex brachio debeat: utique (inquit Celsus) si corpus iuuenile & robustum, & exercitatum est: multóque magis, si id uulnus ebrietas præcessit. Quòd si musculus læsus uidebitur, præcidendus erit. Nam percussus punctús ue, præsertim in eius capite mortiferus est: præcisus uerò per transuersum, sanitatem recipit, hoc est, ab inflammatione & conuulsione uindicatur. Aliquis tamen ex particulæ motibus uitiabitur. Verùm melior est (ut Galenus ait) læsio, quàm mors. Sic & neruum punctũ sæpe cogimur transuersum præcidere, quoties scilicet uel conuulsiones, uel deliria, uel ambo magna ægreque sanabilia superuenire uulnerationi cernimus. Porrò si iam inflammatio, aut tumor aliquis præter naturam in uulneribus concitatus fuerit, curari debebit iuxta methodum superiore libro à nobis traditam, in quo de tumoribus præter naturam abundè disseruimus. Cæterùm tametsi pro locorum differentia (ut libro primo de locis affectis Galenus ait) curationem quoq; uariari contingat: Auicenna tamen omnibus indiscriminatim partibus à capite ad pedes, emplastrum mirè ab eo commendatum admouet, quod constat malo Punico dulci, incocto in uino styptico, & postea in mortario subacto atque in emplastri formam redacto. Cæterùm si enatus tumor, nec reprimentibus, nec per halitum digerentibus medicamentis cesserit: pus mouentia seu maturantia admouenda erunt. Cuiusmodi ea sunt, quæ ad maturanda apostemata suprà retulimus. Huius rei gratia iubet Rogerius fieri fotum ex maluis, absynthio, arthemisia & farina triticea, uino incoctis, quibus & mellis momentum adijciendum est, axungiæ uerò quod satis esse uidebitur. Quòd si pus per uulnus non uacuetur, aliud loco commodiore illi moliendum erit emissarium.

Inflammatio quibus maxime uulnerib. accidat.

Lib. 5.

3. meth.

Melior est læsio quã mors.

Emplastrum Auicennæ ex malo Punico dulci.

De tollenda in vulneribus intemperie, quam discrasiam vocant.

SI flammea quædam citra humorum affluxum dispositio, quam discrasiam calidam uocant, uulnus occupauerit (quod ex rubore & uesicatione facilè deprehendes) affectum locum infrigidare oportet, nõ hyoscyamo quidem, aut mandragora, quoniam plus iusto refrigerant: sed rosis potius & plantagine, atque unguento albo, quæ præter id quod desiccãt, moderatè etiam refrigerant.

Si calida adsit intemperies.

Si autem frigida intemperies locum obsederit (quam mollities & cutis liuidus color ostendunt) ipsum excalfacies, non resina uel pice, aut asphalto, quod dæmonis stercus appellant: sed uino & unguento nigro, aut fusco,

Si frigida intẽperies uulnus obsederit.

Horum ung. descript. ex li. 6. requirendæ sunt.

uel eo quod basilicon uocant. Quòd si eiusmodi symptωmata uulnus seu plagã degenerare faciant in ulcus, recurrendum erit ad ea, quæ de ulceribus sequente libro traduntur. Porrò si humida uel sicca affuerit intemperies, suo quoq; contrario profliganda erit. Et ita de compositis intemperiebus ages, ut suo loco postea dicetur. Quòd si febris uulneratum apprehendat, uictu refrigerante, qualẽ in calidis præter naturam tumoribus descripsimus, laborans uti debet. Sed accersendus erit huius rei gratia peritus aliquis medicus, qui & congruam illi uictus rationem præscribat, & reliqua ad febrem auxilia ex arte instituat, habita ratione ætatis, temperaturæ, regionis, temporis, consuetudinis, & id genus aliorũ. Cæterùm ne febris quidem ipsa terrere debet, si in magno uulnere dum inflammatio est, permanet. Illa uerò perniciosa est Celso, quæ uel leui uulneri subuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet, uel si neruorũ rigor, aut distentio quæ ex uulnere orta est, eam non finit.

Si febris uulnerato acciderit.

Lib. 5.

De spasmo, id est, conuulsione vulneri accedente.

SPasmos Græcè, conuulsio Latinè est, ubi nerui atq; musculi præter uoluntatem conuelluntur, in eamq; dispositionẽ ueniunt, quam etiam in motibus secundum arbitriũ factis assumpserunt. Per hunc enim affectum, actio nequaquã ablata est, ut est in paralysi, sed solũ immutata ac uitiata, ut abundè testatur Galenus libro quinto de symptωmatũ causis, ad hunc modũ scribens, si Græca saltem Latina feceris: Cõuulsio neruos musculosq; ad eundem cogit affectum, in » quem ab animali facultate cum naturalẽ habitum seruarent, ducebantur. Vt igi » tur uoluntarius motus interim intentis uersus principiũ, id est, cerebrũ, muscu- » lis, interim ab irruente spiritu impletis perficitur, ita cõuulsio quoq; accidere so » let. Nam & spiritus inflare potẽs, in ipsis generatur, & cõplures etiã affectus, qui » illos intendere queant, quemadmodũ phlegmone. Itaq; spasmus siue cõuulsio, » motus est deprauatus, uoluntariæ facultati motrici accidens, à solo morbo (ut ibidẽ ait Galen.) seu morbosa dispositione proueniens. Proinde & neruosa est ægritudo, qua mouentur lacerti, id est, musculi ad suũ principium, & extensioni sunt inobedientes: ut tertio canonũ annotatur ab Auicenna. Neq; enim ad syndesmos, id est, copulas seu ligamenta conuulsio, sicuti neq; paralysis propriè refertur: sed (ut Galenus ait tertio de locis affectis) eorũ neruorum, qui uoluntatis imperio obediunt, affectio est. Auerrois spasmũ definiuit, cum membra sic contracta & rigida facta sunt, ut neq; flecti neq; extendi quouis modo possint. Porrò omnes cõuulsionis causæ seu affectus omnes, qui conuulsionẽ pariunt, Galenus & Hippocrates in duo capita reuocarunt: nempe in plenitudinẽ & inanitionem, corporum uidelicet neruosorum, à quibus secundũ electionẽ motus perficiuntur. Itaq; phlegmone, id est, inflammationes, plenitudinẽ pariunt: ardentis- » simæ & aridissimæ febres, inanitionẽ. Sed neruosa corpora omnia (inquit Gale- » nus) tendi posse, siue oppleta sint, siue inanita, declarant musica instrumẽta. Ete- » nim rumpuntur chordæ, siue in humidum uaporibusq; scatens, siue in aridum » squalensq; cubiculum, intentis etiamdum chordis, instrumenta collocaueris. » Proinde huius rei haud ignari artifices eas priusquã reponantur, laxare solent. » Sed quomodo affecto aere tendũtur chordæ, ut rumpantur, si uel nimis aridus, » uel admodum humidus sit? Nempe humor madefacit ipsas, ut in tumorẽ pręter » naturã attollantur, qui mox eas extendit. Ac ueluti sol tergora arefaciẽs ipsa cõ » trahit, ita siccitas chordas & trahit & extendit. Si lora quoq; cum ad ignem exic » cantur, contrahi tendiq; uidentur. Tertium caput seu tertiã causam addit Aui » cenna, quæ tametsi materiæ haudquaquã, saltẽ per initium proportione respondeat, noxam tamen (inquit) contristantem cerebrum inducit.

Spasinus quo modo fiat Galeno.

Spasinus quid

Conuulsio solius morbi est opus.

Fen. 2. tertij cap. proprio.

Lib. 5. de sympto. caus & 3. de locis affe.

Duę in uniuersum cõuulsionis causæ, Galen. & Hippo.

Tertio de locis affectis.

Tertia causa conuulsionis addita ab Auicenna.

Proinde nerui hanc seu molestum quippiam refugientes, contrahuntur & ad suam recurrunt originem, adnitunturq; interturbantem causam ipsam expellere. Qui Barbaram sectantur medicinam, spasmum non proportionatum ad materiam

teriam nominant: quia scilicet non accidat ob materiam, quæ implere aut inanire partes neruosas posit, sed praua poti⁹ aliqua qualitate. Tribus igitur modis fit cõuulsio, inanitione, repletione seu plenitudine, & cõpatiendi societate, hoc est, cerebro lege commertij patiente, & alteratis per continuationem partibus, ut contingit in conuulsione quæ fit ab ictu feræ cuiusdam uenenatæ. Primus modus qui scilicet fit propter euacuationem seu inanitionem, accidit in superfluis purgationibus, & in copiosis atq; immoderatis sanguinis profusionibus: quem conuulsionis modũ (siquidẽ accepto uulnere acciderit) malũ ac periculosum esse testatur Hippocrates hoc Aphorismo: Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsio superueniens, malum. Crebrò enim mortem afferũt. In magnis quoq; ac uehementissimis ardoribus, & adurentibus (ut dictum est) febribus, ac colliquante putrilagine, hic cõuulsionis modus euenire consueuit, malum sanè maximum & penè insanabile, ut Galen. annotauit in cõmentario illius aphorismi Hippocratis: Febrẽ conuulsioni superuenire melius est, quàm febri cõuulsionem. Secundus conuulsionis modus fit propter inflammationẽ & alios tumores præter naturam (quos οἰδήματα uocat Hippocrates) in uulneribus derepentè disparentes seu euanescentes, ut in fine quinti Aphorismorũ hac sententia testatus est idem Hippocrates: Quibus tumores in uulneribus apparent, non conuelluntur maximè (id est, non admodũ, seu non ualde spasmo corripiuntur) neque insaniunt. Verùm his deletis atque euanescentibus, derepentè quibusdam à tergo siue retrò, conuulsiones & distensiones fiunt: quoties scilicet (ut in commentario ait Galenus) uulnera ponè, id est, à tergo infestant. Immoderata quoque frigiditas neruosis partibus adueniens, hoc conuulsionis genus inuehit: neruos enim in unum cogit, stipat, cohibet atque implet. Quod & hoc aphorismo expresit Hippocrates. Frigidum, cõuulsiones, distẽsiones, liuores, rigores febriles [inducit, suple, uel affert.] Sicuti enim nequaquam conuenit, neruos ipsos seu ipsorum neruorum substantiam, ab immodico calore dissolui, sic neq; plus iusto, & ultra modum conuenientem refrigerari, substringi, et in unum cogi ac stipari. Tertius conuulsionis modus dolore excitatur, cuius communis causa est authore Platone in Timæo, pathos præter naturam, uiolenter & affatim incidens. Ab his enim (inquit Hippocrates Platone uetustior) quæ naturam mutant ac corrumpunt, dolores excitantur. Hac quidem uocula (corrumpunt) & celeritatem & uehementiam transmutationis indicans. Porrò uehementes eueniunt in tactu, (qui inter reliquos sensus dolore maximè afficitur) à naturali habitu transmutationes, ob uiolentum calidi frigidiq; occursum atque ob eas res, quæ contundere, secare, pungere, extendere aut erodere possunt. Quippe res huiusmodi dolorum causæ reputantur. Neruosarum igitur partium punctura, acres quoque & mordaces humores, aut uenenosa aliqua qualitate præditi, in uulneribus modum hunc tertium conuulsionis substantiam diuellendo excitant. Quod de punctura diximus, testatur Galenus libro artis medicinalis capite nonagesimo secundo, sic inquiens: Nerui uerò & chordæ punctura, propter sensus uehemẽtiam, & quoniam hæc pars principio, hoc est, cerebro continuatur, prompta est ad neruorũ cõuulsionem excitandam. Ac tũ præsertim cum nihil extrorsum expirat, obcæcato cutis uulnere. Hactenus Galenus. Acres autem, æruginosos, & uenenosos succos per consensum, & uelut quadam partium conspiratione conuulsionem inducere, ostendit Galenus in cõmentario huius aphorismi Hippocratis: Conuulsio ex elleboro letalis est. Verùm conuulsionem istam quæ accidit ijs, qui ab elleboro albo (hunc enim simpliciter elleborũ nominare cõsueuit Hippocrates) purgati sunt non absurdè ad secundum genus cõuulsionis (quod fit ex inanitione) quispiam adduxerit. Quandoquidẽ humores ipsi acres & mordaces, uim habent exiccandi atq; inaniendi. Contigit aũt & propter ipsam euacuationẽ citra mordẽtes succos, ijs;

Conuulsio tribus modis accidit.

1.

Apho. 3. lib. 5.

2. Secundus cõuulsionis modus ex repletione.

Frigus cõuulsionis causa.

Aph. 17. lib. 5.

3. Tertius conuulsionis modus, ex compatiendi societate.

Doloris causę

Causę cõuulsionis ex consensu cerebri factæ.

Conuulsio ex elleboro.

Apho. 1. lib. 5.

Purgans medicamentũ interdum conuulsionem inducit.

qui supra modũ perpurgãtur, conuulsionẽ aduenire. Fit enim ob pharmaci, seu purgantis medicamenti functionem, uim atq; efficaciam, ut ex neruis humiditates attrahantur, & ita resiccata uiolentius ipsorũ neruorum substantia cóuulsio enascatur. Sed & per uomitiones quas ueratrum epotum concitat, accidit morsus ratione cóuulsionis fieri, ex consensu uidelicet cómunicatúque, & uelut quadam partiũ conspiratione: nempe perpeſsis ac distentis neruis qui uentriculi ostiolo seu orificio consentiunt. Sic quoq; in uulneribus consortij lege cótingit subinde conuulsionẽ fieri, excitato neruosis corporibus (à quibus motus secundũ electionem perficitur) dolore. Sunt aũt neruosæ partes, motui uoluntario ac secundum electionem & desyderium facto, seruientes, nerui, ligamẽta, musculi & tendones. Hæ igitur, & potiſsimum nerui, ubi ingenti aliquo dolore afficiuntur, cerebrum (quod est neruorum omnium cómunis origo, ut in arbore caudex ramorum) huius noxæ consors statim efficitur, fitq; (ut dixi) propter compatiendi societatem conuulsio, quam non debemus existimare fuisse ab Hippocrate prætermissam. Etenim conuulsionem quæ infestet, primaria ratione explicuit, dum fieri conuulsionẽ uacuatione seu inanitione repletioneq; sanxit. Cæterùm ex præfatis conuulsionibus, quædã sunt uniuersales, quædã uerò particulares. Vniuersalis conuulsio dicitur, quando noxa cerebro communicatur, & ad ipsum peruenit. Vbi autem noxam illam senserit, tanquam molestum aliquid, uehemẽti conatu eam nititur expellere. In quo quidẽ conatu neruos ipsos & alia neruosa corpora contrahit, & conuellit. Particularis uerò cóuulsio fit, quando noxa non peruenit ad cerebrũ, sed in particula affecta remanet, ipsam contrahens atq; incuruans. Ideò autem conuulsiones uniuersales dicuntur, quia maiorem partem membrorũ occupant. Quod quidem dictum est ad differentiam epilepsiæ, quam comitialem morbum uocamus. Hæc enim partes omnes apprehendit, atq; ideò conuulsio totius corporis seu omnium corporis partiũ meritò dicitur, nõ iugis tamen ac perpetua (ut in emprosthotono & episthotono, atq; tetano, id est, neruorum rigore uidere est) sed quæ ex temporum accidit interuallis, hoc est, quæ interpellata est atque intermiſsa, cũ mentis ac sensuum oblæsione in quo & à iam dictis conuulsionum generibus discriminatur. Accidit nanq;, ut is qui comitiali morbo conciderit, neque uideat neque audiat, neque ullo sensu quicquam percipiat, ac ne consequi quidẽ poſsit quid factum sit. Siquidem cum memoriæ uiribus ratio quoq; læditur, ut lib. 3. de locis affectis Galenus annotauit. Hæc autem in spasmo de quo nunc agitur, minimè solent accidere. Cæterùm accuratius atq; exquisitius conuulsionis differẽtias, causas & generationis ipsius rationem ac modũ perquirere, alterius est speculationis. Proinde ad præsens ea consultè omittemus. Satis enim chirurgo nunc fuerit, si quæ de conuulsione diximus, probè intellexerit: si & tum cómunia tum particularia differentiarũ ipsius signa cognouerit, ac periculoso huic symptomati (ne accepto uulnere aliquando eueniat) prospicere atq; occurrere poſsit, & iã pręsens remedijs topicis, accómodis, & ex arte institutis profligare.

Partes motui uoluntario famulantes.

Cóuulsio duplex.

1. Vniuersalis.

2. Particularis.

Vniuersales cóuulsiones.

Morbus comitialis.

Quo differat spasmus ab epilepsia.

De signis spasmi.

Cõmunes notæ conuulsionis.

SIGNA conuulsionis ex inanitione.

COmmunes conuulsionis notæ sunt, ægra seu difficilis membrorum dimotio, colli tensio, labiorum contractio ac si uellet ridere: maxillarũ, dentium & gutturis astrictio siue strictura: oculorum & totius feciei (ut dicunt) tortura seu peruersio. Si conuulsio ex inanitione apprehenderit, nõ repentè, sed paulatim ac post morbos corpus extenuãtes, omnemq; eius humiditatẽ aſsumẽtes, accidere solet. Vt exempli gratia, post largos sudores aut uomitiones immoderatas, aut alui deiectiones copiosas, aut immodicas sanguinis profusiones. Item post famem, uigilias, solicitudines, motus tum multos, tum uehementes, aridas æstuantésque febres. Cum enim hæc, & alia (si quæ sunt) id genus, conuulsio subsequitur

subsequitur causam eius esse ariditatem, ex inanitione recte putaueris, ut Galenus annotauit libro tertio de locorũ affectorum notitia. Si uerò ex sanis alicui repentina superuenit cóuulsio, ob repletionem eam fieri necesse est: & maximè quidẽ si id uitij euenire sic repentè cõspexeris, temulento cuipiã, ac omnino pleno homini, qui uidelicet in otio degit. Item si post tumores aliquos præter naturam subitò deletos, atq; (ut paulò antè dictũ est) euanescentes, uel post frigiditates condensantes, atq; in unũ neruos cogentes, sanum aliquem sic repentè conuelli contigerit: equidem nerui replentur à frigidis & glutinosis humoribus, ex quibus etiam nutriuntur, unde conuulsionem patiuntur. Itaq; his præcognitis ac diligenter perpensis, haud difficilè inuentu fuerit utrum ab ariditate, quæ est humidæ essentiæ defectus, & uacuatione seu inanitione: an ab humoris plenitudine, quæ egestati seu inopiæ & inanitioni aduersatur, & ab Hippocrate repletio nominata est, affectus ipse prodierit. Spasmũ autem, cui propter compatiendi societatem, hoc est cerebro consortij lege, seu (ut dicitur) per cõsensum affecto, enascitur in uulneribus, ijs notis deprehẽdes. A causis externis excitatur cum dolore, morsu & molestia affligit, ac crudeliter laborantem excruciat.

NOTAE conuulsionis ex repletione.

Spasmi ex cõsensu cerebri notæ.

Spasmi iudicia seu præsagia.

SI conuulsionis noxa membris spiritalibus, ac respirationi subseruientibus communicetur, tum scire licet ægri salutem esse deploratã, ac subitam mortem futuram.

Præsagia. 1.

Spasmus absolutus, seu (ut dicunt) cõfirmatus, præsertim si ex inanitione est, & neruorum siccitate, prorsus incurabilis est. Absoluta enim siccitas & prorsus consummata, insanabilis est Galeno lib. met. medendi septimo.

2. Conuulsio ex consummata siccitate.

Quòd si ex siccitate non prorsus adhuc consummata, cõuulsio enascatur, interdum (sed uix ac non facilè) curationem admittit. Lõgum enim tempus (ut in commentario sequentis aphorismi Galenus ait) exigitur ad siccitatẽ remouendam. Atqui morbi acuties ac uehementia tempus non expectat, quin citò uires dissoluit, & subitò exitium affert.

3. Conuulsio ex siccitate non prorsus absoluta.

Quæ uerò ex repletione fit conuulsio, sanabilis est per euacuationem. Repletioni enim contraria est euacuatio. Quod & sequenti aphorismo innuebat Hippocrates: Febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionẽ. Febris enim conuulsioni ex repletione superueniens, humores frigidos & glutinosos, ex quibus orta est ipsa conuulsio, solita est magna ex parte excalfacere, attenuare atq; dissoluere.

4. Conuulsio ex repletione. Aphor. 25. li. 2.

Si uerò ex febribus adurẽtibus totum corpus exiccetur, & neruis deinde ex siccitate conuulsio accidat: hoc maximum (inquit Galenus) est malum, & penè insanabile.

5. Conuulsio ex febribus adurentibus.

Curandæ conuulsionis methodus.

POstquam de differentijs, causis, signis & iudicijs conuulsionis, abundè satis tractatum est, par est ut deinceps eius curationem exequamur. Esto igitur illud primum ac cómune preceptum in omni conuulsione obseruandum. Partes quæ contrahuntur conuelluntúrue, ualenter continendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus. Oleo in hunc usum eas perfricare oportet ex lilijs confecto, uel si eius copia non sit, oleo cõmmuni, tum aquã mulsam assumere. Eos uerò qui ex inanitione citra febrem conuellũtur, hoc pacto curabis. Oleo, aut certè hydrelæo calido, partes cõuulsas primum foueto. Deinde si nihil prohibet, etiam ad lauacrũ deducito, temperato q; solio utitor cũ oleo & frictione lenissima. Iuuat quoq; in calidum oleum totum descendere, uel in aquam calidã dulcem, in qua humectantia quædã & lenientia decocta sint. Vt sunt capita, & extremitates agnorum, hœdorum, uitulorum & arietum pinguium: item maluarũ ac uiolarum folia, althææ radices, semen cydoniorum, & id genus alia, adiecta olei parte tertia. Sunt qui ad eundem usum iubent laborantes sæpius in

Obseruãda in omni conuulsione curãda.

Curatio conuulsionis ex inanitione. Fotus.

Balneæ ex oleo & hydrelæo.

Humectantia & lenientia.

Vnctiones. labrum lacte caprillo aut bubulo plenum descendere: atq; ubi caldarium, seu lauacrum egressi fuerint, oleis humectantibus, ut oleo uiolaceo & amygdalarũ dulcium: si ita non adsint, oleo communi optimo: si ne id quidem est, adipe nõ uetustissimo gallinę pręsertim, hœdi aut uituli, ceruicem & scapulas, & spinam, iuncturas quoq; & musculorum capita perfricant. Quidam autem infra scripto linimento totam spinam, iuncturasq; omnes utilitate illinire consueuerũt.

Linimentũ. Recipe olei uiolarum uncias quatuor, olei amygd. dulcium, pinguedinis gallinæ, medullæ crurium uituli ana drachmas sex, pinguedinis uituli & hœdi ana drachmas decem. Bulliant omnia simul in decoctione maluarum, radicum altheæ & seminis cydoniorum usq; ad consumptionem ipsius decoctionis, deinde colentur, & fiat linimentum. Porrò frictio cùm omnibus in homine uertebris utilis sit, tum ijs præcipuè quæ in collo sunt, cùm manus & brachia conuulsio maximè inuadit.

Si febris adsit spasmo. Quòd si febris adsit, non humectantia modò, sed refrigerantia quoq; in hydrelæo, id est, miscellanea ex aqua & oleo decoquenda erunt. Cuiusmodi sunt folia salicis, hordeum confractum, uiolæ, nymphęa (quod nenuphar appellant) aut eius farinæ quopiam aliquo. Ergo die nocteq; (est enim grauis, admodum importunus acutusq; morbus conuulsio) interpositis tamen quibusdam breuibus interuallis ijs remedijs, hoc est, fotibus, balneis & unctionibus utendum est. Dum ea intermittuntur, imponendum malagma aut cataplasma aliquod est, ex eiusmodi humectantibus & lenientibus, itidem (si res expostulet) & refrigerantibus, contrà quàm in cõuulsione quæ ex plenitudine ortum habet. Hæc enim uacuantia ac digerentia, calefacientia quoq;, & (cum ex humore procreata sit) siccantia desyderat, ut mox dicemus.

Alimenta in conuulsione ex siccitate facta idonea. Cęterùm qui ex siccitate (quæ inanitionis est comes) conuelluntur, nutriendi sunt sorbitionibus ex chondro & alica: si hæc non adsunt, ex lacte aut hordeato, aut à pullis mollibus, uel agniculis, uel hœdis tenerioribus iure aliquo assumpto: itemq; ouis sorbilibus. Vinũ quoque tenue & aquosum, quod facilè per omnia corporis membra distribuitur, illis exhibebimus, aut saltem cum suis iusculis, ut ea promptius permeent, remiscebimus: nisi tamen febris accesserit. Tunc enim ptisanæ cremor magis offerendus est, somnusq; accersendus.

Somnus conciliandus. Hic enim præterquàm quòd uires omnes reparat, plurimũ etiam humectat. Vigiliæ uerò cum ex ijs sint quæ maximè euacuant & exiccant, conuulsionem ex siccitate accersunt & augent. Indendi etiam sunt clysteres ex lacte, & ex eodem conficienda gargarismata. Itaque (ut semel finiam) in hoc conuulsionis genere, curãdi methodus unicum habet scopum, nempe humectationem. Quem certè (ob superius adductam rationem) non facilè est assequi.

Ex 7. methodi medendi. Aegrius nanq; curantur, quæ in humido siccoq; habentur alterationes, quàm quæ ex calido & frigido consistũt. Hæ enim maximè actiuis qualitatibus corriguntur. Illarum uerò curatio imbecillis, & (ut sic dicã) magis materialibus & passiuis qualitatibus perficitur, potissimumq; cùm humectandũ esse requiritur, ut libro septimo suæ methodi Galenus nos edocuit. Si tamen ulla spes curationis est, in supra memoratis remedijs consistit. Itaq; tametsi malum hoc ferè sit immedicabile: cùm tamen sæpe etiam præter expectationem quædam eueniant, curatio uenit aggredienda.

Curatio conuulsionis ex plenitudine.

Vacuatio à toto corpore. IAm uerò spasmum ex humiditate & plenitudine curabis per euacuantia. Vacuare autem oportet, & à toto corpore, & ab ea parte quæ conuellitur. Porrò à toto corpore plenitudinem uacuamus, duobus potissimum auxilijs, nempe sanguinis missione & purgatione.

Sãguis in quibus mitti debeat. Sanguinem mittemus maximè, in quibus uel multus sanguis abundat, uel phlegmone conuulsionem excitauit, etiam si laborans prorsus redundantiæ sanguinis sit expers, modò nihil obstiterit eorum, quæ sanguinem mittendum dehortantur.

Quæ in mittẽ Venæ autem secandæ electio ex laborante

laborante phlegmone ac conuulsione, particula tibi indicabitur. Modum uerò seu quantitatem uacationis inuenies, tum ex redundantiæ modo, tũ ex reliquis quæ in sectione uenæ spectanda & æstimanda sunt: Nempe ex ætate, natura, tempore anni, consuetudine, regione, cœli statu, & ante hæc, ipsa laborantis uirtute. Ceterùm sic ut oportet, facta per sanguinis detractionem, totius corporis uacuatione, & humorũ influentiũ auersione, mox phlegmones curationem aggredieris. Cuius (ut & omnium aliorum tumorum qui præter naturam consistunt) si iam facta est, caput seu scopus præcipuus est, infestantis humoris uacuatio. Cùm enim phlegmone duplici ratione (ut Celsus ait) à natura recedat, & quòd pars ipsa multo sanguine sit referta, & quòd eadem sit calidior, utique uacuationis indicatio, refrigerationis indicationẽ uincit. Quòd si adhuc in generatione est, in hac prior uacuatione est, confluentis ad affectum locum sanguinis inhibitio. Sed de hac alibi abundè dictum est. Vbi uerò corpus uel flaua bile, uel atra, uel pituita, uel serosis humoribus refertum fuerit (quem habitum Græci cacochymiam nominant) tum purgatione quæ cuique superanti succo sit accommoda, uacuationem moliemur. Verùm enimuerò, quoniam conuulsio ex humiditate seu plenitudine, qua sani etiam repente capiuntur, magna ex parte à pituitosis humoribus crassis, glutinosisq́ue in ipsa neruosarum partium substantia infarctis, procreari solet, eius potissimùm, quæ ab hac causa ortum habet, curationem subijciemus.

do sanguine obseruanda.

Purgatio quãdo adhibẽda.

Ergo quæ crudos, crassos & uiscosos humores potenter euacuant medicamenta (inter quæ primas obtinent, hiera picra & agaricum) hac conuulsione laborantibus exhibeto.

Curatio conuulsionis à crassis & uiscosis humoribus.

Clysteribus acribus eorum aluum subducito.

Pessis & suffitibus in mulieribus (si occasio detur) menses euocato.

Gargarismatis, apophlegmatismis, & errhinis seu sternutatorijs acrioribus, pituitam per os & nares educito.

Abundè repurgato corpore, ceruicem, axillas, & inguina, oleo liliorum, costino, spicato, laurino, & ex pulegio, addito castorei, & euphorbij momento, inungito: & lanam mollem ac succidam facto litu superimponito.

Rogerius ad eiusmodi spasmum, sequens ungentum instituit, quod & Theodoricus approbauit.

Recipe olei muscellini unc. unam, petrolei semunciam, olei cõmunis, & butyri ana uncias quatuor, ceræ unciam unam, styracis calaminthæ, styracis rubræ, singulorum drachmas duas & semis: mastiches, olibani, gummi hæderæ, ana unciam semis: ex ijs omnia quæ liquescere possunt, igni admoueantur: alia uerò trita, & in puluerem redacta, illis remisceantur: postremò addatur styrax, & fiat unguentum, ex quo moderatè calefacto, ceruix, & collum totum, ac uniuersa spina dorsi, inungatur. Sunt qui iubeãt eodem aut consimili unguẽto, totũ corpus inter duos ignes, aut in hypocausto, nudum hominem constitutum, uel si æstas est, in sole inungi. Porrò huic unguẽto uisus est alibi Theodoricus addidisse herbas, quæ ingrediuntur compositionem unguenti, quod aragõ nominatur, & alterius quod Agrippæ tribuitur, quorum descriptiones extant apud antidotarium Nicolai: & præter hæc addit oleum de castoreo, & pinguedinẽ ex limacibus rubris assumptam. Vocabatq; tunc eiusmodi unguentum alabastrum, quod sanè neruorum contractionibus apprimè est utile & accommodum. Conducunt etiam magnopere ad spasmum eiusmodi, oleum uulpinum, laurinũ, rutaceum, sicyonium chamæmalinum, de iunipero, de terebinthina. Item oleum benedictum, & oleum philosophorum. Ex ijs itaque & consimilibus, frictio, omnibus in homine uertebris, utilissima est. Iuuat etiam nonnunquam totum hominem, in labrum illis calidis oleis plenum descendere. Sed & hypocausta siue thermæ & stuffæ (ut uocant) siccæ, quæ ex suffitu rerum desiccantium fiunt, aliaq́ue

Vnguentum Rogerij.

Olea spasmo ex plenitudine cõferentia.

id genus, quæ sudores euocant, & superuacaneas corporis humiditates resoluunt atque absumunt, cerebroq́ue & neruis robur afferunt, circa finem, & corpore iam ut oportet, repurgato, mirum in modum conferre creduntur. Quòd si & febris huic ex plenitudine conuulsioni superuenerit (modò hæc fuerit ephemera) salubrè admodùm est: frigidos enim (ut supra diximus) & glutinosos humores, quibus nerui ipsi conuulsi replentur, calfacit extenuat, atque dissoluit, quod curationi eius spasmi caput est. Itaque si sua sponte febris in hoc genere conuulsionis non enascatur, eam ex industria quadam accersunt & exuscitant: idq́ue per exhibitionem confectionis anacardinæ, ad quantitatem nucis auellanæ. Alij ad eundem finem offerunt castoreum, & assam fœtidam, uel opopanacem addita mellis portione dupla. Mitridatum quoque, & theriace in hoc affectu mirè proficiunt. Neruos enim roborant, & crudos succos concoquunt, assumuntq́ue, eo scilicet nomine, quòd excalfaciant. Cauendum uerò præcipuè frigus est: ideoq́ue in eo conclaui, quo cubabit æger, ignis continuus esse debebit: maximeq́ue tempore untelucano, quo præcipuè frigus intenditur. Vinum per initia præsertim, gustandum non est: si quidem huius usus tum præcipuè periculosus est, eo potissimum nomine, quòd fluxionem proritat. Vini loco aqua mulsa exhibenda erit, in qua decocta sit saluia, & radix acori, cum momento nucis muscatæ. Victus tenuis, primis saltem diebus, conuulsis à plenitudine instituatur, idemq; calfaciens & exsiccans. Hactenus de curatione conuulsionis ex plenitudine.

> Febris conuulsionis ex plenitudine superueniens bonum.
>
> Mitridatum Theriace.
>
> Frigus cōuulsis inimicum.
>
> Vinum quando & quare cōuulsis interdicendum.

Curatio conuulsionis ex compatiendi societate.

CAEterùm conuulsio quæ fit propter consensum, & uelut quadam partium conspiratione seu compatiendi societate: si ex dolore excitata est, per anodyna, & dolorem sedantia curationem recipiet, ut in sequentibus dicetur, cùm de uulneratis agetur. Si uerò ex morsu ictuúe alicuius uenenosi animantis, conuulsio oborta sit, theriaca parti affectę superimponenda erit, & cucurbitula defigenda, uel cornua quædam, quibus nōnulli cucurbitularum uice utuntur. His enim (quæ citra calefactionem ex alto uehementius extrahunt) totam eius quod infestat & dolorem creat, substantiam uacuabis. Sunt autem & qui ore suo uirus extrahunt, ægræ uidelicet particulæ (ut superius dictum est) admoti, ipsamq́ue labijs complexi. Si autem accidat conuulsio, ob morsum oris uentriculi (quod propriè stomachus appellatur) ab acri aliquo, mordaci & erodente humore excitatum, uomitus statim concitandus est, post quem uentriculus roborandus erit, tum ijs quæ extrinsecus admouentur, tum ijs quæ intro assumuntur iuxta periti alicuius medici consilium. Porrò in omni conuulsione à quacūque causa ortum habeat, cerebrum in primis roborandum est. Caput igitur abrasis crinibus oleo liliorum fouendum erit. Iuuat & eodem oleo, ceruicem, totamq́ue dorsalem spinam, axillas quoque & inguina inungere. Hoc enim spasmo, præsertim humido est, dicatissimum. Hora paroxysmi bonum est, laborans contineat inter dentes baculum salicis, ne os exactè claudatur, & lingua à dentibus dilaceretur. Vltimum est si nihil aliud fieri posit, neruum, aut musculum ex quo conuulsio orta est, transuersum præcidere, ut Galenus & Razes consuluerunt: præstat namque unius particulæ actionem amittere, quàm totius corporis. Meliorq́ue est (ut Galenus ait) læsio quàm mors. Itaque hoc pacto conuulsionem quidem sanaueris: aliquam tamen ex particulæ motibus uitiaueris. Vt autem ei quod urget, & unde primum maximeq́ue homini imminet periculum, succurramus, cogimur sic nonnunquàm alium insanabilem affectum relinquere.

> Curatio conuulsionis ex compatiendi societate. Dolor. Morsus uel ictus uenenatorum.
>
> Morsus oris uentriculi cōuulsionem excitat.
>
> Cerebrum in omni conuulsione roborādum.
>
> Musculus aut neruus interdum per transuersum pręcidendus. Læsio quam mors potius optanda.

De paralysi ex vulnere.

Paralysis,

PAralyſis, id eſt, neruorum reſolutio, latus unum aut alterum, uel partẽ quampiam, non autem corpus totum infeſtans: interdum etiam uulnera, & contuſiones inſequitur, ſed capitis maximè & totius ſpinę dorſi, ut multis exemplis Galenus aperuit libro de locis affectis tertio. Porrò an paralyſis ipſa, quæ ex uulnere accidit partes quæ è regione uulneris ſunt, uel potius oppoſitas infeſtet, ad præſens dicere omittemus. Eſt autem paralyſis neruorum relaxatio ſeu mollificatio, cum priuatione ſenſus & motus, non quidem totius (ut dictum eſt) ſed uel lateris unius duntaxat, uel priuatæ alicuius particulæ. Quo fit, ut affectus ſit conuulſioni contrarius: in hac enim durities adeſt cum motu deprauato ac permutato: durities autem mollificationi ac relaxationi eſt contraria. Vnde Galenus libro tertio interiorum affectorum locorum, ſic inquit: Quum omnes pariter nerui, tum ſentiendi tum mouendi uim amiſerint, apoplexia huiuſmodi affectio nominatur. Vbi uerò alteri laterum aut dextro, aut ſiniſtro id accidit, paralyſis, id eſt, reſolutio nominatur, eius ſcilicet partis, in qua conſiſtit affectus, interdùm dextræ, interdùm ſiniſtræ. Quòd ſi in aliquo membrorum idem euenerit, eiuſdem membri reſolutio eſſe dicetur. Nam & tota manus & totum crus interdùm reſoluitur, atque ſolus in crure pes, & quę ſub genu ſunt. Sic etiam de tota manu, ſimiliter proportione dicendum eſt. Hactenus Galenus: ex cuius uerbis colligere licet, paralyſin aliam eſſe uniuerſalem, aliam uerò particularem. Vniuerſalis ea eſt, quæ alterum latus totum aut dextrum aut ſiniſtrum occupat. Particularis uerò, quæ priuatim alicui duntaxat particulæ accidit. Sic & de ſpaſmo per analogiam dici poteſt: nempe quod alius ſit uniuerſalis, alius uerò particularis.

Paralyſis ex quibus uulneribus excitetur.

Paralyſis quid

Paralyſis affectus eſt couulſioni contrarius.

Paralyſis uniuerſalis.

Paralyſis particularis.

De cauſis & ſignis paralyſis.

CAuſæ paralyſis atque eiuſmodi ablatione ſenſus & motus, geminæ ſunt: nẽpe internæ & externæ ſeu extrinſecus aduenientes. Externę cauſę reſolutionis neruorum, ſunt caſus ab alto, percuſsio, inciſio, ſectio, compreſsio uel cõſtrictio, frigiditas uiolenta & uehemens, uicinæ partis phlegmone, uel ſcirrhus, & id genus alia, quæ extrinſecus euenientia, uel continuum ſoluunt ſeparantúe, uel ſpirituum uias occludunt, & facultatis animalis delationem impediunt. Internæ autem cauſæ ſunt humores craſsi & uiſcoſi, neruos cerebri aut ſpinalis uocatæ medullæ (quæ ipſius cerebri uicaria eſt) obſtruentes. Neruorum enim corporibus ita obſtructis & craſsioribus redditis, animalis facultatis (quæ ſenſum & motum præſtat) in membra delatio impeditur. Cæterùm anxiè diſquirere, quo pacto per neruorum reſolutionem, ſeu paralyſin, interdùm ſenſus duntaxat, interdùm motus, nonnunquàm ambo ſimul pereant, & alia multa ad rẽ propoſitam attinẽtia, nequaquam præſentis ſint ſpeculationis. Satis enim fuerit chirurgo, ſi præter ea quæ iam de paralyſi dicta ſunt, ſed primariò affectam, & à qua noxa orta eſt, ſimulqúe diſpoſitionem eius cognouerit. Niſi enim hæc (inquit Galenus) acuratè cognouerimus, nequaquam eas partes, quibus uel ſenſus uel motus uitiatus eſt, rectè curabimus. Porrò ipſam affectam ſedem ex anatome facilè ipſi deprehendemus. Nam cùm ex ea cognouerimus neruos, qui per faciei partes ſparſi ſunt, à cerebro dimitti, ſi earum aliqua, ſimul cum toto corpore reſoluta eſt, haudquaquam nos latere debet, reſolutionis diſpoſitionem in ipſo cerebro conſiſtere. Vbi uerò partes quæ ad faciem attinent, incolumes ac illęſæ permanſerint: hæ autem quæ ſub ea ſitæ ſunt, uniuerſæ reſolutæ fuerint, ſpinę initium tunc affici ſciendum eſt. Ex ipſa enim anatome didicimus, quod omnes animantis partes ſub ceruice poſitæ (quæ à conſilio & uoluntatis imperio moueri poſſunt) neruos habent, qui eas moueant, procedentes ex ſpinali uocata medulla. Quod & ijs uerbis Galenus teſtatus eſt lib. quarto de ſymptωmatum cauſis: Si ſpinæ principium lædatur, ſolæ partes capitis, quoad uixerit animans, & ſeti-

Cauſę externę paralyſis.

Internæ cauſæ paralyſis.

Notæ cerebri primario affecti in paralyſi ex lib. 3. de locis affectis.

Notæ paralyſis initio ſpinæ affecto.

re,& moueri possunt. Quòd si cerebro quoque noxa acciderit, qui sic afficiuntur, ij omnium partium & motum,& sensum illico deperdunt. Atque eadem quoque ratione, si toti corpori conuulsio acciderit, eũdem spinæ locum, nempe initium affectum esse declarat, faciei partibus omninò seruatis illæsis. Quòd si hæ quoque afficiantur, cerebro noxam iam illatam esse ostendunt. Adhæc nouimus ex corporum dissectione, neruos qui pectus mouent, ex ea spinæ parte, quæ in ceruice est, ortum deducere. Quocirca uox perit omnibus, quibus ea spinæ pars quæ in ceruice est, fuerit affecta. Ipsa uerò ex transuerso incisa, si tota fuerit dissecta, omnes quæ sub ipsa sunt corporis parte sensu motuqúe priuari necesse est, utpote suscipiente spina à cerebro, uim tum sentiendi tum mouendi pro arbitrio. Præterea in anatomia (inquit ille) uidimus, ubi per transuersas spinę incisiones ad medium usque duntaxat, secundum longitudinem spina ipsa secaretur, non omnes suppositas corporis partes, sed eas duntaxat, quæ regione sectionis erant, resolutas. Dextras quidem, dextra spinæ parte dissecta: sinistras uerò, ubi reliqua pars esset incisa. Itaque (subiungit Galenus) manifestũ est, quòd circa primũ spinæ processum facta aliqua dispositione, per quam cerebri facultas, quominus ad ipsam perueniat, prohibetur, omnia inferiora membra, dempta facie, sensu, motuqúe priuabuntur. Vbi uerò media duntaxat eius processus pars fuerit affecta, non omnes inferiores partes resoluentur, sed uel sinistræ duntaxat uel dextræ. At uerò spina in inferiori loco affecta, nempe sub ea neruorum propagine, quibus thorax attollitur, idqúe uel ob luxatam aliquam uertebram, uel alio quouis modo [ut uulnere] si quidem ingens fuerit affectus, partes inferiores omnes, subitò & sentiendi & mouendi facultate priuantur. Si uerò non ita uehemens fuerit affectus, stuporem inducet. Atque ij mortem effugiunt, quandoquidem spiratio in ipsis seruatur. At quibus quintæ spinæ uertebra [uulnerata, aut quouis alio modo] affecta est, eorum manus omnino, & sensum, & motum amittunt. Quibus uerò sexta, ijs non in totum sentiendi mouendiqúe facultas [in manibus] perit: quippe primæ brachij partes illæsæ seruãtur. Id uerò multò magis, si septima spinæ uertebra fuerit affecta. Octauæ uertebræ affectus perquàm exiguam: hac uerò inferiorum nullam penitus noxam manibus inducere possunt. Maximam uerò noxam ex læsa hac uertebra sentiunt, thorax, & reliquę partes inferiores. Itaque nisi hoc pacto ex anatomia, neruorum ad singulas partes uenientium principia didiceris, perquàm difficilè earum uel sensum, uel motum deperditum curabis, restituesúe. Porrò humorem peccantem, ac paralysin committentem deprehendes ex proprijs cuiusque humoris notis. Causas uerò externas seu euidentes facilè cognosces ex relatu & iudicio laborantis.

Gal. lib. 4. de symp. cau. & lib. 3. de loc. affect.

Lib. 3. de loc. affect.

Ex lib. 4. de sym. cau.

Si quinta spinæ uertebra afficitur.

Si sexta uertebra affecta est, uel septima.

Iudicia seu præsagia paralysis.

PRæsagire ac iudicare de paralysi, à quacunque occasione ortum duxerit, deqúe omnibus neruorum affectibus, quòd ægrè admodùm sanabiles sunt. Nerui enim ipsi pauco admodùm natiuo calore participãt, qui curationis membrorum opifex est, & causa effectrix potissima. Proindè uerissimum etiam est, quod uulgò dici solet, nempe paralysis in sensibus perquàm difficile curari. hi enim natiuo calore (qui robur est facultatis nos guberantis) propemodùm sunt destituti. Quod Hippocrates his uerbis expresit: Senibus parùm calidi innati inest. Quam sententiam ueram esse testatur Galenus, siue quis ad qualitatem sermonem referat, siue ad substantiam. Tremor & febris si paralysi superuerint, bonum: febres nanque neruorum resolutionibus (uti & conuulsionibus ex repletione) aduenientes, partim quidem superfluam dissoluunt humiditatem, partim uerò, concoquunt frigiditatem, quæ duæ sunt medicis, in curanda paralysi (uti & spasmo ex plenitudine) remediorum intentiones. Adhæc paralysis, quæ ab ictu

1. Paralysis affectus est ægre sanabilis.

2. Senes uix unquã à paralysi liberantur.

3. Tremor & febris si paralysi superuenerint bonum.

ictu, uel casu non uehementer neruos atterente, contundenté ue excicata est, cu rationem interdùm recipit, ut contigit illi Pausaniæ Syrosophistæ, cuius meminit Galenus in fine libri tertij de affectorum locorum notitia. Cùm enim Romã aliquando uenisset, dum per uiam duceretur, uehiculo excidit, atque in dorsi initio læsus est: unde secundum duos minores sinistræ manus digitos, atque medij partem mediam, sensum in primis quidem difficilem habuit, posteà malè curantibus medicis, sensum omnino amisit. Huic autem remedia quæ illi imperiti medici digitis frustrà adaptauerant, læsæ parti, hoc est, initio spinæ, Galenus ipse (ubi mali occasionem intellexit) statim adhibere iussit, atque sic uir ille celeriter sanitati est restitutus. Quæ uerò ab insigni atque effatu digna neruorum contusione uel diuisione oritur, particularum resolutio, prorsus insanabilis est. Soluta enim in illis continuitas nunquam (ut dictum est) perfectè curatur. Rectè quidem & conformiter ad Galeni sententiam, Auenzoar astruxisse uisus est, subitæ mortis periculum imminere, si nerui anhelitus, hoc est, respirationi seruientes, aliquibus uulnerati, aut quouis alio modo insigniter affecti fuerint: in ipsis enim statim perit respiratio. Quo fit, ut præfocati repentè moriantur. Quomodo enim ablata respiratione (quæ actio est uitæ necessaria) diutius uiuere possent? Si membrum resolutum non imminuatur nec emarcescat, colorqúe eius non immutetur, spes aliqua curationis subest. Si uerò contabescat & gracilescat insigniter, colorqúe natiuus pereat, atque à seipso plurimùm euariet, malum portendit.

4. Paralysis ab ictu, uel casu. Pauf. sophista uehiculo excidit, unde paralysin in digitis contraxit.

5. Paralysis ex uehementi neruorum contusione uel diuisione.

6. Paralysis neruorum respirationi seruiẽtium.

7. NOTAE paral. curabilis aut incurabilis.

Paralysis ex vulnere curatio.

IN curanda neruorum resolutione (quæ paralysis dicitur) ex accepto uulnere, uel causa alia extrinsecus incidente oborta, præmissa totius corporis uacuatione, uel per purgantia medicamenta, uel per sanguinis detractionem, uel per utrunque uti res exigit: factis item ut decet, humorem in partem resolutam influentium auersionibus, pręscriptaqúe uictus ratione congrua (quæ omnia periti alicuius medici consilio fieri debent) topicis remedijs aduersus illam sedulò pugnare debet chirurgus. Itaque cum duabus in hoc affectu profligãdo Therapeutices, id est, curandi facultatis partibus, opus sit: nempe ea quæ uictu & quæ medicamentis, tum intro assumendis, tum foris admouendis medetur: eam hìc solam curationem exequemur, quæ medicamentis forinsecus admouendis, perficitur: ne qui chirurgiam profitentur, diætetica & pharmaceutica (quæ peritissimum & rationalem medicum desyderant) turpiter in magnam laborantis perniciem (ut plærique hodie assolent) abutantur. Cæterùm cum multa uariaqúe præsidia, forinsecus in curanda paralysi ex uulnere, aut alia quauis externa causa suscitata admoueri soleant, ut emplastra, cataplasmata, unguenta, illitus, fotus, cucurbitulæ, & alia id genus: Guido tamen uno liquore longè optimo, & ad effectum eiusmodi siue symptωma profligandum efficacissimo contentus erat: quod quidem ex Ioanne illo Mesue, uiro in familia Arabum doctissimo, ac in re medica Euangelista à quibusdam nuncupato, desumpsit, eo loci, ubi de cordis passionibus agit. Eo autem liquore illinere solebat medicus ille Arabs ceruicem, totamqúe spinam dorsi, atque etiam affectam ipsam particulam. Confert nanque hoc pacto mirificè roborandis membranis spinalem medullam obuoluentibus, substantiæ spiritali, qua uiuimus, neruis quoque, & ossibus. Proindè paralysi, omnibusqùe neruorum ægritudinibus, cordis palpitationi & tremori, atque etiam manifestę lascitudini, mirè, ac suprà humanam opinionem proficit. Adde, quòd nullum medicamentum eo præstantius inueniri potest, ubi cor celeri, festináue eget refectione ac refocillatione, si saltem ipsi Mesuæ credimus. Ceterùm est quod cum ipso Mesue uehementer admiremur, priscos illos tum medicos, tum philosophos insignes, & rerum naturæ peritissi-

In curanda paral. diætetica & pharmaceutica opus esse.

De localibus remedijs in paralysi ex uulnere adhibendis.

Liquoris balsamitis Mesue dotes.

mos nullam in suis scriptis eiusmodi inunctionis spinæ mentionem fecisse, cùm uix aliud tam præstans auxilium inueniri aut excogitari posit, ad uitæ substantiam conseruandam. Nouisti nanque satis (opinor) ex anatome, spinam dorsi in homine esse ueluti carinam nauis, & fundamentum reliquorum osium, imò uerò & principium. Nosti præterea, sub hac, ueluti solido quodam propugnaculo & muro tutisimo, dorsalem ipsam medullam conditam esse, quę cerebri quidem germen est & explantatio, duorumqúe corporis neruorum principium: per quos uelut internuntios corpus uniuersum transumit, primum quidem & maximè motum, cum hoc autem etiam & sensum. Adde quòd in spondylis dorsi (qui spinam ipsam constituunt) mira natura prouidentia efformata sunt quædam subtilia foramina, per quæ uasa, spiritum, & sanguinem deferentia (uenæ inquam & arteriæ) intrò quidem: foras uerò nerui ipsi, sensum & motum in corpus uniuersum comportantes, feruntur. Quo fit, ut spina ipsa sit ueluti platea, seu uia quædam publica, non modò neruorum, sed & uenarum & arteriarum. Proindè & spirituum ac uirtutum. Adhęc, non ignoras magnam ipsam uenam concauam dictam, itidem & arteriam aortam uulgò nuncupatam, iuxta spinam ipsam totam reptare, sed & partium spiritalium est ueluti substerniculum, & (ut quispiam dixerit) ueluti lectus aliquis. Atque (ut Mesue inquit) medullam continet ueræ * humiditatis. Multas ergo easdemqúe bonas, atque effatu dignas intentiones cumulabis, ex inunctione ipsius dorsalis spinæ, quam ueteres ipsi tum medici tum philosophi, uel prorsus ignorantes neglexerunt, uel eam nobis inuiderunt, cùm ne uerbum quidem in eorum monimentis de ea scriptum inueniatur, ut Mesue testatus est. Porrò liquoris illius tã eximij, atq; ad tã multa utilis cõpositio & cõficiendi ratio apud præfatũ authoré talis est. Recipe „ myrrhæ electæ, aloës hepaticæ, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, mumiæ, „ *opobalsami, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, masticbes, „ gummi Arabici, styracis liquidæ † ana drach. duas: ladani electi, succi castorei, „ ana drachmas duas semis. muschi drach. semis. terebinthinæ optimæ ad pondus „ omnium: puluerizanda puluerizentur, & omnia misceantur cum terebinthina, „ reponanturqúe in furnibulo seu distillatorio, quod alambicum uocant, & illa ingeniose ac lento igne ut decet distillentur: liquorem autem per distillationem sublimatum, uase uitreo forti excipe. Hic liquor proximè accedit ad uerum succum balsami. Guido à Cauliaco quandoque huic pretioso liquori addebat herbas dicatas paralysi, & tum generosius atque efficacius multò (ut ipse testatur) experiebatur auxilium.

Spina dorsi ueluti carina nauis.

*Aliàs humanitatis.

Liquor balsamites Io. Me. longe optimus & ad multa utilisimus.

*Alia exẽplaria habent opopanacis.

†Aliàs 3. duas semis.

De syncope ex vulnere.

Syncope quid

SYncope (definitore Galeno libro duodecimo Therapeutices) est præceps uirium lapsus qui immoderatas euacuationes, ingentes dolores, uigilias, principiorum intemperiem, atque animi uehementes affectus, sequi consueuit, Ea autem syncope, quæ in uulneribus accidit, magna ex parte creatur, uel ex immodica sanguinis profusione, uel ex uehementi dolore. Hanc proximam esse cognosces, tum ex arteriarum pulsu elanguescente ac deficiente, tum ex pallido uultus colore, tũ ex motu totius corporis ignauo, ac difficili, sed præsertim palpebrarum & partium extremarum, tanquàm illis erigendis, aut attollendis non posit uirtus motrix sufficere: sed & frigidi, circa collum maximè, & faciem, sudores, syncopen iam pulsare fores testantur, symptωma sane minimè negligendum. Quandoquidem celeriter interdùm hominem rapit, estqúe quasi uia ad mortem, imò (ut uulgò dici solet) est ueluti quædam parua mors. Proinde summa cura adnitendum est, ne in hoc tam periculosum symptωma uulneratus incidat. Ergo laborantem quibus poteris modis consolator. Hominum turbam ne suo anhelitu conclaue nimis excalfaciant, & laborantem sua præsentia deterreant,

Syncope in uulneribus unde.

Syncope proxime instantis notæ.

Syncope parua mors.

Quibus remedijs syncope occurratur.

reant, procul arceto. Sed & antequàm ea prematur qui uulneratus est, panis frustulum, uino optimo, aquæ rosaceæ momento, diluto, illi sugendum exhibeto: atque etiam ut ex uino ipso modicum bibat, ipse iubeto. Vinum nanque omnibus syncope uexatis utile est, ut libro duodecimo Therapeutices his uerbis Galenus annotauit: Vinum tamẽ quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat, omnibus quos syncope malè habet, offerre conueniet. Constat autem ex uinis ea deligenda esse, quæ & flauo sunt colore, & substantia tenui, & ætate uetera. Talia nimirum & boni odoris continuò fuerint. Cæterùm amara præ uetustate uina ne sunto.

Vinum omnibus syncope uexatis succurrit.

Vini in syncope eiectio.

Porrò si iam syncope, qui uulnus accepit, uexetur, eius faciem aqua rosacea, uel frigida, uel utriusque mistura, adiecto etiamnum aceti (si placet) momento irrorabis, ac etiam ipsa ualidè in illam, laborantis faciem dico, proijcies: aut saltem naribus aquam rosaceam & acetum admouebis, ut scilicet suaui eorum odore, animam illorum recrees. Pilos, nasum, & aures uellito, extrema fricato, alapis illorum genas cædito, & proprio nomine alta uoce illos uocato, ac cætera facito, quæ in hoc symptωmate medici fieri præcipiunt.

Si iam syncope præsens sit.

De desipientia seu delirio accidente in vulneribus.

OMne delirium (ut Galenus ait libro quinto de symptωmatum causis) deprauatus est principis facultatis motus, à prauis succis aut cerebri intẽperie ortum habens. Interpreti Auicennæ alienatio dicitur. Porrò tametsi eiusmodi desipientiæ, seu mentis alienationes, symptωmata sint modò primogenia, id est, primario ac proprio cerebri affectu euenientia, modò secundaria, hoc est, cerebro compatiendi societate, seu (ut dici solet) per consensum laborante. Hìc tamen nunc de solo eo delirio, quod consortij lege, seu per consensum accidit in uulneribus & percusionibus articulorum, sermonem faciemus. Talia nanque uulnera (ut superius diximus) doloris, uigiliarum conuulsionis & delirij periculum afferunt. Cæterùm eiusmodi symptωmatis (delirij inquam in cacoëthis uulneribus euenientis) generatio persimilis est ei, quæ per suffusiones oculorum accidit, à uentriculi dispositionibus ortũ trahentes, ut Galeno uisum est libro tertio de locis affectis. Quemadmodum enim uentriculus, cerebro suas affectiones compatiendi quadam societate transmittit, idq́ue propter neruorum à cerebro, ad os uentriculi descendẽtium magnitudinem: per quos etiam sensus huic particulæ, quàm ulli reliquarum corporis partium acutior est. Ita quoque neruosis partibus inflãmatis, cerebro noxa promptissimè communicatur, atque ex illis promptius, quàm ex alijs quibusuis partibus delirium superuenire solet, idque ascendente ad caput interdùm per continuas partes, solo calore: interdũ uerò spiritu uaporoso uel fumoso aut fuliginoso. Hęc aũt omnia quę sic deliriũ aut phrenitidem inducunt, siccandi pollent facultate Auicennæ: quippe quæ multo eodemque acri calore participent. Quo fit ut delirantes irrequieto ferè motu agitẽtur. Vnde Galenus libro decimotertio Therapeutices ad hũc modum ait: Ergo cùm humor, qui in capite redundat, frigidus est, insensibilitas, immobilitasque hominem opprimunt: Cùm calidus est, perpetuus potius motus, una cum rationis noxa. Accidit enim (ueluti demonstratum in libris de his est) ex frigore, segnitia: ex calore, immodicus motus: ex humoris uerò uitio, dementia.

Deliriũ quid & unde nascatur.

Cano. 3.

Lib. 4. Ther.

Causa delirij in uulneribus

Neruosis partibus inflammatis deliriũ accidit.

Delirium ex siccitate fit.

Delirij ex vulnere curatio.

SI deliriũ, seu mentis perturbatio, post uulnus acceptum, hominem apprehendat, huius rei gratia statim accersendus & consulendus erit peritus aliquis medicus, qui potu, frictionibus & deligaturis partium extremarum & maximè pedum ac tibiarum, clysteribus quoque huic rei accommodis, fumos ac uapores uitiosos à capite deorsum protinus reuellere studeat, ut rectè præcepit Auicẽna

Vapores à cerebro auertendi.

Dolor sedandus.

itidem & cæteri, qui hac de re scripserunt. Quod autem ad chirurgum attinet, læsæ particulæ dolor ex toto (si fieri potest) sedandus est. Vtile est etiam alapis genas laborantis percutere, ut ipse ad mentem seu ratiocinandi facultatem redeat. Galenus libro decimotertio Therapeutices caput delirantium in principio perfundendum esse oxyrhodino pulchrè nos admonuit. Vapores enim & humores à capite tunc repellendi sunt. Cùm uerò in summo incremento sunt deliria, perfusiones ex papauerum capitibus (consilio eiusdem) applicabimus. Odorem quoque ex rebus frigidis naribus obijciemus: ac nares ipsas intus, uel frontem ex similibus medicamentis illinemus. Quippe sopire (inquit) ac stupefacere principem facultatem oportet: cerebrum scilicet, quod supra modum incaluit, refrigerando. Sanitati magna ex parte restituuntur Auicennæ, qui per dies aliquot radicem bryonię, id est, uitis albæ, uel bibunt [ex liquore aliquo refrigerante & humectante] uel cum cibo quopiam eius saporem obtundente comedunt. Cæterùm de pruritu, duritie atque impotentia læsæ particulæ quæ interdùm uulneratis accidunt, suo loco alibi dicetur.

Caput delirãtium oxyrhodino perfundendum

Cerebrum refrigerandum.

Radix bryoniæ.

De vulnere in carne accepto & eius differentijs. Caput V.

Vulnus quid Galeno.

Vulnus quid apud recentiores chirurgos.

VVLNVS propriè Galeno libro tertio methodi medendi, unitatis est solutio, ex uulnerando in carnosa parte relicta, eademqúe (ut recentiores addiderunt) cruenta & citra putrefactionem, hîc aũt uulnus latius accipimus: nẽpe pro recenti plaga non modò in carne, sed etiam in neruis, uenis, arterijs, tendonibus membranis, cartilagine & ossibus facta. Itaque primùm de eo uulnere, quod in carnosa substantia acceptum est edisseremus. Cæterùm eiusmodi uulnus aut simplex est, & citra substantiæ deperditionem, aut cum aliqua substantiæ amissione. Vulnus simplex, & quod sine deperditione fit substantiæ, aliud profundum, aliud summo tenus factum, seu in summo residens est: aliud uerò utriusque particeps, ut cum pars una diuisionis per longitudinem factæ, altè descendit, altera in summo corpore hæret, quod inæquale Galeno dicitur: aliud item magnum, aliud paruum, tum dicitur, tum uerò est. Quæ omnes differentiæ à quantitate seu spatio diuisionis sumptæ sunt. Vulnus quod cum deperditione est substantiæ, aut fit cum amissione cutis solius, aut cum ablatione cutis, & carnis subiectę simul. Porrò eiusmodi uulnera uel simplicia sunt, & sine ullo affectu aut symptωmate: uel accidentia habent, quæ rationem causæ non obtinent (tunc enim ulcera dicerentur difficilè sanabilia, de quibus in sequentibus dicetur) sed solùm rationem habent sine quo non, ut superius annotauimus ex Galeno libro quarto Therapeutices. Cuiusmodi sunt intemperies, dolor, phlegmone, pruritus, & alia paulò antè commemorata. Nó magnopere autem curo, si prædictæ huiusmodi differentiæ dispositiones aut effectus dicantur potius, quàm differentiæ uel contrà. Quanquam Galenus libro tertio methodi medendi anxiè satis disquisiuerit, quænam sint propriè ulcerum seu uulnerum differentiæ, & quæ aliorum affectuum complexiones. Hoc enim parùm nunc mihi conferre uidetur ad uulnerum curationem. Cómoda nanque " morborum curatio, non ex nominum sed rerũ recta opinione contingit: ut scri- " bitur primo methodi medendi. Cæterùm de causis, signis & iudicijs uulnerum, " quatenus uulnera sunt, abundè satis in præcedentibus dictum est, in capite scilicet uniuersali. Proindè ijs prætermissis uulnerum in carne acceptorum curationem iam aggrediemur.

Diuisio uulneris.

Curatio vulnerum simplicium in carne summotenus acceptorum.

Specialis præcipuaq; intentio curãdi uulneris in carne accepti una est

VVlnerum eiusmodi curatio præter iam dictas quatuor, aut quinque intentiones communes, unam specialem præcipuamqúe haberi: nempe sanguinis profusionẽ cohibere. Quod sanè intelligendũ est: nẽpe si nimis immoderatè atque

„ atque affatim effundatur, ut rectè interpretatus est Auicenna: Satius enim est (in
„ quit) ipsum fluentem ex uulnere sanguinem, non omninò, ac statim supprime-
„ re, sed si nimis abundè prorumpat, eius duntaxat impetum moderatè infrenare
„ oportet. Moderata nanque sanguinis ex recenter accepto uulnere uacuatio nō parùm sæpe multis profuit. Quandoquidem & phlegmonas, & obstructiones, & febrem subinde fieri prohibuit. Quæ quidem symptωmata atque id genus alia, uulneribus (nisi diligenter prouideris) superuenire ipsiusq; solutæ unionis consolidationem & curationem magnoperè impedire consueuerunt. Atque illud fuit Hippocratis præceptum, quod & à Galeno refertur & probatur libro
„ quarto methodi medendi: Fit enim (inquit Hippocrates) effluente sanguine uul
„ nus siccius: proindè & sanius. Nam siccum (ut idem ait) sano uicinius est, humi-
„ dum uerò non sano. Porrò si tantus fuerit ruentis sanguinis impetus, ut cum ijs quæ sistendo sanguini in uulneribus communiter admoueri solent, cohiberi nō possit, ijs remedijs supprimendus erit, quæ in capite de uulneribus uenarum postea dicentur. Cæterùm tametsi in genere dictum sit, quomodo curandorū uulnerum intentiones perfici debeant: modus tamen specialis, quo in carne perfici debeant, in sequentibus dicetur. Huius autem inuentio habetur ex differentijs uulnerum suprà commemoratis, ad hunc modum. Vulnus illud simplex dicitur Galeno, Hippocrate & alijs medicis quod solum consistit, hoc est, quod sine deperditione est substantiæ, nec ullum alium affectum aut symptωma adiūctum habet. Vulnus igitur simplex non erit, si quæ uulnerata est particula fluxione uexetur, si malo succo uitiosa sit, si omninò extra naturalem temperiem fuerit, si ulla cauitas adsit, si aliqua cutis amisio facta fuerit. Itaque ubi simplex uulnus, quodqúe solùm consistit in carnosa particula, non adeò saltem magnum, incidit dissidentium labiorum commissionem seu coniunctionem, quæ sola decenti fit ligatura, uinculo scilicet ex duobus initijs circundato, expostulat Gale
„ no libro tertio Therapeutices. Quæ enim (inquit de simplici ulcere loquens)
„ dissident atque inuicem distant, si in idem adamussim componas, citra omnem
„ reliquam extrinsecus molitionem coalescunt. Nempe sicuti in cauis ulceribus, ut caro producatur, ita in simplici ulcere, ut oræ ipsæ secum coalescant, atq; agglutinētur, sola certè natura causa est. Diductorum igitur labrorum coitionem seu agglutinationem præcedit necessario ipsorum coniunctio, atque in idem adductio. Idem omnino sentit de hac re Razes, quod & Galenus: usus tamen communis obtinuit, ut recentibus huiusmodi uulneribus oui candidum (quod album en uocant) aliquandiu agitatum, & leui stupa exceptum admoueatur. Nec ab re profectò, cùm & sanguinis profluuium supprimat, dolorem sedet, refrigeret, & phlegmonas fieri prohibeat, non solùm in oculis, sed & in omnibus locis exulceratis, ut Galenus est author libro undecimo de simplicium medicamentorum facultatibus. Ante omnia uerò cauendum est, ne dolor incidat. Quando quidem dolor (ut iam sæpe dictum est) & fluxionem proritat, & phlegmonem excitat. Quomodò autem dolorem sedare oporteat, in præcedentibus satis est explicatum. Porrò eiusmodi oui candidus liquor ante tertium diem amoueri non debet. Nā ut Galenus ait, parua uulnera eiusmodi naturę sunt, ut post orarū adductionem & commissionem, seu coniunctionem unius diei, aut duorū dierum spatium adhuc requirant, quò proba fiat unio & agglutinatio. Quòd si uulnus hoc pacto non agglutinetur, curandum erit, ut in sequentibus paulò post dicetur.

Hippocra.

Quid uul. simplex & quæ sit eius curandi ratio.

Vulnus non simplex.

Vulnus simplex postulat tantum agglutinationem.

Galenus.

Oui candidū, quare uulneribus admoueatur.

Lib. 3. The.

De vulnere magno, percussim diuiso in summo residente, hoc est, superficiali, & minimè profundo, in quo non sola sufficit deligatura ad oras ipsius applicandas, & coniungendas.

SI uulnus in superficie corporis acceptum, ad tantam magnitudinem percussim, cęsimúe diuisum est, ut sola deligatura oræ ipsius nec adduci nec cōmitti

posſint:ſutura aut fibulis(quas Græcè ἀγκτῆρας uocant)eas ipſas diſiunctas oras adducendas, & coniungendas eſſe, præcepit Galenus libro tertio methodi medendi. Atque hac ſola partium diſsidentium coniunctione uulnus glutinatur. Apud recentiores tamen chirurgos ferè omnes inualuit conſuetudo, ut his uulneribus apponatur puluis ruber, quem incarnatiuum & conſeruatiuum uocãt. Recipit autem partes duas thuris, & ſaguinis draconis partem unam. Albucaſis addit tres partes calcis uiuæ. Cuius ſententiæ ſuffragatur & Lanfrancus. Guido autem loco calcis uiuæ, bolum Armenam adijcit. Haly Abbas uerò ſantalos appoſuit. Sunt qui puluerem hunc rubrum appellatum, labiorum uulneris agglutinatiuum & ſuturæ conſeruatiuum, hoc modo componunt. Recipe boli Armenę, terræ ſigillatæ, ſingulorum drach. ſex, thuris, maſtiches, ſarcocollæ, ſingulorum drachmas duas ſemis, myrrhæ, aloês, ſingulorum drachmam unam ſemis tragachanthi piſti, ſanguinis draconis, ſingulorum drachmam unam, farinæ hordei, farinæ fabarum, ſingulorum drachmam ſemis. Sed interim ſummoperè cauendum eſt, ne uel pilus, uel oleum, uel quippiam aliud in medio adductorum labrorum uulneris interuenerit. Nam tunc eiuſmodi uulnus ſola diſsidẽtium partium coniunctione glutinari non poteſt. Hæc enim quæ ſic interiacent, iam unionem diſpeſcũt, & earum quæ copulandæ ſunt, partium, coalitum impediunt. Ex prædictis autem ſingula, tum oui candido liquore agitari poſſunt, donec in corpus unum coëant, quòd glutinis inſtar lenteſcat. Poſtea uerò ſtupis leuibus excipiendum erit medicamentum, & ita uulneri admouendum: ſupra quod & aliæ ſtupæ ſolo oui albo imbutæ, & intra pannum lineum eodem madefactum liquore, inuolutæ, apponendæ ſunt. Sed & ſupra uulnus nulla alia intercedente materia, pãnus aliquis tenuis, prædicto imbutus liquore, admoueri debet, ne ſcilicet dum remouentur ſtupæ, ſuturæ iam factæ puncta abrũpant, aut dilacerent. Quòd ſi loca circum uulnus adiacentia, roſaceo inungerentur, factum benè exiſtimauerim. Hoc pacto enim læſam particulam à dolore & inflammatione uindicabis. Qualis aũt ſutura aut deligatura, quales item puluilli ex eiuſmodi ſtupis facti, hiſce uulneribus percuſsim cæſimúe in ſuperficie acceptis, atq; in conſpectu apparentibus conueniant, & quo pacto fieri debeant, in præcedentibus abũdè ſatis dictum eſt. Cæterùm primus eiuſmodi apparatus uſq; in diem quartum mutari nõ debet, niſi fortè dolor aliquis uehemens ſuperueniret, aut ſymptωma aliquod moleſtum incideret. Porrò ſi poſt quartum diem trãſactum uulnus nõ coaluerit, uino aliquo ſtyptico calente abluendum erit. Deinde ſtupæ prædicto uino imbutæ, & expreſſæ, ſupra uulnus ipſum apponendæ & alligandæ erunt: quas & quotidie mutari oportebit. Intra enim dies paucos hoc modo uulnus agglutinabimus & perſanabimus, Galeno etiamnũ atteſtante libro quarto Therapeutices, ubi Theſſalum arguit, qui uulnera in multos menſes, & interdùm in annum, aut etiam lõgius tempus protrahebat & incurrere ſinebat: quæ alioqui paucisſimis diebus, ut ſex, aut plurimum ſeptem, curari potuerant.

Medicamentũ cruẽtis aptum ulceribus.

Cauẽdum ne quid labris uulneris intercidat.

Quæ cruento uulneri primũ appoſita ſunt ante diem tertium remoueri non debẽt.

Quæ poſt quartum diẽ fieri debeant.

Itaq; primus apparatus rectè decenterq; fit, cum ouorum candido liquore & puluere illo rubro, cuius paulò antè meminimus. Hic enim & ſanguinis profluuium infrenat atq; inhibet, dolorem ſedat, & phlegmonem creari uetat.

Primus apparatus.

Secundus apparatus optimè fit cum uino, ut ſupra dictum eſt. Vinum nanq; (ut Galenus ait libro tertio methodi medendi) omnis ulceris, quà ulcus eſt [id eſt, quod citra aliam cum ea implexam diſpoſitionem reluctantem conſiſtit] optimum eſt medicamentũ. Quod hac ſequenti ratione conuincitur. Vulnus omne, quà uulnus eſt, ſiccari, atq; aſtringi deſyderat, præſertim ſi magnum extiterit. Atqui uinum quale ſuprà eſt memoratum, nempe ſubauſterum, hęc duo cómoda præſtat uulneri. Vinum igitur omnis uulneris, quà uulnus eſt, optimum eſt medicamentum. Maior eſt Galeni, libro nuper citato, ubi ait: quòd eo tempore, quo diuiſæ ulceris ſeu uulneris partes, ritè ſunt cóiunctæ, medicamẽto opus eſt,

Secundus apparatus. Vinum optimum ulceri medicamentũ

Galenus lib. 3. meth. medẽdi

quod

quod particulam siccet [& modicè astringat] ut & si qua sanies iam subsit, hanc consumat, & si qua in uacuum locum fluxura est, hanc prohibeat. Proinde medicamentum glutinatorium plus siccet, oportet, quam quod carnem producit: nempe ordine secundo. Minor uerò ita deducitur. Vinum, ut Galenus est author libro octauo simplicium medicamentorum, ex secundo ordine est excalfacientium: sed quod admodùm uetus est, ex tertio, sicut mustum quod uocant, ex primo: caliditati autem eius proportione respondet siccitas. Proindè uinum ipsum, pro naturarum seu facultatum quibus ratione ætatis pollet, diuersitate, desiccat, & agglutinat. Non autem humectat & refrigerat (extrinsecus saltem admotum) ut Theodoricus falsò existimabat. Atq; idipsum est, quod Galenus refert libro quarto Therapeutices, ex senioris Hippocratis sententia inquiens: „ Vlcera madefacere, id est, abluere, quæcunq; ea fuerint, nisi uino, non oportet. Tũ „ causam subijciens, ait: Nam siccum sano uicinius est, humidum uerò, non sano. Hinc Arnaldus dicere solebat, quòd cruenta & recentia uulnera, aqua ardente (quam & aquam uitæ nuncupant) abluta, celerrimè ad sanitatem perducuntur: quippe quæ insigniter desiccet. Post hanc autem ablutionem quidam infrà scriptum puluerem (qui in hoc casu magnæ est efficaciæ) uulneri inspergunt. Recipe myrrhæ drachmas tres, aloës hepaticæ drachmas quatuor, thuris drachmas duas, misce & fiat puluis. Sunt qui post amotionẽ primi apparatus, emplastra, & unguenta admouent, quæ in promptu ad hanc rẽ parata habent, ac statim stupas superponunt. Galenus autem in re proposita, plurimi facit emplastrũ, quod nigrum appellauit: Auicenna uerò unguentum de lino, quod tamen magis dicatum est carni regignendæ, quàm agglutinationi labiorũ uulneris. Guido à Cauliaco in hac re uti consueuerat unguento, quod cõstat prædicto puluere rubro, remisso cum terebinthina lota. Quidam uerò terebinthinam ipsam, cum prædicto puluere commistam, & (ut dicunt) incorporatam, statim per initia cruentorum uulnerum admouent, atq; in diem quartum relinquunt. Hęc enim oras uulneris coire facit, & suturam eo nomine conseruat. Sed horum omnium atq; aliorum multorum ad hanc rem pertinentium formulę & compositiones, in antidotario describentur.

Vinũ pro ætatis ratione diuersa pollet facultate.

Hippocrat.

Aqua uitæ.

Puluis optimus.

Emplastrum nigrum.

De vulnere profundo & occulto, sine amissione substantiæ in carne accepto.

VVlnus in profundum penetrans & reconditum, subindè sutura, & decenti ligatura curationem recipit. Si autem hoc modo curari non possit, uel scilicet quia partes quæ disiunctæ sunt, exactè ad imum usque (ob nimiam diuisionis profunditatem) sibi coniungi non possint, uel potius quia in fundo collecta sit sanies, aut pus, cui nullus patet effluxus, ipsum per effluxionem, Galeni consilium sequuti, curabimus. Ipsam uerò effluxionem tum ex eiusdem, tum ex contrarij loci diuisione & situ, seu figura partis accommoda amoliemur. Porrò situm partim uulneratæ accommodum, seu congruam positionis figuram intelligimus, quando plagæ hiatus quem orificium uocant, semper deorsum spectat, fundum uerò sursum, ita ut sanies ex ipso uulnere prona & liberè effluat. Itaq; si uulneris figura non ad superiora extenditur, sed ad ima uergit, nec sutura, nec fibulis, nec deligatura, partes disiunctæ omni ex parte adamussim committi, ac sibi applicari possint, atque in profundo sistatur sanies: nisi prius ad effluxum ipsius uitiati humoris feceris sectionem, nihil unquàm proficies, siue carnem generare, siue agglutinare uolueris. Vbi uerò conuenientem positionis figuram uulnus in parte laborante seruauerit, siue id ex natura uulneris, siue ex industria contingat, sectione noua opus non est, ut libro secundo ad Glauconem Galenus nos edocuit. Itaque refert eo loci, se sinum in coxa enatum, figura ad ima uergente, sine ulla ex aduerso diuisione curasse. Cùm enim sinus ipse uersus genu quidem terminaretur, os uerò altius, circa mediam scilicet femoris regio-

Vulnus quando per effluxiones curandum.

Sectio in parte opposita quando faciẽda.

Sinus in femore curatus, citra ullã ex aduerso sectionem.

nem cōsisteret: iussit molle ceruical popliti laborantis subijci, ut inferiorem situm haberet inguen quàm genu. Hac igitur conueniente positionis figura in læsa parte seruata, facilè per os, ichores, & purulenta colluuies, elabebantur & effluebant. Idem quoque & in brachio fieri potest. Quandoquidem si os uulneris ad partem superiorem uergat, ita brachium collocandum erit, ut ipsum orificium deorsum spectet. Atque tum sine alia facta ex aduerso sectione, uulnus poterit ad sanitatem perduci. Non secus quidem ac si os propè cubitum esset, uulnere in superiora tendente. Quòd si hac conuenienti situs figura, particula lęsa collocari non possit, nec ex uulnere ipso sanies elabi: ex aduerso sectio molienda erit. Quod & hac sententia iterum Galenus confirmauit circa finem libri tertij methodi medendi. Si uulnus (inquit) cauitatem altè reconditam, sub cute habet, consyderare oportet, utrùm ea in superiore parte sit, ita ut sanies ex ea prona effluat: an in inferiore, sic ut illic sistatur. Eius igitur cui effluxus patet, eadem quę aliorum curatio est. Cui uerò non est, huic ipsi moliamur effluxum oportet. Eius autem [effluxus moliendi] duplex ratio est, [ubi exprimente deligatura nihil promouemus] aliâs tota cauitate desecta, aliâs in fundo tantum aperta. Quādo uerò harum alterutra sit ineunda docebit tum locorum ipsorum natura, tum uerò ulceris magnitudo. Si nanque ea loca ipsa dubiam [seu fallacem ac periculosam] sectionem faciant, & ulcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit. Sin contra se habeant, præscindere seu diuidere præstat. Deligatio uerò eius incipiat quidem (ut dictum est) supernè, finiatur infrà, ubi scilicet patet effluxus. Hactenus Galenus. Cæterum in tali diuisione quæ ex aduerso fit, Brunus syphūculos, hoc est, tubos, siue turundas concauas (quas cannulatas uocant) ex utraque parte imponit. Guido uerò dum hanc moliebatur sectionem, solebat uti setone (ut uocant) quia melius (inquit) sordes detergit, & totum pertransit spatium, minoremq; infert dolorem. Ipsum autem intromissorio ad formam acus facto immittebat, uel hastulam ligneam in cauum uulneris imponebat, & super eam tutius sectionem faciebat. Deindè sectione facta, mundificatiuum aliquod medicamentum leui stupa, aut panno exceptum superponebat, quod bis in die mutabat.

Brunus.

Guido.

De cauo vulnere, cum amißione substantiæ cutis vtriusque & carnis subiectæ tantùm, non etiam oßis. *Caput VI.*

Vera Hippocraticaq; method° sanandi caui ulceris. Duę indicationes uniuersales proponuntur in curādo cauo uulnere.

IN CAVO uulnere non ipsa modo perijt cuticula (quam Græci epidermida uocant) uerùm etiam reliquæ cutis suppositæ, natura uniuersa, & subiectæ carnis portio aliquando non exigua. Quo fit, ut gemínus in eo curandi finis sit propositus, unitio scilicet & repletio: quoniam & affectus geminus est: nempe ulcus siue uulnus, quod est unitatis solutio & cauitas, quæ ex amissa aliqua animalis propria substantia est contracta. Itaque continui diuortium unitionem, cauitas repletionem desyderat. Verum enimuerò quoniam in proposito uulnere unire non possumus quæ dissident, nisi prius cauitatem impleuerimus, ordinem curationis à cauitatis impletione ordiri necesse est. Omnis nanque, quæ præter naturam est cauitas, impleri postulat: quare & quæ in carnosa etiam accidit parte. Ipsa uerò impletio inueniendorum remediorum finis, quo tenditur, est, quem uel idiôta uel priuatus quisq; etiam nouit. At uerò, ut quæ impleant inuenias, & multa ratione opus est, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Longè itaq; à scopo aberrant, qui unum id sibi ad cauum ulcus sanandum satisfacere putant, si sciant quòd carne est implendum. Non enim in hoc curandi ratio consistit, imò in eo inueniendo quod carne sit impleturum. Cæterùm particulares indicationes ex quibus inuenire licet, quæ cauitatem uulneris impleant, sunt quatuor.

Lib. 3. Ther.

Quatuor indicationes particulares in curando cauo uulnere proponuntur.

I. Prima ex ipsius uulneris substantia sumitur.

Secunda

Secunda ex ipsius ægri temperamento, non corporis modò uniuersi, sed etiam afflictæ particulæ. 2.

Tertia ab ijs quæ coniugata & annexa dicuntur, cuiusmodi sunt particulæ laborantis intemperies & circundantis nos aëris temperies. 3.

Quarta ex contrarietate indicationum, ut cum læsa particula contrario est temperamento cum toto, hoc est, cum corpore uniuerso. 4.

Talis siquidem ordo indicationum statuitur à Galeno libro tertio methodi medendi in curandis uulneribus omnibus, ne dum in cauo. Porrò nomine indicationis substantiæ uulneris, hoc loco inaudiũtur indicationes differentiarum maximè propriarum ipsius uulneris: de quibus abundè supra disseruimus, & in sequenti tractatu, qui de ulceribus inscribitur, locupletius adhuc differemus.

Itaq; prima sanandi caui uulneris indicatio, nobis insinuat, carnem eadẽ specie cum ea quæ perijt, regignendam esse. Impleri enim non poterit quod cauũ est (ut prima curandi indicatio uniuersalis postulat) nisi substantia omnino similis ei quæ perijt, regignatur. Atqui carnis gignendæ materia sanguis est: opifex uerò seu effectrix causa, ipsa natura. Verùm non satis est sanguinem dixisse, nisi etiam & bonum (inquit Galenus) addiderimus. Erit autem sanguis qui influit, & ex quo regignenda caro primordium habet, bonus, si nec qualitate nec quantitate uitiosus fuerit. Sed nec satis etiam hoc loco fuerit naturam dixisse, nisi etiam quorum natura sit adiectum, & ubi. Constat autem quod subiectorum corporum, quibus superinduci caro debet, natura ipsa gignendæ carnis opifex est. Porrò rationem opificis habere non poterit natura subiectarum particularum, quibus deficiẽs caro restituenda est, nisi iustum & minimè uitiatum calidi, frigidi, humidi ac sicci temperamentum obtineat. Siquidem ex horũ temperatura, cuiusque corporis natura consistit. In omni igitur cauo uulnere, duo illa primum consyderanda sunt: nempe quod subiectum est, iustá ne temperie sit, id est, an secundum naturam se habeat. Et præterea sanguis qui influit, bonús ne an modicus sit. Fingamus igitur & sanam esse partem subiectam, & sanguinis (qui gignendæ carnis materia est) confluxum citra ullum, uel in quantitate uel qualitate uitium. Iis sanè ita se habentibus, nihil est præterea quòd obstet, quò minus prima carnis generatio prosperè contingat, idq; nullius externi medicamenti ope. Quippe causis ambabus unde nascitur præsentibus, nulloq; extrinsecus quod impediat, obstante, non potest prohiberi carnis generatio. Verùm in ipsa primæ carnis generatione duplex (ut Galenus ait) prouenire excrementum necesse est: alterum quidem crassius, alterum uerò tenuius. Quod & in omni qualitatis alimenti mutatione contingere solet. Hoc autem (tenuius inquam) in ulceribus recentibus, quæ hic uulnera appellamus, Latinis sanies, Græcis ichωr nominatur. Illud uerò (quod crassum est scilicet) nobis sordes dicitur. Ac ex tenui quidem excremento uulnus humidum redditur, ex crasso sordidũ. Eoq; duplicibus medicamentis eget: utique ut humidum est, siccantibus: ut sordidum expurgantibus. Ergo cum nullo unquam tempore natura cesset, certè nec tempus ullum erit, in quo non ambo hac in cauo ulcere colligantur. Quare nec tempus ullum erit, in quo non utrunque medicamenti genus desyderetur: utique & quod siccet, & quod expurget. Verùm nõ satis adhuc fuerit, cuiusmodi quidem genere esse medicamentum debeat, inuenisse: ut iam Hippocratica ueraq; methodo inuentum est. Sed & species aliqua inuenienda est, quæ eiusmodi uulneri sit accommoda, & statuto ordine gradú ue circunscripta, ut carnem producere possit. Non omne nanque medicamentum, quod siccandi & detergendi pollet facultate, carni producendæ est aptum, sed quod modicè: nempe primo ordine tum siccare, tum detergere posit. Quippe quod super hunc fuerit, ita ut non modò humoris qui influit, redundantiã consumat: sed etiã affluentem sanguinem populetur, id refici carnem (ut Galenus inquit) ceu materiẽ eius

1. Prima indicatio.

Sanguis bonus materia est gignendæ carnis.

Natura subiectarum particularum, opifex est carnis regignendæ.

In omni cauo uulnere duo spectanda.

Hypothesis.

In carnis generatione, duplex prouenire solet excrementum.

Sanies.

Sordes.

Medicamentũ carni producẽdæ idoneum.

absumens prohibebit. Itaq; præsenti negotio aptissima sunt thuris lachryma, & hordeacea & fabacea, & erui farina, & iris, & aristolochia, & cadmia, & panax, & pompholix quæ uulgò tutia dicitur. Omnia uerò hęc tum maioris minorisq; discrimine inter se dissident: tũ alia eorũ simplices qualitates uincentes habẽt, alia compositas. Siquidẽ aristolochia & panax, tum cæteris plus siccãt, tum natura magis calent: hordeacea fabarumq; farina, multò his minus siccant, nec ullum calorẽ obtinent. Thus modicè calet, minus tamen illis siccat: adeò ut quasdam corporum naturas omninò non siccet. Erui farina & iris, horum atq; aristolochiæ & panacis, medium locum tenent.

Ex 3. meth.

2. Secunda indicatio curandi caui uulneris.

Secunda indicatio curãdi uulneris caui, quæ (ut suprà dictum est) tum ex corporis totius, tum ex particulæ laborantis temperamento sumitur, insinuat nobis medicamẽta uel calidiora, uel frigidiora, uel humidiora, uel sicciora ipsi uulneri esse admouenda: nempe pro natura ac temperamento, & totius, & afflictæ particulæ. Scire nanq; licet (ut Galenus ait) duas esse primarium indicationum differentias, quarum una ab eo, quod secundum naturã se habet: altera uerò ab eo quod præter naturam est, sumitur. Porrò quod secundum naturam se habet sui custodiam indicat, & propterea quæ similia sui sint, postulat. Quod uerò pręter naturam est, sui ablationem desyderat: proinde & contraria requirit. Perit enim quidque in contrarium, & à contrario. Igitur uulnus quidem (quia pręter naturam est) quo est humidius, eo sanè medicamento, quod magis siccet, indiget. Corporis uerò natura (propterea quòd secundum naturam est) quanto est humidior, tanto quod minus siccet, medicamentum postulat. Proinde si qua sunt in diuersis corporibus uulnera ulcerá ue, quibus par adsit humiditas: quod in ficciore corporis temperamento consistit, utiq; magis siccari postulat: quod in humidiore, hoc sanè minus quo natura (inquit Galenus) naturæ interest. Si quidem productam carnem, ei quæ præfuit, similem esse oportet. Vbi igitur pristina siccior fuit, nouellam quoque sicciorem fieri conueniet. Quare uberius hæc siccari postulat: quantóque magis sicca fuerit, tanto quod admouetur medicamentum, magis siccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura, tanto rursum ijs quæ minus siccent, medicamentis est opus, quanto caro ipsa minus est sicca. Quò fit ut thus (quod cum temperatis & medijs naturis consentit) in quibusdam tum ulceribus tum naturis, pus quidem mouet, carnẽ non producit: in quibusdam etiam carnẽ producit. In humidiore nanque natura siccare & producere carnẽ potest, in sicciore non potest, imò humectat ac superatur à natura, proinde & putrefacit. Præterea in modicè humidis ulceribus, tum recentibus (quæ hîc uulnera & plagas appellamus) tum diuturnis & iam inueteratis, carnem efficere potest: quippe quòd moderatè desiccet. In ijs uerò quæ præhumida sunt (quòd nõ satis desiccet) prorsus non potest.

Duas esse primarũ indicationum differentias.

Lib. 3. meth. medendi.

Thus in quibus tum naturis tum uulneribus carnem producat.

3. Tertia indicatio curãdi uulneris caui.

Tertia indicatio nobis insinuat inueniendũ esse remedium, quod proportione & statuto quodam ordine gradú ue, ipsis affectibus qui simul cum ipso uulnere incidunt, respondeat: illosq; ipsos affectus prius summouendos esse, quam ipsum uulnus carne implere tentemus. Itaq; si intemperies uulneri accesserit, atque exulcerata uulneratá ue caro, uel prius etiam ex quauis occasione, uel ipso uulnerationis tempore, iusto calidior frigidiór ue effecta: utique medelam exigit, quæ non modò moderatè siccet, sed etiam in tantùm calfaciat refrigerét ue, inquantùm subiecta caro à naturali suo habitu recessit. Fieri enim non potest (inquit Galenus) ut in ulcere, uel carnis productio, uel sinus impletio, uel agglutinatio, uel cicatricis inductio (quæ omnia naturæ sunt opera) rectè unquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat. Quocirca legitimi ulceratarum seu uulneratarũ partiũ temperamẽti maior tibi sollicitudo erit, quoties eas uel carne implere, uel glutinare, uel cicatrice inducere studes. Itaq; congruis atque opportunis auxilijs, aduersus illos qui cum uulnere incidunt affectus, pugnare

Lib. 3. meth.

gnare oportet, priusquàm uulneris ipsius curationẽ aggrediamur. Veluti igitur si phlegmone unà cum uulnere esset, nemo uulnus ipsum uel carne implere, uel glutinare, uel cicatricem inducere, attentare debet, priusquam illa discussa sit. Ad eundem arbitror modum etiam, si sine phlegmone sola subsit intemperies, nullum horum fore prius sperabimus, quàm illa sit sanata. Quòd si hæc ita, ut dictum est, se habent, inspici etiam conueniet circundantis nos aeris temperiem. „ Siquidem (ut tertio methodi Galenus ait) ueluti medicamentum quoddam, is „ quoq; corporibus nostris forinsecus incidens, ubi immodicus calore uel frigo- „ re est, sanationem remoratur. Danda igitur opera est, ut medicamenta excessui „ [ipsius ambientis] occurrãt. Ideoq; Hippocrates: In calidioribus anni tempori- „ bus ijs, quibus frigidior facultas sit, medicamentis utitur, calidioribus perfrigi- „ diora. Adeò (inquit) perpetuò uerũ est illud theorema: Quę secudũ naturã sunt „ similium sibi, indicatiua sunt: quæ præter naturam contrariorum, si modò saltẽ „ illa seruari, hæc summoueri desyderant. Porrò ambientis nomine hoc loco, & præsentes status seu anni tempora, & etiã regiones, cum Galen. intelligimus.

Circundantis nos aeris temperiem in curandis uulneribus maximè spectandã esse

Quæ nomine ambientis intelligantur.

Quarta indicatio particularis in sanando cauo uulnere obseruanda, sumitur (ut superius dictum est) à contrarietate indicationum: non quidem earum quæ in diuersis temporibus perficiuntur, sed earũ quæ in uno eodemq; tempore ipsius curationis subinde offeruntur. Vt exempli gratia, si ægri temperamentum iusto sit humidius: particula uerò ipsa quæ laborat, siccior: aut contrà, quod hæc sit humidior, & totius temperamentum siccius. Pari modo in calore & frigore, quòd contrario temperamento sit pars cum toto. Diuersa sanè in his est ea quæ à patiente particula accipitur indicatio, ab ea quæ ex ægri sumitur natura. Itaq; hæc particularis indicatio, quam quartam in ordine posuimus, insinuat nobis medicamenta uel humidiora uelicciora, uel calidiora uel frigidiora, aut prout res postulabit, media ac temperata deligenda esse, quæ ipsi uulneri admoueantur. Statuamus igitur clarioris doctrinæ gratia totum corporis laborantis temperamentum humidius esse, eoq; medicamenta desyderare quæ minus siccent: ipsam uerò ægrã particulam ex earũ numero esse, quæ sicciores sint, qualia sunt ea quæ minus carnosa conspiciuntur: Cuius generis sunt, quæ circa digitos & articulos habẽtur: præterea quæ circa aures & nasum, oculos & dentes sunt: ac ut semel dicam, ubi crebræ cartilagines & membranulæ, & ligamenta, & nerui sunt: adeps uerò & caro, uel omnino nulla est, uel per quàm exigua. In hac siquidem hypothesi, si quanto ægri temperamentum iusto est humidius, tanto particula iusto sit siccior, nec adijciendum, nec detrahendum pharmaco quicquam est, sed tale adhibendum, quale si ulcus uulnús ue, in medij temperamenti particula cõsisteret. Sin siccior debito particula fuerit, quàm corporis temperamẽtum iusto est humidius, utiq; in tantum intendi siccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperamentum, totius temperamentum excedit. Veluti si quatuor numeris sit pars exulcerata medio temperamento siccior: ægri uerò natura gradibus tribus humidior: manifestum est particulam, quæ nunc uulnerata exulceratá ue est, siccius uno gradu desyderare medicamẽtum, quàm pars quæ sit temperata cæteris paribus. Sed ut hæc omnia cõiectura sola cognosci possunt, ita longam in hominum naturis, & medicamentorum facultatibus contemplandis exercitationẽ postulant: nec est præterea, quod de indicationibus quæ à calido & frigido sumuntur, dicatur. Quandoquidem ad portionem dictorum intelligi possunt. Vidés ne igitur clarissimè, quot huic theoremati sit opus, qui probè ac certa methodo curare uulnus cauum uoluerit.

4\. Quarta indicatio curandi uulneris caui.

Hypothesis ex lib. 3. therap.

Nam postquam inuentum est, humorem omnino huic uitio inesse, utique siccans medicamentum parandum indicauit. At quoniam ipsorum siccantiũ quę dam magis siccant, quædam minus, partim ex uulnerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit, est desumptum. Itaque non modò de corporis natu-

Epilogus præcedentium.

tura meditatus sit oportet, quisquis commodè & ex arte sanare uulnus eiusmo distudet: uerumetiam diligenter speculationem omnem de medicamentis didicisse, tum sicci humidiq; corporum temperamenti notas callere. Adhæc tum ambientis temperies (quæ utiq; tum ad præsentes status, seu anni tēpora, tum uerò regiones extenditur) tum partium naturæ, tum indicationū inter se pugnantium contrarietas, eidem consyderanda sunt. Verumenimuero Thessalus & plerique alij medici qui etiam illum hodie imitantur, ista quidem nec inquirunt, nec norunt. Sed iuxta prouerbiū, mali sutoris modo, uno calopodio omnes calceant, nullo naturarum aut partium, aut id genus aliorum facto discrimine. Cæterùm apud recentiores chirurgos in curando hoc uulnere, communis hic modus obseruari solet. Stata iam sanguinis profusione & parte affecta, ab inflammatione & dolore uindicata, uino calente uulnus abluitur: mox ipso perluto ac desiccato, puluis aliquis carnem regenerans, aut unguentum aliquod sarcoticum admouetur. Itaque linamenta ijs sarcoticis (quorum libro sexto abundè meminimus) imbuta aut conspersa, in sinum uulneris demittuntur. Post hęc stupæ aridæ, uel quæ uino maduerint, superponuntur. Ac demùm quæ medicamenta approbè continere posit deligatura adhibetur: atque æstate bis, hyeme semel duntaxat, auxilia eiusmodi permutantur. Porrò eiusmodi medicamina, quæ uulnerum atq; ulcerum cauitates implent, mediocriter citraq; morsum abstergentia sunt, ut libro quinto simplicium medicamentorum Galenus annotauit.

παροιμία.

Praxis communis.

De vulnere impleto, siue æquali. Cap. VII.

CAETERVM ubi uulnus purgatum impletúmque carne fuerit, æquale tunc siue æquabile, latum, planum, atque impletum nominatur. Hoc autem cicatrice tantùm induci postulat. Porrò ut ad cicatricem perducatur, amissam cuticulam, quam epidermida Græcè uocauimus, desyderat. Hanc igitur tum regignere, tum sibi unire oportet. Verùm cum ex semine ortum habeat cutis, talis omnino, qualis erat quæ perijt, prorsus regigni non potest: simile quiddam tamen cuti, & quod eius officium suppleat, restitui potest: non tamen planè cutis. Quando igitur ut cutis regeneretur, fieri omnino nequit quod superest, efficere est tentandum: nempe instaurare aliquid, quod cuti deperditæ simile sit, & carni sit ueluti naturale aliquod tegumentum. Id enim est uulnus iam repletum planúmque redditum, ad cicatricem ducere. Qui finis est, quem nunc hic prætendimus: Huius itaque efficiendi ratio hæc est. Portio quæpiam subiectæ carnis nuper genitæ & restitutæ (ea scilicet quæ summo tenus euidenter apparet) sic alteranda est, ut non amplius caro permaneat, sed ueluti cutis euadat. At quo pacto inquies ita alterabitur? profectò alicuius alterantium qualitatum ope. Ergo (ut Galenus ait) quoniam cutis carne ipsa tum siccior est, tū etiā densior, si carnē siccabimus & astringemus, cuti etiam persimilem reddemus. Et hæc quidem est medicamēti, quod cicatricem inducit, summa. Verùm ea non satisfacit: nam & glutinatoria tum siccabant, tum etiam astringebant, sicuti & epulotica, id est, cicatricem inducentia. Adijciendum ergo est, quo ordine gradū ue siccare debeant medicamenta, quæ cicatricem inducunt, quemadmodum & de sarcoticis & glutinatorijs fecimus. Id autem ex ipsa rerum substantia facilè inuenies. Epuloticum nanque, id est, cicatricem inducens medicamentum, non modò qui influit humorem (ut glutinatorium) sed eum quoque, qui in ipsa carne subiecta continetur, consumere debet. Quò fit, ut multo profectò siccius quod cicatricem inducat, quàm quod agglutinet, medicamentum esse conueniat.

Methodus inducendæ cicatricis.

Cutis eadem specie cum ea quæ periit regigni non potest.

Lib. 3. methodi medendi.

Epuloticorū facultas.

Itaq; tres gradus desiccantium medicamentorum, in curatione uulnerū necessariò

Tres gradus

cessariò statuendi sunt. Nempe sarcoticorum, id est, carnem regignentium, quorum facultas ex primo ordine est desiccantium. Agglutinatorium, quę secundo gradu, uel etiam tertio resiccant. Et epuloticorum, hoc est, cicatricem inducentium, quæ siccandi facultate prædicta adhuc superant. Hæc enim non accidentalem modò & confluentē (quæ præter naturam est) humorum redundantiam desiccare ac consumere debet: sed eum quoq; humorē, qui secundum naturam est, & in ipsa (ut dictū est) subiecta carne continetur. Quod & sequentibus uerbis Galenus testatus est: Glutinaturo (inquit) unū id propositū est, ut eius, quod præter naturam est, redundantiam consumat. Qui cicatricem inducet, non hoc modò, uerùm etiam ut ei, quod secundum naturam se habet, aliquid deradat. Priusquam igitur uulnus cicatrice posimus obducere, eo usq; resiccanda caro est, donec calli similitudinem induerit, & cuti similis euaserit. Quod sanè per se primario ac propriè, hoc est, peculiari facultate, medicamenta effecerint, quæ astringendi modicè facultatem habent: & eiusmodi quidem, ut plurimum frigida sunt & sicca. Cuius generis reputantur, galla immatura, malicorium, id est, mali Punici seu Granati cortex, balaustium, qui flos est syluestris Punicæ, fructus spinæ Aegyptiæ, uel eius loco acacia, rhus seu sumach, & eius generis uniuersa, quæ modicè astringunt atque desiccant.

desiccantium medicamentorū in curatione uulnerum statuendos esse.

Sarcotica.

Agglutinatoria.

Epulotica propriè dicta, quā facultatem habeant.

Per accidens uerò & secundario carnem alterando, & calli instar indurando, cicatricē etiam inducūt calida medicamina, quæ carnem detrahere ac colliquare sunt nata, Gal. lib. quinto simplicium, cathæretica, id est, detractoria dicūtur, uulgò autem consumptiua. Cuius generis sunt chalcitis, & æs ustum nō lotum: quod enim lotum est, uerè est epuloticum: & æris squamma, misy, & fissum alumen, & quòd uulgò uitreolum appellatur. Quæ prædictis uerè epuloticis, id est primario, & ex sua facultate cicatricem inducentibus, multò sunt ualentiora. Misy quidem & chalcitis præcipuè. Mitior autem æris squamma: atq; etiam hoc mitius æs ustum: quod etiam si lauabis, utiq; (inquit Galenus) minus mordens medicamentum habebis. Itaq; si quando ijs uti ad cicatricem inducendā in aliorum penuria cogimur, parcissimè ipsis utemur: largius enim admota, mordicant colliquantq; carnem, & ulcus cauum efficiunt. Summū igitur tantū specillum, hoc est, specilli cuspidem, in ea ad exactissimum læuorem tusa dimittemus, ac pòst uelut tenuissimum quendam pollinem, partibus quæ cicatrice induci postulant, leuiter eas contingentes imponemus. Quòd si illa etiam aduras, ut minus acria, sic ad cicatricem inducendā, reddes magis apta: si uerò etiam laues, adhuc fient mitiora. Sed de his locupletius atq; accuratius dicemus in antidotario, & in tractatu de ulceribus.

Cicatricē per accidens inducentia.

Cathæretica.

De cicatricibus reparandis in vulneribus.

DEformes atq; indecoræ cicatrices, teneræ quidem adhuc, & recentes instaurantur Razi, admoto diachylo aut lithargyro (ut uocant) nutrita. Cicatrices nigras tollunt oleum in quò radix bryoniæ tum candidæ, tum nigræ incocta sit, dum succum reddat impositū: calamintha ex uino cocta, argenti quoque spuma cū rosaceo albo lota. Crassiores uerò & iam inueteratæ reparantur, oleo balsamite apposito, uel radice cucumeris syluestris (quem asininum uocant) trita & apposita. Quod si his aut similibus non tollantur, id totum quod supereminet atque excrescit, cultro rasorio rescindendū est, uel cauterio amouendum. Crustam uerò resolues admoto gallinæ aut anatis adipe, uel etiam mastiche. Hæc quidem in ijs agenda censent recentiores chirurgi. Verùm Cornelius Celsus stultum esse existimat, si uel excreuit cicatrix, uel concaua est, decoris causa rursus & dolorem & medicinam sustinere. Alioqui, ait, res utrique succurri patitur. Siquidē utraq; cicatrix exulcerari scalpello potest. Si medicamentum aliquis mauult, idem efficiunt compositiones hæ, quæ corpus exedunt.

Cute exulcerata, supereminentem carnem, exedentia medicamenta conijcienda sunt: super concauam, implentia, donec utrunque ulcus sanæ cuti æquetur, tum cicatrix inducatur.

De vulnere supercrescentem carnem habente, quam Græci hypersarcωsin vocant. Cap. VIII.

VVLNVS quod hypersarcωsin, id est, supercrescentē carnem habet, morbus est ex eo genere, quod in quantitate magnitudiné ue partium spectatur, quemadmodum & cauitas erat, de qua paulò antè egimus. ergo ueluti uulnus cauum, non unum est uitium: sed pariter cauitas & uulnus. Ita uulnus aut ulcus, quod supercrescentem carnem habet, non unus est morbus, sed simul caro supercrescens, & uulnus ulcús ue. Prior morbus, qui instrumentarius est, (nempe magnitudo quæ præter naturam est) primam indicationem (quæ ueluti meta est inueniendorum remediorum) nobis insinuat: ipsius scilicet exuberantis, & præter naturæ modum excrescentis ablationem. Alter uerò morbus qui communis est (nempe soluta unitio) coniunctionem indicat. Porrò ipsa agglutinatio seu disidentium coniunctio, uti & carnis generatio, naturæ quidem opera, ut prius diximus, perficitur. At supercrescentis carnis detractio, nullum quidem, inquit Galenus, naturæ opus est, sed solis medicamentis, seu medicamentorum ope perficitur, quæ uehementer exsiccent & natura acria sint: cuiusmodi sunt atramentum sutorium, quod Græcis chalcanthum dicitur: chalcitis seu uitreolum, spongia, radix asphodelorum, hermodactyli, stupæ minutim incisæ, linamenta è panniculo carpta, muria acriori imbuta & resiccata: unguentum uiride, & id genus alia tum simplicia tum composita, quæ ex libro sexto sunt requirenda. Cæterùm id unum semper fideli memoria obseruandum moneo: nempe pro diuersis corporum & partium temperamentis, uarianda esse remedia. Eadem enim medicamenta quibusdam naturis carnem excrescentem insumunt, alijs uerò cicatricem inducunt, alijs solum glutinatorio minus præstant. Eiusmodi nanque medicamenta, quæ carnem minuunt (septica Græcis, impropria quidem appellatione dicuntur) proxima sunt, tum ijs quæ ualenter detergunt, tum ijs quæ cicatricem inducunt. Sic ut non pauci interim (inquit Galenus libro tertio methodi medendi) per errorem medicamentum quod carnem minuit, uel pro eo quod sordem deterget: uel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant. Exempli gratia, misy & chalcitis (quæ inter cicatricem inducentia annumerauimus) si naturæ humidæ applicabis, potius carnem demere, quàm cicatricem inducere deprehendes. Adde quòd inter eiusmodi septica, quæ carnem tenellam uulneribus atque ulceribus supercrescentem colliquant & absumunt: quædam ualentiora sunt, quædam imbecilliora & mediocria. Quocirca nonnulla mediocres carni supercrescentias exedunt. Alia uerò maximas hypersarcoses, id est, carnis immodicas excrescentias minuunt, & ad usque penitiora crustis obducunt. Cuius generis est, quod recipit calcis uiuæ, squammæ æris, & mannæ thuris pares modos. Sed de ijs quidem adhuc locupletius libro sexto dicetur: quare ad reliquas uulnerum differentias properandum est.

Vlcus supercrescentē carnem habens nōn unus est morbus.

Carnis detractionem medicamentis perfici non opera naturæ lib. 3. method.

Septica. i. carnem minuentia.

De

De uulnere contuso ab aëre alterato, dura callosaq́; labra habente, cruciante, & phlegmone, aut alio præter naturam tumore implicito. Cap. IX.

VVLNERIS (ut in præcedentibus demonstrauimus) quà uulnus est, sanatio, mediocris siccatio est. At uulneris, quod cum alio affectu coniunctum est (cuius uidelicet præcedere curationem oportet) eius curatio, ut uulneris solius non est, sed prior illius affectus, qui cum uulnere consistit, secunda uerò ipsius uulneris: nam siue phlegmone quæpiam, siue nigritia, siue ecchymωsis, siue erysipelas, siue tumoris, qui œdema dicitur, ulceratam, uulneratám ue carnem obsederit, primùm eius molienda curatio est. At uerò quod uulnus interim non solum non commodè curatur, sed multò etiam maius redditur id neminem, inquit Galenus, latere puto. Itaque siue contusa fuerint circumposita uulneri loca, seu phlegmone, aliús ue tumor præter naturam in his constiterit, propria eius affectus sanatio inuenienda nobis est: illud pro certo habẽtibus, fieri non posse, ut uulnus sanetur nisi locus, in quo consistit, prius sit sanatus. In eiusmodi igitur uulneribus, supposito communi regimine phlebotomiæ, purgationis & diætæ (quandoquidẽ hi affectus præterquam quod uulnera ipsa ad cacoëthiam præparant, fluxionẽ etiam in unum locum dolentem excitant, auocantq́; tametsi etiam corpus nec sanguine nec ullo succorum uitio redundet) topica seu localis curatio communis est, agglutinationem prohibere, & fluxionem arcere.

Quocirca rectè mihi fecisse uideberis, si in cõtuso, cruciante & phlegmonoso uulnere, statim per initia, loca circumiacentia illiueris, uel rosaceo, uel myrtino oleo, uel unguento, quod cõstat bolo armena, oleo & aceto. Supra uerò dolentem partem oleũ aliquod admoueris, quod uel leniendi, uel molliendi, uel maturandi (ut res exigit) uim habeat. Ponamus igitur carnosam aliquam particulã telo tum cæsam tum cõtusam esse: huic sanè ita ex Hippocratis sentẽtia medendum est, ut quàm celerrimè suppuret. Necesse enim est carnes sic contusas putrescere, & in pus uerti. Postquam uerò sic per quandam putrescentiã in pus uersæ fuerint, liquari, & tandem nouã carnem nasci. Adde, quòd hac curandi uia & ratione obseruata, minus (eodem Hippocrate authore) phlegmone urgebitur caro ipsa sic cæsa contusaq́;. Duæ igitur intentiones in curando uulnere contuso nobis proponuntur: nempe suppuratio, & nouæ carnis generatio. Porrò cúm suppuratio cum quadam fiat putrescentia, & omnia quæ putrefiunt, Galeno authore, ex calido & humido sic afficiantur, nimirum quæ calfaciant humectentq́;, hisce contusis uulneribus, atque adeò omnibus ijs affectibus, quibus moueri pus expedit, admouebimus. Cuiusmodi sunt maluæ coctæ, radix althææ, tetrapharmacum, panis triticeus, hordei farina ex aqua & oleo: itemqúe panis ex aqua & oleo. Præterea fomentum multæ calidæ aquæ: hæc enim & similia omnia quæ sic calfaciunt & humectant, celerrimè pus mouent. Horũ autẽ materiam copiosam habes libro præcedente de tumoribus præter naturam: & in antidotario: item libro quinto de simplicibus. Verùm enimuerò non fuerit alienum, hîc unum atque alterum compositum medicamẽtum subijcere, quod
» ad suppurationem in proposito uulnere benefaciat. Recipe radicis althææ, cu
» cumeris agrestis, singulorum unciam semis, origani agrestis, hyssopi ana mani-
» pulum semis, florum chamemali, seminis lini, ana pugillum unum, ficus pingues
» sex, uuas passas pari numero: unà bulliant, ac tandem ijs pressis ac diligenter tu-
» sis, adde galbani, myrrhæ, styracis liquidæ, œsypi, ana drachmã unã semis, sangui
» nis draconis, adipis porci, ana unciam semis, componatur malagma. Conducit plurimum ad eandem intentionem assequendam, & infrà scriptum medicamen tum, in formam emplastri redactum. Accipe foliorum maluarum & uiolarum ana manipulum unum radicis althææ libram semis: decoquantur in iure carniũ

Vulneris cõtusi recta curandi ratio.

Hypothesis.

Gemina intentio in curando uulnere cõtuso pponitur. Lib. 4. Ther.

Ex Auicẽ. fen. 3. quarti.

Emplastrum.

absque sale, postea subigantur in mortario & cribro incernantur, ex cribratura cum prædicta decoctione & farina hordei, ac tritici, ana quantũ satis esse uidebitur, fiat emplastrum solidum siue malagma, addendo butyri & olei communis singulorum uncias tres, uitellos duorum ouorũ, & croci momentũ. Hoc aũt & ut præcedens malagma super uulnus & contusam carnẽ dandum est. In ipso uerò uulnere imponi debet digestiuum (ut uocãt) ex terebinthina resina, & ouorum luteis. Cæterùm perducto ad suppurationem uulnere, his quæ pus mouẽt relictis ad purgantia & detergentia transeundum erit, ut sunt tincta in melle linamenta, mundificatiuum ex apio, & id genus alia quæ in antidotario descripta inuenies. In omnibus autem eiusmodi uulneribus, rectè inditur turunda melle rosaceo, aut unguento Apostolorum nuncupato, imbuta. Suprà uerò id purgans detergẽs ue medicamentum, stupæ aridæ dandæ sunt: adaptandáque est deligatura, quæ admota medicamenta probè retineat, donec perfectè expurgatum uulnus fuerit. Tum demum autem purum ulcus est (inquit Celsus) » cum rubet ac nimium neq; siccum, neq; humidum est. Ac quodcunq; sensu ca- » ret, quod nõ naturaliter sentit, quòd nimium aut aridum, aut humidũ est, quod » aut pallidum aut albidum, aut liuidum aut nigrum est, id purum non est. »

Digestiuũ uulneri imponendum. *Detergentia quãdo admouenda.* *Stupæ aridæ. Cor. Cels. li. 5.*

Purgato ut decet uuulnere, carne ipsum implere oportet, quæ secunda erat in curando hoc contuso uulnere, intentio. Carnem igitur modo, quo suprà diximus, generare oportet, & iam impletum ulcus ad cicatricem perducere. Quem scopum facilè assequeris, si turundam in dies paulatim imminueris. Ita enim solius naturæ opera, ac citra ullum medicamentum ulcus carne implebitur, & cicatrice obducetur. Quòd si caro multum esset dilacerata & sutura utilis uideretur, consuatur laxa quadam sutura, labia retinente. At si labra uulneris ab ambiente alterata fuerint, ac dura callosaq; appareant, scalpello illa (modò nulla alia obstiterit dispositio) corium amouendo, renouare oportebit: deinde consuere. Porrò si cæsa contusaq; caro enumeratis modò auxilijs ad suppurationem perduci non posit, uideaturq; in gangrænam ac partis corruptelam degenerare (quod ex tarda difficiliq́ue maturatione & fusco, liuido, aut nigro loci affecti colore deprehendes) unguentum Aegyptiacum nominatum, capite de curatione gangrænæ descriptum, aut aliquod aliud simile medicamentum, quod ad eiusmodi corruptionem & mortificationem sit idoneum, protinus erit admouendum. Quòd si alia quædam symptωmata uel affectus, huic contuso uulneri superuenerint, ut dolor, phlegmone aut quiuis alius tumor præter naturã, aduersus illa congruis (quæ suo loco dicta sunt) remedijs erit pugnandum.

2. intentio curandi uulneris contusi. *Si caro cõtusa multum sit laniata.* *Si labra uulneris fuerint dura, & callosa.* *Si contusa caro in gangrænã degeneret.*

De ecchymωsi seu ecchymωmate, id est, sanguinis subter cutem effusione & coitu, quod vnà cum contusione ruptioneq;, cute integra manente, hoc est, non vulnerata incidit. Cap. X.

Ecchymosis quid.

ECCHYMOMA, id est, sanguinis subter cutem effusio & coitus, solutæ continuitatis genus quoddam est, quod plurimùm (ut libro quarto methodi ait Galenus) unà cum contusione, ruptionéque incidit. Quocirca non fuerit à proposito alienum, si propter affinitatem quam habet cum prædicto uulnere, pauca non obiter de eo dicamus. Itaque incidit interdum hoc uitium, cum sola contusione, citra carnis musculosæ in profundo hærentis corpore, ruptionem quod Græci rhegma appellant: ut ex uiolento ictu uel graui casu. Aliquando uerò cum sola ruptione, absque etiam contusione carnis (quod Græcis sarcothlasma & thlasma dicitur) consistit: ut cum motu quopiam ualente, & confertim facto, citra graue aliquod extrinsecus incidens, caro disrumpitur. Nonnunquam etiam cum utroq;, ut cũ graui ac duro quopiã corpore, quod extrinsecus superinciderit, uel casu ab alto, nõ modò carnosæ musculorũ partes, sine cutis diuortio cõtunduntur,

Ecchymoma à quibus occasionibus excitetur. *1.*

tur, ſed etiam ex diſtentione uiolenta, & confertim facta abrumpuntur. Tunc enim uenis exiguis, in ea ſic contuſa ac rupta carne diuortium expertis, ſanguis exilit, unde ipſum ecchymωma ſub cute collectum naſcitur. Cuius apparentes notæ ſunt, tumor mollis & tactui cedens, liuidus & magna ex parte indolens. Fit autem aliquando ecchymωſis, & ex oris uaſorum apertione, quam anaſtomωſin uocant, & ex ea quæ à nonnullis diapedeſis dicitur: id eſt, tranſcolatio, exilitio uel tranſmiſsio, aut ſubſultus. Porrò accidit anaſtomωſis propter tum uaſis imbecillitatem, tum ſanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam. Adhæc ob acrem quampiam quæ illi extrinſecus incidat, qualitatem. Diapedeſis ex tunica quidem ipſa rarefacta, ſanguine uerò tenuato oritur. Accidere prætereà interim poteſt, & ex gracilium uaſorum ore adaperto. Verùm de ea tantum ecchymωſi nunc agitur, quæ contuſionem uel ruptionem conſequitur. Hanc igitur ecchymωſin propter ſolutam unitatem affatim factam, dolores & ob ſanguinis in profundo concurſum, abſceſſus nõnunqam inſequuntur, qui magna ex parte per halitum digeruntur. Species autem ecchymωmatis ſunt hypωpia, quæ Romani ſuggillata uocant, & liuores ex ictu prouenientes, Græcis hypoſphagmata nuncupata, quæ & interpreti Auicennæ ueſtigia percuſsionis: Latinis uerò propriè uibices dicuntur.

Ecchymoſis notæ.

Anaſtomoſis unde excitetur.

Lib. 5. therap.

Diapedeſis unde oriatur.

Species ecchymomatis.

Ecchymωma quod cum magna ac uiolenta contuſione incidit, periculo nõ uacat. Solet enim frequenter (ſi negligatur) non modò afflictæ particulæ, ſed & corporis totius corruptionem afferre. At ſi forſan in contuſione, quæ cum ecchymωſi conſiſtit, cutis à carne ſeiuncta maneat pendula, rarò uel nunquam agglutinatur. Proinde ſatius eſt eam præſcindere, & exiccantia medicamenta admouere uel abſq; deligatura, locum ſic excoriatum relinquere. Aër nanq; ambiens cutis ipſius inſtaurationem non mediocriter adiuuat.

IVDICIA de ecchymomate.

Curatio ecchymomatis, quod vel contuſio, vel ruptio excitauit.

„ CAeterùm quoniã ecchymωſis ſeu ecchymωma, plurimùm (ut Galenus ait)
„ unà cum contuſione ruptioneq; incidit, iccircò in ipſo curando, plures e-
„ runt indicationes obſeruandæ. Semper enim pro affectuum numero, etiam me
„ dendi indicationes reſpondent.

Lib. 14. meth.

Prima indicatio eſt, fluentem ad locum affectum materiam uacuare & auertere. Quod optimè quidem fit, authore Auicenna, uenæ ſectione, quam omnes etiam artis periti, in hoc affectu imperant, quamuis corpus mundum, hoc eſt, purum ab excrementis fuerit.

1. indicatio in curãda ecchymoſi obſeruanda.

Secunda intentio eſt, dolorem ſedare & parti læſæ, ne fluxionem excipiat, robur afferre, rebus frigidis & ſtypticis eam perfundendo atq; illinendo. Vnde Razes & Lanfrancus partem eo uitio laborantem, inungebant roſaceo, & poſt unctionem, puluere myrtillorum reſpergebant, ac mediocri deligatura ſtringebãt. Verùm enimuerò in communi uſu obſeruatum eſt, ut per initia oui candidum roſaceo permiſtum, loco dolenti, ac ſic affecto, admoueatur.

2. intentio.

Tertiò, curationis conſilium eò digerere debemus, ut ſanguinẽ ipſum totum, qui ſubter cutem effuſus eſt, diſsipemus ac reſoluamus idq; confeſtim, priuſquã nigruerit, & in grumos iam coierit. Quod factu quidem haud difficile erit, ſi & ſanguis effuſus tenuis, & propè ſummam cutem: non autem in profundo ſitus, fuerit. Quòd ſi diſcuti non poſsit, tum infrà ſcriptis digerentibus medicamentis, tũ ſcarificationibus educendus erit, & ſi nihil hæ promouerint, affectus eiuſmodi more abſceſſuum curandus erit Itaque ſanguinis ſic per contuſionem ruptionemq; diſperſi, diſsipatio & uacuatio ecchymωmatis, quà ecchymωma eſt, propria eſt curatio, ut libro quarto methodi medẽdi ijs uerbis Gal. teſtatus eſt: Sanè (inquit) ecchymωſis omnis uacuationem pro remedio curationis indicat. Quare calfacientibus huic, & modicè ſiccantibus medicamentis eſt opus

3 intentio.

Propria ecchymomatis curatio.

Omnẽ ecchymoſin uacuationem indicare.

[quale est ex nigris populis acopon.] Quippe quæ uehementer siccant, digerũt illa quidem in principio euidentius, quàm quæ sunt imbecillia: cæterùm nõnihil ipsius uitij scirrhosum, difficileq; curatu relinquunt. Curandum uerò est, ut ruptis quæ in profundo hærent corpore, hæc tum uires habeant magis intẽtas, tum ipsa magis acria, magisq; dissipantia sint: tum (ut semel dicam) tantò efficaciora, quantò magis à cute ad profunda ecchymωsis recessit. In talibus sanè nec cucurbitæ usus sit inutilis: id enim instrumentum ad uiolentum attractum, à medicis est excogitatum. Verùm enimuerò, quoniam tunicæ uenularũ ex quibus sanguis exilijt, contusæ sunt per initia sanè (ut Galeno & Paulo uisum est) nonnihil ex astringentibus ijs, quæ digerunt, admiscere oportet. Contusæ enim illæ uenularum tunicæ, aliquam densationem requirunt, ut ad naturalem suum statum reducantur, & ne noua materia ob dolorem attracta, ad locum cõtusum delabatur. Quandoquidem si solam digerentẽ uim haberet medicamentũ in principio applicatum, non modò id quod effusum est digereret, sed & per contusionem aliquid sanguinis, qui contusis uenulis continetur, extraheret, ut testis est Galenus libro quinto de compositis medicamentis secundum locos. Quando autem in naturalem statum uenulæ redierint, citra astrictionem ad sola digerentia medicamenta uenire tempestiuum est. Porrò in quibus sic modicè astringentium quiddam, nec non per halitum digerentium miscere conuenit, perspicuũ est imbecilliora primùm debere assumi: ualidiora autem inueteratis, & ijs quæ nigrescunt admoueri. Ad inueterata igitur ecchymωmata, Paulo etiam authore radicula illita prodest: quippe discutit ea ubi erodere inceperit: uel ipsius radiculæ succus cum micis panis inductus. Cæterùm ex moderatè digerẽtibus quæ uulgò resolutiua domestica uocant, hæc sequentia sex auxilia in communem usum ueniunt.

Cucurbitulæ usus in quib. ecchymomatis utilis.

Ecchymomatis per initia nõnihil astringentiũ discutientibus admiscendum.

Ad inueterata ecchymomata. Lib. 4.

1. Primum constat uino, melle & sale.
2. Secundum ex farina hordei, calaminthe, & uino conficitur.
3. Tertium recipit ceram, & cuminum.
4. Quartum fit ex floribus chamæmali, meliloto, stœchade & cumino, omnibus in uino decoctis.
5. Quintum ex maluis, furfure, absynthio, cumino aut anetho, aqua uel uino incoctis.
6. Sextum fit ex farina hordei & fœnigræci, croco & momento auripigmenti, omnibus quidem aqua calaminthæ incoctis.

Solent & potiones quædam institui, quæ si assumantur, sanguinẽ concretum & extra uasa effusum (uulgò mortuum uocant) dissipare ac resoluere credũtur: cuius generis est ea quæ constat bdellio, costo, centaurio & syropo acetoso, atque huic aliæ quædã cõsimiles, quæ in casu ab alto, offensione & uiolento membrorũ tractu ac distentione, offerri cõsueuerunt. Cum aũt totũ ecchymωma digestum per halitum est, siccare iam uehementius ruptum ipsum permittitur, ac deligatura coniungere omniaq; in summa facere, quæ, ut ulcus coalescat, efficiant. Ergo si euocatum celeriter totũ ecchymωma sit, facilè coalescet rupta ipsa caro. Sin longiore spatio sordes multa subnascens, medium inter ulceris labra spatium occupabit, ita ut iam coire ruptio non possit. Atq; inde adeò fit, ut qualibet leui de causa, nos hęc sui admoneant: nam siue quis obriguit, siue parũ concoxit, siue febri laborauit, siue se uehementius fatigauit, eiusmodi illicò particulis dolet. Non enim (ut modò dictum est) in idem coiëre ruptionis labra, sed tantum propè sunt admota. Quò fit ut leui momento ea facilè separentur, & medius inter ipsa locus superuacuo humore repleatur. Ecquid quæso aliud quàm assiduè nouum ecchymoma creatur, & primò illi (cum uidelicet primum caro est rupta) persimile? nisi quòd ex tenui magis sanie nunc constat: cum in principio è sanguine ecchymωma esset. Ideóque facilius etiam nunc, quam prius seu

Potiones quæ in ecchymosi à recẽtioribus propinantur.

Si totũ ecchymoma per halitum digestũ sit.

Cur quę rupta fuére subinde dolorẽ renouent.

per

per initia digeritur. Cæterùm quomodo curari debeant, sugillata, liuores aliaq; id genus accidentia, quæ contusiones, graues casus & offensiones consequuntur, aliquando forsan alibi dicetur. Hactenus de uulneribus, quæ in carne maximè per tela inferuntur. Sequitur ut de his dicamus, quæ morsu fiunt.

De vulnere ex morsu vel ictu animalium, tum venenatorum, tum aliorum non ita noxiorum illato, & præsertim de morsu canis rabiosi. Cap. XI.

DE VVLNERIBVS quæ ex morsu punctú ue animalis inferuntur, & præsertim canis rabiosi, aut alicuius uenenatæ feræ uel bestiæ, qui dam memoriæ pauca tradiderunt. Quippe quæ non adeò frequenter accidant, & si aliquando inciderint, soleant rustici ac plebei homines neglectis chirurgis ac medicis, medicamentum præsens ad hæc ipsa conficere, ex allijs, cepis & oleo, quod cataplasmatis modo uulneri imponunt. Adde quòd exquisitè de ijs tractare, magis ad medicum (quem physicum appellant) quàm chirurgicum, nisi quòd ad uulnus spectat, pertinet. Itaque qui absolutam eorum cognitionem habere desyderat, ex Arabicæ familiæ scriptoribus, Auicennam, Razem, & Rabi Moisem: & ex recentioribus Barbaris, Henricum legat oportet, qui de omnibus ferè uenenis fusissimè tractauerunt. Sed multò his doctius atque accuratius de eiusmodi morsibus & ictibus uenenatorum animalium scripserunt, Aetius Antiochenus, Paulus Aegineta, Cornelius Celsus, Actuarius, Oribasius, & ante hos omnes adhuc Dioscorides. Quos omnes, si uelis hac in re poteris cósulere, aut unum saltem ex illis quem placebit, deligere. Tantum enim hoc loco uniuersalem uulnerum ex morsu punctú ue illatorum, curationē referemus, atq; eam duntaxat adhuc: quàm maximè chirurgia molitur. Itaque morsus animalium punctús ue, duplici constant differentia: alij enim sunt uenenati, alij uerò minimè: uenenati dicuntur qui à uirulentis bestijs inferuntur: cuiusmodi sunt, rabiosus canis, serpētes, peregrinæ angues, scorpio, basiliscus, draco, uipera, coluber, mus, araneus, phalangium, aspis, & id gen⁹ aliæ uirus eiaculantes feræ. Contrà uerò non uenenati morsus dicuntur, qui ab animantibus non ita uirulentis imprimuntur infiguntúr ue: cuiusmodi sunt canes domestici, simia, homo, equus, sues, tam domesticæ quàm syluestres, felis in domibus oberrans (quem nominant elurum) & similia. Ictu quoque hominum corpora lædunt, uespæ, apes, muscæ, culices, pulices & cimices. Sed qui à uespis & apibus punctus infiguntur, plus noxæ ac doloris inferunt, interdumq; chirurgi operam desyderant. Omnis autē ferè morsus (si Cornelio Celso credimus) habet quoddam uirus. Paulus non addubitat ipsius etiam hominis morsus, cū uirulentis bestijs conscribere. Siquidem, inquit, maligniores multò cæteris alijs ulceribus apparent, præsertim si qui morsum intulit, ieiunus fuerit, anteaq; legumina pro cibo sumpserit atque in primis lenticulam. Eapropter, quęcunq; communiter in alijs uirulentis morsibus uel ictibus commemorantur ac prosunt, eadē quoq; in his morsibus extrinsecus per initia adhibere conueniet, exceptis nimiū acribus & causticis, id est, adurentibus. Cæterùm morsus ipsi ac punctus, tam uenenatorū & letalium, quàm nō uirulentorū, in quibusdam quod ad rationem curandi attinet, conspirant & in quibusdam euariant. Conueniunt quidem in eo, quod neq; desiccantia neq; repellentia, neque cicatricem inducentia (quorum natura astrictoria est, & desiccatoria) desyderant, quin potius attrahentia, dilatantia, relaxantia, atq; emollientia statim ab initio expostulant. Tam hi etiam, quàm illi sedulò repurgari appetunt: ac demū postquam ulcera probè fuerint repurgata, cicatrice obduci. In hoc autem differunt, quòd morsui non uenenato abundè satisfaciunt, domestica (ut uocant) attrahentia & maturantia. Cuius generis sunt cepæ & allia, tam agrestia quàm satiua, cocta, trita, & cum

Qui præsertim authores tum recentes tū ueteres de uenenatis uulneribus scripserūt

Morsus ac pūctus animaliū duplices.

Virulenti.

Morsus non uenenati.

Morsus omnis quoddam uirus habet.

In quibus cōspirent, & inuicem dissideāt uirulenti morsus & non uenenati.

fermento, oleo & sale mista. Si uerò uulnus morsu aut ictu, uirulentum aliquod animans homini intulit, quæ uehementer etiam trahunt, ne uirus interna subeat, & ad cor serpat (cuius destructionem ex suapte natura semper appetit) statim erunt admouenda, ut cucurbitula loco prius scalpello inciso, & emplastra quædam ualidè uirus extrahentia, quæ statim subiungemus. Deinde candenti ferro (si patitur locus) uulnus adurendum est, aut caustico saltem aliquo medicamento ac uehementer exedente utendũ. Eiusmodi enim uulnera omnia letalia sunt, & præsentem sæpe perniciem (si protinus non succurritur) afferunt. Proinde & extrema illis (iuxta Hippocratis consilium) adhibenda sunt remedia. Adeoq; ut membrum, quòd sic à letali ac uirulenta fera, uel morsum uel ictum est, interdũ præcidere seu amputare conueniat. Quemadmodum Galenus memoriæ prodidit, uinitorem quendam à uipera morsum, ubi feram agnosceret, confestim læsum digitum falce abscidisse, atq; in totum sic periculo liberatum. Porrò uenenatos morsus aut ictus, punctús ue ijs sequentibus notis deprehendes. Vulnus infixum ualidè dolet, punctionis & mordicationis sensus uehemens, in afflicta parte persentitur: Vulneris atq; affecti loci color perit, ac mutatur: aut enim rubet atque inflammatur, aut liuet uel nigricat. Laborans grauibus angitur molestijs, ac totus ardet: corpus totum eius ipsius, qui uel demorsus, uel ictus est, ita nonnunquam obstupescit, ac talem (ut sic dicam) obdormitionem sentit, ut tangentem non sentiat. Verùm nihil ferè in ijs perpetuum est. Neque enim dolor semper adest uehemens aut atrociter molestans, in omnibus eiusmodi ferarum ac bestiarum uenenosarum ictibus, aut morsibus: sed in quibusdam satis remissus est, ut in morsu canis rabiosi. Nec enim protinus infestum quicquã, ubi momorderit (ut inquit Dioscorides) infligit, nisi ut uulnus dolorem, hoc est, statim quidem, ubi morsu excandescens rabie canis, in partem aliquam uulnus intulit, nihilo plus doloris aut molestiæ ab initio afferre uidetur, quàm non rabiosus. Sed & qui à scorpionis ictu dolor accidit, modò decrescit modò intenditur: ac nunc feruor nunc frigus, tum percussum locum tum corpus totum uicissim inuadit, ut Paulus annotauit: & ut breuiter dicam, sua cuiusq; animantis morsibus & ictibus propria ac peculiaria signa sunt, ut uidere est apud Dioscoridem, Paulum, Aëtium, Cornelium Celsum & alios, qui de uenenatis hisce bestijs fusius atque acuratius scripserunt. Cæterùm alijs uenenatis bestijs (quòd apud nos rarissimè sint) prætermissis operæpretium non ab re duximus, si unius rabiosi canis particulatim meminerimus. Siquidem hoc animal & fœcundum prouentu, id est, frequens & contubernale homini, ac domesticum esse consueuit. Adde quod & rabie sæpius corripitur ac perit, ab eoq; difficilè caueri possit. Inde periculum ineuitabile hominem manet, nisi multis & conuenientibus usus fuerit præsidijs. Plerunque autem flagrantissimis æstibus canis in rabiem efferatur. Interdum etiam per frigora maxima, ut Lycus memoriæ mandauit. Iam uerò rabiosus potum & escam auersatur, siti premitur, neq; tamen bibit: anhelat præterea non parum idq; exerta lingua, aures inclinat, largam spumantemq; pituitam naribus & ore proijcit: mutus in totum est, & ueluti insanus, ut ne domesticos quidem agnoscat: toruè & solito tristius intuetur, in omnes passim sine latratu irruit, & nullo discrimine beluas & homines, notos iuxta ignotosq; morsu adoritur. Vbi autem momorderit, statim quidem nihil molestiæ (ut prius diximus) affert, præterquàm ex uulnere dolorem. Exinde autem (nempe temporis progressu) morbus ille qui ab aquæ metu, hydrophobia Graia est uoce appellatus, exoritur. Miserrimum sanè, inquit Celsus, genus morbi, in quo simul æger & siti, & aquæ metu cruciatur: quo oppresis in angusto spes est. Porrò magna ex parte circa quadragesimũ ferè à morsu diem, solet hic morbus hydrophobicus ingruere: quibusdam & post sex menses: alijs proditum etiam est post septem obuenisse. Sunt & qui post annum unum, uel etiã duos interdũ, à morsu impresso,

morbum

Venenum semper cor petit.

Vinitor morsus à uipera sibi digitũ amputauit.

Morsuum ac punctuum uenenatorum notæ.

Morsus canis rabiosi per initia nihil molestiæ affert præterquã ex uulnere dolorẽ.

Scorpionis ictus, quæ symptomata inuehat.

Canis sæpius rabie corripitur.

Canes quibus notis suã rabiem testentur & prodant.

Hydrophobia.

Horrorẽ aut metum aquæ nullum præscriptum constitutũq; tempus habere.

morbum hunc contrahi testentur. Narrant & aliquos post septennium hoc aquę metu fuisse tentatos: Quò fit, ut qui à cane rabido morsi sunt, non ualde tuti mihi esse uideantur. Non enim stato definitoq; tempore post morsum, aquæ pauor exoritur. Itaq; quoniam non confestim à morsu huiusmodi aquę metus homines inuadit, quidam decepti, canem qui momorderat, nō fuisse rabie percitū arbitrati sunt, & proinde uulneri cicatricem inducere properarunt. Atque hoc pacto ipsimet huius mali authores, sibi perniciem attulerunt, dum scilicet huic affectioni causam dederunt. Hac autem usus probatione atque experientia, facilè deprehendes, rabiosus sit canis, nec ne, qui momordit: Iuglandibus nucibus
» concisis, & accuratè tritis, uulnus diligenter obstruitur & posteà circumligatur,
» sequenti die ablatæ, gallinaceo aut gallinæ in cibo apponentur, ac primùm sanè
» non attingent: fame autem urgente, si eas uorauerint, rem attentius consyderato.
» Nam canis qui momordit, si non fuerit rabiosus, sospites ac superstites aues
» quæ nuces illas comederint, permanebunt: sin contra rabie correptus fuerit, po
» stera die peribunt: atque tunc ad uulneris dilatationem properandum erit. Ite-
» rumq; post paucos dies eadem experientia utendum: Et si non perierint gallina-
» cei, tunc uulnus ad cicatricem perduces, nullum iam ueritus periculum. Huius-
» modi indicationis seu experimenti, author quondam fuisse putatur Oribasius, ut refert Paulus. Cæterum hydrophobiam, id est, aquæ metum, Græcorum aliqui ex immodica fieri siccitate dixerunt: quasi in contrarium habitum, mutata penitus humida eorum substantia: ueruntamen Ruffus antiquæ medicinæ grauis author, insaniæ ex atra bile speciem, eam esse testatus est, magna scilicet ueneni eius cum humore illo similitudine. Itaq; non secus quàm reliquos melancholicos & atra bile insanientes, scimus alios alia timere: idqúe etiam sentire uidentur, qui dicunt: canis ipsius qui momorderit imaginem, in aquis opinari eos se uidere, eoqúe metu territos aquam fugere & auersari. At ex ijs qui hoc uitio sunt occupati, nullum (inquit Paulus) præterquàm unum aut alterum seruatum fuisse ex historia didicimus. Eosqúe non à rabioso cane morsos, sed ab homine quo
» dam morso rabienteq;, & aquam iā timente, uitiū adeptos. Siquidem Eudemus
» (ut refert Dioscorides) superasse ac superuixisse quendā affirmat. Et Themisonem (inquit) aliqui demorsum in idem uitium incidisse & euasisse fatentur. Molestissimum itaque, & dum iam occupauit, insanibile est hoc morbi genus. Ante tamen huius occupationem, multi etiam quos canis momordit, seruati sunt. Euenit autem hic morbus hydrophobicus, cum neruorum distentione, uel con uulsione, totiusqúe corporis rubore, præsertim faciei cum sudore & languore quodam, suiqúe fastidio & domesticorum ignorantia. Aliqui auræ splendorem & aquam fugiunt, & dum uident & dum admouentur. Nonnuli etiam omnem humorem auersantur, & horrent: alij sine ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canum more latratus edant, & obuium quemque dentibus impetunt, morsuqúe suo alios simili uitio labefactant. Miserrimum sanè (ut iam diximus) & molestissimum morbi genus. Cæterùm unicum eo oppressis reme-
» dium esse scribit Cornelius Celsus lib. quinto suæ medicinæ: nempe non opinan
» tem in piscinam non antè ei prouisam proijcere. Et si natandi scientiam non ha-
» bet modò mersum bibere pati, modò attollere. Si habet, interdùm deprimere, ut
» inuitus quoq; aqua satietur. Sic enim (inquit) simul & sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, neruorum distentio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in oleum calidum dimittendus est. Sed iam tempestiuum est, communem uirulentorum omnium uulnerum (ut sumus polliciti) curationem aggrediamur.

Rabiosi canis morsus probatio ex Oribasio.

Hydrophobia unde.

Pauci ex ijs qui aquæ metu laborant, seruantur.

Dioscor. Themison ab hydrophobia liberatus.

Hydrophobię notæ.

Corne. Cel. remediū contra aquæ metum.

Communes aduersus omnes morsus & ictus uirulentos curatio.

VIrulentorum omnium animantium morsus aut ictus, non nimium distantem curationem desyderant, quamuis in ea multúm antiqui uariarunt, ut in singula genera bestiarum siue animantium, singula medendi genera præciperent, atque alijs alia. Sed in omnibus eadem ualdè multa maximè proficiunt. Itaque quæ ad hanc communem medēdi rationem attinent, primum exponemus: deinde cursim perstringemus, quæ ad peculiarem priuatamque eorum curationē pertinent, quos rabiosi canes (quòd frequentiores apud nos sint quàm aliæ uirulentæ bestiæ) momorderint.

Geminam esse curandi rationem in omni morsu aut ictu uenenato.

Igitur in omni morsu uel ictu animalis, quod uenenum uibrat, gemina est Galeno libro decimotertio methodi medendi, curandi indicatio: nempe uirulenti ipsius liquoris uacuatio, & eius quod dolorem creat, alteratio. Sanè (inquit) uirus eiaculatum uacuant, tum excalfactoria medicamenta omnia, tum quæ citra calefactionem uehementer trahunt: ueluti & cucurbitulæ & cornua quædam, quibus nonnulli cucurbitularum uice utuntur. Sunt autem & qui ore suo uirus extrahunt, ægræ uidelicet particulæ admoti, ipsumque uulnus labij cōplexi. Huc sanè pertinet & cauterium & medicamenta, quæ cauterijs similiter escharam efficiunt. At hæc omnia totam eius quod infestat, substantiam exinaniunt. Alterū auxiliorum genus est eorum quę qualitatem per contrariam qualitatem alterāt. Scilicet exhibentibus nobis, si uehementem calorem æger uel in ipso demorso loco, uel in toto corpore sentiat, auxilia refrigerantia. Sin frigus sentiat, calefacientia. Hactenus Galenus. Eius autem compendiosam dictionem, & uniuersalem methodū sic interpretamur. Inter ea quæ uirus è profundo euocant, primò medicamenta enumerat quæ calfaciendi facultate prædita sunt: deinde cucurbitulas & cornua: postea uerò oris suctionem: & postremò ustionem, quæ uel ferro, uel medicamētis fiat. Itaque de his singulatim nobis dicendum est, quò res peruia magis cuique euadat, ac modus usus eorum neminem lateat.

1. Virus in corpus morsu uel ictu eiaculatū, quibus auxilijs uacuetur. 2. Alteratio eius quod dolorem creat.

Aduerte.

Id unum autem in primis omnes scire uolo, ea quæ modò ex Galen. retulimus auxilia, & id genus alia quæ mox subiungemus, si primis diebus prætermissa fuerint, frustrà postmodum adhiberi. Non enim uirulentam illam materiam, quæ iam ad intima, neglecta curatione pertransijt, satis euocare possent. Quare nulla utique adiectionis eorum foret utilitas, sed incassùm corpora doloribus sternerentur. Inter ergo principia morsus aut ictus illati, hæc & similia afferēda erunt. Sed & priusquàm hæc, quæ sic uenenum extrahunt atque eliciunt, admoueantur, supra uulnus membrum id, quod uel demorsum uel ictum est, deligandum erit, non tamen nimiùm uehementer, ne torpeat: Hac enim deligatura impedies, ne tam subitò uirus interna subeat.

Membrum de morsum supra uulnus deligādum.

Oris suctio.

Itaque si leuior morsus aut ictus est, oris suctio apprimè conuenit: Homo igitur aliquis statim adhibendus est, qui uulnus exugat. Sugentem uerò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os colluisse, postea exiguum olei in ore continens, ictum exugat, & expuat uenenum. Cauere etiam oportet, ne qui uulnus sic exucturus est, internam aliquam oris partē exulceratam habeat. Siquidem uenena (ut suprà ex Celso retulimus) non gustu, sed in uulnere nocent. Sed & locus ipse priusquàm exugatur, spongia in poscam calidam immersa, fouendus ac proluendus erit. Alij uulnus abluendum aqua censent, in qua decoctum sit chamæmalum, & syluestris lapathi radix. Sunt qui gallinarum aut aliarum quarundam auium podicem uulneri admouent, ad uirus exugendum. Quòd si quæ applicatæ fuerint uolucres, moriantur, uenenum extractum esse suspicantur: post hæc uerò cinis aceto subactus, pro cataplasmate imponatur. Maximè autem ad hanc rem conducit, cinis sarmentaceus, id est, ex lignis uitis, uel ficulneus, aut laurinus. Qui si non adsit, eo, qui haberi potest, utēdum est, diligentia (inquit Aëtius) ad hoc potissimùm adhibita, ut inflammatio in loco excitetur, & materiæ ad morsum prouocentur. Sal quoque his uulneribus, pręcipueque

Venena non gustu, sed in uulnere nocent.

Sal morsui canis rabidi opti

cipueque

cipueq́; ei (si Celso credimus) quod canis fecit, medicamentum est, si manus uulneri imponitur, superq́; id duobus digitis uerberatur. Exsaniat enim ac salsamentum quoq; rectè super id uulnus deligatur. Porrò in omni morsu tam uenenato quàm non uenenato, Dinus hoc unguento utebatur. Recipe ceræ, picis nigræ, axungiæ ueruecinæ, olei antiqui ana. quart. unum, galbani unciam unam: fiat unguentum.

mum medicamentum.

Vnguentum Dini.

Morsibus uerò aut ictibus uenenatis magnis, ac uehementioribus commodè illinuntur, cepæ cum sale, & ruta, sinapi quoque, & stercora. Item iuglandes nuces cum allio, sale & melle. Emplastra quoque, & cataplasmata ex Dictamo, & alijs medicamentis calfactorijs, quæ uehementem trahendi uim habent, apparata. Plurima enim ex ijs non modò uirus ipsum potenter eliciunt, sed & uulneris oras (præsertim in rabidi canis morsu) latas ac hiantes seruant. Neque enim
„ permittendum, ut hæ citò coëant, aut committantur. Præter opinionem autem
„ facit Aëtio, ex uiperis theriace Andromachi, emplastri modo imposita, & com-
„ positum hoc sequens medicamentum: quod recipit spumæ argenti, cerusæ, resi-
„ næ pinus, singulorum libram unam, olei ueteris libras tres, ceræ uncias septem,
„ ammoniaci thymiamatis trientem, id est, uncias quatuor, galbani etiam trien-
„ tem: cerusam, argenti spumam, & oleum coquito, donec non inquinent manus,
„ deindè liquefacta adijcito, unito, & utitor reposito ad omnem morsum, & ad
„ abscessus & tubercula mammillarum, panos, sinus, fistulas, parotidas: ad miracu
„ lum enim (inquit) discutit ipsas. Vtitor & ad carbunculos. Arcet uehementer
„ inflammationem, & rarò citra magnam commoditatem, & efficaciam adhibetur. Porrò in magnis quoque ac uehementioribus, tum ictibus, tum morsibus potens est hoc subsequens emplastrum, quod acrioris est potentiæ. Recipe galbani, sagapeni, opopanacis, asæ fœtidæ, myrrhæ, piperis, sulphuris, singulorum semunciam, stercoris columbini, & anatis ana uncias duas, calaminthæ, mentastri ana unciam unam: dissoluantur gummi ex uino, & in unum misceantur omnia cum melle, & oleo antiquo, & fiat emplastrum. Plæraque alia tum ex ueteribus, tum ex recentioribus adduci possent, quæ uel commorsam uel ictam partem uehementer calfacere & uellicare possunt: proindè & uenenum euocare. Verùm quoniam iterùm de hac re dicemus libro sexto, hæc abundè ad præsens sufficere putamus. Interim tamen monemus cum Erasistrato, ut incognita, peregrina & inusitata uitentur. Cuiusmodi sunt fel elephanti, oua crocodili, & consimilia, quæ difficile nisi regia facultate peruestigari possunt. Adde quòd neque frequenti obseruatione (ut Dioscorides ait) hæc sufficiens experimentum præstiterunt, quo nostra fides ijs obstringatur. Iam uerò tempestiuum est, ut de cucurbitulis & cauterijs dicamus: utrisque enim etiam uirus è profundo euocamus.

Auxilia aduersus magnos & uehementes morsus & ictus uenenatos.

Aëtius.

Guid. empl. acrioris potẽtiæ.

Ergo si uehementior morsus est, cucurbitulam cum largiori flamma ad uulnus affigito. Sed antè circunstantia loca altioribus ulcusculis (si id membrum patitur) scarificato, quò plus uitiati iam sanguinis extrahatur, & ut sanguinis illius corrupti uacuatio obsistat, ne uenenum membratim insinuetur. At trahetur enim pluribus quasi canalibus & foràs euocabitur, unà cum sanguine & spiritu ipsius uirulentæ bestiæ uenenum. Si cucurbitula non est, quod tamen uix incidere potest, tum quodlibet simile uas, quod idem posit, ut caliculus uel pultarius (ut inquit Celsus) oris compressioris. Optimè autem auxiliantur, si statim in principio post amotas cucurbitulas super uulnus imponantur, & con uoluantur animalia parua discerpta, hoc est, per medium diuisa, intus adhuc calentia, ueluti sunt gallinaceus pullus, sed mas præsertim, hœdus, agnus, & porcellus. Sic uerò calida eorum caro statim percusso loco imponenda est, ut pars interior corpori iungatur: uenenum enim exugunt, & dolores leniunt. Ferè autem inter cætera animantia magis placent, gallinarum pulli: quippe qui calidiore na

Cucurbitula.

Animalia parua discerpta & uirulento morsui admota.

Gallinarum pulli.

tura præditi sint. argumento, quod deuoratum insigne uirus eliquent, & aridissima quæque semnia consumant. Item nõnunquàm arenas, lapillosq́ue, quos faucibus insinuarint, dissoluũt. Itaque animãtis calore spiritus ictæ partis impetum capessens, uenenum erigit. Porrò à maioribus canis rabiosi morsibus, abscedẽtes carnes, hinc auferre, & labia acie scalpelli circunscribere, ac prehensam hamo carnem amputare oportet: si modò tamen locus neque neruosus, neque musculosus est. Hæc itaque carnis circinatio, seu circumscriptio, & sectio, scarificatione longè potentius opitulantur. Quòd si locus carnis circunscriptionem, & sectionem non admittat, cucurbitulæ (ut diximus) cum largiori flamma affigendæ sunt. Nec uerò maiora hæc uulnera in demorsis à rabioso animante, ita uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia: maiori nanque uulnere copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit.

Abscedentes carnes amputandæ.

Maiora uulnera in demorsis à rabioso cane minus uerenda quã minora.

At uerò & ustio, contra ipsos uirulentos morsus, aut ictus, cum locus neruosus non est, & tutò inuri potest, expedissimum censetur auxilium, utpotè cum ignis cætera uiribus præstet: simul quòd uirus domet, ipsiúsque uires hebetet, & penitus ferri, hoc est, ad intima illabi non patiatur simul quòd pars ignem experta, deinceps non uilem, nec indecoram loci instaurationem efficiat, manente diutius exulceratione. Si uerò uri non potest, Cornelio Celso authore, sanguinẽ homini mitti, non alienum est, tum usto quidem uulneri superimponenda, quæ cæteris ustis sunt. Ei uerò, quòd expertũ ignem non est, ea medicamẽta, quæ uehementer exedunt, & si laborãs patitur, quæ adurũt, & crustas ulceribus inducunt.

Vstio expeditissimum est auxilium.

Sanguinis missio.

Cæterùm animaduertendum, ex eo tempore, cum crustæ (seu igne, seu adurentibus medicamentis inductæ fuerint) decident, ne ulceris oræ coalescant, & cicatrice obducantur. Sed si fieri potest, ad longum præfinitum tempus ulcerationes, & sordidas adhuc, & inflammationem minãtes, prorogari conuenit, quò uirosa materies semper effluat, non autem intus contineatur, & ad intima se insinuet. Id autem optime præstabit, inditũ ijs (ulcerationibus inquã) salsamentum & syluestre allium detritum: item cepæ, & id genus alia. Si uerò (quod persæpe accidit) ante dies præfinitos, cicatrices coirent committerentúrque, manum postulabunt. Nanque eas diducere, carnémque scalpello circinare, aut iterũ inurere expediet. Vbi uerò propositum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem per ducendum erit. Quandoque etiam (ut suprà diximus) haud importunum fuerit, partem ictam, si commodè sectionem nõ respuat, ut sunt extrema, amputare: præsertim si fera quæ momordit, aut ictu uulnus impressit, letalis sit, & ineuitabile periculum afferat, cuismodi sunt serpentes omnes, ut aspis, cerastes, uipera, & consimiles.

Vlcerationes ex morsu uirulento in lõgum tempus prorogandas esse.

Membri demorsi aut icti amputatio.

De uulnere, cum profusione sanguinis, ex uenis, & arterijs. *Cap. XII.*

POSTEA quàm uulneribus, quæ carnosis partibus incidũt, abundè satis determinatum est, nunc tepestiuum uidetur Galeni doctrinam atque institutum sequentes, de ijs uulneribus dicamus, quæ in arterijs & uenis fiunt. Ergo si cui arteria uená ue magna uulnerata est, & copiosum sanguinis profluuium continuo superuenit, & glutinari id uulnus, difficile quidem etiam in uena est, in arteria uerò non solum difficile, sed etiam quod fieri (sicut nõnullis medicorum est uisum) omninò fortasse non possit. Dicendum ergo de utrisque est, uulnere inquam, in arteria, aut uena accepto, & hæmorrhagia, ac prius quidem de sanguinis profluuio, quippe quod magis urgeat: secũdo uerò loco de ipsius uulneris agglutinatione, ac curatione. Sanè profluit ex uena, uel arteria, sanguis, aut tunica earum diuisa, aut reserato earum ore (Greci ἀνασόμωσιν uocant) aut (ut sic quis dicat) ratnscolatus, siue transmissus, ut in diapedesi. Verùm quoniam in duabus posterioribus causis solent magis medici

Gal. lib. 5. metho. medẽdi.

Profusionis ex uena, uel arteria causæ

medici, quos physicos appellant, accersi: hîc duntaxat agemus de sanguinis effusione, quæ ex prima causa ortum habet, & uulnera consequitur, hæc nanque ad chirurgum magis uidetur pertinere. Cæterùm sanguis profunditur interdùm ex arteria, interdùm ex uena, atque ex earum quidem aliquando una duntaxat: nonunquàm uerò ex pluribus, ijsdémque, uel maioribus, uel minoribus. Sed & sanguinis eruptio, accidit ex eo interdum uulnere, quod cum amissione fit substantiæ: aliquando uerò ex eo, in quo nihil substantiæ deperditum est. Interdùm etiam cum erosione: interdùm uero citra erosionem, quæ Græcis διάβρωσις dicitur. Item quandoque iam profluit sanguis, & quandoque posteà fluxurus est. Interdùm quoque causa huius profluuij sanguinis apparens est, quæ in uena aut arteria diuortiũ facit, cuiusmodi est sagitta, telúm ue aliquod, aut erosio præsens, & non ex uulnere excitata. Hæ itaq; sunt differentiæ præcipuę, profusionis sanguinis in uulneribus, à quibus curandi indicationes desumuntur.

Differentiæ.

Diabrosis.

Porrò causæ fluoris sanguinis, ex diuisione tunicę uenarum, aut arteriarum, sunt, uulneratio, contusio, ruptio, erosio. Quæ autem uulnerant, ea sunt acuta, atque ad secandum habilia: cuiusmodi sunt sagittæ, & gladij. Quæ cõtundendo soluunt, ea grauia duráque sunt, ut sunt lapides, aut quæpiã grauis moles. Quæ rumpunt omnia id tensionis interuentu faciunt. Tensionem autem efficiunt, intentior actionis uehementia, succi abundantia, non utique uirium respectu, sed quæ cum à uase suo nõ continetur: etiam casus ab alto, & graue quippiam durũque incidens. Erosio autem uenis & arterijs intrinsecus saltẽ accidit, ex succo aliquo, cui mordens natura insit, ut est bilis flaua uel atra superassata. Ex ijs itaque manifestum euadit, quòd uenæ, uel arteriæ uulnerari non possunt, quin cutis & caro uulnerentur. Proindè suppresso iam sanguine, glutinandi, seu (ut dicunt) incarnandi indicationes, ab ipsis (carne inquam & cute) sumendæ sunt, ut in sequentibus dicetur.

CAVSAE.

Erosionis causę internę

Signum uenæ, atque arteriæ incisæ, est sanguinis profusio. Quòd si sanguis cum impetu ac saliendo profluat, & tenuis ac flauus feruénsque appareat, arteriam diuisam esse significatur. Si uerò crassior & nigrior conspiciatur, ac quietè, sine pulsu, & citra saltum effundatur, iudicium est ipsum à uena effluere. Hæmorrhagia, id est, sanguinis profluuium, omnium calculo ac iudicio periculosa est. Nisi enim constiterit ac supprimatur, mortem affert ineuitabilem. Quippe quòd sanguis (ut dici solet) naturæ sit thesaurus. Ad hoc syncope, conuulsio, delirium, singultus in hæmorrhagijs malum portendunt, ut Auicenna post Hippocratem annotauit. Porrò subit admirari, quod Arnaldus scriptis prodidit: Nempe quod arteria per transuersum dissecta, promptius coalescit, & agglutinatur, quàm si secundum longitudinem esset diuisa.

Discretio quando sanguis ab arteria, & quando à uena reijcitur.

Prognostica.

Aphor. 3. lib. 5.

Curatio profusionis sanguinis ex uulnere.

CApita methodi, qua sanguinis profluuia, quæ ad manum sunt, curãtur, duo traduntur à Galeno, quibus Auicenna tertium addit. Vt igitur omnium fiat mentio, hæmorrhagia trifariàm sistitur.

Primò ijs quæ fluxionem auertunt, tum deriuando, tum reuellendo: secundò infrenantibus atque intercipientibus fluxionem: & tertiò, topicis, id est, localibus auxilijs.

Modi tres sistẽdæ hæmorrhagiæ.

Porrò ex ijs, quæ sanguinis profluuium auertunt, tam à uenis, quàm arterijs sanguinem fundentibus (huic enim hæmorrhagiæ proprię debentur auertentia eiusmodi auxilia) quædam id efficiunt citra ullam extra corpus uacuationem: alia uerò cum euacuatione. Citra uacuationem, fluentem è uasis sanguinem auertunt & aliò trahunt, cucurbitulæ siccæ seu leues, & cum flamma admotæ, frictiones, & ligaturæ, primùm in propinquioribus partibus factæ: deindè in remotioribus. Auertitur autem sanguis cum euacuatione, atque ad alia membra

Auertentia. I.

cōuertitur, tum ad proxima deriuatus, tum ad cōtraria reuulsus uena in ea parte incisa, quæ profusioni è directo respondet, quęq́ue ipsis membris sanguinem fundentibus coniuncta est. Itaque hæc (inquit Galenus) Hippocratis inuenta » sunt. Omnis scilicet immodicę uacuationis, communia remedia. Deriuatio ad » latus & ad uicina fit, reuulsio ad contraria, non tamen semper ad remotissima, ut falso quidam putauerunt. Illam parocheteusin, hanc antispasin Græci uocant Antispasis igitur, id est, reuulsio, in ijs, quæ suprà sunt, omnibus, deorsum semper agitur: sursum, in ijs, quæ sunt infrà. Præterea à dextris ad sinistra, sicut ab ijs rursus ad illa: similiter ab ijs, quæ intus habentur, ad ea, quę foris sunt: contráque ab his, ad illa. Itaque si resolutus adhuc æger non sit, uena (uti diximus) in eo loco secanda erit, quæ profusioni sanguinis è directo respondet, & uulneratæ parti coniuncta est, siue deriuare, siue reuellere studueris. Vbi autem paululùm detraxeris, mox unam horam intermittens, rursus modicum quid detrahes: post iterum, atque iterum, pro laborantis uiribus, ut Gelenus consulit libro quinto Therapeutices methodi. Sed de hac sanguinis in uulneribus detractione, latius alibi superius diximus.

Lib. 5. meth. medendi.

Parocheteusis Antispasis.

Causę sanguinem infrenantes, atque eius fluxum intercipientes, quædam sunt incrassantes ac inspissantes, ut lentes, oriza, iuiubę, cotonea mala, quæ Græci κυδώνια uocant, & inuniuersum fructus omnes styptici, hoc est, austeri, in hunc usum offerri solent in omnibus sanguinis profusionibus. Aliæ uerò sunt stupefacientes, ueluti aqua frigida, tum epota, tum circa locum, ex quo profluit sanguis proiecta. Non autem supra uulnus ipsum: ulceribus enim frigidum mordax. Item res omnes, quæ insigniter refrigerant, sicuti & syncope, seu animi deliquium, in quo propter sanguinis ad interiora reuocationem, totus corporis habitus refrigeratur, & sanguis sistitur, ut loco nuper citato Galenus annotauit, ad hunc modum scribens: Porrò confluere prohibetur » sanguis & propter animi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad » uicina deriuatur: & per refrigerationem, tum corporis totius, tum uerò preci- » puè ipsius partis afflictæ. Hac enim ratione, etiam frigida pota, sæpe hæmorrha- » gias suppressit: idem facit & frigida foris infusa. Sed & quinto Aphorismo- » rum in ijs frigido utendum esse præcipit Hippocrates, unde fluit sanguis, aut fluxurus est, non ad ipsa (inquit) sed circa ipsa, unde influit.

Quæ sanguinem sistant in crassando.

Quæ supprimant sanguinem stupefaciendo.

Quæ refrigerando sanguinem fluere inhibeant.

Topica, hoc est, localia, remedia, quibus sanguis cohibetur, tametsi numero octo ponantur ab Auicenna, ea tamen nunc ad quinque reduximus. Primum genus auxilij fit per suturam: secundum, per linamenta, quos μότους Græcè uocant, uel per penicillum siue turundam, quod aiunt: tertium remedium est totius uasis sanguinem fundentis præcisio: quartum deligatura, & uinculum: quintum est adustio per candentia ferramenta, uel per caustica medicamenta.

3. Topica auxilia. Quinque auxiliorum genera localia quibus hæmorrhagiæ supprimũtur, in uulneribus.

Primus modus coërcendi sanguinem, qui per suturam fit, his maximè uulneribus competit, in quibus nulla facta est substantiæ deperditio. Tunc autem commodè fit sutura, cum uulnus ipsum à sanguine concreto, qui thrombos Græcè dicitur, integrè est repurgatum. Itaque hoc peracto, ipsius uulneris labra in idem adducenda sunt, nostrarum manuum opera: ubi sic ad manum uulnus se exhibet, posteà consuantur, sutura quidem communi, uel ea quam pelliones facere solent, præsertim si magno impetu sanguis prorumpat. Dum autem ita suitur uulnus, satis altè acus in carnem demittenda est. Post hæc, puluis astrictorius superponendus erit. Deindè stupæ oui candido liquore, & puluere illo astringente, cuius in sequentibus fiet mentio, imbutæ, superimponendæ erunt. His ritè peractis, membrum affectum deligandum erit, & situ apposito collocandum. Appositus enim uulneratę partis situs, inter hæmorrhagias remedia Galeno censetur. Quòd autem modus is supprimendi sanguinem, utilis sit, ex eo manifest

I. Sutura sanguinē coercens.

Situm partis ad hęmorrhagiā plurimum conducere.

manifestum euadit, quòd labra uulneris prius hiantia, & adinuicem distantia, in unum adducũtur,& inter se committũtur, locus affectus refrigeratur,& astringitur. Quæ omnia in hoc affectu Galenus desyderat, libro quinto suæ methodi medendi. Sed & sæpe asserit Auicenna in quarto, necessarium esse ut carnis uulnera consuantur. In quo etiam Theodoricus, & Henricus consentiunt. Dicunt tamen plurimi Galenum non præcipere uenarum, arteriarum, & intestinorum uulnera, suenda esse, quippe quòd dura nimis,& exanguia sint, atque ideò agglutinari, & in pristinam unionem coire non possint. Verùm pace illorum (inquit Guido) dixerim, non inhibuit Galenus, suenda esse uenarum & arteriarum uulnera: quòd si id tacuit, certè affirmasse uidetur. Quinimò & litera ipsius Galeni, quod dicimus planè innuere uidetur, quæ sic habet: Neque enim suere fas est, arteriæ, uenæ ue uulnus, ueluti dixerunt, qui nullam à uulneratæ partis substantia, naturáque sumi indicationem aiũt. Sed tu (subaudi) per regulam oppositorum, nos qui sumimus indicationem à substantia, & natura partis uulneratæ, suemus eas. Quòd si non seorsum ac separatim, coniunctim saltem cum carne, ad modum peritonæi, id est, ut peritonęum suere consueuimus. Atque ita si non iuxta primam intentionem coëant, atque agglutinentur, saltem iuxta secundam (uti superius in sermone communi diximus) coibunt.

An uenarũ & arteriarũ uulnera suenda. Lib. 5. meth. medendi.

2. Secũdus modus supprimẽdi sanguinem

Secundus modus supprimendi sanguinem, qui fit per linamenta, & uulneribus in quibus aliqua est substantiæ deperditio, potissimum accommodatur, ita perficitur. In primis uulnus ipsum puluere aliquo, qui astringendi facultatem habeat, respergito, deinde linamentis, uel stupis hiantem plagam oppleto: siccis quidem primum: deinde si hæc parum proficiũt, aceto, uel ijs medicamentis, quæ sanguinis supprimendi facultatem habent, madefactis: supráque spongiam ex aqua frigida expressam imponito, ac manu superposita, eam comprimito, uel alligato: & post hæc membrum appositè (ut superius dictum est) collocato. Qui sanè modus sistendi sanguinem apprimè utilis est, ut loco paulò antè citato testatur Galenus, sic inquiens: Obstruetur uasis [sanguinem fundẽtis] osculum, & sanguine ipso concreto, qui thrombos Græcè dicitur, & ijs, quæ foris illi imponuntur: cuiusmodi sunt linamenta, quos μότους Græcè uocant, & medicamenta ea, quęicircò quòd ex lenta crassáque substantia consistant, meatus obstruunt, Græci emplastica uocant. Horum autem optima sunt eidem, quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuissimo polline, & gypso, alijsqúe id genus sunt confecta, oui candido macerata, & cum leporinis pilis imposita.

Quomodo obstruatur os uasis.

3. Tertius modus sistendi sanguinem. Lib. 5. the.

Tertius modus sistendi sanguinem, qui fit, totum uas sanguinem fundens, per transuersum præcidendo, competit maximè uenis, & arterijs, quæ in profundo sitæ sunt, ut idem Galenus est author. Cogimur (inquit) nó modò arterias, sed etiam interdum uenas totas præcidere, utique transuersas. Incidet autem huius necessitas in ijs, quæ ex profundo loco rectè assurgunt, præsertimqúe per angustas, uel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex utraque parte, pars utraq; celatúrque, ac integitur, superiacentibus corporibus uulnus. Post hæc, puluis aliquis sanguinem cohibens, super uulnus imponendus, & stupæ, uel spongia medicamentis facultatem supprimendi sanguinem habentibus, imbuta, superalliganda erit, & figura particulæ uulneratæ accomoda, adhibenda.

4. Quartus modus supprimendæ hæmorrhagię.

Quartus modus supprimẽdæ profusionis sanguinis, qui fit funiculo uasi sanguinem fundenti circumposito, competit præsertim arterijs, quæ in penitioribus delitescunt. Itaque si alia auxilia profluuio uincũtur, arteriæ nudandæ sunt, ut Auicenna præcepit, & hamo apprehensæ, mox uinculo aliquo gracili, ut filo serico excipiendæ, ac fortiter stringendæ sunt. Post hæc medicamentum agglutinans, siue incarnatiuum, uulneri apponendum erit, & membrum fascijs, ut oportet, deligandum, sitúque apposito collocandum. Porrò uinculũ ipsum radici uasis erit inij ciendũ, ut libro quinto methodi Galenus nos admonuit. Tutius

autem est iuxta eiusdem Galeni sentententiam, utrunque facere, funem quidem radici uasis circundare,& quod deinceps habetur,id est,inde procedit,praecidere.Radicem uasis uocat hîc Galenus,priorem eius partem, quæ uel iecinori propior est,uel etiã cordi.Hæc(inquit)in collo,ab in feriore est parte inbrachijs, & cruribus, à superiore.In singulísque reliquarum partiũ, prout ex dissectione intelligere licet. His sic peractis, implendũ carne uulnus quamprimùm est, priusquã funiculus à uase decidat. Nisi enim producta caro prius locum,qui circa præcisam arteriam est,impleuerit,si locus aliquis uacuus superfuerit,utiq; quod Græci aneurysma dicunt, sequitur.

Radix uasis, quæ.

5. Quintus modus sistendi sanguinem.

Lib. 5. therap.

Quintus modus,excretionis sanguinis sistendæ,qui per adustionẽ fit qua crusta(quam Græci escharã uocant) inducitur, maximè cõpetit uenis,suę unionis diuortium ab erosione perpesis,Galeno ipso authore sic ad uerbum inquiente: „Maximam autẽ necessitatem,uel crustificis,id est,crustam inducẽtibus medica- „mentis,uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, ubi ex erosione putrescentis „alicuius profluuium sanguinis concitatur. Hic itaque modus sistẽdi sanguinem perficitur,tum candentibus ferramẽtis,tum medicaminibus crustam inducentibus,quibus cũ calore astringendi facultas sit coniuncta. Cuius generis sunt chalcantos,id est,atramentũ sutorium,misy,& chalcitis,seu quod uitreolũ uulgò appellatur, ijsq́ue tam ustis,quàm nõ ustis.Quæ autem ex calce uiua,id est,non extincta conficiuntur,ualẽtiora quidem his sunt:cæterũ quia astringendi uim non habẽt crustæ,quæ ab ipsis fiũt, citius excidũt. Hærent autẽ diutius,quæ ab altringentibus:quod utiq; longè est utilius. Quippe ita prius in basi, seu in imo earum caro supernascitur, efficitúrque uasis profluentibus ueluti operculũ, donec uenæ agglutinatio facta sit.Vnde nec nosmet(inquit Galenus)præcipites esse,uelu ti nonnulli sunt,ad crustas detrahendas oportet,ubi hæmorrhagias periculũ imminet.Si enim properes illas resoluere,ac deijcere,tantũ inde accidit interdũ sanguinis profluuiũ,ut uix cohiberi posit.Quocircà præcipiebat Auicenna,adustionem faciendã esse, ferramentis uehementer ignitis, & ualẽter in profundum adactis,quò crassæ ac profundæ escharę fiant,quæ nec facilè separentur atque excidant.Hinc Theodoricus crustificis, seu causticis omnibus medicamentis præferebat arsenicũ, quod uocant sublimatũ: nec sanè immeritò. Nam & protinus omnem sanguinis profusionem sistit,& altam ac diutius hærẽtem crustã inducit. Horum autẽ medicamentorũ crustam inducentiũ materia,suo loco(nempe lib. sexto)explicabitur. Porrò ipsa ferramenta igne flagrantia, ex aceto aut uino (ut rectè quidã consulunt) restinguere oportet. Cæterum alius quidã ab ijs modus est peculiaris reprimẽdi sanguinem, qui tametsi nondũ adhuc profluat, mox tamen fluxurus est:ut cum sagitta,telúm ue aliquod corpori infixũ,extrahendũ est Itaq; cum hæc occasio nobis occurrit, puluilli tres aut quatuor apparandi sunt: rotundi quidem,& circa medium(ut sic dicatur)fenestrati perforatí ue, medicamine aliquo sanguinem coercente delibuti.His ergo ritè sic apparatis,ipsius teli infixi stipitem, seu hastile, per foramen imittito, ipsósque puluillos circa hastile stringendo,minister aliquis, supra uulnus comprimat.Medicus uerò ipse uulnerarius sagittam,uel aliud quoduis telum infixum extrahat.Exempto telo puluilli sunt adæquandi, ita ut nullum amplius foramen in illis pateat, & supra uulnus comprimendi:dein alij non pertusi supra illos sunt apponendi.

Arsenicũ sublimatum optimũ ad hęmorrhagias pręsidium.

Modus alius supprimendi sanguinẽ, qui statim fluxurus est.

Præcepta quędam, de supprimẽdo sanguine obseruanda.

Hi igitur sunt modi, quibus sanguis à uenis, & arterijs uulneratis profluens cohibetur,qui ut arte,& ratione fiant, sequentia præcepta obseruanda sunt.

Digitus comprimens.

Primum est Galeni libro quinto Therapeutices methodi, qui in omni fluo- „re sanguinis ex uulnere iubet,ut is qui uulnerato astiterit, illicò digitum super „os uulneris uasis imponat,blandè innitens,ac sine dolore comprimens.Quippe „simul (inquit) tum sanguinem sistet, tum eum concrescere in uulnere faciet. „Thrombos enim,id est,sanguis cõcretus,ex ijs est auxilijs,quę hęmorrhagiam sistunt,

sistunt, sicuti & linamēta quos μοτοὺς Græci appellant, & medicamenta ea, quæ iisdem emplastica dicuntur. Ideò autē thrombus sanguinē supprimit, quia uasis sanguinem fundentis osculum obstruit, ut paulò antè diximus.

Secundum documentum est, quòd in omni sanguinis ex uulnere profusione, post admotionem pulueris astrictorij tres aut plures, ut uidebitur, panni linei, aut ex stupis puluilli, oxycrato primum madefacti, & posteà expressi, medicamento sanguinem supprimente, imbuantur, uulneri agglutinentur, & supra ipsum alligentur.

2. Puluilli.

" Tertius canon est eiusdem Galeni, qui per deligaturam docet supprimere " sanguinem, sic inquiens: Alligandum autem id forinsecus fascia est, ex tenui lin- " teo, cuius fasciæ primi quatuor, quinqué ue amplexus ipsi profluenti uasi inij- " cientur. Ab hinc uasis radicem uersus, ducentur, in quibus uidelicet partibus " radicem uersus ducere licet. Licet autem ferè in omnibus, præterquàm cerebri " mēbranis. Hac quidem deligatura (ut inquit Auicenna) quod confluit, reprimitur, & uena sanguinem fundens, constringitur.

3. Deligatura.

Quartus canon in supprimendo sanguine obseruandus est, ut membrum à quo sanguis profluit, situ apposito collocetur. Vnde Galenus libro quinto me- " thodi medendi ad hunc modum ait: Præter omnia iam dicta, inter hæmorrha- " gias, id est profusionis sanguinis remedia censetur, & appositus uulneratę partis situs. Porrò appositus fuerit eidem Galeno, uulneratæ particulæ situs, si ad geminum hunc finem sit directus. Nempe, ut & dolore pars careat & sursum spectet, custodito tamen in hac situs figura modo, ne dolor incidat. Si uerò uel prona spectet, uel doleat non solum profluuiū non sistetur, sed etiā si non sit, prouocabitur & inflammatio augebitur, pręsertim si pars dolore infestetur: cùm nihil quidem æquè sanguinis profluuiū excitet, inflammationésque augeat, ac dolores.

4. Appositus uulneratæ partis situs.

Quintum documentū ab eodem Galeno præscriptū est, quo cauetur, ne ante diem tertium deligatura soluatur: ubi autem illam tertio solueris die, si tutò adhuc medicamentum emplasticum, & sistens sanguinem, ulceri adhæreat: aliud rursus super ipsum accommodabis, ac ueluti linamētum id quod ex pilis factum inhęsit madefaciens, deligabis: ita, ut initio deligasti. Sin prius sua sponte reiecerit linamentum, radicem uasis, digito blandè comprimens, ne uidelicet quippiam confluat, hoc quidem suspensa manu, ac sensim adimes: atque alterum impones. Quod etiam eodem, quo & primum (si necessitas exigat) imbues medicamēto, uel oui candido liquore cum rosaceo subacto, uel uino crassiore & styptico. Ad hunc modum, quoad carne obducetur, ac minuetur uas, curare debebis: utique à principio ad finem usque (ut supra dictum est) particulam supinam seruans.

5. Deligatura ante diem tertium minime soluenda.

Sextum præceptum in larga sanguinis profusione obseruandum est, ut laborans oculos clausos contineat, aut loco obscuriore reponatur, ne uel proprium sanguinem uel rubrum quippiam uidere possit. Atque illi asseueratione affirmetur, quod sanguinis profluuiū cōstitit: & si adhuc sanguis fluat, magno ipsius cōmodo id fieri atque ita cōtraria imaginatione, uirtus naturalis ipsius roboratur.

6. Laborans oculos claudat aut loco obscuriore contineatur.

" Hinc dicebat Auicenna, quod grauissimum accidentium animalium, mouen- " tium immaginationē, est motus sanguinis, & cōsecutio eius qui paratus est eum " cum multum intentus fuerit, àc consyderandum res rubras.

Auicenna.

" Ceterùm tempestiuū est ut subijciamus medicamenta, quę sistēdi sanguinem uim habent: statutum enim erat nobis postremo loco de ijs dicere. Itaque primum, atque omnium optimum est, quòd à Galeno describitur lib. quinto methodi medendi. Quo etiam ad cerebri membranarum hæmorrhagias uti, securissimum est. Item ad colli uulnera, ipsarumqúe uenarum iugularium, quas sphagitidas uocant: etenim & harum sanguinem citra uinculum prohibet, Verba autem Galeni hæc sunt:

Medicamenta sanguinē supprimentia.

1.
Gal. medicamentum sanguinem supprimens.

Thuris pars una, aloës partis unius semissi, miscetur. Mox cùm utendi tempus instat, tantum huius pulueris cum oui candido subigitur, quantum mellis reddat crassitudinem. Hoc dehinc leporis mollissimo pilo excipitur, deinde tú uasi ipsi, tum ulceri toti liberaliter imponitur. Alligandum autem id forinsecus fascia, ex tenui linteo, modo, quo in tertio canone suprà dictum est. Hoc autem medicamento (inquit paulò pòst Galenus) multifariam utor, aliâs (ut dictum est) duplum thuris aloë admiscens: aliâs pari modo ambobus utens: aliâs paulò superante aloën thure, aut etiam plusculo, sed nondum duplo: etiam mannam pro thure aliquando inijciens. Porrò constat in duris corporibus, plus aloës esse immiscendum, in mollibus plus thuris.

2.
Auicennę puluis.

Secundum medicamentum sumitur ex dictis Auicennæ, quod & ab omnibus chirurgis approbatur: habet autem ad hunc modum: Recipe boli Armenæ, sanguinis draconis, thuris, aloës succotrini, pares portiones, terantur in puluerem, qui apponatur, ut dictum est.

3.
Bruni medicamentum.

Tertium medicamenti genus est Bruni, qui ipsum desumpsit ex libro diuisionum Razis, & ex Albucase. Recipit autem calcis uiuæ (quæ sola, ut supra diximus, sanguinem cohibet & sistit) sanguinis draconis, gypsi, aloës, thuris, uitreoli, singulorum æquas portiones, rediguntur in puluerem, & cum oui candido liquore, & tela araneorum miscentur, donec in corpus unum coëant, & superponuntur.

Galla combusta.

Est qui plurimùm commendat gallam combustam, maceratam in uino & aceto, tritámque & super arteriam admotam.

Symphyton.

Alij in huiusmodi pulueribus symphyton addunt, quod posteriores consolidam uocant.

Curatio vulneris in vena.

Lib. 5. meth.

SVppresso sanguine qui ex uulnere profluebat, ad propriam ipsius uulneris cũrationẽ mox accedendum est, ut superius est annotatũ. Porrò tametsi (ut Galenus ait) sanatu difficilior sit arteria quàm uena, non tamen est medicamentorum admodùm diuersus in utraque usus, imò specie planè idem, maioris minorísque ratione euarians. Quippe tanto siccioribus medicamentis eget arteria quàm uena, quanto ipsa est suapte natura siccioris temperamenti quàm uena.

Curatio ulceris in uena.

Ergo quod uenæ insedit uulnus ubi ad manum est, & citra substantiæ deperditionem, eandem desyderat curationem ijs quæ in carne accidunt. Nam siue ex recenti ictu factum est, id agendum est, ut medicamentis ijs, quæ enhæma uocãt, coeat: siue ex erosione, quæcunque dicta de rebellium ulcerum curatione sunt, ea prius ratione discernenda, mox ut opere perficiantur, tentanda. Quinetiam ubi uinculo uas sis complexus, aut medicamentis sanguinem supprimentibus, aut ferramẽtis ignitis usus, ita, ut facta fuerit substantiæ deperditio: illúdque tibi curationis propositum restet, ut quæ circa uulneris ulcerísue labra sunt, carne impleas: ijsdem omninò medicamentis utendum erit, quæ in methodo sinuosorum ac cauorum ulcerum sunt descripta.

De vulneribus neruorum, tendonum & syndesmorum, id est, ligamentorum. Caput XIII.

Differẽtiæ uulnerum partiũ neruosarum.

VVLNVS neruosarum partium, Auicennæ libro quarto suæ medicinæ, & Galeno libro sexto methodi medendi, quandoque punctim, quandoq; cæsim fiunt. Eadem interdùm sine contusione, interdùm uerò cum contusione accepta sunt. Ex puncturis autem, quædam hiant atq; apertæ sunt, quædam cæcæ, atque occlusæ manent, adeò ut earum ora sic conniueant ac inter se coëant, ut conspectum effugiant. Porrò ex dissectionibus, hoc est, ijs, quæ in neruosis partibus cæsim fiunt, uulneribus, aliæ per tansuersum, aliæ per longitudinem inflictæ sunt. Atque ex harum utrisque, quædam fiunt sine amissione substantiæ carnosæ, quædam uerò cum deperditione ipsius

substantiæ

substantiæ carneæ, cute etiam quæ interueniebat diuisa, adeò ut neruus nudus appareat. Adhæc nerui transuersim uulnerati, quandoque non ex toto, sed duntaxat ex parte dissecti, quandoq; uerò toti præcisi sunt. Atque in omnibus ijs uulnerationibus, quandoque dolor ingens, & inflammatio, & conuulsio accidunt, quandoq; uerò non. Itaque ab ijs nuper commemoratis uulnerum differentijs, curationis indicationes sumuntur.

Omnium eiusmodi uulnerationum causæ sunt ea, quæ incidunt, pungunt ac penetrant & contundunt, ut in superioribus (ubi scilicet de causis uulnerum in uniuersum disseruimus) ostensum est.

CAVSAE.

Cæterùm ex præcedentibus conspicuum euadit, quòd neruus uulnerari non potest, quin cutis & caro solutionem continui, & uulnerationem etiam patiantur.

SIGNA & iudicia.

Neruum conuulneratum esse testantur, dolor ingens, læsio & motus, & si in loco neruoso uulnus acceptum est. Sed ab hoc postremo, coniecturalis solùm nota desumitur.

Neruis uulneratis aut punctis ex sentiendi, quod obtinent, acumine, inflammatio & dolor immodicus accidit. Quare & febres & conuulsiones his oboriũtur, quibusdam & delirium, ob neruorũ cum cerebro cõmertiũ. Interim uerò in alijs quoque particulæ affectæ locis, inflammationes, & abscessus super ipsum neruum conuulneratum, quòd cohæreat, solent accidere. Ita quidem indicatur Galeno libro tertio artis medicinalis, ut in superioribus annotauimus.

Quæ symptomata quiq; affectus ex neruorum uulnere oboriãtur.

Si in uulneribus neruorum tumor apparuerit & posteà disparuerit, conuulsionis ac delirij periculum imminet. Hinc de tumoribus qui uulneribus superueniunt, loquens Hippocrates libro quinto Aphorismorum, in uniuersum omnes illos tumores damnat, qui derepentè detumescunt. Sed & ingens malũ portendi ibidem asserit, cum uulneribus prauis (qualia sunt, quæ in capitibus aut finibus musculorum, & maximè neruosorum fiunt) tumores omninò non adueniunt. Si in uulneribus (inquit) fortibus, & prauis tumor non appareat, ingens malum. Sequenti quoque aphorismo, qui pars est antecedentis, docet Hippocrates, tumores omnes prauis maximè uulnerib⁹, cuiusmodi sunt ea, quæ neruosis partibus illata sunt, superuenientes, quicunque molles sunt, optimos esse, » contrarios uerò prauos. Molles (inquit) boni, crudi uerò mali. Vbi crudum tumorem uocat, durum atque renitentem, qui opponitur molli. Adhæc, neruo per transuersum uulnerato, sed non omninò dissecto, maior conuulsionis metus impendet, quàm si totus præcisus esset: phlegmone scilicet à desectis fibris, ad non sectas communicata: cæterùm conuulsione, ab ipsis non sectis excitata. At si totus quidem neruus præcisus sit, metus præterea nullus instat, nec periculum ullum sequetur: debilis tamen particula manebit, ut prius dictum est, cùm de spasmo ageremus.

Tumor in neruorum uulnere.

Crudus tumor qui dicatur Hippo.

Galen. lib. 6. Therap.

Meminisse preterea oportet, quòd frigidum, partium neruosarum uulneribus magis est mordax quàm ijs quæ carnes occupant.

Neruea ligamenta, siue copulæ, quos syndesmos uocant, cùm simillimam habeant tendonibus speciem, ualentissimorum remediorum Gale. sexto Therap. uim tolerant: quippe quòd nec ad cerebrum pertingant, & sensu careant. Nam nerui omnes, alij quidem ex ipso planè cerebro ortum habent, alij spinali interueniente medulla. Tendones quoq;, quoniam compositam ex neruo ligamentoq; substantiam habent, quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur. Cæterùm minus saltem, quàm ipsi nerui conuulsionem accersunt.

Ligaměta uulnerata ualentissima tolerant remedia.

Syndesmus uerò uulneratus, si is est qui ab osse ad os permeat, ac duorum ossium cõiunctio est, & maximè sine periculo est & ipsum quibuslibet siccans medicamentis, nihil hominem offendes. Sin is qui in musculum se inserit, quanto est neruo & tendone minus periculo oportunus, tanto utique, nisi ritè, hoc est

cautè, & diligenter curetur, reliquis syndesmis magis terrere debet.

Curatio vulnerum partium neruosarum.

CVratio uulnerum eiusmodi partium neruosarum, communis est, cum ea, quæ & uulneribus partium carnosarum accommodatur: hoc uno tamen excepto, quòd symptωma illis superueniens, nempe dolor, primo medici sollicitudinem (cùm nimis contristat) ad se conuertit. Ita tamen ut uniuersales ac communes illæ intentiones suprà memoratæ, haud prorsus interim negligantur. Hæ autem numero erāt quatuor. Prima quidem extranea, quæ uulneris labris intercidunt, remouere. Secunda, uulneris labra disidentia committere. Tertia, commissa atq; in unum coniuncta seruare. Quarta, particulæ læsæ substantiam conseruare. Cæterùm quomodò has intentiones assequamur, ex differentijs iam suprà enumeratis planè cognoscemus. Ergo à simpliciori exordium sumentes, de nerui punctura primùm dicemus.

Ingenti dolori primo succurrendum.

In nerui puncti curatione neque unitionem moliri statim oportet, neq; coacta seu in unum coniuncta conseruare: Quin potius cutis quidem uulnus apertum, inglutinatumq; custodire. Itaq; infixa duntaxat (si quæ neruis inhæserint) extrahenda, & particulæ oblæsæ substantia seruanda. Porrò qua ratione defixa euellenda sint, abundè in præcedentibus ostendimus. Reliquum est igitur, ut quomodò læsæ particulæ substantia seruanda sit, & ab ingruentibus iniurijs uindicanda, aperiamus. Cæterùm partis ipsius laborantis, hoc est, puncti nerui substantiam optimè seruabis, si, & dolori (qui ob exactum atque excellentem partis affectæ sensum uehementissimus excitari solet) sedulò ac maturè occurreris: & phlegmonem fieri prohibueris. Quæ duo ex necessitate (nisi obstiteris) nerui puncturam consequuntur, & conuulsionem subindè accersunt, ut in præcedentibus iam annotauimus. Vt autem geminum hunc scopum assequaris, hoc est, dolorem ac inflammationem prohibere posis, quatuor intentiones rursus tibi erunt diligenter obseruandæ. Prima erit recta uitæ institutio. Secunda, materiæ antecedentis subtractio: ne scilicet ratione doloris confertim ad locum affectum confluat. Tertia corpus à conuulsionis noxa uindicare. Quarta dolorem sedare, & æruginosam saniem educere. Et hæc quidem puncturæ nerui propria est, & maximè peculiaris. Aliæ uerò tres, omnibus neruorū uulneribus sunt communes.

Puncti nerui curatio.

In nerui punctura uulnus diu apertum seruandū est.

Symptomata nerui punctu ram comitantia.

Quatuor intētiones in curāda nerui punctura, obseruandæ.

Quod ad primam intentionem attinet, præcipit Auicenna, ut cui neruus punctus est, uictum in extremo tenuissimum seruet, iuxta eam formam, quam superius expresimus, dum in uniuersum de uulneribus tractaremus. Locus in quo cubabit æger, tepidus esse debebit, ut Celsus nos admonuit. Lectulus uerò mollis, ut Galeno & Auicennę placuit. Sed & collocari quoq; membrum quod ictū est ratione certa debet. Optimum etiam medicamentum laborāti quies est: moueri enim & ambulare, nisi sanis alienum est. In quiete igitur ac lectulo molli hominem continere oportet.

1. Viuēdi ratio.

Vt autem secundam intentionem assequi posis, sequendum omnino tibi est Galeni cōsilium, qui libro sexto methodi medendi, iubet in nerui punctura, corpus totum sanguinis missione inaniendum esse, utique si uirtus robusta fuerit, & nihil aliud obstiterit: etsi nulla etiam adsit in corpore laborante sanguinis redundantia. Morbi enim magnitudo ac doloris uehementia, corpore etiam plethorico non existente, hoc genus auxilij (ut antea diximus) plærunque desyderat. Cæterùm in hac per sanguinis missionem uacuatione, seruanda semper erit locorum affinitas, ut frequenter admonuimus. Si uerò uitiosis succis repletum corpus sit, protinus congruo medicamento illud purgabis. Leuis quoq; frictio rectè adhibetur, sed his partibus, quæ longius absunt à uulnere.

2. Materiæ antecedentis subtractio.

Sanguinis missio.

Purgatio.

Frictio.

3. De tertia indicatione abundè satis dictum est in præcedentib. ubi de conuulsione

sione uulneribus superueniente tractauimus. Itaque si puncto neruo, uel quouis modo uulnerato, aut etiam contuso spasmus acciderit, aut eius metus ingruat, protinus caput, collum atque uniuersam dorsi spinam, oleo liliorum uel communi calente fouebis. Porrò si in partibus superioribus, ut manu uel brachio, id genus uulneris neruus acceperit, præter iam cõmemoratas partes, axillas quoque ubertim oleo calenti delinies. Si uerò punctus aut quouis modo uulneratus neruus ex ijs sit, qui in crure habentur, bubones siue inguina, pubes & loca uicina, largo oleo statim erunt imbuenda. Tum per totam spinam ad collum, & caput usque ascendendum. Sed & tendones & ligamenta, ac loca ipsa uulneri ubiuis illato propinqua eodem modo fouenda sunt, ut sexto libro methodi medendi Galenus facere nos edocuit.

Cõuulsionis præcautio.

Cæterùm neruorum uulneribus, sed maximè punctim inflictis, perperam à principio curatis, maximè omninò inflammatio & putredo superuenit. Ergò cum nerui uulnerati sic iam inflammatione tentantur, & putrefiunt, farinã hordeaceam aut fabaceam, aut potius eruinam in aqua lixiua aut oxymelite, uel syropo acetoso decoctam, loco phlegmone occupato & putrescenti statim illinere oportet. Non autem triticeam farinam aut eius generis cataplasmata, quę particulam putrem efficiunt: imò uerò neq; aquam calidam adhibebis. Hæc enim tametsi reliquis inflammationibus, quas phlegmonas appellamus, sit accommodatissima (ut quæ eas ualde mitiget) uulneratis tamen neruis est infestissima. Ab humectantibus nanque, & calefacientibus medicinis, putredo huiusmodi affectibus comparatur. Quòd si uehemens inflammatio cum maximo dolore infestauerit, eruinam farinam aut fabaceam, cum optima sapa addito paucissimo aceto, decoctam illinito: prius tamen parte affecta, oleo calido affatim perfusa. Tanta uerò interdum ex eiusmodi puncturis, & neruorum uulneribus oboritur putrefactio, ut ferro candenti uel caustico aliquo medicamento (cuiusmodi est Aegyptiacum) eam adurere cogamur.

Si nerui uulnerati phlegmone occupẽtur aut putrescant.

Aqua calens uulneratis neruis est infestissima.

Haly Abb. & Auicenna ad eiusmodi phlegmonas, & gangrænas, seu putredines, emplastro ex metallicis, & aceto præparato utebantur, cuius compositio libro tertio de compositione medicamentorum κατὰ γένη, à Galeno sub hac uerborum serie descripta est. Ceræ pondo unc. sex, olei unc. nouem, mysios pondo unc. sex, chalcitidis denarij pondo unius, squammæ æris pondo unc. duas, & semis, thuris pondo, unc. semis, galbani pondo uncia. Quæ liquari possunt, hoc est, cera & galbanum: liquefacta, metallicis in aceto acri prius accuratè tritis, superfunduntur. Hoc pharmacum ignorauit Galenus, quis composuerit, neque apud ullum hoc modo citatum unquam (ut ipse testatur) comperit. Eadem tamen præstare, quæ & alia quædam odorata simul & sumptuosa, quæ paulò antè recenset, affirmat. Recentiores autem eo medicamento uti non consueuerũt, sed illo potius quod cõstat farina hordei, fabarum & orobi, in lixiuio stillaticio (ut prius diximus) decoctis. Quippe quòd à Galeno & Auicenna maximè sit celebratum & frequenti experientia, optimum ad hanc rem à multis comprobatum. Addit autem in decoctione Auicenna, mel & acetum.

Exemplum ex metallicis ad gangrænas, & putredines.

Quod uerò ad quartam intentionem consequendam attinet, quæ neruorũ quidẽ puncturæ magis propria est, Galenus libro sexto methodi medẽdi, ualde multa pharmaca recenset, ab ipso excogitata, & deorum quadam prouidentia (ut alibi testatur) inuenta. Quæ uulneri imposita, ad utrunque mirè sunt comparata, tum ut dolorem mitigent, tum ut exitum saniei patefaciãt. Tutius uerò fuerit in neruis acu aut paxillo, aut quopiam tali compunctis, præsertim si in altum recessum uulnus, hoc est, punctura descenderit, & conspectum effugiat, cutim etiam in uulneris orificio aperire ac latius incidere, quò melius sanies effluat, & commodius ad profunditatem loci, medicamentorum uires perueniant. Porrò alijs cultro rasorio, alijs uerò cauterio cutẽ ipsam aperiendã esse magis placet.

4. Doloris sedatio, & saniei eductio.

Puncturæ dilatatio.

Galenus in id genus puncturis, orificium duabus in cutem ſectionibus rectis diuidere iubet, libro tertio de compoſit. medicamentorũ ſecundũ genera. Itaque niſi oræ anguſtiorum eiuſmodi punctuũ aperiantur, conuulſionis periculũ magis imminet. Quippe quòd obcæcato ita cutis uulnere, nihil à profundo extrorſum expiret. Facta autem cutis apertione, exiccandũ mox uulnus eſt, ſubſtantia aliqua tenui, quæ uſq; ad ima nerui offenſi poſsit penetrare, ut libro artis medicinalis Galenus nos admonuit. Cuius generis eſt oleũ Sabinum, præſertim uetus, quod tanquam utiliſsimum ad præſentem curationem, libro ſexto methodi medendi, & tertio de compoſit. medicamen. κατὰ γένη, idem author deligit. Vitandum autem (conſilio eiuſdem) omnino eſt, oleum crudum, ὠμοτριβὲς uel ὀμφάκινον duplici nomine Græcè dicitur: & quod denique uim habet aſtringendi, cuiuſmodi eſt oleum myrtinum, tribus ſaltem primis diebus. Hoc enim per halitũ non digerit, ſed obſtruit & perſpiratum prohibet. Præſtat igitur, neruos punctim ictos, oleo tenui aſtrictione prorſus carente perfundere, quale dulciſsimum eſt, quod longè melius erit, ſi duos aut tres annos tranſegerit. Sed neque Sabinum etiam ipſum oleum, quamuis ſit tenuiſsimũ, aut aliud quoduis ſimile, ut eſt Iaſminũ (quod uocãt) frigidũ admouendũ eſt, ſed calẽs: frigidum nanque præterquam quòd neruis aduerſatur (ut quinto Aphor. expreſsit Hippoc.) tenues quoq; meatus obſtruit, & ipſos anguſtiores efficit: calidum uerò digerit ac dilatat, doloresq; magis demulcet. Si uehemẽs dolor laborantẽ diſcruciat, oleũ ex uitellis ouorum commodè adminiſtratur. Ad eandem quoq; intentionẽ in neruis punctim uulneratis, Galenus ſæpe uſus eſt terebinthina reſina, medicamẽto ſanè apprimè idoneo: per ſe quidem in pueris & mulieribus, & generaliter ijs qui molli eſſent carne: cum euphorbio uerò emollita, in duris corporibus. Non ſecus autem & propoli, non per ſe modò, uerumetiam cum euphorbio molliens, uſus eſt: & ſi nonnunquam duriora contigerint, cum oleo quodam tenuiore. Quin (ſubiungit) & ſagapeno in duris corporibus ſum uſus, utiq; cum oleo » & terebinthina id miſcens. Sed & opopanace ad eundem modum, quo & ſagapeno. » Mihi uerò & lachryma Cyrenaica non inutilis fore uidetur, ſi quis emplaſtrum ex ea faciat: cuiuſmodi eſt, quod nos ex euphorbio compoſuimus. Verùm (inquit) nondum id experientia, quemadmodum reliqua omnia comprobauimus. Quippe præcedere oportet eam, quę à uera methodo proficiſcitur, remediorum inuentionem: huic uerò experientiam ad certiorẽ etiam fidem, ſubſcribere. Siquidem ex tali methodo etiam ſulphur, quod neq; ignem expertum, neq; lapidoſum ſit, ſed omnino tenuium partium, ei cui neruus uulneratus eſſet, conducturum ſperauimus. Tantũ eius [ſulphuris inquam] tenui oleo miſcentes: dum quod ex utriſque miſtum erat, ſordium haberet craſsitudinem. In ualentioribus uerò durioribusq; corporibus etiamſi ad mellis craſsitudinem redigas, ſic quoque iuueris. Nam id quoque comprobatum experientia eſt. Hactenus Galenus. Cuius ſententiam approbat Auenzoar, hucuſque rei periculum ſe aliquando feciſſe teſtatur. Quæ autem de lota calce ſubdit Galenus, neruis denudatis magis conuenire uidentur: Quare in ſequentia ea reſeruamus.

Oleum Sabinum.

Olea aſtringẽtia uitanda.

Frigidum punctis neruis aduerſatur.

Si dolor uehemens adeſt.

Medicamenta quibus uſus eſt Gal. in neruis punctim uulneratis. Lib. 6. meth. medendi.

Remediorum per methodũ inuentionem præcedere debere deinde hanc experientiã cõfirmare.

Auenzoar.

Cæterum paucis quibuſdam interiectis refert Galenus ſe cõpoſuiſſe emplaſtrum ex cera, reſina terebinthina, pice & euphorbio, ad hanc intentionẽ longè optimũ, quo & plurimi ſua ætate, felici ſucceſſu uterẽtur. Recipiebat autẽ ex cera partem unam, ex terebinthina & pice, utriuſque partis unius dimidium (ſic ut quod ex utriſque cõflaretur, ceræ par eſſet) ex euphorbio uerò, ceræ partẽ duodecimã, etiam plus aliquando, ubi ſcilicet ualentius efficere eſt in animo. Licet quoque interim & plus ſit, quod ex terebinthina & pice confit, quàm cera. Licet rurſus & alterũ eorum tantùm ceræ admiſcere. Quin etiam in penuria terebinthinæ reſinæ (quæ uix apud nos reperitur) abietinam, Galeno etiam authore, commodè admiſcebis. Emplaſtro uerò aliquo ex prius memoratis appoſito,

Emplaſtrum Galeni.

lanam

lanam mollem oleo calente madefactã suprà decéter alligabis. Igitur ut summatim atque uniuersim dicamus, quæ in puncti nerui curatione obseruanda sunt: Galenum ita sexto libro Therapeutices scribentem audiamus. Vulnerati nerui curatio medicamenta postulat, quæ & tepidũ calorem excitent, & ualenter [sine molestia tamẽ] desiccent. Tum quæ ex substantiæ suę natura, & trahendi uim habeant, & tenuium sint partium. Et rursus ibidem. In pharmacis autem huc omne consilium direxi, ut esset eorum facultas, tum tenuis, tum modicè excalfaciens, & quę admodum siccare citra dolorem posset. Cum sola hęc trahere ex profundo saniẽ, neq; contracta neq; demorsa particula, posit. Porrò cum permagna humanorum corporum (ut alibi Galenus ait) sit differentia, tum in temperamentis, tum ætatũ mutationibus, insuper uitæ studijs, nulla ratione quódque medicamentum, omnibus conuenire potest. Quamobrem duo in promptu habeto, alterum ualentius ex similibus genere confectum, alterum mitius: quæ inuicem mista dum usus postulat, permulta inter hæc iuxta misturæ quantitatem constitues.

Gal. lib. 6. methodi meden.

Lib. 3. κατὰ γένη.

Vide reliqua apud Galenũ.

De neruis cæsim vulneratis.

SI autem neruus nõ punctim, sed planè cæsim uulneratus fuerit, diligenter cõsyderandum est, quo pacto facta uulneratio sit, utrúm ne per trãsuersum neruum, an secundum longitudinem eius. Tum uerò quantum interuenientis, seu præiacentis cutis diuisum sit. Adhæc spectandum etiam est, num totus neruus dissectus sit, an non ex toto præcisus. Eiusmodi nanque uulnerum differentiæ, curandi rationem non euariant, ut ex sequentibus euadet manifestum. Itaque si cutis, quę interueniebat, sectio, nõ satis pateat, ampliori diuisione aperiẽda est, ut iam in præcedentibus admonuimus. Proponatur igitur primùm satis esse cutis adapertum, non ita tamen hiare uulnus, ut neruus ipse incisus, sensui nudus adhuc appareat. Sanè huiusmodi nerui scissura, siue per directum, siue per transuersum facta diuisio sit, ultra communes tres iam intentiones dictas in punctura obseruandas, tres adhuc alios scopos, siue intentiones habet. Prima est, ut in loco uulneris magis decliui, turunda aliqua mollis, & suauis blandè imponatur. Secunda, ut aliquod medicamentum anodynum, seu mitigatorium, & ut uocant incarnatiuũ, neruis dicatum, uulneri supponatur. Tertia, ut lana mollis succida, uel oleo calente delibuta, desuper blandè alligetur. Ergo non ita exactè uulneris oræ committendæ sunt, & glutinandæ, quin emissarium aliquod relinquatur, quo collecta sanies effluere posit. Hæc enim si in profundo retineatur, neruis putrefactionem ac corruptionem inducet, atque ita conuulsionem etiam inuehet. Eam ob rem profuerit (primis saltem) turundam aliquam mollem, digestiuo ex terebinthina, oui luteo & croci momento illitam loco uulneris, ut dictum est, decliuiori molliter immittere, donec nullum amplius phlegmones, aut conuulsionis periculum timeatur. Medicamentum autem his neruorum, ac etiam tendinum uulneribus, cæsim, non punctim acceptis, expeditisimum, apprimeq; idoneum esse creditur, quod unguentum ex uermibus uulgò nuncupatur. Recipit autem centaureæ minoris, linguæ canis, lanceolatę, quę plantago est minor, pilosellæ, consolidæ maioris & minoris, ana M. unũ, uermiũ terrestrium, quos lumbricos appellamus, lib. semis, olei communis libram unam, uini libram unam & semis: subigantur simul, & ita septem diebus nutriantur, seu (ut loquuntur) fermententur. Deinde illis addantur sepi arietis à pelliculis emundati, libra una picis nigræ resinæ ana quart. unum, gummi ammoniaci, galbani, opopanacis in aceto dissolutorum ana drachmæ quinque: simul omnia moderato igne decoquantur usque ad uini & aceti consumptionem, & colentur. Vbi uerò hæc penè refrixerint, adde terebinthinæ quart. semis, thuris, mastiches, sarcocollæ ana drachmas tres, croci drachmas duas: spatula agitentur in

Hypothesis.

3. intentiones particulares.

1.

2.

3.

Turunda.

Vnguentũ ex uermibus.

mortario, & fiat unguentum. Porrò longè alia multa medicamenta paratu etiã faciliora, hisce neruorũ diuisionibus ualde accommoda referuntur à Galeno libro tertio de compositione medicamentorum secundũ genera, & sexto methodi medendi. Cuiusmodi est quod ex oxymelite & fabarum farina, uel eruorum, uel lilij, uel ciceris, uel lupinorũ amarorũ, uel hordeacea farina, cataplasma cõficitur. Item pix liquida fermento temperata atq; uulneri imposita. Eruorum quoque, aut alia ex prædictis farina, fermento permista. Imò & interim fermentũ ipsum solum. Quinetiam oxelæum solum quod caleat, modò acetũ abundè acre & uetustum sit. Propolis quoque recens, liquida & pinguis uulneri imposita, sæpe præsidio fuit: interim quidem per se, interim fermento commista. His itaque præsidijs ad neruorum uulnera, tam in agris quàm in urbibus, felici admodum successu, Galenus sæpe usus est, nõ solùm in his, quos iam phlegmone prehenderat: sed etiam, ut refert, protinus ab initio. In summa oportet medicaměta omnia, quæ neruorum uulneribus tam cæsim, quam punctim inflictis, ex usu futura sunt, ea pollere facultate, quæ & modicè calfacere (id est, tepidũ calorem, & ueluti ex sole suauem excitare) & ualenter citra dolorem tamen siccare posit. Tum ea quoque esse substantiæ natura, quæ ex alto saniem atq; humores educere ac digerere ualeant. Atque ex ijs minus molesta esse consueuerunt, quæ liquida sunt, ut Galenus etiam annotauit libro tertio de cõpositione medicamentorum secundum genera. Super eiusmodi uerò medicamenta, lana mollis succida, uel oleo calente respersa apponenda est, & leniter obstringenda. Cæterùm quoniam frigus cum omnibus, tum uerò maximè neruorum uulneribus infestissimum est, plurimũ conferet lanam ipsam superpositam permanere calidam, siue oleo tantũ, siue oxelęo quoq; imbuta fuerit, fiet hoc si aliæ lanę siccę uellera aut panni calidi subindè mutati, extrinsecus circumponantur, & æger intra tectũ, si modò hyems fuerit, ad quintum usque uel septimum morbi diem sese contineat. Nam si eò usque phlegmone non tentetur, uacetq; prorsus dolore, & nullam sentiat tensionem: in posterum (inquit Galenus) tutus erit. Atq; hæc de neruo cæsim uulnerato in uniuersum ac generaliter dicta sunt, siue per transuersum siue per directum seu longitudinem neruus diuisus sit. Quæ uerò sequuntur, peculiariter de neruo per transuersum uulnerato dicuntur.

Cataplasma. Pix liquida. Oxelæum. Propolis. Qualia in uniuersum medicamenta esse debeãt neruorum uulneribus accomoda. Lana mollis succida. Lib. 3. κατὰ γένη.

De neruo per transuersum cæso.

AT si neruus per transuersum uulneratus sit, non tamen ex toto præcisus, maior conuulsionis metus impendet, inflammatione scilicet (ut suprà diximus) à dissectis fibris ad integras & non sectas succedente: cæterùm cõuulsione ab ipsis non sectis excitata: Huic itaq; memoratis prius auxilijs, quàm citissimè occurrendum est. Ergo in quiete omninò, & strato mollissimo continendus æger est, plurimoq; oleo affatim & assiduè inguina, spina, axillæ, collum, & caput perfundendũ. Cæterũ in hoc uulnere largius sanguis mittendus est, & uictus tenuior adhibendus, quàm in neruo per directũ inciso. Quòd si conuulsio iam superuenerit, & nulla conuenientium medicamentorũ ui remittatur, reliquæ fibræ quæ integræ remanserant, præcidi debent. Si enim totus neruus præcisus sit, » nullum quidem præterea (ut Galenus inquit) conuulsionis periculum sequetur, debilis tamen particula manebit. Verùm læsio quàm mors potius optanda. » Hoc pacto quibusdam in priore infernaq; femoris parte, per transuersum percussis, reliquum tendinis amputauit Galenus, ut tuta illi esset curatio. Porrò si transuersa hæc diuisio, tam insigniter alta in musculo facta sit, ut deligatura nihil prodesse posit, nõ dubitabis musculi distantes inuicem partes (præsertim si uulnus recens fuerit) suturis altioribus contrahere, cura tamen semper adhibita, ne ab acu neruus uel tendo compungatur. Carnosa nanq; ipsa musculorũ pars, dum acu suitur, periculo uacat. Nerui uerò aut tendines, nõ mediocri periculo consuuntur.

6. methodi. Ther. 12. Lib. 3. κατὰ γένη.

consuuntur. Horũ quidem omniũ Galenus nobis author fuit lib. tertio de com
» posit. medica. secundum genera, ad hunc modum scribens: Contemplatus (in-
» quit) gladiatorem quendam ex his quos equites nominãt, transuersam diuisio-
» nem in priore ac inferiore femoris parte habentem, eamq́ satis altam: tum uul-
» neris labrum intuitus, sursum alterum reuulsum, infra alterum quasi ad patel-
» lam detractum, non dubitaui distantes inuicẽ musculorum partes, suturis con-
» trahere curatione illa, quæ Græcè à latitudine κατὰ πλάτος dicitur, neglecta. Ita-
» que ueritus tendines ipsis consuere, denudatis prius illis, sic altioribus suturis u-
» sus sum, haud ignarus carnosam ipsam musculorũ partẽ periculo uacare: tendi-
» nes uerò non item, quanquam hoc nullũ ex præceptoribus facientem uiderim.
Has autem suturas in eiusmodi uulnere, ideò non superficie tenus, sed altius mo
liri conuenit, ne quæ imo sunt, incõglutinata dehiscãt. Reliqua uerò quæ ad uul
neris curationem attinent, hîc quoque sunt eadem, etiamsi totus neruus præci
sus sit. In solo itaque per transuersum accepto uulnere, eodemq́ insigniter alto,
cum deligatura nihil prodesse potest, ex sola sutura curatio absoluitur. Etenim
in uulneribus iuxta membri longitudinem factis, deligatura uulnerati musculi
partibus inuicem contrahendis sufficit Galeno. Cæterùm sutura decenter fa-
cta, biduo consutum uulnus fouendum erit rosaceo, in quo lumbrici terrestres
prius decocti fuerint, ac suprà puluis aliquis qui suturam contineat aspergen-
dus erit, cui parem ipsorum lumbricorum desiccatorum, & contritorum por-
tionem, si lubet, adijcies. Quidam enim memoriæ prodiderunt, eiusmodi terræ
intestina contrita, neruisq́ diuisis imposita, protinus mirum in modum prodes
se, ut libro simplicium undecimo Galenus refert. Sunt qui & centaurium arefa-
ctum & contritum etiam inspergunt. Medicamen enim est admodũ desiccato-
rium, mordacitatis expers, quodq́ si glutinatorijs & desiccatorijs miscetur, ul-
cera maligna, & cacoethe sanare creditur. Quin et ipsius herbæ recẽtis illitu, ma
gna ulcera glutinantur: uetusta quoq́, & quæ ad cicatricem ægrè perducuntur,
eodem modo utentibus, cicatrice obducuntur Galeno libro septimo de simpli
cium medicamentorum facultatibus. Refert Dioscorides, & quodam in loco
Auicenna, quòd carnes minutim incisæ coalescunt, si cum centaurio maiori de
coquantur. Eidem quoque centaurij maioris radix recens, aut arida antè made-
facta, uulnera conglutinat & coniungit. Sed iam tempestiuum est, ut de nudato
neruo dicamus.

Historia de gladiatore in femore uulnerato.

Cur suturæ altæ esse debẽt.

Lumbrici in rosaceo decocti.

Centaurium.

Radix centaurij minoris.

Nerui cæsim vulnerati & nudati curatio.

NVdato neruo, omnis curationis consilium huc tibi dirigendum est, ut mini
ma cum rosione sicces. Proinde si neruus nõ punctim, sed planè cæsim uul-
neratus fuerit, cute etiam quæ interueniebat, diuisa, adeò ut nudus appareat, nul
lum iam suprà cõmemoratorum medicamentorũ, quæ ex euphorbio ac simili-
ter acribus, emplastri specie fiunt, applicabis. Nudatus nanq́ uehementem ipso
rum uim ferre nequit, ita ut cum interposita cutis erat, tulit. Optimè igitur eo ca
su feceris, si & calcem & pompholygem, ac metallica omnia, resinas quoque, o-
lea, mel & ceram: quæ eusmodi medicamentis, nudato neruo ac diuiso apprimè
idoneis, miscenda sunt, elueris: quo scilicet citra rosionem ullam sint siccatura.
Quippe medicamentis omnibus (ut Galenus inquit) quæ laueris, acris mor-
densq́ humor eluendo detrahitur. Tunc igitur præstantissimum erit, calcem æ-
statis tempore in diebus canicularibus sub sole, aqua salubri & dulcissima sæpi-
us elotã & exiccatã, plurimo optimoq́ rosaceo admistam apponere. Cõgruit &
hoc casu medicamentũ, quod è pompholyge (ut dictum est) elota, fit: largiore i-
tidem ac probatissimo rosaceo salis omnino experte solutum, liquatúm ue. Sa-
lubre quoque medicamentum est, & quod ex melle optimo sub emplastri spe-
cie componitur. Solui uerò & id rosaceo oportet, quod tum reliquis conditio-

Nudatus neruus uehementẽ medicamentorũ uim ferre non potest.

Lib. 6. met. & 9 simplicium.

Calx elota cũ rosaceo.

Medicamentũ ex põpholyge

Emplastrum ex melle.

nibus sit optimũ, tum salis omninò expers, ut scilicet minima cum rosione sicces. Nihil enim acre (ut diximus) nudato neruo (quæ pars est suapte natura sensu uegetissima) unquam admouendum est. Si uerò robustus sit, qui uulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis humoribus mundum, in hoc fas est, etiam ualentioribus remedijs nónullis uti, ut pastillis, seu trochiscis ex Polyida authore, sapa calida solutis, & in linamentum illitis. Id autem uel in primis (inquit Galenus) semper habendum curæ est, ne quid ex ijs quę uulnus contingent, frigidum sit. Quandoquidé ipsa laborans particula, & sensilis maximè est, & principium corporis partium primati [nempe cerebro] continua, & temperamento suo frigida. Quorum omniũ occasione, & ex facili à frigido offenditur, & suam offensam cerebro impertit. Ad iam dicti uerò pastilli usum, propè etiã accedit & medicamenti usus, quod διὰ χαλκίτεως Galeno nominatur, uulgò autem diapalma. Hoc ergo medicamine si trochiscos Polyidæ ad manum non habemus, uti tutò poterimus. Pastilli autem Polyidæ ex quinto libro de cópositorum pharmacorum miscella sunt requirendi, quorum si copia non est, Andronis, uel Pasionis, uel etiam Galeni pastillus erit sumendus, quorum compositiones libro superiore cap. de carbũculo descripsimus. Cæterùm uulnus eiusmodi oleo perfundendum nó est, præsertim cum nunc memoratis pastillis curatio suscipitur. Nam oleum illorum uiribus aduersatur, & sordidum ulcus reddit. Neq; enim parũ interest (inquit Galenus) nudó ne neruo oleum, an per interpositam cutem admoueas. Abluenda igitur à uulnere sanies est, molli lana specillo circumuoluta, in sapa tepida intincta, & mox expressa. Quod si omnia benè atq; ex animi sententia succedant, etiam uino dulci, non acri & mordaci, uulnus commodè poteris madefacere. Eo autem iam penè ad cicatricem ducto, etiam utile fuerit album tenue, & quod Græci oligophoron uocant. Aquæ uerò usum, ob causam superius adductam, sicuti & relaxãs cataplasma semper in neruo nudato deuitabis. Blandè etiam ac suauiter uulnus (si necessitas urget) deterges unguento ex uermibus facto, uel aliquo alio detersorio medicamento, quod recipiat mel probatissimum, terebinthinam & farinã hordei aut fabarum: uel alio ex ijs quæ in antidotario habentur. Nonnulli pro comperto habent, quòd si dissecti nerui capita seu extremitates candenti ferro, carne uitata, leuiter attingãtur, optimè postea conglutinari. Postquam autem neruum denudatum contexeris, linamenta extrinsecus circunducere oportet, ex medicamento (inquit Paulus) quod angustis uulneribus faciat: nempe eo quod ex euphorbio præparatur, aut fimo columbarum, sed ita ut etiam sanas partes ampliter comprehendat.

> Neruo denudato nihil acre admouendum.
> Lib. 6. metho. Nihil frigidũ nudato neruo admouendum.
> Diapalma.
> Pastilli.
> Oleum nudato neruo, & uulnerato nõ esse admouendum.
> Sanies quibus abluenda.
> Aqua nudato neruo aduersatur.
> Detersorium medicamentum.
> Candẽs ferrũ.

De neruorum contusione.

NEruorum contusioné promiscuam cum ecchymωsi, seu carnium contusione habere generationem, facilè nobis insinuat similis utriusq; affectus curatio. Itaq; illic digerentibus & astringentibus medicamentis utebamur, hîc uerò etiam siccantibus & astringentibus nobis utendum est, præsertim dum cutis unà cum neruo contusa exulcerataq; est. Si uerò absque cutis simili affectu neruus quidem contusus est, huic auxilia quibus euocandi ac digerendi facultas insit, afferenda sunt. Contuso igitur neruo, si cutis simul cótundatur & ulceretur, fabarum lomentum oxymelite dilutum, aut si magis siccare uoles eruinam cum sapa & modico aceto illines. Quòd si amplius adhuc siccare desideras, irim quoque illyricam, uel eam quam uulgò florentinam uocant, immittes. Recentiores in hoc affectu per initia rosaceum cum oui candido liquore admouent, & mitigato dolore laborantem particulam fouét uino tepefacto, quod crassæ sit substantiæ, & astrictionis particeps.

At si unà cum cótusione dolor infestet, picé liquidã cataplasmati è farina fabarum adijcies, & ubi simul bene decoxeris, calẽs medicamentũ applicabis. Vniuersi

> Neruorũ contusio promiscuam habet cũ ecchymosi tũ generationis tum curatiõis rationé.
> Si cum neruo cutis contusa sit.
> Si dolor unà cum contusione infestet.

uersi autem corporis curatio eadem est cum ea, quam paulò antè docuimus. Verùm si neruus quidem contusus sit, cutis uerò nihil quod sensui appareat, à natura recesserit, oleo calente discussorio, quale anethinum est & rutaceum, irinum quoque & amaracinum, continuè locum irrigabis perfundés ue, & lana oleo madefacta fouebis, ac totius corporis curam prædictis similem adhibebis. Porrò si neruus totus sit præcisus, metus præterea nullus (ut paulò ante diximus) instat, nullum enim inde periculum sequi potest. Membrũ tamen ea parte debile efficietur, præsertim si dissectus neruus insignis magnitudinis fuerit. Curatio uerò eius communis est cum ea, quæ aliorum est ulcerum.

Si neruus contusus est, cutis uero nequaquam.

Si neruus totus sit præcisus.

De vulneribus ossium. Cap. XIIII.

TRADITA uulnerum carnosę substantiæ, uenarum, arteriarũ, & neruosarum partium curandi ratione, nũc de uulneribus ossium nobis agendum superest. Cæterùm tametsi omnis continuitatis seu unitionis solutio in osse Galeno sexto methodi medendi, & passim alibi, Græcè proprio nomine catagma (quod Latinis est fractura) dicatur, recentiores tamẽ tum medici tum chirurgi, fracturã uocare consueuerunt, solam eam ossis diuisionem, quæ sine incisione à uiolentia quadã, ut ruptura extrinsecus accidente fit, de qua in sequentibus latius dicetur. Vulnus uerò ossis appellare solent præcisionem ense, aut quopiam alio simili incidente, uel in profundum penetrante factam, de qua in præsentiarum dicere statuimus. Huiusmodi autem præciso quandoque (ut nunc loquuntur) est totalis, quandoque partialis. Cæterùm cum os ipsum uulnerari non possit, quin caro & uenæ & aliæ superiacentes particulæ etiam uulnerentur, sæpenumero ex ossium uulnere, pessima quædam symptomata excitantur. Nempe profusio sanguinis, dolor uehemens, conuulsio & syncope: à quibus & agendorum etiam indicationes sumendæ sunt. Porrò cum notæ uulnerum ossium, sensu sint satis conspicuæ, his pretermissis iudicia seu præsagia subijciemus, quæ tam ab ipsis ueteribus quàm recentioribus, scriptis mandata sunt.

Fractura quid.

Vulnus ossis.

Ex ossiũ uulnere praua oboriuntur symptomata.

Itaque iudicat Galenus libro artis medicinalis, & rursum tertio & sexto methodi medendi, quod ossis soluta semel partium cõtinuitas nunquam posteà adamussim & per se instaurari potest: præsertim uerò in iuuenibus & adolescentibus & uiris, multoque minus adhuc in senibus. Potest nanque os illud tantum unitionem per se & sine alterius ope recipere atque in idem adamussim coalescere, quod abundè molle est, cuiusmodi conspicitur in puerulis. Alterius tamẽ ope, ut substantiæ cuiusdam interuentu, ceu glutino quodam, ossa ipsa quantũuis etiã dura siccaque sint, concrescunt glutinãtúr ue. Vocant autem glutinũ hoc, seu substantiam illam interuenientem, cuius beneficio separatæ ossis particulæ secum agglutinantur colligantúrque, Græco uocabulo poron sarcoidem, id est, callum carnosum. Huius prognostici ratio superius adducta est, ubi de iudicijs uulnerum in uniuersum agebatur.

IVDICIA. 1.

Puerorũ ossa diuisa, per se coalescunt.

Hippocratis oraculum est libro septimo Aphorismorũ, casum prauũ esse, osse nudato, carnem circunstantem uideri ab erysipelate apprehensam. In ossis (inquit) exutione, hoc est, nudatione, erysipelas, malum. Sed hic casus (ut Galenus ait in commentario) ossibus ita patientibus rarò superuenit.

2. Erysipelas in ossis nudatione malum.

Adhæc, frigidum nudatis ossibus, eiusdem Hippocratis testimonio, est infestissimum: partes enim sunt exangues, ac natura sua frigidiores. Quæcunque autem tales in animalibus partes sunt, citius ac magis à frigido offenduntur, ut libro quinto Aphorismorum Galenus annotauit, cõmentario decimo octauo.

3. Nudata ossa à frigido magnopere offenduntur.

Si magna ossa, ueluti est os, quod propriè brachiũ & humerus dicitur, uulgò autem os adiutorij, & utrunque focile, siue os tibię, maius inquam, & minus (illud

4. Magnorũ ossium præcisio, cum exitu medullæ periculosa admodũ est.

cneme, hoc perone Græcis dicitur) tota præcisa sint, adeò ut medulla egrediatur, uulnus tale periculosum admodùm est, & magna ex parte membrum quod ita præcisum est, emoritur. In tam insigni nanque incisione, nerui, uenæ & arteriæ maiores, quæ uitam, sensum atque alimentum particulæ iam sic affectæ prius ministrabant, omnino præciduntur. Quanquam non defuerint aliqui, qui Auicennam perperam intelligentes, ausi sint oppositum planè asserere. Inquit autem ad hunc modum Auicenna: Et quod dicitur de incisione medullæ, quòd interficit, est intentio, in qua nulla est utilitas. Habet enim medulla lenitatem & uiscositatem, & non inciditur. Quod dictum sic accipiendum est: quod nullus unquam interijt ob præcisionem medullæ osium, quanquã membrum sic percussum tandem cõtabescat, & emoriatur: ob eam scilicet, quam nuper adduximus causam. Cùm uerò dicit, medullam non incidi, hoc intelligendum cum os frangitur, non autem cum totum exciditur. Quis enim addubitat, cum os totum præciditur & medullam quoque simul excidi posse?

5. Ossis uulnerati frustula, nec subito, nec magna ui euellenda.

Cæterùm summoperè cauendum est, ne aliquid ossis uulnerati subitò ac magna ui extrahatur. Nam si ita fit, uix à fistula, conuulsione, delirio & febre, laborans tutus erit, ut Auicenna nos cõmonuit libro quarto suę medicinæ. Proinde satius est extrahenda ad tempus relinquere, & medicamento aliquo attractoriã facultatẽ habente, naturam adiuuare, quàm sic ea subitò & magna uiolentia eximere, ut suprà etiam monuimus, cum de telis è corpore extrahendis ageremus.

Curatio vulneratorum oßium.

IN curandis ossium uulneribus, sicuti & in fracturis atque aliarum partium soluta continuitate, finis seu scopus saltem primus ac generalis unus est: nempe unitio. Quod si is per affectarum partium siccitatem (ut paulò antè diximus) perfici non possit, restat alter, ut alterius scilicet cuiusdam interuentu dissidentes ossis uulnerati partes glutinentur. Vt autem finem hunc secundũ possis assequi, quatuor alij scopi tibi proponuntur obseruandi, & suo ordine exequendi.

Quatuor scopi in curatione uulneris ossium obseruandi.

1. Primus est, ut ijs quæ infixa sunt, & ossium frustulis (si quæ sint) exemptis, partes inuicem distantes, in unum adducantur, & ut commissæ iam seu coniunctæ maneant, uulnus in carne acceptum, suturis altioribus ac ualidioribus contrahendum est.

2. Secundus est, ut præsidia quibus huic affectui ritè mederi possis, prudenter deligas.

3. Tertius, ut deligaturæ modus decens adhibeatur. Nempe talis, ut commodè uulnus tractari ac curari possit, citra omnimodam eius ipsius deligaturæ remissionem & ademptionem.

4. Quartus, ut postquam à phlegmone iam tuta esse uidebitur laborans particula, uictus pωro gignendo aptissimus instituatur.

Primus scop⁹.

Cæterùm quomodo primus scopus attingi possit, iam in sermone uniuersali de uulneribus superius dictum est. Quòd autem eiusmodi suturę in carnosis partibus factæ, in proposito affectu sint ex usu, hinc manifestum euadit, quoniã disiunctas uulneris partes in unum adducunt, adductas uerò coniunctasque haud amplius dissidere patiuntur, ac pter hæc partis substantiam tuentur. Vices enim deligaturæ & ferularum tenent prohibentque ne circumfluus aër plagam temerè subintret, & os ipsum alteret ipsique noxam inferat, quod magnoperè uitandum est. Atque hæc omnia in proprosito casu sunt utilissima. Permittendum igitur, ut uulnus mox carne impleatur atque caro ipsa medicamentis exiccatoria facultate præditis, ita obduranda est, ut tandem callosa fiat, & pωrus gignatur. Itaque si aliquid ex ipsius ossis substantia deperierit, eiusmodi cauitas ad unguem impleri non potest, sed insanabilis remanebit, ut libro tertio methodi medendi Galenus nobis est author.

Secundum

Secundum autem ſcopũ hoc modo aſſequeris. Sutura decenter facta, turundam in locũ uulneris decliuiorẽ imponito, ut per hoc emiſſarium oſsis fruſtula (ſi adſint) uel ſanies aut purulenta colluuies educi & expurgari poſsint. Sed & puluerem ſuturarum (ut uocant) conſeruatiuum ſuperponito, quem primis diebus cum oui candido liquore remiſcebis. Poſtea uerò agglutinatorium cõmune ex puluere illo quo omnes paſsim utuntur terebinthinæ permiſtum ita, ut in unũ corpus coeant, ſuperaccõmodato, uel aliquod aliud ſimile ex ijs quę incarnatiua uocant, prout res expoſtulabit. Ergo turundulam melle roſaceo, quod puluerem glutinatorium ex myrrha exceperit, illitam, indito. Myrrha enim Auicennę, carne nudata oſſa ueſtit & operit. Itaq; ſi os exutum nudatúm ue appareat, prædicto puluere, & linamentis ex optimis pannorum lacinijs confectis, ipſum aperito munitó ue. Deinde emplaſtrum uel ſtupas, aut pannos lineos uino calente delibutos, ſuper applicato.

Secundus ſcopus.

Myrrha.

Cæterùm tertius ſcopus in curando oſsium uulnere propoſitus, ita abſoluetur. Cum os totum præciſum eſt, facta in primis (ut dictum eſt) ſutura, totũ membrum ut Razes præcepit, excepto uulnere, duplici panno obuoluito. Pannos autem eiuſmodi, primis quidem diebus oui albore, ſequentibus uerò uino calido, tum auſtero, tum nigro, imbuito. Et faſcia longa ac lata iuxta membri magnitudinem & figurã deligato. Ea enim longitudine & latitudine faſcia ipſa eſſe debet, quam uulneratæ partis conformatio deſyderat. Vt autem conueniens ſit eiuſmodi deligatura, eius principiũ iuxta finẽ laborantis particulæ incipiat. Abhinc facta ad ſuperiorem partẽ circũuolutione, ubi propè uulnus uentum erit, faſciam ex aduerſo plagæ citcunducito, atque eam uerſus corpus non comprehenſo uulnere, quouſq; ſatis erit, diſpenſato. Mox faſciam uertendo, eam ſupernè deorſum ducito. Atq; ubi iam ad locum uulneris eam deduxeris, in partem uulneri oppoſitam, ſupra priorem aliam circumuolutionẽ, circunductus inijcito, eosq; ita diſpenſato, ut ibi unde initiũ accepit, deligatura terminetur, & uulnus minimè coopertum remaneat. Porrò faſciæ ſic reuolutæ extrema acu ibidẽ erunt aſſuenda. Deindè ferulæ duæ uel tres (ſi uulnus in artubus acceptum eſt) leues ac politæ, membri læſi figuræ ac magnitudini accõmodæ inijcientur, quæ læſam partem ita fulcient, ut uulnus minimè contegant. Has autem faſcia deligabis, nec prius ſolues quàm uulnus percuratum fuerit: niſi tamen dolor, uel eo loci excitatus pruritus, aut inflammatio nos ad id compellat. Quibus quidem ſymptωmatis modo, quo in ſermone uniuerſali diximus, ſuccurrendum erit. Vulnus uerò extrinſecus ſtupis contegendum eſt, & faſcia deligandum quæ ſingulis curationibus ſolui debebunt, cum aliæ ſupradictæ faſciæ maneant: deinde uulnus detergi, exſiccari, & more aliorum ulcerum curari debebit. Quòd autem (inquit Galenus) neotericis inuentum eſt gloſſocomion, quo maximè tempore gignendi calli utimur, laudandum id quidem, quantum aliud quiduis eiuſmodi machinarum, ducimus.

Tertius ſcopus.

Deligaturę modus in uulnerato oſſe.

Porrò quod ad quartam intentionem attinet, quo tempore callus gignitur, nutriendum corpus eſt cibis boni ſucci, & qui multum nutriant, ex quibus prouenire ſuccus ſoleat, non ſolum bonus ſed etiam tenax, ex quo fieri callum maximè expedit: de quo plura in ſermone de fracturis. De duritie autem quæ diuortium continui ſequitur in fractura, quam Græci catagma uocant, fuſius etiam alibi dicetur.

Quartus ſcopus.

Lib. 6.

FINIS LIBRI SECVNDI INSTITVTIONVM CHIRVRGICArum, de plagis, ſeu cruentis uulneribus, Ioan. Tagaultio Doctore Medico authore.

GENERALIS DIVISIO VLCERVM, IN LIBRVM TERTIVM

Chirurgicarum institutionum Io. Tagaultij Medici.

VLcus,

1. Simplex, { Id est, cui nec ullus affectus alius, nec symptωma ullum coniungitur.

2. Compositum,——Seu cum alio affectu, aut symptωmate cóplexum.

1. Vlceris simplicis, ac solum consistentis differentiæ.

Veræ ac propriæ,——Hoc est, à natura ulceris acceptę.

Extrinsecus accedentes,——Et non à substantia rei desumptæ.

Vlceris differentiæ veræ, ac maximè propriæ, atque à substantia rei acceptæ, sumuntur.

À figura ipsius ulceris, / Ab ipsis dimẽsionibus, { Hoc est, à diuisionis magnitudine, spatio seu quantitate, &c.

Vlceris differentiæ à figura.

Vlcus rectum.

Vlcus obliquum.

Vlcus pampini modo retortum.

Vlcus hami ritu uncum.

Vlceris differentiæ à magnitudine & spatio ipsius diuisionis.

Vlcus magnum, / Vlcus paruum. } Longitudo, & latitudo.

Vlcus in summo residens, / Vlcus profundum. } Altitudo.

Vlcus æquale, / Vlcus inæquale. } Differentiæ sunt etiam in alto.

Vlcus magnum & profundum.——Longitudo, & altitudo.

Sub magno comprehenditur longum, & latum: sub paruo, breue & angustum. Quæ differentiæ sunt à dimensionibus sumptæ.

Vlceris simplicis differentiæ extrinsecus accedentes, & non à substantia rei, hoc est, à natura ipsius vlceris acceptæ, sumuntur.

Quæ à generationis modo, & ratione sumuntur differentiæ, magis ad uulnus pertinent quã ad ulcus.

A tempore.

A parte affecta.

A situ, seu loco in parte affecta.

Vlceris differentiæ à tempore.

Vlcus recens.

Vlcus inueteratum.

Vlceris differentiæ à parte affecta.

Similari.

Organica.

Vlceris differentiæ à parte similari affecta.

Vlcus in cute.

Vlcus in carne.

Vlcus in arteria.

Vlcus in uena, &c.

Vlceris differentiæ à parte organica affecta.

Vlcus auris.

Vlcus narium.

Vlcus oculorum.

Vlcus oris.

Vlcus faucium.
Vlcus pulmonum, &c.

Vlceris differentiæ à situ in parte affecta.

Vlcus in conspectu.
Vlcus sub cute conditum, & non apparens.
Vlcus in principio, in fine uel medio musculi.
Vlcus in supernis partibus.
Vlcus in infernis partibus.
Vlcus secundum longitudinem.
Vlcus secundum latitudinem.
Vlcus secundum transuersum.

2. *Vlceris compositi differentiæ sumuntur à complexu ipsius.*

Cum symptomate.
Cum morbo.
Cum sua causa.
Cum sua causa, & morbo.
Cum sua causa, morbo & parte affecta.

Non sunt propriæ differentiæ, sed uerius cõplicati affectus.

Vlceris differentiæ à complexu cum symptomate.

Vlcus crucians.
Vlcus dolore uacans.
Vlcus purum.
Vlcus sordidum.
Vlcus saniosum.
Vlcus cruentum.

Vlceris differentiæ à complexu cum morbo.

Vlcus dyscratum, id est, cum intemperie.
Vlcus phlegmonosum.
Vlcus erysipelatosum.
Vlcus gangrænosum.
Vlcus cancerosum.
Vlcus putridum.
Vlcus cauum.
Vlcus supercrescens.
Vlcus phagedænicum.

Vlceris complexus cum sua causa.

Vlcus spontaneum.
Vlcus ab animali uenenoso.
Vlcus à simiæ morsu.
Vlcus ab hominis morsu, &c.

Vlceris complexus cum sua causa, & morbo.

Vlcus cacochymum, id est, uitioso succo obsessum.
Vlcus cacoëthes, id est, malignum.
Vlcus rheumaticum, id est, fluxione uexatum.
Vlcus arrosum.
Vlcus sinuosum.
Vlcus ab atra bile.

Vlceris differentiæ à complexu cum sua causa, morbo, & parte affecta.

Erosio.
Caries.
Esthiomenus.
Sphacelus.
Dysenteria.

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM IOANNIS TAGAVLTII Doctoris Medici, de ulceribus in uniuersum:

LIBER TERTIVS.

Quid sit vlcus vulgò apud chirurgos, & eius definitionis interpretatio. Cap. I.

DIXIMVS LIBRO SVPERIORE DE CRVentis uulneribus, seu de ea continui solutione, quæ in carnosa parte ex uulnerãdo recens facta est, ac relicta. Nunc transeundum ad id unionis etiamnum in carnosa ac molli substantia factum diuortium, quod nec recens est, nec cruentum: sed iam inueteratum, & in quo una uel plures consistunt dispositiones, quæ unionem uel consolidationem remorantur, atque impediunt: ex quibus saniosa & purulenta quædam colluuies putredoq; excitatur. Vocant autem uulgares medici & chirurgi tale unionis diuortium, seu continui solutionem, communiter ulcus. Quanquam uulnus & ulcus ferè passim apud probatos authores pro re eadem sumantur: nempe pro dissolutione unionis in parte carnosa. Quæ siue recens sit, siue antiqua (quatenus saltem solutio tantum unitatis est) eandem sanationem (ut Galenus ait) semper desyderat. Cuius utiq; propositus finis unus est, nempe unitio, uel agglutinatio, uel coitio, uel continuatio, quę eadem sunt. Itaque discrimen quòd à tempore sumitur, nihil planè proprium indicat Galeno. Nam recens (inquit) uetús ue ulcus nihil indicat. Quanquam indicare uidetur nonnullis, sed hi seipsos fallunt. Non ab re tamen factum putauimus, si recentium ac uulgarium medicæ ac chirurgicæ familiæ scriptorum morem iam ab omnibus receptum sequuti, discrimen inter uulnus (quam & plagam uocant) & ulcus posuerimus. Vlcus quidem cum ipsis appellantes continui solutionem in substantia carnosa & molli, in qua una uel plures consistunt dispositiones, unionem seu agglutinationem fieri impedientes, ex quibus sanies & purulenta quædam colluuies ac putrilago excitatur. Apud interpretem autem Auicennę, ulcus ita breuiter definitur: Solutio continuitatis in carne, quando iam continet saniem & pus, nominatur ulcus. Cæterùm in hac ulceris definitione, solutio continuitatis, locum generis obtinet, cuius species libro superiore de uulneribus abundè recensuimus. Reliquæ uerò definitionis particulæ pro differentia appositæ sunt. In substantia quidem carnosa, siue in carnosis & mollibus particulis ad discrimen corruptionis ossium, quæ propriè ulcus non est, sed caries & corruptela, quæ teredων Græcè dicitur. Quæ autem subnectuntur, ad differentiam uulnerum addita sunt. Vulnus enim recens & cruentum, quatenus saltem uulnus est, & quantum nominis ratio indicat, solutio est continui, simplex ac per se consistens, hoc est, nulli alteri affectui, aut præcedenti, aut sequenti coniuncta, qui eius curationem, nempe agglutinationem (quam solùm desyderat) remoretur & impediat. Vlceris uerò nomine communiter in chirurgia eam unionis seu continui dissolutionem statim inaudimus, quę non simplex sit ut uulnus: sed quę alijs dispositionibus, eius curationem impedientibus, seorsumq; ac per se nonnunquam consistere ualentibus, complexa semper atq; annexa reperiatur, ut in differentiarum enumeratione clarius innotescet. Quò fit, ut uulnus generaliter, si ad ulcus conferatur, simplicis ac minimè compositi affectus rationem obtineat: ulcus uerò (quo de hîc agimus) compositus semper affectus intelligatur. Non imus tamen inficias, quin & uulnera proprijs quibusdam dispo-

Vlcus quid uocetur chirurgis uulgarib.

Vulneris seu ulceris finis.

Vlceris definitio.

Vlcus quid Auicennæ.

Definitionis ulceris examinatio.

Vlceris nomine quid intelligatur in chirurgia.

Vlcus quo à uulnere differat.

tionibus quæ necessario illis accidunt, complicari posint: ut uerbi gratia, magnitudini & paruitati, rectitudini & obliquitati, ęqualitati & inæqualitati, profunditati & residentiæ in summo, & ita de alijs quæ uulnerũ discrimina siue differentias constituunt: generalem tamen uulnerum, quatenus uulnera sunt, curationem parum aut nihil euariant, ut suprà in tractatu de uulneribus diximus. Itaque uulnus magnum & paruũ, rectum & obliquum, æquale & inæquale, in summo residens & in profundo penetrans, longum item & breue, recens & inueteratum, ueræ ac propriæ sunt simplicis soliusq; uulneris, & cui nullus alius adiunctus sit affectus, differentiæ: sicut etiam & ulceris, quod solum consistit, ut in sequenti capite dicemus. Porrò in definitione ulceris ex Auicenna superius adducta, per saniem & putredinem, sordities, squammæ & crustæ (quas Græci eschäras uocant) etiam inaudiuntur, quæ in ipsis ulceribus contingere possunt. Itaq; Auicenna, & qui eum sequuti sunt, uulnus & plagam uocant, ubi nondum est pus: ulcus uerò, ubi iam pus adest. In qua sentẽtia fuisse quoq; uidetur Cor. Cels. Latinus ferè Hippocr. lib. 5. suæ medicinæ, ubi recentẽ & cruentã adhuc plagam uulnus appellat: ulcus uerò, cũ iam uetustas occupauit siue extrinsecus quidem per uulnera inciderit, siue intrinsecus corrupta aliqua corporũ parte nascatur. Quid autem sit sanies, quid pus, quid sordes, postea dicetur.

Vulneris atq; ulceris ꝓpriæ differentiæ.

De differentijs vlcerum, & à quibus sumantur. Cap. II.

VLCERVM differentiæ sumuntur quibusdam à tribus potißimum: nempe à causis ea excitantibus membris & accidentibus, seu dispositionibus cum eis cõplicatis. Alij uerò breuitati studẽtes eas à duobus duntaxat desumũt, utpote à causis & symptωmatis, atq; etiã affectibus ipsis, quibus cõplicantur: ea quidẽ quæ à membris siue laborantibus particulis sumuntur discrimina, omnino prætereuntes: quippe quæ ad particularẽ, non autẽ ad uniuersalem de ulceribus tractationẽ pertineant. Adde quòd & in tractatu de fistula, id est, sinu qui occalluit, de ijs obiter agetur. Dicemus tamen hîc & de ijs nõnihil. Differentiæ quæ à causis sumuntur, saltem communiores, & magis propriæ, hæ communiter solent à chirurgis aßignari: ulcus uirulentũ & corrosiuum, siue comedens: ulcus sordidum, rhyparon Græci uocant: & putridum siue putrefactum, quod Gręci sepedona appellant: ulcus cauernosum & profundum, ulcus fistulosum, ulcus cancerosum. Differentiæ aũt quæ ab accidentibus, siue symptωmatis & affectibus, quibus ipsa ulcera complicantur, ferè cõmunes atq; æquiuocæ sunt, & ipsis uulneribus. Primò tamẽ & magis propriè (ut recentibus placet chirurgis) de ulceribus, quàm de uulneribus dicuntur. Hę autem sunt: ulcus cum intemperie, quod Græcè dyscratum uocant: ulcus cruciãs, siue dolorosum: ulcus cum tumore aliquo præter naturam, quod apostematosum nominant: ulcus contusum: ulcus supercrescens cum carne molli & superflua, ὑπερσαρκὸν Græci appellant, Auicennæ interpres carnẽ additã super uulnera: ulcus durum simul & tenebrosum: ulcus cancerosum & gangrænosum, ulcus cauum, ulcus cariosum, id est, cum osse corrupto: ulcus cũ uaricibus, ulcus cacoëthes, id est, malignũ & ægrè sanabile, atq; id genus alia. Cæterùm multæ ex suprà cõmemoratis differentijs, ueræ ulcerum differẽtiæ nõ censentur Galeno, sed aliorum affectuum cum ulcere complexiones, cuiusmodi sunt ulcus cancerosum, gangrænosum, supercrescens, putrefactũ, cauum, & cum tumore aliquo, ut ulcus phlegmonôdes, erysipelatôdes. Putredo nanq;, gangræna, phlegmone, erysipelas, cancer & reliqua id genus, ex morborum sunt genere: nempe affectus præter naturam, actionem uitiantes, qui seorsum ac per se consistere possunt. Quod enim consistere seorsum, & per se potest, id nullius unquam (inquit Galenus) alterius fuerit differentia. Esto igitur hoc tibi ueluti præceptio ac regula,

Vlcerum differentiæ unde sumantur.

Vlcerum differentię à causis.

Differentia ulcerum ab affectibus quibus cõplicantur.

Affectus cũ ulcere cõplicati.

gula, qua discernere liceat, differentiá ne alicuius affectus aliquid sit, an alterius affectus complexum. Sed & alio rursus modo ulcus crucians siue dolorosum, & ulcus sordidum, ceu quædam ulceris differentiæ dicuntur, cum tamen ueræ aut propriæ differentiæ non sint, sed complexus potius symptωmatis cum ulcere. Dolor nanq; & sordes ex symptωmatum sunt genere. Pari modo & cum dicitur cacochymon ulcus, id est, uitioso succo obsessum, aut fluxione uexatum, quod rheumaticum Græcè Galeno dicitur, aut arrosum, id est, quod exeditur causa cum affectu copulatur. Talia igitur multa pro differẽtijs ulcerum chirurgis & medicis uulgaribus usurpantur, quæ reuera differentiæ nó sunt, saltẽ apud Galenũ: sed alterius dispositionis cõplicationes seu affectus compositi. Simplicis igitur soliusq; ulceris differentiæ ueræ ac propriæ, ab ipsa ulceris natura sumuntur. Vlcus aũt simplex hîc cum Galeno appellamus, quod solum consistit, id est, cui nec ullus affectus alius, nec symptωma ullũ coniungitur. Simplex igitur nó erit, si quæ exulcerata est particula uel fluxiõe uexetur, uel malo succo uitiosa sit, uel omnino extra naturalem temperiẽ fuerit, uel ulla cauitas adsit, uel si aliqua cutis amissio cõtigerit. Itaq; differentiæ quæ ab ipsa ulceris natura sumũtur, uel maximè propriæ sunt, & à substantia rei acceptæ, uel extrinsecus accedentes. A substantia rei capiuntur, quæ à figura & à diuisionis magnitudine seu quantitate ac dimensione, siue spatio ducuntur. A figura ut ulcus rectum, ulcus obliquum, ulcus circulare siue rotundũ, ulcus retortũ, ulcus uncum. A diuisionis magnitudine siue quãtitate, ut ulcus magnũ, ulcus paruum. Ex dimensionibus siue spatijs, ut ulcus longum, ulcus breue, ulcus latum, ulcus angustum, ulcus sublime siue superficiale, id est, in summo residens: ulcus profundũ, ulcus æquale, ulcus inæquale. Extrinsecus uerò accedentes ulcerum differentiæ sumuntur à tempore, & à generationis ratione: item ex eo quod totũ ulcus párs ue ulceris conspectum fugit, uel conspiciendum se præbet, hoc est, à situ in parte affecta. A tempore quidem, ut ulcus recens, ulcus inueteratum. Ex generationis ratione, ut ulcus incisum, ulcus diruptũ, ulcus partim incisum, partim diruptum. A situ in parte affecta, ut ulcus in conspectu siue euidenter apparẽs, ulcus intus conditum siue non apparens, idq; in toto uel in parte: item ulcus in principio musculi, ulcus in fine musculi, ulcus in medio musculi. Cæterùm quæ ex loco affecto sumuntur ulcerum differentiæ (si tamen differentiæ censendæ sunt) non utique, ut Galenus inquit, à propria ipsorum natura, ut præcedentes desumuntur. Loci autem in quibus consistunt ulcera, sunt partes similares & organicæ. Igitur si à locis in quibus est ulcus, differentias censeas, hoc modo fiet diuisio, ulceris à loco affecto ulcus in parte similari, ulcus in parte organica siue instrumẽtaria. Rursus ulceris differentias à parte similari affecta, hoc pacto diuides: ulcus in uena, ulcus in arteria, ulcus in cute, ulcus in musculo. Censetur enim musculus & pars similaris, saltem ad sensum. Differentiæ uerò à parte organica affecta eiusmodi sunt, ulcus auris, ulcus in faucibus, ulcus in aspera arteria, ulcus pulmonis, ulcus pectoris, ulcus in pene, ulcus in sede, & sic discurrendo per singulas corporis partes, quas instrumentarias uocamus. Atq; hæc cõplexa & absoluta est simplicis soliusq; ulceris, & cui nullus alius adiunctus sit affectus, in suas differẽtias diuisio, quæ à propria ipsius natura sumitur. Quòd si affectus aliquis seu dispositio, quæ seorsum (ut diximus) & per se consistere posit, ut phlegmone, gangræna, putredo, ulceri adiungatur, ab eo (ut suprà diximus) sumi non possunt ulceris differentiæ, saltem uerè & propriè dictæ. Verumenimuerò quoniã ab ipso etiam Galeno locis sexcentis dictũ est, non oportere de nominibus contendere, si quis putrescens ulcus, & quod exeditur, & quod gangræna, & quod erysipelate affligitur, & cancerosum, & sinuosum, & cariosum, & cacoëthes, & dolens, & indolens, atque id genus alia, ulcerum differentias nominauerit, non erit cum eo contendendum, modò rectam illis curationem adhibeat. Voca-

Vlceris complexus cum symptomate.

Vlceris cõplexus cũ sua causa & morbo.

Veræ ac propriæ ulcerum differentiæ unde sumantur.

Vlcerum differẽtiæ maxime propriæ.

Figura.

Quantitas.

Dimensio.

Vlcerum differentiæ extrinsecus accedentes.

Tempus.

Modus & ratio generationis.

Situs.

Locus affect^{9}.

Nõ esse de nominibus contendendum.

bunturq; ulcerum differentiæ, sumptæ ab eo cum quo complicantur. Nempe differentiæ à complexu cum morbo, differentiæ à complexu cum symptomate, differentiæ à complexu cum sua causa, & si quæ sint aliæ.

De causis vlcerum. *Cap. III.*

VLCERVM causas in uniuersum geminas tantum chirurgorum posteritas statuit, nempe antecedentes seu præcedentes, quæ Græcis προηγούμεναι dicuntur: & continentes siue coniunctas, quæ συνεκτικὰς Græcè appellãtur. Procatarcticas nanq; hoc est prægressas & euidẽtes, seu primitiuas illis minimè tribuunt. Quippe quæ dum carnẽ incidunt, disrumpunt aut laniant, aut quouis alio modo continui solutionẽ in ea efficiunt, nequaquam primo statim occursu saniẽ aut pus, aut sorditiem (quæ necessariò ulcera comitari arbitrantur) creare aut excitare possunt. Quanquã consequio quodam id præstare ualeant, nempe corporeas atq; antecedentes causas cómouendo. Itaq; ulcerum antecedentes causæ sunt, cacochymia, id est succorum uitium, cum scilicet sola qualitate peccant humores, non etiam quantitate, atque eorundem prauorum succorum, siue humorum in corpore existentium nimis exuperans copia, qui corporis ipsius particulas arrodere, & tandem corrumpere possint. Porrò eiusmodi succorum prauitas, aut ex deprauata uictus ratione generatur, aut totius corporis uel alicuius notæ membri, ut hepatis aut lienis uitio contingit, uti plerisque locis Galenus nobis testatum reliquit. Causæ uerò continentes, siue coniunctæ ulcerum dicuntur intemperies illæ, quas malitias complexionum uocant, in uulneratas particulas ex causis προηγουμέναις siue antecedentibus modò dictis, uel etiam ex ipsis uulneribus aut abscessibus, aliís ue præter naturam tumoribus (sed malignis præsertim) ruptis & apertis excitatæ. Quemadmodum enim ex herpetæ, tum miliari, qui Græcis cenchrias dicitur: tum etiam esthiomeno, id est, exedente, qui ex bile fit crassiore & acriore, ulcus corrosiuum siue erodens generatur: ita ex anthrace seu carbunculo præsertim uenenoso (quod ulcus est escharosum) rhyparum, id est, sordidum, & ex abscessibus profundum & concauum, siue cauernosum procreatur. Itaq; tres hi ægrè sanabilium, rebelliumq; ulcerum modi uidentur. Primus, qui ex intemperie subiectæ carnis prouenit. Secundus, qui ex uitio confluentis fit sanguinis. Et tertius qui ex mensura seu copia, uel quantitate confluentis nascitur, ut libro quarto methodi medendi Galenus annotauit. Qui & aliter ibidem diuisionem posse fieri tradit: nempe ægrè sanabilium rebelliumq; ulcerum, alia propter ulceratæ carnis intemperiem, alia ob confluentem humorem talia fieri. Tum intemperiem rursus ipsam bifariam diduci, cum aliâs in qualitate solà naturæ modum egressa subdita caro sit, aliâs etiam cum accessorio quopiam tumore. Iam ipsum confluxum bipartitò etiam scindi: nempe in confluentis succi, tum qualitatem, tum quantitatem. Quatuor igitur erunt in uniuersum contumacium, & ægrè sanabilium ulcerum modi: nempe sola subiectæ carnis intemperies, quam & dyscrasiam uocant: intemperies cum accessorio tumore, humor influens, aut uitiosus, aut multus. Humor nanque qui copiosior in partem ulcere laborantem influit (tametsi uitiosus non sit) sanationem ulceris (quòd in eo excrementa creet) moratur, atque in longum tempus protrahit. Cęterùm quintum modum adiecisse uidetur Galenus in commentario huius aphorismi Hippocratis: Vlcera quæcunque annua sunt, &c. nempe passionem ossis corrupti in loco ulcerato. Vbi enim caro quæ ossi superiacet patienti, adhibitis (ut oportebat) idoneis medicamentis exiccata, contraxerit cicatricẽ, statim quidẽ integra sanitas restituta uidetur. Rursus uerò paulatim aliqua influẽte sanie ex osse corrupto, in parte penitiore iterum aduenit inflammatio, & puris generatio consequitur, à quo cicatrix

Vlcerum causæ antecedentes.

CAVSAE ulcerum continentes.

3. modi ægrè sanabilium ulcerum. 1. 2. 3.

Hippocrates.

cicatrix eroditur, caro uerò exulceratur. Subdit autem Galenus loco nuper ex quarto libro Therapeutices methodi citato, interim dictorum affectuum siue dispositionum, aut aliquos, aut etiam pariter omnes misceri, atque ita multas ac diuersas ulcerum differentias iam suprà commemoratas enasci. Porrò tradenda est medendi methodus, non omnium simul, sed cuiusque seorsum, quod in sequentibus faciemus, à simplicioribus quidem exordium sumentes, ut eorum curatione tradita, compositorum sanationis methodus facilius ac melius intelligatur. Cæterùm quoniam passim cum de ulceribus tractamus, uoces hæ, sanies, pus, uirus, sordes & id genus alia, nobis occurrunt, non ab re factum putabimus, si hoc loco quid apud chirurgos & medicos significent, quoque inter se conueniant & dissideant, paucis aperiamus. Sanies propriè Latinis is tenuis humor est, qui Græcis ἰχὼρ dicitur, qualis exit ex uulnere nec recenti, nec iam sanescenti, sed inter utrunque tempus. Quibusdam ichωr sanguinis sanies interpretatur. Saniei duæ sunt species apud Celsum, Græcis distinctæ nominibus, quarum una ἰχὼρ, altera μελικηρία nominatur. Ichωr tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit, maximéque ubi neruo læso inflammatio sequuta est. Meliceria crassior & glutinosior, subalbida, mellíque albo subsimilis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maximè ex genibus profluit. Apud recentiores autem, & plebeïos istos medicos ac chirurgos (quibus nusquam ferè ullius uocis proprietas, & quæ rei naturæ conueniens sit, seruatur) sanies communiter pro eo quod Latini appositè pus uocant, usurpatur. Genus tamen interdum saniem etiam faciunt ad sordem, uirus seu uirulentiam, purulentam colluuiem, quam Græci πύον, Romani pus uocant. Nomine enim saniei, latius sumpto uocabulo, omnem humiditatem præter naturam alteratam intelligunt. Itaque si tenuis sit humor, qui exit ab ulcere, uirus seu uirulentia: si crassior, sordes: si uerò mediocris, generis appellatione, illis sanies nuncupatur. Et hæc quidē in ulceribus (ut aiunt) copiosa, in cauis uulneribus pauca reperitur. Est igitur sanies propriè uulgaribus medicis & chirurgis idem, quod pus Latinis, & πύος Græcis: Celso uerò genus est, duas sub se (ut modò diximus) species continens, Græcis distinctas nominibus, quarum una ἰχὼρ, altera μελικηρία dicitur. At Latinis Galeni interpretibus, ubi passim Græcè ἰχὼρ scribitur, sanies uertitur. Cæterùm quod πύον Græcis, & Latinis pus propriè nominatur, ex sanguine uel carne contusa ortum habet. In eius autem generatione, semimala quædam, ut quisquam dixerit, fit transmutatio siue alteratio. Etenim cum tres in animalium corpore fiant alterationes, ut libro quinto simplicium Galenus docuit, una planè secundum naturam est, cum uidelicet cibus in uentre coquitur, aut in uisceribus & uasis, qui inibi generatur succus, unde rursum pars unaquæque nutriatur. Altera contrà planè præter naturam, nempe in putrescentibus omnibus. Atque hæ quodammodo inuicem sibi contrariæ sunt. Tertia ex utraque mista, & media est, partim secundum naturam existens, partim præter naturam.

Sanies quid.

Saniei species duæ Celso.

In aliquib. exēplaribus non ἰχὼρ legitur, sed ὕδρωψ.

Meliceria.

Sanies uulgo, pro pure male usurpatur.

Virus.
Sordes.
Sanies.

ἰχὼρ.

Puris generatio.

Itaque transmutatio seu alteratio, quæ pus generat, medium inter optimā (quæ nutritio est partium animalis) & simpliciter malā (quæ cum putrefactione fit olida) locum obtinet. Neque enim à solo calore præter naturā, neque à solo calore in genito, & secundum naturam, planè uincente, fit suppuratio seu puris generatio, sed mistus quodammodo ex utrisque est calor inflammationis, quę dum ad suppurationem connectitur, dolores, extenta simul ac calefacta præter naturā inflammata particula: & febres principio, id est, corde concalefacto, excitantur. Atque hæc duo quidem contingunt ex quadam ueluti ebullitione atque exustione sanguinis, qui ubi ex toto exustus fuerit, residuum eius fit pus, quemadmodum & lignorum exustione cinis, ut Galenus testatum reliquit in commentario huius aphorismi Hippocratis: Dū pus conficitur, &c. Ex ijs igitē manifestū

euadit, quid sit pus, quomodo generetur, quæ sit eius causa efficiens & materia. Nunc quid sit uirus seu uirulentia, & sordes apud chirurgos, paucis aperiamus.

Virus.

Virus ergo illis seu uirulentia est superfluitas subtilis, ex abundantia humorum aquosorũ generata. Quæ (inquit Guido) duplex est, calida & frigida, serosa & rubicunda.

Sordes.

Sordes autem eidem, est superfluitas quædam crassior, ex humoribus crassiorem substantiam habentibus procreata, quę quidem est triplex: quędam enim (inquit) est spissa, inæqualis, coagulata & alba: quædam uerò nigra, & alia uelut fex, cinericea.

Sanies siue uirus quid.

Porrò quod illi uirus appellant, Galeno Græcè ἰχώρ, Latinis sanies dicitur. Est autem sanies siue uirus (ut uerbo uno dicatur) tenuius illud excrementum in ulceribus, quod ea humida reddit: sicuti sordes crassum, quod ulcus rhyparon, id est, sordidum efficit.

Lib. 3. metho.

Quemadmodum enim (ut Galenus inquit) omnem qualitatis alimenti mutationem, alterum crassius, alterum tenuius excrementum sequitur, ita & in ulceribus, præsertim cauis, duplex excrementum prouenire solet: nempe tenuius, quod Latinè sanies, Græcè ἰχὼρ appellatur, & crassius quod sordes dicitur. Ac ex tenui quidem excremento ulcus humidum redditur, ex crasso sordidũ. Quò fit, ut ulcus ipsum duplicibus egeat medicamentis, utique ut humidum est, siccantibus: ut sordidum ijs quæ expurgant. Sed hæc alterius sunt contemplationis.

Pus mediũ est inter saniem & sorditiem. Boni ac mali puris notæ.

Cæterùm mediam quodammodo substantiam sortitur pus, inter tenuem & crassam, si saltem laudabile atque optimum est. Optimum autem est (ut scribit Hippocrates) si album, leue, æquale ac quàm minimè fœtidum sit. At illud malum est Celso, quod multum tenue dilutumq; apparet, magisq; si ab initio tale est: itemq; si colore sero simile, si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Præter hæc si malè olet.

Pus. ἐλαιώδες.

Porrò genus quoddam puris est apud eundem Cornelium Celsum, Græca dictione ἐλαιώδες appellatum, quod in magnis (inquit) ulceribus sanescentibus apparet, tenue, subalbidum, quasi unctum, colore atque pinguitudine oleo albo non dissimile.

Malæ saniei notæ.

Sanies autem mala est, multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & iunctam ei cutem erodit. Melior non multa, modicè crassa, subrubicunda, aut subalbida. Itaque spes sanationis in his ulceribus maior est, ex quibus melioris generis quæque prædictorum proueniunt. Sicuti & eius uulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Eam ob rem, bonitatis atque malitiæ notæ, in horum singulis diligenter à chirurgo perpendendæ sunt, ut & deprehendere & pronunciare posit, quæ ulcera insanabilia sint, qúæ ue facilẽ aut difficilem curationem habeant. Quæ res non parui sanè est momenti, ut chirurgus ipse, & se alijs admirabilem præstet, & calumniam deuitet. Atq; hæc de pure, sanie ac sorde dicta sufficiant. Nunc autem dicendorum ordo postulat, ut ulcerum signa, ac etiam iudicia subijciamus.

Notæ siue signa, quibus vlcerum differentiæ dignoscuntur, ex eorum definitionibus petita. Cap. IIII.

VLCERIS cuiusq; suæ sunt propriæ notæ, quibus unũ ab altero distinguitur. Hæ autẽ ex singulorũ definitionibus petendæ sunt. Quocirca præcipuarum suprà memoratarum differentiarũ breuissimas definitiones hìc obiter recensere operæpretiũ esse duximus. Quod dum facimus, non tam uerba, quàm rem ipsam lectorẽ spectare uolumus. Maluimus enim communibus, & ab omnibus chirurgiæ professoribus iamdudum receptis uti definitionibus, licet aliquando rudibus, plebeis, & non ita elegantib. quã rei per se satis obscuræ, uerborũ lenocinijs, & tersiore stylo tenebras offundere: crassam tamen illã & supinam barbariem, quantum nobis licuit, ubiq; deuitauimus.

Vlcus uirulentum.

Ergo ut semel dicamus, ulcus uirulentũ est, in quo uir⁹, hoc est, tenue quoddã,

quoddam ac liquidū excrementū, quod saniem propriè Latinis appellari diximus, citra erosionem abundat. Alio nomine saniosum dicitur. Vlcus quod sua malignitate siue malitia, parti quam iam occupauit, erodendo atq; interdum escharam (quã acris mordaxq; succus ad ipsum confluens excitat) gignendo maius atq; amplius indies efficitur, corrosiuum siue arrodens nominatur. Quòd si eius malitia adeò crescat, ut non modò ulceratas atq; corruptas carnes, sed etiã sanas absumat depopuleturq;, ulcus iam depascens appellabitur. Græci omnes medici νομὴν hunc affectum, Galeno etiam teste nominant, propterea quod per gere pascendo id uitium ab ægris particulis ad eas, quæ integræ sint, soleat, atq; harum semper aliquid ægris adijcere. Cuius species est phagedæna, ambulatiuum ulcus appellant, quod huc atque illuc serpendo, cutim ac subiectam carnem, sed extimam tantùm ac superficialem depascitur, ac rodit. Nunquam eñ eiusmodi ulcus in penitiora penetrat: quò fit, ut ulcus in summo residens, minimè autem profundum, dici meritò debeat. Vlcus sordidū est Galeno, quod crassiore illo, ac uiscoso scatet recremento, quod sordem appellauimus, Græci rhyparon uocant. Recentiores uerò aliter definiunt, nempe quòd crustas aliquas habet crassas, seu (ut loquūtur) grossas, aut carnem aliquam mollem, crassam & superfluam. Vlcus putre siue putridū dicitur, ex quo uapor aliquis graueolens, seu (ut aiunt) fimus quidem fœtidus & cadauerosus expirat atq; attollitur, persimilis illi qui à putrescētibus ac corruptis iam carnibus effertur: habetq; semper annexam sibi sorditiem, atq; extraneam caliditatem cum humiditate superflua, & plerunq; febrem. Hoc à sordido differre uolunt sola malitiæ ac fraudulentiæ intentione. Cauernosum ulcus appellant, cuius orificium strictum est atq; angustum: profunditas uerò latior, & sensum effugiens siue occulta, multosq; anfractus habet & cuniculos siue uias, hinc inde discurrentes, citra tamen callositatem & duritiem. Sunt qui & apposito nomine cuniculosum ipsum appellant. Fistulosum ulcus à nuper descripto cuniculo seu cauernoso ulcere non differt, nisi quòd meatus illos anfractuosos & sinuosos, callosos habet & duros. Vlcus cancerosum est uisu horrendum, fœtidum, labra habens dura, crassa, tumida atque inuersa: colore inter rubrum & nigrum medio, utpote fusco aut liuido: adhæc circa locum ulceratum uenæ quædam liuidę apparent, exaltatę & turgidę, crasso & nigriore sanguine plenæ. Vlcus dyscraton, siue ut uulgò dicūt, dyscrasiatū, est in quo quædam δυσκρασία, id est, intemperies seu mala quædam qualitas præter naturam dominatur, ut caliditas immoderata, uel frigiditas aut humiditas, uel siccitas, aut plures ex illis simul. Nominatur autē propriè nobis ulcus cum intemperie. Vlcus crucians siue dolorosum appellatur, quod laborantem atrociter molestat, seu (ut ait Guido à Cauliaco) in quo sensibilitas rei contrarię reperitur, Gręcè ἕλκος ὀδυνηρὸν dici potest. Vlcus rheumaticum Galeno dicitur, quod aliunde fluentes humores uetant sanescere. Verminosum ulcus appellatur, quod uermibus scatet, scolecôdes à Græcis dicitur: horum autem uermium opifex est putredo. Vlcera cacoëthe Galeno & Græcis omnibus medicis dicuntur, quæ omnibus ritè decenterq; factis, sanari tamen non possunt, quod scilicet in particula laborante siue ulcerata, malignitas quædam adsit cæca, & nobis occulta, ea sanari prohibens. Nos eiusmodi ulcera, maligna, contumacia, rebelliáue atq; ægrè sanabilia dicimus. Varicosum ulcus nominatur, quãdo in partibus eo superioribus uenæ quædam eminentes ac turgidæ, crasso sanguine, aut uitioso aliquo succo oppletæ apparēt (uarices uocant) quæ ipsi ulceri fluxionem suppeditant, atq; ita sanescere ipsum uetant. Apostematosum ulcus nuncupant, in quo tumor aliquis præter naturam est, ab humore quopiam procreatus, ut phlegmone aut erysipelas. Cætera satis ex præcedentibus innotescunt.

Vlcus corrosiuum siue arrodens.

Vlcus depascens.

Nome.

Phagedæna.

Vlcus sordidū

Lanfrancus sic definit.

Vlcus putridum.

Vlcus cauernosum.

Vlcus cuniculosum.

Vlcus fistulosum.

Vlcus cancerosum.

Vlcus δυσκρατον id est, intemperatum.

Vlcus cruciãs.

ἕλκος ὀδυνηρόν.

Vlc9 rheumaticū. Vlcus uerminosum. Vlcus cacoëthes.

Varicosum ulcus.

Vlcus apostematosum.

Vlcerum prognostica, siue iudicia. Cap. V.

Aph. 45. lib. 6. Vlcera annua, & diuturna.

VLCERA (inquit Hippocrates) quæcunq; annua sunt, aut etiã diuturniora, os abscedere est necessariũ, & cicatrices cauas fieri. Quæcunq; ulcera (ut Galenus ait in cõmentario huius aphorismi) longo tempore manent, uel cicatrice nullo modo aduenięte, uel si facta sit, rursus resoluta (nihil uidelicet medicis in curatione delinquętibus) cacoëthiã, hoc est, malignitatẽ quandam ostendunt, difficulterq; ad sanitatẽ perducuntur. Id aũt accidit uel propter influxum uitiosorũ humorum, uel propter dispositionem in membro ex humoribus in id confluentibus, processu temporis contra-ctam, uel ob aliquẽ uitiati ac corrupti inibi ossis affectũ. Vlcus omne (ut scribit Auicenna) quod posteaquam carne impletum est, & cicatrix illi induci debet, subitò renouatur, periculum est, ne in fistulam degeneret. Eidem mala ulcera iudicantur dura, & quæ ad uirorem aut nigritiem uergunt. Eiusmodi enim color natiui particulæ ulceratæ caloris extinctionem insinuat. Vlcera (ut idem Arabs ait) frigida albedine & mollitie dignoscuntur, & præsertim si calidis iuuentur. Calida uerò ad ruborem declinant, & frigidis gaudent, sed & tactu etiam discernuntur. Itaque horum utraque agnosces, partim colore, partim tactu, partim (ut Galenus inquit) laborantis sensu. Quippe aliâs ustionem sentire se fatentur, aliâs manifestum frigus in particula: gaudentq; uel frigidis medicamentis uel calidis, & alijs quidem rubor leuis insidet, alijs color magis albicat. Siccis quoque atque humidis ulceribus suæ sunt propriæ notæ, quæ tactu maximè deprehenduntur. Hic nanque sensus sicca atq; humida, & quæ eas qualitates consequuntur, duritiem scilicet & mollitiem, asperitatem & lenitatem, experitur. Adhæc si maligna ulcera totius corporis colorem repræsentent, ut uerbi causa, candidum, purpureum aut fuscum, uel citrinum uitium aliquod effatu dignum hepati, atq; insignẽ sanguini ab ipso iecinore procreato, corruptelã inesse significat.

Fen. 4. cap. 1.

Vlcus se renouans.

Vlcera dura, uiridia aut nigra.

Vlcera frigida.

Calida ulcera.

Lib. 4. Ther.

Vlcera totius corporis colorem repręsentantia.

Aliud. Vlcera quæ alijs morbis succedunt, ægrè sanabilia sunt.

Aph. 4. lib. 6. Vlcera circunglabra.

Aliud. Vlcera circunglabra praua sunt, hoc est, cum uideris pilos à circumiacentibus ulceri locis defluere, uel cutẽ squãmulas è summa parte dimittere scito ac iudicato tale ulcus prauum esse. Prauos nanq; humores, seu malignos succos ad partem ulceratã tunc confluere simile ueri est, qui uehementer ulcus erodunt. Itaque eiusmodi maligni succi, neq; radiculas pilorũ omnes abolere queunt, neque exulceratum locum ad cicatricem perduci, ac solidescere patiũtur. Cum autem pili qui prius deciderant, in ijs quæ circiter ulcus sunt sedibus renascuntur, bono indicio esse solent.

Vlc⁹ ante morbum, uel in ipso morbo enascens.

Aliud. Vlcus (ut primo lib. prædictionũ scribit Hippocrates) siue antè extitit, siue in ipso morbo natum est, diligenter obseruari debet. Nam si moriturus æger est, aridum & liuens, aut pallidum ante mortem apparet.

Aliud. Vlcera in quibus post longam saniei, seu uirulentiæ emisionẽ pus laudabile apparere incipit, bonum nobis portendunt. Siquidem & naturæ robur, & materiæ obedientia notatur. Quæ autem sint puris optimi ac laudabilis notæ, in præcedentibus dictum est.

Vlcera in quibus partibus periculosa.

Aliud. Vlcera quæ in extremitatibus musculorũ dorsi, uel tibiarum aut brachiorum sunt, periculo nõ uacant Auicennæ. Valde etiã periculosa eidem censentur, quæ interna membra occupant, aut ad ea usque perueniunt.

Vide Hippoc. apud Galen. lib. 4. Thera.

Aliud. Quibus ulceribus ante absolutã detersionem, sarcotica, id est, carnem producentia medicamenta administrantur, mala ac superflua caro in illis generatur. Quæcunq; uerò probè & opportunè expurgata semper ad siccius promouentur, his caro (inquit Hippocrates) magna ex parte non supercrescit, nisi si contusa sunt.

Vlcera rotunda.

Aliud. Vlcera in orbem circunducta, hoc est, rotunda, pessima (ut de uulneri-

bus

bus dictum est) esse solent, ac tardè magnoq; negotio ad cicatricem perducuntur. Proinde pueros subinde in perniciem trahunt. Itaq; in eis consilium chirurgorum est, ut cauterio figura illa orbicularis aboleatur, & lineæ modo (quantũ saltem fieri poterit) in rectum diducantur.

Artuũ ulcera.

Aliud. Artuũ siue extremarũ partium ulcera, ut pedũ aut manuũ, sæpenumero phlegmonas, aut alios eiusmodi præter naturam tumores in adenosis partibus seu glandulis (quas Græci adenas uocant) accersunt atq; excitant, præsertim uerò ubi corpus plethora laborat. Hæ enim partes, quoniam imbecillæ sunt & raræ, facilè tentantur fluxionibus. Sic igitur fit, ut & propter ulcus quod in manus aut pedis digito sit, eiusmodi glandulæ in inguinibus & alis, tũ intumescant tum phlegmone occupentur, cum defluentem ad ultimos artus sanguinem, aut alios quosuis humores priores acceperint, & exceptos ob eam quam habent laxitatem & raritatẽ retinuerint. Quinetiam in collo & secus aures sæpenumerò glandulæ his quibus in collo, capite, uel aliqua uicina parte ulcus est natũ, intumescunt. Nominant autem (inquit Galenus) ipsos adenas cum sic intumuerint bubones.

Colli & capitis ulcera.

Bubones.

Si auxilia profuerint aut nocuerint.

Aliud. Cum medicamenta ulceribus adhibita conferunt, aut saltem nihil nocent, argumentum est ea ritè ac decenter administrata esse. Cum uerò noxæ aliquid afferunt, & ulcus humidius reddunt aut siccius, calidius aut frigidius, indicium est, ea non esse præsenti morbo idonea. Eruntq; magis desiccantia aut humectantia, calidiora aut frigidiora, prout res postulabit, deinceps admouenda. Quod si ex admotis ulcus etiam mollius redditur, astrictoria statim erunt adijcienda. Cęterùm si ulcus eroditur, & profundius efficitur, sedulò aduertendum est, num id ex acrium succorum uitio, & ulceris malignitate accidat, an ex facultate medicamentorũ (quæ admouentur) plusquam oportet detergentium. Hęc enim ulceratam particulam arrodendo, multam saniem procreant, & ulcus humidius reddunt. Quò fit ut imperitos chirurgos atq; improuidos sæpenumero falli contingat, qui dum putant ulceris cacoethia, id est, malignitate, eiusmodi saniosam colluuiem, seu (ut ipsi loquuntur) uirulentiã atq; superfluam humiditatem prouenire: quæ adhuc efficacius detergunt, properant admouere, atque ita profundius & magis cauum ulcus, imò uerò & calidius, ac etiam interdum phlegmonôdes efficiunt. Hinc erosionis ac mordicationis sensum laborantes persentiscunt. Sed hæc non minus ad curandi rationem pertinere uidentur, quàm ad signa prognostica, de quibus nunc agimus. Porrò inter cætera quæ magis officiunt ulceribus, uentus est (ut Guido à Cauliaco annotauit) meridionalis, atque ambientis humiditas caliditati adiuncta. Hæc enim ulceribus putredinem inuehunt: siquidem quæ putrefiunt omnia, ex calido & humido sic afficiuntur. Hinc fit (inquit) ut tibiarum ulcera Auinione, ægrius ac difficilius multo curentur, quàm Parisijs. Contrà uerò accidit in capitis uulneribus. Cæterùm quemadmodum plurima uulnerum iudicia, ulceribus etiam communia sunt, ita & ulcerum, de quibus modò disserimus, iudicia permulta uulneribus adaptari possunt. Quocirca quæ in iudicijs uulnerum dicta sunt, ulceribus conuenientia, huc reuocanda erunt.

Si ulcus erodatur.

Nota.

Ventus meridionalis officit ulceribus.

De curatione vlcerum in vniuersum. Cap. VI.

Duo spectanda in curatione ulcerum.

IN CVRATIONE ulcerũ duo nobis spectãda proponũtur, nempe ipsius ulceris, qua ulcus est, cõtemplatio, & ulceris cũ sua causa aut symptωmate aliquo, aut alia quouis dispositione cõplicati, aut etiã hanc uel illã particulã occupãtis cõsyderatio. Omne enim ulcus (ut supra diximus) aut solum est, ipsumq; per se (hoc est nullo alio affectu, uel cũ eo simul inuadente, uel ipsum præcedente aut sequente) aut cum alio quopiã uno,

multís ue consistit. Quorum alij non modò statim ab initio ulcus excitarũt, sed etiam nunc maius efficiunt, alij eius sine quo non, ut ad curandi opus, rationem obtinent. Cæterùm ulcus omne, quà ulcus est, unam communem habet curandi indicationem. Siquidẽ (ut Galenus ait) ulceris, quà ulcus est, sanatio, mediocris siccatio est. Hæc autem indicatio communis etiam est uulneribus curandis, quà saltem uulnera sunt, id est plagæ uulnerando acceptæ. Sed hoc discrimen habent, quòd hæc minori, illa (quòd humidiora sint) maiori desiccatione indigent. Verùm enimuerò ulceris, quod cum alio affectu coniunctũ est, cuius uidelicet præcedere curationem oportet, eius curatio, ut ulceris solius non est: sed prior illius affectus, secunda ulceris. Nam siue phlegmone quæpiam, siue erysipelas, siue tumor is qui œdema dicitur, siue nigritia, siue ecchymosis ulceratã carnem obsederit, primùm molienda eius curatio est. Quòd si ualentior aliqua intemperies (quæ imbecillitatis affectæ partis causa esse solet) exulceratæ carni adsit, huic nimirum primo medendum erit. Vbi autem intemperiei affectũ iam sanaueris, exulcerationis posteà affectum sanabis. Ita quoq; & uarices, qui sæpe supra exulceratum locum sunt, prius sanabimus, ut deinde mox ulcus sanemus. Cæterùm nulla harum curationum (inquit Galenus) ipsius est ulceris, sed alterius cuiusquam affectus, qui ulcus uel gignit uel certè fouet. Porrò duplex in eiusmodi cum ulcere complicatis dispositionibus consilium est ipsi Galeno libro quarto methodi medendi: nempe ut uel eiusmodi affectus è corpore prorsus eximas, uel incommodũ quod inferunt, uincas. Verùm hoc (inquit) ubi exiguus planè affectus est, fieri licet: ubi magnus est, duci ad cicatricem ulcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Talium igitur ulcerum quæ sic cum alijs affectibus complexa sunt, quatuor sunt particulares curandi intentiones.

Vlceris sanatio, mediocris siccatio est.

In tollẽdis dispositionibus cũ ulcere complicatis duplex consilium.

Particulares in curandis ulceribus scopi.

1. Prima uitæ rationem, sanandis eiusmodi ulceribus accommodam præscribit.
2. Secunda materiam antecedentem, auertit & intercipit.
3. Tertia symptωmata siue accidentia, & dispositiones quæ cum ulceribus complicantur, corrigit & summouet.
4. Quarta correctis & profligatis ijs dispositionibus, quibus ulcera complicantur, ea more uulnerum concauorum sanorum præcipit.

De primo & secundo scopo.

Cæterùm primam & secundam intentionem assequimur, humores copia aut praua qualitate noxios, quibus laborantis corpus scatet, quiq; in partem ulceratam influunt, tum corrigendo, tum uacuando & auertendo, fluxionemq; ipsam intercipiendo. Porrò auxilia quibus commodè succorum abundantiam, & uitium tollimus, corrigimus atque auertimus, sunt uenæ sectio, purgatio, proba uictus ratio, cauterium, uomitio, & id genus alia. Fluxiones uerò intercipimus ligaturis, perfusionibus, & epithematis: item unguentis ex bolo Armena, atq; alijs refrigerantibus & astringentibus, de quibus in sermone de tumoribus præter naturam abundè dictum est. De ijs autem sic Galenus libro quarto methodi medendi, ubi maligni succi & exulcerantis curationem pertractat, ad uerbum scribit: Aequè uerò & mali succi, qui ad exulceratam partem confluit, ut „ ulcerans quidem est, sanatio eius hîc dicetur. Vt malignus succus est aut copia „ redundans, in proprijs ipsorum locis tractabitur. Cum ergo qui exulceratis par „ tibus influit succus, nec multo plus iusto, nec multo deterior sit, auerti hunc re- „ gerique conueniet, astrictis scilicet, refrigeratisq; ijs particulis, quæ ante exulcera „ tam sunt. Inchoanda quoq; deligatio est, à laborante ipsa particula, deducen- „ daq; uersus sanam, ueluti in fracturis ossium præcepit Hippocrates. Talis enim „ deligatura meatus astringit, per quos materia ad particulas ulceratas influit. „ Sed & quæ ulceribus ipsis admouentur pharmaca, siccent ualentius oportet, „ quàm ea quæ simplici admouentur ulceri. Quòd si sisti compesciq; medicamen „ tis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atq; hæc prius adimenda. Ac si „

Si succus qui influit, nec copiosus sit, nec malignus.

quidem

» quidem ob partis quæ fluxum recipit,imbecillitatē id fiat, huic nimirū meden-
» dum est:fuerit aūt ulceratæ quoq; partis propria quædam curatio. Sin propter
» sanguinis copiā uitiosúm ue succum,uel corporis totius,uel alicuius suprapositarum
» partiū,illa scilicet prius sunt corrigenda. At imbecillitas quidem partis,
» propter quam plus iusto succorum illi influit,omnino ab intemperie prouenit,
» non tamen ab omni.Eoq; fit,ut exulcerata caro nonnunquam intemperata tan
» tum sit,non autem imbecilla,nonnunquam utrunque,& intemperata,& imbe-
» cilla.Quippe imbecillitatis affectæ partis,ualentior intemperies causa est. Quo modo autem curari debeat illa dsycrasia siue intemperies, mox in sequentibus dicemus.Cæterùm qua ratione,quibús ue modis fluxiones, quæ uel à toto corpore,uel à membro quopiam in particulam ulcere laborantem irruunt,intercipere atq; auertere oporteat,suprà in tractatu de tumoribus præter naturā abundè dictum est.Quare ne eadem identidem ubique repetamus ex eo loco,quę ad rem præsentem attinent,requirenda erunt.

Si fluxio fiat ob partis imbecillitatem.

Valentior intemperies causa est imbecillitatis partis.

Tertia intentio,quæ symptωmata & dispositiones quæ cum ulcere cōplicantur,corrigit ac summouet:perficitur prout cuiusq; symptωmatis, & affectus cū ulcere complicati natura requirit ac desyderat.Porrò (si Galenū sequimur) tradenda est medendi methodus,non omnium simul, sed cuiusque seorsum. Itaq; Galenum ipsum imitantes,exordium sumamus ab intemperie, quæ cum ulcere complicatur, corrigenda, de qua ad hunc modum scribit libro de morbis methodo curandis quarto.

Tertius scopus.

Li. 4. met. medendi.

Vlceris dyscrati, id est, cum intemperie iuncti, curatio. Cap. VII.

» CARNIS intemperies si squalens siccaq; uidetur, aqua temperata fo
» uens humectansq; corriges.Quoties autē eo remedio uteris, esto ti-
» bi perfusionis humectationisq; meta,ut cum primum rubescit attol-
» liturq; particulę moles,tum desinas.Quippe si ultrà perfundas quod
» attraxisti,id euocabis.Itaq; nihil profeceris. Quinetiam medicamentorum hu-
» mectandi facultas plenior esto,quàm ut in sana carne præceptum est.Si uerò hu
» midior,quàm pro naturali habitu caro fuerit,contraria ratio ineunda est:ac me
» dicamentorū facultas ad siccius transferenda:aqua uerò nullatenùs admouen-
» da.Imò si lauandum ulcus uidetur,uinū aut posca,aut decoctum austeræ cuius-
» piam herbæ præparandum. Eodem modo & calidiorem quàm par est carnis
» habitum refrigerabis,& frigidiorem calefacies. Agnosces uerò (inquit) horum
» utrunque,partim colore,partim tactu,partim laborantis sensu.Quippe aliâs u-
» stionem sentire se fatentur, aliâs manifestum frigus in particula: gaudentq; uel
» frigidis medicamentis uel calidis.Et alijs quidem rubor leuis insidet,alijs color magis albicat. Breuiter quæcunq; partes ulceratæ per intemperiē aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ cōtraria uiribus sunt, fieri omnino est necesse, calidam utiq; intemperiem (ut dictum est) refrigerando,siccā humectando,frigidam calfaciendo, humidam siccando. Quòd si frigidior humidiorq; locus sit,calfaciendo pariter ac siccando,& in alijs ad eundem modum,uincentem uidelicet qualitatem,contraria semper oppugnans. Atque ubi intemperiei affectum iam sanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum sanabis.Non aliter planè nunc curata intemperie,quàm si citra ulcus incidisset. Quo manifestum fit non esse ulceris,sed intemperiei propriam omnem eiusmodi curationem,quæ tamen ulceris ipsius sanationem omnino præcedere debet. Siquidem fieri non potest,ut in ulcere uel carnis productio, uel sinus impletio, uel agglutinatio,uel cicatricis inductio,rectè unquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat.Hæc autem rectè se habuerit, si (quod reliquis etiam omnibus est commune) proprium temperamentum tueatur. Ergo si exul-

Squalentis ac siccæ intemperiei curatio.

Humidioris intemperiei curatio.

Caloris & frigoris notæ.

Curatio fit per contraria.

Caro rectè se habet, si ꝓprium seruet temperamentum.

cerata caro iusto calidior frigidiór ue effecta fuerit, utique medelam exigit, quæ in tantum calfaciat refrigerét ue, in quantum ipsa à naturali suo habitu recessit. Subiectæ nanque carnis affectus, causæ rationem obtinet ad id quod efficitur. Quippe ex hac (ut Galenus inquit) & per hanc, tum quæ dissident glutinantur, tum quę caua sunt carne implentur. Itaque temperatam esse subiectam carnem, ad ulcera tum glutinanda, tum carne implenda prorsus oportet. Dolor quoque unum est ex symptωmatis, quæ ulcerum curationem remorantur & impediunt. Quocirca si uehemens aliquis dolor ulceratæ parti incidat, protinus hic aut tollendus erit, aut saltem quoad licebit, demulcendus. Dolor enim præsertim uehemens, uires prosternit & fluxionem proritat: proinde & ulceris ipsius curationem prohibet. Itaque tametsi quæ ulceratis particulis ad doloris sedationē admouentur, ulceri aduersentur, quoniam tamen ex doloris uehementia plerunq; imminet laboranti periculum, & propriam ulceris curationem moratur neglecto ad tempus ulcere, dolori tanquam urgentiori primum maximeq; intendendum est. In complicatis nanque affectibus, id ex quo primum maximeq; homini imminet periculum, quodq; magis accelerat & urget, primum curari atque auferri debet. Cæterùm quibus auxilijs dolor mitigari aut sedari posit, in duobus libris superioribus copiose satis dictum est, diceturq; iterū in antidotario.

Vlcus cruciās.

In cōplicatis affectibus urgentiori semper primū succurrendū est.

De vlcere cum tumore particulæ. *Cap. VIII.*

CÆTERVM ad eundem quoque modum, & partium quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ sunt, earum prius sanandus tumor est: fieri enim non potest, ut ulcus tumore manente, ad sanitatem perducatur. Quocirca omni studio laborandū est, ne phlegmone aut quiuis alius tumor in loco ulcerato excitetur: quòd si id prohiberi non posit, remedijs dicatis curari debebit, ulcere tamen interim non neglecto. Quæ autem omnis præter naturam tumoris curandi ratio sit, in præcedentibus fusissimè dictum est. Nunc quantum eius rei coniunctum cum ulcerum curatione est, obiter ac compendiose tractabitur. Compendiaria igitur obsessarū phlegmone partium ulceratarum curatio, per id genus præsidia obitur Galenò, quæ sanè uel affectum prorsus summouent: uel si quid exiguum quod suppuret reliquerint, alterum medicamentum acre, quod educere pus queat, requiritur: uel si tenuis circumposita cutis sit, uelisq; celerius explicatum ægrum, sectio petenda est. Quod si cataplasmate ex hordei farina, aqua & oleo, quod calfaciat humectetq; illinantur partes ulceratæ, quæ phlegmone infestantur, lenientis (ut Galenus ait) tractatio est, non medentis & contra malum pugnantis. Id enim non ex prima ratione fit, hoc est, ut remedium affectus, sed ut symptωmatis mitigatio. Siquidem ipsius phlegmones remedia (ut author est Hippocrates) siccio-rum sunt uirium. Itaque si inflammatio ulcera aut etiam uulnera adhuc recentia obsideat, usus est medicamentorum quæ desiccant, atque inflammationem arcent. Ex liquidis igitur (inquit Paulus) laudatissimum est uinum, deinde posca. Si uerò sordes quoque cum inflammatione occupent, mulsa diluta conuenit. Ex ijs autem medicamentis, quæ siccandi potestate prædita sunt, communiter quidem conferent, inflammationibus dicata, quæ in tractatu de tumoribus præter naturam descripta sunt, si oleosa acriaq; excipias: priuatim autem hoc proficit. Malum punicum dulce, uino incoctum tritumq; illinitur. Mirabile nimirum, & (ut Paulus ait) multiplici usu commendatum est remediū: facit enim tum ad capitis, tum naturalium ulcera, tum etiam ea quæ toto corpore excruciant oculorumq; inflammationes. At si erysipelas aut eiusmodi quippiam ulceri accesserit, ijs utendum erit præsidijs, quæ aduersus illa superius scripta sunt.

Lib. I.

Phlegmonosi ulceris curatio.

Si inflammatio ulcera exerceat.

Vinum.

Posca.

Malum Punicum dulce.

Vlceris

Vlceris contusi curatio. Cap. IX.

GALENI ex Hippocratis testimonio sententia fuit, ulcera omnia, præter ea quæ contusa sunt, siccari oportere. In ijs uerò quæ cum cõtusione facta sunt, quàm celerrimè pus mouendum esse. Siquidẽ necesse est carnes sic contusas putrescere, ut noua tandem caro gignatur. Pus autem ipsum siue carnis contusæ suppuratio, cum aliqua putrescentia fit. Porrò quæ putrefiunt omnia ex calido & humido sic afficiuntur. Proinde fit, ut ea quæ calfaciunt & humectant omnibus his affectibus, quibus moueri pus expedit, semper admoueamus. Cataplasmata igitur ex hordei farina, aqua & oleo: item quæ ex pane, aqua & oleo componuntur, conueniunt. Præterea fomentum multæ calidæ aquæ & tetrapharmacum (ceu quæ calfaciant humectentq́;, & pus quàm celerrimè moueant) ulceribus contusis rectè adhibentur.

Vlcera cũ contusione facta, ad suppurationem ducẽda.

Cataplasmata suppuratoria. Aqua calida. Tetrapharmacum.

" Sed præstat ipsius Hippocratis uerba subijcere. Quodcunq; ulcus (inquit) cæ-
" sim percussím ue acuto telo est diuisum, medicamentum enhæmum & siccans
" aliquod, quod suppurare uetet, admittit. Sin caro aliquo telo tum contusa tum
" cæsa sit, huic ita medendũ est, ut quàm celerrimè suppuret. Nam & minus phle-
" gmone urgebitur, & necesse est carnes quæ contusæ cæsæq́; sint, putrefactas, &
" in pus uersas liquari, postea nouam carnem nasci. His itaq; uerbis apertè nos do
" cet Hippocrates, ulcera quæ sine contusione accepta sunt, quàm maximè siccare. His uerò quæ cum contusione facta sunt, quàmprimum pus mouere. Porrò eorum quæ puri mouendo aptissima sunt, materiam in sermone de tumoribus præter naturam, & in antidotario copiosam reperies. Sed & de ijs etiam suprà tractauimus, ubi de uulneribus contusis meminimus.

Hyppocrates.

De carne in vlceribus supercrescente, quam Græci hypersarcosin nominant, tollenda. Cap. X.

CARO in ulceribus suprà quã par est excrescens, medicamentis exiccantibus tollitur, è quorum sanè numero sunt diphryges (cuius tria sunt genera apud Dioscoridem) inspersum, aut cataplasmatis instar inductum, squamma æris omniaq́; testacea combusta. Item echini, hoc est, erinacei utrique tam terrestres quàm marini, cum toto corpore concremati. Verùm hæc non admodum eximiè, sed modicè ac mediocriter duntaxat purgant, & supercrescentia compescunt. Asiæ uerò petræ flos longè ualidius id muneris obit, atq; hoc magis adhuc sori, chrysocolla, chalcitis, mysi. Quę si combusta fuerint, minus uellicant ac rodunt. Item æris flos qui chalcanthos Græcis uocatur. Cæterùm ærugo his adhuc omnibus ualentior est. Sales autem concremati carnes cum humore flaccidas consumunt, ac liquefaciunt. Sic etiam linamenta è panniculo discerpta, muria acriori imbuta, & denuò resiccata atq; imposita, mediocres carnium supercrescentias liquefaciunt atq; exedunt. At maximas carnium excrescentias adusque penitiora crustis obducunt, Faustiani pastilli, triti atque inspersi. Item medicamentum quod recipit calcis uiuæ, id est, aqua non extinctæ, squammæ æris, & mannæ (quæ mica est thuris, concussu seu attritu elisa) pares modos, hoc est, partes æquales. Porrò Faustini pastilli, id est, trochisci, Paulo Aeginetæ libro septimo ad hunc modum describuntur: Auripigmenti drachmæ duodecim, sandarachæ (quæ rubrum est auripigmentum, & à natura magis excoctum) drachmæ sex, calcis uiuæ drachmæ octo, chartæ combustę dragma: myrti baccarum succo uel decocto excepta in pastillos redigito. Sed de eiusmodi supercrescentem carnem compescentibus, & absumentibus iterùm in antidotario dicemus. Ad hanc autem intentionem in communi usu est unguentum Aegyptiacum nominatum. Cæterùm dum hæc caustica atque

Diphryges.

Squãma æris. Echini.

Asii lapidis flos.

Sales concremati.

Medicamentũ ad maximas hypersarcoseis.

Faustini pastilli.

Vnguentum Aegyptiacum.

erodentia medicamenta admouentur,partes quæ in circuitu sunt,refrigerantia desyderant,ne scilicet in partem ulceratam ex rosione,calore & dolore, humorum fluxio aduocetur. Deinde crustæ ulceribus inductæ resoluendæ erunt,& ulcus ad sanitatem perducendum.

Vlceris cum duritie, & decoloratione labrorum curatio. Cap. XI.

Excisio Galeni. Scarificatio Auicennæ.

CVM labra tantũ ulceris decolorata durá ue plusculum fuerint,excidenda ea sunt(Galeno authore)ad sanam usq; carnem. Auicenna autem decolorata eiusmodi duraq; ulceris labra scarificanda esse præcipit & ab eis sanguinem,admotis etiã cucurbitulis, extrahendum. Sanguine autem quod satis esse uidebitur educto,spongiã siccam,hoc est,nullo liquore madentem,ac postea etiã medicamenta quædã resiccantia superimponere iubet. Sed & de ijs ante Auicennam ad eundem ferè modũ scripserat Hippocrates:qui certè nihil omnino eorum, quibus ad ulcerum curationem est opus,omisisse uidetur. Hic enim non solum ulcerũ(ipso etiam Galeno teste) quæ citra alium affectum consistunt,sanandorum rationẽ inuenit (ut quæ in siccando, ut suprà dictum est, consistat) sed etiam priuatim per species affectuũ cuiusque. Siquidem uel liuidum,uel nigrum,uel rubrum conspicitur,scarificando ac sanguinem emittendo. Mox spongiam statim sicciorem magis,quàm humidiorem,hoc est,siccam potius quàm humefactam,superimponendo. Post hæc uerò etiam siccantia remedia applicando. Ab his,si res postulet,rursus sanguinem auferendo. Ac mox iterum talia peragẽdo,donec parta omnino sanitas sit. Quod si labra ulceris dura,callosaq; appareant,etiam ea excidendo. Cum uerò amplius progressus huiusmodi affectus est,deliberatio incidit, excidendúm ne omne id sit,quòd præter naturam uisitur,an spatio potius curandum: proculq; dubio est,ægri animum hoc casu consulendum esse. Aliqui enim longiori tempore curari citra sectionem malunt: aliqui quiduis subire, dummodò citius sanentur, sunt parati. Cæterùm excidere(ut postea Galenus ait)res est promptissima,maius uerò quippiam atq; artis egens,medicamentis sanare.

Hippocrates.

Lib. 4. Ther.

Varicum cum vlcere complicatarum curatio. Cap. XII.

VARICVM superiacentiũ,hoc est,supra exulceratũ locum existentium occasione,contumax ad sanandũ sæpe ulcus redditur: quippe quod ex his humiditas aliqua ad exulceratas partes defluat. Eas igitur(ut suprà dictũ est) prius sanare oportet,ut deinde mox ulcus sanemus. Igitur uarices,qui cruribus & alibi quàm in testiculis prouenire solent, hoc modo ex Hippocratis atq; Aëtij Antiocheni,& Pauli Aeginetæ sentẽtia curabis. Primo in cute,uasi elato seu uenæ in fastigiũ tumefactæ, hoc est, uarici adiacente,simplicẽ sectionem scalpello per longitudinẽ facito. Ita leuiter tamẽ,ut uenam sic in uerticem elatam non diuidas, & scalpello penetres, sed sola cutis incidatur. Ducta sic leuiter in cute sectione, oras uulneris hamulis diducito, & membranulas,cultro ad ramicem aquosum accommodo,sensim ac blandè excoriato. Mox uena detecta nudatá ue,& à circumiacentibus corporibus undequaque explicata,eam uolsella aut obtuso hamo attrahito, ac suspensam teneto. Deinde acum duplex linum seu lineum funiculum duplicem trahentem sub ijcito,subtér ue transmittito: liniq; habenulam amputato,sic ut duo funiculi efficiantur. Tum uenam dilatatam, non aliter quàm in phlebothomia fieri solet, scalpello per mediũ diuidito,ac sanguinis quantum satis esse uidebitur, detrahito. Deinde altero funiculo superiorem uasis partem constringito, cruréq; eleuato,sanguinem qui in ipso apparebit,manuum expressu euacuato. Quod ubi factum

Varicum curatio.

ctum fuerit, uenam ab altera parte lino altero rursus deuincito. Partem uerò illam uenæ, quæ inter duo uincula est, uel statim excindito, uel manere finito, usque dum putrefacta sua sponte cum funibus excidat. Peracto opere, sicca linamenta in plagam inserenda sunt, spleniumq́ œnelæo, id est, uino cui oleum adiectum sit, madens superimponendum ac deligandum est. Tum linamentis medicamento aliquo ad pus faciendum apto, imbutis, curatio prosequenda erit, cætera quæ reliquis ulceribus communia sunt, peragendo. Sed interim quies ægro imperanda seruato accliui membri decubitu: ne si decliue iaceat, humores ad ipsum confluant. Pranso autem magis quàm ieiuno & parum pleno potoq́, item concalefacto, & (ut Paulus uoluit) loto, dieq́ calido potius quàm frigido, uenã eiusmodi (si dictis Hippocratis auscultes) secabis atq; ex ea sanguinem mittes. Itaq; si uarix crus (ut magna ex parte solet) occupauerit, loto prius (ut præcepit Paulus) homine, funiculum superiori femoris regioni circundato, ac ut ambulet iubeto. Inde uenam ita repletam, atramento scriptorio aut collyrio notato, iuxta eius situm trium digitorum spatio aut paulò ampliori interposito. Deinde reclinato seu decumbente ægro, crusq́ ipsum extendente, alterum uinculum paululum supra genu inijcito, ac mox quà atramenti nota est, sectionem facito, & reliquã curationem (ut suprà modò annotauimus) prosequitor. Quidam ex ueteribus funibus siue uinculis minimè utebantur, sed uenam uel statim ubi à carne absoluta erat, & undaquaque nudata excindebant, uel ab imo etiam adhærentem uiolenter extrahendo abrumpebant. Alij uerò ustionem eligentes, digitalibus interuallis innixa cauteria uasis admouent. Atque ubi crusta exciderit, ulcusq́ incarnatum & cicatrix inducta fuerit, locum roborant. Verùm omnium tutissimus chirurgiæ modus est, quem suprà diximus. Porrò uarices in imo uentris suborientes, consimiliter tractandi sunt. Illi item qui in temporibus existunt, ea ratione, quam in angiologia siue exemptione uenarum docuit Aegineta, tolluntur. Atq; hæc satis de uaricum curatione, quantum saltem præsens locus postulat.

Si uarix crus occupauerit.

Euulsio uaricis.
Vstio.

Lib. 6. cap. 5.

De verminoso vlcere. *Cap. XIII.*

Ad ulcerum uermes.

VT VERMES qui ulceribus procreantur arceas, primum quidẽ est, ut humiditatem putredinemq́ eorum opificem, tollas. Itaq; uermes in ulceribus exortos interficiunt, & putredinem simul auferunt, succus & decoctũ absynthij & agrimoniæ, uel centaurij, uel marrubij: calamenthi quoq; officinarum (quod primum genus est calaminthæ Diosco.) succus, iugiter instillatus, atq; id genus multa, quæ etiam aurium uermes enecãt. Priuatim autem ad uermes qui ulcera infestant, commendatur Archigeni & Theodoro medicamẽtum, quod recipit cerusæ & polij parem mensuram, cum pice liquida illitum. Conducit etiam magnopere linamentum saliua ieiuni hominis illitum & applicatum. Hoc uermes etiam in auribus perimit, & concolores cicatrices reddit, ut testatur Aëtius.

Vlceris dirupti, & cum ossis corruptione complicati, curatio. *Cap. XIIII.*

VLCERVM nonnulla cicatrice obducta, postea tempore haud ita multo interiecto, denuò inflãmatione tentantur, rursumq; sua sponte & per se rumpuntur, & à continuitate sua discedunt. Osse enim quopiam substracto malè affecto, hoc est, uitiato & corrupto, circundata ac superiacens caro, ex facili quidem interdum ad cicatricem ducitur, & sana ex toto, ad unguemq́ restituta esse uidetur: uerũ cursu humoris ualido, paulatim ex osse in alto contabescente ac putrescente, tum inflammatio, tum

pus oboritur, quod cicatricem lacerat ac disrumpit. Cæterùm uitiati ac corrupti osſis ſigna hæc ſunt. Primò ferè pingue fit: deinde uel nigrum, uel carioſum. Quæ ſupernatis (ut Celſus ait) grauibus ulceribus aut fiſtulis, hiſcꝗ; uel longa uetuſtate, uel etiam cancro occupatis, eueniunt. Quæ nam igitur horum ulcerum curatio erit? certè eatenus exiccare, quatenus ſquamma affecti osſis exciderit. Osſium autem ſquammæ facilè excident, ſi agreſtis papaueris, & fici arboris folijs cum polenta læuigatis, atque ex uino illitis ipſius osſis ſinus concauos repleueris, aut alterci (quem Græci hyoſcyamum dicunt) ſemen & atramentum ſutorium, pari pondere contrita impoſueris. Sed & peucedani radix contrita, ſubitò ſquammas osſium remouet, ac ſeparat. Squammas etiam osſium breui detrahit, & nouam probamꝗ; carnem deſuper renaſci facit, ſequens medicamentum, quod admirabile uocat Auicenna. Recipit autem ariſtolochiæ, ireos, myrrhæ, aloës, corticis plantæ panacis [ex qua fit ſuccus opopanax dictus] canabil (quod apud Arabes genus eſt cuiuſdã tetræ rubræ minutæ ut arena, & Galeno ac Græcis eretrias, ut puto, dicitur) aduſti, ſcoriæ æris, corticis pini, ſingulorũ portiones æquas, melle omnia excipiantur, & fiat emplaſtrũ. Oportet autem ante omnia uitiatum ac corruptum os nudare, ulcere exciſo, & ſi latius eius corrupti osſis uitium eſt, quàm ulcus fuit, carnem ſubſecare, donec integrum os undiꝗ; pateat. Oſſe autem ſic nudato, totum id quod pingue & corruptum eſt, candente ferrameto ſemel iterúm ue (ut res exigit) admoto adurendum eſt, ut ex eo ſtatu ſecedat. Aut certè eradendum, donec iam aliquid cruoris oſtendatur, quæ integrioris & minimè corrupti osſis nota eſt. Neque alia facienda ſunt, ubi caries nigritiés ue in ſummo oſſe eſt. Siquidem id uel paulò diutius eodem ferramento adurendum uel radendum eſt. Porrò qui radit hæc (inquit Celſus) audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid & maturius deſinat. Finis eſt, cum uel ad album os, uel ad ſolidum uentum eſt. Albo nanque finiri ex nigritie uitium, ſoliditate quadam ex carie manifeſtum eſt. Accedere etiam cruoris aliquid integro ſuprà dictum eſt. Cæterùm ſi caries altè deſcendit, per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine uitium æquent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſoluetur ab inferiori oſſe quodcunque uitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur, & humor, aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem osſis tranſit, oportet excidi. Sed quod totum uitiatum eſt, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus, hoc eſt, uſque ad ſubiectam partem osſis integram, quod corruptum eſt, excidi debet. Sunt qui poſt abraſionem cauterium admouendum eſſe ſuadent: nec immerito ſanè. Nam ſi corruptela osſis ex humiditate excrementoſa & ſuperuacanea, ipſius osſis ſubſtantiam labefactante ortum habet (ut certè magna ex parte habet) nullum præſentius aut tutius remedium excogitari poteſt, ipſa uſtione ſeu cauterio (ut uocant) actuali. Hoc enim decenter admotum, & citò, & tutò, in ſummo quoque & in alto (non ſecus quàm ignis ipſe actualis) deſiccat. Poſt uſtionem uerò ferro candente factam roſaceum calidum infundunt. Guido autẽ à Cauliaco poſt uſtionem cauterio (ut dicunt) actuali (quod in hoc affectu magnoperè probat) decenter factam, roſaceum oui candido liquore permiſtum, tribus primis diebus admouet: triduo uerò alio ſequente, loco albuminis, luteũ oui (quod uitellum appellant) rhodino, id eſt, roſaceo cõmiſcet: Poſtea butyrum cum melle roſato infundit. Sed præſtat eius uerba hoc loco ſubijcere. Ego, inquit, poſt cauterium pono oleum roſarum cum albumine oui per tres dies, & per alios tres dies cum uitello oui, & poſtea butyrum cum melle roſato. Et deſuper continuò unum de mundificatiuis uſꝗ; ad osſis exfoliationẽ, & poſt cũ puluere emplaſtri dicti, hoc eſt, ex Auicenna ſuperius commemorati, incarno, & conſolido.

Oſsis uitiati notæ.

Quæ oſsium ſquãmas excidere faciant.

Eempl. Auic.

Canabil.

Terra eretrias.

Si caries altè deſcendit.

Vſtio.

Quæ poſt uſtionem facienda.

De

De vlceribus dyſepulotis inueteratis, & ijs quæ cacoëthe, & chironia dicunt. Cap. XV.

VLCERA quæ ad cicatricẽ ægrè ducũtur, Galenus Græcè dyſepulota nominat. Quæ uerò ægrè ſanabilia, doloſa, malefica ſiue maligna, cõtumacia, rebelliá ue dicimus, eidem & Græcis alijs qui de re medica ſcripſerunt authoribus, cacoëthe nominatur. Hæc quoq;, præſertim inueterata, & quæ uix cicatricẽ recipiunt, alij chironia appellarunt, ceu Chirone medicinæ peritiſsimo indigentia: alij telephia, quòd in tali ulcere Telephus cõſenuerit. Galen. lib. quarto de cõpoſitione medicamentorũ ſecundum genera, ulcera cacoëthe diuidit penes uehementię differentiã in maligniora, ſeu præter modum malefica & mediocria ſeu moderatiora: Atq; hæc quidẽ imbecillioribus, illa uerò ualentioribus remedijs curari præcipit. Illa autẽ nõ mediocriter, ſed maximè maligna contumaciaq; ulcera, Aſclepiades atq; alij ueteres (uel ipſo Galeno teſte) chironia propriè nominabant. Cæterùm Cornelio Celſo authore, chironium ulcus appellatur, quod & magnũ eſt, & habet oras duas calloſas, tumentes: exit ſanies nõ multa ſed tenuis. Odor malus, neque in ulcere, neq; in eius tumore eſt. Nulla inflammatio, dolor modicus eſt, nihil ſerpit: ideóque nullum periculum affert, ſed non facilè ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur: deindè iterum rumpitur, ulcúsque renouatur, & maximè in pedibus & cruribus. His ſimilia ſunt, quæ Auicenna ægrè ſanabilia, & occultam quandam nobis proprietatem habentia nominat. Hæc enim (inquit ille) neque putrida ſunt, neque corroſiua, neque ambulatiua, ſed ſunt unius diſpoſitionis plana, claudentia ſeſe, & recidiuantia ſæpe, hoc eſt, cicatricem frequenter ducẽtia, & rurſus ſæpe ſe aperientia & renouantia. Porrò multæ ac uariæ ſunt cauſæ quę eiuſmodi malignorum, contumacium atque ægrè ſanabilium ulcerum coïtionem & ſanationem remorantur & impediunt. Nempe fieri aliquando poteſt, ut labra exulceratæ partis calloſa & dura, cauſa ſint, quo minus ſaneſcat ulcus. Poteſt etiam cauſa eſſe intemperies, uel quæ citra tumorem præter naturam in ulceratis partibus conſiſtat, uel quæ cum tumore quidem aliquo coniuncta ſit. Poteſt & uarix ſuperiacens, uel lienis auctior & malè affectus, uel in iecinore uitium aliquod: præterq; hęc omnia, imbecillitas ægrę partis, quę (ut Galenus ait) ipſa quoq; intenſa quædam eſt intemperies, ulceris curationem in multos menſes protrahere. Quinetiam uitioſus in toto corpore ſuccus (cacochymiam uocant) maxima cauſarum eſt, quæ incommodare ulceribus poſſunt, & ea diuturna contumaciaq; efficere. Vexat ſanè non minus ulcera, atque ea curatu difficilia reddit, ſuccorum æquabiliter ſe habentium exuperantia, quam plethoram appellant. Quæ omnes cauſæ, & ſi quæ ſint aliæ, in duas (ut ſuprà docuimus) reuocari poſſunt: nempe in carnis ſubiectæ intemperiem, & humorem confluentem. Itaque ſi eiuſmodi ulceribus dyſepulotis, id eſt, ægrè cicatricẽ admittentibus, maleficis, contumacibus atq; inueteratis, aliquãdo mederi uelis, neceſſe eſt cauſas, quæ illa creant, primum ſummoueas atq; abſcindas: deinde maligni ipſius ulceris curationem aggrediaris. In morbis nanq; omnibus nedum ulceribus, in quibus effectrix cauſa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio eſt. Magna igitur attentione inſpiciẽdum uenit, num corpus totum cacochymum uel plethoricum exiſtat, uel lien, aut iecur malè afficiatur, uel labra ulceris dura, & colloſa ſint. Item non aliqua inſignis ſubſit partis ulceratæ intemperies, aut etiam uarix aliquis ſuperiacens fuerit, cuius occaſione contumax ad ſanandum ulcus redditur. Ergo ſi totum corpus cacochymia aut plethora laboret, prius expurgare uacuareq; expedit, quàm medicamẽtum ulceri admoueas. Si uerò lien aut iecur malè afficiatur, his prius prouidere, deinde ad ulcus curandũ uenire oportet. Ad eundem modum & uarices, qui ſæpe ſupra exulceratum locum ſunt, prius (ut ſuprà docuimus) tollendi ſunt, deinde mox ulcus ſanandum. Intemperies

Dyſepulota. Cacoëthe. Chironia. Telephia. Chironii ulceris deſcriptio ex Cornelio Celſo. Auicenna. Variæ cauſæ propter quas non ſaneſcat ulcus. Labra calloſa. Intemperies. Varix. Lienis aut iecinoris uitiũ. Imbecillitas partis. Cacochymia. Plethora.

quoq; atq; imbecillitas,quam sæpe insignis quædam parit intemperies,antequã ad ulceris curationem accedamus, corrigenda erit. Breuiter ei quod fluxionis in partem ulceratam decumbentis est causa,atq; ęgrè sanabile ulcus reddit,prouidendum, ac si fieri potest,medendum prius erit.Deinde maligni ipsius ulceris & contumacis curationem aggredi oportebit.

Malignorum & contumacium ulcerum summus curationis scopus.

Mordacia medicamenta qd efficiant.

Itaq; malignorum & difficulter cicatricem recipientium ulcerum, curationis summus scopus est,ualida citra demorsum exiccatio. Hæc enim ab alijs ulceribus hoc uno dissident,quòd medicamenta citra demorsum atq; erosionem uehementer exiccantia desyderant.Quæ enim mordendo ulcus, & manifestam in eo exasperationem excitando,dolorem inferunt fluores,hoc est, humores ulceratis partibus influentes irritant, & phlegmonas concitant. Talis igitur pharmacorum materia,quoad eius fieri potest,ad dysepulota,id est,ægrè cicatricem admittentia,& cacoëthe, id est,maligna ulcera,inuenienda est, unde ulcus citra mordicationem & dolorem siccescat.Hæc autem non ita inuentu facilis statim uidebitur,si attentius rem ipsam fueris contemplatus. Vt enim generalem hunc scopũ,nempe ualidã ulcerum desiccationẽ assequaris,duo tibi alij scopi proponuntur:unus ut id quod influit,regeras repellás ue, si saltem qui ulceratis partibus influit succus,nec multo plus iusto,nec multò deterior sit:alter, ut quod affectæ parti inhæret, infixumq; est,discutias. Atq; hæc contrariæ uires præstant. Siquidem influxum reprimunt,quæ sunt astringentia pharmaca:digerunt,impacta iam exceptaq; trahendi potestate prædita. Porrò quæ astringunt,ut plurimum exasperant,atque hac occasione molesta sunt. Trahentia uerò ac digerentia ex alto humiditates,non citra acrimoniam id efficiunt. At acrimoniam dolor aliquis necessariò sequitur, ulceratam partem erodens. Atque sic propter dolorem quem exasperantia erodentiaq; concitant,humores (ut paulò ante dicebamus) ulceratis partibus influentes irritari, & ulcus phlegmone obsideri exediq; contingit.Ex quibus sanè dictis colligitur,ulceribus dysepulotis, id est, cicatricem difficulter recipientibus, præsidia inueniri non posse: & multò minus adhuc malignis,quæ Græca dictiõe cacoëthe suprà iam sæpius uocauimus. Quid ergo nobis agendum erit,ut talia ulcera cacoëthe & dysepulota dicta, ad integram sanitatem perducantur?

Duo alij scopi ad summũ & generalẽ scopum assequendũ necessarij.

1. Repellendũ quod influit.

2. Digerendũ quod iam parti inhæsit.

Medicamenta dysepulotis & malignis ulceribus sanãdis accommoda.

Deligenda sanè erunt pharmaca,quæ utraq; ui & facultate (nempe astrictoria & digerente)polleant,atq; ita quod influit repellant,quod uerò iam affectę parti inhæsit,discutiant.His itaq; mista facultate præditis medicamentis ulcera, de quibus nobis in præsentia sermo est,citra erosionem demorsúm ue,ut res expostulat,desiccabis. Cæterùm tametsi medicamentum ex ambobus compositum, erodente pura & astringente,necessariò ualidum existat, sordes tamen,& humiditatis copia id genus ulceribus incumbens, ueluti propugnacula quædam ulceratis particulis facta,rosionem ualentibus pharmacis adimunt soluuntq;.Porrò artificio hac in re potius(ut uidetur)uti debebit medicus, quàm experimento inniti:nempe quòd sciat rationalis medicus ulcus nõ alia medicamentorum uirtute curari,quàm dum affecta pars eam siccitatem cõsequatur,quã in naturali statu sita possidebat.Quod factum intelligimus,ubi neq; tenuis amplius saniei influat,neq; pus producatur.Hanc autem dispositionem ulcera nanciscentur,quo dicebamus modo siccescentia,hoc est,astricta discussaq;. Dein ubi sicca quidem fuerint, uerùm sordida adhuc appareant, detersorijs pharmacis repurgantur.Cęterùm cum manifestò constet omnibus in artis operibus exercitatis rationem sine operum exploratione probabilem non esse, medicus diligenter attendere debet,quẽ effectum medicamentũ ulceri adhibitum,quotiescũq; ipsum soluerit,in particula ulcerata præstiterit,quantum scilicet humiditatis in ulcere desiccauerit,uel si etiã sordes adsit,quantũ inde absterserit.Sed & animũ intendere oportet,utrum ulcus carne quæ subest exesa,ac colliquescente,sordidum

Lib. 4. comp. secundum genera.

Diligenter inspiciendum, unde sordes

dum euaserit, an quia medicamen sordibus auferendis aptũ requirat, impositũ uerò tale non sit. Quod nimirum medicis etiam bonis (Galeno attestãte) existimatis, nonnunquam imposuit, ac nostris quoque chirurgis quotidie adhuc imponit. Vbi enim ulcus post unam aut alteram medicamenti appositionem sordidius conspexerint, statim non cogitantes, an id ex rosione pharmaci acciderit, ad abstersoriũ ualentius acriusque se cõferunt, unde iterum ulcus erosum ex æquo sordidum, uel etiam magis adhuc altera solutione uisitur. Carne enim id fœdatur, à medicamento colliquata. Nam ita in prauam saniẽ degenerat. Quicquid autem in his ipsis tenuioris substantiæ est, à pharmaco difflatur, reliquum ibidẽ ulceribus infixũ, sordes ipsis redditur. Cæterùm cum ampla sit latitudo utrinque in eo, quòd alterum ulcus altero magis minús ue dysepulotum malignumque sit, corporaque omnia, quibus mederi cogimur, non eandem omnino temperaturam ac dispositionẽ habeant, sed alia uitioso succo, alia plethora laborent, quædam dura & robusta sint, quædam uerò tenera & mollia, atque ad sentiendum insigniter habilia: fieri non potest, ut uno eodemque medicamento omnibus indifferenter dysepulotis & malignis ulceribus, quæuis corpora occupãtibus, medeamur: sed tantum medicantium pharmacorum (ut Galenus ait) esse numerũ oportet, quantus ipsorum quoque ulcerum extiterit. Ergo in curandis eiusmodi ulceribus ægrè sanabilibus, supposita eorum natura, & maiori cuiusque minorí ue à naturali habitu recessu, laborantis cuiusque corporis habitus ac dispositio diligenti animaduersione erit cõsyderanda. Deinde cuiusque medicamenti tam simplicis, quàm compositi, uis & facultas adamussim ediscenda. Quæ scilicet desiccant, non tamen ulceris sordes abstergunt. Item quæ abstergunt quidem, non tamen probè desiccant, ac quæ utrunque etiam possunt efficere. Sed & accuratè prospiciendum est, ex quoto quodque medicamentum ordine existat, hoc est, an imbecillum, an moderatum, an ualidum. Atque in uno quoque ordine maioris minorís ue ratio attendenda erit. Quod maximum Galeno censetur, inter ea quæ ad horum ulcerum curationem pertinent, neglectum tamen (inquit) plerisque medicinalis materiæ scriptoribus. Nam hi solas uniuersales ipsius uires dicere studuerunt: inter quos fuit & Dioscorides, quem nulli eorum, qui in eadem quasi arena desudarunt, hoc est, de medicinali materia scripserunt, secundum ésse, uel Galeni ipsius testimonio quisquam dixerit. Sed & qui composita medicamenta tradiderunt, de ijs indeterminatè, & citra distinctionem scripserunt. Neque enim uirtutem ipsius medicamenti, an scilicet ualidissimum an moderatum uel imbecillum esset, explicuerunt: neque difficultatis aut malignitatis latitudinem ipsorum ulcerum, aut naturam habitúm ue corporum ulcere laborantium expresserunt: qua nimirum distictione omissa, permultos medicos & chirurgos interdum benè, interdum malè, ipsis pharmacis, quæ posteris scripta reliquerunt, uti contingit: ideóque nonnunquam scopum mirificè assequi, interim ab illo errare, aliò delabentes. Itaque non iniuria tam ueteres, ut Andromachus, Crito, Asclepiades, quàm recentiores scriptores accusandi ueniũt, qui sine ulla distinctione remedia scripserunt ad dysepulota, id est, cicatricem difficulter recipientia: item ad cacoëthe, id est, malefica, seu maligna & contumacia ulcera: plurima enim ex ijs sunt uirtute inuicem longè diuersa. Siquidem nonnulla horum uehementiora sunt, alia moderatiora: quædam uerò imbecilliora. Adde quòd & alia ulcera (ut diximus) magis, alia minus dysepulota, & difficilia malignáque sunt. Sed nec corpora omnia eius generis ulceribus scatentia, eiusdem prorsus (ut paulò ante dicebamus) naturæ ac dispositionis reperiuntur. Quare neque eadem omninò medicamenta desyderant. Itaque ad maligniora ulcera, & corpora duriora ac robustiora, ualentioribus utendum erit remedijs: ad mediocria uerò, & molliores ac delicatiores corporum habitus, imbecillioribus. Meritò igitur (ut initio quarti libri de compositione medica. κατὰ γένη

[Margin notes:]
in ulcere enata sit.

Nõ unũ idẽque medicamentũ omnibus corporibus mederi potest.

Libro quarto κατὰ γένη.

Quæ in curandis malignis ulceribus præcipuè consyderanda.

Dioscorides.

Qui de medicamentis indeterminatè & citra distinctionẽ scripserũt, erroris occasionem alijs dederunt.

ſcribit Galenus) omnes, qui unum duntaxat medicamentũ, ulceribus malignis cicatricem inducere promittentes, habent, ſucceſſu crebrò fruſtrantur. Nã duo (minimum) quæ idem pollicentur, eandemq́; facultatẽ oſtendunt, diuerſa alioqui inter ſe non ſimpliciter maioris minoriſq́;, uerùm (ut inquit ille) maximi ac minimi ratione, in promptu adeſſe illi conuenit, qui omnia id genus uitia curare propoſuerit. Nos itaque deinceps pharmaca, primùm quidem ſimplicia, deinde compoſita recenſebimus, ac etiam ſeriatim enumerabimus, quæ ulcera (de quibus nobis hic ſermo eſt) citra demorſum, & manifeſtam exaſperationem exiccare poſſunt. Cæterùm cum uariè (ut iam ſæpius dictum eſt) inter ſe differant, in eo quòd magis minús ue ſiccent, expreſſam eorum mentionem faciemus, quæ ualidè ac uehementer, quæ moderatè, & quæ obſcurius ſeu imbecillius exiccent: à metallicis, Galenum ſequuti, incipientes: quibus etiam terræ ſpecies annumerantur. Siccant igitur modicè lemnia ſphragis ſiue lemniũ ſigillum, ita quidem cognominatũ ob impreſſam illi ſphragida, hoc eſt, ſigillum Dianæ ſacrum, nos & terrã ſigillatã eam uocamus. Et cadmia, quã climiam & cathimiam nuncupant. Hæc aũt pluribus deinceps diebus ſub canis feruore ex aceto trita, aut uino planè giluo, & ſubſtantia pellucido, facultatẽ acquirit magis ſiccantẽ. Quòd ſi ex acri aceto teratur ſiccatáq́; reponatur, ulceribus ualdè etiã magnis, Galeno & Aëtio cõmodè inſpergitur. Valentius cadmia & lemnio ſigillo, hoc eſt, terra ſigillata, pharmacũ eſt chalcitis (quæ ſpecies eſt uitreoli, apud Arabes colcotar, chalcadis & zegi nuncupata) combuſta in cadmiæq́; morem trita, atque in puluerem redacta, & poſtea exiccata. Nam cruda, hoc eſt, ignem non experta, tanta pollet efficacia, ut iam cruſtas inducat. Lota quàm uſta minus deſiccat, minuſq́; mordax reperitur. Perſimile quoq; medicamentum eſt ærugo cremata, quæ & æris ærugo etiam dicitur, & uulgò hodie ab omnibus uiride æris. Non combuſta autem nimis efficax medicamen eſt, ſicuti & chalcitis, quæ ignẽ non experta eſt. Verùm hæc (chalcitis inquam) nonnihil etiam aſtringit, & ea multò magis adhuc chalcanthum, id eſt, atramentum ſutorium, quod inter metalla maximè ſiccat. Miſy autem & ſωri chalcitidi genere cognata ſunt, ex una, ut ita cum Galeno dicam, radice producta. Itaque tria hæc (quæ ſub uitreoli genere comprehenduntur) maioris tantum & minoris ratione differunt. Stibi ſiue ſtibium, quod Gręcis ςίμμι, uulgò autem in officinis antimonium dicitur, magis quàm ſωri deſiccat & aſtringit. Porrò diphryges appellatum pharmacum, ulceribus ægrè humiditatis uitio ad cicatricem uenientibus aptiſsimum eſt. Validè enim deſiccat, tametſi modicè mordax ſit. Adhæc præter acrem tum qualitatem, tum potentiam, uim habet aſtrictoriam: quas tamen utraſque fortiores, & chalcitis cruda, & chalcanthum, id eſt, atramentum ſutorium repræſentat. Omne quoque aluminis genus ulcera exquiſitè deſiccat, & generoſe aſtringit. Vnde nemo (inquit Galenus) ſolis his ad ulcera utitur, ſicut nec cruda chalcitide & æruginе: uſta uerò & hæc, & miſy utilia ſunt: ut elota morſum quidem remittunt, uerùm minus ſiccant. Illud enim metallicis omnibus commune eſt, quòd combuſtis elotiſq́;, eroſio quæ prius affuit, edomatur ac interit. Quamobrem his ſic crematis & lotis uti quidem licebit in pueris, eunuchis, mulieribúsque, præſertim candidis, imò etiam & uiris, qui cute alba uiſuntur, & molli carne natura ſunt præditi. Item in eis, qui ad ſentiendum habiles admodum ſunt, & plethora uitioſóque ſucco laborant. Talium enim corpora facilè ex morſu, ſeu roſione phlegmonem accerſunt. Itaque cum permulta corpora, quibus mederi cogimur, unam quandam diſpoſitionem habeant, qua uehementem commorſum ferendo non ſunt, tutius eſt lotis, quàm non lotis uti. Cæterùm alia præter hæc metallica ſuperius commemorata, plurima adhuc ſimplicia ſunt pharmaca, quæ malignis ulceribus curandis ſunt idonea. Sarcocolla nanque, & ichthyocolla, id eſt, gluten piſcium, & his magis adhuc chryſocolla,

quam

Ordo dicendorum.

Moderatè ſiccantia ſimplicia.

Lemnium ſigillum.

Cadmia.

Chalcitis.

Aerugo.

Chalcanthũ.

Miſy.

Sori.

Stibi uel ſtibium, uulgò antimonium.

Diphryges.

Alumen.

Eroſio metallicis per combuſtionem edomatur.

Tutius eſt lotis metallicis, quàm non lotis uti.

Sarcocolla.

Ichthyocolla.

quam auri glutinum appellant, tali facultate prædita sunt. Huc etiam optimè faciunt plumbum combustum, plumbiq; recrementum, quod σκωρίαν μολύβδου Græci uocant, & uulgus cacaturam: siccat & ferri squamma, præsertim stomomatis, id est, partis ipsius squammæ subtilioris, hæc enim probè siccat. Porrò æris squãma, ex malleorũ percussionibus decussa quæ Græcè λεπὶς χαλκοῦ, uulgò autẽ batitura æris dicitur, præter quòd siccat, etiã abstergit purgatq; Galeno & Aëtio, unde pura quoque ulcera efficit, quod reliquæ squammæ præstare non possunt. Itaque si hæc omnia medicamenta arida ulceribus malignis ac contumacibus insperseris, mirificè (inquit Galenus) uidebis citra erosionem ea desiccari, sicut ubi buccinorum purpurarúmque, ostreorum [sepiarum] aliorumq; id genus ostracordermorum piscium testas cõcrematas, &(ut addit Aëtius) lotas adhibueris. Vitrum combustum leuiter ac sine morsu exiccat, hinc dysepulotis, id est, cicatricem difficulter admittentibus, non item malignis ac rebellibus conducit: quippe minus exiccat, quàm illa requirunt. Cæterùm galla omphacitis, hoc est, immatura: & malicoria, id est, mali Punici cortices seu putamina, cremata & arida apposita, ad malefica & quæ malè coalescunt ulcera, efficacissimum medicamentũ deprehenditur. Hæc enim non solùm siccandi, sed etiã astringendi potestatem habent. Cortex etiam capparis tritus & aridus, malefico & putrido ulceri utilissimè imponitur Aëtio. Malum terræ, quod Græci aristolochiam appellant, iris, acorum, arthemisia, panacis radix, argemone, chamæleontis nigri radix, cyperũ, dracunculus & gladiolus affatim exiccant Galeno. His euidentius adhuc centaurium & polium: quibus paulò imbecillior est terra nomine eretrias, quæ Auicenæ & alijs sectæ Arabicæ scriptoribus cambil nominatur. Talis sanè medicamentorũ simplicium, ad dysepulota ulcera, maligna ac contumacia, materies existit, quibus & humorum fluxionem intercipere, & locum ulceratum ualenter, citra demorsum tamen atque erosionem, exiccare possis. Quomodo autẽ simplicibus eiusmodi medicamentis siccis modò commemoratis, in ulceribus ad cicatricem ægrè uenientibus, & malignis utendum sit, ex Galeno & Aëtio requirendum est. Porrò ex his suprà memoratis simplicibus pharmacis, Galenus libro quarto de compositione medicamentorum secundum genera, uarias remediorum formulas, nempe cerata, unguenta, emplastra, & pulueres conficit, quæ ad eiusmodi maligna, & ægrè ad cicatricem uenientia ulcera, mirè proficiunt. Ex cuius quidem scriptis Auicenna formulam unam medicamenti desumpsit, quam magnopere Guido à Cauliaco, & illius ætatis chirurgi celebrarunt. Recipit autem cadmiæ, aluminis, chrysocollæ, id est, glutini auri, singulorum partes octo, floris æris, qui sua spontè ex ære prosilit, & corticis æris, hoc est, æruginis, quæ in officinis uiride æris nominatur, & Græcis ἰὸρ ξυσὸρ, ustorum ana partem unam, gummi cupressi, partes quatuor, ceræ, olei rosacei, aut myrtini ana quantum satis esse uidebitur, fiat unguentum. Cæterùm, cum unum omnibus medicamentum (ut frequenter dictum est) commodè adaptari non possit, tutiorq; sit leniorum pharmacorum usus, mordaciorum uerò periculosior, composita medicamenta distinctè hoc loco describã, quæ ad dysepulota, id est, cicatricem difficulter recipientia, inueterata, contumacia, maligna, & chironia ulcera, ex Galeni sententia bene faciunt: primumq; mitiora ac moderaciora referam: deindè ualidiora, ac potentiora subijciam.

Chrysocolla. Plubum combustum. Scoria plũbi. Squãma ferri. Squãma æris.

Ostracordermorum testæ concrematæ. Vitrum combustum. Galla omphacitis. Malicorium.

Cortex capparis. Affatim exiccantia.

Terra eretrias. Cambil.

Vnguentũ Auicennæ longè optimum. Aerugo uel æris ærugo, est uiride æris.

Lib. 4. de cõposit. medic. κατὰ γένη.

Andromachi emplastrum ac vlcera dysepulota, id est, ægrè ad cicatricem venientia, sed nondum maligna, quod probatur Galeno.

Diphrygis denariũm pondo quatuordecim, argenti spumæ, denariũm pondo quadraginta, ceræ denariũm pondo quinquaginta trium, olei myrtei pondo unciæ decem.

Aliud eiusdem generis mitißimum & lenißimum.

ELoti plumbi denariûm pondo duûm, spodij denariûm pondo quatuor, cadmiæ tantundem, diphrygis denarij pondo unius. Ea omnia excipiantur terebinthinæ denarijs sex.

Aliud cicatricem obducens, imbecillius autem, quàm vt cacoëthe persanet.

COmpositio hæc capit molybdenæ, id est, plumbaginis, drachmas quinque & uiginti, diphrygis drachmas quatuor, sorios [aut uitreoli] drachmas duas & semissem, misyos tosti drach. 2. terebinthinæ drach. 9. ceræ & myrtei utriusque drachmas decem. Porrò in omnibus eius notæ pharmacis, illa quæ liquari possunt, liquefacta & refrigerata, deinde rasa siccis diligenter in puluerem redactis admisceto. Nam si liquida ipsis affundas, sæpe fient grumi ceræ modo, maximè cum frigus fuerit. In sole feruenti si mistura fiat, licet ea superfundere: mouendo uehementer rudicula primùm, deinde cochleari. Præstat autem in hisce omnibus (inquit Galenus) rudiculam palmæ esse ramusculum.

Aliud medicamen epuloticum, id est, cicatricem ducens optimum, quod δι' λαδάνυ, id est, ex ladano inscribitur, ad Critonem relatum, callosis, veteribus, & curatu difficilibus vlceribus apprimè idoneum.

PIcis aridæ denariûm pondo uiginti quinque, æruginis rasæ denariûm pondo octo, æris combusti denariûm pondo quinq́, squamæ rubræ denariûm pondo octo, ladani uncias tres, uini optimi sextarium semis, quod capit uncias duodecim Oribasio. Conuenit etiam hoc medicamentum prætumidis ulceribus, & cauis. Deligatum uerò membrum in diem quartum continendũ est. Argenti spumam & oleo coquito, donec aliquam spissitudinem accipiant: deinde squammam æris, æruginem dum confluxerint, ut colorem bonum acquirant, mox picem adijcito. Posteaquam refrigeratum fuerit, ladanum ex uino tritum: obseruans ne ex hoc adiecto, efferuescat. Postremò suprà moderatum ignem unita confundito subigitoq́.

Mediocre medicamentum ad moderatè maligna vlcera idoneum.

ACcipe æris combusti, & æruginis utriusq́ unciã unam, aluminis scissi, uel scissilis (quod uulgò in officinis alumen de pluma appellatur) semũciam, ceræ uncias duas semis: hoc pharmacum temperatum est, & medium facultate. Porro minus mordebit medicamentum, leneq́ prorsus efficietur, si loco aluminis scissilis diphrygem acceperis, & æruginem combustam apposueris. Quod si expurgare sordes statueris, æris squammæ semuncia addetur. Hęc autem pingui cera & recenti excipienda sunt. Quòd si siccior paulò fuerit, quàm ut commemorata excipiat, temperandum est oleum myrteum, quo mollescat: uel melinum, quod oleum de cydonijs appellant: uel ricininũ, quod uulgò in officinis oleum de cherua nominatur: uel omotribes uetus. Aut si omnino nihil oleosum medicamento adhibere placet, laricem resinam admisceto: cuius si copia non est, terebinthinam assumito.

Aliud validius medicamentum ad chironia vlcera, id est, non mediocriter, sed maximè maligna contumaciaq́ue ex Asclepiade.

AEris squammæ, & æruginis rasæ utriusq́ pondo unciam, ceræ selibrã, hoc est, uncias sex, resinæ laricis, uel si eius copia non est terebinthinæ, pondo unc. & semissem. Ea quæ liquari possunt aridis affundũtur. Quibus acceptis ac curiosè mollitis utitor. Item platysma (hoc est, linteum latum, cui emplastrum illitum sit) exiguum soli affectæ parti, ut ulcus tantùm comprehendat, inijcito.

Platysma.

Cæterùm

Cæterùm ambientes particulas,pharmaco quod phlegmonē arceat, circundare oportet,atq; inter curandum tertio quoq; die soluere expedit,deinde fomentis mitigare, ipsumq; emplastrum quod à latitudine platysma uocatur, abluendo emollire,ac rursum(ut iam suprà diximus)imponere donec cicatricem inducere incipiat. Porrò mediam ac (ut Galenus ait) symmetriam habebit temperiem,ut etiam modicè maligna curet,si non tripla,ut in præcedenti descriptione, sed quadrupla ceræ portio metallicis,squammæ scilicet & ærugini cōmista fuerit.Sed moderatius adhuc extiterit,si quincupla adijciatur, ut nondum cacoëthe,sed ægrè cicatricem ducentia persanet. Itaq; cum auxilium ad aliquid spectet,ac mollius pharmacum ad moderatiora cacoëthe, id est, malefica, magis quàm uehementius conducat, satius fuerit in ulceribus non ita malignis & contumacibus,ceram quadruplam uel quincuplam amborum simul metallicorum esse,ut rectè Galenus admonuit.

Aliud pharmacum vehemens & mitigatorium ad cacoëthe, Andromachi.

CEræ tyrrhenicæ [uel eius loco pinguis & recentis, optimæ] drachmas octo,seui taurini,terebinthinæ,plumbi usti, singulorum drachmas quatuor, linamentis excepto utitor.

Ad desperata vlcera, quorum scilicet curationem plæriq; aggreßi, non absoluerunt, sed tanquā ab insanabilibus destitere, emplastrum admirandum, cui, Galeno authore, cum propter alia, tū quoniā longo experimento probatū est, multū cōfidere oporteat.

SOrios[cuius loco uitriolum sumi potest] drachmas uigintiquatuor: aluminis scissilis[quod uulgò alumen de pluma nominant] calcis uiuæ,malicorij, [id est,corticis mali granati]singulorum drachmas sexdecim:thuris,gallarū immaturarum,utriusque drachmas uiginti duas:ceræ drachmas centū uiginti:seui uitulini, uel si eius copia non sit,ueteris suilli, quam axungiam uocāt drachmas centum sexaginta:olei ueteris heminam,hoc est,uncias nouem.(Aëtius assumit olei antiqui libram unam.) Arida trita, & tenuissimo cribro excussa, denuò simul terito.Quæ deinde his quæ liquari oportet,liquatis & ab igne remotis,per misceto: Cumq; omnia probè unita fuerint alumen, thus, sωri,calcem, singula prius è uino astringenti trita adijcito,& utitor. Dum Galenus medicamentum hoc conficeret,oleum & adipem quadraginta annorum adijciebat,atq; ita sem per diuturna ulcera,præter modum maligna ac deplorata * opinione melius sanauit.Eius autem generis sunt ea,à quibus pars affecta in tam uitiosum ac depra uatum habitum ducitur,ut sanguinem probè etiam coctū, qui ad eam nutriendi causa defertur,mutet corrumpatq;,uel id quod influit adeò cacochymū existit,ut etiam si pars nihil passa fuerit,ab illo certè ipso solo erodatur. Hoc itaque medicamento quod noxium est,transmutatur atque discutitur.Satius autē fuerit cacochymiam prius conuenienti medicamento expurgare,deinde (ut suprà monuimus) ulceris curationem aggredi.

In codice Græco Galeni & Aëtij hęc pondera reperiuntur.

Hemina Græcis cotyle dicta, continet olei uncias 9. uini 10. mellis 13.

Oleū & adeps annorum 40.

* Opiniōe melius, id est, melius quàm homines opinabantur.

Aliud Galeni, ad chironia vlcera in mollibus corporibus.

CEræ libram unam: cerusæ uncias octo: rosacei libram unam: salis ammoniaci uncias quatuor: squammæ æris uncias duas: thuris, aluminis, æruginis, malicorij, calcis uiuæ, singulorum unciam unam: quæ liquari debent, liquata & frigefacta, aridis è uino tritis admisceto, atque placidiori igne decoquito. Cæterùm innumeræ propemodū aliæ formulæ compositorū medicamentorū ex ueterum scriptis à Galeno libro quarto de compositione medicamentorū secundum genera referuntur, quæ ad dysepulota, cacoëthe, inueterata & chironia ulcera persanāda apprimè idonea sunt. Ex illo igitur libro, ueluti è sylua quadā remediorū, rationalis quisq; medic⁹, & qui methodū ab eo illic traditā artificiose

didicerit,idoneam ulceri,quod curandum suscepit,remedij formulam sibi diligere poterit,atq; hac solus uti sciet.Porrò nonnullas easdemq; ex ipsis præcipuas,exempli gratia hoc loco ascripsimus, quò magis lectori ad manum essent, & in particularibus non uniuersalibus solis contentus,exerceretur. Sed iam tempus est, quartam curandorum ulcerum in uniuersum intentioné prosequamur.

Quarta intentio curandorum ulcerum.

Quarta igitur intentio curandorum ulcerum cum alijs dispositionibus complicatorum,quæ ablata,& (ut loquũtur)rectificata dispositione agglutinationi seu consolidationi repugnante, loci ulcerati curationem nos aggredi debere suadet,ijsdem omnino intentionibus & modis perficitur,qui suprà dicti sunt in curatione uulnerum concauorum,in quibus substantiæ aliqua deperditio facta est.Proinde methodus ac curandi ratio,quæ illic à nobis tradita est, in memoriam reuocanda erit. Itaq; cum tanta sit curationis ulcerum, cum uulnerum atq; etiam apostematum curatione communitas ac conuenientia,nil mirum si Galenus multis locis eorum tractationem ac doctrinam commiscuerit.Cęterùm his ita ad umbilicum deductis, tempestiuum est de proprijs ac (ut dicunt) famosis ulcerum differentijs pertractemus,inter quas primum se offert ulcus,quod uirulentum & corrosiuum appellitant.

De proprijs ac (vt loquuntur) magis famosis vlcerum differentijs, & primò de vlcere virulento, & corrosiuo, quod Græcis nomodes, id est, exedens appellatur. Cap. XV.

QVID sit ulcus uirulentum seu saniosum,& ulcus corrosiuũ siue arrodens, quid item ambulatiuum & depascens siue manducans,quod Græci νομὴν appellant,& quomodo hæc inuicem dissideant in definitionibus differentiarum ulcerum,abundè est explicatum.Excitantur autem eiusmodi ulcera à prauis humoribus, sed præsertim biliosis, acribus, & mordacibus,qui propter adustionem cacoëthiam quandam,hoc est,malignitatem acquirunt.Atque hæc magna ex parte oriuntur post herpetas, & prurientes pustulas, quas acris & biliosus humor excitauit: atque etiam post uulnera, quæ mordacibus medicamentis exacerbata atq; irritata fuêre. Cæterùm ut ad perfectam sanationem perducantur eiusmodi ulcera, triplici egent auxiliorum genere,sicuti & pleraq; alia,nempe uictus ratione proba, & conuenienti purgatione, quæ succo prauo, acri, & erosionem in affecta particula excitanti, sit accommoda,& localibus remedijs. Age igitur, esto aliquis qui sanus quidem sit, hoc est,omnia naturæ munia inculpatè exerceat, sed ex scabẽda derepentè quapiam particula,ueluti brachio,pustulam statim excitarit,mox eadem ipsa particula iterùm atq; iterùm pruritu uexetur,pustulaq; dirupta ulcus decolor,& inæqualiter erosum gignatur,atq; hæc in tribus quatuór ue diebus à principio inciderint.Hac itaq; hypothesi posita, dicat mihi hoc loco quispiam, quó nam pacto sanare huiusmodi ulcus conueniat? Certè ut eius curationem feliciter assequaris,in primis qualis sit totius corporis tali ulcere laborantis affectus, statim tibi erit consyderandum. Inuenies nanque tum ex ulceris ipsius symptωmatis, id est,accidentibus,tum ex notis quas totum corpus præ se feret, cuius maximè generis sit is, qui redundat succus. Atque hunc (si Galeni consilium sequaris) idoneo purgante medicamento protinus educes,nec protrahes, dum totus hominis cubitus affectum quendam contumacem rebellemq; curationi contrahat,quemadmodum facere solebant Thessali sectatores,ipsius uidelicet præcepta mordicus obseruantes. Præcipitur nanque ab omnibus ferè (inquit Galenus)antiquis medicis,quicunque ratione quadam ac methodo de ulcerum curatione scripserunt,causas quæ illa creant abscindendas esse, æquè profectò ut cęterorum omnium morborum.Itaq; hoc tibi tanquam commune pręceptum esto, omnino in omnibus morbis nedum ulceribus, in quibus effectrix causa

Causæ.

Curatio ulceris exedentis.

Hypothesis. ex lib. 4. ther.

A purgatione incipienda curatio.

adhuc

adhuc manet, ab hac inchoandam curationem esse. Hinc rectè monebat Galenus libro decimotertio methodi medendi, digerentia, hoc est, resoluentia, seu discutientia medicamenta, nequaquàm particulis quibusdam applicanda esse, ubi redundātia in toto corpore aut superiacente particula subest. Quippe quòd hæc sic admota, implerent potius quàm educerent. Itaque tunc à totius corporis, aut superabundantiæ mittentis particulæ superiacentis uacuatione incipienda curatio est. Deindè euaporante auxilio utendum. Facta igitur totius corporis ut decet uacuatione (ut factum quondam fuit in Romana quadam illustri muliere, quę herpetem esthiomenum, id est, exedentem, in malleolo primum habebat, qui tandem ad bubones usque ascenderat) ad curationem particularis affectus, hoc est, ipsius ulceris arrodentis deueniendum erit. Ergo si particulam exulceratam atque arrosam, suprà modum calefactam uideris, ipsam statim frigidis stypticis desiccātibus refrigerabis. Commodè autem feceris, si ulcus ipsum, & particulam totam ulceratam aqua aluminosa ablueris: hæc enim ablutio magno usui talibus ulceribus esse solet. Quippe quæ influentes humores potenter repellat, & siccandi facultatem obtineat, ut author est Auicenna. Poteris etiam affectum locum irrigare, uel aqua plantaginis & rosarum, uel aqua in qua ferrum candens extinctum fuerit, aut etiam decocto cyperi, myrobalanorum, cupressi, plantaginis, malicorij, balaustij, quod flos est mali Punici syluestris, & consimilium. Vt autem ab ingruentibus defluxionibus, seu ab iniuria influentium humorum, ulcerata particula uindicetur, optimum fuerit, circumiacentes partes unguento ex bolo armena illinere. In medio uerò ulceris, puluis aliquis, qui uim desiccandi habeat apponēdus erit, ut ex lithargyro, plumbo usto, pompholyge, quæ uulgò tutia dicitur, antimonio, quod stimmi & stibium Græcè dicitur, ære combusto, corallio, lapide hæmatite, spodio, lotis. Atque etiam sidijs, id est, corticibus mali granati, myrobalanis, & id genus alijs. Item pannorum laciniæ in linamenta formatæ, siue plagulæ, quæ & splenia Græcis dicuntur, unguento albo Rhasis illitæ, aut unguento, quod sextam partē lithargyri recipiat, in quo omnes consentiunt, uel unguento, quod diapompholygos nuncupatur, supra ulcus ipsum dandæ sunt. Cæterum supra eiusmodi pulueres, ac linamenta ulceri imposita, puluillus, seu puluinus aliquis, quem plumaceolum uocant, posca aquosa imbutus, adhibendus erit: deinde conueniens deligatura, quam exprimentem nominant, cuius supra in tractatu de uulneribus meminimus. Guido à Cauliaco in talibus ulceribus solebat post lotionem absque aliquo [hoc est, nullo alio adhibito auxilio] ponere laminam plumbi tenuem perforatam, in qua uirtus argenti uiui, cum aqua plantaginis erat infixa, & ligare ligatura exprimente, quod non est (inquit) fas loqui propter idiotas. Itaque tria hæc, molybdos, id est, plumbum, aqua aluminosa, & deligatura decenter facta, miram ac ferè incredibilem uim habent, in sanandis eiusmodi ulceribus. Porrò deligaturam talem esse conueniet, quæ ad usum magis, quàm ad elegantem formam conducat: hæc autem duobus modis fit, nempe uel unico uinculo seu fascia una, uel duabus. Itaque si una tantum fascia fuerit, principio eius uersus superiorem ulceris partem statuto nectenda erit, siue sura, siue genu, siue malleolus, siue cubitus, siue manus summa, aut alia quæuis pars laborauerit. At si duabus fascijs uti malueris, quemadmodum in fracturis fieri solet, altera à parte affecta, hoc est, ab ipso ulcere, ad superiorem regionem feretur, altera deorsum prius ducetur, mox in superiore parte desinet, eo uidelicet loco, quo prior incepit. Cęterum præter reliqua commoda, quæ ex hac deligatione proueniunt, illud etiam accedet: quòd ulcera quæ ob rotunditatem coalescere nequeunt, oblonga reddentur. Solutio autem non singulis diebus, sed alternis facienda est. Neque solutione ulcus aqua inspergendum, sed molli linteolo, puro & sicco, sanies detergenda. Quòd si parte ulceri adiacentes inflammari uideantur, & iam phlegmonôdes quippiam repræ-

Commune de digerentibus pręceptum.

Particularis curatio ulceris arrodētis

Aquę aluminosæ uis.

Repellentia, & siccantia.

Bolus armena.

Puluis exiccatorius.

Horū unguētorum formulæ & compositiones lib. 6. describuntur.

Nota de plumbea lamina.

Deligatura duplex.

Deligatura alternis diebus soluenda.

Si partes adiacentes inflammentur.

sentent, platysmati exterius plurimo spatio liquidum medicamentum illinere oportet, quale est Galeni phœnicinũ, hoc est, è palmulis confectum, uel aliquod simile, non quidem quocunque contigerit dilutum, sed uino astringente, quantum imbibi poterit. Sítque oleum quod adijcitur refrigerans, & astringens, cuiusmodi sunt myrteum, & melinum. Quòd si hæc non adsint, omphacinum, & omotribes nominatum adhibebis. At si durities circa partes ulceri adiacentes apparuerit, ipsum phœnicinum, seu emplastrum è palmulis, oleo ueteri, aut ricinino (quod officinæ oleum de cherua nominant) diluendum est. Tutiúsque fuerit superpositæ regioni, quodpiam ex medicamentis repellentibus liquidis adhibere, quo si quid uel prauum, uel plusquàm par est, influat, regeratur. Atque id maxime, cum in crure ulcus obortum, superpositam uenam uaricosam habeat. Quæ dum magna est, ac sanguinem nec colore rubrum, nec probum, sed atriorem & melancholicum continere uidetur, excidenda, ut prius diximus, auferendaq; est. Cæterùm si ulcera eiusmodi admota medicamenta contemnant, in diésque magis atque magis erosio serpat, & augeatur, corpus subindè à uitiosis succis repurgandum erit, continénsque ipsa seu (ut uocant) coniuncta materia depascens atque arrodens, inustione seu cauterio (ut loquuntur) actuali absumenda & desiccanda ueniet, modò laborans id genus auxilij tutum, atque utile, cæterísque alijs longè præstantius, non reformidet ac renuat. Quòd si ferrum candens ob timiditatem, aut delicatam nimis naturam pati, atque admittere noluerit, medicamenta acriora, & quæ ignis uires habeant admouebis, cuiusmodi sunt pastilli Andronis, Musæ, aut Pasionis, in tractu de tumoribus præter naturam descripti: uel trochisci asphodelorum, aut qui calidicon nominãtur, quorum formulæ ac descriptiones libro sexto referuntur. His etiam atramentum scriptorium, quod & incaustum uocant, magna utilitate admouetur. Quòd si hæc parum profecerint, arsenicum, quod sublimatum nominãt, modica tamen (ut alibi dictum est) quantitate, tutò adhiberi potest. Locus autem ambiens, hoc est, circumpositæ ulceri partes, interim refrigerantibus perpetuò muniendus erit, ne tam uehementibus admotis præsidijs, fluxio irritetur. Porrò sine his quidem tam potentibus auxilijs malum aliquando uictum fuerit, nec erosio ipsa depascens quouis modo sisti posit, membrum amputare necessarium est, ut uoluit Auicenna.

Olea refrigerantia, & astringentia.
Si durities adsit.
Si erosio non cedat medicamentis.
Vstio.
Pastilli caustici.
Arsenicum.

De sordidi & putris ulceris curatione. *Cap. XVI.*

QVID sit ulcus sordidum, quod Græci rhyparon uocant: quid item putre, seu putrefactum ulcus dicatur, suprà definiuimus. Porrò sordidum, & putrefactũ ulcus Guidoni dicitur, quod sui malitia (ut eius uerbis utar) putrefacit membrum, dimittendo uiscositatẽ, aut carnẽ mollem, siue (inquit) crustosam, fœtidam, à qua fumus eleuatur fœtidus, & cadauerosus. Ac tale quidem ulcus fraudulentum etiam appellant. Cæterum si eius malitia ulterius progrediatur, & serpat, in sphacelũ (quem uulgus esthiomenum uocat) degenerat, & homini uitam adimit. Horum autem ulcerũ causę sunt, succi praui, crasi, sanguinis naturam quodammodò resipiscentes, hoc est, sanguinei, qui feruore quodam uelut ebullientes, uenenositatem, atque malignitatem quandã indipiscuntur. Et hæc quidem magna ex parte carbunculos maleficos, siue anthracas, abscessus, & uulnera malè curata, consequuntur. Porrò taliũ ulcerum curatio consistit in proba uictus obseruatione, & euacuationibus accõmodis, quibus corpus uniuersum ab excrementis, atque à natura alienis humoribus expurgetur. Vbi autem iam purum ab excrementitijs, atque à natura alienis humoribus corpus uniuersum ibi apparuerit, tũ particula ipsa laborans, hoc est, ulcerata, cucurbitulis, scarificationibus, hirudinibus, atq; epithematis siue fotibus

Vlcus sordidum & putre.
Vlcus fraudulentum.
Causæ ulcerũ putrium & sordidorum.
Curandi ratio

bus à corruptis ac deprauatis ſuccis ipſam occupantibus, uindicanda erit, ut rectè præcepit Auicenna. Poſt hæc uerò propriam ipſius ulceris curationem aggredieris. Sordes igitur primò tibi abluenda erit, aut hydromelite quidem, aut marina aqua, uel, ſi eius copia non eſt, ſalſa. Deindè mundificandũ ulcus, unguento uulgò Apoſtolorum dicto, aut eo quod Aegyptiacum nominatur. Poſt hæc, quidam deſuper adhuc dandum eſſe monent mundificatiuũ aliud, ex abſinthij ſucco, melle roſaceo, myrrha, & farina hordei compoſitum, & circumiacentes ulceri partes, unguento ex bolo armena illinunt, ac ſupra cętera prædicta puluillos, ex ſtupis canabinis ſtudioſè pexis, aut ex lineis pannis leuibus, puſca aquoſa (quod oxycratum uocant) imbutos apponunt, atque alligant. Si uerò ſordes in putredinem aut corruptionem degeneret, locus abluendus erit oxycrato, aut (ut uoluit Guido) aqua cineris, uel ſaponis. Deindè emplaſtrum ex carnibus piſcium ſalſorum, farina orobi, & ariſtolochia longa, non autem rotunda, & ſcilla, omnibus ex uino coctis, & cum melle miſtis, ſuperaccommodandum eſt. Ad eandem intentionem Auicenna ſubſequens medicamentum deſcribit, multa (ut affirmat) experientia comprobatũ. Concipit tragacanthi rubri unc. unam: calcis uiuæ, aluminis, corticis granatorum, ana drach. ſex: thuris, gallarum, ana drach. quatuor: cerę & olei ana quod fuerit ſatis. Aliud. Vitrioli partes duodecim, chalcitis (quod & colcotar Arabes appellant) partes decem, tragacanthi partes nouem: coquantur in aceto, & ex eis fiat linimentum. Ac ſemper quidem unguentum ex bolo in ambitu ulceris, ut ſuprà monuimus, apponito: deſuper uerò ſtupeos puluillos oxycrato madefactos. Porrò ſi ulcera eiuſmodi depaſcentia putridáque, eouſque feritatis & malitiæ deuenerint, ut partes adiacentes magis atque magis ſemper erodant, ac ſine modo in illis corruptelam excitent, uehementiſsimis medicamentis (quali ſuprà in curatione malignorum ulcerum recenſuimus) indigebunt. Imò uerò frequenter inuſtiones, atque etiam exciſiones illis erunt neceſſariæ, ita ut quicquid uitiatum, ac corruptum eſt, prorſus extirpetur, & uiua, ac ſana duntaxat caro relinquatur: quam ex natiuo ipſius colore, & ſanguinis bonitate, facile deprehendes. Inter cætera autem medicamenta acria, quæ uiuum à corrupto ſeparant, & in hoc affectu celebrari ſolent, omnium præſtantiſsimum atque efficaciſsimũ quotidiano experimento deprehenditur arſenicum, quod ſublimatum uocant, ut aliquoties alibi annotauimus. Hoc enim confeſtim malum ſiſtit, & id quidem ſine dolore. Quòd ſi medicamentis eiuſmodi malum non ceſſerit, membrum ipſum tali depaſcente ac putrido ulcere affectum, cogimur abſcindere, ut cætera pars tuta ſit. Id autem miſerum atque ultimum auxilium, nunquàm tentandum eſt, niſi dum cætera præſidia nihil proficiunt, & malo prorſus uicta ſunt, ut alibi admonuimus.

Sordis ablutio.

Vlceris mundificatio.

Si ſordes in putredinem degeneret.

Emplaſtrum Auicennę.

Linimentum

Arſenicum ſublimatum.

De profundo & cuniculoſo ulcere, quod & ſinus Latinis dicitur. Cap. XVII.

VLCERA cuniculoſa, ſeu cauernoſa ſuprà appellauimus, quorum orificia ſtricta ſunt, profunditas uerò in latum ſe diffundit, & ſenſui occulta eſt, multos interdum anfractus habens, modò rectos, modò obliquos, citra duritiem tamen & callũ. Atq; hoc uno à fiſtula diſsidet, quamuis promiſcua turba, eiuſmodi ulcera omnia cuniculoſa, fiſtulas nominent: cum tamen fiſtula propriè ulcus ſit altum, anguſtum, & calloſum, Galeno, Cel. Aët. & Paulo. Itaq; quod profundũ & cauernoſum ulcus recentiores chirurgi appellant, id Latini appoſitè ſinum, Græci colpon nominant. Fit autẽ cum adiacens ulceribus cutis, diutius ſubiectis corporibus non coaleſcit, glutinaturq;: cuius multæ ac uariæ ſunt differentiæ, nimirum ex cauernarum magnitudine, ſitu, figura, ac numero deſumptæ. Aut enim breues ſunt, aut altè penetrantes iuxta carnem deſinentes, aut ad oſſa, uel cartilaginẽ ſubeuntes, ſurſum, deorſum

Vlcus cauernoſum.

Fiſtula quid.

Sinus quid, & eius differentiæ multiplices.

uel ad latus tendentes, recti aut flexuosi, simplices ac duplices, triplicés ue. Galenus autem eorum duntaxat, qui à positionis figura sumuntur, meminit: ut qui præcipuè curandi rationē immutent. Si enim magnus, siue paruus aut breuis, uel altus, aut iuxta superficiē consistens simplex uel duplex, tripléx ue fuerit, eadem semper est eorum curandi ratio. At si uel sursum, uel deorsum, uel ad latus, uel intrò ad ossa tendit, curationem uariat. Cum enim sursum tendit, facilè per eius os saniosa colluuies atque ipsum pus effluit. Cum uerò deorsum uergit, intus retentum pus, aut sanies, contiguas partes erodit. Quare nisi facto ex aduerso (ut statim dicetur) emissario, nihil omninò profeceris, siue carnem generare, siue glutinare uelis. Cum uerò ad latus declinat, aut sursum uergit, aut intrò fertur, sed ita locari pars afflicta potest, ut liberè sanies aut pus è sinu effluere possit, incisione ex aduerso facta opus non est: sed de his adhuc in sequentibus. Cæterum causæ eiusmodi sinuum, seu cuniculosorum ulcerum, sunt abscessus, siue suppurantes affectus tardius dissecti, & uulnera perperàm curatu. Pus nanque longo nimis spatio in suppurato abscessu, aut in profundo uulnere, quod non ritè expurgatur, retentum ac dilitescens, malignitatem, & ueluti acrem atque erodentem quandam naturam acquirit, & cuniculos tandem molitur, qui difficilè admodum carne impleri, & glutinari queunt. Ad affectam nanque particulam quæ iam imbecillitatem contraxit, undique ex circuniacentibus ac uicinis partibus, imò uerò & ab uniuerso corpore, superuacanei humores confluunt, atque ita ægrè sanabile redditur ulcus.

Quæ sinuum differētiæ curandi rationē euarient, & quæ non.

Causę sinuū.

Differentiæ cuniculorum, seu cauernularum eiusmodi ulcerum deprehenduntur turundis (quas tētas uocant) & specillis siue contis (quę probę uulgò dicuntur) argenteis, uel plumbeis, aut alia consimili materia factis, in ipsos cuniculos leuiter ac blandè immissis. Item minutis quibusdam, atque exilibus radicibus, & cereis candelis, necnon & coloratis quibusdā iniectionibus. Color uerò materiæ, quæ ab ipsis cauernulis & sinubus egreditur, qualitatem eius manifestè insinuat: si enim tenuis fuerit & loturæ carnis persimilis appareat, calidā esse, haud temerè eam iudicabis. At si candida uisitur & serosa, indubiè frigida erit. Sed & saniei purís ue bonitas, & paucitas, doloris quoq; & tumoris, qui prius aderant, priuatio, sinum carne impleri, & glutinari demonstrant. Si uerò contraria his affuerint, glutinationem nequaquàm adhuc fieri nobis indicant: ut Galenus ijs uerbis nobis testatum reliquit libro secundo de ratione curādi, ad Glauconem. » An uerò (inquit) altæ sinus partes coaluerint ex manante sanie deprehendes, si ea » multa uel pauca, cocta uel cruda sit. Præterea si neque in ipso sinu dolor sentia- » tur, nec tumor appareat, sed totus locus æquabilis sit, siccus ac doloris expers. » Quòd si puris probè cocti portio exigua in ore conspicitur, multò magis de- » glutinando sinu sperandū est. Hactenus de sinuum differentijs, causis, & iudicijs » dicta sufficiant. Itaque tempestiuum est, ut eorum curationem aggrediamur, & » qua poterimus breuitate, nunc prosequamur. »

Sinuum differentię quibus deprehendantur.

Iudicia.

Ratio curandi sinus, seu ulceris profundi & cauernosi, non tamen adhuc callosi.

CVm sinus, quo de hîc agimus, ulcus sit cauum, & profundum, geminus in eo curando scopus ac finis medenti proponitur, unitio scilicet & repletio. Vlcus enim quà ulcus est, unitionem: cauitas uerò impletionem desyderat. At quæ dissident, uniri non possunt, nisi prius cauitatem (si cum ulcere, ut in sinu cōiuncta sit) impleuerimus. Ordo igitur curationis postulat, ut à cauitatis impletione ordiamur. Sed cauitas rursus carne impleri non potest, nisi laborans particula & iusto temperamento prædita sit, & sinus ipse omninò purus & ab omni sorde immunis extiterit. Itaque si uel phlegmone, uel erysipelas, uel gangræna, uel intemperies aliqua simplex aut composita partem affectā obsederit, manifestum est quòd nisi quis illos affectus prius sanauerit, implere cauū ulcus non poterit.

In curando sinu geminum esse scopum.

terit. Fieri enim non potest (ut libro tertio methodi medendi Galenus inquit) ut in ulcere uel carnis productio, uel sinus impletio, uel agglutinatio, uel cicatricis inductio, rectè unquàm cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat. Adhæc cum in ipsa nouæ carnis generatione, duplex prouenire excrementum necesse sit, alterum quidem crassius, quod sordes propriè appellatur: alterum tenuius, quod Græcis ἰχὼρ, nobis uerò sanies dicitur: ac extenui quidem hoc excremento, ulcus humidum reddatur, sicuti ex crasso sordidum; duplicibus sanè medicamẽtis sinuosum ulcus egebit, antequàm carne repleatur: nempe ut humidũ est siccantibus, ut sordidum expurgantibus seu detergentibus. Ordo igitur sanationis à sorde expurganda in curando sinu incipiet, quòd uidelicet nec glutinari quicquàm nec carne impleri posit, priusquàm purũ, hoc est, detersum & à sordibus ritè expurgatum fuerit. Vbi uerò iam ab omni alio affectu immunis, & purus ab excrementis sinus fuerit, tum primum agglutinantibus medicamentis utendũ erit. Hęc autem nec detergunt nec expurgant, ut sarcotica, id est, carnem generantia, sed contrà prorsus (inquit Galenus) substantiam omnem in idem cogunt. Cuiusmodi facultatem habent medicamenta ea, quæ austera & astringentia uocantur. Hæc enim siccant tantisper dum humoris redundantiam, qui secundum naturam est, absumant. Sed de ijs alibi fusius à nobis dictũ est. Pone ergo in eadem particula sinu occupata, intemperiem aliquam, uel phlegmonem, aut consimilem affectum, & cauitatem, & ulcus, & sordem simul cõsistere: ordo curationis expostulat, ut primum phlegmonẽ aut intemperiem, secundo loco sordem, tertio cauitatem, & quarto ulcus persanes. Siquidẽ iusta subiectæ carnis temperies, causæ rationem habet, ut quæ concrescere secum quod ulcera tum est, faciat, et cauitatem impleat. Puritas ulceris, rationem eius sine quo non. Atque hanc sordes interpellans, curationem moratur. Habet uerò & ipsa cauitas ad ulcus, rationem eius sine quo non, ut libro tertio Therapeutices Galenus annotauit. Quandò (inquit) nisi cauitas prius impleta sit, induci citrice ulcus nõ posit. Atque hæc in uniuersum dicta sint de ratione curandi sinus, quod & ulcus profundum, & cauernosum nostri chirurgi appellant. Cui magna ex parte complicari solent, quę suprà commemorauimus. Hac igitur uniuersali methodo præmissa, paticularium ipsorum sinuum differentiarum (quas curandi rationem uariare diximus) sanationem subiungamus.

In nouæ carnis generatione duplex prouenire excrementum.

Vlcus sinuosum duplicibus eget medicamentis.

Agglutinantium facultas.

Hypothesis.

Constituatur igitur in primis sinus ad superionem partẽ porrectus, ita ut eius orificium deorsum spectet, talis certè non adeò multum negotij in sanando facesset. Quandoquidem per os eius facilè sanies effluet, atq; ideo promptè conglutinabitur, adhibitis saltem ijs, quæ statim dicentur auxilijs. Sed neq; cum ad latus declinat, aut intrò fertur, aut etiam deorsum uergit, incisione ex aduerso facta opus erit, si pars ipsa afflicta ita locari posit, ut liberè sanies è sinu emanare queat. Itaq; ponatur sinus, artus aliquos, nempe cubitum, aut femur occupare, poterit utique decliuis figuratus, citra diuisionem ex aduerso factã coalescere.
» Etenim, in cubito cum ore gibbero uicinę sunt, summam manũ elatius proten
» dens, sinum ad effluxionem incitabis. Sic & in femore, si sinus deorsum uergat,
» & ad genu terminetur, os autem ipsius sublime supra femoris medium sit popli-
» ti mollem puluinum subijcies, quò demissius inguen quàm genu positum sit.

Si sinus orificiũ deorsum spectet.

Incisio ex aduerso, quando in sinu fieri debeat, & quando non.

Ex Paulo, & Galeno ad Glauconem.

Cæterum si sinus deorsum uergat, ad latus declinet, uel intrò feratur, & situm affectæ parti commodũ dare non posis, quò liberè sanies effluat, nihil unquàm promouebis, siue carnem generare siue glutinare uelis, nisi prius collectioni purulentę effluxum molitus fueris. Intus enim retenta sanies contiguas partes erodet. Porrò saniosæ illi colluuiei effluxum bifariam moliri poteris. Nempe uel facto tantum in imo sinus uulnere, uel tota cauitate dissecta. In imo, seu radice sinus fit sectio, si ulcus magnũ fuerit, & locus totus sine periculo secari non posit. Præstiterit autẽ semper, si nihil obstiterit, totam ipsius sinus cauitatem dissecare,

Bifariam effluxum moliri posse saniei, aut puri in sinu.

quàm ex aduerso plagam facere. Ita enim facilius ac citius multo, ad sanitatẽ ulcus perducetur. Tota igitur cauitate dissecta elychnijs, & pannorum lacinijs in linamenta formatis, congruísque medicamentis sic expurgandus, atque resiccãdus erit sinus, ut tandẽ caro regignatur, cauitas impleatur, et ad perfectam sanationem, modo quo suprà de altis & cauis uulneribus docuimus, perducatur. Ceterùm priusquàm ex aduersa parte diuisio fiat purulenta colluuies sinenda est, magna satis copia in fundo ipsius sinus colligi, quo sinus parietes magis attenuentur, atque ita melius specillum (supra quod sectio fieri debet) in cauitatem demittatur, sinu scilicet ex puris copia distento, & ampliore facto. Specillum autem ipsum quod sic in sinum immititur, læue, hoc est, minimè asperũ esse debet, ac unctuoso aliquo (ut citra dolorem immitti posſit) illitum. Adhæc parte posteriore perforatum esse decet in modũ acus, ut in eo imponi posſit cẽto aliquis (ut uocant) ex stupis canabinis, aut aliqua gracili fascia, aut certe funiculo quopiam molli, ut canabino, factus. Incisione autem facta, dolor qui per eam excitatus est, sedandus erit, et impetus profluentis sanguinis, oui cãdido, atque alijs id genus supprimendę sanguinis profusioni dicatis auxilijs, cõpescendus. Post hæc autem cento alius, quando opus erit, detergente aliquo medicamẽto imbutus, indendus erit, atque ut id commodius fiat, alteri qui sinum adhuc occupat, aut assuetur, aut alligabitur. Poterunt & elychnia seu linamenta in mũdificatiuo aliquo tincta, in sinum ipsum imponi, supérque, atque in ambitu danda sunt, quæ mox infrà dicemus. Porrò si neque in imo ipsius sinuosi ulceris plaga commodè fieri posſit, neque cauitas tota dissecari, sinus totus eluendus erit collutionibus, primùm quidem detersorijs, si inhęrentem saniem subesse suspicaris: deindè sarcoticis, id est, carnem generantibus: posteà uerò adglutinans medicamentum transeundem erit. Proinde Galenus libro secundo de ratione curandi ad Glauconem, sinum ipsum nunc melicrato solo, id est, mulsa, nunc quidem puro uino nunc uerò mulso, eluendum esse monet. Itaque ad detergendam, expurgandámque sinui inhærentem saniẽ, melicratum præferendum est. Sed præsertim in sinu cuius os deorsum spectat, per quod sanies liberè effluat. Huius nanque sinus profunditatem totam, ad glutinationẽ aptam (ut Galenus inquit) sola reddere potest iniecta mulsa. Ad purgandum uerò simul & roborandum, ubi scilicet adhuc aliqua leuis cuiusdã sordis derelictæ suspicio est, uel ipso etiã Aëtio authore mulsum eligimus. At ubi carnem iam in sinu mediocriter regenitam, omninò puram esse coniecerimus, & glutinationem quærimus, uino puro subastringente sinum ipsum eluemus. Vinum enim eiusmodi, quod medium est inter dulce et astringens, leuiter glutinat. Si autem cruentus fœtidúsque sit humor, qui è sinu excernitur, oxymeli (Aetio authore) cæteris præstat. Auicenna & quidam alij sinum pręsertim maligniorem, & uehementer sordidum detergunt, & eluunt, aut lixiuio, aut marina aqua, aut etiam aluminosa, quæ in hoc affectu præstantissima est. Hæc enim præterquam quòd potenter sordes abluit, à parte quoque affecta fluxionem arcet & repellit. Albucasis chirurgus insignis unguentum Aegyptiacum, cum aqua & melle liquatum, in sinum, eiusmodi detersionis & corrigendæ malignitatis gratia, immitti iubet. Galenus quoque, ubi sinus ipse, aut situs, aut alterius cuiusuis occasione, sordidior aut humidior est, medicamenta, quæ ualentius quàm mulsa desiccent, & detergant, admouenda esse suadet. Cuiusmodi est medicamentum ex combusta charta compositum, quod ad hunc modum temperatur. Squammæ, gallæ, myrrhæ, singulorum pondo denariûm octo, sandarachæ, arsenici, elaterij, id est, succi cucumeris agrestis, singulorum pondo denariûm .4. thuris pondo denariûm trium, atramẽti sutorij (quod Græci chalcanthum uocant) tantundem, chartæ quantùm satis est ad inducendum colorem. Debet autem exigua eiusmodi medicamẽti portio largo rosaceo misceri

Quod multa puris copia sinenda est colligi in fundo sinus priusquã ex aduerso diuidatur.

Specillum, quod in sinũ immititur, quale esse debeat.

Si neque apertio in imo neque cauitas tota dissecari posſit.

Sinus quibus liquoribus abluendus.

Melicratum.

Mulsum.

Vinum sub austerum.

Oxymeli.

Aqua aluminosa.

Medicamentum ex charta combusta.

misceri, quò & eius uehementia remittatur, & per angustum foramen, in sinus profundum, per fistulam aut æneam aut corneã, recto ductu foratã, possit inijci. Iniecto autem medicamento, ulceris os linamento concerpto claudendum est, ne id refluat. Nisi enim diutius maneat, exiccare non poterit. Cęterùm si ulcus calidum fuerit, hoc est, calidam intemperiem sibi adiunctam habuerit, & uirus ab ipso sinuoso ulcere manans, rubrũ & loturę carnis recenter mactatæ per simile appareat, non alienum fuerit ipsum abluere melicrato, hoc est, aqua mulsa recenti, in quo lenticula, hordeum, rosæ, & balaustium incocta fuerint. Si uerò ulcus frigidum sit, & sanies tenuis et aquosa conspicitur, mulsa in qua incocta sint, marrubium, absynthium pimpinella, et myrrha eluendum est. Porrò ubi sic ab omni sorde puros sinus effecerimus, carne replentibus medicamentis (sarcotica Græci uocant) si caui saltem fuerint, deindè glutinantibus, & tandem cicatricem inducentibus, similiter reliquis ulceribus utendum erit. Carne autem replent, quæ humiditatem siccant, & sordem detergunt. Itaque idem medicamentum primario atque sese sordis detersorium Galeno appellatur, altero uerò significatu sarcoticum & glutinans. Quippe quòd tali imposito medicamento, ulcera carne replentur ac coëunt. Opus enim ipsorum proprium est (ut alicubi scripsit Galenus) affectã partem recrementis uacuare, ne uidelicet sanies carnis generationem glutinationémque impediat. Sarcotica igitur detergendi etiam uim habent, sed omnis rosionis seu morsus expertem. Finis autem glutinantium est, nullam inter coitura subnascentem humiditatem permittere. Glutinaturo nanque (ut tertio methodi Galenus ait) unum id propositum est, ut eius quod secundum naturam est, redundantiam consumat. Epuloticorum uerò, id est, cicatricem inducentium medicamentorum finis est, non hanc totam subnascentem ac redundantem humiditatem impedire, sed etiam nunc consistentem, in ijs, quæ mox cicatricem ducent, consumere: adhæc callo obducere, & astringendo indurare. Sed de ijs in antidotario fusius dicemus. Ergo (ut ad propositum reuertamur) si cauus sinus carnem requirat, primùm medicamenti, quod charta constat, aridi, paululum cum multo rosaceo inseri conuenit. Deindè carpto linamento os obturari. Indè emplastrum Isis aut Machærionis, aut simile quoddam, unà cum rosaceo cerato liquidiore solutum, inijcitur. Vbi uerò mediocriter carne repletus est sinus, aliquid ex glutinantibus medicamentis, non uehementer siccantibus adhibendũ est, quod crescentẽ tenellam carnẽ blande & sine morsu cogat, non aliter ac si recens ac cruentum uulnus curaretur. Curatur autem hoc mollibus, blandis, miniméque dolorem excitantibus medicamentis, qualia sunt enhæma, quorum opus seu facultas est coniungere, et diuisas partes conglutinare, ut in pistrinam unitatem particula reducatur. Multa (inquit Galenus) eiusmodi medicamenta inueniuntur, alia quidẽ ex bitumine confecta, uocantúrque, nescio qua ratione, ut idem ait, emplastra Barbara: alià uerò, quia fului & fusci sunt coloris, cirrha, & phæa nominantur, ex argenti spuma & ærugine liberalius decocta. Horum autem medicamẽtorum misturas, Galenus, Paulus, & Celsus docent. Sed pręstat de hac re interpretis uulgaris Auicennæ uerba subijcere. Ad incarnandum (inquit) oportet quòd medicinæ fiant currentes lauatiuæ, cum uiscositate adhærente, et inijciantur in eis cum clysterijs, et immittantur cum elychnijs & tentis. Et nos quidem iam experti sumus emplastrũ Apostolicum, id est, Apostolorum, & centauream, quando cum ea implentur, & est mirabilis ualde. Succedit huic symphyton, deindè iridis Illyricæ radix, postremò erui farina, & id genus alia, quæ glutinandi facultatem habent. Porrò sequens medicamentum, quod in frequenti est usu apud chirurgos, mirã uim habet in glutinandis seu incarnandis eiusmodi ulceribus. Recipe aquæ decoctionis hordei libram unam mellis rosati unc. tres, sarcocollæ drach. duas, mirrhæ,

Si ulcus sinuosum calidum fuerit.

Si ulcus sinuosum frigidum fuerit.

Idem medicamẽtũ detersoriũ, sarcoticũ & glutinans.

Sarcoticorũ facultas.

Glutinantiũ finis.

Epuloticorum finis.

Si cauus sinus carnem requirat.

Enhęma.

Cirrha, & phęa medicamenta.

Auicen.

Medicamẽtũ incarnans & glutinans.

thuris, singulorum drachmam unam, uini odoriferi unc. sex. Coquantur omnia simul usque ad tertias, id est, usque ad consumptionem tertiæ partis. Quibus & addi potest aliquando aliquid aloës. Cæterùm post glutinantis medicamenti impositionem, sola spongia noua ex mulso iuxta Galeni consilium circumponenda est, quám fieri potest molissima. Eius autem deligatura à sinus fundo incipiat, & eius ore finiat: fasciarum uerò spiræ siue circumflexus, sinus profundum sine dolore arctent, ac paulatim usque ad os eius eluxentur, eidemq́ (ori inquam sinus) indatur medicamentum molle, circumducto forinsecus emplastro ad os ipsius sinus forficibus discisso, ut sanies effluere possit. Effluet autem è sinu sanies, supposito aliquo alio paruo emplastro ad solutionem usque, quam tertio quoque die faciens, hoc ipsum tanquàm operculum circumpositum auferes relicto eo, quod totum ambit sinum, medicamento. Ideò autem tertio quoque die, aut certè citius aut tardius, prout res efflagitabit, demenda spongia est, ac paruum emplastrum quod superpositum erat: ut si qua humoris colluuies in ore sinus collecta sit, uacuetur, exploremúsque, an altæ sinus partes coaluerint an minimè, quod ex manante sanie (ut docet Galenus) deprehendetur. Si scilicet ea multa uel pauca, cocta uel cruda sit. Itaque altas ipsius partes coaluisse demonstrat, pus coctum ac paucum, præsertim si neque in ipso sinu dolor sentiatur, nec tumor appareat, sed locus totus æquabilis sit, siccus ac doloris expers. Cumque spongiã rursus imposueris, rursusq́ (ut diximus) alligaueris, postero uel tertio die soluito, ut dictũ est, semper linteolũ sinus ori admotũ permutans, quod eodẽ emplastro illitũ, totum os ambitu cingat. Neque uerò omninò appressum (ut Galenus admonet) esse debet, sed ita, ut per id tota sanies uacuari possit. Itaque cum secundo uel tertio quoque die (ut iam semel atque iterùm dictum est) spongia, uel paruum emplastrum eximitur, consyderandum, multá ne an pauca, cruda an cocta materia ad os ulceris affluxerit. Deindè expers ne sit, an particeps doloris locus affectus, & an tumor remanserit, aut diminutus sit. Altas enim sinus partes coisse testatur pus coctum ac paucum, præcipuéque si dolor & tumor non adsint. Contra multum & crudum, & cum fœtore, et loci humiditate, dolore & tumore, nondum coaluisse significant. Neque uerò (ut scribit Galenus) si primo uel secũdo die tenuis quædã sanies ex sinu manet, de glutinatione omninò desperandũ est. Sæpe enim uis medicamẽti affectæ particulæ admoti, ex ipsa cute & subiecta carne tenuẽ humiditatẽ uehemẽter exprimit, quoties eius qui curatur corpus ita affectum est, siue ex natiua temperie, siue mala uictus ratione. Hac humiditate expressa, loca mediocriter resiccata glutinẽtur. Quod si tertio aut quarto ab initio die, sanies cruda in ore apparuerit, scito (inquit idem) sinum non esse glutinatũ. Quare affecto loco medicamentum, quod uehementer quidem exiccet, sed nec mordeat nec cutem contrahat, circumponendum est. Cuiusmodi Galeni medicamẽtũ est, quod à fuluo colore cirrhum dicitur, ex concoctis metallicis, oleo ricinino, quod oleum de cherua appellant, & aceto sine cera confectum. Hoc enim medicamentum (ut idem Galenus testatur) sine morsu uehementer exiccat. Cuius compositio & usus ex libro secundo de compositione medicamentorũ κατὰ γένη requiri debent. Guido à Cauliaco iubet post glutinantis medicamenti impositionem, desuper apponenda esse emplastra & pannos, aliquo quod habeat (ut eius uerbis utar) rectificare illa, illitos. Cuiusmodi sunt emplastrũ διὰ χαλκίτεως nominatum, quod à palma Gręcè φοινίκινον, & uulgò diapalma appellatur. Item emplastrum (inquit) nigrum uel flauum cum gallis: et mel coctũ cum puluere thuris, myrrhæ, & aloës: uel quædam horum, uel omnia simul: & uinũ stypticum crassum, quod grossum uocat. Posteà ligare pręcipit, ut docet Galenus libro secundo ad Glauconẽ. Paucis autem interiectis subdit, de tenta (ut loquitur) hæsitasse multos, ut Henricũ, & præceptorem suum Bononiensem, quòd solida non ponatur, qua saniem (inquit)

Marginal notes:

Modus deligandi sinus post glutinatorij medicamenti impositionem.

Tertio quoque die spongia, ac paruũ emplastrum demenda.

Lib. 2. de arte curat. ad Glauc.

Notę coitionis altarum sinus partium.

Cirrhum medicamentum.

Guido à Cauliaco.

(inquit) in loco retinet: sed canulata, aut duplicata, ut sanies continuè ualeat exire: & spongia super orificium ponatur, ut sanies trahatur exterius sugendo. Spongia nanque ideò circundatur atque alligatur, ut exiccet, manantémque è sinu saniem excipiat, alioqui partẽ erosuram, aut pruritum excitaturã. Imbuta autem (ut suprà diximus) mulso spongia sit, ut detergat: mollis, ne asperitate lædat: noua uerò, ut aqua marina adhuc imbuta partem affectam desiccet. Hactenus de ratione curandi ulceris alti, angusti & cauernosi, non tamẽ callosi. Nunc ordo postulat, ut de calloso ulcere, seu callo obducto sinu, quam fistulam nominant, dicamus.

Spongia qualis esse debeat

De fistula. Cap. XVIII.

QVVm pus in abscessibus sic excoriat particulam, ut continẽtia à subiectis separet ac diducat, dein eo quomodocunque euacuato, distantia inter se pristinum statum recuperare nequeant, affectio eiusmodi sinus appellatur Galeno libro de tumoribus præter naturã. Quem si quis (ait ille) non statim curet, callo obducitur, durusq; tẽporis progressu fiet, nec cõglutinare ipsum cum subiectis sibi possibile est, uocatúrque tunc hic affectus propriè fistula, de qua nunc dicere instituimus. Est igitur fistula (quã Græci syringa nominant) arctus oblongúsque, & callosus sinus, aliquatenus indolẽs, qui magna parte ex abscessibus parum dextrè curatis, oritur: sed & ex alijs nonnunquàm ulcerum generibus ac sinubus perperàm curatis nascitur. Hęc autem nomen accepit ab arundinearum fistularũ tralatione, ut Paulus annotauit: Quandoquidem in eis cauitas quædam deprehenditur, arundinum cauitatibus similis. Fit autem fistula in omni ferè parte corporis, habétque quædã (ut Celsus ait) in singulis locis propria, sed de communibus hìc dicemus. Differentiæ igitur fistularum plures sunt, sicuti & sinuum, quæ ex situ, figura, numero, magnitudine, & alijs id genus sumuntur. Si quidem aliæ sub cute extensæ sunt, aliæ altius penetrant: aliæ rectæ, aliæ flexæ & tortuosæ sunt: aliæ intra carnem desinunt, aliæ ad ossa aut cartilaginem penetrant: aut ubi neutrum horum subest, ad interiora perueniunt. Aliæ neruos attingunt, aliæ uenas aut arterias occupant. Aliæ prætereà simplices sunt, aliæ duplices triplicés ue, ab uno ore intus orsæ, quę tres fiunt, aut etiam in plures sinus diuiduntur. Aliæ deindè facilè, aliæ cum difficultate curantur. Atque etiam (inquit Celsus) quædam insanabiles reperiuntur.

Sinus.

Sinus degenerat in fistulam

Fistula quid.

Fistularum differentiæ multiplces.

De signis & iudicijs fistularum.

FIstularum dignotiones sumendæ sunt, ab his quę secundum essentiæ rationem ipsis insunt, atque etiam ijs, quæ consequuntur accidentibus & effectibus. A substantialiter quidem inhęrentibus, ut ab illo (inquit Guido) corio calloso, & à forma fistulæ instrumentalis & factitię: Callositas nanque cum forma fistulari, essentialis est differentia ipsius fistulæ. Ab accidentibus uerò & effectibus, ut à uirulentia illa horribili, quæ aliquando ab ipsa fistula effluit, emanát ue. Item à dolore, qui in ea modicus esse solet, nisi dum partes, quę iuxta neruũ sunt, occupat. Cæterum simplicés ne fistulæ sint, aut in plures partes diducantur, cognosci potest ex modo puris. Cuius si plus fertur, quàm quod simplici spatio conuenit, plures sinus callosus esse manifestum est. Corporis quoq; inquinatio docet, num in plures partes fistulę penetrarint. Quia sæpe cum quis aliter decubuit, aliterq; membrũ collocauit, pus ferri, quod iam desierat, incipit: testaturq; non solum alium sinum esse ex quo descendat, sed etiam in aliã corporis partem eum tendere. Cumque ferè iuxta sint caro & neruus, & aliqua neruosa: quales ferè tunicæ, membranęq; sunt: genus quoque puris docebit, num plures sinus intus diuersa corporis genera perroserint. Siquidem ex carne (inquit Celsus)

Fistularum notę à quibus petantur.

Quibus notis deprehendatur simplex ne sit fistula, an multiplex.

Lib. 5.

pus leue, album, copiosius fertur. At ex neruoso loco coloris quidem eiusdem, sed tenuius,& minus. Ex neruo pingue,& oleo non dissimile. Cuius sententię refragari uidetur Aëtius sic de nerui fistula inquiens: Humor indè delatus tenuior » est, ei similis, qui ab osibus defluit, non quidem oleaginus, aut pinguis, » sed saniosus & glutinosus. Sed & ex alijs notis, quàm ex pure, deprehenditur » nerui fistula, nempe dolore: stuporis enim punctionisque sensum incutit. Deindè motus, qui ab eo neruo perfici solet, deterior apparebit. Sed in specillo attactu (inquit Aëtius) molestus acutúsque sensus redditus, rem manifestissimè iudicabit. At fistula locum erodente, si uena suberit, plurimus crassúsque sanguis effunditur. Sin arteria aperiatur, tenuis & flauus cum multo spiritu stridoré que exibit. Ante omnia autem (ut rectè consuluit Cesus) demitti specillum in fistulam conuenit, ut quò tendat, & quàm altè perueniat, scire posimus. Simul etiam protinus humida, an siccior sit: quod extracto specillo patet. Si uerò os in uicino est (id quod disci potest sic, iam nec ne eò fistula penetrauit) quatenus nocuerit. Nam si molle est, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc uitium est. Si uerò magis id renititur, ad os uentum est. Ibi deindè si labitur specillum, nondum caries est: si non labitur, sed æquali innititur, caries quidem: uerùm adhuc leuis est. Si inæquale quoque & asperum subest, uehementius os exesum est. At cartilago ubi subhæsit ipsa sedes docet, peruentúmque esse ad eam ex renixu patet. Cæterũ si obliquæ fuerint fistulæ, flexúmque aliquem uel plures habuerint, ut specilli apex progredi nequeat, uirgulam plumbeam, stãneàm ue conflabimus, aut ceream potius candelam assumemus, qua iter pertentemus. Cum enim flexilis admodum sit, ad fistulæ figuram facilè accommodabitur. Hactenus de signis fistularum: nunc de iudicijs.

Aëtius.
Nerui in fistula erosi notæ.
Venæ atque arteriæ erosæ signa.
Fistulæ specillo maximè explorandæ.
Osis cariosi notæ.
Obliquę fistulæ quomodo explorandæ.

Fistularum iudicia, seu prognostica.

FIstulę si altius penetrant, ut ad ultimas demitti collyrium non posit, si tortuosæ atque anfractuosæ sunt, si multiplices: maius (inquit Celsus) in manu, quàm in medicamentis præsidium est: minúsque operę est, si sub cute transuersæ feruntur, quàm si rectę intrò tendunt. Expedita quoque curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem, adiuuátque ipsum corpus, si iuuenile, si firmum est: inimica contraria his sunt. Itémque si fistula, os, uel cartilaginem, uel neruum uel musculos læsit, si articulum occupauit: si uel ad uesicam, uel ad pulmones, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas, arteriás ue, uel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem, penetrauit. Ad intestina quoque eam tendere semper periculosum: sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si corpus uel ægrum, uel senile, uel mali habitus est. Aegrè (inquit Paulus) consanescit in ano fistula quæ orificio caret, tum quę delitescit, & in os terminatur, multifariámque fissa est. Sed ex his quidem colliguntur fistularum sedes spatia, & noxæ. Præterea an simplices hæ sint, an multiplices, & in plures partes diductæ. Hactenus igitur de fistularum differentijs, signis, & iudicijs. Deinceps uero de medicamentis ad easdem conferentibus differe oportet.

Lib. 7. Cornelius Celsus. lib. 5.
Paulus.

De fistularum curatione in uniuersum.

IN primis genus uictus conueniens, & quod substantia & qualitate, causis, quę fistulæ consolidationem impediunt, aduersatur, institutio. Deindè corpus uniuersum à superuacaneis, & noxijs humoribus (illis tamen prius, si ita res exigat, expulsioni paratis) idoneo cathartico medicamẽto purgato. Mox potionibus roborandis ac desiccandis interioribus partibus accommodis, fistulam ad consolidationem præparato. Cæterum tametsi potiones multæ ad hanc intentionẽ à uarijs authoribus descriptæ sint, duæ tamen sunt quæ frequenti usu & felici successu à recentioribus medicis probatæ sunt. Prior ad hunc modũ habet

Ratio curandi uniuersalis.
Potiones fistulis idoneæ.

Agrimoniæ partes tres, plantaginis partes duas, foliorum oliuæ partem unam, ſcindantur minutim & contundantur, poſteà in uino albo coquantur, & fiat colatura, de qua quolibet die ſub auroram cyathus unus adminiſtretur. Altera Recip oſmundę (quę filix mas eſt Dioſcoridi) partes tres, gentianę partes duas, centaurij partẽ unam: coquantur in uino albo, & fiat potio, quæ ut prior adminiſtretur. Hæc poſtrema etiam ualde efficax eſt in oſsium corruptorum expulſione. Ego autem optimè factum exiſtimauerim, ſi in prædictis decoctionibus nonnihil ligni Guaiaci, uel Indici (quod lignum ſanctum, & palmam ſanctam appellant) aliquot horas maceretur, poſteà moderato igne leuiter decoquatur, & ex colatura, quantum aſsidenti medico ſatis eſſe uidebitur, mane bibendum offeratur. Atque hæc regimen (ut loquuntur) uniuerſale concernunt. Quod autem ad topica pertinet auxilia, & regimen (ut uocant) particulare, quatuor ſunt ordine peragenda.

1. 2. Guaiacum lignum ſanctũ. Ratio curandi particularis.

Primum quidem fiſtulæ orificium, ſi non ſatis hiet, hoc eſt, ſi nimis ſtrictum fuerit, imò uerò & ſinus ipſe fiſtularis uſque ad fines eius, ſi fieri poſsit, dilatari debet. Secundo loco callum eximere, fiſtulámque auferre, atque omninò deſtruere conuenit. Tertio poſt exemptum (quocunque modo id fiat) callum, ſordities detergenda ueniet. Quarto ubi purus iam ab omni ſorde ſinus uidebitur, ſimiliter reliquis ulceribus ad ſanitatem perducetur: nempe glutinatorijs, ſeu (ut loquuntur) incarnantibus medicamentis, & epuloticis, id eſt, cicatricem inducentibus, atque etiam (ſi carnis aliqua fuerit amiſsio) ſarcoticis, id eſt, carnem generantibus pharmacis. Ergo ſi nec aduri ferro, nec incidi commodè poſsit fiſtula, & eius os, aut ſinus totus, ſiue unus ac ſimplex, ſiue multiplex fuerit, non latè ſatis pateat, immiſſo collyrio aliquo, ſeu (ut uocant) tenta, ampliari ac dilatari debebit. Materia autem ad conficienda collyria, dilatandis eiuſmodi fiſtulis, & ſinubus non calloſis idonea, ſunt radices gentianæ, & maliterræ (quam ariſtolochiam Græci nominant) radix item bryoniæ, hoc eſt, uitis albæ, & dracontij ſeu dracunculi, præſertim maioris, qui ſerpẽtaria officinis, & Romanis ueteribus columbrina nuncupatur. Sed inprimis huic negotio accommoda ſunt fruſta ſpongiæ contorta & ualidè impreſſa. Ex ijs igitur fiant collyria ſiue penicilla (quas tentas uocant) altera quidẽ parte tenuia, altera paulò pleniora. Atq; ea parte qua tenuia ſunt, demitti oportet in fiſtulã, ſed filo ſemper appendice, ut tutius, ſi altius deſcẽderint, & próptius, ſi nimis hæreant, extrahi poſsint. Dimittantur autẽ horis duodecim, aut certè plus, aut minus, donec ſcilicet latè ſatis dehiſcat fiſtula. Cæterum orificio fiſtulæ atq; eius ſinu, ſufficienter dilatatis, ipſius deſtructio, prorſus moliẽda eſt. Id autem trifariàm fieri conſueuit. Nempe uel medicamẽtis acrioribus, & callũ exterentibus, uel inciſione ſinus, & uſtione: uel inciſione citra uſtionem, cum calli euulſione. Ergo ſi recens fuerit fiſtula, aut non adeò multum antiquata, nec etiã admodum profunda aut flexuoſa, & chirurgiam, hoc eſt, ſectionem & uſtionẽ, prorſus recuſet æger, medicamenta callũ exterẽtia adhibebimus Deindè remoto callo ad curationẽ reliquis ulceribus cõmunem uertemur. Itaq; callos elidunt atq; excindunt, quæ ex Galeno, Paulo, Aëtio, Cornelio Celſo, & alijs recentioribus chirurgis ſubiungã. Spondilij radix circumraſa, & fiſtulis impoſita, earũ callos eximit. Item ueratrum nigrum, duobus tribús ue diebus inſertum idẽ præſtat. Adhæc amurca cocta, & in collutionẽ adhibita. Ad idem elaterium, id eſt, ſuccum cucumeris agreſtis, ſeu (ut uocant) aſinini, terebinthina exceptum in collyria cogito, impo nitóque: uel laſerpitij radicis ſuccum infundito. Id quod ſequitur etiã callos conſumit Paulo Æginetæ. Aeruginis drachmæ duodecim, ammoniaci drach. 2. excepta aceto in longũ inducũtur, & fiunt penicilla. Hoc medicamentũ expeditiſsimum atq; ex primis eſſe ad callos eximendos, ex pręcepto Megetis, nobis teſtatũ reliquit Aurelius Cornelius Celſus. Verum exemplaria omnia eo loci corrupta ſunt. Pro drachmis enim duodecim habẽt tan

1. 2. 3. 4. 1. Sinus fiſtulæ ampliatio. 2. Fiſtulæ deſtructio ſeu mortificatio. Trifariã fiſtula deſtruitur. 1. Callos exterẽtia. Locus in Corne. Cel. emendatus.

tum denarios duos. Plurima eius generis collyria, hoc est fistulis callos exterētia, à modò nominatis authoribus describuntur, ex quibus quisq;, quæ suo proposito magis conducere uidebuntur, poterit deligere, & in usum assumere. In cómuni autem usu apud recentiores chirurgos sunt collyria siue penicilla ex trochiscis asphodelorum, quorū descriptioné habes in antidotario. Item ex calce & sapone. Adhæc, quæ auripigmēto, hoc est, arsenico illinuntur penicilla, neminem unquàm fefellerunt, ut præter quotidianā experientiam recētiorum ferè omnium scripta testantur. At uerò si fistulæ multos & ualde anfractuosos altosq; cuniculos habeāt, ita ut in eos collyria eiusmodi, prout res exigit, indi nō possint, eadem ex aceto aut liquore aliquo ad rem accommodo per auriculariū clysterem intro infundenda sunt, ut scilicet per omnes multiplicis ipsius fistulę anfractus perferantur. Mirificè prodest in antiquis fistulis, & admodū callosis sequens iniectio. Vnguenti Aegyptiaci semuncia, sublimati drachma dimidia, lixiuij uncię quatuor aquæ rosarū unc. 2. arsenici scrup. 1. aquæ plantaginis unc. 4. bulliāt usq; ad consumptionem tertiæ partis. Iniecto medicamento, fistulosi ulceris os, linamento còcerpto (ut de sinubus dictū est) aut quouis alio claudendum est, ne id refluat. Nisi enim aliquandiu maneat, nullum effectū effatu dignū præstare poterit. Si autē duplices aut multiplices eiusmodi fistulæ, breues, intraq; carnē sint, eadem etiā medicamenta quæ callos elidunt, arida in calamum scriptoriū conijci possunt. Calamus igitur ori fistulæ aptandus est, postea in eum insufflare oportet ut ea medicamēta intus compellātur. Si quando uerò longior (inquit Celsus) & transuersa fistula est, demisso specillo, contra principiū huius incidi commodissimum est, & collyriū utrinq; demitti. Aqua fortis Alchymistarū saltem prima in eiusmodi tortuosis, atq; labyrinthi modo flexuosis fistulis, mirificè prodest. Hęc enim (inquit Guido ex sententia Arnaldi à uilla noua) omnes fistulas mortificat & disrūpit. Secundus modus abolēdi fistulas est, qui primum per incisionem totius cauitatis fit, deindè per adustionem, quæ uel caustico medicamēto, uel ferro candēti & ignito inducitur. Cæterum quæ in magnas arterias, uel neruos uel tendines notatu dignos, aut membranā costas succingentē, aut aliquam principalē particulā deueniunt, uel nequaquàm (ut suprà diximus) uel certè cum multa artificiosaq; diligētia, ac prudentia attingendæ sunt. Reliquis uerò hunc in modū manum admoliemur. Primum quidē tentabimus, an rectæ sint uel obliquæ, demisso intrò (ut paulo antè monuimus) specillo, uel cerea cādela. In quibus autem duę plurés ue oræ habētur, quæ specillo aut consimili instrumento tentari minimè possint, ita notātur. Clystere in sinū per unum os liquorē compellimus, exq; transitu eius in reliqua ora, facilè deprehēdimus, unā ne, quæ multas oras habeat an multæ fistulæ sint. His ita exploratis, si in summo fuerit sinus, atq; is augustus, specillo demisso explicandus est, supraq; id accomodata figura, scalpello incidēdus. Si flexus reperiūtur, hi quoq; simul specillo & ferro persequendi sunt. Idémque faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. Vbi ad fines fistulæ uentū est, diuisio ulceri imponēda sunt penicilla, oui cādido liquore imbuta, quę labra solutæ cōtinuitatis distendant, & inuicem coire non sinant. Postera die locus adurendus erit, uel ferro candente, uel caustico, seu adurente aliquo medicamento, nēpe uel puluere asphodelorū, uel arsenico, aut alio cósimili, quod facultatis sit causticæ siue urētis. Auicenna hydrargirū, id est, argentum uiuum sublimatū admouet, quo efficitur, ut nihil corruptū, nihil callosum, nihil deniq; quod præter naturā sit, in ulcere remaneat, quod non omninò desiccetur, elidatur, & absumatur. At si non summa occupauerint fistulæ, & sub cute nō transuersæ ferātur, sed rectæ intrò tendāt, ubi quàm profundissimè potest, & quatenus licet, incisus fuerit sinus, orbiculatim totū callum, modo qui nuper dictus est, fieri posit, auferemus. Quòd si aliquid ex eo relictum fuerit, adurente id medicamento absumemus. Si autem multum sit, quod ex callo remansit, nec medicamento cedat, candentibus

Trochisci asphodelorum. Arsenicum.

Ad antiquas & ualde callosas fistulas.

Si fistula longior & transuersa sit.

Aqua alchymistarum.

2. Secūdus modus abolendi fistulas.

Argentū uiuū sublimatum.

Si fistulę sub cute intrò tendant.

dentibus ferramentis adurendum est. Cæterùm superponenda sunt, atq; in circuitu semper admouenda quæ refrigerent & reprimant. Ná ferè quæ circa fistulam sunt (ut Celsus ait) aliquid habent inflammationis. Signum auté, quo digno scimus medicamentũ acre atq; adurens, suum effectum quod satis est, induxisse, est ulceris elatio siue tumefactio, ac trium dierum mora, ut cómunis usus habet. Itaq; adusta, & ut oportet resiccata fistula, mitigatorio aliquo medicamento primis diebus utitor, ut oleo cũ oui luteo misto. Deinde ea quæ crustas, ferro ignito aut adurente medicamento inductas resoluunt ac deijciunt, admoueto: cuiusmodi est butyrum, aut aliquod aliud simile pingue ac unctuosum, à quorum usu non prius desistito, quàm crustæ deciderint, & in pus conuersæ fuerint. Mortificatæ auté fistulæ euidens argumentum est, cum pus quod antè multũ & crudum apparuerat, nunc paucum & coctum uisitur.

Quid post adustioné & resiccationem fistulæ agendũ sit.

Mortificatę fistulæ signum.

Tertius modus abolendi fistulas est, qui per incisionem fit sine cauterio, uel actuali (ut uocant) uel potentiali. Itaq; facta quemadmodũ antè proditũ est, incisione usq; ad fines seu fundum ipsius fistulę, callus totus uel unguibus, uel acie scalpri, uel cultro rasorio, id est nouacula detrahi debet, ita ut locus, seu sinus ipse purus, & ab omni sorde mundus appareat, quod uiuæ ac probæ carnis præsentia deprehenditur, ut docuit Auicenna. Et hæc uera est fistulæ curatio, quam statim, si nihil obstiterit, aggredi debemus, quoties fistula nobis sananda & abolenda proponitur. Cęterùm dilatata fistula, atque in totum abolita, detergentibus, si quæ sordes adhuc supersit, & sarcoticis, siue incarnantibus medicamentis uti nos oportebit: qui postremi duo scopi erant in sanandis fistulis propositi. Ergo callo fistulæ eliso atq; absumpto si sordes aliqua subsit, mulso uel aqua in qua eruum coctũ sit, sic ut huic quoq; mellis paulum adijciatur, locum abluito, uel sequenti medicamento repurgandis fistulis, post remotũ callum longè accommodatissimo utitor. Terebinthinę in aqua uitæ ablutæ unc. 3. succi apij, succi cynoglossi (quod Romani linguá canis appellant) singulorum drach. 6. mellis rosacei colati sesquiunciá, aristolochiæ rotun. drach. 2. farinæ lupinorum semunciam, coquantur succi & terebinthina cum melle rosaceo, usq; ad consumptioné medietatis succorũ, deinde reliqua cómisceantur. Si prædicto medicamento abstersorio, myrrhæ, sarcocollæ, radicis peucedani aridæ & iridis, singulorum momentum adieceris, optimũ incarnás medicamentũ effeceris, modò ex ea turunda illinatur. Aliud Aetij Amideni experimento probatũ, callum exterens & incarnans. Radicum liliorum crematarum cinere fistulam repleto, & callus excidet, quo ablato smilacem herbá sumito, arundinibus se implicantem, flore candido, folijs hortensi phaselo similibus: qua arefacta, usta & trita, fistulá replebis, & incarnabitur. Aliud aridũ Magistriani ab eodé relatũ, fistulas incarnans. Chamæleontis nigri radicem, pini corticem, thus masculum, aristolochiam longam pari pondere terito, fistulæq; mulsa ablutæ aridum applicato. Sequens quoque collyrium, à quodam chirurgo nostri temporis usurpatum fistulam agglutinat, insigniter desiccat, & affectæ parti robur addit. Aquæ uitæ unc. duas, uini maluatici unc. unam mellis rosacei drachmas decem, myrrhæ, radicis peucedani tritæ, utriusq; drach. duas, sarcocollæ, aloês hepaticæ utriusq; sesquidrachmam, id est, drach. unam & semissem misceantur, deinde bulliant omnia ad ignem moderatum unico feruore, & per oricularium clysterem, quam syringam uocant, inijciantur in fistulam. Aliud ad fistulas usq; ad os attingentes, ex Aëtio. Squammæ æris, æruginis, ammoniaci, thymiamatis portiones æquas ex aceto terito, & pastillum, id est trochiscum conflato. Deinde collyria, hoc est turundas, fistulæ æqualia formato, & imponito. Quomodo aũt ossi uitiato & corrupto medendũ sit, in præcedentibus diximus. Hæc igitur de fistulis dicta sufficiant: superest ut de cancro ulcerato dicamus.

3. Tertius mod° abolendi fistulas.

Vera fistulæ curatio.

3. Detersio.

Medicamentũ fistulas repurgans ac detergens.

4. Carnis generatio.

Lib. 14.

Medicamentũ callũ exterens & incarnans.

Aliud fistulas incarnans.

Medicamentũ ad fistulas longe optimum.

Aliud Aëtij.

De cancro exulcerato. Cap. XIX.

CANCRORVM (ut in tractatu de tumorib. præter naturã diximus) alij cum exulceratione, alij citra ulcus fatigant. Ac de his quidẽ qui sine ulcere molestant (quos Hippocrates latentes nominauit) abundè à nobis suprà dictũ est. Itaq; præsens locus postulat, ut de ijs disseramus, qui exulcerati sunt, & adeò laborantes affligunt, ut interdũ illis manum admoliri (ægris etiam ultro id efflagitãtibus) cogamur. Cæterũ quibus locis maximè accidant cancri tam ulcerati, quàm non ulcerati, ex quo humore potissimum gignantur, & à quibus causis excitẽtur, quibus notis deprehendantur, qui ex illis curationẽ recipiant, & qui nõ, atq; in totũ quid de illis præsagiendũ sit, fusissimè à nobis explicatũ est, ubi de cancerosis tumoribus, qui citra ulcus inuadunt, egimus. Reliquũ est igitur, ut cõpendiosam exulcerati ipsius cãcri curationem describamus. Sed priusq̃ id agamus, nõ alienũ fuerit eius notas in memoriã reuocare. Itaq; in cancro ulcerato, præter dolorẽ, duritiẽ tumoremq; ulcera erosa, ac inæqualia cõspiciuntur, plurima ex parte sordida, labris prætumidis, aspectu horrẽda, & cõcreta humorũ colluuie ingrata. Quæ uerò (inquit Paulus) pura uidentur, fœculenta, liuida, atq; interdũ etiã subrubra & cruenta apparent: sanies inde manat continuò, tenuis, aquosa, nigra, aut fulua, grauiter olens.

Signa cancri ulcerati.

Ergo si eiusmodi affectus chirurgiã, hoc est, manus operã desiderat à uacuatione humoris melancholici curatio auspicanda est. Deinde totum carcinωma, si locus patiatur, prorsus rescidendũ, sic ut nulla supersit radix sinemusq; sanguinẽ effluere, nec statim eũ inhibebimus. Imò pressis uicinis partibus, crassum ac melancholicum sanguinẽ exprimemus. Postea alijs ulceribus similiter curabimus. Hæc curãdi ratio tradita & probata est lib. 14. meth. The. Cuius uerba hoc loco subijcere placuit. Cæterùm (inquit) si quando cancrũ per chirurgiã curare audebis, cœpisse quidẽ ab uacuando per purgationẽ melancholico humore oportebit: ubi uerò totũ quod uitiatum est prorsus excideris, sic ut nulla supersit radix sines effluere sanguinẽ, nec properè eum inhibebis: imò premendo potius uicinas partes, exprimes ex his crassiorem sanguinem. Mox alijs ulceribus similiter curabis. Hactenus Galenus. Sunt qui exciso carcinωmate, & crassiore sanguine ex circunstantibus partibus expresso, ferramẽtis igni flagrantibus locũ adurũt. Alij cum partẽ aliquam corporis carcinωma eiusmodi, quod cũ ulcere est occupauit, hoc (si locus nõ refragetur) circuncidi opus esse tradunt, dein uiuotenus aduri, tritasq; cantharides ex alumine & cyprino oleo superponi. Alij uerò à sectione, & ustione quæ fit ignitò ferramento abstinentes, corrosione ualida ex adurentibus medicamentis facta uitium hoc totum extirpant, & destruunt.

Ratio curãdi cancri exulcerati. Vacuatio. Excisio.

Vide Paulum lib. 6.

Vstio.

Cantharides. Corrosio.

Porrò medicamẽta eiusmodi si quando adhibenda sunt, ualentis admodũ facultatis esse debent. Nã ut scribit Hipp. extremis morbis, extrema remedia adhibenda sunt. Tanta aũt est huius uitij malignitas, ut mitiora planè contemnat remedia. Inter cętera aũt, præstantissimũ ac tutissimum auxiliũ in hoc affectu Guidoni à Cauliaco prædicatur, arsenicũ sublimatum, cuius egregias dotes, suprà iam crebrò cõmemorauimus, & in sequentibus adhuc celebrabimus. Hoc (inquit Theodoricus) cancrũ, lupum, esthiomenum [hoc est sphacelũ seu syderationem] noli me tangere, fistulã, & omnes tales pessimos morbos, prima die occidit & extirpat. Cæterũ magna locorum circunstantiũ, interim dum admouetur, cura semper habenda est, ne scilicet ea ipsa inflãmatione atq; humorum confluxu occupentur. Quod incõmodum facilè deuitabis, si partes illas uicinas, & carcinωma cingentes, bolo armena, & id genus alijs, illeueris. Sed & modo legitimo, seu iusta quantitate (quã coniectura tantũ artificiali rationalis definit medicus) adhibendũ est, arrhenicum ipsum siue arsenicũ (ut uocãt) sublimatũ. Vbi autem effectum quẽ desyderas, præstiterit (quod ex loci inflatione siue tumore, & mora triduana, deprehẽdes) dolor mitigãdus erit, & crustæ casus, modo quo

Carcinoma mitiora contemnit remedia. Arsenicũ sublimatum.

Legitimi effectus arsenici notæ.

ſuprà docuimus procurandus. Cancro uerò ſic penitus extincto, ac radicitus ex tirpato, ulcus ipſum quod remanſit, ſimiliter alijs cauis ulceribus curabis. Carcinoma autem prorſus extinctum agnoſces, ſi proba & ſana caro apparuerit, ſi & nulla uirulenta proluuies, ſe in parte affecta oſtenderit, nullaq; amplius grauεolentia, eorum qui proximè aſtant, nares offenderit.

Extincti carcinomatis notę.

Cæterùm ſoli illi cancri etiã cum ulcere conſiſtentes, curationẽ eiuſmodi, quę uſtione uel ſectione fit, admittunt, qui in ſumma corporis parte hærent, quiq; adeò laborãtes fatigant, ut ipſi ultrò (inquit Galenus) chirurgi manũ efflagitent, & ſimul in talibus partibus cõſiſtant, quas reſecare & exurere unà cũ radicibus poſsis. Sed cum hæc curãdi ratio, non ſine graui ægrotãtis periculo (ut ſuprà de cancro non ulcerato monuimus) adminiſtrari poſsit, temerè adhuc in talibus adhibenda non eſt. Itaq; ſi in penitioribus corporis partibus conſtituti ſunt cancri iſtiuſmodi, aut in talibus quidẽ conſiſtant, quas nec adurere, nec excindere unà cum radicibus poſsis, uel ſi loca principibus membris uicina occupent, uel laborans ob uirium imbecillitatẽ tale curationis genus ſuſtinere non poſsit, aut forſan (quia nimis timidus ſit & puſillanimis) extrema hæc remedia ſubire non uelit. Adhæc ſi ex hac curandi ratione deterius aliquod malum ſequeretur: breuiter ſi periculũ ex chirurgia, id eſt, ſectione aut uſtione timeamus, nec curari affectus aliter poſsit, ſat fecerimus, ſi hunc augeri prohibeamus, proba in primis uictus ratione & cõmodis uacuationibus, ſoliſq; leuibus & quaſi adblandiẽtibus medicamentis utentes: à uehementibus uerò & acribus (quibus malũ hoc uelut crabro irritatur, & excandeſcit) prorſus abſtinentes. Ergo imperanda ægris talis uictus ratio eſt, quæ tenuis ſit, bonumq; & minimè melancholicum ſuccũ generet. Quòd ſi ob iecoris caliditatem & ſiccitatem excedentem, prohiberi non poſsit, quin craſſus & melancholicus in corpore ſanguis procreetur, cibis refrigerantibus et humectantibus erit utendũ, quibus hepatis intemperies paulatim emendetur. Conueniunt itaq; in hoc affectu ptiſanæ cremor, lactisq; ſerum, uinum paucisſimum & aquoſum, piſces ſaxatiles, atq; omnis generis aues, præterquam paluſtres. Ex oleribus malua, attriplex, blitum, cucurbita, atq; id genus alia. Acrium eſus & repletio omnis uitanda. Sed & craſsior ille ſuccus, qui in uenis colligitur, ex interuallo uacuandus erit, interdũ purgante medicamento, interdum, niſi quid prohibeat, uenæ ſectione. In mulieribus quoq;, ſi quidem liceat per ætatẽ, menſes euocandi, atq; etiam in uiris hæmorrhoides, ſi eas pati conſueuerunt, proritandæ. Loco autem affecto imponenda remedia ſunt, quæ dolorem leniant, & ita ipſum firmare poſsint, ut nihil redundantiæ humorum amplius excipiat: quę item refrigerent & exiccent, minimè uerò mordeant aut irritẽt. Cuiuſmodi ſunt ſolani ſuccus, uel aqua deſtillatã, cũ ſucci copia non eſt, plumbum uſtum & oleum, unguentum album, unguentum ex lithargyro & plumbo uſto, item medicamentum quod ex pompholyge uel chalcite conſtat, aut alijs id genus metallicis uſtis & elotis. Aquæ etiam, ut uocant, camphoratæ, ſimiliter & ſucci in mortario plumbeo ducti, huic uitio efficacisſimè admouentur. Laminæ quoq; plumbeæ maximo & penè incredibili uſu cancris ipſis exulceratis ſuperinducuntur. Modus autem uſus ſucci ſolani, quod medicamentum eiuſmodi affectibus utiliſsimum eſſe ſcribit Galenus, talis eſto. Solani ſucco linteum molle duplicatum imbuito, & loco affecto imponito. Extrinſecus lanam molliuſculam eodem ſucco madentem linteo circundato, atque hæc ne ſicceſcant, eo ſucco ſubinde irrigato. Hoc remedium loco dolenti inductum ſine dolore ac moleſtia, inquit Paulus, exulceratis cancris ſubuenit. Plurima medicamenta compoſita à Galeno, Paulo, Celſo & Aëtio, ad hunc uſum cõſcripta ſunt, ex quibus duo hæc ſelegimus. Argenti ſpumam & ceruſam in plumbea pila, cum oleo roſaceo in ſole tantiſper conterito, dum plumbi colorem, unguentum quod ex his fit, acquiſiuerit. Aliud quod magnoperè probo, recipit plumbi uſti & eloti,

Qui nam cancri ulcerati uſtionem aut ſectionem deſyderent.

Quibus cancris duntaxat adblandiendũ, uera curatione omiſſa.

Victus ratio in cancro ulcerato obſeruãda.

Succus melancholicus ex interuallis uacuandus.

Quæ loco affecto imponenda.

Succus ſolani.

Lamina plumbea.

Modus uſus ſucci ſolani.

Vnguentũ ad cancros ulceratos.

Aliud longe optimum.

pompholygis, thuris, singulorum uncias quinque, absynthij unciam unam, olei rosacei selibram, id est libram semis: ceræ sescunciam, id est, unciam unam semis, succi solani, quod sufficit ad unguenti crasitudinem. Insigniter autem leniunt, solantúrque plurimum in ipsis exacerbationibus, & cruciatus tempore malua aut althæa, quam bismaluam appellant, in mulso subacta liquefactáue, & rosacei paululo leuigata, instarq; cataplasmatis illita. Adhæc cataplasma ex ficubus aridis, meliloto, quam Latini sertulam campanam uocant, ruta, thure, buniade herba, id est, napo, diligenter cum oleo contusa. Lenit item cataplasma quod constat palmularum dactylis in passo decoctis, quibus adiecta sint ouorum lutea polentáque. Adhæc quod ex papauere cum coriano factum est, aut polygono aut seri, hoc est, cichorio: hæc quidem in doloribus usui sunt. Multi, inquit Guido, mitigant eius fraudulentiam & lupacitaté, ita enim loquitur, cum pecia scarlati, & appositione carnium gallinarum. Hinc uitium hoc ideò lupum appellari uulgus putat, quoniam carnes unius gallinæ si apponantur, quotidie ferè absumit & deuorat. Quod si forsitã eiusmodi gallinaceæ carnes uel similes illi pro pabulo non offerrentur, carnes sibi proximas, ceu lupus quidam famelicus, ad eandem quantitatem depasceretur & exederet. Quidam huic malo ueluti adblandiuntur, admoto puluere stercoris humani, & anethi igne concrematorum. Item appositis quibusdam herbis, ut scabiosa, trifolio, uerbasco, id est, tapso barbato, & herba robertiana nuncupata, quæ quibusdam myrrhis Dioscoridis esse putatur. Cæterùm utcunque res habeat, commemorata nuper remedia, (quoniam ferè temperata sunt) si magnopere non prosint, nocere saltem non possunt.

Malua.
Althæa.
Cataplasma leniens.
Aliud.
Aliud.
Cancer ulceratus cur quibusdam lupus appelletur.
Herba Roberti.

FINIS LIBRI TERTII CHIRVRGICARVM INSTITVtionum de ulceribus. Ioanne Tagaultio Doctore medico authore.

GENERALIS DIVISIO FRACTVRARVM, IN LIBRVM QVARTVM institutionum chirurgicarum, Ioannis Tagaultij Medici.

F*Racturæ, quæ Græcis κάταγμα dicitur, differentiæ*

Simplices,

Compositæ.

Simplices fracturæ differentiæ, plures sunt. Aliæ enim fiunt:

καυληδὸν, ῥαφανηδὸν, σικυηδὸν } id est, ad { Caulium, Raphani, Cucumerum } fractorum speciem ac similitudinem, per transuersum.

χιδακηδὸν, id est, quasi asseris modo per longitudinem.

Εἰς ὄνυχα, id est, in unguis formam.

Αλφιτηδὸν, id est, ad similitudinem farinæ uel pollinis, quando scilicet os in multas tenues partes confringitur.

κατὰ ἀπόθραυσιν, id est, iuxta abruptionem: fit cum pars osis per superficiei abruptionem detrahitur, ac recedit.

Compositæ fracturarum differentiæ, seu potius implexus cum alijs morbis & symptomatis.

Fractura cum uulnere.
Fractura cum inflammatione.
Fractura cum gangræna.
Fractura cum dolore.
Fractura cum pruritu.
Fractura cum fragmento osis eminente.
Fractura cum contusione.
Fractura malè ferruminata.
Fractura cum callo nimium excrescente.
Fractura cum nimia calli siccitate, & duritie.
Fractura cum superflua calli humiditate.

Sunt & aliæ fracturarum differentiæ Albucasi, & recentioribus chirurgis, à locis in quibus consistunt desumptæ, quæ tamen propriè differentiæ dici non debent, ut:

Fractura in caluaria.
Fractura in maxillis.
Fractura in naribus.
Fractura in clauiculis.
Fractura in spina dorsi.
Fractura in costis.
Fractura in scapulis.
Fractura in humero.
Fractura in brachio, id est, cubito & radio.
Fractura in femore.
Fractura in crure siue tibia.
Fractura in patella seu rotula genu.
Fractura in digitis, tum pedum tum manuum.

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVN IOANNIS TAGAVLTIJ Doctoris Medici, de fracturis,

LIBER QVARTVS.

Quid fractura, & quæ sint eius differentiæ. Cap. I.

QVANDOQVIDEM TRIBVS LIBRIS SVPErioribus, de uitijs chirurgię subiectis, quę carnosis & mollioribus corporis partibus accidunt, abundè satis dictū est, ordo iam postulat, ut de alijs quæ ossibus contingũt, hoc est, fracturis & luxationibus, disseramus: hæc enĩ Chirurgię generi etiam subijciuntur. Ac primum quidem de fracturis agemus, quas etiam Hippocrates luxationibus anteposuit. Est igitur fractura, ut in uniuersum dicatur, unitionis, siue cõtinuitatis solutio quæcunq; in osse, quam Gręci proprio nomine & omnibus suæ gẽtis hominibus noto, catagma uocãt, ut Galen. 6. meth. medend. & plerisq; locis testatũ reliquit. Paulo uerò Aeginetę, atq; alijs posterioris medicinæ Graijs scriptoribus, fractura ossis est diuisio, aut ruptura, aut præcisio, discisió ue, à uiolentia quadã extrinsecus irruente accidens. Guido à Cauliaco, & alij quidã ętatis illius medici fracturã definiunt, continuitatis solutionem in osse, non à qualibet re factã, sed ab ea tantum, quæ contundit. Vt uera sit (inquit) prima differentia solutionis ossis, quòd quædam est incisa, quædã cõtusa: ossium enim diuisionẽ quæ incisione fit, non fracturam, sed ossis uulnus appellant. Cæterùm plures fracturarum eiusmodi differentiæ sunt: aliæ nanq; simplices sunt, aliæ compositæ. Ex simplicibus quidem aliæ sunt, quæ fracti ossis partes iam prorsus separarunt, easq; cauledon, raphanidon, atq; etiam sicyedon factas Græcè dicunt, hoc est, ad cauliũ, raphani & cucumerũ fractorum speciem ac similitudinem. Manifestum aũt est eiusmodi ossium diuisionem transuersum per crassitudinem fieri. Hæc quibusdã uirgalis & transuersalis nominatur. Aliæ uerò fiunt schidacidon, quasi asseris modo: hæ autem per longitudinem magis fiunt, dicunturq; oblongæ ossis fissuræ. In ijs non omninò separantur à se partes sic affecti ossis, sed ueluti per rectitudinem finduntur. Præter has aliæ quædam ad simplices numerantur fracturæ differentiæ, quarum aliæ Græcis dicuntur fieri, εἰς ὄνυχα, id est, ad instar unguis, aliæ alphitidon, id est, ad farinæ uel pollinis similitudinem. Aliæ κατὰ apothrausin, id est, iuxta refractionem, seu (ut alij interpretantur) abruptionem. Fractura quæ εἰς ὄνυχα, id est, in unguis formam fit, fissura est ossis, quæ cum aliqua in parte recta sit, in extremo tamen lunata euadit. Atque hæc etiam calamidon, id est, harundinatim ab aliquibus nuncupatur. Alphitidon ad similitudinem farinæ uel pollinis dicta, est cum os in multas tenues partes confringitur, quæ & ipsa caryedon, id est, nucatim, à quibusdam uocatur. Apotrausis, quæ & apocope dicitur, id est, abscisio seu præcisio, est cũ pars ossis per summitatis rupturam, seu superficiei abruptionem detrahitur, ita ut pars ea quæ detracta est, & recessit supereemineat, ut ferè fit cum squamula ab osse resoluitur. Cæterùm hæ fracturarum differentiæ curiose nimis (ut Galenus inquit) atque ambitiose, à medicis Hippocrate iunioribus, ijs proprijs nominibus interpretatæ sunt. Non contenti enim fuerunt oratione, os quod uariè seu multifariam sit fractum, explicasse. Ab huiusmodi aũt appellationibus, omnino abstinuit Hippocrates, sed quoad fieri licuit, usitatissimis utens nominibus, oratione interpretari non est grauatus, non has modò fracturarum differentias,

Fractura quid.

κάταγμα.

Paulus.

Guido à Cauliaco.

Simplices fracturæ differentiæ.

Fractura schidacidõ facta.

Alię fracturarũ differẽtiæ.

Fractura uulgaris.

Fractura alphitidon facta.

Fractura κατ᾽ ἀπόθραυσιν facta.

Duæ ſunt potiſsimæ fracturarũ differentiæ ſimplices. Cõpoſitę fracturæ differentiæ.

uerum etiam quæ in capitis oſsibus eueniunt. Breuiter duo potiſsimæ ſunt fracturarum differentiæ ſimplices Galeno, à quibus curandi indicationes ſumuntur, nempe quæ per tranſuerſum, & quæ per longitudinem facta eſt. Cornelius Celſus tertiam addidit, quæ ſcilicet obliquè fit. Omne (inquit) os modò rectum ut lignum in longitudinem finditur, modò frangitur tranſuerſum, interdum obliquum. Cæterùm oſsis fracturæ, nonnunquam carnis quoque uulnus accedit, ſed potiſsimum cum oſſa multifariam fracta ſunt, ſæpe etiam dolor ingens, & interdum inflammatio. Contingit etiam aliquando ut aliud os ſuper aliud efferatur, & ex oſſe malè ferruminato ac commiſſo, ueluti tophaceus aliquis nodus relinquatur. Horum autem affectuum & ſymptωmatum cum oſsium continuitatis ſolutione complexus, compoſitas fracturæ differentias, iuniores medici uocauerunt, cum tamen propriè differentiæ non ſint. Quandoquidem quod ſeorſum & per ſe conſiſtere poteſt (ut alibi ex Galeno diximus) nunquam alterius erit differentia. Vulnus autem, dolor, inflammatio, & id genus alia ſeorſum, & per ſe conſiſtere poſſunt. Proinde ueræ fracturarum differentiæ, & à propria ipſarum natura deſumptæ, nec reuera ſunt, nec rectè dici poſſunt. Quòd ſi quæ à loco quoque, ſeu parte in qua eſt fractura, differentias cenſeas, ueluti ſi nares, aures, maxillæ, coſtæ, clauiculæ, caluaria, ſpina dorſi, humeri, brachia, femora, crura, digiti, fracturam patiantur, fuerint profectò & ipſæ fracturarum differentiæ Albucaſi: non utiq; à propria ipſarum natura, ſicuti neq; præcedẽtes deſumptæ, ſed à locis in quibus conſiſtunt. Verumenimuerò quoniam ab ijs omnibus ſuprà commemoratis agendorum ſumuntur indicationes, donemus eas cum recentioribus medicis & chirurgis differentias appellari.

Meth. 3.

De cauſis, ſignis, & iudicijs fracturæ in vniuerſum. Cap. II.

CAVSAE.

CAVSAE fracturarũ internæ nullæ ſunt, externæ uerò ea omnia, ut breuiter dicã, quæ contundere uel diuidere oſſa poſſunt. Quæ contundũt, ea dura grauiaq;, & mole non exigua ſint oportet, uehementiq; impetu deferri ac irruere. Oſſa diuidunt quæ uulnerando incidunt: item caſus ab alto, præſertim ſi oſſa ſicciora ſint, nec admodum craſſa. Fractura quoq; oſsibus interdum accidit ex circumtortione in luctantibus: aut ſi tibia ſiue crus Dioclis, cruri aduerſarij Socratis cum eo luctãtis per tranſuerſum ſuppoſita ſit, ita ut utraq; eius capita, & iuxta pedem, & iuxta genu deorſum uehementer deprimantur, os proculdubio tibiæ ipſius Dioclis, præſertim ſi infirmum ſit natura, hoc luctationis genere medium diſrumpetur, ſeu ſi mauis frangetur. Id quod in lignis quoque, quæ à nobiſipſis circumtorquentur, uidere licet. Si enim lignum aliquod neque magnum neque ualidum, ſed paruum & imbecillum ſuprà femur tuum impoſitum, ex utroque capite deorſum uehementer manibus urgeas, ſtatim id in media parte frangi aſpicies. Signa autem oſsis fracti, & præſertim per tranſuerſum atque in artubus, hæc ferè ſunt. Tactu oſsis partes diſiunctæ ſeparatáue ac uariæ reperiuntur, membri figura inæqualis percipitur: dum membrum dimouetur, & manu uariè tractatur, oſſa colliduntur, & ueluti crepitus quidam ex ea colliſione auditur. Pars afflicta contacta dolet, corpus membro fracto haudquaquam inniti poteſt: cauſæ quæ frangunt aut cõtundunt, præceſſerunt. In oſſe uerò quod per longitudinem fractum eſt, ſubſtantiæ eius craſsities non naturalis tactu percipitur, cætera ſigna nõ adſunt, præterquã quòd dolor & inæqualitas iudicio ſenſus etiam deprehenduntur.

SIGNA.

IVDICIA.

Prognoſtica. Oſſa minimè periculoſe media franguntur in humeris, brachijs, femoribus, cruribus & digitis. Quò aũt propior fractura capiti uel ſuperiori, uel inferiori ipſius oſsis eſt, eò peior iudicatur. Nam & maiores dolores affert, & difficilius curatur. Ea itidem quæ in artuum uicinia eſt, curatu difficilis eſt, uel eò

potiſsimum

potissimum nomine, quod cōmodè ligari non possit. Atque hæc ut plurimū motum relinquit difficilem. Maximè tolerabilis est, simplex trāsuersa: peior ubi fragmenta, atque ubi obliqua: pessima ubi eadem acuta. Nam & carnem uulnerant, interdum neruum quoque aut musculum. Fractura quæ cum dolore uel inflammatione, aut carnis contusione incidit, mala est. Quippe quæ instaurari nō possit, donec ea prius curationem receperint. Si ossis fracturæ, carnis quoque nullus accessit, in malo etiam æger est, maximeque si id musculi femoris, aut humeri senserunt. Nam & inflammationes multò grauiores, & (ut inquit Celsus) promptiores cancros habēt. Adde quòd in eiusmodi fractura, neque ferulis neque canalibus (inter quæ uulnus sanescere non potest) uti possumus. Sed nec primis fascijs, quas Hippocrates ὑποδεσμίδας, id est, subligamina uocat, uulnus contegendum esse uolunt, tum huius ætatis chirurgi, tum qui seculo Hippocratis fracturas curabant. Itaque ulcere non deligato, hinc & inde, hoc est, utrinque ab eo fascijs circumiectis qua ulcus est, fenestellam relinquunt, per quam medicamenta uulneri accommoda imponant. Quem deligandi modum damnat ille medicorum princeps & antesignanus Hippo. libro quem de fracturis inscripsit, eūque lemmatis, ac rationibus non absurdis quidem, aut probabilibus tantum, sed scientificis quoque & necessarijs, inutilem, erroneum, prauumque esse conuincit ac demonstrat. Si brachium aut crus fractum est, bonum est alterum saltē os integrum manere. Altero nanque osse integro manēte, necesse est neruos ac tendines minus contrahi, quippe qui ab integro ipso osse & non comminuto adhuc intendantur. Adde quòd curiosius omnia in continendis ossibus fieri debent, ubi utrunque os fractum est, & neutrum alteri auxilio est. Itaque si alterū os integrum manet, plus opis in eo quàm in fascijs ferulisque est. Cor. Celsus memoriæ tradidit ignorari minimè oportere, si femur perfractum est fieri breuius, quia nunquam, inquit, in antiquum statum reuertitur, summisque digitis postea cruris eius insisti. Quod equidem à ratione, & experientia, ab ipsiusque Hippocratis sententia prorsus est alienum. Non enim quoties femur frangitur, protinus necessariò ipsum breuius efficitur. Sed duntaxat si statim quàm fractū est, minus quàm par sit, à chirurgo distentū fuerit, uel tortuose distractum, & separatæ ac distantes inter se ossis confracti partes, non rectè atque adamussim, priusquā ferrumen impleant, coaptatæ extiterint. Tunc enim & breuius femur reddetur, & crure eius partis claudicabit homo. Sic aūt de hac re libro de fracturis scripsit Hippocrates. At uerò si femoris os fractū sit, extensio in primis diligenter facienda est, ne minus quàm debeat, efficiatur. Amplior enim si sit, nullā læsionem affert. Verum quoque est, ut in eodem opere idem testatur Hippocrates, quòd quibuscūque utraque uel tibiæ uel cubiti effracta ossa fuerint, illa breuiora effici. Quòd sanè intelligendum est, nempe ut Galen. interpretatur, nisi ante cōformationem extensio debita adhibeatur, & commoda deligatione ossiū coaptatio seruetur, quoad callus obducatur: tunc enim non solū in maiorem tumorem, quàm naturaliter conueniat, membrū illis attollitur, uerumetiā breuius propter retractos musculos efficitur. Sed hæc præsagia particularia sunt. Porrò in quadrupedibus, præsertim ueterinarijs, non omnino eadem est de fractis præsagiendi ratio, quæ in hominibus. Nam si quadrupes pedis posterioris radiū fregerit, præsertim mulus aut asinus: ijs quòd medulla careant, quamuis sanguinis compotes sunt, nunquam solidescit. Quæ supra genua fracturam senserunt, ut deplorata non cōtinges. Siquidem ea nunquam ferruminantur. Si femur fractum sit, in periculum uenit, spesque salutis in angusto est. Fractis armis, nullus medicinæ locus. Nam neruorum distensio sequitur, quæ caput scapulis annectat. Vix unquam sanitas contingit, si fracturæ uulnus aut luxatio coniuncta sit. Si uerò costa perfringatur, facilis medendi ratio est. Fracturæ quæ calloso ferrumine coaluit, nunquā urens medicamentum admouebis: quandoquidem eo callus ille tophaceus

Per cācros hic gangrænam & sphacelum intellexit, sicuti & alijs quibusdam locis.

Locus in Cor. Cel. aut falsus aut mancus.

Prægnostica quædam de fractura in ueterinis.

resoluitur, nec ullam ferè medicinam sentit. Hæc & quædam alia de fracturis ueterinorum, Hierocles & Apsyrtus ueterinarij medici, nobis scripto reliquerunt. Fractura siue in quadrupede siue in homine sit, quo uetustior est, hoc est, quo tardius fracta ossa ut oportet committũtur, eò deterior efficitur. Quandoquidem & callus illic gignitur, & spatia ipsa inania, aliena quadam substãtia opplentur. Quo fit ut dum instauratio molienda sit, maiore ac ualentiore multo extensione sit opus. Magna autem & ualens eiusmodi extensio, non rarò conuulsionem inuehit, ut alicubi testatus est Auicenna. Fracturæ non pari dierum numero in omnibus ossibus ferruminãtur, sed in alijs tardius, in alijs citius. Caluaria triginta quinq; diebus glutinatur. Brachium & tibia si ritè curentur, diebus circiter quadraginta coalescunt. Firmatur cubitus diebus plurimum triginta. Si in naribus os perfractum est, decem & octo dierum spatio consolidescit. Costa post unum & uigesimum diem Celso, alijs non nisi post uigesimum octauum, ferrumẽ implet. Ferè etiam intra decimum quartum, & unum & uigesimum diem sanescunt: maxilla, iugulum, scapula, os tali, calx, manus, planta. Inter uigesimum septimum & quadragesimum, humeri & femina. Coxa uerò diebus quinquaginta coalescit Hippocrati: pes eidem sexaginta dierum spatio, si quiescat: cõsanescit. Et ita de alijs pro fracti cuiusq; ossis natura dicendum est. Quinetiam confert aliquid ad celerem aut tardam sanationem, & ætas, & corpus, & uitæ propositũ, & anni tempus, ut & de uulneribus dictum est. Proinde in ijs nihil certum aut perpetuum est. Factionis Arabicæ princeps Auicenna affirmabat ossium agglutinationem in biliosis, conualescentibus, & primis senibus, difficillimam esse: in decrepitis uerò ac ualdè senibus, impossibilem. Cæterùm costa aliquando tota, interdum non tota frangitur: nempe cum pars eius interior (quæ rara est) duntaxat læditur, summo osse manente integro. Si tota costa perfracta est, casus asperior est. Nam & graues inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe uitæ periculum sequitur, & sanguis spuitur. Narium fractura peior est, ubi aut ossi aut cartilagini fractæ, cutis quoq; uulnus accessit. In cranij fractura malum portendunt, membrana immobilis, nigra uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorum uel resolutio, uel distensio, caro liuida, maxillarum rigor atq; ceruicis. Spem uerò certam faciunt membrana mobilis, ac sui coloris caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ atq; ceruicis. Cætera quæ ad somnum, cibi desyderium, febrem, puris colorem attinent, eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria, uel mortifera sunt.

Notę mali aut boni indices in fractura cranij.

Ferrumen seu agglutinationem in ossibus remorantur, multa ex aqua calida perfusio, crebra superpositorum mutatio, festina nimis ac præpropera membri affecti dimotio, nimia coarctatio, & quæ parti oblæsæ (alimenti in eam distributionem prohibẽdo) atrophiam inducit. Sanguinis quoq; uiscosi penuria. Item & fragmenta quæ remanserunt.

Quæ agglutinationem remorantur in fractis ossib.

Ossa quæ fracturam experta sunt, rectè commissa esse testantur, æqualis membri perfracti compositio, & figura naturalis, si alteri sibi compari, nihil noxæ perpesso, conferatur: dolor sublatus ac ueluti quidam uoluptatis sensus, sanguinis quoq; solerti quadam naturæ prouidentia, ad fracturæ locum expulsi, apparitio. Proinde non minus uerè quàm communiter dici solet, quòd tumor membri perfracti, post primam eorum quæ fracturæ admota sunt mutationem, sine magno dolore apparens: atq; ubi fracti ossis partes rectè concurrerint, & in naturalem situm aptatæ fuerint, euanescens, certam salutis spem pollicetur.

Ossis fracti rectè commissi notæ.

Sed iam tempestiuum est fracturæ in uniuersum curandæ ueram methodum, quamq; ipsa rei natura præscribit, tradamus.

Generalis

Generalis curandæ fracturæ methodus. *Cap. III.*

QVONIAM fracti osſis ſoluta partiũ cõtinuitas eſt, utiq; (inquit Galen.) finis quo tendet is, qui fracturas curabit, ſaltẽ primus unitio eſt. Quod ſi is primus in curatione propoſitus finis per affectarum partium ſiccitatem perfici non poſsit, reſtat alter, qui eſt ut alterius cuiuſdam interuentu diſiunctæ oſsis partes glutinentur. Qui ſi nec ipſe comparabilis aduertitur, inſanabile eſſe uitium dixeris. Quod igitur coaleſcere (ſaltẽ per ſe & nullius alterius ope) nequeat tam durũ os, quàm id quod in iuuenibus & adoleſcentibus & uiris, multoq; magis in ſenibus cernitur, id profectò (inquit Galenus) uel cuiuis patere poteſt. Quæcunq; enim concreſcere ac coaleſcere debẽt, omnino mollia humidaq; ſint naturaliter oportet. Quę igitur dura ſiccaq; ſunt, eorũ diuiſæ partes coire ſimul nequeunt, ſed glutinum aliquod uinculũm ue, quo commiſſa maneant, requirunt. Itaq; poteſt certè illud os tantũ unitionem per ſe, & nullius alterius interuentu recipere, quod abundè molle eſt, cuiuſmodi cõſpicitur in puerulis, in adultis uerò & ſiccioribus corporibus, ſeparatæ fracti oſsis particulæ, nõ per ſe unquam, ſed ſubſtantia duntaxat quapiam interueniente, ceu glutino quodam, ferruminari colligariq; ſecum poſſunt. Interuenit autem ea ſubſtantia, quoniã omnis particula ſibi familiare trahit alimentum, os autem craſsius ac terrenum magis quàm aliud quoduis noſtri corporis membrum, alimentũ ad ſe allicit, exugitq;. Quod autem ex hoc ipſo proprio ac maximè idoneo oſsis alimento redundat, & in labris fracturæ cõcreſcit, ſuo ipſius interuentu oſsis extrema dura licet & ſicca conglutinat, ut ſæpe uſu euenire conſpicimus. Vocatur autẽ corpus id, quod ſic fracturis innaſcitur, Gręcis πῶρος, Latinis uerò callus, qui (ut ſuprà de uulneribus oſſiũ diximus) mediocritatẽ in craſſitie & tenuitate, duritie etiã ac mollitie ſeruet oportet. Sed de hoc adhuc in ſequentibus. Age igitur dicamus, quomodo finem hunc primum, quo tendit is, qui fracturã curat, nempe unitionem aſſequi ualeamus, initium quidem facientes ab ea fracturæ differentia, qua per tranſuerſum os frangitur, & ſuo loco excidit. Quandoquidẽ hoc fracturæ genus ſæpius incidit. Itaq; quatuor me hercle intentionibus, in hac fracturæ differentia curanda, eſt opus, quas & ſcopos appellare poſsis. Prima intentio eſt, ut fracti oſsis partes rectè cõmittantur, & in naturalem ſitum coaptentur. Secunda, ut ritè cõmiſſa oſsis perfracti extrema, coniuncta atq; immota maneant. Tertia ut πώρῳ, ſeu (ut dicimus) callo interueniente diſiunctæ oſsis partes agglutinentur, coaleſcánt ue. Quarta eſt ſymptωmatũ, hoc eſt, accidentium, quæ fracturam ſequi conſueuerunt, correctio. Quod ad primam intentionem attinet, cum in hac fracturę differentia quam καυληδὸν καὶ ῥαφανιδὸν, id eſt, per tranſuerſum fieri diximus, ſic à ſe fracti oſsis partes diſſideant, ut è directo non iaceant, clarum eſt primum id eſſe agendum, ut in directum agantur. Directum autem hîc uocamus, cum in figuram priſtinam naturalémque ſitum reducuntur. Sanè (inquit Galenus) eum ſitum habuerint, ſi quis ea quæ ſic diſsident integræ partis exemplo uſus, in contrarium adducat. A qua nimirum certiſsima iudicatio trãſpoſitionis eorum erit. Fieri enim poteſt, ut tum prorſum, tum retrorſum, tum in hanc partem membri, tum in illam facta tranſlatio ſit. Quæcunq; igitur retrorſum magis ſunt acta, ea prorſum impelli conueniet. Nec minus alteram quoque fracti oſsis partem modicè ad contrarium retrudi. Contrà quæ prorſum ſunt emota, hæc rurſus ipſa quidem retrorſum, reliquam uerò partem ſenſim duci prorſum. Eodem etiam modo & eorum quæ ad dextram ſunt detorta medicatio eſt: ſi ad ſiniſtram ducantur, contraq; eorum quæ ad ſiniſtram, ſi mutentur ad dextram, ſemper ſcilicet altera parte modicè in contrarium acta. Guido à Cauliaco (præmiſsis quibuſdam præceptis communibus, quæ hic ſuo loco referemus) quomodo primam hanc intentionem aſſequi poſsis, uerbis non adeo multis perſtringit. Itaq; iubet in primis membrũ

Vnitio finis primus, quo tendit is qui fracturã curat.

Quorum fracta oſſa coaleſcere non poſſunt: & quorũ poſſunt. Lib. 6. meth. medendi.

Pori, id eſt, calli ſubſtãtia unde naſcatur.

Calli mediocritas.

Scopi quatuor in curanda fractura, quæ per tranſuerſum eſt, medico proponuntur. 1. 2. 3. 4.

1. Recta partiũ fractarũ inuicẽ cõmiſsio, & coaptatio.

Lib. 6. Metho.

Hippo. lib. de fracturis.

perfractum,[ſi oſſa ſuis ſedibus(quod ſæpius contigit)exciderint, aliudq; ſuper aliud efferatur,& muſculi ad capita ſua retracti ſint]decẽter intendendum eſſe. Deinde os depreſſum attollendum,& eleuatum deprimendum,atque id quatenus fieri licet ſine dolore,donec oſsis fracti fines rectè concurrant,& in naturalẽ ſitum coaptentur.Neque enim unquam fracta eiuſmodi oſſa,& ſuis etiam ſedibus mota, in ſuum locum ueniunt, niſi illa per uim aliquis intendat. Intendere autem digitum,uel aliud quoq; membrum ſi adhuc tenerum eſt, etiam unus homo poteſt,cum alterã partem dextra, alteram ſiniſtra apprehendit. At uerò ualentius membrum duobus eget,qui in diuerſa contendant.Si firmiores nerui ac tendines ſunt(ut in uiris robuſtis, maximeq; eorum feminibus & cruribus euenit)habenis quoq; uel lineis faſcijs utrinq; capita articulorum deliganda,& per plures in diuerſa ducenda ſunt. Cauendũ aũt ſemper eſt,ne immoderatius confractum membrũ extendatur.Immoderata enim diſtentio in duris præſertim & ſiccis corporibus,uehementes dolores,febres,conuulſiones,& reſolutiones interdum inducit.Quin etiam per eam diuelli ac diſrumpi muſculorũ ac neruorũ fibras aliquando contingit.Proinde ſumma in hac re prudentia opus eſt. Igitur ægro in ſedili collocato,uel reſupinato potius,ut Sorano placuit, miniſtris duobus iubebimus,huic,ſupra fracturam,illi,infra digitos circumponant,atq; ſic intentionem perficiant. Quòd ſi ualentiore opus ſit intentione,non ſolum manibus,ſed etiã,ut diximus,habenis aut funibus intendere aggrediemur.Ergo duos funes ęquales confracto membro,uerbi gratia,brachio aut cruri circundamus: unum,ſupra fracturã:alterum,infra: atq; uni miniſtro ad ægrotantis caput conſiſtenti,alteri iuxta pedes, capita funium tradentes, iubebimus in diuerſa membrum perfractum diſtendere. Vbi paulò longius quàm naturaliter eſſe debet, membrum,uis fecit, diſtenſio remittenda eſt, ac tum demũ oſſa manibus in ſuã ſedem compellenda ſunt.Oſsis autem repoſiti certum indicium eſt,dolor ſublatus.Cæterùm oſsibus fracturæ iam ſic probè coaptatis,iuxta Hippocraticã conſuetudinem membrũ deligandum erit,ut ſtatim ſubiungemus. Modus alius reducendi oſſa fracta in ſuum locum & naturalem ſitum per diſtenſionẽ, libro de fracturis traditur ab Hippocrate,qui & à Paulo refertur libro ſexto ſui operis de re medica,quo etiam ſi uelis,& parata habeas quæ deſcribit inſtrumenta uti poteris.Sed hic modus quẽ ſuprà poſuimus longè facilior,& magis ad manum eſt. Atq; eo etiam Soranus medicus utebatur,eſtq; hodie apud nos in frequentiore uſu.Oportet igitur(ut ſummatim dicamus)aut manibus ipſis,utiq; ſi confractũ membrum exiguum eſt,aut uinculis impoſitis,ſi maius eſt & ualidiore tractu opus ſit,aut eiuſmodi inſtrumento quod nobis Hippocrates deſcripſit, antitaſin oſsiũ facere,hoc eſt retrorſum ea trahere,ut è directo cõmittantur, exacteq; eorum coniunctio fiat,ſic ut priſtinam unionẽ imitentur.Poſtea uerò quàm abundè retracta fuerint, & nullus amplius ſuperſit metus, ne ſe adducendo contingant,tum in directum opponere uinculaq; relaxare, ac muſculis ipſis diductorum in idem commiſsionẽ permittere opus eſt. Interim uerò (ut rectè Galenus admonet)teipſum quoq; qui operi præes,manibus ſubſeruire expedit,ac ſicubi aliquid paulum ſubſultet ac promineat,corrigere atq; formare.Cæterùm in adducendis ſic,ut ſuprà expreſsimus,contrario motu partibus, ne aliquæ frangantur oſsium extantiæ,non leue periculum eſt. Non enim ueluti (inquit Galenus) in ſerra defectis uiſitur,leuis eſt ſemper utriuſq; partis finis. Quòd ſi illæ(oſsium inquam extantiæ)fortè fortuna frangantur,non poterunt adamuſsim ſecũ coaptari fracti oſsis fines,tum quia forſan fragmenta inter partes uniendas interciderint, tum etiam quòd quippiam oſsium fortè extra ceciderit, & cõminutum perierit,unde ſpatia inter applicata ſimul oſſa,maneant inania:in quæ ſanies collecta,atq; temporis tractu putreſcens,totum pariter membrum ſecum corrumpet.Atq; hæc tractandę fracturæ ratio omnibus propemodũ confractis artubus

Guidonis præcepta de reductiõe fracturę.
Cel. lib. 8.

Aeger quomodo collocandus in fractis artubus.

Diſtẽſio quando remittẽda.

Anacephalæoſis.

Lib. 6. Thera.

Oſsium extantiæ.

conuenit,

conuenit, ubi præsertim ossa fracta suo loco (ut sæpius contingit) exciderint, aliudq; super aliud effertur. Neque enim semper dum franguntur ossa suis sedibus moueri contingit, sed interdum fracta in suo loco, ac naturali situ remanent. Quòd ante omnia (ut nos admonet Celsus) consyderari debet: & sunt notæ certæ, quibus id discrimen deprehendere posśis. Nanque si suis sedibus mota sunt, resima apparent, punctionisq; sensum repræsentant, ac tactu (ut suprà annotauimus) inæqualia sunt. Vbi uerò loco suo non exciderunt, neque punctionis sensus ullus, neque ulla, quæ tactu percipi posśit, inæqualitas adest. Cæterùm si primis diebus ossa ipsa perfracta & suis sedibus mota, reposita non sunt, non leue inflammationis periculum subest. Sub qua & difficilè & periculose uis neruis & tendinibus adhibetur. Atq; hæc de prima intentione dicta sufficiant.

Notæ ośsis fracti, & sua sede moti.

Secundus scopus in curandis fracturis nobis propositus est, ut ośsibus iam sic (ut suprà docuimus) probè coaptatis, & è directo admotis, eorum positura seruetur, & exactè coniuncta maneant, sic ut pristinam unionem imitentur. Porrò nequaquam prohibere poteris, quin diuisa eiusmodi ossa, quæ sic effinxeris & adamusśim secum coaptaueris, sua sede moueantur, & rursum dissideât, si laborans quoquo pacto uel uigilans, uel dormiens, membrùm fractum dimoueat. Ergo ut secundum hunc scopum assequaris perfractum membrum prorsus immotum consistat necesse est. Quòd si ipsi quidem ægrotanti, ut quietudini membri prospiciat, permiseris, uigilans fortasśis (quemadmodum inquit Galenus) probè id curauerit, at dormiens omnino membrum mouebit. Vt igitur nō dormientis modò hominis, sed etiam ad desidendum, itemq; cum cubile resternitur surgentis, eorum quæ ritè formata & exactè coniuncta sunt, positura seruetur, tuta deligatura complecti fracturam oportet, quæq; fracti ośsis partes secū coarctare adamusśim posśit: Tuta autem nō erit deligatio, si uel nimis arcta, uel laxa nimis fuerit. Quandoquidem per laxiorem ośsibus moueri licet, per arctiorem uerò & uehementius astringentem, & alimenti in locum affectum distributio prohibetur, & dolor (qui humorum in ægrā partem affluxus euocat, & phlegmonas creat) excitatur. Danda itaq; opera est, ut utrunque excessum declinemus. Constrictio igitur mediocris esto, tum nostri sensus, tum ipsius ægrotantis iudicio. Ac si quidem æqualis esset crasśitudinis membrum quodq;, utiq; latisśima fascia (ut Galenus ait) commodisśima esset, utpote quæ totū æqualiter continenterq; ex omni parte fractum os complecteretur. Sed quoniam id non est, quod deest nobis ex fasciarum latitudine, circuituum numero pensabimus, ut in artubus ipsis, qui omnium maximè fracturæ per transuersum factæ, expositi sunt. In talibus nanque utilior est angusta deligatura quàm ualde lata & remissa. Quippe quæ nec rugas, ut ea quæ latiore fascia fit, contrahat, & totius membri circundata est, cutem contingat. Eò igitur usque augere tibi latitudinem fasciæ licet, quoad nulla eius pars laxior efficiatur. Cæterùm in eiusmodi deligatura, quæ fracturis (in medio præsertim brachij uel tibiæ, aut femoris existentibus) adhibetur, duabus fascijs lineis mollibus (iuxta Hippocratis dogma) opus est. Has autem Hippocrates ipse nomine peculiari ὑποδεσμίδας, id est, subligamina seu malis subfasciationes, appellauit. Trimæ fasciæ initium super fracturam inijci debet, ac circa eam bis tér ue conuoluta, sursum uersum ferri, & quasi in cochlea serpere, atque illic desinere. Id tamen perpetuò obseruandum est, ut multū partis sanæ fascia hæc complectatur. Ita enim fiet, ut & firmius reposita ac conformata ossa cōtineantur, & magis ab affecto loco in circumuicinas partes humores elidantur, magisq;, ne hi à superiori parte eò defluant, impediantur. Altera etiam super fracturam debet incipere priori aduersa, deorsumq; (ubi primos complexus super fracturam fecit) tendere, atque inde iterū reducta in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. Quocirca dimidio longior priore esse debet. Terminus autem longitudinis earum fasciarū, non unus ac certus statui potest,

2\. Secundus scopus.

Membrū perfractū prorsus immotum seruandum.

Lib. 6. Meth.

Os fractū deligandum esse, & quare.

Deligaturæ modus.

Com. in libro Hippo. de fractur. & 6. ther.

Angusta deligatio artubus utilis.

Ratio deligandi artus perfractos ex Hipp. Gal. & Celso.

1\.

2\. Hæc secūda fascia nō bis aut ter, ut in priore ligatura, sed semel tantum mēbro perfracto circūdatur Hippocrati.

ſicuti nec etiam latitudinis,ſed pro magnitudine fracturæ, & perfracti membri craſsitiæ utraq; dimenſio uarianda eſt. Hunc Hippocrates libro τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον, id eſt,de medicina ſeu medici officina, & libro de fracturis trium aut quatuor, aut quinq;,aut ſex cubitorũ longitudinem: digitorum uerò latitudinẽ cõſtituit. Digiti autẽ & cubiti intelligendi ſunt eius ipſius qui deligatur,nempe uel uiri adulti,uel pueruli. Hæc autem duplicis deligaturæ ratio, ex ipſa rei natura deſumitur.Quandoquidẽ duo hæc prima lintea fracturã quidem muniũt ac ſtabiliunt,nec phlegmonem(quæ in hac re in primis eſt arcenda)oriri ſinunt. Siquidẽ & ab integris ad laborantem particulam ſanguinis confluxum arcent, & quod iam collectum in ea eſt exprimunt. Prior quidem deligatura quod in læſa parte cõtinetur, ad ſuperpoſita expellit atq; elidit: quòd uerò ex ijs (ſuperpoſitis inquam partibus)in locum perfractum confluit,repellit. Altera uerò primis quidem complexibus,quos,ut ſuprà diximus, ſuper ipſius fracturæ locum facit, itemq; diſpenſatione deorſum tendente,quædam ad inferiora extrudit,quędam ne quid ex ijs in locũ fracturæ confluat prohibet.Reliquis uerò deinceps complexibus,quibus uidelicet ab infimis partibus ſurſum uerſum recurrere deligaturam diximus,ut eodem ſcilicet loco cum priore faſcia, ſecunda deſinat: tum ad ſuperiora(uti & priore ligatura)repellimus, tum confluxum ab ijs prohibemus.Cæterùm priuſquã faſcijs huiuſmodi fractura deligetur, unus aut alter panniculus lineus,candido oui liquore & roſaceo delibutus,nudo mẽbro nõ abſq; ratione à recentioribus chirurgis ſuperacõmodatur, ea quidem magnitudine, ut etiam aliquid partis ſanæ comprehendat.Sunto aũt eiuſmodi faſciæ duæ prælongæ,nẽpe quatuor aut quinq;, aut ſex, ut diximus cubitorũ,&circa tres quatuór ue digitos latæ,aqua aut poſca potius madefactæ,& poſtea expreſſæ,pręſertim ſi fractura inflammatione uacet,recensq; ſit.Si uerò dolor uehemens, aut inflammatio adeſt,lanis tenuibus mollibusq;,aut ſtupis leuibus oleo uel oxycrato imbutis membrum cõtegendum eſt,& non ita arctè deligandum. Satis enim fuerit tunc,ſi deligatura adhibeatur,quę & membrum utcunq; fulciat,& admota medicamenta, adhæc ſymptωmata profliganda idonea, contineat. Verumenimuerò cum hæ duæ primæ deligaturæ ad ambos hos uſus quos ſuprà retulimus(nempe ad fracturæ munimentum ſtabilimentumq; & ut phlegmone excitari prohibeatur)non ſatis adhuc faciant,præſertim ſolæ, ad earum quidem tutelam & fracturæ ſtabilimẽ Hippocrates remediũ excogitauit,ut ſcilicet plagulæ,ſiue ſplenia à ſplenis forma ita appellata,unà cũ exterioribus faſcijs,quas ἐπιδέσμους,id eſt,ſuperligamina uocat,deſuper adhiberentur.Et hæc quidẽ tertię deligaturæ rationẽ quibuſdam obtinent.Splenia enim eiuſmodi ſiue plagulæ, duarum primarum faſciarum,quæ peculiari nomine ὑποδεσμίδες, id eſt, ſubligamina Hippocrati appellãtur,firmamẽta ſunt, ut cõmentarijs in libro Hippocratis de fracturis Galenus annotauit.Ne aũt phlegmone ſuſcitetur,medicamẽto quopiã ex ijs quæ inflammationum iniurias arcent, uti cenſuit. Quale nimirum eſt ceratum humidum ſiue liquidũ quod confici ſolet ex cera in roſaceo aut oleo colliquata,aut eius loco roſaceum. Huius ſententiæ fuit & Cornelius Celſus libro octauo,ſic inquiens:Super has(duas inquam primas deligaturas)inijciendũ » latiore linteo ceratum eſt,quod eas cõtineat.Quod ſi oſsis fracturæ,carnis quo » que uulnus acceſsit,neque ceratum, neq; roſaceum tutò admouetur: quandoquidem hæc ulcus tum ſordidum,tum putre efficerent,ſed in uicem eorum pul uilli prælongi uino nigro ac ſtyptico imbuti,ſuperinijciendi erunt. Reliqua autem curatio,quæ eiuſmodi fracturis cum uulnere incidentibus conuenit, in ſequentibus dicetur. Porrò præter has modo à nobis commemoratas deligationes quaſdam adhuc alias quatuor cõmemorat Aurelius Celſus capite decimo, libri paulò antè citati.Sic autem eas diſpenſat, ut ſemper inſequens priori aduerſa ſit,& tertia faſcia(quæ duas primas ac ſplenia cõprehendit) tantũ in inferiore parte

Marginal notes:

Prioris deligaturæ uis & facultas.

Quid ſecunda deligatura efficiat.

Faſciarũ longitudo & latitudo.

Si inflammatio adeſt cum fractura.

Splenia cur adhibeat Hippocrates.

Ceratum humidum cur adhibeatur.

Si oſsis fracturæ carnis quoque uulnus acceſsit.

Aliæ quatuor Cor. Celſi deligaturæ.

„ parte, tres reliquæ in superiore finiant. Quia satius est (inquit) sæpius circuire
„ quàm astringi. Siquidé id quod astrictū est alienatur, & cancro opportunū est.
Quo loco (ni fallor) cancrū pro sphacelo, quē uulgus medicorū esthiomenum uocat, usurpauit, ut & quibusdā alijs locis. Cæterū cum multis cóplexibus atq; inuolutionibus duæ illæ superius cómemoratæ Hippocratis deligaturæ, fracturam cótineant (aliàs enim parùm tutæ essent) tam numerosis fascijs opus esse minimè censeo. Hæ enim in membro ipso perfracto, præter solitum cooperto, & pruritum & dolorem (quæ duo symptωmata à fractis membris diligenti studio arcenda sunt) excitare, atq; etiam eius, quod iam infixū fracturæ est, perspirationem prohibere possunt. Porrò ubi decenter sic membrū confractum deligaueris, de apposita repositionis ipsius figura, maxima tibi solicitudo habenda est. Si quidem sub alia forma aut figura membrū perfractū deligare, in aliam uerò mutare ac reponere, non dolorē modò (ut inquit Galenus) excitare potest, uerumetiā ossa intorquere. Necesse enim est, ubi figura mutatur, alios musculorū tendi ac uelut contractos rotundari, alios uerò solui ac remitti. Vbi aūt tenduntur, tū premi eos à deligatura est necesse, tum ex cópresione ipsa dolere. At ubi tensio remittitur, quo loco deligatura est laxa, ibi fracturam fulcimento destitui. Cæterum aptisima fuerit in osiū fractorum repositione, sicuti etiam & in retractione, (quam antitasin diximus à Græcis appellari) & coaptatione, & deligatione, partis figura, quæ (ut uerbo uno dicatur) maximè à dolore abest, & in qua æger persistere immotus diu posit. Hæc enim & rectisima est, & maximè naturalis membro ac ferè cósueta. Rectisimā autem hîc partis figuram cum Galeno uocamus, quæ uenas, arterias, & musculos quàm rectisimos habet. Itaq; angulosa figura, quæ ἐγγώνιος Græcè dicitur, brachio quidē maximè naturalis est: cruri uerò, quę paulò minus porrecta est. Hęc nanq; & rectisima est, & à dolore maximè aliena. Cęterùm tametsi angularis figura, quæ Græcis ἐγγώνιος dicitur, propriè ea dicatur, quę acutū angulum, quem recto minorē appellamus, efficit, per engωnion tamen, id est angularē figuram, Hippocrates eam intelligit, quę recto angulo constituitur, non prorsus tamen recto, ut quodam in loco Galenus est interpretatus, sed propè ad rectū accedente, ita ut paululū ad obtusum tendat: cuiusmodi in manu, quod uulgò brachiū appellamus, ea figura est, non quę prorsus quidem inter extensionem & inflexionē media est, sed quę ad extensionē procedere incipit. Quo plerunq; positu eos qui dolore afficiuntur, si diligenter inspexeris, manus tenere deprehendes. Porrò ut dolor uitetur, cum ad quietem membrum reponitur, nó modò naturalis habitus cuiuis instrumēto est utilis, uerum etiam consuetudo quoq; conducere nónihil uidetur. Ergo ut aptè membrū perfractum, & decenter ligatū reponatur, ea situs figura illis inuenienda est, quę & naturalis sit & consueta, & à dolore maximè aliena. Sed iam hę indicationes inter se consentiunt, & cóspirant maximè. Nam quęcunq; figura magis quàm alia est à dolore libera, ea & maximè naturalis membro, & ferè consueta esse solet. Atque econtra, quę naturalis & consueta est, ea à dolore est alienisima. Atque hęc quidem figurę, in qua custodire membrum perfractum conueniat, inueniendę ratio est. Vt autem in hac naturali, & quę doloris minimum habeat, figura immotum prorsus (quoad expediet) membrum persistat, recentiores Chirurgi secundū deligaturam, protinus ferulas etiā circumponunt, ipsas quidē constringentes, prout sensus & tumor ex inflāmatione (si qua adsit) postulat. Veteres autem, ut Hippocrates, Celsus & Galenus, à die tantùm septimo uel etiam nono & undecimo, ferulas accommodabant. Verùm non ab re factum putamus, si statim ab initio post deligaturam ferulæ inijciantur, modo nimis premendo dolorem non excitent, aut phlegmonem (quę maximè arcenda erat) accersant, uel præsentem (si adsit) exacerbent. Quæ igitur à principio adhibentur à recentioribus ferulæ, non eo nomine adhibentur circumponuntúr ue, ut astringant, sed

Cornelij Celsi opinio refellitur.

De apposita repositionis perfracti membri figura ex Galeno.

Repositionis figurā ad duo directam esse.

Ratio inueniēdæ figuræ, in qua custodire membrū perfractum conueniat, ex Galeno & Hipp.

Ferulæ quando infracturis circūponēdę.

Quę uitare oporteat in ferulis adhibendis.

Ferulæ ab initio non ultra

astringendæ quam ut ossa contineant.

ut adaptationis figuram contineant,& ossa in suam sedem reposita utcunq; fulciant. Primis nanq; diebus cum phlegmones deuitandæ consilium uinceret, tutum non erat perfractum membrum ita ferulis premere. Cum uerò nullus iam amplius futuræ inflammationis metus sit, aut ea quæ prius fuit discussa, membrum aliquanto gracilius quàm pro naturali habitu apparuerit (quod intra septimum diem fere solet cótingere) tum licebit ferulas circumponere,& eas (ut fracturam stabiliant) ualidè satis astringere. Ferularum enim usus idem est, qui et plagularum seu spleniorum, nempe ut fractum os contineant, & deligationem stabiliant ac firment.

Ferulæ quales esse debeant.

Sunto auté ferulæ, ut libro qui inscribitur τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον, id est, de ijs quæ in medicatrina seu medici officina fiunt, rectè præcepit Hippocrates, læues, id est, læuigatæ & planę: ęquabiles, id est, neq; in latus, neq; in superiorem aut inferiorem partem distortæ: in summis partibus, id est, extremitatibus, resimę, id est, leniter derasæ ac retusę: minores hinc inde quàm deligatio est,& ea parte crassiores, id est, latiores & ualentiores, ᾗ ἐξέῤῥιπται τὸ κάταγμα, id est, qua fractura erupit.

Læues.

Læues autem ferulas, id est, non asperas (læui enim asperum opponitur) adhibendas esse censet Hippocrates, ne sua asperitate, & inæquabilitate (quod enim asperum est, continuò etiam est inęquale) fractis partibus negotium facessant. Vtroq; enim modo comprimunt. Cæterùm quoniã fieri potest, ut ferulæ lęues sint, non tamen æquabiles (inęquabile enim nó protinus necessariò est asperum: ut patet de uia quæ ascensus habet & descensus non asperos)

Aequabiles.

ideò non solum lęues, sed etiam æquabiles, id est, non distortas assumendas esse ferulas monet. Quæ enim distortæ sunt, similiter ut aspera lædunt, ac illud insuper efficiunt, quod deligationem simul distorquent: qua distorta, pars etiam fracta distorqueatur necesse est.

Simæ.

Simas præterea in extremis partibus eas deligi uoluit, id est, ut Galenus interpretatur, leniter derasas ac retusas in extrema parte, ne sua acutie articulum lædant,& æqualiter ubique partem fractam, propter æqualem suam crassitudinem, comprimant: quod certè fieri nullo modo debet.

Crassæ.

Vult enim Hippocrates ut in media parte, hoc est, supra locum fracturæ, νάρθηκες, id est, ferulæ deligationẽ magis astringant. Hinc ea parte, hoc est, supra fracturam ipsam, crassiores esse iubet: quia scilicet locus is potissimũ (ut suprà ostendimus) compressione ipsarum indiget.

Minores.

Vult item minores eas esse longitudine, id est, aliquanto breuiores, quàm sit ipsa deligatio, ne cutem ultra deligationem attingãt: quæ sæpenumero ex eo quod humores à fascijs expressos suscipit, paulò altius turgescit atq; extat. Sed & breuioribus ferulis utendum præcepit senior ille Hippo. ne pars eminentior, id est, gibba & carne nudata, attingatur, ut circa cubitum,& malleolos, ubi ossiũ extuberationes sunt.

Modus ac ratio adhibendi ferulas.

Modus autem ac ratio adhibendi ferulas, talis esto. Splenia triplicia aut quadruplicia oleo delibuta, super fascias similiter atq; æqualiter, si membrum in crassitie fuerit æquale, circundato. Si uerò inæquale, partibus magis concauis, per splenia repletis, membrum undique æquale ferulis accommodandis efficito. Deinde ferulas lana aut stupa mediocriter inuolutas, in orbem, non minore quàm unius digiti spatio inter se distantes, fracturę circundato, easq; leniter ac moderatè constringito. Sed & in hac ferularum accommodatione summoperè caueto, quatenus fieri potest, ne articulus aliquis (ut paulò antè notauimus) & præcipuè interior flexus pars, ab eis attingatur. Vlcera siquidem in ipsis nonnunquam, & neruorum inflammationes pariunt. Itaque illic, hoc est, iuxta articulos ipsos deligatione aliquantò (ut diximus) breuiores, tenuiores, laxiores & magis flexibiles ferulas esse oportet, quemadmodum ualentiores qua fractura excidit atque inclinat.

Quando soluenda deligatio.

Cæterùm si nulla prurigo, nulla inflammatio, nulla suspecta exulceratio, nullús ue dolor adest, & ossa rectè commissa fuerint, fracturáque rectè procedat, sic manere ferulas & ligamenta, ad decimum usque diem, uel quintum & decimum, aut etiam uigesimum, utile est. Si uerò in membro perfracto præter solitum co-

operto, uel dolor excitetur, uel pruritus creetur, uel eius, quod iam infixum fracturæ est perspiratio prohibeatur, propter quam non modò noxius pruritus quibusdam accidit, sed etiam erosa à saniei acrimonia nonnunquam cute, exulceratio concitatur, non ab re feceris, si tertio quoque die, ut iussit Hippocr. deligationem solueris, & membrum ipsum aqua temperata perfuderis ac foueris. Hac enim perfusione & acrem atque erodentem saniem discuties, & dolorem mitigabis, & prurigini pulchrè medeberis. Porrò cum nec ferulis, nec deligatione, nec figura situ ue membri apposito, diuisæ ossis partes (tametsi exactè atque adamussim coniunctæ fuerint) citra glutinum aliquod uinculúm ue (uti suprà diximus) coire ac concrescere possint, maxima calli, quem pωron Græci dicunt, gignendi sollicitudo habenda est. Ad hunc igitur gignendũ cogi concrescereque aliquid proprij ossium alimenti, crassi terrenique oportet, quod in labris fracturæ coalescit. Ipsum igitur nec eluendum, nec foràs euocandum est, sed sinendũ. Crassa autem hæc terrenáque substantia, ex genuino, maximeque idoneo ossis alimento redundans (quæ propria est calli materia) diem circiter duodecimum, aut decimum quintum ab ossis fractura ferè gigni, atque accrescere incipit, ut recentiores chirurgi testatum reliquerunt. Cæterùm huius generatio (quæ in alijs citius, in alijs uerò tardius aduenit) ijs ferè notis deprehenditur. Dolor qui prius aderat, sedatur, nullus amplius inflammationis, aut tumoris alicuius præter naturam metus adest, in membro perfracto bonus ac natiuus color efflorescit: uniuersa autem uictus ratio pωro gignendo accommodata, talis esto. Dum callus gignitur, uictum paulò pleniorem, quàm ab initio fracturæ, laboranti instituito: Cibos qui boni succi sint, & multum nutriant (nisi uulnus adsit) exhibeto. Sed & quæ offeruntur alimenta, talia sunto, ex quibus prouenire succus soleat nõ solum bonus, sed etiam tenax, ex quali fieri callũ maximè expedit. Quippe (inquit Galenus) cũ ex serosa humiditate ac tenui gigni prorsus nequeat: ex crassa uerò, sed quæ fragilis sit ac pinguitudinis expers, gigni quidem poterit nõ segniter, cæterùm tempore siccescens friabilior, atque ita fractioni obnoxius redditur. Itaque pωro gignendo conueniunt Auicennæ: Risum, panis similagineus, frumentum triticeum, tandiu in aqua coctũ, donec fiat (inquit) sicut puls: id Galli uulgò appellant [*froumentee.*] Alicam nonnulli esse existimant. Ad hæc, pedes, uentres, & capita animalium, sed pręsertim hœdi & ueruecis. Hæc enim & multum alunt, & crassi ac tenacis succi sunt. Circa initium fracturæ usque dum callus gignitur (quod ferè circiter decimum diem contingit) ægrum tenuissimè cibato. Cibi nanque subexiles (ut censuit Hippocrates) & nõ ualidę materię tunc satis sunt. Venam interdum, cum scilicet res expostulat secato, & per uentrem superuacua expellito. Carne & uino usque ad decem dies, ex Hippocratis præscripto, abstineto. Post hoc tempus, uinum crassum & stypticum audacter concedito, tametsi Celsus uinum per omne tempus alienum esse dixerit. Magnitudo calli nec minor quàm par est, nec maior iusto sit, sed mediocritatem ad unguem seruet. qui enim iusto minor est, hic ossa parum tuta reddit: qui maior est, dolorem musculis inuehit. ergo calli magnitudo, ut breuiter dicam, ea sit quæ & ossibus tuto uinculo sit, nec musculos tamen comprimat. Attendendum uerò diligenter est, quemadmodum nos Galenus admonet, ut uel promoueatur, si minor iusto proueniat: uel inhibeatur, si immodicè crescat. Quibus uerò hæc efficies, paulò pòst dicemus. Atque hæc de pωri generatione, qui tertius erat scopus, in curandis fracturis nobis propositus, dicta sufficiant. Superest igitur ut de quarto & ultimo scopo agamus, qui dispositionum præter naturam, quæ fracturæ interueniunt, emendationem atque ablationem concernit. Eæ autem ferè sunt, dolor, inflammatio, pruritus, uulnus, immoderata siccitas aut humiditas callo gignendo obsistens: gangræna, durities, pωri magnitudo, aut deficiens, aut excedens. Itaque si dolor aut inflammatio adsit, deligationẽ si iam facta est, statim sol-

3. Tertius scopus.

Pori generatio.

Callus quibus notis generari deprehendatur.

Victus poro gignendo aptus.

Lib. 6. Meth.

Libro de fracturis.

Pori magnitudo.

4. Quartus scopus.

Symptomata quæ fracturã comitantur.

Dolor.

Inflammatio.

uito,& lanam,oleum, & acetum congruaq; id genus alia auxilia parti dolenti, atq; inflammatæ admoueto.Sed neq; priusquam hæc sedata fuerint, uel deligaturam adhibeto,uel ferulas circumponito, nisi duntaxat eatenus,ut membrum fulciant,& ut impositum medicamentum contineant,hoc est, laxè admodum.

Fomentum aquæ calidæ.

Celsus consulit liberale fomentum aquæ calidæ,dum inflãmatio adest, cum uerò ea deest,modicum:sedata inflammatione & dolore sublato, deligationes, & ferulæ,ut suprà diximus,adhibendæ sunt.

Pruritus.

Si noxius pruritus acccidit, & erosa à saniei acrimonia(ut aliquãdo contingit)cute,exulceratio cõcitatur,aquæ temperatæ tantum superinfundere oportet,quantũ ad euocandã eiusmodi saniem est satis.Hoc quidem Hippocratis & Galeni consilium fuit. Recentiores autem chirurgici aquã salsam infundi præcipiũt,aut unguento albo , uel eo quod uulgò populeũ appellatur,membrum illini,& ut suprà dictum est,deligari.

Vulnus.

Cum ossis fracturæ,carnis quoq; uulnus accessit, siue statim ab initio id factum sit, siue postea à chirurgo inductum, ut ossiũ fragmenta, & ea præsertim quæ pungunt, eximantur,siquidem sanguis profundatur, hunc prius aptis remedijs sistito. Si inflammatio oriatur,præsidijs in eam efficacibus utitor.

Contusio.

Gangræna.

Si carnes contusæ sint, partem affectam,ut gangrænæ periculum euitetur,scarificato. Quòd si gangræna quoq; ipsa,aut alia quępiam serpens putredo iam occupauit,cõuenienter occurrito:horum autẽ omnium curationem in superioribus libris tradidimus. At si nihil horum affuerit, neque magna ossis pars nudata sit,hamulis suturisq; usi, his medicamentis,quæ cruentis imponuntur,medebimur,prius tamẽ fragmentis ossium euulsis.

Deligatura fracturę cum uulnere accommoda.

Cæterùm deligatura fracturæ eiusmodi cũ uulnere factæ,hoc modo adhibenda est. Orbiculares fasciæ partibus uulneris utrobiq;, hoc est ab utraq; ulceris parte inijci debent,obliquè uerò suprà ipsum uulnus in longitudinem collocandæ sunt,sic ut per decussim ad X literæ similitudinem iuxta hiatum occlusio ex omnibus fiat.

Hippocrates.

Hippocrates tamen à prima statim circumuolutione,fascia latiore totum ulcus comprehendit,ita ut nulla eius pars nuda relinquatur. Itaque si sordidum adhuc uulnus est,expurgantia medicamenta, quando opus erit,impones.Si purum,carnem producentia,linteolis illita,aliamq; usu comprobatam materiã adhibebis.Hippocrates tamen statim ab initio picatum ceratum,quod ceram in rosaceo,aut oleo colliquatã,& picis siccæ aliquantulũ assumit,suprà uulnus in linteolis adhibet. At Galeno authore utilius à tertio die,cum ea quæ in ulcere sunt, concoquat,adhibetur. Cornelius Celsus omnibus his uulneribus primò imponendũ iubet linamentũ uino madens, cui rosæ paulum admodum adiectum sit.Si æstiuum tempus est(inquit Hipp.)splenia „ uino frequenter sunt irrigãda: si hyemale,lanæ multæ succidæ ex uino superim- „ ponendæ sunt.Lanarũ nanq; superpositione,& olei commistione, refrigeratio- „ nis uehementia(quæ in hiusmodi affectibus conuulsionis periculũ interdum inuehit)obtunditur. Vino aũt madefactæ plagulæ ob uinum reprimendi uim habent.

Ferulæ quãdo in fractura cũ uulnere adhibendæ.

Cæterùm ubi purgata ulcera fuerint, & in eis iam caro concreuit, ferulæ non incommodè inijcientur. Aliqui uerò etiam ab initio ipsas accommodant, ulceris locum uitantes,& prout necessitas,'ac usus tulerit, ipsas modò cõstringunt,modò remittunt:sed hæc curandi ratio ab Hippocrate & Cornelio Celso non probatur.

Corn. Celsus.

Hi enim pluribus tantummodo & latioribus fascijs(ferulas ne uidelicet comprimendo lędant,similiter & canales omninò reijcientes)deligaturam in eiusmodi fractura,quæ cũ uulnere incidit, fieri iubent laxius scilicet,quã si ea plaga non esset:adeò ut affulcitæ quidem,non compressæ tamen fasciæ ipsæ esse uideantur.Ita nanq; (inquit Celsus) numero fasciarum efficietur, ut laxæ quoq; æquè contineant.Ac satius quidẽ est sæpius circuire,ut ante Celsum scripserat Hippoc.quàm astringere.Sed & in eas fascias multiplices ingerendũ subinde, eodem Celso authore,est calidum oleum & uinum,magisq; ubi sic cũ uulnere fractura à principio incidit, fame,id est,exquisitiore uictu utendũ : uulnus

calidæ

calida aqua fouendũ, frigusq; omni ratione uitandum, & transeundũ ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt idonea: maiorq; uulneri, quàm osſi cura agenda. Vt autem de hac re, quod ad ferularum appositionem attinet, sic apud authores etiam eximios controuersa, id quod res est, semel statuamus, hoc tibi tanquam axioma, id est, pronunciatum esto. Cum fractura cum ulcere interdũ in longitudinem membri cõtingit, tunc ex utraq; ulceris parte ferulas etiam ab ipso curationis principio circundare licitum est. Cum uerò transuersum ulcus euasit idq; maximè si maius sit, ferulas statim ne imponito. At si squamula aliqua ex osſe resoluitur (id quidem colligi ex eo potest, quòd & copiosior, tenuiorq; humor profluit, & caro circa ulcus laxa, & mollis effecta intumescit) deligatura laxiore ad curationem utendum est, ne scilicet pus intercludatur, sed effluere facilè queat: frequentiúsque, ut consulit Hippoc. religandum, quoad os recesserit,, ferulæq; non apponendæ. Vbi uerò uel hamulo, uel quopiam alio eiusmodi instrumento squãmam euelleris, deligatura iterum ualidiore membrum astringes. Porrò per totum id quo ulcus curatur tempus, medicamen aliquod ex his quæ inflammationẽ arcent, linamentũ cõtinens uulneri incumbet, ac simplices fasciæ inijcientur, quæ singulis curationibus resoluentur, cum aliæ supra dictæ remaneant. Inter hæc autem, si quod paruulum fragmentum osſis eminet, id si retusum est in suam sedem dandum: si acutum antè acumen eius longius est præcidendum: si breuius, limandum: & utrinque (inquit Celsus) scalpro limandum. Tum ipsum recondendum est: ac si id manus facere non potest, uulsella (qua fabri utuntur) inijcienda est, rectè se habenti capiti ab ea parte, qua sima est, ut ea parte qua gibba est, eminens os in suam sedẽ compellat. Si id maius est, & membranulis fragmenta cinguntur, sinere oportet ea sub medicamentis resolui, idq; os ubi iam nudatum est, abscindere: quod maturius scilicet faciendum est, potéstque ea ratione & os coire, & uulnus sanescere: illud suo tempore, hoc prout se habet. Nonnunquam etiam (inquit) in magno uulnere euenit, ut fragmenta quædam uelut emoriãtur, neque cum cæteris coëant. Quod hîc quoque ex modo fluentis humoris colligitur, quo magis necessarium est, sæpius ulcus resolue re atq; nutrire. Sequitur uerò, ut id os per se post aliquot dies excidat. Cæterùm cum tam misera antea conditio uulneris sit, tamẽ id interdum maius diutiusq; facies. Sæpe enim integra cutis osſe abrumpitur, protinúsque prurigo & dolor oritur. Quæ soluere (si accidit) maturius oportet, & fouere aqua per æstatem frigida, per hyemen gelida. Deinde ceratum myrteum imponere. Interdum fractura quibusdam uelut aculeis carnem uexat, quo à prurigine, & punctionibus cognito, aperire id melius, eósque aculeos præcidere necesse habet. Reliqua uerò curatio in utroque hoc casu eadem est, quæ ubi ictus protinus uulnus intulit. Hactenus Cornelius Celsus de fractura cum uulnere facta. Nunc cætera prosequamur. Dum ualenter nimis siccantur osſa, callus ægrè prouenit, expedit igitur istis ita resiccatis osſibus, tertio uel quarto die modicè aquam calidam infundere. Hanc metam finiendæ perfusionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atque in ijs quidem, prius quã subsidere incipiant, desistendum est. Contrà ubi digeri quid uolumus, non prius est desistendum, quàm quod ex perfusione intumuit subsidat. Si uerò humiditas abundãtior calli generationem impediat ibi hanc siccare conuenienti deligatura, & perfusione aquę, quæ uel minima omnino sit, uel plurima, conabimur. Quippe minima (ut sexto methodi Galenus ait) cum prius desistat, quàm aliquid confluat, & qui ad manum, id est, in superficie, sunt humores per halitum digerit, & qui in alto sunt modicè liquat. Expedit autem ita solui liquariq; ea, quæ per deligaturam sunt expellenda. Plurima uerò perfusio plus digerit quàm attrahit: atq; ita commodat superfluæ humiditati. Attendendum uerò (ut suprà monuimus) diligenter est, ut uel augeatur callus, si minor iusto est: uel inhibeatur, si nimius super-

Si osſis pars aliqua recessura est.

Si fragmentũ osſi eminet.

Lib. octauo.

Si fragmenta uelut emoriantur.

Vulnus interdum maius efficiendum.

Si fractura quibusdam uelut aculeis carnẽ diuexet.

Siccitas callo gignendo obsistens.

Humiditas calli generationẽ impediens.

uenit. Vtrumq; autem uitium corrigitur perfusionis quantitate & qualitate, ciborum etiam ac medicamentorũ, quæ extrinsecus apponũtur, facultate. Ac de perfusionibus quidem & uictus ratione, iam suprà est dictum. Ex medicamentis uerò quæcunq; emplasticam substantiam habent (cuiusmodi est emplastrum, quod ex pice conficitur) ac modicè calfaciunt, ea (Galeno authore) callos tum promouent, tum uerò augent. Alimentum enim copiosius in locum perfractũ attrahunt, sicuti & moderatæ aquæ temperatæ perfusiones, & idoneæ frictiones. Quæ uerò digerendi uim obtinent medicamenta, ea callos maiores iam factos eidẽ Galeno imminuunt. Cum recens adhuc callus est, medicamẽtis ualdè astringentibus Paulus utendũ esse censuit, compressamq; admodum deligationem adhibendam lamina plumbea etiã interdum imposita: hęc enim calli excrescentiam mirè reprimit ac imminuit. Huic rei efficaciter quoq; subuenit Celso, multa leuisq; ex oleo & sale, & nitro, membri perfricatio, plurimusq; ex aqua calida salsa fotus. Post hæc malagma, quod digerat imponendum, astrictiusq; alligandum esse admonuit, imò uerò oleribus, & præterea uomitu utendum. Siquidem per hæc (ut existimat) cum carne callus quoq; extenuatur. Confert etiam eidem aliquid de sinapi, cum ficu in alterum par membrum imponere, donec, inquit, id paulùm erodat, eoq; euocet materiam. Atque ubi is tumor extenuatus, & qui nimius supercreuerat callus, ad mediocritatem redactus fuerit, rursus ad ordinem uitæ reuertendum erit. At si solidus lapideusq; callus, qui sic immodicè increuit, iam euasit, aperta ibi cute deradendus est, parsq; eius eminens scalpris & terebris etiam, si res exigat, admotis, excidenda est. Cæterùm solent aliquando in fracturis diuersa inter se ossa conferuere, & membra distorta callo firmari, difficultate functionum obeundarum haud exigua subsequente. Quod ubi contingit, & breuius membrum, & indecorũ fit: & si capita acutiora sunt, assiduæ punctiones sentiuntur. Ergo ubi perfracta ossa sic conferbuerunt, & perperam ferruminata sunt, si tener saltem adhuc callus est, & non ultra sex menses (ut quidam dixerunt) radices egerit, frangere rursus, & dirigere ea oportet. Id hoc modo fit: Calida aqua multa, uel decocto aliquo emolliente diebus aliquot membrum id fouetur, & ex cerato liquido perfricatur, aut emplastro ex althæa, uel cataplasmate ex ficis pinguibus aridis, alijsq; medicamentis callum soluentibus (porolytica Græci dicunt) contegitur: Deinde facta sufficienti emollitione, modo quo suprà posuimus, à ministris duobus, qui in diuersa cõtendant, intenditur: & inter hæc medicus chirurgus pertractãs ossa, ut callo adhuc tenero existente, manibus ea diducit, compellitq; id, quod eminet in suam sedẽ: & si parum ualuit ab ea parte, in qua ossa inclinãt, inuolutam lana regulam obijcit, atque ita deligando (inquit Celsus) assuescere iterum uetustæ sedi cogit. Nostræ ætatis chirurgi malè ferruminatum os, in fractura non admodum antiquata, diebus plus minus quindecim, ut suprà diximus, primũ emolliunt. Deinde id in diuersa extendi iubent, & genu uehementer impulso, iterum frangunt: quod tamẽ uetustiores medici nõ probarunt. Mox fracti ossis fines adamussim secum coaptant, ac ut suprà exposuimus curant. Si ab osse perperam ferruminato, uetustas iam occupauit, ac callus uehementer obduruerit, satius est manum illi (ut consuluit Albucasis) non admoliri. Quicunq; enim id rursus frangere aggressi sunt, post uehementes cruciatus in extrema discrimina laborantes adduxerunt, adeò ut ualdè pauci eorum, qui hoc tormenti genus perpessi sunt, mortem euaserint. Atqui melius est, eum qui sic affectus est, claudicatu, aut membri alicuius deformitate affectum, ad annos adhuc multos superstitem remanere, quàm post talem tantumq; cruciatum miserrimè sic inter manus crudelis chirurgi occumbere. Adde quòd sæpenumero alio loco, quã ubi fractura iam coĩerat, os ipsum (quod lapidosus callus firmauerat) frangitur, ut præter quotidianum experimentum, nobis author extitit Auicenna. Quòd si laborãs, & qui illi

asside nt

Qua ratione porus uel augeri uel minui poßit.

Si nimius callus superincreuit.

Lamina plumbea.

Si callus in lapideam duritiem & insignẽ nimis magnitudinẽ euaserit.

Si ossa diuersa inter se cõferueant & membrum distortum callus firmauerit.

Ossa quando iterum frangenda.

Quid agãt chirurgi recentiores in osse male ferruminato.

Si ab osse malè agglutinato uetustas iam occupauit.

Albucasis.

Satius est enim uel claudum, uel deformẽ multos uiuere annos, quã post ingentẽ crudelis chirurgi pœnam cruciatúq; inter eiusdẽ manus miserrimè mori. Auicen.

asident amici, importunis precibus, atq; asiduo rogatu te compellant, ut osis eiusmodi malè ferruminati, & cuius callus iam obduruit, ac inueterauit, curationem suscipias, in angusto spem esse coram illis præfator: deinde opus aggreditor. Summam igitur cutem, & carnem callo superiacentem cultro rasorio aut scalpello dextrè ac prudenter secato, magna cura habita, ne nerui, musculi ue lædantur: deinde osium, quæ non rectè coaluerant, agglutinationem, seu continuationem (quod aiunt) excisorijs scalpris dissoluito: mox uerò eorum sic diductorum fines secum adamusim coaptato, ita ut pristinam unionem, quoad licebit, imitentur. Demum cætera fiant, quæ suprà scripsimus. Cæterùm si ex attritu, membri corruptelæ metus impendet, protinus scarificandum erit, reliquaq; facienda, quæ suprà in gangrænæ & sphaceli curatione diximus: si uerò tophacea aliqua durities post osis perfracti agglutinationem remanserit, eo modo qui in antidotario exprimetur discutiēda & tollenda erit. Fracturæ quædā supra definitum naturæ tempus, sine callo interdum permanent: quod ob uarias causas solet accidere, nempe uel ob asiduas solutiones, uel ob immodicas superfusiones quas & fomentationes uocant: uel ob intempestiuum motum, uel ex fasciarum multitudine, nonnunquam etiam, quia totum corpus non sufficienter alitur, quo in casu membrum quoq; ipsum (ut Paulus annotauit) gracilius euadit. Oportet igitur cum alijs, tum præcipuè maciei corporis occurrere: quod commodè fiet, si uel calidis admotis materiam ad membrum perfractum euocemus, uel alimentū copiosius subministremus, & balnea reliquasq; animi uoluptates adhibeamus. Porrò eorum quæ iam callo firmantur, indicio esse, cum alia tum illud præcipuè potest, si fasciolæ cruentæ conspiciuntur, nullo etiam in parte oborto uulnere. Quod ideò forsan accidit, quoniam calli substantia dum coit, in osium cauernosos meatus perrumpens sanguinis guttas aliquot inde extrudit, exprimitq;. Ac de transuersis quidem fracturis, hęc dicta sufficiant. De longis uerò, quæ non tam crebrò contingunt, reliqua omnia ad eundem se habent modum. Cæterùm comprimendæ hæ magis (Galeno authore) in ipso fracturæ loco sunt, tum quod recesit, retrudendum introrsus est. Ac de fractis quidem osibus hactenus in uniuersum dictum sit.

Ex recentioribus.

Si membrū ex attritu corrūpatur protin⁹ scarificandum erit.

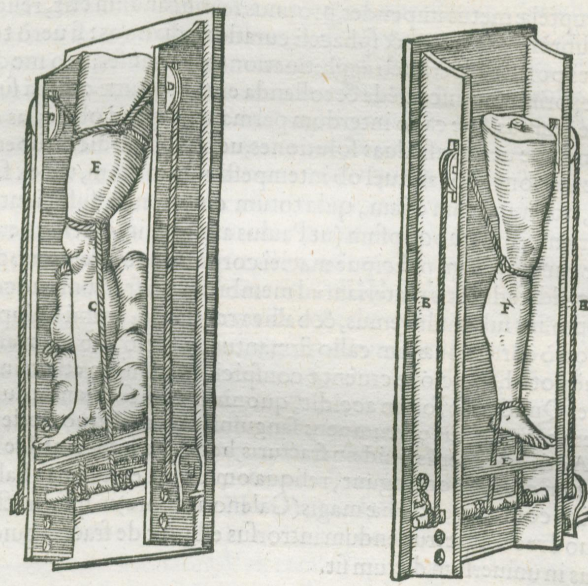
Si fractura sine callo supra definitū tempus remanserit.

Lib. 6.

Notę osis perfracti callo firmari incipientis.

FINIS LIBRI QVARTI INSTITVTIONVM CHIRVRGIcarum de fracturis, Ioanne Tagaultio Doctore medico authore.

Formula Glossocomi instrumenti ad gignendum callum in fracturis idonei, cuius pluribus in locis meminit Galenus.

A, Axis. B, Laqueus translatiuus. C, Laqueus in rectum procedens. D, Trochleæ seu rotulæ. E, Tabella. F, Fractura.

Vide huius machinæ seu instrumenti descriptionem apud Galenum libro de usu partium septimo, & libro sexto de morbis curandis. Item in commentarijs eiusdem in librum secundum Hippocratis de fracturis.

GENERALIS DIVISIO LVXATIONVM, IN LIBRVM QVINtum chirurgicarum institutionum Ioannis Tagaultij Medici.

LVxatio, Græcis exarthrema, oßis è sua sede dimotio.

Simplex, Nulli alteri affectui coniuncta.
Composita, Alteri præter naturam dispositioni complicata.

Luxatio tam simplex, quàm composita.

Perfecta, siue absoluta, aut completa.
Imperfecta, siue non absoluta.

Completa luxatio, siue absoluta,

Cum os suo loco omnino excidit,
Generis nomen retinet, diciturq; absolutè luxatio Romanis, & exarthrema Græcis.

Luxatio imperfecta, siue incompleta,

Cum os non in totum, sed aliquatenus duntaxat suo naturali positu dimotum est, diciturq; subluxatio Latinis, parathrema Græcis.

Subluxatio, seu imperfecta luxatio:

Peruersio, siue distortio.
Laxatio seu elongatio ligamenti.

Peruersio oßis, quæ spinæ vertebris maximè est peculiaris:

Lordosis, In priorem partem.
Cyphosis, In posteriorem partem.
Scoliosis, In latera.

Compositæ luxationum differentiæ, posterioris seculi chirurgis:

Luxatio cum fractura,
Luxatio cum inflammatione,
Luxatio cum uulnere,
Luxatio cum dolore,
Luxatio cum duritie.

Hæ propriè differentię nō sunt, sed complicati affect⁹.

INSTITVTIONVM CHI RVRGICARVN IOANNIS TAGAVLtij Doctoris Medici, de luxatis oſsibus in uniuerſum,

LIBER QVINTVS.

Quid luxatio, quæ ſint luxationum differentiæ, & quot modis oſſa luxentur. Cap. I.

CVM LVXATIONES FRACTVRIS PROximæ ſint, conſequẽs eſt, ut de ijs generatim (quemadmodum & de alijs ſuprà in quatuor libris ſuperioribus commemoratis affectibus, fecimus) nunc ſermonẽ faciamus. Luxatio igitur, ut formula quadam definiatur, eſt articuli è natiuo poſitu, ſeu proprio (quod dicitur) acetabulo, in alienam atque inſolitam ſedem prolapſus, quo motus arbitrarius impeditur: Græci exarthrema uocant. Huius autem (ut Paulus inquit) nullæ aliæ differentiæ habentur, præter eam quæ ex maioris minoríſque ratione ſumitur. Cum enim articulus ſua ſede in totum excuſſus deciderit, communi generis uocabulo Græcis exarthrema, Latinis luxatio dicitur. Si autem è compagibus ſuis paululum duntaxat emotus eſt, aut uſque ad ſinus ſeu cauitatis ſupercilium (nonnulli marginem uocant) prolapſus, nobis ſubluxatio, Græca uerò conſuetudine pararthrema nominatur ſub qua ſanè differentia, & laxationem, ſeu ut uulgares chirurgi Auicennæ interpretem ſequuti loquũtur, elongationem ligamenti comprehendimus, ſicuti & diſtorſiones ac peruerſiones cum pluribus oſsibus, tum uerò maximè ſpinæ uertebris familiares oſſa duobus modis potiſsimũ ſuis ſedibus Celſo mouentur. Nam modò quæ iuncta ſunt inter ſe duntaxat (inquit) dehiſcunt ut cum latum ſcapularum os ab humero recedit, & in brachio radius è cubito, & in crure tibia à ſura, atq; etiam interdum à ſaltu, calcis os è talo (quod rarò tamen fit) modò uerò ſuis acetabulis ex toto prolabuntur, hoc eſt ſuis omnino ſedibus excidunt. Vertebræ nanque & articuli propemodum omnes, tametſi ualidis neruis ac ligamentis comprehendantur, ſæpius tamen ſuis ſedibus elapſi decidunt: aut ui ſcilicet expulſi, aut aliquo caſu nerueis ligamentis, uel ruptis uel infirmatis, facilius quæ in pueris & adoleſcentulis, quàm in robuſtioribus. Itaque modus hic poſterior exarthrema: prior uerò, quo tantum oſſa dehiſcunt, & ſuis ex toto ſinibus haudquaquam prolabuntur, pararthrema non immeritò appellabitur. Atque hæc ſunt luxationum diſcrimina, ſeu differentiæ. Præter has tamẽ aliquot adhuc alias poſterioris ætatis chirurgi ſtatuerunt, quæ reuera differentiæ non ſunt, ſed potius quædam ueluti præter naturam diſpoſitiones, cum luxatione complicatæ: ut cum ipſi luxationi accedit inflammatio, aut fractura, aut uulnus, aut dolor aliquis ingens, aut tophacea quædam durities. Hæc enim, dolor inquam, fractura, durities, uulnus & inflammatio, cum ſeorſum & per ſe ſubſiſtere poſsint, nullius unquam alterius (ſi ſaltem Galeno credimus) differentiam conſtituent. Si quis tamen proteruè contendat, differentias eſſe, cum eo certamen inire recuſamus: quandoquidem hæc curandæ luxationis rationem, & peruertunt, & non parum aliquando interturbant. Ac de his quidem in ſequentibus ſuo loco dicemus. Cæterùm modis quatuor potiſsimum, quod ad ſitus

Luxatio quid.

Exarthrema.

Pararthrema.

Cap. 11. lib. 8.

Quæ oſſa inter ſe dehiſcant.

Quæ oſſa propriè luxentur.

Affectus cũ luxatione complicati.

Modi luxatio-

num à situ differentia sumpti.

differentias attinet, contingit ossa luxari aut peruerti, seu aliquatenus detorqueri: in partem nimirum priorem seu anteriorem, posteriorem, interiorem, & exteriorem. Alij superiorem & inferiorem addunt. Quædam autem in omnes quatuor partes, quædam in certas promouentur. Sed præstat singulorum exempla subijcere. Maxilla superior, cum non in homine solum, sed & in omni animante, præterquàm in crocodilo, immobilis existat, luxatione non periclitatur: inferior uerò subinde oris hiatu in anteriorem partem luxatur alienatúr ue ac peruertitur, hoc est, aliqua ex parte distorquetur, & ex naturali situ in alterum repentè transmutatur, quod uerbo χάτου expresit Hippocrates. Sed modò altera parte, modò utraque, toto autem loco non admodum excidit, ut idem annotauit Hippocrates, quippe quòd capita, id est extrema, qui & processus appellantur, habeat in superiori maxilla, firmiter ac tutò cardinis modo infixa, ex quibus neruosi tendones, ualidis annexi musculis, exoriuntur. Itaque hanc nunquam luxari contingit, nisi quàm maxima oris apertio fiat. Vt cum uel maximam rei alicuius molem ore excipere quispiam conatur, uel cum oscitādo quàm maximè potest os diducit, & in alteram partem os traducit, quorum primum raro contingit: secundum (inquit Galenus) euenire dementibus tantum potest. Capitis processus, in duos sinus summæ uertebræ dimissi, in omnes partes prolabuntur: sed dum in partem posteriorem excidunt, mentum pectori agglutinatur, æger neque bibere neque loqui potest: atque illi celerrimè mors superuenit. Vertebræ in spina & in posteriorem partem & in priorem, tum supra septum transuersum quàm infrà subinde peruertuntur, ac nonnunquam etiam ex toto prolabuntur. Sed cum toto loco mutatę sunt, nulla restitutionis spes relinquitur, pręcipitemq́ etiam mortem inferunt. Nam intra triduum (ut Celsus ait) homo moritur. Clauicula (quam soli homini inter cætera animantia concessam esse Paulus existimauit) nunquam in totum excidit: quippe quæ pectori ita committatur & inhæreat, ut ne moueri quidem in ipso possit. Interdum tamen ex uiolenta quadam extrinsecus facta percussione, paulum auellitur. Sed neque altero fine, qui humeri articulo inseritur, excidere admodum potest. Nam & à bicipiti musculo & summo humero prohibetur. Brachij seu humeri caput, quod in sinum omoplatæ seu scapulæ demittitur, modò ad ima in alam decidit, idq́ frequenter, sed in ijs maximè qui non multa carne præditi sunt: modò (licet raro) in priorem & exteriorem. In superiorem uerò ferè nunquam promouetur, ut quod ab utroque scapularum processu, & eo scilicet qui ancoræ similis est, & eo quod acrωmion Græci uocant, impediatur, genu in treis partes excidit, interiorem nimirum, exteriorem & posteriorem iuxta poplitem. In priorem prolabi opposita patella prohibetur. Meges tamen eum cui in priorem partem excidisset, à se (ut Celsus refert) curatum esse memoriæ prodidit. Cubitus, manus, & femur, in omnes quatuor partes prolabuntur, nempe in interiorem, exteriorem, anteriorem & posteriorem. Atque hæc pro exemplis adducta sint. Nunc ad communem de luxatis ossibus tractationem reuertamur, & iuxta morem à nobis hactenus obseruatum, causas, signa, prognostica & curationem luxationum in uniuersum persequamur.

Marginalia: Maxilla inferior q̄ luxetur. — Capitis luxatio. — Mors præstrenua. — Vertebrarum spinę luxatio. — Mors homini triduo oppetenda. — Clauicula qui luxetur. — Brachij caput. — Genu in tres partes luxatur. — Cubitus, manus, & femur ī quatuor partes ꝓlabūtur.

De causis & signis luxationis ossium in uniuersum. Cap. II.

CAVSAE luxatorum ossium & à sua sede motorum, quædam sunt extrinsecus ingruentes, ut casus, percussio, & uiolenta atque incongrua membri alicuius extensio, aut distorsio, seu peruersio. Quædam uerò intrinsecus eueniunt, atque ideo internæ dicuntur, sicuti & superiores externæ: ut cum mucosus aliquis humor, & pituitosus in articulis

Marginalia: Causæ externæ. — Causę internę.

seu

ſeu iuncturis aceruatur, qui articulationis ipſius ligamēta primum madefacit, deinde laxiora reddit, & tandem ob eius multitudinem, ſua ſede os ipſum protrudit. Signa luxationum, quædam ſunt omnium communia, quædā uerò propria cuiuſque. Ac de communibus duntaxat hîc agemus. Hæc autem factionis Arabicæ principi Auicennę à tribus potiſsimum deſumuntur. Nempe uel à ſubſtantialiter (ut loquuntur) inhærentibus, hoc eſt, ab ijs quæ ſecundum eſſentiæ rationem inſunt: ut à mala partis ipſius laborantis conſtitutione ſeu compoſitione, in qua & tumor præter naturam ea parte qua os prorumpit, & ſinus ſeu cauitas inſolita ea à qua receſsit, manifeſtò apparent. Vel ab ijs quæ ex neceſsitate conſequuntur (caſus & accidentia uocant) ut à dolore, qui ex luxatione contrahitur. Vel ab actione læſa, ſeu operationibus etiam ex neceſsitate conſequentibus, ut à motus afflictæ partis difficultate, aut priuatione. Hæ itaq; notæ in luxatis omnibus deprehenduntur, aliæ uerò in ſingulis.

Signa luxationum omniū cōmunia à tribus potiſsimū deſumuntur.

De prognoſticis ſeu iudicijs luxationum. Cap. III.

CONSEQVENS eſt ut communia quædam de luxationibus iudicia, quæ & prognoſtica uocant, hoc loco ſubijciamus. Primum prognoſticum ex Auicennę & aliorum quorundam ſcriptis erutum, ad hunc modum habet. Quibus luxationibus inflammatio, aut uulnus, aut dolor ingens & acris accedit, hæ pręterquàm quod curatu admodum difficiles ſunt, periculo quoque non uacant. Adeò ut aliquoties in ijs caſibus tutū non ſit, luxatæ particulæ reductionē aggredi, ſed ſic eam remanere (ne pro læſione mors ſequatur) melius eſſe cenſent. Aliud. Vetuſtæ omnes luxationes & quæ ſpatio temporis iam callo obduruerunt, uel difficillimè, uel nunquam conſaneſcunt. Proinde ſtatim, ſi fieri poteſt, reponi luxata debent. Luxatio in qua (inquit Guido) franguntur margines oſsium, hoc eſt, ſinus ſeu cauitatis ſupercilia, peſsima iudicatur. Repulſi enim in ſuum poſitum articuli, inibi diu perſiſtere non poſſunt: ſed leuiſsima quaque occaſione iterum relabuntur. Articuli qui neruorum ac ligamentorum uitio prolapſi ſunt, & poſtea in ſuas ſedes compulſi iterum excidunt. Indicium euidens oſsis in ſuam naturalem ſedem reducti, eſt, cum ueluti ſtrepitus aliquis auditus eſt, dum in natiuum ſuum acetabulum ingrediebatur: & membri nuper luxati figura & conformatio, ſuæ ipſius aut alterius partis figuræ quàm ſimillima, tum uiſu tum attactu deprehēditur. Cæterùm ſi repoſito oſſe nerui diſtenduntur, rurſus id protinus (ut conſuluit Celſus) expellendum eſt. Vt excidere omnes articuli non poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Caput enim ſi in partem (ut ſuprà diximus) poſteriorem aliquando prolabitur, nunquam in ſuos ſinus compellitur, ſed mortem ſtatim affert ineuitabilem. Sic neque in ſpina uertebræ, cum toto loco mutatæ ſunt: neque etiam maxilla, quæ utraque parte prolapſa eſt, & antequam repoſita ſit, inflammationem concitauit, ut Celſus memoriæ prodidit. Oſſa quæ ſuis ſedibus mouentur, alia alijs facilius, alia difficilius & excidunt & reponuntur: nempe pro ratione & natura iuncturæ unde propelluntur. Itaque genu ut facilè prolabitur, ſic non magno impendio in ſuam rurſus ſedem compellitur. Digitorum luxatio nullum etiam faceſsit negotium. Cubitus uerò, ut tardius quidem ac difficilius excidit, ita prolapſus negotij plurimum exhibet. Aegerrimè enim propter tuberculorum ſeu eminentium, ſinuúmque frequentiam reponitur. Humerus autem ut neque difficulter admodum, præſertim in macilentis, elabitur, ſic nec difficillimè in ſedem ſuam reponitur. Et ita de alijs multum quoque eò confert (ut Celſus inquit) & corporis & neruorum, hoc eſt, tendinum habitus. Nam ſi corpus tenue ac macilentum, ſi humidum

Cōmunia quędam luxationum iudicia, ſeu prognoſtica.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Genu. Digiti. Cubitus. Humerus.

Multū eò conducit & corporis & neruorū,

id est tendinũ habitus. Neruorũ nomine apud Celsum ligaméta intelliguntur. 8. 9.

est, si nerui & ligamenta infirma, expeditius os reponitur. Sed & primò facilius excidit, & postea minus fideliter continetur. Quæ contraria his sunt melius cótinent, sed id quod expulsum est difficulter admittunt. Quibus in pueritia articuli exciderunt, neque repositi sunt, minus quàm cæteri crescunt. Quæ loco suo non sunt, caro ea increscit, magisq; in proximo membro, quàm in ulteriore Vt puta si humerus loco suo non est, maior in eo ipso fit, quàm in brachio, & in hoc (brachio inquam) maior quoque, quàm in manus acie. Tum pro sedibus & pro casibus qui inciderunt, aut maior aut minor usus eius membri relinquitur: quoq; in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. Inter luxatorum eiusmodi prognostica numerantur & duo hi sequentes Hippocratis aphorismi. Quibuscunque à coxendicum dolore molestatis, excidit coxa & rursus incidit, ijs mucores superueniunt. Quibuscunque à coxendicum dolore molestatis diu turno excidit coxa, ijs crus tabescit & claudicant, si non urantur. Hos autem nunc sic coniunctim legimus & interpretamur: Quibuscunque à diuturno coxendicum dolore conflictatis, propter mucoris seu mucosi humoris ac pituitosi copiam, in articulo siue iunctura coxæ coaceruatim τὸ ἰσχίον, id est, coxa ipsa (hoc est, femoris caput, quod in coxæ siue ossis ischij cauo inseritur) suo naturali acetabulo propulsa excidit, & rursum incidit (id est, in natiuam suam sedem iterum sponte resilijt, aut aliter repulsa est: inibi tamen diu persistere non potest, sed soluta compage lubrica continenter relabitur) ijs processu temporis crus (quod Græcis σκέλος dicitur, hoc est, totum membrum, tam tibia scilicet quàm femur) necessariò alimoniæ penuria contabescit, & ariditate conficitur, omnésque in claudicationem euadunt, si non urantur, hoc est nisi prius ferramentis igne candentibus urendo, & mucus ille qui ossis ischij sinum occupat, absumatur, & laxitas cutis ad quam femoris caput subinde lubricum procidebat, contrahatur.

Ex Hippocrate & Celso.

Aphor. 4. 9. & 50. lib. 6.

Interpretatio duorũ aphorismorũ Hippocratis.

De ratione curandi luxata in vniuersum. *Cap. IIII.*

CVM luxata suo natiuo positu, in alienam atque ut supra retulimus, insolitam sedem prolapsa sint, una nimirum communis omnium luxationum curandi indicatio erit. Nempe luxati articuli & suo loco moti in propriam ac naturalem sedem reductio. Porrò ut scopũ hunc primum & uniuersalem assequaris luxatum membrum in diuersas partes decenter extendendum est, donec spatium inter ossa liberum sit. Tum id os quod suo loco excidit, ab ea parte in quam prolapsum est, in contrariam impellere oportet, atq; ita in germanum suum acetabulum restituere, ut sinus seu cauitatis insolita uacuitas impleatur. Hæc autem leniter & sine dolore, quatenus fieri licet, agenda sunt. Cæterùm non una eademq; in omnibus extendendi ratio est, sed alia atque alia, pro natura scilicet partis luxatæ, proútque nerui ac tendines ualent, aut ossa huc illúc ue sederunt. Modò enim manibus solis, modò habenis iniectis utendum est, modò uerò quædam alia machinamenta adhibenda sunt, ut ex uno Hippocrate, lecto libro de luxatis & fractis, discere poteris.

Secundus scopus.

Ab ijs secundum quo tendes fuerit, ut membrum quod exciderat & iam repositum est, non amplius deinceps sua sede prolabatur, sed inibi continenter persistat. Repositi igitur articuli iunctura, modis omnibus statim firmanda ac roboranda est. Firmabitur autem optimè, si rosaceo perlinatur, ac postea pannus aliquis lineus gracilis, uetus & lenis rhodino delibutus, ipsi applicetur: deinde si stupæ lenes ac panni multiplices, ouorum candido perfusi, super accommodentur, & postremò si fascijs posca madẽtibus, pro ratione particulæ longis

latisq́ꝫ subligetur. Quinetiam ferulæ ex corio aut densóue papyro factæ, si necessitas uocet, circundandæ sunt. Cauenda autem semper est uehementior perstrictio, ne inflammationem moueat. Iis ita ritè apparatis, membrū in figura ei maximè naturali atq́ꝫ à dolore alienissima, ad quietem reponendum est. Nec uerò ante diem septimum aut etiam decimum, si nullum symptωma prauum accesserit, ipsum resoluere oportet, aut alijs adhibitis medicamentis curare, sed ita sinere. Porrò nihil noxæ attuleris, si dum legitimo tempore resoluitur, & secundò curatur, aqua modicè calida foueris. Hic enim fotus gemina tunc ratione prodest. Nam & dolorem (si quis sit) demulcet, & quod in laborante particula noxium conceptum est digerit. Vbi autem sic, ut res exigit, luxatum membrum foueris, mox huic emplastrum adhibebis, quod cōstet polline, id est, farina uolatili, puluere rubro communiter appellato, & albo oui in unum corpus redactis. Post hæc uerò membrum strictius obligandum erit, ut Razes medicus Arabs percelebris consuluit. Ad eundem quoque modum uetus omnis luxatio, & quæ spatio temporis callo iam obduruit, non modò fotum eiusmodi aquæ simplicis calidæ (qui in hac re plurimum confert) antequam reducatur, desyderat: sed etiam & eum qui fit ex decocto maluæ, althææ, fœnigræci atque id genus aliorum, postulat. Quippe qui molliat, laxet, discutiat, & membrum aptius extensioni efficiat. Recentes uerò adhuc luxationes, & quæ nuper inciderunt, eius naturæ fotus tanquam sibi non parum incommodantes auersantur & respuunt. Hi enim calfaciendo ac humectando relaxant & dissoluunt: unde pars ipsa afflicta imbecillior redditur, & ad recipiendam fluxionem pronior. Proinde & inflāmationi opportuna efficitur, & luxati sinus superflua humiditate oppletur. Inde consequitur, ut articulus in natiuo suo acetabulo diu persistere non posit, sed lubricus ac subterfugiens delabatur. Vetat etiam Auicenna pannos impense calidos membro recenter luxato admoueri, ne fluxionem etiam euocēt, & inflammationem eo loci excitent. Quin potius eos cerato (inquit) refrigeratorio, aut uino aliquo austero imbutos adhibere conuenit.

Cæterùm luxato, ita ut dictum est, in suam sedem reducto firmatóque, & ad quietem conueniente schemate seu figura reposito, ipsum à dolore & inflammatione uindicandum est, qui tertius est scopus in curandis luxatis medenti propositus. Hunc igitur si consequi studueris, humorum in partem affectam influxum modis omnibus prohibeto. Si enim fluxione tentetur, & dolorem statim persentiscet, & inflammationem experietur. Quæ duo incommoda in luxatis & fractis maximè uitanda sunt. Hæc autem deuitabis, si quæ roborant & repellunt parti luxatæ, ut paulò antè docuimus, apposueris: si prætereà tenuem ab initio probámque uictus rationem ægro imperaueris, illicq́ꝫ uenam, si nihil prohibeat, iuxta periti alicuius medici præscriptum secueris: & uentrem, si opus est, purgante medicamento subduxeris. Vtroque enim auxilij genere (purgatione inquam & sanguinis missione) fluxionem (si commodè adhibentur) à laborante particula auertimus. Verùm enimuerò si antè quàm ad curationem uoceris, luxata pars iam dolore infestetur, aut inflammatione occupetur, non prius eam in locum suum à quo excidit reponere tentabis, quàm dolor finitus fuerit, & inflammatio conquieuerit. Si enim membrum sic dolore aut inflammatione affectum distendendo lacessiueris, periculum est, ne conuulsio uel neruorum distensio, aut aliud prauum id genus symptωma suscitetur. Hoc præceptum in luxatis omnibus diligenter, curioseq́ꝫ obseruandum: à Cornelio Celso ex Hippocratis sententia, non minus doctè quàm eleganter ijs uerbis traditum est: „Quicquid loco suo (inquit) motum est, ante inflammationem reponendum est. „Si illa iam occupauit, dum conquiescat, haud quaquam lacessendum „est. Vbi finita est, tentandum est in his membris, quæ id patiuntur. Oportet au-

Tertius scopus.

Quartus scopus, qui est accidentium correctio.

Cap. 11. lib. 8.

Locus hic corrupt⁹ est apud Celsum quem ita restituendum putam⁹.

tem inflammationem ipsam atque dolorem leuare succida lana ex hydrelæo, id est, aqua & oleo moderatè calido, acetiq; momento superimposita. Si uerò etiam febris accessit, & ossa quæ suo loco mota sunt, ualidísque plenísque musculis & tendonibus contineantur, curiosius omnia facienda sunt: sed maximè quæ ad uictus rationem, uenæ sectionem & purgationem attinent. Cæterùm sedato dolore, & finita omninò inflammatione, pleniore uictu (sicuti & de fracturis dictum est) laborans refici potest, cibisq; uti bonis, uti uino modicè. Ac sub finem quidem curationis, si è sententia res cesserit, luxatum ipsum roborabis perfusione aquæ decoctionis rosarum, absynthij, & musci albi quercini. Peracto fotu, Guido à Cauliaco iubet superponendum esse spanadrapum quod uocant, aut oxycroceum. Sed iámque ad usus quoque suos, id membrum sensim ac suauiter promouere oportet. Motus enim ut in dolore atque inflammatione noxius, ac (ut ita dicam) pestifer, sic aliàs luxato præsertim iam obfirmato, saluberrimus corpori est. Si luxatis ossibus uulnus quoque accessit, multa diligentia ac etiam prudentia est opus. Dum enim hæc reponuntur ingens periculum, nonnunquam & mortem etiam maturam inferunt. Nam cum ex distensione adiacentes nerui & musculi inflammantur, dolores ualidi, conuulsiones & febres acutæ oboriuntur, atque hoc præsertim in cubiti gibbero, genu, superioribúsque articulis etiam magis. Quantò enim principalibus membris luxati cum uulnere articuli uiciniores sunt: tantò maior timor est. Sed eò quoque grauius periculum concitatur, quo maius membrum est, quó ue ualidioribus neruis aut musculis continetur. Ideóque humeris femoribusq; metus mortis est. Ac si reposita ossa sunt, spes (inquit Celsus) nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. Eóque maior in utroque timor est, quò propius uulnus articulo est. Eam ob rem Hippocrates horum repositionem, ualentiorémque deligaturam omninò auersatur, solisq; inflammationem abigentibus & mitigantibus præsidijs, per initia uti iubet. Sic enim (inquit) ipsis superesse licebit. Itaque nihil tutò reponi posse, præter digitos & plantas & manus, dixit: atque in his quoque diligenter esse agendum, ne præcipitent. Verùm ne digitus quidem in quo minimum ut malum, sic etiam periculum est, reponi debet, nisi ante inflammationem, aut postea cum iam uetus res est. Cæterùm quod ipse in solis digitis faciendum consulit, id nos in reliquis quoque articulis facere aggrediemur, ac statim quidem inter initia, dum pars adhuc inflammatione uacat, prolapsum cum uulnere articulum mediocri intensione (ualidam enim citra periculum perferre non potest) reponere tentabimus. Quod si iuxta animi institutum euenerit, in sola ratione, quæ inflammationem arcet, persistemus. Si uerò inflammatio aliqua, aut conuulsio, aut quippiam ex supradictis, reposito osse acciderit, rursus id (si modò sine ulla ui potest) suo loco protinus expellendum est. At si hoc quoque discrimen seu periculum metuamus (non enim inflammatus articulus sine ui fortasse cedet, & sua sede iterum propelletur) satius fuerit per initia in maioribus quidem membris, ut femoribus & humeris, supersedere & repositionem differre. Vbi uerò inflammatio conquieuerit (id autem fit communiter post septimum nonúm ue diem) præfati etiam periculum apud necessarios ægrotantis, quod ex repositione futurum sit, tum quòd si non reponatur, debilem ea parte hominem, & claudum mancúm ue prorsus fore, conabimur tutò & sine ulla uiolentia, os in suam sedem compellere. Porrò ulceris curationem eandem quæ poposita est in fracturis cum ulcere, administrabimus. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum neque repositum est, sic (si Celso & Hippocrati credimus) iacere conuenit, ut maximè cubantem iuuat: tantum ne moueatur, né ue dependeat. Si luxatio cum fractura, sine ulcere tamē euenerit, communi ratione membrum extendendum est, ac manibus conformandum,

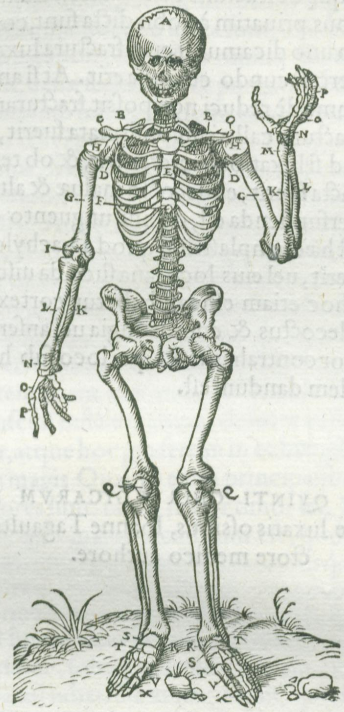
Lib. de luxatorū fractorúmue ossium coaptatione.

Si luxatio cū fractura euenerit.

mandum, ut in simplicibus fracturis superiore libro docuimus. Si uerò etiam ulcus accedit, rursus ab ijs quę de fracturis cum ulcere, & luxationibus etiam cum exulceratione incidentibus, priuatim à nobis dicta sunt, congrua repetenda curatio. Cæterùm ut uerbo uno dicamus, si cum fractura luxatio incidit, hæc primum, si fieri posit, illa uerò secundo curanda erit. At si ante fracturæ administrationem luxatum commodè reduci non posit, fracturam ipsam primum curabimus, deinde cum fractura callo iam obfirmata fuerit, luxationis curationem aggrediemur. Quòd si luxatio inueterauerit, & ob temporis spatium callosa inibi durities contracta fuerit, ea decocto maluæ & althęæ (quam officinæ bismaluam appellant) perfundenda est, deinde unguento dialthæa uulgò nuncupato, collinenda: post hæc, emplastrum quod Diachylon magnum nominatur, superapponendum erit, uel eius loco lana succida uiscillagine quapiam emolliente delibuta. Ad hoc etiam efficax habetur cortex radicis maluauisci, hoc est althęæ, in aqua decoctus & cum axungia uel anserino pingui subactus, ut quasi malagmatis lentor contrahatur. Itaque loco sub his sufficienter emollito, luxatum in suam sedem dandum est.

FINIS LIBRI QVINTI CHIRVRGICARVM INSTITVtionum de luxatis osibus, Ioanne Tagaultio Doctore medico authore.

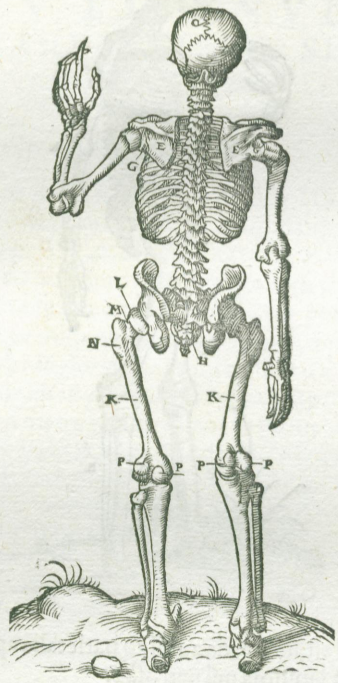
Humani corporis ossa parte anteriori expressa.

A Os coronale,quod os frontis appellatur.
B Clauiculæ & ossa furculæ.
C Ἀκρώμιον,processus superior omoplatæ.
D Caput brachij,seu pars humeri superior.
E Os pectoris, quod στέρνον Græci uocant, constans ossibus 7. excipientibus 7. ueras costas, quæ superiores sunt & perfectæ : inferiores uerò , quæ numero sunt quinque,nothæ,imperfectæ & mendosæ dicuntur.
F Chartilago fini sterni adhærescens, ab ensis similitudine dicta, Græcis ξιφοειδὴς,hoc est,ensiformis,uulgus malum punicum seu granatum appellat.
G Brachium seu humerus & os adiutorij Guidoni,omnium osium(femore ex cepto)maximum.
H Collum brachij.
I Humeri orbita trocleis similis.
K Os inferius & longius cubiti,quod Latinis ulna,& nomine totius cubitus di citur,Guidoni & uulgò focile maius,Græcis πῆχυς, minimo occurrit digito, estq; rectum,ut superius obliquum.
L Os superius cubiti(latius sumpto nomine)quod Latinis radius, & focile minus Guidoni,Græcis uerò κερκὶς uocatur:occurrit pollici.
N Καρπὸς Græcè,Latinè brachiale, & rasceta Arabicè. Constat osibus 8. duris & exiguis,si os quod ad pollicem pertinet,non numeraueris.
O Μετακάρπιον,id est,post brachiale & pecten, constat tantum osibus 4.Galeno à sese distantibus,palmam inter digitos ad carpum explentibus.
P Ossa digitorum,quæ numero sunt 15.nempe tria singulis.
Q Patella & rotula genu, Græcè nónullis μύλη,id est,mola,alijs ἐπιγονατὶς,quasi supra

ſupra genu, os cartilaginoſum nulli alteri conſertum.
R Os baliſtæ uulgò, Latinis talus, ἀστράγαλος Græcis.
S Os σκαφοειδὲς, hoc eſt, nauiforme ſua cauitate naui ſimile, unde nomen ſumpſit, circumambit caput aſtragali.
T Oſſa tarſi & raſcetæ 4. carpo reſpondent.
V Oſſa pectinis ſeu pedij ac plantæ, 5. figura tereti & oblonga metacarpio reſpondent.
X Oſſa digitorum pedis, quæ numero ſunt 14. in ſingulis digitis præter pollicem terna.

Σκελετὸς à tergo delineatus.

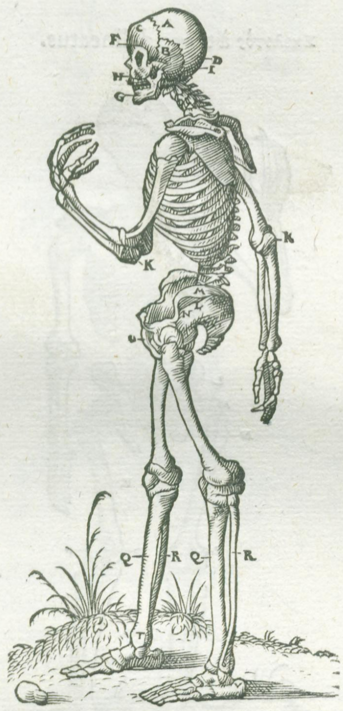

B Sutura labdoeides, poſterior in occipitio: anterior quæ in ſincipite eſt, στεφανιαῖα, id eſt, coronalis dicitur. Vide in prima figura.
C Sutura ὀβελιαῖα dicta, quæ recta & ſagittalis uulgò appellatur.
E Scapularum oſſa 2. pone pectus ſita, lata, figura triquetre, Græcis ὠμοπλάται, Latinis ſcoptula operta uulgò ſpathulæ. Nulli alteri oſsi committuntur.
G Collum omoplatæ.
H Os ſacrum, ἱερὸν Græcè, amplum ſeu latum quibuſdam appellatum, finis ſpinæ dorſi.
K Os femoris, quod brachio ſeu humero, hoc eſt, oſsi adiutorij reſpondet, Grecè μηρὸς dicitur.
L Caput femoris.
M Collum femoris.
N Trochanter.
P Tubercula duo oſsis femoris.

Adde quater denis, bis centum ſenáque, habebis
Quàm ſis multiplici conditus oſſe, ſemel.

Oſſa fiunt è ſemine, cum id quod eſt craſsiſsimum, à calido urente induratur, ſicut lapides coquuntur à calido urente. Sunt autem oſſa ueluti truncus ſuſtinens reliquum corpus.

Lateralis σκελετοῦ figuræ deſignatio.

A Oſſa βρέγματος, id eſt, ſincipitis 2. uulgò parietalia appellantur.
B Oſſa λιθοειδῆ, id eſt, lapidoſa uel petroſa 2.
C Os frontis 1. quod & coronale uocant.
D Os occipitis 1. demiſsiuum & firmiſsimum.
E ζύγωμα, uel os ζυγοειδὲς, id eſt iugale, & Paris uulgò, ſuperiorem maxillam capiti coniungit.
F Os σφηνοειδὲς, cuneiforme, baſilare, aliquando à multiplici forma πολύμορφον, colatorij, cauilla.
G Maxilla inferior: hæc in maximis oris hiationibus interdum à ſua ſede diſtorquetur.
H Proceſſus duo maxillæ inferioris.
K ὠλέκρανον ſeu cubiti tuber, ſuperior ulnę proceſſus grandior: Hippocrates ἀγκῶνα nominauit.
L Oſſa ualidiſsima quæ oſsi ſacro cómittuntur, Arabicè gaf herua dicta.
M Os ilium & anchæ, pars ſuperior oſsis coxæ.
N ἰσχίον ſeu os iſchij, quod recipit femoris caput, Pyxis coxæ dictum.
O Os pubis & pectinis, pars eſt anterior oſsis coxæ ad pudenda.

Q Os

Q Os maius tibiæ, quod & tibia nomine totius appellatur, & crus. Vlnæ ſeu cubito reſpondet, κνήμη Græcis nominatur.
R περόνη ſeu fibula, & os ſuræ: os minus tibię radio cubiti, quod focile minus appellant, conſimile.
S Malleolus externus, ima pars fibulæ.
T Malleolus internus, pars infima cruris ſeu tibiæ.
V Os calcis ſeu calcaneus, Græcè πτέρνη oſsium pedis maximum.

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM LIBER SEXTVS
de materia chirurgica.

PRAEFATIO.

DE MATERIA REMEDIORVM, QVAE ad chirurgum pertinent, plurima quidem Hippocrates, Galenus, & ante hunc Anazarbæus Dioſcorides memoriæ tradiderunt. Quædam poſteritas addit non fraudanda laude: ſua enim ueterum, ſua poſterorum gloria eſt. Atque iniquum decreti genus eſt, quod omnem fructum laudis & gloriæ huius diſciplinæ uni Græciæ detulit, ut Arabum ac poſteritatis ſtudia perpetuis tenebris opprimantur. Illaudato ſolo laudatæ fruges ſæpenumero proueniunt: Vixerũt Græci in media luce literarũ. Extiterunt Arabes, & inde ductæ familiæ, iam deſertis ac ſepultis melioribus diſciplinis, digna tamen luce æternaq; memoria nobis reliquerunt. E uiuis fontibus Græcorum remedia primum petenda ſunt: ſed ita ut nec Arabum riuos, nec poſteritatis ingenia contemnamus. In his hauriendum quod ſaluũ & incolume: repudiandum quicquid fecerit cœnum, & diſciplinæ ueterum malè conuenerit. Atq; omnino hac parte perluſtranda nobis naturæ fertilitas, à qua omnis ubertas & quaſi ſylua remediorum ducta primũ eſt. Nuſquam natura magis luxuriat, nulla in re pariter atq; his chirurgiæ opibus ambitioſa eſt. In quibus tam prolixè nomen ſuũ explicat, ut Pronœa illa non tam Epicurea, quod quidam ait, quàm chirurgos fuiſſe uideatur: Plurima quidem ad uoluptatem & delitias hominis: omnia uerò ad ſalutem eius & conſeruationem chirurgo comparauit. Nam quæcunq; tota rerum facie expoſita, quæcunq; cauernis terræ ac uiſceribus latent, quicquid eſt aquarũ, ſtirpium, animalium, terra, ignis, maria, chirurgo inſeruiunt. In fece rerum & excrementis, in carie, in rebus minimis, obſoletis ac propè nullis, remedia cõdita ſunt. In re una multiplex natura uario genere remediorũ fœta eſt. In apicula quàm uariè luſit, quàm multas diuitias chirurgo cõdidit, mella, cerã, metyn, ſandaracham, fauos, propolim, quicquid deniq; locuples illa alueorum reſpublica cõtinet. Quin & apes ipſas ad auxilia tranſtulit. Et in homine multa ſunt, quæ proſunt homini, ut quocũq; animum aduertas, quocunq; oculos conijcias, remediorum turba ſeſe offerat. In quo ſummopere probanda eſt maiorũ diligẽtia, multoq; magis imitanda ſtudia, qui in ea uaſtitate rerum nihil intentatum, nihil inexpertum reliquerunt: omnia elaborata & ſummo iure exiſtimata, literis conſignarunt, quibus iam perfrui datum eſt, alienis ſcilicet bonis. Primum ergo conſuetudine, natura, & maiorum hiſtoria, infinita nobis materia comparata eſt, quæ iam deſerta ac ſuppreſſa

Interpretes materię chirurgorum.

Laus aliqua Arabum & poſterorum.

Vnde petenda materia.
Naturæ fertilitas, in materia chirurgorum.

Pronœa chirurgos potius quàm epicurea.

Taxantur noſtri homines.

iacet,quia neglecta. Satis est capsula pauculis alueis distincta:satis pyxidicula: hic uno atque altero remedio contentus est, quæ scilicet accepit oraculo, nec ulli reuelanda putat. Sed ego sic arbitror, optima esse remedia, quæ plurimis cognita, plurimis probata sunt. Alteri elementa sordent, & quicquid elementare est. Hinc noua elementorum soboles, hinc æther & cœlum ipsum ad remedia exprimenda sunt. Vernaculæ sunt nobis atq; domesticæ naturæ opes, quibus uulnera coniungas, repurges sordida, sinus impleas & cicatrice tegas, cæteraq; præstes omnia, quæ chirurgi opere continentur. Verùm suis cuique studijs frui liceat. Nos ex immensa, omnibusq; exposita naturæ sylua & maiorum historia, quæ iam publica uel multorum fide constent, remedia transferemus. Exhibebimúsque rudimentum operis suis quidem lineis descriptum, quod alius impleat, informet, suis denique numeris absoluat. Nos speciem aliquam & formam argumenti adumbrabimus, secuti Cosmographum, qui totius orbis ambitum angusta tabula contrahit. Idem enim condonandum nobis, cum non alios fines imperij, alios materiæ, de qua præsens instituta oratio, natura posuerit. Genera quædam rerum, & præcepta artis primum explicabimus, utendi methodum & leges aliquas instituemus, ex quo censebitur particularis materia, & formulę describentur, quas partim ars ipsa reperit, partim optimorum medicorum usus atque experientia comprobauit. Antidotarium inscribunt hoc genus argumenti, nulla ratione aut usu ueterum, sed ut fuit annorum licentia, è Græca uoce Latina analogia nomen detorserunt. Multa nobis, plurima alijs reliquimus, ne uolumen quod quinq; libris Ioannis Tagaultij, & hoc de materia chirurgica commentario cogendum erat, in maiorem molem accresceret: deinde non plus operæ hac in re licuit collocare nobis, quàm à quotidianis studijs, stataq; interpretandi cura relictum fuit, idq; breuiori tempore, quàm hoc institutum nostrum, breue quidem, sed uarium, expostulet. Ideóque dignum uenia, si contracto ambitu uerborum pressaq; periodo, quędam describentur. Et in tam numerosa medelarum turba potior est uerborum moderatio, breuibúsque sententijs res premenda est. Ad hæc ponimus idoneos esse huic doctrinæ, qui iam intincti fuerint præceptis artis, quam Ioannes Tagaultius singulari ingenio atque incredibili studio informauit. In qua genera morborum diuisa sint, circunscriptæ formæ, designata indicia, notata præsagia, institutæ leges, scriptæ medelæ plurimæ: in qua quæcunq; collabebantur in disciplina uetere, constituta: quæ uitium fecerant, reformata: tota denique ars, quasi rediuiuo lapide instaurata est. Vnicam hanc partem operis interceptus negotijs in nos transtulit, quam ideò recepimus, ne & publica ratio deseri à nobis, & officium necessitudinis repudiari uideretur. Multa igitur è Græcis, quædam ex alijs transtulimus. Quæ à Guidone eiúsque notæ scriptoribus rudius tradita sunt, paulò purius reddere contendimus, etiamsi intelligamus uitia corporum non curari eloquentia: Sed nec barbarismo depelli possunt. Probamus quidem omnem orationem, modò sententijs rerum, quasi suo succo & sanguine condita sit. Melior tamen hæc, si neque neglecta, neque ambitiosa, sed mediocriter culta est. Adde quòd barbarismus ille multas sæpe tenebras rebus attulit, & optima quæq; sordescunt plurimis, quæ sordidis, nec ita puris uocibus describuntur. In damnandis quibusdam rebus, authores Græcos adhibui: in remedijs ea selegi, quæ præceptis artis congruerent magis, quæq; ut res præstò sunt, facilius comparentur. Atque hæc præfati, ad institutum opus ueniamus.

Argumentum libri explicatur.

Cosmographorum laus, ab exemplo.

Antidotariũ.

Lausoperis Ioannis Tagaultij.

Græcorũ prę-stantia.

De repellentibus. Cap. I.

Αποκρουστικὰ Greci uocant, quibus & initijs fluxionum & post initia utendum est, quandiu uidelicet humor affluit, hinc enim phlegmones ortus atque incrementa, hinc uomicas, maligna ulcera, febrium dolorumq; causas, alia denique permulta uitia corporum declinamus. Ideoq; principijs obsta. Sed uacuandum prius corpus est, siquidem postulat casus, ac ferè postulat: quia in plethora & cacochymia, rheumatismi plurimũ commouentur, quanquam etiam in mediocri uitio humorũ & copia, ubi phlebotomo uel pharmaco natura leuanda est. Idem remedium sæpius innouandũ, si quidem metus est, ne cum incaluerit mora, affecta inde pars nimium recalescat. Vis quoque remedij uitio conferenda: Leuius enim pharmacum, ut lactuca, in graui ardore frustra est: Fortius, qualis est succus è pomo Mandragoræ, liuore inficit, indurat scirrhum, & aliquando ita reprimit, ut in uiscera fluxionis impetus rapiatur. Ad consilium adhibenda hæc omnia, natura, situs, figura, sensus, robur partium, humoris copia, qualitas, corpus, uiæ prætereà per quas is illabitur: neque perpetuò satis est infirmo loco repellens auxilium adhiberi: aliquando enim superius collocandum: ut ueluti præmissa manus uias intercipiat, ne quid transfluat, ubi uenarum ductus atq; coniugia animaduertenda. Cæterùm reprimentium natura admodum controuersa est. Arabibus repellũt, quæ influxum prohibent, refrenant, crassant, illinunt, oppilant, quæ denique robur partium confirmant. In Græcorum libris astringentium materia cum repellentibus ferè commiscetur. Apud Latinos Cornelius Celsus scripta reliquit, quæ simul repellant atque refrigerent, & rursus quæ sine frigore repellant. Aurelianus in chronicis alia scribit unà astringere atque reprimere, alia astringere quæ non reprimant. Sed utriusque, ut aliquot locis Arabum, in censenda materia non sine uitio est oratio. Iustissima Græcorum sententia, eaq; nobis explicanda est. Repellit perpetuò quod frigidum est: frigidum aliud aqueum natura molli ac soluta, aliud terrenum crassiore materia, quod quia astringit & magis contrahit partes, efficacius reprimit: aut certè solum id efficit, si quidem ab actionis uehementia repellentibus nomen inditum est. Ac certè in rheumatibus præstantissima medicamenta sunt, quæ cum quadam astrictione uehementer siccant ut non mordeant: qualia terrena sunt. Quanquam & alterum genus, quod aqueum est, utcunque reprimit, & ex æquo frigidum uel terreno frigidius est, ac refrigerio magis conuenit. Verùm præterquam quod humor frigore repercutitur, si quidem accesit constringendi uis, quod iam coijt, loco exstringitur, magis etiam si tenue est: & si quid reliquum sit, sæpenumero resiccatur: confirmatur pars, ut sine pharmacorum ope quod posteà influat, posit retundere. Verùm hac parte prouidendum, ne quid nimis, ne cutis grauius contrahatur, crassescat humor, dolor exasperetur, fluxio increscat: grauius denique incendium irritetur. Atque ut initio quidem te iuuisse putes, reliquum tamen & scirrhoides & contumax persistit, quod in posterum ægerrimè discutias. Ac grauior metus si quid uiscerum infirmius est. Excipit enim celeriter quicquid retunditur: ubi omnia firma sunt, in magnas uenas & uiscera citra periculum aliquid refluet. Videndum quoque ne ultra modum contrahas in materiæ copia, crassitie, uitio, molli uegetoq; sensu corpore, dolore graui pariter & calore. Vbi laxanda potius uia est, ut diffluat calor ac dolor temperetur: qui ubi cruciat uehementius, ad laxantia & anodyna omninò confugiendum est. Astringenti simul atque repellenti auxilio uis efficacior est, si quid tenuium partium uel natura insitum, uel arte commistum est: modò non mordeat. Iusto enim calore temperari potest, multo magis, si (quod fere fit) ab infirmitate fluxio, à frigore infirmitas orta est. Pestiferæ materiæ non occurrimus, ubi in superficiem diuertit: sed potius illicimus atq; rapimus ui maiore, si tardius mota resistit. Neq; dissimilis ratio est in criticis

Vtilitas repel.

Vacuatio.

Modus.

Quæ ad consiliũ adhibẽda.

Conuersa repellentium natura.

Græcorũ sententia.

Cautio in astringentibus.

Vbi non repellendum.

apostematibus, coxarijs, lue uenerea: ubi non repellenda in corpus, sed foràs potius materia trahenda est. Iam uerò quæ illinunt, oppilant, offarciunt, aliâs quidem dolorem leniunt, aliâs acrimoniam hebetant, uiásque intercipiunt. Ex quibus si uis, reprimant: at reuera nonnunquam reprimunt, oleum rosaceum, omphacinum, myrtinum, oui candidum, aliáque id genus. At gummi genera, resina, gluten, farina pistrinalis, gyris tritici, hydrelæo, oxelæo, rhodino, repellente succo, austero uino dissoluta, non tam sponte sua, quàm aduentitia ui reprimunt. Astringunt calida, folium, casia, cinnamomum, spica, aloë, crocus, cyperus, calamus aromaticus, myrrha, absynthium, marrubium, polium, saluia, centaurium, uina quidem austera, & aromata plurima. Reliqua uerò tum austera, tum acerba in proximum ordinem referemus. Leniter repellunt aqua, uinũ, lactuca, intyba, polygonum, trifolium, auricula muris, lenticula palustris, psyllium, liquor oui, umbilicus ueneris, semperuiuum, portulaca. In summa, quæcunque frigida aqueo elemento soluta sunt. Omphacium astringendo efficax: Solanum ambigit. Hoc potentior rubus est immaturo fructu & floribus: mollioribus autem folijs & asparagus plurimùm aquæ continet, ideóque leuius cõtrahit. Astringunt uitium folia, & capreoli, plantago, sorborum, cornorum, mespilorum, pirastrorum, cydoniorum, myrtorum, spinorum fructus & folia, rhodonia, rosarum capita, obelisci: deinde, sed minus, semina, flores & folia: oxycantha mediocriter: malicorium magis, cytinus, balaustia, rhus, acacia, bolus armena, terra sigillata, quercus, cupresi folia, germina & nuces. Vehementer refrigerant pomi mandragoræ, hyoscyami & papaueris succus: quæ reliquis interdum temperari possunt, ubi acrior inflammatio est, sed prius auferenda, quàm inde partes liuorem ducant. Spongia è frigida expressa partim contrahit, fluxum inhibet, dissipatq; in uiciniã quod iam coijt. Eodem modo lana succida & splenia austero uino insuccata. Magis etiam, si aqua prius, galla & similia incoxerint. Vinum aquæ præferendum, & maximè austerum ubi reprimendum est. In deligationibus fasciæ uino insuccantur. Acetum repellit, astringitq; uehementer. Caphura repellit, & tenuitate partium facilè permeat. Oculus populi ueteribus Græcis calfacit. Repellit gypsum oxycrato maceratum. Olei rosacei frequens usus est, sed fit ex oleo omphacino, in quo rosæ sæpius mutatæ maduerint. Quod annum superat, exoletum est. Oleum omphacinum si desit, recenti oleo & uuæ acerbæ succo unà coctis, dum succus omninò exhalauerit, fingito, & ad ignem saligno ramo uel simili assiduè commoueto. Oleum uerò nec sit cõditum sale, nec ætate rancidum: in myrtino, melino, lentiscino & similibus eadem uitia fugienda sunt, uetustas, rancor, salsugo. Mastichinum, nardinum, costinũ, astringendo roborant & calfaciunt. Vitiosum oleum, cum integrum desit tandiu eluatur, dum uirus exuat. Eluatur aqua uel simplici uel rosacea. Descriptæ materiæ oleum uim combibet, si uel materia ipsa, uel succus eius oleo incoquatur. Plantaginem gratia exempli, oleo recenti & pari aqua aut uino coques, dum solum oleum reliquum sit. In ardore nimio periculosus olei usus est, quia calore inceditur & frigit. Expresis succis melius utimur in lana succida, panniculis ac splenijs. Portulaca, semperuiuum, umbilicus ueneris ægrè succum reddunt: nisi in mortario tritis aliquid omphacij uel liquoris similis affundatur.

Cataplasmata fiunt farina in succo pista. Ex oleis cerota coëunt, & succis imbuuntur. Remedia neque dura sint neq; grauia, ne presso loco dolores augeant. Cerusa cichorij succo & aceto leniter diluitur. Ceratum à psyllio, Psyllij uncias quatuor in aquæ lib. quatuor macerentur percoquanturq;, expresso succo, adde rosacei libram unam: ceræ uncias sex, contra articulorum rheumata. Non absimile ceratum rosaceum. Duplici uase cera cum oleo liquefit: ubi refrixerint, conspersa aqua commouentur, aqua reijcitur, succus plantaginis affunditur, ut quantum fieri potest, absorbeant. Inflammationes, sinus, ulcera genitalium quę serpunt,

Marginalia: Oppilantia. — Quæ calida astringunt. — Materia repellentium. Aquea. — Omphacium. Rubus. — Quæ uehemẽter refrigerãt. — Aqua. Vinum. Acetum. — Rosaceum. — Ratio in oleis. — Olea factitia. — Cautio. Succorum usus. — Cataplasmata & cerota. — Cautio. Ceratũ è psyllio. Ceratum rosaceum.

serpunt, adiuuat. In teneris corporibus idem ceratum coriandri succum imbibat. Coriandrum leniter astringit, alijs refrigerat, Galeno calfacit: utere incrementis. Ceratum myrtinũ & melinũ magis astringunt. Herpetibus & nimio humore flaccidis ulceribus conuenit, Myrtini lib. una: ceræ unc. duæ: pollinis myrtorum unc. una. In ceratis utendũ cera, quã adolescentior apum populus confecerit: cerã uirgineam apiarij nominant, eaq; è nouis fauis separanda. Alioqui cera alba utendum erit, non sponte quidem nata, sed factitia, qualis olim Tyrrhenica, quia suauior est, & acrimonia hoc genus remediorum carere debet: ideóque præferenda cera è dulci ac diluto melle. In coagulato lacte & inde nascente inflammatione farina fabacea hydrelæo uel rhodino pista, mammis imponitur. Idem opitulatur testibus inflammatis διὰ χαλκίτεως contra rheumata hoc modo temperari debet: Adipis suilli recentis exemptis fibris unc. duæ: olei recentis, lithargyri, ana unc. tres: chalcitidis unc. dimid. Conficiendum arte medicamentum: usus tempore, unc. duas medicamenti, olei rosacei unc. tres colliquabis: ubi refrixerint, aqua frigida, succo portulacæ psyllij, lactucæ, uino austero, ut res postulat, subiges, animaduertens quantum repellendum, astringendum, refrigerandum, siccandum, leniendum, ut modò rhodini loco myrteũ aut melinũ misceas: oxycratum hunc uel illum succum alijs pręferas. Quod sequitur, exprimit ulceribus quod influxit: & quod influit, repellit. Lithargyri unc. quatuor: olei dulcis uel rhodini unc. quatuor: aquæ unc. tres: lithargyrum die uno hydrelæo coquitur: difficilius enim illiquescit: teneris corporibus & paruis ulceribus cõuenit. Defensiua uocant è boli armenæ parte una, terræ sigillatæ dimidio, rosacei triplo, aceti uel succi repellentis dimid. Liquidis reliqua infriata cõmiscentur: uel à bolo armena liquore oui cõleuato: deinde affuso succo è capreolis uitium aut omphacij. Fasciæ ritè conuolutæ in repellentibus censeri possunt: quales in fracturis, & qui ab ulcere sursum adducuntur: ut astricta parte, & ita ductis orbibus paulatim laxes. Similiter cum altero membro atrophia intabescente, alterum deligamus. Vincula quoq; superioribus partibus iniecta, quà uidelicet materiæ cursus est. Aliquando etiam inferiores illaqueamus, ut cum è crure exhalat uirus quod uiscera appetat, quo & epilepsiæ & syncopæ causa præciditur. Sed in ulceribus plurimum & fracturis, uias laqueo comprehendere oportet, ne si quid transfluat, dolor, phlegmone, putredo, syderatio, aliáque id genus concitentur.

Ex coriãdro.

Cerata magis astringentia.

Cera.

Διὰ χαλκίτεως.

De lithar. & hydrelæo.

Defensiua.

Deligatio.

De attrahentibus. Cap. II.

Ἑλκτικὰ & ἐπισπαστικὰ appellata, usu quidem repellentibus conferri possunt, sed natura plurimũ dissident calida, tenui substantia, quæq; ui quadam rapiant, quæ in alto corpore posita sunt. Ideoq; uiscera, internumq; corpus exonerant, foràs translata materia: uenena in cutim euocant. Criticos abscessus accelerant, desperatos pleuriticos & fortasse attonitos releuant: inguinũ tumores amplificãt: quodq; uel pestiferum, uel nimis uitiosum medio corpore conceptum est, aliò pertrahunt. Tabidas ac uelut syderatas partes uitæ restituunt: perfrigeratas spiritu refouent: uitiosam saniẽ exhauriunt, quæ neruis & cuniculosis ulceribus latet: squãmas osium detrahunt, coxarios iuuant: hydropicos exugunt: paxillos, clauos, spinas, sagittas reuocãt: multò magis si locus ulceris periculo inciditur, nec patitur æger angustiorẽ plagam ferro ampliari. Quod in uomicis strumis, panis, ægilope, oculis, auribus, reliquisq; partibus altius desedit, eliciunt. Multiplex ergo attrahentium usus, sed nihilominus uaria materia est. Alijs ea uis à natura insita est: atque in his modò manifesta qualitas elementaris: modò occulta quædam proprietas & naturæ familiaritas attrahit. Aliud genus hoc habet, aduentitia qualitate ex putredine

Attrahentium materia.

Multiplex usus.

Differentia attrahentium.

contracta acrimonia. Calor Galeno omninò attrahit, sed quod attrahit, nō pro tinus calidum est. Aphrodisæus aliud sensit. Attrahūt cucurbitulæ sanguisugæ, pyulcus, suctus, dolor, uincula, frictio, cauteria. In attrahentium usu aliquando quod fuerit attractū, corpore excludimus: sed hic modus est, ne cum uitio partem frugi materiæ eripias. Nonnunquam tantum attrahimus, non etiam discutimus: ut cum in partem emortuam calor & spiritus attrahitur. Argenti spumā, ceram, resinam picem, oleum epispasticis ueteres miscuerunt, ut & temperarēt, & magis emplasticum pharmacum efficerent. Quidam etiam astringente materia obtundi uoluerunt. In primo genere sunt dictamnus, propolis, cerā uirgineā uertit Scribonius. Rudis est & crassa materia in apum officinis, nondum cera: odore graui, ut qua pro galbano ueteres uterentur. Ea mellatione uerna, separari potest fauorū pars, quę cellas obstipat. Sed iam exemptis fauis, pesteaquam mella defluxerunt, quicquid est in fauis, unà confundunt, ut nihil syncerum haberi posit. Magna uerò syncerę propoleos uirtus est: spiritus crassos & uitiosam materiam ex alto elicit. Recens per se satis est mollis & pinguis. Sic in puncto neruo agricolæ Galenus usus est: quæ ætate induruit, oleo ueteri molliri debet. In mollioribus corporibus oleo illiquatur. In duris lacte multo tithymalli: cum terebinthina satis attrahit. Thapsia recens utilis: bimula & uetustior exolescit. Cerato misceri solet: quæ quia ut uiscum plurimum aquæ continet, quatuor & quinq; horas insistere oportet. Radix arundinis cum melle. Sagapenū, galbanū, ammoniacum, opopanax, calx uiua, cinis è fæce uini uel aceti quę loco nitri est, struthion, aristolochia longa, quæ & spicula, & squāmas extrahit, lepidiū, sinapi, nasturtium, tithymallus, dracontium, pyrethrum, ramunculus, sales, tum qui edi possunt, tum ammoniaci. Quædā infriata affricantur, aut gummi & resinis concorporantur. Lixiuiū in subtili calidáque materia extillatum: ex eadem cinis Anemonæ, calamintha, narcissi radix, cyclaminus. Sparthi quo uires alligant fructus, & è folijs succus. Acetum, sed hoc suspectum, ubi siccitas, dolor, inflammatio, ulcus, astrictio, & à neruis dolor est. Cantharides ex polenta & melle pistæ. Medullæ & adipes ætate acrimoniā contrahunt: ursinus adeps, hyeminus, pardalinus, leoninus & alij, sed hi maximè. In alopecijs & profluuijs capillorum uitium discutiunt, attrahuntq; quod ad capillitium utile sit. Oleo & oleæ floræ, tela sibi refigere elephantos, testis est Aelianus: uetus sit oleū tenue & calidū. Sulphur infriatū melle, oleo, terebinthina, saliua hominis, axungia. Idem in cenostagmate feruefit dum enatet lentor quidam (oleum appellant) quem concha excipere oportet aliquoties commutanda aqua, dum satis olei collectum sit, quo demersum corpore hydrargyron foras elici uoluerunt statim illito à balneis. Euphorbium recens acrius est: bimum trimumq; paulatim remittitur: quinto & sexto anno exolescit. Cerato temperatur, quod uel decuplū, uel duodecuplū oleum habeat, & triplam ceram. Modus est ut tantū erubescat locus & pruriat, non uratur, nec ulcus contrahat nisi & hoc etiam necesse sit. Cerato largiore dilui potest quod est acrius: quod uerò languidius pharmacum, aucto euphorbio, cerato imminuto augeri debet. Eadem lex in reliquis eiusmodi seruanda est. Ardor affusa aqua, aceto (quod uim thapsiæ efficacissimè diluit) cerusa è rhodostagmate lota extinguitur. Succus cyrenaicus medicus, opobalsamum & alia, quæ partim exoleta sunt, partim usui esse possunt, ex tertio de comp. pharmacorum κατὰ γένη, & alijs Græcorum libris repetenda. Aduentitio calore trahunt, fermentum, stercus anserinum, gallinaceum, columbinum, arietinum, humanū, & quæcunq; talia sunt. Scatebat quidam è grege mendicabulorum lue uenerea: aliquot diebus uniuersum corpus equino fimo obruit, ut tantum esset quà respiraret. Erat stercus stabularium, equino lotio sæpius perfusum, quodq; iam com putruerat. Efficit ille hac arte, ut totum uirus exprimeret: addidit aliquoties enchriston ex axungia, larigna, & hydrargyro. Nec alia uitæ lex seruata est, quam

Quæ miscenda attrahentibus.

Particularis materia.

Propolis.

Thapsia & uiscum.

Loco nitri fęx cremata uini uel aceti.

Acetum.

Medulla & adeps.

Oleum.

Sulphur.

Euphorbiū.

Modus euphorbij & similium.

Quæ trahunt aduentitio calore.

Mendicus lue uenerea curatus.

mantica offerebat: atque his remedijs curatus est. Fermentum oleo incoquitur: fundit, liquat, surculos trahit, pedes cõtusos sanat, mollit, discutit. Axungia uete ri, larigna, terebinthina & resinis liquidis pistum efficacissimum est. Aliàs cum cepa cocta subigitur: coquit, trahit, discutit, aperit. Coagulum quo uetustius, eò efficacius. Ex echino animalium (quæ πολύκοιλα) lepore & uitulino marino col ligitur. Lac est in lactentiũ animalium uentriculo uel omaso ita concoctum. Ari stoteles ad alui profluuia utile facit magis leporinum: equinum Diosco. Arabes & quidam è Græcis astringens frigidum, ac reprimens auxilium faciunt. Alij acrimoniam elementis, reliqua occultæ qualitati attribuunt. Hoc certò habet, quòd dissipata cogit, & coacta dissoluit. Magnes ferrum attrahit: repellit Theamenes. Succinum illicit festucas ignorata ui. Cancer fluuiatilis tritus tela extrahit: lacertæ caput: rana summis partibus resectis. Cochlearum & limacum carnes aliàs per se, aliàs cum suis uolutis tritæ, ac mistæ interdum coagulo, tela rapi unt atque hydropicis aquam exugunt: non prius soluere oportet, quàm totus hu mor exudauerit. Ostrea uiua pestiferos bubones loco transferunt & ad se trahunt. Scorpio tritus & impositus, quod infixit uirus, retrahit. Oleum quod ex eo fit, idem efficit, & calculos educit illitum glandi, si in cole restiterint: uel pubi ac perinæo, si superius inhæserint. Cucurbitula summa ui rapit. Hirudines superficiem sugunt. Pus, urinas, calculos, suctus elicit: ore mundo ac prius loto sit, qui exugit. Pyulcus, catheter ijsdem utilia sunt: uincula, frictio, phœnygmus, dropax, sinapismus, ferrum candens uel admotum uel impressum, calore trahunt. Sed hoc uiolentũ remedium est. Verùm quæ non sanant pharmaca, sanat ferrum: quæ nec ferrum, sanat ignis: quod Hippocratem in Aphorismis scripsisse uolunt. Mista remedia sunt theriaca. Psoricum dupla chalcite & lithargyro, aut æquis partibus cadmiæ & chalciteos: uel duabus chalciteos & tribus cadmiæ: fortius est quod cadmiam, quàm quod lithargyrum recipit: minus acre lo tis metallicis. Ex acerrimo aceto trita & fictili clausa sepeliuntur fimo. Hac arte macerata triplo dupló ue cerato excipiuntur. Ceratum sesquialtera ratione dupla, tripla olei, ad ceram conficitur. Ea metallicorum cura pharmaca tenuio ra fiunt, facilius penetrant, & inde trahunt. Oleum fit uetus, ricininũ, sinapinũ, sicyonium. Raphaninum, è terebinthina, larigna, strobilina, pilea, picea, abietina, arte chymica si uis distillatum: quæ resinæ etiam è profundo trahunt, sed in primis terebinthina, deinde strobilina: in quibus non modò calor, sed tenuitas partium in attrahendo spectari debet. Formulæ sunt. Cerati unc. quatuor: terebinthinæ unc. dimid. liquatis immisce puluisculi, euphorbij drach. tres. Interioris fermenti unc. una: terebinthinæ liquidæ unc. una: concorporata plurimum ualent in punctis neruis. Propoleos acris & pinguis (nam cera uirginea abutendum non est) unc. duę: olei ueteris unc. quatuor: galbani unc. dimid. coëant ad ignem. Picis liquidæ, picis aridæ, propoleos, partes æquales. Lithargyri, cerusæ, salis, ana drach. decem, seorsim tusa, & cum olei unc. tribus in mortario pista, ad ignem diu uersentur, paulatimque decoquantur. Lithargyri, cerusæ, nitri, ceræ colophoniæ, ammoniaci, ana unc. una: olei ueteris unc. sex: reliqua uncijs sex lixiuij ficulnei dum non inquinent, concoquantur. Deinde cera Colophonia, ammoniacum, deinceps quidem ac paulatim adijciantur. Nucleorum è dactylis crematorum, nitri rubri, salis ammoniaci, uel gemmæ, aristolochiæ rotun dæ, radicis cucumeris agrestis, terebinthinæ ana drach. uiginti: piperis nigri & albi, ammoniaci, amomi, xylobalsami, myrrhæ, resinæ siccæ, capitum lacertæ, lactei succi mori, ceræ, ana drach. decem: adipis caprini drach. quindecim: olei iri ni quod sufficit ad emplastrum. Vix parari potest, nisi aduocata ἀντιβαλλόμενα cõ fugias. Quod sequitur admirandum ad strumas, ramicem gutturis, parotidas, omnem duritiem, & œdemata. Cupressi folia neque teneriora, neque duriora in puluerem comminues: tortiuo uino consperges, atque ita uolutabis, dum in

Fermentum.

Coagulum.

Quæ qualitate occulta.

Cochlea.

Ostrea uiua.

Scorpio.

Aphor. Hipp.

Psoricum.

Quomodo tenuiora metallica.

Olea commoda.

Resinę & inde olea.

Formula ex Galen. Orib. Aëtio.

Relatũ ad Andromachum.

Necepsonis è cupresso.

fęcis corpus coëant. Inde struma uel ramex inducitur, tertio primum die solui-
tur medicamentum: contractum locũ inuenies, qui digitis exprimi debet. Rur-
sus ad tres dies idem pharmacum applicabis, eodémque modo solues & expri
mes: septimo die, uel ad summum nono, strumæ uelut miraculo abolebuntur.
Exugit hoc saniem per poros affectæ partis. Olei antiqui unc. uiginti duæ: ceræ
albæ unc. quindecim: nitri uel salis torrefacti, aut fæcis crematæ uini unc. tres:
terebinthinæ unc. duodecim: lixiuij querni uel ficulnei unc. octodecim: cera
cum oleo liquatur: terebinthina adijcitur, refrigeratis nitrum conspergitur, li-
xiuium paulatim affunditur: omnia pistillo conuoluuntur. Plurima ex tertio &
sexto de compositione pharmacorum κατὰ γένη. & 15. Aet. repetenda. De sina-
pismo, dropace, phœnigmo, & alijs alio loco. Addunt Apostolicon Nicolai,
Oxycroceum, & alia.

De resoluentibus. *Cap. III.*

Ἀραιωτικά.
Διαφορητικά.

INCREMENTIS rheumatum discutiens materia cum repellente
misceri debet. Inclinãte uitio diaphoretica pura sint: & horũ unicũ
fortasse genus est: sed clarior doctrina fuerit, si duplici differentia se
paremus, ut alia quidẽ leuiora, quæ ἀραιωτικὰ: alia fortiora, quæ δια-
φορητικὰ si uis, appelles. Aræotica mediæ naturæ uicina sunt eo calore, quem hu
miditas temperet: ex quo minimè siccant, dolorẽ leniunt, relaxant cutem, spira-
menta corporis rarefaciũt, tenuitate partiũ intrò penetrant, quodq; inhæsit par
ti, liquefaciunt: hinc ex humore uapor fit, qui subinde expirat, dum omninò lo-
cus detumeat. Et adhuc quidem satisfaciunt, ubi tumor in superficiem exponi-
tur. Locusq; mollis est ac rarus, materia uerò calida, humida & tenuis est. Quòd
si in alto corpore humor deponitur: si idem frigidus, crassus, glutinosus: si dura
densaq; cutis: si uiæ longitudo quædam est flexus & anfractus, iam ui maiore o-
pus est, uidendumq; non quale in præsentia, sed quale futurum sit medicamen-
tum, cum eò peruenerit. Ex quo nec acribus quidem parcendum erit. Etenim
pars exterior perferret, quæ ægra dolensq; tolerare non potest. Maiora uerò re-
media in diaphoreticis numerentur, iam uicina epispasticis: quanquam utraq;
uirtus euocandi atque digerendi plurimis rebus insita est: sed ut in unoquo-
que uis altera superat, ita genera distincta sunt. In hepate, liene, uentriculo, at-
que id genus partibus, à relaxantibus metus est ne dissoluant uires: ideóque a-
stringens materia, qualis est aromatum, misceri debet. Frigida crassáque mate-
ria, incidente auxilio prius comparanda. Mollienda quoq; ubi durior concre-
uit, ex quo à leuioribus ad maiora remedia gradus paulatim fiat, ut sine pericu-
lo discutias. Alioqui difflabit tenue, lapidescet quod crassius est. Cum parte stu
pida, durius: cum ea quæ uegetius sentit, clementius agendum est: quanquã stu-
pore partis abutendũ nõ est, ut ea imperes, quæ exulcerent. Sic enim sensile cor-
pus intabescet: contrahetur, non rarescet: cogetur materia, non liquescet: hor-
ror, dolor, fluxio irritabitur: dehiscent uenæ, omnia in deterius commutabun-
tur: multò magis si pharmaca crassiore constent materia, & siccent. In phlegmo
ne quæ uetus est, uidendum nunquid affluat: id ferè accidit tumoribus qui inue
terascunt, ubi medela quæ reprimat, commiscenda est. Posteaquam uerò subse-
dit tumor, ac nihil quod exhalet reliquum est, confirmanda pars, quæ longo ui-
tio elanguit, multò magis si statis periodis, rheumatismo uexari solet. Aræotica
sunt chamæmalum, lini semen: in maluis efficacissima, althęa: sequitur agrestis,
domesticæ uis nimio humore elanguit. Aqua calida utitur Hippocrates in fra-
cturarum exolutione, quam uocat ἐπίλυσιν: uinum exiccat, reprimit & digerit:
lana sordida bene carminata inebriata uino, & inde pressa: ceratum similiter. Bu
tyrum digerit, mollium corporum parotidas, bubones, oris phlegmonas, aliaq;
innumera,

Consilia in usu resoluentium.

Cautio.

Ab acrioribus cũ contingat.

Particularis materia.

innumera, ut per se satis esse posit. Oleum dulce, calens, & in quo illa efferbuerint. Sicyonium è folijs, fructu & radice cucumeris agrestis. Crinelæon intinctũ croco, omnes inflãmationes discutit. Oleũ caryinon, efficacius è rancidis. Nux rancida per se, uel cum melle trita efficacissimè suggillata rapit, inuritur, aut candente ferro premitur, ut reddat oleum quod optimè discutiat. Omne oleum concalfactum igne, quale est lucernarum, uel ignito ferro extortum, efficacius est. Oleum uetus, ricininum, canabinum, anethinum, quod è rosmarino, maiorana, zambace, leucoio, hyssopo, alijsq; eiusmodi œnelæo coctis, dum omninò expiret uinum. Rhaphaninum, sinapinum, melanthinon, terebinthinum, hypericinon, potenter digerunt. E radice bryoniæ & uocati sigilli Mariç, cnico, grano gnidio, hydropicis & œdematis olea comparantur. E galbano, ammoniaco, & similibus quæ molliant ac digerant. E dauco, caro, cumino, ruta, ut flatus excutias, cui rei galbanarium utile est. Si quid incidendum, detergendúm ue, aliquid aceti uel oxymelitis affundi potest, quo tempore absynthium, polium, centaurium, iris, aristolochia, gentiana, urtica, hyssopus, & similia œnelæo incoquantur. Hîc uinum melius non astringens, giluum, tenue & odorum. In phymatibus & parotidibus duriorum corporum talia ex usu sunt. Brasica per se, uel cum axungia trita, induratas phlegmonas & uetera erysipelata discutit. Adipe & medullis recentibus laxando, ueteribus discutiendo utendum est. Mastiche, furunculis: Ammoniacum & similia chœradibus & articulorum tophis conueniunt. Fermentũ oleo pistum, & cum cocta cepa mistum, potenter coquit, mollit ac digerit. Pellibus animalium recens detractis, in contusis uerberumq; plagis uti conuenit. Fœnumgræcũ duris phlegmonis adhibendum. Acetum achoribus & œdematis utile est. Agrippa concalfacto aceto pedes immersit, unde intolerabili pedũ cruciatu liberatus est, περίαπτα collo appendũtur & ui latente, uel elementari qualitate uitia corporibus excutiunt, corallus, uiscum, pœonia. Mirum est quod affirmant. Coluber è cauda suspenditur subiecto uase aqua pleno, in quod ille dehiscat ore: aliquot pòst horis uel diebus lapidem euomit, qui in breui totam uasis aquam combibat. Alligatur lapis hydropicorum uentri, atque in totum exhausta aqua liberat. E sambuco & ebulo oleum œdemata iuuat & hydropicos. Composita sunt Cerata, quæ simplicia, oleo minus digerũt, sed fortius hærent. Oleum abietinũ, chamæmalinũ, anethinum, sampsuchinum, & similia, cum subquadrupla cera uase duplici colliquabis: liquatis duodecimã partẽ terebinthinç uel larignç cõmiscebis. Iisdem oleis & giluo uino erinaceus coquitur, dum putrescat, oleũ pinguius relictũ arthriticis conuenit: idẽ è uulpe, lutra, mele, fieri potest. E lini semine oleũ mola exprimitur, cum sarmentitio lixiuio subigitur, modicum larignæ ad lentorem adijcitur. Panis cibarius, salsus, fermentatus è ricinino pistus, suggillata delet. Flauos mellis è uino friges, cum loliacea farina, momento butyri & larignæ subiges. Bdellium cum melle teritur: calx cum ueteri axungia: laserpitiũ cum sulphure: hæc omnia molliũt, tergunt, discutiunt. Sulphur cum oleo uetere, melle, terebinthina uel saliua mistum, aut urina maceratũ, in uenenatis morsibus detergit, attrahit, discutit. Calce lota & recenti axungia mista, in tenellis corporibus utendum erit. Lixiuiũ cum melle, farina hordeacea, fabacea, conuenienti oleo pista, calidiori phlegmone conuenit. Διὰ χαλκίτεως uncia una, in olei ueteris uel ricinini unc. duabus liquefit, declinanti phlegmone: ante declinationem, & in uigore oleum sit dulce ætate media. Orobi farina diluto oxycrato cocta, ut sit calidum cataplasma, crassa & uiscida secat & discutit. In contumaci uitio & minus calente: olei chamæmali unc. tres: ceræ drach. tres: axũgiæ anatis & gallinæ ana unc. una: chamęmali & anethi ana drac. duæ. omnia lento igne cocta percolantur, ut fiat unguentum. Olei sicyonij unc. tres: ceræ drach. sex: terebinthinæ .3. duæ. In frigidiore materia ita temperabis: seminis fœniculi, anisi, anethi ana .3. duæ: farinæ lupinorũ, seminis fœnigræci, lini

Olea.
Oleũ liliorũ cum croco.
Nux rancida.
Acetum.
Agrippa aceto liberatus.
Cerata.
Sulphur.
Vsus διὰ χαλκίτεως.

ana unc.una,cocta uino,tusa ex oleo & aceto imponantur. Papaueris cornuti folia cũ axungia & propoli pingui trita,strumas,bubones & similia molliunt atque discutiunt.Colophoniæ lib.una:ceræ sesquilibra:oleo liquẽtur:liquatis addito salis torrefacti unc.sex.ubi refrixerint manibus conuoluito, cylindros uel magdaleones fingito,usus tẽpore aluta intẽdito:adhibitũ hoc pharmacum,pus in se rapit,quod cum hæreat,eradi debet,ac rursus aluta imponi, idq; sæpius repetendum.Nam ueluti miraculo conditum pus emulget,& uitium discutit: sed quia durius in dolore abstinendũ.Eidem rei picis aridæ,ceræ nouæ ana lib.unã: olei lib.duas blando igne fusa coniungito.Adipis porcini, picis, ceræ nouæ, saponis nigri ana unc.duæ: liquata transcolato, hydropismos & dothienas adiuuat.Vehementer discutit galbani,castorei ana unc.una,liquefiãt in olei ricinini sesquilibra:expresso & colato oleo adde picis, terebinthinæ ana drach. quatuor,ceræ quod sufficit,ut fiat solidum pharmacũ. Hæc aũt contumacibus uitijs imperãda sunt in quibus est quod molliat,coquat,trahat,discutiat. Plura sexto & septimo de compositione pharmacorum κατὰ γένη,15.Aëtij, & alijs Galeni libris.Partem chalasticis fouebis,ex quo diaphoreticũ induces, quod initio quidem lenius:postea uerò ut subsideat tumor,efficacius esse oportet.

De mollientibus. Cap. IIII.

Malagmatum natura.

MΑλακτικὰ sunt, quæ modicè calida nulla ui siccandi uel humectandi manifesta indurata corpora emolliunt,quanquã(ut omnia ferè multiplici natura coierunt)in malacticis censentur plurima, quæ primo ordine calfaciant,secũdo siccẽt ac tertio.Sed qua malactica sunt,humido calidoq; elemento tẽperari necesse est.Plurimus usus est in tumorib.quos σκιῤῥώδεις Medici appellãt.Hi in musculorũ finibus ferè concrescũt: aliquando in medijs musculis,glãdibus,uisceribus,ulcerũ labris,ex materia crassa, lenta & frigida,qualis est pituita & melancholicus succus.Sed è melancholico succo omninò cancrosi sunt,& malagmatis exasperari solent. Inflãmationes in scirrhũ cogi contingit,si materia crassa & lenta est:si adhibita pharmaca,quæ nimiũ siccent & calfaciant,qualia sunt ἐπισπαστικὰ & ἐξιππωτικὰ. Hinc enim tenue exprimitur,reliquũ occallescit.Sic eñ tophi in articulis, & calculi in renibus lapidescunt.In tenui serosaq; materia non ita metuendum:tota enim facilè exhalat. In crassa & uiscida omninò declinanda quæ siccant,discutiunt,astringunt:siquidẽ sola molliendi cura est.Malacticis quod clementer digerat, interim commiscemus,ubi iam malagmate cœperit tumor durus edomari. Phlegmone & erysipelata in scirrhum degenerant nimis refrigerante atque astringente materia. Sed à phlegmone scirrhus amplior est. In usu malagmatum ceratæ sunt leges. Primum enim cognoscendum quantum pars ægra à sua symmetria recesserit,quantúmque uitium increuerit: ex quo æstimandæ remediorum uires. Tum naturas partium distinguere oportet: postremò artificiosè colligendum, qua ratione emollias:num quid admisceas quod detergat,incidat,discutiat. In quorum omnium usu modum, occasionem, quale, quantumq; animaduertas. Desperatur scirrhus qui sic occalluit, ut iam sentiat,& inde glabrescat locus. Desperari dico, quia nullo malagmate domari posit. Etenim rescindi ferro, & septis exedi potest, nisi à subiectis neruis, uenis & arterijs metus est. Scirrhus cui sensus aliquis uel obscurus, ut magis minùs ue induruit, ita leuius aut efficacius auxilium requirit. Mulieribus,eunuchis,pueris,urbanis,otiosam atque umbratilem uitam degentibus, lenior medela: messoribus, fossoribus, duris omninò & laboriosis corporibus fortior utilis est. In lenta & contumaci materia miscendum aliquid quod incidat, atque detergat: quod in chordis & tendonibus factitari solet. Tale est acetũ mulsum,uel per se, uel in quo hyssopum, thymum, pulegium

Vsus. Scirrhi genera

Scirrhus cancrosus irritatur malacticis.

Cautio.

Leges in usu malag.

Desperatus scirrhus.

pulegium,& ſimilia præcoxerint.Eſt & hoc animaduertendum. Scirrhus quidã ſimplex,alius φλεγμονώδης,ut quędã inflammatio σκιῤῥώδης eſt:Scirrhũ malacticis diaphoreticis excuties: phlegmonem lenies & concoques. Vbi utrunque coijt,ut hoc uel illud ſuperat,ita remedia temperabis. Leniter emolliunt butyrum,œſypus & lana ſuccida:hæc oleo inſuccanda amygdalino, chamæmalino, in quo ſemen lini,althęæ,fœnigræci:in quo maluæ, cucumeris agreſtis,& liliorum radix:tenella maluæ agreſtis, & liliorum folia, uel anethi cacumina præcoxerint:in quo illiquatum fuerit aliquid galbani,ammoniaci,bdellij. Lentiſcinũ terebinthinum,maſtichinum uſurpari debent,ubi molliendum,digerendum ac leniter repellendũ.Hyoſcyamino locus eſt in calida & iam dureſcente inflãmatione. Hæc ergo olea in lana ſordida molliter apprimenda ſunt:hinc enim multo cõmodius malacticon impones.Omnia uerò prius intepeſcere oportet,et frigida omninò uitanda ſunt.Expreſſa oleorum materia, & cum adipe piſta,malagmata confinget.In hoc quoq; genere cenſentur, uitellus oui, crocus, cera pinguis,caricæ pingues, κηρέλαιον è duplo oleo, ut ſit humidiſsimum: æquali, ut ſit medium.Iam craſsius eſt,quod ceræ partes quatuor,& olei tres continet. Caricæ pingues cum irino tritæ,ſcirrhis hepatis & lienis opitulantur. Id habet peculiariter ſcirrhus hepatis, quòd leniter mollientia deſyderat, miſtis aromatibus quæ calfaciant & attenuent.Siræon è pinguibus caricis ad melliginẽ coctis mollit,detergit ac digerit.Adeps & ſebum,utrunq; coquit,laxat & mollit:quæ quia materia unde generantur, genere animalium, & loco ubi concreſcunt, natura denique (nam adeps humidior eſt) differunt,cum Ariſtotele diſtinguas licet: ut in natura molli,adipe,in dura ſebo potius utendum putes. Rurſus quia minimũ eſt quod diſsident, miſceri poſſunt. Verùm utrumque genus natura & ſpecie animalium,ratione uitæ & pabulo,ſexu & ætate: deinde quia hæc recentia, illa uetuſta:alia ſyncera,alia condita ſale,aromate uel externa imbuta qualitate, diſtinguendum eſt.Leniſsimus ſuillus adeps,axungiã uocant, in qua mirum eſt,& experimento conſtare ueteres ſcripſerunt,quòd ea genibus alligata, redit in os ſapor,ut etiam expui uideatur. Ex quo fortaſſe non unius hydrargyri qualitati, ſed totius miſturæ ex hoc & axungia illitis in lue uenerea, os grauius exhalat, & ſaliua madet. A ſuillo ſunt uitulinus,hœdinus,caprinus,bubulus: quibus ſi uis uulpinum & leporinum adijcies. Atque hi leniunt magis,& concoquunt. Efficaciſsimus eſt leoninus, cui proximi ſunt hyeminus, pardalinus, urſinus, & hi duriora corpora emolliunt. In medio ſunt taurinus,hircinus,ceruinus.In uolatilium genere efficax anſerinus,anatinus,olorinus:ſiccior è gruibus:ſuauis gallinaceus:calidior columbinus.Ex anguillis & piſcibus fluuiatilibus languet: humanus mediocriter ualet ad omnia. Domeſticorum animalium pinguia humidiora ſunt,ut ſuum,quàm aprorum:è maribus ſicciora & calidiora. Caſtrati mares fœminis reſpondent.E iunioribus humidior, è ſenioribus ſiccior eſt adeps. Pinguia oleo magis molliunt & calfaciunt,ætate tenuiora fiunt,& acrimoniam contrahunt.Purgatur adeps exemptis uenis,quas fibras uocant. Salſus uel conditus aromate ſiccior eſt:cõſtat uerò pepticis & malacticis aduerſari,quæ nimium ſiccant,quanquã Plinius conuenire ſcribit ſalſam axungiã mollire magis. Id in ſuillo fortaſſe concedi poteſt. Recens adeps ſi deſit, & uetus ad curam reuocandus eſt,liquefieri prius oportet, mox frigida ſæpius lauari: poſtremò etiam uino quàm odoratiſsimo.Eo modo ſæpius liquatur,cogitur,lauatur aqua,dum omne uirus exuat.Medulla in ſebalib.ſebo,in adipoſis animalibus, adipi reſpondet:uiſcera,chordas,tendines,muſculos emollit. Ex oſsibus humidior, è ſpina ſiccior eſt.Prima laus ceruinæ,quæ nullis malacticis inferior eſt: uitulina ſequitur,tũ ouilla & caprilla:acrior taurina quàm ut emolliat. Atq; hæc leuiora ſunto. Durioribus naturis conueniunt: Ammoniacum quod aceto liquari poteſt, leniter decoquẽdũ,ne efferueſcat.Bdelliũ molle ac pingue ſaliua hominis ſubi-

Particularum materia.

Olea malactica.

Κηρέλαιον.

Siræon.

Sebũ & adeps.

Mirũ axũgia.

Tres naturæ adipum.

Salſus adeps.

Vetus adeps ut recens fiat.

Medulla.

gitur, mollit, coquit, modicè digerit. Styrax idem efficit. Galbanum præter hęc septon, & anodynon est: repurgatur, liquefit uino uel aceto, neq; coctionem sustinet: his efficacior opopanax. Ladanum mollit ac repellit. Propolis ammoniaco uicina est. Sint hæc omnia mollia & pinguia, pro sua quæque natura. Malacticis resinæ commiscentur, quia hæc emplastica esse oportet. Resinæ sint, quæ acrimonia careant. Chia, larigna, picea, abietina, terebinthina. Pinea nimium siccat, strobilina acrior est. Bitumen, pix aridior: in summa quæ nimium siccant, quæq; acria sunt, reijcienda. Pix mollis & benè pinguis, qualis olim bruscia, commisceri potest. Succedit his miraculosum ex aceto remedium. Scirrhus malactico oleo fouetur, tum emplastico malagmate inducitur: idq; aliquot diebus repetendum. Sitq; initijs leuius malacticum, postea etiam paulò efficacius, ac postremò aliquid aceti combibere oportet: ubi uerò mollior tumor extiterit, pyritem, lapidem molarem, aut silicem unde scintilla decutitur, candentem igne, acerrimo aceto demerges. Exhalabit plurimus uapor, quo scirrhus aptè infumandus est cōiecta parte, & omninò præclusa uia, ne dissipetur fumus, sed totus in scirrhum coëat. Locum uerò satis infumatū oleo tepido fouebis, & ut prius, malagmate conteges: post dies aliquot aceti usum reuocabis, ut sit aceti & remediorum uicissitudo. Verùm neq; diutius neq; sæpius halitu aceti pars uexanda est, ne in lapidem concrescat, & neruosum genus grauius lædatur. Sed ut molliendo profeceris, ita acetum repetes. Et in malacticis usus similiter interpellari debet: primum enim è caricis, medullis, adipibus, cera & oleis, exigua resina, malagma conficies. Tum ut res succedet, ad ammoniacum & similia utendum: ac primum quidem citra acetum, post etiam cum aceto comparētur: quibus cum uino, uel altero die fueris usus, ad ea quæ leniora, quæq; sine aceto sunt, redeundum: ut ueluti circulo quodam & è re nata auxilia repetantur. In musculis & liene tutior aceti consuetudo est. In chordis & tendonibus neque diutius neque frequentius utendum erit. Ammoniacum aceto fusum manibus diducitur, ut sit luti crassitudo. Fermentum coquitur aceto, hepati duro & lieni. Ac fortius acetum in quo tritum hyssopum, thymum, pulegium, & similia manduc rint. E lini semine hydrelęo cocto, & adipi misto, althęæ radice arida trita, uel inde rasa parte medullacea, resinæ momento mediocre fiet malagma. Πάρυγρον recens (si quid phlegmones) inueteratum alioqui, Herę & ueteribus laudatum est. Adipis suilli recentis & bene purgati unc. quadraginta quatuor: ceræ unc. uigintiquatuor: cerusæ, lithargyri ana unc. sex liquabilibus fusis, reliqua trita misceantur. Aliud. Lithargyri, cerusæ ana unc. tres: succi seminis lini, olei, ana unc. uiginti, cerę unc. octo: adipis suilli unc. quatuordecim: Colophonię unc. octodecim: pernionibus & callosis rimis calcaneorū cōpetit. Διαλθαίων, carbunculis, clauis, furunculis: litharg. olei, ana lib. una: galbani libræ dimidium: ceræ, terebinthinę, ana libram unam: radicum althęæ, fasciculos quatuor: litharg. diu ex oleo teritur in mortario: cera & terebinthina fusa commiscentur: postremò radices tusę ligneo pistillo concorporantur. Radicum althęæ & liliorum, ana unc. duæ coquantur in hydrelæo ad aquæ consumptionē, tum Recipe olei inde expressi, adipis suilli, lithargyri, an. libram unam: litharg. ol. coquitur dum non inquinet, & adeps commiscetur. Colophoniæ purissimæ unc. duæ: ceræ albæ unc. quatuor, mastiches unc. una: olei quod sufficit, ut sit iusta crassitudo. Terebinth. ceræ, ana unc. nouem: galbani, nitri, ana unciam: thuris pinguis, sesquunciam: medullæ cerui, uncias duas: propolis pinguis, sesquunciam: olei laurini, sepi uitulini, ana drachmas duas uel eo plus, uehemēter molliet atq; discutiet. Violentum quod sequitur, tantum rusticorum, & iam præmollito scirrho. Caprinū stercus solutum oxycrato, polentæ iunges, & affuso si uis oleo, cataplasma finges. Stercoris caprini unc. duæ: radicis cucumeris agrestis, ficuum immaturarum, ana uncia una: staphios, agrias, bdellij, farinæ fabarum, amygdalarum amararum, ana drach. quatuor:

Marginalia: Emplastica esse oportet malactica. — Resinæ. — Aceti usus. — Πάρυγρον. — Aliud πάρυγρον. — Διαλθαίων ueterum. — Mnaseæ secundi ordinis. — Διὰ κοπρεγίας Gal. & Auic.

quatuor: fecis olei antiqui, quod sit satis ad emplastrum. E ueteri caseo ac iam putri, potentissimum fit remedium. Subigitur caseus è iure in quo suilla perna benè pinguis coxerit. Tophos mollit quasi miraculo coccũ cnidiũ desquãmatum, cum myrrha & aceto tritũ. διὰ χυλῶν, Aquæ sext. uiginti [Orib. duodecim] radicum altheæ recentis, lib. tres: [Orib. quatuor] fœnigræci, seminis lini, unciæ nouem: [Orib. unc. octodecim] radices purgatæ, tusæ, diem integrum macerentur aqua, postridie fœnumgræcum lotum fideliter & purgatũ adijcitur: tertio lini semen similiter lotum eadem aqua in qua reliqua etiamdum madent, immergitur, quarto die coquuntur omnia ad crassitiem, tum expressa & traiecta colo materia usui seruatur. Iam uerò Recipe ol. pinguis ęstate lib. septem & semis. hyeme lib. quatuor: succi prioris lib. quatuor: mista in primis coquito, dum bullæ extent, tum litharg. triti lib. duas sedulò cõmisceto, agitato benè puro foco, bullire finito dum non inquinent, & medicamentum colorem flauum iucundúmque trahat. Hoc sublatum igne conuoluito rude, manibus subigito, in pastillos fingito. Vsus tempore. Recipe pastillorum unc. duas: ceræ, olei, ana unc. unã colliquato. Potest medicamentum alijs malacticis uniri, tam efficax, ut hoc unũ sine alijs chirurgo satis esse possit: glutinat superficialia ulcera solutum rosaceo, uel myrtino: aliâs implet & cicatrice tegit. Liquatũ chamæmalino, uulnera neruorum inflammatione liberat: podagricis quouis tempore opitulatur: ueteres uteri phlegmonas persanat inditũ pessario. E semine lini, fœnigræci, hordei, radice althęæ, ut prius maceratis coctisq́; succus exprimitur: tũ libris duabus succi adduntur litharg. olei, ana libræ duæ: ceræ unciæ octo. lithargyrum cum oleo diu teritur, & cum cera leniter concoquitur, infuso oleo: postremò succus adijcitur, uersantur omnia, & sedulò cõmiscentur. Sunt & alia διὰ χυλῶν malagmata, ut Alexandri è psyllio, quod Aëtius describit: & Magnum Mesuæ ad strumas sine gummi, & gummosum quodque paruum, album & magnum, passim conficiuntur. Paruo utendum in duris inflammationibus: album mediocres scirrhos adiuuat: magnum reliquis efficacius est. Est & διὰ μελιλώτου ueterum & recentiorum dialthæas de muscillaginibus. Oleo è maiorana & sicyonio, alisq́; id genus molliri possunt, & adiecto galbano & similibus, fortiora reddi. Priuatim conueniunt duris inflammationibus mammarum, uiolaria & altheæ folia hydrelæo cocta, adipe uituli conteruntur ouorum uitelli duo, infecta croco commiscentur. Hœdina capita, ueruecini pedes cum althæa & uiolaria percoquuntur: in expresso succo, oryza bene munda, & asperiore linteo attrita, decoquitur: butyrum recens inijcitur: postremò cum iam corpulenta pulticula est, ouorum uitella croco tincta commiscentur. Plura malagmata septimo de compositione pharmacorũ κατὰ γένη, & decimoquinto Aëtij describuntur. Sed octauo κατὰ τόπους alia sunt quæ siccant, contrahunt, indurant, nec emolliunt: quanquam malagmata & Asclepiadi, & Andromacho appellata. Quæ uerò malactica, corpulenta & emplastica sunto, si neque dolor neque phlegmone prohibet. Locus oleo fouendus, ex quo subijciatur malagma remollitum pingui uel oleo ne celerius exarescat: tum enim reuellendum est, & aliud imponendum: alioqui pluribus hærere conueniet.

E putri caseo.

διὰ χυλῶν.

Vis medicamenti διὰ χυλῶν.

διὰ χυλῶν Oribasij.

Malagmata quæ usurpanda.

De suppurantibus. Cap. V.

IAM hoc genere utendum nobis est, cum ab alijs remedijs desperatio est. Ac ferè maiores phlegmonę suppurant, pulsant, dolent. Dum pus conficitur, inquit Hippocrates, dolores fiunt ac febres. Suppuratis omnia ferè conquiescunt. In suggillatis hæc eadem remedia sæpe conueniunt. Sunt autem natura modicè calida & humida, isdem limitibus circumscripta, quibus temperiem hominis definias. Ideóque eligenda

Quãdo & ubi pręcipuè utendum.

Natura suppurantium.

materia, quæ naturæ corporum elementari familiaritate conſentiat. Emplaſtica

ἐκπυητικά.

ſunto διαπνϋϊτικὰ (ſic enim hæc appellant, ut ἐκπυητικὰ & πεπτικὰ) ut præcluſis inde ſpiraculis, natiuum calorem inhibeas, in quo cōcoquentis naturæ robur eſt. Ita ſubſtantia quidem calor augebitur, neq; qualitate creſcet: ſolidæ partes confirmabuntur, inſitus humor ſaluus perſiſtet: diſsipabitur uerò qui inanibus ſpatijs alienus eſt. Ex quo uitium concoquetur, & conſuetudine partium ſimilarium exalbeſcet, fietq; tandem pus album, lene & uniforme: quod quia alimento eſſe non poteſt, exeſa cute uias ſibi faciet, atque ita effluet. Non abſimili ratione

χαλαστικὰ fiunt ἐκπυητικά.

ne χαλαστικὰ uocata ἐκπυϊτικὰ fient, ſi acceſſerit craſsities partium: eodem modo quæ leniunt, calfaciunt & aſtringunt. Emplaſtica modicè calida, omnia concoquunt. Præit in ijs, quod eſt tenue: reliquum uerò uel contracta, uel illita cute uias intercipit, ne quid ſpiritus exhalet. Contrà uerò ſi expirat calor, nec emplaſtica materia eſt, nihil ſuppurat, & aliquando alienus calor ſuccenditur, unde putredo. Echecolla per ſe hærent: reliqua uerò uel gummi, uel reſinis implicanda uel commodè alliganda ſunt. Malactica calidiora ſunt, & leniter ſiccant, in

Malactica quo modo differāt à pepticis.

ſitumq; humorem paulò minuunt: quo nomine à pepticis diſtinguenda, ne ſimilitudine fallant. In pepticis uitanda, quæ detergunt & uehementer calfaciunt.

Vitanda.

Nihil enim quod ualde diſcutiat, pepticum eſt: & quod deterget, poros expurgat, quos illinere oportet. A ſiccantibus metuitur, ne frugi materiam exſorbeant: multò magis ſi prætereà calfaciant. Neque uerò contra nos faciet, quòd in hiſtorijs medicorum permulta peptica ſint, quæ miſtis diaphoreticis, deterſorijs atq; ſiccantibus temperentur. Qualitas enim rerum miſtura retundi poteſt, & multa uitia eodem tempore interdum coëunt, unde uaria miſceri neceſſe ſit.

Materia.

Ac ſæpe facit abſceſſus natura, ut acria etiam miſceamus. Peptica ſunt, aqua temperate calida affuſa parti: modus eſt, ut inde erubeſcat locus, ac leniter extumeat. Nimium fit, ſi inde ſubſidet aut expalleat. Hydrelæo & oleo pingui ac dulci,

Aqua. Oleum. Triticum, farina, panis.

modicè calido, & butyro ſimiliter utendum eſt. Triticum ore præmanſum, ſaliuaq; hominis commolitum ruſticis corporibus conuenit: leniora ſunt, farina tritici & inde panis, perpurgato furfure: diſſoluenda aqua, oleum uel butyrum additur: coquuntur omnia ut ſit cataplaſma quod lenit inflammationes uulnerum, & celeriter maturat. Vbi calor aliquis ſupereſt, minus cocto pane ac recenti, quem uel hydrelæo uel pauciore oleo inſperſeris, utendum erit. In contumaci uitio, ſed minus calenti, panis ſiccior uberiore oleo molliri debet. Panis conditus ſale, efficacior eſt. Farina hordeacea per ſe inutilis, uerùm quæ benè pur-

Farina hordeacea.

gato grano extunditur, & caſtratur furfure, eodem modo quo triticea comparari poteſt, hydrelæo cocta, conſperſa oleo, miſta butyro: ſic enim pus faciet, & calidioribus phlegmonis conferet, præſertim hydrelæo cocta. Tale fuit cataplaſma ueterum ὠμήλυσις uel ὠμὴ λύσις ex farina hordei, quod prius toſtum non

Ὠμήλυσις.

fuerit: quanquam etiam licentia quadam ad alia farinarum genera nomen tranſtulerunt. Eſt & alia ὠμήλυσις ex farina hordei, fœnigræci, ſeminis lini, in ſapa coctis ad glutinis corpus, adiectis interim duobus uel tribus uitellis. Adeps ſuil-

Adeps.

lus phlegmonæ familiariſsimus, deinde uitulinus. Taurino & caprino in duris frigidisq; tumoribus utendum eſt. Leoninus & reliqui huiuſmodi inutiles, gallinaceus & hoc paulò acrior anſerinus, uſurpari poteſt. Pix & reſina in feruen-

Pix.

ti phlegmone, roſaceo: in frigidiore, uetere oleo, Sicyonio uel ſimili liquanda ſunt. Pix arida, qualis Coracina & Colophonia, uberiore oleo diſſoluitur: pauciore, quæ liquida eſt: mediocri, quæ natura mollis, digitis cedit, lentoris particeps, qualis olim Brytia & Lycia. Picatum ceratum & anodynon, & pyopæon

Picatum ceratum.

eſt, ideoq; inflammatis ulceribus conuenit. Reſina ſit terebinthina & lentiſcina. Cera languidior, reſina acrior, confuſa ad ſuppurandum ualent. Eluantur prius, ſi quid acrimoniæ conceperint: molliantur oleo uel butyro cum exaruerint. Oeſipon ueteres in pepticis cenſuerunt. E flore lilij ſuccus exprimitur, ſuppu-

rationes

rationes concoquit, & uuluas mollit, quod mel & syrion ueteres appellarunt. Siræon uerò melligo è coctis caricis detergendo & molliendo idoneum est. Decoctum caricarum lenissimum est, quod maximè coquit ac digerit. In aquæ sextarijs sex, pinguium caricarum lib. quinque decoquendæ dum sextarij duo reliqui sint: magis maturabis, si inde pista farina triticea, cataplasma finges. Vbi uerò digerendum magis ac refrigerandum, hordeacea melior est. Eodem modo altheæ decocto, & uuæ passæ succo, farinas uel panem purissimum incoques, & inde cataplasmata intinges croco. Crocus coquit, & leni astrictione confirmat partes & poros contrahit. Pinguissimas passas, exemptis nucleis, per noctem aqua macerabis, postridiè coques ad melliginem. Inueteratis & callosis tumoribus conueniunt, colla librariorum quæ fit è purissima farina: uiscum aucupatorium, styrax pinguis, ladanum, galbanum, thus in corporibus temperatis molle, album, pingue, dumq; manditur minimè friabile. Rhodinum & Myrteum in calidiore & dolenti phlegmone misceri possunt: ut pix, resina, uiscum, colla & similia: ubi peruicax malum & platysmata diutius hærere necesse est. Miscentur quoque stercus suillum, columbinum, caprillum, nitrum. Et iam notum muliercul is remedium, pueri stercus calidum, duris & inflammatis mammis: alijs quoque partibus impositum. Certum experimento est, breui tempore concoquere. Ac in fœditate excrementorum auxilia inuenta sunt: furunculos & parotidas mollit, ac suppurat cataplasma è coctis ficubus, calce, iridis radice uel nitro. Omninò si nitrum desit, sale torrefacto in mollioribus: usta fæce uini uel aceti, quæ acrior est in durioribus utendum erit. Fæx sit recens, nam celeriter exolescit: uulgò etiam nota est medela è cepis cineribus coctis. Tetrapharmaco ueterum primas tribuit mouendo puri, non aspernabilis author Cornelius Celsus. Idem remedium à Græcis suppurando usurpatum. Constat: pice, resina, cera & adipe: usus tempore, oleo uel butyro subigitur. Pix sit mollior, resina fricta uel Colophonia, quæ in teneris corporibus oleo molliri potest: cera pinguis, adeps in mollibus naturis, uel suillus, uel uitulinus: in durioribus, taurinus uel hircinus. Hoc tetrapharmacon Paulus basilicon, Scribonius emplastrum Aristi nigrum appellauit, & aliud basilicon descripsit. Tetrapharmaco thus additum facit Macedonicum, quod & pepticon est. Basilicon minus, hoc imbecillius commutato adipe in oleum, quanto adeps oleo efficacior est. Sic oleum quoq; uariè commutare licet. Oleo rhodino, myrtino uel simili, tetrapharmacum durius molliatur, ut corpus & affectuum natura exigit. Mirabile hoc ad molliendum & suppurandum. Ceræ terebinthinæ, medullæ, cerui, adipis uituli, anserini, bubuli, butyri recentis, mellis optimi, olei rosarum, myrrhæ, ana uncia una. Mirrha cum melle subigitur, & prunis leuiter incoquitur, ex quo reliqua adiecta sedulò misceantur. Picis unc. una: ceræ unc: tres: axungiæ ueteris purgatæ unc. sex: adipis taurini, œsypi ana unc. tres: resinæ pineæ uel magis piceæ unc. quinque: liquatis utitor. Resinæ unc. duodecim: ceræ æruginis rasæ ana unc. octo: sepi uituli unc. duæ: aceti, mannæ, ana unc. una, manna & ærugo cum aceto liquantur & conteruntur: reliqua dissoluta commiscentur: mollit, coquit, purgat, digerit. Ceparum & alliorum coctorum in cinere ana lib. unam: uitellorum numerum quinarium: radicis lapathi coctæ lib. dimid. farinæ, fœnigræci unc. duas. axũgiæ lib. unam: fiat corpus. In frigidis & crassis humoribus conuenit. Locus oleo peptico, succo uel hydrelæo foueatur, sympepticon medicamentum inducatur, mollis stuppa uel lana succida superponatur: omnia decussata fascia colligentur, ut qua parte diuisa fascia est, conus abscessus aduertat, nec affectum locum opprimas: semel in die uel rarius commutari debet, nisi uel doctor urgeat, uel pharmacum exarescat: ita uerò formari sympteticа oportet, ut neq; liquidiora diffluāt, neque corpulenta nimis locum opprimant. Iustum corpus est cerotomalagmatωn & emplastrorum, ac quod antè dictum est ἐγχέκολλα & glutinosa esse melius

Syrion. Siræon. Decoctum caricarum. Cataplasmata. Crocus. Melligo passæ uuæ. Efficaciora remedia. Loco nitri. Tetrapharmacum. Macedonicũ. Viride Andromachi. Vtendi mod⁹.

est, ut per se sine uinculis hæreant: quanquam & emplasticis lanam succidam, aut mollicula splenia superdari & omnia colligari nihil prohibet, idq; hyeme magis & frigore.

De aperienda vomica. Cap. VI.

Noxæ suppressæ saniæ.

QVAE suppuratio sponte sua nõ rumpitur, ferro, igne uel medicamentis aperienda est. Alioqui serpit sanies & cuniculos agit: uenas, neruos, arterias & uicinia corpora depascitur: atteruntur ossa & cariem ducunt, liuescit cutis, & in rugas quasi senio marcescens cõtrahitur: idq; metuendum magis in digitis, articulis, partibus corporis quæ in decliue patent. Sic enim parotides femorũ, abscessus in fistulas cauantur, & quæ facilè putrescunt, qualis anus est, os & loci genitales. Quare etiã si tumor nondũ satis maturuit, ea pericula ferro anteuertunt, multò magis si pestifera aut uirulenta materia, uomica includitur: quanquã animaduertendũ, ut ne nimis citò. Nunquã enim uis naturæ gratis inferenda est, sed semper aliquid beneficij, nihil maleficij proponi debet. In uomica quæ tardius erupit, membranæ, neruacea corpora, & alia semiputria sæpe occurrunt, quæ nec intempestiuè rescindenda sunt. Sua enim putredini maturitas est. Alioqui noua inflammationis & cõuulsionis pericula creari solent. Neq; perpetuum est aperire ui, quod suppuratũ est: sed si nullum in mora periculum apparet, diaphoreticum remedium imponendũ, quo loco mollior abscessus est, & digito cedit. Sic enim sanies exugi potest, idq; faciendum magis cũ alta parte uomicæ, nõ decliui, suppuratio se colligit. Quod si ferro uel igne utendum est, prius animaduertere oportet, ne quod uas insigne, neruus, tendo, uinculũ, ne quid neruosum, quales membranæ quædã sunt, aut potius lati tendines conuulnerentur. Parcendum etiã quibusdam partibus, quæ uegetius sentiunt, & à quibus uis ignis ad principia transeat celerius. In musculis fibrarum interstitia cultello ligneo uel digito diducenda, ne fibræ præcidantur: idq; cum in profundo sanies resedit. In his omnibus anatomica disciplina opus est. Cauteria periculosa, occipitio, temporibus & ubicunq; caluaria mollior est, ubicunq; uel exitus neruorum uel aditus uasorum est: nec ea ipsa oculus sustinet. In cranij fracturis, ubi modiolis, cycliscis, terebellis, uia puri fit, à suturis neruorum radicibus molliori osse ferrũ declinamus. In strumis & colli abscesibus, à carotide arteria, uena sphagitide, uocali neruo abstinendum. Illinc hæmorrhagia, quàm ægrè supprimas: hinc uel omninò mutus, uel certè semimutus homo relinquitur. Exteriore parte humeri tendo est, qui ignẽ ferrumq; non sustinet. In empyicis & deploratis pleuriticis scalprum & cauterium inferiore parte mesopleurij collocamus, quia uidelicet superiore uena, arteria, neruus est. In extremis ilibus multi sunt tendines, multa uasa coëunt, ex quo uomicas hac parte prudenter aperire necesse est. Inuritur carnosus podex, & ferrum sustinet, non ita quod illic neruaceum est. Eadem ratio in genitalibus seruari debet, ubi ab arterijs cauendum, quæ illuc plurimæ coëunt, hiantq; maioribus clausulis: nam inde hæmorrhagiæ non ita facilè supprimuntur. Sub natibus, neruus est, qui si iuxta suppurationem præciditur, aut nudatus uiolatur frigore, subiectum crus stupidum relinquit. Idem animaduertendum in reliquis partibus, ne nudi maneant nerui, & frigore contrahantur. In bubonibus glandulæ sunt, quas perreptant uenæ & nerui. Ideóque si quando inurendum, apprehendenda prius cutis est, & in uulneribus quæ ferro fiunt, eadem ratio seruari debet. Hoc reliquis partibus commune est, quibus subiectæ uenæ, nerui & arteriȩ. In articulis perpetuò suspectus ferri & cauteriorum usus. Ideoq; ischiadicis inferiore parte, quàm malum est, ignem adhibemus: in perinȩi tumoribus qui inciduntur, summoperè cauendum, ne quid intus uulneres, quod postea ægerrimè glutinetur. Hæc omnia

Cautio.

Animaduertẽda in usu ferri & ignis.

Vbi cauteria periculosa.

In capite.

In collo.

In exteriore humero.

In mesopleurijs.

In ilibus.

In sede.

In genitalibus

Sub natibus.

In bubonibus

In articulis.

In ischiadicis.

pericula facilè declinabit & alia, quæ breuitatis ſtudio omiſſa ſunt, quiſquis in anatomicis operibus fuerit exercitatus. Alioqui ſæpenumero errare neceſſe eſt. Et quia non ſemper ſimiliter ſed uariè, nerui, uenæ, arteriæ, in corpus diducuntur, ſi quid è profundo reſcindendū ferro, lentè quidem & perpetuò duce oculo culter dirigendus eſt. Id quod in ſtrumis, & ubi pus altius deſedit, facere oportet. Primum ergo cutem nudabis, ſi quid uaſorum aut nerui occurrit, idipſum digito uel ligneo ueruculo ſeparandum diſtinctis fibris, nec ita momentaneis membranis, quibus illa inter ſe coniungātur. Atq; ubi ad locū perueneris, in quo colluuies latet, & iam omnia tuta ſunt, opportunè parti gladiolum infiges, & ita uomicam repurgabis. In reliquis uomicis uidendum, ut quantum oporteat, culter deſcendat. Profundius uulnus hæmorrhagias commouet. Superficiale ſæpenumero fruſtra eſt. Eodem modo cauterium ſuperficiem exurit, uel altius imprimitur. Et hoc quidem in molliore corpore mollius, quale è ſubere, & quibuſdam radicibus configi poteſt. In metallicis aureum æneo & ferreo clementius eſt. Sed de his alio loco pluribus. Rectum uerò, an tranſuerſum, uel obliquum uulnus eſſe debeat, figura partium, flexus, rugæ, fibræ primùm indicant, quemadmodum conſilium iuuant ſubiecta uaſa & corpora: præterea in collo, qua parte eunt uena, arteria & neruus, rectum magis quàm tranſuerſum adigitur. Alioqui tranſuerſum melius. In fronte è rugis trāſuerſum fit, nec ita profundum, quia membrana ſubeſt: alijs rectū placuit magis. In inguinibus è flexu trāſuerſo ducitur: duplex interim anguſtum, & oblongum in myrti folium. In uentre, niſi flexus prohibeant, ut ſunt fibræ muſculorum. Eodem modò in reliquis. Simplex aliquando ſufficit decliui parte, duplici aliquādo & trigonio opus eſt. Atq; omninò ea parte ſcalprum imprimitur, quæ mollior digito cedit, magis acuminatur: & qua commodius ſanies effluat, ὑπόρρυσιν appellant exanitionem: uel ut alij, exaniationē, in qua & ἐπιδιαίρεσις eſt & ἀντιδιαίρεσις. Nam ubi propenſa parte foramen eſt, facilè purgatur ſordes: ubi uerò in ſublimi reſtitare ſolet, deorſúmque ſubſidet, & ſinuat: ſiquidem uomicoſa pars nequeat pro arbitrio cōmutari. Quale eſt in trunco corporis, ac ferè capite & parotidibus. In manu & crure, etiamſi altius os ulceris poſitum ſit: poterit tamen ita inclinari, ut ſanies liberè excurrat: tumq; manus quidem è mitella ſuſpendi debet, ut carpus gibbero ſit altior. Crus autem puluino innitatur, ſublato genu & decliui in coxas femore. Vtrunque ea ratione collocandum, ut ſine dolore ita perſiſtat. At ſi cui parti id denegatum eſt, nec ea poteſt pro libidine conuerti, aduerſa parte uulnus inferendum, quod ἀντιδιαίρεσιν appellant. In alijs quoq; manu & crure, quæ commodè inuerti poſſunt, cum ſinus longior, cuniculoſum ulcus, ſordes uberior, etiam aduerſa parte lanceola immittitur, ui duplici exitu dato, uitium celerius expurgetur. Eſt cum ab ore ulceris ad fundum ducto gladiolo tota cauitas detegitur, ut in fiſtulis: nonnunquā anguſtius orificiū ferro ampliatur, aut quod amplum quidem ſed rotundum, aucto uulnere in longum, aut aliter deformatur. Sed hoc non tam purgando, quàm glutinando fit. Quibuſdam locis plurimæ concurrunt arteriæ, plurima uitalis ſpiritus materia eſt. Hic paruo uulnere cōtentus eris, ne confertim ac ſemel erūpente ſanie, ſimul magna uis ſpiritus diffluat, unde animi deliquia, & nec opinatæ mortes conſequantur. Et hæc quidē de ferro & cauterio in aperiendis uomicis breuiter dicta ſint. Reliquum eſt, ut eodem compendio de medicamentis quæ aperiunt, dicamus: quibus ideò utendum, quia mollior æger eſt, quàm qui uel ferrum uel cauterium ſuſtineat: quanquam medicamenta hæc cauteria quędam ſunt natura quidem cauſtica. Ideoq; à quibuſdam ueterum cauteria frigida uocata, à recentioribus potentialia: cauteria quidem, quia reuera urunt: frigida, ut ad ferrum & ſimilia quæ igne rutilēt, comparentur. Neque tamen ſic urunt, ut quæ cauſtica & ſeptica poſtea deſcribentur. Theriaca igitur adhibita, uomicas aperit: urticæ ſemen è uino tritum,

In alto pure.

Cauteria.

Figura uulnerum.

ὑπόρρυσις.

ἐπιδιαίρεσις

ἀντιδιαίρεσις.

Cautio.

Medicamenta aperientia uomicas.

frangit,purgat,incarnat,cicatrice tegit. Cauliũ radices ustæ, tritæ & uetere axungia excerptę,ita è radice cannæ,uolutis ostracodermωn,& testis prius crematis: adeps collectus è ranis uiridibus arboreis:lac ficulneum & tithymalli, cantharidum puluis,batrachij caulis & folia:caninum stercus album tritum:terebinthina uel adipe uetere concorporantur.Melligo anacardina similiter excepta. Sed hæc ita insistere oportet,ut aperiant,nec crustas ducant. Mistum est: Fæcis cremati uini unc.duæ:fimi colũbini,propoleos,salis torrefacti,æruginis,ana drach. tres:aquæ marinę,uel in qua subduplum sal illiquauerit unc.unam: olei antiqui aut feruefacti unc.duæ: arida seorsum tundito, æruginem, fæcem, salem in mortario simul terito : tritis in puluisculum aquam conspergito, & iterum oleum misceto, ut fiat unum corpus. Ex quo fictili uase placido igne omnia coquito, dum tota exhalet aqua:postremò præmollitam propolim imponito:& ubi sublata igne paululum refrixerint,columbinum fimum inspergito, pusillæ plagulæ & oblongæ,quantum medicamento opus est inducito,& conuenienter adaptato:tum amplius splenium malagmate illitum superdato. Fimi columbini,nitri, ana drach.quatuor:caricæ,septem:quibus arida trita cõmisceto, ac benè pinsito inducitoq; ut prius:quòd si durius medicamentum uidebitur,purgatã axungiam & mel coniungito. Arsenico,puluere angelico uel uocato mercurio, prudenter utendum est, ut habeatur ratio corporum & uomicarum. Excipiantur butyro,axungia,terebinthina,uisco. Superponendum folium ex ijs quæ leniunt uel molliant: alioqui splenium epicerastico, uel malactico illitum. Obseruandum in usu horum medicamentorum, ut æstus uomicæ & phlegmones acquiescat: ut quantũ uulnus esse uelis, tantum splenium constituas, in quo aperiens pharmacum positum est:uidendum ne uenam,neruum,arteriam uioles, ne diutius relinquas. Quòd si dolor acciderit,non committendum diutius ut uexetur æger, sed statim reuellendum pharmacum,& leniendus dolor est, pauloq; clementius agere oportet. Minus uexabit pharmacum,prius fota parte laxante remedio. Epicerastico iam facto uulnere,temperandus calor. Plura libro decimo quinto Aëtij,& capite de pyroticis.

De purgantibus. Cap. VII.

Ratio purgandi.

SEQVITVR ut purges. Ac si uomica dehiscit foràs, neque fistulosa est,molli flocco uel linteolo tum sinum ipsum,tum labra ulceris expurgabis: deinde medicamentis in concerpto linamento cauum implebis dum rubens, ac nimium neque siccum, neque humidum cauum extiterit. Quòd si non ita expositum uitium est, sed intus latet, difficilior cura est. Et si quidem capite includitur, neque per aures, nares uel aliter diffluit, modiolo, cyclisco ac terebellis patefacere uiam oportet. Ad thoracem unica ferè uia est ab ore per asperam arteriam, nisi uulneris orificium in superficiem ueniat : hic pyulcis, collyrijs, suctu, suppuratio exorberi potest ijsdemq; machinis, uel melicratum, uel aliquid tale inijcere licebit, ut aliquid sputis repurgetur. Ad uentriculum & intestina prima per gulam aditus est. Clysteribus intestinum crassius expurgabis. Medicamenta uerò καθαρτικὰ detergant modicè,& siccent. Detergenda sordes, quæ corruptela corporis concrescit. Exiccanda sanies, humidúmque recrementum, quod stata naturæ lege ab alimento partis reliquum fit, aut aliunde illabitur: ac ῥυπτικὰ peculiariter appellant, quibus uis purgandi data est. Vitanda quæ astringunt, unde sordes pertinacius inhæreat: quæ laxent, unde robur partium elangueat:acria, ut quæ colluuie sordium cauum impleant. Sale & eadem materia ideò abstinendũ,quia ut detergant, astringunt tamen,& sordes impingunt,ac sæpenumero uellicant. Hęc autem ita inaudire necesse est, si non serpit ulcus, atque putredine uicina depascitur: si

Καθαρτικά.
Triplex excrementum ulcerum.
Vitanda.

non

non est callus, aut aliquid tale unde consiliū euariet. Vt sunt corpora & sordes ulcerum, ita qualitas remediorū distingui debet. Adde quòd uel recens, uel inueteratum malum est. Molli corpori, recenti malo, nimium neque sordido neq; humido, parti præterea sensus acrioris leniora auxilia conueniunt. In contraria conditione, contrarijs consilijs locus est. Quòd si pars aliqua apostematis maturuit quidem, & pus reddit, alia uerò cruda est, huic sympeptica, illi cathartica: si quid durius, illic malactica: si quid phlegmonodes, lenientia suis quæque locis eodem tempore accommodabis. In purgando plurimum ualet recta abluendi ratio, de qua obiter dicendum est. Vbi ergo molli uellere, uel linteolo sinum & labra exterseris, si præterea abluas, magnoperè curationem adiuuabis, ut ad cætera per se natura sufficiat. Itaq; si sanies acris est, sero: si copiosa sordes, melicrato: si multa simul & acris, sero in quo sacchari octuplum, uel tantundem mellis diffusum sit. Cum iam cœperit cauum esse purius, œnomelite: pòst etiam uino è dulci austeriusculo utendum erit. In fœtido sinu putri & cruento, oxycratum conuenit. Acetum, oxymeli, œnomeli, dilutum marrubij, absynthij, aloës, myrrhæ, pauculo conditum melle, putredines efficaciter iuuāt: & assato melle uti, melius fuerit. In fluxis, humentibus & malignis ulceribus, ex atramento sutorio, & caricis in cinerem ustis, puluisculus œnomeliti inspergitur. Nec improbandum ligni sancti remedium. Alij œnostagma probant, quia siccat, & putredinem prohibet, cui aliquid mellis infundere licebit. In nomis, phagedænis, chironijs, & omninò malis ulceribus, ueteres usi sunt ijs quæ & detergant & astringant: sed hæc rectè diluas, ut liquida infundantur. Ideoq; aqua aluminosa, uel in qua malicorium, myrta, cæteraq; eiusmodi coxerint, usurpari possunt: uerùm melius fuerit detergente materia prius expurgare, quàm astringentia inijcias. Lixiuium è calce sæpius elota tergit & siccat, nec sine re laudatum est. In callosis, ægrè cohærentibus, cuniculosis, nimium sordidis, ex cinere ficus, tithymalli alijsq; id genus lixiuium fit, quo quotidie sinus perfunduntur. Cancerosa adimit, quæ è sansa .i. oliuæ nucleo comparata est. Aqua è larigna destillata, & resinis eiusmodi detergendo idonea est. Melicrati, & eorū quæ mel uel saccharū recipiunt, modus est, ut sit decupla, sexcupla uel octupla aqua, dilutiore uti oportebit, cum iam purior sinus est: in sordidiore acrius conuenit. In ulcere satis exposito linteolū prius insuccatur, leniter exprimitur, insinuatur cauo: humidiori, exactissimè triti puluisculi insperguntur. Sicciori & quod sorde offarctū est, emmota uel sine tiltis pharmaca mollia imponūtur: ex quo bene carminato uellere, os ulceris obstipandum est: deinde superponéda mollis spongia, uel quod Syriaca & iam uulgari lingua cotton appellatur. Alioqui linteo aliquoties in se cōuoluto, tota ulceris regio contegenda est. Atq; hæc omnia uino inculcabis, & expressa inijcies. Postremò artificiose colligabis. Omninò tamen cauendum erit, ne quid durius aut grauius ulceri incumbat. Postea uerò quàm tempus re dierit, in quo uincula soluantur, atq; reuellantur indita cathartica, recognoscendum sedulò, quanta qualisq; sordes fuerit. Si enim minor appareat, benè est. Optimè uerò si durum ulcus est, & iam aliquid carnis succreuit. At si solito magis sordescit, ita distinguendum est. Nam si cauitas maior, nouus calor & dolor affuerint, id acriori medicamento attribues. Temperabis ergo cerato rosaceo, si maior calor est: si uerò flaccidum ulcus apparet, myrtino. Quòd si nihil horum extiterit, magis tamen obsorduerit ulcus imbecillius catharticum adiecto melle temperabis. Et si humidius, siccantem pollinem sine mollibus insperges. Aliquando uerò nimium siccando, & contractum & exuccum ulcus reperies, qua in re siccantia humido dilues. In summa: iustam pharmaci qualitatem æstimabis, si purum ulcus inde redditum est, si naturaliter sentit locus ulceris, qui sensu præditus est: si modicè rubet, ac nimium neque siccus neque humidus est. At quicunque sensu caret, si non naturaliter sentit, si nimium aut aridus aut

Scopi distinguendi remedia.

Animaduertendum.

De ratione abluendi.

Catharticis quomodo utendum.

Probatio medicamenti.

flaccidus est:si pallidus,albidus,liuidus aut niger est,is nondum purus est.

Vermiculantia ulcera.

Accedit aliquando ad sordes ulcerum,ut etiam uermiculentur,quo tempore aloë cremata inspergitur,ueratrum album cum melle, polij & absynthij puluis cum pice imponuntur,uel nuclei persici è persicariæ succo pisti:plantago arefacta,centaurium minus,marrubium,calamyntha, porrum & similia usurpantur. Arida teruntur,uel inde exprimitur succus.Eidem rei lixiuiũ conuenit,urina,tilta denique imbuta ieiuni hominis saliua.

Cancerosa.

In cancerosis, cancri fluuiatilis cinis cum cadmia aut cerato inditur,irionis semen conlæuigatum melle, lens cocta cum melle: mel in tegula torrefactum, & solani succo madidum: oleæ uirentis surculi exuccati,malicorium ustum,Aizoi succus, umbilici ueneris,solani,intybi,lactucæ,psyllij,omphacis,attriplicis.Exprimere oportet diu trita materia pistillo & mortario plumbeis. Eodem modo tritus pompholyx diu conuoluitur, affuso succo qui conueniat.Floccus aut uermiculus iisdẽ succis madidus imponitur ac sæpius repetitur,ut succi frigus contineat.Sed hæc ad accidentia ulcerum magis pertinent, quanquam & quædam in his cathartica sunt.

Materia.

Repurgant tincta melle linamenta:aridum mel quod melitæis uasis inhæsit, quodq; in tegula crematum est: mel rosaceũ quod & alienũ calorem attemperat: serum lactis, terebinthina cum melle & rosaceo pari mensura. Eadem cum butyro neruis utilis est:liquefieri oportet, & unà commisceri.Iris,serpẽtibus & plenis sorde: marrubij succus conditus melle:ærugo lota,caprinum stercus exustum & è uino pistum desperata sanat.

Radix dracontij.

Maligna curat dracontij radix, colligitur sub canicula, siccatur umbra,aliquot post diebus secta in taleolas, filo traijcitur,atq; ita pendens umbrosa domo asseruatur:usus tempore trita inspergitur: melli mista uel cerato ne acrior sit,imponitur. Ex eadem radice cerusa factitia clementer purgat.Cicer,orobus,faba,hordeũ fresa omnia,& melli infriata :

Lupinus.

Lupinus ustus, tritus & inspersus,maligna tibiarum ulcera purgat,implet,cicatrice claudit.Testarum,& uoluminum crematorum cinis eorum,quæ ὀστρακόδερμα. Erinacei cinis, amygdala,stœchas,anagallis,aristolochiæ,radix gentianæ,cyperi,urticæ semen & irionis,humidioribus,cãcrosis, putrilaginosis,gangrænosis mirificè prosunt. Dipsaci radix in cinerem usta.Eadem ad melliginem uino cocta,& pyxide seruata.Radices solani,cortex,herba,succus,cacoëthe iuuant, & nomode ulcera. In summa,quæ nitrosa & amara:quæcunque ita detergunt & siccant, ut non mordeant,non astringant, purgandis ulceribus idonea sunt . Arsenicum, & quæ ex hydrargyro conficiunt,quandiu acrimoniã retinent,irritant ulcera,sed putredini repugnant,ubi nec astringentibus,ut alumine scissili : nec mordentibus metallicis simul & astringẽtibus,ut squamma æris,ferri, stomomatis abstinendum est.Nam & arsenico & chrysocolla ueteres usi sunt.

Minium.
Mista.

Minium quod è sulphure & hydrargyro fit,his cóiungi debet.Clementius quod cerusa usta comparatur,uel plumbi gleba sterili.Secundum genus Gręci σάνδυκα uocant.Ex quo diuturnis ulceribus & maleficis medicamentum parant.

E sandice.
Ex ærugine.

Sandic. lib. una:olei dulcis lib. duæ:coquantur lento igne,dum non inquinent. Aerugo octuplo, decuplo & duodecuplo cerato mista. Ceræ terebinthinæ ana drach. sex: uel unc.una : olei unc. tres uel quatuor: liquefiant in uase duplici. Liquefactis adde ærug. drach. Clementius est usta prius,& lota ærugo.

Viride Andromachi.

Potest dupla ceræ terebinth.commisceri:terebinth.lib.2.ceræ lib.1.rosacei unc.tres uel 4.ærug.unc.2.uel 3. Liquatis & coctis reliquis ærugo inspergitur. Quod plus æruginis recipit, magis siccat & detergit:quod minus glutinando idoneum est.

Aegyptiaca.

Aegyptiaca ferè similia sunt. Aeruginis unc.1.squammæ æris unc.2.aceti unc.8.mellis unc.2.Arida cũ aceto terito,mel adijcito:omnia dum rufescant coquito:maleficis cõuenit. Clementius est ex mellis & terebinthinæ pari pondere.

Cera uiridis.

Cera uiridis in Aegyptiacis numerari potest,trita inspergitur,uel mollita oleo imponitur.Maligna iuuat:Lithargyri libra una:leniter coquatur in aceti libra una:olei lib. duab. Iam inspissatis adde

ærug.

ærug.unc.I.iterum coquantur, dum ruffeſcant. Mellis lib.I.aceti lib.ſemis: ærug. unc.I.aluminis drach.4.coque ad ſpiſsitudinẽ dum ruffeſcat. Alij quoq; aliter, modò uſta modò lota: aliâs etiã uſta & elota ærugine parant cathartica. Modus ſit, ut ne mordeat. Habes χλωρὰ è cruda: κιῤῥὰ è cocta deſcripta à Galeno primis libris de comp.pharma. κατὰ γένη. E farina hordei, cicerum, fabarum, orobi cum uitellis, momento mellis & terebinthinæ, fiat catharticum. Alioqui farinæ conuenientis unc.tres: ſucci apij, abſynthij, marrubij uel ſimiliũ lib.I.mellis unc. nouem, ad iuſtum corpus cõcoquuntur. Hordeacea in duabus partibus aquę, una mellis roſacei percoquitur: purgat, lenit, calorẽ temperat: poteris addere momẽtum larignæ, quã è ſucco plantaginis elueris. Farinæ in memoratis ſuccis coctæ, contra cancros & fiſtulas ualent: in laboribus neruorũ terebinth. conuenienter additur: myrrha & aloë in putredine: in calore, fabacea & hordeacea præferẽda: calidior orobea, & è ciceribus. Amiciſsimũ neruis quod ſequitur: Reſinę, mellis, terebinth. ana ſelib. myrrhæ, ſarcocol. farinæ, fœnig. ſem. lini ana unc.I. Liquatis alijs reliqua commiſcentur. Pus educit & purgat mellis ſelib. terebinth. unc.3. farinæ fœnigræci unc.I.radic.ireos drach.quatuor. Puri craſsiori, Galbani, ammoniaci, reſinæ, terebinth. ſepi taurini, ceræ, olei antiqui ana in aceto merſa, paulatim fundãtur igne. Efficaciter purgat & ſiccat: Iris Illyricę unc.quinq;: farinæ, orobi unc.tres: mãnæ, thuris, calce lotæ ana unciæ tres: ariſtolochiæ unciæ tres, & drachmę quatuor: terantur omnia in puluerem: fiſtulas expurgat & glutinat. Quod ſequitur uetera ulcera repurgat, excreſcentem carnem reprimit, cicatricem ducit: Chelidoniæ, plantaginis, ſcabioſæ, liguſtici, urticæ, ormini ſyluestris ana manip.I. conquaſſata ſeptem diebus in oleo macerãtur: deinde cocta exprimuntur: expreſſo ſucco adde ceræ unc.3.terebinth.unc.6.reſinæ unc.2.bulliant ad corpus. Subductis igne adde ſarcoc.aloës ana unc.I.ariſtolochiæ longæ, æruginis ana unc.ſex. Fiat unguentum. Vnguentum Apoſtolorum uariè deſcribũt: reſpondet ferè ueneri antiquorum, quo hi uſi ſunt, attrahendo, molliendo, glutinando, & contra ferarum morſus: quod quia uariè deſcribitur, ex Aëtio uertimus, tantum thure addito & myrrha. Litharg. unc.25. ammoniaci unc.9. Colophon.unc.16.ærug.galbani ana unc.2.bdellij, opopanacis ana unc.tres: ariſtolochiæ longæ uel rotundæ, thuris maſc.ana unc.ſex: myrrhæ unc.4. ceræ, olei ana lib.2.Lithargyron in oleo coquitur, media ebullitione inditur ærugo [recentioribus decoctionis fine, ut melius purget] ubi non inquinant, puluiſculus Colophoniæ inſpergitur. Summotis igne, reliqua ex aceto trita immittuntur: poſtremò uerſata in mortario commiſcentur. Mellis cocti lib.I.thuris drach.quatuor: myrrhæ drach.2. Efficacius eſt ſi drach.I. æruginis, & tantundem terebinthinæ exceperit. Plura ex primo de comp.pharmac κατὰ γένη.14.& 15.Aëtij.

Alia è farinis.

Neruis amicũ.

Pus euocans.

Puluis Oct. ad fiſtulas.

Viride ex herbis.

De ſarcoticis. *Cap. VIII.*

QVOD iam purum quodq; ἀπερίσατον ulcus eſt, carne impleri debet. Tale eſt quod ſordibus purgatũ, modicè ſiccatũ ſine rheumate, dolore, phlegmone, callo, intẽperie conſtitutũ eſt. In ſumma, cui nihil accidit quo minus impleri poſsit. Hic ergo carnem regenerato. Sed hoc naturæ opus eſt, quæ carnem è ſanguine conficit. Oportet ergo tantũ taléq; ſanguinem naturæ ſufficere, ut inde carnẽ procreet. Inſtituenda uitæ lex: cibi boni ſucci, uitatis acribus, auis, uenatio, ſuilla elixa dari poteſt. Vinum in dolore & phlegmone alienum eſt: datũ alioqui modicè, nec ita uetus aliquando prodeſt. Reliquum uerò ſarcoticis medicamentis perfici debet. Quæ reuera ſarcotica iuſtam materiam naturæ comparant, modicè detergunt, ſiccant primo gradu: uel ita, ut ne nimis calfaciant. Licentiæ eſt uocare ſarcotica quæcunque repellunt, temperant, molliunt, intemperiem corrigunt: in ſumma, ſummouent omnia

Α'περίσατον ulcus.

Sarcotica.

Vitanda.

quæ naturæ opus intercipiant. In sarcoticis uitanda, quæ astringunt, immodicè siccant, quæq; acrimonia mordicant. Illa frugi humiditatem partiũ, & materiã carnis ebibunt. Acria colliquant, & aucta sorde ulcera amplificant. Seligenda materia, quæ naturæ corporum & partiũ conueniat. Nec si quid Dionis ulcus impleat, statim & Socratem iuuare potest: Nec quod in glande carnem instaurat, protinus & præputium incarnabit. Finge Socratem cui femur ulceratũ sit: thure alioqui sarcotico putredinẽ gignes: aristolochiæ puluere carnẽ restitues. Etenim Aristolochia carnẽ generat, ubi thus sordes cõmouet. Ac rursus Dion sit paulò humidior temperatis: huic thus commodum, Aristolochia inutilis est. Thus quod in Dione carnem constituit, in humidiore uel ficciore nihil tale efficiet. In ficcioribus partib. ficciora: in humidioribus minus ficcantia utilia sunt. Ideoq; & præputio & toti pelli, quę colem induit, ficciora: peni & glandi minus ficcantia conueniunt: carni etiam, quæ minus ficcent: oculo minus quàm nari: huic quàm auri. Sinus humidior, ficciore: aridus, minus ficcante curari debet. Nudatis ossibus uitanda pinguia, aridis utendum, ut carne impleas. Vlceribus pudendi, quę humidiora sunt, anethum ustum inspergitur, cucurbita ficca, usta, pompholix, lapis hæmatites, pini cortex: horum aliquid in pollinem tritum, & mannæ momento mistum. Quæ uerò madida non sunt, aloe ficca & mannę portiuncula incarnantur. Eadem ratio in ano, & eius naturę partibus seruari debet. Omnia ergo remedia suis finibus distinguenda, & naturæ partium ulcerúmque accommodanda sunt. Languidius sarcoticum uel saniem aceruat, uel mollẽ carnem flaccidamq; gignit. Efficaciore cauum exarescit, uel callosum germen enascitur: sæpe etiam excitatur dolor & grauiter ulcus arroditur. Sarcoticorum genus, quod multa perficit, sæpe usurpatur: quia uidelicet eo cura celerius absoluatur. Quod uolumus subiecto exemplo intelligas, idq; in usu reliquorum pharmacorum semel dictum sit. Glutinat, ficcat, detergit & carne implet: Strobilinæ unc. tres: ceræ unc. I. æruginis rasæ drach. quatuor: thuris masculi drach. 2. aceti quod sufficit: æruginem pluribus diebus conterito: thus uno die: tum cæteris liquatum commisceto: gangrænis, nomis putrilaginosis & uetustis cõuenit. Fiet clementius, strobolina mollita prius rosaceo: uel terebinthina, strobolinæ loco mista. Quod si terebinthina careas, quod sæpe fit, larigna quæ omninò terebinthinæ similis est, utendum erit. Alia larignæ differentia, cætera quidem terebinthinę similis, sed gustu mordacior, sensu acrior & odore grauior est. Mitius quoque fuerit cerato misto, cera lota, diutius trita ęrugine, aceto non ita forti, sed uinoso: postremò, si æruginem minuas. Atque ubi uincit, consilium glutinandi sit thus pari pondere cum ærugine: si magis ficcandũ, lithargyri uel similis metallici benè triti partẽ aliquã commiscebis. Ex alijs etiã acrioribus, ut squammis tostis, tritis, lotis, aliquid poterit adiungi. Si flaccidior caro est, præter metallica, myrteo oleo uel melino: si calor extitit, rosaceo uti oportebit: si parũ processit caro, aristolochiam, & aliquid è sarcoticis unies. In duritie, adipes, medullas, ammoniacum & similia colliquabis. Alumen interes, si quid affluit: Ladanũ quod simul mollit ac reprimit: Aloẽn quæ repellit, tergit, digerit, & sarcoticon est. Sic ergo πολύχρηστον temperabis, quod & aliter alijs accommodes, & ad multa uitia transformes, ut interim carnem repleas. In contumaci ulcere animaduertendũ aliud quidem tale esse, quod suauissima desyderet: aliud cui non nisi acribus, extremisq; auxilijs prodesse possis. Pudendorum & sedis ulcera maligna, neque acria neque uim ignis sustinere possunt, qua uidelicet parte neruacea, & suauissimis medicamentis curari debent: qualia sunt, oui candidum, cadmia lota, cerusa, pompholyx, amylon, manna, myrrha, styrax, succus solani, Aizoi, & similium extusus in mortario plumbeo, pistillo plumbeo: uel chymicorum oleum, quod extillant plumbo. Spodium, antispodium, quod fit ex oleastri floribus & folijs, ebore, cornu cerui, crematis nucleis dactylorũ, ficulno ligno, lẽtisci, cytonij,

Distinguenda materia quomodo.

Thus & Aristolochia.

Natura partiũ.

In nudatis ossibus.

Vlcera pudendi.

Signa imbecilli sarcotici, & acrioris.

Sarcotica improprie.

Viride Galen.

Ladanum.

Aloẽ.

Duplex genus ulcerum contumacis

Antispodium.

nij,myrti folijs,cum tenerrimis ramorum partibus, moris immaturis in ſole are factis,uel è buxi coma,rubi & terebinth.teſtis & uolutis oſtreorum,buccinorũ, purpurarum & ſimilium,taurino glutine & linteorum cinere,fæce uſta & elota: uruntur ea omnia crudo fictili in fornacibus, donec figlina percoquantur: tenuiſsimè læuigare, & ſi quid ſupereſſe putes qualitatis ignis eluere oportet: ſi nolis aſtringere, aceto macerabis & ſiccabis. In fluxionibus leniter aſtringere melius eſt:in putredinibus,aceto, oxycrato, œnomelite uel oxymelite: in cancroſis,ſolani ſucco & plantaginis imbui,& inde ſiccari conuenit. Corallo ſimiliter uti licet.Cryſtallũ laudant in oris ulceribus & cancris.In clemẽtibus auxilijs aloë eſt,fuligo thuris, terebinth.myrrhæ. E ſtyrace & pice liquida ualentior eſt: ex œſypo & butyro ſuauior.Elui poteſt quæ acrior uideatur.Manna repellit,& ad multa utilior thure eſt.Coloph.pix,reſina,præſertim ſiccę,humidioribus corporibus conueniunt.Coloph.modò per ſe,modò cum thuris polline ulceratis genitalibus inſpergitur.Caries lignorum,magis ex aſtringente & detergente materia peculiariter, quæ ulmo collecta eſt expurgat, impletq́; humida. In Chironijs,maleficis & extremorum ulceribus per ſe,uel cerato miſta uſurpatur:farina corticis capparis interdum commiſcetur,quæ eadem purgat, ſiccatq́; maligna: farina hordei & fœnigræci humidiora corpora iuuare poſſunt.In ſecundum ordinem referuntur:Ariſtolo.iris & ſimilia quæ detergunt,digerunt, euocant, farina lupinorum,orobi. Pumex crematur carbone puro, & uino albo eluitur: per ſe tritus,uel cum ſexta ſulph.parte,iuuat chironia:his longè optimum medicamentum eſt plumbum uſtum & elotum, ut & putrilaginoſis, & canceroſis. In acriore ſanie,contumaci ulcere parte humida,quæq́; facilius putreſcat, acria uitanda ſunt. Acrimonia multorum,partim uſtrina, partim lotura uel utroque diluitur,uel cerato roſaceo miteſcit. Talia ſunt quædam metallica, ſquamma, chalcitis,atramentum ſutorium,quibus uſtis, lotis & alijs rebus temperatis, & parcè quidem utendum erit.Lauantur pluuia,ſi quæritur aſtrictio, alioqui putealí,fluuiali uel fontana. Chryſocolla concreta ſanies è putri uena metallica, difficilium ulcerum efficax remedium eſt:factitia quoque ex ærugine, quæ alumen recipit & ſalem,in ijs quæ nimio humore madent, & rheumate utilior eſt. In hoc genere cẽſentur,quæ Græci uocãt κεφαλικὰ,& καταγματικὰ. Illa caluariç, hæc reliquis quoq; oſsibus fractis imperantur, quanquam interdum utriuſque ratio commiſcetur. Cephalica catagmaticis acriora ſunt, ſquammas & ramenta oſsium detrahunt,foràs euocant,quæ in alto latent:utraque tergunt, digerũt & ſiccant. Miſcetur his quod aſtringat,ſed oportet ex aceto forti tam diu in æſtu atteri,dum in tenuiſsimũ pollinem abeat. Sic enim quod influat repercutitur, & uis tergentium altius penetrat. His autem ſic utendum eſt,nudato oſſe, quod in caluaria ſæpe fit ad uocatam διπλόην, arida inſpergenda. Nudatis enim oſsibus pinguia malè conueniunt. Suntq́; paulò acriora,ut non ſolum ſquammas,ſed uiſcidum humorem ex alto trahant. Videndum etiam ne qua parte ſyderatum uel corruptum os liueat: elimandum enim ac omninò repurgandum. Atq; ubi cœperit caro ſuccreſcere & os integi,cephalica cerato temperanda:ſic enim coges ſarcoticon,quia uidelicet quæ euocant,tergunt,diſcutiunt, cerato miſta implere poſſunt.Cerati modũ definient natura uitij,corporis, uirtus deni que medicamenti.Parantur cephalica ex iri Illyrica,erui farina,manna, ariſtolochia,panacis Heraclij radice,magis cortice(opopanax calidior eſt)radice bryoniæ:in ſumma his quæ detergant,ſed non rodant. Acria enim miſcentur, ut ramenta auferant.Cephalicõ quod tollit ſquãmas,oſſa corrupta rapit, & caua implet:Iridis Illyriæ,panacis ana drach.quatuor:ariſtolo.rotundæ:mannæ ana drachmæ duæ:tuſa leuiſsimè, & traiecta cribro inſpergũtur, uel melli miſta imponuntur.Farina orobi rubri drach.octo:iridis drach.decem:mannæ,ariſtolo.rotundæ,ſquammæ ana drach.quinque: tritis, uel cum melle utitor.Sunt qui ad-

Criſtallus. Fuligo. Pix & reſina. Colophon. Caries. Secũd⁹ ordo. Pumex. Vbi uitanda acria. Metallica. Chryſocolla. Κεφαλικά. Καταγματικά. Aſtringentia miſta cephalicis. Vſus cephalic. Materia cephalica. Ex orobis.

dant radicem bryoniæ,& aliter parent. Corticis pinei,ſquãmæ,pumicis uſti, ana drach. ſex:mannæ, thuris,ariſtolochiæ,iridis, reſinæ pityinæ, ana drach. quatuor:myrrhæ,aloës, ana drach.duæ:tritis utere,uel cum melle. Athenæus loco corticis pini,drachmas quatuor gallæ miſcuit. Plura ex ſecundo & quarto de compoſitione pharmacorum κατὰ γένη. Iam uerò multa per ſe nocent, miſta ſarcotica ſunt. Oleum ſordes colligit, ſic & cera: ærugo rodit: tria hæc miſta carnem regenerant: magis etiam ſi quid ſarcotici admiſceas. Sic enim purgant, & carne implent. Quale eſt, Cerati roſacei lib. una: æruginis unc. I. mannæ, thuris, unc. duæ: cerę, terebinthinæ, ana unc. quatuor: æruginis ex aceto lotæ, unc. una: uel ut efficacius, unc. duæ: thuris, unc. duæ. Ita ex oleo, cera, ærugine, reſina, terebinthina, thure, manna, & materia ſarcotica, ſexcenta pharmaca confinges ea arte, quam Galenus tradidit, quibus extergeas, ſicces, repellas ac ſimul impleas. Trigener, Cera, colophonia, terebinthina, pariter colliquatis: refrigerata hæc in frigidam conijcies, diuq́; manibus uolutabis: nuda oſſa capitis incarnat, ſquãmas deducit & cicatricem trahit. Admirandum eſt maſtiche pariter miſta in oſsium fracturis. Iudæi, Colophon. lib. una: maſtiches unc. una: olei ſeſquuncia: liquata, & in frigida piſta ſine linamẽto ulceri impones: purgat & præ cęteris implet, ſed cicatricem non generat. Optimè incarnat farinę piſtrinalis è tritico unc. duæ: picis, Colophonię ualde tritæ, unc. una: arido cauum impletur. Gal. Cerę drach. ſex: olei unc. tres: liquefactis adde thuris, iridis, ariſtolochiæ, ana drachmã unã: æruginis drach. dimid. Aliud. Radicis Anchuſę unc. duæ: aloës unc. quatuor. Fiat puluis. Theriaca efficacißimè purgat, incarnat, cicatricem ducit. Maleficis ulceribus tibiarum, litharg. unc. ſex: cum adipis caprilli, olei roſacei, ana unc. ſex coquito: coctis adde maſtiches unc. ſex, parum refrigeratis miſce uitellos quinque ouorum. Hactenus experimenta ueterũ, nunc ad recentiorum remedia tranſeundum eſt. Aureum Meſuæ. Cerę unc. quinq́;: reſinæ unc. tres: terebinthinæ lib. unã: mellis ſeſquunciam: maſtiches, thuris, ſarcocollę, myrrhæ, aloës, croci, ana drach. tres: fiat unguentum. Fuſcum Nicolai multa habet unde cõcoquat, & emolliat. Similiter & quod Croceum deſcribunt. Tetrapharmacum dolorem lenit, maturat phlegmonem, putredinẽ augere poteſt: ſiccare uerò & expurgare non poteſt. Galenus locis aliquot Theſſalum reprehendit, & alios qui tetrapharmaco ut ſiccante, purgante & incarnante uterentur. Actuarius iam à doctrina ueteri degenerans, uim molliendi, coquendi & incarnandi tetrapharmaco tribuit. Omnia ulcera perſanat: Artemiſię, ſcabioſæ, abſynthij, ormini, ſenecionis, tamaricis, apij, uerbenæ, piloſellę, lanceolę, pimpinellæ, lingue canis, mille folij, chelidoniæ, ana manip. unus: ex omnibus reiectis radicibus exprimatur ſuccus, cui adde axungiæ ueteris, libras duas: ſepi hircini libram unã: olei libras duas: mellis uncias tres: mediocriter bulliant, & in mortario piſta uniãtur. Dia ireos: Sepi uaccini ſelibra: olei roſacei unc. tres: cerę unc. duę: radicis ireos unc. una: thuris, ſarcocollæ, maſtiches, aloës, ariſtolochiæ, ana drach. duæ: cum terebinthinæ unc. tribus, fiat unguentum. Puluis Raſis: Olibani, aloës, ſarcocollæ, ſanguinis draconis, radicis ireos, ana. Ita cum maſtiche, farina fœnigræci, & id genus remedijs ſarcoticos pulueres confinges. Oportetq́; exactißimè conleuari, ne aſperitate lædant. Itaque materia in pila tunditur, tenui cribro ſecernitur, poſtea molitur, ac deinde tenuius cribratur: quicquid non tranſmeat, repetitur in pilam, ac tam diu conteritur, dum ad extremam tenuitatem perueniat. Hæc arida ſunt, quę humidioribus ulceribus conueniunt. Alia per ſe induntur cauo, uel penicillo uulnerario capta imponuntur. In fiſtulas mittuntur clyſterio, ſed diluta. Ab his thorulus mollis uino madens ſuperdatur. Vinum ſit è dulci auſteriuſculum. Poſtremò omnia commodè alligantur. Aeſtate bis, hyeme ſemel in die commutantur ſæpius etiam ſi dolor phlegmonæ, uel aliquid tale interceſſerit. Ac lintei lanugo benè munda impacta cauo ſæpe ſufficit.

Marginalia: Sarcotica miſta. — Trigener. — In fracturis oſſium. — E farina piſtrinali. — Theriaca. — Maleficis ulceribus tibiarũ. — Aureũ Meſuę. — FuſcũNicolai. — Croceum. — Tetrapharmacum. — Omnia ulcera perſanans. — Dia ireos. — Puluis Raſis. — Puluiſculi quomodo parandi. — Vtẽdi modus.

De epuloticis. *Cap. IX.*

PLENVM ulcus clauditur cicatrice. Epuloticū siccat, astringit, sed citra morsum, atq; hinc reprimit, & quod in carne humidum est, sorbet: carnē contrahit & cute tegit, aut certè callo tenui, qui cuti similis est. Ex quo siccare magis necesse est, quàm quod carnē gignit uel glutinat. Aliud genus est, quod quia excrescentē carnem adimit, epuloticon appellant, acri natura, & iam mordaci. Addunt & tertium genus, quod siccat quidem sed non astringit. Cicatricē ducunt, galla immatura, myrta, malicorium, æris squāma, chalcitis, misy, ærugo usta, lota. Et quod præstantissimū est, æs ustum & elotum. Metallis acribus excrescens caro consumitur: ustis & elotis trahitur cicatrix. Vruntur hæc fictilibus crudis, carbone puro: extinguuntur uino, mortario interuntur affusa pluuia, mox siccantur, cribrantur linteo: in mortarium aliquoties repetuntur, ne quid arenosum aut scabrum reliquum fiat. Abluútur etiam ea ratione, quæ ex Dioscoride & Galeno repetenda: ut eadem materia excedentem carnem adimas, in duris ac mollibus corporibus cicatricem ducas. Erysimi semen, scoria plumbi, stibia, cerato myrtino excepta. Erinaceorum, purpurarum, buccinorum, ostreorum calculorum, marinorum, silicum & similium crematorum cinere, metallis acribus similiter utendum est: ut crematis quidem superfluam carnem adimas, ustis & elotis, cicatricem cōtrahas. Hęc omnia tam possunt mansuescere lotura, quàm suauis est cera lota. Flaccidis carnibus balaustia affatim insperguntur. Liberalius inijci oportet, ubi caro demenda est: parcius & in subtilissimum puluerem conleuata, atq; acie cultelli capta, ubi cicatrice plaga tegenda est. In calloso stupidiq; sensus corpore, si neque plethora neque cacochymia, acrioribus ad cicatricem uti licet. Quæ enim molliora corpora colliquant, duriora in cicatricem contrahūt: & acria cerato rosaceo fracta epulotica sunt, ut uel pluuia, uel astringente uino lota. Vinum sit neq; recens, neque ætate mordax aut languidum: præstat quod annis est & qualitate medium. Siccant nec ita astringūt, myrrha, argēti spuma, ostrea, diphryges. Iam uerò alia, ἐπίπασα, quæ arida tenuissimè inspergūtur. Alia ἐμπλαστρώδη, & firmo corpore. Hęc in platysmate adhibentur. Corpus accipiūt à cera quæ pinguis sit, uel natura sua uel myrtino, melino, lentiscino, oleo remollita. Ac sit olei pars decima uel duodecima. Terebinthina quoque, & larigna temperare licet: ut œsypo, si quid tumoris uel calli ulcerum labris reliquum fuerit. Eodem modo medulla cerui & uituli. Sic enim epuloticon diutius insistet, neque breui exarescet unde lædat, scabricie & ante tempus decidat: ac tertio quoque die absoluere satis est. Cerata conueniunt è rosaceo, myrtino, melino, terebinthino, lentiscino, fraxino. In ceratis epulotica applicantur multò magis, si hæc acriora: nec ita malignum ulcus est. E larigna & dupla cera cerotum confici potest. Spodos factitia, quod antispodiū uocant, in epuloticis censeatur: uis eius eluatur, ut sunt corpora & ulcera: fugienda μαλτακώδη, queq; μαλακτικὰ: adeps maximè suillus, oleum, cera, resina, ammoniacum & similia in ulceribus, quæ difficilius cicatricem trahant. Fugienda acria, piper, sinapi, sed præcipuè ubi uel plethora uel cacochymia. Ad hæc quæ humectant, ut aqua. Quod si omnibus ritè institutis ulcus cicatrici pertinacius reluctatur, aut iam opertum clausumq; rescinditur horū aliquid subesse conijcies. Nā uel plethora uel cacochymia est, unde perpetuò madescit ulcus: hîc purgante pharmaco, illic phlebotomia quæ uacuet & reuellat, opus est. Aliquando in quantitate & qualitate uitium est: tumq; primum phlebotomo, deinde cathartico medicamento occurrere oportet. Emulgendus atque etiam præcidendus uarix est, si inde materia trāsfluit. Quibus ab hepate, liene, capite, aut alia corporis parte scaturit colluuies, necessarium parti remediū adhibebis. Aliâs uicina malè habita scalpro lacerabis: callosa labra adimes: partem ægram, totamq; uiciniam, pristinæ naturæ reddes: os subiectum si qua parte

Natura epulotici.

Secundum genus epulotici.

Tertiū genus.

Epulotica.

Ratio urendi metallica.

Distinctio remediorum.

Vinum.

ἐπίπασα.

ἐμπλαστρώδη.

Vitanda.

Causa rebellis ulceris.

ſyderatum,aut cariem duxit,abrades,aut etiam cauterio inures : uel ſi qua reſti-
tant ramenta,maturè detrahes. In ſumma omnia ſummouebis, quæ cicatricem

Redit ad materiam.

tardant,aut eandem refricant.Lithargyros per ſe trita attrita operit. Eadem è ui
no lota tritaq́ʒ reſiccatur : tenuis plumbi lamina, plumbum uſtum, lotum,ſum-
moperè medetur cancris.Implet & ad cicatricem ducit cadmia cremata, pluri-
bus diebus ex aceto uel uino,modò giluo modò albo auſteriuſculo terere opor
tet.Ladanum molle & recens è uino uel ſaliua piſtum,cum elegantia iuuat. Ce-

Miſta remedia

ruſa,pompholyx,calx elota, bolus armena, terra ſigillata & ſimilia quæcunque
ſiccant,aſtringunt,nec mordent.In miſtis prætulit Galenus διὰ καδμίας & διὰ λα-
δάνου medicamenta. Quæ cum multa ſint ac uariè concinnentur, pauca & para-
tu facilia deſcribemus.Cadmiæ,lithargyri,ceruſæ,ana unc. I.ceræ unc. quatuor:
roſacei unc.tres. Ceruſæ cadmiæ, ana unc. quatuor:ceræ, myrtini,ana unc. ſex.
Plumbi uſti,unc.tres:cadmiæ,æris uſti,ana unc.duæ: Colophoniæ,olei myrtini,
ana lib.duæ:uini antiqui odorati,quod ſufficit.Cadmia pluribus diebus in ſole
teritur ex aceto,uel conueniente uino.Quòd ſi æs uſtum ſimiliter lauatur, meli-
us eſt διὰ καδμίας medicamentum: διὰ λαδάνου, prætumidis ulceribus auxilio eſt,

Διὰ λαδάνου Critonis.

& ad cicatricem perducit.Picis aridæ,denar.centum:æruginis raſæ,denar.uigin
ti quatuor: æris uſti,denar.quindecim:ſquãmę rubræ,denar. uiginti quatuor:la
dani unc.nouem:lithargyri lib.tres:olei, uini optimi ana unc. triginta. Litharg.
oleo coquitur,coctione media reliqua metallica inijciuntur, uolutantur rude,
dum non inquinent:hîc pix immittitur refrigeſcentibus ladanum unitur è uino
tritum:omnia in mortario conficiuntur : hoc & reliqua medicamenta quæ ſic-
cent,& non mordeant,diutius coqui melius eſt. Adhibetur hoc in platyſmate,
deligatur,nec ante quartum diem exolui debet.Alia quarto de compoſ.pharm.
κατὰ γένη.Sunt & hæc epulotica:Aeruginis,æris cremati,ana ſemuncia:aluminis

Quomodo hæc adhibenda.

fiſsilis drach.duæ: ceræ drach. ſex: ærugine uſta melius eſt : metallica excipiun-
tur cera præmollita igne,uel cerato ex larignæ ſemuncia,& cerę uncia una:alio-
qui cerato myrteo uel roſaceo.Squammæ,æruginis ana uncia:ceræ pinguis,un-
ciæ ſex:larignæ, ſemuncia . Liquatis ceræ & reſinæ reliqua trita coniunguntur:
hæc in platyſmate apponuntur,quod ulceris locum nec eò amplius circumſcri-
bat.Munitur uicinia bis,quæ phlegmonem arceant:tertio quoque die uel quar
to,medicamentum reuellitur:auſtero uino fouetur locus, platyſma innouatur.
Repetuntur hæc, dum cicatrix duci incipiat:reſinæ loco,uel œſypus,uel medul
la eſt,ſi quid ineſt durius.Et hæc quidem efficacia ſunt, & maligna iuuant. Ali-
ud:Ceruſæ,lithargyri ana lib.una:olei myrtini, lib.duæ:ceræ, ſelibra:terebinthi-

Album è ceruſa & litharg.

næ,unciæ tres:aluminis ſciſsilis,uncia una:piperis, ſemuncia uel paulò minus:le
uius erit ſi ſeſquunciam thuris addideris.Parabile & mirabile:Aluminis ſciſsilis

Aliud.

ſemuncia,in uini,aquæ pluuiæ,uel quæ in cauis quercuum deſidet, unc.nouem,
diluitur: linteolum uetus,ſed mundum,aqua inculcatur,exareſcit ſole: depecti-
tur, & conceptum imponitur . In ſedis uitijs & inueteratis, uino quàm aqua uti
melius eſt.Aliud,in quo ueterum & poſterorum conſenſus eſt:Linteolum aqua
illa uel uino madens,ſed expreſſum, molliter apprimes loco : cui deinde perte-
nuem plumbi laminam induces & alligabis.Ceruſæ,drach.duæ:gallarum, myr-

Lamina plumbi.

ti,recrementi,plumbi,ana drach.una:fiat puluis.In ignis exuſtionibus & calore:
Ceruſæ,lithargyri,hordei toſti,ana unc. una: ceræ unc.tres : roſacei uel myrtini,
unc.8. metallica è uino terito, ceram cum oleo liquefacito, hordeum cribratũ
inſpergito,omnia coquito,excolato,in mortario conficito.Aliud litharg.ceru-

Album Gale.

ſæ,ana lib.I.coquantur in olei albi lib.2.aquæ puriſsimæ ſelibra, dum aqua exha
luerit,& purum pharmacum conſiſtat:purus ſit ignis.Liquatis adde terebinthi-

Larigna potior eſt, quã terebinthina in malignis.

næ uel larignæ potius in malignis,uncias duas uel tres:ceræ albæ, uncias quatu-
or uel ſex:ut augentur reſinæ modus,ſic & cera augenda eſt.Poſtquàm uerò hęc
cũ cæteris coierint,adde thuris ſemunciã,pompholygis, oſtreorum, cadmiæ,
ana

ana unciam unam. Vsta hæc in cinerem trita, & ex aqua lota: dulci quidem in acri sanie: marina uel aceto in callosis & tumentibus labris usurpentur. Inopia marinæ subduplum salem aqua diffundes. Quòd si multus humor affluit, uino albo pellucido leniter astringente, commodè lauabis. Calx septies elota, è rosaceo uel aqua diluitur, in æstu medio subinde uersatur, teritur, abluitur: postremò cum iam satis lota tritaq; exaruit, è rosaceo pista imponitur: cicatricem trahit: ulcera neruorum maligna & ambusta iuuat. Probanda quoque remedia posteritatis: Cerusæ uncia una: lithargyri semuncia: rosacei libra una: aquæ rosaceæ sesquuncia: metallica in mortario fortiter perfricãtur pistillo duro, quod cum fit, deinceps ac paulatim liquida affunduntur. Vng. desiccatũ rubrum. Album Rasis: Olei rosacei libra una: ceræ unciæ duæ: cerusæ unc. una: caphuræ drach. una: albumina ouorum tria. Melius fiet cum drach. sex lithargyri. Aliud: Balaustiorũ, sanguinis draconis, cadmiæ argenti, æris usti, loti ana: fiat puluis. Addunt santalos, nymphæam, minorem plantaginem, rosas, ubi calor inest. Vtraque plantago cum radice trita epulotica est. Emplastrum album è cerusa non omninò dissimile albo Galeni. Ceræ unc. quatuor: rosacei lib. dimid. terebinth. unc. tres: cerusæ unc. duæ: lithargyri unc. una: thuris aluminis, cineris è cochleis crematis ana semuncia, cera, oleum, terebinth. simul funduntur, fusis reliqua commiscentur, pista omnia in mortario uniuntur. Actuarij: Litharg. sesquilib. cerusæ lib. quatuor: ceræ albæ lib. septem: olei myrtini quantum sufficit. Litharg. ol. coquitur, cerusa additur & cera. Litharg. nutritum Rasis & Auicennæ: Lithargyros tenuissimè teritur, ex aceto & rosaceo diu exercetur in mortario, ut quidam uolunt, plumbeo. Modus est, ut inde crassior fermẽtetur & exturgeat. Sunt qui addãt uni parti lithargyri iam nutriti, sextulam æris usti uel cremati plumbi: aut tantudem aluminis, balaustiorum, rubiæ, sanguinis draconis, cadmiæ argenti. Idq; singulari ope in malignis & pertinacibus uitijs. In cancrosis cerusa iungitur pistillo & mortario plumbeo. Cerusa per se curat abrasa: ex uino trita, humidioribus ulceribus idonea est: ex aqua rosacea lota pellit, cicatricem contrahit & calorem attemperat, butyro mista mollit, coquit, & epulotica est, ut licet & emplastro desiccatiuo rubro, & alijs. Epuloticis utimur iam propè pleno, sed nondum adæquato ulcere. Celsus linamento è frigida presso integit: ubi iam æquatum est, sicco: ac benè fiet si in frigida alumen maduerit, & quod siccum imponitur, in ea mersum postea inaruerit. Et hæc quidem in leni ulcere faciunt satis. In malignis, linteolo benè puro sinum molliter extergebis. Epuloticum induces, quod plurimum siccet: deinde si quid est durius, platysma quod attenuet labra superdabis, quod æquali linteo conteges, ex quo splenion subijcies expressum frigida, alioqui uino ac frigiditatem splenij affusa subinde frigida continebis: postremò cõmodè ligabis, tertio primum die solues. Hic linteolo sicco, molli, puro, saniẽ detergebis, & ut prius omnia reuocabis. Recentiores uino calido cui balaustia cõcoxerint aut similia, ulcus fouent. Alioqui aqua, quæ uim aluminis conceperit, ubi calor aliquis est, molli uellere humorẽ sorbent, pharmacũ imponunt, superdant stuppas uino madidas uel aqua omnia glutinantibus fascijs constringunt. Galenus interdicit aqua nec ulcus nudum contingere oportet. Plurima epulotica ex 1.2.4. de compositione pharmac. κατὰ γένη & 14. Aëtij.

Ratio in his abluendi metallici.

Calx.

Recentiorũ pharmaca.

Vnguentum album communitatis.

Album Rasis.

Puluis epuloticus.

Plantago.

Album è cerusa.

Album è cerusa Actuarij.

Litharg. nutrita Rasis & Auicennæ.

Cerusa.

Ratio usus epulotici.

De glutinantibus. *Cap.* X.

LONGIVS fortasse quàm res postulabat de glutinantibus sermo dilatus est: uerùm ita nos coëgit, traxitq; consequens medelarum ratio: nec alius locus obtigit commodior, in quo de illis orationẽ institueremus. Κολλητικὰ Græci uocant, συμφυτικὰ & τραυματικά. Quidam ἔναιμα: & peculiariter quæ cruentis uulneribus adhiberentur. Siccant hæc

Facultas glutinantium.

Cutis quam faciat ad celeritatẽ glutinationis.

omnia ad 2. ferè gradum, media ratione inter ea quæ cicatricem trahunt, & quæ carnem regenerant: non detergunt, sed astringunt prohibentq; ne quid humoris labris ulcerum obueniat: nec in cruentis solum usurpari solent, sed ad sinus fistulas, maligna uetustáque ulcera transferuntur. Opitulantur celerius, si integra partium natura est, si paucus sanguis idemq; purus affluit, si non abrasa, non præcisa, sed uel salua, uel parte aliqua etiamdum hærens cutis est. Etenim cuti cum subiecta carne naturalis quædam amicitia coijt, ut ægerrimè sanescant, qui bus omninò illa excidit: facilius, ubi incolumis seruata est. Mirum quòd præcisa, sed loco suo reddita coalescit ac mortua reuiuiscit, quodq; è plaga liuore ducto, non in iuuene solo, sed etiam sene uiuidum colorem recipit. Magna igitur cutis habenda ratio: nõ ob id tantum quòd inde celerius glutinatur ulcus: sed quia interiecta cute plurimis iuuatur, quæ nuda alioqui caro non perferat. Nudum ulcus linteo, lana, spongia irritatur: medicamentis paregoricis, sordes colligit: uellicatur catharticis: iuuatur omnibus si familiari tectorio munitum est. Ideoq; & abrasa cutis & pendula, suo loco inducatur, & reducta molliter apprimatur: sic enim unà cũ ulcere celerius coalescet. Animaduertenda quoq; labra sunt, quia uidelicet alia cõtracta alia euersa plurima dehiscunt. Contracta deligatione abducenda, quæ in ulcere laxior, hinc inde sana parte arctius contrahatur. Colligenda uerò quæ plurimùm hiant à sanis partibus ineunte fascia, quę ut ad oras propius accedit, ita firmius constringatur, sed ita ut ne nimis cogendo nimis cõprimas & dolorẽ ingeneres. Euerso tantũ altero ulceris labro, hinc lintea abduces & in alterã partem quasi trahendo uolutabis. Si utrunq; euertitur, ea quam ἐκδυοῖν ἀρχῶν ἐπίδεσιν uocant, necessaria est: & ut sunt ulcera, ita remedia distinguũtur. In recenti paruoq; ulcere fasciola in orbem nexa, satis esse potest: nisi uel à cacochymia uel plethora, uel acriore sensu partium subesse periculum uideas: hic enim uel si acus minima pupugerit, dolor, phlegmone, conuulsio denique ad exitium sequi consueuit. Statim ergo colleticis abstinendum, & paregoricis utendum erit. In maiori uulnere, maiora remedia quærenda sunt, deligatio, sutura, fibula, medicatio: hicq; audienda sunt magnum & paruum in sectione, non quorundam ueterum more qui ἐπίκαιρον insigne uulnus è natura loci: μέγα, è periculo statuunt. Atq; in glutinando, natura corporum distinguenda: quia uidelicet ut illi loquuntur hoc δυσελκὲς, illud εὐελκὲς. Ac difficultas ferè nascitur ex ijs quæ in rebelli ulcere proximo capite tradita sunt. Primùm igitur in cruento uulnere, siquidem neq; profundum est, neq; hæmorrhagia extitit, spongia, lana succida, molli panniculo detergendus cruor est, atq; illa prius inculcanda frigida, exprimenda atq; ita adhibenda. Quòd si altè descendit uulnus erupitq; sanguis, frigidæ loco aceto utendum erit, ut inde grumum attenues & sanguinem supprimas. In neruis ab aceto metus est: ideoq; specilli extremo linteolum alligabis, quod uel sapa uel melicrato madefacies. In lacunis ubi iam glutinandum, uinum & œnomeli idonea sunt. At cum iam detersus cruor est, nihilq; labris intercedit, qualia sunt, pilus, grumus, oleum, pluma & similia, sequitur ut latera lateribus, oræ oris ritè coëant. Ponimus autem neque dolore, neque phlegmone, neque ullo alio uitio ulcus laborare: ac iustam carnem lateribus uulneris interesse. In rectis uulneribus labra facilè adducuntur, multò magis si molle corpus est, adducta fascijs continenda sunt, ex duplici initio: alioqui simplicibus, sed sutura interdum addita & fibulis. In transuerso uulnere, oræ dissident magis, quare suturis & fibulis opus est. In magnis & profundis uulneribus uincula ex duobus initijs necessaria: eadem quoque in latis simul & profundis, sed hæc præterea altis suturis cogenda sunt: neutra uerò præproperè glutinanda: ac fascias austero uino & nigro maduisse iuuat, quod in uulneribus cæteris præferendum est, qui repellit, phlegmonem prohibet & cogit: in quo etiam aliquid eorum astringant licet incoquere: sed modus sit, ne nimis contrahas, unde excitetur

Ratio adhibẽda labris.

Ratio deligandi.

Paruum ulcus non negligendum.

ἐπίκαιρον uulnus.

μέγα.

Quomodo extergendus cruor.

Ratio glutinandi.

In rectis uulneribus.

In transuersis.

Vinum nigrũ austerum.

excitetur dolor. In molli parte, extrema auricula, imo naso, fronte, bucca, pericranio, palpebris, cute gutturis, uentre, membranis quæ non sunt tendines, sutura conuenit. Præputium assuitur & infibulatur, ut & carnosum genus ubi nimium dehiscit uulnus, nec oræ facilè coniunguntur. Sed de his alio loco pluribus. Particularis materia, ut sexus: ut molle durúm ue corpus: ut recens, uetustum, paruum magnumq; ulcus est, ita distingui debet, quod in fascijs, suturis ac fibulis similiter seruandum est. Ebulus, sambucus, symphytum, syderites, palmæ cortex, plantago, fraga, equisetum, pini, tedæ, dracontij folia recentia, anagallis, salix, androsæmon, astragalus, phlonunculus, araneæ tela, & ea præcipuè cui è pistrino farina insederit. Spongia, lana succida, linteolum expressa è frigida, uino uel liquore qui contrahat: caseus recens & oxygalactiuus. Isatis satiua neruos etiam præcisos in fine musculorum iungit, & duriora corpora conglutinat. Neruos etiam iuuat pentaphylli folium cum melle, allia assata tritáque myrrha, sarcocolla, gummi genera & resinæ quæ non mordeant, nec ita detergeant. Pix sicca magis quàm humida: hordeum ustum, aloë ex aqua trita: herbæ succus & folia, quam ex India cóportant, & patrio nomine zambanam appellant. Aloë uulgaris est, quæ tenace uita in multos menses uiget: è laquearibus ædium & tabulatis magna uiroris commendatione suspenditur. Constat hoc remedium certo experimento nautarum. In colleticis quæ ad manum sunt, præcipua laus attractylidi. Eius cacumina austero uino uel oxycrato incoquuntur: excipitur concha quod enatat: ulmi cortex alligatus, eiusdem quoque folium intritum glutinat & ambusta iuuat, ut sine manifesta cicatrice coëant. Purgat, implet, cicatricem ducit, glutinat, & artificialibus balsamis miscetur aqua quæ ulmi folliculis cócluditur, bene purgata uermiculis. Et balsamo quodam raro & pręcioso principes utuntur glutinando. Sunt qui aquam quæ castratis uitibus exudat uerè uitreo uase excipiant, annum integrum benè operculatum uas & clausum exponunt soli, loco subdiali, sed qui ab iniurijs cœli tutus sit: uas subinde ad solem uertunt, melligo tandem concrescit quæ fit balsamo uiribus æqualis. Efficaciora sunt sorbus, mespilus, piraster, quercus, & quæcunq; acerba sunt: teruntur affuso interdum uino, quod astringat: atque ita alligantur. Addunt bolum armenam, terram sigillatam & similia. Composita sunt: Cerati myrtini unc.3. cerusæ unc.1. uetusta glutinat. Aloë arida, œnomelite coquitur, emmotum inde tinctum imponitur: capitis ulcera coniungit. Galenus pharmaca temperauit mollioribus naturis ex lithargyro, oxelæo & œnelæo: durioribus ex bitumine, ærugine, squamma, aloë & myrrha: Litharg. unc.4. ol. & aceti ana unc.8. uel eo plus, ut diutius coquatur: Oxelæo facilius liquescit argenti spuma: diutius tamen uexari mortario, ac deinde integrum diem excoqui necesse est, idqúe luculento foco & sereno aëre: quod bene coctum ritè coijt, nigrum euadit, non absimile ei quod nigrum uocant: fortius fit si oleum uetus est, acetum uerò tenue, pellucidum & acerrimum. Fistulas sine callo, maiora minoráque uulnera, cruenta, lacunosa, difficillima, & parotidas glutinat. Quod uerò ex œnelæo, cruenta iungit, Litharg. lib. dimid. teritur diebus quindecim ex uini gilui, tenuis, & odori sextario uel libra una: deinde affusa olei libra una, ut prius coquatur. Διὰ χαλκίτεως, fistulas & magna ulcera coniungit & cicatrice tegit. Axungiæ ueteris benè purgatæ fibris & sine sale lib. duæ: olei ueteris, lithargy. ana lib. tres: chalcitidis unc. sex: conficiatur ex arte: quòd si spatha palmaria defuerit, saligna rudicula commouebit potius, quàm radice cannæ, cui non exigua uis inest abstergendi. Diuturnis maximísque ulceribus, & quæ ægrè cicatricem ducunt: Succi foliorum lilij unc. quinque: mellis & aceti ana unc.1. coque, ad crassitudinem efficacissimè glutinat. Cochlearum carnes cum thure & myrrha tritæ neruorum uulnera, & alia quoque uniunt. Cruentis, suggillatis, excisis, quacunque corporis parte: uitiligini, lepræ maculis & crustis auxilio est. Attractylidis effossæ cum

In quibus suendum.

In quibus etiam fibula.

Particularis materiæ distinctio.

Isatis satiua.

Zambana. Aloe.

Vlmus & è folliculis aqua.

Balsamum.

Aqua uitis.

Composita remedia.

Ex litharg. & oxelæo nigrú.

Ex œnelæo.

Διὰ χαλκίτεως.

E succo lilij.

Cochlearum caro.

radice & ſiccatæ umbra,deinde tritæ, olei dulcis ana unc. 4. Colophoniæ unc.
18.ærug.unc.2.ceræ unc.octo:liquabilia ſimul liquato: excolatis æruginem pri-
mùm:deinde attractylida commiſceto,miſta in frigidã conijcito, diu manibus

Barbara.

uerſato ac per noctem frigida macerato:poſtridiè uſui reponito. Barbarũ Gal.

Recentiorũ.

Ceræ,picis reſinæ,bituminis,thuris,ana unc.ſeptem. Aliud : Picis lib. 1. bitumi-
nis,ceræ,ana ſelib.ammoniaci,mannæ ana unc.3.ceruſ.ſeſquunc.ol.drach.18. a-
ceti unc.18.Aliud ad cruenta:Aerug.raſæ,denarij 12.litharg.denar.20. aluminis,
picis aridæ,reſinæ:pini aridæ ana denar.1.aceti, ol. ana unc. 9. Plura primo & ſe-
cundo de comp.medica.κατὰ γένη. Iam uerò aſcribenda remedia poſteriorum.

Puluis ruber.

Puluis ruber ex ſanguine draconis,& ſeſquialtera ratione,uel dupla thuris. Alij
calcem,bolum armenam,uel ſantalos commiſcent.Sunt qui hoc modo confici
ant:Simphyti maioris,boli armenæ ana unc.1.picis Græcæ unc.3.maſtiches,oli-
bani ana ſemun.ſanguinis draconis:mummiæ ana drach. 2. Pulueres ſuturis in-

Sanguis draconis.

ſperguntur,uel in cerato imponuntur.Sanguinẽ draconis colleticon uariæ con
ficiunt.Thus,maſtichen,bolum armen. æqualiter miſta, hirci ſanguine mactati
Auguſto menſe cõcorporant:alij aliter ex eadem materia:quidã bolum armen.
terunt,efficiuntq́ ut multum ſorbeat ſanguinis hircini,& ſorborum ſucci.Plini
us ſorborũ ſucco,& caprillo ſanguine compingit.In his omnibus prouidendũ,
ne ſupra modum contrahas:quod ſi metuitur,cerato pharmaca temperabis. Ei
dem Plin.& Solino ſanguis eſt draconis,qui dũ uulneratus elephas cõcidit, col
liſo caſu dracone colligitur. Aëtius è ſucco herbæ Indicæ quam draconteã uo-

Viride Bonantini.

cant,fingi credidit.Dracontio noſtro uis ineſt glutinandi. Plantaginis utriuſq́
conſolidæ,betonicæ,uerbenæ,pimpinellæ,piloſellę,millefolij,linguę canis,cau
dæ equinæ ana manip.1.Conquaſſata coque cum lib.tribus ſepi arietini: colatis
adde reſinæ,ceræ,galbani,ana quart.tres:ſarcocollæ quart.1. terebinth. quart.1.

E centaurio.

& ſemiſſ.Liquata omnia miſcentur. Centaurij minoris manip.6. macerẽtur per
noctem in uino albo:tum in eodem coquito, dum medium uinum conſumptũ
ſit:colatum ſuccum iterum coquito ad mellis craſsitudinem:poſtremò reponi-
to:uſus tempore accipito terebinth.lib.1.ceræ nouę quart.1.reſinæ,thuris,gum-
mi Arab.maſtiches ana unc.1.ſucci prędicti unc.3.lactis muliebris unc.2.Fiat em

Dini.

plaſtrum.Betonicæ,centaurij ana manip.2.coque & cola ut prius:ex colato ſuc
co adde reſinę quart.1.terebinth.ſelibrã:ſarcocollę unc.1.cerę unc.2.Liquata o-
mnia bulliant,acetũ paulatim affundat:ubi refrixerint,omnia manibus è mulie-

Anſerini.

bri lacte conuoluantur. Ceræ albæ,reſinæ ana quart.1. olei unc.2. terebinth. lo-
tæ unc.1.thuris,maſtiches ana ſemunc.Fiat unguentum. Pimpinellæ,betonicæ,
melangianæ,uel loco huius telephij,uel maioris ſemperuiui,uerbenæ, uermicu
laris,aut potius ſemperuiui minoris ana manip.1.coquantur uino ut prius,dum
duæ partes exhaluerint:& alijs ſimiliter percolentur,colatus ſuccus iterum co-
quatur,tum adde reſinæ lib.1.ceræ albæ ſelib.maſtiches unc.2.refrigerata ut pri-
us è muliebri lacte ſubigantur. Aliud:Olei bedegaris lib.1. ceræ quart.1. ſeminis

Vnguent. gloriæ.

albarum roſarũ ſemunc. Fiat unguen. Oleũ bedegaris finges, cymis bedegaris,
aut ſi deſit,attractylidos in ol.& uino nigro coctis, dum uinum expirauerit. Se-
men roſarum eſt,quod detractis folijs & apicibus luteis,excuſſo capite decidit:

Viride ex herbis.

Chelidoniæ,panis cuculli,ormini, lybiſtici, ſcabioſæ ana manip.1. ſepi arietini

E uermibus.

lib.1.olei ſelib.ceræ,maſtiches,thuris,aloës,æruginis ana unc.1. E uermibus ner
uoſis partibus glutinandis,utriuſq́ ſymphyti,cynogloſsi,piloſellę,utriuſq́ plan
taginis ana manip.1.uermium terreſtrium.lib.dimid. trita omnia macerentur ſe
ptem dies in olei ſeſquilib.Deinde cocta leuiter excolentur:expreſſo ſucco mi-
ſce ſepi arietini purgati lib.1.picis naualis ſelib.picis Græc. quart.1. ammoniaci,
galbani,opopanacis,terebinth.ana unc.1.thuris,maſtiches,ana ſemunc. macera

Vermes terreni.

ta pinguia in aceto,& ſoluta cæteris uniantur. Lumbrici terræ per ſe triti & im-
poſiti neruos glutinãt.His ergo utendũ,ut prius cõſtituto ulcere, ſtuppa è uino
rubro

rubro preſſa ſuperponenda hypodeſmides, ſplenia, & reliqua lintea eodem ui-
no inſuccanda: ligandúmque uulnus, ut contineas, reformes, cogas, quantum
uidelicet ulcus expoſtulat.

De Pyroticis. Cap. XI.

Pυρωτικὰ ſunt δρώπαξ, σινηπισμὸς, φοινιγμὸς, καθαιρετικὰ, σηπτικὰ ἐσχα-
ρωτικὰ: ignis denique et inde cauteria. Dropacas picationes uer
tūt, nō è uerbo quidem, ſed πιτ7ῶτα & πίτανα ueteres appellarūt,
unde Latina uox conuerſa eſt. Alij etiā δρωπακισὰς è pice, et quar
ta uel quinta parte olei, quibus ſubdecuplū, plus minúſ ue pipe
ris, pyrethri, euphorbij & ſimiliū miſceri ſolet. Sic enim melius
calfacit, ut accepto ſulphure, cinere ſarmentorū, & ſale ſiccādo magis conuenit.
Nā & dropax quíque deſcribētur, ſinapiſmus & phœnigmus, eò ſunt, ut refrige-
rata calfaciāt, confirmētqúe partes, quæ partim frigore, partim aſsidua fluxione
elangueſcunt. Alia quidē poſſunt plurima: hic tamē præcipuus eorū uſus eſt. Et
hæc in genere μετασυγκριτικὰ ueteres appellarūt. Alutę dropax impīgitur, uel lin
teis cóplicatis, quæ πτύγματα & διπλώματα Græci uocāt. Deglabratur cutis era-
ſo pilo, dropaciſmus calens inducitur: idē ſubindè reuellitur, priuſquàm refrige
ſcat. Renouatur pharmacum, dum inde effloreſcat locus in rubore, et leniter ex
tumeat. Nimiū eſt, cùm mora pharmaci ſubſidet tumor, & exalbeſcit. Hoc enim
uolumus, ut dropacis ope reuocata anima, pars uelut intermortua reuiuiſcat, ca
lorē ſuum, ac ſpiritū recipiat, & iam proprio alimento perfruatur: poſtremò etiā
corporetur, quæ confecta macie intabuit: uerùm alia tardius, alia celerius uitā
recipit. Quæ breui rubet, ea celeriter inſtauratur: tardius, quæ ægrè recaleſcit: de
ſperatio eſt, cùm neque frictione, neque fotu tepidæ, neque dropace melius co-
loratur. Aliȷ́s ſatis fuerit, ſi tribus aut quatuor diebus adhibeatur dropax, nec aſ-
ſiduè quidē, ſed bis hyeme, ſemel æſtate. Alijs bis ter ué ſingulis diebus, nonnun-
quā tertio, uel quarto quoque die, ut uidelicet uel facilè cedit, uel cōtumax lan-
guor eſt. Ac tepida prius fouiſſe confert: uel ſmegmate affricaſſe, quod aliquid
thapſiæ, ſinapi, euphorbij, piperis, pyrethri, capparis receperit. Quod ſi affixus
dropax pertinacius hæſit, tepida diluendus eſt: quem cùm detraxeris, furfurum
decocto, & ſimilium, partem extergebis. Sinapiſmus paraliticos, coxarios, poda
gricos, inueterata rheumata, hemicranias quæqúe caloris inopia languent, adiu
uat. Caricæ uno die aquâ mecerandæ: aut cappares, ſi grauius malū eſt: uel ſi leni
us, & acrior ſenſus eſt, panis triticeus: hícque magis, cùm in ſuperficiē tantū age-
re oportet. Macerata tundēda ſunt: lenis erit ſinapiſmus, qui ſubduplū ſinapi ſe-
orſum triti acceperit: acrior, qui duplum: mediocris, in quo utrunq; ex æquo tē-
peratum fuerit. At quo tempore pinſitur medicamentum, paulatim affundenda
aqua eſt, in qua illa maduerint. Sunt in ueteribus, qui acetum prætulerint: a-
lij aquam, quod experimento didicerunt, ſinapi uim aceto exoleſcere. Eo-
dem modo, quo dropax, uſurpari debet. Si quis dolor, aut feruor à medicamen-
to extiterit, tepidæ, uel roſacei fotu, illitu cerati roſacei: ceruſa è roſaceo trita, &
alijs id genus extinguitur. Phœnigmus rubore facto etiam ueſicas mouet, & ex-
ulcerat: in eorum genere, quæ quia illita exulcerant, uocantur ἀμυκτικὰ. Ex na-
ſturtio, ſinapi, radice helenij, bryoniæ, lepidij, columborū fimo, maxime ſylue-
ſtriū, caprillo ſtercore (unde δρακοπραυγίας) aceto piſtis. Scilla trita, nucleis allij
& tunicis, lacte tithymalli, ficulneo, pulegio, cātharide, urtica, ranūculis, thapſia,
euphorbio, fæce uſta, metallis acribus, & alijs id genus: lana ſordida benè carmi-
nata, et calēte igne, aſsis carnibus, et ouis dū uehemneter calent, impoſitis. Viſco
melle, axungia ueteri, terebinthina, cerato, acrioribus, gummi, & reſinis, ut res
exigit, & corpora uel mollia, uel dura ſunt, excipere oportet. Aliâs quoque

δρώπαξ.
Vſus.
μετασυγκριτικὰ
πτύγματα
διπλώματα
Modus.
Sinapiſmus.
Materia.
Phœnigmus.
ἀμυκτικὰ.
Materia.

triabilia affricantur: emplastra uero imponuntur loco: hic prius palpatur manibus, exercetur ferulis, aut asserculis euerberatur: affricatur etiam, ut laxatis spiraculis medicamenti uirtus celerius penetret. Anacardia trita septem diebus macerant aceto: in eodẽ coquunt, dum pars tertia euanescat: refrigerari sinunt: excipiunt concha, quod enatat oleosum. Id mel anacardinum est. Alij conquassant anacardos: sepeliunt melle, dum hoc uim anacardij satis conceperit. Fermẽ tum aceto tinctum, anacardino melle, uel causticis rebus concorporatur. Puluisculus é sinapi, piperis, euphorbij, ana drach. I. infricatur, uel inspersus anacardino melli. Ita cerato è thapsia, & alijs utendum est. Breui mora rubor fit, deinde bullæ excitentur, ulcus etiam, si diutius institerint: uesicæ configuntur, humor exprimitur: relinquitur ulcus, dum uitium reddiderit, hac arte coxarij, podagrici, hemicranici sæpe releuantur: repurgantur uiscera, sexcentaq; uitia percurantur. Cathæretica sunt, æs ustum non lotum, ærugo, squamma æris, & rubra magis: testa & terra furnaria, testarum, concharũ, & ranarum cinis, alia quoq; in epuloticis descripta: hæc ferè in superficiẽ agunt, excrescentem carnẽ complanant, ac leniter radunt. Septica altius subeunt, tenellam carnẽ tabefaciunt calore multo, nec ita crasso corpore. Arsenicum: Sandaracha, dryopteris, chrysocolla, piryocampe, aconitum, sanguis equi admissarij. Escharotica ut nihilo plus caleãt, rodunt tamen acrius, crassiore materia, quæ duris & callosis corporibus conueniunt, ut septa mollioribus. In escharoticis calx uiua, uini fæx cremata, & aceti, quæ secundum mensem non superet. Nam quæ uetustior, exanimari solet: ignis denique & cauteria: utriusque generis usus est in callosis fistulis, putrilaginosis, humore fluentibus, ac solutis ulceribus. Escharoticis peculiariter utimur in cancris, carbunculis, hæmorrhagijs: hic frugalis uita, frigida liberaliter pota, uini abstinentia, alimenta refrigerantia, magis etiam si subest febricula, imperanda sunt. Septicũ, quod exest sine morsu: Sandarachæ, auripigmẽti, ana drach. duæ: calcis uiuæ, mannæ, thuris, aristolochiæ, ana drach. sex: pumicis, resinæ, ana drach. quatuor: iridis drach. duæ: teruntur omnia. Arsenici lib. una: calcis uiuæ drach. duæ: diebus triginta in aqua mersa tundere oportet, idqúe in sole, & bis quotidie aquam commutare. Auripigmenti, sandarachæ, calcis uiuę, pumicis, ana drac. quatuor: eodem modo mersa, tusa, & siccata usurpantur. Squammæ æris drach. quatuor: sandarachæ drach. duæ: ellebori nigri, aluminis scissilis: uel auripig. ana drach. una. Squammæ sandarachæ, auripig. ellebori nigri, seminis urticæ torrefacti ana cum rosaceo tritis utere. Sandarachæ, aluminis scissilis, ana drach. quatuor: auripig. squammæ ana drach. una: in serpente ulcere, & humore fluido, utẽris arido. In cancro & struma cum rosaceo subiges: bis in die cõmutatur. Atque hæc ferè materia septicorum est, quam exuras, eluas, cerato & alijs temperare possis. Elleboro magna uis inest contra callos, fistulæ iniectus, ad tertium diẽ callum adimit. Callus, dura quædam est, & cõpacta caro, unde pars stupet, albicat, nec expirat, ἐκτυλωτικὰ sunt, quæ callos detrahunt. Oppugnantur calli, primum quidem malacticis: deinde causticis: postremò igne & ferro: unguibus eraduntur, lacerantur scalpris, excinduntur cultris ad uiuum, & si quid reliquum fit, caustico remedio absumitur, uel candente ferro inuritur: sed fluxio reprimenda, prius quàm execetur callus. Exciso callo tepida fouendum, tum abluendum aqua, ubi alumen diffluxerit. Repurgandum melle & ærugine, si qua sordes extiterit. Ectilotica sunt: scilla cocta, & cum calce trita, nitrum, sal, torrefacta: fæx cremata ueteris acrísque uini uel aceti: cortex salicis ustus, & aceto pistus. Vsta calx cũ pueri impubis urina: ærugo melli, sali, thuri æqualiter mista. Laser aut calx cerato irino uel ligustrino excepta: Testa, terráque furnaria, pumex crematus ex aceto, trita, nasturtij farina aqua subacta: bdellium pingue cũ melle: ammoniacum aceto fusum cum pari ærugine. Radix lilij usta in cinerem: ærugo cocta, læuigata: amygdala è melle trita. Squammæ unc. I. æruginis drach. duę

Marginal notes: Mel anacardinum. — Cathęretica. — Septica. — Escharotica. — Vsus septicorum & escharoticorum. — Ratio uitæ in usu escharoticorum. — Septica. — Elleborus. — Callus quid. — ἐκτυλωτικὰ — Curatio calli. — Materia.

duę cerati lentiſcini, uel myrtini, unciæ octo, plus minúsue: harpax cum modica ærugine. In hoc genere laudatur oleum lentiſcinum, quia præterquàm quod mollit & digerit, etiam aſtringit, repellítque quibus omnibus difficilia ulcera cum oris induratis egent. Terebinthinum ſimiliter & maſtichinum quæque ſimilia ſunt. ἐκτυλωτικὰ & σηπτικὰ ijſdem rebus quibus amyctica excipi poſſunt, uiſco & alijs. Satis profeciſſe putes, cùm ſuis marginibus uitioſum corpus à ſano exceſſerit. Quod ſi ſeptis nihil effeceris, ad eſcharotica, ignem, & cauteria ueniendum, atque omninò uis pro magnitudine & contumacia ulceris adhibenda eſt. Eſcharotica ex ſeptorum materia conficies, ſed ut firmor trahatur cruſta, è metallicis acribus miſcendum erit, quod ſit craſſa & aſtringente potentia. Qualis eſt cadmia, chalcitis, chalcanthum, quæ per ſe cruda, trita, & ſaliua hominis, uel aceto capta, cruſtam contrahunt. Eadem uſta leniora quidem, uerùm eſcharotica. Septa miſcentur, cùm altius imprimenda cruſta. Celerius operatur ignis, & melius ſi ęgri perferunt. Atque is non uno modo adhibetur. Conceptus aqua feruida, ligneo tubulo, canali, penna ſcriptoria inducitur, extrema parte in ęquabilē circulum circumſcripta, quę clauos, uerrucas, & ſimilia quæ urere oportet, includat: altero extremo dehiſcente, aqua feruens, plumbum fuſum, nitrum, & ſimilia illiquantur: dum uim ſuam unà collabens ignis ſatis impreſſerit. Alioqui lana mollis, ſpecilli nucleo alligata, feruente oleo uel butyro intingitur, atque ita imprimitur. Fortius eſt, ſi uel è uitriolo, uel antimonio, & uocato ſublimato, aliisq́ id genus, oleum fuerit extillatum. Quidam nucali teſta, uoluta cochleę & oui urunt poſteaquàm igne incanduerint. Alij radice Ariſtolochiæ, gentianæ, ſtruthij, ramento myrti, buxi, & ſimilium, cauteria effingunt. Oportet igne contineri, dum extrema parte carbunculent. Vſtione arabica ueteres, ut pòſt etiam recētiores, uſi ſunt. Auro & argento lenius: ære & ferro acrius inurunt. Cęſim punctim cauteria imprimuntur: adiguntur longius & latius, & in circulum circumferuntur: uno loco uel pluribus: ſemel ac ſępius: ut natura rerum, partium & corporum ſuſtinet, & uitia requirunt. Ex quo uariæ cauteriorum formæ affinguntur. Locum igni circumſcribere oportet, nucali teſta uel re ſimili, quæ ſuis marginibus conſtans, pateat in medio: Cerato roſaceo: lana uino tincta muniendæ ſunt uicinæ partes, ne iuſto latius euadat ignis uiolentia. Alioqui ſplenijs imbutis, oui candido, muccagine pſyllij: ceruſa è rhodoſtagmate lota, refrigerante ſucco & ijs omninò quæ ἀφλεγμαίνοντα Græci uocant. Cruſta non ſtatim detrahenda: ſed nutare prius oportet, ac ueluti maturitate ſua excidere. Alioqui uis afferri ſolet: profundum ulcus relinquitur: dolor, fluxio, phlegmonæ irritantur. Tempeſtiua deduci poteſt butyro & rhodoſtagmate loto, farina tritici in porri uel rutæ ſucco. Lenticula cocta & cum melle miſta, folijs oleaſtri cum melle litis, ſulphure trito ex oleo, contuſis nucum interaneis, porri folijs ſaliua tinctis, & in mollioribus lacte cum melle cocto: albo ſtercore canino, cinere uſtarum hirundinum, & minoris centaurij: humano ſtercore ſiccato, crematis cochlearum terreſtrium carnibus. Chalcite trita & ſubtriplo melle uel chalciteos unc. I. ireos ſemuncia per ſe tritis aut cum melle. Nutrito lithargyro cum uſtulato butyro, radice anonidis: columbino ſtercore è melle quod & carbunculos ſcarificat. Inſumma, abſtergente & incidente materia, quæ paregorico & molliente remedio temperari poteſt. Recentiores chirurg. in ſeptis numerant, ſtuppas canabinas, hermodactylos, bryoniæ radices, alumen, unguentū apoſtolorum. Et in carne dura & multa uitreoli genera & cuperoſam quibus pro chalcantho & chalcite uti ſolent, æruginem. Vnguentū uiride Aegyptiacon: Trochiſcos è uiuæ calcis unc. quatuor tritis & cū melle iunctis: ſit aūt mellis plꝰ minús ue, ut ſunt corpora. Trochiſci capſula figlina ordine collocant, ſiccant in clibano: puluis inde utilis eſt. Succi radicis aſphodæli unc. 6. calcis uiuæ unc. 2. auripig. unc. I. arida ſucco merſa ſub canicula inſolētur, dū ſqualeant.

Olea ectilotica.

Eſcharotica.

Vſtio ab igne

Quę cruſtam detrahunt.

Recentiorum ſeptica.

Trochiſci è calce.

Calcem uiuam modò melle, modò sapone incorporant. Cantharidum uentres fermento cogunt uel sepo: sed à cantharidibus urinæ metuitur: Nam & hæ illitæ capiti id genus uitij inferre possunt, cui malo gargarismus & insessio è lacte succurrit. Eadem quoque parata è paregoricis. Septa adipe uel sebo excipiunt. In adipibus septicus est è ranis uiridibus, quas in arboribus uenantur. Quæ sequitur ex quinto de compo. pharma. κατὰ γένη transtulerunt: Malicorij drach. 10. Aristoloch. rotundæ, gallæ, drach. 8. aluminis scissilis, alôes ana drach. quatuor, myrrhę, chalcanthi (uitreolum uertunt) drach. 2. thuris drach. 4. Exedunt sine morsu: Sandarachæ. 1. arsenici rubri, auripigmen. ana drach. 2. calcis uiuæ, drach. 4. mannæ thuris tantundẽ: tritis utitor: Sic enim Galenus. Recentiores hoc modo: Calcis uiuę lib. 1. auripigmenti rubri & citrini, alcali, acaciæ, ana lib. dimi. trita uniantur cum capitello. Est autem alkali, sed niger quem è quercu, corylo, arundinis trunco, carbunculatis & aqua dulci uel marina coctis ueteres fingebant, nunc è brassica marina, betis, & nitrosis rebus cõparari potest. Alioqui tor refactum salem cùm hydrargyro, tãdiu pistillo uolutabis, dum sal nigrescat. Alij aliter alkali interpretantur. Capitellum ita fit: Calcis uiuæ, salis ammoniaci, ana lib. 1. trita subigãtur lixiuio è fabaceis scapis. Deponuntur olla quæ à fundo hiet angusta rima: aliud figlinum subijcitur, in quod paulatim lixiuium diffluit: sed uas utrinq; statim initio defodi terra opus est, ubi septem dies persistet. Cathæreticon, septicon, & lene escharoticon capitellum est. Alij tres partes cineris fabaceorum, unam uiuæ calcis, subinde perfundunt aqua, identidem conuoluunt, et per quasillum rarũ transcolant. Rami ficulnei cremantur, cinis aqua maceratur, qui ubi in aquam uim suam demisit, exprimitur & abijcitur, nouus aliquoties re uocatur. Eodem modò è ramis tithymalli & causticis cineribus lixiuium parari potest. In quo spongia subinde mersa apponitur. Alia capite de epuloticis: In humido ac sordido ulcere, pingui abstinendum: arida insperguntur. In calloso, & squallente malo arida pingui excepta adhibentur. Septica faciunt Arabes quæ à Græcis descripta sunt, & alterum genus relinquunt: quod humido calore cum fœtore partes corrumpit. Quæ ex hydrargyro fiunt, pręcipitatum, sublimatum cinabrium, brassicæ succo, solani, limonum, & similium attemperant. Licet etiam, quod ueteres factitarunt, non tribus, sed triginta & quadraginta diebus terere in sole sub canicula, bis mutata aqua. Et ut sunt corpora & uitia, ita magis minùs ue acria comparari possunt: nec lotura solùm sed ustrina & mistura diluuntur. Minium è micis metallicis, è sterili gleba plumbi, è cerusa usta, quod alij syricon alij sandicen uocant, ad epulotica potius referendum. Quod uerò è sulphure & hydrargyro factitium est, in causticis censeri debet. Vsurpant præter hæc, aquas fortes, & ut dicunt Alchymistarum. Salis ammoniaci, auripig. rubri & citrini, cuperosæ, æruginis ana trita in alembicum uitreum bene stipatũ luto, & undequaque clausum deponantur, & ita extillentur lento igni, quod primũ fluit, uel abijcitur, uel in alembicum repetitur. Ignis augetur duplo: quod secundò stillat, fideliter reponitur. Alij ex aluminis rotundi, uitreoli Romani ana lib. 1. salis nitri aut si desit crematę fęcis aceti sesquilibra aquam eliciunt, hæc callosis naturis idonea sunt, suspecta in naso, labris, palpebris, digitis aut pudendis, mollibus atq; exiguis partibus, ubi uena, neruus, arteria insignis est: ac primùm quidem minimum sit, quod imponitur: deinde ut res exigit, augeatur. Aliquando cerato rosaceo, unguento albo, dialthæas, & similibus mista retunduntur: muniunt uicina: doloribus medentur ut prius.

Trochisci de arsenic.

Alcali.

Capitellum.

Lixiuium ficulneum.

Minium.

Aquæ fortes.

De

De dolore. Cap. XII.

ACCIDVNT multa uomicis & uulneribus, quorũ remedia aliquot conspersa locis ut proximo capite cõtra callos: alio contra uermes, cancrosa, putredines: & quæ rheumata intercipiãt: præcidantq; phlegmonum causas, ac feruorem partium à pharmacis extinguant: alia quoq; obiter annotata sunt. Iam de dolore & hæmorrhagia instituenda oratio, quæ ut plurimũ curandi cõsilia interturbant. Itaq; dolor omninò fit subita alteratione & solutione cõtinui, cui quàm celerrimè occurrendum, nunquã enim cõmittendum ut diutius crucietur æger, sic enim rheumata cõmouentur oriuntur phlegmone, labefactantur uires, conuulsiones rapiũt ægros, ac sæpe mortes. Et quod institutũ maximè pertinet, ulcera inde madescere contingit: quæ sicca esse, seruata naturali ratione, & uacua excrementis necesse est. Ἀνώδυνα uocãt & παρηγορικὰ quæ dolorẽ leniunt, tenui substantia primo gradu calida, uel ita temperata ut familiaritate elementorum, naturæ partium consentiant. Adde si uis, quæ qualitate contraria causam oppugnant, quale est oleum laurinum in refrigeratis, uiolaceum in calefactis, siccatis hydrelæum: humiditas non tam qualitate quàm copia dolorem facit. Ideoq; phlebotomia, catharticon clyster, & similia quæ sublata copia dolorem tollunt, in hoc genere collocare licet. A calore & frigore dolor acerrimus: à siccitate mediocris: ab humiditate propè nullus, uel stupidus excitari solet. Tertium quoq; genus adijciũt, sed impropriè eorum quæ stupefacto sensu dolori remedio sunt, quia quod doleat sentire necesse est, & extincto sensu dolor necessariò conquiescit, ναρκωτικὰ & ὑπνωτικὰ talia appellant. Anodyna sunt oleum dulce ætate medium, oleum Chamæmali, oleum è lini & altheæ semine, & è dulcibus amygdalinum, oleum lumbricorum, uulpinum, melinum, è meli, è pullis cygni, extortum tritico candenti ferro, è sarmentis uitium, ex ouis pressum, Sambacinũ. Sambucinum, è floribus & alia, de quibus postea. In quibus distinguenda, quæ non solum leniant dolorem, sed etiam causæ repugnant: quale est rosaceum, ubi à calore dolor est: aut à dolore cõmotus calor. Chamæmalinum ubi leniendum simul atq; discutiendum aliquid est. In anodynis sunt butyrũ, œsypus, lana benè succida, suillus adeps, uitulinus, è cercopitheco & simia, gallinaceus, anserinus, humanus, ex anguilla & cuniculis, uulpinus, melinus, asininus, lac muliebre & uaccinum. Altheæ, maluæ, seminis lini & cydoniorum: lilij, uiolariæ, pedum arietis, capitum & interaneorum, hœdi similiter decoctũ, & hæc lacte coqui melius est, aut cocta lacte butyro cõdiri uel conteri rosaceo. Crocum, thus, mannã, galbanũ & similia pharmacis cõmiscent, ut quæ aliquid habeant quod paregoricon sit. Calorem temperant, & anodyna sunt, aqua tepida, oleũ rosaceum, uiolaceum, nymphæon, papauerinũ cucurbitinum, & quod è candido alterci semine, priuatim usurpatũ feruidis doloribus podagricorum: lactucinum, portulacinum, psyllinum, cucumerinũ. Et ex horum oleorũ materia succus ac mucago colligitur, uel eadẽ in lacte coquitur, ex conuenienti oleo subigitur: Linteola in decocto mergũtur, succo & muccagine imbuuntur, & ita iuuant. Ac subinde inculcare linteola & auxilium repetere necesse est. Cerata & enchrista è cera alba lota, oleo conueniente, muccaginibus, cerusa lota, populeo unguento & similibus confingi possunt. Dolores è frigore iuuant, quæcunque ferè in anodynis numerata sunt: oleum chamæmalinum, anethinum, è leucoio, meliloto, hyperico, irinum, atque his magis è baccis lauri & iuniperi uino maceratis extunditur mola, coxarijs & frigidis articulorum uitijs. In lue uenerea frigidos dolores iuuat galbanarium. Sulphurinũ, styracinum, in quo thus, manna & similia diffusa sunt, & quod è nuce myrepsica, in cude & candenti ferro pressa extringitur. Sed eadem conquassata, ut & cinamomũ oleo incoqui possunt: ita è calendula, maiorana, roremarino & similibus parare licet. Irinum ex acori radicibus, centaurio, gentiana, aristolochia, bryonia,

Causa doloris.

Ἀνώδυνα & παρηγορικὰ

2. genus.

3. genus.

Olea.

Adipes.

Materia decoctorum.

Olea anodyna quæ refrigerant.

Contra dolores frigidos.

hyssopo,thymo,pulegio,ubi crassus humor impactus cruciat. Sinapinum,cnidelæon,& alia id genus efficacissima sunt. Vino ferè & pari oleo materia coquitur,quæ prælo uel mola oleum non reddit. Cum iam uinum exhalauit, ea exprimitur,oleum reliquum usui est. Terebinthinum oleum, è terebinthinæ lib.1. laterum antiquorum,uel ut Albucasis recentium,quia plus olei combibant unc. una mastiches,& styracis ana unc.1.lateres igniti extinguűtur oleo : extincti tritic*q* cæteris cõmiscentur in alembico uitreo:tres liquores effluunt, quorũ tertius est optimus. Flores rorismarini amphora uitrea duplici linteo obstipata,deinde etiã cera includuntur: elicitur oleũ calida arena,Chymicorum more. Oleum philosophorum Mesuæ,petrelæon & quod ex euphorbio. Contra flatus & dolores frigidos uentris atq*ue* uteri, quod sequitur,plurimũ facit: Olei anethini lib. 1.sem.agni casti,seminis rutæ ana unc.3.cinnamomi unc.6.conquassata hæc 40. diebus insolentur mersa oleo: uel lento igne incoquantur: fotus è Chemæmalino & meraco uino calidus,dolores omnium partium corporis compescit. E caryophillis oleum,& calamo aromatico efficacissimũ est. Radix cucumeris agrestis in taleolas cæditur,cum absynthij cacumine hydrelæo coquitur,hinc fotus & cataplasma hemicranijs singulare. Erinaceus terrestris oleo & uino excoquitur,dum solum oleum reliquum fit:contra dolores articulorum. E sex uitellis assis,myrrhæ drachmæ dimid.ellebori nigri granis 4. oleũ exprimunt singulare ulceribus puerorũ,callosis ac dolentibus ulcerum labris, putrilaginosis ac uermiculantibus uitijs & scabiei. Styracis pinguis unc. 2. uel eo plus in sesquilibra olei colliquãtur in duritie dolente,addita octaua parte ellebori albi,scabiei cõuenit. Agrippa & Marciato quidã utuntur in frigidis doloribus. Vulgatum est, anodynon : mica panis sõluta lacte uel incocta ex tribus uitellis oui & sesquuncia rosacei subigitur,cataplasma fit. Sit panis lib.1.oua momento croci intingantur. In desperatis narcotica usurpantur:unguento rosato,& dialthæas aliquid populei unguenti &opij cõmiscetur. Cerati rosacei unc.3.opij drach.1.castorei scrup.2.unguẽti rosacei unc.1.terebint.unc.dimid. colliquatis adde opij scrup. 1.croci grana 4. Aliquid etiam Philonij scriptis unguentis & ceratis miscere licet. Oleum in quo uiua torpedo coxerit,narcoticum est. Dialtheæ unc.2. galbani semunc.opij scrup.2.croci grana 6. Grauissimis quibusq*ue* doloribus singulari ope succurrit,ex aduersa parte detractus sanguis,quẽ statim initio minuere melius est. Sic enim præciduntur malorum causæ, & quæ nocent uulneribus omnia ferè sanguinis uitio commouentur,dolor,phlegmone,gangræna, syderatio. Multo magis,si affecta parte uenæ sunt insignes, quæ oppressæ copia dolorem cient:posteà uerò cum non expirent,gangrænam pariunt & σφάκελον,id est,syderationem:hoc uitiũ corruptela est,primum quidem ossium,deinde partium reliquarum:cui periculo phlebotomo occurrendũ atq*ue* etiam cultello scarificandus locus est,ut leuatus onere & uitio,ad spiritũ liberè attollatur. Cucurbitula quoq*ue* ad hanc rem sæpe contulit,de qua seorsum à nobis libellus æditus est.

Oleum terebinthinum.

E floribus rorismarini.

Phlebotomia.

Scarificatio.

Cucurbitula.

De hæmorrhagia. Cap. XIII.

NON solum è recenti,sed & inueterato ulcere sanguis effluit apertis, ruptis,exesis uasis. Et ex arteria hæmorrhagia periculosior: deinde maioribus uenis,quæq*ue* plus sanguinis effundunt,quas inde αἱμόῤῥυς uocauit Hippocrates. Apertis astringentia: ruptis,glutinantia : exesis,sarcotica & boni succi alimenta,remedio sunt. Aperta simul & rupta iuuant plantago,balaustia,hypocisthis,thus,omphacium,galla deflagrans, & uino uel aceto tincta,acacia,malicorium,symphyti radix, porrũ contusum, polygonon peruinca,terra sigillata & figlina,bolus armena,rhabarbari magma,rubigo ferri, lapis hæmatites, passæ uuæ nucleus,gallæ flos, lanugo quæ cotoneo & mascula

Apertis.

salice

salice insidet, quæq; in ea paniculæ dependent, fraga herba, cynosbatus, aqua frigida, uinum astringens, acetum, oxycratum & alia quæ in epuloticis, glutinantibus & repellentibus antea descripta sunt. Peculiariter ruptis conueniunt, thus, manna, aloë, mastiche, tragacantha, amylum, gummi, glutinum, larigna, terebinthina, pix sicca, colophonia, gypsum, farina pistrinalis, cochlea cum domo trita: horũ alia in puluerem comminuta insperguntur: meliora ferè emplastica, ideoq; in oui candido, resina liquida, cõueniente succo imponi debent. Linamenta, pili leporis, lanugo illa salicis & cotonei succis liquidis inculcantur, atq; inde penicillus aut uermiculus pharmaco madẽs hianti uasorum ori inseritur: floccus ex eadem materia & pharmaco saturatus superdatur, ligaturq; commodè, iniectis uasi modò tribus, modò quatuor fasciarũ orbibus, ad eam partem unde profluit sanguis ex quo fascia radicem uersus paulatim adduci debet, ut sursum uersus magis magisq; stringas atq; illabentem sanguinem reprimas. Tertio die resoluenda lintea sunt, neq; commutanda linamenta, flocci, uermiculi, siquidem firmiter inhærent, sed tantum irriganda pharmaco, ac ut prius colligãda. Quòd si uacillant digitus uasi imprimendus, reuellenda turunda & reliqua tum noua ut prius omnia repetenda, eademq; ex præscripto uincienda sunt, idq; tandiu reuocandum, dum renata carne ac benè stipato uase, extra periculũ omnia uideantur. Aliquando uerò ubi in superficiem uasa exponuntur, digitus impressus hæmorrhagiam sistit, coacto grumo. Quæ si in profundo latent, nec facilè digito continguntur, hamo prehendere, leniter intorquere & laqueo intercipere oportet. Nonnunquam uolsella capta utrinque funiculo illaqueantur, & media præciduntur, ut extrema in se reuulsa coëant. Id uerò in maioribus uasis non caret periculo. Desperatis alijs auxilijs, ad ignem & cauteria ueniendũ, multò magis si quid putre, uermiculosum, serpens, rodens: si eiusmodi locus est, qui facilè computrescat, qualis est sedes, os, & genitalia, quiq; uim ignis sine periculo sustineat. Escharotica hoc loco uehementius contrahere oportet, ut firmam nec deciduam crustã efficiant. Alioqui maior uis sanguinis erũpet, ante tempus resoluta crusta. In remedijs laudantur phlebotomia, cucurbitula, sanguisugæ, uincula aduersa parte & κατ' ἰθυωρίαν reuellendo adhibita, & constringens epidesis. Cucurbitulæ ratio ex libello nostro repetenda. De phlebotomia & sanguisugis alio quod paramus opere disseremus. Purgatio sæpe necessaria, sed tardius opitulatur, his ferè remedijs materiæ cursus retrahitur: quanquam non temerè renitendum sanguini: quia ex omni uulnere, nisi sit in uentre, crebrò sanguinem fluere utile est: Author Hippocrates. Tempestiuè ergo supprimes, iusta ratione leuato corpore: ut inde siccius effectum ulcus celerius possit coalescere. Ac fortasse tutius fuerit ulcus emplasticis obstipare: frigidis & astringentibus medicamentis uias intercipere, quà sanguis decurrit. Frigidum enim & astringens ulceribus mordax. Et in ijs frigido utendũ, unde fluit sanguis uel fluxurus est, nõ ad ipsa, sed circa ipsa, inquit Hippocrates. Aliæ quoq; partes, ut thorax & quæ neruaceæ sunt, frigido læduntur magis. Ideoq; iam auersa materia, neq; etiam locis omnibus, frigida adhibere conuenit. Columbæ sanguis peculiariter reprimit hęmorrhagias è membranis cerebri. Memorabile remediũ est quod sequitur: Spõgia noua, alioqui uetus, sed marina uel lixiuio querno repurgata, acerrimo aceto inebriatur, tum inquinatur liquefacta pice, deinde trito bitumine, galla uel re simili conspergitur, atque ita crematur testa figulari clausa, dum cinerescat. Alij aceti loco taurino sanguine imbuunt, ex odoro uino propinant, singulari ope dysentericis, menstruis, & alijs hæmorrhagijs. Emplastra sunt, gypsum crudum, gyris, si oui candido excipias: Thuris partes duæ, aloës pars una uel eo plus in duriore natura: Loco thuris usurpatur manna, ut quæ melius astringat, sed thus ἐμπλαστικώτερον pharmacum reddit: concorporantur liquore oui: uermiculus è mollissimis pilis leporis medicamento intingitur, & si fuerit opus, dehiscenti

Ruptis.

Vtendi ratio.

Ferrum.

Ignis.

Escharotic.

Phlebot.

Sanguisugæ.

Purgatio.

Vsus refrigerãtium.

Spongiæ.

uasi immittitur. Ex ijsdem pilis conficitur floccus qui eodem pharmaco imbuitur: atque imponitur cauo, ut incumbat uermiculo. Eunucho è manu summa profluens sanguis eo pharmaco non restitit, qui deinde linamentis ex dilutissimo oxycrato pressis omninò cõquieuit. Loco pilorum leporis, lynoxilo quod uocatur cotton, & memorata lanugine benè depexa atque carminata uti licebit. In erosione ubi uniuerso corpori consulueris, nec aliter mederi datum est: ueniendum ad pastillos Andronis, Pasionis, Polydæ, ex lib. 5. de compo. pharm. κατὰ γένη. In uehementi hæmorrhagia primùm quidem ualidè astringẽtibus materiæ impetus retundi debet, quibus paulatim pastilli commiscentur, postremò solis pastillis utendum erit. ἴσχαιμα ueterum: Chalcitidis drach. 16. alij 8. mannæ drach. 12. alij 16. terebinthinæ frictæ & aceto extinctæ drach. 12. Chalcitidis drac. 6. mannæ drach. 2. terebinth. colophoniæ ana drach. 4. Mirabile: Chalcitis, resinæ ana drach. 8. mannæ drach. 16. infriata ęnea pyxidicula reponuntur, usus tempore par pondus gypsi commiscetur. Adduntur his ad crustas, Chalcanthum, misy, auripigmentum, sandaracha, calx uiua. Debilior crusta est à calce uiua, & auripigmento, nisi astringenti materiæ coniungantur, ferrum candens, æs, aurũ & argentum cauteria sunt: sed ab auro & argento mollior eschara relinquitur. Celerius auxilium à ferreo cauterio percipitur. E subere uel spongia orbiculus tenuis feruida pice immergitur, & ita calens impingitur. Alij malicorio, galla, radicibus astrictorijs prius ignitis, crustas efficiunt. Recentiorũ escharotica sunt: Vitrioli Romani semuncia, balaustiorum unc. 3. aluminis unc. 1. fiat puluis. Colophoniæ unc. 3. boli armenæ sesquuncia: mastiches, olibani, sanguinis draconis ana semuncia: radicis symphiti, rosarum ana drach. 1. utuntur puluere rubro, sanguine draconis & alijs, de quibus antea: ac plura escharotica ex proximo capite repetenda. Adhibitis remedijs membrum ita collocari debet, ut altior sit locus unde hæmorrhagia, reliqua uena, quæ radici propior est: ut ueluti decliui uase quasi deorsum sanguis refluat. Sit membrum in quiete & ea figura situm, quæ dolorem non afferat: ac mitella confirmare manus, & puluino crura melius est: æger quoque aduersa parte decumbat: Instituatur uita unde sanguis acquiescat, aquæ potus & similia. Interdicatur ijs unde efferuescat, qualia uina quædã sunt fortia, & calida alimenta.

Historia. — *In erosionem.* — *Vsus pastillorum.* — *ἴσχαιμα.* — *Escharotice.*

De utili materia in uitijs ossium. Cap. XIIII.

VITIIS quæ ossa fecerint, eodem ferè momẽto succurrere oportet: alioqui phlegmone succenditur, quæ saniem facit, agit cuniculos, ulcera dispergit alta, exesa, & curanda motis, ἐμμότους inde uocat Hippocrates. Ex quo denigrantur ossa, cariem inducunt & syderationẽ contrahunt. Laborant fracta, collisa, fissa, forata ossa & mota articulis. Accessio mali est, si cum uulnere lęsa sunt, multò magis in articulis, ubi nerui tendines, nuda carne & ossea loca sunt, in qua laxa & commota excrementa corporis coire solent. Adde quòd ibi chartilago quædam est, in qua cicatrix firmari nequit: hic ergo asperior casus, dolor, uigilia, conuulsio, deliria sæpenumero commouentur. Atque ut maior articulus est, ita grauius periculum creare solet. Verùm nõ alia parte ditior suppellex ueteris disciplinę, nusquam hæc curiosa magis, quàm in ossium medelis. Infinita propè reperit & literis tradidit, quædã etiam authoritate principum, ære publico in ciuitatibus extruxit, quæ ad hanc curam ossium pertinerent: ferramenta uaria, cauteria, excisorios cultros, scalpra rasoria, limas, specilla, aliquot terebrarum genera, modiolos, forfices, μηνιγγοφύλακας, uolsellas, scalas, scamna, repagula, uectes, canales, glossocomia, sphæria, stathmia, trochiscos, pennas, inceratos, canaliculos, fistulas, setas, fila bysso & auro texta, alia quoque plurima, quæ ad purganda, tendenda, reformanda, constituenda

Celeriter medicandum ossibus. — *Vitia in articulis.* — *Multiplex materia mechanica.*

denique

denique ossa facerent. Et in una deligandi arte quàm plurima usu diuersa suis etiam nominibus ueteres distinxerunt: linteola, fascias, hypodesmidas, splenia, apodesmos, regulas, ferulas, spathulas, habenas, laqueos, mitellas, puluinos modò scorteos modò molliusculos, nodos, acus, acias, & alia sexcenta: quorũ multa quidem retenta, alia antiquata, quædam deserta, quia uidelicet multis in rebus facilior, nec tam operosa cura inuenta est.

In deligando quàm multa.

Corruptum os ad uiuam scobẽ elimandum, exterebrandum, inurendum, excidendum, etiam ut asperum, malum est. Atque hic medicamentis opus est, quæ uehementer siccent: quorum materia capite de purgantibus pharmacis & epuloticis instituta est.

Cõpendiaria curationis materia.

Nec ante uias claudere oportet, quę ad læsa ossa pertinent, quàm hæc omni carie, nigredine, sorde, corruptela sedulò purgata sint. Quin & præclusum iter uel angustum, ferro ampliare necesse est, spongiáque aut penicillo implendum cauum, ut ne coëat, sed dehiscat uulnus, dum uel integendum carne, uel ferruminandum callo benè purum os & iam incolume, uideatur.

Aperta sit uia ad os.

In altis cuniculis, spongia, linamenta, penicilli summa parte deuincta sint filo, quod foras propendeat, ut illa facilè reducantur. Videndum quoq; priusquàm impleas ne qua squamma uel fragmentum excesserit quæ si licet ossi suo coaptanda sunt, aut acumine carnem subintrant, molliter præcidere oportet, uerùm incolumi radice: alioqui elimanda scalpro.

Squammæ.

Quòd si nihil molestiæ afferunt, uerùm non possunt ossi suo compingi: in horum altero consilium est: nam uel medicamentis detrahes uel permittes dum ueluti maturitate quadam & sponte sua excidant. Ita enim os celeriter carnem inducet, uel callum contrahet: ex quo medicamentis, quæ mediocriter siccent uel astringant, cicatrice operies. Quæ uerò squammæ, ante maturitatem rapiuntur ferro, aut ui reuelluntur, fistulas ægrè sanabiles relinquunt. Omninò ergo declinanda uis est.

Quæ squammas detrahũt.

Squammas detrahunt medicamenta, tum superius capite de glutinantibus memorata, tum erucæ radix, cucumeris agrestis, utriusque bryoniæ: Aristolochia peculiariter elicit testulas caluariæ. In abscessu paruo ossium deligatio κατταγματική idonea est, sed paulò laxior, & sine ferulis.

Abscessus.

In magno non est deligandum κατταγματικῶς. Satisfaciunt splenia, insuccata uino nigro, subaustero, quæ deinceps atque continenter, hinc inde adhibenda sunt, non ut hoc illi insideat. Longiores sunto, quàm quæ solum ambitum membri comprehendant: nam si quadrãtalis circulus est partis, paulò longiores splenes trientalibus esse oportet. Obliquè inseruntur membro, & aduersa parte decussant.

Splenes magnorum abscessuum.

Sanãtur ulcera alijs similiter: nisi quòd ossa magis siccantia desyderant, & quæ continenter ossibus generatur caro, ut est paulò siccior, ita magis siccantibus pharmacis gaudet: ut uerò ducenda carne ab ossibus recedis, ita uis siccantium temperanda est, donec iam cicatrix trahenda sit.

Incarnãtia ossium abscessus & uulnera uicina.

Ac carne ossa tegere sæpe numero opus est, ubi callum cogere non licet, nimium dissidentibus fracturæ labris, & ubi in circulum os excisum est: uerùm è callo multò stabilius uinculũ est. In fractis ossibus, & luxatis multarum rerum cura est: ac circa initia omninò prohibenda fluxio, dolor, inflammatio. Os ergo quod uel abijt loco, uel fractum dissidet, omninò constituere oportet, deinde ita continere, ut ne excidat: In quo hæc sunt præcipuè τάσις, διάπλασις, ἐπίδεσις, ἀπόθεσις, uel ὑπόθεσις.

Τάσις.

Extenditur membrum, ut diductis & adductis marginibus soluti ossis oræ oris molliter consuescant, nihil exasperetur, nihil diffringatur, quod in fracturis denticulatis, scabris ac serratis sæpe contingit. Videndũ quoq;, ne in distentione neruus, uena, arteria, musculus, contra naturam extorqueatur. Extensum membrum, & loco redditum, manibus palpari, tractari atque legitimè conformari debet: διάπλασιν appellant.

Διάπλασις.

Quòd si tractatũ, tensum, non constituitur os, ad μοχλίαν, lorũ, habenas & machinas eiusmodi ueniendum erit. Sequitur ἐπίδεσις, quam καταγματικὴν appellant: in qua multorum prouidentia est, sed maximè, ut contineas, phlegmonem arceas, procures callum. Ac primùm an sit deligandum, statuere

Ἐπίδεσις. Καταγματική.

oportet: tum quæ deligandi forma, ac ferè κατὰ δύο ἀρχαίων uaria tamen ratione: ex quo decernendum, quibus, quàm multis, longis, latis, quàm denique firmis fascijs opus sit. Adhæc idonea forma linteis quærenda est. Cognoscendum præterea unde primum inijcias, quæ sit futura progressio, quàm multi, & quales circuli, quomodo dstinguendi orbes, quibus interuallis, ubi & quando laxior uel astrictior deligatio, qua parte desinat, quo loco, & qua arte nectantur nodi, aciæ figantur, conducantur habenæ, quando regulæ, ferulæ, puluinaria, mitellæ adhibenda sint: quandiu continere omnia, & quando soluere oporteat. Atque in sano membro probanda prius deligatio, quàm in ægro periculum facias. Postremò prouidendum, ut in ea figura collocetur pars, in qua diutissimè constare possit, & minimè doleat. Iustos hæc commentarios desyderant, uerùm hæc breuiter, nec tam docendi, quàm monendi causa dicta fuerint.

Quæ in fascijs repellunt.

In fascijs remedia adhibentur quæ repellant, & madorem scissilium linteorum contineant: sic enim prohibetur dolor atque inflammatio: fasciæ initio plures & astrictiores, si neque dolor neque phlegmone, uulnus uel aliquid tale prohibeat.

Vinum quale.

Ac ferè inebriantur uino crasso, nigro, modicè austero: uinum hoc superficiem cogit, uim suam ad repellendum altius imprimit, & ita præcidit inflammationum causas.

Vitanda.

Quod nimium stringit, dolorem excitat. Tenue, album, giluum, fuluum etiam si contrahat, repudiandum tamen est, ut reprimentium genus quod humectat, papauer, cicuta, mandragora, multo magis si in articulis & neruaceis partibus labor est. Nec enim qualitas sola, sed horum etiam corpus intrò penetrat & neruosa lædit. Atque inde calor qui regit corpus, interdum extinguitur. Vino igitur crasso, nigro, modicè austero fasciæ & splenes saturandi sunt. Minister adsit, qui subinde affuso uino ligamẽta compluat: alioqui cum periculo resiccantur, quod ne fiat noctu præcipuè prouidendũ erit: hyeme uini loco œnelæo uti satius est, quo etiã tempore succida lana splenibus præferri debet: fumoso uino & odoro abstinendũ, ne caput feriat.

Oenelæum.

Oui candidũ cum rosaceo.

Acetum.

Iustum quoq; in succandis linteis medicamentum ex oui candido, oleo rosaceo uel myrtino. Alij aceto & oxeleo contra phlegmonem fascias imbuunt. Detur id benè carnosa parte & sine ulcere.

Ceratum album.

Ceratum album in usu est, suspecta ministri diligentia, ne uidelicet lintea inarescant: quod uino quidem minus efficax, repellit tamen & phlegmonem inhibet. Verũ cerato uti post initia satius est, iam abeunte periculo inflammationis, & ubi fractura simplex nec in fragmenta uaria contritum os est. Cerato ergo pars ægra, fasciæ & splenes illinenda sunt, adhæc extremæ partes, sed manus præcipuè, ne quod deligatione extringitur, infirmũ scilicet frigidumq; corpus imbibat: Ceratũ καταγματικὸν è cera pingui & duplo oleo cõficitur, oleum sit recens rhodinon uel myrteum. Cera siccior paulò liberalius oleo emollitur.

Ceratũ piccatum.

Picato ueteres usi sunt si quid contusum esset, si quid coquendum atq; mitigandum. Liquidiori cerato albo pix addita picatum facit. Omnia uerò lenia sint & mollia ne asperitate lædant: uitetur pondus, quod callum prohibeat & partem opprimat.

Perfusiones.

Perfusiones fiunt ex aqua tepida, ita calore temperata, ut in qua manum iucundè contineas: In frigoribus hydrelæum melius est. Perfunditur pars tertio ac quinto die, quoties uidelicet lintea dissoluũtur, idq; liberaliter ut inde prurigo acquiescat, & materia eius dispergatur. In articulis tepida, tensa relaxat, lenit dolentia, & phlegmonæ aduersatur. Septimo die uel nono iam affunditur, non ut discutiat, sed ut euocet sanguinẽ unde cõcreto poro ossa cõserantur (πώρωσιν Græcè uocant, & inde πωρωτικὰ quæ callũ gignant.)

Πώρωσις.

Πωρωτικά.

Callus neq; caro est, neq; os, sed inter utrũq; ambigit. Itaq; deposito metu inflammationis circa hoc tempus omninò cogitandum, ut coëat porus, unde effracta solidantur: sic ergo moderãda perfusio, ut inde pars uiuido colore efflorescat, & leniter attollatur: nimium est, si subsidet, & pallorem ducit.

Alimenta.

Alimenta sunto quæ probũ sanguinẽ, multum, crassum, uiscidũmq; creent. Panis triticeus è farina primaria: triticum

legatur

legatur graue, densum, unde ptisana comparetur: chartilagineæ animalium partes, neruaceæ, cutaceæ & pingues, ligamenta, tendines, petioli, uentres, linguæ, rostra: capita hœdorum, ueruecũ & porcellorum, agnina caro & suilla, palmulæ, castaneæ, uinũ stringens & similia. Medicamenta sunto emplastica, quæ modicè calfaciant è gyri, simila, thure, manna, gummi, fabrili glutine, mastiche, tragacantha, liquore oui, pingui cera, oleo, lachrymis & succis, quibus emplasticum nec ita calens corpus est. Ac iam antea de catagmaticis & cephalicis sermo habitus est: sed hic quoque ea materia locupletanda est. Caninum cerebrũ in linteo adhibetur: superdatur lana inculcata oui candido: ubi squalescit remedium commutari debet: quatuordecim diebus solidat. Alijs purgatur hybisci radix, atque hinc medulla eraditur, quæ per se farinæ tritici mista liquori oui, effracta iungit. Radix hæc aquæ indita, & sub dio posita aquam cogit. Musco uiticis utuntur ueterinarij: alij quernum præferunt. In honore est ueteri exemplo, quam conseruam uocant. Muscus est densus, herbaceus, spongiosus, hærens aquatilibus petris. Putator quidam ex alta arbore deciderat omnibus ferè osibus confractis: præstò aderant amici, qui corpus eius uniuersum eo musco obligarunt: atque ita relatum domum in quiete tenuerunt, subinde conspersa aqua, ne muscus emarcesceret: Rarò nec nisi deficiente herba remedium mutatum est: Atque hac medela uix credibili celeritate conualuit. Aestate, benè carnoso duróque corpore, recenti malo, exemplum uetus liceat imitari. Farinæ triticeæ unc. sex. sanguinis draconis, mastiches, thuris, sarcocollæ ana unc. I. trita hæc cum farina, & oui candido subiguntur. Triticea farina, gummi, & manna incoquuntur aqua: fit cataplasma, quod reprimit, continet & pωron generat. Exiguis partibus effractis, pelliculæ affiguntur illitæ gummi & fabrili glutine. Canaliculi afformantur cauis, emplastro inducti, ut & contineant & solident. Fuligo thuris liquori oui & farinæ tritici coniungitur. Emplastra quæ pertinacius hærent, tepidæ fotu reuelluntur. Panalithes ad cõtusa, fracta etiam cum uulnere, uulnera neruorum, uertebrarũ, purgandas collectiones, incisum scrotum, bestiarum etiam uenenatarum morsus, & alia. Olei dulcis unc. 9. bituminis, ceræ resinæ piceæ, picis aridę ana lib. I. litharg. cerusę, æruginis ana drach. 10. thuris ammoniaci, myrrhæ, aloës, ana drach. 8. opij, succi pomorum mandragoræ ana drach. 6. aluminis scissilis, calcãthi, chalcitidis, croci ana drach. 4. aceti quod sufficit. Omnia à litharg. ad crocũ in puluerem trita, & affusa conducuntur mortario, ut sit luti crassitudo, oleum, cera, bitumen in fabales pillulas diuisum nihil uersando colliquantur: liquatis pix & resinæ admiscentur, colantur omnia, atq; recoquuntur. Aegyptium Andromachi, eadẽ potest, mollit ac maligna operit. Ceræ litharg. ana unc. 5. & semis ammoniaci unc. 7. & drach. 6. terebinth. unc. 4. succidæ lanæ ustæ unc. 2. & drach. 2. Aristolochiæ, thuris, squammarũ æris in stomomatis, id est perpurgati ferri ana unc. I. myrrhæ drach. 3. opopanacis drach. 2. olei ricinini, sicyonij uel antiqui lib. 3. litharg. oleo coquitur, dum concrescat. squamma inijcitur: ubi nõ inquinant, cera & ammoniac. exactissimè tusum imponuntur: liquatis terebinth. additur: sublatis igne thus, & lanarum cinis insperguntur: refrigerata manibus subiguntur. Nigrum Asclepiadæ mirabiliter unit laxata & confracta. Litharg. unc. 8. bituminis unc. 6. ceræ picis, ana unc. 3. resinæ piceæ sesquuncia, aluminis, propoleos ana unc. I. ammoniaci drach. 6. æruginis drach. 2. & semis. ol. quod sufficit. In oleo litharg. coquitur dũ non contaminet: cera & bitumen seorsum liquescunt, neq; commouentur: his pix adiungitur: traiecta colo omnia, lithargyro coctæ uniuntur: ammoniacum uehementer tusum immittitur atq; ita in solidum corpus omnia concoquuntur: hic præmollita cera, & propolis coniunguntur: ubi coierint probè & igne decesserint, alumen & ærugo in pollinem trita insperguntur: uersantur omnia & oxycrato mersa manibus subiguntur. Moschionis ad eadem. Litharg. unc. 3. picis aridæ, adipis uituli

Medicamenta | Caninum cerebrum. | Hybiscus. | Muscus. | Conserua. | Historia. | Panalithes. | Aegyptiũ Andromachi. | Nigrum Asclep. | Moschionis.

ana.20.terebinth.mannæ ana unc.10.ceræ unc.5. æruginis,opopanacis, galbani ana unc.1. picis liquidæ ſelibra : aceti ſucci mororum , olei ricinini ana lib.1.litharg.oleo coquitur,ubi efferbuerit,adeps inijcitur:Iam non inquinantibus,cera & pix immittuntur,mororum ſuccus cum pice liquida ſeorſum coquitur,cocta hæc alijs permiſcentur:Subductis igni manna & ærugo in puluerem reſoluta inſperguntur:opopanax,aceto fuſus coniungitur:confectum pharmacum uino in tertiũ diem maceratur,& manibus piſtum ſedulò reponitur : uſus tempore thorulũ madentem uino, uel faſciam ſuperponere oportet.Alutæ intenditur uel duplo roſaceo dilutum non aliter quàm ceratũ album in faſcijs ac plagulis uſurpatur,nam & fracturas conſerit, ulcera coniungit , & phlegmonæ aduerſatur.Concreti calli ſignum eſt,cũ iam ſine uulnere exudat ſanguis,qui lintea contaminet.Id fere fit criticis diebus 14.& alijs.Conueniens callus eſt, qui neq; maior neque minor, durior aut mollior quàm oportet, neque diſtortus eſt. Iuſtus callus confirmari debet medicamentis, quæ ἔναιμα uocant, quæq; cruentis uulneribus adhibentur. Siccant leniter, & callum mediocriter confirmant . Ac de enæmis multa capite de glutinantibus . Perfundunt uino quod τεθαλασσωμένον & θαλάττιον Græci, Latini ſalſum & marinum uocant,quod ſi deſit, ſalem uino liqueſcere oportet.Roſæ,balauſtia,myrta, muſcus è quercu albus , abſynthium, & alia uino incoquuntur. Addunt pωroticis quæ callum contrahant bolum armenam,globulos,cupreſsi & alia. Sed hic moderatio quædam adhibẽda eſt: ne nimium ſtringendo callum ſupra modũ atteras.Confirmãt pωron: Roſacei unc. 4.reſinæ unc.3.ceræ unc.2.colophon , maſtiches, thuris ana ſemuncia, coni cupreſsi,radicis rubiæ maioris ana drach.1. Melius fiet auctis emplaſticis , minuto oleo,& adiecto momento croci.Thuris,maſtiches,picis farinæ piſtrinalis , boli armenæ ana unc.2.ſepi arietini,cerę albæ ana ſelibra: Liquefactis cera & ſepo reliqua infriantur:In his linteum ſæpius inculcatũ fracturæ imponitur . Sparadrapum uocant. Vtuntur Apoſtolico,oxycroceo & alijs.Atq; hic meminiſſe oportet inſtituenda eſſe calloſis corporibus, quæ magis contrahant: mollioribus autem,quæ id mediocriter præſtent. Callus maior extenuandus eſt: deducta parte alimenti &mutata qualitate.Diu leniterq; affricanda pars eſt ex oleo ſale,nitro: Eademq; calida ſalſa foueri debet,induciq; malagmatis, quæ diſcutiant . Colligandum arctius : oleribus utendum & uomitu. Alterum membrum ſinapiſmo linere oportet,ut eò diuertat alimentũ . Paulus in recenti callo qui ſupercreuit uehementer ſtringentia inſtituit,arctiſsimè ligat,lamina plumbea interdum appoſita.In eo uerò, qui iam uetuſtate induruit , & unde pudendum, ac deforme membrum eſt,neq; officium facit,cutem aperit, deradit pωron , lacerat ſcalpro, terebra pertundit, & quantum ſupereſt execat. Quòd ſi nulla inde actio naturæ intercipitur neq; conſpicuus membri pudor eſt,nullus deniq; dolor, præſtat abſtinere ferro.Qui uerò infra modũ creſcit,aut non creſcit quidem ſuis terminis alia ratione promoueri debet.Idq; contingit plurimum,cum nimis ac ſæpius fouetur locus: parum conuenienter alligatur, ſæpius & ante tempus faſciæ reſoluuntur. Sæpe enim in ratione uitæ peccatum eſt. Omnia ergo commutanda in melius.Quòd ſi atrophia totius corporis callus non prouenit, in primis conſulendum corpori. Sæpe etiã aſtrictioribus linteis, naturæ partis uitio membrum quaſi ſyderatum ac marcidũ gracileſcit:hic affecto membro inſtaurãda uita eſt, & laxanda deligatio.Id uerò in dropace magna ex parte deſcriptum eſt, capite de pyroticis. Extenuatum membrum uehementer iuuat commoda deligatio, ſed contrà quàm in fracturis.Marceſcente tibia femur ſuperius alligamus,ab inguine ad genu faſcia:atque initio quidem arctior, paulatim relaxatur, ut communibus uenis quaſi riuis deorſum ſanguis exprimatur,femore dextro contabeſcente, uel toto crure , ſiniſtro femori faſcias inijcimus à genu ductis orbibus , aſtrictius quidem, qui cum deſinant in inguine,hic etiam ita conſtringant,

ut

Signum concreti calli.

Conueniens callus.

Quæ callum firmant.

Perſuſio.

Sparadrapum

Minor callus.

Extenuatorũ membrorum inſtauratio.

ut parte aliqua ueluti diuerticulo, sanguis in gracile membrum deriuetur. Sit autem deligatio ea ratione temperata, quæ neque dolorem creet, neque uniuersum sanguinem ab incolumi membro reprimat: hoc enim alere frugalius, nutrire tamen statutum est. Eadem ratio in superioribus membris seruari debet. Distortus callus siquidem mollis est, laxante fotu, & diaphoreticis exinaniri debet: fouetur tepida, hydrelæo, altheæ & similium decocto. Discutitur arida ficu mista stercori columbino. Sed de ijs generibus medicamentorum capite de resoluentibus abundè dictum prius est. Si uerò occalluit, eadem quæ in supercrescente & inueterato poro, consilia sunt. Mollior astringentibus emplasticis firmari debet. At uix durior esse potest, nisi ea de causa fragilior sit: atque hic totaginendi calli institutio sæpenumero repetenda est. Est cum è neruaceis partibus, & osseis muccosus humor eliquescit, puri similis, qui ferè in alto latet, nec facilè discutitur: quanquam laxata parte fusa, incisáque materia conuenientibus pharmacis dissipari debet: alioqui facto uulnere repurgandus est. Atque is neglectus in scirrhum coit, qui præscriptis ante remedijs capite de malacticis expugnari debet.

Distortus callus.

Mollior, & durior.

Muccosus humor abscedés.

Scirrhus.

FINIS.

MARIANI SANCTI BAROLITANI ARTIVM ET *MEDICINAE DOCTORIS CELEBER*-rimi, Compendium Chirurgiæ.

Marianus Sanctus Barolitanus ad Senatum Barolitanum.

D*ECREVERAM PATRES ATQVE SENAtores potius silere quàm hic aliquid adtentare, existimans me obstrepere magis, quàm aliquid ornatè concinneque dicere posse. Quis enim esset tam in dicendo instructus, aut eloquentia callidus, vt non vacillet ac frigeat, cum vestra vndique ora tam attente dicentis verba trutinantia circumspexerit? Quæ mihi nunc tam placida, tamque benigna sese offerunt, vt quasi ad dicendum hominem non solum balbutientem, verùm etiam & mutum hortari videantur. Quare ergo patres à vestra humanitate & benignitate impulsus, hunc locum (licet indigne) ascendere ausus sum, illum imitans, qui in medium harenæ ad pugnandum euolabit. Verum antequam locum destinatum conscendat, arma, & sui defensorem (ne quid ibi iniuriæ illatum sit) parabit & constituet, maxime si nunquam aliàs inimicum ad cruentam pugnam compellauerit. Hoc idem mihi faciendum censeo, cum arma & loca, in quibus certamen erit ineundum, comparaui, quæ aggredi liberè adhuc non audeo, quando sine defensore iaceam, & multum horream: cum mihi consideranti succurret, non solum esse à me certandum cum inimicis, verùm etiam & cum amicis. Vnde ego, ne desertus ab omnibus uiderer, vos Patres atque senatores mei certaminis defensores paraui, vt authoritas vestra me vbique locorum ac gentium tueatur, cui hæc mea prælia sanctè pieque dedicaui, animo quidem non extorquendi (quod plerique faciunt) sed quam erga me voluntatem habueritis considerandi: quæ si (vt arbitror) meam non fefellerit opinionem ad maiora animum capessenda inuitabit. Nunc verò pro nostra ætate hæc munuscula, nostras inquam lucubrationes suscipere non dedignabimini. Quæ (vt spero) si fronte hilari, animoque iocundo (sicuti consuestis semper omnia facere) in vestra authoritate suscipietis, aliorum animos excitabitis, meq; hæc vobis munuscula porrigentem sentietis omnia, quæ pro vestra vestrorumq; commoditate ac vtilitate erunt, sedulò esse consecuturum. Dixi.*

Ioannes Anthracinus Maceratensis artium & medicinæ Doctor ad Lectorem.

SVPERIORIBVS annis (præstãtissime Lector) ætati nostræ quàm plurimum gratulabar, quòd clarissimus chirurgus Magister Ioánes de Vico Ligur nouũ edidisset opus in chirurgia, quod copiosam inscripsit: quale admirari omnia secula poterunt. Nunc iterum ætati nostræ gratulandum & gaudendum censeo, quòd præclara quædã ingenia surgunt, quòd literatissimi quidam homines indies magis elucescant. Siquidẽ Marianus Barolitanus superioris magistri Ioãnis discipulus & alumnus, & qui nos etiam Romæ per plures annos in theoricis audiuit, & mirifice profecit, pręter alias disciplinas professioni chirurgicæ tantum incubuit, ut nouum opusculum, quod elegans & apprime conspicuum omnes inspicere possunt, ipse etiam ediderit, permultaq; (ni fallor, ut perspicaciores sunt iuniores omnes) egregie adinuenerit. Quæ nostro huic & futuro sæculo maxime cõductura (Lector elegantissime) comperies. Hunc itaq; libellum dilucidum, breuem, & omnibus canonibus, multisq; secretis refertum, quisq; sibi comparare studeat: Vnde profectò plurimum lucri, honoris, & gloriæ huius artis professores consequi facillime poterunt. Vale fœlix.

Aurelius Serenus Monopolitanus.

Apulia ô fœlix, Barolum cui præsidet ingens,
Cannarum oppidulo nobilitata quidem.
At nunc nobilior: doctum quia duxit alumnum
Hunc, qui Chirurgis edidit ipse librum.
Qui uult inuigilans magni præcepta Galeni,
Aegrotis tantum præcipere ille cupit.
Sed dicas ferro medicari uulnera, plus est,
Vt non iussa satis sit dare, sed facere.

Ioannis Mariæ Tholentinatis Carmen ad lectorem.

Non Martis furias, dolos, rapinas,
Fulmen sulfureo minans boatu,
Cædes, exuuias, ducum nec enses,
Non hîc Nerea, turbidumq; pontum,
Syrtes, fulgura, turbines, procellas,
Aut fabri uetitos uiris uolatus,
Non risus Veneris, sales amantum,
Nec fictos geminos deos amorum,
Nec quicquid simulant sacri poetæ:
Sed Phœbi documen malis medelas,
Curas ulceribus satis salubres,
Fractis ossibus, omnibusq; neruis,
Necnon uulneribus modum medendi
Cruris, pectoris, aurium, cerebri,
Ac herbas, oleum, sacros liquores,
Flores, balsama, pulueres potentes,
Et quicquid docuit prius uetustos
Diuus Phœbigena: euocat dum auerno
Conuictus prece Virbium Dianæ,
Hîc scribit Marianus urbe notus.

Eiusdem distichon.

Plectra canant alij Phœbi, currusq;, sagittas,
Iussa salutifera at tu Mariane Dei.

COMPEN-

COMPENDIVM IN CHIrurgia ſtudioſis utiliſsimum Mariani Sancti Barolitani artium & medicinæ doctoris egregii.

PROOEMIVM.

COMPLVRES HOMINES (SICVTI HVMAna conditio eſt) arbitror eſſe dicturos me honoris cauſa opuſculum hoc meum inchoaſſe, cum me uiginti quinque annos natum minime deceret, ut mihi hanc ſcribendi prouinciam uendicarem: cum in hac re experto atque homine exercitato opus eſſet, ut è locis ſaltuoſis in planum ægritudines conduceret: cum multi ętate prouecti, & hoc ipſum pertractantes ſint uiſi in plano cæſpitare. Id quidem non aliã ob cauſam dicent, niſi quòd me odio perſequantur, measq́ cõpilationes uituperent. Nam ego non paruã mei ſtudij partem in hanc artẽ exercendo conſumpſi, & ut mei incepti compos efficerer, quot labores perpeſſus ſum, q́uas ue miſerias exantlaui? Idcirco ſi id mihi honori dabitur, non inuideant meo honori, cum labori & uigilijs non inuideant. Fortaſſe dicent nihil eſſe dictum, quod prius non ſit dictum. Fateor equidem & antiquorum lucubrationibus excerpſiſſe, quæ ad meam commoditatem congrua apparuerint, Auicennam principem inſequendo, id nempe illi uituperabunt, qui ſibi prædam ereptã exiſtimabunt. Nam commodiorem modum inueniri (ni fallor) uix poſſe opinabuntur, in quo ſuas (ſi modò habeant) cogitationes fabricent. At ſi quid muſſitando laudabunt, credendum eſt, id eos laudare, quod ſe imitari poſſe autumabunt (ut mos eſt inuidorum) cætera uipereis morſibus dilaniare fruſtra conabũtur. Hoc illis forſan eueniet, quia me audire nolent. quòd ſi prius meas inſpexerint rationes, aut tacebunt, aut mihi detrahere deſinent, niſi innata fuerit illis odioſa pertinacia. Cum ergo à patria ſtudendi cauſa deceſsiſſem, uidebatur illa quodammodo à me (quod per tot annos denegaueram) meum erga ſe officium petere ac honorem, quo optimus quiſque filius utitur erga parentem de ſe bene meritum. Non eſt itaque uiſum à ratione diſſonum, meos labores illi in quibus tantopere inſudauerim aſcribere, quod facere iure tenemur, ni ei contumaces eſſe uelimus. Quiſnam erit tam duræ ceruicis, tamq́ ferocis indomitiq́ animi, ut capitis periculum non ſubeat, dummodo ſe patriæ profuturum eſſe animaduertat? Hinc eſt illa Marci Scæuolæ combuſta manus. Hinc Decij præcipitatus, atque aliorum complures moriendi modi. Omitto iſta, ne uidear uelle hiſtorias deſcribere. Hæc fuit prima deſcribendi cauſa, ut meæ patriæ ſatisfacerẽ. Deinde ut noſtris amicis gratificarer, qui me maximè rogauere, ut ordinẽ, quo in curandis ægrotis utor, deſcriberem. Quoniam me tam breui aſpiciebant eo magnitudinis artis medicæ aſcendiſſe, quòd quaſi impoſsibile uidebatur. Cúmque hæc mihi tradita ſit ſcribendi facultas, deberém ne per ocium ætatem agere, ut ſomno ac uentri deditus eſſe uidear? Ob id certum eſt mihi potius incultè, indoctè inſulſeq́ ſcribere, quàm Epicureum nomen uidear mea culpa ſubiturus. Et propterea uideo ſolertes beneficosq́ homines id honori potius quàm uitio daturos. Hi uerò qui meam diligentiam uituperabunt, ſuam inertiam, maleuolentiam aſinali ſtoliditate nutritiam detegent: & ſtulti, inepti, luxurioſiq́ ha

Hippocrates.

bebuntur. Sed de hoc hactenus. Cum me amici quidam conuenissent, ut aposte matibus, uulneribus ac ulceribus dissererem, rogauerunt, ut id eorum causa facerem, quo ipsorum animus magis magisq; ad hoc studium fortior accenderetur, & per me sibi liceret ut artem chirurgam adipiscerentur. Ergo autem (ut ille qui nullum alijs pro se commodum claudi uoluit) disserui cum illis eo ordine, quem modò describam, ac si cum illis iterum ageretur: Vnde sic natum est exordium.

IVLIVS.

EN quotiens Mariane nobis pollicitus es te de medicina chirurgica nobiscum uelle confabulari, quod quidem factum esset, ni tempus dilapidare timuisses. Nunc autem quoniam hunc diem genialem agimus, ac caumata ista nos ipsos seuocant à studio, nequid temporis uacuum laboris demus nobis, aliquantulum confabulemur, ut nostros animos, eo quod tantopere desideramus, explere ualeas, & te à uinclo sacramenti, quod nobiscum contraxisti exoluas. Ergo incipe multũ exoptate, quandoquidem nos arrecti aures longo silentio tibi fauemus.

MARIANVS.

ENimuerò hercle dies iste genialis est. nam uos hilariores estis ac dudum mihi cum disputabatis uidebamini. Erat enim illa inter uos litigiosa disceptatio, nunquid in rebus æquale ad pondus trutinaretur? Pro cuius probabilitate noster Iacobus de Iacomellis uiriliter præliabatur suis argutijs perplexisq; ratiunculis, quæ eo ordine ac lege nectebantur, ut utrum sophista an uerus sit disputator quis nequeat discernere: ita concinne uno oculorum nutu illius præcocis facilisq; ingenij mollities temperatur. Verum enimuerò istud hodie capessere nollem, quoniam absq; ulla hæsitatione uideor uidere uos meas confabulationes fastiditum ire. Sed quando uos nullo cogente altam taciturnitatem mihi præstituros promisistis, incipiam exordiri: uerùm hac lege, ut si quid erratum erit, ignorantiæ meæ illud ascribatis: & si quid boni dixero Deo maximo afferatis, à quo omne bonum dependet. Quem nunc oro atq; exoro, ut me ea gratia aspergat, qua uos explere ualeam. Nam ego semper cupidus fui uelle uobis in hoc satisfacere, de quo modo loquimur, apostematis definitionem introducendo. Hæc enim maxima cognitionis pars dicendorum existit, ut monet totiens repetita illa Tulliana sententia, quæ ubiq; locorum ac terrarum colitur, & sæpe inter nos citata cum in studio disceptaremus modo in medium duceretur: Cum „ omnis quæ à ratione suscipiatur de aliqua re institutio debeat à definitione pro „ ficisci, ut intelligatur quid sit, de quo ratiocinemur. Et cum nostra institutio sit „ de apostematibus, iure ea diffinimus, deinde duo ipsorũ genera componemus. Verũ quid sit ipsa Chirurgia, undé ue dicatur, prius dicere oportere credimus, quando de ipsa locuturi sumus, & qualis debeat esse chirurgus, & quot sint eius operationes, deinde constitutũ ordinẽ subsequemur. Est igitur medicina chirurgica? scientia docens modum & qualitatem operandi in corpore humano uiuente, quod à re contundente, uel apostemante, aut incidente, uel ulcerante labefactatum fuerit. Quid ergo audito nomine scientiæ expauescitis? An à uocabuli interpretatione expergiscimini, ne animum incuruetis ad credendũ chirurgiam esse scientiam? Cum dicatur à chir Græcè, quod latinè manus sonat, & ergon, id est, quasi chirurgia sit manuum operatio, & non scientia? Ad quod facilè respondemus ipsam diuidẽdo, cum duplex sit proculdubio ipsa chirurgia. Cuius pars una docet nos modum & qualitatem operandi in corpore humano.

Medicina Chirurgica quid, & quotuplex.

Alia pars est, qua utimur circa corporis ægritudines. Prima quidem scientia, sed non propriè dicta, Pars uero secunda practica nuncupatur. Sed non illa quam isti empirici practicam nominant. Nam practica diuidit qualitates unguentorũ, & herbarum proprietates discernit, atq; simplicium naturas aggregat. Illa quidẽ pars, quam Hebræi, ac nostri empirici practicam uocant, quaq; ipsi gloriantur, seruitus est utriusq; partis medicinæ chirurgicæ, ut ita loquar. Cum non imperat, sed tantum seruit, ac distenta unguenta ægritudinibus componit, emplastra conficit, cerota malaxat. Hanc mirum in modum partem antiqui chirurgiam interpretati sunt, à manuum operatione, uolentes ipsam à theorica, & practica distinguere, & diuidere: quæ utræq; indigno noĩe chirurgia nominãtur. Quod nemini mirum esse debet, cum nos ipsi seruam appellemus & faciamus. Quod certe maximè patet ex nostrorum copia chirurgicorum. Namq; operepretium est eorum considerare & uidere audaciam. Volunt ipsi medici chirurgici nuncupari, cum non modo nesciant theoricam & practicam, sed ne literas quidẽ unquã legere uisi sint. Sunt hi enim uero muliones, lignarij, sartores, piscatores, barbitõsores, & ferè omnium fæces hominũ. Qui cum ab arte quam ab incunabulis didicerunt, nullo stipendio ac mercede sui laboris alliciantur, confestim ad chirurgiam tanquam miserrimorum hominum altricem confugiunt, fisi tamen maluarum cognitione, & axungiæ. Cum medicus chirurgus debeat esse ab ineunte ætate nutritus in literis, & eo maximè in principijs medicinæ educatus aut saltẽ grammaticam non ignoret, ut cum opus fuerit, possit libros lectitare, eósq; intelligere. Quoniam legere, & non intelligere, est authorum pręcepta & remedia negligere. Iccirco mi compater Euangelista stude totis uiribus, operámq; literis impende, ne in horum numero ascribaris. Debet esse medicus chirurgus adolescẽs manu strenuus, ingenio potẽs, animo intrepidus, uisu lynceus, placidus uerbis, & aliquãdo immisericors, ita ut ululatus & infirmorum gemitus & suspiria floccipendat, neq; nimis quam opus esset ipsorum uocum & lachrymarum misereatur, debétq; multorum practicantium facta inspicere, eorúmq; intentiones annotare, ut quæ sint explodenda fugiat, & quæ colligenda extiterint, memorię mandet animoq; intime recondat, sic igitur debet esse medicus, ut uerè dicatur chirurgus, cuius una est operatio, scilicet idonea instrumenta naturę administrare, ut Galeno uiro optimo placet dicenti, Natura est operatrix, medicus uerò eius minister. Verum hac idonea instrumentorum exhibitione tripliciter natura operatur. Aut enim continuum separat, aut separatum unit, aut superfluum remouet. Et ideò sit diligens nec corporis segnitia, aut animi secordia teneatur, si medici nomen boni cupit indui, ut ea, quibus idoneæ natura possit operari, administret, nec unum pro altero præbeat naturæ oparanti uel operaturæ: quod si accideret ambo quidem ociosi essent, sicq; nomen mali medici subiret. Quod si quis effugere uelit, naturæ operationes diligentius attẽdat, ac membrorũ cõplexiones conseruet, quibus seruatis, cõmodius natura oꝑabitur, honorẽ & utilitatem ministro diligenti accumulãdo. His igitur pręlibatis, ad apostematis definitionẽ accedamus, ipsum deinceps in duo genera diuidẽdo. Est enim apostema morbus ex triplici morborũ genere cõpositus, ad unã magnitudinẽ: aggregatus s. ex mala cõplexione, cõpositione, & ex continuitatis solutione. Mutatur quidem cõplexio caliditate aut fragilitate, siccitate aut humiditate. Membrorũ aũt cõpositio discomponitur, quotiens à sua uera plasmatione deformatur. Verum continuitatis solutio fit, aut incisione, aut corrosione, aut fractura, aut tensione, ut recitat Galenus secũdo Techne. Sed in apostemate fit tensione, qua partes disgregantur. Dicamus igitur nunc, quando à definitione soluti sumus, apostematum genera, quæ bicipiti discrimine secta comperimus.

Medicus chirurgus qualis?

Vna est medici operatio.

Tripliciter natura operatur.

Apostema quid?

Quomodo mutatur complexio.

Quot modis fit solutio cõtinui.

Omnia enim apostemata, quæ in humano corpore oriũtur, aut calida, aut frigida, esse oportet. Quæ autem calida sunt, proprijs significationibus

Duplex apostema.

dignoſcuntur. Ea uerò quæ frigori aſſociantur, frigoris ſigna ſequuntur. Et quæ tuo iudicio æſtuare uiſa ſunt, à cholerico uel ſanguineo humore exoriuntur. Eodemq; modo quæ frigore tabeſcunt, à melancholico uel phlegmatico humore manare exiſtimatote. Sed hæc omnia, cura, nomine, ſignis, adinuicem differũt.

Apoſtematis ſanguinei accidentia.

Quoniam à ſanguine deductum apoſtema cum huiuſmodi accidentibus manifeſtatur: ſcilicet tumore eleuato, caliditate totũ corpus amplexa, q̃a raro eſt corpus ſine febre: colore aliqualiter obſcuro & non claro, tenſione ac impulſione. quia materia conculcata tactui repugnat. Pulſatione quia materia proſtrata arteriam comprimit, quam natura eleuare nitendo, maiorem pulſationem geminat. Ergo quanto magis arterioſo loco apoſtema erit, eo magis pulſationẽ grandiorem percipietis. Dolore, qui fit partium diſtractione, & ratione malæ complexionis calidæ, ac etiam conculcationis materiei in loco. Detectione uenarũ, quia ad illum locum ſanguinis concurſu uenæ, quamuis capillares, intumeſcũt.

Cholerici.

Eademq; ferè ſigna in cholerico apoſtemate apparent, ſed aliquantulo mitiora ad ſui extenſionem: at in dolendo ſæuiora, propter humoris mordicationem & acuitatem. Verum ſanguinis apoſtema erit extenſione maius ipſo cholerico propter ſanguinis humiditatem, quę ad extenſionem facit, ut ipſius caliditas ad ſubtiliationem, ut ait Ariſtoteles in libris de generatione, quando loquitur de qualitatibus. Et propterea ſunt in ipſo dolores mitiores, quàm ſint in cholerico. Quoniam caliditas ab humido comprimitur. Cæterùm in apoſtemate cholerico, quantitas diminuitur, propter humoris ſiccitatem, quæ extenſionẽ comprimit. Sed accidentia doloris auget: quoniam huiuſmodi humoris qualitates dolorem cauſant intenſiorem, cum ſint omnino deſtructiuæ qualitates, quando ſimul ad certum gradum combinantur. Quæ uerò apoſtemata à frigidis humoribus cauſantur, ſua ſigna prænominatis accidentibus apponunt, quamuis apud ſaniei generationem pulſationem quandam plerumq; detegant, cholericæ ſanguineæ úe pulſationi non eſt conferenda.

Nomina apoſtematũ à ſanguine & cholera.

Verùm apoſtemata, quæ à ſanguine & cholera ſcaturiunt taliſmodi nomina ſibi uendicant, Phlegmone, Eryſipelas, Formica, Ignis Perſicus, Veſica, Inflationes, Eſchara, Carbunculus, Bubones & ſimilia.

Nomina apoſtematum à phleg. & melanch.

At Phlegma & Atra bilis, has ægritudines maxime fouere ſolent: Oedema ſcilicet, Nodos, Scrophulas, Glandulas, Scirrhos, Cancros, Phlegmonas, Gangrænam, Eſthiomenos, & cætera id genus. Quæ quidem omnia prædicta in principio ſuæ generationis & augmentationis, apoſtematum uel exiturarum: in fine uerò ulcerum (ſi ad continui eruptionem uenerint) nomina ſortiuntur. Et quoniam compoſita corpora apoſtemata eſſe dicuntur, non uno conſtare humore uidentur: quamuis à quolibet humore, ea quaſi ſimpliciter dixerim, generari.

A ſuperabundanti humore ſemper denominatio fit.

Tamen ut placet Ariſtoteli in phyſicis, à ſuperabundanti humore denominationem concipiunt. Veluti à ſanguine uincenti, ueræ phlegmonę dicuntur: à cholerico prædominio, phlegmone eryſipelatôdes, uel eryſipelata phlegmonode, & hoc ſecundum quod prius fuerit. Nam iſta duo ſeſe ſubſequuntur. A phlegmate autẽ dominante phlegmone œdematôdes, uel œdema phlegmonôdes. A melancholiæ principatu phlegmone ſcirrhôdes nuncupantur. Habetis ergo ſigna, & eorum appellationes, nunc tantum ipſorum apoſtematum curationes & exiturarum prælibabimus, quandoquidem hoc uobis debere non poſſum. Nam ueſtra me familiaritas eo in loco intruſit, ut nullæ me inde excuſationes redimere ualeant. Sed antequam eorum curationes ordiar, pauca etiam de apoſtematibus diſſerere iudico oportere, quæ curationi maxime uſui eſſe ſolent. Cum quælibet ægritudo habeat cauſas, & curari non poſsit, niſi cauſæ illius ægritudinis ſciantur. Iccirco dicamus apoſtematum cauſas, ut inde facilius ipſorum curationes pertractemus.

Cauſæ apoſtematum tres.

APoſtematum cauſæ ſolent eſſe tres. Quarum una eſt primitiua, altera antecedens, & alia coniuncta. Primitiua eſt, quod corpori extrinſece euenit: ut

inciſo

incisio,fractura,percussio,casus & ulceratio pedum,uel manus,aut alterius mẽbri,quod propter dolorem à natura desiderata subsidia expetit: cui cum natura sagax membro existente depauperato suppetias denegare non possit,fit,ut sua transmittat nutrimenta,quæ si in transeundo,uacua loca inuenerint, phlegmonem causando resident,sicq; apostema intumescit. Antecedens uero non uno modo dicitur est enim repletionalis,humoralis,cõplexionalis, quæ licet omnia ad unum scilicet humorum adæquationem considerentur: quotiens tamen æqualiter ultra debitum humores excrescerent,repletionalis diceretur.Humoralis autem si unus tantum humor apostemaretur,ut in Erysipelate cholera, & uerę phlegmonę,à sanguine puro & laudabili genitæ feruntur.Complexionalis uerò,si ijdem humores à primis qualitatibus distemperarentur. Dico enim,à primis qualitatibus,si forma ipsorum in composito sub bipedali quantitate terminata tripedalem sibi uendicaret,unde ęgritudines à prędominio nomina sortitę oriuntur.Compositionalis autem diceretur, si unus, alter alterum in gradu suæ qualitatis à natura in compositione pro membri exigentia tributo superaret: unde tota compositi moles destrueretur febribus,alijsq; ægritudinum generibus.Quare nemini dubium erit complexionem,licet alij dolorem etiam cõnumerent,causam antecedentem existere.Illud idem erit membri debilitas, additur & aquositas,atq; uentositas.Cęterum causa coniuncta est ipsa antecedens in loco ulcerato,uel ulcerationi proximo. Hoc idem silentio prætereundum esse non iudico,cuiuslibet apostematis quod ad ueram purificationem,uel ut apertius eloquar,maturationem euenerit,quatuor esse tempora: uidelicet principiũ augmentum, statum & declinationem.Principium etenim præsentia coniunctarum causarum cum incipiunt apparere declarat.Augmentũ uero iudicatur per magnitudinis incremẽtum.Statum hercle nobis indicat materia aggregata,quæ in eo tempore solet aggregari. Declinationem profecto lenitas quædam ac debilitas consideranti aperuit.Quæ quidem tempora non minus quàm ægritudines notanda esse arbitror.Auicenna quidem docens impossibile esse te sanare ægritudinem,cum ipsam ignoraueris,uidetur quasi sequelam inferre quòd temporibus ignoratis,cura etiam ignoretur.Nam cum sint diuersa apostematis tempora diuersis pro illius cura indigemus medicaminibus.Sed ante omnia scire debemus,quæque apostemata posse quatuor modis determinari,primo resoluendo,secundo saniando,postremo putrefiendo, ultimo uerò petrificando. Qui quidem modi circunscribuntur in fine capituli de phlegmone ab Auicenna medicorum principe: Quem non solum amandum, ac reuerendum,uerúm etiam suspiciendum,& colendum esse autumo, & pro illorum cura duo sunt omninò ratione uoluenda,quorum unum est fieri,alterum factum esse. Quod fieri diximus,materiam fluentem intelleximus.Quod autem factum esse protulimus,eãdem materiam ad locum fluxam significauimus. Ad quæ curanda non animo tabescenti, non corpore languenti, sed hilari uultu, facie iocunda nos ipsos offerre debemus: in principio repercussiua formando cum membri confortatione,eo quia quarta primi nos Auicenna docuit,membrum forte suas superfluitates ad debile membrum transmittere, ex quo illorum humorum ingurgitatione suffocatur,ac etiam debilitatur,ergo ne ipsorum sorbitione suffocetur & debilitetur,materiam repercutiendo,membrum ipsum confortemus, & contra illas corroboremus. Hoc autem potiemur, cum frigidis & stypticis utemur, sicuti Galenus tertio Technę refert. Repellemus autem à patienti parte, si infrigidemus,& styptica apponamus.Sed postquàm tempus & opportunitas nos,ut de repercussiuis ageretur,admonuit,honestum esse duximus, ut de casibus,qui à repercussiuis abhorreant,disseramus:Quos tanquam scopulos in medio mari in aliquibus locis euitare debemus,ut læti portum intrare ualeamus. Quoniam non minorem uoluptatem medicis esse arbitror,cum rectè benèq; ægritudines

Apostematum tempora quot sunt.

Quot modis potest apostema determinari.

Duo considerantur in curatione apostematum, fieri & factum esse.

curauerint, quàm nautis cum ab alto mari quęsitam urbem inspexerint. ergo, ut naufragia periculaq; declinemus, in hoc parumper euagemur.

Sex sunt casus quibus repercusiua no applicantur.

MEmini sæpenumero magistrũ meum Ioannem de Vico Ianuensem (cuius uerba diligenter obseruo, & quoad possum nunquam ab eius latere discedo) solitum enarrare phlegmonen, quæ corpori immundo obuiauerit, repercussiua omnino auersari, nisi prius mundificetur. Nam materia multa repercusionem nõ admitteret: & si nos repercusioni instare perseuerabimus, corpore prius non euacuato, maximè quidẽ erraremus. Quoniã repercusionis cupidi materiam ad locum ipsi constiparemus. Quod si efficeretur, aut nobis membri corruptionem portẽderet, aut petrificationem minitaretur, quòd si alterũ istorum contingeret, nostra culpa sine dubio mali medici nomen subiremus. Secundo loca emunctoria nullo pacto repercusiua desyderant. Tertio materia existente multa, pingui & tenaci, hæsitabitis in percutiendo, ne quod nobis primo dictum est eueniat. Nam (utiq; tertio Technæ Galenus præcipit) plenũ existẽs corpus, repercusionem non recipit. Quarto materia existente uenenosa, & furibunda in percutiendo nullũ ineatis cõsilium. Sed toti in prouocando este occupati. Quod si repercuteretis, maximè mea quidẽ sententia, à recto itinere exorbitaretis. Quoniam materiã euaporandam, & in circumferentias prouocandam, in ipso nempe centro includeretis. Ex quo uenenositas illa uestra opera unitur, & fortior ipsa dispersa contra naturalem uirtutẽ aliquid mali meditaretur. Quinto illud idem faciendum erit, si materia extiterit depressa, atq; in loco contusa, ne illic repercutiendo corrumpatur, & membrum à sua positione deformetur. Sexto & ultimo, si natura per uiam criticam exituram procreauerit, tunc pro illius repercusione ingenium deesse opinabimini, ne materia interius conuersa iterũ pullulare machinaretur, quod esset priori detestabilius. Et ideo nos crisi opitulando, materiam ipsam euacuemus, ut Galenus asserit in cõmento aphorismi primæ particulæ, scilicet ea, Quorum crisis, &c. Pro quorũ omniũ curatione casuum mollitiuis uti debemus. Sed si quis uestrum modò me percontaretur, quare repercusiuis nos utamur: huic quidẽ meritò responderetur, non aliam ob causam applicari, nisi ut materia fluens reijciatur, atq; retardetur, & nõ ut fluxa nobis tergiuersetur. Et propterea canonice operãdo in principio & augmento repercusiua ordinabimus, quoniã materię his tẽporibus maximè fluunt & refluũt. Ideoq; (ut membrũ à propria qualitate formá ue conquassatũ, eisdẽ remedijs confortetur, ut Galenus testatur in tertio Technæ. Vasa stypticis pharmacis confortata plurimum à se repellunt) succesiuè dicere tenemur propter materiei defluxum repercutere, defluxa uerò resoluere oportere. Sed ne longius ab incepto distrahar, faciendum duxi, ut ex quo nostra oratio egressa sit, illuc iterum regrederemur.

Primo. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto.

In principio & augmento est repercusiuis utendum.

Cura apostematũ calidorum.

PErtractemus ergo curã apostematum calidorũ. Nam inde facilius ad aliorũ curationẽ peruenitur: cum ille philosophorũ princeps asserat, contrariorũ eandẽ esse disciplinam. quoniã ipsæ apostematum curationes in alio non differunt, nisi secundũ magis & minus. Et propter hoc maxime colluctari debemus, ne nos simpliciũ cognitio naturaq; effugiat. Nam quanto magis in hoc excelletis, eo facilius remedia illis ægrotis opportuna adhibebitis, quos ipsi curaturi eritis. Et ut facilius istud cõsequamini, diligentius inspicere oportebit, nunquid illud apostema pleno, an uacuo corpori occurrerit. Nã si uacuo obuiauerit, illud esse à causa primitiua iudicabitis, cuius cura alia nõ erit præter materiei extractionẽ resoluendo aut mollificãdo. Resoluemus quidem si stypticis frigidis cum calidis humectantibus utemur. quoniã frigidis repercutimus, si qua portio cholerę propter dolorẽ esset fluenda. Stypticis uerò membrũ confortamus, sicut diximus ex intentione Galeni. Resoluimus calidis, humectamus aũt ne pori cõgelascant, hoc dicimus in principio rei esse administrandũ. Cuius exẽpli gratia,

Consideretur cui corpori acciderit apostema curandũ.

Repercusi cũ

tia,tale erit medicamen.R.ſucci ſemperuiuæ,ſucci lactucę ana unc.j.olei roſ.ca momelini añ.unc.j.olei myrtini ℨ.x.ouorũ numero duo,quæ omnia adinuicem cõquaſſentur,cũ uitellis & albuminibus ouorũ,donec bene incorporẽtur, poſtea apoſtemati cum pecijs ſuperponãtur.uel Rec.boli armenæ, acaciæ añ.unc. j.olei roſati,myrtini,camomelini añ.unc.j.ʒ.farinæ fabarum unc.j.pulueris myr tillorum,nucum cupreſsi añ.unc.ʒ.ceræ parum,quæ ad ignem incorporẽtur, & loco dolenti ſeruantur. Verũ pro reſolutione apoſtematis calidi ab omni cauſa cauſati,iſtud quod mirũ in modũ magiſter meus laudabat,& in rei ueritate eſſe, ſicut prædicabat ſemper inueni,uos deinceps applicabitis, cuius ordinatio eſt huiuſmodi.R.capitum liliorũ alborum unc.v.radicum althęæ recentiũ lib.j. ca momillæ,meliloti añ.M.ʒ.furfuris M.j.decoquantur omnia in aqua uſq; ad perfectã cocturam,deinde colentur & exprimãtur.Facta expreſsione colligãtur radices & liliorũ capita,quæ fruſtatim incidantur, piſtentur & cribellẽtur ultima cribellatione,cui poſtea addãtur olei roſ.camomelini,anethini, de lilio añ.unc. ij.medullæ crurium uituli & uaccarũ,pinguedineſq; gallinaceæ añ. unc.j. ceræ albæ unc.j.ʒ.carnis pomorũ ſub prunis decoctorum(ſi inueniri poſsint)unc.iij. ʒ.liquefacta omnia ad ignẽ lentum cũ prædicta cribratura bulliant ſemper baculo agitata per dimidiũ horę,& fiat cerotũ,ex cuius uſu dona reportabitis. Si uerò reſolutioni,quoniã id plerunq; cõmentantur,non morigerabuntur,ad mollitiua animũ conuertite ueſtrum,quæ duplici uia cõponuntur,aut.ſ. embrocãdo aut emplaſtrãdo.Fit enim hoc modo embrocatio.R.decoctionis maluarũ, uiolarum,hordei,ſeminis cytoniorũ,ſeminis lini,foliorũ lactucarũ lib.v.farinæ hordei unc.ij.olei uiolati roſati añ.unc.j.ʒ.butyri unc.j.bulliãt omnia ſimul, donec fiat ſimilis gallinarum iuri uel brodio,addẽdo in fine cocturę uitellos ouorũ numero quatuor.Et modus applicationis eſt,ut cum pecijs madefactis in dicta decoctione actualiter calida fiat crebra mutatio unius poſt aliã,per tertiã partem unius horæ.Sedat enim dolorẽ & reſolutioni opitulatur,materiam ad cutim attrahendo.Poſſunt etiã ex decoctione capitis arietis, & aliarũ carnium tales embrocationes fieri,dũmodo iura pinguia ſint,& hoc ſecundum quã habebitis intentionem maturandi uel reſoluendi. Quã immediate tale ſequitur emplaſtrũ. R.foliorum maluarũ,uiolarum & lactucarum añ.M.j.quæ decocta,piſtata & cribellata,cũ farina hordei & eadẽ decoctione addendo olei uiolati unc.ij.ʒ. butyri unc.j.ʒ.ad ignẽ ſolidè emplaſtrentur. Et quando ab igne aufertur,incorporentur uitelli triũ ouorum,& ſuperponatur ægritudini.Si uerò tantũ laboris faſtidiretis,& ſolum emplaſtrorũ adminiculo alliceremini,hoc aſtantibus utendũ ordinabitis.R.micæ panis lib.j.ʒ.quæ imbibatur decoctione maluarũ, uiolarum, & lactucarũ,uel brodio carnis arietinæ aut uitulinæ,aut lacte ouino uel caprino calido.Poſt deniq; exprimatur & piſtetur: & in mortario in gyrũ piſtillo ducatur incorporãdo & malaxãdo,olei uiol.roſ.añ.unc.j.ʒ.butyri unc.j.croci ſcrop. ʒ.& iterum ad ignẽ parum inſpiſſetur. Hoc facto ab igne dematur addendo uitellos duorũ ouorum,ſicq; erit factum emplaſtrũ. Vel,R.foliorũ maluarũ & uiolar.añ.M.j.decocta ſimul piſtentur cũ pinguedine porcina,& utiminor.Nã uno iſtorum,credite mihi,maturationi cholericũ apoſtema ſubijcietur. Quam lenitas tactus,& doloris ſedatio oſtendet,ut Aui.docet cũ de ſignificatione maturationis loquitur,dicens:Cum uideris lenitatẽ quandã, & ſedationem doloris, tunc ſcias,ꝙ eſt in uia maturationis. Cum aũt locus fuerit inciſioni diſpoſitus, uoſq; ad opus perficiendũ inuitauerit,ante omnia cõtemplaminor, ut perforatio ſeu inciſio uillorũ poſitionẽ conſequantur, ne illorum motus deuaſtentur, unde membrũ deformaretur.quando nõ ſolum utilitatẽ, ſed etiam formã membri conſeruare debemus,pulchrãq; cicatricem inducere, quod propriũ eſt medici chirurgici.Nã illo nihil erit aptius & cõmodius ad cicatricẽ citius inducendam. Ponaturq; ſemper in loco decliuiori, ut facilius inde defluat ſanies, & eo

percuſsione & membri confortatione.

Reſolutiuum

Mollitiuum.

Emplaſtrum mollitiuum.

Aliud mollitiuum ex mica panis.

Aliud mollitiuum.

Signa maturitatis.

Conſiderãda in facienda inciſione quæ ſunt.

magis si materia illuc serperet. Nã undecunq; natura maxime repit, inde ducere oportet per cõuenientes regiones, ut diuinus Hippocrates asserit. Estq; incisio similis huic characteri facienda, ut placuit magistro meo. Si locus non fuerit neruosus. Nam eo existente neruoso secundũ nerui longitudinẽ est facienda. Quoniam si aliquantulũ transuersus neruus sulcaretur, timeremus ne fieret ipsius incisio. Facta deniq; incisiõe, locus uulneratus statim stuppa albumine oui madefacta cooperiendus est. Prius tamen os uulneris specillo eadẽ stuppa madefacta fabricato repleatis, ne materia una uice extrahatur. Quod si eueniret, uirtus (existente apostemate magno) multũ debilitaretur: quam diligentius obseruare debemus, ut bonum præbeat nutrimentũ, recteq; operetur. Nam, ut inquit Mesue ex sententia Galeni in tertio Technæ, Natura est operatrix, medicus uerò ipsius minister. Verùm illud idem cõsideratione maxime regendum est, ut cum locus apostemetur, bene consideretur, nunquid carnosus, an neruosus deuastetur. Nã si in hoc oriretur, aliquantulum immaturus secaretur, ne nerui uel uilli immunda sanie corrumpantur. Si uerò in altero generaretur, quoniã carnosus erit, integram maturationem expectaremus, cum à nocumento nullo excitaremur, ut illud ante maturationem reseremus: Quod in altero nobis nullo adhibito consilio interdiceretur. Cum ergo incisionem bene obstipaueritis, locum ipsum amplius non reuisatis, nisi prius integerrimus dies uobis illuxerit. Quod cum factum fuerit, illud apostema uisitabitis medicamine ex uitello ouorum, & terebinthina composito, biduo aut triduo, aut eo plus, ut uos ipsa digerendi necessitas edocebit. Hoc uerò elapso termino curã finietis cum abstersiuo, quod ex farina hordei & terebinthina, ac melle rosato conficitur. Et si fuerit cauernosum, aut barbosum [sordidũ] (ut plerunq; accidit) istud abstersiuũ uobis utendũ damus. R. mellis rosati colati unc. j. ʒ. terebinthinæ claræ unc. ij. succi apij. un. ʒ. bulliant usq; ad succi consumptionẽ, deinde cum tepidum erit, addatur farinæ hordei. q. s. & bene omnia misceantur tantisper dum uobis usui esse uidebuntur. Et quoniã multotiens solet accidere, quòd ibi mala caro oriatur, dicendũ est quomodo illa remoueatur. Ego aũt semper in remouenda carne superflua, aut semiputrida, usus sum unguento mixto: Cuius una pars est Aegyptiaci, altera uerò apostolorum. Si uerò locus fuisset multæ sensibilitatis, utebar puluere sine dolore carnis putridæ remotiuo mei magistri Ioannis de Vico Ianuensis Iulij secundi maximi pontificis medici: Quem colo, ueneror, dicerẽ & adoro, ni me religio detineret. Nam solum ipsum hac nostra tempestate iudico amandũ, uenerandũ & colendum esse. Cum Romæ ipse omnibus de uita desperantibus maximo presidio, subsidioq; fit, cuius opus quod de chirurgia composuit Romæ imprimitur, appellaturq; Copiosa in chirurgia, nomine quidem rei cõsimili: quod ut omnes hanc artem exercere cupientes, habeant, hortor atq; animo. Quoniam opus illud perfectum est, & ferè nihil in chirurgia dicitur, quod ipse non tetigerit. Ad quod sæpe me transfero cum consilio & auxilio egeo in ægrotis curandis, ubi presentanea & salutifera chirurgię subsidia inuenio, quibus & honorem & utilitatẽ mihi paro. Desuper autẽ unguentum, quo meus magister frequenter utebatur applicabitis, cuius talis est descriptio. Rec. olei rosati, camomelini añ. unc. iij. pinguedinis castrati unc. iiij. pinguedinis uituli unc. iij. medullæ crurium uaccæ unc. ij. lithargyri auri & argenti añ. unc. j. ʒ. cerusæ unc. ʒ. minij ʒ. iij. terebinthinæ claræ unc. iiij. ceræ nouæ unc. ij. omnia simul misceantur secundum artem, & bulliant lento igne in principio. deinde ignem fortificando semper cũ spatumine pertractentur, donec colorem acquirant nigerrimum. Sicq; habebitis unguentũ plagę superponendũ ceroti simile. Nunc aũt eius quod penè transilieram, pusillanimitas Micropsychi, qui apud nos habitat, me in ipso tempore admonuit. Qui cum apostemate uehemẽter cruciaretur, mortem prius sese passurum prædicabat, quàm phlebotomo apostema illud aperiretur: ego autem impor-

Sanies tota nõ est extrahenda facta prima incisione.

In quo sanies completa expectanda est.

Digestiuum fit ex uitellis ouorum & terebinthina.

Mundificatiuum.

Ad remouendum carnem superfluam.

Vnguentum

Cauteriũ potentiale.

importunitatem hominis perpendens, hoc potentiali cauterio phlegmonẽ supporaui[aperui,]quod hoc ordine cõposueram. Accepi sex librarũ lixiuium sadonis quod prius à colatorio emanat,appellaturq́ꝫ mater:quod nempe feruendum in cacciola ęnea posui cũ unc.j.uitrioli Romani,quę simul iũcta ad ignem cõposui ut ebullirent,donec quicquid ibi lixiuij esset feruendo desiccaretur, & desiccatum in fundo ibidem collectũ seruo. Quod tantæ operationis est,ut qua si subito operari uideatur. Signum autẽ perfectæ operationis est, quando locus remanet denigratus, quo equidem usus sum in Micropsychi pertinaciã. Sed antequam applicaretur,peciolam unam cõfeci,qua tegerem apostema,ne cauterium alterã partem quam uellem perforasset. Quam hercle peciã illiniui unguento tenaci,& in medio illius tantum foraminis reliqui,quanto me pro illius apertione indigere cognoui.In quo cauteriũ imposui,ac deinde altera peciola eodẽ unguento tenaci (ne cauterium decideret ipsum cooperui, & sic coopertũ per dimidium horæ aut plus,minús ue ibi stetit. Deinde reuersus ad Micropsychũ, cauterium amoui aqua rosacea, & escharam quam nullo pacto ferro extirpandam arbitramur,butyro uel hoc emplastro cooperiendam amiciui. R. foliorum maluarũ & uiolarum,añ.M.j.coquantur & pistentur,cui addantur pinguedinis porcinę unc.ij.butyri unc.j.ʒ.fermenti unc.iij.croci scrup.j.quæ bene omnia in mortario misceantur & fiat emplastrum quod tepidum loco applicetur. Istud enim est escharæ remotiuũ & doloris mitigatiuũ.Cum ergo eschara fuit remota curetur ulcus cura & ordine,quẽ modò uobis supra descripsimus. Hucusq́ꝫ de apostemate,quod uacuo corpori obuiauerit locuti sumus. Nunc autem quoniam hac transit,cui mandata mei magistri referam,me aliquantulum morabimini.Nam cum ab illo dissolutus ero,ad uos quàm primum me conferam. Vt de apostemate,quod plenum corpus aggressum sit, sermonẽ per uos inceptum nostrum persequamur. COSMVS. I felix, & quàm breui poteris illum expedias ad nos reuersurus,ne ea iucunditate careamus, qua modo nostros animos refocillari sentimus. MAR. Et si hoc adulandi gratia dictum sit,præsto tamẽ hic ad uos ero.Nam uobis mos omninò hodie gerendus est.

Modus applicandi ruptorium.

Emplastrum.

MARIANVS.

Enimuerò ille homo nobis hodie frugi fuit, cum me uno solo uerbo expediuit. CLEMENS. Verum est medius fidius : nam te longius abijsse existimabamus neq́ꝫ tam cito reuersurũ censebamus. MAR. Sed ne tempus frustra conteramus dissutam orationem resarciemus. COSMVS. Id quoq́ꝫ nos uolumus. MAR. Si uerò corpus repletũ inuenerit apostema multo longius insudabitis,quàm modò fecistis,quando illud erit à materia antecedenti. Pro cuius curatione uos quatuor intentiões ante oculos habere decebit. Quarum prima erit regiminis uitæ ordinatio cum humorũ adæquatione. Secunda materiei peccantis minoratio. Tertia remotio cõiunctæ. Quarta accidentiũ correctio & certa emendatio. Quæ quidem prima intentio sex rerum non naturalium administratione tenetur: Scilicet aëris,cibi & potus,somni & uigiliarũ, motus & quietis,inanitionis & repletionis,& animæ accidentium. Quæ omnia temone,maximaq́ꝫ diligentia, pro materiei fluctuatione tenenda & gubernanda sunt. Vt cum opus fuerit uelificatione mutata portu,quem tantopere desideramus,facillime potiamur. Secunda opposite minuendo, uentrémque soluendo,ut pro illius opportunitate habebitur. Tertiam repercutiendo uel mollificando adipiscemur secundum ægritudinis exigentiam. Hic uerò maxime animaduertendũ est,ne antequam minuatur soluaturq́ꝫ corpus repletum existens, localia applicentur. Ne forte id, quod cum de casibus repercusionem respuentibus agebamus, diximus, maximo cũ dedecore operantis eueniat, quo merito criminare-

Sex res non naturales.

mur. Si uerò delatores à tãto facinore aberũt, ne credite excelsum & gloriosum Deũ, qui iudicat cœlos, qui arguunt, & elementa quæ sæuiũt omnino abesse. Et si non aliud, superest tamen in posterum cruciatus gehennæ, ut diuus Mesue inquit. Iccirco à recto nõ declinemus, ne ubi æternam requiẽ inuenire concupiscimus perpetuo pœnam luamus. Præcedenti igitur uentris solutione domesticæ, repellemus repercussiuo ex oleo rosato, bolo armeno & sandalis omnibus confecto cum albumine & uitello oui. Vel isto: Recipe foliorum maluarum & uiolarum, añ. M. j. absinthij, rosarũ rubearum, añ. manip. 5. farinæ hordei unciam unã, olei camomillæ unc. iij. farinæ lentium unc. j. ʒ. coquenda coquantur, & colata pistentur. deinde omnia simul misceantur, & ad ignẽ secundũ artem fiat emplastrum molle. Istud aũt meus Auicenna composuit, in quo apostematis resolutionem inueni cum membri confortatione: quod facillimè ab ingredientibus percipitur, si quis attente ipsa considerauerit. Quæ si parum sufficere uisa sunt, nullo teneamini impedimento quin ad mollitiua supra dicta uosipsos conferatis. Vel si materia ad uiscositatem aptior magis erit, subsequentia eligite. Si cum antedictis nihil profueritis, Recipe foliorum maluarum & uiolarũ, añ. M. j. radicũ liliorum alborũ unc. ij. radicum althęæ unc. iij. bulliant omnia simul, deinde pistentur & cribellentur: cui cribraturæ addantur butyri unc. ij. pinguedinis porcinæ unc. j. ʒ. & fiat emplastrum in mortario lapideo. Vel Recipe radicum liliorum alborum unc. iij. radicum althęæ unc. ij. foliorum maluarum & uiolarum, ana M. 5. bulliant & omnia pistata simul cribellentur, cui cribraturæ addantur, pinguedinis gallinæ unc. ij. butyri unc. j. axungię porcinę. unc. ij. fermenti uncia j. ʒ. farinæ hordei unc. iij. croci scrup. j. cum eadem decoctione fiat emplastrum in bona forma, quo postea utamini. Cum ergo ad id fastigij peruentum erit, ut uos arma capessere adhortetur, illico uos phlebotomo accingatis, ut cum ad conflictum uolaueritis, intrepidi consistatis, uestrasq; operationes audacter agatis. Nam ego complures animaduerti Francisce, uosq; dilecti fratres, cum salutem infirmis præstare uoluissent, timiditate quadam silicescere, nullóque modo apostemata percutere potuisse, ex quo dedecus sibi maximum parauere. Vt ergo illud idem effugiatis uos, accincti manicas phlebotomo animose apostemata perforabitis. Quorum apertione celebrata, ordinem superius narratum in digerendo & abstergendo obseruabitis. Verùm in loco cicatrizando utimini isto medicamine, quod ex minij unc. j. & olei rosati myrtini añ. unc. j. ʒ. conficitur. Istud nanque multum in sigillando ualet, semper tamen loco prius irrorato decoctione ex aqua plantaginis & rosata, ac alumine rochæ parúmque mellis rosati colati composita. Qua usus sum, & asidue utitur meus magister in ulceribus cicatrizandis. Quarta uerò intentio erit accidentium, quæ plerunq; apostematibus incumbunt, certa emendatio. Nam si illis diutius patiens uexaretur, uirtus eius prosterneretur: quod uobis maximo impedimento esset, ne quod incepistis feliciter perficeretis. Sunt ista duo quippe accidentia in apostemate ualde uerenda, doloris scilicet extensio, & loci denigratio. Quando ab ipso diuino Hippocrate docemur in primo prognosticorũ dicente: Apostema uerò solidũ cum dolore horrendũ est, & cito mortiferum. Hanc quidẽ denigrationem ut plurimũ curatoris defectu euenire cõperti cupientis materiam fluxã exhalandã repercutere: quæ nempe fortibus repercussiuis in loco cõculcatur, ut suprà dictũ est, cum de illis, quæ repercussionẽ abominantur, tractabatur. Idcirco uos qui hanc artẽ exercitaturi eritis, fraterno amore ac deorũ numine adhortor, ne tantũ sceleris patrare possitis, ut repercussiua, quibus usuri eritis in loco dolenti, ad fermentationẽ potius, quàm materiei inacerbationem, seu incrudationem declinent. Nam pro materia defluxa, pororũ dilatatione indigemus. Quod facilè quis habere poterit, si nostra repercussiua superius formata frequẽtauerit. Si uerò illud accidens, siue per incuriã curatoris, siue per materiã contu-

Repercussiuũ domesticũ cũ quadam resolutione.

Maturatiuum.

Maturatiuum.

Vnguentũ cicatrizatiuum.

ſam exilierit, hæc infraſcripta emplaſtrabitis, quibus in huiuſmodi caſibus utebar. R. fabarum excoriatarũ lib. ij. foliorũ maluarum M. ij. bulliant ſimul in lixiuio uſq; ad perfectam decoctioné, deinde piſtentur, & incorporentur farinæ ſeminis lini unc. iij. farinę lupinorum unc. ij. & cum ſapa fiat emplaſtrum. Iſtud enim poros aperiens materiam exhalando membrũ confortat. Si auté emplaſtro applicato prima & ſecunda die magis magiſq; obfuſcabitur, erit neceſſariũ ad ulteriora tranſire locum ſcarificando, & incidendo ſecundum morbi poſtulatũ, & loci tolerantiam. Nam iſta ſunt accidentia, quæ non ita facile tractantur, ſicuti docentur, ſed maxima medici diligentia reprimuntur, & curantur. Et ideo qui ad hãc erunt facultatem euolaturi, debebãt prius cum optimo exercitatóq; magiſtro nidificare, & illius facta bene inſpicere, & dicta memoriter & ſubtiliter penſiculare: ut cum è nido exilierint, ualeant firmato alarum remigio ſecure aëra percutere, & nauigare, & non modo huc, modo illuc circumuolitare, & inter ſcopulos illidere, ueluti perotarum [piratarum] fuga peracti ſolent indocti pelagi nautæ facere. Facta deniq; ſcarificationé ſubito locus irroretur lotione ex lixiuio & ſale confecta. Irrorato igitur loco ſuperaddatur iſtud ex mẽte Guidonis. Recipe farinæ fabarum, farinę orobi ana unc. vj. farinæ lupinorum unc. iij. quæ cum oxymelle decoquantur, donec emplaſtri formam acquirãt, & loco poſtea tepide applicentur. Vel decoquatis fabas corio exutas in lixiuio barbitonſoris cum lupinis, quibus ſimul in mortario tritis locus amiciatur. At ſi cum iſta adminiſtraueritis, & carnem malam uel corruptam uideritis, ne conſulatis amicũ, quin Aegyptiaco locum uiſitetis, facto tamen deſcriptione Auicennæ, quæ eſt huiuſmodi. Recip. floris æris, aluminis rochæ, mellis, aceti boni añ. partes æquales: quæ omnia ſimul tantiſper coquantur, dum rubeum acquirant colorem. Quo poſtea locum ſæua ægritudine exacerbatum ueſtro iudicio defœdabitis biduo aut triduo, ſemper tamen iterando donec eſcharam produxerit & ſeparationem facere inceperit. Quæ omnino ferro extirpanda non eſt. Sed uno illorum mollitiuorum eradicanda, atque diſſuenda butyro aut pinguedine porcina, ut ſupra dictum fuit. Quæ cum ceciderit, ulcus quod remanſerit, ſicut alia ulcera curandum erit. Quorum annuente deo plenam uobis dabimus notitiam. Tenetis ergo curam putrefactionis, quam uenire maximè prohibere debetis. Nam ſemel pereunti nulla deinde ſuffragia proſunt. Cæterùm deinceps deueniendum eſſe machinamur ad apoſtematis indurationé, ſi prius de ſedantibus doloré pauca dixerimus: cum dolor unum ſit de maximè naturã proſternentibus, ut Ariſtoteles omnium doctiſsimus & acutiſsimus protulit: Scilicet dolorem & putorem humanã diſſoluere naturã. Quoniã dolor eſt rei contrarię ſenſibilitas, aut contrarię qualitatis exiſtentis in membro: uel aliter ſecundũ medicos, quod dolor eſt quoddam adueniens ex ſenſibilitate, & re contraria ſolutionem aut alterationem faciente, uel utrunq; ſenſum particularé & cómunem affligens: unde uerò naſcatur prorſus inueniri non poteſt ut Gal. placet. Conſequẽter igitur huic etiã opitulari neceſſariũ uidetur, cũ tota noſtra intentio ſit humanitaté cóſeruare. Sed uos latere non debet doloris ſedationé eſſe malę cóplexionis alterationé, dummodo non ſit ex materierũ incarnatione (de qua loquimur) uel cótinuitatis ſolutione, aut comeſtione. Iſta namq; alia atq; alia expoſcerent ſubſidia. Dolores enim ſecundũ quem incumbunt locum, aut continuatis ſolutioné aut ſubitas alterationes oſtẽdunt, ut ſupra dictũ eſt, ex Galeni opinione tertio Technæ recitata. Cumq; hoc fit, ex ueſtro ingenio alterãtia, uos adinuenietis. Nã frigida pugnant calidis, & humectãtia ſiccis. Pro materierũ incarceratione non multa prælibabimus, ne forte pręnimia inebriati óe ingeniũ ſopiretur. Sed tamẽ quę magiſter meus Ioãnes & cópater, in caſu cholerico adminiſtrabat, uobis referã, ne qđ prius dicere inſtituerã, deſeruiſſe uideãr. Quare ſi quis ueſtrũ dolorẽ mitigare inhiauerit, iſtud in principio utendũ ordinare cófeſtim oportebit. R. ſucci

Cataplaſma ad putrefactionem.

Scarificatio.

Admonitio.

Lotio ſequens ſcarificationẽ.

Aliud cataplaſma.

Aegyptiacum ex intentione Auicennæ.

Eſchara nõ eſt extirpanda.

lactucæ,olei rof.añ.unc.ij.albumina & uitellos duorũ ouorum, quæ ſimul omnia cóquaſſentur,dinde loco doloroſo applicentur.Poſtero uerò die iſtud erit loco ſuperaddendũ,unde primũ fuerit deiectum. R. medullæ panis decoctæ in lacte caprino aut ouino,uel in brodio pulli,aut capitis caſtrati,quod ſatius eſſet unc.vj.deinde exprimatur aliquantulũ,cui addantur olei roſ. olei camomil.añ. unc.j.uitelli triũ ouorum:quæ omnia adinuicẽ conquaſſata malaxentur,& iterum decoquantur lento igne donec aliquantulũ ſtipentur.quod cum fuerit,de coctũ uos ipſum tepidũ adminiſtrabitis.Si uerò his annotatis dolor ipſe non refrenabitur,iſtud uos ſucceſsiue tenebitis.Nam aliquando uehementia doloris cum aliquali materia faciet nos indigere medicinis mollificantibus abſq; attractione, & fortaſſe erit cum eis infrigidatio non prohibens mollificationem, ut ait Auic.loquẽs de phlegmone.Et propterea ſi iſta ſaperent maturationẽ, ne ad miramini cum ab ipſo principe doceamur:Recipe maluarũ,uiolarũ añ.M.j.quę decoctæ piſtentur,cui addite farinæ hordei unc.ij.olei roſati.q. ſ. & iterũ bulliant parumper,donec emplaſtrũ fiat ſuper locum ponendum. Quibus ſi non cõtenti eritis iſtud aliud annotabitis.Recipe farinæ fœnigræci,ſeminis lini,florum camomillæ,pinguedinis gallinæ liquefactæ,olei roſati añ. unc. ij.miſceantur ſimul,& bulliant cum decoctione maluarum & uiolarum præter oleum & pinguedinem donec impaſtentur. deinde oleũ & pinguedo calefacta bene incorporentur addendo parum olei camomelini & anethini, & fiat emplaſtrum. Nam iſtud aperiet poros & materiei conculcatæ dolorem carminabit. In augmento uerò ægritudinis iſtud conformabitis:Recipe olei roſati, camomillini, añ.unc.j.ſ.uitellos.Aliud,Duorum ouorũ farinæ hordei unc. ſ. aut parum plus quæ bene ſpatula agitata cum uobis neceſſe fuerit in loco doloroſo collocabitis.Hæc pro dolore ſedando ſatis arbitror ſufficere.nam ex iſtis ueſtro marte ad infirmi utilitatem & ueſtram uoluntatem explendam conſimilia formare exco gitabitis. Ab his quidem abſolutus redeo nunc ad apoſtematis indurationem, quam hercle intactam ob facilitatem reliquiſſem. Verùm ne ſermo noſter mancus appareat,quibus in huiuſmodi caſibus uſus ſum recitabo. Licet iſta intentio uaria apoſtematis ingenia lenteſcendi habeat,quæ conſumuntur ſecundum illius exigentiam. Quoniam (ut inquit Meſue capitulo de laſsitudine & debilitate corporis poſt purgationem) intentionem noſtram uertimus ad cauſam, & abſcindimus eam,quoniam hæc eſt rectitudo curæ & theſaurus operationis. Id circo ſi quando apparuerit ut locus indureſceret, antequam firmetur, ut facilius lenteſceret,iſto medicamine curatur.Recipe caricarum pinguium nu. x.radi cum altheæ minutatim inciſæ unc.vj.decoquantur ſimul uſquequo radices bene fuerint decoctæ,poſtea ablatæ piſtentur in mortario marmoreo cum axungiæ porcinæ unc. ij.ſ. & croci ſcrup. ſ. quo facto locus lenteſcendus cooperiatur,& habebitis quam aucupamini intentionem.Si uerò à ueſtris retibus præda euolauerit ueſtraſq; manus ludificata fuerit,ne aliâs idem perpetrare ualeat,iſto ſecundo eam irritabitis.Recipe terebinthinam butyro admixtam & incorporatam,quæ medius fidius reſoluit & mollificat,ſed antequam applicetur,locus ſępius aqua tepida irrorandus eſt,quæ quidem eſt præuia ad maturandum diſpoſitio. Cum autem ad ſuppurationem iam deuenerit cauterio aperiatur potentiali aut falcaſtro, aut quouis alio modo & ingenio, dummodo rectè benéque tractetur.Facta deniq; apertione curetur,ut ſupra uobis recitauimus. Hæc ſunt quæ à me uobis hodie dicenda eſſe credidi. Quæ ſi non ita ornatè dicta ſunt, ſicuti uos forſitan expectabatis, meæ ſimplicitati indulgeatis. Nam ego, ut uobis eſſe compertum arbitror,oratoriæ loquacitati nunquam operam impendi. Cum ergo ſimplex ſim, ſimplici ſermone, quæ à me tractata ſunt, pertractaui. Quæ ſi uobis cordi extiterint, cras eodem modo ac ordine, quæ de uulneribus à nobis delibanda erunt, recitabimus. Verùm ſi quid in hoc ſermone deliquerim,

Sedatiuũ cholerici doloris.

Sedatiuũ doloris cũ materiei reſolutione.

Mollitiuum duritiei.

Mollitiuũ cũ reſolutione.

Nota.

deliquerim, & mendo dignum fuerit, emendatote. At si quid inde honoris assurrexerit, illud ueluti in principio nostræ sermocinationis diximus, Deo maximo ac uirgini Mariæ offeratis, ut illud Virgilianum nobis uendicemus, A Ioue principium. nam sunt Iouis omnia plena: cuius nomen sit benedictum. INNOCENS. Satis ornatè splendideꝗ hodie Mariane te gessisti, & pocula de maiore siti, quàm nostra porrexisti: quod nemini mirum esse debet, cum sis undique humanitate charitateꝗ circunfusus. Quem Deus pro tanto à te in nos munere coniecto secundet, tuáque opera erga ægrotos semper exercenda fœlicitet, & patriæ tuisꝗ parentibus conseruet, quando nostram de te æstuationem condignis medicaminibus extinxisti. Verùm te modò admonemus, ut cras huc ad nos euoles, quàm citissimè, cum ægrotos iam curaueris: ut quod promisisti nobis, sine usura ac dispendio persoluas. Nunc uerò quoniam hora ipsa, ut infirmos uisites te admonet, memor nostrum fœlici bonoꝗ sydere abeas, quandoquidem & nos crastino huc reuersuri bene discedimus. MAR. Ite fœlices meꝗ uestrum esse non dubitate.

Finis tractatus de apostematibus.

Incipit tractatus de uulneribus.

BERNARDINVS.

PLERVNQVE accidere solet suauissime Mariane, ut si quid boni uel mali immineat mortalibus, diuinus illud Hercle animus præsagiat. Quod quidem nobis contigit, dum uerebamur nequid temporis frustra contereretur, diem expectando miseri perdidimus. Quod tua nobis causa factum est, ex quo, ut ingenue fatemur, tibi multum debacchabamur. Quoniã quod nos ante capere oportebat, illud nempe postposuimus: quod ni summa cum diligentia restituas, tibi dicam ascribemus. MAR. Agite ut lubet, quandoquidem totus ego uester sum, omnes uos saluere iubens. COSMVS. Ohè salue atꝗ iterum salue, quando sine ambagibus exordière. MAR. Aequè lubẽs, ut dicitis, faciam, definitionem omittens. Quamuis multi sint quidem authores, qui cum de aliqua re dicturi essent, ab illius diffinitione incipiendum non ab re fore iudicauère. Hi quidem hac, ut opinor, sententia tenebantur. Quod si quid difficile cognitu esset, de quo meminissent, nunquam perciperetur, nisi à definitione exordium habuissent. Quod meritò fieri oporte bat, si quod modò dictum est, interfuisset. Nam id semper facere debent, ut cum aliquid nodi inter loquendũ accideret, ab ipsa definitione extricaretur. Quod in meis dictis reor nõ posse euenire. Nam de uulneribus dicturus sum, quæ omnibus manifesta sunt: cum humano generi à natura insitum sit, ut ea quæ nocitura sint sedulò cautéque declinet. Cumꝗ res hoc modo se habeat, dixi omnibus esse compertam. Quod si aliter fore animaduerterem, commodius ab ipsa definitione nostrum inirem sermonem. Nam quid facilius esset dicendum, quàm quod uulnus sit continui solutio ex tempore facta, & in mollibus aut duris partibus sine putrefactione consistens. Iccirco quoniam nullam inde posse oriri utilitatem curatiuam uidebatur, silentio pertranseundum esse autumaui. Sed si quis uestrum definitionis percupidus existeret, illa quæ modò dicta est in loco uti poterit. Nec sibi persuadeat à me aliam describendam esse. Nam eo magnitudinis artis medicæ processurus sum, quæ nobis practicantibus utilitatem & amicitiam parare debeat. Et quòd opportunè fabricare ualeam, à prima diuisione me disserere iudico oportere. CLEMENS. Bene iudicas, sed nos inde te exordiri cupimus, ex quo nobis continua oratio cõtexeretur. MAR. Hoc idẽ

Vulnus quid?

præcordia mea circumuoluebat. IVLIVS. Eia ergo te ad propositum conuertas nulla interiecta sermonis interruptione. Nisi quãdo forte fuerit animum sumendi necessitas.

MARIANVS.

Duplex uulnus.

DVplicia quidem uulnera esse cum in literarum ludis uersaremur, mi Iuli, uósque cæteri fratres, accepimus. Quæ inter se nomine ita differunt, sicut unius cura ab alterius curatione differt. Quorum alterum est simplex, alterum uerò compositum. Simplex enimuerò uulnus est illud, in quo non est substantiæ deperditio, & una tantum intentione curandi curatur, & consolidatur. De qua nullam ob facilitatem faciemus mentionem, cum & mulieres hac nostra tempestate huiusmodi uulnera medicentur. Illud autem, quod compositum nuncupatur, est, in quo fit deperditio substantiæ, ac plures intentiones curatiuas sibi maximè uendicat: sicut est diuisum continui consolidare, & quod ab eo deperditum est, instaurare, & si quid apostematis intumuit, curare. Quorum quædam necessariò mortalia esse dicimus, quædam sanabilia. Dicemus ergo, quæ letalia esse nominauimus: & à corde tanquam ab arce totius corporis nos incipere non absonum à ratione existit. Dicimus igitur omnia uulnera substantiam cordis offendentia, esse mortifera. Nam, ut Auicenna refert, cor non patitur (uita durante) continui solutionem. Et propterea ut uno ore omnia intercludam, quæ ad uitam necessariæ uirtuti impedimentum obijciunt, hominem ad Acheronta sine uiatico emigrare hinc cogunt. Sicuti uulnera substantiæ cerebri adhærentia, tracheæ arteriæ, meri, pulmonis, hepatis, folliculi fellis, diaphragmatis, stomachi, splenis, intestinorum gracilium, renum & uesicæ. Et ferè omnia intrinseca periculosa sunt, quoniam ab extrinseco aëre ipsa alterantur, & spiritus offenduntur, ac etiam uirtus, quę humanam naturam solet fulcire, destruitur. Et ratio autem istorum mortem fouentium est, quòd cum sauciuntur difficillimè ob continuum motum cicatrizantur, cumq; hoc illis denegetur, sua officia uitæ necessaria perficere nequeunt. Restat deniq;, ut de illis quæ musculis accidunt, aliquid delibemus, cum non sint minoris ęstimanda, quàm prædicta in quibus manifesta claraq; cõsistit mortis significatio: in his uerò digna prophetis & hominibus deorum numine lymphatis prognosticatio. Nam sæpe id solent commẽtari, quod tabidus anguis in herbis latitans, ut plurimum erranti homini facit. Aut enim transeuntes momordit, aut eosdem pallore concussit. Iccirco mi facundissime Bernardine, uosq; mei dilectissimi de illis paululum ratiocinemur: ne nos sic non opinantes ducant falso gaudio, & inde inter oscitandum opprimant.

Vulnus simplex quid?

Vulnus compositũ quid?

Vulnera letalia quæ?

Vulnera periculosa.

EXcogitemus ergo uulnera, quæ à tribus digitis suprà uel infrà secundum iuncturas musculorum capiti ac lacertorum occurrunt, esse ualde periculosa. Neruorum quoque puncturam propter eorum sensum & communitatẽ, quam cum cerebro habent, spasmi solere esse generatiuam. Vnde illud diuini Hippocratis certificatur: In uulnere spasmus superueniens, ut plurimum mortale. „ Quæ quidem uulnera in istis locis non omninò contemnenda sunt. Nam & medico dedecus parare solent, nisi cautè astantibus de huiusmodi ipse prognosticetur. Quod mihi iam contigisset, cum uitam promitterem uni uulnerato per tres digitos à genu sursum: nisi me admonuisset magister meus Ioannes de Vico Ianuensis, cui quantum debeam, non ualeo æstimare. Nam si pro illius commodo uitam meam (qua mortalibus nihil charius est) dilapidarem, nullam suorum erga me meritorum partem attingerem. Quoniam si singula, quæ in me ab ipso prouecta sunt, cõmemorare uellem, prius Titan suos anhelantes equos à curru disiungeret, quàm ego finẽ illis imponerẽ. Redeo unde quasi erã delapsus: cum

Nota & memoriæ manda.

cum uitam illi sponderem, his me uerbis secretè clamq; domesticis interpellauit, uirtute consentiente, nulló ue in uulnere apostemate emergente, ægrotoq; quiescente ac si nihil perpessus esset: Perpende rationéque discurre, mi Mariane hæc signa, quæ in huiusmodi uulneribus spasmum inducunt. Cum hic nihil tumoris emineat, malum hercle nuncium affero, quod ex longa experiētia nactus sum. Nam materia, quæ ad dolentem locum fluere deberet, in neruis imbibitur, unde spasmũ affore uideo. Quòd si non multa materia (nã idem multa facit) defluxisset ad locum, mihi bonæ spei de infirmo nuntium afferret. Id quidẽ significaret materiam neruos relinquere, & foras aduentare. Et quoniam illud usque intus sopitur, malum de ipso fore concipio. Quod quidem mirabile dictu fuit. Nam spasmo ante quintum diem exiliente ægrotus è medio ad superos sine pinnis aduolauit. Vnde quasi ego stupidus memoriæ illa signa tradidi, & adhuc tradita seruo. Quod & ut uos faciatis moneo, & si qua notanda sunt, notate, ut cum illis esset opus, tanquam è promptuario eadem expromere uideamini. Ex quo uos ipsos appello ne nimis præcipites, in prognosticando, sed cauti ac maturi esse debeatis. Cætera uerò cum ab his discesseritis uulneribus, quæ lethæa prædiximus, sanabilia esse non dubitatis. Pro quorum curatione adipiscenda duo capitales modi reperiuntur. Quorum alter fit uia primæ intentionis: alter uerò secundæ intentionis uia. Modus hic tunc fit, quando dissolutum cum medio heterogeneo coniungitur, ut ossa quæ cum poro sarcoide uniuntur. Ille uerò, quando partes separatæ suo homogeneo uniuntur. Quos semper ante oculos habere debemus, ne ea in uulneribus administremus, quorum postea sit pœnitendum. Quod (ut effugiamus) iudico esse incipiendum pro eorum cura ab his, quibus in unoquoque uulnere utamur.

Tumefactio parua in uulnere signum bonum.

Modorũ curatiuorum alter, uia primæ intentionis: alter uerò, secũdæ intẽtionis.

CVM primum animum ad curanda uulnera appuleritis, hæc uobis statim subijciantur in uulneris curatione utenda: Scilicet regiminis uitæ ordinatio, uulneris localium administratio, eiusdémque accidentium emendatio. Quorum primum obtinebitis sex rerum non naturalium exhibitione, se uergentium secũdum infirmi complexionem, aut accidentium requisitionem. Quas diximus, cum apostema curabamus quod inuenit corpus repletum. Quandoquidem medicus chirurgus omnes medicinæ partes habet pertractare, ut Cornelius Celsus in principio septimi suæ medicinæ scribit. Tertiam esse medicinæ partem, quæ manu curet, & uulgò notum, & à me propositum est, ea non quidem medicamenta, atque uictus rationem omittit, sed manu tamen plurimum præstat, estqúe effectus eius inter omnes medicinæ partes euidentissimus, cum tamen illius sit etiam uiuendi modum præcipere, & humores excrescentes adæquare, intimásque fluctuationum causas indagare, & ueras propriásque illarum correctiones exhibere. Quæ pleraque omnia pauci attingunt: Non quòd abdita, & obstrusa sit in silicibus omninò medicaminum natura, sed quia parum cum philosophiæ adepti fuerint, absque ulla medicinæ exercitatione & experientia (quæ quidem artem facit, ueluti Aristoteles recitat ex poli intentione proœmio metaphysicali) iniant infirmos pertractare, illorúmque coria auidis dentibus dilacerare, nulla animæ adhibita conscientia. Taceo illam tyrunculorum cohortem, qui modo militum insignia susceperunt, tanquam rude donati urbem ambiunt & peragrant, ac si tota illorum consumpta sit ætas in experimentis, & in naturis simplicium cognoscendis. Ah quanto præstantius mi Bernardine sanctiusq; illis existeret, si te tanquam præceptorem omniúmque disciplinarum datorem imitarentur. Cum hac nostra tempestate qui tecum literis, moribus, & omnibus disciplinarum generibus sit conferendus, habeam neminem, & adhuc ferulæ manum submittere (quod maximum est signum uirtutis & scientiæ) non dedignaris. Pertranseo alia quæ in te sunt, ne mea tuarũ uirtutum cómemoratio alijs, qui te non nouerint, plena adulationis

Cura uulneris simplicis & carnosi & profundi.

uideatur. Et ideo me ipsum colligam, atq; eo unde oratio defluxit reuoluam. In secundo uerò localium regimine, andabatarum more non esse procedendum, sed Argum uobis socium adhibendum uehementer persuaderi debetis. Nam si aliquid in uulnere curando hallucinati fueritis, uel à uobis negligentia prætermissum, maximi ac plures nascerentur errores, quemadmodum philosophantibus. Aristoteles in primo physicorum demonstrauit, scilicet ex uno inconuenienti dato, plura sequuntur. Iccirco ne id accidat, acri oculorum intuitu perspicatisq; ingenij consilio uidendum ac consulendum arbitror. Ergo cum coram uulnerato homine astabitis, quonam modo uulnus collocatum, quale & quantum sit, prius à uobis examinandum est. Nam si fuerit paruum & carnosum, absque substantiæ deperditione, solo nectendi uinculo curaretur. At si magnum & profundum fuerit, in hoc primo colluctamini, ut sanguinis hæmorrhagiam (si ibi affuerit) aliquo medicamine uel ingenio coërceatis: Quæ describam annuente Deo in capitulo de fluxu sanguinis, cum de ulceribus meminero: ad quod poteritis aduolare, cum ipso indigueritis. Nam ibi remedia dicemus, quæ huic congrue accommodabuntur. Quo facto, uniendæ sunt partes disgregatæ, & hoc sutura cum filo subtili, & bene pollicibus contorto, ac etiam per ceram deducto, facilè perficitur. Sed antequam, quo modo suēda sunt uulnera, dicamus, casus, qui ipsam suturam formident, quàm breuissime poterimus recitabimus. Deinde ad inceptum præpositum reuertemur.

Casus qui suturam fugiūt.

Memineritis ante omnia, mi Bernardine uosq; dilectissimi, uulnera ex tereti telo, uel aliqua sagitta profunde facta in primis diebus non esse uia primæ intentionis curanda, licet uia primæ curentur intentionis. *Primus.* Primo non curantur uia primæ intentionis, quia ipsa aperta tenemus, ne materia ibi incarceretur. Quæ si ibidem inspissaretur, per communitatem, quam cum chordis uel neruis possent habere, dolorem maximum incurrerent. Et ideo in primis diebus non esse claudenda proferimus. Istud enim uidi hiscemet oculis accidere cuidam pugillo in collo uulnerato, cum quidam medicus Bononiēsis uulneris aperiendi consolidationem uoluisset accelerare, uulnus apertione regendum conglutinauit, ex quo in extensissimum dolorem, & quasi spasmum ægrotus ille incidit, cui nisi magister meus citius subuenisset, ob nimium dolorem ad Acheronta nuntium tulisset. Eodem nunc reuoluor. Licet curentur uia primæ intentionis, sic est illud intelligendum, quòd nihil deperditum in eis generatur. Quod si generaretur, esset secundæ intentionis curā. *Secundus.* Secundo uulnus, cui aliqua sui particula deerit, à sutura omnino sit alienum. *Quæ uulnera sutura dedignantur.* Nam aliter bene curari non posset, nisi uia secundæ intentionis. Quæ non secus suum deperditum, ac mater unicum amissum gnatum, anxiè quæritat. Quod si instaurare uolumus, uulnus prius suere non debemus. *Tertius.* Tertio si uulnus fuerit profundum, & ab aëre satis alteratum, suere ne cogitetis. Nam ex aërea alteratione occulte sanies est generata, quæ digestionem cum abstersione maxime proclamat. Quòd si ab illo uobis noto Hebręo fuisset factum, uir ille bonus mortuus non fuisset. Qui cum uulnus satis amplum in sura accepisset, multumq; æri exposuisset, ut ipse recte curaretur, Hebræum acersitum misit. Qui cum ægrotum conuenisset, nulla interiecta consideratione uulnus suit propere. Quo denique facto, dolores illico insurrexerunt, tertio uerò die esthiomenatus est, in septimo quidem præteritum uixit sibi deuote uendicauit. Quod si Hebræus ille, prius degessisset cū abstersione, deinde in suendo occupatus fuisset, fortasse illud minime excreuisset. *Quartus.* Quarto si uulnus ex contusione fuerit, suturā facere ne attentetis. Nam frustra uos laborasse iam ipsi persentietis, cum Galenus nos ipsos admoneat, dicens: Necesse est contusum putrefieri, & in saniem conuerti: & addo ultima contusione, nam in parua locum non tenet, ergo sutura ipsa corrumpetur. Quod quidē uidimus cotingere cuidam iuueni Romano nomine Paulo Blundo, qui cum

ad

ad taurum interficiendum spectatum cucurrisset, nescio quo nam fato ductus antè taurum cecidit, à cuius cornibus coxa illius nobilis lacerata fuit. Ad quam curandam cum quidam empericus chirurgus properauisset, statim contusum uulnus consuit, quod mox putruit. Et ni magister meus suppetias tulisset, forsan qui modo uitam degit, naturæ concessisset. Quinto dicimus uulneri ab alicuius animalis morsu edito suturam minimè conuenire. Quoniā locus ille morsus factus est concauus, uel cauernosus, uel sapit semicontusi uulneris naturam. Sed iste casus suendus operantis iudicio relinquitur, cum partes separatæ ex morsu possint etiam filo coniungi. Sexto cum uulnus os detexerit, ipsumq́; fractum, uel ab almocati discoopertum manifestauerit, nunquam cum sutura paciscitur, ni prius os detectum amiciatur, & fractum integretur. Septimo uulnus, quod loco musculoso ex transuerso acciderit, suturam omninò respuit, ut Auicenna refert in capitulo de qualitate ligandi uulnera, ubi ait de musculis, & lacertis dicens: Aut fuerit lacertus, qui sit disruptus in latitudine, quoniam tunc non aggregatur. Immò ponatur in medio licinium timendo, ne incarnetur cutis, & remaneat lacertus non incarnatus &c. Quare ipsum solutum tantisper uagari cupit, dum sibi cura secundæ intentionis tribuatur, & hoc idem uulnera neruosa affectare uidentur. Nam si suerentur, labia eorum consolidarentur, & nerui subtus rheumatizarent: Quod nempe rheuma ibi inclusum apostema generaret, unde sequeretur, uel dissuere, uel nouam incisionem facere. Ergo ne hoc patremus, uulnera huiusmodi soluta aliquantulum spaciari sinamus, ut ea facilius postea pertractemus. Licet hinc insurgat illa tædiosa disceptatio, Nunquid neruus mutilatus suendus sit? cum hinc inde uariæ sint authoritates atq; opiniones. Qua de re quidem pro utraque parte si disputaturus essem, hanc tuendi facultatem utrasque opiones substentarem. Sed nunc magistro meo Ioanni de Vico Ianuensi assentiar, Non quòd in illius uerba iurauerim, sed quia ipsius sermo magis rationi congruere uidebatur, sequendo opinionem Auicennæ super illud. Si autem disrumpatur in latitudine, tunc necessarium est suere ipsum uulnus: & si non suitur, non conglutinatur uulnus. Tamen à me dimittetur, cum non sit præsentis speculationis. Sed quæso animaduertite uerba Auicennæ, cum præcipiat sui ipsum uulnus necessario. Ego autem dissolutum esse patiar. Intellexit de uulnere amplo, à quo maxima membri deplasmatio sequeretur, si solutum relinqueretur: & si suitur, magnum sit à puncto ad punctum interuallum. Ego uerò de nō amplo uulnere intelligo, quod quidem praxis etiam uos docebit. Plura etiam dolorosa & apostemosa suturam ipsam non admittunt, quæ facilitatis causa & manifestæ apparentiæ nunc à me non perscribuntur, ac etiam eorum rationes cō sideranti aperiuntur. Hæc omninò uidebantur memoriæ esse tradenda, in quibus sutura non utimur. Eò nunc fratres reuertar, unde huc ego diuerti.

Quintus.

Sextus.

Almocati quidam interpretantur defe-ctionē ossiū.

Septimus.

Octauus.

CVm ergo illa, quæ suturam renuunt, pro nostro posse recitauimus, curam ipsam perseueremus. Contorto itaque filo, & per ceram deducto (ut suprà diximus) suite uulnus taliter ut sutura capiat cutim à parte superiori uulneris per unum digitum, & profundetur in parte intrinseca uulneris tantum ut multum capiat carnis, & uniatur, nam si pellis tantum sueretur, remanerent uilli carnis separati & putrescerent. Semper tamen aduertēdo, ut extremitates uillorum carnis incisorum simul semper coëant, namque pulchram facient cicatricem, quandoquidem in hoc solo medicus superet naturam, & in parte decliuiori exituram saniei relinquatis. Quod cum feceritis, hoc medicamen ei superimponendum est, quod cōstat ex albumine oui parúmq; olei rosati. Et hoc fit ne multum patiens affligatur, cum uolueritis medelam à uulnere remouere, quæ dicitur la chiara. Nam plerunque tantum doloris & maximè in locis uillosis generare solet, ut patiens quasi spasmari uideatur. Et hoc tantum in uulnere consistat, donec uigesimaquarta hora defluxerit, si sanguinis fluxum timueritis. Quo elapso ter-

Modus suēdi

mino infirmum reuisetis ridibundi, ac inter famulandum locum ipsum detegatis ab omni detectione, quem postea digestiuo filectis[filis conceptis] imposito illineatis, quod conficitur ex ouorum uitellis, & terebenthina clara. Vel loco ipsius cum uulnus fuerit in capite, uel multæ sensibilitatis, oleo rosato, cum quo tamdiu erit in cura procedendum, quousque sanies generata fuerit. Cúmque sanies generata erit, tunc omninò digestiua prohibeantur. Esset enim, si ulterius eo trāsiretis addere putrefactionem putrefactioni. Veruntamen uulneris circuitus humectandus erit oleo rosato omphacino tepido. Facta uulneris uisitatione, istud defensiuum à plaga per unius palmi spacium semotum distendatis. Recipe olei rosati unc. ij. ʒ. sandalorum omnium ana ʒ. ij. boli armeni ʒ. ij. ʒ. albumen unius oui, aceti parum, si uulnus fuerit à locis neruosis remotum, sin autem neruosum fuerit, loco aceti ponatur uinum granatorum. Quæ omnia simul in mortario ducantur, dum uobis utenda uidebuntur. Cum sic per quatuor uel quinque dies curaueritis, ab ipso quidem digestiuo quiescendum erit, & ad mundificatiuum cōferendum, quod sic componitur. Recipe mellis rosati unc. ij. terebenthinæ claræ unc. iij. bulliant parum addendo farinæ ordei. q. s. croci scrup. ʒ. quæ omnia ad ignem incorporentur, quo facto utiminor per octo dies, uel circa, ut melius uidebitur uobis expedire. Pro cuius consolidatione habeatis unguentum in curatione apostematum descriptum, cum quo ferè omnia dissolutionis genera consolido, de quo potest Bernardinus noster testificari, qui semper (ut se certificaret) uoluit interesse, cum curaremus mulieri Hispanæ quoddam apostema sub axillis, quod Abenzoar Albumeron incurabile ponebat. Et si in loco cicatrizando caro unctuosa immineret, pro eius remotione utiminor unguento mixto, quod ex unà parte unguenti Aegyptiaci, & altera unguenti apostolorum cōstat. Vel isto puluere, quo uti frequentissime soleo, facto ex myrobolanorum citrinorum ʒ. j. ʒ. terræ sigillatæ ʒ. j. aluminis rochæ combusti ʒ. ij. pistentur, & terantur sicut alcohol, cum quo certè de uulneris uictoria triumphabitis. Hæc erit cura uulneris simplicis, & carnosi, ac etiam profundi: quæ uerò sequentur, de composito uulnere disputabunt.

Digestiuum aliud. — *Defensiuum.* — *Mundificatiuum.* — *Vnguentum mixtum carnis unctuosæ remotiuum.* — *Puluis carnis unctuosæ remotiuus.*

VVlnera composita ea esse diximus, in quibus cum medio heteregeneo fit instauratio. Et hoc sicut in neruis & ossibus. Licet authores dicant in pueris cum homogeneo medio ossium dislocationes conglutinari. Nam ista spermatica membra dn̄r, quę cum discontinuantur, nunquā consolidantur nisi affuerit pôrus sarcoides, qui est ab ossibus longè dissimilis. Quem ut in cura obtinere & generare possitis, modo dicendum est. Sed prius eligamus uulnus cubiti, uel manus: quoniam ista quando accidunt, cęteris sunt periculosiora. Sed horū manus periculosius est ratione neruorum, & chordarum, ac paucitatis humorum nutrientium. Idcirco istud nobis sortiamur, tanquam ipsum curaremus. Pro cuius curatione multa consideranda sunt, quorum omnium sermonem faciemus.

Vulnera manus sunt periculosiora.

DEbetis ante omnia mi *INNOCENS*, uósque mei socij cum ad huiusmodi casum accersimini, uulnus sedulò scrutari, ne quid frusti ossis intus reseretur, quod punctura, aut dolore, ueluti stimulo uirtutem irritaret. Quæ siquidem symptomata emerserint, futurum apostema demonstrabunt. Cuius aduentum omnibus modis, uijs, ingenijs, incipere enitemur, ne ad locum uulneratum irrepat. Et hoc quidem obtinebitis, si ordinem qui sequitur, obseruabitis. Expurgato itaque uulnere ab ossis frusto, si ossa integrè amputata fuerint, ut commodius potestis ipsa collocare debetis. Cum ab hoc labore eritis expediti, tabellam, in qua manus erit collocanda, aptatam, benéque stuppis suffultam (ut aptius ibi manus acquiescat) habeatis, statímque ad futuram uulnus arctabitis, si amplum fuerit. Nam paruum (ut diximus) apertum erit curandum, ut neruorum rheumata liberum facilémque habeant exitum. Quo facto, suite, cautè tamen, ne nerui pungantur: semper hoc intelligendo ut in parte decliuiori

Purgatio uulneris. — *Locatio membri.* — *Sutura.* — *Caueat neruos sutura.*

uiori exitus generandæ ſaniei remaneat. Facta deniq; ſutura, manuq; collocata, uulneratus locus amiciendus eſt albumine, quod ſtuppa imbiberit. Et ſic medio cri ligatura inuolutum (donec uigeſima quarta hora tranſierit) membrum relinquatur cum idoneo uitæ regimine. Quo elapſo termino ſtatim ad infirmum reuertamini à barbitonſore comitati, ut de latere oppoſito diuerſiuam phlebotomiam faciatis, ne materia apoſtemanda ad locum depauperatū laberetur. Nā ſi prima die extraheretur, bonū ſanguinem hauriretis. Facta igitur phlebotomia, uos ad uulnus curandum conuertatis, quod cum detexeritis, hæc in uulnere medicamina locabitis. Recipe terebenthinæ clariſsimæ & ſubtiliſsimæ unc. ij. olei hyperici unc. iij. & ad ignem ſimul iſta miſceatis, & tepidum in uulnere ipſum administrate. Nam ſi frigidum applicaretur, forſan aliquid nocumenti excitare-
„ tur. Vnde illud extat diuini Hippocratis, Frigidum inimicum neruis, oſsibus,
„ dentibus, cerebro, ſpinali medullæ, calidum uerò utile & amicum. Sequitur ergo, quòd in omni ueſtra uulnerum compoſitorum operatione à frigore actu medicamina, quibus uſuri eſtis, caueatis, & membrum uulneratum ſicuti puerperam, à frigore cuſtodite. In circuitu uerò uulneris applicetur peciola imbibita oleo roſato, in quo fricti ſint lumbrici, id eſt, uermes terreſtres. Quod nempe læſam particulam confortabit, & ſi quid humoris illuc cucurrerit, exhalabit. Circa uerò cubitum pro materierum fluxu iſtud defenſiuum illinietis: Recipe olei roſati, myrthini ana unc. j. ß. boli armeni, terræ ſigillatæ, ſanguinis draconis ana unc. ß. ſandalorum omnium ana ʒ. i. ß. ceræ albæ. q. ſ. & fiat defenſiuum molle ad formam unguenti. Cum ergo ueſtra cura ſic tranſierit per ſex octo dies, uel plus, donec nerui rheumatiſma inceperint euomere, ad alia migrare uos decebit, ad abſterſiuum ſcilicet, & unguentum, Quorum primi talis eſt deſcriptio: Recipe terebenthinæ claræ unc. j. ß. ſyrupi roſati unc. j. bulliant parum ſimul addendo farinæ hordei quātum ſufficit: ſarcocollæ, thuris, ana ʒ. ß. croci ſcrupu. ß. omnia ſimul ſpatula agitate, donec benè incorporentur. Iſtud enim erit abſterſiuum ſine mordicatione, quo in huiuſmodi uulneribus indigemus. Super quo iſtud unguentum adminiſtrabitis, quod meus magiſter ordinauerat: Recipe pinguedinis uituli & uaccæ, ana lib. ß. olei roſati lib. j. terebenthinæ claræ unc. iiij. picis naualis & Græcæ, reſinæ pini, ana unc. ß. lithargirij argenti. unc. iij. ß. uini odoriferi cyathum unum lumbricorum unc. ij. meliloti, hyperici, rubeæ tinctorum, anthos ana. M. ß. bulliant omnia ſimul uſque ad conſumptionem uini præter mineralia, & terebenthinam, deinde colatis omnibus iterum ad ignem cum lithargyrio iam dicto bulliant, & baculo pertractentur, quouſque colorem acquirant nigerrimum, ultimo uerò loco addatur terebenthina prædicta, & ceræ albæ quā tum ſufficit, & fiat unguentum molle, quod in neruorum uulneribus maximi iuuamenti eſſe inuenietis. His ergo omnibus adminiſtratis, uſque ad ipſius ſigillationem, tunc pro cicatrizatione iſta decoctione, uel quæ in apoſtematibus ſigillandis ſcripta fuerit, utimini. Sed illa hanc meliorem inuenietis, quoniam eſt cū membri confortatione, qua uti recte in iſto loco poteritis. Recipe roſarum myrtillorum, abſinthij, balauſtiorum, ana M. j. nucum cupreſsi numero x. bulliant cum uino ſtyptico uſque ad conſumptionem tertiæ partis, qua pro membri inſtauratione cum ſpongia bene expreſsa utimini. Hoc quidem fratres chariſsimi ordine huiuſmodi uulnera curaui, qui medius fidius mihi, & honorem & utilitatem peperit. Hæc ſatis eſſe puto, quantum ad uulnerum compoſitorum curam. Nunc autem tempus nobis adeſſe uidetur, ut de accidentibus, ſicuti prædiximus, pauca enarremus. Quod iam reliquiſſem, ni uos illud inhiare animaduerterem. Cum maxima pars curandi uulneris, & ulcerum, de quibus annuente Deo cras ratiocinabimur uobiſcum, exiſtat in remotione accidentium. Ergo ne uos tanto deſiderio defraudare uidear, iſtud oneris pro uiribus ſubire accingor.

Regimen uitæ.

Phlebotomia diuerſiua.

Digeſtiuum cum ſedatione doloris neruorum.

Hippoc.

In circuitu oleum lumbricorum.

Defenſiuum.

Abſterſiuum ſine mordicatione.

Vnguentum uulnerum neruorum.

Cicatrizatiuum.

De accidentibus uulneri contingentibus.

NOn possum equidem multum non admirari fratres charissimi naturam, humanam tot casibus, tantisq; periclis esse subiectam, cum accidentia, quæ uulnus solent consequi, mecum ipse cogito. Quæ cum acciderint, solertes ac ingeniosos homines maximè fatigant, nedum ingenij & doctrinæ pauperculos. Quid tunc illam chirurgicorum plebeculam opinari creditis, cum doctum fluctuare conspexerit? Nonne arbitramini amabo, cum mederi nesciat, sinere humanam naturam dolore cruciari, apostemate lacerari, mala complexione uexari, febre comburi, spasmo detorqueri, paralysi detorpescere, syncope debilitari, ac alienatione insanire? Ergo ne in eorũ numero ascribamur, & huiusmodi criminibus accusemur, quoad nobis licuerit, studeamus, ut quæ cũ uenerint, proprijs medicaminibus gubernemus. Nã si benè curentur, nobis honorem & utilitaté: infirmis uerò uitam (qua nihil dulcius homini recte uiuenti est) diripiunt. Quare omni indagine, exquisitaq; diligentia contemplari debemus, quando dolor naturam multum infestauerit, nunquid tantum ex continui solutione, & uulneris exiccatione, an materierũ cumulatione insurrexerit. Si uerò ex partium disgregatione, & arefactione uulneris oriatur, tunc pro illius rectificatione, mollitiuo indigemus medicamine. Sin autem ex materierũ aggregatione factus erit, in ipsum quidem dolorem auxilia desiccantia, quæ oleis, farinis, alijsue rebus desiccantibus componuntur sine ulla temporum consideratione ministrabuntur. His igitur bene libratis, principio si dolore ex indigestione facto distraheretur, his auxilijs infirmum tueamini: Re. medullæ panis in lacte caprino decoctæ unc. vj. olei rosf. camomillini, ana unc. ij. uitellos trium ouorum, quæ omnia simul in olla misceantur, & tantisper bulliant sine uitellis, dum bene oleum imbibatur, deinde auferatur ab igne immiscendo uitellos. baculo agitentur, & fiat solidum emplastrũ, quo tepido in loco dolore agitato utamini. Vel isto alio, si illud minimè uestræ opinioni respõderit: R. decoctionis maluarum, & uiolarum, uel brodij carnis arietinæ, aut cuiusuis comedendæ ab homine. q. s. ut medulla panis ipso imbibatur, deinde sicut dictum est in priori decoquatur. Verum in isto erit parum croci addendum, quod & in altero addi potest, si operanti bene uisum fuerit. Verum si ex materierum inundatione exilierit, ista infrascripta applicentur: R. furfuris bene triturati M. iij. farinæ hordei, & fabarum, ana unc. iiij. camomillæ, meliloti, absinthij, minutatim incisorum, ana M. ʒ. uini odoriferi cyathos 3. bulliant ad ignem omnia cum sapa sufficienti, & in fine cocturæ addantur olei camomillini, rosa. ana unc. ij. ʒ. anethi unc. j. ʒ. croci scrup. j. & fiat emplastrum ad formam ceroti mollis. His quidem dolorem, qui ut plurimum solet materiam ad locum attrahere, sedabitis, maximè si à frigore fuerit causatus. Si uero à calido, calida ingredientia pro uestra necessitate corrigetis. Quo me herclè sedato, facilè curam perficietis. Apostema uerò refrenabitis, si defensiuum superius descriptum applicabitis, facta diuersiua phlebotomia, enemate tamen pręcedente. At si in uulneris circuitu rubediné cognoueritis, malã complexionem adesse iudicabitis. Pro cuius remotione hęc administrabitis: R. olei rof. unc. iij. misceantur cum albumine & uitellis duorum ouorum, quę cum fuerint benè conquassata, administrate cũ pecia uulneri applicanda. Vel sic: R. unguenti rosati unc. ij. olei rof. unc. j. quę simul ponantur in mortario plũbeo, in quo bene pistillo ducantur, cui instillabitis succi lactucæ unc. j. ʒ. lithargyrij ʒ. j. ʒ. terræ sigillatæ ʒ. j. & cum ante dictis molabitis, quousque fiat linimentum, sicque malam complexionem omninò remouebitis. Verum si febris, spasmus, paralysis, syncopes, & alienatio propter materierum commotioné patientem molestauerit, uobis statim ad propria capitula recurrendũ erit, cum multi sint, qui de rebus ijs ad plenũ meminerint, inter quos maximè uiget Guainerius, qui apte omnia distinxit: nam illa medicabitur accidentia, quoniam si uellem syrupos, & pharmaca ordinare, quamuis istud ego possem, quoniã cum plus ocij nacti erimus, de febribus disputabimus, uiderer tamé omnes

Nota hæc epitheta.

Doloris remotiuum.

Aliud.

Doloris remotiuum cum exiccatione.

Sedatiuũ malæ complexionis calidæ.

Aliud.

omnes medicinæ partes ingredi, quod non est ad pręsens à nobis suscipiendum, cum de chirurgia modo uobiscum loquamur, quæ dięta, pharmacijs diuersius, unguentis, fomentationibus, emplastris, alijsq; linimentis aliquantulum contentatur. Hæc sunt, quæ à me hodie cudenda erant, ut essem soluendo, ne uos me nolentem in ius duceretis, quoniam uinclo sacramenti me obligastis, ad quod seruandum, qui boni, syncerique haberi cupiunt, ultro obligantur. *VINCENTIVS.* O quam bene iudicas. Verum quia usuram istius diei nobis *MARIANE* persoluisti, ideo discedamus. At cras huc conueniamus, ut siquid persoluendum sit, persoluas, & quod nobis arraboni datum est abs te, restituamus. MAR. Sic fiat, quando eodem proposito discedimus.

Finis, tractatus de uulneribus.

Incipit tractatus de ulceribus.

FRANCISCVS.

SOLITOS esse memini, qui alta uelis maria peruolant, quamuis benè instructa sit, nauim unico tantum foramine submergi. Quod quidem non parum considerationis affert de humana conditione. Quæ licet uarijs casibus fluctibúsque obnoxia sit, tamen unico turbine uentorum sæpenumero conquatitur, ut quomodo inde possit emergere, diu anceps illa colluctetur, præsertim si à quo seruanda esset, deseratur. Ego auté Romæ (ne longius exempla petamus) uidi hiscemet oculis, qui ulcus sanabile ante genu patiebatur, animam egisse. Illud hercle nó culpa medicorum factum est, ad quod plerunque ignari confugiunt, sed patientis inertia, desidia, ac etiam dicerem auaritia, si uerbum istud scirem apud quosdam pruitu aurium uacaturú, quod sæpe illorum aures unguibus scapellat. Quæ si non tam arcto, atque inextricabili nodo illius crumenam implicuisset, forsan modo, qua caret, uitalem auram nobiscum assorberet, sicq; tartara petiturus tam exoso nomine uacaret. Igitur mi *MARIANE* charissime ut à tanto periculo tantoq; facinore abhorreamus, de ulceribus consultemus, ut si quando (quod deus auertat, nam homines quippe sumus) à tam molesto tædiosoq; stimulo uexaremur, sciamus opportunè calcitrare, idonea auxilia formando. Quandoquidem huic quoq; facultati operam impendemus: ac facilius per te nobis iter præbeatur, sicuti in superioribus fecisti. Nam quomodo te gesseris, ipsa res, si opus esset, eloqueretur: cum ipse omnia memoriter enarrem, non mei ingenij bonitate, sed tua facili explanatione, ac cócinna diuisione. Quæ quantum animos ascenderint, supra quàm cuique credibile est, existere uidentur.

MARIANVS.

RECte quidem dijudicasti. nam quod uolebam dicere, eripuisti. Sed tu cú me tátum laudes, ueri amici limites transcendis. Nam si res controuersiam sustineret, nescio quomodo tua dicta tuereris, quæ ita soluta, & adulatione plena uagantur, ut nesciant, unde fluxerunt, redire. Sed de hoc alias. Nunc uerò quod mihi eripuisti, minimè tacebo. Cum illud ab re fore non iudico, quod nobis maximè usui esse posset. Cum ego huc aduentare constitueram, & rectam uiam aggressus essem, quæ me ad uos, qui meis oculis mihi estis cariores, conducebat, statim à nuncio quodam reuocatus eò decessi, ubi illum, qui me plurimum desiderabat, conueni, patiebatúrque ulcus cauernosum in coxa, & dolorosum, cuius maxima pars fuit medicorum inscitia, & maximè illius, qui nunc est mihi infe-

stißimus,atque iratus,dico autem,qui nuper baptismate sese immersit,cuius sen tentiam reuocauimus,& ægroto satis opportuna remedia composuimus, ac etiam membra illius fatigatione uexata situ placido, & delectabili quietauimus, ex quo dolor, quo miser uehementer cruciabatur (cuius me ualde miserebat) acquieuit, sicq; sopore aspersus leuem quietem intercipit, ab hoc ergo absolutus iterum quo uenire destinaueram, aduolaui, mecum ipse reputans, quanto ingenio,quantá ue indagine sit opus, qui medici officio utetur, præsertim in ulceribus.Nam raro dantur ipsa simplicia,circa quæ si paululum aliquis fuerit hal lucinatus,ad Acheronta ægrotus cogetur obulum afferre, sine uiatico. Idcirco ne nobis eueniat,ut inscij dicamur, huic negotio aliquantulum operæ tribuamus, quod uos me esse exoratum uolebatis. Verum cum incepero, ne quis uestrum me audeat interpellare, nisi ubi fortè fuerit ad uestram intelligentiam necesse percontari.IOANNES.Eloquere,cum nos huic tuę sententiæ faueamus, uerum diffinitionem,quæ maximè nobis cordi existit,non omittamus.

MARIANVS.

PLeriq; omnes,qui de hac re consultauerunt,magis quàm opus esset practicã tibus,promulgauerunt.Ac etiam quæ philosophantibus aliquãdo obscura fuerunt,maxima cum diligentia inseruerunt obscurę promulgationi.Illud exco gitasse magis uisi sunt,ut uiuacis ingenij uires ostenderent,quàm hominum igna uiæ cõsulerent.Forsan ea tempestate quis dicet diligentiores extitisse homines, quam sint in hoc sæculo prelijs,cędibus, obcęuisq; delectationibus turbulentissimo.hac equidẽ ratione ductus ea tantum hauriam, quę huius disciplinæ sitibũ dorum sitim extinguant,eorumq; desiderium reprimant, nec futili inaniq; aure hominum sententias,sed utilitati ægrotantium,& practicãtium cupiditabus accommodabo:ut inde uenari possint commoditatem,qua mendicis,egenis, pauperibúsq; auxilientur,& auaros diuites expilent. Ex quo uos ulceris diffinitionem,quam modo me rogastis,non omittendo fœliciter auspicabimur.

Vlcus quid? EST enim ulcus cõtinui solutio saniosa cum putrefactione tempore facta. Generantur autem ab exituris,ut placet Auicennæ,exulceratis, pustulis agitatis,& uulneribus malè tractatis.Vnde uulnera cum primum, sicuti noster princeps asserit in primo ulcerum in uniuersali, debitum digestionis, abstersionisq; tempus transierint,& adhuc saniosa tabidaq; extabunt, non uulnera, sed ulcera erunt appellanda.Ex quo sequitur,quod omnis continuitatis solutio, quæ pus siue uirulentiam expuet,ulcus certe nominabitur. Quorum quædam à caliditate,quædam uero à frigiditate nutriuntur. *Signa ulcerũ calidorum.* Ea quidem,quæ cum rubedine in circuitu & pruritu reperiuntur,à calido humore manabunt.Quę autem latas habebunt radices,& sine pruritu,& eorum color non erit in rubedine eleuatus, frigidæ erunt complexionis. *Signa frigidorum.* Et ulcerum quidem quædam sunt sine timore,& quædã periculosa. *Signa periculosorum.* Sunt autem periculosa omnia, quæ saniem cum deberent generare, non generabunt,ac etiam cum apostemosa erunt,& illorum apostema sine ratione occultabitur. Nam si cum ratione euanesceret, illud erit beneficio alicuius medicaminis hac operatione utentis. Nam si absque ratione eliquesceret, illud boni nihil portenderet, sed mali non parum, sicut spasmum, & rationis permixtionem. Quamuis etiam sint ulcera, quæ huiusmodi habeant producere effectum,ueluti sunt dorsalia, neruosa, geniculosa,& coxalia, & quæ maximè cum nucha seruant affinitatem, ut ibidem Auicenna refert. Et eorum quædam nobis morigerantur, quædam uerò nosipsos auersantur, & in curando se odiosa præbent ac difficillima. *Quæ sunt difficilis curationis.* Sunt autem curationis difficilis omnia, quæ succedunt alicui ægritudini per uiam terminationis.Quoniam inde natura exoneratur à superfluitatum malorum humorum reliquijs. Necnon corpora accidentaliter humida,

humida, uel ſicca, tardè cum ſanitate paciſcuntur. Sicuti accidit grauidis mulieribus, & hydropicis hominibus. Quod alteris propter humiditatem accidentalem, alteris uerò propter ſuperfluitatum retentionem euenire uidetur. Præterea & ſicca, & hectica nempe non facile conſolidantur propter ſanguinis boni paucitatem. Similiter miſella ſenum corpora, tum propter ciborum indigeſtionem, ac chymi indecoctionem, quoniam in illis calor naturalis extinguitur, tum propter boni ſanguinis paupertatem aſsiduè ulceribus dilaniantur. Et multotiens membrum malè complexionatum eſt cauſa, ne citò ulcus conſolidetur, quare oportebit te non parum elaborare, ut illius complexio rectificetur. Quoniam nutrimentum, quod illuc repit, conuertitur in ſaniem, cum non reguletur à natura. Quid enim eſt ſanies, niſi nutrimentũ corruptum, quod natura non potuit dirigere, nec in ſecundas humiditates conuertere. Hoc autem ut facere poſſitis, aliquantulum naturæ ſimplicium cognoſcendæ incumbatis, ac etiam è libris Technæ Galeni omnium ſigna complexionum eligatis, nec tempus in nugis, uentoſisq; uerbis, ac diſtortis rationibus conteratis. Quid enim utilitatum ægrotantibus ueſtram opem implorantibus afferetis, cum tot cauillationes, totq; iacula contorſeritis de illa tædioſa ac famoſa corporis neutralitate. Cum enim nos uideamus eorum, qui de hac re meminerint, nullum nulli aſtipulari ac ſuffragari, ad quid iſtam temporis perditionem amplectimur? Idcirco ſequimini fratres chariſsimi omni ſtudio, omni diligentia, omniq; charitate magiſtrum Ioannem Anthracinum Maceratenſem, libros Technæ nunc interpretantem, qui quantum ualeat in explanandis libris, in recitandis opinionibus, excitandiſque diſcipulis, non poſſum mente nec animo concipere, adeò totus illius ſermo hubertate, latinitate, & ſententijs huberrimis eſt ornatus, & fulcitus, ut ferè alter Tullius eſſe uideatur. Quæ omnia non magis exoptare debemus, quàm ipſum colere, amare, & uenerari, cum homo ſit tanta dignus ueneratione, & amicitia literatorum, & principum, cardinaliũmque frequentatione & fauore decoratus. Et quæ ſunt facilis curationis, ſunt quæ ingruunt corpora benè complexionata, & bono ſanguine nutrita, cum pauca humorum ſuperfluitate. Iſtorum uerò quædam permanent in cicatrizatione, & quædam diſſuuntur. Et quæ iterum relaxantur, ſunt, in quibus generatur caro ante completam mundificationem, ut idem Auicenna docet, quoniam non munda ibi ſuperfluitas occultatur, quare oportet iterum corrumpatur continuitas proueniens ſecundo: & propterea fiſtulæ exiſtimantur quorum ulcerum genera quinque ſunt capitalia, ſcilicet, Virulentum, Sordidum, Cauernoſum, Putridum, & Corroſiuum. Sed antequam iſtorum curationes pertractemus, aliquantulum conſentaneum eſſe uidetur, ut accidentia, quæ nobis curam impediunt, computemus. Quo facto ad uniuſcuiuſque generis curam reuertemur, quoniam niſi accidentia corrigeremus, quæ maximam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt, ut recitat Ariſtoteles in primo de anima, nunquam uictoria pugnando obtineremus, cum ipſa cura ſe teneat ex parte materiæ & accidentium.

Sanies quid?

Quæ ſunt facilis curationis.

Quæ non permanent in cicatrizatione.

Genera ulcerum quinque ſunt capitalia.

SVnt autem ulcerum accidentia ſanguinis hæmorrhagia, Caro ſuperflua, Labia oſtracoſa, Dolor, Apoſtema, Durities, Putrefactio, Os corruptum, Varices, & Rotunditas. Quorum unumquodq; ſibi ſuam uendicat curationem, quæ ſi fortè petenti denegaretur, uel nos in ius duceret, daturos unicuiq; ſuum, uel nunquam fœdera, niſi debito ſoluto, nobiſcum contraheret. Igitur ne tanquam rei ad ius trudamur, uel tyrannide criminemur, dicamus quomodo iſtis ſatisfaciemus: & à ſanguinis fluxu exordiamur.

Accidentia ulcerum quæ cõſolidationem impediunt quæ?

EXcogitaueram nempe inter loquendum, nunquid curriculo eſſet pertranſeundũ, quod modo de ſanguine loquemur, an eſſet in eo paſsim inſiſtendũ, cum multi authores, qui de hoc ipſo ſcripſerint humanę uitę ſanguinẽ theſaurũ

appellauerint. Ego autem ni ab eorum fontibus poculum, quod ita sitibundus sorpsi, tam cupidè hausissem, quo nomine nominandus esset, non facile inuenissem: Cũ illud non uenis lateat, ut sic tantũ eo natura sicuti auari defosso auro gaudeat: sed cum sitibunda membra sitiuerint, quod unicuiq; satis esset impartiretur pro illorum conseruatione & alimento. Hoc cum tam auidè natura custodiat, afferamus laboranti subsidia, ut rectè, cum opus fuerit, officio fungatur suo. Nã quid crudelius, quídue inhumanius esset illo, qui cum aliquem ope, auxilio, consilio tueri debeat, desertum esse patiatur? Idcirco ne aliquando eueniat, quod ipsa de nobis iure conqueratur, sub uno genere duplicem speciem cõstituamus, ut facilius cognoscatur, quonam medicamine indigeamus, cum sanguis præter naturam emanauerit.

De sanguineo fluxu.

OMnis enim fluxus sanguinis mi iucundissime FRANCISCE solet euenire aut à causa antecedẽte, aut à primitiua. Quarũ antecedens in præsenti negotio à nobis dimittatur, ne forte, cum nostra limina transcenderimus, in aliena temerè irruamus, unde merito postea tãquam fures detrudamur. Vt ergo dedecus istud omni conamine declinemus, tantum fiet nobis sermo de eo, qui causa primitiua uenas reliquerit. Est autem sanguinis hæmorrhagia aut ex recenti continuitatis discissione, aut ex illius putrefactione. Ex discissione inuenimus sanguinem à uenis resudare, aut inde defluere, aut saltim deserpere. Sudat enim uena sanguinem, cum à proprio tegmine detegatur, unde ipsam amicire statim iudicamus oportere, ut quod immiti ferro fuerat deuastatum, facili medicamine recuperetur. Illud autem condecenti futura comparemus. Si uerò sanguis ille refractis obstaculis effrenitabit, aut leni, mitiq; incessu gradietur, aut tolutario passu suos moueri gradus nitetur. Si aũt leniter placidéq; incedet, à uenis hercle ipsum subrubeum ac grossum exire uidebimus. Sin uerò tolutim proficiscetur, & rubeus, spumosus, clarusq; foras prodiret, arterialis esse iudicabitur. Pro quorum curatione hæc primo cõsiderare debemus. Nunquid uena tota transuersaliter, aut secundũ partem incisa fuerit. Cum uerò totaliter intersecta fuerit, pro illius cura hunc ordinem tenebitis. Verum animaduertere quæso fratres secundo debetis, ut primæ considerationi hanc etiam subnectatis, ut benè pensiculetis plaga profundáne, an superficialis facta fuerit. Si uerò planum, id est, superficiem tenebit, incarnantia applicabitis, quæ talia erunt: Recipe sarcocollæ, myrrhæ, aloes hepaticæ, sanguinis draconis, thuris, masticis quantum uobis uidebitur oportere, quæ omnia ad placitum ualebitis dosare, prout ægrotantis complexio desiderabit. Sicq; huic sanguinis hæmorrhagiæ, quæ multotiens nobis solet esse molesta, obuiabitis. Quo medicamine in uulnere proiecto stupeos glomerabitis plumaceolos, quos albumine oui cum puluere boli armeni conquassato imbibitos super plagam ordine componetis. Qui quidem erunt tegendi panno linteo in eodem albumine madefacto, seruata denique concedenti ligatura, ne dolorem inferre ualeat. At si profunda fuerit, accurata animaduersione censebitis, nunquid si profunda sutura facta fuerit, potens erit meatum illum oppilare. Quod si ratione comprobabitis suturam nullo modo dimittetis, quam postea sequetur linteus pannus infusus in albumine cum puluere modo dictis, nullo posthabita modo idonea ligatura, quæ quantum interdum operetur, solum istud natura considerat. Verum si sutura ipsa non profuerit, hunc prosequimini ordinem, quo semper usus sum, & mihi & ægrotantibus benè successit. In primis itaque uulnus uino styptico lauabitis, & hoc duplici de causa, una quidem causa est loci confortandi, altera uerò, ut uisui nihil sanguinis obstaculo fiet, ne ualeat æque bene speculari: ubinam medicamina erunt applicanda: deinde totã à uulnere matrem sanguinis studiose uerretis, ne ibi diu consideat. Nam quantus sit illius teter & putridus odor, mox naribus percipietis. Cũ uerò ab hoc negotio eritis soluti, alterius statim laboris cura uos suscipiet, ne segnes esse patiatr.

Puluis incarnatiuus.

Lauacrum uini stiptici.

illutabitis

illutabitis orificium uenæ sanguinem uomẽtis isto remedio: R. albuminis unius oui quantum sufficit, coti combusti unc. ʒ. pulueris gallarum, farinæ fabarum, farinę uolatilis ana scrup. ij. pulueris mei magistri (cuius receptam in fine describã, appellaturq; præcipitatus) drach. j. misc. & omnia sicuti diximus orificio imponatis. Verum si ex putrefactione inundauerit, omnia incarnantia dimittite, & ad putridi separationem incumbatis, quod facietis unguento Aegyptiaco, si putredo facta fuerit scilicet superficialis, uel inter duas carnes, quod fiat descriptione Auicennæ: constat enim, mellis, floris æris, aluminis rochæ & aceti partibus æqualibus. At si magis fuerit profunda, administrate trochiscum in fine descriptum, qui mortuum putridúmque à syncero separabit, absq; magno dolore: hoc autem nemo bene potest considerare, nisi prius uiderit, quomodo administrentur. Idcirco si ad hoc adipiscendum animum incuruastis, eligite sodes aliquem practicum bonum: qui posit actu practico ista uobis omnia distinguere, quod sanè libenter facerem, ni me studium ab ipsa practica distraheret. Cum uerò secundum partem mutilata fuerit, hæc duo statim uobis subijciantur. Quorũ unum incisio, alterum uerò colligatio nominabitur. Fiet enim incisio, cũ ea, quæ superius dicta sunt, non contulerint, & hoc ideo faciendum est, ut uenę incisę capita sub carnem contrahantur, ex quo sequitur illorum oppilatio. Et tunc erit hoc perpetrandum, cum uenæ paruæ uisæ fuerint. Nam si magnæ grossæque esse cernerentur, tunc alterum ingenium non multum ab isto dissimile propagabitis. Contemplamini igitur antequam incidatis, si parua carnis contractio facta fuerit, possibile esset ipsam colligare in parte superiori, quo nihil esset optabilius, commodiúsque ad incidendum. Si uerò non posset fieri, uos ipsam rescindite uenam ferro ignito, ac idoneo, ad illud, quod facere concupiscitis, uerum non multum profundabitis, ne arteria, qua uena incidenda comitatur, aduratur: quã do paucæ dantur uenæ, quibus arteriæ non sociantur. Ego uerò cum ad quendam, qui fluxum saguinis triduo perpetiebatur, in quo restringendo multi & quidem non ignari colluctarentur, essem accersitus, & interrogando eos, qui aderant, cognouissem, quæ huic casui essent administranda consummasse, ne uiderer inter apes fucus, atque eos qui de me plurimum prædicabant, in tali negocio fefellissem, tali usus sum ingenio, quo mihi utilitatem, ægroto uerò sanitatem comparaui: de qua iam erant desperati, cum meminissent dictorum Auicennæ dicentis ad hanc sanguinis hæmorhagiam insurgere accidentia mala, ueluti spasmum ex inanitione, singultum ex stomachi uillorum arefactione: cum ipsa humiditas deficcetur à uenis meseraicis, quæ irritantur à membrorum consumptione: & rationis confusionem, aliáque symptomata mortem frigidam arguentia. Nam ista sunt accidentia, quæ hanc consequuntur ægritudinem, quæ cum apparuerint mortem certam prognosticant. Transfixi labrum uulneris acu in parte superiori usque ad uenam incisam, eámque intactam acu reliqui, ex una parte. Deinde eandem acum deduxi sub ipsam uenam ad partem alteram, & iterum labrum ex infera ad superam partem transfixi, ita quòd laqueum incisæ uenæ composuimus, cuius capita benè nectendo uenam cum labro colligauimus: sicque honorem ab inferis uita ægri citata reportauimus. Verum attendite hoc quæso fratres: ut in omni uestra sanguinis constringendi operatione superimponatis (cum uulnus plumaceolis supradictis impleueritis) pecias aqua & aceto rosato madefactas, ita quòd totum membrum, ex quo sanguis emanat, ambiant. His igitur ingenijs contra hanc sanguinis effrenitatem maximo cum honore, uictoriáque, non trophæis regalibusque spolijs nudata triumphabitis. Satis iam satis hucusque de sanguineo fluxu dictum esse credimus, quare ne tempus quod tam præcipiti rota à supremo mobili uoluitur, nos deserat, aggrediamur ulcerum curationes, ubi alia ulcerum accidentia proprijs medicaminibus refrenabimus. Nam si de unoquoque specialem sermonem

Retentiuũ sanguinis.

Vnguentum Aegyptiacum.

Accidentia ad fluxum sanguinis consequentia.

Nota uenam ligandam.

texeremus, eſſet non iucunda nugatio, cum ipſa eadem in curando neceſſario citarentur.

Vnde ulcera nomina ſortiuntur.

A cauſis.

VErum enimuero mi ABSTEMI nihil modo ſuperflui noſtræ ſermocinationis eſſet, ut antequam ulcerum curationes aggrederemur, breui enarremus, unde ipſa ulcera ſpecierum nomina ſortiantur: cum tantum legendo inuenerim à cauſis, ſcilicet tanquam à materia antecedenti: & ab ipſis accidentibus proprias nominum appellationes ſibi uendicare ſolere. Dicuntur enim à cauſis ulcera cholerica, ſanguinea, phlegmatica, & melancholica, ſecundum quod humorum aliquis odioſe ulcera fouebit. Ab accidentibus uerò appellantur Dura, Cauernoſa, Fiſtuloſa, Putrida, Cancroſa, Formicoſa, Corroſiua, Doloroſa, Apoſtemoſa, Oſtracoſa, &c. id genus, ſecundum quod iſtorum aliquod ulceri ærumnoſe imminebit. Cæterùm uerę cauſę, à quibus ulcera ſuum eſſe concipiunt, duę ſunt. ſ. antecedens & coniuncta. Antecedens eſt corruptio cum nimia quantitate malorum humorum ex inordinato regimine genitorum cum potentia corrodere, ac corporis particulas uiciare, & corrumpere. Cauſa quidem coniuncta eſt malitia complexionis introducta in uulneratis particulis, & exituris, & puſtulis apertis male à medicis tractatis, ſicuti hac noſtra tempeſtate medici faciunt. Poſſem adhuc equidem ipſa ulcera diuidere, cum ſint ulcerum quędam plana, quædam profunda. Et horum quędam mollia, & quędam dura. Adhuc illorum quædam ſtantia, quędam ambulantia. Iſtorum uerò quędã corrodentia, & quędã putreſcentia. Sed cũ iſtę diuiſiones magis ad ingenij contuſionẽ, quã ad illius acuitatẽ faciant, decreui nullo modo de eis mentionẽ facere ſpecificã. Cũ iam in curãdo etiã pertractabuntur. Quandoq; etiã nominantur à ſaniei qualitate, quę à doctoribus quatrifariã dicitur. Eſt enim ſanies, pus, uirulentia, & ſordicies. A ſanie ſanioſum, à pure purulentum, à uirulentia uirulentum, à ſordicie ſordidũ ulcus nuncupabitur. De quorũ numero primũ erit agendũ de ulcere ſanioſo, deinceps ad uniuſcuiuſq; ſpeciei emendationẽ ſecundũ ordinem enarratũ deueniemus.

Ab accidentibus.

Antecedens cauſa ulceris.

Cõiuncta cauſa ulceris.

Vlcerum diuiſio.

A ſaniei qualitate.

Diuerſa ſaniei nomina.

De ulcere ſanioſo.

CVm ergo de ulcere ſanioſo dicturi ſumus, non uidetur à ratione diſſonum, quid ſit ſanies dicere, undé ue oriatur, & quæ ſint illius cauſæ, quando ex iſtorum noticia facilè conſequemur ulcerum curationem, quam quidem exiſtere cenſemus in cognitione cauſarum, complexionis rectificatione, & confortatione membrorum. Eſt igitur ſanies nutrimentum corruptum quod natura non potuit digerere, nec in ſecundas humiditates conuertere. Quæ appellantur, nomen non habens, ros, gluten, & cambium. Tunc enim fit ſanies, quando materia nutritiua defluens ad membrum, uel quę in membro exiſtit, non poteſt conuerti ad membri naturam ex illius debilitate cum attractione membrorum circunſtantium ſuperfluitatis. Quoniã, ut Auicennę placet, ad membrum debile tranſmittuntur ſuperfluitates membrorum circumiacentium, quæ in pus, uel in uirulentiam conuertuntur. Quare cũ ægritudinẽ curare uoluerimus, omni conamine eniti debemus, ut mẽbri debilitatẽ corroboremus medicamine aliquo, uel cataplaſmate, membrum debile cõſolante. Conſolabuntur enim membrũ debile pharmaca ſtyptica cum caliditate naturalẽ membri caliditatem non excedenti, ut Gal. tertio Technæ refert. Illud idẽ facient defenſiua eaſdẽ qualitates retinentia. Quomodo iſta fieri debeant, natura ſimplicium uos docebit. Ideo aliquantulum in naturis ſimplicium cognoſcendis operam date, ut cum opus erit, tanquam è promptuario illa uideamini exerere: & nõ quaſi exuſto ſtipite amiſſam acum in tenebris quærere, ſicuti noſtræ ætatis ignari medici faciunt. Adhuc huiuſmodi ſceleris cauſa eſt adminiſtratio unguentorum, quæ humidam, calidámue complexionem habent, quæ utræque faciunt ad maximam putrefactionem. Nam humiditas, & caliditas non regulans humiditatem, ſunt cauſæ aduentu primo putrefactionis, ut philoſophorum princeps Ariſtoteles in Meteororum quarto aſſerit. Quare qui hanc artem exercere uoluerit, omni induſtria colluctetur,

Sanies quid? Secundæ humiditates. Quando fit ſanies.

colluctetur, ne eum effugiat unguentorum cognitio. Non dico nomina, sicuti faciunt Hebræi, ac etiam nostri, qui artem medicam profitentur, cum sciuerint nominare unguentum basilicum, nigrum, rasinum, aureum, apostolorum siue apostolicum, atque Aegyptiacũ, camphoratum, album, lithargyriacum, miniacũ, cerasеum, &c. quibus gloriantur. Sed dico qualitatem, quam unguenta debeant habere in hac, uel illa ægritudine, secundũ intentionum curatiuarum exigẽtiam. Nam aliquando confortamus, aliquando uerò humectamus, desiccamus, calefacimus, & infrigidamus. Idcirco non est admirãdũ, cum tam frequenter cespitẽt. Sunt enim isti medici in bibliothecis impressi. Quoniã operantur secundum libros, ex quibus plurimi oriuntur errores, quando non rectè percipiũtur. Quod ille Damascenus aduertens in suis aphorismis non tacita uoce exclamat: Operari autem secundum libros absque perfecta doctrina & solerti ingenio, molestum est. Quare hortor uos fratres charissimi, ut in omni uestra actione, quã circa corpus humanum exercitaturi estis, medicamina secundum membri complexionẽ & ægritudinis intentiones ordinetis. Et si possibile esset, ipsemet ea componite, nec tantum pharmacopolis credite, ut aliquando ab eisdem decipiamini illo benedicto, nolo dicere maledicto tractatu quid pro quo. Cum qui ipsum composuit, sit iã uita defunctus. Nam sicut homines non una uisus specie uariantur, nec una humorum qualitate, & quantitate, ac corporis complexione, quæ astrorum motu in corpora influunt: Sic & ipsa simplicia, cum sint diuersarum specierum, figurarum, atque locorũ unde propriam sibi contrahunt qualitatem. Quod Auic. exclamat in canone ulcerum curationis dicens, Et medicamen quidem unum secundum quędam corpora facit nasci carnem, & secundum quædam eorum est corrosiuum uehementis abstersionis, cũ corpora sint leuia ualde &c. Ex quo infertur, quod secundum ulcerum exigentiam, & corporũ ac membrorum cõplexionem unguenta ipsa malaxentur. Quam quidem sententiã ille facundissimus ornatissimúsque Cornelius Celsus, quem uos tanti facitis, tetigit in tertio suæ medicinę loquens. Ignorari non oportet, quod non omnibus ęgris eadem auxilia conferant. Et idcirco estote prudentes in componendis medicaminibus, ne aliquando uobis accidat dicere, non putaram. Sanies autem bona erit illa, quæ alba, lenis, & ęqualis erit, ut dicit Aui. quam sententiã ab illo diuino Hippo. deprædatus fuit in lib. primo prognosticorum dicente. Putredo ea laudatur, quę alba est, & ęqualis per totũ, neque in superficie inęqualis, neque mali odoris, quę uerò cõtraria pessima. Quare debeat istas qualitates habere sanies dicetur uolẽte deo in capitulo de iudicijs saniei, quãdo illud cõmentabimur. Vbi ad plenum rationes colligetis, quas modo si uellẽ narrare, longius ab incepto distraherer. Nã immensum pelagus aggrederemur s. elemẽtorũ mixtiones, colorũ fractiones, ubi dicere oporteret à quibus qualitatibus prouenirẽt. Sicque alchimistę potius, quã medici apparemus. Potestis etiã Gal. nõ negligere, sed frequẽter lectitare in primo prognosticorũ, ubi & diuina quędã relegetis pro illius rei cõplemẽto. Habetis ergo quid, unde & qualis, sit ipsa sanies. Nunc uerò contexamus curã ulceris saniosi.

Mesue. *Auicen.* *Cornelius Celsus.* *Sanies bona quæ.*

Videor uidere uos uelle me quasi percõtari, quid nam sentiam pro ulcere sanioso, cum de ipso sermonem absoluere destinaueram. Nam modo frontem contraxistis, cum ulceris saniosi curam uelle contexere dixerim. Pro cuius intellectione ignorare non debetis, ulcera esse duplicia. Quorum quædam sunt simplicia, & quædam composita. Non dico simplicitate absoluta, sed simplicitate quadam. Constant enim ex mala cõplexione, & continui solutione, & aliquando cõpositione, ad quę cõcurrunt malę qualitates. Sed dico inquantũ opponũtur ulceribus cum accñtibus uerã cõsolidationẽ impedientibus repertis, quę cõposita esse dicũtur. Quare cũ ulcus saniosum nominauero, ex nostra suppositiõe simplex intelligetis, quod omninò erit ab illis accñtibus remotũ. Verũ cum quadã aliquando alteritate inuolutũ. Idcirco de simplici planũ tenẽti, deinceps

Pro ulcere sanioso quid intelligimus.

de ſimplici concauo dicamus. Poſtea uerò de compoſito, eodémq́ modo ac ordine ſermonem proſequemur, ad quod deus optimus maximus nos conſeruet.

De cura ulceris ſanioſi planum tenentis.

SVpponatur igitur nobis humanam uitam ſeruare cupiẽtibus, ulcera omnia, inquantum ulcera ſunt, exiccatione indigere. Quæ quidem bipartita eſt, cuius unà pars eſt frigida, altera uerò calida. Et hæc adhuc cum mordicatione, & ſine mordicatione. Sunt enim cum mordicatione omnia, quæ ſub certo gradu caliditatis ſiccam habent complexionem, cum ipſa caliditas unà cum ſiccitate cõſtare uideatur, ut Ariſtot. primus omnium docentium doctiſsimè nobis demonſtrat in primo generationis, ubi prima elementa docet commiſcere, aitq́ ſi terræ frigiditas cum caliditate commutaretur, iam non aridæ ſed ignis nomine potiretur, connecténſq́ ſi eiuſdem ſiccitas cum humiditate mutaretur, amitteret terræ nomen, & aquæ appellationem ſortiretur. Quæ quidem exiccantia ſi cum huiuſmodi qualitatibus repetirentur, non modo mordicarent, uerumetiam & adurerent. Hoc nobis autem aſtipulantur ignis, & ſublimati qualitates. Verum unum altero erit tanto minoris mordicationis, quanto minus ſubmergetur in huiuſmodi qualitates, & ideo in eligendis talis modi exiccantibus, eſtote aliquantulo prudentiores, ne uno pro altero uteremini. Et hoc ut euitetis, exiccantium diſtinctionem accipite, quibus utimur ad ulcerum curationem. Quorum noticia facile peruenietis ad metam ulcerum curationis.

Frigida exiccantia.

Sunt enim frigida exiccantia ſandali omnes, myrobolani, terra ſigillata, ſanguis draconis, bolus armenus, tucia, camphora, ceruſa, lithargyrium, minium, zinabrium, coralli rubei, gumma arabica, &c.

Calida ſine mordicatione

Calida ſine mordicatione ſunt aloë, hepatica, myrrha, ſarcocolla, gallæ non perforatæ, &c. Cum mordicatione ſunt flos æris, alumen combuſtum, &c. Ex quibus componetis optimum medicamen pro ulceris curatione ſi illius qualitatem diligentius prius cognoueritis. Poteſtis ulceris caliditatem cognoſcere, ſi ipſius circumferentiam inſpexeritis, quæ ſi rubicunda erit, caliditatem atteſtabitur. Adhuc erit caro ipſius ſubrubea, & ad tactum calida. Quæ rectificabitur hercle cum ungento albo, cuius hæc eſt deſcriptio.

Vnguentum album.

Rec. olei roſati. unc. 6. pinguedinis caſtrati unc. iiij. medullæ crurium uaccæ unc. ij. ceræ albæ unc. i. ſ. ceruſæ unc. iij. camphoræ ſcrup. iij. & fiat unguentum ſecundum artem, quod deſuper applicabitis inſpergendo ulceri hunc puluerem:

Puluis cicatrizatriuus.

Rec. myrobolanorum omnium, terræ ſigillatæ, corallorum rubeorum ana. ʒ. i. ceruſæ ʒ. ij. aluminis rochæ combuſti. ʒ. i. corticum compatrum ſiue cancrorum ʒ. i. piſtentur omnia ſimul, & piſtillo bene molantur, donec fiat puluis, ſicut alcohol, quem poſtea tegatis unguento ſuprà dicto. At ſi caro ſuperorietur in tantum, quod labia ulceris emineat, erit utendum pro illius obſtaculo unguento apoſtolorum, cum cautela tamen ne iterum inflammetur. Nam ſunt complexiones interdum ita delicatè nutritæ, quod ſolum illius nomine alterantur. Quod uidimus in ciue Romano, cuius nomẽ taceo cum fuerit noſtro artificio ingratus. Quo cognito cautelam ipſam ordinaui habentem intentiones membri confortandi, rectificandi, ac etiam corroborandi, quæ talis fuit.

Defenſiuum.

R. olei roſati unc. iij. olei myrtini unc. i. ſ. farinæ fabarum ʒ. iij. pulueris roſarum, myrtillorum, nucum cupreſsi, ana ʒ. ii. boli armeni, terræ ſigillatæ, ana ʒ. i. acaciæ. ʒ. ij. ſ, ceræ nouæ, q. ſ. & fiat defenſiuum inter molle & durum. Quod bina applicatione membrum rectificando, cum unguento apoſtolorum ulcus ad cicatricem deduxi. Quod dum medici, quos noſcitis, curabant, nonies in plenum orbem cornua lunæ coire uiderũt, quod nos luna non dum fronte rupta conſolidauimus.

Lotio cicatrizatiua.

Cum uerò caro illa compreſſa fuerit, & intentionem cicatrizandi tenebitis, iſta lotione uos uti maximè expediet: Rec. uini boni ſubrubei cyathum unum, roſarum rubearum M. ſ. mellis roſati colati unc. ſ. aluminis rochæ ʒ. iij. croci quantum poſsit uinum colorare, quæ omnia ſimul bulliant dum alumen eliqueſcat. Quo tepido ulcus irrorabitis, deinde rorẽ ipſum pãno liteo ſubtili citius ſubigetis [ſiccetis] ne multũ ibi ſuperſedeat.

Quoniam

Quoniam saniem generaret, sicuti accidit illi, qui mihi infestissimus est. Nam dũ uolebat cicatrizare, uticq; ego faciebam, eodem uino ulcus concauabat. Quo facto, parum filectæ adhuc ulceri imponite, ut si quid humiditatis inde resudaret, posit desiccari, super quod locabitis istud unguentum, quod multum ad introducendam cicatricem operatur: Recipe olei rosati, olei myrtini. ana unc. j. s. minij unc. ij. bulliant simul usq; quo acquirant nigerrimum colorem, sicq; curam ipsam finietis. Ecce modo curam intellexistis ulceris saniosi planum tenentis. Nunc uerò curam ulceris calidi saniosi concaui persequemur, de qua præmia reportabitis, si ad humores, qui illuc dilabũtur, intentiones curandi cõuertetis.

Vnguentum cicatrizans.

SOlent enim fratres humorum acuitates carnem generatam desiccare, & corrodere, ac etiam generandam prohibere, ne fiat concaui instauratio. Pro cuius emendatione tres constituantur intentiones. Quarum prima sit uitæ ordinatio cum bono regimine. Secunda humorum prohibitio. Tertia carnis generatio cum consolidandi operatione. Perficietur prima cum sex rebus non naturalibus, & maximè in diætando, cuius cibatio in oppositam qualitatem humoris, qui ad ulcus defluit, sese tota conuertat. Fit autem dupliciter humorum prohibitio, aut eos catartamo competenti educendo, aut pharmaco uel cataplasmate membrum ipsum liniendo. Cuius officium sit particulas confortando humores depellere. Quale est defensiuum superius ordinatum, aut ei cõsimile. Generabitur caro dupliciter, tum propter abnegationem contrarij, tum etiam propter pulueris, aut unguenti eandem qualitatem detinentis administrationem. Fiet quidem puluis ex simplicium exiccantium superius narratorum admixtione, iuxta qualitatem & quantitatem, qua indigebitis potestis ipsa simplicia dosare. Verùm si unguento magis, quã puluere delectabimini, ipsum ordinabo. Recipe terebinthinæ clarissimæ unc. ij. mellis rosati colati unc. j. s. aquæ plantaginis ℥. iij. bulliant usque ad aquæ consumptionem, deinde addantur farinæ hordei, fabarum ana ℥. ij. croci parum. thuris ℥. j. & fiat incarnatiuum cum abstersione, ponendo desuper unguentum album superius ordinatum, in cuius circumferentia defensiuum ibidem dictum illiniatur, ne posit ulcus iterum inflammari. At si multum caro excresceret, unguento apostolorũ comprimetur unica tantum, uel bina applicatione, aut quantum eo uidebitur uobis opus est. Quę cum adæquata erit labijs, finiatur cura sicuti dictũ est suprà de ulcere planum tenente. Suntq; multa alia ingenia, quæ scribi non possunt, sed tantum operantis ingenio ac rectæ ipsius æstimationi relinquuntur. Nam modo una qualitas, modo altera, aut furit aut blanditur. Quæ non minus tenenda est, ac si fluctuantẽ cymbam in medio fluctu modò huc, modò illud temone dirigi oporteret secundũ aurigæ extimationem. De quo etiam Auicen. quæstus est in principio sui operis dicens: Minus nanq; quod medico necessarium est comprehendit: quod uerò super additum est, incomprehensibile est, scilicet quod medici æstimationem non potuit docere, nec loquendo aut scribendo. Quare ut illam habeatis, aliquando operari uidere non dedignamini, ex quo iudicium ipsum colligetis, ut in omni uestri animi agitatione tuti esse, certè positis. His itaque de ulcere sanioso calido prælibatis, nunc fausto bonoq; sydere auspicemur curam ulceris frigidi saniosi, eodémque modo ac ordine, quibus in calido usi sumus.

De cura ulceris calidi saniosi planum tenentis.

Vnguentũ incarnatiuũ cũ abstersione.

Auicen.

CVM igitur ulcus frigidum saniosum se nobis curandum obtulerit (quod facile ex intuitu oculorum cognoscetur. (erit enim caro illius in colore demissa, alba, aut liuida. Quamuis id ulcus interdum liuore à sanguine cum bilis concursu concoloratur. nec etiam manuum tactum latebit ipsius frigiditas) nihil ab ordine discedendum erit, quem in ulcere calido sanioso scripsimus. Verùm remedia asserimus (cum ipsa ulcerum genera differant à caliditate ad frigiditatem) ab illis longè differentia esse oportere. Quæ cum uaria sint, ab ipso defensiuo, quoniam se in cura primum offert inchoabimus: cuius talis est compo-

De ulcere frigido sanioso.

Defensiuũ humoris frigidi.

ſitio noſtra. Recipe olei camomillæ, olei myrtini, ana unc. ij. anethi unc. j. pulue-
rum camomillæ, meliloti ana ʒ. ij. roſarum rubearum, myrtillorũ, nucum cupreſ
ſi ana ʒ. j. ſ. farinæ fabarum, farinæ hordei ana ʒ. iij. ceræ nouæ. q. ſ. & fiat inter mol
le & durum, quo tibiam ſeu aliquem alium locum circa ulcus inficietis. Quo fa
cto ad ulcus ſtatim curandum animum intendatis, in quo primum iſtum pulue
rem proijcietis: Rec. aloës, myrrhæ, ſarcocollæ, ana unc. ſ. ſanguinis draconis,
balauſtiorũ, ana ʒ. iij. thuris ʒ. ij. croci ſcrup. ſ. de omnibus fiat puluis, quem in ul
cere ponetis, deinde ipſum cooperite unguento iſto: R. olei roſati unc. ij. olei ca
momillæ, olei myrtini, ana unc. iij. pinguedinis caſtrati unc. iiij. pinguedinis gal-
linæ unc. j. medullæ crurium uaccę, medullę cerui, ana unc. j. ſ. lithargyrij unc. ij.
ceruſæ unc. j. bulliant uſq; ad colorem nigrũ: deinde addatur terebinthinæ cla-
ræ unc. j. ſ. picis naualis unc. j. ceræ nouæ unc. ij. & iterum parum ferueant, po-
ſtea ab igne remoueantur, & ſpatula agitentur, donec congelaſcant, ne fiat mi-
neralium hypoſtaſis, & habebitis unguentum appellatum baſilicum noſtræ in-
tentionis. Si uerò caro uiſa fuerit humida uel pinguis, ut deſiccetur, macreſcát-
que, applicatione unguenti apoſtolorum indigemus, quod ſine hæſitatione re-
ducet ad æqualitatem conſolidandi. Deinde finiatur cura cicatrizando cum il-
la lotione ſuperius ordinata, ordine ac modo ibidem recitato. Sicq; ueſtra do-
mum manus ære grauata redibit.

Puluis incarnans. *Baſilicum noſtræ intentionis.*

De ulcere cõpoſito.

CVM ergo ſimus ab his abſoluti iure tenemur iactare modò fundamenta ul
ceris compoſiti, ut facilè ædificemus in corpore humano. Quod inſtau-
rando, uel quod ab eo conquaſſatum, ac delapſum fuerit, fulciẽdo integre con-
ſeruemus. Quare iterum meminiſſe oportet accidentium, quæ ſuperius ſcripta
ſunt, ut unumquodq; emendare ualeamus. Quod cum euenerit non poſſit à ue
ra nos conſolidatione ignominioſe arcere, quæ ſecundum ordinem ibi enarra-
ta perſequemur. Oblato igitur nobis curando ulcere compoſito, prius inſpicia
mus, quæ nam ibi erunt accidentia, ut demum ipſam impediant conſolidatio-
nem. Nam ſi plures combinabuntur ægritudines, ab illa erit initiandum, quæ illi
rei magis fuerit moleſta, ut Auic. recitat in ultimo primi lib. capite aſſerẽs: Cum
„ multæ cõiunguntur ægritudines, ab ea incipere debemus, in qua una harum tri
„ um proprietas exiſtit. Vna earum eſt, quòd alia ſanari non poteſt, antequàm ip-
„ ſa ſanetur, ſicut apoſtema, & ulcus cum coniunguntur. Medicamur enim apoſte
„ ma, donec cõplexionis malitia, quæ cum eo uenit, remoueatur, abſq; cuius ſana
„ tione ulcus ſanari non poteſt. Poſtea medicamur ulcus, &c. Quare ut illud ca-
nonica obſeruatione pertractemus, ſecundũ quòd ægrũ aliquod accidentium
moleſtauerit, principales intentiones ordinabimus. Quarum prima erit uitam
ægri ordinare. Secunda humorem peccantem uel iuxta infirmi complexionem
purgare. Tertia ulceris qualitatem ac malitiam emendare. Adhuc etiam iſta di-
uidetur ſecundum ulceris diſpoſitionem, qua partiales uendicat intentiones.
Quomodo uita ægri ordinabitur, iam uoſmetipſi poteſtis iſtud conſiderare ex
illius uitæ regimine, quod ante, uel cum ipſa ęgritudine inglutiuerit, illud mutan
do in qualitates prius aſſumptis qualitatibus contrarias. Dico ſi uſus fuerit fri-
gido & humido ante ægritudinem, uel in ipſa ægritudine, regimine, uos in op-
poſitum ipſum conuertetis gradatim paulatimq;. Quoniam natura non tolerat
repentinas, ſeu inſtantaneas mutationes, licet iſtud in humoribus non detur abſ
que longa ciborum chymorúmque tranſmutatione. Purgabitis humorem ſecũ
dum urinæ ſignificationem, quæ quidem bipartita eſt. ſ. in ſubſtantiam, & colo-
rem, additur etiam his hypoſtaſis, ſeu quod nos ſedimen uocamus, & paucitas,
& quantitas: ex quibus omnibus conſideratis, totam ægri complexionem ſcru-
tabimini. Nam ſi urina erit in ſubſtantia ſpiſſa, & in colore rubea, ſaguinẽ domi-
nari ſignificabit. Si uerò tenuis in ſubſtantia, & in colore rubea, choleram cæte-
ris humoribus præeſſe non dubitabitis. Sin autem in ſubſtantia ſpiſſa, & in co-
lore

Auicen. *Intentiones curatiuæ.* *De urinæ ſignificatione.*

lore alba fuerit, phlegma imperabit. At si tenuis in substantia & color albus extiterit, hæsitabitis melancholiam humores cæteros suffocare. Ex sedimine uerò tempus pharmacandi sumetis. Nam cum illud inceperit apparere, humoris purgandi digestionem ostendet. Verùm sunt & postea colorum refractiones, & sediminum eleuationes depresionesq́. Quæ uel dominium uel seruitutem caloris naturalis, uel humidi substantifici consumptionem portendunt. Quæ omnia nunc computare minimè decet, cum istud negotium ad medicum potorium pertineat. De quo si Deus clementissimus uitæ terminum conseruabit, ne à nostrorum scelerum grauamine intercipiatur, physicali quoque sermocinatione inter nos sicuti in chirurgia facimus, cofabulabimur. Nunc tantum ista quæ de urina dicta sunt, accipite pro ulceris sanandi commoditate. Quomodo humor ipse euacuabitur, perlegite diuinum Mesue, qui illa pharmaca iuxta humoris peccatum componit. Vel habeatis Copiosam à meo magistro compositam, ubi purgandi modum ad plenum inuenietis. Nam si pharmaca uellem distemperare, aut bolos conficere, uel pilulas aggregare, fortasse uobis molestus ero, aut animi torpore audiendi fastidio afficientur: uel mihi continget, quod ubique locorum prouerbium tritum est, noctuas Athenas. Quoniam esset insipida mea sermocinatio, si cibis expleto propinaretur, ut conuiuis solet plerumque accidere, ne in fine mensæ queant confecta pergustare. Licet ipsa sapore quodam dulci fastidio habeantur. Et ideo uobis ista tanquam nota relinquimus ad ulteriora quidem accincti, & ulceris qualitatem ac malitiam emendandam. Emendabimus enim ulceris qualitatem, cum frigida fuerit, si calida applicabimus. Cum calida extiterit, si frigida illis inuoluemus. Sícque humefactando & desiccando faciemus. Ipsius uerò malitiam refrenabimus, digerendo, mundificando, corrodendo, incidendo & adurendo, & aliquando mollificando, secundum quòd operanti uisum fuerit. Quomodo autem & quando oportebit istos modos exercere, sigillatim modò recitabimus, cum singula ulceris accidentia propellere inquiramus. Quæ omnia ordine, quem diximus, prosequemur, dimittendo, quæ iam dicta sunt, ut ab alijs remedijs nostra sint primordia.

SVperius iam abundè determinauimus de sanguinis fluxu à causa primitiua exorso, quo uos permeare oportebit, ut inde huc illuc, quo uobis opus erit, transportetur. Nam si iterum illius meminissem, fortasse uobis superfluus æstimarer. Hac equidem causa interceptus ad alia accidentia extirpanda euolo, ac si de ipso modo sermocinati fuissemus. Illud idem de carne addita diceremus, si causam illius posuissem, cum ulceris saniosi curam describebamus. Causa enim carnis additæ est nimia humectatio, necnon incompleta mundificatio, ut „ Auicennæ placet in uniuersali ulcerum sermone dicenti: Et de ulceribus, in „ quibus nascitur caro, quædam sunt, in quibus nascitur caro addita, & quædam „ in quibus non nascitur illud. Et illa, in quibus generatur caro addita, sunt illa, „ in quibus fit festinatio nascentiæ carnis ante mundificationem. Et illa, in quibus non nascitur illud, sunt illa, in quibus non nascitur caro nisi post mundificationē. Quare animaduertite, ne multum in humectando procedatis. Ex quo patent ipsius remedia, cum causam ægritudinis habuerimus, quæ secundum maiorem uel minorem ipsius eleuationem, & pinguedinem in siccitate, aut corrosione corroborabuntur. Nam aliquando uidimus ipsam pinguedinem cæteris remedijs abominatam cauterium actuale poposcisse. Quod si unquã uobis acciderit, & remedia læuia non contulerint, qualia sunt unguentum apostolorũ, Aegyptiacum, puluis mei magistri, & alumē combustum, ne terreamini candenti ferro eandem desiccare. Quod si hanc operationem feceritis, & eschara super inducta fuerit, remoueatur, sicuti dictum est, cum de apostemate dicebamus, de inde ad curam ulceris reuertamini.

Causa carnis additæ quæ?

Auicenna.

De cura ostracosorum ulceris labiorum.

AT si in ulcere ostracosa labia absfuerint, quæ consolidationem impediant, tota uos cura suscipiat, ut illa inde demoliamini nulla interposita diecula. Quoniam si aliter facere tentaremus, irritus quidem labor nos celeris curationis auidos frustraretur, sicq; præcapiendum tempus postponeremus. Igitur ne tempus frustra dimittatur, ad ipsa amputanda accedamus. Amputabitis equidem labia ostracosa pedetentim, nullóque doloris præconio excitato, si pul uerem hunc immediatè ordinatum apposueritis. Quoniam in ulcere nunquam debemus, ut ait Auicen. dolorem commouere, nisi coacti, sicuti in huiusmodi cura, cui cum lenia medicamina non contulerint, ad fortiora erit transiendum. quoniam bene cognouerat sicut prudens sagáxque artifex quoddam genus hominum fore ad humanæ uitæ excidium uenturum, quod eodem magisterio gloriaretur, nullam habiturum canonicam regularémque rationem, qua infirmos dolorem perpessuros leuigaret, atque animaret ad id fortiter uiriliterque tolerandum. Sed tantum illam pestiferam, letalemq; uocem seruaturum, quam nostra hac tempestate sophismatici medici in prouerbium redigerunt, Scilicet miti facilíque medico uulnus uermiculascere: ac si ignara medicorum immanitas esset curationis causa. Loquor de immanitate, quam ignari medici in unoquoque paruulo furunculo, ut docti practici ue habeantur, omni industria, fucatáque diligentia exercent: & non de illa, ad quam coacti non solum regulis, & autenticis medicorum canonibus, sed etiam nectareis mellitísque poëtarum persuasionibus inducimur. Vtq; præcipitur ab illo facundo delectabilíque Ouidio, dicente, Immedicabile uulnus Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur. Ad quod hercle perpetrandum, adhuc trudimur ab Aquinate Iuuenale satyrica sua persuasione, ne forte à marcido, putridó ue membro cætera conspiciantur syncera, unde ait. Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua. Nec non adest ille amenissimus omniumq; poëtarum doctissimus Virgilius, qui ferro etiam causam compescendam asserens, dicit: Continuò culpam ferro compesce prius quàm Dira per incautum serpant contagia uulgus. Quare cum in huiusmodi operationem incideritis, forti immitiq; animo pro infirmi salute omnia, quæ ad illam consequuntur, operamini. Quod si feceritis, non immitis indomitiq; animi, sed misericordis (quando uitæ hominis inualidi suffragia auxiliáque attuleritis) appellationes nullo inuidorum liuore maculatas sortiemini. Satis hercle à proposito nostrorum ignauia medicorum sumus deuiati, & ferè meritò. Quis nam istorum ignauiam inscitiamq; tam fortiter ferret, ut aliquando nō excandescat? cum quotidie ab eisdem maleficijs irritetur, eo quòd boni non possunt bene uiuere, adeò doctis omni conamine, omníue animi procacitate insidiantur. Dimissa hæc modò faciam, ne uidear uelle maledicere, cum iam ab isto dicendi genere longè nostra abhorreat institutio, & magis aueat puluerem componere, quem labijs ostracosis imponetis: Cuius quidem talis est nostra descriptio.

Puluis corrosiuus.

Rec. mirabolani citrini unc. 5. corallorum rubeorum ʒ. 5. gallarum non perforatarum ʒ. j. sanguinis draconis, terræ sigillatæ, cerusæ ana ʒ. ij. floris æris ʒ. ij. aluminis combusti ʒ. j. sarcocollæ, myrrhæ, thuris, masticis, ana ʒ. j. ʃ. misce & fiat puluis subtilissimus, super quem unguentum, quod ordinauimus in cura ulceris saniosi frigidi ponetis, appellatum basilicum nostræ intentionis. Sic erit procedendum donec remoueatur illa ostracositas. Ea uerò remota, curatur ulcus sicut suprà dictum est. Sin autem puluis parum propter sui debilitatem uideatur proficere, ita quod cum illo speres non posse amputari, ad fortiora remedia erit permeandum: quorum istud est primum:

Vnguentū corrosiuum.

R. olei rosati unc iij. pinguedinis castrati unc. ij. medullæ crurium uaccæ unc. j. aquæ in qua fuerit sublimatū liquefactum unc. j. bulliant omnia simul paulatim usq; ad aquæ consumptionē, deinde addatur cerusæ unc. j. & iterum bulliant parum, & postea auferatur ab igne: & spatula tandiu agitentur, donec congelascant, quod in peciola super ulcus

cus

cus collocanda distenditur, & fortasse cum isto proficietis. Si uerò adhuc instare remotioni perseuerabunt, istud aliud sine ulla temporis intercapedine in manus uestras uictoriam reportabit. Verùm erit prius admonendum, ne in locis neruosis superponatur: ne forte cum uictoriam speraueritis, in seruitutem incidatis. Sicut accidit mihi, cum primum bellum inire uolui cum quadam muliere, quæ ulcus ostracosum in pede patiebatur, quod nunquam potui ipsum inde arcere, licet alij nuntij præfuissent, nisi ductorem ah nimium audacem pugnando præesse uoluissem: Qui non uictoriam, sed latam nostri boni nominis commilitonibus stragem attulit. Verùm si necessitate aliqua ad id truderemini, præmittite prius uniuersalem corporis euacuationem, ac etiam utimini nuchæ confortatione. Vt si forte sicarij fumi ad ipsam eleuarentur, qui uel spasmum, uel apoplexiam facere meditarentur, ualeat (hac prima corroboratione facta) eos fugare ac spargere, nullo illato nocumento. Quo facto ad locale deueniatur, quod tale est: Rec. cerusæ, minij sublimati ana ℥. iij. misce, & fiat puluis subtilissimus, de quo tantum ulceri inspargetur, quantum partem remouendam ualeat salire: quem statim cooperiat istud emplastrum, quod maximè faciet ad dolorem mitigandum, & escharam remouendam: Rec. foliorum maluarum, uiolarum, & lactucarum ana M.j. bulliant simul in brodio carnis castrati, deinde pistentur: cui pisturæ addantur farinæ hordei lib. 5. olei rosati completi unc. ij. butyri unc. iij. uitellis duorum uel trium ouorum, & fiat emplastrum, cum quo procedatur, donec eschara, quæ ibi fuerit, remoueatur. Qua abscissa curam ipsam persequamini digerendo & abstergendo, & finaliter incarnando, sicuti dictum fuit, cum de uulnere dicebatur. Hoc denique modo faciendo, hisq; auxilijs utendo, uictoriam acquiretis: sicq; famam & gloriam cum pecunia augmentabitis. Quando igitur habetis labiorum curationem ostracosorum, accedamus ad dolorem euitandum. Qui quidem tantum habet ferocitatis atque immanitatis, ut non solum ulceribus curationem, uerùm etiam & uirtutibus animalibus & spiritualibus operationem interdicat, quare meritò de ipso nunc loquamur.

Puluis maxime corrosiu⁹.

Emplastrum escharæ remotiuum & doloris sedatiuum.

QVoniam dolor est ueluti uentosa attrahens materiam ad locum, authores semper in eo sedando maximam adhibuêre diligentiam, animaduertentes symptomata, quæ inde possint scaturire: sicut uirtutis prosternatio, & spirituum defectio, necnon neruorum contractio. Quæ omnia in unaquaque corporis humani ægritudine uerenda sunt, & periculosa. Quare ut ista (si euenerint) canonicè euitarent, duplicem doloris causam edidêre, quarum unam esse dixêre continui solutionem, alteram qualitatum corporis partium alterationem, sicuti Galenus retulit, dicens: „Dolores secundum quem incumbunt locum, aut solutionem continui, aut subitas alterationes ostendunt. Soluitur igitur continuitas quadrupliciter, scilicet incisione, corrosione, fractura & tensione, id est, apostematione. Alteratur uerò substantia, caliditate & frigiditate, siccitate & humiditate. Considerate fratres qua sint usi diligentia in doloris causis inueniendis pro corporis humani conseruatione, cui ut possitis adminiculari, hæc mente à uobis teneantur, ut reminiscamini causas doloris ex solutione instigati, si uultis illius fieri correctores, & uestri animi ac curationis compotes. Nam si ex incisione, ut fit in uulneribus, emerserit, dolor erit sedandus (facta prius sutura & curata) oleo calido omphacino in uulneris circuitu illinito. Et hoc non semel, non bis, sed doloris exigentia faciendum, donec magna ex parte sedetur. Si uerò ex corrosione insurrexerit, quod proprium est ulceris accidens, debet ipse remoueri, si uolumus ipsum finem consequi. Verùm istius rei causa potest esse duplex, propria scilicet & dependens. Propria est ipsius carnis malignitas, quam nostri appellant proprietatem occultam. Dependens uerò causa sunt humoris, qui cum ad coniunctam uenerint, corrosionem faciunt,

De dolore.

Galenus.

Continuitas soluitur quadrupliciter.

uelut est humor cholericus salso phlegmati admixtus. Et ista quidem indiget euacuatione cum casia, manna aut diacatholico. Illa uerò temone alio regenda est, confortando ulceris circunferentiam defensiuo complexionem carnis fouente, & in ulcere spargendo puluerem carnis malæ remotiuum mei magistri, qui & præcipitatus dicitur, cuius recepta, & cóficiendi modus in fine ponetur. At si ex fractura exierit, instauratione comprimetur cum recta illius membri positione. Nam licet benè fractura adæquaretur, tamen inepta locatione facta disglutinaretur. Quomodo autem fiat osis instauratio, potestis tot libros lectitare, cum sint tali munere cumulatè referti, præsertim quem magister meus nuper rimè edidit totius artis medicæ repletum. Sin aũt extensione aleretur, quã apostema ipsi dicimus, mollitiua medicamina maximè ad illius materiei præparationem, ut exeat, facient, quæ iam dicta sunt, cum de apostematibus meminerimus: quò, si eis indigueritis, recurratis, ad quod etiã nos ab Auic. impellimur, dicéte: Et uehementia doloris facit nos indigere medicamine mollitiuo. Verùm enimuerò fratres, si ex substantiæ alteratione increuerit, illius rei cótrario decrescet. uerbi gratia. Si nimium in caliditate ulcus distemperaretur, quod rubedo in ulceris circuitu attestabitur, unguento frigido temperabitur. Si ad frigiditaté ipsa substantia sese subripuerit, unguentũ rasinũ, aut ei simile à uobis cum rectificandi intentiones seruaueritis, compositũ ad suam qualitatem abiget. Si uerò siccitate quadam irasceretur, humiditate uobis amicabitur, quæ quidem humiditas includatur in unguentis, quæ ulceri applicanda sunt. At si humiditate plecteretur, siccitate à noxijs liberabitur, quæ in unguentis, aut pulueribus, seu in emplastris reperietur. Hoc deniq; modo operando totum dolorem, qui cretus sit ab una qualitate alteram excrescente, demoliemur. Sicq; proprijs medicaminibus humanæ uitæ suffragabimur, quando proprias ægritudinis causas attingemus. Nec ibimus per mendicata suffragia, uti faciũt isti empirici, qui se practicos profitentur, & quid sit ipsa practica penitus ignorant. Nam & quod ipsi faciunt, & pueri faciunt, qui cum uelint ludere, sibi scopum figunt, à quo parum distant clausi oculos binda, ter quaterque se in pedes circumuoluunt, quo facto, ire statuunt ad fixum scopum, quem cum credant attingere, longè aberrant, licet in principio parum distent. Hoc idem accidit istis practicis, qui tempora ægritudinum, & substantiæ qualitates, causasq; nesciunt distinguere, ac etiam unguentorum proprietates: uelut ille, qui præ se ferebat practicum maiestate quadam uerborum, cum interrogaretur à meo compatre Euangelista, qualis esset qualitatis unguentum miniacum? inconsideratè respondit, calidæ? uah uox quidem digna homine practico, quare hortor uos omnes, ne torpore quodam ignauiæ, aut desidiæ afficiamini, ut non studeatis, & simplicium & compositorum naturis cognoscendis. Quod si fortè uobis acciderit, non medici, sed artis medicæ mendici nomen induemini. Intellexistis modò doloris causas, & illius curationes. Pergamus igitur ad apostematis emendationem, sicut accidentium ulceris narratorum series expostulat.

Auicenna.

Da apostemate.

De apostemate nihil esset dicendum, cum iam abundè dictum sit, quando de apostematibus loquebamur. Verùm ne uidear deserere, qui hac ualitudine præpediretur, paulùlum adhuc commentabimur, ut illis, quæ ibi dicta sunt, aliquid addamus. Cum ergo aliquod ulcus ab ista ægritudine detineretur, ne ad sanitatem quiret peruenire, ab ea ipsum eximere debetis auxilijs, quæ apostematibus appropriauimus. at si illis minimè contentaremini, isto utamini, in quo tantam utilitatis inuenietis, quòd non parum certè admirabimini. Verùm hoc maxime cõsiderabitis, nunquid frigido, an calido apostemate ulcus ipsum fatigabitur. Nam si calido uexaretur, alio conficiendi modo indigetis, quàm si à frigido corriperetur. Calido existente apostemate, istud applicabitis: Recipe foliorum maluarum, & uiolarum, ana M. ij. fabarum decorticatarum lib. duas.

Emplastrum.

bulliant

bulliant in aqua simul omnia, donec benè fabæ decoquendo macerentur. quo facto pistentur, & si quid olei esset addendum, parum addetur olei rosati omphacini, deinde distendatur apostemati superponendum, quod erit doloris sedatiuum, & materierum resolutiuum. At si frigido ulcus apostemate distraheretur, idem emplastrum componetis, uerùm alia decoctione, quàm ea, quæ modò dicta est, quæ talis est: Recipe foliorum maluarum manipulos duos, fabarum decorticatarum libras duas, lixiuij barbitonsoris quantum sufficit, ut benè decoquantur. quæ decoctæ pistentur, & loco applicentur. Nam quæ operabitur, satis cōgrua uestræ intentioni erūt. Sed attendite quæso fratres, tuq; mi ABSTEMI, quòd istud emplastrum in operando rectificabitur, secundum quod lixiuium erit maioris uel minoris acuitatis. Hoc deniq; modo faciendo finem imponetis ægritudini, de qua satis dictum est, si ista inseretis illis, quæ de apostematibus dicta sunt. quare nunc sermonem de duritie exigamus.

De duritie.

OPtimus quisque medicus mi ABSTEMI, dum benè rectéque curare uoluerit, bipartitam sibi intentionem statuit. Quarum unam præseruatiuam, alteram curatiuam nominare licet. Istarum prima aucupatur causas ægritudinis. Secunda uerò effectum illius causæ intercipere, seu destruere machinatur. Vt ergo causas remouere, & effectum impedire nostra indagine ualeamus, dicamus quot sint duritiei causæ, ut ipsa si aliquando concupiuerit emergere, nostris medicaminibus comprimatur. Cum ergo Atticam eloquentiam lectitarem, sensim in quintum Galeni de simplici medicina lapsus sum, ubi tres duritiei causas eundem ponere annotaui. Aut enim accidere ait à nimia siccitate, aut à congelatione, aut à repletione. Si uerò à nimia siccitate componetur, humectando ipsam destruetis. Et hoc faciendum est cum emplastris, unguentis, aut embrocationibus, sicut ipse Auicenna facit. Sunt hercle embrocationes aqua calida, aut brodium carnis arietinæ. emplastra sunt omnia, quæ ad maturationem apostemata ducunt, quæ dicta sunt in cura apostematū. Vnguenta uerò sunt, unguentum de mucilaginibus, & aliquando triapharmacū, licet Dinus illud in huiusmòdi ęgritudine operetur, tamen nunquam ipsum humectare uidi. ego uerò credo Dinum posuisse unguentū triapharmacū in duritie ex congelatione facta, quoniam uirtutem habet incidendi, quando cum aceto conficitur, quod maximè ad humoris uiscosi incisionem facit. Si à repletione resultaret (uti accidit aliquando apostematibus) euacuatio ipsam sanabit, ut diuinus Hippocrates ait. Quæcunque ægritudines fiunt ex repletione, inanitio sanat eas. Et si fortè uelletis ipsam resoluere, aliquo prius per uos remollescat medicamine mollitiuo, deinde resolutiuo exhalescat. Si iterum uideretur silicescere, iterum mollitiuo maturescat, ut ait Auicenna in lib. primo cap. de medicationibus apostematum, quam remollitam sequitur resolutio. Mollitiua habetis in tractatu de apostematibus. Ibidémq; inuenietis maximè emplastrum de meliloto cum sapa, & lixiuio confectum, aut quod de fabis & maluarum folijs cum lixiuio decoximus, cum de apostemate ulceris loquebamur. Cæterùm hoc uos ignorare non oportet, scilicet tertiam duritiei speciem ulceri non accidere: sed duæ primæ dictæ ulcera molestant, quæ si nō rectificantur, ut dictum est, collaqueantur, & curentur, ut labia ulceris ostracosa curauimus.

A triplici causa durities in ulcere fieri potest.

Auicenna.

Hippocrates.

Auicen.

De corrosione.

DE corrosione, ni dictum esset, cum dolorem temperabamus, plenum ipsius sermonem contexere proculdubio aggrederemur, cum sit accidens longè alijs molestius. Verùm quia ibi remedia non posuimus, hic paululum etiam illius rationes computabimus: cum corrodens illud esse arbitremur, quod acuitate, quam in se retinet, humidum membri resoluit, consumit, & desiccat. Quo certè resoluto substantia carnis minuitur et ulceratur, cuius rei causam duplicem statuimus, scilicet propriam, & dependentem. propriam diximus esse

carnis malignitatem, quam medici proprietatem occultam nominauere. Pro cuius remotione membri complexionem consyderare oportet, ut illam defensiuis, & linimentis, & unguentis temperetis, & corrigatis. Quæ talia potestis secundum uestram intentionem curatiuam componere, quale est illud, quod ad infirmi complexionem, & ægritudinis intentionem composui: Rec. olei myrtini, olei ros. olei uiolarum ana unc. j. ʒ. boli armeni, terræ sigillatę, sanguinis draconis ana ʒ. ij. acaciæ ʒ. iij. pulueris ros. myrtillorum, nucum cupressi, ana ʒ. j. ʒ. ceræ albæ unc. ʒ. misce & fiat linimentum, quo utemini in ulceris circuitu, & in ipso ulcere. Verùm si caro mala curam impediret, iste puluis superaspergatur, quo ulceris malignitas rectificabitur: R. myrobolani citrini, terræ sigillatæ, cerusæ, añ ʒ. iij. tutiæ præparatæ ʒ. j. ʒ. sanguinis draconis ʒ. ij. aluminis combusti ʒ. ij. ʒ. misce & fiat puluis subtilis, quem postea in ulcere inspersum tegetis eodem linimento in peciola distenso, aut unguento albo, uel unguento de minio. Causam uerò dependentem intelligimus causam antecedentem humorem scilicet cholericũ salso phlegmati admixtũ, qui cum ad coniunctam defluxerit, corrosionem facit. Et pro eius curatione bifidam intensionem ordinauimus: pars cuius altera humorem fluentem reprimet. Altera uerò defluxam emendabit. Reprimet hercle humorem labentem casiæ exhibitio. cum diacatholico, aut manna. Emendabit humorem fluxum linimenti administratio, & pulueris, quæ modò ordinauimus. Verùm super puluerem hoc unguentum applicabitis: Rec. olei myrtini, olei rosati, olei uiolati ana unc. ij. pinguedinis castrati unc. iij. sepi hircini unc. j. ʒ. succi caulium unc. iij. bulliant simul usque ad succi desiccationem, cui addentur postea minij ʒ. iiij. cerusæ ʒ. iij. lithargyrij ʒ. ij. & bulliant tandiu, donec acquirant colorem nigrum, & semper spatumine agitabitis, ne fiat mineralium adustio in fundo aheni. Quo facto addentur terebinthinæ unc. j. ceræ nouæ drach. vj. & fiat unguentum inter durum & molle ad formam ceroti, quod etiam cicatricem producet. sic ergo faciendo tanti certaminis eritis uictores. Si cum hoc profeceritis, hoc in tali casu utiminor: cuius est mirabilis operatio etiam in ulceribus formicosis, quod appellatur unguentum Marianum de solatri, cuius recepta talis est: Recip. olei myrtini, rosati, uiolati, nenufarini, ana unc. ij. succi solatri unc. iiij. succi semperuiuæ unc. iij. aceti boni unc. ij. ceræ nouæ unc. ij. ʒ. lithargyrij unc. ij. cerusæ unc. iiij. bulliant omnia simul, donec formam unguenti suscipiant, & utiminor. nam mirabilis est operationis in talibus, & similibus casibus & ulceribus.

Linimentum. — *Puluis.* — *Vnguentum.*

SVbsequitur hunc sermonem, mi FRANCISCE, qui de corrosione dictus est, putrefactionis sermocinatio: cuius descriptionem tibi modò tuisq; socijs recitamus: quam causæ, quæ illius sceleris propagatrix erit, accommodabitis, ut ualeatis ægritudinem certificare. Est enim putrefaciens, quod corrumpit, uel impedit, aut prohibet spiritum in membro existentem, complexionémque defœdans. Quo quidem corrupto, aut prohibito humiditas illius particulæ minimè regulatur: quare putrefit. nam ut ait Aristoteles quarto Meteororum, humiditas & caliditas humiditatem non regens sunt causę aduentu primo putrefactionis. quæ me hercule triplicem causam habere uisa est. Quarum una corrumpit uitalem spiritum debitam ipsius euentationem detinendo, ueluti sunt narcotica stupefacientia, ut opium, & repercussiua nimium frigida, & similia. Illa uerò, quæ impedit, sunt humores grossi, uiscosi, frigidi, qui sua uiscositate, & multitudine spiritui meatus impediunt. at illa, quæ prohibet, sunt causæ primitiuæ ut plurimum, sicut contusio, percussio, & nimia ligaturæ constrictio, quæ membrum mortificat transitum spiritui prohibendo. Quod ego uidi cuidã optimo uiro accidere in hospitali sanctæ Mariæ consolationis. Erat ille sacrista, patiebatúrq; pustulã in pede dextro inter mediũ & annularem digitum.

Putrefactionis quid? — *Aristoteles.*

aeditimus vel aedituus

Quam

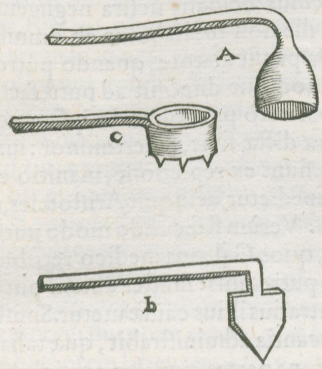
Quam cum ille, quem scitis, perforauisset, tantũ inde sanguinis fluebat, quod sin copen timebat futuram. Ob idq; maximam ligandi membri constrictionem uenit, quãdo illi alia ingenia sanguinis compescendi deerant, quod membrum mortificauit. Ex quo mortuus est infirmus triduo post incisionem. Quare uobis cauere nunc expedit, ne in huiusmodi facinus incidatis uestra negligentia, aut carnificum nomina induamini, quibus ille non spoliabatur ab omnibus tanti sceleris accusatus. Et idcirco benè uos pensiculatote, quando putrefaciens dupliciter consyderari potest: Primo modo ut disponit ad putrefactionem. Alio uerò, ut iam putredo inducta est. Si uerò primo modo ipsam contemplabimini, ad contrarium causarum, quæ dictæ sunt, reuertiminor: iuxta illud Hippocratis, Quæcunque ægritudines fiunt ex repletione, inanitio erit illarum sanatio. Quo facto statim effectus impedietur, ut inquit Aristoteles, remota causa remouebitur effectus illius causæ. Verùm si secundo modo putredinem circumspexeritis, duo quidem oculi, quos Galenus medico retribuit, accuratè teneantur. Quorum dexter causam putredinis: sinister autem putredinem inspiciat. Cæterùm dexter oculus contrarius illius causæ utetur. Sinister uerò unguenta, & emplastra putridum rectificantia administrabit, quæ talia erunt: Rec. floris æris, aluminis rochæ, mellis ana partes æquales, aceti parum, & ad ignem tandiu detineatur, donec ex uiridi in rubeum colorem commutetur: quo postea utiminor, super quod istud emplastrum distendetis: Rec. farinæ hordei, fabarum, lupinorum, ana lib. 5. lixiuij barbitonsoris. q. s. & bulliant ad ignem donec ad modum pastæ misceantur, quod in pecia adæquabitis. At si in tantum ipsa putredo creuerit, quod ab Aegyptiaco partibus æqualibus facto non remouetur, istud secundabitis, quod profectò putridum demolietur: Rec. mellis unc. iij. aluminis rochæ, floris æris, ana unc. ij. sublimati ʒ. iij. & ad ignem omnia simul incorporentur, donec benè decoquantur, & putrido superponantur, cum eodem emplastro. Verùm si eschara inducta fuerit, remoueatur digestiuo ex terbentina & uitellis ouorum composito, aut butyro & emplastris, sicut diximus in cura apostematum, quæ cauterio potentiali perforabamus. Ea uerò remota, sicut uulnera ipsum ulcus curetur, sicq; habebitis putridi uel putredinis rectificationem. Pergamus igitur, quando ita subsequitur, ad os corruptum emendandum.

Hippocrates. Aristoteles. Vnguentum Aegyptiacũ. Emplastrum. Putredinis remotiuum.

INsinuamus deinceps, mi iucundißime IVLI, uosq; cæteri fratres emendationem osis corrupti, quod quidem cognoscendum propria habet signa, scilicet exteriora interioráque. Exteriora erunt hebes caro, & flaccida, ut Auicenna in capite de uentositate spinæ recitat. Interiora dico, quæ oculis non cernuntur, sed specillo indagantur. Nam si quis specillo hoc intimè scrutaretur, non occultam osis corrosionem, sed ueram ipsius diminutionem specularetur. Quare si ipsam inuentam emendare, curaréque uoluerimus, duo ante omnia consyderabimus, quoad ipsius curationem & infamiam fugiendam attinebunt. Effugiemus nostrum quidem dedecus, si capita magnorum osium corrupta & iuncturarum deuiabimus. Nam si in huiusmodi particulis operaremur, propter magnorum neruorum colligantiam, aut chordarum, siue capita musculorum, omninò à spasmo aut aliquo alio accidente, quo fortasse dedecorabimur, tuti securiq; non erimus. Quod ibidem Auicenna describit, quem lectitare poteritis, si idipsum uobis complacuerit. Curabimus equidem cum periculosa loca declinabimus, osis corruptionẽ aut alterationẽ, quæ in focilibus, uel in medio adiutoriorũ fuerit, administrando, quæ magis cõgrua uidebuntur. Erunt medius fidius congrua ad osis corruptionẽ & alterationẽ ferramentorũ genera, quæ raspatoria & trapana dicuntur, aut alia ferramenta ad hanc operationem exercendam accommodata. Et unguentum etiam Aegyptiacum descri

De osse corrupto. Auicen̄. Auicen̄.

ptione Auicennæ factum satis erit opportunum ad hoc ipsum obtinendum. Verùm aliquantulo remissius operabitur, quàm si cauterio actuali cremaretur. Ego uerò semper usus sum cum in talismodi operationem inciderim, cauterijs actualibus, quoniam membrum confortant & rectificant.

Quorum unum hanc figuram habebat, A litera designatum quòd uulgò dicitur bucto-ne, quoniam caput habet ad buctonis similitudinem. Verùm pars æqualis erit, quæ ossi adurendo inhærebit. Sed hac equidem diligentia fungi soleo, antequam os aduram, habeo unum ferrum digitali simile ad hanc similitudinem formatum, & litera c. notatum, in medio sui habens foramen per quod cauterium os cauterizaturũ inijcitur, ne caro ab igne aduraẽ, & illo utor in osse plano.

Alterum uero secundum quippe dicitur cauterium punctuale. b. litera inscriptum, quod hercle operor in osse corrupto & perforato. Súntque alia ferramentorum genera, quæ secundum quam eritis operam facturi conflabuntur: quibus uti poteritis ad ossis corruptionem arcendam, quæ nempe duplicem causam retinet antecedentem scilicet & primitiuam, quarum antecedens erit deterior, quoniam os ipsum corrumpetur, antequam carnis fieret putrefactio. Erúntque humores corrupti ad os defluentes, & id corrodentes, quæ certè corruptio ab Auicenna uentositas spinæ nominatur. Quomodo ipsa curanda erit atque cognoscenda, ab eodem, qui specialem sermonem de ea composuit, docebimini, quando ipsam curare non intendimus, eo quia longius distraheremur, cum in ipsa curanda non una intentio implicetur. Est quidem causa primitiua, quæcunque ab extrinseco eueniunt, siue incisio, siue coutusio, aut aëris alteratio: non quod aër alteretur, sed quòd ex aëre os inficiatur, uel unguentorum administratio extiterint. & idcirco consyderate, nunquid ulcus à uulnere, an ab apostemate ortum habuerit, ob idqúe ad ossis corrupti causam supputando deuenerimus. quoniam si ab apostemate fuerit, erunt causa humores, qui os corruperunt. Nam à uulnere causa fuit aut aëris alteratio, uel unguentorum administratio. Et si à uulnere, an os incisum fuerit totum, an diminutum, aut aliquid frusti ossis inde ui extractum sit. Nam multum interesset uí ne, an ex natura ipsa expelleretur. Nam si ui demeretur, fistulam timeremus, ut ait Auicenna in eodem capitulo de uentositate spinæ. Quod si suapte natura uomeretur à uulnere, illud non timeremus. Quare si omnes istas particularitates scire concupiscitis, perlegite Auicennam, ubi omnia ista, quæ dicta sunt, colligetis pro uestri animi satisfactione. Hæc tantum dicta sint pro osse corrupto, quare cum tempus ita breue sit nobis determinatum ad sussequentia pergamus.

Auicenna.

De uaricibus.

Restat, ut de uaricibus dicamus, quæ sunt uenæ in tibijs repletę sanguine melancholico, generato aut ex splenis oppilatione, aut ex hepatis debilitate, aut ex nimia regiminis comestione, ad humorem melancholicum generandum procliui, aut ex nimia ante reges astatione, sicuti astant palatini, uel pedum fatigatione, aut ęrumnosa ponderũ gestatione, ut baiuli faciunt. quæ curandæ, licet factu asperũ difficileq; sit, tres statuunt sibi intentiones. Quarũ prima est regiminis ordinatio. Secunda humoris purgatio. Tertia localium administratio. Erit itaq; regimen illud, quod abhorreat ab omnibus melancholiam generantibus, ut

carnes sunt bouinæ, bubalinæ, uaccinæ: salitæ etiam prohibendæ sunt, necnon legumina quantũ posibile sit, caules, & caseus salitus. uinum etiã rubeum grossum in isto casu spernendũ est, & cætera id genus. Purgabimus humores, si quæ melancholiæ conferunt, exhibebimus, quod fiet phlebotomia, digestiuis, & potionibus. Fit phlebotomia ex basilica, quæ fit cũ foramine largo, ut sanguis grossus posit exire. Verùm ut facilius hoc fieri posit, operæprecium erit infirmum aliquantulum elaborare, ut fiat humorũ cõmixtio, quam phlebotomiã sequantur syrupi de thymo, de epithymo, de fumo terræ, euacuando postea cum pilulis de fumo terrę, & pilulis indis, quę omnia uos dosabitis melius pro infirmi exigentia, quã ego eorundem reminiscar. Hęc quantũ ad materiam antecedentem dicta sint: quam si rectè curare uolueritis, ad curam istius ægritudinis principalẽ intentionem accõmodabitis. Nunc uerò de localibus, & materiei cõiunctæ curatione agamus. Cum igitur uarices curare uolueritis, præmissa uniuersali purgatione, ad particularẽ intentionem descendite, quæ tres in se retinet cõsiderationes. Quarũ prima defluentẽ prohibet materiã. Secunda fluxam remouet. Tertia membrum cõfortat uenas stringendo, & coagulatũ sanguinem resoluendo, & carminando. Prohibebitis materiã fluere, si defensiuum applicabitis sub genu, quod est tale: R. boli armeni, argillæ, añ ʒ. iiij. sanguinis drac. unc. j. terræ sigillatæ ʒ. iij. pulucrizentur omnia subtiliter, & incorporẽtur cum duobus albuminibus ouorũ & olei myrtini unc. j. & ponatur sub genu, & cũ pecia ligetur ligatura, nec nimis forti, ne membrum mortificetur, quod esset peius priori, nec nimis larga. quoniã non constringeret, nec sanguinẽ prohiberet quin descenderet. Sed sit ligatura inter utranq;, quæ posit & uitare sanguinẽ, & membrum non mortificare. Quo facto sequenti die uenã, quæ super cauiculã apparebit, phlebotomabitis, faciendo foramen latum, ut sanguis grossus posit facilius exire. Facto igitur foramine, manibus tibiam demulceatis, à defensiuo deorsum descendendo, ut totus sanguis, qui in uaricibus detinebatur, exeat, aut saltem pro maiori parte à tibia: quæ erat aqua calida prius humectanda quàm exprimatur. Exhausto itaq; sanguine, & uena obturata, tibiam totã emplastrabitis hoc sequenti emplastro. R. camomillæ, meliloti, absynthij, añ. M. vj. myrtillorum, rosarum rubearum, ana M. iij. nucum cupresi nu. xx. acaciæ unc. iij. furfuris M. iiij. farinæ fabarum, farinæ lupinorum, ana lib. j. s. pistanda pistentur subtiliter, & bulliant simul cum sapa & lixiuio barbitonsoris, in quo fuerint decoctæ tamarices, tassus, barbatus, apium, & radices capparum, & tandiu ferueãt, donec acquirant formam pastæ, miscendo parum aceti boni, ut uirtutem habeat incidendi, cum quo totam tibiam inuoluetis. Habet hoc quidem emplastrum (ut patet consideranti ingredientia) uirtutem desiccandi, confortandi, resoluendi & incidendi, quibus omnibus indigemus pro cura istius molestæ ægritudinis. Hoc denique modo faciendo curam finietis. Verùm si defensiuum inceperit desiccari, & dolorem instigare, ipsum commutabitis, præcipiendo semper, ut infirmus teneat tibiam in lecto situatam & eminentem, ne sanguis descendat, si cupit sanari. Nam uulgò dici solet, gamba al letto, & brazo al petto: Et cum sanus aliquantulum fuerit, iterum iubebitis purgari. Nam periculum esset, ne hydropicus aut phthisicus, uel maniacus euaderet. quoniam materia, quæ solita erat descendere, detineretur, quæ talia habet accidentia commouere & producere, iuxta illud diuini Hippocratis, hæmorrhoides sanari antiquas, si non una fuerit relicta, periculum esset fieri hydropem, aut phthisicũ, aut maniam. Et alibi, Maniacis, hæmorrhoidibus, aut uaricibus innatis maniæ solutio fit. quare si ex illarum prouocatione mania soluitur, ergo illarum constrictio est causa maniæ. Vnde habetur apud Arist. in locis, Cuius adesse bonum est, illius abesse malum est. Et ideo ut omnia ista euitemus, purgabitur patiens singulis mensibus cum humorem melancholicum educentibus. Sunt & alia ingenia, quæ uenam ligant & incidunt, quæ non tango,

Defensiuum.

Emplastrum.

Hippocrates.

Aristoteles.

tum propter sæuitiam & crudelitatem, & periculum infirmi, tum etiam quod ea nunquam alias operatus sum, nec operabor, quando modus ille tutus mihi non uidetur.

De rotunditate.

DE rotunditate autem ulceris nihil dicemus, quando mathematicæ disciplinæ satis incubuistis, in qua quidem ut mihi uidetur, nõ parum profecistis, quoniam facile scitis triangulos erigere, lineam secare, circulos diuidere, & si oporteret eosdem quadrare, licet adhuc circuli quadratura non fuerit inuẽta. Verum si ipsam diametraliter diuideretis candenti ferro, aut nouacula bene incidenti, circuitionem uillorum destruetis: quæ maxima est consolidationis prohibitio. Sicq; obuiabitis circuitioni, quo facto potestis uel curam incisionis, aut combustionis cum cauterio factæ prosequi, uel secundum quod fueritis operati. Quare accedamus ad capita ulcerum curanda, quando ab accidentibus, quę nobis curam impediunt, sumus absoluti, & primo agamus de ulcere uirulento.

De ulcere uirulento.

SOlent enimuerò omnes, qui humani corporis curam susceperunt, causam ægritudinis sedulò indagare, indagatamq; abscindere, ut facilius sit curandi onus. Quare nos ne ab illorum instituto aberremus, causas ulceris uirulenti prius dicamus, deinde intentiones ordinemus. Sunt quidem causæ ulceris uirulenti humores cholerici facti cum phlegmatis salsi admixtione acuti. Qui propter adustionem quandam uirulentiam acquirunt. Cum uirus non generetur, ut dicit Auicenna, nisi ex subtilitate humorum aquosorum, & ipsorum calido. Generantur autem à malo uitæ regimine. Iccirco antequã ad coniunctam causam descendamus, intentiones constituamus, ut in illis regimen quoque rectificetur, quæ me hercle numero quinq; erunt. Quarum prima est uitam ordinare: Secunda corpus purgare: Tertia humorum fluxum prohibere: Quarta defluxos humores desiccare: Quinta ulcus consolidare, & membrum confortare. Complebitur ordine quidem prima, si acria, pontica, salita & calida omnia, sicut cinnamomum, piper, zinziber, quæ sanguinem possunt alterare in caliditatem & adustionem, prohibebitis: cæteraq; sanguinem regentia propinabitis, ut boragines, lactucas in brodio pulli decoctas. Nam brodium pulli humores adæquat, uirtutem rectificat, complexionẽ conseruat. Hæc igitur dicta sunt exempli gratia, ut inde uos ad alia prohibenda atq; eligenda deueniatis. Purgabitis enimuerò ægroti corpus, si quæ choleram cum phlegmate educentia exhibebitis, sicuti sunt electuarium de succo rosarum, aut electuarium solutiuum, uel cum diaphœnicon, aut aliquo alio pharmaco eandem uirtutem habenti. Prohibebitis fluxus humorum, si facta uniuersali purgatione defensiuum applicabitis, in ulceris circuitu per quatuor digitos, aut plus minús ue eo, secundum quod magis congruere pro illorum obice uisum fuerit. Quod cõficietur boli armeni, & sanguinis draconis ana unc.ß.farinæ fabarum unc.j.pulueris myrtillorum, rosarum ana ʒ.iij.olei myrtini unc.iiij.succi semperuiuæ unc.j.pinguedinis castrati unc.j.ß.ceræ parum, & bulliant oleũ, & pinguedo cum succo, donec desiccetur succus. deinde addantur cætera, & fiat defensiuum ad modum unguenti, quod sicut dictum est, operamini. Verùm humores desiccabitis, si exiccantia administrabitis, Cum uirus (ut inquit Auicenna) indigeat exiccatione, quæ possunt uarijs, multisq; modis effici, quorum unum est tale: Recipe cineris anethi, plumbi usti, terræ sigillatæ ana ʒ.j.lithargyrij argentei, balaustiorum, gallarum non perforatarum, ana ʒ.j.ß.corticum compatrum siue lumacum combustorum cerusę ana ʒ.ij.aluminis rochæ combustæ scrup.j.misceantur omnia simul, & fiat puluis subtilissimus, & utimini. Si isto minimè proficere uideremini, administrate puluerem rubeum, qui & præcipitatus dicitur ab alchymistis, quem sibi magister meus uendicauit, cuius recepta, & modus conficiendi in ultimo dicetur, qui sine dubio ulceris uirulentiam rectificabit cum maxima digestione. Ne credatis amabo, quòd ulceris digestio sit saniẽ generare (ut quidã indocti sentiunt)

Virus unde.

Defensiuum.

Exiccatiuum.

Digestio ulceris.

sed

sed humores caliditati digestiuæ proportionare, quæ benè posit decoquere,&
digerere ad expulsionem eosdem præparando.Est enim digestio humoris subti-
lis ingrossatio,& grossorum subtiliatio,cum præparatione expulsionis. Et ideo
in calidis frigida,& in frigidis calida componimus.Consolidabitis inquam si un
guentum de minio,aut triapharmacum,aut unguentum camphoratum, siue de
cerusa administrabitis.Aut si loco istorum defensiuum ordinatum in hac eadem
cura in ulcere distendetis:Vel istud,quod uobis modo describo.R. olei myrthi-
ni unc.ij.olei rosati omphacini unc.j. pinguedinis castrati unc.ij. minij unc.j.ʒ.
cerusæ unc.j.bulliant simul donec colorem nigrum acquirant, addendo in fine
ceræ nouæ unc.ʒ. & quando auferturab igne incorporentur camphoræ scrup.
iij.tutiæ præparatæ ʒ.ij.&fiat unguentum ad formam ceroti,quod membrũ con
fortabit,complexionem emendabit, & ulcus ad cicatricem deducet. Quod cũ
eo peruenerit,lauabitis aqua aluminosa, quæ pro cicatrice in cura ulcerum de-
scripta est:sicq; ulceris uirulenti curam perficietis. Verum hoc unũ maximè mẽ-
ti tenendum censemus,quod si in huiusmodi ulcere desiccantia posueritis, & ui
rulentiam augmentari,uel ulcus concauari uisum erit,oportebit uos ad leuiora
medicamina descendere,nam illud,quod æstimabitis esse pro illius curatione,e-
rit corrosiuum,& carnem ad fluentem humiditatem resoluet, quam uirus iudi-
cabitis.Signum autem erit si à medicaminum desiccatione, uel nimia abstersio-
ne unguentorum emergeret,quod ulcus erit simile apostemoso, & sentiet infir-
mus manifestam mordicationem cum dolore pungitiuo, uel mordicatiuo ut in
quit Auic.Quare hortor uos,ne talis signi obliuiscamini,ex cuius usu pręmia ue
stris operationibus digna reportabitis.Nunc uerò dicamus de sordido ulcere,
quando uirulenti curam præscripsimus.

Vnguentum camphoratũ.

Notandum in ulcere.

QVanta sit nostri uiuendi modi ingluuies,perspicuum est,id ipsum conside-
rare ex sanguinis alteratione : qui non modo ad caliditatem & adustionẽ,
sed ad sorditiem & putredinem alteratur ex inordinato uiuendi regimine. Idcir
co maximè præcauere debemus,ne in talem ingluuiem incidamus, unde postea
non solum acuti,sed sordidi & corrupti humores generentur, qui cum ad con-
iunctam uenerint,ulcus sordidum fouebunt. Est quidem sordities res alba, spis-
sa & coagulata,aut ad nigredinem prodiuis,aut sicut fex·Quæ pro sui sanatione
indiget abstersione,sicut uirus exiccatione.Quod quidem ulcus aut erit planũ,
aut concauum, pro quorum emendatione quatuor indigemus intentionibus,
quarum Prima est uitam ordinare. Secunda humores purgare. Tertia sorditiem
abstergere.Quarta ulcus consolidare.Ordinabitis igitur uitam, sicuti in ulceris
uirulenti emendatione diximus,quando istæ curæ non differant inter se, nisi se-
cundum magis,& minus.Et propterea diæta respiciat qualitatem, quam ibi or-
dinauimus.Humores etiam purgabitis iuxta illud quod dictum est. Sorditiem
abstergetis,si subsequentia ordinabitis:Recip.mellis rosati colati unc.ij. terebẽ-
thinæ claræ unc.iij.bulliant omnia donec misceantur, quo facto addantur fari-
næ ordei.q.s.croci parum,& fiat mundificatiuum,quo rectè uti potestis.At si nõ
profecerit,istud subsequatur.Rec.terebenthinæ claræ unc.iij. mellis rosati cola
ti unc.ij.succi apij unc.ʒ.bulliant usq; ad consumptionem, deinde addantur fari
næ ordei.q.s.thuris ʒ.ʒ.sarcocollæ ʒ.j.croci parũ,& fiat abstersiuum molle,quod
poni possit in ulcere concauo cum tentis. Sin uestram frustraretur intentionem
hoc facitote:Reci.terebenthinæ claræ,mellis rosati colati, ana unc. iij. succi cy-
noglossæ.j.linguæ canis unc.j.ʒ.sarcocollæ,thuris,myrrhæ,aloes hepaticæ , ana
ʒ.j.bulliant omnia simul usq; ad dimidiam partem succi,semper agitando spatu-
mine.Quo facto,colẽtur,& colaturam administrate in ulcere tam plano quàm
concauo.Et si adhuc deciperemini,istud facitote,quo honorem, & utilitatẽ re-
portabitis:Re.lixiuij barbitonsoris unc.iij.pulueris rubei, qui præcipitatus dici
tur,unc.j.ʒ.mellis rosati colati unc.ij.misceantur omnia bene, & isto abstergẽdo

De ulcere sordido.

Sordities quid?

Abstersiuum.

Aliud de succo apij.

Aliud de succo cynoglossę.

Aliud de præcipitato.

proculdubio desiccabitis & abstergetis: Cum in ulcere, ut placet Gal. generētur duę humiditates: quarū altera abstersionem, altera desiccationem expetit, quæ utręq; sunt in isto medicamine, si rectè ingredientia reputetis. Consolidabitis, si unguenta qualitati ulceris extraneę aduersa collocabitis: utputa, si qualitas ulceris fuerit calida, uos frigidis: & si frigida, calidis utimini, sicq; cōsolidabitis. Quid enim est carnem generare, aut discontinuum consolidare, nisi qualitatē quæ uirtuti nutritiuæ aduersatur, rectificare, & ad membri complexionem adæquare? Quo facto, natura quidem fortificata carnem generabit, quod patet non solum in hominibus, sed etiam in brutis animalibus. Et ideo unguenta non compono nisi illa, quæ dicta sunt in ulceris calidi, & frigidi curatione, ad quæ ire potestis, cum illis indigueritis, quare modo de cauernoso ulcere dicamus.

Quid est carnem generare aut solutionē consolidare?

De ulcere cauernoso.

MIramur si antiqui in cognitionem rerum, causarum, ægritudinumq; deuenerunt, cum sint edocti ab ipsa natura, quam diligētius prisci obseruabāt. Et ideo ad id scientiarū fastigij uenerunt, quod nos modo uix cogitatione attingimus, ipsi prę oculis habebant. Hoc aūt maximè considero ex talpæ subterraneis cuniculis, qui me ad ulceris cauernosi considerationē iniecere. Nam cū hortulanus quidam talpariæ cauernę os obrueret aut obstrueret (talpa causa terrę hiatus non remota) septē ex una hora ebullierūt. Quod quidē non negligendū circa ulceris cauernosi curā pernotaui ipsum curaturus. Quod cum rectè pertractare cupimus, illius causas inuestigamus, quas aucupabimur aut ab humoribus, aut ab accidentibus, uel à saniei qualitatibus. Et idcirco cum talismodi ulcus uolueritis curare, benè prius ipsum scrutamini, rectéq; considerate, nunquid aliquod accidētium superius narratorū causa sit, quod consolidationē impediat. Quod si affuerit, manifesteq; ipsum accidens esse comprobaueritis, ad curam illius accidentis, quod uestrum magisterium impediret, recurratis. Quo quidem emendato, fine optato fruemini. Verum si istorum nullum esse causam cognoueritis, qualitatem saniei contemplamini. Quæ si saniem, uirus aut sorditiem ostendet, ad curam ulceris saniosi, uel uirulenti, aut sordidi properate, & secundum quod ibi dictum est, facite, quoniam absq; dubio tanti certaminis eritis uictores. Si uerò humores erunt, quod carnis colores ostendēt, ipsos purgabitis. Nam si color erit rubeus, & cum pruritu, choleram significabit: Si rubeus demissus, sanguinem indicabit. Si albus, phlegma arguet. Si fuscus, melancholiam accusabit. Sicq; operando terminum uestro desiderio complantabitis.

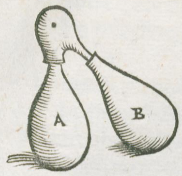
De ulcere putrido & corrosiuo.

DE putrido autem & corrosiuo esset dicendum, nisi de his sermonem habuissemus, cum accidentia emendabamus, ubi causas & curas posuimus, ad quæ ire potestis, cum ipsorum curatione uobis opus fuerit. Hæc sunt, quæ pro uestri animi satisfactione diu mecum detinueram. Quæ si erunt omnibus complacitura ignoro. Nam ille in dicendo factus sum, qui in medio foro domum ædificat, circa quam de altitudine & depresione controuersiam spectantes excitant, & commouent, cum & patrono æqualitatem proportionemq; habere domus ipsa uideatur. Quod equidem uereor ne fortè alijs nimis abiectus, & depressus noster sermo uideatur: alijs uerò nimis ornatus & altus, cum omnibus complacere non posim, existimans mediocrem dicendi modum retinere: maximè cum mihi nunquam placuerit per arborum cacumina euolare, sed lento gradu plumbeóque pede incedere, ut me quicunque consequi cuperent, facilius attingerent. Diximus.

Modus conficiendi pulueris rubei sic fit.

REcipe aquæ, cum qua argentarij separant aurum ab argento unc. vj. argenti uiui unc. iiij. misceantur simul in elambico uitreo, quod benè illutabitis. Habet enim elambitum bocciam, quæ illutanda est, in qua ponuntur elambicanda, & capellum, & recipientem. Cuius forma talis est. Sed. A. est illutanda, quę dicitur boccia. Punctus nominatur capellum. B. uerò dicitur recipiēs, sicq;

ordinato

ordinato elambico, & in fornace posito, distillabitis igne temperato. Aqua uerò, quę separat aurum ab argento, fit hoc modo: Reci. salis nitri, aluminis rochæ, uitrioli Romani, ana lib. ij. misceantur in mortario molendo cum pistillo tandiu donec benè misceantur. Quo facto, puluis grosso modo factus ponatur in boccia, quæ sit illius pulueris capax, & ut dictum est, illutata. Verum etiam orificia omnia illutabitis, ne aqua exhalescat, sicq; destillãdo aquam extrahetis, qua rectè uti poteritis. Signum autem suæ bonitatis est, quod quando de ipsa parum in humum ceciderit, statim ipsam ebullire uidebitis. Habetis ergo modum pulueris, & aquæ conficiendæ, qui est tantæ uirtutis, quantam nemo existimabit.

Ruptorium fit hoc modo.

Recipite lixiuij quod primum manat à colatorio, quæ dicitur mater, lib. v. aut quantum uos uolueritis iuxta quantitatem, quam facere concupiscitis: quod ponatur in caciola ænea feruendum, cui associabitis ℥. vj. uitrioli Romani, quæ simul tandiu bulliant, donec quicquid lixiuij est feruendo desiccetur, & quod in fundo petrificatum est, siue induratum, colligite, quo, cum operari uolueritis, utemini. Nam tantæ operationis est, quod subitò operari uidetur, nullumq; dolorem ad aliorum comparationem excitat. Si uerò quomodo lixiuium fiat scire non negligitis, hunc quæso attendite ordinem, quo ipsum ego semper solitus sum facere: Habui tinam paruam, in cuius fundo erat foramẽ unum, unde lixiuium destillare potuisset, quã cinere ex sarmẽtis facto, aut quouis alio cinere, dummodo fortis sit, implebam deinde circualiter ipsum separabam, in quo calcem uiuam ponebam, cui tantum aquæ inspergebam, quantam calx imbibere potuisset: quo facto antequam fumaret, in ipsum cinerem calcẽ obruebam, ne fumi qui inde leuabãtur, exhalescerent. Sicq; biduo permanebat foramine tinę clauso. Tertio uerò die cinerem cum calce commiscebam, quam benè commixtam manibus comprimebam, ne aqua superimponenda citius penetraret ad fundum, quo facto tinam aqua implebam aperto existente foramine, unde lixiuium emanaret: quod primum ad ruptorium conficiendum colligebam in quo unum ouum proijciebam: quod si supernatabat in lixiuio, cauterium ex ipso faciebam: nam illud est signum proprium ad cognoscendũ ipsius bonitatem. Habetis igitur modum ruptorij, & lixiuij conficiendi.

Trochisci fiunt hoc modo.

Recipite aquæ plantaginis unc. vj. sublimati puluerizati unc. ℥. bulliant simul usque ad quartæ partis aquæ consumptionem, deinde resideat per unum diem, cum qua aqua postea impastabitis tantum farinæ, quanto indigebitis pro faciendorum quantitate, & numero trochiscorum, farinæ etiam admiscebitis tantum minij: quantum possit farinam colorare: de qua formabitis trochiscos, quos factos decoquatis in furno debili: uel in sole eos desiccabitis, & sic habebitis trochiscos longe disimiles ab alijs, & in materia & operatione difformes.

Vnguentum nobile aduersus scabiem.

Recipe uini boni & odoriferi lib. j. ℥. sulfuris unc. iij. thuris ℨ. ij. salis unc. iij. ℥. structi unc. iiij. ceræ albæ unc. j. ℥. & si uis adde in fine ebullitionis storacis liquidæ ℨ. j. ℥. bulliant omnia simul usq; ad consumptionem tertiæ partis, uel dimidij uini, deinde permittas residere, & congelari, quo posis uti in palma manus linituræ particulam corporis infectam.

Io. Al. Vopisci distichon.

Hic ossa, hic caput, hic reparantur uulnera: Credas
Obuersum Marti munus Apollineum.

Abstemius Firmamus ad librum.

Ire quid expectas in lucem docte libelle?
Ad tua quot clamant limina nonne uides?
Dicere quæ solitum dubitas ignobile uulgus?
Et celeris cursus crimina ferre times?
Dum placeas doctis, multósq; uocabis ab orco,
Ac doceas multos: nil tibi uulgus obest.
Non celer est cursus, quando mora damna minatur,
Non iter est subitum, quum nocitura quies.
Aspicias quotiens primum curabile uulnus
Dilatum subitam contribuisse necem?
Quare frange moram, sanis ægrísque salutem
Affer, & ad multos tardius ire caue.

INCIPIT TRACTATVS DE CAPITIS LAESIONIBVS CHIRVRGO CVRANDIS.

Marianus Sanctus Barolitanus Domino Mario de Scapuccijs artium & medicinæ Doctori excellentißimo, suoq; benefactori S. P. D.

CVM me omninò domine Mari ab incepto compendio, quod de chirurgia composui, absolutum circumspexerint nostri amici maximè rogauerũt, ut capitis ægritudines, quę à causa primitiua scaturiunt, omni indagine exquisitaq; diligentia, prout opis est nostræ commétaremur. Quibus cum ab eorum honestate ægrorumq; utilitate, ac dignis precibus caperemur, honestè denegare non potuimus, pollicẽtes pro ingenij nostri uiribus, illorũ precibus satisfactam iri. Ob idq; tractatũ unum compilauimus, quem tibi dedicatum ad te transmittendum esse duximus, ut siquid menda dignum existeret, aut aliquid obelisco notandũ, uel asterisco feriendum esset, id emendetur, notetur, ac etiam feriatur. Nam hac nostra tempestate, qui magis capitis læsiones faciat, pensiculet, cauteq; agat, quàm tu, qui infirmorũ utilitati, ac præsidio subsidioq; sies, neminem habemus, quare rogo, oro obsecroq; te domine Mari, ut tutè, securè, libereq; Romanam urbem undiq; inuidorum linguis refertam peragret quando sine tanto numine periret, illi tuam extremam manum imponas: Vt si cui maledicenti (quod uitium commune est) occurrerit, tua authoritate dignitateq; munitus, se ab inuidorum dentibus obscœnisq; faucibus tueri ualeat. Quod cum tu nostris munusculis non dedignatus feceris, nos, nostriq; amici, de quibus iam benè meritus es, nestoreos annos tibi à deis imprecabimur, & quibus nostrę lucubrationes gratę fuerint, cordí ue extiterint, immortales in posterum gratias agent. Benè uale, meq; ut soles dilige.

IN TRACTATVM DE CAPITIS LAESIONIBVS.

Franciscus Palmerius Sabinus ad librum.

Quid dubitas culte in uulgus prodire libelle,
Tutaq; iam tumido credere uela freto?
Auspicijs Marij totum decurre per orbem:
Tam celeri cunctis uindice tutus eris.
Hic est cui dederant (reliquis quod fata negarunt)
Omnia nosse animo, cunctáque posse manu.

Author

Author, materies, uindex, te coget amari:
En propera in uulgus tendere culte liber.

Abstemius Firmanus.

I liber in populum: si quis te lumine cernat
Liuidus aduerso, dic meliora leges.
Cum liber in populo fueris, dictísque malignus
Non parcat, dicas non meliora facis.
Cum liber è populo abscedes, laribúsque receptus,
Deficiet subitò quicquid obesse potest.
Carus eris cunctis, alijs multúmque salubris,
Blandiciásque ferent, qui maledicta dabant.
Nam mala dum corpus morbi contagia lædent,
Protinus obstabis, auxiliúmque feres.

IOANNES MARIA.

MOs est omnium MARIANE dilectissime, qui alijs gratificari cupiunt, petita amicorum non negligere, immò omni animi charitate amplecti, & maximè si quæ petuntur, iusta, honestaq; fuerint, nullumq; incommodum illi, à quo petuntur, afferentia. Quod si alicui ingrueret, iniustitia, inhonestaq; uiderentur, cum iustum, atq; honestum nō magis placeat illi, qui petit, quàm à quo petitur, longè quidem errarent homines, si iustum & honestum alterius incommodo parari arbitrarentur. Cum ergo nos animaduertimus, non minus tibi cō placere, quàm nobis gratum fore, quod te modo exoratum uolumus, cum tibi dicendi, nobis audiendi maximè uacet, ut capitis ægritudines, quæ à causa fiunt primitiua, una cum illarum curis commemores. Quando ad id animę conscientia, ac ægrorum pietate excitemur, & animamur, ut audacter petamus. Quod si timidè peteremus, forsan nobis, quod omnibus gratum existet, iure negaretur. Cum ipsa timiditas duo portendere uideatur, ut uel quod petitur, iniustum, inhonestumq; fiet: uel ille, à quo petitur, immanis, ferox, immitisq; sit. Quare cum iustum, tuq; MARIANE suauissime mitis, amicisq; munificentissimus sis, uelis de ipso negotio nobiscum ratiocinari, ut tua concinna animaduersione ualeamus tot capitis pericula declinare, ad quæ isti nostri emperici ueloci gressu irruunt, aut si qua euenerint, emendare. Cum tu solus sis, qui & curare, & emendare possis capitis læsiones, quod tunc nobis cognitum fuit, cum graues capitis casus in hospitali sanctæ Mariæ consolationis peregisti: quo tempore de chirurgia compendium absoluisti. Perge igitur MAR. amicis tuis amātissimis obtemperare, & posterorum incommoditatibus prouidere. Nam si tanti laboris pręmia digna non feres à nobis, qui parum possumus, Deus ipse optimus maximus tua facta fœlicitabit.

MARIANVS.

IAm pridem mihi cognitum uestri sermonis initium penè taciturnitate nimia à nostra exciderat memoria: Quam debilem collapsamq; habeo tot laboribus & angustijs: quas modo ex re nostra familiari capio, quando natura ita uoluit, ut pater è medio discedens animam egerit. Quam deus clementissimus nō nostrorum beneficiorum meritis, sed sua pietate misericordiaq;, qua nunquam expoliatur, excitatus, salute requieq; sanctorum condonet. Ex qua quidem sententia quid pro amicorum consuetudine faciendum sit, excerpsimus, Sed nunc medius fidius non ignoramus, quàm difficile atq; factu asperum sit, amicorum petitionibus satisfacere. Cum & animus non modo suspirat gemátque, sed lachrymarum profluuio, quas ex paterna fraternáque morte oculos miserè terendo exprimo, liquescat. Possúm ne ea commoditate, qua utebar, cum de

apostematibus, uulneribus, ac ulceribus loquebamur, uestros animos, quibus gratificari cupio, ita concinnè explere, ut ulterius nõ aueant? Ah quidé animo crucior, corporeq; torqueor, cum sentiam uobis non ita me fore satisfacturum. Verùm ne uidear uobis, qui mihi longè animo ac oculis estis chariores, ter giuersari, hunc laborem subitò, fretus tamen prudentia, solertia, diligẽtiaq; megistri Marij Scapucij artiũ & medicinæ doctoris præstantissimi, quem non minus amare debetis, ac si ex illius renibus cecidissetis: cũ sit nostri amantissimus, omniumq; studentiũ necessitatibus subsidio & pręsidio. Qui poterit nostrã ser mocinationẽ librare, ut si quid nostro mœrore relictum fuerit, aut nimia animi uobis satisfaciendi uoluntate pullulauerit, abruncet, & propaget. Cæterũ hoc uos omnes exoratos uolo, ut cum exordiri incepero, nequis uestrum me audeat interpellare, nisi fortè cum contextam habuerimus orationẽ: Nam tẽpus breue est, ad quod initiamus absoluendum. Quod si aliter fore tempus censeré, nullam maiorem haberem uoluptatem, quàm in unoquoq; uerbo interrogari.

FRANCISCVS.

ISTud idem in corde omnes ruminabamus, nam quod animo constitueramus, precario gratioseq; impetrandum ac multo antequam huc conueneramus, inglutiremus, tu uno uerbo solo eructasti. Igitur quando omnes de dicendi modo inter nos cõgruimus, incipe fœliciterque auspicare. Quoniam nulla erit maior nobis uoluptas, quam stylum ac uestrum dicendi modum intelligere, post habita illa preciosa, quam ex tuo sermone expectamus, utilitate.

MARIANVS.

ANimaduerte mi FRANCISCE uósque cæteri fratres magistrum Ioannem Antracinum Maceratensem, cum in studio frequenter lectitaret (sub cuius disciplina semper militaui, quicquid deniq; habeo, uel totum ab ipso, uel non sine magno ipsius fauore ab alijs accepi) paterna charitate omnes, qui suis adfuissent lectionibus, admonere, ut causas ægritudinum, quoad sibi liceret, intimè indagarent, scrutariq; uellent, ne unam pro altera medicaminibus pertractarent: quod multum quidem obstaret sanitati, uehiculum mortis afferens. Ob idq; mihi statuo, quando uos ita uultis, ut capitis ægritudines, ac ipsarum curationes, quibus utor, pertractem genera ægritudinum, quæ capiti occurrunt, memorare: Ne fortè ad id, quod dictum est, imprudenter incidamus, quę quidem numero quinq; sunt capitalia, uidelicet Apostema, Vlcus, Vulnus, Contusio, & Fractio. De apostemate extrinseco, & ulcere nihil dicemus, quando in nostro tractatu satis diximus, ad quem potestis, cũ eo indigueritis, redire. De contusione uerò, uulnere, ac fractiõe, prout nostræ uires sufficiẽt, calculabimus, quare modo ipsorũ causas & curatiões insinuemus, à cõtusione auspicati.

Genera capitis ęgritudinũ

De contusione capitis.

COntusionis causæ sunt casus, & percussiones, ad quam sequitur numerus solutionis continuitatis. Appellamus equidem contusionem largo nomine, omnem carnis humanæ attritionem, quę duplex esse potest, scilicet cum uulnere, & sine uulnere. quæ uerò est sine uulnere, facilioris erit curationis, nisi fuerit sub ipsa os scissum. Nam multotiens accidit, ut craneũ scindatur, absq; quòd cutis laceretur. Quam quidẽ lęsionẽ ipsemet infirmus medico demõstrabit, unguibus scalpendo frequenter locũ, aut tangẽdo, uel aliquo alio modo & signo. Verùm si infirmi significationibus non caperemini, aut in ancipiti ratione consisteretis, qua plerunq; distrahimur, ideoq; dum animus huc atq; illuc impellitur, considerare nempe oportebit percutientem, quantæ impulsionis esse posset, & rem qua facta sit percussio, necnon locum si ab alto quid ceciderit. Nam quanto erit fortior percutiens, altiorq; locus, eo maior grauiorq; contusio ęstimãda erit.

erit. Grauia nanque motu naturali fortius deorsum in fine tendunt, quàm cum ex refractis obstaculis descendere inceperint. Hísque consideratis ad cranei fractionem incidetis, quam gubernabitis, sicut inferius de scissura cum cranei depressione dicetur. Si uerò ex illorum, quæ dicta sunt, coniectura os non esse fractum augurati eritis, ad contusionis curam uestras conuertite intentiones, quæ proculdubio consistent in medicamine resolutiuo secum stypticitatem adiungente, cum putrefactionem timeamus, quando omne quod contunditur, necesse sit putrefieri, & in saniem cõuerti, ut Galeno placet. Verùm uidemini uos me uelle percontari, quum in omni materierum principio fluentium repercusiuis indigeamus, quomodo in cõtusione, in qua fit maxima materierum inundatio, resoluentia applicemus? Non immeritò quidem dubitastis, quãdo id faciet multum ad curam contusionis. Pro cuius solutione aduertere satis debetis, contusionem subsequi sanguinis effusionem à uenarum orificijs propter contusionẽ abscisis, qui ædepol egressus iterum uenas ingredi non potest: quare putrefit, & membrum corrumpit. Idcirco resoluentia domestica in principio applicentur stypticitati associata, ut sanguinem extrauenatum resoluant. Et ne iterum refluat, administramus styptica, quæ fluxui cõtraria sunt. Ex quo patet empyricorum, ac Hebræorum medicorum inscitia, qui ad unamquamque capitis contusionem in principio repercusiua sine resolutione administrant. Vnde consequenter sequitur illius incisio, si cupiunt carnis putrefactionem deuiare. Et propterea ne in tanti sceleris reprehensionem incidamus, medicamen, quo semper in tali ægritudine usus sum, receptabimus: Recipe camomillæ, meliloti, furfuris, ana manipulum unum. farinæ fabarum, lupinorum, ordei, ana drach. ij. myrtillorum manipulos duos. nucum cupresi numero quindecim, pistanda pistentur subtiliter, & bulliãt simul omnia cum sapa, & lixiuio barbitonsoris, quousque acquirant formam ceroti, addendo in fine olei camomillini, anethini, myrthini, ana unciam unam, si putrefactio abesset. Nam si adesset, olea omninò prohiberemus, & iterum bulliant, donec olea benè incorporentur, & tepidum facite. ce rotum istud applicetur, quo certè finem obtinebitis. Nam si uellem quot homines isto medicamine salui facti sint, dicere, eos quippe numerando diem consumeremus. At si contusio cum uulnere extiterit, antequam aliquid operamini, pensiculare benè debetis, nunquid pericraneum incisum sit, an non. Si uerò sectum non fuerit, curetur uulnus, sicuti diximus in cura uulnerum. Verum digestiuum conficiatur cum oleo rosato omphacino, & uitellis ouorum, cui semper medicamini superponite emplastrum modo dictum, quod est putrefactionis prohibitiuum, & sanguinis contusi carminatiuum. Eóque modo procedatur, donec sanies generatur: cúnque generata fuerit, digestiua prohibeantur, & abstersiuum administretur, quod tale est: Recipe terebenthinæ clarissimæ uncias duas, syrupi rosati unciam j. ʒ. aquæ plantaginis unciam ʒ. bulliant simul usque ad aquæ consumptionem, deinde addantur farinæ ordei quantum sufficit, croci parum, quod tantum ualeat ipsum mundificatiuum colorare, & ab igne auferatur, antequam farina proijciatur, & spatumine agitetur, donec benè incorporentur omnia adinuicem, quo facto utiminor, super quod basilicum nostræ descriptionis ordine componite, cuius talis est recepta: Recipe olei rosati, camomillini, ana uncias tres, myrtini unciam j. ʒ. pinguedinis castrati uncias quatuor lithargyrij. cerusæ, ana unciam unam. minij unciam ʒ. bulliant omnia simul ad ignem, donec acquirant colorem nigrum, quo acquisito addantur terebinthinæ claræ unciæ duæ. piscis naualis uncia una, ceræ nouæ unciæ duæ ʒ. & parum bulliant, deinde ab igne auferatur, & spatula semper agitetur, donec benè congelascat. Et quia aliquando solent ista uulnera propter membri sensibilitatem erysipelari, ideo dicamus quomodo isti ægritudini occurremus. Et hoc ut facere posítis, hæc de erysipelate annotate, animóque

Dubitatio.

Emplastrũ capitis.

De contusione cum uulnere.

Abstersiuum.

Basilicum nostrum.

De erysipelate.

recondite, posse id scilicet ex humoris ebullitione, ac materierum putridarũ re
tentione accidere, uti fieri uidimus cuidam apostema patienti, quod propter
retentionem materiei erysipelate correptus est. Cuius cura est materiæ relaxa-
tio, ut inquit diuinus Hippocrates: Quæcunq; ex repletione fiunt ægritudines,
euacuatio sanat eas. Si uerò ex humoris ebullitione irritaretur, medicaminibus
eam cohercebitis, quibus utebatur magister & compater meus Ioannes de Vi-
co Ianuensis, pro cuius commodo si uitam nedum bona mea periculis obiecta
rem, nullam uiderer partem suorum erga me meritorum attingere, adeo de me
benè meritus est: quem modo nescio, quis mihi iratum facere nititur, aut con-
tra me instigat & stimulat. Sed ò tu, qui pestiferam uocem ore mellito retines,
frustra laboras, arenæq; semina mandas, non profecturis littora bobus aras. No
ui enim ingenium eius, noui & animi affectiones illius, cum sit benignus, affabi-
lis & pacificus, nec solum amicis, sed & inimicis liberalis & munificentissimus.
Quid ergo tentas? quid conare? quid audes perfida lingua loqui? Tu ne animũ
ab illo meum diuides? an illum à me abstrahes? Nescis nescis pestifera, perfida,
impia, iniqua, dolosa, putrida, uirulenta, fœtida, cruentaq; lingua, quid tibi pro
tanto scelere apponetur? Nonne sagittæ potẽtes cum carbonibus desolatorijs?
Nolo equidem in illam inuehi, ne dum maledicta linguæ dolosæ recitabo, ego
quoq; uiderer uelle maledicere, aut eandem imitari, quapropter Deo optimo
maximo relinquo, ipsamq; condono, qui uerè & rectè dijudicabit. Cum ergo
apparuerit erysipela? statim ipsum unguento rosato illinite, & uulnus quoq; eo
dem illutate, ut si qua ex unguentorum mordicatione, aut caliditate, sæuitia ef-
frenitauit, sua linitione & frigiditate refrenetur, & comprimatur. Deinde uul-
nus hoc regimine amiciatur, quod tale est. Recipe olei rosati omphacini, myr-
tini, ana uncias duas unguenti rosati unciam unam, unguenti populeonis unci-
am ß. ceræ albæ uncias tres, & ad ignem omnia simul liquescant. Quo facto pe-
cia linea, qua caput capillos abrasum tegendum sit, infundatur, eóque tota ma-
deat, postea inde eam eximitote, ac in aquam frigidam proijciatur, ut iterum
congelascat, quam digitis pertractabitis, quòd capiti ponenda lentescat, sicq; i-
psam capiti applicabitis, qua certe ægritudo illa curabitur. Verum unam alterã
eodem unguento fabricabitis, ut illam, quæ manè capiti adhæsit, cum altera no
cturna permutetis. At si incisum fuerit, & os discoopertum, maiori diligentia
opus erit, maximè in scrutando os detectum, scissúm ne sit, an comminutum.
Quod si utrunq; istorum abesset, nihil aliud esset innouandum præter curã uul-
nerum, nisi quòd in osse detecto hunc puluerem inspergetis: Recipe aloës hepa
ticę, sarcocollę, myrrhę, ana drach. tres thuris drach. j. ß. ireos drach. ß. & fiat pul
uis subtilissimus, quo facto utiminor, & curã persequimini, sicut cura uulnerũ
perficitur. Cæterùm quum scissum sit, alia uos cura suscipiat ab antecedentibus
longè dissimilis. Verum ut uos ipsos certificare de scissione ossis ualeatis, signa
os fractum arguentia pernotabitis.

Hippocrat. — *Io. de Vico.* — *Sparadrapum herisipellæ.* — *Puluis capitalis.*

De signis ob capitis fractũ demonstratiuis.

SVnt itaque ossis fracti signa hęc, quæ modo dicimus: scilicet Vomitus, Sco-
tomia, Vertigo, Obcęcitas, Casus, quę omnia intelligunt in actu percussiõis:
& aliqando Apoplexia, Stupor, & Febris exoritur cũ rigoribus. Nã si sine rigori
bus febricitaret, nõ multũ esset periculosum, cũ illud causetur à causa primiti-
ua, quę plerunq; mouet antecedentẽ: cũ impossibile sit percussionẽ hanc nõ in
uenire corpus repletũ, aut uacuũ. Nã si uacuo corpori huiusmodi fractio occur
rerit, erit patiẽs absq; febre. Sin aũt repletũ, & cacochymum occuparet corpus,
nõ sine periculo debet à medicis iudicari percussio, & difficilis curatiõis. Cum
nos doceamur ab Auicenna dicente: Et uulnera quidem, & ulcera omnia peri- „
culosa sunt, quæ obuiant superfluitatibus corporis maligni, quamuis etiam pe „
riculosum sit in principio infirmum febricitare. Attamẽ esset magis suspectum: „
si à triduo, aut quatriduo post acceptam læsionẽ caloribus estuaret febribúsq;
comburere-

combureretur, quãdo illud à sanguine putrefacto, & sub craneo super panniculis retēto scaturiret, quod cognoscitur ex symptomatũ incremēto, licet quoq; esse posit circa generationē saniei. Cum Hippoc. ille in suis aphorismis asserat: » Circa generationē saniei, dolores & febres magis accidere, quàm facta sanie. Verum in hoc accidentia remittuntur, quæ in altero augmentantur. Cum igitur in die, quo percusio facta fuerit, talismodi accidentia subsequuta fuerint, credere maximè operęprecium erit fracturã cranei esse completam, quam si rectè curare uolueritis, hæc uobis ilico subijciantur. In primis itaq; cum eo peruentũ fuerit, ubi operari uos oportebit, uulnus ipsum amputare figura triangulari, uel orthogonaliter, aut crucialiter nõ dubitate, & almocatim ab osse remouete. Quo facto impleatur uulnus plumaceolis albumine oui imbibitis. Verum illi, qui ossi adhærebunt, uino calido madeant, ne oui frigiditate commaculetur, & alteretur: Cum habeamus ab illo sanctissimo Hippocrate: Frigidum inimicum neruis osibus, dentibus, cerebro, spinali medullæ: calidum uerò utile & amicum. & ideo ab osse frigida prohibeantur, ne in tali errore cespitemus. Hac deniq; operatione celebrata, præcipietis infirmum sic quiescere, donec alter dies illuxerit, cui ordinabitis, antequam ab ipso discedatis, regimen, quo suam posit uitam degere. Quod sit panatella, aut farrum ordei, cum lacte amygdalino. Potus uerò sit aqua cocta, & ista dięta seruetur per quatuor dies. A quatuor uerò diebus detur loco panatellæ panis brodio pulli imbibitus, aut carnis arietinæ, ne infirmus ea diæta multum debilitetur. Sequenti autem die ad eundem reuertimini, & uulnus detegite. Quo facto benè cauteq; os ipsum scrutamini specillo argenteo, nec adeo grosso ut rimulam pertranseat, aut ita tenui, ut commissuram ingrediatur, ipsum super os ducendo, quòd si liberè laberetur, à nulláque scissura moraretur, erit signum illæsæ caluariæ manifestum, quòd si aliquid obstaret, ipsumq; præpediretur, rimulam adesse arbitramini. Sed quando de rimulis meminerimus, prius ipsas distinguere oportere credimus, quàm ipsarum curationes perstringamus.

Hippoc.

De cura fracturæ cranei.

Hippoc.

SOlent enim rimulæ capiti humano accidere à re contundente, & incidente quę uerò à contusione manifestantur, scissuræ nominandæ sunt. quæ aũt ab incisione fiunt, uerę rimulæ dicuntur, & quælibet ipsarũ aut erit parua, aut magna, & oblonga. Sed quę à re contundente proueniunt, aut sunt scissurę, aut fracturę cũ osis depresione, eodemq; modo fiunt à re incidente, maximè ab illa, cuius acies obtusa fuerit. Verũ in hoc differunt alię ab alijs, quòd illę, quę contingunt à cõtusione, semper existimãtur cũ penetratione. Et hoc dico in hominibus, [adultis:] quoniã in pueris, qui nondũ septimũ agunt annum, falleremur, quãdo istud nos experiētia docuit. Est nanq; ipsorum caluaria non benè adhuc corroborata. quoniã humiditas in pueris superabũdat siccitatē, quod non fit illis qui ętate adulti sunt, quorũ prius craneum frangĩt, scinditurq;, quàm cõprimatur & plicetur, quare quod pueris accidit frequētius, eodem ętate prouecti homines priuantur. quomodo unaquęq; istarũ curanda sit, ordine dicemus, cũ intentiones (quę seruandę erunt uolenti benè recteq; capitis pericula custodire) subordinabimus. A quibus cum primum erimus absoluti, specialem & rimulæ & scissuræ, cum osis depresione sermonem complebimus.

De rimulis & scissuris.

PRæsupposito igitur uitæ regimine, intentiones erunt hæ primæ, & principales circa membrum curandum. Scilicet seruare membri complexionem, & apostemata prohibere, localiá que opportuna administrare. Conseruabimus equidem membri complexionem, ipsamq;, si collapsa fuerit, rectificabimus cum emplastris, ueluti Auicen. refert in tertio libro fen prima tractatu tertio capitulo de plaga & incisione cutis capitis, ubi ait: Et principium quidem consistit in emplastris, & erit eius rectificatio uelociter. Prohibebimus apostemata, si quæ suffert ægri dispositio, operabimur, ut præcipitur ab Auicen.

Intētiones capitis curatiuę.

Auicen.

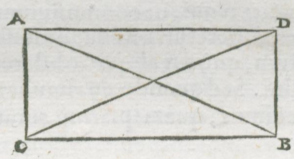
ibidem dicente: In cura uerò consistit principium ad prohibendum apostema » cum eo quod tolerat dispositio. Tolerabit hercle dispositio, si apostematū cau » sas intercipiemus. Sunt nempe causæ apostematis calidi si phac res pungens, idest, frustum ossis duram matrem pungentis, Grauedo tentarum, Frigus uelamini adueniens, Multitudo cibi & potus, & Res occulta, quam ego intelligo malignitatem massæ sanguineæ, & superfluitates corporis maligni, quas purgando, & phlebotomando decidemus. Purgabitur patiens iuxta urinæ significationē, cum illa humoris prędominium significet, ut diximus in cura ulcerum, quando intentiones ponebamus, phlebotomandi uerò duplex est intentio, euacuandi s. & prohibendi. Sed quando de phlebotomia agimus, hoc quæso attendite, quod ad maximam infirmi salutem facit.

Causæ apostematis calidi capitis.

De phlebotomia.

ANimaduertite inquā fratres charissimi infirmum posse uestras subire manus eodem die, quo uulneratus fuit, uel post quartum. Nam à primo die usq; ad quartum exclusiuè potestis phlebotomiam diuersiuam facere, cum istud sit tempus, quo potest materia apostemanda fluere. Et hoc efficietis à uena communi brachij oppositi, sed maximè uobis cauendum erit, ne à uocabulo oppositi decipiamini, sicuti alij & parum adepti grammatices decepti sunt. Cum opponere sit contrà & ex aduerso ponere. Contra ponuntur enim, non quæ in eodem latere dextro ponuntur, sed quæ in sinistro collocantur. Nam quidem corpus humanum erigitur tetragonali figura, quæ est quadrilatera, sed non quadrata, habens angulos rectos, quæ sic figuratur: cuius diameter est ab angulo .a. ad angulum b. & ab angulo c. ad angulum d. Ex quo patet duabus commensurari diametris. Cuius latera sunt a. d. & c. b. quæ quidem opponuntur. Ista uerò collocata figura facile est uidere, qua ex parte facienda sit phlebotomia, quæ, ut diximus, duas habet intentiones. s. euacuandi & diuertēdi. Si autem fuerit diuertendi intentio, fiat ex parte aduersa. Verbi gratia, existente uulnere in parte dextra phlebotometur à parte sinistra. Et si in parte sinistra uulneraretur, à dextra fiat phlebotomia, & hoc sit à uena communi. Si uero intentio extabit euacuādi, istud operabimur à uena, quæ magis illi membro fuerit appropriata, sicut sunt uenæ cephalicę utriusq; manus quæ à capite uacuant. Ob idq; male agunt illi, & perperā subdoleq; operantur, qui siue unam, siue alterā in principio (cum diuertendi sit intentio) manum phlebotomabunt, euacuant quidem ipsi, & non diuertunt, & per consequens debilitatum membrum magis debilitant, ad quod transmittuntur superfluitates aliorum membrorum, ut Auic. placet. Certum est enim cum primū uulneratur, membrum debilitari. Quare sic faciendo aditum apostemati prohibendo aperiunt, & causæ sunt mortis infirmi, quod nempe Hebrei dolose agūt, cum nedum aueant Christicolas interficere, sed sanguinem ipsorum potare, & si possibile esset nomen Christianorum delerent. Quibus non solum medendi munere interdicere deberemus, sed pedibus eos nostris supplantare, atq; in seruitutem redigere, ueluti Mauri & Turci faciūt. Si uerò corpus sit plethoricum, phlebotomiam reiterabitis ex eodem loco, quo prius sanguinem haus istis. At si in emunctorijs fieret apostema, scilicet sub ascellis, auribus, & inguinibus, ut inquit Dinus in capitulo de apostematibus existentibus in glandulis, nullo modo phlebotomarem: quoniam nullam inuenio causam, qua illud deberem facere. Nam apostemata in emunctorijs non possunt euenire, nisi ex malignitate membri mandantis: aut ex membrorum uicinantium superfluitate. Si à membro mandante locus apostemaretur, phlebotomia non competeret, intromitteremus equidem, quod natura expueret. Sin ex superfluitatibus membrorum intumesceret,

Opponere quid?

Intentiones phlebotomię.

Auicē.

Hebræi.

intumesceret, nec satis adhuc esset ad propositum, quoniam ab ignobilibus ad principale membrum materiam aduocaremus, sicq; nocumenta maiora sequerentur. Necnon prohibemur, ne in emunctorijs materiam repercutiamus. Verum si mihi contingeret, quando cum delitiosis uiuimus hominibus, in quibus aliquando contra omnes canones & regulas operamur, ut illis gratificemur & complaceamus, phlebotomarem uenam hepatis. Nihil enim referret, si dextram, uel sinistram phlebotomo percuteremus, dummodo apostemata sint in parte superiori, at si in parte infera fuerint, & ab hepate, & à pede partis oppositæ posset fieri phlebotomia, secundum quòd uobis magis uisum fuerit. Verum tutius esset ab hepate eiusdem lateris, quàm si à pede sanguinem extraheremus. Esset enim periculum, ne in glandosis carnibus humiditas aliqua retineretur, quæ apostema irritaret, sicut diximus de apostematibus. Satis nunc dictum est de phlebotomia, restat dicere de localibus, quæ in cura dicentur. Quare accedamus ad cranei curationem, & primo agamus de scissura.

Priusquam incipiam cranei curationem, nostra satis interesse arbitror, quem uellem sequi medendi modum dicere: cum apud Auicennam duplicem esse inuenerim. Quorum unus est purè humectatiuus, alter uerò desiccatiuus. At mihi istorum neuter disiunctim complacet. Nam si in cōtuso uulnere humectandi uia fungerer, putrefactionem quidem extimescerem, cum maximè modus ille humectatiuus faciat ad putredinem. Fit enim oleis & uitellis ouorum, quæ putrefactionem in loco contuso augent, ille uerò desiccandi modus, qui fit aqua uita, & pulueribus ab Auicenna compositis in capitulo de incisione cutis superius allegato, non totus placet. Habet quidem duas partes, quarum una putredinem prohibet, altera certè contusum non separat. Quapropter ne in alterutram partem inciderem, aut penitus desiccarem, aut omninò humectarem, excerpsi ex illis quendam modum & ordinem medendi, qui inter utrunque uersatur. Retinet profecto humectationem & desiccationem simul & semel, cum medicinæ capitis debeant esse actu humectatiuæ, & potentia desiccatiuæ. Nam desiccatione complexionem ossis & panniculi seruamus, & custodimus: cum Galeno maximè placeat, ossis complexionem & panniculi siccam esse. Cum parua quidem humectatione, siquid contusum, aut laceratum fuerit, digestionem procuramus. Et hoc obtinebimus cum mellis rosati colati exhibitione, & aquæ uitæ simul cum pulueribus, quæ omnia in cura ordinabimus. Nec uos admiremini socij, sicut & quidam admiratus est, cum ex me audierat mel actu humectare, & uirtualiter desiccare. Materia quidem, seu, ut ita dicam, sui corpulentia humectat, qualitates uerò seu eius uirtutes desiccant. Nondum ipse uoluerat Aristotelica uolumina (nec philosophica principia olfecerat) qui admiratus est. Quoniam ignorantia admirationem facit, ex qua primo philosophi cœperunt philosophari, ut ait Aristoteles. Cuius libri si lecti fuissent, & maximè ubi elementa docet commiscere, ex quorum mixtione mel esse huiusmodi complexionis ac mixtionis comperiretur, siquis attentè ipsius essentiam pensiculabit, & authoris uerba trutinabit, quemadmodum facit tyrunculis philosophantibus noster Damianus Siculus, cum in unoquoque uerbo Aristotelico insistat, multúmque colluctetur, obstrusum authoris sensum expiscari, atque omnibus concinnè enucleare, ac diuidere, ut audientes ulterius non aueant. Qui quidem quantum habet philosophiæ ac bonarum literarum cumuli, tantum & bonorum morum consuetudinis, & usus, quem omnes admirari imitaríque debemus, quum credam à natura esse genitum, ut omnium humanarum actionum maximum sit hominibus exemplū. Sic quisq; facere debet, qui in Aristotelis uerbis, & sententijs insudare uoluerit. Nā si tanquam transfuga Aristotelica uerba perlectitabit circa illud quod mirum in modum inuenire cōcupiscet, hallucinabitur. Quare uos scire debetis, me nul

Duo sunt modi offensi capitis curatiui.

Gale.

De mellis uirtutibus.

Aristot.

Iam aliam medendi uiam scripturum esse, nisi illam qua ego frequenter utor, & honorem & utilitatem comparo: quam modo ordine describam.

De cura scissuræ.

INuenta igitur scissura ex contusione facta, hunc ordinem seruabitis, cum recte curare uolueritis. Ante omnia considerare, nunquid sit cum cranei depressione, an non. Nam si cum cranei depressione esset, totum extraheretur quod comminutum esset. Quoniam si ibi maneret, apostema irritaret, cum esse non posset quin sub craneo sit aliquod osis frustrum, quod duram matrem pungat. Nec intelligantur illi, qui partem inferam iubent perforari. Non enim causam apostematis remouent, cum in qualibet parte comminuti posit esse res pungens, quæ est maxima pars apostematis. Et ideo ut causam apostematis effugiamus, totum os contusum & depressum euellamus. Verum si scissura erit absque osis depressione, non ipsam totam abscindetis, sed partem illam, qua saniès facilius exire poterit, perforabitis. Ad quod quidem patrandum tria habemus instrumenta, quorum unum dicitur raspatorium siue carratorium. Alterum uerò dictum est terebella, & aliud trapanum. Istorum quippe magis dilectum est mihi terebella, eò quia plures in eo inuenio utilitates. s. facilitatem perforandi, nullum infirmo dolorem excitando, quod cum raspatorijs non possumus effugere, ad hoc etiam idoneam faciendo saniei euentationem. Verum hoc unum maximè habet nocumentum, quòd nisi ab idoneo practicó ue homine teneatur, facile cerebrum perforabit. Et hoc erit, si quis imprudens motu circulari semper perforabit, quod esset motu tremulo faciendum, quoniam si terebella pertransiret motu circulari, & matrem duram tangeret, ipsam quidem scinderet atque laceraret, quod non accidet tremulo motui, licet tangat duram matrem, punget tantum ipsam, & non perforabit, quare illæsam destituet. Et idcirco qui hanc operam exercitaturus erit, manu sit leuis, consilio potens & æstimatione, nec assuetus grauia pertractare, ut uineas fodere, aut arbores incidere, uel equos strigile curare. Habent hi quidem manum humoribus grauatam, nec facile sentiunt osis perforationem, si terebellæ parum incumberent. Ob idq; maxima cum diligentia & solertia facienda est hæc operatio, ne dum uelimus infirmos saluare, eosdem interficiamus. Et ideo aliquantulum operam dabitis, ut benè operari inspiciatis, quod postea tutius securiúsque operabimini. Facta igitur perforatione, citius, ne ab aere siphac cerebri alteretur, instillabitis tantum mellis rosati colati, quantum ualeat membranam cerebri cooperire. Deinde superinfundite aquam uitæ, qua posit totum foramen impleri, ad quod ponite tantum istius pulueris, quantum posit à membranula eleuari ad altitudinem unius cultelli, uel spagi: Reci. aloës hepaticæ, sarcocollæ, myrrhæ, ana ℥.ij. thuris ℥.j. sanguinis draconis ℥.ß. croci scrupu.ß. misce, & fiat puluis, quo utamini, sicut diximus, & hoc ideo facimus, ut panniculi & osis complexionem seruemus, ex intentione Auiceñ. & Galeni loco superius allegato.

Puluis capitalis.

Quibus peractis habeatis spongiam marinam, de qua tantum capiatis, quantum ualeat foramen obturare. Quod ego facio duplici causa motus: Vna. s. ne fiat grauedo tẽtarum cerebro, quoniam cedit spongia ipsa diastolæ cerebri, quod tentarum glomeratio non facit, quæ est causa aliquando apostematis. Alia uerò causa, ut saniem attrahat, ne multum in membranula considеat, quod posit cerebrum alterare, ac etiam ne fiat materiei incarceratio, quod uulgus nominat, materno uocabulo cucumare, quod frequenter euenit istis empericis, ac Hebræis. Deinde uulnus impleatur aqua uitæ, & pulueribus cum paucis filectis, super quas ponite unam peciam unguento basilico superius ordinato illinitam, quæ posit medicamina in uulnere retinere. Cum hæc itaque omnia ordine, ut dictum est, feceritis, capiti capillos abraso hoc emplastrum superponite: Reci. camomillæ, meliloti ana M.iij. myrtillorum M.ij. nucum cupresi nuc.xv. rosarum rubearum, absynthij, ana M.j. farinæ fabarum, farinæ lupinorum, ana unc. iiij. pistanda

Spongiam esse imponẽdã.

Emplastrũ capiti imponendum quare?

pistanda pistentur subtiliter,& bulliant omnia simul cum sapæ & uini ac lixiuij barbitonsoris partibus æqualibus, donec acquirant formam ceroti, siue pastæ. Deinde tepidum in pecia,qua caput tegetur,distendite,& capiti ipsum applicate,quod fit multis de causis.Primo ut caput confortet cóplexionem ipsius corroborando.Secundo frigus à capite abarceat, aërémque in capite inclusum rectificet.& hoc est quando Auicenna dicit,oportet ut uehementer caueatur frigus etiam in æstate,quoniã in eo est timor magnus. Intelligit ut rectificetur aër, scilicet qui caput ingreditur hora mutationis, quoniam non datur uacuum in natura,ut philosophi dicunt.Et non aër rectificetur,qui est in tota domo, sicuti malè sentiunt isti qui uolunt practici nominari, atque istarum curationum nimis satagere uideri.Melius esset,tutiúsque operarentur,si totius ciuitatis aërem rectificarent,& non cameræ aut domus,cui rectificationi adeò incumbunt,ac si pauper patiens peste aut causo laboraret,intentum principale deserendo. Tertio digestionem procuret:Quarto ut attrahat saniem,cum primum fuerit generata,& in spongia retenta: Quinto ut resoluat, ut possit apostemari. Nam multotiens(ut inquit Paulus ab Auicenna citatus)post omnium generum ferramentorum operationem subsequitur apostema:cui obuiabitis, si emplastrum capiti superponetur,ut patent consideranti ingredientia. Sicq; curam ipsam persequemini, donec ad cicatricem fuerit peruentum, semper reiterando medicamina, cum defecerint. Verùm quia caro solet ultra debitum excrescere, ipsam comprimetis,& retinebitis alumine rochæ combusto,semper ipsum in circuitu carnis additæ ponendo,& parum sit:ne possit sua mordicatione dolorem excitare. Quo hercle medendi modo non unum,non duos,sed centenos homines curaui:inter quos fuit non sine mortis periculo famulus domini Ioannis Baptistæ de Fabijs, in quo Romanorum magnanimitas & animi iocunditas residet. Affuit etiam & famulus domini Stephani de Fabijs, in quo solum relucet uigétq; Romana eloquentia,ac studium bonarum literarum, necnon consilij excelsitudo,atque pectoris fortitudo.Inter quos ducerem, si mihi colonos dedisset, dominum Antonium de Frigepanibus,cum fortitudo & liberalitas non rectè se habeant absque iustitia & temperantia. est enim hic inter iustos iustissimus, intérque temperatos temperatissimus. Qui quidem quantum iustitia & temperantia,tantundem & consilio ac literarum studijs potens existit. Súntque & alij innumeri,& maximè quos in hospitali sanctæ Mariæ consolationis anno à partu uirgineo M.ccccc.xvj. medicatus sum.Nobiles etiam istud testificarentur, uerùm ne uiderer uelle me inaniter iactare,potius silendum esse duxi, quam eorũ nomina citare,quod plerique faciunt cupientes suis uerbis fidem adhiberi qualitates hominum citantes,ut cardinalium,principum,regum,imperatorũ, pontificum,omninò humanitates deferentes. nos uerò pauperes citamus humanitatem cum hominum qualitatibus compensantes, in qua si qualitates illæ reducuntur,& principes,reges,imperatores,pontifices curauimus.At quòd iam prę terieram,diligentius attendite,rectéque considerate, quam uolueritis rimulam perforare, ne commissuram aliquam tetigeritis. Quæ numero quinque sunt, duæ scilicet mendosæ:cæteræ ueræ commissuræ dicuntur.quarum hæc sunt nomina,uidelicet Coronalis,ab usu coronæ,& est in syncipite:Lauda,quæ in occipite,& sagittalis siue discriminalis,eò quia est sub capillorum discrimine, cuius extrema tangunt utranque commissuram, scilicet coronalem & laudam. Duæ uerò mendosæ sunt laterales,in temporum regionibus collocatæ, quarum si utramuis scissura tangeret,maiorem adhiberemus diligentiam, quando rimulæ possunt accidere commissurę,aut per latitudinem,ita quòd mediam secet commissuram quatuor rectos angulos constituendo, aut per longitudinem. Nam si per longitudinem fieret rimula, hinc inde erit perforandum os, ne discrimen duræ matris tangatur, cum sit possibile sanguinem, qui à uenis defluxerit,posse

De carne in uulnere addita.

De commissuris capitis.

in utraque parte discriminis coagulari. nam si commissuram, in qua dura mater alligatur, limaremus, uel ferreis instrumentis lacceraremus, sicuti isti qui à clitellis ad chirurgiam uenerunt, faciunt, timeremus cerebri suffocationem, cum à siphac relaxato comprimeretur. Et ne fiat in huiusmodi loco extendendi operatio, docemur à Cornelio Celso in capitulo de caluariæ curatione, confessione tamen diuini Hippocratis, præcipuéque in eo ministerio, quod utilitatis causa posteris traditur: Qui memoriæ prodidit more magnorum uirorum, & fiduciam magnarum rerum habentium, se à suturis esse deceptum. quare in commissura non operemur, ne eadem ratione decipiamur, qua antea diuus Hippocrates deceptus fuit. At si per latitudinem rimula inciderit commissuram, perforabitis ex utraque parte discriminis rimulam, semper tamen præsupposito, ne cõmissura, uel discrimen à perforatione tangatur. Quibus iam peractis foraminibus, curam perficietis modo & ordine, ut supra dictum est. Hoc idem seruabitis in rimula, si certi eritis de ipsius penetratione. Si uerò non pertransierit uitream tabulam, sed tantum ad os spongiosum uenerit, solum cum aqua uitæ, & pulueribus in ipsius curam procedite, quam rimulam potestis, si uobis placuerit, raspatorijs adæquare, ex quo fiet facilior modus & uia incarnandi. Hæ sunt quidem regulæ, curæ, & ordines, quibus utor & usus sum in capitis læsionibus, quę à causa primitiua oriuntur.

Corn. Celsus.

HAbetis igitur, quod à me tantopere efflagitastis, munus mea quidem sententia prout nostræ uires suffecerunt in tantis mœroribus, ac paternis fraternisq́ue luctibus recitatum. Quod perinde erit, ut uos ipsum accipietis. Sed uereor ne mihi contingat, uti nuper optimo concionatori suam orationem censendam, alteri cõmonstranti accidit. quam cum ille maximus orator audiuisset, eamq́ue sententijs uarijs grauidam, & ornatam uerborum positione, & suis locis apte concinnéque digestam cognouisset, aiunt dixisse, huic facundæ & locupleti orationi nihil deesse, nisi consensum audientium, qui concionem fœlicem & facundam faciunt, quando non omnibus idem sensuum iudicium dominetur. BERNARD. Etsi tuam istis fictitijs uerbis MARIANE doctrinam, & eloquentiam celare cupis, nos eam tamen mellifluam ducimus, laudamus, & meritò omnes plaudentes extollimus, cum maiora nobis cito præ te fers esse daturum. Discedamus ergo, nam hora ista ad cœnam nos hilares conducet. MARIANVS. Valete omnes: quando ego à uinclo sacramenti, quod uobiscum contraxi, modò solutus sum, & quoad ualui, fidem præstiti, nemini amplius obligatus.

Valete.

FINIS.

EXCELLENTISSIMO ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORI DOMINO SILVIO LAVRENtio à Portu Caballensi, Marianus Sanctus Barolitanus medicus S. P. D.

CVM mihi contigiſſet (Silui chariſsime omniúmque diſciplinarum refertiſsime) ab Epidauro, Rhaguſio nunc dicto, maria transfretando, montes aſcendendo, flumina tranando, Peruſiam ſeditionum grauidam commigrare, ibiq; nonnullos meorum præcipuorum amicorum conueniſſem, in quorum numero unus artium & medicinæ doctor excellens magiſter Fabius Francolinus, & alter excellens medicus Nicolaus Antonius Panarellus Monopolitanus, extitêre, qui me maximè rogare cœperunt, cum noſtrum lectitaſſent libellum aureum de lapide à ueſica per inciſionem extrahendo intitulatum, ne ſibi mancus eſſe uideretur, ut, quando mihi uacauerit, etiam de lapide renum, eorúmque curationes pertractare liceret, innui, quando ſatis honeſta uidebatur eorum petitio, multisq; etiam profectura. Inſcripſi tamen ad eorum preces, prout doctrina & experientia mea dictauêre. Quoniam ſatis compertum habeo doctrinam ſine experiētia mendacium eſſe, & experientiam ſine doctrina fallaciam. Indéque fieri mendaces, qui ſine experientia doctrinam profitentur: & fallaces, qui ſine doctrina experiuntur. Inſcriptum non nulli legère, & cum legiſſent, animo promulgandum fore conceperant, ne poſteritas hoc munere priuaretur. Cúnque obſtare precibus eorum decreto non potui, exiſtimaui fore corrigendum & emendandum. Et quia tu mihi es tanquam oraculum Apollineum, duxi ad te tranſmittendum eſſe, ut, ubi foret opus aſteriſco feriendo, uel obeliſco percutiendo, feriatur & percutiatur. Nam ſi tua trutina libratum ſtatarij homines legent, deſinent fortaſſe maledicere, niſi innata fuerit illis maledicendi pertinacia. Quamobrem te oro atque obteſtor, mi doctiſsime Silui, ne uelis hoc amicitiæ munus ſpernere, tibi referendas ab alijs gratias ingentes pariturum. Vale, méque ut ſoles, dilige. Venetijs decimo ſexto Kalendas Iunij. M. D. XXXIIII.

Notandum.

SILVIVS LAVRENTIVS A PORTV CABALLENſis, clariſsimo Mariano ſuo Barolitano fœlicitatem D.

REMITTO ad te tuum de lapide renum atq; ueſicæ, Mariane priſcorum medicorum decus, doctum libellum, quem nuperrimè nó tam cognoſcendi ad me, quàm emendandi cauſa tranſmiſiſti, quem profectò ita, te iubente, quoad uires noſtræ effunderentur, diligenter ac curatéque, & ſine ulla reprehenſione, ſine ullo aſteriſco, ſine ulla nota percurrimus: & eo quidem libentius hoc ſumus aggreſsi, cum facillimè coniecturam fieri liceat, te hominem eſſe in hiſce tuis ſecretarijs ſcriptis uarium, doctum, multifarium. Tanta enim in eo eſt ſuccoſa rerum cognitio, quantum in nullo apud noſtros noſtri temporis eſſe apertè & conſtantiſsimè cōtenderim. Et ſanè haud obſcurè credimus: quod hæc tua quiſquis attentè legerit, niſi homo omnino ſit nauſeoſus, ſuperciliosus, aut mente corruptus, planè perſpiciet Marianum meum non minus ſcitè quàm graphice de utroque lapide aureum ſcripſiſſe meritò libellum. Qui ſicut uerbo dicitur, ita re ipſa aureus conſpicitur. Nec iniuria ſi Fabius ille Francolinus, & Nicolaus Antonius Monopolitanus, uiri quidem in rep. licteraria non poſtremæ notæ, publicæ utilitati conſulentes non putarunt

opus in abstruso habendum, immò te efflictim maturo iudicio, & latissima prædicatione sunt hortati, ut hanc tandem tuam omnifariam & irreprehensibilem lucubrationem in excussoris officinam traderes. ego quoque, quod ad me attinet, ita tua admiror & laudo monumenta literaria, ut ea non modo æterna tui nominis fore confidam, uerùm studiosis & candidis lectoribus mirum in modum continuò profutura. Exeat ergo tandem cum nostris etiam inuitamentis & fœlici sidere in lucem preciosus libellus. Nec turbæ metuas Mariane literatissime subire ronchos. Vale, & tuum Siluium, ut soles, ama. Septimo Idus Iulij à Natali Christiano. *M. D. XXXIIII.*

Marcellus Palingenius Stellatus ad Lectorem.

PAeonio tu quisquis eges medicamine, & optas
Vesicæ & renum calculus exiliat:
Ecce liber, liber ecce tibi, qui proderit, & te
Haud mora lætitiæ restituet solitæ.
Non opus est Delphos, Epidauriá ue arua requiras,
Vt quo torqueris, decutias lapidem.
Appulus hoc Marianus aget, qui condidit istum,
Quem spectas librum, consulat ut miseris.
Nempe bonus, nempe est haud paruo dignus honore,
Qui studet ut miseris afferat auxilium.
Non solum nobis, alijs quoque nascimur, illum
Fama canet, multis commoda qui tribuet.
Ergo hic iure liber uitam, laudémque meretur,
Cuius tanta palàm cernitur utilitas.
Quam prudens lector mercare, & perlege, habebis
Ingentes paruo diuitias pretio.

Ad Lectorem.

Pagina quid sapiat breuis hæc, si fortè, requiris
Versibus en geminis, lector amice damus.
Vesicam, renésque grauis cui calculus intra est,
Ne pereat, nostri sentiet artis opem.

MAGNANIMO AC ILLVSTRI COMITI GVIDONI RANGONO DOMINO SVO DIGNISSIMO Marianus Sanctus Barolitanus artium & medicinæ doctor fœlicitatem exoptat.

QVANTVM pericli sit, illustris ac magnanime Comes, nostra hac tempestate aliorum se quenquam iudicijs exponere, non erit difficile cognitu, si mores hominum contemplemur, qui fucata magis simulatione, quàm libera uiuendi consuetudine funguntur. Ob idq; à scribendi genere penitus diffideram, ne in maledicorum linguas incidissem: Quæ ubique locorum non modò pullulant, sed etiam maledicendi prurigine scaturiunt, quod quidem omnibus innotescit. Verùm enimuerò cum me abstinere non ualeam, quãdo plures me amici precibus coegissent, ut libellum de lapide renum compilarem, nostro aureo libello de lapide uesicæ adiungendum, ac etiam tua illa amplissima atq; antiqua heròica propago, cui multum debeo, ad id me capescendum adhortaretur sua claritate, iustitia, fortitudine, & liberalitate, animum ad scribendum inducens spopondi sedulò me pro uiribus esse facturum. Cum mecum ipse existimarem, honorabilius fore amicorum precibus obtemperare, quàm inuidorum atque hypocritarum susurrationibus tergiuersari. Cum nemo adeò (meo quidem iudicio) in uita circũspectus sit, qui ab istorum liuoribus non inficiatur. Ego autem mecum resipiscens satis laudatum esse illum existimaui, qui uestri splendoris umbra tegeretur. Hac igitur spe animatus ad componendum libellum animũ appuli, amicisq; tradidi, traditum promulgandum destinauêre. Ego uerò, qui non sum passus, ut sine patrocinio in urbe Venetijs uagaretur undique maledicis referta, existimaui satis corroboratũ in mediũ prosilire, si tua benignitate decoratus ab illustri uestræ prosapiæ splendore armaretur, quando cum uerbosis & maledicis, non armis, sed affabilitate & benignitate ab eo erit dimicandum, quibus iratos atque maledicos deuincire soles. Nanque natura ad id te genuit, ut mortalibus fores exemplum dotibus animi, & corporis uiribus. Nam qui uestram belligerandi rationem armis æmulari uoluerit, regem aut imperatorem esse oporteret, in quibus tantum excellit tua illustris magnanimitas consilio, & animi fortitudine, quantum Sol radians inter planetas erraticos splendere uidetur. Quamobrem sub hac umbra in uulgus prodire uolui. nec propterea me audacem existimari uelim, quando humanitas tua, atque affabilitas ad id patrandum me coëgit, si hunc paruulum inter uestros famulos ascribendum esse iudicaui tuæ amplissimæ dignitati dedicatum. Licet enim indignus tanto splendore paruulus iste uideatur, non propterea spernendus est, cum regij mores semper fuerint parua non spernere. Quãobrem dignitatem tuam rogo atq; obsecro, ne tali munere dedignetur, cum ubique locorum ac gentium suus appellari gestiam: Cum ea, quæ pollent, uirtute omnes cupiunt sese domino suo gratificari. Ego autem cum maximo tenear uinclo seruitutis, & aliam non habeam uiam, qua possim meam seruitutem ostendere, uolui & uolo istum libellum tuæ amplissimæ dignitati esse dedicatũ, ut dantis animum cognoscat, quem si æquo animo & benigna fronte susceperit (ut spero) ad maiora me capessenda adhortabitur, illustri dignitati uestræ obtemperaturum, quam Deus omnium rerum opifex conseruet, & meliori sidere secundet, sui Mariani Sancti deuoti non obliuiscentem. Vale, diúque fœlix uiue.

LIBELLVS DE LAPIDE RENVM MARIANI SANCTI BARO
litani artium & medicinæ doctoris excellentissimi
fœliciter incipit.

OMNES HOMINES, QVI RERVM OMNIum essentiam complexionemq; indagare uoluerint, summa ope niti deceret, ut compositionem eorundem solerti indagine inquirerent, inquisitamq; diuiderent ad elementa usq;. Eoq; modo fierent notæ complexiones, quæ insurgunt in ea, qua uel elementaria, uel artificiosa compagine corporalis machina construeretur. Quandoquidem cuiuslibet compositi ad sua elementa enodandi duplicem complexionem esse comperimus: quarum una dicta est complexio prima in simplicibus proueniens à mixtione elementorum inter se refractorum secundum gradum refractionum, quem Deus omnium creator pro uniuscuiusque speciei constitutione præfixerat. Altera uerò complexio secunda, quæ & propria dicitur, proueniens ex partium mixtione, per quam unum ab altero differt propriam speciei differentiam suscipiẽs. Cum igitur nostra institutio sit, de lapidis generatione cum nostris ratiocinari, foret necessarium de totius corporis humani plasmatione sermonem exquisitum contexere, ut cuiuslibet membri humani, & præsertim renum complexionem indagaremus: sed quia philosophicam personam magis, quàm medicam induceremur, ad eam partem deueniendum esse censuimus, quæ tantum ad medicum pertinere uideatur pro huius curatione affectionis corporis humani, supponendo complexionem humani corporis huius, uel talis sua natiuitate, methodo tali constitutam, pro conseruanda nutriendáque sanitate, quæ si infrà uel ultrà suæ terminationis gradum uagaretur, affectiones malas corporis generaret: quemadmodum alterata renum complexio generat aliquando arenulas, aliquando lapidem, de quibus erit nostra ad præsens sermocinatio. Veruntamen, quid sint arenulæ, prius erit à nobis diffiniendum, deinceps quid lapis, ut intelligatur, de quo sit nostra institutio. Quandoquidem, non quod alij dixerunt, aggregabo, ut grande aliquid fecisse uidear, sed quod operatus sum, & operor, breuiter describam. Nec ideo reprehensione dignus ero, cum tot sint simplicia, & composita, non tantum ab Auicenna, sed etiam à doctissimo Galeno pro huius molestissimæ ægritudinis remedio numerata, quod mihi tam pauca scribere libuerit. Non enim aliam ob causam id feci: sed pertæsus infirmorum pericula & remediorum confusionem adinuicem contrariorum, uolui longam eorundem seriem cum paucorum probatorum utilitate compensare pro renalis lapidis eductione. Vnde sic anatomia renum relicta, quando in ipsis incisionem fugimus propter pericula & sæua accidentia, quæ in operatione solent accidere, exordiamur ab arenularum tantum generatione, quæ sunt materia non solũ renalis lapidis, sed etiam uesicalis, ut infrà dicetur.

Complexio prima.

Secunda.

Arenulæ q̃d.

SVnt enim arenulæ corpora quædam arida parua, quæ ab hærendo, uel arendo dictæ sunt, ex caliditate superflua renum, & phlegmatis adustione in humano corpore genita in renibus, uel uijs renum, quæ emulgentes dicuntur, ortum habentes à uena caua, quarum quælibet ad renum concauitatem protenditur à parte superiori, à parte uerò inferiori uesicam uersus oriuntur duo pori uritides dicti, qui ad uesicam terminantur. Quemadmodum dicetur in anatomia

mia

mia uesicæ,ubi incisione opus erit. Dictæ autem arenulæ sunt à similitudine, quã cum maritimis arenulis habent. Nulla esset enimuerò nominum ægritudinis diuersitas, nisi uno septem modorum unaquæque appellaretur, quos primi inuentores ægritudinibus nominandis imposuêre, scilicet à membro, ab accidente, à causis, à similitudine, à curatore, ab eo qui talem primum passus sit ægritudinẽ, à sui substantia & essentia, ut refert Auicenna in fen. 2. primi libri doctrina prima capite octauo: accipiens quidem à suo doctissimo præceptore Galeno in 2. Therapeuticæ, ubi omnia facundissimè recitat, tanquam docens, non autem aggregans, ut Auicenna fecit. Et quoniam nihil, quod præter naturam est in corpore humano fit absque causa, ut Galenus primo Therapeuticæ asserit, iccirco earum causas inquiramus, quæ & quot sint. Quarum esse dicimus materiam, & efficientem, ut placuit etiam Auicennæ in tertio libro fen. 18. capite de lapide renum dicenti, lapidis generationem non compleri, nisi ex materia patiente, & uirtute agente. Materia uerò bipartita est, in propinquam scilicet & remotam. Propinqua autem earum patiens est humiditas uiscosa phlegmatis, aut saniei aut sanguinis aggregati in apostemate. Veruntamen ab hoc raro fit, ut eidem Auicennæ placuit, accipienti fortasse à Galeno in 14. Therapeuticæ dicente: „ Ad eundem modum & calculi generantur in renibus, asso scilicet in his crasso „ glutinosóque succo. Remota uerò propinquam conseruans, sunt cibi & potus phlegmatis generatiui, circa quorum emendationem maximè erit inuigilandum. quandoquidem quicquid erit causa causæ, erit etiam causa causati, maximéque si complexio hepatis ad hoc etiam iuuerit. Non enim tantum opinamur esse credendum, ut contrarium generare non posse arbitremur, ut Auicenna in capite de qualitate generationis humoris dicit. Neque oportet ut sit credulitas, quod omnis complexio sibi generat simile, & non sui contrarium per accidens, licet non sit per essentiam. complexioni enim multotiens accidit, ut contrarium generet. frigida nanque complexio & sicca, plerunque generat humiditatem extraneam, non propter conuenientiam, sed propter digestiuæ debilitatem. ideóque astu cauendum erit ab ijs, quæ causa huius humiditatis grossæ uiscosæ phlegmatis esse poterint, quales sunt cibi lactarij, recénsque caseus, & carnes grossæ, & præsertim magni corporis, quales dicimus esse bouinas, uaccinas, bubalinas, hircinas, caprinas, porcinas: nec non aues palustres, & syluestrium animalium succos grossos, quales fiunt ex ceruis: nonnulláque alia animalia, quę humano esui sese pabulis non ex natura, sed ex hominum lurcositate exhibuere. Accedunt etiam & pisces omnes præsertim squammis carentes, quorum succi multas ægritudinum species fouent. Quod animaduertentes ueteris legis fautores, in quorum tutela populus duræ ceruicis extiterat, ne talium esu corrumperetur sub titulo pœnæ omnipotentis Dei indignationis tulerunt esse omnimodo à talibus abstinendum. Subsequuntur nonnulla olera, quorum succus potest sanguinem uel ingrossare, uel adurere: qualia sunt cæpe, allia, porri, eruca, sinapi, lactuca, & atriplex, & piperata omnia, &c. id genus, causæ humorum adurendorum. Quid dicam de pane nedum crudo, uerùm etiam & azymo? de pastillis? de farinacea ptisana? de fructibus acetosis difficilis digestionis, & mali chymi? & de malis immaturis? & de nauseatiua repletione? causis quidem malorum crudorúm ue humorum generandorum, nedum in pueris, sed etiam in iuuenibus & senibus. Quid nam de aquis turbidis & grossis? quid de uino nigro & grosso? præsertim debili existente digestione propter debilitatem uirtutis digestiuæ: & propter multitudinem eius quod sumitur, & destruit uirtutem: & propter malitiam ordinis, & exercitij super repletione. Quid de mutata & prandendi & cœnandi consuetudine dicam? cum consuetudo sit in nobis altera natura: Cumq; maximum periculum, & nocumentum immineat illis, qui prandere & cœnare in die assueti sint, & non prandent. Non enim natura

Arenulę unde

Arenularum causæ.

repentinas atq; instantaneas sustinet alterationes, quod facilè est comprehendi, ut Hippocrates refert in secundo regiminis acutorum. Mala nanq; diæta cibi & potus, quæ secundum simile fit, securior est in omni tempore tueri sanitatem, quàm ea quæ melior est, si in ea mutatio subito fiat. Deficerent nempe, si à solito usu in alium subitò traducerentur: ut placet Hippocrati in eodem libro dicenti: Qui semel uel bis in die sumere cibum consueuêre, si à solito usu in alium subitò mutentur, nocumentum eis generat & defectionem: quibus autem non est consuetudo prandere & prandent, mox deficiunt & grauantur corpora eorum, ac torpent atq; mollescunt, si cœnant, post eructuant acidum. Alij autem sunt, qui naturæ mollitiem patiuntur, propterea quòd stomachus eorum contra cursum suæ naturæ grauatur, cui uidelicet exinanitio fuerit assueta, non autem bis impleri, & bis digerere possunt in die. Similiter autem, & qui bis in die comedere consueuêre, si prandium dimiserint, corpora eorum in se deficiunt, atque ab omni opere exeunt, præcordia dolent, adeò ut eorum uiscera sibi suspensa uideantur, urina cholerica, uiridisq; coloris, stercus incensum. Quidam autem oris amaritudinem, oculos obductos, temporaformicantia, frigidos sentiunt articulos. Quæ accidentia, siquidem etiam sanis contingunt ex mutatione diætæ diei mediæ, in contrarium quàm solebant, iustum est apud me, ut nequicquam in ægritudine subiungatur, aut subtrahatur, multáque alia, ut diximus in commento de caluariæ curatione, in capitulo de ordinanda diæta, ad quod recurrere poteritis, si in eo indigueritis. Indéque patet quàm sit erronea physicorum præceptio assuetam & prandendi & cœnandi consuetudinem immutare. Quæ quidem omnia sunt quandoque materia, sanies ulcerum in renibus, aut alijs, & præsertim si retentor materiei in renibus existens, esset debilitas uirtutis expulsiuæ, propter complexionem, aut apostema calidum, & erysipelas, & ulcera in renibus: aut constrictio, & retinerentur in eis superfluitates residentes omnis aquositatis, quæ prouenit ad eos, & quicquid esse poterit phlegmaticorum humorum causa generandorum sicut legumina ferè omnia.

Hippocrates. *Hippocrates.*

Virtus arenularũ efficiens.

Virtus uerò agens est caliditas egressa ab æqualitate, quapropter renũ temperamentum disproportionatur ab ea quæ est secundum naturam consistentia. Quandoquidem sit ostensum à Galeno in primo Therapeuticæ, Vnam quanque rerum talem esse, qualis est propter calidi, frigidi, humidi & sicci temperamentum. Verùm enimuerò caliditatem ab æqualitate egredi duobus quidem modis contingere poterit. Primo enim si aliquis gradus caliditatis ultra renum caliditatis temperamentum adderetur, ab æqualitate egredi diceretur caliditas renalis propter uehementiam caliditatis sibi additæ. Iste uerò caliditatis excessus, aut est separabilis, aut inseparabilis. Si autem inseparabilis fuerit, illud erit à principijs intraneis naturalibus sibi coæuis, qui curationem minimè recipit. Si uerò separabilis, dicetur caliditas accidentalis, aut propter intemperatum aëris calorem, aut propter laborem, aut propter acceptionẽ calefacientis, aut propter oppilationem superfluitatũ aggregatarum, aut propter frigus constringens per antiperistasim dictam per contraoperantiam, aut apostemata oppilantia frigida & dura, aut propter comitatem [uicinitatẽ] membrorum propinquorũ, sicut intestinorum & aliorũ, aut propter renũ complexionẽ ex qua in eis accidit oppilatio: & deniq; omne inordinatũ exercitiũ, præsertim quando cum eo inordinata fames toleratur. Secundo modo fit per subtractionem gradus caliditatis, & hoc quidem dupliciter contingere uidetur. Aut enim ex se, scilicet à proprijs principijs naturalibus intrinsecis obtunditur caliditas. Aut frigiditas maiorem super caliditatem habet proportionem, unde apparebit caliditatem diminui, non quòd diminuatur, sed quia suum contrarium ei dominetur per qualitatẽ, quam ex membrorum propinquorum comitate nanciscitur. Sicq; erunt duæ uirtutes agentes, caliditas & frigiditas. Si enim frigiditas

Caliditas ab æqualitate egreditur duobus modis. Primo.

Secundo.

in congelando non ageret,& caliditas in exiccando ociosa esset, per temperamentum nempe qualitatis caliditas superbundans dicetur agere, à quo etiam & complexio calida nominabitur, quæ si sola uagaretur, compositi molem exurgeret. Eodémque modo frigiditas super temperamentum qualitatum abundans aget,& complexio frigida perhibebitur, non quòd in tali complexione extincta sit omninò caliditas, sed quòd à minori proportione inæqualitatis ipsius appellatio non fiat. Nullum esset corpus phlegmaticum uiuens, si remissa caliditas in contraoperando uitalem spiritum non foueret, frigiditate uigorem uiuidum suffocante. Nec esset opus calidū uiuens, ni frigiditas contraoperaretur caliditatis actionibus refrigerandam animam suffocantibus, quando inter se contrariæ sunt, & quicquid de uno dicitur,& de reliquo dici necessum est. Si enim caliditas esset datrix formarum,& frigiditas etiam. Non enim caliditas est datrix formarum, ut quidam sentiunt, sed uirtus informatrix calido frigefacto & frigido calefacto tanquam suis instrumentis potioribus utens ijs effigiandam formam cælare assuescit. Præterea non essent duæ qualitates actiuæ, si unius effectus ab alterius effectu non reprimeretur. Veruntamen non uno & eodem modo,& secundum pręsuppositam materiam unum congelaret,& alterum desiccaret. Nam caliditas indurando congregat homogenea ipsorum heterogeneum segregando, uel exiccando. Frigiditas autem non tantum homogenea, sed etiam heterogenea congregat, non exiccando & diuidendo, sed congelando, quod quidem mihi astipulari uidetur Aristoteles in secundo generationis & corruptionis, dicens: Calidum enim id est, quod congregat cognata. Nam disgregare, quod quidem ignem facere autumant, est congregare cognata, cui accidit alienigena expellere. Frigidum uerò id est, quod coniungit, & congregat similiter & cognata & alienigena, &c. Hæc fortasse aliquibus absurda, & rationis expertia uidebuntur, nisi terminos calidum & frigidum benè ruminauerint, maximéque si insueti fuerint talia audire, uti recitat Aristoles in fine secundi metaphysices, dicens: Contingunt autem auditiones secundum consuetudinem entibus. Nam ut consueuimus, ita dignamur dici,& quæ præter ea non similia uidentur, sed præter consuetudinem, minus nota, & magis extranea. Nam consuetum notius, &c. Si enim hæc absurda dicunt sensibus apparentia, absurdiora etiā esse confitebuntur. Si quis diceret imaginatiuam uno & eodem tempore, uel instanti, & eodem membro contraria simul & semel imaginari, in actu uerò poni non posse, non ratione agentis, sed ratione instrumenti, cuius operatio ad unum oppositorum uel contrariorum inclinatur. Apparet enim ex uirtute motiua duos esse contrarios motus ipsius manus, si unus digitus eleuaretur, alter uerò deprimeretur, uno & eodem momento factos. Vnde sequitur animam moueri motibus contrarijs sensibus alligatam. Indéque fiunt impossibilia nedum medico, sed etiam philosopho, quæ naturæ sunt possibilia, cum non posint imaginari per quæ media impossibilia nobis uisa operetur natura, quæ nobis insensibilia fiunt. Quando modis, & terminis id exprimendi careamus, sensibus alligati. Ideóque frigiditas lapidis crementum operatur congelando: caliditas uerò in renibus, humiditate phlegmatis consumpta, generat exiccando arenulas aliquando albas, nonnunquam citrinas, & interdum rubeas, subrubeásque ad nigredinem tendentes. Insurgunt quippe colores isti ex uarietate graduum caliditatis, non autem à loco, uel materia, ut nónulli dixerunt. Quod quidem minimè latet Alchymistas, qui die noctúque inuigilant ignem ipsum temperare, adeoq; operę incumbunt, ut magis sese transformari sentiant, quàm illud elixir punctuale, per quod forma introducitur suppositæ materiæ, nanciscantur, seq; suamq; fortunam incusantes, si paululum uigiles à somno corriperentur, præsertim cum uideant se in fine operis esse deceptos, idque non ignorantiæ, sed ignis actioni attribuere, aut quia lentus fuit, &

Aristoteles.

Elexir.

ubi

non benè decoxit, ideo non fuit benè coloratus: uel quia parum magis fortificatus, croceum uel rubeum elixir colorauit: uel quia fortis ignis arsum, & subnigrum potius quàm temperatum reddidit. sicq; nunquam excusatione uacăt, qua non tantum alios auaritiæ inhiantes, ueluti gulosos, qui antequam sol & natura delectabiles fructus suo tempore producant, auidè inhiant, sed etiam seipsos operam & oleum perdentes decipiunt. Dimittamus igitur uentosos homines, & ad nostrum propositum accedamus.

CVm ergo humiditas phlegmatis à calore consumpta fuerit, remanet illa terrea materia tali affecta qualitate, ut regressum ad humiditatem amplius habere non ualeat. quæ si casu aliquo ab humiditate uiscosa conglobata fuerit, lapis in renibus agglutinaretur, quãdo res arida & sicca nunquam in unum compingeretur, nisi cum humiditate associaretur. Latè quidem patêre existimo, si terram frigidam & siccam, cum aqua frigida & humida, uel cum uino calido & humido temperatam inspiceremus, non à calido uel frigido, sed ab humido in globum aceruatam diceremus. Quæ quidem arenulæ, si in uesicam ab emulgentibus, & renibus per poros uritides laberentur, in maiorem lapidem glomerarentur. Vnde notum est arenulas in renibus generari, & in uesica in magnum lapidem cumulari ab ipsa frigiditate agente, uiscositate ipsa cooperante: cum proprium sit calidi à siccitate corroborati, & frigidi humiditati associati congelare. Ea enim quæ à caliditate & siccitate congregãtur, à frigido & humido dissoluuntur. Et quæ à frigiditate, & humiditate erunt concreta, à caliditate & siccitate liquescent. Ex quo sequitur, uno medicamine lapidem posse educi, solui uerò non posse, cũ qualitates contrarias in se retinere non ualeat, licet ex simplicibus contrarijs unũ conficiatur: tamen cum miscentur & componuntur, ita ut uniantur & adueniat eis cõmixtio, aduenit complexio secunda composito medicamini, per quam operatur in ægritudinem, ut Auic. placet. ergo diligens sit medicus, qui lithiasim curare uoluerit, ut omni solertia inquirat, lapis ne à caliditate, an à frigiditate indurescat? Satis quidem hoc manifestabitur, si solerti indagine corporis habitudinem, & eiusdem urinam inspexerit. Nam si patiens erit bonæ habitudinis, & in colore debitæ coloratus, & urina eius erit colorata aliquo colore, qui à sanguine & speciebus choleræ, cum quibus stat uita humana, coloratur, & sedimen eius non multũ in matula descenderit, & arenulæ rubeæ, uel croceæ apparuerint, liberè ratiocinari poteris, lapidem in tali à calido & sicco in renibus generari. Sin autẽ contraria signa habitudinis extiterint, & urinæ signa super frigiditatem attestantia, & sedimẽ erit grossum, & uiscosum uel muccosum, non dubites prognosticare à frigido & humido lapidem ipsum in uesica augeri. Hinc operæprecium est uidere plerosq; homines, qui falso medici nomine funguntur, quàmplurimos quorũ credulitatis me maximè tædet, sæuorũ accidentium irritamenti corporis affligendi, promisione quadam frangendi lapidem in uesica cum ijs, quæ inglutiuntur, ad Acheronta miserrimè credulos transmittere, nulla congelati lapidis consideratione habita. Sunt autẽ hi, qui nõ rationibus & experientijs, quæ nempe fidem inuentis faciũt, sed auiditate nummorũ ad id perpetrandũ excitantur, hostes generis humani perniciosissimi. At qui lapidem renalẽ facilè patiũtur, sunt pingues, tum propter uiscosi nutrimenti superfluitatẽ, tum etiã propter meatuũ constrictionem à partium inhærentia causatam: eosq; subsequũtur tenues & macri, propter caliditatis excessum à nimia siccitate contenti. Hi aũt magis lithiasi mente & corpore in uesica, quàm in renibus crucientur, quamuis urinam grossiorem, & plurimam mingant à naturæ siccitate. Ex his igitur colligimus lapidẽ esse arenularum glomerationem in corpus durum conuersam, uel à caliditate ab æqualite egressa cum humiditate concoctam, uel à frigiditate cum humiditate uiscosa compactam. Qui quidem duplex est, alter renalis, alter uerò uesicalis, denominationẽ suscipientes à loco, ubi

Lapis quomodo agglutinatur.

Generatio lapidis à calido & sicco.

Generatio lapidis à frigido & humido.

Qui facile lapidem patiuntur.

Lapis quid?

Duplex lapis.

ubi plurimum generantur. Quamuis etiam in alijs corporis particulis generetur, uerùm inter se non parum differunt. Est enim renalis lentor parumper, & minor, propter loci constrictionem, & magis ad rubedinem declinat, propter caliditatis fixionem. Vesicalis autem est durior & maior propter loci capacitatem, decliuis magis ad nigredinem, præsertim si caliditas non erit æquè sufficiens humiditatem ipsam exiccare, ut patet in lignis humidis ab igne urendis, & etiam ad citrinitatem luteum colorem dictam, propter maiorem humidi exiccationem à calido factam, & ad albedinem, propter frigidi coagulationem, & secundum gradum actionis, aut mollior uel durior compingetur. Non est hic modò locus discussionis, sit ne morbus, an morbi causa lapis in renibus, uel in uesica, cum ad ipsius curationem intendamus. Sæpe enim curatores morbi, & causæ morbi onus suscipiunt, ut ad pristinam sanitatem dignus miseratione ægrotus reducatur. Huic etiam considerationi annecteretur sit ne hæreditarius, cum plerique omnes conueniant dicere, omnia orta sua attestari principia. nec dicam quid in quadripartito Ptolemæus referat, quando mathematicè demonstret, plerumque filium patris fortunam fore secuturum. Quapropter hæc omnia postponentes, ne nostræ longæ sermocinationis fastiditos tæderet, ad ipsius curationem accedamus.

Lapis renalis.

Lapis uesicalis

Dubitatio.

VErùm prius nonnulla signa, quæ ipsius generationem in renibus, ac eiusdem fixionem significant, enumeremus, ad hoc ut sit factu facile uel præseruare, uel affectionem ipsam emendare. Tunc enim præseruatione à renum lapide opus est, si querulans in regione dextra uel sinistra renum pruritum obtusum senserit, & manu distinguere (si forsan palpitauerit) nescierit, ubi nam illa fiat iectigatio, quæ in pruritu sentitur. Quæ sunt quidem signa lapidis renalis generandi. Hæc eadem subsequitur lumborum grauitas in eis, qui cum geniculati fuerint, in se erigendo dolorem paruum sentiunt. Fixus dolor cum punctura paruum locum occupans, & in iunctura lumborum grauitas, præsertim in osse alchatim, generatum lapidem in renibus manifestè arguunt: & maximè si crurium, ac etiam pedum, nedum digitorum formicans dormitatio, ab alijs stupor dicta, præcesserit. At si frequenter querulis lamentationibus patientem lamentari senseris: & aliquando eundem uomere, propter stomachi, & diaphragmatis colligantiam uideris: maximéque si eidem ilia dolerent, eundem pati renalem lapidem tutò ariolari poteris. Et maximè si arenulæ in matulam cum lotio defluxerint, per quas distinguitur à cholica, in qua non solent arenulæ apparere. Restat etiam unum animaduersione dignum, quod affectio ista paroxysmalis dicitur, ut Auicennę placuit, & à paroxysmo ad paroxysmum intermediat aliquando mensis unus, interdum quatuor, nonnunquam integer annus, secundum quod tardius, aut celerius lapis ipse conglobatur. Qui quidem insurgit tali aliquando celeritate, ut mori patiens præ dolore, qui à generatione lapidis stantis in aliquo meatu urinæ accidit, subitò uideatur. Quemadmodum mihi olim Rhagusij arenulis, lapillis, podagris, chiragris, & arthriticis doloribus, non dico Gallicis, referto contigit, ut quasi mori uiderer, quod adeò præsto fuit, ut uix tempus fuerit meum puluerem sumendi, præsidio atque subsidio cuius liberatus fui, qui tantæ operationis est, ut si non una die, saltem in tribus diebus à languore patiẽs cũ lapidis extractione liberetur. Quem peculiarem habet excellẽs ac strenuissimus capitaneus dominus Antonius Rincon cubicularius, & Christianissimi regis cõsiliarius de Germola & Petralata dominus, cui plurimum debeo tum propter singularem ipsius uirtutem & animi constantiam, quibus alijs procellere uidetur. Istæc missa faciam, quando cui plurimum debeas, tacere me hercle satius esset, quàm de eo pauca dicere, ob idq; ad lapidis renalis curationem accedamus.

Signa lapidis renalis.

Diuisio curæ lapidis renalis

CVra quidem omnis renalis lapidis duplici diuiditur consideratione, præser uatiua scilicet & curatiua. Præseruabimus equidem ab arenularum genera tione cruciandum, si sex rerum non naturaliū regimen[causæ]præcedenti contrarium eidem ordinabimus non solum in quantitate, sed etiā in qualitate, præsertim uirtute digestiua stomachi debili existente. Quandoquidem supra causam esse diximus cibos, quorum succus habet humiditatem uiscosam & grossam generare. quo facto, eò considerationis deueniendum erit, ut id euacuetur, quod in uijs renum existens causa esse posit lapidis generandi, idq; maximè euitabimus, si hunc syrupum utendū receptabimus illi, cuius arenularū generatio fuerit à caliditate, quo ego utor, & usus sum cum maxima infirmorum utilitate, cuius recepta talis est: R. sy. endiuiæ, acetosi, nenufarini, ana unc. ʒ. aquarum fœniculi, endiuiæ, ana unc. j. & ʒ. misce, & capiat. quem nos collegimus à Galeno in eo, qui de cura lapidis inscribitur, libro, dicente: Et ad ultimum quando inuenitur in acuitate complexionis, exquirat studium in infrigidando, sumat hunc syrupum, siue medicinas in aqua, quam narraui, & utatur syrupo de endiuia, & syr. acetoso, & sy. nenufarino, &c. partes renum inungendo unguento rosaceo, uel infrigidante Galeni, ut caliditas renalis refrenetur. Quando omne agens in contrarium suum agendo repatiatur, uel in se remittendo, uel suam operationē, quam nos effectum dicimus, tardius inducendo. Si uerò à frigiditate cognouerit earum esse generationem, exhibeat theriacæ magnæ drach. j. syr. de corticibus citri unc. j. aquæ calefactæ unc. j. & ʒ. uel duas, in modum sy. calefacti, quem ego à Galeno didici in eodem loco dicente: Quando ergo uehemens sit frigus aeris, & figitur hyems, accipiat de theriaca magna omnibus decē diebus drach. j. cum tanto aquæ calefactæ, quantum capiat os semel, permixto ei de syrupo de corticibus citri. Et quando posibile est, ut utatur cibario facto ex olere urticæ, fiat ei cibarium oleum decoctum factum cum carne hœdi uel leporis, quod sumat in principio suæ comestionis. Hoc regimen sufficit ad auferendas causas huiusmodi accidentis, præsertim si aliquod materiei in renibus, uel in uijs medijs residentis eductiuum propinabimus, quale dicimus casiæ nouiter extractę per setam drach. vj. benedictę drach. iiij. aquarum fœniculi, plantaginis, añ unc. j. asparagorum unc. ij. & fiat potus: quem patiens capiat in media nocte aliquantulum impransus, & superdormiat. Quandoquidem priuatio illius, cuius præsentia causam morbi generat, sit non tantum causæ, sed quicquid inde oriundū sit, curatio. Curationem modò dicimus materialis causæ lapidis, & efficientis prohibitionem, in eo quod posibile est succis mutatis, & qualitatibus alteratis. Multa quidem primo posibilia, & factu facilia sunt, quæ postmodū imposibilia & curatu difficilia existunt. Indéque ortum est illud tam frequenter dictū. Principijs obsta, serò medicina paratur. Cum mala per longas conualuêre moras. Ah quàm facilè prouideretur, si principijs lepræ confirmandæ, & cancri, & podagræ institissemus qualitates membrorum accidentales, & nutrientium succositates contrarias inducendo, non propterea totius machinæ complexio naturalis mutaretur, quamuis accidentaliter mutata dicatur. Nequeo imaginari qualitates membrorū similium partiū, & organorū, quæ ex elementorū mixtione in plasmatione insurgunt, (ex quibus dicta est animati corporis complexio propria calida, uel frigida, aut humida, uel sicca) posse permutari machina non destructa. Accidentaliter mutata, & non essentialiter apparent. Vtinam hoc esset medicis concessum. Nam indiuiduum hominem perpetuaremus, quando mors naturalis nil aliud sit, meo quidem iudicio, quàm propriæ similium partium, & organorum qualitates corruptæ. Ex quibus tam artificiosa & admiranda humana moles animæ rationalis organica destrueretur. Satis quidem hucusque euagati sumus, redeundum igitur est ad id, quod erat nobis institutum.

Syrupus.
Galenus.
Vnctio renū.
Vsus theriacę.
Galenus.

Curabimus

CVrabimus nempe renalis lapidis affectum, si dolorem mitigando lapidem medicamine quodam à renibus foras excutiemus, qui aliquando tantum dolorem subito excitat, ut patiens uesania quadam animatus frequenter quæritet, quomodo sanguinolenta manu ipsum extrahere poßit, quando se tantum sentiat cruciari doloribus, qui à partium diuisione, quam lapis foras exiturus causat, querulis lamentationibus atq; altis è corde suspirijs animam quasi à corpore euellentibus multiplicatur: quando hi non solum tanquam accidētia, sed ueluti crudelißimus inimicus prosternendæ uirtuti atrociter immineant, uti recitat Gal. Canonem Alguazir Albulezor afferens in eodem dicens: Accidentia, à quibus conuenientius est cauere, & à quorum tractatione cautela est adhibenda, sunt dolores propter timorem, qui est in eis. Debilior nanq; eorum prosternit uirtutem, & soluit inter hominem & inter suas salutes. Et ipsi quidem nō sunt, sicut accidentia, in quorum curatione interuenit latitudo. Et ego iam multotiens eo præsente dixi, quod hoc accidens est sicut inimicus &c. Quibus præsto succurrendum est, quando mora plurimorum causa malorum existit, idq; facilè euitabitur, si succenturiatus medicaminibus aderis, uirtute quorum id totum, quod præter naturam in particula est, euacuetur: idq; maximè si glutinosum, aut crassum, uel infixum, affectionem fecerit dolorosam, mollificando, & liquefaciendo, atq; leuiter euellendo, ne quod gnauiter exiccatū fuerit, in lapidosam duritiem conuertatur: ut doctißimus Gal. in decimoquarto Therapeuticæ asserit dicens: Siquidem humor, unde uitium eiusmodi nascitur, aut glutinosus est, aut crassus, aut utriusq; rationis particeps, curandi uerò eius communis indicatio est, ut quod præter naturam in particula est, totum uacuetur. Modus uacuationis eius proprius est. Nam detergere id, ubi cōtumaciter inhæret, oportebit, quod siquis ijs, quæ uehementer trahunt digeruntq; medicamentis uacuare tentet, nec ijs quæ humectant & excalfaciunt, molliat ac liquet, huic paucis primis diebus egregiè proceßisse curatio uidebitur. Cæterùm quod de affectu restabit, id insanabile erit, siquidem toto, quod in eo tenuium partium erat, digesto, quod reliquum est, ueluti lapidosa concretio linquetur. Ne igitur curator in curatione cespitet, ab enematis ordinatione incipiemus, deinde ad reliqua ordinanda dolorem mitigantia subsequemur, cuius talis est descriptio: Rec. milij unc. vj. aquæ pluuialis libras quatuor bulliant simul usq; ad aquæ dimidij consumptionem, deinde colaturæ capias tantum, quantum sit pro clystere sufficiens, cui addantur olei anethini, camomil. butyri, ana unc. ij. salis parū, & fiat clyster, qui mirabilis est non tantum in doloribus renum, sed etiam in doloribus iliacis, & colicis. Si autem non habueris milium, quando ubique locorum non inuenitur, hoc sequens receptato: Recipe decoctionis foliorum maluarum, caulium siue braßiccarum, parietariæ, lib. j. olei communis, camomil. anethini, ana unc. j. & ʒ. butyri unc. ij. salis parum, & fiat enema, quod subsequetur cataplasma tepidum dolenti loco prius butyro calido inuncto superimponendum, cuius talis est ordinatio. Recipe foliorum caulium, prasij, maluarum decoctarum in iure capitis castrati. M. iij. radicum althææ in eodem iure decoctę & cribellatę lib. j. mucillaginis seminis lini, fœnugręci, anā lib. ʒ. olei anethini, camomil. liliorum alborum ana unc. iij. butyri unc. vj. mellis communis unc. vj. pistatis pistandis simul omnia misceantur, & postea dilatentur cum decoctione, in qua decocta fuerunt folia herbarum, & radices, & ad ignem bulliant addēdo tantum farinæ frumenti & ordei, quantum ualeat ipsum in formam pastæ reducere: quo tepido utendum est, & quousq; caliditatem actualem retinebit, permanere in loco debet: cunq; infrigidare patiens idem senserit, permutādum erit non semel, non bis, sed totiens, quotiens opus fuerit, ut dolores obtundantur. Nam eo ordine seruato, priusquam opinatus fueris, dolores mitigabit. Veruntamen quia sunt nonnulla simplicia, quę non ita in promptu sunt, ut cōfici

Gal.

Gale.

Enema.

Cataplasma.

Emplastrum.

cataplasma posit, hoc deinceps emplastrum ordinato. Recipe micæ panis in lacte, uel in quouis iure decoctæ & pistatæ lib. ij. butyri unc. iij. olei anethini, rosati, camomil. ana unc. ij. croci puluerizati scrup. ij. uel ʒ. j. mellis cõmunis unc. quatuor, omnia simul in cacciola bulliant, & si tibi liquidum apparuerit, adde farinæ frumenti quantum ualeat ipsum aliquantulum informare, ut formam emplastri suscipiat, deinde addentur uitelli sex ouorum, quæ benè baculo agitando incorporentur. Et fiat emplastrum applicandum modo, & ordine, quo supra dictum est de cataplasmate. Nam indubitatè uno duorum dolores mitigabuntur. Ab ijs igitur absolutus, si in dolore non processerunt arenularum apparitiones, patienti propinabis ʒ. vj. benedictæ dissolutæ cum calidi uini albi clari boni odoriferi ʒ. quatuor, quo assumpto, præcipies infirmum pannis benè amictum quiescere, ut sudare posit. Quoniam liberabitur à doloribus fortasse causatis à phlegmate retento, uel sanie compacta. Si uerò processerint arenulæ, & etiam cum dolore in urina apparuerint, hunc puluerem propinabis. Quo omnes, qui ferè mori præ dolore uidebantur, liberati fuêre. Nam extraducit lapidem à renibus nullum nocumentum inferens, quem prægnantibus abortum præ dolore facere uolentibus exhibui, & in Dei nomine liberatæ fuêre. Eumq; pro secreto hucusq; seruaui, nunc autem placet mihi pro hominum utilitate eundem manifestare: quemadmodum faciemus in nostro commento totius medicinę chirurgię, de qua Auicenna locutus sit, ubi nouum modum medendi uulnera, quamuis periculosa, docebimus sola aqua dulci clara uina[uiua] fore curanda nõnullis etiam interiectis uerbis, quando medicina omnis in uerbis, & in herbis, & in lapidibus consistat, ubi demõstrabimus id canonicè fieri, quod huc usq; non solum occultum, sed etiam obstrusum fuit, quando sic me facere amici rogauère, præsertim egregij, ac excellentisimi artium & medicinæ doctores magister Fabius Francolinus & Nicolaus Antonius Panarellus Monopolitanus, uiri quidem omnium uirtutum eruditisimi. Et propterea istis gratias agite, quęso uos omnes, qui nostris usuri eritis lucubrationibus. Ipsi enim me, cum animi gratia Perusiam biliosam migrauerim, impulerunt, ut tractatum istum adderem aureo tractatui de lapidis extractione à uesica per incisionem facienda, seruabis ergo hunc ordinem, qui puluerem tam preciosum conficere uolueritis: Recipe seminis petroselinis, radicis eiusdem ab anima mundatæ ana drach. iiij. floris cardi, quem stellatum appello à spinis stellatis drach. viij. quæ tantum separata in furno lento deficcentur, donec eadem uideas trituranda posse triturationem suscipere, deinde ab igne auferas, & unaquæq; separatim tritura. Quibus trituratis unus fiat puluis, de quo capias scrup. j. s. uel scrup. ij. secũdũ quòd magis robustior erit, cui propinandum puluerem parabis. Et cum uino albo bono, uel iure pulli gallinacei eundem propina patienti calculum tam in renibus, quàm in uesica, & dolores illorum, quos nostri flanchum appellant, & sanabitur, si tribus diebus ieiuno bibatur, seruato ordine prædicto, & competenti diæta iuxta naturam, & infirmi consuetudinis exigentiam. Et si casu aliquo doloribus sedatis infirmus mingere non poterit, quod esset fortasse ob calculi obturationem, uel propter nimiã phlegmatis uiscosi superabundantiã. Si uerò à phlegmate causaretur ipsa lotij retentio, hoc in foramine uirgæ per syringa inijcito: Recipe olei sisamini unc. vj. aquæ unc. xv. zinziberis drach. iiij. tribuli drach. x. tere medicinas grosse, & proijce in uase cum aqua, & oleo sisamino, & decoquatur donec consumatur aqua, & remaneat oleum destillandum in foramine uirgæ, de isto uerò alio bibat. Recipe olei sisamini, & lactis uaccini dulcis, & succi tribuli humidi, omnium ana lib. x. penidiorum alborum lib. v. zinziberis lib. ij. s. terantur penidij, & cribellentur, & proijciantur omnia in uase figuli, & accendatur sub eo ignis lenis, donec consumantur aqua tribuli, & lac, & remaneat oleum solum, & bibatur de eo omni die unc. v. & administratur etiam in clystere.

Potio.

Sudor.

Puluis precio sissimus.

Decoctio per uirgam inijcienda.

Oleum bibendum.

Si uerò

Si uerò fuerit ob calculi obturationem, quoniam figetur in lotij meatu lapis, qui à renibus decidit, nostrum electuarium, uel puluerem eiusdem electuarij secundum quòd tibi magis tenere placuerit ordinatum, dabis: Cuius talis est recepta. Recipe stercoris murium, columborum, porcellionum (sunt autem porcelliones uermes terrestres in cellarijs inuenti, dicti ad porcelli similitudinem, qui cum tangantur sese in sphæricam pilam contrahunt, ut facilè dicas esse materialem pater noster) ana unc. j. mellis despumati libr. j. s. & fiat electuarium, cuius dosis sit unc. s. cum brodio, uel uino, ut infirmi necessitas magis poposcerit. Si uerò te magis delectabit in morsellis puluerem hunc tenere, uti ego facio, capias tantundem zuccari fini, quantum est mellis pondus, & facias electuarium in morsellis, de quo unc. s. cum iure gallinaceo, uel uino dabis, & faciet eum mingere, si continuabis ipsius exhibitioné tribus diebus, quamuis etiam in prima die utilitatem maximam percipiet, quoniam lapidem renalem effarinabit. Sin autem tibi commodius uisum fuerit puluerem præparatum magis tenere, eumq; dare uolueris, sit eius dosis scrup. ij. cum iure uel uino, ut tibi opportunius uisum erit uel exhibeas seminis tribuli humidi drach. j. cum iure gallinæ. nam franget lapidem & mingere faciet. Idem faciet semen antheræ si cum uino albo scrup. s. propinetur. nec etiam priuantur tali munere mandibulæ lucij piscis (qui lupus dicitur) si in cinerem redigerentur & in uino albo biberentur. Hoc idem faciunt mandibulæ hericij terrestris. Sed multotiens solent stranguriam pati, qui tali uexantur ægritudine, pro cuius emendatione dabis pulueris porcellionum absolutorum scru. j. cum uino bono albo. hoc idem multum ualet ictericis. Illud idem faciet aqua cepæ albæ destillatæ. Sicq; operando compos uoti fies pro arenularum & lapidis affectione curanda.

Electuarium. *Porcelliones. Si totum in Columba. G.* *Electuarium in morsellis.* *Puluis.* *Tribuli.* *Anthera.* *Mandibulę lucij.*

Illud idem seruandum ducimus pro uesicalis lapidis præseruatione, quod de renali lapide dictũ est, quãdo eius materia sit arenularum cum humore uiscoso agglomeratio, aliquando ex membrorũ uicinorum caliditate desiccata, uel eorundem frigiditate conglutinata. Cuius signa demonstratiua sunt retentio urinæ in mingendo, frequensq; mingendi desiderium cum maximo pectinis dolore, & aliquando inuoluntarium lotij stillicidium, & nonnunquam post mictũ incensiuus ardor. Et in capite uirgę adest fastidiosus pruritus & aliquãdo prope anum in collo uesicæ post egestionem & mictum sentitur quasi parua quædam inflammatio. Quæ quidem expetunt pro sui emendatione singularem curationem. Nam retentio urinæ in mingendo non aliam ob causam fit, nisi quod lapis in meatu urinæ figitur, qui si paruus erit frangetur nostro electuario, uel foras excutietur, ut suprà dictum est, quo facto liberè minget. Si uerò magnus & attritu facilis, eodé confecto conteretur. At si durus & tenax fuerit, ut demolitu nõ facilis sit nostræ aureæ extractioni summittetur, quando fortia lapidem frangentia per os sumpta non modo accidentia sæuissima, sed etiam extimescenda mortis incommoda maximo infirmi cruciatu excitant. Debilia uerò nihil proficiét. Nam uirtus eorum, antequam ad uesicam descenderet, longis, & sinuosis anfractibus euanesceret, ut habetur à Galeno in 5. Therapeuticæ dicente. Quæ uerò " inferius sunt sita per ea, quę inijciuntur: quando neq; ad ea, quæ uicina uentriculo sunt, subire potest quod per sedé infunditur: nec integris uiribus ad inferiora " pertingere quod per os est ingestũ. Et propterea dũ se unũ, quod dicunt periculũ declinare lapidosi homines concupiuerint, in aliud horrendũ, quod mortis imago dicitur, incidunt falsa physicorũ persuasione illaqueati. Verũ si quis modus erit lapidis in uesica frangendi, uel soluendi sine nocumẽto & periculo, experientia cõprobatus, dicetur in nostro cõmento, quod in tertio à capite ad pedes usq; Auicennæ cõponemus, sub quo indicans ratio, & experimentũ alliciés merentur. Sedabitur dolor pectinis, si prasiũ decoctũ cataplasmetur, prius tamen loco inuncto cum oleo de scorpionibus, qui ex uentositate urinæ, quã mi-

De lapide uesicæ. *Signa lapidis uesicæ.* *Retẽtio urinę* *Gale.* *Dolor pectinis.*

ctus excitat, causatur, frequensq; mingẽdi desideriũ, & inuoluntariũ urinæ stilli cidiũ medicaminũ curationẽ non suscipiunt. Sed manuum dexteritatẽ expetũt causam horũ intercipientẽ, quã esse lapidis pondus uirtutẽ expulsiuam excitãs, & musculum collum uesicæ constringentẽ relaxans dicimus. Ardor uerò incẽssiuus ex mordicatione urinę factus in ulcere in collo uesicę existente, quem lapidis asperitas, & arenularũ frequens profluuiũ excoriando fecerant, curabitur, si hoc potu frequentissimè utetur patiens, cuius descriptio talis est: Re. nucleorum auellanarum unc. j. piperis puluerizati scru. j. pistentur simul subtilissimè, & cum uini boni cyatho uno dilatẽtur, & bibatur calidum, interpolatis diebus totiens, quotiens opus fuerit, auferet enim urinæ stillicidij angustias, & uentris dolorẽ remouebit. Si uerò cum isto non profeceris, istud sequens ordinato: Re. radicum althææ unc. iij. foliorum maluarum, parietariæ ana M. ij. seminis lini, fœnugræci, ana unc. j. iuiubarum nu. xxx. liquiritiæ mundatæ lib. j. radicum sparagorum, fœniculi, petroselini ana unc. ij. aquę pluuialis libr. x. bulliant omnia simul, usq; quo tertia pars bulliendo remaneat, deinde coletur, cui colaturæ addatur tantũ zuccari boni, quantum sufficiat, ut fiat syr. longus ad lentum ignem secundum artem: quo utatur alternis diebus semper iterando ipsum donec sanus fuerit. Nam breui se à tanto urinæ ardore liberũ sentiet. Vel sic facias & pro secreto idem reseruato. Re. radicũ petroselini cichoreę, fœniculi, asparagi, bruscandoli, parietariæ, capparis, se. tribuli humidi, ana unc. ij. uini albi boni phialas tres bulliant omnia simul usq; ad consumptionẽ tertię partis uini in olla noua contecta pasta, facta ex farina ordei, & fiat foramen paruũ in medio, unde poteris consumptionẽ uini speculari, de quo capiat infirmus singulis diebus unc. iij. ieiuno stomacho more syrupi, & uidebis mirabile in breui, quod non est meum nunc enarrare. Ex his omnibus dictis quicunq; sciuerit eligere ea, quę dicta sunt, non tantum dolores mitigabit, sed etiam lapidem attenuabit.

Ardor.

Syrupus longus.

Potus.

Phialas.

Multotiens etiam ex frigiditate adeo constringuntur musculi, ut non solum urinam retineant, sed etiam syringa non admittunt, & dolores ex retenta urina adeò increscunt, ut hominem interficiant. Ne igitur hoc accidat, aperiantur instrumento in siphone uel in canali uirgæ iniecto, nam statim minget, & sanabitur, quod ego rostrum arcuatum appello à similitudine rostri animalis, quod Veneti arcuatum nominant, nos autem terlinum ab ipso uocis sonitu dicimus, cuius forma talis est multum ei consimilis: & tantæ esse debet longitudinis,

quanta est ipsius mentulæ elongatio, ad hoc ut collum uesicæ explicet dilatando, si quando erit necessaria ipsius operatio. Si uerò molestaretur talis affectionis cruciatu ad tempus infirmus, non expectet, quin se aureæ, tutæ, salutiferæq; nostræ extractioni summittat, antequam sæua ac crudelissima accidentia insurgant, in quibus talis operatio nõ solum erit suspecta, sed etiam & ipsum uiuere. Ideoq; ille, qui talem patietur affectionem, sit audax nihilq; timeat, physicis persuasionibus relictis, qui dum pericula fugienda suadent, perpetuo cruciatui miserrimum destinauêre, dummodo diligens reperiatur operator secundum nostræ extractionis modum, qui modo subsequitur.

Præcla-

PRAECLARISSIMO ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORI IOANNI ANTHRACINO MACERAtensi præceptori suo charißimo, Marianus Sanctus artium & medicinæ Doctor S. P. D.

PETITIONES meorum amicorum, ad quas me tu dulcisime præceptor componendas illo suasu, quo ægros instauras, pristinæq; ualetudini condonas, impulisti, summa cum diligentia & attentione, ut nobis suffecerunt uires, compilauimus, & in libellum congesimus, congestumq; eisdem nostris communibus amicis tradidimus, traditum illi non parua cum expectatione admiserunt, & legerunt. Et cum ea, quæ in ipso continerentur, recensuissent, decreuerunt eundem promulgare, quemadmodum meum in chirurgia compendium promulgauerāt. Cum ergo ab huiusmodi consilio eos abducere precibus non ualeam, neq; deceret ut per urbem claudicans uagaretur, quando tot tantisq; inuidis & maledicis occurreret, decreui corrigendum emendandumq; fore. Quapropter mi pater & dilecte magister eundem ad te corrigendum transmitto, cum non solum hominum mores & uerba, uerum etiā intimos naturæ igniculos corrigere posis uirtute, eloquētia, doctrina, & moribus, quibus ferè nulli secundus ab omnibus, qui te noscunt, existimaris. Quamobrem mi facū disimè preceptor te rogo, ne dedigneris in hoc meo paruo opusculo, cuius tu fuisti potisima causa, siquid addendum, limandumq; esset, & addere, & limare, ut tua lima dilucidatum, inter inuidos & maleuolos tutò urbem libereq; peragret. Benè uale, meq; ut soles dilige.

IOANNES ANTHRACINVS ARTIVM MEDICINAEQVE Doctor Mariano Sancto Physico & Medico excellenti & solertißimo S. P. D.

HORTABAR ego te olim Mariane non solum auditor, sed mi tanquam fili suauisime, ut opusculum illud egregium, quod de lapidis extractione incœperas, & componeres, & aliquādo perficeres. Sed posteaquam nunc illud compilatum, & absolutum ad me recognoscendum, & ubi foret opus, castigandum misisti, tantum in illo doctrinæ, ingenij, dexteritatis, facilitatisq; adinueni, ut iam te ad illud promulgandum, ac etiam imprimendum ad tuam, ad amicorum laudem, ad publicam utilitatem & commoditatem non solum horter, sed quàm maximè te rogem & obtester. Opus enim undequaq; tam consummatum edidisti, ut non solum præceptores tuos, sed etiam nostram hanc tempestatem nostraq; sæcula sis apprimè illustraturus. Vale.

REVERENDISSIMO DOMINO DOMINO VICENTIO CARAPHAE ARCHIEPISCOPO NEAPOLITANO ALMAE *Vrbis Gubernatori, Marianus Sanctus Barolitanus artium & medicinæ doctor de se benemerenti perpetuam fœlicitatem exoptat.*

CVM diu essem reuerendissime domine auersatus meorum sodalium petitiones, qui à me assiduis precibus flagitabant, ut libellum componerem de lapide ab ipsa uesica per incisionem extrahendo: quanquam id mihi molestum esset, quod cælandum duxeram, in uulgus prodere, tamē uictus eorum precibus domesticisq; argumentis, non potui illis in hoc morem non gerere. Quis enim esset tam ferus, asper, indomitusq;, ut precibus non uincatur, amicitia non mitescat, & assidua consuetudine non mansuescat? Quamobrem scripsi, & in libellum hunc paruulum, quæ me diu exorauerant, congessi. Cum igitur non deceret, ut per urbem sine tutore uagaretur, quādo tot tantisq; inuidis & maledicis occurreret, statui exiguum hoc munus tuæ dignitati dedicare, sub cuius umbra facilè maledicentium dicta paruifaciens inuidorum susurrationes abominabitur, cum hac nostra tempestate, qui tecum pietate, iustitia, & liberalitate conferēdus sit, habeam neminem. Cuius quidem rei non paruum testimonium affertur, quòd cum maximum almæ urbi sede uacante per obitum fæ.me. Leonis. X. Pont. max. periculum immineret, te iustum, prouidum, & sagacem istud sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ Collegium, te nesciēte, spontè gubernatorem elegit, ut urbi intestinis odijs grauidæ summo præsidio subsidioq; esses. Quod quidem illius sacri Collegij opinionem non fefellit, cum sanctius religiosiusq; uixissent homines, te gubernatore, quàm cum à iustissimo illo Octauiano Imperatore regerentur: cum tu solus sies hoc in nostro sæculo, qui priscorum dogmata tua cum summa prudentia & doctrina obscurare possis. Nam non minus in regendo rectores omnes anteis, quàm sol terram irradians, luminis claritate planetis cæteris antecellit: ob idq; non parum ætati nostræ, omni adulatione deposita, gratulandum censeo. Quapropter reuerendissime domine te oro atq; obtestor, ut ea, qua soles gratia homines allicere, uelis hoc meum paruum munusculum suscipere. Quod si, ut spero, à tua benignitate susceptum erit, sanè ad maiora excitabor capescenda, & Deum optimum rogare non desinam, ut quæ pro ampliori tua faciant fortuna, fœlicibus sideribus contribuat. Benè uale.

LIBELLVS AVREVS DE LAPIDE A VESICA PER INCISIONEM EXTRAHENDO EIVSDEM MARIANI SANCTI

Barolitani medici excellentißimi ſubſequitur.

Prooemium.

QVANTVM inextricabile uirium ſuauiſsimæ amicitiæ uinculum habeat, quãquã id ipſum poſsit ab unoquoq;, qui taliſmodi neceſsitatis uallo circunſepiretur, late patere, tamen non paruam affert cauſam hoc idem conſiderandi meorum neceſſariorum cõſuetudo. Quę me à propoſito, quod in animo conſtitueram ſeruandum, rationibus exempliſq; domeſticis longius diſtraxit, meq; conuictum ad id rerum agendarum faſtigium intruſit, ad quod exequendum nullus antiquorum authorum, nec modernorum uſq; ad hanc noſtram tempeſtatem, qui de huiuſmodi rei negotio commentaria promulgauêre, uerã imaginationem & operandi modũ applicuerunt. Verùm hoc non poſſum non confiteri, principium ueram operandi qualitatẽ, modumq; in operatione exequendi poſteris eoſdem tradidiſſe. Quemadmodũ illi priſcorum philoſophorũ, qui de rerũ naturalium principijs modo cõtraria, modo paululum ad uerũ accedentia, imaginantes, materiam præbuerunt, ut uera principia in tã aſperis incultiſq; campis uenaretur, qui princeps omnium philoſophorum nũcupari mereretur. Quapropter gratiæ ingentes eiſdem agendę ſunt, cum nobis in re tam difficili tamq; ardua uiam licet tortuoſam, aſperam, & ſalebroſam demonſtrarint. Quod illis ob rei difficultatem contigiſſe arbitror: cum nos ipſi cõſideremus hoc idem Hippocratem pluries fuiſſe aggreſſum, à ſpeq; deceptum, tanquam diffiſum id conſequi poſſe, in ſuo iureiurando ſcripſiſſe, laborantẽ lapillo haud quenquam exciſurum, ſed expertis eius artis hoc negotium permiſſurum quaſi ſpiritu prophetico afflatum hoc de meo pręceptore (cum mos meus ſit præhonorare magiſtrum in omni, quã didicerim, facultate) Ioanne de Romanis Cremonenſi, à quo hanc artem ſum edoctus, fuiſſe prognoſticatum. Cum uſq; ad hanc noſtram ætatem modus extrahendi lapidem à ueſica per mendicata ſuffragia inquireretur, quemadmodum illi faciunt, qui per mendicata ſuffragia quotidie noua uolunt edere opuſcula, qui etiam in ſuis operibus ſcripſerũt, quo modo lapillus à ueſica eſſet extrahendus, cum nulla in eis præceſsiſſet experientia, quæ eſt rerum magiſtra. Quapropter non poſſum non admirari, cum tantam ſibi ſcribendi licentiam uendicaſſent, ut etiam in ea, quæ ipſi experimentati eſſent, licentioſa plurima inſererent, cupientes ex aliorum experimento fidem ſuis uerbis adhiberi. Quod arroganter eſſe dictum neminem exiſtimarę uelim, cum ſim nullius aſſcriptus iurare in uerba magiſtri, Sed quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes: ac etiam ab ipſa ueritate impulſus, non poſſim uera non dicere: cum amicus Socrates, amicus Plato, ſed magis amica ueritas. Quemadmodum ipſemet Auic. refert in capitulo de intentione ad curationes uniuerſales febrium putredinis, cũ in Raſim inueheretur, cuius uerba hęc ſunt: „ Quia omnis contradictor, in primis, cum eſt ſuper ueritatem, eſt excuſatus &c. Quamobrem, quæ uera ſcripſerint, in eiſdem laudãdi ſunt: quę minus apta prodiderint, in eiſdem explodendi ſunt. Et ideo quæcunq; dixero, ne idem mihi cõtingat, experimento & ratione probata erunt: maximè uerò in meo magno opere Baroli incæpto, ſi deus mihi terminum uitæ meæ prolongauerit ut in illo extremam manum imponam, hæc, quæ nunc dico uera omnia eſſe cognoſcentur.

Galenus.

Quanquam nunc ipse uideam multos susurratores atq; obtrectatores meã scribendi opportunitatem uitio daturos. Nonnulli etiam dicent, quando idem assequi non possunt, talem esse animaduertendam diligentiam, quod quidem nõ ob aliam causam machinabuntur, nisi ut me ab incœpto distrahant, meq; à scribendi genere impediant. Ego uerò Marianus Sanctus Barolitanus illorum dicta paruifaciens, decreui scribere quoad possum, ut amicis gratificer, de lapide à uesica per incisionem extrahendo: ad quod illa delectabilis amicorum copia me impulit, quos omnes incolumes reuisi, cum à paterna morte Barolum Roma decessi: qui Diadascolis sententiam reminiscentes, qui non sibi, sed alijs sapiens natus esse diceretur, me pigritia curiosam scribendi facultatem perosum increparent. Aliqui uerò mihi Platonicam sententiam puluinari ocio languenti exprobarent, atq; obiectarent, dicerentq; nõ solum nobis nos ortos esse, sed & nostri ortus partem patriam, partem parentes, partemq; amicos uendicare solere. Quamobrem non potui iure denegare iusta petentibus, quãdo iam nostrum lectitassent compendium in chirurgia, utilissimum quidem uolentibus hanc artem exercere, & pręferẽdum huic nouo operi, quod Romę composuimus tempore, quo dominus Sebastianus de Veteranis almæ urbis protomedicus, me doctoratus gradu unà cum ipso collegio decorauit, existente meo promotore domino Alexãdro de Spinosis Sutrensi uiro doctissimo. Erat autem iusta & honesta eorum petitio, licet onus esset impar meis uiribus, tamen prout nostræ sufficerent uires, spopondi omnia, quæ iam me exorauerant, sedulò me esse facturum. Verum uos omnes qui meas eritis lecturi lucubrationes, exoratos uolo, ut si quid boni in legendo uobis occurrerit, unde aliquid exoriatur laudis, illud totum amicorum diligentiæ tribuatur. Et si quid, quod intra aures uestras malè & importunè tinnuerit, senseritis, illud idem clamosæ raucæq; meorum necessariorum importunitati, & dulcissimo suauissimoq; amicitiæ uinculo, quo id facere sum impulsus, imputeter. Abhorrebat enim semper (nam omnibus complacere non possumus) à scribendi genere mens nostra, quæ longa taciturnitate sopita à componendi gentre penè diffiderat, ob idq; durum & factu asperum putabam scribere. Quoniam taciturnitas ipsa acutam ingenij aciem obtundit & animi pusillanimitatem faciens, disertæ linguæ loquendi farraginem præstat. Ergo meus iste libellus, ad quem componendum ipsa me amicitia impulit, non facundiam Tullianam, non Isæi torrentem sermonem, non acutam disserendi dialecticam legentibus monstrabit, sed salutiferam ægrotantibus medicinam, & ægritudine languentibus idonea uitæ alimenta, & consolatorem sermonem merentibus condonabit. Nec id omnibus, sed amicis, & placidis, uerùm inimicis & inuidis iliorum contorsiones, & tormina membrorum affatim administrabit. Nam genus humanum sic hac in nostra tempestate morigeratum est, ut quicquid boni dicti aut facti, quando ingenio careat, in legendo inuenerit, dolores ilia tendẽtes incurrit. Et si fortè ingenio abundans in illud idem inciderit, mordaci liuore frendit atq; mugit. Quapropter nunc Deum tota mente animoq; oro, ut dignetur mihi famulo suo auxiliari, suffragariq;. Nam diuino inuocato suffragio (ut ait Mesue) fælicitabuntur opera nostra, & tutus animosiusq; in maledicentium linguas irruemus, quando alias euitare nõ ualemus, cum nullus sit liber qui odio careat. Quod si cui accideret, non ab humano ingenio excussus, sed ab immensa spiritus gratia paracleti emanasse diceretur. Ergo cum iste libellus in tam exigua officina confletur, quomodo poterit aliter, nisi Dei optimi uirginisq; Mariæ impetrato auxilio, maledicentium linguas paruifacere? Quod ergo gratiosius imprecemur, his uersibus uirginem alloquamur.

Virgo Dei genetrix supplex tua numina posco,
Vt mea dicta tuo numine tuta fient.

Et pariter nati faueat clementia, linguæ
Ne noceant dictis murmure uirgo meis.

Caput I. In quo procedendi ordo describitur.

IMpetrato igitur suffragio, deinceps dicendus est ordo, quo in scribendo utar, quando ipse ordo duo facere uideatur memoriam scilicet, & scientiam, qui quidem talis erit. Primo dicemus ipsius uesicæ anatomiam. Secundo subsequetur idonea temporum electio, in quibus talismodi operatio fieri debet. Tertio narrabimus instrumenta, ponendo etiam illorum nomina, & formam, & de singulo singulum capitulum contexemus. Quarto situabitur incidendus, bindisq; ligabitur. Quinto, quo modo exequenda sit lapidis extractio. Sexto quo modo incisio seruanda à nocumentis custodiatur, & qui sit iacendi modus. Septimo diætam ordinabimus. Octauo & ultimo accidentia, siqua euenerint, corrigemus. Quæ quidem omnia ordine dicto recitabuntur. Quanquam aliqui potuissent dicere, prius esse tractandum de potionibus, quæ in hac curatione competerent, quàm infirmus lapidis extractioni submitteretur. Mea uerò intentio non est hominem curare, quamuis id possem facere secundum humoris peccantis exigentiam, sed tantum amicis, qui maximè id me rogauerunt, ordinem, quo usus sum, & utitur meus magister, describere, in quo tantum ea perstringam, quantum ad meam explendam intentionem necessaria erunt. Verùm siquis incidendum purgare uoluerit, sit eius intentio digerere, & choleram purgare. Quoniam nullus humor in uulneribus est magis nociuus, quàm cholera, præsertim ubi natura doloribus irritatur. Digeritur autem à syrupis de endiuia, buglossa, uiolis, rosis, nenufare, & similibus cum suis aquis. Purgatur uerò cassia, manna, rhabarbaro, syrupo de rosis solutiuo dicto de tribus infusionibus cum decoctione florum & fructuum cordialium pondere & quãtitate, quibus infirmi corpulentia indigebit. Quare nunc exordium ab ipsa anatomia, ceu ipsa materia expostulat, fœliciter auspicemur.

Syrupus.

Purgantia.

Caput II. De anatomia uesicæ.

QVoniamquidem cuiuslibet est artificis considerare materiam, & formam usq; ad certum terminum illius rei, circa quam artifex ipse uersabitur, ueluti Aristoteles recitat in secundo de physico auditu his uerbis: Si autem ars imitatur naturam, eiusdem autem scientiæ est cognoscere speciem, & formam usque ad hoc, ut medici sanitatem, choleram & phlegma, in quibus est sanitas, &c. Ideo cum nos simus artifices, & curatores ut nunc lapidis uesicæ, necessarium esse uideretur, ut materiam, & formam ipsius consideraremus, prout ad nostrum spectaret propositũ: quanquã nota sit unicuiq;, qui medicinę die noctuq; inuigilauerit. Tamen pro nunc eius anatomiam, quando sine ipsa hæc operatio rectè exerceri minimè poterit, dicere constituimus, cuius principium sumemus à poris uritidibus, qui à renibus ad ipsam uesicam protenduntur, ibique terminantur iuxta medium ipsius, quam paruis & obliquis foraminibus ab utrisque lateribus perforant intra tunicam & cooperimentum. Cuius rei causa potissima fuit, ne cum urina plurimum distenderetur, quod in ea superflueret, iterum ad renes impelleretur, ex quo fit, quanto magis aquositate illa turgesceret, eo magis alteri altera tunica inhæreret. Verùm enimuerò siquis eam medio scinderet, illicò concauitatẽ neruosam aspiciens, illiusmet quantitatem considerabit. Qui; quidem si paululum ulterius progrederetur, obuium sibi fieret collum carnosum atque musculosum, ut cum opus esset, ho-

Aristot.

mo urinam expelleret, idemq; cum à necessitate cogeretur, sanguinis superfluitatem, seu aquositatem in concauitate illa opportunè aggregaret. Quod si casu aliquo uulneraretur, consolidationem integram reciperet, cum carnosum musculosumq; existat. Si uerò profundius. s. ipsa neruositas discontinuaretur, nullo modo partium unitas coiret. Quapropter summo opere cauendum est in administrando ipsum dilatans, ne tantum dilatetur quòd ad ipsam continui dissolutionem attingat. Quod si ad hoc peruentum erit, duorum alterum nullo modo effugeretur, aut infirmi perditio, aut mictus urinæ inuoluntarius. Circa quæ ratione claudicantes ignari operatores sæpissime cespitant. Quod quidem cautum erit, si prius calculi extrahendi quantitas fistula ipsa tentatiua cōsideretur. Quę si oui magnitudinē in uiris excederet, talis operatio, diligentiori solertia administranda erit, ne mali medici nomen subeundum sit. Collum autem ipsius foratum est foramine paruo (quod os dicitur) per quod urina defluit ad canalem uirgæ, ex quo ipsamet urina emanat. Protensum est autem collum uesicæ usque ad os femoris, cum quo uirga continuatur alligata multis ligamentis & chordis: quæ oriuntur ab osse femoris, cum multis neruis ortis à nucha: & ideo multæ sensibilitatis est, & idoneæ extensionis, quemadmodum dicit Mundinus in tractatu quem de anatomia composuit. Verùm hæc, quæ nunc de uirga dicuntur, non sunt ad considerationem, qua utimur ad calculi extractionem, ideo hæc nunc prætermittantur, quando ad id regrediemur, cum de ipsa incisione sermonem exquisitum contexemus. Nunc uerò de temporis electione quando ad id multum confert, aggrediamur.

Caput III. de temporis electione.

Electio tēporis ad incidendum.

CVm animus noster dicere temporis electionem, quæ ad talem pertineat operationem consequendam, maximè cogitet: non ab re fore ducimus, ut paulò altius principium repeteremus, omittēdo quæ de ipso accuratissimè philosophi ratiocinantur. Verùm cœlum primo ipsum more astronomorum fabricabimus, ad hoc ut facilius, quæ de eo dicuntur, percipiantur, quando nostrum non esse censemus cœlos adire, circulos distinguere, & lynceo acutoq; intuitu gradus minutaq; subtrahere, & multiplicare regulis & ordine, quibus utuntur nostri conterranei, Ioannes Buttaloglia dictus, & Ioānes de Cichillis, circa quæ adeo uersati sunt, alter natura, alter uerò arte edoctus, ut cæteris alijs eiusdem facultatis hac in nostra tempestate facillimè antecellant. Ex quo illa uaticinandi facultas unà cum planetarum aspectibus, & coitibus exorta est: quæ quicquid mortali generi portenderetur, uerificat. Quamuis fine aliquando frustretur propter uoluntatem diuinam, quæ plerunque solet alio ordine res humanas disponere, quàm quo per stellas cœlum plurimis mortalium minitatur, atque ab humana coniectura concipitur. Cum ergo ita sit, imaginemur secundum nostrum intelligendi modum, cœlum ipsum talis modi indagine designari. Primo igitur ex circulis æneis duos magnos coluros dictos, secundum globi quantitatem ac magnitudinem construendo, sese orthoganaliter intersecantes collocemus. Quorum puncta intersectionum mundi poli appellandi sunt, quibus alium circulum à polis æquidistantem superpositum æquinoctialem nominamus. Cui etiam unus à dextris, alter uerò à sinistris circulus adiungendus est, quos ambos inter astronomos tropicos nuncupari consuetum est. Restant etiam duo alij inter polos & tropicos circulos situandi: quorum unus arcticus circulus, alter antarcticus dicitur: qui quidem omnes à polis paralelliter (ut ita dicam) in ipsa mundi machina immobiliter figendi sunt. Est & alius circulus zodiacus dictus, in ipsa sphæra aggregandus: qui æquinoctialem intersecans, ab eodem in duas æquales partes intersecatur, quarum una ipsius medietas

Coluri.

Poli

Aequinoctialis.

Tropici.

Arcticus & antarcticus.

Zodiacus,

medietas obliquatur uersus septētrionem, seipsam terminans ad circulum tropicum Cancri dictum. Altera eius medietas uersus austrum declinans, ad circulum tropicum Capricorni determinatur. Quanquam omnes alij circuli in sphęra ueluti linea uel circunferentia intelligantur: tamē zodiacus ut superficies intelligitur in sua latitudine duodecim gradus retinens. Scinditur autem ad imaginationem iste secundum latitudinem in duas ęquales partes, quarum diuidēs ecliptica dicta est. Secundum uerò longitudinem in duodecim partes æquales diuiditur, quæ & cœli signa feruntur: quorum nomina his uersibus continentur. Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraq́ue, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces. Punctum autem intersectionum zodiaci & circuli æquinoctialis dicitur primus gradus Arietis: quando in triginta gradus quodlibet signum, & gradus in bis totidem minuta diuidatur. Cum igitur Sol sub ipsa ecliptica regulariter decurrendo (nam cæteri planetæ aliquando sub ecliptica existentes, modo ad austrum, modo ad septentrionem uagantur) à primo gradu arietis tria signa integrè peragrauerit, unam anni quartam perfecerit, quæ uer dicitur, quod calidum & humidum est, ut refert Hippocrates in lib. quem de aëre & aqua ac regionibus edidit. Cum uerò trium aliorum signorum gradus defluxerit, tunc aliam compleuerit quartam, æstatem nominatam, quæ calida & sicca est. Si uerò tria alia signa transfugauerit, iam aliam partem autumnum dictam collegerit, qui & frigidus & siccus est. Quòd si huic numero elabendo tria alia addiderit, hyemem quæ frigida & humida est, nobis assignauerit. Cum itaque eo unde anhelantes equos decurrendo fatigauerit, continuò laborē cō quassatus reuertetur, unica tantum reuolutione facta, tunc annum nobis anno tabit. Quapropter creditum est annum his quatuor partibus constare: Ex qua igitur anni diuisione facilè cognosci potest, quæ pars maximè conducat huic calculi extractioni: Quanquam quęlibet idonea sit lapilli extractioni, cum à necessitate ad id aggrediendum compellimur. Veruntamen si induciæ à talis morbi ægritudine darentur, maximè illa eligenda est, quæ ipsius uesicæ complexioni conformis sit. Quamobrem autumnum in hoc primo eligimus: cum ipsius uesicæ complexio, ratione neruositatis & musculorum, frigida sit & sicca. Quem postea sequitur amœnum floridumq́ue uer cum æstatis principio. Verum enimuerò aliqui malorum uentorum fugiendi sunt, quales meridionales, qui omninò in tali re corruptiui existunt. Necnon hercle frigiditates actuales in hoc opere propter nimiam ipsorum mordacitatem cauendæ sunt, iuxta illud Hippocratis. Vlceribus frigidum mordax cutim indurat, dolorem sine sanie facit, nigrores, rigores, spasmos, tetanos, & febres. Estq́ue alia temporis significatio à planetarum aspectibus eligenda: quemadmodum ille facit meus conterraneus Antonius Piscis in omni sua actione, uir quidem doctissimus. Cum in tali operatione non minus Saturni quàm Martis quadratura cum Luna, seu oppositio, euitanda sit, maximéque si Libra Scorpiúsque uagantem Lunam fuerint hospitati: cum præcipiatur ab illo optimo astronomorum iudice Ptolomæo in suo uigesimo enunciato dicente: Membrum ferro ne percutito, cum Luna signum tenuerit, quod membro illi dominatur, quod certè silentio præterijssem, ni me admonuisset, ut id facerem, cum simul de astronomia ratiocinaremur, quando idem satis deuulgatum esse crediderim, excellens dominus meus Federicus Carrapha filius illustrissimi domini Ioannis Francisci Carraphæ ducis Ariani, quo quidem filio non Dux tantum, uerum Rex Imperatórque gloriaretur, quem ego credo naturam genuisse, ut mores hominum edoceret, & ingenij uires experiretur, militaremq́ue artem intrepidis constantissimíque animo uiris ostenderet, cum non tantum literis, quæ propriæ nobilium esse deberent, uerumetiam moribus, fortitudine, iustitia, temperantia, pietate, & quocunque alio uirtutum genere homines illustrantur, præfulgeat & decore-

Ecliptica diuidens zodiacum secūdum latitudinem.

Signa zodiaci.

Primus gradus arietis.

Ver.

Aestas.

Autumnus.

Hyems.

Annus.

Tempus ad incidendum.

Venti fugiēdi.

Hippocrat.

Oppositiones uitandæ.

Ptolomæus.

Federicus Carrapha.

tur. Astronomia enim cum multum afferat utilitatis in omni ægritudine, in hac potissimum uitam præstat. Quam qui sciuerit, mirabilis, stupendúsque dicetur iuxta illud Hippocratis in primo suorum prognosticorum dicentis: Est etiam quoddam cœleste, in quo oportet ipsum medicum prouidere: cuius si tanta sit prudentia, mirabilis est nimiumque stupenda nónne illius est, ut futurum periculum uel omninò prohibeat, uel competēti adminiculo tolerabilius fiat: & si morituro finem, alij uerò salutem præñunciet, nunquid accusationem in altero meretur? Quod quidem aduertēs ille doctus Haly in prologo, quem in librum Hippocratis de statu ægrorum secundum Lunam composuit, his uerbis prorumpens hæc ait: Dixit Hippocras medicorum optimus, cuiusmodi medicus sit, qui astronomiam ignoret, est enim tanquam cæcus uiam baculo examinans, huc illucque miserabiliter cespitans: pro qualibet boni, malíue apparentia phantastica, & inani, ut fatuus, trepidans & exultans, nullus homo se mittere debet in manus illius, quia non est medicus perfectus, nec nomine medici meretur decorari. Quapropter non possum non deridere illos, qui astronomiam medico necessariam non esse dicāt, cupientes hoc modo ignauiam suam tegere & ignorantiam, fidem non præstando uerbis illius doctissimi uiri, quem fingunt hoc ipsum scripsisse, ut astronomiam, quam tanti fecerat, tali sententia illustraret, ad eamque capessendam audientes feruentius excitatos animaret, ueluti omnes faciunt authores in suis operibus. Enimuerò satis esset illorum fucata atque colerata excusatio, cum astrologum magis quàm medicum talem uirum censeant: nisi huic uiro suppetias afferret, succenturiatusque ueniret ille facūdissimus magnúsque Galenus loquens in fine tertij libri de spermate, capitulo de cognitione ægritudinis secundum planetam, diem, & horam, hæc uerba: Scire etiam medicū decet planetam & signum in quo æger ægrotare cœperit, & tempus secundum diem, & horam, si infirmitas fuerit secundū signa & planetas. Nam si accidentaliter ex acutione signi & planetæ esset, habet aliam distinctionem. Si uerò medicus nesciuerit infirmitatem per numerum, id est, per naturam signi & planetæ, perscrutetur pulsum & horas, ut dictum est, &c. Hoc idem in Canticis olfecit Auicenna obscurius tamen in 403. dicens hoc modo: Causa quidem crisis, si sit eorum relatio uera, est quoniam Luna uariat actionem in morbis, & in 404. subiungit: Iam quidem peragrat & abscindit celeriter circulum suum: est quidem causa celeris motus & mutationis, fortificatur quidem interdum in hoc, & interdum debilitatur: Hoc autem notum est in arte astronomorum. Quid autem sentiat in hoc princeps, Auerroēs ibidem enodabit: Quapropter si quis hoc scire concupiuerit, consulat dominum Gauricum Neapolitanum omnium astronomorum hac in nostra tempestate celebratissimum. Cui equidem, si ætas tulisset, adnecterem dominum Matthæum Thaphurium Salentinum, qui ab omnibus tanquam Apollinis oraculum in astronomia sanè habetur. Quantum ergo præstet ipsa astronomia arti medicæ, testes sint ipsi Galenus in eodem libro, & Auicenna contra tales ignaros atque audaces. Vt igitur reuertar ad sententiam Haly, si ergo non est medicus, nec medici nomine meretur decorari, qui astrorum scientiam ignorauerit: quid dicendum erit de illo, qui partem ipsius medicinæ, seu (ut rectius eloquar) medicationis auersaretur? cum res medicationis una tribus rebus compleatur: una earum est regimē & nutrientia, alia est medicinarum exhibitio, & tertia est manualis operatio, quam cum aliquis ignorauerit, non hæres legitimus, sed spurius ipsius medicinæ reputandus est. Quapropter ut unusquisque uerè eius filius dicatur, exercere se debeat in qualibet ipsius parte medicinæ. His igitur omissis, ad cuiuslibet instrumenti, quo in tali re utimur, formam, & dicenda nomina accedamus.

Hippocrat.

Haly.

Galenus.

Auicenna.

De instrumentorum nominibus, & figuris Cap. IIII. de Fistula siue Syringa tentatiua.

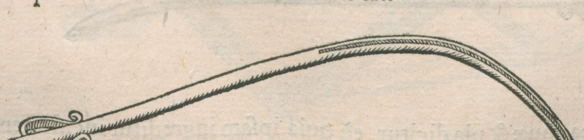
MAnifestum est igitur quenque artificem formam suorum instrumentorũ, quibus in suo opere utendum est, necessariò præcognoscere, ac etiam materiam, qua ipsa conflanda sint: Ideoq́ʒ res modò nos conuocat huiusmodi instrumenta emoliri, quæ quidem promulgabuntur eo ordine, ac si ad ipsam operationem nos ipsi accingeremur. ad quod ut facilius habeantur, de singulis singula capitula facientes, principium sumemus ab ipsa Fistula, quæ & alio uocabulo Syringa tentatiua dicta est, eo quia per ipsam in canalem uirgæ positam exploramus intimos uesicæ anfractus, in quibus sępe latitare solet lapillus, quo humana natura sæpenumero cruciatur: cuius quidem forma talis est.

Eiusq́ʒ longitudo sit tredecim pollicum secundum latitudinem superimpositorum, teretisq́ʒ figuræ, & ad modum fistulæ concauata, sitq́ʒ argento bono fabricata, omniq́ʒ asperitate uacans, ne inter imponendum ueluti strigil naturam irritaret. Sitq́ʒ lubrica, tenuisq́ʒ ne multa materia grauetur: cuius extremitas, quæ in canalem uirgæ ponenda est, sphæricè sit consolidata. Verùm ab ipsa extremitate parum altius, duo oblonga foramina sibi opposita terebellanda sunt, ex quibus urina (si qua in ea retenta sit) citò per fistulæ canalem excutiatur: Altera uerò extremitas, quæ uirgæ extremitatem supereminet, ad tubæ formam malleetur, nec ipsa rectè distenta sit, sed ab ipsius dimidio uersus illam partem, quæ uesicam ingreditur, sit aliquantulum arcuata, qua poteris longius speculari, intiméque lapidem expiscari. Scripta est igitur fistula, quæ & syringa tentatiua inter uulgares homines appellari solita est.

Cap. V. de Itinerario.

SVbsequitur hanc altera, non longè à prima dissimilis, quæ paululum grossior, solidiorq́ʒ dicta esse debet. Verùm à dimidio sui, usque ad extremũ quod uirgam ingreditur, in suã conuexitate, concauam esse oportet: Cuius nomen Itinerarium dictum est, eò quia super ipsum incisio facienda est, quoniam ipsa quo usque protendatur, nobis fidelissimè collum uesicæ patefacit: unde sibi tale nomen assumpsit: Cuius enimuerò forma talis est.

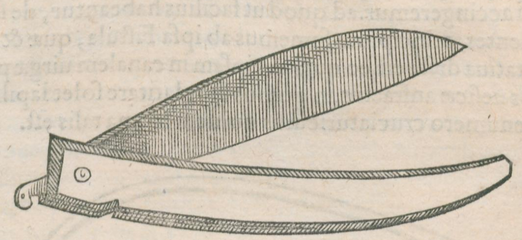

Concauumq́ʒ habet dorsum: ad hoc, ut cum inciditur talem nouacula concauitatem ingressa, completam incisionem, usque ad canalem uesicæ impressam emoliatur: Quapropter solers, diligésq́ʒ sit operator ipse, ne hinc inde medietatẽ

itinerarij relinquens, altius quàm necesse est nouacula imprimatur, quod si accideret, maledicis & inuidis operator, nedum infirmus miserrimo periculo exponeretur.

Cap. VI. de Nouacula.

DEinceps necessarium esset, ut de nouacula, forma cuius talis est,

sermonem ipsi exordiremur: ni per se satis cognita existeret, quando barbitonsorum peculiare sit instrumentum, qua cum uolunt barbam depexam abradere, uno ipsius tractu mille ruunt pili. Veruntamen istam, qua nos ad hanc faciendam utimur operationem, macriorem minorém ue illa, quàm utendam barbitonsores habent, necesse est esse: ne sua grauitate medicinales manus fatigentur: Cuius quidem acuitas tanta sit, ut uno impulsu concauitatem, quam in sua conuexitate itinerarium habet, quemadmodum cum de ipso loquebamur, diximus, facilius attingat. Nam si secando incideremus, satis ipsam naturam, quæ minus quàm possibile sit, fatiganda est, irritaremus, nullo postea sibi exhibito blandimento acquieturam.

Cap. VII. de Exploratorio.

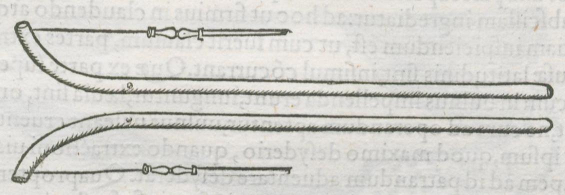
IAm furtim & pedetentim locum sibi exploratorium uendicauit, quod proprium exploratorum est, ut idoneo aptóque tempore inimicos, quos per longas insidiarum obsidiones arrectis sensibus cubauerunt, sciant taliter irretire, ut ab inextricabilibus nodis uix se collaqueatos ualeant dissoluere. Quapropter ne nobis ab eodem insidiæ parentur, quod suum est, ipsi modo tribuamus. Est igitur exploratorium, cuius forma talis est, nempe

fistula argentea, quæ & uia dicitur, eò quia ipsam ingreditur incisionem usque ad concauitatem Itinerarij, quam in sua conuexitate habet, & per eandem usque ad eiusdem extremum, quod in uesica est, delabitur. Quæ, cum illuc peruentum fuerit, statim si quid urinæ ibidem fuerit retentum exhauriet. Quod rectum & extensum est ad quantitatem unius palmi, ad hoc ut ueram rectam uiam, à qua nomẽ explorandi sumpsit, ductoribus commonstret: de quibus nunc sermonem facere à nobis constitutum est.

Cap. VIII. De duobus Ductoribus.

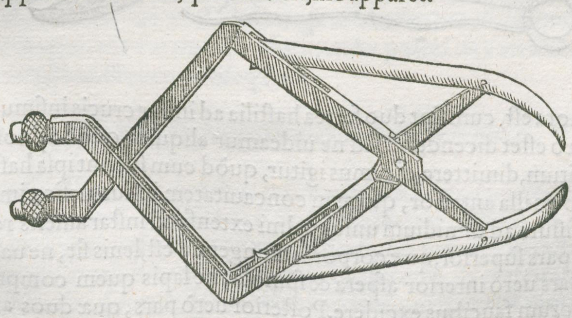
OPeræpretium est uidere, qua nunc maiestate ductores ipsi ad nos aduentantes incedunt, postulaturi sua magnifica & egregia facinora literis commendari: ceu militum gloriosorum mos est, quos laudatæ gloriæ tentillago ad pericula subeunda compellere non desistit, cum cæteris omnibus se uirtute militari antecellere frequentissimè iactitent. Quamobrem ne à tali spe decidant, morem illis geramus necesse est. Sunt igitur ductores argentei, quos & alij stilos uocant, non multum ab exploratorio discrepantes, quorum quidem figura talis est.

Eorúmque longitudo mensura duorum unius palmi tertiorum mensuretur: uerùm solidiores, crassiorésque exploratorio esse debent, quando per eos aperiens siue dilatans in uulnus intromittendum est, à quo ductores ipsi nominati sunt. Quorum capita per duos digitos circunflexa foramen habent transuersale, in quibus stili conclauandi sunt, ne inter indicem & medium digitum collocati in uesicam Aperiens recta uia admissuri intropellantur. Quapropter cum tali opere glorientur, stant forti constantiq; animo indubitatam uiam aperienti insinuantes, quam ipsum ne timiditate quadã corripi uideatur, animosius quàm sua ferat natura, aggreditur.

Cap. IX. de Aperiente.

SI quis modo inspiceret, qua hilaritate Aperiens gestiat, cum Ductores locum, quem illud uiam ad lapidem extrahendum faciet, præparassent, ipsum denique crederet non minorem uoluptatem animo fouere, quàm qui ad diruendam urbem, quæ diu obsidione milites fatigauerit, accinguntur. Quod quali insultet apparatu & forma, quæ talis est, hîc apparet.

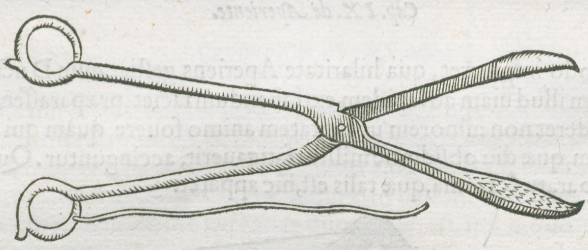

Nunc dicendum est: Conflentur igitur duo ęqualia crura ferrea more forcipum conclauanda: quæ clauata cum aperiuntur, crucem unam conformabunt. Sed hoc maximè considerandum est, ut illa duo capita, quæ uulneri primo obuiabunt, sint in duplo breuiora, quàm illa quæ nostris manibus capulũ præbebunt, quæ tali erunt curuatura complicanda, ut cum aperientur, duas constituãt cruces, cũ uerò claudentur crux una sine capite appareat. His igitur huiusmodi fa-

bricatis,duo chalybis latera ad quinq; pollicum longitudinem elongata inhærenda sunt,quæ in tres partes æquales diuidantur, & in fine unius partis,& alterius principio paruum est foramen terebrandum, in quo unum crus breuius taliter est clauandum,ut liberè more artuum in illo paruo foramine eludat. Sed breuior pars sit illa,quæ primo uulnus ingredi debet. At uerò extremum duarũ aliarum partium,quod crus maius abscissum intrauerit, utiq; malleandum est, quod uulgò dicitur rebattere, ut posit liberè in talismodi cruris abscisione sursum deorsumq; decurrere: eodemq; modo & ordine alterum latus componendum est. Quo facto,iam Aperiens siue Dilatans habebitur. Cui etiam hoc addendum est,ut una pars superioris cruris,quæ manibus nostris se capiendã præbet,alteram abscissam ingrediatur: ad hoc ut firmius in claudendo atq; aperiendo sit. Hoc etiam inspiciendum est, ut cum fuerit clausum, partes extremæ laterum,quæ retusæ latitudinis sint,insimul cócurrant. Quæ ex parte superiori,quæ carni incisæ,cum in uulnus impellenda erunt,iunguntur,læuia sint, omniq; aspe ritate careant,ne cum ad operandum aptentur,uulnus ualeant cruentare. Sicq; erit Dilatans ipsum,quod maximo desyderio, quando extractioni uiam præparauerit,forcipem ad id patrandum aduentare desyderat. Quapropter, ne tali auiditate priuetur,mordacem forcipem, quoniã sine ipso frustra operatum esset Dilatans,confestim subsequi ordine suo præparemus.

Cap. X. De Forcipe.

EN quo modo plausu Forceps in ore patulo serratiles dentes afferens uiam ad dolorosum lapidem extrahendum affectat,annum sibi existimans quicquid temporis ad bolũ faucibus auidis capessendũ elabatur. Quapropter ne tali auiditate nos mordeat (manũ eñ scribentis aspiciẽs,quasi sese designari cupit, quæ sua ꝓpria erunt, dicere incipiamus. Verũ quia forma ipsa,quæ talismodi est

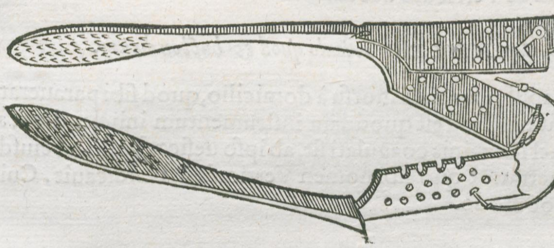

omnibus nota est, cum sint duo ferrea hastilia ad instar crucis insimul conclauata,nihil de eo esset dicendum: sed ne uideamur aliquid, quod ad nostrum faceret propositum,dimittere,dicamus igitur, quòd cum fuerint ipsa hastilia conficata simul pars illa anterior, quam in concauitatem ipsius uesicæ impingemus, sit à commissura ad dimidium unius palmi extensa ad instar anseris rostri fabricata,cuius pars superior,quæ corpori adiungenda est,lenis sit, ne ualeat naturã infestare: pars uerò interior aspera & spinosa, ne lapis quem comprehenderit, posit ab eorum faucibus excidere. Posterior uerò pars, quæ duos annulos nostrorum digitorum capaces habet, ad eiusdem mensuræ longitudinem præter annulos dictos ab eadem commissura elongetur. Quo facto ipsius longitudinem,qua nos ipsi indigemus in tali operatione,nacti erimus. Verùm à tergo ipsorum annulorum duo parui unci oriantur,ut cum opus fuerit,funiculus qui alligata uno annulorum erit,ab uno unco conuersa in alterum alligetur. Hæc est igitur forma ipsius forcipis,qui sibi duo Latera aliquando iungi uehementer uociferat,

ciferat, cum bolum, quem ipse comprehenderat, præ magnitudine sine duorum laterum auxilio foras extrahere minimè ualuerit. Dicamus ergo qualis sit illorũ forma, quando forceps eorum suffragia in aliqua lapidis extractione aueat.

Cap. XI. De duobus Lateribus.

HAEC duo latera, quorum subsidia tantopere forceps inhiat, huiusmodi ordine conficiuntur. Calescat igitur chalybs igne follibus insufflato, calefactusq; in formam retusæ latitudinis, quorum talis est forma

redigatur, & ad instar rostri anseris, ut de forcipe dictum est, malleis extendatur ad tantam longitudinem, quanta ultimum forcipis, quod in uesicæ cauum intromittendum est, ualeat complecti ab ea parte commissuræ, quæ operantis manus inspiceret. Sitq; rectæ longitudinis, qualia sunt forcipis rostra. Verùm à parte post aliquantulum curuetur, & in formam temonis contundatur, quæ pars sit quatuor digitorum oblonga, & in superficie dilatata, secundum latitudinem unius pollicis, multisq; foraminibus perforata. His igitur peractis, unum latus erit confectum, eodemq; modo & ordine alterum constituendum est. Verùm unum istorum taliter aptandum est, ut in eo æqualis tabella eludens, oppositis foraminibus superponatur, ut latus alterum intra se concipiant, quod conceptum in uno tantorum foraminum clauo paruulo suspenso posito retineant. Quæ quidem Latera cum sic fuerint exposita, forcipem unum facient, quæ ita se habebunt, ut de forcipe dictum est, quando pars exterior læuis sit, interior uerò aspera & spinosa. Quoniam hæc forcipis officio aliquando unà cum eodẽ forcipe fungentur, tum maximè quando forceps ab ipsa cauerna bolum pręmagnitudine deficeret effodere. Absoluti igitur à Lateribus, subdamus nunc sermonem de Frangente in curam non admittendo. postea de Verriculo agendum erit, quod calculi euulsionem subsequitur.

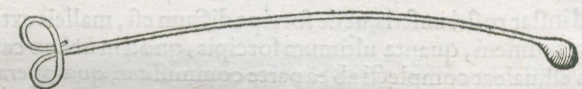
Cap. XII. De Frangente in curam non admittendo.

SVbsequeretur illud medius fidius instrumentum pertractare, eiusq; formam & modum operandi dicere, quod Frangens dicitur, nisi ab eo maximum, dum administraretur, periculum talem ægritudinem patienti manibusq; precario expetiti pręceptoris submisso inferretur. Quod cum ab exercitatissimo quoque in operationem ducatur, fit, ut nedum periculo, uerùm etiã morti infirmus exponatur: ob idq; de eo silendum duxi, ne huic aureæ operationi incredulitas paretur, dum à minus practicis & expertis agitaretur, cum hac in nostra tempestate audaciores magis, quàm doctiores sint homines, sibiq; multum præsumãt atque arrogent, & uideri magis medici, quàm esse cupiunt, imitantes sophistarum importunitates. Quapropter de eo nullam faciam mentionem in ipsa calculi extractione, tum quia multũ in operando temporis cõsumitur, difficiliorq;

fit eadem ab ipso magistro in tali operatione miserrimum patientem laceraturo: tum etiam uesica ipsa fractione cóquassata aëri & frigiditati exponitur, quo maximè ipsius complexio alteratur: ac etiam longa lapidis frangédi inquisitione uesica sæpe læditur, & pestiferæ lætalesq; inflammationes excitantur. Adde etiam quòd secti in ipsa inquisitione deficiunt: præsertim cum maxima esset in tali operatione cura adhibenda, ne frusto abscisi lapidis uesica illisa ab eodem incidatur, quemadmodum ait ille elegans facundusq; Cornelius Celsus. Quæ pleraque omnia miserrimæ necis causæ existunt: Cum talismodi operatio uno oculorum ictu, si posibile esset, perstringenda sit. Quamobrem nos de eo silentes, ad capitulum de Verriculo accedamus.

Cap. XIII. De Verriculo quod & bucton dicitur.

POstquam lapillus forcipis morsu à domicilio, quod sibi parauerat, fuerit euulsus, in cauum illud est quoddam instrumentum inijciendum, ad hoc ut si quid lapidis uel sanguinis coagulati sit, ab ipso uesicæ fundo ad eiusdem orificium fideliter uerrat: ex quo sibi nomen Verriculum uendicauit. Cuius forma talis est, & fit hoc modo.

Capiat argentarius argentum, quod sibi oblatum fuerat, idemq; malleis distendat ad longitudinem unius palmi. Quod distensum teretis sit figuræ, omniq; internodio careat & asperitate, ueluti iuncus, qui limosa palude exoritur, in cuius extremitate, quæ primo uulneri inhærebit, pila una argentea conglutinanda est: cuius quantitas unius cerasi magnitudinem non excedat. Stilus bono fiat argento, ut operator ad quam uoluerit positioné, eum flectere, & complicare posit. Sicq; habebitur instrumentum, quod ego Verriculum nomino, quanquã à uulgaribus uulgariter bucton dicatur. Cuius quidem operationem statim alterum instrumentum à me Abstergens dictum subsequitur, de quo nunc loquemur.

Cap. XIIII. De Abstergente siue Cochleare.

VLtimo uerò sequitur post Verriculi operationem instrumentum Abstergens, eò quia illud quod Verriculum ad ostium uesicæ aggregauerat, istud auferendo abstergit, ex quo hercle dictum est: cuius forma hæc est,

quæ non multum discrepat à forma cochlearis, quo utuntur Turcæ, ex quo etiam Cochlear dicitur, cuius concauum debet esse oblongum, & in extremitate, quæ in uulnus immittitur, sit lunaris reductus, cuius extremitates per quatuor digitos

digitos in longum protrahantur, quæ in fine simul coëant. Vnde postea hastile manibus capessendum oriatur ad dimidiũ unius palmi extensum. Verùm in anteriori prora fundum sit altum, quod cum ad alteram sui extremitatem ducitur, semper ad nihilum deducatur. Sicq; erit Abstergens, quod alij Cochlear nominant, quo poterit, ut dictũ est, foras extrahi, quod in ore uesicę fuerit à uerriculo aggregatum. His igitur expletis necessarium esse duco, ut eò reuertamur, unde hucusque decessimus, postquam illud, quod iam promiseramus, omni nostra diligentia præstitimus.

Cap. XV. De situ incidendi.

ORdo, quem nos ante instrumentorum digressionem subsequebamur, quasi indignatus nobis non parum minitatur, cum tanto tempore sui immemores uagaremur. Quamobrem ne iure de nobis conqueratur, nunc ordinem dissutum iterum consuere aggrediamur. Quapropter cum domum lapillo laborantis primum ingressi erimus, locum inspiciamus ubi nam lectulus, in quo infirmus situabitur, sternendus est, ne uenti hominem denudatum frigore concutiant, aut calore fatigent, si quando necessitas æstatis tempore talem esse operationem subeundam angustijs doloribusq; intimis fatigatum hominem astringeret. Quo quidem tempore talis est meo iudicio fugienda operatio, ne aliqua uulnus corruptione inficiatur. Et ideo tali tempore huiusmodi officio fungi omnimodo caueamus. Inuento igitur loco, tabella siue mensa taliter parieti clauis infigenda est, ut si ab aliqua parte impelleretur, constans immobilisq; maneat, qua super positus lectulus ab ea parte, qua magister operabitur, talem accliuem situm faciat, ut cum in eum infirmus ascenderit, sedere potius, quàm cubare ab astantium oculis cernatur. Quem cum nos in tali loco præparato locauerimus, bindis undiq; unciemus. Verùm quomodo sit ipsa ligatura facienda, eandem nos dicere modò tempus nactum opportunitatem uehementer deprecatur. Quare ne à tam assiduis precibus fatigemur, de ipsa ligatura capitulum proprium initiemus.

Cap. XVI. De ligatura.

MAnifestum est illi medius fidius, qui hac in re benè consyderauerit, magnam partem in tali operatione ligaturam possidere. Quoniam nullo alio modo ita idoneè administraretur, sicuti hac, quam nos dicemus, ligatura, quæ huiusmodi esse debet. Capiantur pro illius constructione, duæ æquales bindæ longitudine sedecim palmorum commensuratæ, quarum una alteri in medio ipsarum concatenetur, quæ sic insimul anellatæ humeris incidendi applicentur in ea parte, quæ collum dicitur, quam ab uno latere minister unus firmiter teneat, ab altero uerò magister hoc modo incipiat ligare. Sumat duo capita unius bindæ, quorum quidem unum ante pectus deductum, alterum uerò per humerum in subascella ad funis formam contorqueat: sicq; complicando descendat quantum ipsum adiutorium extenditur, deinde liget crus iuxta poplitem, eodémque modo, ut prius fecerat, descendendo ueniat propè calcaneum. postea uerò incruciet ipsa super pedis ceruicem bis pedem circundando: iterum in pedis ceruice cruciet, quæ postea in eodem loco, uel si longiora fuerint, in sura connodet. Quo facto altera duo capita, quæ minister gubernauerat manibus suis apprehendat, & ab ordine non discedendo, alterum infirmi latus huiusmodi capitibus firmiter arctet. Sic itaq; erit ligatura finita. Expeditus igitur à tali ligatura operator ipse incisioni se maximè præparet cum suis instrumentis, ut ordine incisionem talem subsequatur. Nunc uerò quomodo id faciendum sit, dicere proposuimus.

Cap. XVII. De medici præparatione.

ANtequam in exequenda incisione manus cõserat, sua instrumenta, de quibus iam superiùs disseruimus ordine, disponere medicum oportere censemus, ne dum uno indigeat, alterum sibi à minus solerte ministro exhibeatur. Quo quidem non parũ in operando impediretur, dum propria utenda sibi exposceret. Quapropter ne quid temporis frustra labatur, nunc ipsum operaturũ cum instrumentis exponamus. Postquam igitur lectulus, in quo æger ipse cubet omni diligentia, ut superius dictum est, cum de eo sermonem faciebamus, stratus est, antequam incidendus bindis irritetur, clam furtimq́; sua surripiat instrumenta, ne talium apparatu infirmus expauesceret. Quæ inter tunicæ & diaploidis manicas, omnia disponat argentea, ordine, quo superius scripta sunt, à Fistula ipsa tentatiua per cætera discurrendo, donec ad ipsum Dilatans se applicuerit: Quod propter distenta brachia in caligis super umbilicum est cælandum, ibidémque Forceps parum inferius occultandus est, quem ultimo propter affinitatem, quam secum duo Latera contraxerant, in huiusmodi extractio ne commodè subsequetur. Idq́; etiam fieri debet, ut aliquantulum calescant, ne sua frigiditate ualeant uesicam alterare, cum ipsa frigiditas nedum inimica sit osibus, dentibus, neruis, & medullis, uerùm etiam humani corporis destructiua. His igitur sic absconditis, debet etiam manicas ambas paruo linteo panno annodare, tum ne instrumenta, dum infirmus pertractatur, toruis oculis ab eodem inspiciantur, tum etiam ne à sanguine, si quid ab ipso uulnere effluxerit, eiusdem manus cruententur. Sic itaque magister præparandus est, ut à tali operatione expeditius absoluatur.

Cap. XVIII. Quo modo sit exequenda lapidis extractio.

POstquam ab illis, quæ necessariò incisionem prætererant, pedetentim recessimus, & ad eam perpetrandam in ipso tempore accessimus, quam omni, qua decet, cura, diligentia, & attentione nunc perstringemus, hæc duo ante incisionem, quando ad ipsam non parum adiumenti afferant, necessarium esse medicum animo & oculis prouidere, nec non fistula tentatiua diligenter expiscari, omnibus, qui rationibus idem consyderabunt, facillimè apparebit. Quorum primum est incidendi urinã inspicere, inspectamq́; consyderare, si quæ sanguinis guttulæ in ea apparuerint, uel eadẽ sanguineo rubore infecta fuerit. Quibus quidem uisis, statim ipse asperum, spinosumq́; esse lapidem prognosticabitur. Huius autem signum est, quòd in mingendo doloribus atque incensiuis ardoribus miser infirmus cruciabitur. Si uerò eadem lactea turbidaq́; extabit, læuem lubricumq́; lapillum foras eijciendum dicere minimè erubescat, eò maximè, quod prognosticum signo huiusmodi corroborabitur. Nam cum minxerit, pondus quoddam circa pudibunda sentiet, & dolores non incensiuos, sed potius propter urinæ detentionem, qua uesica distenditur, grauatiuos patietur. Cũ uerò his signis operator certior factus fuerit, accepta fistula tentatiua (quod secundum erat consyderandum, & prouidendum) & in uesicæ canalem iniecta incipiat calculum explorare atque expiscari, quo inuento, leui manu circa lapidem fistula, cuius rei causa adinuenta fuerit, circunducatur. Quo facto ni hebes plumbeusq́; fuerit operator eidem quantitas lapidis manifestabitur, quæ multum proderit ad dilatantis operationem. Nam si paruus, paruam: si uerò magnus fuerit lapis ampliorem dilatantis apertionem faciemus. His uerò prælibatis, incisionem ipsam nunc aggredimur. Purgato igitur secundum humoris exigentiam, ut in principio dicebamus, & situato ligatóque infirmo, ut in proprijs capitulis superius diximus, tres oportet medicum ministros secum habere, quorum unus

Lapis spinosus.

Lenis lapis.

Dilatatio.

Ministri tres.

unus manu ſiniſtra à femore proiecta, ambos teſticulos ſurſum ad pectinem comprehenſos attrahat, dextra uerò manu compactis æquatisq; digitis, pelliculam ad ſiniſtræ natis latus contrahat, ut commiſſura ad latus declinet, ne ſuper ea incidatur quoniam eſſet malum. (Eſt enim commiſſura ſecundum experientiæ ueritatem locus mortalis, ſi ſuper ipſa incideretur.) Cuius diligentia ſit talis, quòd pudibunda æqualiter cum pellicula diſtenta firmiter teneat, quouſque operator ſuum perficiat opus. Duorum quidem aliorum unus ſiniſtrum, alter uerò dextrum pedem firmiter comprehendat, ne in utrunq; latus in adminiſtratione infirmus uacillet. Quo facto, ante pudibũda obſcœnaq; membra operator ipſe geniculetur, eodemq; modo ſtans, primũ nouacula pilos inter anum & coleos natos abradat, poſtea benè rationibus examinet, ubi nam inciſio facienda ſit, cum in hac malè examinata duo poſsint nocumenta inſurgere: quorum primum erit inuoluntarius urinæ mictus, tum maximè hoc accidet, ſi muſculorum os urinam conſtringentium incidatur, qui propè os femoris terminantur, cum quo uirga ab oſſe femoris exortis alligata neruis iungitur, ut in anatomia dicebamus. Alterum eſt hercle, quod non ſine mortis periculo fieret, ſi multum inferius iuxta anum abſcinderetur, cum maximè uereremur, ne aliqua hæmorrhoidalium uenarum incidatur, unde multũ ſanguinis ſuperflueret, tum etiam, ne in dilatando aperientis operatio multum extenderetur ad ipſam ueſicæ neruoſitatem. Quamobrem ut hæc omnia declinemus, locum ipſum deſignabimus inter anum & oſsis femoris extremum, quod duorum extremorum medium dictum eſt. Quo deſignato erigat ſe, & manu ſiniſtra uel dextra, ſi ſiniſter erit, priapum accipiens, dextera uerò, uel èsave contra ſecundũ quòd magis idoneus aptusq; fuerit, inſtrumentum itinerarium in eiuſdem canalem immittat, & complicando inſtrumentum uerſus umbilicum uſque ad ueſicæ cauum impingat. Iterumq; reuerſus eo unde ſurrexerat, pollice ac indice manus ſiniſtræ firmiter capiat, quicquid itinerarij ſuperius eminuerit, quod umbilicum uerſus deflectat. Altera uerò totius manus parte priapum ad ſe impellat, & manus dexteræ auriculari digito locum, in quo inciſio fiet, ſuper itinerarium frequenter palpitet, quem (ſi tenſum inuenerit: ſin autem non, manu ſiniſtra tantum Itinerarium impellatur, donec locus incidendus intendatur) uno impulſu incidat à latere dextro, ſi dexter erit, ſin autem ſiniſter, à ſiniſtro ſecundum longitudinem. Nam ſecundum hanc inciſionem facilius uilli muſculorum, & inciſa cutis quando ſuas ſequetur rugas, conſolidabuntur. Quapropter non poſſum ſcriptores alios non admirari, teq; præſertim mi Celſe Corneli, cum alij ſecundum latitudinem uillorum, tuq; rugarum, inciſionem faciendam eſſe iuſſerũt, cum in idem maximè inciderent, quod euitandum duxerant tali facta inciſione. Quis ergo in hoc dubitaret, ſiue diſtenſus, ſiue quauis corporis poſitione cubaret, dummodo crura ſimul coirent, uulneris labia non parum diſtare? quod in tali loco fiſtulæ generandæ fomentationes adminiſtraret frequentiſsimo urinæ ſtillicidio. Quam ſi iuxta rugarum longitudinem & uillorum poſitionem ſituaremus, eſſet mirabile dictu, quàm citiſsimè coeuntibus labris conſolidaretur. Igitur ne in talem errorem incurrere ualeamus, fiat inciſio ſecundum longitudinem, & eo uſque nouacula imprimetur, donec operator ipſam in cauum, quod in conuexitate eſt Itinerarij, penitus elapſam ſenſerit, ibiq; parum ſecet, ad hoc ut ſuperficies canalis interior reſecetur. Cuius longitudo ſit ad unguis pollicis latitudinem, aut parum plus. Quo facto præcipiat aliquem tenere nouaculam in ipſa inciſione donec Exploratorium acceperit, quod per latera ipſius nouaculæ aliquantulum inclinatæ intromittat in cauũ ipſius Itinerarij, quod per idem ad ultimum eiuſdem elabatur. Quod cum tetigerit, in concauitate erit ipſius ueſicæ, ex quo cum illuc peruentũ fuerit, ſi quid urinæ fuerit retentæ, foràs effluet, quemadmodũ in ſuo capitulo dictũ eſt. Quod cum factum fuerit, altera manu

Commiſſura cauenda.

Miniſtrorum officium.

Operatoris accomodatio.

Corn. Celſus.

Exploratorium in eodem loco cõseruet, altera uerò Itinerarium à uirgæ canale euellat. Deinde unũ ex ductoribus sumptũ per latera eiusdem Exploratorij, ne rectam uiam ad uesicam exorbitet, immittat. Quo posito, Exploratoriũ suo functum officio foras eruat, idq; perpetrans, alterum ductorem per socij latera ipse operator in uesicam impellat. Quos postea inter indicem & medium digitum receptos, & conclauatos, ut in suo capitulo ratiocinati sumus, tantum segreget, quantũ ipsi instrumentũ Aperiens siue Dilatans inter se ualeant collocare: inter quos operator per costas ponat ipsum Aperiens, positumq; in uesicam impingat, continuò uniformiq; impulsu, ne impulsus uariatione natura irritetur: hoc semper tamen aduertens, ut ductorum unus dextro, alter uerò sinistro lateri adhæreat taliter, ut ab ipsis costæ aperientis in uesicam labi uideantur, quod tantum intrudi debet, inquantum parum ipsorum laterum supereemineat. Quo facto, constringatur, ut fiat dilatatio tanta, quanta indigere uideatur existimata lapidis magnitudo, quam, dum ipse exploraret, medicus conceperat, per quam statim forceps in uesicã per eosdem ductores inijciatur. Vbi iniectus est ductoribus exemptis in utrunq; latus inclinandus est, ut appareat lapillus & teneatur. quia si apprehensus est, ille simul inclinabitur. Quem cum apprehenderit, nulla ui propter festinationem admota extrahat, si paruus siue lubricus, aut spinosus sit. Si uerò magnus, quem propter boli magnitudinem cognoscemus, non est sic simpliciter extrahendum. Sed quid agendum sit, modò dicemus, quando uarietas rerum quasdam etiam animaduersiones desyderat. Cum ergo bolum adeò magnum cognouerit, ut uix aut nunquam ab ipsa dilatatione extrahi possit, hoc præcipuè agendum est, ut forpex ligetur à parte posteriori in uncis taliter, ne possit elicere[elabi] bolus quem momorderat. deinde medicus capiat illa duo Latera, de quibus dictum est in suo capitulo, quorum unum per incisionem forcipi subdat, intantum quòd cognouerit super ipsum lapidem collocasse. Posterior quidem pars eiusdem supereemineat, alterum uerò forcipi superimponat, & per incisionem usq; ad lapidem impellat, donec idem lapidi superesse concipiat. Pars uerò eiusdem posterior deorsum aspiciat taliter, quòd cum altera crucem facere uideatur: deinde tabella illa, quæ more artuum in uno Laterum eludebat, sicut in capitulo eorum diximus, unum cum altero aggreget, & crucem unam constituat, quam tantum poterit dilatare, quantum ad extractionem lapidis necessariã esse præsenserit. (Cum hac uia poterit extrahi lapis quantumcunque magnus sit: licet ipse in capitulo de anatomia dixerim, si oui quantitatem excederet, diligentiori solertia extrahendum esse, ne nomen mali medici subeundum sit: quod equidem non ob aliam causam dixi, nisi ne iuuenes ante quàm exercitarentur apud exercitatum præceptorẽ, in ipsam lapidis extractionem temerè irruerent: cum nihil pensi habeant hominem lacerare, dummodo sui desyderij compotes efficerentur.) Quod cum fecerit, clauo illo paruulo cõclauet, sicque duobus forcipibus lapis ille comprehensus erit. Quam postea leniter parumper extrahat manibus suis ambos simul forcipes sumentibus. hoc denique modo calculus foras euelletur. Quo extracto capiat statim medicus Verriculum, quod & bucton dicitur, & in uesicam immittat, quod immissum in gyrum per uesicam ducat, quærendo si quid lapidis, uel alter intus remanserit, quando non unus, nec duo, sed quatuor, & octo interdum inueniantur. Quod facilè cognoscetur, si lapidem foras extractum manibus acceptum medicus diligenter inspiciat, quem si ab una parte compressum eadémque lubricum, & confricatum (quando id ex duorum uel plurium illisione, & confricatione fiat) esse cognouerit, statim alterum forcipe extrahat, extractúmque consyderet, si priori similis esset. Si uerò ex pluribus partibus compressus esset, alterum intus esse iudicabit: si uerò non, exhaustam lapidibus uesicam esse dicet. Cum ergo nihil inesse intus certificatus fuerit, ultimo sumere debet instrumentũ

Signum alterius lapidis.

abstergens

abstergens, siue cochlear dictum, quod per incisionem in uesicam impositum, quicquid sanguinis congelati sit, foras educet, & hoc non bis, sed ter quatérque, uel totiens quotiens necessitas ipsa exigeret, reiterari debet, sitq; diligens operator, dum Cochlearis officio fungetur, ne aliquod lapidis frustũ remaneat, quod si casu aliquo à forcipis morsu exilierit, causa iterum fiat regenerãdi lapidis. His igitur hoc ordine expeditis, uera indubitatáque lapidis extractio complebitur. Quo meus magister usus est, & frequenter utitur Ioannes de Romanis Cremonensis de Casali maiori Romanus incola. Cui etiam plerique omnes inuident, cum ipsi sexaginta annis chirurgiam exercuissent, & nunquam attingere potuissent hanc ueram & nouam artem de lapide extrahendo, quam ipse à natura institutus reperisset. Ideóque nunc Deum exoremus, ut hunc uirum nobis conseruet, quando ipsa natura eum genuerit, ut præsidio subsidióque esset humano generi, quod per tot sæcula doloribus lapideis cruciabatur. Quapropter desinat illa priscorum authorum fama tollere se cœlo, quam laudat longa uetustas Hippocratico sacrata præconio, & huius uiri gloria, per infinita sæcula propagetur.

Cap. XIX. quo modo incisio seruanda à nocumentis custodiatur, & qui sit iacendi modus.

EVulso igitur lapide, ordine & modo quo superius dictum est, ante omnia incisus à uinclis soluendus est, solutusq; alio à priori longè dissimili ordine ligandus est, qui talis esse debet. Capiat unam bindam operator, eamq; per renes deductam super pectinem circuncruciet, capitibus cuius coleos circunuolutos tantum superius attrahat, quantum per ministrum distensi tenebantur, ad hoc ut pellicula illa, quæ in peritonæo est, distendatur, & labia uulneris facilius coëant. Tum etiam ne sanguinis fluxu, si in ea acciderit, testiculorum pellicula siue oscheum impleatur, unde facilius esthiomenarentur, & esset error peior priori: nam si prius doloribus cruciabatur, tunc Acherontis impulsu cymbam ascendere trudetur summo cum operantis dedecore. Hac deniq; ligatura facta præcipiatur infirmo assurgere, qui cum primum assurrexerit, in lectum deducatur, ductusq; cubat in eo tali positione, qua sibi commodius quiescere uisus sit. Verùm sub eiusdem natibus sacculum furfure plenum magister æqualiter distendat, ut cũ urina ab incisi uulnere destillabit, in eodem imbibatur. Collocato igitur infirmo, pannis calidis super uentrem eiusdemq; pedes utendum est, ut uulnus à nocumentis, quæ per algorem induci poterant, preseruetur: sicq; ipsum uulnus talismodi administratum naturæ ipsi dimittemus, nullo sibi exhibito medicamine, quod tali tantaq; diligentia custodiet, quanta ullus unquam uti in huiusmodi curatione ualuerit, præsertim cum in omni ægritudine natura sit curatrix, medicus uerò eiusdem diligens solersq; magister.

Cap. XX. in quo diæta ordinatur.

NEcessarium est autem, postquam ipsum collocauimus, ordinare diætam, qua suam degat uitam, cum impossibile sit sine nutrimento hòmines nutriri, quare quid appetendum, quíd ue fugiendum in hac sit ægritudine, modò enarremus. Locato igitur infirmo die primo exhibebimus panem brodio pulli sine sale imbibitum, atque uinum benè lymphatum potui propinemus: cum omninò pessimum & mortiferum sit, aquam puram siue coctã exhiberi. Sequenti uerò die poterit gallinam cum quadam moderatione comedere, uel carnem arietinam, uitulinam atque hœdinam, & ferè quæcunque sint facilis digestionis & boni nutrimẽti, fugiendo cibos grossos, quales sunt carnes bouinæ, uaccarũ,

bufalinæ,atq; auium paluſtrium:& denique omnia ſumma cum diligentia decli net,quæ poſsint lapidem regenerare,quales ſunt piſces, fructus acetoſi, & uirides,panis azymus,& crudus,caſeus recens,uinum groſſum atq; turbidum,aqua quoque turbida,& quæcunq; ſint uiſcoſa, & difficilis digeſtionis, & mali chymi:Cum præſertim ab omni repletione,& crapula ſe cauere debeat. Et ſi fortè in media nocte potum auidè inhiaret, quoniam aliquando genio indulgemus, buccellam panis benè fermentati igne aliquantulum torrefactam,uinóque inbibitam prius comedat, quàm poſtea uinũ unius cyathi benè aqua pura & cocta lymphatum ſubſequatur.Iſto ergo ordine per octo dies utatur,deinde ad priſtinum ſuæ uitæ regimen ſe conuertat,ſemper illo intellecto,ut aqua tanquam res pernicioſa & humanæ uitæ calamitas deſeratur.

Cap. XXI. in quo accidentia corriguntur.

EXpediti ab ipſa diæta,deinceps dicere debemus,ſi qua in ea curatione acciderint,quæ ipſam ualeant impedire,ad hoc etiam ut ipſa corrigantur, ordine ſubſequamur. Primum omnium eſt uentris arefactio,quam ego ſecum detentionem appello,circa quam inſiſtendum eſt alternis diebus clyſtere ex hominis urina,& melle atq; oleo communi ſecundum quantitatẽ qua indigeret addendo ſalis parum.Et ſi febricula aliqua(nam hæc aliquando à primitiua cauſa oritur)pullularet,curanda eſt ſecundum ſuum periodum ſyrupis taliſmodi febriculæ appropriatis,in quibus aqua non utatur infirmus. Nam ea, ſicut ſuperius dictum eſt,tanquam peſtis à medico fugienda eſt. Et ſi fortè inter curandum euacuatione indigeret,id enemate dicto faciat,addẽdo aliquid humoris peccantis eductiuum.Verùm mihi in hoc magis complacitum eſt,ut ſi ſola diæta febricula proſternenda ſit,quòd ad ulteriora minimè procedatur,idq; totum ſecundum humoris peccantis exigentiam prouidendum eſt. Et quia poſſet aliquando ſanguis effluere,regendus eſt cum pannis lineis bis triplicatis in aceto, & ſale imbibitis,circa uulnus applicatis. Cum taliſmodi medicamina repercuſsiua, nõ in loco,ſed circa locũ uulneratum adminiſtranda ſint,iuxta illud Hippocraticum.In his uerò oportet frigido uti,unde ſanguis fluere futurus eſt, non ſuper loca, ſed circa ea, ex quo apparet error noſtrorum chirurgorum ſuper uulnus frigida applicantium,&c.Quando hoc non ſufficeret, cucurbitulæ coxis & femori adhibendæ ſunt, quæ diuertendo ſanguinis fluxum opprimunt. Hæc de ſanguine reprimendo ſufficiant: quando ſpeciale capitulum in meo compendio,quod de chirurgia ſcripſimus,inueniatur:ad quod recurrendum eſt, ſi hæmorrhagia ſanguinis operatorem nimium moleſtaret. Si autem aliquid ſanguinis in ueſica concretum ſit,(cuius rei ſignum eſt urinæ detentio, & cum emittitur urina conando, aliquid de ſanguine concreto ad muſcæ quantitatem unà extramittitur,uel imus uenter intumuit:) Quæ cum apparuerint, à uulnere per ſyringam in ueſicam inijciatur talis lotio, quæ aceto & ſale cum hominis urina componatur, ſecundum quod extimatum eſt ſanguinem induruiſſe, qua quidẽ eliquatus (quoniam inciſiuam habet uirtutem) fruſtatim decidet. Si uerò adhuc detineretur,per plagam Verriculum,quod & bucton dictum eſt, immittendum eſt,quo quicquid ſanguinis concretum ſit,foras poterit educi, nullo in ueſica dolore cauſato:quando hoc maximè effugiendum eſt,ne ſua irritatione natura proſterneretur taliter,quòd poſtea nullo ſibi præſtito adminiculo eleuaretur.Cum ergo ab iſtis plagatum ipſum eſſe tutum per tres uel quatuor dies cognitum fuerit,ſtatim tota medici intentio ad uulnus conuertatur,in quo ſi quid humidæ carnis oriretur conſolidationem impediens, puluis aluminis Rochæ combuſtæ ponendus eſt, aut puluis ex concharum marinarum teſtis in furno cõbuſtis ſuperinſpergatur.quo nihil eſt pręſtantius,& magis taliſmodi uulneris conſolidati-

Fluxus ſanguinis retinẽdus.

Hippocrates.

Si ſanguis in ueſica concretus ſit.

consolidatiuum. Oriuntur autem hęc conchylia Tarenti, quorum exterior corticis color subniger est, interior uerò margaritis siue perlis similis. Ipsorũ quidẽ forma iuxta illud latitudinem duorũ, at secundũ longitudinem quatuor digitorum est, secundũ quod maius, uel minus est: Veruntamẽ non amittet formã, qualem natura sagax illis specificam præbuerat. Hæc igitur accidẽtia sunt in tali curatione emendanda, summaq; diligentia animaduertenda, post quę sanitas nulli pretio cõparanda in Dei nomine consecuta erit: cuius nomen per infinita sęcula collaudetur, sicut ipsius meretur celsitudo.

Caput XXII. *Quomodo mulierum cura sit facienda.*

HVcusq; de cura, quę tam iuuenibus, senibus atq; ipsis adolescentulis communis est, ratiocinati sumus secundũ nostrum operari: quod tantum in se securitatis habet, quantum ulla unquam lingua dici potest, adeò quod ipsa operatio aurea appellari mereretur, non quia ipsam operamur, sed quoniam tutissimos effectus in huiusmodi operari asiduè sortitur. Quapropter neminẽ posse hac uia periclitari creditum est, ut ipsa experientia operationi quotidie astipulari uidetur: pręter illum, quem Deus opt. max. ob scelerum nefandorum perpetrationem, uoluerit hac summa punitione punire. Quamobrem unusquisq; in uita sua ita se præparet, ne ira omnipotentis Dei, quæ ad uindictam lento gradu procedit, eiusdem turpissimis sceleribus irascatur. Nunc uerò ab ipsa ratiõe discrepare non uidetur, si quid etiam de curatione paupercularum mulierum diceremus. Quæ licet rarò subijciantur huic ægritudini, tamẽ aliquando adeò infestantur, ut gemitu & ululatu sibi plerunq; mortẽ deprecentur. Idcirco ne genus fœmineum timidum atq; pusillanime ibi relinquatur: unde homines fortissimi, atq; animo constantissimi sese exemerunt: dicamus earum curationẽ, quæ similis est illi, quam masculis tradidimus in exequenda lapidis extractione. Verùm quædam fœminarum propria consideranda sunt, antequam ad incisionẽ accedamus. Cum primum mulier se pertrectandam medico obtulerit, eam medicus, qua decet reuerentia & honestate, omni animi procacitate deposita, incipiat blandis, phaleratisq; uerbis alloqui, intemeratã taciturnitatẽ, qua plurimæ capiũtur, & sanitatem prosperam offerendo, manibus eandẽ capiat, quando natura ad id exequendũ retinentes sint, & in locũ collocet præparatũ, collacatęq; instrumento uesicã incipiat inquirere, & lapidem expiscari. Quem si paruũ esse cognouerit, quod facilè (sicut dictum est in superiori cura) fistula tentatiua circa lapidẽ circunducatur manu leui, omninò cognoscetur, naturæ ipsi relinquatur, cum is urinã in ceruicem nõ cõpellat, quę breuior & laxior est, quàm in maribus, ex qua sæpe per se excidit. Si uerò magnus fuerit, eadẽ curatio, quæ de maribus est dicta, necessaria erit mulieri talem calculũ patienti. Verùm locus incidendus eligatur inter os femoris, & urinæ iter in mulieribus, quando non multum propter collũ matricis inferius descendere licebit hoc scilicet ordine. Posito igitur Itinerario in uesicę canale, quod medicus extra ad se impingat, ut dictũ est, cum incisionem facere superius uolebamus. Minister uerò capiat cunni labrũ ipsius lateris, in quo fieri debet incisio, & ipsum ad se attrahat taliter, quòd locus incisioni latè pateat: deinde incidat in latere dextro uel sinistro secundũ quòd aptius ad manum uenerit per distantiam unius digiti ab osse femoris, & facta incisione ordine uti debet, quo in administrandis instrumentis utebamur, cum lapidis à uiris extractionem tractabamus. Nec quenquam decet terreri, si plus sanguinis ex muliebri quàm uirili corpore profluxerit, ad quam curandã omnia, quæ dicta sunt in superiori cura, huc transportari facillimè poterunt. Hæc est igitur cura ipsarum mulierum, quæ ad talem operationem subeundam hæreditaria pasione aliquando impelluntur.

Caput XXIII. Exhortatorium ad eos, qui uolunt hanc artem exercere quid facere debeant.

POstquam igitur promissa amicis, ut uires nobis & experientia suffecerunt, omni diligentia præstitimus, iudico oportere modo aliquantulum ratiocinari cum illis, quos uideo deditos esse medicinæ chirurgicæ, ne ita præcipites ad eam irruant, antequam se exerceant cum aliquo bono exercitato præceptore: Cum omnis doctrina, & omnis disciplina ex præexistenti fiat cognitione, ut Aristoteli placet. Cognitio autem est (ut ad meum eloquar propositum) ut uideant preceptorem operari, & quę inter operandum recordatione digna se præbent, intimæ suæ memoriæ recondant: ut si quando operari uoluntas eos ceperit, uideantur sibi ac si coram præceptore operarentur, unde suæ omnes operationes fœlicitabuntur, quãdo aliter ipsam operationẽ impossibile esset haberi, maximè si instrumenta ignorarentur. Cum nos uideamus non solum artificem, sed & naturã ipsam ociosam esse, cum ad operandũ debita instrumenta sibi defecerint, quod maximè patet, si sensuũ sensationes obtunderentur. Quapropter qui hanc artẽ exercere uoluerint, ne dedignentur, si ipsam ignorauerint, sibi aliquem præceptorem parare, à quo modum operandi & utendi instrumentis fideliter ediscant: cum talismodi operatio non circa bruta, sed rationalia animalia frequentissimè uersetur, quæ circa si qui, quod necessariũ, esset hallucinarentur, ad Charonta miserrimũ hominem migraturum propria ignauia cruciabũt, pro cuius uindicta non solum cœli, elementaq; aderunt, sed in posterum cruciatus gehennæ, ut ipse ait Mesue. Quamobrem, ut hæc omnia declinent: & ne huic certissimæ operationi incredulitas illorum audacia & ignauia paretur, omnes illos rogatos esse uolo, ut quoad ualuerint, diligenter operã nauent huic facultati, qua non solum amicos, quorum consuetudo delectabilis est, uerumetiam incredibiles opes, ad quas cupidi & auarissimi homines inhiant, atq; cursitant domi tutissimè congregabunt, illustresq́; fient. Cum omnis peregrinatio ignota, obscuraq; sit, quorum industriæ domi & operationes illustres esse possint. quod si facient, ut spero, quando animam se habere sentiant, Deus optimus max. à quo omne bonum dependet, mentes eorum ad operandũ illustrabit gratia sancti spiritus, & operationes omnes fœlicitabit, & prosperabit: cui gratias agimus infinitas, cum dederit nobis perficere hoc opusculum: cuius nomẽ semper sit collaudatum & benedictum per infinita sæcula sæculorum.

AD DOMINVM FABIVM DE SYRODDIS ROMANVM

artium medicinæq; Doctorem insignem, cæterósque amicos.

EN quod à me tantopere petijstis, in nostra parua officina excusum uobis transmitto, quod perinde erit, ut uos illud accipietis, atque à maledico tuebimini uobis occursuro: Qui si maledicere perget, meo hæc illi nomine dicitote: Si meram liberámque maledicendi facultatem nancisci desideras, consimile ædito: quod ni factum fuerit, tibi dica iniuriarum ascribetur, & tanquam fur, maledicúsque in ius deductus publicè de tuis sceleribus plectẽris. Cætera tuæ mi Fabi prudentiæ ingenióque committo, quo alios in disputando uincis, eodem maledicos, ni mea suffecerint, coerceto, acutóque rationum spiculo, eosdem nauiter perterrefacito.

Valete omnes, méque uestrum esse non dubitetis.

Ioannes

IOANNES DE ROMANIS DE CASALI MAIORI CREmonensis Chirurgus Mariano Sancto Barolitano physico & medico excellentissimo. S. D.

NON leui certè lętitia affectus sum Mariane charissime, cum libellum tuum de lithiasi, eiusq; remedijs, non absolutum modo, uerumetiam chalcographis ædi paratum uidi. De quo, ut tibi uerè meam promam sententiam, posse eum existimo fieri salubrem, & noxium. Mirabere quando hæc audies, quasi non probem. Non mirabere, si consideres, ac perpendere uelis, quæcunq; in humanis sunt, eiusmodi esse: bona, si benè utantur homines: mala, si malè. Si itaq; opus hoc tuum ad doctissimorum & tui similium peruenerit manus, non dubito forè ut & propter rei nouitatem, de qua adhuc scriptum non uidimus, & propter ingenij in ijs excogitandis acumē, & ob aptè disposita membra, atque elegantiam, summas ac propè diuinas laudes indipisci possit. At rursus cum Empiricorū patebit iniuriæ, qui nil prorsum pensi habent, nisi ut prædentur, & in coccinea ueste & crepidis, gestu composito, quicquid animi aut uirium habent, linguæ committunt, uulgumq; fallunt pessimi circulatores. Tum ego (ni me coniectura fallit) uaticinor forè, ut magno plurimorum malo opus hoc prodeat. Tu siquidem in eo, tum instrumentorum pictura, tum demonstrandi facilitate, uiam ad hoc ipsum parasti. Enimuerò quia ruditas atque imperitia est superbiæ mater, illi, cum hæc uiderint, statim se fabros putabunt. Neque id agent, ut discere prius quàm profiteri uelint: uti tu scilicet tali ingenio præditus ac disciplina fecisti. Qui ex Barolo Apuliæ urbe Romam profectus, ne uerbum quidem hiscere antè ausus es, quàm te mihi in amicitiam fidemq; credidisti, meq; plurima experiri in arte conspicatus es, ac summa pariter tum ingenij, tum manuum dexteritate es operatus. Quod si inquam illi in hoc opus inuaserint, quibus linguæ promptitudo pro sapientia est, quantam futuram putas perniciem hominum, qui calculo malè affecti sese eis crediderint. Nempe hi & scientiæ omnis & experimenti impotes, non nugis modo, sed præmij utilitate alliciunt: cum æquum sit, uile esse, quod nullius est pretij. Porrò homines natura minimo mercari quærunt. Quare ut hic tuus liber pari sit in omnes libra, & ad iuuandum institutus, æquè omnibus prosit, optandum est: aut ut illi quidem resipiscant à garrulitate & nugis, seq; ad disciplinam simul & ferulam comparent, nec homines neci dare pro nihilo habeant: aut ut languentes ipsi non ita desipiant, ut arcæ potius quàm uitæ parcere uelint, ac pretij uilitatem sectati sese ipsi perimant. Sed doctos & experientiæ compotes, qualis tu es, nulla non præmij & honoris mercede inuitent. Ita futurum uidelicet arbitrari possumus, ut æternas laudes opusculum hoc mereatur, & gloriæ tibi comparet immortalitatem. Vale.

EXCELLENTISSIMO ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORI DOMINO ANTONIO COMMENduno suo charissimo Marianus Sanctus Barolitanus S. D.

QVANTI ego te fecerim, & iudicium, & doctrinam tuam, mi Antoni charissime, facile innotescit ex eo, quòd pluris semper existimauerim, quodcunque à tuo mellifluo ore, & facundissimo pectore acutissimoque iudicio & intellectu effluxerit ueritate suffultum, & amica ratione ornatum. Ex quo omnes coguntur non solum te amare, uerum etiam & colere atque obseruare. Quæ quidem omnia mihi inuitamenta sunt, tum propter non fictam amicitiam, tum etiam propter singularem uirtutem, modestiam, & scientiam, quibus facilè cum omnibus contédere potes, ut ad tuum ueridicum iudicium, & ad ueram & non sophisticam doctrinam meum libellum quidditatiuum de modo examinandi medicos chirurgos, mitterem corrigendum & emendandum. Quamobrem te oro, atque obsecro mi Antoni, ut tuo doctissimo calamo meus paruulus libellus notetur, feriaturque, ut ubi opus sit lituris, lituretur, ut sine mendis, quoad fieri possit, (quando nullus sit liber, qui odio careat) per manus maledicorum, qui ubique inertes atque nauseoli pullulant, securius, tutiúsque migraturus euolare possit, tibi ingentem laudem paraturus, quod si (ut spero) feceris, te non solum charum, sed etiam chariorem mihi præstiturum cognouero. Vale, meque, ut soles, dilige. Datum Venetijs, decimo Kalendas Iulij, anno dominico M. D. XLIII.

PERITISSIMO ARTIVM AC MEDICINAE DOCTORI Mariano Sancto Barolitano Antonius Commendunus Brixianus Salutem.

NEQVEO non admirari acutissimum ingenium tuum Mariane omni disciplina cumulate, sanctamque in humanum genus pietatem tuam attollere, ac summis laudibus commendare. Tu enim circumspiciens ab imperitis pluribus dei optimi medicatiuum munus chirurgicum mortalibus maximè necessarium tractari periculis ægrotantium, opus tuum hoc saluberrimum parere maturasti, laudis quippe & gloriæ magis quàm pecuniæ auidus ignorantium caligines nihil morborum discriminis habentium illustrans, quid quæque sit ægritudo, lucidissimo & aperto calle significasti. Quis enim est cui sit incompertum, morbo, cuius non est uera cognitio, uera medicinæ auxilia præstari non posse? Quas ob res cum essentiam ęgritudinum, & accidentia legitima cuiusque curationis fundamenta benè digesseris, i propera, & stude cudatur, atque in lucem edatur opus mea quidem sententia nullius maledici morsus formidaturum.

Vale, ac me tui nominis studiosum dilige. tertio Kalendas Iulij, anno dominico

M. D. XLIII.

Reueren-

REVERENDISSIMO ET ILLVTRISSIMO

DOMINO PHILIPPO TRIVVLTIO ARCHIEPISCOPO RHAgusino, suoq; domino plurimum obseruandissimo Marianus Sanctus Barolitanus salutarem fœlicitatem exoptat.

SEMPER sibi præposuêre, reuerendissime & illustrissime Philippe præsul dignissime, qui uerum rei militaris peritiam habuêre, tria ad debellandos hostes, qui contra obstare possent, præcognoscere. Quorum primum illorum genus, Alterum proprios & patrios mores, Postremum, modum bellandi, profligandiq; hostes. Quandoquidem non parum interesse arbitrabantur, cum Gallis ne, an cum Hispanis bellum geratur: præsertim cum illorum mores inter se maximè dissideant. Cum alterum corporis delitijs, non dico luxui, & uentri deditum esse, alterum uerò inedijs & algoribus destinatum à patria consuetudine compertum sit. Inde fiunt uarij præliandi modi. Nam Galli, si primo impetu hostes adorti essent, humanas uires excedere, quando ipsi nequeant improbos ferre labores, dicerentur. At si quoquo modo dilati forent, ne subitas manus consererent, nimio luxu insolescentes effœminarêtur. Hispani uerò, si subitò ad prælia ineunda sine duce Italo accingerentur, timere aliquantulum iudicarentur, gloriæ & honoris maximè cupidi. At si dies conserendi manus paululum dilata esset, prudentiores, & in periculis subeundis animosiores sese, plusquam cuique credibile foret, præstarent. Nam inter cæteras nationes solus Italus, aut qui in Italia educatus fuerit, sciet ordine milites disponere, futura pericula præuidere, præsentia declinare, resq; oppressas erigere, erectas magnificare atque gubernare. Non hæc ideo, quia Italus sum, profero, sed quia omnium, qui rectè sapere dicuntur, tale est iudicium, uti Consaluus Ferdinãdus cognomine Magnus capitaneus non obscuro præconio idipsum prædicabat. Clarissimis hoc idem exemplis latè patere existimo, si in medium adduceretur christianissimus ille Rex Gallorum Carolus, qui Neapolitanum regnum inuadens, ferè totius Italiæ dominus efficiebatur, consultoribus & ductoribus Triuultijs, tuo auo Theodoro & Ioanne Iacobo tuo consobrino, uiris illustrissimis, atq; magnanimis, si tantorum uirorum consilia subsecutus fuisset. Sed fortuna, quæ bellicis rebus assiduè dominatur, multum eidem inuidens tantum regi persuaserat, ne fidem Italis tribueret, per quos regno potiretur, quasi captiuum eundem Italiæ potentatibus fecisset, ni fœdifragæ fortunæ fida consilia tuorũ, & uirtutes eo tempore obstitissent, quod suo cum magno periculo Rex postea cognoscens, ausus est dicere experientia comprobante, Italiam nullo alio modo, nisi ducibus Italis suppeditari posse, quod quidem aduertens sapientissimus & inuictissimus Carolus quintus Romanorum semper augustus, cum infidam fortunam uelle secum nimium iocari præuideret, tanquam perfidam illã paruifaciens, suo fœlicissimo exercitui Italos, uel qui in Italia educati fuerint, pręesse uoluit, ut unam, & alteram cum instabili fortuna prosperè pugnarent pugnam, quamobrem non tantum Italiæ, sed etiã monarchię frenum atq; habenas premere, & laxare sciens quadam monarchali maiestate fiet perpetuus possessor, Italorum sequens in armis consilia. Ideoq; taceant, qui Italis detrahere studuerint, quando nihil præclari fiat sine subsidijs atq; Italorum præsidijs. Missa nunc istæc faciam: nam ego scripturus non sum historias. Cum igitur Philippe præsul Reuerendissime libellum de modo examinandi medicos chirurgos componerem, non ab re forè iudicaui in illo optimorum militum consuetudinem obseruare. Sit mihi ergo genus illud, curiosi interrogatores, proprij & patrij mores, accõmodatę responsiones: modi uerò belli gerendi profligandiq; hostes, rei medicæ diffinitiones, atq; descriptiones. Quibus in-

terrogator hostili pugna uincatur, quo uicto palma acquiratur castrẽsis, & acquisita triumphali gloria conseruetur. Opus quidem utile, uerùm meo iudicio inuidiosum, si sine tutore per urbem Venetam, ubi innumera inuidorũ multitudo circumcursat, uageretur. Non est ergo mihi uisum à ratione dissonum, tuę dignitati libellum, quem modo composuimus, dedicare, sperantes satis tutum fore, quicquid umbra alarum tuarum protegatur, & canonica atq; imperiali lege, ac institutione defendatur, & moribus honestissimis ornetur, necnon amica dilectione hortetur, per quæ omnia secundus nemini mihi uideris, adeò omnibus uirtutibus, & scientijs, affabilitate, & dilectione alijs antecellis: cum tu solus sies, qui Imperiali iussu malorum hominum facinora iudicare possis, & canonica eorundem scelera censere, affabilitate persuadere, caritatiuo sermone hortari, ut mala fugiant, & bona consequantur, si boni fieri cuperent homines, quãdo te ad instar exempli omnium uirtutum habere deberent, qui humilitatem, fidem, pietatem, charitatem, iustitiam, temperantiam, diligentiam, solertiam, acuitatem, & optimorum consilia, & necessariorum consuetudinem imitari accingerentur. Ergo ut meus libellus omnes habeat partes, & ad corrigendum, & ad persuadendum, ut rectè discant, qui medico frui officio concupiuerint, ne dedignetur tua amplissima dignitas eundem sub umbra alarum tuarum susceptum collocare. Nam cum senserit se inumbratum tali fauore, & tanto patrocinio animatum, poterit tutè per ora maledicentium animosius decurrere, nullo liuore denigratus paruulus meus libellus quidditatiuus de modo examinandi medicos chirurgicos, quem modo tibi Philippe illustrissime præsul atq; reuerẽdissime damus, dedicamusq;. Qui etsi paruulus sit paruula nãq; semper magnanimis nobilibusq; grata fuêre, non propterea spernendus est officiosissimum animum dantis secum afferens. Quod si gratiose atq; benignè se assecutum senserit, quod sperat, fortior animosiorq; fiet in linguas detrahentium conterendas, sicq; tutus per orbem, & per manus legentium charior euolabit: teq; pontificali sidere afflatum Nestoreos annos fœliciori lapillo numeraturum, tanquam de se benemeritum (ut optimus maximusq; deus fatali iussu permittat) ut ad maiora conscendas, perpetuo fiet ueneraturus, obseruaturus, atq; deprecaturus. Ne uerò te lateat huius libelli occasio, qualis fuerit, sic modo accipiat tua reuerendissima dignitas: Cum uenissent ad me quidam de industria tentãdi gratia, quãdo nimirum inter se commentati essent, ut ex sua interrogatione, & mea responsione, tractatum componerent ad medicos chirurgos conducturum eo modo & ordine mecum ratiocinari cœperunt, quales modo describam, ac si iterum res ageretur, nec addendo, nec aliquid diminuendo, ut fida sit nostra descriptio, unde sic natum est illorum exordium, Iacobo, Andrea, & Mariano interlocutoribus.

Libellus

LIBELLVS QVIDDITATIVVS DE MODO EXAMINANDI MEDICOS CHIRVRGOS, AB EXCELLENTISSIMO PHIlosopho & medico domino Mariano Sancto Barolitano nuperrimè compositus. Interlocutores Iacobus, Andreas, & Marianus.

IACOBVS. Postquam huc usq; elapsi sumus mi ANDREA frater charissime, dum nostras supputabamus rationes, progrediamur aliquantulum illuc usque, ut facetissimum atq; familiarissimum hominem, cuius fama inter doctos diuulgata est, interpellemus, quandoquidem nil gratiosius sibi etiam lasso opportuna interpellatione subuenire potest, qua de medicina nos eundem percuntemus. Tu uerò mi ANDREA fac taceas. ANDRE. Tacebo. IACOBVS. Dum hominem interrogem. ANDRE. Quam libentissimè. IACOBVS. Nam huiusmodi est ingenio præditus ad quæsita tantũ respondere. ANDREAS. Id quidem scio. IACOBVS. Nam si gradatim hominem interrogemus, forsan ex nostra idonea interrogatione, & docta illius responsione compilabimus modum examinandi medicos chirurgos, quorum Romæ atq; ubiq; locorum tanta est copia, ut me omninò illorum pudeat, cum se medicos dicant: & quid sit postea medicina penitus ignorent. Nam si isti nostram (ut spero) habuerint collocutionem, facilè ex ignaris possent euadere docti. ANDREAS. Vera mi IACOBE prędicas. IACOBVS. En hominem, tace. ANDREAS. Taceo. IACOBVS. Sic eum modo adoriar. AND. Modestè tamen. IACOBVS. Quis hominum hic miserrimis istis egenis atq; pauperculis medetur? MAR. Ego censorie. IAC. Tú ne medicus es? MAR. Medicus. IAC. Dicas mihi amabo, quid est medicus si tibi modo uacat à tuo magisterio. MAR. Et si mihi minimè uacaret, ut uobis morem geram, omnia postponam, dum me accommodem aptè ad quæsita uestra respondere, nam de industria me tentandi causa huc uenistis, ut ariolor, quando sic ex abrupto incepistis nulla facta prius salutatione, siccine hominem barbatũ decipere cupitis iuuenculi? Et quoniam me interrogastis, quid sit medicus dicere: dico, quòd medicus est artifex scientificus, qui humani corporis dispositiões cognoscit ex parte, qua sanatur, uel ab ea remouetur, & practicus suæ operationis, & consilij directiuus ad sanitatem conseruandam, uel ad deperditam recuperandã. IAC. Vnde dicitur medicus? MAR. A medicina dicitur. IAC. Et quid est medicina? MAR. Dico quòd medicina, in abstracto dicta medicineitas, est principiũ quoddam nobis intrinsecũ, quo anima rationalis induit seipsam de similitudinibus ipsius per negociationẽ quandam acquisitis, per quod fit postea habituata, ratione cuius fit habitus, quo concernit substantiales partes, & accidentales dispositiones corporis humani in esse cõseruatiuo, & curatiuo, dumq; hoc fungatur officio habitus iste, dicitur medicina. IACOB. Quomodo diffinitur habitus iste? MAR. Sic diffinitur: Medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte, qua sanatur, uel ab ea remouetur, ut habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur. IACOBVS. Quare dixit Auicenna esse scientiam? MARIAN. Vt nobis habitum illum demonstraret, cum scientia sit habitus per indubitatam affirmationem, & fidem negociationis acquisitus. IACOBVS. Ergo scientia & habitus sunt unum? MARIAN. Vnum. IACOBVS. Quare? MAR. Quia diffinitio & diffinitum sunt unum. IA-

Medicus qd?

Medic⁹ unde?

Medicina qd?

Diffinitio habitus.

Scientia quid?

Diffinitio & diffinitũ unũ.

COBVS. Est ne uniuoca uel æquiuoca medicina? MAR. Medicina nanque ipsa est æquiuoca nominis significatione, non autem appellatione. IACOB. Quo modo est æquiuoca nominis significatione? MARIANVS. Quia plura uno nomine significat. In prima nanq; significatione est scientia uerè dicta. In secunda autem est scientia communiter dicta, quia immediate à prima causatur, de qua omnes meminerunt authores. Est & medicina ipsum præcipere, quæ quid sit fugiendum, quid ue retinendum, quid addendum, quid resecandũ in aliqua ægritudine, admonet, præcipit, atq; persuadet. Est & medicina ipsum operari, quod etiam diuiditur in exhibitionem, & administrationem. Quod exhibetur, aut est cibus, aut potus, quod administratur, aut est cataplasma, aut emplastrum, aut unctiones, aut fomentationes, & quicquid ab extra applicari possit, aut custodiendo, aut curando, aut palliando, quæ omnia medicina dicuntur. IACOBVS. Effectuatur ne ipsa? MARIANVS. Effectuatur. IACO. Quomodo? MARIANVS. Proprijs suis instrumentis. IACO. Quot sunt instrumenta medicinæ? MARIAN. Tria. IACOB. Quæ sunt? MAR. Diæta, potio, & manualis operatio. IACOBVS. Quid est diæta? MAR. Diæta secundum medicos est cibi, & potus secundum quantitatem & qualitatem nutritiui uel alteratiui ægritudinis exigentiam & uirtutis constantiam, unius diei ordinatio. IACOBVS. Quare dixisti secundum medicos. MARIAN. Quia diæta etiam apud modernos significat, secundum principum & militum constitutionem, diem ad consilium rei dubiæ capiendum præfixum ac constitutum, significat etiam priuationem cibi & potus secundum mores hominum uiuentium, quæ etiam abstinentia & ieiunium dicitur. IACOBVS. Quid potio? MARIANVS. Potio est secundum medicos quicquid liquidi per os assumitur alterandi, aut purgandi, aut corroborandi causa inglutire: quamuis etiam sub forma pilularum, uel boli, abusiuè tamen, exhibeatur. IACOBVS. Quid manualis operatio? MARIANVS. Manualis operatio est, quicquid medicus chirurgus circa apostema, uulnera, & ulcera, & contusiones, fractiones, & dislocationes ab extra faciendum, & manibus applicandum præcipit & operatur, quamuis etiam cibi, & potus rationem non omittat medicus chirurgus. IAC. Dixisti medicum chirurgum? MARIANVS. Dixi si benè percepisti. IAC. Ergo plures sunt medici? MARIANVS. Non. IACOB. Quot ergo sunt? MARIAN. Vnus est medicus, uerùm potest denominationem multiplicem suscipere. IACOBVS. Quomodo? MAR. Aliquando ab instrumentis medicinæ, aliquando à membris, & aliquando ab ægritudine. IAC. Hoc equidem quàm maximè abs te scire cupimus: quandoquidem non satis, quo nam pacto fiat intelligimus. MARIAN. Arrigite ergo aures, & quæ modo dicam, sensibus percipite. Nam res est non parua, ad nonnullorum ignauiam physicorum declinãdam. Quandoquidem à diæta dicitur medicus diæteticus, uel diętarius. A potione appellatur medicus potionarius. A manuali operatione nominabitur medicus manualis. A membris autem, ut ab oculo medicus oculista, à testiculis testicularius, à genu genugrista, & sic de singulis. Ab ægritudinibus, ut ab hernia hernarius: à morbo gallico, gallicurarius medicus, à peste pesticurator medicus, & sic de singulis. IACOBVS. Postquam sic rationando mi MARIANE tanquam pater dulcissime deuenimus ad manualem operationem, quæ concernit apostematum curationem: uulnerum, & ulcerum, euagemur aliquantulum circa ista declaranda. Nam pauci sunt, qui manuali operatione u-tuntur, hac in nostra tempestate, qui sciant, quo modo & qualiter operentur. MARIANVS. Interroga, nam paratus sum ad quæsita respondere, quandoquidem tanquam digladiator asto. IACOBVS. Exordiamur ergo primo ab apostemate, deinceps subsequamur uulnera, quæ ad incisionem apostematum sequuntur, ultimò uerò sermonem contexemus de ulceribus, quæ à uulne-

Medicina ẽ æquiuoca nominis significatiõe, non autem appellatione.

Medicina præcipiens.

Medicina etiã operari.

Quod exhibetur, aut ẽ cib⁹, aut potus.

Quod administratur.

Instrumenta medicinę quę?

Diæta quid?

Potio quid?

Operatio manualis quid?

Medicus unus

A diæta medicus diætarius.

Medicus potionarius.

Medicus manualis.

Medicus oculista

Medicus testicularius.

Medicus genugrista.

Medicus hernarius.

Medicus gallicurarius.

Medicus pesticurator.

à uulneribus,ut plurimum oriuntur, quando ulcus saniem faciens uulnus dicatur: ut isti emperici ex nostra confabulatione habeant,quò se possint regulare, regere,& gubernare circa hæc omnia curanda,& initiemus à diffinitione apostematis. MARIANVS. Percuntamini, quando mihi nihil hoc gratius præstabitis,præsertim cum hæc,quæ iocando dicimus,plurimis profectura uideantur. Incipe. IACOBVS. Quid est apostema? MARIANVS. Ausculta antequam ad quæsitum æquiuocum respondeam, nam est prius id notandum, quòd apostema duplicem habet diffinitionem,quid nominis, & quid rei. IACOBVS. Quid est apostema quid nominis? MARIANVS. Apostema quid nominis est humoris, uel humorum ad certum & determinatum membri locum sequestratio, à Latinis autem dicta abscessus, quando particula humoris illa abscinditur. IACOBVS. Quando diffinitur apostema quid rei? MAR. Quando humor ille partes adeò disgregat unitas, & alterat sua malignitate locum affectum, & loci tumefactionem faciens, diffinitur secundũ quid rei. IAC. Quomodo diffinitur secundum quid rei apostema? MARIAN. Hoc modo: Apostema est morbus ex triplici morborum genere compositus ad unam magnitudinem aggregatus.s.ex mala complexione, compositione, & continui solutione. IACOBVS. Quot sunt ergo genera apostematum? MARIAN. Duo. IACOB. Quæ? MARIANVS. Calida & frigida. IACOB. Quæ sunt calida? MARIANVS. Quæ ueniunt à sanguine & cholera. IACOBVS. Quæ sunt frigida? MARIANVS. Quæ ueniunt à phlegmate & melancholia. IACOBVS. Quæ ueniunt à sanguine? MARIANVS. Phlegmone, & essere sanguineæ. IACOBVS. Quæ ueniunt à cholera? MARIANVS. Erysipelas & formica, & essere cholericæ. IACOBVS. Quæ ueniunt à phlegmate? MARIANVS. Oedema & apostemata uentosa, & aquosa, & frigida fluxa, & dura. IACOBVS. Quæ ueniunt à melancholia? MARIANVS. Nodi, scirrhi, & cancri. IACOBVS. Ergo fiunt ab humoribus? MARIANVS. Ab humoribus. IACOBVS. Quot sunt humores? MARIANVS. Quatuor. IACOBVS. Qui sunt? MARIANVS. Sanguis, cholera, phlegma, & melancholia. IACOBVS. Habent ne causas apostemata? MARIANVS. Habent. IACOBVS. Quot sunt causæ apostematum? MARIANVS. Tres. IACOBVS. Quæ? MARIANVS. Antecedentes, primitiuæ & coniunctæ. IACOBVS. Quæ sunt antecedentes? MARIAN. Repletio humorum. IACOB. Communicant ne in aliquo antecedentes & coniunctæ? MARIAN. Communicant. IACO. In quo? MARIAN. In hoc quòd ambæ sunt res corporeæ.s.humorales, aut complexionales, aut compositionales. IACO. Differunt ne aliquando inter se? MAR. Differunt. IACOB. In quo? MARIAN. In eo, quòd cum causis antecedentibus non aduenit dispositio, sed inter eas aliæ existunt causæ, quæ sunt dispositioni propinquiores antecedentibus. IACOBVS. Causæ antecedentes communicant ne cum primitiuis? MARIANVS. Communicant. IACOBVS. In quo? MARIANVS. In hoc, quòd inter eas dispositiones aliquid existit medium. IACOBVS. Differunt ne à primitiuis causæ antecedentes? MAR. Differunt. IACOBVS. In quo? MAR. IN hoc, quòd ipsæ sunt corporales, & etiam inter antecedentes & inter dispositionem proculdubio interuenit medium, sed in causis primitiuis nó est hoc necessarium. IACOB. Quæ sunt causæ primitiuæ? MARIAN. Primitiuæ uerò causæ sunt, quæ extra corporis existunt substantiam, aut ex parte corporum extrinsecorum, sicut quod ex uerberatione, aut casu, aut morsu accidit, & ex caliditate aëris, & ex cibo calido & frigido, quę corpori adueniũt, aut ex parte animę. Anima enim aliud est à corpore, sicut quod accidit propter irã, & timorem, & similia. IACOBVS. Differunt ne primitiuæ à coniunctis? MAR. Differũt. IACOBVS. In quo? MARIANVS. In hoc quòd causæ coniunctæ sunt

Apostema qd?

Apostema qd nominis?

Diffinitio apostematis secũdum quid rei.

Apostematũ genera quot.

Essere, sere uel saire Arabum, epinyctides Gręcorũ sunt, ut Manardus conijcit.

Quot sunt humores.

Causæ apostematum tres.

Causæ primitiuæ.

corporales, & etiam quòd inter causas coniunctas & inter dispositionem non est medium: in causis uerò primitiuis non est hoc necessarium, immò duæ res in eis sunt posibiles. IACOBVS. Quæ sunt causæ coniunctæ? MARIANVS. Causæ coniunctæ sunt causæ corporales, ex quibus dispositiones proueniunt primo aduentu, sed absque medio. Causę primitiuę sunt causæ non corporales, ex quibus proueniunt dispositiones aduentu primo, aut non primo. IACOB. Quare dicitur coniuncta? MARIANVS. Quia est unà cum morbo, & morbum fouet cum dispositione membri. IACOBVS. Quot sunt dispositiones apostemata admittentes? MARIAN. Plures, sicut uirtus expellentis, & debilitas membri recipientis, quoniam ad debile membrum effunduntur superfluitates membrorum, ut habetur in tertiodecimo Therapeuticæ à Galeno dicente: Nam tibi arbitror non excidit, utpote sæpe à nobis monstratum, superuacanea, quæ à ualentioribus partibus ob redundantiam uel qualitatem expelluntur, in imbecilliores procumbere, atq; hinc accidere ut glandulæ, quas adenas uocant, facilè fluxiones recipiant, & maximè quæ rariores natura sunt &c. Et etiam ad quod est præparatum ad superfluitates recipiendum, aut propter substantiæ materiam, quoniam ipsum sit creatum sicut cutis, quæ est tanquam sentina omnium humorum: aut propter sui laxitatem, sicut caro laxa, quæ est in tribus reflexionibus, scilicet post aures in collo, & in axilla, & inguine: aut propter uiarum, quæ ad ipsum perueniunt, dilatationem, & earum, quæ ab ipso uadunt, coangustationem: aut propterea quòd inferius positum est: aut propter sui paruitatem, quoniam illud, quod ex cibo ad ipsum uenit, colligere non ualet: aut propter debilitatem sui, quoniam illud, quod ad ipsum uenit, ex cibo, digerere non potest, propter nocumentum, quod est in ipso: aut propter percussionem, quæ materiam in ipso retinet: aut propterea quòd resolutio eius deficit ei, quod ab eo resolui debet, propter exercitium: aut propter calorem superfluum, qui est in ipso, unde contrahitur, ut ipse refert Auicenna in Doctrina secunda Fen secundæ primi libri, capite de causis apostematum. IACOBVS. Habetne tempora apostema? MARIANVS. Habet. IACOBVS. Quot sunt tempora apostematum? MARIANVS. Quatuor. IACOBVS. Quæ? MARIANVS. Principium, augmentum, status & declinatio. IACOBVS. Quid est principium apostematis? MARIANVS. Principium apostematis est præsentia humoris, uel humorum antecedentium, cum incipiunt apparere, & alterare. Augmentum est magnitudinis incrementum. Status est quando materia aggregata est, quæ in eo tempore solet aggregari. Declinatio autem est materiei resolutio, apostema facientis, quam ostendit lenitas tensionis, & debilitas accidentium. Sed notate quòd tempora apostematis aliquando denominationem uariant. Nam cum est in principio dicitur præsentia humoris, uel humorum abscessus uel apostema, quando uerò est in augmento dicitur exitura, quoniam tunc materia augmentatur, & aggregatur ab exeundo dicta. Quando autem est in statu dicitur dubelet, quoniam materia aggregata in saniem conuertenda cubum facit, in quo materia saniata clausa retinetur uomica dicta à uomendo, tanquam à receptaculo quodam fluenda sit sanies. Declinatio nempe est materiei resolutio uel eiusdem extractio: Quando omnis ægritudo, quæ ex materia retenta fit, curetur ex illius extractione, quæ est dicta curatio. IACOBVS. Quot modis terminatur apostema? MARIANVS. Duobus modis. IACOB. Quibus? MAR. Aut resoluitur, aut in exituram conuertitur. IACO. Quid est exitura? MAR. Exitura est humoris uel humorum pręter naturam in uno loco facta collectio ad formam saniei suscipiendam decliuis. IAC. Quot modis terminatur exitura? MARIANVS. Tribus. IACOBVS. Quibus? MARIANVS. Aut resoluitur, aut induratur, aut in dubelet conuertitur. IACOBVS. Quid est dubelet? MARIAN. Dubelet est illa exitura, quę completam

Causę coniunctæ.

Plures sunt dispositiones apostemata admittentes.

Quot sunt tempora apostematum.

Abscessus. Apostema. Exitura. Dubelet. Vomica.

Quot modis terminatur apostema.

Quid est exitura?

Quot modis terminatur exitura?

Dubelet quid?

pletam habet saniem, & materiã, siue paucam siue multam, aut latè, aut profundè aggregatam. IACOB. Differt ne ab exitura? MARIANVS. Differt secundum aggregationem & formam saniei, quoniam est saniem faciens, de qua speratur magis, quod fiat ulcus, quàm quòd resoluatur, & propterea Auicenna dixit in capite de significatione, quòd apostema fiat exitura. Cum uideris pulsationem plurimam, aut duritiem prolongatam, & caliditatem, tunc existima, quòd apostema est in uia, ut fiat exitura. Vt autem denotaret, quòd exitura fieret dubelet, dixit: Cum uideris lenitatem quandam, & sedationem doloris, tunc scias, quòd est in uia maturationis, ut fiat dubulet, cum dubulet sit exitura completam habens saniem, ut dixi. IACOBVS. Quot modis potest determinari dubelet? MARIANVS. Tribus. IACOBVS. Quibus? MARIANVS. Aut resoluitur, aut ulceratur, aut putrefit. IACOB. Quid est resolutio? MARIANVS. Resolutio est materiei ex digestione uaporosa per insensibiles nobis poros facta exhalatio. IACOBVS. Cum quo fit resolutio? MARIANVS. Cum calidis & humidis secundum membri exigentiam temperatis. Dico temperatis: nam multotiens applicui maturantia, & resolutum est: aliquando resoluentia, & maturatum est, in hoc autem nullam habeo certam regulam, cum calor naturalis sæpe proculdubio contra medici coniecturam operetur. IACOB. Quid est maturatio? MARIAN. Maturatio est humoris, uel humorum in uno loco præter naturam aggregati in saniem conuertendi præparatio. IACOB. Cum quo fit maturatio? MARIAN. Maturatio fit cum eo, in quo cum calore existit oppilatio, & glutinatio, ut per ipsum calor retineatur, uerùm in hoc maxima utendum est consideratione. nam quicunq; maturationem efficere uoluerit cum aliquo, quod sit cum calore oppilatiuum, & glutinatiuum, maximè attendere debet, ut si uiderit calorem innatum debilem, & membrum iam declinare ad hoc, ut corrumpatur, rémoueat ab eo glutinosa & oppilatiua, & ponat aperientia, & scarificationem faciat profundam: deinde adhibeat medicinas, in quibus existat resolutio, & exiccatio. Si uerò apostema fuerit profundum, & erit tibi necessarium trahere ipsum ad partem cutis, attrahe ipsum, & si non cum alio, saltem cum uentosis ignitis. IACOB. Quæ considerantur in apostemate curando? MARIAN. Duo, fieri scilicet & factum esse. IACOB. Quid sibi ex petit fieri? MARIAN. Propelli. IACOB. Quid factum esse? MARIA. Curari. IACOB. Quid est curatio? MARIAN. Curatio est malè affectæ particulæ morbum uel alterationem per artem emendare. IACOB. Quotuplex est curatio apostematum? MARIAN. Duplex. IACOB. Quæ? MARIAN. Vna dicitur cura per se, altera uerò cura per accidens. IACOB. Quæ est cura per se? MARIANVS. Est illa, quæ immediatè talis est per naturam. IACOBVS. Quæ est immediatè talis per naturam? nam id quidem non satis intelligo. MARIANVS. Dicam, est curatio apostematis inquantum apostema. IACOBVS. Quæ est curatio apostematis inquantum apostema est? MARIANVS. Est extractio materiei. IACOBVS. Quæ est cura per accidens? MARIANVS. Est illa quæ non immediatè, sed alio mediante est talis, non per naturam. IACOBVS. Quæ est illa, quæ alio mediante est talis non per naturam? MARIANVS. Est illa, quæ nos distrahit à cura per se, sicut est repercutere, aut partim repercutere, & partim resoluere. IACOBVS. Quæ apostemata curantur cura per se? MARIANVS. Quæ inuenerint corporis mundificationem. IACOBVS. Quæ inueniunt corporis mundificationem? MARIANVS. Quæ fiunt à causa primitiua. IACOBVS. Quare? MARIANVS. Quia cum apostema accidit à causa primitiua, non deest quin causa primitiua & eius uestigium inueniat aut mundificationem corporis, aut repletionem, quòd si obuiat mundificationi, non est necessariũ nisi curatio apostematis

Quot modis terminatur dubelet?

Quid est resolutio?

Cum quo fit resolutio?

Quid est maturatio.

Cum quo fit maturatio?

Quæ considerant in apostemate curado?

Quid est curatio?

Quotuplex est curatio?

Quæ est cura per se?

Quæ est cura per accidens?

Quæ apostemata curãtur cura per se?

inquantum est apostema, & curatio apostematis inquantum apostema, est extractio materiei extraneæ, quæ facit accidere apostema. Et illud fit per mollificantia, & resoluentia leuia, sicut emplastrum de farina tritici cocta cum aqua, & oleo, & quandóque excusat scarificatio laborem, & propriè quando apostema est multæ materiei. Cum autem inuenerit corporis repletionem, cura est illius per accidens, quoniam tunc oportet, ut non tangas apostema cum mollificatiuis, quoniam attrahetur ad ipsum suprà quod resoluetur ab eo: immò oportet ut euacuetur materia per phlebotomiam, & fortasse indiget solutione uentris, & cum feceris illud, administra mollificantia & eius quidem curatio est proxima curationi eius, cuius causa primitiua inuenit mundificationem corporis, & differt ab ea in hoc, quòd non indiget curatione cum repercussione plurima in principio, sicut indiget illa, immò minus illa. IACOBVS. Quando ergo debemus uti cura per accidens? MARIANVS. Tunc utimur cura per accidens, quando causa est antecedens non primitiua, tunc enim curatur apostema cura per accidens, quoniam oportet, ut incipias cum euacuatione, & comple ei, quod meretur ex phlebotomia, & solutione uentris, si indiget ea, & necessitas quidem eius est, aut quoniam corpus est immundum, aut quoniam ægritudo est magna, quare necessaria est euacuatio, & minoratio materiei, & attractio ad contrarium, & licet corpus non sit multarum superfluitatum, tamen in membro quandóque aduenit quod ipsum debilitat, quare attrahuntur ad ipsum materiæ corporis: licet non sint materiæ superfluitatis, & oportet ut obserues conditiones prædictas in hoc ex ætate & tempore, & regione, & alijs, & incipe cũ repercussiuis, nisi in locis uetitis, quæ sunt in collo, & sub axilla, & inguine, deinde oppone augmento cum intromissione mollificatiuorum, & humectantium cum refrenatiuis, & quantum procedit in augmento, procedas in additione mollificatiuorum paulatim, & apud finem, & statum, & ultimitatẽ magnitudinis, & additionem suæ ultimitatis, fac uincere mollificantia, & fac ea pura, & exiccantia sunt quæ sanant in fine, uerùm humectantia, & mollificantia sunt ad dilatandos poros, & ad sedandum dolorem. Et exiccatiuum est illud, quod sanat, & prohibet remanere aliquid, quod fiat sanies, si autem non sanat integrè, & dimittit aliquid, non relinquit nisi rem modicam, quam resoluit illud in quo est acuitas. IACOBVS. Quid est propellere? MARIANVS. Est repercussiuum administrare. IACOBVS. Quid est repercussiuum? MARIANVS. Quod est materiei ad aliquem locum fluendæ, ne fluat, propulsiuum, infrigidandi, atque stypticandi uirtutem habens. IACOBVS. Quando fit propulsiuum? MARIANVS. Quando membra recipientia confortamus. IACOBVS. Quando confortamus membra? MARIANVS. Quando uirtutem eius corroboramus. IACOB. Quot modis membra confortamus? MARIANVS. Tribus. IACOB. Quibus? MARIAN. Aut frigidis & humidis, aut frigidis & siccis, aut frigidis & stypticis, & sic tria sunt genera repercussiuorum apostematum calidorum. IACOB. Quare sunt tria repercussiuorum genera? MARIAN. Quia tripliciter possunt membra debilitari. IACOB. Quo modo? MARIANVS. Aut enim relaxantur membra caliditate & humiditate, & sic confortantur frigidis & siccis, quæ sunt propria illorum contraria: aut caliditate, & siccitate, & sic confortantur frigidis & humidis: aut caliditate & pororum laxitate, & sic condensantur frigidis & stypticis. IACOB. Differt ne siccum à styptico? MARIAN. Differt in hoc, quòd siccum desiccat sua propria siccitate, & per accidens constipat, ut solet argilla facere, quando alicui mẽbro humido applicatur, stypticum uerò condensat sua propria stypticitate, & per accidens prohibet defluxum. IACOBVS. Quot sunt apostematũ differentiæ? MARIANVS. Tres. IACOBVS. Quæ? MARIAN. Aut sunt mollia, uel

Quid est propellere?

Quid repercussiuum?

Quando fit propulsiuum.

Quare confortamus mẽbra?

Quot modis membra confortamus?

Quare sunt tria repercussiuorũ genera?

Differt siccum à styptico?

Quot sunt differentiæ?

uel dura: aut extrinseca, uel occulta: aut ulcerosa. IAC. Quomodo curantur dura? cum de mollibus iam dictum sit. MARIAN. In apostemate duro, quod status terminum pertransiuit, regula est, ut mollificetur quandoq; cum eo, in quo existit caliditas & siccitas parua. IACOB. Quare id fieri debet? MARIAN. Ne quod ex eo spissum est, propter multam resolutionem fiat lapis. immò totũ ad resolutionem præparetur, postea super ipsum resolutio fortior fiat. deinde si timetur ex resolutione eius, quod resoluitur, ne quod remansit, lapis fiat: iterum ad mollificandum ipsum secũdo redeatur, & incessanter fiat hoc, donec totum finiatur inter mollificandi & resoluendi uices. IACOB. Súnt ne inflata apostemata? MARIAN. Sunt inflata & aquosa. IACOB. Quomodo curantur inflata apostemata? MARIAN. Inflata apostemata curantur ex eo, quod calefacit subtilitate suæ substantiæ, propterea quòd uentositates resoluat, & poros amplificet. IACOB. Quæ causa est apostematum inflatorum? MARIAN. Causa in apostematibus inflatis est uentositatis grossities, & pororum clausura, ideoq; studium quoq; est adhibendum in prohibendo materiam, ex qua uentosus prouenit uapor. IACOB. Sunt ne ulcerosa apostemata? MARIA. Sunt. IACOB. Quæ sunt ulcerosa? MARIAN. Sunt illa quæ sunt sicut formica. IACOB. Quomodo curantur? MARIAN. Cum infrigidantibus sicut phlegmone, sed non sunt mollificanda. IACOB. Nónne apostemata sunt mollificanda? MARIAN. Non propterea quòd sunt apostemata, sunt mollificanda, immò sunt siccanda. IACOB. Quare? MARIAN. Quoniam accidens hoc iam superauit causam: accidens enim est ulcerositas, de qua timetur, quod accidat, aut quod iam acciderit. IACOB. Quod est illius medicamentum? MARIAN. Medicamentum quidem ulcerositatis est exiccatio, quoniam res ei magis contraria est mollificatio. IACOB. Sunt ne apostemata occulta? MARIAN. Sunt. IACOB. Quomodo cognoscuntur? MAR. Non cognoscuntur manuum & oculorum sensu & præsentia, sicut extrinseca apostemata, sed rationabili coniectura & signis. IACOB. Quomodo ergo curantur, cum sint cognita rationabili coniectura & signis? MAR. Occultorum apostematum cura est, ut materia minoranda sit phlebotomia, & uentris solutione. & oportet, ut ea habens à balneo, & uino, & motibus corporeis, & animalibus superfluis, sicut ira & similibus, caueat. Postea in principio rei adhibeatur ei, quod absque nimia superfluitate repercutit, & propriè si in membro fuerit, quod sit sicut stomachus, aut hepar. cúnque hora resoluendi affuerit, non debes dimittere, quin stypticas medicinas bonum habentes odorem admisceas. & hepar quidem & stomachus plus indigent hoc, quàm pulmo. Oportet præterea, ut mollificantia subtilia, quæ istis adhibentur, sint medicinæ in quibus existit maturatio, & sint apostematibus conferentes, sicut solanum & casia fistula. solanum nanque proprietatem habet resoluendi apostemata calida, quæ sunt occulta. IACOB. Est ne cibandus? MAR. Non est dandus cibus, nisi subtilis, & non in hora paroxysmi, si ibi fuerit: neque in principio sui, nisi propter multam debilitatem fiat. Cum autem symptoma superuenerit propter collectionem apostematis interioris cum casu uirtutis, in itinere mortis existit. quoniam uirtus non sustentatur nisi nutrimento: & nutrimentum est res magis timorosa ægro. Si resolutum fuerit, ualdè bonam erit. quòd si aperta fuerint, danda sunt eis, quæ lauent, sicut aqua mellis, & aqua zaccari. postea dentur eis, quę suauiter maturent cum siccitate. Et postea in fine rei non adhibeantur nisi exiccantia. IACOB. Potést ne in his error committi? MAR. Aliquando in apostematibus occultis, quæ sub uentre sunt & existunt, contingit error. IACOA. Quare? MAR. Quia aliquando non sunt apostemata, sed rupturæ, & in perforando ea, erit timor, & plerunque apostema occultum non existit in panniculo, sed in ipso intestino, & est in aperiendo ipsum timor. quare cautè ages, quicquid ages. IAC.

Quomodocu rantur dura?

Quomodocu rantur inflata apostemata?

Súnt ne ulcerosa apostemata?

Quomodo cognoscuntur apostemata occulta?

Quomodo curantur occulta apostemata?

Proprietas solani.

Sunt ne mortalia apostemata?
Quę sunt mortalia apostemata?

Fient ne ista mortalia, an periculosa apostemata? MAR. De apostematibus quidem quædam sunt mortalia, & quædam periculosa. IACOB. Quæ sunt mortalia? MAR. Mortalia sunt, quæcunque fiunt in cerebro, in pia matre, in mediastino, & aliquando in pleuresi, in capsula cordis, in hepate, in splene, in renibus: & ferè omnia intrinseca, non sunt sine mortis periculo. De extrinsecis » uerò, quæcunque acuta existente passione fuerint in hypochondrijs cum tumo » re & dolore, mala sunt, si in principio subitam mortem non intulerint. Et quæ- » cunque solida, ubicunque apparuerint, maximéque si in ano, & matrice fuerint, » cum dolore horrenda sunt, & citò mortifera: & ferè omnia eminentia, & quę o- » mninò extrà sunt, & minus intrà, & peracuta, laudabilia sunt. Quæ uerò spacio- » sa, & minus acuta, pessima. Hæc Hippocrates in primo prognosticorum asserit, » & apostemata in acuta febre malum. Squinantia pessima, & citò mortifera est, » quæ in gutture non apparet, nec extat in ceruice cum rubenti tumore, dolore tamen acutissimo existente, & spiritu orthopnœæ, ut placuit in tertio prognosticorum, & ferè apostemata omnia, quæ in capite lacertorum, & musculorum fiunt, non omninò tuta sunt. IAC. Aperiuntúr ne apostemata? MAR. Aperiuntur. IACOB. Quot modis? MAR. Duobus. IACOBVS. Quibus? MAR. Aliquando aperiuntur per se, aliquando aperiuntur medico adiutorio. IACOB. Quæ sunt, quæ aperiuntur per se? MAR. Quæ sunt calida, & acuti capitis, & cutis tenuis. IACOB. In quanto tempore per se rupturam faciunt? MAR. Apostematum quædam ad uiginti usque, quædam ad quadraginta, quædam ad sexaginta dies rupturam differunt, ut placuit Hippocrati secundo prognosticorum. IAC. Quæ aperiuntur medico adiutorio? MAR. Quæ sunt frigida, uel obtusi capitis, uel duræ cutis. IACOB. Quotuplex est adiutorium medicum in perforando? MAR. Duplex. IACOBVS. Quod? MAR. Cauterizatio, & incisio. IACOBVS. Quid est cauterizatio? MAR. Cauterizatio est potentia quædam ignea ex calido & sicco in materiam quandam reducta. IACOB. Quotuplex est ista potentia ignea? MAR. Duplex. IACOB. Quæ? MAR. Potentialis, & actualis. IACOB. Quæ est potentialis? MAR. Quæ ab experto medico componitur ex calce uiua, & cineribus inter se aptè mensuratis, atque debito igni subiectis. IACOBVS. Quæ est actualis? MAR. Quæ fit ab igne elementario in materiam combustibilem recepta. IACOB. Quid est incisio? MAR. Incisio est continuum in partes dissoluere. IACOB. Quot modis potest dissolui continuum? MAR. Quinque modis. IACOB. Quibus? MAR. Incisione, corrosione, tumefactione, percusione, & casu. IACOB. Quo modo appellatur continui solutio à re incidente facta? MAR. Vulnus. quæ uerò fit à corrosione appellatur ulcus. quæ à tumefactione uenit, dicitur apostema. quæ à percussione contusio, uel attritio. quæ à casu, fractio uel dislocatio. IACOB. Quot modis operatur medicus incisionem? MAR. Tribus. IACOB. Quibus? MAR. Secundum longitudinem, latitudinem, & circularem. IACOB. Quando utitur medicus incisione secundum longum? MAR. Quando sequitur positionem neruorum, chordarum, musculorum, & uillorum, ut illorum operationes conseruentur. IACOBVS. Quando secundum latum? MAR. Quando est intentio ut illorum operatio destruatur, ut in spasmo transuerse neruum uel musculum incidimus, ut indiuiduum conseruemus. melius est enim ut uno membro debilitato uiuat homo, quàm spasmo torqueatur & moriatur. IACO. Quando utitur incisione secundum circulationem? MAR. Quando sinus alicuius apostematis adeò magnus est, & nos ueremur totam positionem incisione sequi, perforamus fundum secundum formam Lunæ, ut faciliter sanies possit exire, & perforatio aperta custodiatur. IAC. Ergo possunt in incisione medici errare? MAR. Possunt. IAC. Quomodo possimus reprehensionem fugere in facienda incisione?

Aperiuntúr ne apostemata?

Quæ sunt quę per se aperiuntur?
In quãto tempore per se rupturã faciunt?

Quid est cauterizatio?

Quę est potẽtialis cauterizatio?
Quæ est actualis?

Quid est incisio?
Quot modis dissoluitur cõtinuum?

Quot modis medicus incisionem operatur?

Qũo possim' reprehensio-

sione? MAR. Semper fugiemus accusationem, si positionem rugarum semper sequemur in omni incisione, præterquam in fronte, in qua debemus cutim contra positionem rugarum incidere. quoniam sic musculi procedunt. IAC. Cum quibus fit incisio apostematum? MAR. Cum instrumentis. IAC. Quot sunt instrumenta medici chirurgici ad incidendum? MAR. Tria. IACO. Quæ? MAR. Incisorium, gamaut & lancetta. uerùm incisorio & gamaut utimur ad aperienda apostemata: Lancetta autem ad uenam phlebotomandam. IACO. Quid est incisorium? MAR. Est instrumentum arte & industria fabricatum ad abradendũ pilos hominũ primo: quamuis etiam, abusiuè tamen, ad cæterorũ animalium pilos incidendũ transferatur, habens acutißimã aciem, & tergũ grossum ad similitudinem Persici gladij, ab acie acinacis dictum, malleatum, dictum etiã ab alijs nouacula, & ab Auicẽna embula. IAC. Quid est gamaut? MAR. Est instrumentũ acuta cuspide in speciem falcis deductum, ex sui concauo præacutißimam aciem seruans, obtusum uerò est à conuexo, quod tergum dicitur. IAC. Quid est lanceola? MAR. Lanceola est acutum instrumentum ad similitudinem folij herbæ dictæ lanceolæ cusum, ex utroq; latere aciem habens, ad uenas phlebotomandas inuentum, phlebotomum etiam dicta: quo etiam utuntur Medici ac etiam Turci, qui se haberi uolũt prophetas, quos ego uidi insequentes castra Turcorum apud Belgradum, eo tempore, quo Carolus quintus imperator inuictißimus, & Sultan Suliman Ottomanus Turcorum imperator unus aduersus alterum castra mouebant, ut apud Budam collatis signis concurrerẽt, quod diuino mysterio fuit prohibitum. Nam unus alteri terga uersantes ad proprios lares reuertêre, quamuis illud non fuisset sine maxima Turcorum calamitate celebratum. Nam inter eos dummodo huc, atq; illuc ad rapiendum, & captiuos captiuasq; uirgines, atq; matronas faciendum, discurrerent, ut mos est militaris, relictis compluribus Turcorum militibus cæsis atq; trucidatis, uulnerati quàm multi rediêre.

> nem fugere in facienda incisione.
>
> Quot sunt instrumenta medici ad incidẽdum?
>
> Quid est incisorium?
>
> Quid est gamaut?
>
> Quid est lanceola?

Interrogatio de vulnere.

IACOB. Quando ad incisionem sic ratiocinando deuenimus, quæ uulnus dicitur, subsequamur si modo libet mi facundißime atque iucundißime Mariane, de ulceribus sermocinari. Nam ut uideo atq; audio semper noua excogitas, quæ ex ueterum doctrinis malè à nostratibus, qui philosophiã profitentur, huc usq; intellectis, tua prudentia & doctrina quotidie excerpis, adeò ut rectè ad te referri poßit, quod in uim prouerbij reductum est, Nunquam ad te accedimus, quin doctiores recedamus. MAR. Sequimini. nam ut dixi, hodie uobis morẽ geram, quibus diem hunc ex animo dedicaui, quamuis uidemini aliquantulum adulari. Incipite ergo, ut semper facitis, interrogare à diffinitione, nã plenus diffinitionum tu mihi Iacobe uideris, quando à similibus alliciantur homines, quibus omninò rumpereris, ni hac atq; illac perflueres, ut ariolor, uel forsan pater tuus, nam orta semper attestantur sua principia, diffiniens appellabatur, quãdo totus in diffinitionibus suffoceris. IAC. Istud ego modo capessam duabus excitatus causis, prima, ut tuum sequar imperium: secunda, ut me à diffiniente patre ortum esse certificeris. Primo tamen uenia impetrata, petimus, quid est uulnus? MAR. Vulnus est cõtinui solutio à re incidente ex tempore facta in mollibus aut duris partibus, sine putrefactione cõsistens. IAC. Quotuplex est uulnus? MAR. Duplex, simplex & compositum. IACOB. Quid est simplex? MAR. Simplex uulnus est illud, in quo non est substantiæ deperditio, & una tantum intentione curandi curatur & consolidatur. IACOB. Quid est compositum uulnus? MAR. Compositum est, in quo fit deperditio substantiæ, ac plures intentiones curatiuas sibi maximè uendicat: sicut est diuisum continui

> Quid est uulnus?
>
> Quid est simplex uulnus?
>
> Quid est compositũ uuln⁹?

unire,& consolidare,& quod ab eo deperditum est,instaurare, & siquid apostematis intumuerit,curare, & sanguinem fluxum coërcere, & morosagiam [hæmorrhagiam] sanguinis abstergere. IACOB. Differunt ne uulnera inter se? MAR. Differunt. IACO. Quo nam pacto? MAR. Quia quædam sunt salubria,quædam periculosa, quædam mortalia. IACO. Quæ sunt uulnera mortalia? MAR. Omnia uulnera substantiam cordis offendentia esse mortalia nõ dubitabis,quoniam cor non patitur continui solutionem, & uulnera substantiæ cerebri adhærentia,tracheæ arteriæ,meri, pulmonis, hepatis, folliculi, fellis, diaphragmatis,stomachi,splenis,intestinorũ gracilium,renum & uesicę.& ut uno ore omnia intercludã,quæ ad uitam necessariæ uirtuti impedimentũ obijciunt,mortalia ferè sunt,ut placuit Hippocrati dicẽti libro quinto aphorismorũ: Vesicam incisam,aut cerebrum,aut cor,aut hepar,aut diaphragma, aut uentrẽ, aut renes,aut intestinorum aliquod gracilium,mortale. Periculosa uerò sunt omnia intrinseca,quoniam ab extrinseco aëre ipsa alteratur,& spiritus offendun tur,ac uirtus quæ humanam naturam solet fulcire,destruitur, ac etiam uulnera, quæ à tribus digitis suprà,uel infrà secundum iuncturas musculorum capiti ac lacertorum occurrunt,sunt ualdè periculosa. Neruorum quoque punctura, propter eorum sensum,& cõmunitatem quam cum cerebro habent,spasmi solet esse generatiuam. Cætera uerò, cum ab ijs discesseritis uulneribus, quæ mortalia & periculosa diximus,sanabilia esse non dubitabitis. IAC. Curantúr ne uulnera? MAR. Curantur. IACOB. Cum quibus? MAR. Suis proprijs modis. IACOB. Quot sunt modi curandi uulnera? MAR. Duo. IACOB. Qui sunt? MAR. Vnus dictus est uia primæ intentionis,alter uerò uia secundæ intentionis. IAC. Quid est uia primæ intentionis? MAR. Via primæ intentionis est iudicium, uel oblatio prima mentis medici circa cõtinui separationem curatiua. IAC. Quid est prima mentis oblatio circa uulnera curanda? MAR. Est separatum atque discontinuum unire. IACOB. Quot modis possunt uniri uulnera? MAR. Duobus. IACOB. Quibus? MAR. Sutura & ligatura. IAC. Quid est sutura? MAR. Sutura est labia uulneris separata acu & filo idoneè unire, ut unius lateris pars alteerius parti aptè cohæreat,ut cicatrix pulchra,& nõ deformis facta consolidatione remaneat. IACOB. Quid est ligatura? MAR. Ligatura in uulneribus est panno lineo labia sutura coniuncta decenti strictura serua re. IACOBVS. Quare dixisti in uulneribus? MAR. Quia ligatura plura significat,ne sophistarum laqueis(quorum studium tantum est, uelle decipere,& non scire) intricaremini. IACOBVS. Quæ significat? MAR. Significat enim id,quo aliquid ligatur,iuxta illud: Ligaturam fatidicæ acceperunt, qua homines feroces suis sceleribus ad trucidandum damnati truduntur, quæ alio uocabulo dicitur ligamen, & ligaculum. Significat etiam partes disgregatas condecenti positione coniunctas,iuxta illud: De lignarijs,quod serra, aut bipenni casu aliquo scinderetur, ligatura combinabat,ut magis innatum,quàm commissum aspicientes admirarentur. quæ etiam dicitur ligamentum & commissura. Transfertur etiam ad pictores,iuxta illud: Colores adeò ligatura adnectebat,ut natura magis,quàm arte factum censeretur. Dicitur etiam de modo ligandi idoneè, & aptè facto, ut diximus. IACOB. Quotuplex ligatura? MAR. Multiplex. IACOB. Quare? MAR. Quia quædam dicitur æqualis, & quædam retentiua, quibus utimur in simplicibus uulneribus, quædam expulsiua, quædam compressiua, & quædam incarnatiua, & quædam instauratiua, quibus utimur in compositis uulneribus. quædam autem dicitur mortificatiua,qua utimur in amputando membro putrefacto & mortificato. IACOB. Quid est uia secundæ intentionis? MAR. Via secundæ intentionis est iudicium medici introducendæ sanitati uulneris compositi proportionatum. IACOBVS. Quando proportionatur iudicium medici? MAR. Quando suas constituit inten-

Quę sunt uulnera mortalia?

Quæ sunt periculosa?

Quot sunt modi curãdi uulnera?

Quid est uia primæ intentionis?

Quot modis possunt uniri uulnera?

Quid est sutura?

Quid est ligatura?

Quotuplex ligatura?

Quid est uia secundę intentionis?

intentiones curatiuas, quæ iudicia proportionalia sanitati appellantur. IAC. Quando constituit intentiones medicus? MAR. Quando sibi uiam proponit executiuam curandi uulneris, & in mente sua decernit remouere omnia impedientia consolidationem, & applicare deliberat, quæ faciant ad uulneris compositi generationem & unionem. IAC. Quæ sunt impedientia unionem uulneris compositi? MAR. Apostemata, & quicquid suturam fugit. IAC. Quæ sunt illa, quæ suturam fugiunt? MAR. Sunt uulnera ex pugillari, uel tereti telo, uel aliqua sagitta profundè facta. Quia ipsa aperta tenemus, ne materia ibi incarceretur: quæ si ibidem inspissaretur, per communitatem, quam cum chordis uel neruis possent habere, dolorem maximum incurrerent, & ideo in primis diebus non sunt sutura uel ligatura claudenda. Secundo uulnus, cui aliqua sui particula deerit, à sutura omninò sit alienum. Nam aliter curari non posset, nisi prius deperditum regeneraretur. Tertio si uulnus fuerit profundum, & ab aëre satis alteratum, nam ex aërea alteratione occulte sanies est generata, quæ digestionem cum abstersione maximè proclamat. Quarto si uulnus ex contusione fuerit, cum necesse sit contusum uulnus putrefieri, & in saniem conuerti. Quinto si uulnus ab alicuius animalis morsu factum fuerit. Quoniam locus ille morsus factus est concauus, uel cauernosus, uel sapit semicontusi uulneris naturã. quamuis iste casus suendús ne sit, aliquando operantis iudicio relinquitur, cum partes separatæ ex morsu possint etiam filo interdum coniungi. Sexto cum uulnus os detexerit, ipsumq; fractum, uel ab almocati discoopertum manifestauerit, nunquam cum sutura paciscitur, ni prius os detectum amiciatur, & fractum integretur. Septimo si uulnus profundè factum in loco musculoso ex transuerso acciderit, suturam omninò respuit, ut Auicenna refert in capitulo de qualitate ligandi uulnera, ubi de musculis & lacertis dicit: aut fuerit lacertus, qui sit disruptus in latitudine: quoniam tunc non aggregatur. immò ponatur in medio licinium, timendo ne incarnetur cutis, & remaneat lacertus non incarnatus, &c. Quare ipsum solutum tantisper uagari cupit, dum sibi cura secundę intentionis tribuatur. Et hoc idem uulnera neruosa affectare uidentur. Nam si suerentur, labia eorum cõsolidarentur, & nerui subtus rheumatizarẽt, quod nempe rheuma ibi inclusum apostema generaret. unde sequeretur, uel dissuere, uel nouam incisionem facere. ergo ne hoc patremus, uulnera huiusmodi soluta aliquantulum spaciari sinamus: ut ea facilius postea pertractemus. IAC. Quomodo completur curatio uia primæ intentionis? MAR. Vnione partium, & unguentorũ administratione, & ligatura condecenti: quam etiam mulieres sciunt facere applicatione diuersarum herbarum, de qua propter ipsius facilitatem nihil dicimus. IAC. Quo modo completur curatio uiæ secundæ intentionis? MAR. Proprijs suis intentionibus. IAC. Quot sunt intentiones? MAR. Duæ. IAC. Quæ? MAR. Prohibere accidentia facta, uel uentura, & uulnus consolidare. IAC. Quot sunt accidentia uulneris? MAR. Duo. IAC. Quæ? MAR. Propria & concomitantia. IAC. Quæ sunt propria? MAR. Sanguinis fluxus, apostema, & putrefactio. IAC. Quę sunt cõcomitantia? MAR. Cõcomitantia sunt mala cõplexio, febris, dolor, spasmus, paralysis, syncopa, & alienatio. IAC. Quid est sanguineus fluxus? MAR. Est à uena uel arteria incisa corrosa uel rupta, sanguinis emanatio. IAC. Quomodo curatur sanguineus fluxus? MAR. Infrigidantibus in circuitu appositis, & exiccatiuis & glutinatiuis medicinis in loco uulneris iniectis, quamuis temperatus fluxus sanguinis prohibeat apostema. IAC. Quot modis prohibetur apostema? MAR. Duobus. IACOB. Quibus? MAR. Phlebotomia, & euacuatiõe. IAC. Quid est phlebotomia? MAR. Phlebotomia est sanguinis nutritiui euacuatio. IAC. Cum quo fit? MAR. Cum instrumento dicto lancetta à similitudine lanceæ. nam lancea per diminutionem dicitur lancetta: quod à Galeno appellatur crasion, quod etiã dicitur phlebo-

Quando constituit intẽtio nes medicus?

Quæ sunt impediẽtia unionem uulneris compositi?

Quæ sunt uulnera suturam fugientia?

Quomodo cõpletur curatio uia primæ intentionis?

Quomodo cõpletur curatio uiæ secundæ intentionis?

Quot sunt accidentia uulneris?

Quid est flux' sanguineus?

Quot modis prohibetur apostema?

Quid est phlebotomia?

Lancetta, Crassion, Phlebotomum.

Propter quid fit phlebotomia?

tomum. IAC. Propter quid fit phlebotomia? MAR. Propterea quia sanguis aut est multus, aut est malus, aut propter utrunque. Quia omnis phlebotomãdus, aut phlebotomatur propter sanguinis multitudinẽ, aut propter ipsius maliciã, aut propter utrunque. Et propterea Auic. dixit, Phlebotomia est euacuatio uniuersalis, quæ multitudinẽ euacuat, & non omnes humores euacuat, cum sint distincta loca aliorum humorum. Et propterea errant, qui dicunt esse omniũ humorum euacuatiuam. Nam etiam Galenus in libro de curandi ratione per sanguinis missionẽ dicit: Febrilis calor multum sanguinis digerit, atque abstinenter „ laborans uictitat, necessariò breui illum nutrimentum ex sanguine destituit, &c. „ subiungens, Interimque uirtus exoluitur. Et propterea malè operantur isti noui, „ qui Galenistæ fieri uolunt, phrenetica quadam & puerili iactantia atque arrogantia uexati, dum uolunt maximam sanguinis copiã indifferenter euacuare, nescientes ex illa magna sanguinis emissione uirtutem exolui, & plurimorũ causam esse malorum, cum operari secundũ libros, absque perfecta doctrina, & solerti ingenio sæpe in hospitali, & ubique locorum degentibus, molestum sit. Omittamus istos inutiles, ne ab illa, quam dicendam suscepimus, prouincia discedamus.

Quotuplex est phlebotomia?

IAC. Quotuplex est phlebotomia? MAR. Multiplex. Nam alia est diuersiua, nutrimentum sanguineum alio traducens. alia uacuatiua, superfluum ex sanguine nutrimentum euomens. alia retentatiua fluxurum sanguinem impediens. alia attractatiua, ab uno loco ad alium nutrimentum euocans. alia tentatiua, uirtutem ex inertia sopitam excitans. IACOB. Vnde fit uacuatiua? MAR. Fit ab eadem diametro secundũ longitudinem à parte inferiori. IAC. Vnde diuersiua? MAR. Fit ab eadem diametro secundũ latitudinẽ. IAC. Retentiua unde fit? MAR. Fit à diametro à parte superiori. IACOB. Attractiua unde? MAR. Attractiua fit per duas diametros secundum longitudinem & latitudinem à parte opposita. IACOB. Tentatiua unde? MAR. Secundum uirtutis exigentiam. IAC. Quid est euacuatio? MAR. Euacuatio est materiei peccantis per medicinam eductio. IACOB. Quotuplex est medicina eductiua? MAR. Triplex scilicet catharticum, pharmacum & medicina. IACOB. Quid est catharticũ? MAR. Catharticum est quod uirtutem habet uentrem soluere, & ulcera purgare, sicut dicimus scammoneam uentrem soluere, & ulcera pedum cholerica purgare, quæ habet istam proprietatem à uirtute cœlesti & specifica. IACO. Quid est pharmacum? MAR. Pharmacum est quod immutat. quapropter medicina quælibet multum immutans, quocunque modo immutationis, pharmacum dicta est. IACOBVS. Quid medicina? MAR. Medicina in isto loco est adiectio, & ablatio: adiectio quidem eorum, quæ deficiunt, ablatio uerò eorum, quæ superabundant, ut placuit Galeno in undecimo de ingenio sanitatis capite duodecimo. IACOB. Obseruantúr ne conditiones in euacuando? MAR. Obseruantur. IACOB. Quot sunt? MAR. Decem. IACO. Quæ? MAR. Repletio, uirtus, complexio, accidentia, figura, ætas, tempus, dispositio aëris, & dispositio regionis. IAC. Quid est putrefactio? MAR. Putrefactio est membri uel eius particulæ corruptio à putrescente proueniens. IACOB. Quid est putrescens? MAR. Putrescens est quod corrumpit uel impedit, aut prohibet spiritum in membro existentem, complexionémque defœdat, quo quidem corrupto aut prohibito, humiditas illius particulæ minimè regulatur, quare putrefit. IACOB. Habet ne causas? MAR. Habet. IAC. Quæ sunt? MAR. Vna est quæ corrumpit uitalem spiritum debitam ipsius euentationem detinendo. alia, quæ impedit, sicut humores crassi, uiscosi, frigidi, qui sua uiscositate & multitudine spiritui meatus impediunt. alia, quæ prohibet, sicut causæ primitiuæ, ut contusio, percussio, & nimia ligaturæ constrictio. IACOB. Quot modis consyderatur putrescens? MAR. Duobus. IACO. Quibus? MAR. Primo modo, ut disponit ad putrefactionem. alio quidẽ modo, ut iam putredo

Vnde uacuatiua? Vnde diuersiua? Retentiua unde? Attractiua unde? Tentatiua unde? Euacuatio quid? Medicina eductiua quotuplex? Catharticum quid? Pharmacũ qd? Medicina qd? In euacuando quot cõditiones obseruandæ? Putrefactio quid? Putrescẽs qd? Quæ sunt causæ putrefactionis? Quot modis consyderatur putrescens?

inducta est. IAC. Putrescens ut disponit, quomodo appellatur? MAR. Ascachilos[Sphacelos] & gangræna. IAC. Putrefactio ut inducta est, quomodo appellatur? MAR. Esthiomenus. IAC. Quid est complexio? MAR. Complexio est qualitas, quæ fit ex actione adinuicem, & passione contrariarum qualitatum in elementis inuentarum, quorum partes ad tantã paruitatem redactæ sunt ut cuiusq; earum plurimum contingat, plurimum alterius prouenit. IAC. Quid est febris? MAR. Febris est calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo, mediantibus spiritu & sanguine, per arterias & uenas in totum corpus, & inflammatur in eo inflammatione, quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut iræ caliditas & laboris, cum nõ ultimatur, & impedit operationem, ita ut retineatur. Vel dicas quòd febris est calor spiritualis, qui cõtinuè à corde manat, alteratus aut à corruptis humorum qualitatibus, aut ipsorum uenenositate, aut eorundem putrefactione, & etiam ab illo, quod poterit ipsum alterare, eatenus perdurans alteratus, quatenus humorositate illa naturalis calor cibaretur sicuti flamma ignis non extinguitur, quandiu habet illud humorosum ex lignis quo epuletur. IAC. Quid est dolor? MAR. Dolor est rei contrariæ sensibilitas, aut contrariæ qualitatis existentis in membro. Vel dicas, quòd dolor est quoddam adueniens ex sensibilitate, & re contraria solutionem, aut alterationem faciente, sensum particularem uel communem affligens. IAC. Quæ sunt causæ doloris? MAR. Causa doloris aut est solutio continui, aut subita alteratio. IACOB. Quid est spasmus? MAR. Spasmus est ægritudo neruosa, qua mouentur lacerti ad principia sua, & inobedientes sunt in dilatatione. IACOB. Quæ est causa spasmi? MAR. Est repletio & inanitio. IACOB. Est ne alia causa? MAR. Non: nam Galenus in octauo Miamir capite septimo dixit: Ego autem in spasmo quidem tertiam causam præter repletionem & euacuationem nullam uidi. IACOB. Quot sunt species spasmi? MAR. Duæ. IACOB. Quæ? MAR. Vna quæ dicitur proportionatus ad materiam. altera, quæ dicitur non proportionatus ad materiam. IACOB. Quotuplex est proportionatus ad materiam? MAR. Duplex. IACOB. Qui? MAR. De inanitione & repletione. IAC. Quæ est materia spasmi de repletione. MAR. Materia quidem spasmi secundum plurimum est phlegma, & quandoq; est melancholia, & quandoq; sanguinea materia. IAC. Quæ est materia de inanitione? MAR. Materia siue causa spasmi de inanitione est caliditas & siccitas. IAC. Quid est spasmus non proportionatus ad materiam? MAR. Est ægritudo eueniens à causa rei impedientis, à qua nerui fugiunt, & congregantur ad expellendum ipsam. IAC. Quæ est causa illius? MAR. Aut est dolor ex causa dolorem faciente, aut ex humore calido mordicatiuo, aut à qualitate uenenosa proueniente ad cerebrum, & ad neruos: sicut accidit ei, quẽ pupugit scorpius super neruos, aut propter qualitatem non uenenosam: sicut cũ spasmus accidit, ab infrigidatione uehementi cõgregante neruum & lacertũ, & inspissante ipsum, & contrahitur ad caput suum. IAC. Est ne periculosus spasmus in uulneribus? MAR. Omnis spasmus sequens uulnus secundum Auicennam est mortalis. IAC. Quid est paralysis? MAR. Paralysis est mollificatio, seu relaxatio membrorum causata propter neruorum oppilationem, neruos relaxantem, in qua sensu & motu membra omninò illa priuantur. IACO. Quotuplex est paralysis? MAR. Duplex. IAC. Quæ? MAR. Vniuersalis & particularis. IACO. Quæ est uniuersalis? MAR. Vniuersalis est illa, quæ totius corporis medietatẽ, uel totũ corpus, excepto capite, comprehendit. nam si caput etiam comprehenderet, apoplexia & nõ paralysis dicetur. IAC. Quæ est particularis? MAR. Particularis est, quæ unũ particulare membrum comprehendit, sicut est manus, brachij, pedis, linguæ, & cruris, &c. IAC. Quot sunt causæ paralysis? MAR. Duæ. IAC. Quæ? MAR. Vna est intrinseca, & altera extrinseca. IAC. Intrinseca quæ? MAR. Humores

Ascachylos. Gangræna. Esthiomen⁹? Cõplexio qd? Febris quid? Febris quid alio modo? Dolor quid? Dolor aliter. Quæ causę doloris? Spasmus qd? Quæ est causa spasmi? Species spasmi quot sunt? Quotuplex ꝓportionat⁹ ad materiam? Quæ est materia spasmi de repletione? Quæ materia de inanitiõe? Quid spasmus non proport. ad materiam? Est ne periculosus in uulneribus spasm⁹? Paralysis qd? Paralysis quotuplex? Paralysis uniuersalis. Paralysis particularis. Causæ paralysis.

quilibet esse possunt. IAC. Extrinseca quæ? MAR. Res quælibet non naturalis oppilationem neruorum inducere potens, ut sensu & motu membra priuentur, quamuis etiam secundum Auic. mala complexio sine materia paralysim aliquando inducat, membrum taliter disponendo ut nequaquã ualeat impressionem spirituum admittere. IAC. Quid est syncopa? MAR. Syncopa est acuta, scilicet momentanea uirtutis concisio. IAC. Quæ est causa? MAR. Causa est quicquid spiritum uitalem inficere, aut corrumpere, seu intercipere potuerit. Sed si hæc exquisitè scire uolueritis, legite Galenum in duodecimo de ingenio sanitatis capite quinto, ubi singulas causas syncopæ colligetis. IAC. Quid est alienatio? MAR. Est inordinatæ mentis, uerborum & sermonis prolatio. IAC. Quotuplex est alienatio? MAR. Duplex: propria & accidentalis. IAC. Quæ est propria? MAR. Est illa quæ insania dicitur. IACO. Quæ est accidentalis? MAR. Est illa quæ dicitur accidens alicuius acutissimæ febris. IAC. Quando fit? MAR. Quando calidi fumi caput ascendunt. IAC. Qui sunt isti calidi fumi? MAR. Sunt illi qui exhalant per neruos ad cerebrum ex humoribus calidis, aut ex cibo & potu alteratis, aut ex aliqua putrefactione corruptis, aut aliqua uenenositate infectis, aut ab aërea caliditate ebullientibus. IAC. Quid est uulnus consolidare? MAR. Est partes uulneris separatas aliquo medicamine conglutinatiuo coniunctas insimul firmare. IAC. Quæ est medicina consolidatiua? MAR. Est illa quæ sua uirtute aggregat carnem, & restringit, & auget, & siccat in ulceribus, quæ sunt in corporibus, quousque facit eam mutari in cutim. IAC. Quid est cutis? MAR. Est caro indurata atque exiccata, opera naturæ & medicaminum uirtute. IAC. Quare? MAR. Quia in re medica duo sunt agentia. IAC. Quæ? MAR. Principale, & instrumentale. IACO. Quid est agens principale? MAR. Est ipsa natura, quæ principaliter ad aliquid opus faciundum intendit absolute, uel aliquo mediante. IACO. Quid est agens instrumentale? MAR. Agens instrumentale est illud per quod habet natura inducere talem effectum, qui per aliud à natura non posset induci, quod propriè est à forma specifica, uel quia tale. IACO. Ergo non est opera medici sanare? MAR. Non. IAC. Quare? MAR. Quia natura est operatrix, medicus uerò eius minister. IAC. Quæ ergo est operatio medici? MAR. Operatio medici est idonea instrumenta naturæ operanti, uel operaturæ, aptè & opportunè exhibere. IAC. Quid igitur est propriè medici? MAR. Propriè medici est naturã admonere (ut pulchram, & non fœdam cicatricem tam in uulneribus, quàm in ulceribus inducat) diligentia sua quotidie non desistere, & membra dislocata propriæ pyxidi & articulo componere.

Syncopa qd? Quæ causa syncopæ? Alienatio qd? Quotuplex alienatio? Propria quæ? Accidentalis quæ? Quando fit? Quid est uulnus consolidare? Medicina consolidatiua q? Cutis quid? Quot sunt agentia? Agens principale quid? Est ne opera medici sanare? Quæ est operatio medici? Quid propriũ medici chirurgici?

Interrogatio de vlceribus.

IACOBVS.

Postquam de ulceribus mentionem fecisti, non est conueniens mi amantissime Mariane, ut ea silentio pertranseamus, quamuis aduesperascat. Nam & nos scimus quàm perfacilè sit tibi non tantum ratiocinari, sed etiam si uelles librum componere, & propterea id diei, quod modò superest, plusquam quod necesse sit, sufficere nobis satis compertum habemus ad ratiocinandum. id autem dicimus, ne temporis intercapedine audeas inficias ire, cum non semel, nõ bis intellexerimus abs te dictum esse, uno die, si uelles, componendo atq; scribendo librum unum te posse complicare, præsertim si maleuolorum stimulo exciteris. Quanto ergo id facilius modo expedies consuetudine amicorũ, quos oculis chariores non amicabili modo uinculo, sed quasi consanguinitate quadã alligatos animo & toto corde cõplecteris? MAR. Prosequamur ergo, quãdo me uinculo amicitię circumseptũ, atq; dulcedine uestra irretitũ possidetis.

uerùm

uerùm si noctesceret, antequam ab huiusmodi rei negotio absolueremur, non mihi, sed uobis importunitas ista temporalis ascribatur. IAC. Ascribatur: & si licet etiam nos importunos dici, dicamur, dum potiamur modo eo, quod tantopere efflictim abs te expectabamus. MAR. Ordimini ergo, ut sæpe facitis, à diffinitione, ne id temporis, quod modò tacito labitur cursu uestros animos inexpletos relinquat. IAC. Periocundè admones. Dic ergo quid est ulcus? MAR. Vlcus est continui solutio cum putrefactione in tempore facta. IAC. Vnde generantur ulcera? MAR. Generantur ab exituris exulceratis, & pustulis agitatis, & uulneribus malè tractatis. IAC. Ergo à uulneribus fiunt ulcera? MAR. Fiunt. nam uulnera cum saniem faciunt ulcera dicuntur. IACOB. Quare? MAR. Quia cum debitum digestionis abstersionísque tempus transierint, & adhuc saniosa, tabidáque extiterint, non uulnera, sed ulcera erunt appellanda. unde sequitur, ut omnis continuitatis solutio, quæ pus siue uirulentiam, aut saniem expuet, ulcus nominetur. IACOB. Súnt ne facilis curationis? MAR. Aliqua sunt facilis curationis, & aliqua difficilis curationis. IACOB. Quæ sunt facilis curationis? MAR. Sunt illa quæ ingruunt in corpora benè complexionata, & bono sanguine nutrita, cum pauca humorum superfluitate. Nam Auicenna refert, Et corpora susceptibiliora curationis ulcerum sunt, quæ sunt melioris complexionis, & paucioris humiditatis superfluæ, cum inuentione sanguinis boni in eis. Illa uerò, quæ sunt multæ humiditatis, aut siccitatis, sunt tardè suscipientia rectificationem ulcerum, quamuis humida, sicut infantium, sint susceptibiliora quàm sicca. IAC. Quæ sunt difficilis curationis. MAR. Sunt illa omnia, quæ succedunt alicui ægritudini per uiam terminationis? IAC. Quare? MAR. Quia inde natura exoneratur à superfluitatum malorum humorum reliquijs. IAC. Súnt ne alia? MAR. Sunt etiam illa quæ corpora accidentaliter humida uel sicca molestant. IAC. Quæ sunt illa? MAR. Sunt ea quæ accidũt grauidis mulieribus & hydropicis hominibus. IACOB. Propter quid? MAR. Propter humiditatẽ accidentalem in mulieribus grauidis: in hydropicis hominibus propter superfluitatum putridarum retentionem. ac etiam quando ulceribus malis associatur color corporis malus, sicut albus, plumbeus, aut citrinus, tunc illud est significatio propter corruptionem complexionis hepatis, & corruptionem sanguinis, qui uenit ad ulcus: quare fit difficilis eius consolidatio. IAC. Quæ sunt corpora sicca? MAR. Hectica & marasmatica. IAC. Propter quid in siccis corporibus tardè consolidantur? MAR. Propter sanguinis boni paucitatem. similiter miserrima senum corpora tardè sanantur, tum propter ciborum indigestionem, ac chymi indecoctionem. quoniam in illis calor naturalis extinguitur: tum propter boni sanguinis paupertatem asiduè ulceribus dilaniantur, & propriè quando complexio est radicalis sicca priuata sanguine bono mundo. IACOB. Súnt ne alia? MAR. Sunt etiam illa quæ obuiant superfluitatibus corporis maligni, & inueniunt membra malè complexionata. IAC. Quare? MAR. Quia membrum malè complexionatum est causa, ne citò ulcus consolidetur. Quare oportebit non parum elaborare, ut illius complexio rectificetur. IAC. Quamobrem? MAR. Propterea quòd nutrimentũ, quod illuc repit, cõuertitur in saniem, cũ non regulетur à natura. IAC. Quid est sanies? MAR. Sanies nil aliud est quàm nutrimentum corruptum, quod natura non potuit digerere, nec in secundas humiditates conuertere. IAC. Cicatrizantúr ne ista? MAR. Cicatrizantur. IAC. Permanént ne in cicatrizatione? MAR. Quædam sunt quæ permanent in cicatrizatione, & quædã quæ non. IAC. Quæ sunt, quæ nõ permanent. MAR. Sunt illa in quibus orta est caro ante completam mundificationem. IACO. Quare? MAR. Quia ibi non munda superfluitas occultatur, alitúrque uitium, uiuitq́ tegendo: quare oportet iterũ corrumpatur continuitas proueniens secundo, &

Vlcus quid?

Vnde generantur ulcera?

Vulnus saniẽ faciens ulcus dicitur.

Quæ sunt facilis curationis?

Quæ sunt difficilis curationis?

Quæ sunt corpora sicca?

Quid est sanies?

Quæ sunt quę non permanent in cicatrizatione?

Quot sunt genera ulcerum capitalium? propterea fistulæ existimantur. IAC. Quot sunt ergo genera ulcerum capitalia? MAR. Sex. IAC. Quæ? MAR. Saniosum, uirulentum, sordidum, cauernosum, putridum & corrosiuum. IAC. Sortiuntur ne sibi alia nomina? MAR. Sortiuntur. IAC. Quot modis possunt sibi nomina sortiri? MAR. Quinq; modis. *Quot modis possunt nomina sortiri?* IAC. Quibus? MAR. Primo ab humoribus, secundo à sanie, tertio ab accidentibus, quarto à morbo, quinto à comparatiua animaliũ similitudine. IAC. *Quomodo ab humoribus?* Quomodo ab humoribus? MAR. Hoc modo à phlegmate dicuntur phlegmatica, à sanguine sanguinea, à cholera cholerica, à melãcholia melãcholica. IAC. *Quomodo à sanie nominantur?* Quomodo à sanie nominantur? MAR. A sanie nominantur quadrupliciter. IAC. Quare? MAR. Quia quadruplici nomine uenit nominanda sanies. IACOB. Quonam pacto? MAR. Dicitur enim sanies, pus, uirulentia, & sordities. *Quadrupliciter sanies nominatur.* à sanie appellatur ulcus saniosum, à pure purulentum, à sorditie sordidum, à uirulentia uirulentum. IACOB. Quomodo ab accidentibus? MAR. Appellantur *Ab accidentibus quomodo?* primo à duritie dura, à cauerna cauernosa, à fistula fistulosa, à putrefactione putrida, à corrosione corrosiua, à cancro cancrosa, à formica formicosa, à dolore dolorosa, ab apostemate apostemosa, ab ostracis ostracosa: & cætera id genus, secundum quod istorum aliquod ulceri ærumnose imminebit: quando ista sunt, quæ consolidationem impediant, & nunquam sanerentur, nisi ista prius emendarentur. IAC. Quid est phlegma? MAR. Phlegma est humor fri- *Phlegma qd?* gidus & humidus, ex substantia chymorum & chylorum primo ex caliditate remissa productus, aptus ad nutriendum, si ab æquali caliditate ulterius decoqueretur, frigiditatis qualitatem remittens, formam sanguinis susciperet. IACOB. Quid est sanguis? MAR. Sanguis est hnmor calidus & humidus, ex decoctio- *Sanguis qd?* ne temperata phlegmatis ad nutriendum productus, de cuius proprietate est, ut fiat pars substantiæ nutriti, & asimilari ei: solus enim existit materia restaurationis eius, quod ex ea dissoluitur. IACOB. Quare est calidus & humidus? *Quare calidus & humidus sanguis?* MAR. Placuit enim Deo ut calido uita uegetabilis seruaretur, & humido nutritio augeretur, quando à philosophis omnibus conclusum sit: calido uiuere & humido nutriri animantes. IACOB. Quid est cholera? MAR. Cholera *Cholera qd?* est humor calidus & siccus, in decoctione sanguinis superflua tanquam eiusdem sanguinis purgamentum genitus, ad nutriendum ineptus. IACOB. Quo modo ineptus ad nutriendum? MAR. Quia nutritio solum à calido & humido fit, & cum cholera sit calida & sicca, patet sua siccitate ineptam esse ad nutriendum. IACOB. Quid est melancholia? MAR. Melancholia est hu- *Melancholia quid?* mor frigidus & siccus, ex multum superflua sanguinis decoctione productus. Nam sicut ex superflua sanguinis decoctione producitur cholera rubea, sic ex multùm superflua decoctione generatur melancholia, quæ est dicta cholera nigra, purgamentum ex multùm superabundanti sanguinis decoctione. IACO. Quid est sanies? MAR. Sanies est nutrimentum corruptum, quod natura *Sanies quid?* non potuit digerere, nec in secundas humiditates cõuertere, ut substantia fieret nutriti, ut dictum est. IACO. Quotuplex est sanies? MAR. Duplex. IAC. *Sanies quotuplex?* Quæ? MAR. Bona & mala: siue dicas, laudabilis & illaudabilis. IAC. Quæ est bona siue laudabilis? MAR. Est illa, quæ est alba, læuis & æqualis, cui non *Quę est sanies bona siue laudabilis?* est odor horribilis, in qua non operata est nisi caliditas innata, licet non sit excusatio à communitate extraneæ. IAC. Quare à communitate extraneæ? MAR. Quia si calor naturalis aget in humidum digerendum, & complexio membri à sua temperatura non disproportionaretur aliquo modo, conuertet totum illud in substantiam aliti: sed si complexio membri à sua temperatura aliquantulum deciderit per caliditatem, calor naturalis à caliditate illa extranea alteratus digeret illud in saniem bonam, cum sanies bona sit nutrimentum corruptum, parum distans ab eo, quòd fiat substantia nutriti à caliditate naturali parum alterata in sua naturalitate. IACOBVS. Quid est digestio? MAR. *Digestio qd?*

Digestio

Digestio primo modo consyderata nihil aliud est, quàm ordinata dispositio, atque distributio operationis caloris naturalis, uel innati in humidum decoquendum ad augmentationem & partium nutritionem faciendã: secundo uerò modo consyderata digestio est, ordinata quædam dispositio caloris naturalis, uel innati ab intelligentia non errante excitati, ad humorum expellendorum præparationem, uel ingrossando, uel eosdem subtiliando, à uirtute expulsiua secundum exigentiam accõmodata. IAC. Quando fit ista digestio? MAR. Quando humiditates suscipiunt præparationem caloris innati, uel naturalis, ordinati ad eundem affectum, ad quem talis operatio dirigitur. IACOB. Quid est sanies mala uel illaudabilis? MAR. Est nutrimentum corruptum multùm distans ab eo quòd fiat substantia aliti à calore naturali, multùm alterato à caliditate extranea, & secundum suam alteritatem talem speciem malæ saniei producit. IACOB. Quot sunt species malæ saniei? MAR. Tot sunt, quot sunt alterationes impedientes proprietatem caloris naturalis factæ à disproportionata membri complexione in subsistendo, uel decrescendo. Nam si calor naturalis à frigida complexione membri in decoquendo arctaretur, pus generabit: si uerò idem calor naturalis distenderetur, fotus ab alterata in calidum complexione membri generabit uirus, uel sorditiem ex nutrimento, quod ad membrum illud repserit. IAC. Quid est pus? MAR. Est sanies mala facta ex nutrimento, & superfluitatibus membrorum uicinantium ad corruptionem uergentibus ob debilitatem membri, & calorem naturalem alteratum, quæ si corrumperentur ob corruptionem subtilem, generabitur pus subtile, quod nominatur uirus. Si uerò ad corruptionem grossam, generabitur pus grossum, quod nominatur sordities. IAC. Quid est uirus? MAR. Est pus subtile genitum ex subtilitate, & caliditate humorum aquosorum, quos calor naturalis decoquere non potest ob superabundantẽ aquositatem. IAC. Quid est sordities? MAR. Est pus grossum genitum ex grossitie humorum: quę tripliciter esse potest, secundum quòd tripliciter calor naturalis alteratus agere ualuerit. Nam si calor naturalis parum alteratus potens est decoquere illos, generabitur res spissa coagulata alba, sed si calor naturalis magis alteratus in illos furiose decoquendo grassaretur, sicut ignis in uiridibus lignis, generabitur res ad nigredinem decliuis. Si uerò idem calor nimium alteratus eosdem effrenatim decoquere aggrederetur, ex actione illa & grossitie humorum generabitur res sicut fex. IAC. Quid est duries? MARIAN. Durities est quoddam solidum ac firmum tenacitate ipsa corruptionẽ sui facilè non admittens. IAC. Vnde causatur durities? MAR. A triplici quidem causa durities fieri potest. IAC. Quomodo? MAR. Aut enim prouenit à nimia siccitate, aut à congelatione, aut à repletione. IAC. Quid est cauerna? MAR. Cauerna est concauitas quædam terræ uacua atq; obscura, ad similitudinem cuius ulcera plures in se uacuitates habentia cauernosa dicuntur. IAC. Quid est fistula? MAR. Fistula est ulcus profundum habens orificium angustum, & uiam callosam, pus frequenter effundẽs, denominationes plures à membris, tam simplicibus quàm compositis, secundum quod illorum aliquod tetigerit, sortiens. Nam si carnosam partem fistula tetigerit, fistula carnosa nominabitur, à uenis uenosa, ab arterijs arteriosa, à neruis neruosa, à cartilagine cartilaginosa, à musculis musculosa, ab osse ossuosa, à lachrymis lachrymalis, ab ano fistula ani, sicq; frequenter appellationem sibi uendicat. IAC. Quid est putrefactio? MAR. Putrefactio secundum Aristotelem in quarto Meteororum est corruptio quædam in unoquoque humido propriè, & secundum naturam caliditatis ab aliena caliditate, quæ est ipsius continentis. IACOB. Quare dixit corruptio quædam? MARI. Vt partem principalem & initiatiuam corruptionis ostenderet, sine qua corruptio esse non potest, cum nulla sit corruptio sine putrefactione, neq; putrefactio sine aliqua corruptionis parte. IAC.

Quando fit digestio?

Quid sanies mala uel illaudabilis?

Quot sunt species mali saniei?

Quid est pus?

Virus.

Quid est uir⁹?

Quid est sordities?

Quid est durities?

Cauerna qd?

Quid fistula?

Fistula carnosa, Venosa, Arteriosa, Neruosa, Cartilaginosa, Musculosa, Ossuosa, Lachrymalis, Fistula ani.

Putrefactio quid?

Quare dixit in unoquoque humido propriè? MAR. Vt partem compositi primam corruptionis susceptiuam tanquam subiectum notificaret. Nam humidũ propriè est corruptionis fomentum, ex sibi innato principio caliditatem extraneam suscepturo, ab aërea qualitate expergiscendam [excitandam] propter quã habet symboleitatem. IAC. Quare dixit in unoquoque humido? MAR. Vt omnia humidorũ genera significaret esse putrefactionis susceptiua, qualia sunt humidum radicale, & substantificum, & humidum nutrimentale, & cibale, & humidum humorale, quæ omnia corruptionis fomenta sunt, cum nutrire amplius non ualeat. IAC. Quæ est causa ne nutrire amplius ualeant? MAR. Triplex est causa, quarum una corrumpit uitalem spiritalem debitam ipsius euentationem detinendo, ueluti sunt narcotica stupefacientia, ut opium, & repercussiua nimium frigida & similia. Altera uerò, quæ impedit, sunt humores crassi, uiscosi, frigidi, qui sua uiscositate & multitudine spiritui meatus impediunt. Alia uerò causa est illa, quæ prohibet, sicut sunt causæ primitiuæ, ut plurimum ueluti contusio, percussio, & nimia ligaturæ constrictio, quem membrum mortificat, transitum spiritui prohibendo. IAC. Secundũ uerò medicos chirurgos, quid est putrefactio siue putredo? MAR. Putredo est transmutatio totius substantiæ corporis, uel particulæ putrescentis ab alieno, uel exteriori calore, & non à proprio excitata. IAC. Quare? MAR. Quia quod corrumpitur, à contrario corrumpitur, à proprio autem conseruatur. IAC. Quotuplex est putredo? MAR. Vna est putredo. IAC. Quare? MAR. Quia unum aliquid idémque in omnibus speciebus putredinum inest, cuius gratia omnes aliæ eandem appellationem sortiuntur. IAC. Propter quod accidit corruptio & putrefactio corpori, uel particulæ? MAR. Accidit propter causam corrumpentem complexionem eius, & spiritum animalem, qui est in ipso: aut propter aliud prohibens eum peruenire ad ipsum, aut propter aliquid congregans utrasq; intentiones, sicut uenena calida & frigida, & ea quæ cum sua substantia sunt contraria spiritui animali, & sicut apostema, & pustulæ, & ulcera mala ambulatiua, uenenosæ substantiæ: & ea, in quibus erratur, sicut erratur effundendo oleum in ulceribus profundis, quare putrefit caro, & cum infrigidatione uehementi super apostemata calida, quare corrumpitur complexio, quæ est in ipso. IAC. Quid est prohibens spiritum prouenire ad ipsum, uel ipsum, aut aggregans utranq; intentionẽ? MAR. Est oppilatio. IACO. Quotuplex est ista oppilatio? MAR. Duplex. IAC. Quæ? MAR. Antecedens, & primitiua. IACO. Quæ est antecedens? MAR. Antecedens sunt humores, qui faciunt oppilationem corporalem, sicut apostema calidum, malum, fixum, magnum, grossæ materiæ, oppilans meatus, & introitum anhelitus, quo indiget & spiritus animalis, & hoc cum hoc, quod retinetur, etiam corrumpit complexionem. IAC. Quæ est primitiua? MAR. Primitiua est sicut constrictio quorundam membrorum in radice sua fortis. nã quando perseuerat, corrumpit membrum propter retentionem spiritus animalis ab eo, aut retentionem uirtutis sparsæ super spiritum animalem, qui est in ipso, qui expãditur ex corde & anima: quare corrumpitur complexio eius, & moritur. IAC. Quot sunt species putredinis? MAR. Tres. IAC. Quæ? MAR. Gangræna, ascachiles, & esthiomenus. IAC. Quid est gangræna? MAR. Gangræna est corruptionionis uel putrefactionis principium, sensum adhuc particula uel membro putrescente seruante. nam quod de hoc est in principio, & nõ corrumpitur cum eo sensus eius, cui est sensus, nominatur gangræna, & propriè quod est phlegmonôdes in principio, & quandoq; gangrænæ fiunt ascachilos, [sphacelos,] immò sunt uia ad ipsam. IAC. Quid est ascachilos? MAR. Ascachilos est partis membri, uel membri putrefactio sensum amittens, carnem & ossa corrumpens, & quod ita confirmatum est, ut destruatur sensus eius, cui est sensus, & illud est, ut destruatur caro, & quod ipsam sequitur, & usq; ad os, siue

sit

Putrefactio secundum medicos quid?

Propter quid accidit corruptio?

Quid est prohibens?

Causa antecedens.

Causa primitiua.

Quot sunt species putredinis?

Gangrena qd?

Ascachilos uel sphacelos qd?

sit incipiens, aut succedés apostemati nominatur ascachilos, & totum hoc accidit in carne, & accidit in osse. IACOB. Quid est esthiomenus? MARIA. Esthiomenus est membri completa corruptio, perambulans, membrumq́ totũ manducans, nam cum eius corruptio incipit perambulare in membro, & apostematur, quod est in circuitu corrupti, & fortasse peruenit ad corruptionem completam, tunc dicitur totũ accidens esthiomenus, & dicitur dispositio membri, quæ iam putrefacta est, & nisi esset propter grossitiem materiæ suæ non adhæreret, sed expelleretur. IACOB. Quid est corrosio? MARI. Corrosio est carnis acuitate humorum facta consumptio, & quod in substantiam nutriti cõuertitur, resoluens, consumens, & desiccans, quo resoluto substantia carnis minuitur & ulceratur. IACOB. Quæ sunt causæ corrosionis? MARIA. Duæ. IACOB. Quæ? MARIAN. Propria, & dependens. IACOB. Quæ est propria? MARIAN. Propria est carnis malignitas, quam medici proprietatẽ occultam rusticorum nominauêre, complexionem membrorum sedantem. IAC. Quæ est causa dependens? MARIAN. Sunt humores cholerici falso phlegmati admixti, qui cum ad coniunctam defluxerint, corrosionem faciunt. IAC. Quid est cancer? MARIAN. Cancer est morbus ex materia frigida & sicca per putrefactionem calefacta productus, duritiem faciens secundum putrefactionis gradum, dolorem excitans, colore cancrorum elixatorum simili coloratus, ad cuius similitudinẽ morbus iste cancer dictus est, & propterea ulcus cancrosum dicitur, quod labia dura, & subrubea habens pus fœtidum & subnigrũ continuò exprimit. IACOB. Quid est formica? MARIAN. Formica est pustula, uel pustulę ambulatiuę, à calido humore puro, uel phlegmati admixto genitę, latitudinem non habentes, morsionem ad similitudinem formicarum excitantes, & rubedine quadam coloratæ ad similitudinem milij uel lupini uagantur, quæ si in circuitu ulceris apparuerint, & cum mordicatiuo pruritu extiterint, dicetur ulcus formicosum. IACOB. Quid est dolor? MAR. Dolor est quoddam adueniens ex sensibilitate, & re contraria solutionem, aut alterationem faciente, sensum particularem uel communem affligens, uel est rei contrariæ sensibilitas. IACOB. Quæ est causa doloris? MARIAN. Aut est solutio continui, aut subita alteratio. IACOB. Quot modis soluitur continuitas? MARIA. Aut soluitur incisione, aut corrosione, aut tumefactione, aut fractione. IACOBVS. Quot modis fit alteratio? MARIANVS. Fit aut à caliditate, aut frigiditate, aut siccitate, aut humiditate, uel horum mixtionibus. Et propterea cum uideris ulcus dolorosum, dicas una, uel pluribus istis enarratis alteratum uel affectum. De apostemate autem satis dictum est quid sit, à quo ulcera etiam apostemosa dicuntur, cum eorum labia uel circunferentia tali fuerint morbo affecta. IACO. Quid est ostreum? MARIA. Ostreum est quoddam genus concharum, ex uno tantum latere testam habens, ex altero uerò latere scopulis aut lapidibus infixum fortiter agglutinatur, callosum quid, rotundum, albicans intus habens, gulosis maximum irritamentum gulæ, quod uulgari sermone dicitur patella, à quo dicitur ulcus ostreatum, quando labia illius sunt callosa, alba, aspera atq́ scabra. Habent etiam nonnullas alias appellationes ulcera, sed quia ad ista omnia supradicta rediguntur, nullam faciam de illis mentionem. IACO. Quotuplex est ulcus? MARIAN. Duplex, scilicet simplex & compositum, quandoquidem uulnera duplicia sint ex quibus ulcera fiunt. IACO. Quomodo simplex? MARIAN. Nota quòd non dico simplicitate absoluta, sed simplicitate quadam. Constant enim ex mala complexione, & cõtinui solutione, & aliquando compositione, ad quæ concurrunt malæ qualitates, sed dico ulcus simplex inquantum opponitur ulceribus cum accidentibus ueram consolidationem impedientibus repertis, quę composita esse dicuntur. Et ideo cum dico ulcus saniosum ex nostra suppositione, simplex intelligatis,

Esthiomenos quid?

Corrosio qd?

Quot sunt causæ corrosionis.

Cancer quid?

Formica qd?

Dolor quid?

Quæ est causa doloris?

Quot modis soluitur continuitas?

Quot modis fit alteratio?

Ostreum qd?

Quotuplex est ulcus?

Vlcus simplex

Vlcus saniosum.

quod erit ab illis accidentibus remotum, à simplici uulnere factum atq; deductum, uerùm cum quadam alteratione inuolutũ, quam ex saniei diffinitione co gnoscetis. IACOB. Quid est ulcus compositum? MARIA. Vlcus compositum est illud, quod fuerit cum aliquibus, uel pluribus accidentibus enarratis inuolutum, quæ te faciunt à cura ulceris saniosi deuiare. Nam sicut cura uulneris compositi à simplici curatione, ita compositi ulceris gubernatio à saniosi ulceris tractatione uariat. IACO. Quæ est cura ulceris saniosi? MARIA. Cura ulceris saniosi, inquantum ulcus, est exiccatio. nam omnia ulcera saniosa in quantum ulcera exiccatione temperata indigent. IACOB. Ergo una est cura ulceris saniosi? MARIAN. Vna. IACOB. Quotuplex est cura ulceris cõpositi? MARIAN. Triplex est. Nam aliquando se tenet ex parte humorum, qui materia ulcerum dicuntur, aliquando à saniei speciebus, & aliquando ab accidentibus. IACOB. Quomodo ergo suscipiemus curam ab istis omnibus, ut rectè ea regere & curare ualeamus? MARIAN. Quomodo à diffinitionibus, quæ circa medicinam uersantur, semper fient tibi notæ causæ materiales, efficientes, & qualitates propriæ & accidentales, ad quarum notitiam sequitur ista curatio. quandoquidem omnis curatio, aut se tenet ex parte materiæ, aut ex parte efficientis, aut ex parte qualitatum, quas modo accidentia uocamus. IAC. Declara hoc nobis? MARIAN. Non indiget declaratione hoc omnibus notum iam in prouerbium deductum, atq; celebratum, remota causa remouebitur effectus illius causæ. Nã si causa fuerit materialis, cura erit ipsius euacuatio, quandoquidem omnis ægritudinis quæ ex repletione fit, euacuatio est sanatio. Si uerò causa fuerit efficiẽs, occupatione quadam illam intercipite, si uerò qualitates, uel accidentia fuerint, ex illorum contrario emendationem retinebitis. Nam omnis cura fit à contrario, præterquam in illis, in quibus fortificationem membri, uel caloris naturalis requirimus, quæ fiunt aliquando à simili: quod tetigit Hippoc. aphorismo uicesimotertio particulæ quartæ dicens: Est autẽ ubi » in tetano, siue uulnere, iuuene benè carnoso, æstate media, aquæ frigidæ multa » infusio caloris reuocationem facit, calor uerò hoc liberat. IACOB. Suntne salubria uel mortalia ulcera? MARIAN. Quædam sunt salubria, quædã mortalia, quædam spasmosa, & quædam mala. IACO. Quomodo cognoscuntur? MARIA. Suis proprijs significationibus. IACOB. Quæ sunt illæ significationes? MARIAN. Sunt illæ, quas Auicenna de salubribus loquens dixit: Et » meliores significationes significantes salutem ulcerum, & uulnerum sunt, cum » in succedentia eorum decliuia sunt ad sanitatẽ, & alibi dixit: Et meliores signifi- » cationes significantes salutem ulcerum & uulnerum sunt, cum in successionibus » eorum est sanies, quæ est cum medicina faciente pus, & ex operatione natu » ræ. Illa enim operatio naturæ est secundum cursum naturalem, & nõ generatur sanies nisi à digestione naturali. Mortalia sunt illa, de quibus dicitur in signis mortis uelocis, cum sunt homini apostemata & ulcera leuia, & destruitur eius ratio, moritur. IACO. Quænam sunt spasmosa? MARIA. Vlcera quæ accidere faciunt spasmũ, & ulcera putrescentia, scrophulosa, & algeromatri & corrosiua, & cancerosa, & quæ eorum cursu currunt, sunt in quibus non generatur sanies: immò quando apparet in ulcere sanies & apostema, est signum bonũ, cum quo nõ timetur spasmus, & permixtio rationis, & his similia, quamuis sint in loco, quod facit illud necessarium, sicut sunt membra posteriora, & anteriora, & nisi res pertransierit terminum, quòd si apostema occultatur subitò, & redeat, non soluetur per pus, aut ei similia. Amplius sunt uicinantia membris neruosis, sicut ulcera dorsalia, quoniam sunt in uicinitate dorsi, & nuchæ, & ulcera quæ cadunt in anteriore parte coxæ, & genu, quoniam ipsa iterum sunt sicut lacerti neruosi, in quibus res conuertitur ad spasmum, & permixtionem rationis. Si autem euenit in membris neruosis, plurimum quorum est in antecedente extensio-

Vlcus compositum quid?

Quæ est cura ulceris saniosi

Quotuplex ẽ cura ulceris cõpositi?

Hippocrat.

Signa ulcerũ salubrium?

Signa ulcerũ mortalium.

Vlcera spasmosa.

tensionis corporis, timetur aut cursus sanguinis, si ceciderit in medietate inferiori extensionis, similiter timetur ex eis quandoq; permixtio rationis: & timetur, quòd cadat pleuresis, & saniositas post ipsam, aut quod proueniat sputum sanguinis, si ceciderit in medietate superiore eius. IACOB. Quæ sunt mala? MARIAN. Mala autem sunt illa ulcera, dura, incipientia ire uersus uiriditatẽ, & nigredinem, sunt mala. illa quoq; ulcera generata successione ægritudinum sunt mala. Quoniam natura expellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum, & ulcera deijcientia pilos, ab eo quod sequitur ea, sunt mala. IAC. Quæ sunt causæ malignorum ulcerum? MARIAN. Causæ malignorum quidem ulcerum sunt quandoq; uulnera obuiantia superfluitatibus malignis corporis, aut regimini corrupto, & quandoq; sunt sequentia pustulas malas, quare fiunt ab eis festinantia ad ulcerationem post pustulas, & significat malignitatem ulceris eius putrefactio, & ipsius ambulatio, & corruptio eius, quod est in ipsius circuitu, & difficultas sanationis in seipso cum rectificatione curationis exhibitæ ei. IACOB. Quomodo hæc omnia sigillatim consequemur? MAR. Si legeritis nostrum compendium in medicina chirurgica, inuenietis ad plenum omnium curationem, ut facilè ex istis, quæ hodie diximus, & illo, in tribus mẽsibus theoricus & practicus aliquis, medicus euadet chirurgus, nam ibi pertractantur canones, curationes, emplastra, cataplasmata, unguenta, prohibentia, digerentia, mundificantia, consolidantia, & cætera, quę circa apostemata, uulnera, & ulcera curanda, & consolidanda administrantur, ordine posita reperietis, ut nemo in illis errare poßit. IACOB. Restant etiam complura alia interroganda: sed quia hora iam nos disgregat ab isto dulcidulo colloquio, hoc unum à te mi iucundißime Mariane petimus, ut nostrę petitiones, quas hodie te industria (ut prius ariolatus es) facere proposuimus, multisq; etiã profecturas esse ducimus, eo quo dicta sunt ordine scribantur, quamuis fortasse te labore isto grauamus, ne uelis in hoc ipso nos, qui uestri & animo & fide sumus, defraudare, sed digna re amabo hæc ad nostram: & aliorum utilitatem literis commendare, ut præcedant compendium quod tam ornatè compilasti: ad hoc ut ex nostra idonea interrogatione, & tua doctißima responsione, extet modus quidditatiuus examinandi medicos chirurgos, qui non regulis, sed errore reguntur. Satis enim habent garruli isti empirici, si tanquam carnifices se conferant ad curanda apostemata, uulnera, & ulcera, atrocitatem potius quàm rationẽ præ se ferẽtes. Nanq; satis quidem se scire dicunt, dummodo si ab illis, qui sapere atq; satrapare uidẽtur, dicantur animose hanc operationem fecisse, quã etiam carnifices faciunt: sed quomodo, & quando, & qualiter quod proprium est artificum fieri debet, penitus ignorant. Quamuis scimus multos fore nos de hac re incusaturos mendaces, nostrasq; rationes & diligentiam irrisuros. MAR. Et propterea libenter iussa uestra capessam, opusculumq; istud ordine & literis digerendum, atq; inscribendum aggrediar eo ordine quo dicta sunt neq; addens neq; diminuens. Non enim esset uirtus, ni ęmulos mordaces, loquaces, susurratores, inuidos, atque maledicos haberet, ite & forti animo estote atq; constanti, nec aliqua istorum irrisione commoueamini. Nam & si ipsi coram astantibus nostra irridere, atq; subsannare uideantur, intrinsece tamen synteresi quadam, (quæ est uis quædam animæ, quæ uitijs contrariatur, cupiens semper se insontem à peccatis, & à perpetrandis sceleribus conseruare) dilacerantur atq; cruciantur, quod proprium est inuidorum. Ite ergo felices, & istos paruifacite, cum seipsos inuidi paruifaciant. AND. Tu quoq; felicibus sideribus, quę modo oriuntur mane, quãdoquidem expleti animos discedimus, & fidem quam nobis modo dedisti, præstandam esse fateare. MAR. Fidem ergo nominasti? tanquam te pudeat apertè diffinitionem fidei percontari. nanq; de ea, ut modo meus præsagit animus, me disputantem cum illo fratre Aureliano præsensisti, cunq; ea non satis ad propo-

Quæ sunt ulcera mala?

Quæ sunt causæ malignorũ ulcerum?

Synteresis qd?

situm quæsitum congruere uideatur, sub fidei nominatione, & nõ interrogatione, ipsius diffinitionem nostram intelligere exardes. AND. Id quidem cupio. nam iracundia quadam exarsi uoluntaria, cum id mihi relatum fuisset, magna ex parte diem me absente te altercatione illa consumpsisse, uerùm si modo diffinitionem tantum, non autem altercationem me dignum intelligere effeceris, plus ex hoc uno, quàm ex tot supradictis mihi ipsi profecisse uidebor. MAR. Ni tu mihi adeò cognitus esses, proculdubio te neophytum modo appellarem, quandoquidem te tam efflictim istud uideã expetere, sed nota quando pauxillulum istud temporis sic nos ratiocinari cogat. Quòd fides secundum naturam loquendo, duo mihi primo dicit, abstractum & concretum. Fides in abstracto dicit potentiam illam intellectualem, nobis insitam, qua credibilia à præceptoribus nos suscipimus. Fides autem in concreto uirtutem illam theologalẽ per gratiam infusam nobis esse intelligimus. Indeq; insurrexit illa fraterna altercatio. nam dum de illa naturali loquebar, de nobis per gratiam infusa me disserere putabat. nanq; naturaliter loquentem nunquam te intelligent fratres theologici, nisi tu uerbis fraternis utaris, absonum enim esse putant, ut supernaturales naturaliter loquantur, & quod fides dictũ est à me modo, fideitas, ut fraterno uocabulo utar, nominabitur, ut clarius me intelligant. Et dico quòd fides uel fideitas (ne in hoc illos defraudes) est potentia illa nostro naturaliter intellectui insita à naturali agente, sed aliquando à supernaturali per gratiam excitãda, qua quidem à natura excita nos credulitatem accipimus illius, quod discimus, speramus, credimus, & uisuri sumus ex nostro libero uiuendi arbitrio suum in nobis existere dependens actuari dictum. Cumq; ea nos à supernaturali agente supra intellectus operationes per gratiam excitata fruimur, uirtus theologica fides nuncupatur, quę nos de inuisibilibus tanquam uisibilibus, & de futuris tanquã præsentibus certos facit. Esse autem illius de intelligibilibus substantia dicitur, tanquam intelligibilia nobis substentantur in fide tanquam in subiecto, ut iuxta illud, oportet addiscentem credere, id est, credulitatem habere, ac si diceret, fac sit tua credulitas discendi in fide. Eiusdem uerò esse de inuisibilibus argumẽtum dicitur, quoniam argumentum est id, ratione cuius probationem admittimus illius, quod est dubium per id, quod dubium nõ est. Nanq; fides confirmat nobis dubium tanquam firmum, quæ per auditum & uisum excitatur in nobis per gratiam, ut credulitatem faciat, quod sanctus Paulus in sua diffinitione declarans dixit, fidem. s. qua nos à supernaturali agente supra intellectus operationes, per gratiam excitata fruimur, esse substantiam rerum sperandarum, & argumentum non apparentium. Intellextin modo meam fidei diffinitionem? ANDR. Intellexi satis mihi periocundam, ob idq; ingentes tibi gratias agentes fœliciter discedimus. Vale. MAR. Iterum Valete.

FINIS.

Fides quid?

ANGELI BOLOGNINI DE CVRA VLCERVM EXTERIO RVM LIBER PRIMVS.

Curatio ulcerum in quibus conſiſtat. *Caput I.*

CHIRVRGIA ARTIS MEDICAE SVI ANTIquitate& certitudine pars famoſiſsima,plures habet particulas,quarum una eſt ulcerum exteriorum curatio, de qua in hoc libello agere intendimus. Curatio autem ulcerum in duobus maximè conſiſtit, in cognitione uidelicet eorum quæ conſolidationem impediunt,& eorum impedientium remotione: quo fit, ut hic libellus in duas partiatur partes: pars una conſiſtit in cognoſcendo impedientia,altera in eorum remotione:prima quidem theorica eſt, contemplatur enim ea quæ impediunt,uidelicet quæ, & quot ſint, ad hæc quomodo noceant,ſimiliter quomodo cognoſcantur.Secunda uerò pars practica ,medicamina tam generaliter quàm ſingulariter adminiſtrare docet. his enim ſcitis propoſitam habebimus intentionem ad amicorum noſtrorum ſatisfactionem qui me ſæpe ad hoc impulerunt.

Conſolidationem ulcerum quæ impediant. *Caput II.*

DIcimus igitur quod ea quæ conſolidationem impediunt, aut ſe tenent ex parte ulceris,aut ex parte annexorum cum ulcere. Si ex parte ulceris,cum ulcus communiter deſcribatur quod eſt ſolutio continui, à qua reſudat pus & ſanies:aut ergo hoc impediens ſe tenebit ex parte ſolutionis continuitatis , aut ſaniei.Si ex parte ſolutionis continuitatis,uel erit merito figuræ ſolutionis continuitatis fiſtularis,uel alterius figuræ fiſtulari proportionatæ.Si ex parte ſaniei, aut merito ſubſtantiæ,aut ſuæ qualitatis.Si merito ſubſtantiæ,aut quia ſubtilis, fluida:aut quia groſſa,uiſcoſa.Si merito ſuæ qualitatis,aut quia acuta & corrodens per ſe,& eſſentialiter,aut quia per accidens.& hæc de his quæ ex parte ulceris conſolidationem impediunt,quæ duo ſuere, uidelicet figura & ſanies : figura inquam,uel figura fiſtularis,uel alia:ſanies,uel groſſa, uel ſubtilis : aut acuta,& corrodens per ſe,aut per accidens. Impedientia autem ex parte annexorum,aut ſe tenent ex parte eorum quæ immediate contraria ſunt cauſis ad conſolidationem facientibus:aut ex parte eorum quæ contraria ſunt ulceri , in eo quod ad deteriorem naturam quàm ulcus habeat in quantum ulcus diſponunt.Si ex parte eorum quæ immediate contraria ſunt cauſis ad conſolidationem facientibus,aut quia contraria cauſæ materiali, aut quia cauſæ efficienti. Si cauſæ materiali,erit ſanguis à natura alienus ipſi ulceri, & cuilibet membro etiam pro nutrimento delegatus , qui contrariatur ſanguini laudabili, requiſito ipſi ulceri pro materia reſtituendæ bonæ carnis. & tunc contrariatur,quia peccans in quanto,aut in quali:ſi in quanto,aut quia ſuperfluus, aut quia diminutus:ſi in quali,& tunc iſtud erit,quia peccans in complexione uidelicet calida,frigida,humida ſiue ſicca, ſimplici uel compoſita,cum materia , uel ſine materia.Si uerò cauſæ efficienti,erit ſimiliter ea complexio quæ contrariatur complexioni naturali ulcerati loci tanquam cauſæ efficienti, & ſic contrariatur quia nimis calida ſiue frigida,humida ſiue ſicca, ſimplex uel compoſita, mate-

Vlcus quid?

rialis uel sine materia. Si ex parte eorum quæ ulceri contraria sunt in eo quod ad deteriorem disponant naturam quàm ulcus habeat, aut ulceri contraria pro ut accidentia, aut prout ægritudines: si prout accidentia, accidentia erunt hæc, uidelicet dolor, fluxus sanguinis: si prout ægritudines, ægritudines erunt apostema, ostracatio carnis, superadditio carnis, caro mollis, serpigo, corrosio, putrefactio, quæ de se sunt ægritudines loco ulcerato superuenientes. Et hæc sint dicta de impedimentis ex parte annexorum, quæ sunt in genere duo, uti diximus, uidelicet impedientia contraria causis efficientibus, uel materialibus consolidationis, aut impedientia contraria ulceri tanquam accidentia, aut tanquam ægritudines. Quæ igitur, & quot sint impedientia ulceris consolidationem, dictum est.

Quonam modo præfata consolidationem impediunt.
Caput III.

ENumeratis his quæ consolidationem impediunt, nunc diuersi sunt docendi modi, quibus talia impedimenta impediunt. Dico igitur in primis, quod figura fistularis, & quæcunque alia tali figuræ proportionata, consolidationi resistunt, eò quia ipsis consequitur indebita transpiratio saniei in ulcere congestæ, quæ postea in eo ulcere plus quàm debeat moram contrahens, nitrositatem & uenenositatem adipiscitur, quæ ex parietum ulceris contactu, in eo maiorem concauitatem generat, & membrum debilitat, ad quod superfluitates totius corporis transmittuntur. Saniei uerò substantia consolidationem impedit, quia subtilitas eius fluida, membri ulcerati substantiam corrigendo nimis eam humectat & remollit, & sic putrefactioni disponit, quum ea quæ putrefiunt, molliora prius reddantur & laxa. Grossities uerò siue uiscositas poris membrorum adhærens, membrum putrefacit & corrumpit: quod enim à putrido tangitur, putrefit. Saniei uerò qualitas acuta, & corrodens, tam per se, quàm per accidens, consolidationem ulcerum retardat, cum humiditatem membri, qua mediante fit partium continuatio, resoluat & consumat. Sanguis autem peccans in quanto consolidationem impedit, superfluus calorem membri suffocat naturalem. Diminutus uerò, defectum ponit nutrimenti, unde frustratur natura pro generanda carne. At si fuerit peccans in complexione, siue simplici, siue composita, siue materiali, siue sine materia, tunc impedit consolidationem, uirtutes naturales membri offendendo diminutè, ablatè, siue corruptè. Quum enim membri complexio ab aliquo offenditur, necesse est aliquam, uel aliquas, & fortè omnes uirtutes naturales deijci, aut diminui, uel corrumpi, cum ipsa complexio sit harum uirtutum famula, siue ministra. Mala loci ulcerati complexio tam calida quàm frigida, humida siue sicca, simplex uel composita, materialis uel immaterialis consolidationi obstat, naturalem deijciens complexionem, qua sicuti instrumento natura utitur ad nutrimenti conuersionem in membrorum substantiam, & rei superfluæ & nociuæ expulsionem. Si impedientia consolidationem fuerint accidentia superuenientia ulceri, de quibus unum est superfluus fluxus sanguinis, tunc inanitione materia carnis restaurandæ, & spiritus necessitas subtrahitur, unde consolidatio aufertur. Dolor autem uirtutem totius corporis & membri patientis prosternit, & humorum defluxum ad locum efficit, quare consolidatio deficit necessario. Apostema etiam, quod est ægritudo una ex tribus morborum generibus composita, uidelicet mala complexione, mala compositione, & solutione continui: multo magis credendum, quod obuiet consolidationi, cum plures ægritudines magis naturam molestent, quàm una ægritudo. Carnis ostracatio consolidationem

Figura fistularis.
Saniei substantia.
Grossities adhærens.
Saniei qualitas.
Sanguis peccans uel diminutus.
Mala complexio.
Accidentia superuenientia.
Dolor.
Apostema.
Carnis ostracatio.

nem prohibet, ex eo quod talis ostracatæ carnis porositates sunt compactæ & constrictæ ualde, unde ineptæ sunt transitu materiæ proportionatæ carni generandæ, & consolidationis perficiendæ. Carnis similiter superadditio curationi oppugnat, tanquam quid superfluum in corpore extra naturam artificio auferendum. Caro autem mollis, corrosio, & putrefactio consolidationem impediunt, cum materia pro carne delegata à carnis mollitie alteretur, & à corrosione & putrefactione forma substantialis membri corrumpatur & destruatur. Et hæc satis sint dicta de diuersis modis, quibus præfata impedientia curationem ulcerum impediunt.

Superadditio.

Caro mollis. Corrosio.

De signis eorum quæ consolidationem impediunt. *Caput IIII.*

Assignatis speciebus, & declaratis modis quibus consolidatio impediatur, subsequenter ponenda sunt eorum signa. At quia consolidationem impedientium nonnulla sunt sensibus apparentia, itaque signis non indigeant, sicuti sanies subtilis, fluida, similiter sanies grossa, uiscosa, fluxus sanguinis, dolor, apostema siue inflatio, caro mollis, caro superflua, & similia. Alia uerò occulta & sensibus immanifesta, ita quod signis indigent ea significantibus, ut fistularis ulcerum figura, & similiter quæcunque alia figuræ fistulari proportionata, saniei qualitas locum ulceratum inficiens, mala complexio, sanguis à natura alienus, corrosio, putrefactio: ideo condignè mihi uisum est hoc loco tantum eorum signa tradere, quæ occulta sensibus, & immanifesta sunt. Dicam igitur, quod figura fistularis, cuius proprietas est habere orificium strictum, & fundum profundum, absconsum, & cauernosum, & similiter quæcunque alia figura huic proportionata, denotantur per subtilem inquisitionem cum tentis & probis de argento, de plumbo, de radicibus, de cereis candelis, seu coloratis iniectionibus. Saniei uerò qualitas acuta & corrosiua per se comprehenditur ex his: nam color eius tendit ad colorem rubeum siue citrinum, uiridem, siue nigrum. In ea quæ per accidens, & in ea quæ etiam per se, sentitur arsura, & compunctio, rubor, & inflammatio ulceris, & partium ei adiacentium: ex qua contingit, quod quicquid ab ea de substantiali forma membri occupetur, destruatur & corrumpatur, adeò tam naturæ malignantis existit. Sanguis à natura alienus peccans in quanto quia superfluus, cognoscitur ex patientis carnosa & robusta habitudine, uenarum totius sui corporis inflatione, seu repletione saniei ab eo ulcere sanguinolentæ emanatione. Si uerò diminutus, ita quod non defluit ad ulcus materia, ex qua caro generetur in eo ulcere, tunc ex opposito cognoscitur, uidelicet macilenta, seu extenuata patientis habitudine, uenenarum totius sui corporis inanitione, saniei ab eo ulcere quàm ulcus requirat diminuta resudatione. Si in quali, quia peccans in complexione calida, tunc significatur ex colore corporis, & faciei, & oculorum, uergente ad nimiam citrinitatem siue uiriditatem, habitudine sicca, & extenuata, sanie colorata, colore citrino, siue uiridi. Et si peccans fuerit in calidate nimis superflua, præfata signa erunt uergentia ad fuscedinem & nigredinem. Si uerò peccans fuerit in complexione frigida, cognoscitur discoloratione faciei & labiorum, sanie cum substantia grossa uiscosa, seu cum substantia subtili aquosa, habitudine phlegmatica, phlegmatis abundãtia. Si in complexione humida, indicatur ex colore corporis tendente ad albedinẽ, sanie subtili aquosa, tumore faciei & oculorũ, frequenti abundantia saliuæ. Si in complexione sicca, demõstratur ex colore corporis uergente ad nigredinem, siue subnigredinem, oculorum liuiditate, habitudine sicca, sanie nigra, cinerulenta, lutosa. Mala autem

Figura fistularis.

Saniei qualitas.

Sanguis superfluus.

Diminutus.

Qualitate peccans.

Mala complexio loci.

loci ulcerati complexio calida demonſtratur per ruborem, & per inflammationem, & per caliditatem extraneam ulcerati loci, partiúmque ei adiacentium, & per reſudationem ab eo ulcere ſaniei, rubeo, ſiue citrino, uiridi, ſiue nigro colore coloratæ. Frigida ſimiliter complexio manifeſtatur membri & ulceris liuiditate, ſub albedine, mollificatione, locíque frigiditate, quo ad tactum & patientis ſenſum, ſaniei groſſæ, & uiſcoſæ, & indigeſtę, ſeu ſubtilis cum ſubſtátia aquoſa reſudatione, priuatæ tamen omni mordicatione & incendio. Humidæ uerò dyſcraſiæ & exuberantis ſigna ſumuntur ex his: quoniam caro in tali ulcere, ad humidum ſuperfluum dyſcraſiato, tendit ad laxitudinem & mollitiem: quare eſt facta ſqualida, mollis, & ab ea multa humiditas ſanioſa redundat. Siccam autem complexionem demonſtrant loci ulcerati ſiccitas, durities, & aſperitas, ſaniei ſubtilitas, interdum & paucitas, membri & labiorum ulceris gracilitas, ſiue accidat à mala complexione calida exiccante, ſiue priuatione ſubſtantificæ humiditatis. De putrefactione dicendum, cum alia ſit de proximo futura, alia iam facta ſit: quæ facta eſt, alia ſit perambulans & procedens, alia ſit ſic in ſuo eſſe ſtans. Signa igitur futuræ de proximo eliciantur per alterationem coloris carnis, tendentis ad colorem malum, uidelicet liuidum, uiridem, ſiue nigrum, & per diminutionem aliquam ſenſus eius. Signa uerò iam factæ, quoniam color carnis iam factus eſt malus, & priuatus eſt locus ulceratus ſenſu omninò, ita quod dolor non percipitur, dato quod ille locus pungatur, aut incidatur. Signa iam factæ & perambulantis à poſteriori denotatur, quoniam ad partes circunſtantes ipſius putrefactionis fit dilatatio. Et hæc ſatis dicta ſint de ſignis eorum, quæ conſolidationem impediunt.

Putrefactio.

ANGELI BOLOGLININI DE CVRA VLCERVM EXTERIORVM LIBER SECVNDVS.

De regulis & modis generalibus curationis ulcerum. Caput primum.

QVAENAM, ET QVOT FVERINT IMPEDIMENTA in ulceribus conſolidandis, & quot modis conſolidationem impediant, ſimiliter & eorum ſigna, quibus modis appareant, ex iam dictis & pro poſſe ingenioli mei ac uiribus, cuique perſcrutandi ſatis innoteſcet. Reliquum autem eſt, ut accommodata tradatur eruditio, qua unumquodque prædictorum, ne conſolidationem impediat, prohiberi poteſt. Hoc autem eſt curam ulcerum docere, & hoc primo in generali, & ſub quadam ſumma, deinde in particulari magis. Pro qua eruditione dicendum, quod tale conſolidationis impedimentum prohiberi poteſt triplici artis medicæ artificio, uidelicet diæta, potione, & chirurgia. Diæta, cibando ægrum cibis, qui ſubſtantia, quantitate, & qualitate opponantur illis, quæ conſolidationem impediunt

Diæta.

impediunt. Potione uerò totius corporis plenitudinem euacuante, materiam antecedentem eorum quæ consolidationem impediunt digerente, complexionem totius corporis rectificante, si mala fuerit, hepatis maximè, membrorúq; hepati deseruientium, ut sanguiné laudabilem in quanto & quali generet. Chirurgia seu manualis operatio in generali uniuscuiusque eorum quæ consolidationem impediunt, subministretur in hunc modum. Et primo si fuerit in causa figura fistularis, annihiletur, seu destruatur: & si non est possibile, tunc sanies in eo ulcere congesta, merito figuræ ipsius ulceris expulsioni rebellis, antequam nitrositatem adipiscatur aliquo ingenio ad exteriora ipsius ulceris educatur. Si substantia saniei subtilis fuerit humectans, & remolliens membri substantiã, & consequenter eam putrefactioni disponens, exiccatiuis, in gradu proportionato, quæ putrefactioni resistunt, & humiditatem illam extraneam consumũt, curetur. Si uerò fuerit substantia saniei grossæ uiscosæ, orificijs pororum carnis sui uiscositate adhærens, & sic membri substantiam putrefaciens, medicinis quæ ipsam saniem attenuant & dissoluunt, & consequenter eius grossitiem & uiscositatem destruunt, ab orificijs pororum carnis elongetur. Si autem qualitas saniei acuta & corrodens, medicinis acuitatem ipsius saniei refringentibus corrigatur, necnon saniei antecedens materia ad oppositas partes distrahatur. Si causa fuerit sanguis peccans solo quanto, quia superfluus, plenitudo sanguinis minoretur. Si peccans fuerit in quanto, quia diminutus, nutrimentum quã tulumcunque sit, loco ulcerato attrahatur. Si peccans fuerit in quali, quia in complexione, quæcunque sit illa contrarijs rectificetur. Si superfluus fluxus sanguinis, loco à quo sanguis fluit reparetur, & ad oppositas partes distrahatur. Si dolor, membri calor naturalis confortetur, seu doloris causa abijciatur. Si in causa fuerit caro mollis, humidum ipsius extraneum exiccetur. Si caro superflua, amputetur. Si caro ostracata, cum eo quod lenit & resoluit, resoluatur: & si resolutioni repugnat, abscindatur. Si apostema, fluens materia repellatur, & fluxa resoluatur, & si indigeat, resolutioni præparetur. Si in causa fuerit corrosio, materia antecedens diuertatur, & fluxa, & similiter loci malitia iam à materia coniuncta impressa consumetur. Si putrefactio quæ iam facta est, corruptum & putrefactum abscindatur. Si uerò est de proximo futura, ne omnes gradus ad putrefactionem requisitos acquirat, prohibeatur. Si autem perambulans fuerit putridum remoueatur, & subsequenter humidum extraneum in mẽbri substantia impressum, merito cuius iterum perambulatio fieret, quod tamen non fuit per putridi abscisionem totaliter remotum, dissoluatur. Sint ergo hæc dicta satis pro documento curationis in genere & sub quadam summa, qua unumquodque eorum quæ in ulceribus consolidationem impediunt, remoueri habeat. Nunc autem de unoquoque in particulari dicendum, prædicta tamen declarando, uidelicet quæ postremo artis medicæ instrumento tantum enumerata sunt.

Potio. Chirurgia. Figura fistularis. Sanies subtilis. Sanies grossa uiscosa. Sanies acuta. Sanguis nimi⁹ Paucus. Prauus. Fluxus sanguinis. Dolor. Caro mollis. Caro sup̃flua. Caro ostracata. Apostema. Corrosio. Putrefactio.

De cura formæ ulcerum fistularis. Caput II.

CVm in præhabito igitur capite dictum sit, quod figura ulcerum fistularis prohibetur ne consolidationem impediat, eam figuram fistularem destruendo & annihilando, seu saniem expulsioni rebellem merito formæ ulceris ad exteriora ipsius ulceris, antequam nitrositatem adipiscatur, aliquo ingenio educendo: hoc autem in loco dicendum erit in particulari, qualiter, quonam modo talis figuræ destructio & annihilatio perficiatur: similiter quæ sint ea ingenia, saniẽ ad exteriora ulcerũ cũ tali forma educentia. Dicatur igitur, quod figura ulcerũ fistularis destruat, secudũ se totã, aut secundũ aliquã sui partẽ. Secũdũ se totam destruatur, secando figuram ulceris usq; ad eius radicem, ita quod

nil de eius forma fistulari derelinquatur, nisi ubi non est possibile: quoniam si ibi adessent nerui, uenæ, & chordæ, tuæ sectioni se intersecantes, seu opponentes, seu os, aut magna loci distantia, seu cutis grossities, tunc & eo casu à tali exquisita sectione esset desistendum, & ad aliam sectionem seu alia ingenia deuiendum. Secundum aliquam sui partem figura ulcerum fistularis destruatur, illius orificium dilatando, & ampliando, seu portam in fundo ulceris constituendo. Fiat itaq; figuræ ulcerum fistularis sectio secundum se totam, aut secundum aliquam sui partem cum nouacula aut cauterio: similiter orificij ulceris dilatatio, & amplificatio cum eijsdem, seu impositione tentarum raræ & siccæ substātiæ existentium, sicuti de melegario, de sambucco, de spongia præparata, de radice aristolochiæ, de gētiana, & similibus. Educatur utiq; sanies ingeniose ad ulcerū exteriora expulsioni rebellis merito figuræ ulceris, altero istorum modorum, uidelicet medicinis lauantibus, & currentibus cursu, & lubricitate sua, quam facit ablutio, saniem ad exteriora ulcerum educentibus, sicuti sunt hæc in modo ablutionis administrata, uidelicet aqua ordei, uinum melitite, aqua maris, aqua aluminis, aqua cineris, decoctio iridis, decoctio centauriæ, cum uino non multum uinoso. Licet etiam prædicta alio modo saniem ad ulcerum exteriora excutiant, & hoc eam exiccando, & abstergendo, seu propulsione ipsius saniei ad exteriora ulceris, institis mediantibus, una cum plumaceolis super figuram fistularem decenter comprimentibus, aut ea situatione membri, quod orificium ulceris inferius existat, & fundum superius. Solet præterea à quibusdam sanies ingeniose ad ulcerum exteriora educi, præparatione ulceris, ita quod ab eo ulcere sanies ad exteriora currat, & non retineatur, imò quod ea liberè euentetur & expiret, & hoc cum tentis cannulatis de brassica, de plumbo, de argento, & similibus. Expeditis his pro cura figuræ ulcerum fistularis & similiter cuiuscunque alterius figuræ fistulari proportionatæ, nunc ad regimen substantiæ saniei transeundum est.

Saniem educentia.

De cura saniei subtilis. *Caput III.*

Regimen igitur humiditatis subtilis saniosæ, remollientis substantiam partis ulceratæ, exiccatione perficitur maiori & minori, tamen secundum quòd à loco ulcerato fit maior & minor humiditatis subtilis saniosæ resudatio, pro qua exiccatione optima sunt, & simplicia, & composita, uidelicet bolus armenus, plumbum ustum, cerussa, lithargyrum, antimonium, plantago, lanceola, tela aranei, galla, aristolochia combusta, myrobalanorum genera, cortex thuris, mastiche, myrrha, aloë, sarcocolla, rheubarbarum, panis assatus, rasura panni uetustissimi, spongia combusta, symphytum uel consolida maior, cauda equina, pix, resina, alumen, & similia. Item aqua aluminosa, aqua marina, aqua ardens, aqua azurea, unguentum de cerussa, unguentum de minio, unguentum de tuthia, unguentum de plumbo, unguentum nigrum compositione patris mei, unguentum citrinum usuale, unguentum de lino, unguentum irinum, unguentum de calce, unguentum de pulueribus. Vnguentum bonum pro sanie subtili exiccanda: Recipe unguenti de lithargyro, unguenti de cerussa, ana unc. j. ʒ. ceræ albæ unc. ʒ. misce, dissolutis primo cera, & unguento de cerussa, & ultimo unguento de lithargyro. Aliud: Recipe cerussæ lotæ drach. vij. lithargyri drach. iij. scoriæ argenti, uel climiæ drach. ij. uitreoli drach. j. ʒ. ceræ albæ unc. ij. ʒ. olei rosati unc. vj. terebinthinæ unc. ij. fiat unguentum. Aliud: R. lithargyri benè puluerizati cum aceto & oleo ros. misceatur, & imbibatur in mortario plumbeo, & benè agitetū cū pistillo suo, donec ad augmētationē deueniat, & albificet: deinde R. antimonij, æris usti, balaustiorū, uermiū terrestriū exiccatorū & puluerizatorum, gallarum, sanguis draconis, aluminis, climiæ

climæ argenti, ana omnium, terantur, & cribrentur, & de eis quantum est sexta pars unguenti, in mortario ponantur, & cum pistillo incorporentur, donec benè uniantur ad inuicem. Aliud: Recipe terebinthinæ, ceræ, resinæ, ana unc.iij. olei rosati uel communis unc.iiij. pulueris aristolochiæ rot. myrrhæ, olibani, aloës, mastiches, ana drach.ij.ʒ. puluerizatis puluerizandis fiat unguentũ. Aliud: R. unguenti basiliconis, unguenti de tuthia, unguenti de calce, ana unc. j. misce, & alia plura tam simplicia quàm composita, quæ in libris antiquorum facilè est reperire.

De cura saniei grossæ & uiscosæ. *Caput IIII.*

SAniei uerò grossæ, & uiscosæ, orificijs pororum carnis sui uiscositate inhærẽtis, & sic membri substantiam putrefacientis, regimen complicatur applicatione localium, quæ sui subtilitate substantiæ in ipsam saniem penetrant, & suo calore eam attenuant, & dissoluunt: unde destructa eius grossitie & uiscositate, prohibetur ipsius saniei orificijs pororum carnis adhærentia, qua membri substantia corrumpebatur: quę similiter saniei grossæ & uiscosę attenuatio & dissolutio intendatur & remittatur secundum diuersitatem quantitatis saniei subtiliandæ, & similiter secundum diuersitatem saniei peccantis in grossitie & uiscositate maiori & minori: de quibus optima sunt farina ordei, fabarum, cicerum, orobi, lupinorum, alkanna, aristolochia, hypericon, acetum, cinis anethi, fermentum, crocus, laurus, iris, uel ireos, centaurium, gentiana, absinthium, apium, baurach, mel, & omnes medicinæ habentes aliqualem amaritudinem, uel acuitatem, quæ semper cum melle præparentur. Item aqua lactis, aqua ordei, aqua mellis, aqua cineris, uinum melitite, mundificatiuum de melle, unguentum uiride, herbarum totius communitatis, mundificatiuum commune, mundificatiuum de iride uel ireos, mundificatiuum de apio, unguentum de centaurio. Vnguentum pro sanie grossa attenuanda bonum: Reci. mellis rosati, terebenthinæ non lotæ, ana unc.ij. thuris, myrrhæ, ana unc.iij. misce. Aliud: R. mellis, terebinthinæ non lotæ, ana unc. ij. coquantur ad spissitudinem aliqualem, deinde adde myrrhæ, sarcocollæ, aloës, iridis, ana unc.j.ʒ. Aliud: R. terebinthinæ claræ unc. vj. mellis rosati col. unc.iiij.ʒ. myrrhæ, iridis, aristolochiæ longæ, ana unc. iiij. farinæ ordei q.s. ad inspissandum, dissoluta prius terebinthina cum melle, & ultimo additis pulueribus, fiat unguentum. Aliud: Rec. iridis, aristolochiæ, ana unc.iij. terantur optime, & misceantur tanta quantitate mellis, quod ea conglutinet, & in formam unguenti adducat. In maiori grossitie & uiscositate R. mellis unc.ij. uiridis æris unc.v. misce. Item aliud: R. fecis olei rosati aceti puri, mellis, ana unc.j. aristolochiæ longæ, aluminis scissi, iridis, cerussæ, ana unc.j.ʒ. uiridis æris unc.ij. misce omnia aduincem. Valet præterea unguentum græcum maius, unguentum ægyptiacum.

De cura qualitatis saniei acutæ & corrodentis. *Caput V.*

REgimen curatiuum qualitatis saniei acutæ & corrodentis tam per se quàm per accidens, quæ humiditatem membri, qua mediante si membri partium continuatio, resoluit & consumit, perficiatur, præhabito conuenienti regimine in sex rebus non naturalibus, præhabitaq; euacuatione materiarum peccantium, & defluentium diuersione, & similiter constrictione uiarum & ductuum, per quæ talis materia posset deferri & deflui ad locum ulceratum. Si fuerit qualitas acuta & corrodẽs per se, unguento de cerussa, albo unguento de lithargyro, unguento rubeo camphorato, unguento de bolo, unguẽto de tuthia, unguento de cerussa cocto. Vnguentum bonũ pro cura qualitatis saniei acutæ &

corrodentis: R. tutiæ lotæ, cerussæ lotæ ana partes æquales, pulverizentur, & in mortario plumbeo cũ aqua plantaginis, cũ pistillo suo diu ducant, addita terra sigillata, & aliquanto boli armeni, & cum cera sufficienti & oleo rosato fiat unguentum. Aliud: R. lithargyri drach. viij. in mortario cum aceto tandiu ducatur, donec infletur, tumescat & albescat, & cum drach. iij. cerussæ, & drach. ij. terræ sigillatæ, pulueris gallarum, rosarum, ana drach. j. cum oleo rosato & cera fiat unguentum. Aliud: Rec. gallarum, arnoglossæ siccæ, ana drach. v. olei rosati unc. v. ceræ albæ unc. ij. terebinthinæ unc. ij. misce, & fiat unguentum in bona forma. Si autem fuerit saniei qualitas acuta & corrodens per accidens, abscindatur cura, quæ est cura causæ, utputa, si fuerit in causa figura ulcerum fistularis, ad quam sequitur indebita transpiratio saniei, quæ diutius in loco detenta, adepta est nitrositatem & acuitatem, tunc curetur curatione data capite ij. partis huius nostræ practicæ. Et hæc de cura qualitatis saniei acutæ & corrodentis, tam per se quàm per accidens dicta sint. Nunc uerò ad curationem eorum quæ immediate contrariantur causis ad consolidationem facientibus dicendum esse uidetur.

De cura sanguinis peccantis. Caput VI.

SAnguis autem peccans dicitur, ut suprà habitum est, aut quia peccãs in quãto, aut in quali: & si in quãto, aut quia superfluus, aut quia diminutus: & si in quali, aut quia peccans in complexione, uidelicet calida, frigida, humida siue sicca, simplici uel composita, cum materia uel sine materia. Si igitur sanguis peccans fuerit in quanto quia superfluus, cura perficiatur diæta tenui, phlebotomia sanguinis minoratiua, & extractione sanguinis peccantis in quanto ab ulcere & eius circuitu sanguisugis, scarificatione, & similibus. Si sanguis peccans fuerit in quanto quia diminutus, curatio compleatur diæta lata & grossa, boni & multi chymi generatiua, trahaturq; nutrimentum ad locum ulceratum frictionibus, fomentationibus maluæ, bismaluæ, uiolarum, donec membrum infletur & rubescat: piceis emplastris, quorum forma una erit hæc: R. picis naualis, picis græcæ, resinæ pini, ana partes æquales, dissoluantur in cazola ad ignem, deinde per stamen in aqua frigida colentur, & manibus inunctis oleo emplastrum malaxetur, & usui reseruetur. Si sanguis peccans fuerit in quali, quia in complexione calida materiali, euacuetur materia calida: si fuerit subtilis cum rheubarbaro, myrobalanis, prunis, tamarindis, pulpa cassiæ, aqua pomorum granatorum, manna, & si necesse fuerit cum electuarijs de succo ros. de psyllio Mesue, de prunis, de sebesten. Si autem fuerit grossa per adustionẽ, cum electuario lenitiuo diacathol. confectione Hamech, diasena, cassia uigorata cum sena, pilulis Indis, pilulis de fumo terræ, aqua lactis, sena, & similibus: hoc semper attendendo, quod ante euacuationem materia calida subtilis digeratur cũ syrupo rosato, de endiuia, acetoso simplici, oxysacchare, nenupharino, uiolato, cũ aquis endiuiæ, uiolarum, acetosæ, ordei, hepaticæ, plantaginis, cucurbitæ, portulacæ, nenupharis, solatri, & similiũ. Materia autem grossa per adustionem cũ syrupo de pomis, de buglossa, de lupulis, iuleb uiolato, & alijs talibus. Notãdo tamen quod semper uitæ regimen in cibo & potu, & alijs rebus non naturalibus, sit proportionatum peccato in his & in alijs. Et si fortè in his affuerit febris, tanto magis prædicta augeantur in gradu frigiditatis, aut minuantur, quanto febris fuerit ualidior, aut remissior. At si peccãs fuerit in cõplexione calida simplici uel composita sine materia, tunc alterantia sola pręfata sine euacuatione sibi cõueniũt. Cæterùm si peccatũ fuerit in mala cõplexione frigida materiali, tũc materia ipsa euacuet̃. Si fuerit phlegmatica, cũ aloe, agarico, polypodio, turbit, electuario de dactylis, electuario Indo, pilulis aggregatiuis, pilulis de agarico, pilulis

Sanguis nimius.

Sanguis diminutus.

Sanguinis qualitas peccans.

De purgationibus.

pilulis cochijs, diaturbit, benedicta: præparata prius materia cum syrupo de bysantijs completo, ieleniabin, oxymelle simplici & composito, syrupo acetoso composito, diarhodon & alijs, cum aquis fœniculi, boraginis, apij, melissę, maioranæ, mentæ, absynthij, aqua mellis & similibus: quæ quidem alterantia & similia conferunt etiam in mala complexione frigida sine materia, exceptis euacuatiuis. Si peccans autem fuerit in complexione humida materiali, curetur cura prædicta immediatè: & si peccans fuerit in complexione humida sine materia sola digerentia conueniunt, euacuatione excepta. At si peccans fuerit in complexione sicca materiali, cura erit per euacuationem materiæ melancholicæ nõ adustæ, cum rectificatione membrorum illam generantiũ. Et si immaterialis fuerit, cura est cum calidis & humidis. Et hæc pauca de cura sanguinis peccantis dicta sint: nunc ad curam malæ complexionis partis ulceratæ transeundum est.

De cura malæ complexionis partis vlceratæ. *Caput VII.*

PRo cura igitur malæ complexionis partis ulceratæ dicatur, quod si in parte ulcerata peccauerit mala complexio calida, siue materialis, siue immaterialis fuerit, localibus curetur, unguento uidelicet de cerussa, albo unguento de tuthia, unguento de plumbo, aqua rosata, succo plantaginis, succo solani, succo de semperuiua. Si mala complexio frigida, unguento basilico, unguento citrino usuali, unguento dialthæa compositione patris mei, unguento fusco, lotione uini boni tepidi, aqua cineris, aqua aluminis. Si mala complexio humida, curetur exiccatiuis iam dictis, & alijs uigoratis in siccitate, secundum quod locus ulceratus magis & minus abundat humidatibus, & similiter secundũ diuersitatem corporum & membrorum, in quibus existunt ulcera, sicuti unguento uiridi herbarum, unguento gratia dei, unguẽto de diapalma, unguento dialthæa compositione nostra, seu cum hoc, quod summè ualet in omni membrorũ complexione: ℞. olibani, masticheś, aloes, ana ʒ. ij. picis græcæ unc. j. ʃ. aristolochiæ longæ combustæ ʒ. j. ʃ. olei rosati unc. iij. terebinthinæ, ceræ, ana unc. ij. fiat unguentum. Aliud: ℞. olibani, mastiches, aloes, sarcocollæ, sanguinis draconis, boli armeni, pulueris molendini, omnia puluerizentur subtiliter, & per pannũ subtiliter cribra, & cum terebinthina misce, donec ad substantiam densam deueniant. Aliud: ℞. unguenti apostolorum unc. j. uiridis æris ʒ. j. misce. Si autem peccauerit mala complexio sicca, id est, parum humida, curetur unguento basilico, unguento de pice, unguento fusco, unguento diaquilone nigro dissoluto in cazola, id est, cochleari ferreo, cui addatur pro qualibet unc. diaquilonis ʒ. j. pulueris rosarum. Seu cum hoc: ℞. masticis, olibani, picis græcæ, boli armeni, ana ʒ. j. sepi arietini unc. ij. ceræ unc. ʃ. olei rosati una. ij. misce. Et alijs leuibus exiccatiuis, præmissis semper materierum peccantium euacuatione, si fuerit cum materia, & defluentium diuersione, & similiter constrictione uiarum, & ductuũ, per quæ tales materię possũt deferri & defluere ad locũ ulceratũ, siue à toto corpore plenitudinẽ habente defluuant, siue ab aliquo membro nobili & forti plenitudinẽ habente. Pro notitia superiorum aduerte, quod in omni parte ulcerata propter ipsius debilitatem aggregatur humiditas superflua, non solum per uiã paulatinæ cõgestionis, imò & aliquando per uiam defluxus, siue à toto corpore defluat, siue ab aliquo membro nobili & forti plenitudinem habente, quæ humiditas in loco aggregata, uirtutis loci debilitate putrefit, & in saniem conuertitur. Et si talis humiditas multa, & malæ qualitatis extiterit, reddit ulcus semper compositum cum alia ægritudine, puta corrosione, siue putrefactione, ostracositate, seu alia dispositione, consolidationem ulceris prohibente. Aduerte secundo, quod in omni mẽbro ulcerato, & maximè ubi quęritur carnis generatio & incarnatio, debemus administrare medicinas secundum duplicem respectũ,

Cõplexio calida.

Cõplexio frigida.

Cõplexio humida.

Complexio sicca.

Notanda. 1.

2.

primo quidem habendo respectum ad complexionem corporis, & membri in quo existit ulcus, ut complexionem ipsius naturalem, à parte suæ similitudinis conseruent. Si enim in curatione morbi, complexio naturalis membri & corporis non conseruaretur, morbus non posset destrui, cum cóplexio naturalis membri sit instrumentum proprium, quo mediante natura membri utitur ad conuersionem nutrimenti in membrorum substantiam, & rei superfluæ & nociuæ expulsionem. Secundo, habendo respectum ad morbum, ut ipsum à parte suæ contrarietatis destruant. Positis his pro cura eorum, quæ contrariantur causis ad consolidationem facientibus, nunc de cura eorum quæ ulceri contrariantur, prout sunt ei accidentia dicendum est.

De cura doloris. *Caput VIII.*

Doloris diuisio.

CVM doloris cura distinguatur penes ipsius doloris intensum & remissum, nec non penes diuersitatem suæ efficientis causæ, idcirco non absque ratione per nos dolor distinguetur in quietum & clamosum. Et clamosus in eum, cuius acumen inducias concedit, & in eum cuius acumen inducias non concedit: quorum dolorum causa in parte ulcerata communiter esse affirmatur mala complexio, aut solutio continui, seu utrunq; simul. Et cum ulcerata membra secundum quadruplicem posſint labi complexionem, ut in præhabitis dictum est: & cum cæteris etiam in efficiendo dolorem uehementiora sint caliditas & frigiditas, quia tenuis impressuræ: ideò impræsentiarum tantummodo de dolore à mala complexione calida, & similiter à mala complexione frigida contingente dicemus. Dicimus igitur, quod si doloris causa fuerit mala complexio calida, cuius tamen doloris acumen inducias concedit, præmisis uniuersalibus, ualet unguentum de lithargyro, unguentum de cerussa album cum camphora, unguentum de minio, unguentum de tuthia, unguentum de plumbo, unguentum rubeum camphoratum, album oui conquassatum cum oleo rosato & lithargyro, & redacta ad formam linimenti in mortario plumbeo cum pistillo suo, quod unguentum postea bulliat lento igne in libra una succi semperuiuæ usque ad succi consumptionem. Valet præterea album oui conquassatum cum oleo rosato, emplastrum de paruis maluis & plantagine coctis & pistatis, cum cribratura furfuris & oleo rosato, bolus armenus cum terra sigillata, oleo rosato & aceto, succus solatri, seu semperuiuæ cum aceto. Item ualet aliud hoc in casu: R. ceræ albæ unc. iiij. olei rosati unc. x. sandalorum alborum & rubeorum, rosarum, myrrhæ, olibani, mastiches, ana ʒ. ij. camphoræ ʒ. ß. terebinthinæ unc. ij. ß. fiat unguentum. Si uerò doloris causa fuerit mala complexio frigida, ualet unguentum fuscum, unguentum basilicon, unguentum citrinum usuale.

Causa.

Complexio calida.

Complexio frigida.

Solutio continui.

Si autem doloris causa fuerit solutio continui, cuius doloris similiter acumen inducias concedit, præmisis semper uniuersalibus ualent ea quæ quemcunque dolorem indifferenter sedant. Ea autem sunt, quæ calorem membri naturalem multiplicant & confortant. Calor enim naturalis membri confortatus repugnat omni rei nocenti, uti uitellus oui, terebinthina & crocus, terebinthina cum oleo rosato, oleum abietis cum oleo rosato: hæc ad intra ulcus applicentur, cum etiam aliquali exiccatione humiditatem medicinarum humectantium refringente participent, merito cuius etiam ulceri conueniunt. Ab extra uerò oleum rosatum cum amygdalino, oleum de kyro, butyrum recens, pinguedo recens, pulli gallinæ, anatis, porci & similium, hyssopus humida, oleũ de oliuis maturis, fæx olei, oleum rosarum, oleum uiolarum, oleum chamæmelinũ, oleum uulpinum, mumia, oleum de sisamo, mucilago seminis lini, fœnugræci. Emplastrum ualens in casu: R. foliorum maluarum manip. j. ß. farinæ seminis lini, fœnugræci, ana unc. ß. olei chamæmelini, liliorum alborum, ana drach. vj.

olei

oleirosati unc.iij.mucilaginis althęæ unc.j.ſ.farinæ hordei q.ſ.cum duobus uitellis ouorum fiat emplaſtrum. Si uerò doloris cauſa fuerit mala complexio, & ſolutio continui ſimul, cuius doloris etiam acumen inducias cõcedit, ex iam dictis habita eſt curatio. Nunquid cura compoſitæ ægritudinis ſumitur ex curatione ſimplicium ægritudinum, ipſam inquam compoſitam componentium? Quare ſuppoſitis uniuerſalibus, ad intra ulcus applicentur ea, quæ ſunt uerè & propriè doloris ſedatiua. exiccatiuis aliqualiter, & laudabilibus commixta: ab extra uerò extraneæ complexionis remotiua. Si tamen doloris acumen inducias non concedit, loco dolenti & circundolenti narcotica applicentur, ut emplaſtrum ſatis leue de contritis folijs papaueris albi: & urgente magis dolore applicetur emplaſtrum uidelicet de folijs mandragoræ, emplaſtrum de folijs iuſquiami cum puluere chamæmeli, philonium etiam perſicum illinitum, theriaca recens emplaſtrata. Ex oleis, oleum de mandragora, oleum de papauere, oleum de nenuphare, cum opio ſucco hyoſcyami, opium diſſolutum cum lacte ouillo, ſeu mulieris, & ſimilia. Et hæc de cura doloris dicta ſunt. Nunc de cura ſuperflui fluxus ſanguinis dicendum eſſe uidetur.

Mala complexio, & ſolutio ſimul.

De cura ſuperflui fluxus ſanguinis. Caput IX.

PRO regimine curatiuo ſuperflui fluxus ſanguinis, cum ſanguis non niſi à uenis effluat, in primis eſt ſciendum, quod diuerſitas in modo ſiſtendi ſanguinem, non ſolum ſumitur penes diuerſitatem cauſæ facientis talem fluxum, ut ſi fuerit corroſio, uel putrefactio, ſeu ab extrinſeco eueniens ſolutio, uerumetiam ſecundum quod uena à qua ſanguis egreditur eſt profunda in membro, aut ſuperficialis occulta, aut manifeſta, magna, aut parua. His præmiſsis dicatur, quod ſanguinis fluxus curationis genere duabus intentionibus perficitur, uidelicet diuerſione, & reparatione loci, à quo ſanguis fluit. Diuerſio quidem fit aliquando per ſanguinis euacuationem ad oppoſitam partem, uti per phlebotomiam, uentoſas ſcarificatas, ſanguiſugas, quæ tamen modificari debent ſecundum uirtutis & ætatis tenorem: aliquando cum præfatis abſque euacuatione, & cum ligaturis, uentoſa ſuper hepate & ſplene, quæ mirabilis eſt. Loci autem reparatio à quo ſanguis fluit, ſic completur: ut ſi fuerit in cauſa corroſio ſiue putrefactio, tunc locus à quo ſanguis fluit, cauterizetur cum ferro ignito, ſiue medicina cauterizante, & eſcharam inducente: ut cum hoc: Recip. unguenti populei drach. ij. uitrioli uſti drach. j. argenti ſublimati drach.j.ſ. miſce, & locus à quo ſanguis fluit tantummodo repleatur. Siue cum hoc alio: Rec. argenti ſublimati, lapidis hæmatitis, uitrioli Romani, lithargyri, ana, & fiat puluis, & cum albumine oui & puluere iſto licinia liniantur, & loco applicentur. Exiccatione autem cauterij fit rectificatio corroſionis & putrefactionis, & exiccatione & corrugatione partis à qua ſanguis egreditur facta per cauterium, fit ſanguinis fluxus reſtrictio: quare nil cauterio præſtantius in cura fluxus ſanguinis euenientis à corroſione ſiue putrefactione. Si autem uena fuerit parua, manifeſta, & ſuperficialis, tunc cum acu & ſerico perforetur ſub & ſupra uenam, & ligetur uena, dummodo apoſtema ſiue dolor non contradicat: quoniam ſtante dolore ſeu apoſtemate, talis ligatio prohibenda eſt: & in medio inciſionis ponatur medicamen habens has proprietates, uidelicet quod ſit congelans, ut ſanguinis fluentis fiat ingroſſatio: nec non inuiſcans, ut fiat ſanguinis ſuper caput uenæ conglutinatio: & exiccans, ut fiat ſuperfluitatum defluxarum & congeſtarum conſumptio, & conſequenter ſolutæ continuitatis incarnatio, qua mediante fit uera & propria ſanguinis fluxus reſtrictio: cuius medicaminis deſcriptio talis eſt: Recip. thuris albiſsimi, uiſcoſi, aloës, ſanguinis draconis, boli armeni, ana partes æquales, puluerizentur

Diuerſio.

Loci reparatio.

Cauterium.

Venæ ligatio.

Si uena ſit parua.

ſubtiliter, & cum albo oui miſceantur, & ſtuelli ſiue licinia in eo medicamine tingantur, & in inciſione ponantur, in circuitúque ulceris & ſupra ſtuellos ponantur ſtuppæ plures in aqua roſata, ſeu communi, & aceto madefactæ, & aliqualiter expreſſæ, & cum ligatura ſatis comprimente ligentur, dimittatúrque ulcus à quo ſanguis egreditur cum illa ligatura uſque ad tres uel quatuor dies, quoniam ante illud tempus non putatur quod natura fecerit tantum de carne quod ſit ſufficiens ad oppilandum uenam. Si uerò uena fuerit magna, reparetur locus per impletionem corporis uenarum, cum ſtuellis linitis in ſupradicto medicamine, ſine alijs infrà dicendis. Et ſi uena fuerit profunda, immanifeſta, magna aut parua, ſiue alterius diuerſitatis diuerſificantis curationem fluxus ſanguinis, reparetur locus ille modo iſto ſatis communi huic, & alijs etiam diuerſitatibus in fluxu ſanguinis contingentibus, uidelicet ponendo digitum ſuper orificium uenæ, dummodo talis impoſitio ſit poſsibilis, & aliquantulum tenendo, donec ſanguis aliquo modo congeletur: deinde ponantur ſtuelli plures liniti in albumine oui agitato cum aliquibus ex medicinis dicendis, iam dictas proprietates habentibus, & cum ligatura decenter comprimente, ligentur. Medicinæ ſimplices in compoſitione medicinarum, pro reſtrictione fluxus ſanguinis facientium connumerantur hæ, uidelicet tela aranei, terra ſigillata, cortex thuris, pentaphyllon, plumæ gallinæ combuſtæ, bolus armenus, cinis raſuræ chartarum combuſtarum, coriandrum torrefactum, cauda equina, cornuum raſura, cinis lignorum ſtypticorum, corrigiola, omnia oſſa combuſta, puluis rheubarbari torrefacti, pilus leporis combuſtus, ſanguis draconis, ſpongia combuſta & pulueriʒata, uirga paſtoris, ſanguinaria, fuligo furni, karabe, acacia, folia ſalicis, galla combuſta extincta in aceto, lapis hæmatites, conſolida maior, raſura panni uetuſtiſsimi, lanugo adhærens corticibus caſtanearum à parte intrinſeca, thus gummoſum, aloë, gypſum, farina uolatilis molendini, amylum, uiſcum, gummi arabicum, dragagantum, raſura corrigiarum uel coriorum à parte intrinſeca, omnes ſpecies gummi. Ex medicinis compoſitis fluxum ſanguinis cohibentibus, prima forma erit hæc: R. pilorum leporis torrefactorum ſcrup. 5. boli armeni unc. j. 5. ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ, ana ʒ. j. thuris gummoſi ʒ. ij. miſce, & fiat puluis. Secunda forma, gypſum cum albumine oui & mumia. Tertia forma: R. gallarum torrefactarum, boli armeni ʒ. 5. olibani, aloës, maſtiches, ſanguinis draconis, pilorum leporis minutim inciſorum, ana ſcrup. j. miſce & fiat puluis. Quarta forma compoſitorum: R. gypſi unc. j. mumiæ, telæ aranei, fuliginis furni, boli armeni, dragaganti, ana ʒ. j. miſce. Et hæc de cura accidentium conſolidationem ulcerum prohibentium ſic dicta ſufficiant. Nunc autem ad curationem accedamus eorum, quæ ægritudines denominantur.

Si uena ſit magna.

Si profunda.

Medicamenta ſanguinem reprimentia ſimplicia.

Compoſita ad idem.

De cura apoſtematis. Cap. X.

DE apoſtemate, quod eſt ægritudo una ex tribus morborum generibus compoſita, uidelicet mala complexione, mala compoſitione, & ſolutione continui, incidentaliter præmittendum, quod cura eius diſtinguitur ſecundum diuerſitatem temporis ipſius apoſtematis, ſecundum diuerſitatem materiæ apoſtematis, necnon ſecundum diuerſitatem locorum in quibus fiunt apoſtemata. Quare hoc præmiſſo, intendens hoc in loco pertractare tantummodo de cura apoſtematis ulceri ex defluxu humorum contingentis, cum ſecundum plurimum, ad ipſum ulcus conſequatur apoſtema calidum ſanguineum, dicatur quod ſi tale apoſtema fuerit in principio, ſuppoſita diæta, conuenienti diuerſione, & humorum peccantium minoratione, & non prætermiſſa cura ulceris, curetur ſuperponẽdo emplaſtrum ex grano dulci, integro, decocto cũ uino

pontico,

pontico, cum cortice suo: seu emplastrum de malis cydoneis, & piris decoctis in aqua, & uino rubeo, & postea in mortario contritis, & incorporatis cum puluere myrti: siue emplastrum de lentibus decoctis, & rosis contusis & incorporatis cum terebinthina & puluere corticũ granatorum. Si aũt apostema fuerit in augmento, curetur emplastris prædictis, quibus adiungatur farina fabarũ, ordei, tritici, & chamæmeli. Existente aũt tali apostemate in statu, curetur emplastro ex folijs absynthij, & maluarũ, decoctis in uino dulci, & pistatis cum sapa, & cribratura furfuris. Et si apostema tendat in uiam exituræ, tunc maturatiuis appositis adiuuanda est saniatio: & de maturatiuis propriè in isto casu est emplastrum de folijs maluarũ decoctis in aqua, & in mortario cõtritis cũ farina sem. lini, fœnugræci, & axungia porci recenti, & similiter emplastrum ex farina tritici, aqua, oleo, & croco: & facta sanie, perforatione saniati loci extrahatur: seu si ad orificiũ ulceris talis sanies declinare uideatur, tunc tentis seu expresione aut ligaturis ad eum deducatur. Si aũt apostema ulceri superueniés esset aliud à phlegmone, tunc quęrat cura posita tractatu nostro de apostematib. Et hæc satis pro nũc dicta sint de cura apostematis ulceri ex defluxu humorum contingentis.

De cura ostracatæ carnis, seu callosæ & duræ. Caput XI.

POsita cura apostematis, de cura ostracatæ carnis agendũ est. Curatio autem eius distinguitur secundum intensum & remissum duritiei talis carnis: nam carnis ostracatæ alia est duritiei intensæ, alia remissæ. Ea igitur quæ remissa est medicinis lenientibus, in quibus sit resolutio aliqualis, curari & rectificari potest. Cæterùm carnis duritiei intensæ cura perficitur altero istorum modorum, uidelicet incisione cũ nouacula, aut cauterio: & si cauterio, aut cauterio actuali, aut potentiali, considerata primo anatomia loci. quia ubi esset timor de disruptione alicuius uenæ, seu arteriæ, & consimiliter de effusione sanguinis, eligenda potius esset carnis ostracatæ remotio per cauterium potentiale, quàm per incisionem cum nouacula, aut cauterio actuali. nam per cauterium potentiale fit remotio carnis ostracatæ, & prohibitio effusionis sanguinis, si disruptionem uenæ seu arteriæ fieri contingat: & quonam modo considera. Præterea si talis caro ostracata secundum totam eius substantiam non fuisset abscissa, applicatione incisionis siue cauterij actualis, tunc maior fiet ab ægris abominatio reiterationis cauterij actualis, & incisionis cum nouacula, quàm potentialis: quare magis dilectum apud me est cauterium potentiale quàm incisio, & quàm cauterium actuale. Medicamen per me pluries expertum, quod pro efficacissimo habui à patre meo: R. lithargyri, lapidis hæmatitis, uitrioli Romani, ana ʒ. ij. argenti sublimati ʒ. ij. ʒ. misce. Et pro pleniori notitia medicaminum in casu ualentium, recurras ad ea quæ scribuntur in de amputanda carne superflua eximiæ siue miræ quantitatis. Carnis uerò duritiei remissæ curatio compleatur inferius dicendis, incipiendo primo à simplicibus, deinde gradatim procedendo ad composita. Ex simplicibus, & primo ex oleis oleum liliorum alborum, oleum amygdalarum dulcium, oleum de lumbricis, oleum uulpinum, oleum de granis sesami, fex olei, œsypus humida ex mucilaginibus, mucilago althęæ, seminis lini, fœnugræci. Ex pinguedinibus & unctuosis, pinguedo gallinæ, anseris, uituli, bouis, cerui, & proprie medullæ eorum, & adeps hirci & asini & rapacium, scilicet leonis, ursi, leopardi, lupi, uulpis, & rapacium ex auibus, scilicet aquilæ, uulturis, & similium: & meliora earum sunt, quæ sunt minoris antiquitatis, & exiccationis, & uehementioris humiditatis. Ex compositis præparatis, unguentum basilicon, unguentum diaquilon album cum gummis, & sine gummis, unguentũ de medulla cruris uituli, unguentum mollitiuũ, unguentum de mucilaginibus, hyssopi cerotum, emplastrũ bonũ pro remittenda duritie carnis

Cauteriũ potentiale.

ostracatæ duritiei remissæ, de farinis seminis lini, fœnugræci, cæpis lilij, pinguedine gallinæ, porci, sine sale, hyssopo humida, oleo lilij, chamæmeli, & medulla uituli. Aliud: R. medullæ cruris uaccini, olei rosati, omphacini, ceræ parum, misce. Aliud: R. medullæ cruris uituli, mucilaginis, seminis cydoniorum, dragagãti, olei amygdalarum dulcium, cum cera & modico terebinthinæ fiat unguentum. Aliud: R. œsypi humidæ, adipis anatis, gallinæ, cerui, mellis, ana, ceræ q. s. Aliud: R. caput unum castrati semicontritum, & in uino dulci decoquatur usq; ad carnis dissolutionem, & quod supernatauerit collige, & usui reserua. Aliud: R. medullam cruris equi bullitam in uino albo dulci, ut suprà de capite castrati, collige & reserua. Aliud: R. unguenti de cerussa, medullæ cruris uaccæ, adipis anatis, gallinæ, ana.

De cura carnis mollis. *Caput XII.*

POstquam de curatione ostracatæ carnis eloquuti fuimus, nunc de cura carnis mollis dicendum erit. Dicimus igitur, quòd cum mollities carnis consequatur ad malam membri ulcerati complexionem, seu sanguinis delegati malitiam, aut ulceris insufficientem mundificationem, quod pro eius curatione, si fuerit in causa mala complexio, corrigatur medicinis descriptis capite septimo huius partis nostræ practicæ. Si delegati sanguinis malitia, castigetur assignatis cap. vj. Si ulceris insufficiens mundificatio, mundificetur antidotis quæ humiditatem extraneam, ad quam mollitio carnis consequitur, exiccant & consumunt, positis capite tertio & quarto, & tertiodecimo, in de amputanda carne superflua quantitatis paucæ, huic artificiose supposito. nam ad carnis mollitiem, nisi prohibeatur, carnis superadditio consequitur.

De cura carnis superadditæ atque superfluæ. *Caput XIII.*

SIcuti carnis creatio, & ulceris consolidatio actione naturæ fiunt, ita & per oppositum amputatio, & carnis superfluæ diminutio, de qua ad præsens agit sermo noster, non fit actione naturæ, sed medicinarum applicatarum qualitate. Et ideò cum medicinæ tales sint diuersorum modorum, quia quædam debiles, quædam fortes, quædam magis fortes, ne ex earum applicatione contingat error, prætermittendum erit, quod diuersitas in applicanda medicina carnis diminutiua, sumitur penes diuersitatem quantitatis diminuendæ carnis, necnon penes diuersitatem nobilitatis, seu sensilitatis membri super quod cadit generatio carnis amputandę, ut in dura matre, & similibus. Hoc pręmisso, si caro amputanda siue diminuenda fuerit quantitatis paucæ, diminuatur medicinis his satis debilibus, uidelicet alumine rochino usto, permixto cum bolo aut sine bolo, alumine zuccharino, & hermodactylis, simul cum tartaro, nucleis dactylorum ustis, cinere conchylium combustorum, cinere quercus, cinere ficus, borace, nuce, candido sale & melle, aqua aluminosa cum sale, aqua ardenti sola, aqua ardenti cum sulphure & sale, semine urticæ, serpentaria, unguento apostolorum. Si uerò caro amputanda fuerit quantitatis notabilis, amputetur medicinis satis fortibus, uidelicet radice uel cinere uitis albæ, radice asphodelorum, uitriolo Romano, uiridi æris, unguento apostolorum fortificato cum uiridi æris, unguento Aegyptiaco, unguentis uiridibus uigoratis cum sale gemma, aqua rosata cum uiridi æris, aqua ardenti cum uiridi æris. ut: R. aquæ ardentis unc. ij. uiridis æris ʒ. ij. misce. Aqua mirabilis in remotione carnis superfluæ quantitatis notabilis: R. argenti sublimati ʒ. ij. aluminis rochini ʒ. v. aquæ ros. siue plantaginis unc. vj. misce, & bulliant ad consumptionem quartæ partis. Si autem caro amputanda fuerit eximiæ siue miræ quantitatis,

tis, amputetur medicinis prædictis fortioribus, uidelicet trochiscis calidiconis, trochiscis ex alkali, & calce non extincta, permixta cum aqua in forma luti, & redacta ad formam trochiscorum, puluere ex alumine zuccarino, thure, & arsenico, & calce uiua, puluere ex calce uiua & melle simul malaxatis in modum pastæ, & redactis ad formam magdaleonis, qui in pasta tritici reuoluatur, & in furno decoquatur aqua, per quam fit separatio auri ab argento, oleo de uitriolo, aqua rosata in qua argentum fuerit sublimatum dissolutum, unguento ex argento sublimato drach. ij. ſ. unguento populeo drach. j. puluere ex lithargyro, lapide hæmatitis, uitriolo Romano, argento sublimato partibus æqualibus. Expertum per me pluries: R. aquæ rosatæ, succi limonum, ana unc. ij. argenti sublimati ʒ. iij. cerussæ ʒ. ij. ſ. misce, & bulliant ad consumptionem quartæ partis. Aliud expertum: R. salis nitri, uitrioli Romani, aluminis, ana unc. ſ. argenti sublimati ʒ. ſ. aquæ plantaginis unc. vj. aceti acris unc. ij. misce, & bulliant modo præscripto. Item secundum, quod loco medicinarum hoc tertio in loco descriptarum, ab aliquibus laudatur carnis superfluæ amputatio per cauterium actuale, à nonnullis per incisionem, ab alijs per compositionem istorum duorum modorum ad inuicem, uidelicet cauterij actualis & incisionis, in hunc modum: Sumptis forficibus benè & notabiliter incidentibus, & in ignem positis usque ad rubrificationem earum, sic per illos, eo instrumento taliter præparato, caro amputanda amputatur, positis nonnullis causticis, quibus caro superaddita remoueri habeat. At pro eorum applicatione erudita, dicimus quod in remotione carnis superfluæ utendum est potius medicinis à mordicatione denudatis, quàm quibuscunque alijs, nisi necessitate ductus, in qua necessitate adhuc meliores erunt & laudabiliores illæ, quæ erunt minoris mordicationis. Præterea notandum etiam, quod quum remotiua carnis superfluæ mordicantia applicantur, linitio facta circumcirca membrum in parte sana cum unguento defensiuo communi solo, seu unguento populeo secum admixto, aut succis frigidis, aut plantaginis, solatri, semperuiuæ, & his similibus, multum iuuatiua est. Ex dictis iam clarè demonstratum est, quis sit modus carnis superfluę curatiuus. Nunc autem ad curam serpiginis siue pruriginis accedamus.

Forfices ignitæ.

De cura serpiginis seu pruriginis, in circuitu vlceris contingentis.
Caput XIIII.

CVm non rarò contingat partes ulcerum circumadiacentes superficialiter ulcerari multis & paruis ulceribus, situsque inordinati, cum earum partium punctione & arsura, ex quibus ulceris consolidatio difficultatem consequitur: ideò priusquam modus curatiuus prænominatæ dispositionis explicetur, duo erunt præmittenda: & primum, quod talis dispositionis causa potest esse intrinseca, aut extrinseca. Intrinseca secundum plurimum, sanies ab ulcere resudans acuta, mordicatiua, cuius saniei materia dicitur cholera adusta, seu phlegma subtile choleræ adustæ admixtum, locum ulceratum & partes adiacentes inundans, & eas contingendo sui acuitate superficialiter ulcerans. Extrinseca uerò causa, uti calefacientium appropinquatio magis, quàm dispositio ulcerosa & membri natura requirant, humores in loco contentos dissoluentium & acuentium, necnon antecedentem materiam ad locum attrahentium. Secundo præmittendum, quod posita hac dispositione duo ad inuicem coniunguntur, quorũ quodlibet necessariò trahit ad se curam, uidelicet mala complexio calida, & superficialis ulceratio. Dispositioni igitur huic succurrendũ diæta, cauẽdo à salsis, & ab acutis, &, potione materiã peccantẽ euacuãte, & hoc maximè si causa fuerit intrinseca. Item succurrendũ in recenti serpigine localibus alterãtibus malã complexionẽ calidã, & exiccantibus saniẽ subtilem ab ulcere superficiali

resudantem,& secundum quod trahit ad se curam magis una pasſio iam dictarum quàm altera, sic compositum antidotum in exiccatione prædominetur, seu in alteratione malæ complexionis calidæ, secundum prædominium unius istarum dispositionum super alteram. Et quia accommodata siccitas ad curationem ulcerum non semper requisita stat cum frigido, quare nimirum calida cum frigidis in aliquibus dicendis admiscemus, immò in tali dispositione consequitur multotiens ex applicatione purè infrigidantium, humoris constipatio, suæq́ malæ caliditatis concentratio, quæ postea est causa deterioris malignitatis ipsius morbi: de quorum alteratiuorum & exiccantium in recenti serpigine est linimentum ex lithargyro, cerussa lota, oleo rosato cum aceto forti, confectum in mortario plumbeo cum pistillo suo. Item unguentum album cum aceto acri. Item aliud: R. radicum lapathi, chelidoniæ recentum, ana unc. j. aluminis usti, salis communis, ana drach. ij. ʒ. cum axungia porci rancida & salita, & succo plantaginis, fiat linimentum in mortario contritis conterendis. Certa autem experientia scio etiam ista in casu ualere, quorum aliqua iuuatiua sunt sui exiccatione, alia exiccatione & stypticitate simul, uidelicet oleum de tartaro, oleum de frumento, oleum de uitellis ouorum, aqua maris, decoctio acetosæ, aqua fabrorum in qua ferrum extinguitur, aqua existens sub rota fabrorũ ubi acuuntur ferramenta siue instrumenta. Vnguentum bonum per me quotidiana experientia comprobatum, quo patiens uolis suis ambarum manuum locum serpiginosum, siue pruriginosum inungat, & taliter fricetur, donec unguentum ingrediatur, & imbibatur in membrorum substantiam: & quonam modo tale unguentum taliter administratum sit serpiginis curatiuum consydera: R. axungiæ ueteris unc. iij. tartari, thuris, ana unc. ʒ. argenti uiui extincti cum saliua, unc. ij. succi absinthij q. s. misce, & fiat unguentum in mortario absq́ igne. Item aliud: R. axungiæ porci unc. iiij. aceti acris unc. ij. argenti uiui unc. ij. ʒ. dissoluatur axungia ad ignem, & bulliat aliquantulum cum aceto, & per pannum coletur, & in mortario diu aceto conteratur, & incorporetur: deinde adde ultimo argentum uiuum cum saliua extinctũ, & modo præfato locus serpiginosus etiam inungatur. Itẽ aliud: R. sepi castrati, medullæ bouis, ana ʒ. ij. succi saluiæ unc. j. ʒ. argenti uiui unc. ij. thuris ʒ. vj. misce, & fiat emplastrũ absq́ igne, mortificato prius argento uiuo cũ aceto acri. Conuenit etiã in inueterata serpigine pro eius cura, præhabitis uniuersalibus, euacatio materiæ contentæ in loco per scarificationem, uentosas scarificatas, sanguisugas, & per similia: & dum necesse fuerit, conuenit etiam apertio uenæ respicientis locum tali serpigine infectum, ut si in coxis fuerit, saphenę, si in brachijs, saluatellæ. & sic de alijs corporis partibus: deinde ad localia iam dicta deuenire. Et hæc de cura serpiginis siue pruriginis in circuitu ulceris euenientis dixisse sufficiant. Quis autem sit uerus modus corrosionis curatiuus, ex sequenti capite quisq́ sufficienter intelligere poterit.

De cura corrosionis. *Caput* XV.

CORROSIO, quæ est dispositio in qua humiditas terminans inter partes membri resoluitur, ita quod partes membri remanent discontinuatæ, absque hoc quod humiditas quæ remanet in membro sit corrupta, cuius causa fortè dicitur cholera adusta, quæ propter sui acuitatem & adustionem fraudulentiam adipiscitur, septem his instrumentis curetur: quorum primum erit prohibitiuum, ne materia faciens corrosionem multiplicetur: secundum erit minoratiuum materierum corrosionis antecedentiũ: tertium erit diuersiuum materierũ corrosionis defluentium: quartum erit eductiuum ab ulcere & à partibus ulceri proximis materiæ corrodentis: quintum erit remotiuum carnis corrosæ, in qua fortè etiam malitia corrosionis fundatur: sextum erit alteratiuum malæ

1. 2. 3. 4. 5. 6.

comple-

complexionis calidæ derelictæ, partim ab humore corrodente, partim à medicina caustica, qua mediante facta fuit remotio carnis corrosæ: septimum erit exiccatiuum superfluitatum in loco existentium. Primum itaq; instrumentum perficiatur debito regimine in sex rebus non naturalibus, uergente ad frigidum & humidum. Secundum instrumentum subministretur euacuatione facta per secessum, educente choleram adustam: pro quo recurras ad caput de cura sanguinis peccantis in complexione calida nimis superflua. Tertium instrumentum compleatur phlebotomia partis oppositæ, eductione omni die superfluitatum primæ digestionis cum clysteri, uel suppositorio, si sponte non educerentur. Et omni alio modo diuersionis, ex uentosis, frictionibus, refrigeratione partis superioris, cum superappositione medicinarum frigidarum stypticarum, uti solani, plantaginis, materiam fluentem ingrossantium, & uias & ductus per quę fluit materia constringentium, nec non & membrum confortantium, ut à se materiam depellat, & non recipiat. Quartum similiter instrumentum perficitur educendo materiam cum scarificatione ulceris, & partis circumadiacentis, seu applicatione sanguisugarum super membro. Quintum instrumentum perficiatur cauterio actuali cum ferro ignito, siue potentiali, cum hoc: R. argenti sublimati drach. ij. s. unguenti populei uel dialthęæ (quod multum acuitatem sublimati refringit) drach. j. misce. Sextum instrumentum unguento de minio, unguento de cerussa albo, unguento de succo solatri, unguento de tuthia, unguento rubeo camphorato, & similibus. Septimum uerò & ultimum instrumentũ cõpleatur unguentis prædictis, siue cum hoc, & melius: R. unguenti de tuthia, unguenti de calce, ana unc. j. misce. Seu cum hoc: R. aluminis, fecis aceti, pulueris gallarum, ana partes æquales. Valet præterea sua exiccatione, repercussione, & membri confortatione, aqua plantaginis, siue uinũ mellitum, decoctionis aluminis. Posita cura corrosionis, de cura putrefactionis dicendum est.

7. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

De cura putrefactionis. Caput XVI.

QVum putrefactio in ulcere, quæ est corruptio substantiæ membri absque eius dissolutione, consequatur ad corruptionem complexionis membri, seu ad prohibitionem aduentus spiritus ad membrum. Ideò antequam ad curationem putrefactionis accedamus, cõnumeranda erunt à quibus membri complexio corrũpitur, & similiter à quibus fit prohibitio aduentus spiritus ad membrum. Membri complexio corrumpitur in genere ab omni eo quod sibi contrariatur, quia quod corrumpitur, corrumpitur à suo contrario in specie, sicuti à saniei substantia, ab humoris transmissi ad ulcus malignitate & uenenositate, ab intensa ab intrinseco, seu ab extrinseco euenienti caliditate, frigiditate seu humiditate: à uenenorum morsu, ut canis rabidi, scorpionis, uiperæ, & similium: à uenenatæ sagittæ, siue rei alterius ueneno infectæ disruptione, siue punctura. Prohibitio aduentus spiritus ad membrum utique in genere fit ab omni eo quòd in uijs transitus, per quos deferuntur spiritus, oppilationem inducit, sicuti in specie à materia incuneata, & constricta, siue per causam primitiuam, siue antecedentem, ab immoderata frigiditate, à forti & exasperata strictura, siue illaqueatione, à materiæ coniunctæ excessiua quantitate, seu multitudine, à materiæ coniunctæ grossitie & uiscositate. Assignatis causis tam in genere, quàm in specie putrefactionis in ulcere euenientis, tali quali modo dictum est, nunc dicendum consequenter quod cura putrefactionis distinguitur secundũ quod ea putrefactio est de proximo futura, aut iam facta est: & quę iam facta est, aut secundũ quod est perambulans & procedens ad partes uicinas corrũpendo per uiam corruptionis cõplexionis membri, aut secundũ quod nõ est perambulans nec procedẽs partes uicinas corrũpendo saltẽ pro tẽpore, sed sic in suo osse

ſtans. Cura itaque putrefactionis, quæ eſt de proximo futura perficiatur, ne talis putrefactio omnes gradus ad putrefactionem acquirat, ut ſi in cauſa fuerit ſaniei ſubſtantia, perficiatur antidotis deſcriptis capite tertio & quarto, huius noſtræ partis practicæ. Si in cauſa fuerit ab intrinſeco ſeu ab extrinſeco eueniens caliditas, cura compleatur ſucco ſolatri, ſucco plantaginis, albumine oui conquaſſato cum aqua roſar. Si frigiditas, decoctione chamæmeli, meliloti, & ſimilium. Si humiditas, aqua cineris, aqua aluminis, emplaſtro ex farina hordei, orobi, fabarum, aqua cineris, aceto, & melle, & alijs exiccatiuis fortioribus fortè. Si uerò fuerit in cauſa humoris malignitas, & uenenoſitas, ſeu rei alterius extrinſecæ uenenatæ morſura, diſruptio, ſiue punctura, tunc talis malignitas & uenenoſitas eradicetur & conſumatur cauterio, ſeu ſcarificatione, appoſitio uentoſarum ſuper loco, ſuctione cum ore & alijs. Si materia incuneata & conſtricta, relaxetur ſcarificatione loci, & circumuicinæ partis. Si in cauſa fuerit fortis & exaſperata ligatura, diſſoluatur, & à tali deſiſtatur. Si materiæ coniunctæ multitudo, minoretur ſcarificatione, ſeu ſanguiſugarum appoſitione. Si uerò materiæ coniunctæ uiſcoſitas & groſsities fuerit in cauſa, tunc ipſius fiat ſenſibilis diſſolutio ſcarificatione loci, & circumuicinæ partis. Cura uerò putrefactionis quæ iam facta eſt, & non perambulans, nec procedens ad partes uicinas corrumpendo, ſaltem pro tempore, ſed ſic in ſuo eſſe ſtans, compleatur abſciſsione putrefacti cum nouacula, ſeu quouis alio modo corruptum abſcindente, ſumpta indicatione de profunda & ſuperficiali abſciſsione, ſecundum quod talis putrefactio magis & minus in membro profundatur. Cura autem putrefactionis, quæ eſt perambulans & procedens, in hunc modum adminiſtretur, inciſione corrupti iuxta ſanum, accipiendo etiam de parte ſana, & conſequenter cauſticatione reſidui, cum igne: & melius: aut medicinis cauterizantibus, ut humidum extraneum in membri ſubſtantia fortè derelictum. quia non per inciſionem & amputationem totaliter remotum, aptum partes uicinas ſanas corrumpere & inficere, conſumatur & exiccetur: ſeu cum his, quæ in illam humiditatem extraneam exiccando & conſumendo cauterio proportionantur, ſicuti uitriolo Romano, calce uiua, ſeu unguento tali: R. uitrioli rubei ℥.x. aluminis ℥.iiij: calcis uiuæ ℥.v. pſidiæ ℥.v. thuris ℥.xj. gallarum ℥.j.ʒ. ceræ ℥.xl. olei ℥.vj. pinguedinis uituli ℥.xl. incorporentur more unguenti. Idem ualet hoc aliud: R. aquæ primæ unc.x. calcis uiuæ, argenti ſublimati, aluminis, ana unc.j. miſce, & bulliant ſimul ad ignem, donec ad ſubſtantiam denſam deueniat. Item etiam unguentum Aegyptiacum, & ſimilia. Hæc itaq; de cura putrefactionis, & uniuerſaliter earum diſpoſitionum quæ in ulceribus ſuperueniunt, dicta ſint.

Putrefactio facta.

Putrefactio perambulans.

De cura corruptionis oſsium. Caput XVII.

CVM ad ulcera multotiens conſequatur oſsium corruptio, qua exiſtente ulcus in carne non poteſt ſanari, niſi prius oſsis corruptio eradicetur: ideo & rationabiliter data prius ulcerum cura, in calce huius noſtri libelli curationem corruptionis oſsium aggreſſus ſum, non diſtinguendo tamen putrefactionem à corroſione, cum curatio, quæ perficitur poſtremò artis medicæ inſtrumento, pro ſui maiori parte penes hæc non diuerſificetur. Dico igitur, quòd corruptionis oſsium curatio diſtinguitur ſecundum quod talis corruptio eſt de proximo futura, aut iam facta eſt, & ſecundum quod eſt in oſſe magis & minus profunda, aut magis & minus ſuperficialis, ſimiliter ſecundum diuerſitatem membrorum in quibus fundata ſunt oſſa, ut in capite, dorſo, coxendicibus, iuncturis & cõſimilibus. Scita hac diuerſitate, dicendũ ſecundo, quod oſsis corruptio quæ de proximo futura eſt, denotatur ex iſtorum præſentia, uidelicet apoſtematis naturæ inobedientis, doloris in loco, & cum perſeuerantia infeſtan-

infestantis, coloris ossis naturalis, coloris liuidi conditiones assumentis, carnis ulceratæ in corruptionem tendentis, ulceris sub imperio annui se supponentis. Ossis corruptio quæ iam facta est denotatur, quoniam secundum plurimum & quasi semper facta est ossis denudatio à panniculo eum naturaliter cooperiente, quæ comprehenditur ex facili penetratione carnis, & panniculi usque ad ipsum os, tenta plumbea siue argentea mediante. Item caro quæ super ipsum existit os facta est mollis, nec non sanies ab ulcere emanans est cum fœtore, & facta prætenuis. Si igitur ossis corruptio fuerit futura de proximo curetur, ne omnes gradus ad corruptionem acquirat, & hoc remotione suæ causæ facientis talem corruptionem, circa quam fiat diligens consideratio. Si autem ossis corruptio iam facta sit & superficialis existat, eradicetur frictione seu scalptura ipsius ossis corrupti, usquequo peruenias ad ultimum corruptionis eius, cognita ossis corrupti eradicatione dum eius fit frictio quod sanguis ex eo egreditur. Si uero corruptio profunda fuerit, abscindatur ipsum os corruptum fricando seu scalpendo, & subsequenter cum cauterio actuali cauterizando, ut inde si quid humidi fuerit extranei, non iam ex toto per frictionem remoti, apti particulas uicinas adhuc inficere, exiccetur & consumatur: & si ossis corruptio profunda usq; ad sui medullam comprehendatur, curetur ipsum os malleo & scalpello, sed alijs instrumentis conuenientibus, concauando & remouendo cum sui medulla. Si uerò ossis corruptio fuerit uniuersalior, ita quod totum os sit corruptum, serratura totius ossis destruatur. Si ossis corruptio existere uideatur in capite, dorso, anchis siue iuncturis, aut membris nobilibus propinquis, annihiletur medicinis complexionem ipsius ossis conseruantibus, & humidum corruptum & extraneum in ossis corrupti substantia contentum exiccantibus & consumentibus, sicuti cum unguento de agarico, cuius hæc fertur esse descriptio: R. salis, agarici, tartari, ana, fiat puluis, & cum melle unguentum. Siue cum alio: R. aristolochiæ rotundæ, ireos, myrrhæ, aloës, corticis plantæ opopanacis, cambil adusti, scoriæ æris, corticis pini, ana, misce, & fiat puluis, seu cum melle unguentum. Item ualet in casu radix dragonteæ, betonica, radix peucedani puluerizata, radix uitis albæ cum uino emplastrata, euphorbium puluerizatum, uitriolum Romanum, & similia. A nonnullis uerò fit humiditatis corruptæ in ossis substantia contentæ consumptio & resolutio medicinis his quæ cauterio proportionantur, uidelicet oleo feruenti, radice asphodelorum ignita ualdè, cum uino, sulphure ignito, aqua per quam fit separatio auri ab argento. Tu tamen de membri ulcerati nobilitate, & ad membra nobilia propinquitate, & similiter de prædictorum medicaminum fortiori & debiliori potentia considera, ne ex eorum applicatione in membro ulcerato cadat error. Quot igitur sint impedientia curationem ulcerum, & quibus diuersis modis impediant, & per quæ signa impedientia occulta cognoscantur, quæ ad theoricam pertinent curationis ulcerum: ad hæc autem quæ sint, & quot sint ingenia auferentia præfata impediētia, quia tria, scilicet potio, diæta, & chirurgia, tam generaliter in quadam summa, quàm particulariter circa unumquodq;, quod ad practicã attinet, in hoc nostro compendioso libello qui de cura ulcerum exteriorum inscribitur, quæ est chirurgię pars, sufficienter dictum est.

ANGELI BOLOGNINI LIBRI DE CVRA ulcerum finis.

ANGELI BOLOGNINI DE VNGVENTIS QVAE COMMVNIS HAbet uſus practicantium hodiernus in ſolutæ continuitatis medela, Liber.

PRAEFATIO.

CVM IN FLORENTISSIMO BONONIENſi ſtudio, à Senatu Bononienſiũ ſtipendio adductus fuerim, ut chirurgiæ principis lectiones non paucæ ſcholaſticorum multitudini publicè profiterer, eorũ & doctorum quidem maior pars ingeminatis in dies precibus, ut quæ unguenta communis habeat uſus practicantiũ hodiernus in ſolutæ continuitatis medela, & quonam modo & uia ea unguenta ſolutis continuitatibus applicata, in illis operationes à medico intentas inferant, deinde in quo tempore ſolutis continuitatibus applicanda ſunt, poſtmodum quonam modo & quo in loco applicari habeant, adhuc quanto tempore in eorum applicatione continuandum erit, ultimo eorum deſcriptionem & componẽdi modum deſcribere uellem, & eis cæteræq; ſtudioſæ iuuentuti imprimi curarem, ſæpiſsimè me efflagitauit. Aſsiduis igitur eorum debitis ac precibus non obtemperare arbitratus ingratiſsimum, his paucis, non omnia, ſed quæ opportuniora & meliora ad rem uiſa ſunt dicens, ero contentus.

Quot & quæ ſint vnguenta in communi practicantium vſu. Caput I.

VNguentorum quæ ſunt in communi practicantium uſu pro curandis ſolutis continuitatibus, quædam ſunt quæ pluribus membris, quædam quæ pluribus ſolutis continuitatibus ſunt communia: alia quæ uni determinato membro, nonnulla uni ſolutæ cõtinuitati tantum ſunt propria. Quæ pluribus membris pluribusq; ſolutis continuitatibus ſunt communia, dicuntur eſſe hæc, uidelicet unguenta defenſiua, unguenta digeſtiua, unguenta mundificatiua, quæ unguẽta non magis uni particulari membro determinato quàm alteri, & ſimiliter non magis uni particulari ſolutæ continuitati determinatæ quàm alteri, ſunt appropriata, nec pro illis principaliter inuenta, ideo in hac parte communia dicuntur. Quæ uni membro determinato ſunt propria, ſiue illi appropriata, ſunt unguenta capitalia, quæ pro curandis ſolutis continuitatibus in capite tantum contingentibus principaliter fuerunt inuenta. Quæ uni ſolutæ continuitati ſimiliter ſunt propria & appropriata, ſunt unguenta Mercurialia, quæ utique procuranda ulcera quadam ſcabie miro quodam modo reperta ſunt.

Vnguẽta communia.

Capitalia.

Mercurialia.

De vnguentis defenſiuis. Caput II.

A Communioribus rationabiliter incipiens tanquã notioribus, de unguentis defenſiuis dicendum, quorum officium & operatio eſt quum frigidis & ſtypticis ſint compoſita, frigiditate ſua & ſtypticitate ſanguinem fluentem et humores admixtos ſanguini, congelare, condenſare, & ingroſſare, & ſic ex eorum tali acquiſita ſubſtantia, ineptos fluxui reddere, nec non ſubſtantiam membri patientis inſpiſſare, poroſitatesq; ipſius conſtringere, caliditatem eius attractiuam refringere, uirtutes membri læſi unire, & unitas fortiores in ſuis operationibus

tionibus reddere, uidelicet in expellendo maximè, & sic ex his defluentes hu-
„ mores loco soluto copulari prohibere. Virtus enim unita, fortior est seipsa di-
„ spersa: quod idem est, Omnis potentia manens impartibilis, maior est. Humoribus itaque in fluxu, seu de proximo influere existentibus, applicentur defensiua in parte sana, uidelicet ea parte qua existunt uiæ & ductus per quos defluunt humores & spiritus ad locum læsum. Quibus defensiuis continuandum erit, donec & usque humorum defluxus cessauerit, quod comprehendi poterit priuatione doloris, delitescentia tumoris, si apparuerint, bonitate saniei in substantia & qualitate, ipsiusq; proportionata ulceri quantitate: quorum plurimæ describentur formæ, quarum prima forma erit unguenti defensiui cōmunis, quæ talis est: R. olei ros. unc. j. ʒ. myrtini unc. ʒ. ceræ albæ ʒ. vj. boni pōderis. boli arm. unc. ʒ. sanguinis draconis, terræ sigillatæ, ana ʒ. j. ʒ. Conterendorū unumquodque per se primo, subsequenter commixta in unum in mortario subtilissimè conterantur (& non ab re, dum dicitur unguentum subtile & emplastrum grossum) & per setonem subtilem transmittantur, dissolutaq; cera in oleis ad ignem lentum & ferè infrigidatis dentur pulueres, ducendo tale commixtum continuè bacculo usque ad ultimam infrigidationem. Vltimo in aqua rosata, seu aceto rosato infundatur & abluatur. Tale autem defensiuum sub tali forma administratum, consuetum est non remutari, nisi de tertia in tertiam diem, appicando ipsum eo modo & loco quibus suprà. Solet præterea à quibusdam pro unguento defensiuo communi, & alijs unguentis defensiuis particularibus, in nonnullis particulis humani corporis (licet in omnibus etiam) linimentum unguento suprà scripto proportionatum administrari, cum non in illis particulis accommodatè unguentum administrari possit, cuius forma erit hæc: R. olei ros. unc. ij. boli armeni unc. j. aceti drach. j. misce, & in mortario tale aggregatum ducatur, factáque eorum simplicium adinuicem bona permixtione, eo linimento partes circunstantes uulneri siue ulceri spatio trium digitorum illinantur, cooperta prius tamen solutione continui, tentis, licinijs, seu faldellis & petijs emplastratis unguento, seu unguentis solutæ continuitati illo tunc tempore conuenientibus, & opportunis: quæ linitio omni tempore medelæ præstitæ reiteranda est. Ab alijs uerò tempore magni æstus & caloris, seu infirmorum inopia, loco unguenti defensiui, & similiter linimenti de quibus suprà, subministrantur nonnullæ defensiuorum formæ, sub forma embrocæ: quarum prima erit hæc: R. succi solani partes duas, plantaginis partem unam, aceti parum, misce. Infusa petia una in tali aggregato & aliqualiter expressa, partes circunstantes solutæ continuitati embrocentur, & extensa supra membrum usque ad tempus mutationi congruum permittatur: & iterum imbibita in tali medicamento applicetur, cooperta prius soluta continuitate tentis. faldellis, ut suprà habitum est. Alia forma: R. aquæ rosatæ unc. iij. aceti unc. ʒ. misce, & applicetur ut suprà. Alij aliter defensiua loco & tempore quibus suprà applicanda applicant, & hoc modo tali, uidelicet loco ex oleo rosato circumquaque inuncto, eidem pulueres sanguinis draconis & boli armeni hincinde superaspergunt, & eorum digitis non ualdè comprimentibus prædictos pulueres leniunt & dissoluunt.

Locus applicandi.

Tempus.

Conficiendi modi.

Tempus ad tres dies.

Linimentum.

Embregma.

De vnguentis digestiuis. Caput III.

DEscriptis nonnullis in defensiuorum materia, de quibus in proœmio nos declaraturos esse diximus, nunc de unguentis digestiuis dicendum, quorum officium & operatio est tam in uulneribus, quàm in ulceribus indigestis & crudis, sui caliditate cum humiditate & unctuositate permixta, præparare ad expulsionem, caliditate digestiuam uigorando, multiplicato calore naturali, & humiditate & unctuositate disponendo ad alterationem similem illi quæ fit in

generatione saniei cum putrefactione permixta, molliendo & leniendo. In uulneribus dico sanguinem, & superfluitates admixtas sanguini, congelatum seu constrictum in extremitatibus uenarũ notabilium, & capillarium partiũ soluta rum, & in locis proximis ambientibus ipsam solutã continuitatem, quæ sanguinis congelatio, & constrictio consecuta fuit applicatione albuminis oui, siue frigiditate aëris circundantis, seu alia de causa. Et similiter præparant ad expulsionem superfluitates quæ aggregantur in loco, partim per uiam defluxus, uirtute expulsiua forti membrorum, potentium suas superfluitates ad membrum debile expellere, partim per uiam congestionis, uirtute digestiua & expulsiua debili membri patientis. In ulcerationibus uerò crudis & indigestis, præparant ad expulsionem humores digestioni rebelles sui cruditate, heterogeneitate seu fortè multitudine. Existentibus igitur uulnere in sua secunda siue tertia die, ulceratione indigesta & cruda in suo tempore, applicentur digestiua, replendo uulnus siue ulcus tentis, faldellis seu licinijs & petijs in ipso digestiuo intinctis. Quibus digestiuis procedendum erit in eorum administratione, donec & usquequo tibi uisum fuerit sanies ex ipsa soluta continuitate proportionata resudari, quæ ut plurimum in uulneribus hyemis tempore sextam siue septimam, in æstate quintam siue sextam diem insequitur. In ulcerationibus uerò procedendum, donec præ cæteris dolor & tumor delituerint cum præsentia saniei laudabilis in substantia & qualitate, quorum digestiuorum plurimæ describentur formæ, quarum prima erit unguenti digestiui communis, quæ talis est: R. uitellorum ouorum numero j. olei rос. unc. j. misce. Alia forma: R. terebinthinæ unc. j. ʒ. uitellorum ouorum numero. v. olei ros. unc. ʒ. misce: huic composito potes addere parum croci si placet, & erit magis in suis operationibus efficax, & in sedatione doloris præstans. Alia forma: R. terebinthinæ lotæ unc. ij. uitellorum ouorum numero. ij. croci scrup. ʒ. olei ros. unc. ʒ. farinæ ordei. q. ʒ. ut bonæ formæ & compositionis reddatur. Alia forma magistralis: R. axungiæ porci liquefactæ siue butyri unc. j. ʒ. ceræ albæ terebinthinæ, ana unc. ʒ. croci scrup. ʒ. dissolutis axungia siue butyro & cera simul, & ultimo terebinthina, & quasi infrigidatis detur crocus, & ducatur aggregatum ex his bacculo, donec ad ultimam infrigidationem deueniat. Itẽ alia forma satis mihi domestica in ulceribus & in uulneribus etiã à tertia siue quarta die citra administrãda cũ humiditate & unctuositate exiccationi permixta participet: R. unguenti basilico. serap. unc. j. dialthęæ unc. ʒ. misce.

Tempus.

Modus.

De unguentis mundificatiuis. Caput IIII.

CVm unguenta mundificatiua ea denominanda sint, quæ solutas continuitates mundas reddunt, eapropter non immeritò hoc in loco dicendum esse puto, mundificatiuum tripliciter sumi posse, uidelicet largè, strictè & strictissimè. Si largè sumatur, sic omnia unguenta quæ habent mundare solutas continuitates, siue mundent eas à sanie, crustis, escharis, siue squammis, carne molli, carne putrida, carne ostracata, & sic de alijs, mundificatiua dici poterunt. Si autem strictè sumatur, mundificatio ex unguentis celebrata propriè solutæ continuitati ulcerosæ tantum competat. Sic ea dici poterunt mundificatiua strictè, quæ habent ipsum ulcus mundare ab altera duarum superfluitatum, solutas continuitates ulcerosas insequentium: ex quarum præsentia tale ulcus interdũ sortitur denominationem, ut à sanie subtili qua ulcus uirulentum denominatur, seu à sanie grossa qua ulcus sordidum. Si strictissimè, sic ea unguenta quæ habent mundare solutas continuitates ulcerosas à suis proprijs superfluitatibus simul & collectiuè, uidelicet à sanie subtili & grossa simul, quæ duę superfluitates secundum plurimum solutas continuitates ulcerosas insequuntur. Non contrahentes tamen tale ulcus ad aliquam differentiam determinatam, mundificatiua strictissimè

Vlcus uirulentum.
Sordidum.

ſtrictiſsimè denominanda ſunt. Data hac mundificatiuorum diſtinctione, de mundificatiuis ſtrictiſsimè ſumptis, de quibus in hac parte principaliter fit ſermo noſter, ſubſequenter de ſumptis ſtrictè, ultimo de ſumptis largè dicendum erit. Officium itaq; & operatio unguentorum mundificatiuorum eſt ſolutas cõtinuitates mundas reddere. Et cum in ſolutis continuitatibus ulceratis, ut ſuprà dictum eſt, duæ ſuperfluitates inueniri ſoleant, una ſubtilis, altera groſſa: ſubtilis quæ exiccantibus curatur, groſſa quæ attenuantibus & diſſoluentibus, hoc eſt abſtergentibus: quapropter mundificatiuum ſtrictiſsimè ſumptum ex exiccantibus & abſtergentibus ſimul & collectiuè componi habeat. Apparente itaq; in ulcere ſanie ſubtili & groſſa, repleatur ulcus tentis, licinijs ſeu faldellis, emplaſtris, unguento mundificatiuo ipſis ſuperfluitatibus proportionato ſecundum prædominium unius ſuperfluitatis ſuper alteram: quibus continuandum erit, donec locus mundificatus fuerit: quod non falſo comprehendere poteris, dum ſaniei diminuta quantitas, ipſiúſque in ſubſtantia & qualitate perfecta laudabilitas affuerint, quorum plurimæ annotabuntur formæ, quarum prima erit hæc: R. terebinthinæ unc. ij. mellis roſati colati unc. j. myrrhæ drach. j. thuris, ſarcocollæ, ana drach. ij. Vnumquodque eorum quæ conterenda ſunt in mortario per ſe primo, ſubſequenter commixtis in unum ſubtiliſsimè conterantur, factáque deinde bona permixtione adinuicem mellis & terebinthinæ in cazola ad ignem lentum, & ab igne depoſitis & penè infrigidatis, dentur pulueres, ducendo tale commixtum baculo uſque ad ultimam infrigidationem. Alia forma: R. unguenti raſini unc. ij. mellis roſati colati unc. j. diſſoluto unguento in cazola ad ignem lentum, & addito melle, ducendo ea baculo, fiat illorum ad inuicem perfecta mixtio. Alia forma, & dicitur unguentum de dialthæa patris mei: Rec. terebinthinæ, unguenti dialthęæ, ana unc. j. ceræ, reſinæ pini, ana drach. v. ſcrup. j. butyri, boli armeni, ana unc. j. ſ. floris æris drach. j. ſ. miſce. Alia forma: R. unguenti baſiliconis unc. ij. mellis roſati colati unc. j. fiat eo modo quo ſuprà. Et hæc pauca ex unguentis mundificatiuis ſtrictiſsimè ſumptis connumerata ſufficiant: nunc ex unguentis mundificatiuis ſumptis ſtrictè nonnulla connumeranda erunt, quorum aliqua erunt conſumptiua ſaniei ſubtilis, alia diſſolutiua & attenuatiua ſaniei groſſæ, hoc eſt abſterſiua: & eorum quæ erunt conſumptiua ſaniei ſubtilis, alia erunt ad caliditatem declinantia, alia ad frigiditatem. Quæ uerò erunt conſumptiua ſaniei ſubtilis, & ad caliditatem declinantia, eorum prima forma erit hæc, & dicitur unguentum reſinatum: R. reſinæ pini, terebinthinæ, ceræ citrinæ, olei communis, ana unc. iij. diſſoluta cera, & reſina, & oleo, & ultimo terebinthina in cazola ad ignem lentum, & colatis per ſetarium infrigidari permittatur, & uſui ſeruetur. Alia forma, & dicitur unguentum baſilicon maius, ſiue uaſilicon ſeu imperiale ſiue Macedonicum: R. ceræ albæ unc. ij. reſinæ pini, terebinthinæ, ana unc. ſ. ſepi uaccini, picis naualis, thuris, myrrhæ, ana drach. ij. ſcrup. ij. olei communis unc. iij. Quę ſunt conterenda primo per ſe, ſubſequenter ſimul & in unum in mortario conterantur, deinde in cazola ad ignem lentum, oleum, ſepum, ceram, reſinam, ultimo terebinthinam, ſubſequenter picem imponito, & omnibus diſſolutis & colatis per petiam ſiue ſetarium, & ferè infrigidatis dentur pulueres, & cum baculo tale aggregatum tandiu ducito, donec infrigidetur. Alia forma, & dicitur unguentum aureum: R. ceræ nouæ unc. j. olei communis unc. iiij. terebinthinæ unc. ſ. picis græcæ drach. ij. thuris, maſtiches, ana drach. j. ſcrup. j. croci ſcrup. ſ. ſubtiliſsimè puluerizetur maſtiche, pix, & thus. Vnumquodq; iſtorum per ſe primo, ſubſequenter mixtis in unum in mortario, & diſſoluta cera in oleo, & ultimo terebinthina, & penè infrigidatis dentur pulueres, ſubſequenter crocus, ducendo tale commixtum baculo, donec eorum ſimplicium fiat perfecta mixtio, & tandem ultimata infrigidatio. Quæ autem erunt ſaniei ſubtilis

Mundificatiua ſtrictiſsimè

Dialthæa.

Mundificatiua ſtrictè ſumpta.

Exiccantia calida.

Vnguentum reſinatum.

Baſilicon maius.

Vng. aureum.

Exiccantica frigida

consumptiua siue exiccatiua, & ad frigidum uergentia, eorum forma prima erit hæc, & dicitur unguentum de cerussa album: R. olei rosati, cerussæ puluerizatæ per setarium, ana unc. ij. ceræ albæ drach. vj. dissoluta cera in oleo in cazola ad ignem lentum, & ab igne depositis, & quasi infrigidatis, pone cerussam puluerizatam, & ultimo lauetur cum aqua rosata. Alia forma: R. olei rosati, cerussæ puluerizatæ per setarium, ceræ albæ, ana unc. j. fiat eo modo quo suprà, præter quod non lauetur cum aqua rosata, neque re alia. Alia forma: R. olei rosati, cerussæ puluerizatæ ut suprà, ceræ albæ, terebinthinæ, ana unc. ij. dissolua tur cera in oleo, deinde terebinthina, quibus dissolutis, & quasi infrigidatis, adde cerussam, & usui reserua. Alia forma: R. ceræ albæ, olei rosati, cerussæ puluerizatæ per setarium, terebinthinæ, ana unc. ij. minij unc. j. ʒ. dissoluta cera in oleo, & ultimo terebinthina, & penè frigidatis, adde cerussam & minium commixtis in unum, & ducatur tale aggregatum baculo, donec ultimate infrigidetur. Alia forma, & dicitur unguentum de plumbo, per me Saturninum: R. antimonij, cerussæ, ana unc. ʒ. plumbi usti, lithargyri, terebinthinæ, ana unc. j. olei rosati unc. ij. ceræ albæ unc. j. ʒ. Quæ sunt conterenda, subtiliter eo modo quo suprà contere, & per setarium subtiliter cribra, dissolutáque cera in oleo, & ultimo terebinthina, quibus dissolutis, & penè frigidatis dentur pulueres, & ducatur tale aggregatum baculo, donec eorum fiat perfecta mixtio & ultimata infrigidatio. Alia forma, & dicitur unguentum de tuthia, siue diapomphligos: Rec. olei rosati, ceræ albæ, ana unc. v. succi granorum, solani unc. iiij. cerussæ lotæ unc. ij. plumbi usti, tuthiæ præparatæ, ana unc. j. thuris unc. ʒ. quæ sunt terenda in mortario subtiliter tere eo modo quo suprà, & per subtilem setarium transmittantur, dissolutáque cera in oleo, & quasi infrigidatis dentur pulueres, ducẽdo tale aggregatum baculo, donec ultimatè infrigidetur: postremò ponatur tale unguentum in mortario cum succo solani, & tandiu cum pistillo ducatur, donec succi & unguenti adinuicem fiat perfecta unio & incorporatio, & usui seruetur. Et quia multoties accidit applicatione iam dictorum unguentorum & aliorum similium, licet hæc ad frigidum & siccum sint uergentia, in solutis continuitatibus carnem mollem generari ex eorum substantia unctuosa & oleaginosa remolliente partis ulceratæ substantiam, ideo hoc in loco dignum mihi esse uidetur nonnulla unguenta enumerare, ut ab errore præfato tuearis, quorum substantia non ita oleaginosa & unctuosa existit, immò in substantia quasi ceratis simillima est: & eorum prima forma erit unguentum de minio, cuius descriptio talis est: R. olei rosati siue cõmunis, terebinthinæ, ana unc. ij. ceræ citrinæ unc. iiij. minij. unc. vj. subtiliato minio in mortario, & per setarium transmisso, dissolutisq; cera, & ultimo terebinthina in oleo ad ignem, & ferè his tribus infrigidatis & per petiam colatis, detur minium, ducendo tale aggregatum baculo usque ad infrigidationem ultimam. Alia forma unguenti substantiæ tenentis medium inter molle seu oleagineum, & durum siue terrestre, & dicitur unguentum de cerussa coctum: R. cerussæ puluerizatæ per setarium, ceræ albissimæ, ana unc. j. olei communis ℥. iij. terebinthinæ ʒ. j. dissoluta cera in oleo, & ultimo terebinthina in cazola ad lentum ignem, & ab igne depositis & quasi infrigidatis detur cerussa: ultimo uero loco manibus in aqua ros. infusis malaxetur, & usui tuo reseruetur. Alia forma unguenti præfatæ substantiæ, alijs quibuscunque eiusdem tamen rationis præualens: & dicitur unguentum nigrum descriptione patris mei: R. cerussæ puluerizatæ per setarium, lithargyrij puluerizati subtiliter, ana unc. j. ʒ. ceræ citrinæ unc. ʒ. olei communis unc. iiij. ʒ. positis cera & oleo in cazia una capacitatis satis magnæ ad flammã ignis lignorum & non carbonum, & tandiu teneantur super ea donec illa notabiliter ferueant, & subsequenter ponantur in illis feruentibus cerussa & lithargyrum, & ducantur continuè baculo, ne ea feruendo fundo caziæ adhæreant. & in tantum

Vnguent. de plumbo uel Saturn.

De tuthia unguentum.

Vnguentũ de minio.

Vnguentũ de Cerussa coctũ

Vnguentũ nigrum.

tantum

tantum bulliant usquequo tale aggregatum ad colorem liuidum deueniat, & tunc subitò ponatur gutta una ipsius aggregati super marmore aut ferro seu re alia frigida, & infrigidari permittatur. Infrigidata consyderare habeas utrum talis gutta sit substantiæ mollis oleaginosæ, siue duræ & terrestris, seu inter ista duo tenentis medium, uidelicet inter molle & oleaginosum, siue durum & terrestre. Si uerò extiterit substantiæ tenentis medium inter illa duo iam dicta, tunc tandiu tale aggregatum ferueat, donec ad colorem nigrum deueniat. Si substantiæ duræ & terrestris fuerit, tunc detur aliquantulum de oleo, & tanto tempore bulliat donec prædictam substantiam & colorem assumat, superaddendo de oleo bis siue ter, & fortè pluries secundum opportunitatem. Tamen consilium meum est circa hoc, quod sis magis parcus in effundendo oleum, quàm abundans. Melius est reiterare uices olei, quàm indebitam quantitatem infundere. Si autem substantiæ mollis & oleaginosæ affuerit, tunc taliter ferueat, donec colorem nigrum, & substantiam inter illa duo iam dicta tenentem medium attingat. Quæ uerò erunt saniei grossæ attenuatiua & dissolutiua, hoc est abstersiua, eorum prima forma erit unguenti mundificatiui de melle, cuius descriptio talis est: R. mellis rosati unc. j. iridis subtilissimè puluerizati drach. ij. misce. Alia forma, & erit unguenti mundificatiui de succo apij: R. terebinthinæ unc. ij. mellis rosati colati unc. j. s. succi apij unc. j. farinæ ordei q. s. Fiat in cazola àd lentum ignem perfecta mixtio mellis, terebinthinæ, & succi ad inuicem, & in fine adde tantundem farinæ ordei donec ad formam unguenti extensibilis deueniat. Alia forma, & erit unguenti mundificatiui de succo absynthij, quæ fit eodem modo quo fit unguentum de succo apij.

Sint hæc de unguentis mundificatiuis sumptis strictè, dicta satis: de unguentis modò mundificatiuis largè, nonnulla assignanda erunt: quorum prima forma erit unguenti mundificatiui solutę continuitatis ulceratæ à carne molli, nó iam habente aliquem putrefactionis gradum, sed benè de proximo ad putrefactionem disposita: & tale dicitur unguentum apostolorum seu uenereum, cuius descriptio talis est: R. ceræ albæ, resinæ pini, armoniaci, ana drach. xiiij. opopanacis, floris æris, ana drach. ij. aristolochiæ longæ, thuris, bdellij, ana drach. vj. myrrhæ, galbani, ana drach. iiij. lithargyrij unc. j. olei communis lib. j. Quæ sunt puluerizanda primo seorsim & diuisim puluerizentur subtiliter, subsequenter commixtis in unum, deinde dissolutis in oleo ad ignem lentum resina & cera, per setarium colatis & quasi infrigidatis dentur prædicti pulueres, eos insimul permiscendo: postmodum addantur gummi pręparata præparatione qua pręparari solent: ultimo incessanter tale aggregatum baculo ducatur, & infrigidari permittatur. Alia forma consimilis præfatę in operationibus, & dicitur unguentum Damascenum: R. unguenti resinati unc. j. floris æris scrup. j. dissoluto unguento in cazola, ad ignem lentum, & ab igne deposito & penè infrigidato detur flos æris, ducendo tale aggregatum baculo, donec eorum fiat inseparata mixtio, & tandem ultima infrigidatio. Forma una unguenti mundificatiui solutę continuitatis ulceratę, à carne iam habente gradum confirmatum. immò gradum corruptionis & putrefactionis: quod unguentum, ut quidam aiunt, & ego cum eis, prohibet ambulationem, facit cadere quod est putrefactum, & seruat illud quod sequitur ipsum. Tale uerò unguentum Aegyptiacum denominatur, cuius descriptio: R. mellis crudi, aceti, ęris, aluminis rochini, floris ęris, ana unc. j. puluerizanda subtiliter in mortario puluerizētur, ut suprà de alijs. Subsequenter omnia in mortario ducantur, donec eorum fiat mixtio concedens, deinde ponantur in cazola ad ignèm lentum, ducendo cum spatula tale aggregatum, & separando illud à parietibus cazolę ne comburatur, & tandiu bulliat donec ad colorem rubrum, & similiter ad substantiam densam & nullo modo raram et fluxilem deueniat. Si enim tale aggregatum esset substantię rarę & fluxilis, duo

Vnguentū apostolorum seu uenereū.

Vng. Damascenum.

Vng. Aegyptiacum.

non opportuna in eius administratione contingerent. Vnum, quod in eo solutæ continuitati applicito, in spatio temporis minimi ad actum fluxilitatis reduceretur, & sic in ea tam paruo tempore non operationes à medico exoptatas inferret. Aliud, quum de ratione grauis & terrestris sit inferiora petere (conseruato eo unguento in aliquo uase) alumen, mel, & flos æris, tanquam terrestria grauia & grossa ipsius uasis fundum peterent: acetum uerò, & maximè ipsius aceti substantia subtilis, superficiem. Quare dum crederes tale aggregatum administrare, tantummodo per te acetum administraretur, derelicta basi & radice ipsius aggregati, nempe melle, alumine, & flore æris, nisi per te prius eorum permixtio fieret. His uerò rationibus moti, confirmamus eius substantiam densam & terrestrem utiliorem & magis collaudandam fore. Forma una unguenti mundificatiui solutæ continuitatis ulceratæ à carne ostracata, callosa & dura, quod unguentum diaberich à quibusdam denominatur, per me martiale, cuius descriptio talis est: R. argenti sublimati, unguenti populei seu dialthęæ, quæ dialthæa multum acuitatem sublimati refringit,) ana partes æquales quo ad oculum, conteratur subtiliter sublimatum in mortario, subsequenter addatur unguentum dialthęæ seu populeum, & tandiu simul conterantur donec eorum fiat mixtio concedens.

Et hæc satis ex unguentis quæ pluribus membris pluribúsque solutis continuitatibus sunt communia. Nunc autem tractandum erit de unguentis, quæ uni determinato membro, & similiter de illis quæ uni solutæ continuitati tantum sunt propria: & primo de illis quæ uni determinato membro sunt propria siue appropriata. Et antequam ad ea deueniamus, ne ab enumeratione unguentorum malam complexionem remittentium, & similiter unguentorum carnem generantium, & unguentorum incarnantium, & unguentorum cicatrizantium defecisse uidear, dicatur quod pro unguentis malam complexionem remittentibus recurratur ad ea, quæ de unguentis mundificatiuis saniei subtilis scripta sunt: pro unguentis uerò sua primaria intentione carnem generantibus, & pro unguentis incarnantibus, & pro unguentis cicatrizantibus, quum mūdificationis tempore & in actu mundificandi sæpe contingat, præter medici intentionem & medicaminis applicati uirtualem operationem, in una parte solutæ continuitatis ulceratæ caro generari, in alia cicatrizari, in altera mundificari: quapropter in attenta consyderatione horum effectuum diu permanens, arbitratus sum has operationes actione naturæ fieri, remotis tamen impedimentis, ut tota medicorum schola tenet: & adhuc à continuissima & frequenti illorum effectuum consyderatione non deficiens, & circa magis mihi necessaria pro nunc occupatus, his de causis dicatur, ab enumeratione unguentorum iam dictorum nunc supersedendum esse.

De unguentis capitalibus. *Caput V.*

Non possum non admirari, cur priores posterioresq; medici huius antiquæ, certæ, & non deceptoriæ, necessariæ & continuò honoratæ artis, non cuilibet determinato membro unguenta propria & appropriata inuenerint, sicuti capiti, pro curandis solutis continuitatibus in eo contingentibus inuenêre, pro quo unguentum ex quàmpluribus proprietatibus constitutum omni studio composuêre, uidelicet aromaticitate, exiccatione, caliditate & attractione. Aromaticitate, ut fiat ipsius membri dilatatione animæ & spiritus confortatio: exiccatione uerò, superfluitatum consumptio, & complexionis naturalis membri conseruatio. Omne enim simile à suo simili conseruatur. Caliditate, innati caloris membri naturaliter debilis uigoratio, conseruatio & multiplicatio. Attractione autem superfluitatum extranearum in profundo solutæ con

tinuitatis

tinuitatis existentium ad exteriora euulsio. Ecce quàm posteriores medici hac tempestate nostra laborauêre in inuestigatione præfati unguenti pro conseruatione complexionis, & uigoratione caloris naturalis istius membri, præsupponentes ea maximè fore basim & fundamentum ferè requisitæ curationis: quod unguentum administrandum erit dum sanguis ex ipsa soluta continuitate penitus fuerit restrictus: quia sua secunda die computata ab hora percussionis, emplastratis ex eo licinijs seu faldellis, & magna una petia occupante de parte sana per spatium quatuor digitorum secundum omnem differentiam positionis: quæ licinia, faldellæ & petiæ emplastratæ in oleo rosato infundantur, & aliqualiter exprimantur, & loco actu calida taliter præparata applicentur, donec appareat in loco soluto aliqualis digestio & doloris penitus remissio, & tunc oleo postposito eo solo unguento continuetur donec & usquequo ab accidentibus malis tutus fueris, & caro iam cuti quasi adæquata fuerit. & ad alia medicamenta eiusdem tamen rationis deueniendum erit, his duabus rationibus moti: prima, cum natura tali permutatione gaudeat, secunda, ut uidearis non uno semper medicamento procedere, sed diuersis, ex quibus infirmi & astantium spes salutis corroboratur. Et tunc ad cerota transeundũ, quæ unguentis præstantiora erunt in cura, stante carne iam quasi adæquata cuti, & hoc cum non oleaginositate & unctuositate participent, quibus fit aliqualis refractio aro maticitatis & exiccationis unguentorũ. Descriptio eius talis est: R. terebinthinę, resinæ pini, olei communis siue rosati, ceræ nouæ, ana unc. vj. betonicæ, matrissyluæ, ana lib. ʒ. hoc est unc. vj. uini albi potentis & odoriferi ad aliqualem dulcedinem tendentis q. ʒ. pro sepultura herbarum: betonicam & matrissyluam minutim incidito, deinde ea in mortario aliqualiter contundito, & sic præ parata in uino albo odorifero infundito, quæ duo stent in tali infusione per dies tres naturales, & fortè plures, miscendo prædictas herbas & uinum omni die bis siue ter: postea prædictum uinum cum prædictis herbis sumito, & in caldario siue cazia magna, & similiter terebinthinam, oleum, resinam, & ceram imponito, & tandiu ad lentum ignem simul bulliant, permiscendo ea baculo ne fundo caziæ adhæreantꝗ, donec uini fiat consumptio, postmodum per setarium siue petiam rraræ substantiæ colentur, & exprimantur in catino uitreato, & in eo infrigidari permittantur. Infrigidata iterum ponantur in una cazia ad ignem & dissoluantur: quibus etiam dissolutis, addantur sarcocollæ, myrrhæ, ana partem unam, gummi, helenij partes iij. ita quod uni libræ unguen ti correspondeant istorum trium puluerizatorum unc. ij. & aliqualiter bulliant, & iterum colentur, & unguentum ex his iam dictis simplicibus & modis constitutum usui seruetur. Forma una ceroti capitalis præ alijs nobilior constituatur ex modis & simplicibus iam dictis ad inuicem proportionatis, præter oleo, quibus unguentum capitale præscriptum constituitur, quo constituto manibus oleo inunctis malaxetur & usui seruetur. Alia forma ceroti capitalis: R. resinæ pini, ceræ ana unc. vj. terebinthinæ unc. xij. succi betonicæ, plantaginis, apij, ana lib. j. bulliant succi ad inuicem cum cera, resina, in cazola ad ignem lentum, & quasi succis consumptis & exiccatis detur terebinthina, qua dissoluta & aliqualiter per ebullitionem cum illis incorpora ta colentur, & usui cerotum confectum reseruetur. Et hęc de unguentis & cerotarijs quę uni determinato membro sunt propria siue appropriata.

De unguentis Mercurialibus. Caput VI.

POsitis nonnullis unguentis & cerotis quæ membris approprianturhoc in loco tractandum erit de unguentis & cerotis quæ ulceribus appropriata sunt, & maximè cuidam ægritudini ulcerosæ mali modi, cui applicatis unguentis, quæ alijs ulceribus applicari solent, potius compertum est nocumentum, quàm iuuamentum. Cuius tam absurdæ diuersitatis dubius, & multo tempore in eius consyderatione anxius commorans, tandem experimento ratione comprobato uisum est per me & alios quàm plures, iam dictæ ægritudinis curam fieri applicatione medicaminum corpus à superfluitatibus indesinenter mundantium, neglectis iam dictis localibus & alijs. Qua de re non erit erroneum dicere, & sine hæsitatione credere, hanc ægritudinem à materia antecedente & forti & continuè eam fouente deperdere: cuius cura, ut habitum est, erit euacuatio illi debita & proportionata. Quæ uerò sit in his & alijs in hac parte incidentaliter dicendis, consydera. Et primo quod euacuationum per medicos seniores & iuniores adinuentarum, aliæ fiunt assumptione solutiui assumpti per os in forma pilulari, confectionis, electuarij, pulueris, uel sub alia forma. Nonnullæ linitione ilium & uentris inferioris cum unguento arthanite uel laxatiuo, certa linitione extremitatum. Quædam uerò fiunt assumptione solutiui assumpti per os, & similiter linitione uentris. Quæ per os, de quibus sermocinandum est, educunt solummodo humorem ad quem conuertuntur, pro eo tempore quo fit retenta & digesta medicina solutiua in corpore: cuius digestionis terminus communiter est circa horas octo, in quo tempore interdum educuntur omnes humores ferè peccantes, licet rarò interdum eorum pars, educendo eos per secessum, & non regione alia. Quæ euacuatio, mea sententia, in uno uidetur diminuta, in alio erronea. Diminuta, quia non educit continuè & successiuè superfluitates, donec corpus redditur mundum. Posito enim interuallo, ut res exigit, inter assumptionem unius medicinæ solutiuæ & aliam, in tempore autem intermedio fiet reaggregatio (dico in hac magna causa) tantæ humiditatis in corpore, quanta facta fuit euacuatio per priorem medicinam, & fortè plus. Præterea non educit pluralitate regionum, sed tantum unica. Pluribus enim humoribus peccantibus uariæ substantiæ & degentis in loco longinquo & fortè rebelli à uia secessus, non fiet eorum debita & appropriata euacuatio. Vnica regione, quia per secessum. Erronea, quoniam non inueniendo humorẽ ad quem conuertitur, & in quem est proprium agere, educit humiditates radicales, & illas eliquat & dissoluit, & sic est causa magni terroris & multarum ęgritudinum, senij, & mortis intempestiuæ. Et in actu euacuandi sæpe accidit quod mouet humores & illos non euacuat: & si euacuat, laboriose euacuat, aut euacuat plus quàm oportet. Et facta euacuatione accidit interdum febris, dolor capitis, uertigo, debilitatio uisus, debilitatio stomachi, sitis, singultus, dolor stomachi, dysenteria, egestio sanguinea, tenesmos, lassitudo & debilitatio corporis: de quorum accidentium superuentu nullus admiretur, cum medicina qua fit talis euacuationis modus malignitate & uenenositate participet, quia fortè aliter non educeret. Non igitur mirum, si transeundo per os & membra nobilia, præfata accidentia subsequantur. Quæ autem fiunt linitione extremitatum, educent superfluitates peccantes tantũmodo & ægritudinem fouentes, siue sint a, siue b, educendo eas continuè & successiuè, die noctuq;, donec corpus redditur mundum unica regione siue pluribus, quibus habilius & commodius tales superfluitates euacuari possunt. Et quamuis hi prænominati effectus & operationes ex tali modo euacuandi consequentes, reuera digna sint non minima admiratione, eapropter ut admirantium animus sedeat, erit innotescendũ hos effectus & operationes non fieri ui medicinæ educentis illum humorem peccantem, sed

ui

ui uirtutis expulsiuæ membrorum principalium, expergefactæ & irritatæ à qualitate linimenti ad expellendum nocitiua superflua, ac si irascens incitaretur ut furiat: opus enim naturæ præ alijs rationabilibus ualidius & incolumius. Item innotescendum secundo, quod non raro accidit uirtute exiccatiua linimenti quo fit prænominatus euacuãdi modus consolidationẽ ulcerum iam dictorum fieri, absq; ullo signo sensibili euacuationis: & non ab re. exiccatis enim extremis partibus, exiccatur totum corpus: sicuti infrigidatis extremis partibus, omnes totius corporis partes infrigidantur. Accidentibus uerò timorosis ex hac linitione siue euacuatione apparentibus, illis succurrendum erit de facili, & hoc per remotionem causæ extrinsecus applicatæ: quod non fieri contigit in euacuatione facta ui medicinæ assumptæ per os. Et si quis mordaci dente de ulceribus in ore euenientibus ex linitione præfata, talem modum euacuandi accusauerit, taceat, maiorum suorum documentis, dicentium in cura scabiei antiquæ & ulcerosæ disenteriã prouocari: similiter in cura scrophularum, intestinorum excoriatione apostemã scrophulosum curari: in passionibus oculorum posteriorem partem colli ignitam acu & setone perforari: in magnis causis, ut in lepra uenena intrinsecus exhiberi, quod maius est. Quàm miræ & excellentis uirtutis existat in præfata ægritudine euacuationis modus linitione extremitatum administratus, uerè, Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum, ferrea uox, sufficienter enarrare possem. Sed pro posse nostro debili hæc pauca de eius uirtute & operatione satis dicta sint, hoc uno non omisso, quod tuum erit ex præfatis euacuandi modis unum in hac dura & sæua & ultima ægritudine, quod magis concedens uideatur eligere, & illum in infirmorum languentium subsidium afferre. Deueniens modo ad linitionis modum, dicatur quod primo pręparentur loca in quibus fieri habeat talis illinitio, tali præparatione, quod fiat habilior uirtutis linimenti impresio, & consequenter effectus exoptatus facilior, uidelicet fomentando manus & pedes. Manus à cubitis & supra cubitos per quatuor digitos usq; ad palmam manus. Pedes à genibus & supra genua per quatuor digitos usque ad plantam pedis decoctione hac, uidelicet: R. calamenti, origani, mentæ, rutæ, marrubij, foliorum lauri, scabiosæ, lapatij acuti, fœniculi, ana manip.j. bulliant hæc in sufficienti quantitate aquæ usque ad consumptionem tertiæ partis, & stuffentur membra prædicta omni sero circa causam horæ melancholiæ uergentem uersus horam phlegmatis, quum in tali ægritudine multum prædominetur phlegma humori melancholico admixtum, quod persuaderi potest ex dolore & angustia infestantibus & se mouentibus hora motus humorum peccantium. Nam patientes talem dispositionem ægritudinis incipiunt molestari à doloribus & angustijs circa casum horæ melancholiæ, continuando per totam horam phlegmatis, quia incipiunt molestari à uigesima siue uigesimasecunda hora, perdurando per totam noctem, quæ sunt horæ prædictorum humorum. His locis præparatis ad suscipiendas uirtutes linimenti, subsequenter ea pannis lineis calidis abstergantur, & dei nutu inungat infirmus per semetipsum loca fomentata, eo in loco calido sedente, utputa inter duos ignes, unguento in extremitatibus digitorum tepefacto, de quo infra. Inunctis his partibus fascientur loca illa cum fascia calida, suprapofita prius stuppa cannabina, continueturq; talis fasciatio donec continuatur talis inunctio, & continuetur talis inunctio usq; ad diem quartam siue quintã inclusiue & fortè plus, donec dentes dolere inceperint, siue phlegmata per gingiuas notabiliter dissolui, siue superfluitates peccantes alia regione sensibiliter seu insensibiliter euacuari, & tunc à tali linitione desistendum erit. His autem apparentibus abstergantur & mundentur loca inuncta à tali linimento cum panno lineo rudi & nouo, cauendo infirmum summoperè à principio linitionis usq; ad finem curæ à frigore, ita quod non egrediatur domum, donec cessabit fluxus phlegmatis &

Extremæ partes.

Modus linitionis.

aliarum ſuperfluitatum euacuatio: & ne prænominatus euacuandi modus in aliquibus caſibus uideatur fallax & mendoſus, erit attendendum, quod forti ægritudine apparente, & medicamini tuo reſiſtente, uirtute exiſtente robuſta ſatis, non eſt abſurdum totum corpus ſtuffari, & linitionem noſtrã uſq; ad humeros & ilia fortè & dorſum terminari, ſubſequenter infirmum pannis calidis inuolutum in molli lecto collocari, & cum ſacculis calefacti ordei circundari. Et econtrà uirtute debili exiſtente & ægritudine infeſtante, ab his iam dictis euacuandi modis erit deſiſtendum, & à leuioribus pro eius cura procedendum, ſeu localibus appropriatis, de quibus infra, palliandum quare æqualiter librando fortitudinem uirtutis & ægritudinis, & liniendi modum inter ſe, interdum tui honore, linimenti uenerationis conſeruatione, infirmi utilitate, non erit inutile.

Diæta. Et ſi quæratur, quænam poſt talem inunctionem diæta competat, utrum ſubtilis & tenuis, an groſſa: Reſpondeo mea ſententia, ut ſuprà dictum eſt, cum effectus & operationes ex linitione iſta conſequentes non fiant ui medicinæ educentis illum humorem peccantem, ſed ui uirtutis expulſiuæ membrorum expergefactæ & irritatæ ad expellendum nocitiua à qualitate talis linitionis, ideo omni poſſe oportet naturam totius confortare & conſeruare, ut confortata & uigorata fiat potentior in expellendo nocitiua ſuperflua: & cum à re nulla præſtantius & uelocius uirtus confortetur quàm à bono & laudabili cibo & potu, quare in caſu erit æger cibandus cibarijs generatiuis boni laudabilis & non putreſcibilis chymi, uti carne gallinarum, caponum, pullarum iuuenum, hœdi lactentis, caſtrati iuuenis, perdicum, faſianorum, auicularum cum roſtro ſubtili, ouis gallinarum coctis, præterquam elixis & frixis. Item potus eius ſit uinum ſuauius quod haberi poteſt ſine admixtione aquæ. Tale autem uinum eſt naturæ amiciſsimum, & maximè uinum album ſubtile aromaticum, & ad bibendum ſuaue, & eſt de eo de quo ſanguis & ſpiritus quaſi nullo medio generatur.

Ad pleniorem doctrinam euacuationis linitione extremitatum ſuccedentis, cum incidentaliter in ſuperioribus tactum ſit de eius accidentibus unicuique intellectui pauorem inferentibus, & ſimiliter de eorum cura per remotionem cauſæ extrinſecus applicatæ, erunt hæc conſideranda, uidelicet quę & quot ſint

Accidentia. talia accidentia. deinde cum quibus & qualibus ea curanda ſunt. Accidentia connumerantur hæc, uidelicet dentium & gingiuarum dolor, gutturis aſperitas & inflammatio, phlegmatis ex gingiuis ſuperflua euacuatio, fluxus phlegmatis ex gingiuis, ante tempus reſtrictio, phegmatis non in ſuo tempore à gingiuis expulſio, maſticationis cibi difficultas, uirtutis debilitatio, uentris conſtipatio, coloris faciei mortificatio. 1. Primum itaq; accidens curetur cum ſucco abſynthij & albo oui ſimul mixtis, ex quibus partes inunctæ inungantur, curetúrque ex lacte ouillo tepido ipſum os colluendo. 2. Secundũ accidens cum melle roſato, melle ſimplici, aqua ordei, aqua lactis. 3. Tertium accidens caſtigetur cum bolo arm. diſſoluto cum ſucco lanceolæ, & ex iſto compoſito colluatur os, & eo inungãtur loca inuncta prius, ſiue teneat in ore frigidam aquam ſeu ſuccum ſolani, & ſic fiet reſtrictio fluxus. 4. Quartum accidens cum maſticatione ſtaphidis agriæ, ſiue thapſiæ, hoc eſt piperinæ. 5. Quintũ uerò accidens corrigatur cum fomentatione partium quæ prius fuerunt inunctæ, ex rore marino, ſaluia, bullitis in aqua. 6. Sextũ accidens cum diæta ſorbili ex bono brodio cõtuſo, deſtillato, quibus ſi admiſceãtur cordialia nõ erit inutile. 7. Septimũ accidens deſtruatur cum ſaccharo ro. bugloſſato, boraginato, cibis bonis & cordialibus, epithematibus cordialibus, electuarijs cordialibus, & potib. cordialibus. 8. Octauũ uerò accidens cum clyſtere cõmuni, ſeu ex brodio pulli cũ ſaccharo & uitellis ouorum & ſale, & utatur ſaccharo uiolato dum adeſt uentris conſtipatio cum uirtutis debilitate. 9. Nonũ accidens annihilet̃ cũ gũmi arabico, axungia urſi, oleo roſ. ana, & miſce totũ cũ pauco balſami, & inungant̃ man9, facies, & tẽpora,

&

& tunc reddetur color naturalis & pulcher.

Et hæc breuiter de cura accidentium dicta sint. Interroganti uerò causam, unde est quod ex præfato liniendi modo fit secundum plurimũ superfluitatũ euacuatio per sputũ? licet interdum per secessum, sudorem, & urinæ fluxum. Dicatur, quod existente nõ rarò materia huius ægritudinis à prædominio phlegmatis, natura sagax regionem euacuationi phlegmatis, & maximè à capite descendentis, & similiter humoris cursu phlegmatis expulsi si quis fuerit, hanc non rebellem, uidelicet per sputũ, immò sibi solitam & familiarem experta est. Siue dicatur, linitionem prædictam sui proprietate occulta dentibus & gingiuis nocere, & ea debilitare, qua parte debilitata, fit in ea aggregatio superfluitatum ægritudinem apostemosam constituentium, partim per uiam defluxus, partim per uiam congestionis: cuius ægritudinis apostemosæ materia coniuncta in aliquibus calore naturali, calori extraneo prædominante suppuratur: in nonnullis calore extraneo calori proprio prædominante corrumpitur, & sic quicquid ab ea corruptione tangitur, similiter corrumpitur: quare facta in eo loco solutione continui, & porta, ex exitura siue putrefactione, debilitate adhuc procedente, ut res exigit, fit inde per sputum ratione hac superfluitatum expulsio, & sic earũ euacuatio. Miror etenim in casu si ita est ex hac solutione ulcerosa phlegma non alteratum euacuari, asignata interroganti hac causa.

Cur per sputũ maxime euacuentur.

Nunc autem describenda erit ea linimenti ex intensione nostra consolati descriptio, quo inunctis extremitatibus est omnium membrorũ principalium corroboratiuum, membrorumq́ꝫ illis deseruientium confortatiuum, nec non membrorum quibus applicatur uigoratiuum, spiritus & animæ dilatatiuum, cunctarum uirtutum, sed expulsiuæ maximè, omnium membrorum ad expellendum nocitiua incitatiuum, superfluitatum peccantiũ continuè & successiuè die noctuq́ꝫ, donec corpus redditur mundum unica regione siue pluribus eductiuum: ℞. laridi pulchri nõ rãcidi gladio minutim rasecati unc. viij. garyophyl. benzuin, ana drac. ij. cinamomi, nucis muscatæ, storacis calamitæ, ana drac. j. ʃ. corticum citri, croci, ana drach. ij. corticum paradisi drach. iiij. euphorbij scrup. iiij. aquæ rosatæ unc. vj. ceræ albæ minutim incisæ, sed tempore æstatis, unc. ʃ. lauetur lardo in aqua scabiosæ duabus uicibus continuè abijciendo aquam, deinde lauetur tribus uicibus cum aqua rosata optima eodem modo quo lotus fuit in aqua scabiosę, continuè illam aquã abijciendo, postea garyophyl. & alia suprascripta benè puluerizata cum lardone in aqua rosata infundantur per diem naturalem, postremò in uase duplici bulliant, utputa per balneum Marię, obturato benè orificio uasis usque ad consumptionem aquæ rosatæ per horam, ultimo per petiam lini subtilis colentur, & infrigidari permittantur: deinde adde sibi de Mercurio terrestri quantum infrà describitur, in mortario ligneo ducto adeo, ut minima pars Mercurij tangat minimam partem suprascripti unguenti. Præparetur Mercurius hoc modo: ℞. Mercurij terrestris unc. iij. Mercurij sublimati drach. ij. succi citrangulorum unc. ʃ. fellis tauri, saliuæ hominis ieiuni q. ʃ. subtilietur aliqualiter Mercurius cum sputo, deinde ponatur Mercurius sublimatus in mortario, diligentissimeq́ꝫ conteratur, addendo de succo citranguli & alijs suprascriptis: ℞. laridi ex intentione nostra præparati unc. vj. Mercurij terrestris in naturam cœlicolæ conuersi unc. iij. misce, & fiat unguentum in mortario lapideo siue ligneo per diem integram conterendo, ita quod minima pars unius simplicis contingat minimam partem alterius. Forma una unguenti Mercurialis substantiæ tenentis medium inter molle & durum, quod per me cerotum Mercuriale denominatur, cuius officium & operatio erit membrum cui applicatur permaximè uigorare, & cunctas uirtutes principaliter membri læsi, & secundario membrorum quibus tale membrum alligatur, irritare digestiuam & expulsiuam prę cęteris, quod unguentum administrandum erit hora prima qua

Linimentũ mire roboratiuũ totius corporis.

ad infirmum perueneris, extensum super petia una capacitatis magnæ, ita quod comprehendat notabiliter de parte sana membri ulcerati ipsum ulcus ambiente, repleto ulcere prius licinijs, faldellis emplastratis unguento de quo infrà, quod continuandum erit donec locus penitus consolidatus fuerit, cuius descriptio talis est: R. linimenti suprascripti unc. iij. Mercurij cœlicolæ unc. ij. ceræ unc. ij. 5. terebinthinæ unc. 5. Alteratur linimentum suprascriptum cum Mercurio cœlicola in mortario ligneo cum pistillo suo eodem modo quo suprà: deinde dissolutis insimul cera & terebinthina in cazola ad ignem lentum, & ab igne depositis & quasi infrigidatis detur linimentum Mercurio suprascripto admixtum, illius infundendo partem post partem.

Forma una unguenti Mercurialis quo licinia & faldellæ emplastrentur, cuius officium & operatio erit ulcus à suis proprijs superfluitatibus emundare, & subsequenter non primaria sui intentione, sed secundaria carnem generare: Recipe laridi ex intentione nostra primaria præparati unc. vj. mercurij terrestris unc. iij. aluminis rochini usti drach. vj. corticum thuris puluerizati drach. iij. misce.

Præparatio ad sequentia.

Sint ista connumerata satis de unguentis & cerotis quæ ulceribus appropriata sunt. Et licet quamplura dicta incidentaliter tamen, in de unguentis mercurialibus uisa sunt, uerùm id non absque ratione factum arbitrandum est, cum nonnulli ad pauca respicientes asserant curationem ueram & ratione comprobatā iam dictorum malignorum ulcerum unguentis mercurialibus minimè fieri posse, nec ea unguenta in humano corpore canonicè administrari debere: qua de re ut præfata & alia clarius elucidentur.

Quærendum erit & primo, utrum unguenta Mercurialia pro curanda dispositione iam dicta & alijs in humano corpore administrari habeant? Pro quo dicendum quòd sic, cum Galenus, Auicenna, Mesue, cæterique talibus usi fuerint, indiesque communis medicorum cœtus utatur etiam, & hoc inunctis pulsibus pro curanda scabie. Et si dicatur quod in compositione unguentorum pro curanda scabie Mercurius non ingreditur, neque administratur in tanta dosi, quemadmodum administratur in unguentis pro curandis ulceribus præfatis, in quibus dosis Mercurij satis adaucta est: dicendum, quod sicut non est proportio æqualis inter scabiem & hanc ægritudinem ulcerosam, cum hæc ægritudo sit sæua, & ultima, & mali modi, sic non debet esse æqualis proportio Mercurij in unguento quod administratur ad scabiem, & in unguento quod administratur ad iam dictam ægritudinem. Vltima quidem seu fortis ægritudo, fortibus seu ultimis indiget adiutorijs pro sui cura.

Quæratur secundo, unde est quod unguenta Mercurialia curant scabiem, & præhabitam ægritudinem, inunctis pulsibus tantummodo? Dicendum, quod curant scabiem & præhabitam ægritudinem, euacuando materiam antecedentem eorum, sicuti dicitur à maioribus nostris de unguento experto ad scabiem ipsius Mesue.

Quæratur tertio, propter quid est, & unde hoc accidat ex talibus unguentis talis euacuatio fieri eo modo quo dicitur? Dicendum, quod irritando sua qualitate expulsiuam morborum principalium, fit talis euacuatio. Inungũtur enim partes ualdè & summè principalibus alligatæ, neruis, arterijs, & uenis magnis mediantibus, sicuti dicitur de unguento arthanite Mesue, quod expulsiuam intestinorum stimulando & irritando euacuat.

Quæratur quarto, utrum linimento iam dicto quæcunque ægritudo de repletione curari posset, quum per nos tot & tanta de eius uirtute & operatione dicta sint? Dicendum quod sic, dummodo uirtus sit fortis, & ægritudo non acuta, nec cum malis accidentibus in aliquo tempore sui proximi complicata. Et hoc ideò, cum de facili infirmus in tempore infestationis accidentiũ, & in principio paroxysmorum deficere posset, natura à tot & tantis infestata. Nónne

unusquisque

unusquisq; magis se uno inimico notabiliter lędente potest se defendere, quàm à pluribus?

Quæratur quinto, utrum membra principalia ex tali linitione lædantur? Dicendum quod non læduntur læsione quę nō corrigi ac rectificari posit, quum causa posit abscindi & remoueri, quia se tenens ab extrinseco. Necnon quum posint applicari per intus & extra, principalia mēbra uigorantia & confortantia. Et adhuc natura à superfluitatibus exonerata non deficit postea in necessarijs, quia maximè in uigoratione principalium. Et sicuti dictum est, remisse læduntur, quum Mercurij qualitas satis sit refracta & consolata, si quis diligentissime compositionem nostram inspexerit, uti dicitur de scammonia in electuario succi ros. coloquyntide, helleboro, agarico, turbit, & in alijs.

Quæratur sexto, utrum tale medicamen uenenositate participet? Dicendum quod sic, refracta tamen.

Quæratur septimo, unde est quod à talibus ulcerationibus absoluti, post aliquod tempus, utputa per annum, de nouo in ulcerationes incurrunt? Dicendum, quod non obseruato debito regimine in sex rebus non naturalibus, multiplicatisq; superfluitatibus, & superueniente iterum causa ab extrinseco, tales iterum in ulcerationes incurrunt, sicuti accidit in alijs ægritudinibus particularibus, ut pleuresi: & uniuersalibus, ut febre. Cognitum enim est experimento talem morbum esse contagiosum.

Quæratur octauo, unde est quod in aliquibus casibus curatio redditur mendosa? nam illa ulcera uidentur quàsi exiccari, & in breui tempore rescindi. Dicendum quod contingit ex ijs uidelicet quod non facta fuerit euacuatio completa & sufficiens, sed incompleta & diminuta: quia diminutè facta fuit illinitio, seu quod fortè infirmus exposuit se frigido aëri in tempore euacuationis, unde materię antecedentes obturatis porositatibus & constipatis, non potuerunt exhalare & expirare, quare delegatæ ad locum debilem fuerunt causa recidiuæ.

Quæratur nono, utrum inueniantur alia medicamina similem qualitatem habentia, ita quod ex eorum approximatione ad membra, inducant talem euacuationem? Dicendum quod sic, non tamen à natura præfati medicaminis denudata ualde, ut suffumigia. quædam enim administratio usitata culpari poterit: & causam considera: pertransit siquidem subtiliata substantia ingredientium suffumigij compositionem, immediate super principalia & eis deseruientia.

Quæratur decimo, utrum unguentis Mercurialibus eo modo quo dicitur utendum sit? constitutum enim est, quòd nullo modo talia unguēta super principalibus applicanda sint, & cum irritando naturam membrorum principalium, irritatio talis non posit fieri, nisi uirtus ipsius cadat super principalia, igitur non eis eo modo utendum est. Dicendum, quod si cadunt super membra principalia, remisse tamen cadunt extremis partibus inunctis, & sic uirtus eorum ad principalia remisse accedit.

Quæratur undecimo, utrum sit euacuandum repente, & multum, quemadmodum faciunt unguenta Mercurialia, ut quamplures uerbo uno asseruere? Talis enim euacuatio fallax est & naturæ inimica: paulatina uerò certa & uera. Dicendum quod talis euacuatio non est repentina, quare non est fallax nec naturæ inimica. Fit enim talis euacuatio actione naturæ potentiam in materiam habentis, ut supponitur, & non medicinæ. Si nanque fieret actione medicinæ, tunc repentina & multa euacuatio esset fallax & naturæ inimica.

Quæratur duodecimo, utrum huius ægritudinis ulcerosæ, & maximè cum dolore uigilia complicatæ, negligenda seu differenda sit curatio? Dicendum

quodnon. Nam dolore infestante, uigiliaq́, & ægritudine(ut compertum est) contagiosa existente, in dies totum corpus corrupta, maligna, seu uenenosa & ad euacuationem inobediente superflua materia inficitur, humores exacuuntur, innaturalis siccitas adducitur, & sic totum corpus dissolutum & consumptum redditur. Hæc quantula & qualiacunque sint, pro uirili nostri ingenioli, ut nostrorum desiderio scholasticorum satisfaceremus, ædidimus, quibus si hæc haud ingrata fore cognouerimus, licet credimus pro iunioribus utilia, nos ad maiora cœlis fauentibus accingemur.

ANGELI BOLOGNINI DE VNGVENTIS LIBRI FINIS.

MICHAEL ANGELVS BLONDVS,

De partibus ictu sectis citißimè sanandis, Et medicamento aquæ nuper inuento.

Idem, in plurimorum opinionem.

De Origine Morbi Gallici deq; Ligni Indici ancipiti proprietate.

Michael Angelus Blondus.

ad Painum.

Si me damnaret prudens censura uirorum,
Carperet aut studium lingua perita meum.
Vel si Pieridum quisquam morderet alumnus,
Læderet aut Musam docte Paine meam:
Non ego mirarer, nec me breuis ira moueret,
Ne quererer nasum rhinocerotis habens:
Sed quia me quidam lacerat, cui frigida tempe,
Vix patuit Pindo dum fluit amne celer,
Et uix Cecropiæ conspexit tecta Mineruæ,
Labraq; Parnasi uix sua lauit aquis,
Cogor in inuitam subito prorumpere mentem,
Inter olorinas dum strepit Anser aues.

ANTONIO PVCCIO TT. SS. QVATVOR *CORONATORVM ET EPIS. ALBANENSI PRESB.* *Car. medentium Collegij R. digniss. protectori. M. A.* *Blondus fœlicitatem.*

QVOD pro salute mea non feci, neque facerem, id facere pro ualetudine multorum meus in plures amor, illorumq; languores cogunt: quos non morbis quidem, sed medentium erroribus consumptos uideo, ac uidi. Quare cum nouus quidam modus medendi, tum partes ictu sectas, cum incognito, ut aiunt, nonnulli morbo exesa membra cernerem. Quibus admouent in medicamentum aquam forinsecus, quod est contra methodum Hippocratem & Galenum, interius uerò offerunt decoctum, & uinum cuiusdam ligni: in quo naturam ferunt posuisse omnes medicas facultates in omnes morbos, quod magnam medentium ingenij accusat crassitiem. Propterea illorum medendi modus præcipue in morbo Gallico, neque est laudandus, neque est tollendus ad sydera. Quinimmò compescendus est ex doctrina Hippocrat. & Gale. Quare ne magni errores transeant in legem diuturnitate temporis, curaui tuæ R. D. errorem retegere, & saluberrimum methodicum modum conscribere. Quo omnes. R. medentes admoneas, quorum protector es, ut & partes ictu sectas citissime iuxta methodum, & morbum Gallicum curare debeant, quoniam sic haud paruam laudem consequêris apud Romanos, quia omnibus uideberis, non adeò protector, uerùm & uerus curator medentium esse. Ex his etiam cognosces meam in te seruitutem incognitam: quam, & si Roma discesserim seruabo pro uiribus. Quantum autem mea seruitus sit fidelis, D. Iacobus Disnicus R. Episc. Nonens. referre poterit. Quem tuę. R. D. haud me minus commendo. Vale.

Michaelis

MICHAELIS ANGELI BLONDI, DE PARTIBVS ICTV SECTIS CITISSIME SANANDIS, ET MEDICAMENTO *aquæ nuper inuento, liber.*

Procœmium.

INTVENTI MIHI MVLTORVM PROCELlas fortunę, occurrit quorundam ars noua medendi, proculdubio, in quibusdam fidelisſima exercitatio ſecta ſanandi. Qui non ruditatem aliquam, ſed prudentis animi magnitudinem oſtendunt, monſtrantes opera, quæ non minus ſunt digna æternitate quam gloria, & ſi experimenti nullam rationem reddunt. Tamen dicunt, tantum utilitatis præſtare generi humano, quantum dogmaticorũ, & labores, & uigiliæ, & fructus, & pulchritudinis habent. Quod exemplis denique docent, omni remota doctrina. Propterea hortor omnes artẽ medendi profitentes, ut non conſumant ætatẽ, amplius, in adipiſcendis uirtutibus. Nanque uirtus modo ubiq; ſuſpecta eſt, quia inertia eſt in precio, neq; conſumptis in arte amplius eſt aliqua auctoritas. Nulla iam medicis reuerentia eſt, obſequio uiuitur. Turbata etenim ſunt omnia & in contrariũ uerſa. Itaq; potius eſt omittenda quã appetenda uirtus. Quia ubi methodicus Empiricũ reprehendit malefacti, qui dũ paulo intrepidius uocem extulerit, confeſtim prudens ꝙ nollet percipit. Itaq; ars methodici, nõ adeo periculoſa uerũ & miſera facta eſt. Ne igitur quis cupiẽs immortalitatẽ, intercipiat, hac arte, aperiã, qđ in ea laudabile quid ue damnandũ ſit. Ad hoc nanq; perfecto amore, quo me natura in cunis etiam omnibus coniunxit, & incitor, & accendor. Cũ igitur omnipotens fauorẽ mihi præſtiterit, quo uehementer indigeo, perficiã, quod cupio efferre, ſequentibus artem medendi, præcipuè quibus & Galen. & Auicennę dogmata cordi ſunt. Non enim natura edidit hactenus præſtantiores medicos. Propterea laudabilius eſt, cum his errare quàm cum cæteris parare laudem, ij demum pleriſq; in locis ſcripſerunt, quibus & externarum partium affectus comprimuntur, & internarum, ſedium languores ſternuntur. Itaque horum proſequens ueſtigia, impræſentiarum explicabo quibus tantum diſiecta ictu, ſunt ſananda, nam de internis alibi tractaui. Propterea aperiam. Et quæ empirici quidam exercentes alijs ſuadent, quo incidant in eundem errorem, quem nequeunt diſcernere ob ignorantiam. Quare eruditisſimi, ſi quid putabitis me obſeruare debuiſſe, & nõ ſeruauerim, addere dignemini, quia uereor, non tam non exceſsiſſe, uerùm nec impleſſe mei officij partes.

De præſtantisſimis medicis & eorum doctrina.

QVi primus medendi clariſsima præcepta condidit, uel Apollo ſiue Aeſculapius fuerit, maximè laudandus eſt, quoniã repertus eſt hominũ optimus amicus. Itaq; laudet quiſpiam hos, aut Praxagoram, Herophilúmue, aut Chryſippum, ſiue Aſclepiadem, ego autem audeo omnibus præferre Hippo. poſt hunc Gal. & proximã ſedẽ dandã eſſe Auicennę cõfiteor, ij nanq; de cauſis morborũ, de morbis etiam & eorum accidentibus, & uberrime & lucidiſsime ſcripſerunt. ideo omnes præter methodicos, nocentes medicos puto. Et qui ſe empiricos, „ ait Cornelius, ab experientia nominant, euidentes quidẽ cauſas neceſſarias am„ plectuntur, obſcurarũ uerò cauſarũ & naturaliũ actionũ quæſtionẽ ideo ſuper„ uacuã eſſe contendunt, quoniã incomprehenſibilis natura ſit, quod proculdu-

bio uerum est, ob discordiam disputantium, nusquam etenim inueni, ut medici inter se conueniant. Ideo nõnunquam miror, cur potius Hipp. & Gal. siue Aui. quam ambobus credatur, dum omniũ rationes sunt probabiles, itaq; arbitror, quod nullius auctoritati horũ derogari possit, quoniam cuiusuis ex dictis doctrina ægerrimos etiam perduxi ad ualetudinẽ, tam in Ausonia, quàm in Latio. Et dum essem in Gallia confiteor haud aliter me usum fuisse, quam in Italia in diuersis morbis diuersa præsidia offerens. Nuper autem paululum uigilantior factus, noui quosdam, qui nomine tantum medici dicuntur. Qui non exiguo cibo, uel tenui diæta utuntur in languoribus hominũ: uerùm loco ptisanæ & carnibus & uino utuntur. Et disiectas partes, loco linimentorum, & omnium, quæ fiunt ex cerotarijs, aqua simplici abluunt, dicentes, plerosq; inedia potius, & appositorum malignitate, quam morbo peremptos. Itaq; si ignotum uulgus horũ maximè sequitur uestigia, ac si ob inopiam peritorum coactus esset ad hos confugere, siue propter nouum genus morborum ad nouos medicos, & quoq; nouã artem fugere. quod si uerũ esset, dicerẽ tutius esse, & dubiæ fidei medici se cõmittere, quam morbo indubitato perire. Verùm cũ penitus sit oppositum, miror quo modo unus tantum ex illis superuixerit, qui se empiricis commiserunt. Hæc deniq;, cum quotidie inciderent, diligentius notaui, illis qui hæc nesciunt, ut ægrotantibus ex præcepto dictorum fidelius succurrerent. Præstantius etenim dicitur mori per methodicum, quam uiuere per empiricum.

De vulneris diffinitione.

VVlnus secundum communem medicorum sententiam, est diuisio continui. Et alioquin sectio dicitur, & est unitæ partis segregatio, præternaturalis, & hoc fit ictu. Quod aũt contunditur, compressi & contriti nomẽ habet. Et omnibus partibus humani corporis uulnus potest inferri. Verùm in forinsecis sedibus tantum apparet compressi contusio, sed quanto latius fit uulnus, tanto magis læthæum est, in quibusdam sedibus. In plerisq; autem & leuis ictus citissimi occubitus est causa, atq; hæ sedes sunt, cerebrum, cor, iecur, renes, gratilia intestina, uesica, & capita ligamentorum. Et de uulneribus consueuerunt medici, quædam simplicia dictitare, quædam composita uocitando. Et illa cum nil perdiderint plerunque unitis partibus glutinantur. Hæc uerò egent curatione, qua & ablatum reficiatur & sectum resarciatur.

De vulnerum diuersitate.

QVædam in carne tantum fiunt uulnera, & carnosa appellantur: quædam descendunt ad os usq; cum læsione eius, & dicuntur cum fractura ossis. Et de uulneribus quædam recta, quædam curua, quædam circularia, cum lateribꝰ, quædam instar hemicycli: quædam profunda, quędam in supremis partibus cõspiciuntur. Sed omnium initium curandi fit à sanguine, ideo, hinc principium arbitror capiendum. Itaq; primum ordiar à cohibitione sanguinis.

De fluore sanguinis.

VT patet, & communis etiam est medicorum sententia, quòd omnis sanguis cum fluit, profluat à uenis magnis aut à uenulis, siue ab arterijs tantũ. Atq; is fluor, uenit ut ait Gal. uel à sectione, uel cum extrema aperiuntur uenarum. Ipse autem loquor tantũ, de eo quod effluit per sectionẽ cõtinui quæ fit ab ictu. Ideo ab initio prospiciendũ est, an ueniat à uenis pulsatilibus, fluátue à non pulsatilibus, siue ab arterijs tantum exeat. Sed cum à pulsantibus profluit, durio

rem

rem curam arguit:leuiorem autem cum uenerit à uenulis. Arteriæ uerò pulsantes uenæ sunt,à quibus micans & quoq; saliens sanguis effundit, sed purior quã à uenis.Et cum hoc conspicitur,dicendum est,secundũ Auicennã,quod arteria effundit talem sanguinem,cuius præ nimia effusione & spasmus& singultus succedit celerrime, & est inditium obitus. Nanq; superaccidit uel uirtutis defectus, uel paraphrosyne, & est delirium. Itaq; colligitur ex dictis & festinus occasus.Ideo ad præsidia confestim currendum est,quibus feruens fluor glatiatur sanguinis,uerùm maximè confert, si membrum constituatur secundum rectũ. Atque illi; superspargantur frigida confortantia, ut est sublimatio arnoglossæ siue rosarum,& frigida aqua fontis,acetum,& simillima. disiectum itaque & sanguinem cohibentibus comprimatur. Studendum etiam est ne membrum dolorem sentiat.Postmodum,& albuginem apponendam dico,præcipue si fuerit disgregatio in carne. Cum autem ab arteria & uenis magnis effunditur sanguis, disiectæ parti index est apponendus hactenus, [donec] sanguis contineatur,& fiat gelidus.Demum dictus locus albugine oui agitato cum stuppis lineis reuoluto impleatur, quod si post aliquod spatium, non cohiberet sanguinem, contusa addes hæc,quia frænant illum.Et est thus candidum,aloë,sanguis draconis,bolus armenus,& terra sigillata.Et nectatur uulnus, nec soluatur saltem per tres dies.Quod si fortioribus etiam egueris, hoc mirifico puluere uti poteris,quoniam eo & arteriarum & uenarum sanguinem detinui. Contundes igitur uitrioli romani sanguinis draconis,boli armeni, pilorum leporis,ęruginis lebetis,aloës,thuris, telæ arachnes, & omnia commisce cum albugine oui.Quidam & causticis utuntur ponentes ea uenarum orificijs, desuper etiam ponendo albuginem cum dictis pulueribus. Nonnulli autem lauant & lineam stuppam,& comprimunt,demum albugine reuolutam & pulueribus apponunt. Ipse autem fateor,uitriolo romano tantum cum albugine dicto, sanguinem frenasse,nectendo uulnus suauiter. quidam & serico suunt arteriam,& nectunt etiam,cum iam dicta non sufficiunt.Profundas partes urunt ferro ignito frequentatis uicibus dum oportet. Cauendum autem ne uratur neruus, tutius enim est cauterium potentiale,ideo laudabilius.

De uniuersali cura vulnerum.

VVlnera curantur post compressum sanguinem per sectionem uenarum, aut per appositionem cucurbitularum,siue per suctionem hirudinũ,dum è uulneribus sanguis nõ effluxerit uberrimus (alioquin abstinendũ,)postmodũ leniendus est dolor.Et q̃ noxiũ putatur in corpore cũ soluentibus corpus educendum est:ut est manna,casia, rheubarbarum, & huiusmodi, siue aliquo enemate subtrahatur,quod fit cum lenientibus,ut est casia,mel uiolaceum,sacharum,& oleum uiolaceum : & elixatio cõmuniũ herbarum,ut est maluæ,bletæ, mercurialis,matris uiolarum, & similiũ. [S]ed crudum uulnus periti digerunt cũ uitello oui terebinthina lota,& paululo croco,siue oleo rosaceo cõpleto, atq; optimè saniem abstergunt melle rosaceo, uel lineis filis ueteribus, & succo apij nõnunquam. Siccis autem quibusdam ablatam carnem reuocãt,quę dum diutius moratur,excitant eam thure masculo,myrrha,aloë,sandraca,mastiche, ireos,& talibus singulis,uel pluribus mixtis unà. Sed cum caro creuerit inducunt cicatricem triaformaco,cerato betonicæ,unguento minij:siue rosis, myrtillis,gallis,alumine,& balaustijs,ac simillimis.

De altero breuiori atq; uniuersali modo curandi.

EST & alius optimus modus curandi, qui fouet maxime quamque sedem disiectam ictu. Igitur post peractis uniuersalibus, & com-

pressum sanguinem consueui, & saniem efficere, & quoq; detergere, & carnem, ablatam reficere, & maximum dolorem etiã sternere: Oleo uidelicet abietino, quo plurimũ, & fructus, & honoris consecutus sum, postquã eius proprietaté noui. Conficit tãdẽ hoc oleũ cũ oleo rosaceo cõpleto ex una parte. s. dicti olei, & rosacei olei ex duabus. Et minus etiã, atq; magis, ut prudẽti uidebit. Est enim hoc pręmissio fauore maximi superũ, pręstantissimũ solamẽ in omnibus uulneribus, præcipue capitis, cũ fractura ossis, ut expertus sum multoties plerisq; in locis per Italiã, & extra. Verumetiã Sulmone hoc præsidio curaui quendam adolescentulum cuius supercilium pariter cum oculo calce cuiusdam equi indomiti abscissum erat, quod nisi ipse curassem spatio dierũ II. utiq; non credidissem. Itaq; miranda est istius olei proprietas tam in uulneribus capitis, quam in disiectis iuncturis, & capitibus neruorum, & profundis etiam ictibus, & hoc, non quia calidum, uel siccum, efficit, quamuis talia partibus siccis disiectis conueniunt: sed quoniam natura, & ipse deus dotauit illud tali proprietate. Itaque fateor ingenue, neq; uel minimum dolorem, aut apostema passum fuisse quem prædicto oleo curauerim. Non est ergo hoc tantum donum dei spernendum, quinimo amplectendum est, maximè si frustra fiunt per plura quæ possunt fieri per pauciora, ut inquit philosophus.

An sectis partibus mendicamen ex aqua conueniat.

PRofecto non sum ex illis, qui nostros egregios uiros non mirantur, ut quis consueuit mirari antiquos, neque etiam, ut quidam qui nostrorum temporum ingenia hominum despiciunt. quia certum est mihi adhuc naturam, neque lassam, neque effœtam esse, ut aliquid laudabile non possit etiamnum parere. Tamen miror quod is modus medendi partes sectas, cum aqua simplici tantum, non fuerit notus Pausaniæ Lacedæmonio, qui neglectis medicis curabat ualitudinarios. dicebat enim qui medicis non utitur diutius uiuit. neque etiam Critodemo chirurgo, qui clarus fuit in uulnere Alexandri. Sed neque posterioribus, ut Galeno siue Auicennę, ut cæteros omittam qui ipsam artem medicam, ut ita dicam, genuerunt. Itaque optimus medicus est, qui non finit ægrum tabescere, ut est Paulus chirurgus incolens Perusium, Alphonsus Ferrus, Marianus Barolitanus, & Iacobus Perusinus decorantes Romam hac tempestate, quorum fama ad barbaras nationes fugit, & ultra mare Oceanum ueliuolauit. Eámque adepti sunt non aqua nouo medicamine, sed methodicis curis. Aquam enim simplicem peritissimi medicorum in quantum nonnulli medicamen sectarum partium dicunt, odio habent, adeò ut uix ea utantur in detergendis sordibus. Ego autem mirificum opus aquæ perspiciens in sectis partibus, non possum non mirari uirtutem eius supercœlestem. quoniam notum est mihi, ut aqua tota proprietate disiectis partibus est inimica. Eget enim humidis & calidis sectus locus, ut est oleum actu calidum, & uitellum oui sua uirtute. Itaq; putarem aquam fugiendam esse in uulneribus, præcipue cũ læsione neruorum. Nanq; Gal. 6. de Morbis Curandis, inquit. Aquæ uerò usum ad neruũ uulneratum semper fugies, sicuti etiã relaxans cataplasma. Idẽ etiã in eodẽ lib. at superius ubi de uulneratis neruis, ait: Aqua uerò calida quanquam reliquas phlegmonas ualde mitigat, uulneratis tamen neruis est inimicissima. Cum præsertim eorum substantia ex refrigerata concretaq; humiliore materia sit condita, nec tamen suadet ille quod aqua frigida est conuenientior. Quamuis cum similibus maximè fit conseruatio. Subdit etiam, Omnis enim eiusmodi constitutio per ea quæ simul calefaciunt & humectant resoluitur, ac putrefit, quare ab aqua calida eos qui ita uulnerati fuerant prohibui. Itaque non est mirandum, cum

nil de

nil de frigida dixerit postmodum. Nanque si calida nocet, & frigida aqua prodesse non debet, quod patet per Hippocra. Ideo prudens, ut rem inimicam sectis partibus destituens, ad oleum uertit sermonem, quia arbitratus est utilius oleo calente fouere disiecta. Propterea dixit, quod demonstratum à me est, hoc quoque si frigidum applicetur tenues meatus obstruere: sin calidum, dirigere. ut igitur frigidum oleum sectis partibus inimicum est, ita & aqua calida. quoniam secti nerui, fouentur nequaquam actu calidis & potentia frigidis, uerùm solantur humidis calidis, ut docuit Galenus, tamen Cornelius Celsus lib. quinto aquam in sectis partibus ictu commendauit. C. de profusione sang. in uul. dum inquit, Supraq; imponenda spongia ex aqua frigida expressa ac manu super comprimẽda, cunq; auctor is magnę sit auctoritatis, fides proculdubio magna etiam danda est illi, neque penitus is modus medendi damnandus est. Nã & in decuratione erysipelatum inter cætera medicamenta suadet. Et super linteolum frigida aqua madens imponendum. Et in capite, de implendo uulnere purgato, sequitur ut impleatur. Iamq; calida aqua eatenus necessaria est ut sanies remoueatur, quasi postmodum frigidam conuenientiorem annuens.

De Lana.

DE lana ouina succida etiã dicendum esset aliquid, quoniam uenit & illa iã in usum medicamentorum sectarum partium, alligant enim illã mundiorem disiectę sedi post detentionem sanguinis, & curantur equidem uulnera simplicia ut audiuimus Romæ ab Empiricis quibusdam. De qua, cum Cornel. scripserit, & mihi uisum est de eadem lana exprimere uerbum. redijt enim in usum medicaminum nostris temporibus. simplicem nanq; lanam alligant uulneribus ad salubritatem. De qua Cornelius in prædicto capite, Lanę succidæ superuacuus usus est, lota melius circundatur. lotam itaq; laudamus.

De Solertia Medici.

POstquam experimento facultates medicaminum noscuntur, non est mirãdum quod experimentum & fallax & periculosum hactenus sit, donec in pluribus expertum frequentissime, optimum medicamen repertum fuerit. quãdo autem illud compertum erit laudabile, tum eius experimentator, repertor dici potest. Primus itaq; qui aqua mederi cœpit disiecta ictu, non prius aquã bonum medicamen uulnerum esse, puto, dixerit, nisi postquam impluribus illam expertus fuerit: & hoc sorte an ingenio fecerit ignotum est. uerùm cum ipse etiã artis medicæ professor essem, & iudicarem turpe medico esse, cum ignorauerit quæ ad eius artem pertinent, curaui quam potui solertissimè, ut rationem inuenirem, qua medicamen hoc posset comprobari, ut sit cæteris præstantius, in sectis partibus sanandis. Quam non reperiẽs apud methodicos, iudicaui nouam speciem medicaminis è cœlo demissam. Cur autem quibusdam & non singulis medicis istius medicaminis uirtus nota esset mirabar. Verùm enimuero percepi conscripta esse quædam uerba diuina, quibus inest uirtus disiecta curare. Sed apud quosdam adeo compressa, ut nec charissimis monstrarentur, quod cũ meas aures offendisset, curaui studiose euellere secretum, quo omnibus & maximè pauperibus illud notum facerem. Quoniam plurimi ob defectum numismatis, leui etiã ictu lęsi, obeunt potius quàm conualescunt. Nam hodie, nisi qui optimã mercedẽ soluit non curatur à medicis, cæteri uerò iacent. Ideo medicamen hoc, non comprobatũ rationibus, sed uirtute diuina fulcitũ, dũ efficit quod & prædicatur & uidimus, laudandum est. Notum enim est quod solus deus sanat languores hominum, & de frugalitatis solio produxit medicinam benedictus gloriosus & excelsus, inquit diuus Ioannes.

De Prognostico sectarum partium.

VT methodicus adnotaui etiam quædam chirurgo necessaria, ideo eadem exponam, sunt enim indicia quarundam sectarum partium occasum indicantia. ordiar tandem ab Hippoc. quia sexto Aph. dixit. Vesica discissa aut cerebro, aut corde, aut transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, letale est. Ibidem Gal. Cor uulneratum mortem affert necessario, reliquæ autem partes nisi totæ scissæ fuerint aliquando sanantur. Et altum uulnus sub sinistro ubere eijciens fuscum sanguinem, præcipuè dum sudat, habens extrema gelida proculdubio exitiale est. Quia uitalis spiritus inde effluit, quo sine non licet homini spirare. Sed cum uulnus fuerit in septo transuerso prope costas infernas, & confestim obsurdesceret læsus, & dolorem sentiret sub utrisque humeris huic mors haud procul est. Nam si neruus contactus est in quarta periclitabitur. Tamen in opere de sanitate tuenda Galenus inquit, possibile est ut consolidetur & euadat. Cum uerò uulnus est in pulmone, spumosus effluit sanguis, & frequens succedit anhelitus. Quando autem sectus est uentriculus, per disiectum emittitur cibus. Sin autem uesica scissa fuerit, per sectū urina effluit, atq; omnia hæc sunt indicia occasus, præcipuè cui olim fuisset incisa, & lapis congestus extractus esset. Malè enim illud solidatur uulnus, quia facillimè scinditur. Itaque ex malis signis, malum necessario sequitur. Propterea morituri solis prognosticis sunt relinquendi, inquit Hippocrates. Ideo Auicenna etiam cum de uulneribus scribit, quando [inquit] succedit nausea, uomitus, singultus, uentris solutio cum permixtione rationis semper letale est. uerùm enimuero cum ex uulnere thoracis effunditur spiritus, tremorq; inuadit cor ipsum, stringitur & anhelitus, atque hæc nuncia mortis sunt. Apparent eadem ex ulceribus pulmonis, ut ex disiecti ictu. Nam secundum communem opinionem driter caurm recipit pulmo, propter affluxum succorum qui impediunt solidationem, & propter creberrimum motum etiam eius. Quod & Galenus innuit primo de interioribus. dicit enim, omnes lacerti corporis in somno quiescunt, soli lacerti pectoris non quiescunt, quod est potissima causa eius desolationis. Idem quoque ubi de uulneribus. Membra uulnerata [inquit] necesse est ut quiescant aliquantulum, aliter nullatenus solidantur, ipse etiam fateor nunquam uidisse ictum pulmonem curatum liberè: uerùm post temporis spatium eundem ob affectum à seculo ablatum esse hominem. Sectio autem quæ fit in extremis lacertorum, ut accidit in tibijs, supra genu aut infra, & prope iuncturam manus, siue supra cubitum uel humerum, ut in pluribus periturae uitæ signum. Quod motus ratione loquor. Musculi nanque stant ex carne, neruo & ligamento, & sunt ministri motuum uoluntariorum, atque in illis est maxima sensatio, ob ortum quem à cerebro & nucha recipiunt. Ideo cum talium aliqua pars secta est, ut membrum nobile dum spasmo occipitur, nunquam resarcitur, quinimo penitus auferatur oportet. Quoniam & Auiceñ. eadem existimans ait. Nisi scindatur lacertus in latitudinem, & reliqua. Demum omnes sectiones quæ fiunt in partibus neruosis, aut prope neruos timendę sunt. Quoniam & spasmum inferunt & delirium, & pleraq; grauiora symptomata. Verùm à perito hæc nonnunquam componuntur chirurgo. Ego autem dum Aprutinam prouinciam uisitarem, curaui quendam decem & septem ictibus saucium tam grauiter, ut iam cogebatur emittere spiritum. Erant autem eius uulnera à uentriculo superius, & pectus fossum erat adeò ut follis mihi uideretur ob luctantem spiritum, & auris dissecta cum dimidio collo, ad amplitudinem, ut leuiter quatuor digitos imposuerim dum frusta ossium euellebam. Conualuit autem is cælesti fauore priusquam luna plenum orbem suum fecisset semel. huic autem & pleriq; nerui, quidam & lacerti cum plurimis musculis secti erant. Nam & brachia dissecta, & manus prope incisæ, & dorsum dissectum, adeò ut à cingulo superius

rius utraq; pars per ſpatium quatuor digitorum ſana uix erat. Diuerſis enim inſtrumentis armorum confoſſus erat ab hoſtibus. Nec tamen aliud admoui medicamen quàm oleum abietinum, ut prædictum eſt. Neque aliquod accidens apparuit, ex prædictis hactenus curabatur. Sed poſt completum opus dimiſi hominem ſatis ſalubrem, ut quælibet pars eius ſuum officium faceret remoto quouis impedimento.

Partium incidendarum commemoratio.

PRædixi quod nunc commemoro, quòd de inciſis partibus quædam ſectio eſt lata, quædam parua, quædam media, quædam in ſuprema cute, quædam in media carne, quædam ima tendit ſcindens uiſcera, quædam uix apparet, quædam penitus occultatur: & hæc omnia fiunt ictu in carne, uel in oſſe, ſiue in neruis.

De ſanandis vulneribus ſecundum antiquam methodum.

ET quoniam methodicus libentius partes diſiectas curat ſecundum methodum, quam uia etiam præſtantiſsima emperici, ideo & methodice ſcribens dicam, qualiter & quibus ſecta glutinantur. Itaque ſectio in diuerſis partibus diuerſum ſanandi modum poſcit, ut eſt communis medicorum ſententia. Demum in paruo & ſimplici uulnere, poſt compreſſum ſanguinem, prohibendum eſt futurum apoſtema, & febris fomentum pellendum eſt penitus. Quoniam hæc plerunque impediunt unitatem ſecti, quæ non niſi remotis illis fit. Et in parua effuſione ſanguinis, incidatur uena ad occurrendum accidentibus. Atque in arcto uulnere utendum eſt ſaniem euocantibus. præcipuè ſi ab aëre quid paſſum fuiſſet. Sed in ſectis neruis fugiendum eſt à putrefacientibus, ut dicetur, cum de eorum tractabitur ſectione. Tamen in contuſionibus hoc fit licentius inquit Galenus quod & ab Hippoc. peritiſsimo ſcriptum eſt. Contuſum neceſſe eſt putrefieri & in ſaniem conuerti. quoniam uulnera hæc & plena doloris & proxima apoſtemati ſunt. Ideo conuenit illis medicamen cuius facultas erit efficere ſaniem, hoc enim futurum tumorem prohibet, mollit dolorem, atque innatum calorem fouet digerendo partem ſectam. quia crudum uulnus malum, digeſtum uerò bonum. Et in omni uulnere ſanies concocta exiccanda eſt, cum fruſtis lineis. poſt hæc reuocandum. quod deeſt, cum thure, & talibus ut eſt maſtiche, ſarcocolla, myrrha & aloë. Sanies uerò niſi fuerit abſterſa, rodit diſiectum, cuius impedit ſolidationem. errant autem uehementer qui mollientia apponunt. quoniam in ſanie facta præſtantiora ſunt, quę carnem excitāt quàm quæ ſaniem molliunt: quia Galenus Caro [inquit] non poteſt regenerari bona in uulneribus, niſi poſt deterſam ſaniem. pingue igitur penitus fugiendum eſt, ut eſt pingue ſuillum, butyrum & oleum frigidum, bis autem in die tergenda ſanies, dum bruma riget. ſed quando æſtus feruet, ter fiat laudo. Senſit enim hoc idem & Auer. & Princeps. Quia omnis putrefactio maior eſt æſtate quàm hyeme. Verùm cum ſectio non eſt nimium profunda, ſed in carne tantum, tum æſtate bis, & bruma rigente ſemel eſt detergenda ſanies. Et cutis inciſa & ſciſſa tantum, eget nexu, omne enim medicamen ſaniem faciens appoſitum, prohibet ſolidationem. Et quoniam artem nectendi docet Aui. quarto Canonis, Fen. quinta cap. de rad. reſta. oſſ. ideo ut rem notiſsimam dimitto. Nanq; à fundo ad orificium nectendum eſt, quod & empericis eſt notiſsimum. Sed quia membra diuerſa ſunt, ideo diuerſæ etiam continui ſunt ſeparationes. Propterea quanto nobilius membrū ſectū fuerit, tanto leuius nectēdum ſuadeo, ne forti nexu tumor dolór ue ſuccedat. Et prudēs nō ab re ab infernis ſedibus ad ſupernas partes mē

brum inuoluit. Quoniam labentis ſucci curſum tentat inhibere, quia tumoris eſt euidens cauſa. Et ex tribus uulneris ſpeciebus, quod medium eſt, nectere tantum non ſufficit: uerùm & medicamen apponendum eſt quod conſolidat. Altum uulnus etiam in fundo poteſt ſecari, ut libentius effluat quod ſectum inficit. Hoc fit autem, dum arteria aut neruus ſiue uena non obſtiterit. Et in profundis ſectionibus præceptum eſt maximum puris euacuatio. Et cum ſutura eget quiſpiam, tum ſerico filo illito cera, diſiecta ſuat, quoniam eſt pręſtantius quàm lineo filo. Nanque ſericum tardius quam linum corrumpitur. Quatuor adhuc ſunt conſideranda in ſectis partibus. Et primum ſectarum partium coniunctio. Secundum conſeruatio agregati ſimul qualecunque fuerit. Tertium uigilia ſuper incidentibus. Nanque talia impediunt conualeſcentiam. Quartum eſt conſeruatio membri ſecundum proprium temperamentum: & hoc cum medicamine, & eſculentis, ac poculentis, & figura partis ſectæ priſtina. præterea conſutis labijs humidum medicamen apponendum eſt, ne areſcant labia diſiecti. Conſutum autem, poſt ſeptimũ poteſt præcidi, quia natura iam repit ad reſtaurãdum. Lata autem uulnera methodici ſuunt & protenſa nectunt. Et quanto partes diſiectæ ſunt nobiliores, tanto ſolertius ſunt medendæ, ut ſunt maxillæ atque aliæ partes uultus. Cauendum etiam eſt ab arcto nexu, ne ſuccedat apoſtema calidũ. Cum uerò uis ut cito & decenter labia coaleſcant, pratęges ob aëra, & recentia ac ſanguinolenta iunges. quod ſi adueneris poſt conſtrictum ſanguinem, eadem labia recides leuiter & conſues. Sed in alto uulnerę cum carnis amiſsione diuerſa eſt intentio ſanandi, neque eadem quæ in ſimplici. Nanque non glutinanti præſidio tãtum, uerùm & carnem ablatam reuocanti indiget, quod erit ſiccæ facultatis: quia huiuſmodi medicamen dicitur regeneratiuum, quo utendum eſt donec altum uulnus repletum fuerit ad cicatricem. tamen ſecundum Galenum & Aui. fugiendum eſt ab aqua calida, & ſi balneo nonnunquam diſiectus locus indiget. quod ſi proxima egent, præteges ſectum, ne quid ingrediatur, Valde & reciſum fluctuans abſcindatur: quia non recipit ſolidationem. Poſtmodum utendum eſt prædictis habentibus æqualem caliditatem temperamento corporis: quod & Auicenna docet quarto Can. ubi de exituris. Sunt enim facultatis fouere innatum calorem, ut augendo concoquat & ſuccos retineat. Et cum pus facientibus indigueris, tum biſmalua, ſemine lini optimo tritico, & recenti pingui ſuillo, ſiue terebinthina lota admixto uitello oui uti poteris. ſed carnem excitans medicamen in primo gradu ſiccum ſit dixi, ſiue temperantius. nam ſi gradum hunc excederet, non tam fluctuantes ſuccos quàm & ſanguinẽ carnis producendæ cauſam conſumeret. quoniam propria uirtute compellit humores ne effluant, & ad ulcus diſponit futurum. Quod ſi regenerans etiam abſtergit, erit ſalubrius, dum non ſit nimium mordax, aut ualde ſiccum. Et poſt conductam carnem, ad ſupremum ſigillanti utendum eſt præſidio, ut in quibus nil niſi hoc tantum competit. Quando autem per appoſitum medicamen in diſiecta parte caro non reducitur, dicendum eſt quod illud ex nimis ſiccis eſt. Quod dum in humido fuerit, cenſendum eſt, parum ſiccum eſſe. Ideo cum nimis ſiccum, humectandum eſt. Si uerò modicum, addatur ſiccum. Et comprimentia ſiccitatẽ ſunt, cera & oleum. Quæ uerò acuunt ſiccitatem, ſunt myrrha, thus, ariſtolochia & mel. Valde autem uulnus calidum medicamen ſiccitate non ſuperet. Et cum frigidum eſt, oppoſitis utendum eſt. Exempli gratia: Si corpus ictu percuſſi ſit temperatæ complexionis, at ſectum membrum uergit ad calidum, duobus gradibus medicamen frigidum duorum graduum approximandum eſt, ut temperatura ſectę partis reducatur ad ſuum temperamẽtum. Et ſic dicendum eſt de conſimilibus. Si uerò ſecta pars erit temperata, procedendum eſt cum ſimili, quoniam à ſimili membrum ſeruatur ut docuit Galenus cum Damas. Vehemẽter autem errant, qui arbitrantur uno præſidio ſectum curare poſſe, quia & hominum

minum temperatura multiplex, & membra diuersa sunt. Nam quædam corporum humida, ut puerorum & mulierum crassarum, hominum pinguium & eunuchorum. Quædam sicca, ut annosorum & degentium in sole. Sed partes corporis sunt nares & aures. humidæ autem sunt, concretæ ex oppositis. Et membro disiecto ualdè humido, siue parum, sat est medicamen exiccatiuum in primo gradu. Quod si neq; humidum neq; fuerit siccum, apponendum est in gradu secundo, uel tertio. quoniam ad proprium temperamentum membrum sic deducitur. haud aliter dicendum est, de reliquis partibus corporis. Nam & cerotaria & cataplasmata debent esse simillima temperaturæ hominis. Itaque si temperamentum unius siccum est, tale sit & medicamen, si humidum, haud aliud quàm humidum. Quia omne simile gaudet suo simili. Et in diuersis, puta uulneribus siccis atque humidis, quorum unum in sicco membro, aliud uerò in humido. Et siccum indiget fortiori siccitate, & humidum humiditate. Nec in humido magis exiccatiuum, quia nocuum est, Iris demum & aristolochiæ siccis conuenit habitibus. Sed regeneranda caro comparanda est carni totius corporis, inquit Galenus. Quia sicca in humido haud benè conueniunt. Itaque methodicus, qui plura diuersis temporibus expertus est, plura nouit, & quomodo approximanda, & quibus temporibus quis rectissimè medetur. Empiricus nequaquam, quia non nouit ut turbatur aër uirtute planetarum & aliorum syderum. hæc enim etiam humana mutant corpora. Itaque si tempore opportuno appositum fuerit medicamen, non auget affectum, uerùm soluit illum. Ideo empiricus, ut imprudens, hæc ualdè miratur. methodicus autem, nequaquã. quinimmò secundum fauorem syderum operatur, ut notissimum est artem medendi profitentibus.

De producentibus carnem.

MEdicamen facultatis carnis producendæ, quoddam est leue in siccitate, ob eius paruam inhærentiam. quoddã ualdè siccum, ob maiorẽ siccitatẽ. leue igitur humidis cõuenit habitibus. quoniã in talibus sua leuitate abscissum regenerat, & fortis exiccationis sicco temperamẽto corporis cõpetit. Itaq; leue medicamen est, aloë, myrrha, mastiche, thus, farina orobi & ordei. uerùm fortius est, iris, aristolochia longa cum libet etiã combusta, ustum & dragantum etiam, & farina lupinorum. & cerotaria fiunt ex oleo calenti & cera unà colliquatis secundum artem, postmodum inijcitur puluis dictæ facultatis, & redigitur ad formam. Verùm enimuerò, non ob aliud oleũ uel cera admiscetur medicamentis, nisi quia molli facultate uehunt ad ima proprietates admixtorũ, & hoc secundum Auic. Ipse aũt his mederi secta cõsueui etiã. Resinæ pini, tereb. æquale dimidiũ assis, olei rosacei unciolas tres, cõficio atq; utor. Est enim ceratũ lene, carnem reuocãs. addo tamen nonnunquam & thuris & aloës drachmas duas, et fit præstantius in partibus siccis. Cum uerò nequam & calens admixta fuerit qualitas, tum suadeo linimentum hoc admouendum. Olei rosacei unciolas tres, cerusæ unciolam, ceræ unciolæ dimidium, conficito. additur nonnunquam & ceratum de lithargyrio. Demum seruanda sunt hæc, donec contrarium fuerit propulsum. postmodum uerò reuertendum est ad præsidia dicta. hoc autem idem facit quod & prædictum ceratum. In calenti intemperamento: Cerusæ uncias tres, lithargyrij drachmæ dimidium, climiæ drachmam, draganti tantundem, ceræ candidæ unciolam, olei rosacei quantũ satis est. est nanq; præstantissimum.

De Glutinantibus.

GLutinantia medicamina sunt folia arnoglossæ, palmæ cortex, brassica, puluis molarum, folia pentaphylli, frondes cupressi & similia. his aũt ualidio-

ra sunt tereb. ustum ordeum, herba cauda equina, quoniam & ulcera glutinat. Ex oleis est oleum abietinum, oleum myrtinum, oleum rosaceum, oleum hyperici, mixta autem sunt plurima diuersorum doctorum, quæ ut notissima dimisi. Meum uerò compositum procul dubio cœlestis proprietatis, tale est. Contundito thuris, mastiches, sandarachæ, aloes, sanguinis draconis, boli armeni, draganti, gummi ammoniaci, pondus æquilibre, terebinthinæ ad necessitatem, & conficies. glutinat enim hoc septem dierum spatio ut expertus sum. sed cum effluit sanguis album oui appono cum bolo armeno & sanguine draconis, post hoc & dictum præsidium.

De Sigillantibus.

SIgillantia medicamina sunt, quæ exiccant fluctuantes succos confluxos, & quoque sordes abstergunt. Et sunt balaustia, cortex malorum punicorum, gallæ, chalcanthum, uitriolum, æs ustum, atq; æris ærugo: sed fortissima sunt minoris facultatis. Et præter dicta, sigillat & lithargyrium, centaurium minus, resina pini admixta myrtino oleo, & absinthium elixum cum lumbricis terrestrib. At de secretis Alberti est aristolochia usta. Exiccat carnem & climia combusta, & nostrum medicamen relatum, reducit carnem, quod conficitur ex colophonia, resina tereb. & mastiche, siue solum diaquilon album: quia sigillat. Et de panno lineo medicamen Ioui præstantissimo dicatum. teratur pannus lineus tenuis cum oleo rosaceo siue myrtino in quo galbanum erit solutum. Ipse autem & aristolochiam addo ustam. quoniam mirificum est. nonnunquam & his contritis utor sigillando, aloe, thure, mastiche, sanguine draconis æquali pondere, aristol. centaurio minori, rosis, gallis, nuce cypressi, & cerusa. diaquilon etiam cui puluis rosarum admixtus fuerit, quia sigillat, cum suppositis filis lineis. aliud & in siccissimis uulneribus laudabile: Contundito mastiches, thuris, colophoniæ, boli armeni unciolam, seui arietini & ceræ dimidium unciolæ, & fiat ceratum. Aliud etiam perquàm laudabile, quoniam & ulcera glutinat, in quibus calens fuerit intemperamentum, & est ceratũ de lithargyrio, cui crocus erit admixtus ad densitatem. Laudatur & puluis rosarum & gallarum. quia dictũ calidum intemperamentum propellunt. Vel sic, ceræ unciolam cum dimidia, olei communis tantundem, aristolochiæ longæ & rotundæ, myrtillorum, olibani aloes, mastiches, cum resina & tereb. conficies. Aliud, lithargyrij drachmas tres, cerusæ drachmas octo, plumbi usti drachmam. ceræ & olei rosacei quantum sufficit. Aliud, quod & calidos tumores repellit: Vtriusque sandali drachmas duas, rosarũm, myrtillorum tantundem, camphoræ drachmam, thuris & mastiches pares drachmas duas, candidæ ceræ unciolam, olei rosacei unciolas tres, & conficies. Nec mirandum quòd diuersa posuerim, quia ponit & Auicenna diuersitates cerotorum, propter diuersitatem temperamentorum hominis & partium eius. Est autem in principio currendum ad illum, postmodum ad has sarcinulas accedendum. Hoc etiam præceptum generale habendum est animo. Quod omnia uulnera atque etiam ulcera siccis egent medelis ad finem usque, præter quæ fiunt disiectiones ex contusionibus. quia talia indigent mollientibus ab initio, deinde exiccantibus. Et quæ ab aëre recipiunt nocumentum, illis nequaquam mollientia conueniunt. Sed in partibus sectis, è quibus aliquid carnis ablatum est, arbitror, quòd non adeò medicamenta, uerũ & esculenta & poculenta competunt quæ laudabilem sanguinem producunt: & talia ad siccum respiciãt semper. Præterea laudatur omne medicamen in quo non est facultas mordendi. est enim hoc secundum Auer. & Auicen. Et in partibus sectis eijcientibus sanguinem, stypticum conuenit medicamen, dum eas aër non infecerit, nec caro ablata fuerit, neq; cutis amissa, sed tantum disiecta. quia æquatis sectis recisum sigillum

lum recipit. quòd si quid supercreuerit, calidis & siccis medicaminibus consumendum est. uelut est alumen ustum, & uitriolum. At uulnus carnosum curatur medicamento carnem producente. & in sordido uulnere exiccatiua sunt potiora quàm carnem producentia. Si uerò disiectum fuerit ualdè humidum, fouendum est siccis. quia temperamentum in omni temperatura corporis & partibus eius seruandum est, dum fuerit laudabile. si uerò nequam, remouenda sunt dicta pro uiribus.

De Medicaminum discrimine.

MEdicamen carnis productiuum, ut retulit Galen. & Auicen. nō debet excedere primum gradum in siccitate: quia nimium exiccaret. Et carnis productiuum cum est fortis exiccationis, mordax est, ideo nocuum. quoniam non producit carnem, uerùm destruit eam. Nanq; stypticitate poros occludit, per quos sanguis labitur, è quo producitur caro. de parua autem stypticitate nō est curandum, quia carnem efficit solidiorem. Glutinatiuum medicamen oportet sit maioris siccitatis quàm dictum, ut consumat humidum etiam naturale: quod posset conuerti in prauam superfluitatem quę prohibet glutinationem. quia partes sectæ glutinantur media siccitate & condensatione alimenti. ideò glutinantia non debent abstergere, ut retulit quidam non inelegans. Sigillatiuū autem medicamen est illud, quod superauctos succos exiccat in supremis sectæ partis. Prohibendum ergo humidum alimentum, donec caro siccior fuerit, quę est ipsa cutis. & hoc medicamen oportet sit uehementis exiccationis absque mordicatione.

De retardantibus causis sanitatem.

CAusa propter quam sanitas in sectis partibus tardatur, maxima est in malo sanguine stante in uulneris carne: siue propter recentē cursum eiusdem. Et crassum existens, siue quantitatiuum, aut ualdè acutum, uel rodēs, siue nimis subtile, & plus quàm oportet, retardationis est causa sanitatis, uerùm ad remota respiciendo. Et uitium iocinoris retardat, quoniam est sanguificans. Lien etiam infectus idem facit, quod noscitur per signum lotij, & scirrhum eius. Et malū temperamentum totius retardat idem. Est igitur incumbendum oppugnātibus intemperamentum iocinoris, & lienis, cum soluentibus corpus, uenarum sectione, regimine esculentorum & laudabilem sanguinem gignentium. Posthæc ad curam sectæ partis accedendum est. Producitur etiam sanitas dictæ disiectæ sedis, cum ex ubertate succorum succedit inflammatio puri: quod auget sectum potius quàm minuit. Ideò præcipuum est succurrere cum dictis. Demum ueniendum est ad curam sectæ partis. Ex ubertate succorū etiam supercalefit corpus & accenditur sanguis, & sic retardatur secti sanitas. Cū uerò corpus est gracile & pauci sanguinis, adeò ut natura quod mittat ad regenerandum amissum non habeat: tum pars secta fomento ex aqua calenti fouēda est, donec rubescat & tumefiat. crassius etiam erit uescendum. Fit quoque retardatio sanitatis in sede dicta, ex nimium calida siue frigida uel sicca aut humida temperatura. Et calidæ signum est rubedo atq; immensa caliditas, & sanies subtilis. Frigidæ uerò, in omnibus maxima albedo partibus. Siccæ etiam indicium, labia dura & aspera cum parua sanie. Humidæ quoque, cuncta mollia, & crassa sanies. Hæc autē uulgo curantur cum appositis. calida uidelicet temperatura cum frigidis medicaminibus possidentibus de styptico, ut est aqua rosacea, succus arnoglossæ & solani. Frigida autem cum humidis ut est uini calentis lotio. Sicca etiam cum humidis, ut est fomentum ex aqua calida donec pars secta tumefiat & mollis red-

datur.humida uerò cum siccis reprimitur præsidijs, ut bolo armeno. quamuis pleriq; admouent acetum.ætate autem consumptorum hominum secta difficillimè sanantur ob defectũ innati caloris & boni sanguinis inopiã. Atq; utero gerentium disiecta ictu, male sanant, propter retentos menses. Et regio infecti morbo pars secta duriter solidatur propter humiditatis copiam, quæ & ipsum calorem naturalem comprimit. Et circulares sectiones haud aliter quàm talia ulcera, uix corriguntur prius, nisi cum fuerint reductæ ad hemicyclum. quoniã multum de parte secta possident. minus itaq; recta uulnera habent discriminis, ideo minus retardant sanitatem. Mala etiam caro orta in parte secta prohibet sanitatem. quia impedit bonæ carnis regenerationem, sed mala caro consumitur cum cerato uiridi siue Aegyptiaco. & quando natura nil facit laudabile cum dictis, tum illa caro erit recidenda cum ferro. Quædam autem natura potest quæ ipsa ars minimè potest. Quædam uerò è conuerso, ut crudam carnem abscindere. Nonnunquam & nequam oboritur caro, & labra fiunt aspera. sed talia recidere frequenter profuit, quia malus sanguis effluit. Et quando pustula aut uariolæ superoriuntur, tum uena secanda est, & soluendus æger medicamine. alendus etiam est optimis edulibus, uerùm in parua quantitate. Cum autem sectarum partium labia reuersa & dura fuerint, tum hac aqua caustica lauentur, quia corriguntur. Fiat ergo sublimatio aluminis, salis quo utimur in esculentis, puta unciolarum octo, uitrioli Romani unciolarum quatuor. tamen non est audendum super eam prius, nisi cum uniuersalia cuncta præcesserint. quoniam alioquin esset nocua. quia prauus succus aduocaretur ad læsam partem, ideò noceret magis quàm prodesset. quod præstantissimi medicorum Galen. & Auic. innũnt etiam. dolor enim humores contrahit ad læsum, ut cucurbitula sanguinem. Et cum frustrum ossis, siue ferrum, in imo fuerit uulneris, extrahendum est penitus: quia impedit & retardat secti sanitatem.

De neruis sectis.

ET quoniam nerui sunt instrumenta sensus & motus etiam, ideo sectio continui facta in eis, propter sensum eorum & continuitatem cum cerebro periculosa est. Quia Galen. in Arte Medicinali cap. de punctura nerui & corde ait: Nerui uerò & tendonis punctura propter sensus uehemẽtiam, & quoniam hæc pars principio continuatur, prompta est ad neruorum conuulsionem excitandam, præsertim in uulnere obcæcato. Licet plurima concurrant in sectis neruis quæ faciunt conuulsionem, tamen punctura nerui est potissima. & si frequentissimè & dolor immensus, & magnum frigus, putredo, & medicamen frigidum quod fit cum opio nocuum est neruis. Nam & Hippocrates eadem sentiens, inquit: frigidum est inimicum neruis. Et dolor immensus pręcipuè cit fluores, qui causa tumoris sunt è quo succedit apostema putridum. Nam cum non habet unde effluat collectum, præsertim in arcta disiectione, contigua corrumpendo excitat conuulsionem, quoniam & pars secta facta est frigida: propterea fit maius incrementum conuulsionis. Itaq; arcta præcipuè sectio, oportet magis aperiatur, ut liberius dictum uirus effluat. Nec uulnus glutinandum est, nisi cum optimè purgatum fuerit, quod noscitur ex propulsione doloris, dum affuisset. Atque in hoc errant frequentissimè empirici. Prudens autem methodicus, non, nisi postquam ab omni tumore erit securus disiectum glutinat, quod dum succus nequam impedit, purgat illum, & tenui alimento ægrum pascit. Demum nerui nonnunquam secantur secundum longitudinem quandoque & secundum latitudinem. Verùm sectio quæ fit secundum longum securior est, ut inquit Auic. Sed quæ secundum latum fit non reducitur penitus, sed omninò causat conuulsionem: quoniam de mente prudentis, Ex parte incisa fit spasmus, atque ex con-

tenta nequaquam, nec læditur cerebrum per modicam sectionem. ast cum inciditur neruus ualdè, inde etiam fit cõsideratio in reliquis accidentibus quæ subsequi solent. Itaq; si fuerit sectio in supremis partibus, illinito collum oleo rosaceo completo calenti & ceruicem, & tergorum spondilos. sin fuerit in partibus infernis, cum eodẽ oleo illines inguina, coxas, pectinem, & crura, ac pedes: quia linimentum hoc multum prodest, quia repellit conuulsionem. Et sectio latitudinalis indiget ut suatur. nam leuius & citius sanatur, quia dubia est sanitas eius omisso hoc ordine. Curandorum autem sectorum neruorum medicamen oportet sit uirtute calidum plusquam siccum. Leuis autem exiccationis si fuerit fortasis prodest. Et stypticum dum non sit uehementis caliditatis, sed proximum temperamento totius corporis, quia aliter non conuenit. Dolor etiam non debet leniri cum aqua calenti, quia puto esse putrefactiuam. Ideò arbitror & Galenum dixisse aquam calidam nocuam neruis sectis, ut ipse etiam superius dixeram. Illud autem quod plurimi sanantur ictu secti, medicamine aquæ, tribuunt uirtuti cœlestium uerborum, quæ alibi scripsimus, aliter nocua est aqua. quoniam fit putrefactio ex humido, calido actualiter, cum frigidum fuerit illud uirtualiter. hanc demum ob causam dicerem, frigidam pororum esse obstructiuam, ut Galenus dixit de oleo frigido, & conuulsionis idem fateor causam esse, ni uidissem in plurimis, grauibus sectis sectionibus, aqua frigida curatos. quod uirtuti uerborum sanctorum ascribunt, quibus superstitiosiores fidem præstare soliti sunt apud antiquos magos. Dicitur etenim uulgò etiam, stat uirtus in herbis, uerbis & lapidibus. oleo demum frigido propter eius glutinum, læditur disiectum. Ideo Galenus calens oleum laudauit. quoniam sic dolorem lenit, succos mollit, & ad saniem perducit laudabilem. recens itaq; oleũ laudatur magis quàm nimium antiquum. Et tempore magni æstus oleum rosaceum ualdè confert, quia ratione olei amplificat, & rosarum ratione fouet disiectum cum quadam exiccatione. rigente uerò bruma præstãtius est oleum commune, quia calidum lenit dolorem cum euaporatione aduersantium. Adhuc & sulfur uiuum cum modico oleo confectum ad formam cerati, laudatur in uulneribus neruorum. Et calx multoties lota cum aqua dulci & oleo admixta, multum prodest. Calx uerò debet lauari, ut fit cum uidetur opportuna combustionibus ignis. Tutia commendatur etiam abluta, & Gal. solo glutine albo tim usus est in partibus sectis impuris uidelicet, atque alijs multũ possidentibus de humido. In siccis uerò corporibus utebatur addito euphorbio. Itaque aduertendum est, si sectio facta in neruo sit lata, uel neruus sit carne nudus. quia si sic, medicamẽ ualdè calidum non est admouendum, ut est euphorbium, sinapis & sulfur. quia eget pręsidio minoris caliditatis, ut est tuthia & calx lota. atque in tali separatione continui dum neruus detectus fuerit, & lata erit disiectio, apponatur ut oleum, siue ut dixit Princeps: & est præstantius, quod uino calido lauetur. Demum admoueatur & oleum, ut iam dictum est. cum uerò quid putridum apparuerit iuxta neruum, dilatandum est uulnus, cum imponentibus illitis terebinthina quæ erit abluta cum uino. & hoc dum bruma riget faciundum est. Sed æstus tempore oleum rosaceum admiscendum est. Et hyeme actu calida prosunt. Siue sola terebinthina abluta, cui permixtum fuerit galangæ uel armoniaci modicũ. plerunque & terebinthina lota utendum est sola, cum fuerit abluta cum uino, cui etiam mel admixtum fuerit. Verùm medicamina quæ dictis partibus apponuntur oportet non sint actu nimium calida. quoniam calida frequenter tumorem excitant, sed teporem tantum habeant, ob timorem conuulsionis. Nam frigida uehementer cient conuulsionem. Sed de compositis medicamentis hoc est expertum Galeni: Ceræ, resinæ, euphorbij pondus æquilibre, cum oleo tantum conficito. Aliud nostrum singulare: Contundito galbani, armoniaci, picis, resinæ, seui uaccini, tereb. olei antiqui æqualem unciolam. pulueris molen-

dini dimidium unciolæ,& conficito. Aliud, quod abstergit absq; morsu: terebinthinæ resinæ, mellis, æquales unciolas duas, myrrhæ, sarcocollæ, farinæ subtilissimæ molendini, farinę seminis lini pares drachmas duas cum dimidia, & conficies. Et ceratum basilicon ijs partibus competit. Est autem aduertendum si in disiecta parte nimius uel calor uel rubor apparuerit: quia dicendum est, quod medicamen est calidum. Ideo studendum est in remissione caliditatis, quia aliter pars illa inficitur. cum autem lotio competit dictæ sedi, fiat ut superius præcepit Galenus. Sed cum neruus pungitur tantum, ut solet acuta cuspide, tum nō sunt apponenda quæ molliunt, more empiricorum, qui admouent cataplasmata è farina tritici, aqua & oleo facta. quia ab huiusmodi rebus oportet cōuulsio appareat saltē in septima, propter medicamen calidū molliēs. qui si apponerent aperitiuū exiccans cum parua attractione, utilius foret. Nam & ipse dum essem Neapoli, præcepi cuidam uiro nobili qui mucrone punctus erat in pede imo, ut exiccatiuum & aperitiuum præsidium admoueret, quoniam per quendam empiricum pes ualde intumuerat. Itaq; confectum fuit cataplasma ex farina fabarū, lixiuio, aceto, & modico oleo, & actu calidum admotum fuit. Dum quis ergo peritissimus artis medicæ meminit quod scriptum est ab Hippoc. Gal. & reliquis. Frigida uidelicet inimica neruis cum fuerint apposita in simillimis casibus, actu etiam calida inueniet mala. Cum uerò neruus contrahitur absq; disiectione carnis, neq; tumor aderit, procedendum est cum debellantibus dolorem, ut prædixi de contusione. Et oleum calidum superillitum prodest. Et cataplasma è malua, & cepa elixa cum oleo lenit dolorem. quod si ab antecedentibus causis neruo bellum moueretur, antecedentia euocanda erunt, ut ars poscit methodici. Demum oppugnantia neruorum affectus approximanda sunt. Quorum uberrima copia apud plerosq; scriptores fluctuat. Legentes autem hæc, precor, non authori referant gratias, sed Deo immortali. Etenim superno fauore, & non sponte quisque ad optima quæque mouetur.

EXPLICIT LIBELLVS DE SECTIS partibus ictu.

AD EVNDEM CAR. REVE REND. MICHAELIS ANGELI BLONDI, in plurimorum opinionem,

DE ORIGINE MORBI GALLICI, DEq́ue Ligni Indici ancipiti proprietate.

PROOEMIVM.

ARISTOTELES EOS QVI RATIONE Vtuntur, atque cum hac omnia uolunt agere, tanquam bonos & optimos exiſtimans laudauit: eos autem qui ſine ratione aliquid faciunt, tanquam crudeles & rudes exiſtentes odio habuit. Verùm ratione & intellectu uigentes naturaliter fiunt principes & rectores aliorum. Quia primo meta. hominum genus arte & rationibus uiuit. Itaque ratio hoc poſtulat, quod prudens nil faciat inſidioſe, uel ſimulatè, ſiue fallaciter. Viuamus ergo ut ſemper rationem reddituros nos arbitremur. Quoniam qui eam abiecerit inhumanitatem profitebitur. Demum intendamus iuſtitiæ. quia ſola nos perducet ad æthereos thalamos. nil etenim eſt magis proprium homini perfecta ratione. Nam cætera cuncta cum brutis ſunt communia illi. Demum ſola ratione homo, fortitudine præualet leones, formoſitate pauones, & uelocitate equos. Vos igitur hortamur patres chariſsimos, ut ratione præpoſita, & dei timore, graues curas ſubeatis ægerrimorũ, ſpreta odibili rerum cupiditate. quoniam ſic uobis diuitiæ parantur æternæ.

Qui ex quibus morbi naſcantur ſuccis.

NOtiſsimũ putamus eſſe & doctiſsimis philoſophis & clariſsimis medicis, & profitentibus artem medendi, quinimò & humanioribus literis incumbentibus, quod omnes morbi proueniunt ex peccato unius ſiue plurimorum humorum. Quod peccatum uel ex mala qualitate, aut ex ubertate maxima eorundem producitur. quod & ab Hippoc. & ab ipſo Galen. ſcriptum eſt. Sed ad ſpecies ſuccorum deſcendentes dicimus, quod flaua bilis diffuſa per uniuerſum corpus ſuſcitat morbum regium. Cum uerò deſcendit ad partem aliquam corporis, concitat herpetes & eryſipelata. Verùm ex dominio atræ bilis naſcitur elephas, cum in uniuerſo corpore fuerit: & cum erit in parte, cancer conſpicitur. Et pituita dum increuerit per totum corpus, morbi intercutanei cauſa eſt. in una uerò parte producit œdema, ſed cum admiſcetur ſanguini, plurimos morbos inducit & diuerſa ſymptomata. Tamen ex ſanguine ſimpliciores affectus calidi fiunt quàm ex alijs humoribus.

De Origine morbi Gallici.

POſtquã ergo ab exceſſu atq; humorum intemperantia affectus ſiue languores ueniunt mortalibus, proculdubio miramur dum percipimns ab eiſdem ſuccis hac tempeſtate nouum morbi genus productum eſſe præter morbos enumeratos, cũ Hipp. & Gal. ſcripſerint de omni ſpecie morborũ, quib. humanũ corpus ſubijcitur. Verũ neq; priores illi, ut Aeſculapius, Podaliriúsue, aut Machaó, ſiue Aſclepiades q̃ ſpreuit quantũ Mithridates offerebat. neq; Pythagoras

uel Empedocles nec Democritus præceptor Hipp. sed neq; Diocles aũt Praxagoras, nec Chrysippus, aut Herophilus, siue Heraclides, Temison, uel Creon, nec Critodemus aut Critobolus ambo chirurgi, neq; etiam Pæon, qui diuorum medicus dicebatur, quia omnes ij fuerunt optimi medicorũ, quenquã alium enunciauerunt morbũ quàm illos quos retulit testamentum Hipp. & lucubrationes Gal. testantur. Itaq; censemus quod per insomniũ potius quàm aliter medentiũ unus ex nostris, nomen Gallicum, morbi nomen esse protulit. quod si conceditur, oportet & Hispanicus affectus, & languor Germanicus & cura Italica dicatur morbus specificus: quod est ridiculum. Quoniam non regiones siue regnicolæ nomen imponunt aut imposuerunt, uerũ ex discrimine humorũ morbis placuit antiquitati diuersum imposuisse nomen: nec prius putamus hoc factum esse, quàm nouissent omnes morborũ species quæ proueniũt uel ex quantitate succorũ superaucta, siue ex eorũ mala qualitate. Quicquid igitur inuenimus laudabile in arte medendi, constat ex relatis nobis relictum & inuentum esse. Itaq; nullus medicorum recentium adeò præstans inuentus est, ut non tam excellentior esset dictis, uerum dicimus, quòd neq; par hactenus repertus est, quod rectè nouimus ex operibus eorũ. Cunq; ex eisdem succis nunc etiã compactus sit homo, ex quibus constitit olim, arbitramur neminem tam præstantem esse, qui pręter dictos morbos ab eisdem succis posit nouam morbi speciem excitare. Languores enim quibus hac tempestate mortales subijciũtur haud alios credimus fuisse olim. Nanq; Gal. in definitionibus med. refert: Morborũ differẽtias Hipp. » nouẽ esse tradidit, quæ sunt, acutus, peracutus, malignus, longus, medius, perniciosus, mitis, periculosus, & minimè periculosus. Peracutus morbus est, ui & phantasia maior ac difficilior acuto, qui septimo die ut plurimum ad iudicationem peruenit. Malignus est, ui quidem maximus & difficilis, imaginatione aũt imbecillis, certum iudicationis tempus non habens. Longus est qui in deterius atque melius iudicatur mensibus, annis, uel etiam cum hominis morte finitur. Medius morbus, qui est inter longum & acutũ, utriusq; sanè particeps: iudicaturq; die sexagesimo aut octogesimo. Perniciosus siue letalis, qui semper ad deterius uergit. Mitis, qui nequaquam hominẽ tollit. Periculosus, qui ad salutẽ & perniciem ex æquo tendit. Dicitur & anceps morbus, minimè periculosus, qui semper salutem futurã prænunciat quantũ in eo est, idq; habet cum miti cõmune. Magnus quidem secundũ imaginationẽ morbus est, ut in carnosis partibus uulnus. morbus affectu magnus, ut nerui aut musculi punctura, aspectu quidem parua apparens, cæterùm uirtute magna. Sed ęgritudo est morbus inueteratus, cum infirmitate & languore. Igitur cum Hipp. & Gal. de excessu bilis flauæ in iocinore, atræ bilis in liene, sanguine in corde, & pituita in capite, scripserunt (ex quibus succis fiunt ulcera, turgent nodi & tuberositates apparent, & conuulsiones excitantur.) tum etiam de hoc composito morbo locuti sunt. quod & Leonicenus sensit in quodam eius libello, quia hunc morbum protulit nomine epidimiæ. Antiquũ ergo symptoma hoc. Quod omnes etiam asserunt qui de lepra, serpigine, herpete & similibus scripserunt, ut est Aegineta. Aut etiam Cornelius qui de elephantia. quiescant ideo hanc artem profitentes, neq; disceptent amplius de nomine huius morbi. Quia minimum est de quo Gal. nõ curat, ut retulit in plerisque locis. Et in sexto de morbis curandis, dicit parum esse de nominibus solicitum debere eum, cui rerum scientiam inuenire sit propositum. Sat igitur erit, & tuberositates & crustas & ulcera cognoscere, à quo ex succis suscipiunt incrementum. itaque illi est incumbendum cum laudabili regimine uitæ & opportunis medicaminibus, de quibus & prisci & recentiores scripserunt uberrimè. Verum enimuerò uni ex doctoribus incumbendum est. quia sic celerrimè consequitur nomen egregium, nec persistamus, hortamur, in falsis opinionibus, dictum morbum ob incursum syderum siue planetarum productum

esse nuper. Quamuis cœlestia agunt in mortalibus. Sed eadem cœlestia sunt semper. Nec dicamus morbum ab Indis transfretasse ad nos. Quoniam fatuitatem profitebimur, dicentes. nanque is morbus compositus in nobis nascitur ex corruptis succis. Tamen suscipitur & ex contactu. Velociter enim & plethorica: uelocius autem & cachochyma corpora subijciuntur infectionibus. In quibus si flaua bilis supercreuerit, apparent symptomata quæ retulimus. cum autem pituita erit superaucta, monstrantur quę & in Cōpendiosa retulimus. Haud aliter dicimus de sanguine & atra bili.

De Cura secundum Hippocratem & Galenum.

SAnè hunc morbum licet nobis appellare grauissimum morborum ob eius acerbitatem. itaq; laudamus exquisitissimam curationem cum illum expugnare uolumus, dum corpus robore erit plenum, & uictum pariter comprobamus tenuissimum. Veruntamen quia suppositum huic languori, potius imbecillem, quàm ualidum frequentius cernimus, ideo tum nec exquisitam curationem laudamus, neq; tenuē diætam approbamus, iuxta illud Hipp. Aph. primo,
„ In tenui uictu ægri delinquunt, quo fit ut magis lædantur. quia deducunt infectum, utentes hoc uictu, ad ultimam indigentiam, in qua non possumus hono-
„ rificè procedere ulterius. propterea idem Hipp. Victus tenuis atque exquisitus, in morbis quidem longis semper: in acutis uerò in quibus non conuenit, difficilis. Et rursus, Qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis est. oppositas autem exercitationes, præcipuè, in grauissimis languoribus conspicientes, non possumus non mirari. Nam quæ fugere in his oporteret quàmplurimi exercent. quantum igitur dicto morbo infecti comperiātur grauissimi in extremo curationis, iam & ruricolis notum est. Medenti etenim proprium est, robur corporis affecti imbecillius reddere quàm acceperit, propterea dicimus fouendas esse uires ægerrimi, maximè in longis cruciatibus. quia aliter neq; salutem æger, neque curator honorem consequitur. Cunctę uniuersi morbi ex sententia Hippoc. proueniant partim extrinsecus ex aëre nos ambiente, partim intrinsecus ab esu aut potione, à quibus humorum aliquis uel abundat uel deficit, siue qualitatem commutat, seruanda sunt quæ præcepit Galen. in medico. Qui ex abstinentia in morbum incidêre, alimentis restituere conuenit. Qui iam ex copia laborant, uictus ratione, uel inedia, uel purgatione, uel uenæ incisione purgandi sunt. Itaque neminem inuenimus. qui plurimum potum aquæ, in aliquo morborum laudauerit, ne dum exhibuerit ex ueris medicis. quid igitur dicendum sit de potu aquæ plurimo, quo plurimi in hoc cōposito morbo utuntur, uobis eruditissimis pronunciandum relinquimus, cum modici uel nullius sit nutrimenti in affectibus. Ideo & ius ligni Indici ex aqua, damnandum potius quàm laudandū putamus. Quia nemo ex antiquis scripsit aptum medicinæ lignum esse, quo maxime hac tempestate artem medendi profitentes in omnibus morbis ferè utuntur. Nam
„ & Aristoteles quarto Mete. Et iam dictum est quod aurum & lignum decoqui-
„ tur & maturescit, quando generatur. Sed hoc dictum est, propter similitudinem, & non secundum ueritatem. Demum si quid boni infectus consequitur dum dicto iure utitur, non esse ascribendum dicimus elixationi ligni Indici, uerùm tenuissimæ resumptioni. quid enim solidissimus panis ille, & arefactus non consumeret malorum succorum, tantorum spacio dierum. Quod si istud etiam paucissima refectio illa non faciat, sat est dum morbo uires non nutriat: quia natura semper sagax corrigit deteriora, & in melius mutat. Præterea Arist. in eodē libro. Res siccæ in quibus non est humor, nec maturantur, nec digeruntur: ideo nec ualdè solidum panem comprobamus. In hoc præsertim turpi languore, quoniam multum habet de sicco. Habet etiam aliquid similitudinis cum lapide

& ligno. quia Aristoteles adducens exemplum, inquit: Sicut lapis siccus in quo non est humor, & sic non digeruntur res siccæ, raræ, ponderosæ, uel lignum, & similia. Dicimus ergo, quod ius illud abluit tantum sordes, si quas uentriculus uel intestina retinent. Labitur enim egestio celerius cum potibus, quoniam sic cus uictus corpus stipat, & facit auarum in egerendo. tamen ne uideamur dixisse hæc moti inuidia, confitemur nos etiam usos fuisse iuribus Indici ligni, cum in infectis turpi languore dicti morbi, tum in alijs ægritudinibus, ut in leucophlegmatia cuiusdam mulieris Campanæ, & multorum in cruciatibus articulorum per uniuersam Italiam, atque eam partem Galliæ quæ Narbonensis dicitur, qui omnes præ tenui uictu & insubstantiabili potu, tenuissimi atque exangues deueniebant. Cúnque arbitrabamur morbo liberos esse, & grauissimas eorum curas propulsas longè impositis præceptis extremis, ut à saluberrimis recedebamus, tamen priusquam luna complebat orbem suum, plerosque comperiebamus in grauiorem recidisse morbum, quod plurimis recitantes doctoribus plurimùm querebamur aduersis de successibus, quoniam cæteros medicos fortunatiores credebamus esse. Tum illi, propterea (inquiebant) non est tristandum. Nam & nobis itidem accidit in pluribus. quod percipiens, dicebam: Frustra igitur gloriantur, qui clarissimi inuentores dici uolunt tam optimi medicaminis, & diuersæ præparationis ligni Indici. qui etiam, postquam compererunt idem quod & nos de falsa eius bonitate, cum eodem ligno quædam fortia concoquere cœperunt, ut est coloquintida, turbit, elleborus, & similia, quæ sua proprietate plerunque soluunt corpora, adeò ut exoluantur. Si quem igitur fructum & infectus consequitur, & curator honorem, non est ascribendum ligno, sed adiectorum proprietati. Caueat tandem omnis falsis ab insinuationibus, præcipuè ligno Indico & iuri eius prestantium fidem, qui dicto morbo infectus torquetur.

De Ligno Indico.

CErtissimum est, quòd ab experimentis medendi prodijt initium. Ideò si modò etiam empiricis maior quàm methodicis datur fides non est mirandum, quia uidetur quod ars medendi uertitur ad suum principium, unde & ortum habuit, quod proculdubio credendum est aliter. nanque uirtus cum ratione cum sit præcipua homini, qua cuncta discrimina discernit rerum, qua media quodque hominis officium laudatur. Spreta uerò, turpem exitum consequuntur. Et si quid rudibus primæua ætate sine uirtute ac ratione concessum fuerat, confestim deletum est, internis uirtute lucente. Propterea ualde miramur, quòd à quibusdam etiam prudentibus empiricorum experientia de quodam ligno Indico laudatur, cuius proprietatem experimento non cognoscunt. Quia dum decoctum istius ligni exhibent languentibus, plurimos inficiũt magis quàm curant. Eo etenim utuntur in omnibus affectibus indifferenter, quod est indicium crassæ ignorantiæ. Sunt etiam quidam qui aiunt, quod lignum hoc debellat tantum melancholicas curas, siue ustiores succos cum inedia, quam præcipiunt, ideò quàmplurimos in deteriorem affectum ducunt. Nouimus etiam quosdam peritissimos, qui laudant lignũ Indicum, dicentes id sua proprietate uniuersis languoribus prodesse: quod credimus, quia quosdã auget languores. Nam si tale esset quale dicunt esse, sanè sterneret omnes hominis morbos, & non accenderet. Dicunt autem ij sapientes, quod lignum Indicum est medicamen temperatissimũ natura: quod si uerum esset, oporteret ut omnibus morbis & cunctis partibus infectis mederetur, ita quod cum haustũ siue illitum esset infectio decederet, & corpus fieret saluberrimũ. quia tum cũ Auerroe diceremus, Colliget quinto, ꝙ quando nos tractamus de medicina si est calida aut frigida, aut

aut temperata, nos non intelligimus hoc, nisi quia habet per sui naturam & præparationem permutando se à corpore humano, uel, ut permutetur à corpore humano. Et corpus postmodum ab ea recipit unam qualitatem permutatam, comparatam, proportionatam qualitatibus naturalibus quæ sunt in corpore, quam proportionem dicimus. Sed hoc in dicto ligno, si uera fari licet, nemo peritissimus inuenit. Distemperantiam igitur plurimis inducit, ut uidimus, dum eius experiebamur proprietates. Falsò itaque creditur lignum hoc natura esse temperatissimum, cum quosdam inficiat, ac perpaucos curet. Tamen cum laudari sentitur ab aliquo, dicendum quod laus non ligno, uerùm danda est adiectis. Addunt enim eius elixationi polypodium, elleborum folliculũ senæ, arthanitam, hermodactylos, & corticem thuris, & pleraque simillima. Quæ quoniam diuersa, in diuersis affectibus laudantur. Horum itaq; cum sit effectus bonus, & laus esse debet. Sunt etiam ex medicis qui dicunt lignum Indicum alimento esse corpori. Quod si sic, non est medicamen. quia si partem sanam alit, dicendum est quod nutriat & infectam. Est nanque tale officium naturæ, ut pariter faueat omnibus partibus. quia aliter natura nouerca esset, quod non est credendum. Ideò dicimus quod lignum hoc tam uarios effectus non efficit, ut prædicatur, neque ex substantiali forma, neque ex occulta proprietate. Nec est temperatæ qualitatis, quoniam effectus eius non prodeunt ex quatuor qualitatibus. quia omnes infectos non curat, aut mundat, cum nonnunquam magis inficiat, ut uidimus. Igitur qui profitentur scientiam de proprietatibus dicti ligni, uidentur præstantiores medicorum doctrina. Nam etiam Auerroës
„ quinto Col. inquit. Videtur quòd iam sit sententiatum, quod natura qua ope-
„ ratur proprietas, non est nisi una operatio existens per se, transiens ab uno ente
„ ad aliud, propter proportionem mensurarum elementorum, quam habet unum
„ ens cum alio: & hæc mensura comprehendi non potest per modum arbitrij, ne-
„ que etiam potest sciri plusquam fit hæc cognitio, quæ non est perfecta. Ex hoc patet, quòd uel ob imperfectam cognitionem, uel quia non est tale, ut prædicatur, nec repellit omnes morbos, nec aliquos alit siue nutrit. nam plerosque concitat languores. Igitur imperfecta est de eo scientia, nec uarias habet proprietates. oportet enim specificam habeat. retulit enim Plato, quod natura dotauit res proprietatibus, Res uidelicet multas, multis proprietatibus, ita quòd quælibet res possideat propriam proprietatem. Præterea Aristot. Con-
„ trariorum sunt contrariæ causæ. Si hoc ergo lignum esset temperatissimum, ut est corpus humanum, non esset res contraria, neque medicamen. sed neque alimentum, quod non est medicamen, dicimus, quòd medicamen habeat gradum in quatuor qualitatibus, primum, secundum, tertium, siue quartum: calidum, humidum, siccum uel frigidum. Sed nullam ex his specificam, ut asserunt, habet qualitatem, neq; in ijs seruat gradum, quia uolunt ipsum possidere ex omnibus temperamentum quoddam. Nos hactenus nõ uidimus, neq; experti sumus simplex, quod esset huiusmodi. quare si hoc tantum unum sit in rerum natura, dicimus naturam nimis auaram esse, præcipuè dum hoc seruauerit occultum usque ad hæc tempora, quod non credimus. quia nec in illis hoc repertum est, quæ digerendi, apponendi, & concoquendi facultatẽ habent: neq; in illis quæ incidũt, urúntue, siue ossa restaurant. sed neq; in tenuibus medicamentis, quibus interiores affectus & exteriores curantur. Quare si lignũ Indicum tantum mirabilius, atq; efficacius medicamen cæteris esset, inuentores eis priscis etiam medicis essent præstantiores: quod haud asserimus ob diuersas eorum opiniones. Sunt enim quidã qui dicunt lignum Indicũ calidũ & siccũ esse. Et in his qualitatibus aiunt attingere gradũ tertiũ. Verùm pleriq; alij æstimant non excedere gradũ secundũ. Cæteri uerò peritiores exponũt esse tẽperatissimũ, quia dicunt dotẽ habere ęqualẽ omnib. qualitatib. ꝙ forsan acqrit ex ipsa elixatione, quę fit in aqua

quoniam aqua habet oppositas proprietates ligno, cum sit humida & frigida. Cum enim calidum & siccum cõmiscetur humido & frigido, tum resurgit temperamentum quatuor qualitatum, dum seruatur proportio in miscendo, ne alter excedat alterum: Verùm hoc non seruatur. maior enim portio aquæ, & minor ponitur ligni. ergo, Dicet autem quispiam, accedit temperamentum ex admixtis simplicibus, nec tamen hoc probatur quòd sit uerum, ob dictam rationem. Tamen licet etiam quod hoc medicamen sit tale, cur pariter non liberat morbo infecta corpora, præcipuè si temperatissimum? quia nouimus quàmplurimos grauiori succubuisse languori dum curarentur ab illis qui sibi ascribunt quandam præstantiam, nanq; dicti medicaminis cupiunt inuentores dici. quare ubi desunt nobis rationes ibi testimonium est fallax experimentum. Nouimus enim potius deficientes, quàm conualescentes, & ad extremum uitæ reductos, qui multum deglutiuerunt istius medicaminis: & optimas habitudines corporis ad maximam gracilitatem reductas esse. Propterea cum dolores nodorum siue ligamentorum curantur alicuius, dum iocinoris ardor, dum sanguinis feruor extinguuntur, dum atra bilis fit temperantior, proculdubio ascribendum est hoc tenuissimæ resumptioni, & admixtorum proprietati potiùs, quàm ligno Indico: quoniam dum uirtutes corporis non opprimuntur cibo, sed corpus alitur admodum, tum omnes uirtutes corporis fiunt potentiores in debellandis morbis. Verùm si qua proprietas manifesta est in dicto ligno, dicimus illam tantum esse quæ opponitur melancholicis succis, quia & apud Indos ustiorem bilem oppugnat. Lignum tandem hoc si medicamen est, habet unam proprietatem: & medicamen factum est circa hunc, & illum hominem, & non circa omnes. Qui igitur febrem, uel ipsum marasmon, aut phthisim hoc medicamine uincere sperat, compar est illi qui sub aquis unà cum piscibus uiuere posse arbitratur. Fidem igitur nobis certissimam tribuatis, quod neq; in ullis adeò simplicibus reperire est quicquam, quod solidum perpetuò sit, ut in eo generalem constituere propositionem liceat.

De dulcibus aquis, & earum proprietatibus.

ET quoniam concoctiones omnium elixantium, ut plurimum, solent fieri in aqua, ideo congruum uidetur, ut aliquid dicamus, etiam de proprietatibus aquarum, quò fiat notius an laudabilis effectus in dicto languore, proueniat ab ipso iure ligni, uel tantùm ab aqua, uel ex tenui regimine uitæ. Dicit ergo Dioscorides. Aquam in uniuersum, propter locorum proprietates, & peculiares na- » turas cœli, & alia pleraq;, difficile est experiri. Magna tamen ex parte dulcis, syn- » cera, nullius omninò qualitatis expers, optima est. Vitruuius autem laudat a- » quam, quæ dum fuerit in uase, non maculat: præcipuè si non reperitur in fundo arena, uel limus, postquam requieuerit, & in qua celeriter faba elixatur, salubris est aqua. & fons lucidissimus non inquinatus circum nascentibus tenuis est, & in summa salubritate. Idem etiam. Quæ ex imbribus aqua colligitur salubriores habet uirtutes, eò quòd colligitur ex omnibus fontibus leuissimis subtilibusq; tenuitatibus. Et Galen. 5. Aph. dixit, aquam bonam esse, si neq; turbida, neque cœnosa, neq; in gustu, neq; in odoratu aliquam absurdam qualitatem præ se fert. Ibidem Hippocrates: Aqua quæ citò calet, & citò refrigeratur, leuissima » est. Et Gale. primo de Sanitate tuenda. Cuius ad orientem solem fons erumpit, » quæq; per meatum aliquem mundum, aut puram colatur terram, eademq; cale » fit ac frigefit ocyssimè, hanc omni ætati utilissimam esse existimandum est. Non » enim sicuti uino, escis, exercitatione, uigilijs, somno, Venere, alijs aliàs uti pro ra » tione ætatis expedit, ita de aqua quoq; statuendum est: sed quam nũc optimam » indicauimus, hac uti puero, iuueni, seni, conducet. Idemq; sexto de Morbis cu- » randis.

„ randis. Aquæ uerò uſum ad neruorum uulneratum ſemper fugies, ſicut etiam „ relaxans cataplaſma. Idem tamen Gal. de Sanit. tuenda. Dulcium [inquit] cale- „ factarum aquarum, ſi media temperie ſint, uis calida & humida eſt. Sin tepidio- „ res, humida & frigida, quòd ſi iuſto calidiores fiant, calida quidem, ſed non per- „ inde humida. Quippe horrere corpora contrahiq́ꝫ exiles eorũ meatus ſubigũt: „ ita ut nec madeſcere ab extrinſecus accedente humore poſsint, nec excremen- „ ti quod intus latet quicquam emittere. Ex dictis ergo colligitur ad uſum homi- „ nis quæ ſit eligenda. Et quoniam in aqua fiunt concoctiones, iura, ſiue elixatio- nes, ut diximus, quibus utimur in affectibus ualetudinariorum, ideo ſtudẽdum eſt, ut illud ius non præferat amplius aquam, ſed ſaporem, ut eſſet ſuccus elixa- torum. Simili autem decoctione addito ſacharo, priſci fecerunt ſuauem potum uocitatum ſyrupum, quo quàm uberrime utuntur medentes, ut notiſsimũ eſt. nec tamen ſyrupus putrefit ſiue corrumpitur, dum concoctus fuerit ſecundum artem, & ſi concoqueretur uſqꝫ ad glutinum. ius uerò cócoctionis Indici ligni, corrumpitur celerrimè, ut experti ſumus, omni etiam ſeruata diligentia in co- quendo. talis igitur potus fugiendus, quoniam uſu eius in grauiorẽ languorem deducitur infectus morbis in quibus nullum ius habet, ut iam uulgo experien- tia docet. nanqꝫ medicamen quoduis huic morbo, & non cuilibet morbo com petit. dotauit enim natura quæqꝫ non omnibus, uerum ſpecificis proprietati- bus. Quod iam, putamus, nouerant illi etiam, qui dicti medicaminis uocari cu- piunt inuentores.

De uniuerſalibus ſuccorum diſcrimen oppugnantibus.

VT ergo ad ueram methodum curandi, iam deſcendamus, cum tamen mul- tiloquio prudentibus mentem inuoluere non deſideremus: propterea ar- bitramur fore utiliſsimum omnes remittere ad noſtram Compendioſam, quo- niam ibi tum ſimplicia cum compoſita etiam conſcripſimus ſingulorum ſucco rum ſingulos morbos oppugnantia: tamen ne uideamur hunc quoqꝫ gurgitem uaſtum, ſicco pede pertranſire, dicimus quod endiuia, cichorium, & portulaca comprimunt furorem flauæ bilis, & ſimilia. De compoſitis laudatur ſyrupus a- cetoſus, ſyr. de ſucco endiuiæ, & ſyr. de infu. roſ. Educunt autem eundem humo rem omnes myrab. & ſpecies uolubilium, & caſ. fiſt. Et de compoſitis eſt elect. de pſyllio, elect. de ſucco roſ. & paria. Atram uerò bilem comprimentia ſimp. ſunt, bugloſſa, borago, & lupulus. Compoſita, ſyr. de pomis, oxymel ſquilliticũ, & ſyr. de fumo terræ. Euocantia autem ſunt rheubarbarum, agaricus, diaſenæ, conf. hamech, & huiuſmodi. Pituitam etiam concoquit apium, fœniculum, & ſaluia. De compoſitis, mel roſaceum, ſyr. de ſticade, & ſimillima. Educẽtia ſunt, caſsia, agaricum, hiera Gal. diaphœnicon & Benedicta. Et quoniam omnia hęc uberius ſcripſimus in dicto libello, ideo uiſum eſt tetigiſſe tantum. nanque ibi continentur omnia quibus utimur in repellendis morbis, atqꝫ etiã quæ impurũ efficiunt purum ſanguinem, & cuncta alia neceſſaria ad communem conſerua- tionem, quibus maximè utimur hac tempeſtate. Ideo ne quempiam obtundere mus uerbis, omnes ad noſtram Compendioſam remittimus, quia curauimus u- berrimam conſcripſiſſe, quo ſtudentium immenſos labores tolleremus, & ocyſ ſime languentium affectibus ſuccurreremus. Poſthac igitur accedemus ad quæ dam ſpecifica, quibus & infectus plurimas utilitates, & nos maximos honores conſequimur.

De alterantibus, & gutturis ſedantibus languores.

POst institutum regimen uitę in sex rebus, de quo cum multi scripserint, atq; Io. Almenar Doctor Hispanus, ad eius doctrinam omnes remittimus, quia docet ea esse edenda, quæ sunt leuis concoctionis, & optimum succum gignentia, & quæ odore etiam fouent spiritus, ut sunt carnes auium siue pullorum, panis fermentatus, & uinũ quod intuitu tantum exhilarat animũ. Demum seruatis reliquis etiam uniuersalibus, descendendũ est ad alterantia, de quibus hoc unũ præstantissimum inuenimus, & est secretum dicti doctoris, qui in balneo dulcis aquæ elixationis olentium herbarum offerebat. Nos autem prætermisso balneo offerentes potum in cubili fatemur multum profecisse. Incidantur igit̃ rad. altheæ, fumiterræ, lapathi, enulæ, pares uncię bis 6. Et molliantur hæc per diem integrum in uini cretici uncijs. 48. postmodum addatur theriacę Andromachi uncia cum dimidia, deinde sublimentur, sed haustus eius est ab uncijs duabus ad uncias. 4. cũ modico sublimationis buglossę uel boraginis. Præterea utimur nõnunquam lętificantibus conf. ut est diamargariton, diambra, diamuscus dul. dianthos lętificans Almansoris, siue Gal. diabuglossatum, diaboraginatũ, elect. regum, & similia. Quando autem guttur, uel oris interna inficiuntur ulcerib⁹, tum ea corrigendo comprimimus, cum succo mali punici, aut elixatione quorundã stypticorum. uel sic, utrarunq; rosarũ pugillum, saluiæ, camomillæ æquales pugillos duos imperamus. coquantur in dicto succo, aut aqua plantaginis. Demum huic iuri addimus aluminis usti ad arbitriũ, cum quid oportet rodere. Sin doloris tantum urget necessitas, tum addimus modicum Philonij. Et sic cõprimentes turpissimos languores consequimur laudabilem honorem.

De præsidijs Augustini Niphi singulariss.

AVgustinus Niphus, sub cuius disciplina plerisq; annis militauimus in dictum affectum excogitauit hęc pręsidia, cũ pręcipuè succi ustiores inficiunt corpus. Sternit enim potus is dictum humorẽ tanquã nõ reuersurũ, præcipuè cũ infectus absorbuerit quãtitatẽ unciarũ 4. uel. 5. cũ dimidia, & ultra cum oportuerit, addendo confectionis hamech unciæ dimidium, & talis est syru. Elixabis in aqua dulci, ad exiccationẽ tertij, senæ, epithimi, cort. myrab. citrinorum æqualem unciam, liquiritiæ, & reupontici æquale dimidium unciolę, iuæ, arthriticæ drach. tres, passularum, prunorum, sebesten æquale dimidium unciolę, polypodij quercini uncias sex, folij Indi siue spicæ, boraginis, buglossę, uiolarum, fumiterrę, & lupulorum pugillum æqualem. Verùm elixationi addes, succi lup. uncias sex, succi fumiterræ uncias decem & octo, sacchari uncias. 36. & secundum artem conficies. Poteris uti etiam & pilulis eiusdem Niphi, quoniam euocabis atram bilem: leuiter igitur contundes, mirab. citrinorum, Indorum, & chebulorum parem unciolam, rheubar. drach. tres, & per diem integrum colliquabis in sublimatione rosarum, deinde concoques paululum, demum traijcies, & iuri addes aloës unciolam. post modum ardenti in Sole exiccabis ad solidum, atq; offeres, ut opportunum iudicabis, operibus nomen altissimi semper inuocando.

De præstanti medicamine barbarorum.

ET quoniam semper fuit nostrum illis rebus studere, quibus maximè speramus prodesse ægerrimis, ideo nõ desistentes perquirere si apud quas barbaras nationes quid excogitatum esset in compositum morbum. Itaq; inuenimus quoddam solidum medicamen, quod modo referemus. confert autem quadratis & robustissimis corporibus, præcipuè duriter egerentibus & nodorum siue iuncturarũ morbo laborantibus. Percepimus etenim à uiro fide digno quod & Rex ipse Teucrorum eodem utitur frequenter medicamine. Plurimi itaq; infecti morbo composito utentes hoc præsidio liberati sunt, cuius post usum etiã nunquã dictũ senserũt languorẽ. cõficiunt autẽ Mercurij drac. 25. musci drac. 3. rheubar-

rheubarbari drach. 10. ſcammonij drach. tres cũ ſucco limonum, reducẽtes ad formam ſolidam. demum cum oportuerit offerre dabis ſcrupulum, cautè tamen auges quantitatem infectis offerendo.

De præſtantiori medicamento.

DEſiderantes amorem noſtri animi retegere graui infectis languore, curauimus hoc prę̃ſtantiſsimum medicamen conſcripſiſſe, quo grauiter infectis & morbo confirmato quamplurimis profuimus. & tempus æſtiuum eſt in quo maximè proficit. uirtute autem propria & ſalſam pituitam & uſtiorem bilem educit, & malos ſuccos à ligamentis & partibus remotis euocat. malam quoq; contaginem mirum immodum pellit, omnesq; alias infectiones cutis curat, & dolorem remittit ulcerum. Igitur contundes omnium myra. pares drach. ſex, troch. alhandal, maſtiches, ſcammonij correcti æquales drach. tres, nigellæ, origani, cymini, drach. ſex, ellebori nigri, drach. quatuor, ſpicæ nardi euforbij, cornu cerui uſti, ſalis gemmæ pondus equilibre drach. capillorum Veneris, folliculorum ſenæ, polytrichi, gallitrici, anthos, ſcolopendrij, epithymi, æquales drac. tres, coriandrorum. ſe. aniſi, polypodij quercini pares drach. decem, ſpecierum, heræ de octo rebus, ſpecierum diarhodon abbatis æquales drach. 16. theriacę Andromachi unciolam cum dimidia. agarici tro. & aloës lotæ pares drach. 20. demum cum ſucco fumiterræ fiat paſtillus. Verum exhibendo reformentur cum rhodomelle, & doſis eſt iuxta neceſsitatem, eſt autem medicamen præſtantiſsimum.

De graui odore oris.

ET quoniam ob putridum ſuccum ſtantem in uentriculo fætidus odor prouenieus ab ore, plerunq; & aſtantes ſolet inficere, adeò ut frequentius grauiter & male olentia quæ in cænoſis conſpiciuntur locis, minus moleſta uideantur, ideo poſt euocationem exuberãtium hoc medicamine grauem odorem corriges: Contundito garyophillorum, ligni aloës, macis, cinamomi drach. æqualem, muſci ſcrupulos quinq; uel min⁹, aloës hepaticæ unciolas ſeptem: atq; cum ſublimatione roſarum colliges in paſtillos unciolæ, & poſt ſerotinam refectionem in cubilis ingreſſu offeres paſtillum uel minus, ut uidebitur, illumq; detineri tantum in ore pręcipies donec liqueſcat, ſed quod liquet deglutiat. uſu itaq; medicaminis iſtius breui ſpatio corriget oris fœtorem.

Ad incognitum mœrorem.

FRequenter etiam infecti morbo compoſito triſtantur grauiſsimè, nec tamẽ noſcunt mœroris cauſam, demum illis conſueuimus prodeſſe hoc pręſidio. Conficito ſpecierum elect. de gemmis, diamargaritonis, omnium fragmentorum æqualem drach. ſacchari quod ſatis eſt. poſtmodum cum aqua roſacea in qua muſci modicum fuerit ſolutum rediges in formulas. Siue contundes, rad. acori, bugloſſæ, piperis longi & butyri uaccæ ſub æquali pondere, & conficito cum melle diſpumato. hoc enim idem & Galenus conſueuerat, quod ſi nõ proderit, deſcendes ad hoc præſtantius: Terito aloës lotæ cum ſucco roſaceo unciolæ dimidium. roſarum rubrarum drach. duas cum dimidia, myrab. chebulorum, maſtiches æquale dimidium drach. & conficito, quoniam & uentriculo & capiti prodeſt. Sero tamen ante cibum & poſt, oblatum laudatur. Piſauri etiam eximius medicus Philippus conſueuerat offerre infectis dicto morbo hoc medicamen: Contundebat, aloës lotæ drach. tro. agarici, maſtiches æquale dimidium unciolæ. & conficiebat, & doſis erat magnitudo ciceris per horam ante cœnam. De compoſitis autem plurimis priſcorum quia paſsim reperiunt̃ ſcripta, notiſsima eruditiſsimis, ideo omiſimus.

De familiari præſidio.

FAmiliare præſidium infectis compoſito morbo, nouimus, hoc eſſe. itaq; ne ut auari ſiue hoſtes naturæ, egregia occuleremus nodorum ſiue ligamento-

rum infectis cruciatibus, infra scripti præsidij cœlestis cum pil. de hermodactylis maioribus obtulimus paruam portiunculam. cum uerò ustam bilem dominari cognoscebamus, cum pil. de fumoterræ illud porrigebamus, præmissis iam dictis concoquentibus. Est enim hoc apud plerosq; occultissimum etiam, quibus retulimus. Infundatur itaq; argenti uiui quãtitas unciolarum .12. in aqua forti aurificum qua diuidunt metalla, donec rodatur & liquefiat, quod fit spatio dierum 20. uel circa. postmodum sublimetur, & feces sunt melior pars. quibus addatur salis armoniaci pondus æquilibre, demum tritissima hæc, per binos menses sub aliquo fimo putrefiant, postmodum sublimentur iterum. Et cum receptum fuerit omne liquidum, & fumo tantum apparente, remoueatur recipiens, & aliud limpidæ aquæ fontanę plenum reponatur bociæ, in quod fumus ingrediatur tantum, constrictis spiraculis omnibus, quoniã cum fumo uerus Mercurius extrahetur, quem colliges, atq; iterum in aqua forti sublimabis, fex demum illa seruetur. quoniam dotauit natura eam ut penitus morbum compositum deuinceret. dictis enim pilulis admiscetur in modica quantitate. referes autem gratias altissimo cum uerum mercurium sublimando extraxeris, quem tamen exhibendo caute semper diuinam bonitatem præpones.

De aquis.

ET si partium corporis humani sint affectus grauissimi, non tamen ad fortia dicimus confestim currendum esse præsidia: uerum à blandioribus inchoando, ad ea ascendimus. sed quoniam præ cæteris partibus in quouis languore cordi semper fauendũ est, hæc tandem in cura calenti admouere consueuimus. Ex sublimationibus est sublimatio boraginis, buglossæ, acetosæ: & oĩa illa quæ calentem flammam iocinoris opprimunt, ut est aqua endiuiæ, scariolæ, lactucæ, cichorij, hepaticæ. fumiterræ, lupulorum, rosarum, plantaginis, portulacæ, cucurbitæ, & quatuor seminum communium. Et frigidis affectibus thoracis, opponitur sublimatio scabiosæ, farfaræ, capillorũ Veneris, hysopi & prasij, Viola mediũ secat iter. Sed frigidas curas uentriculi cõponit sublimatio absinthij, utriusq; mẽthæ cũ aqua uitæ. Et in frigidis languoribus capitis laudat̃ sublimatio sansuci, iuæ, saluiæ, rorismarini, uetonicæ, camomillæ & scolopendrij. quod prodest & lieni, ut & cuscuta & eupatoriũ, & oĩa quæ pellũt calculũ à renibus. uerũ à renibus etiã educit calculũ & arenulas sublimatio florũ labruscæ pentaphyli, rad. brusci, asparagi, fœniculi apij, petroselini, solatri morelę, alchechengi & saxifragiæ. Vteri aũt mulieris mollit dolores sublimatio matricariæ, artemisiæ, florum mali aurei, rubeæ tinctorũ. cætera uerò solertibus dimisimus legenda. His demũ cũ plerisq; alijs in cõposito morbo & utilitatẽ infectus, & nos honorem haud mediocrem consecuti sumus, & consequimur.

De Vigilia.

HIppoc. secundo prædictionũ, inquit de somno, quẽadmodũ ex natura & in cõsuetudine est, Interdiu uigilandũ, noctu dormiendũ est. Si contra cõmutetur, pessimũ est. Et inferius, Pessimũ uerò est, si neq; interdiu neq; noctu dormi » at. dolor. n. ac labor ab eo indicio significat̃. Et Gal. ibidẽ, Neq; interdiu neq; no » ctu dormiũt ij qui ex dolore ac labore contendunt̃, & itẽ qui incipiũt delirare. » nã id quoq; cõmittit insomnium ob temperamenti in cerebro siccitatẽ. Ideo ui » sum est nobis, ea etiã referre præsidia, quæ uelociter reuocant soporẽ, quoniam » somno dolores cruciatus & languores utiq; fiunt mitiores. itaq; præter opiata uobis notissima in uigilijs immoderatis hoc medicamine induximus soporem: Contundito papaueris nigri & iusquiami æquales uncias sex. amomi unciolas duas, & inijcito ut molliantur in sublimatione nenufaris, siue in succo eiusdẽ. quia & haustum & inspersum temporibus utilissimum est. Vel terito. florum

nenu-

nenufaris,rosarũ,uiolarũ pares pugillos tres,seminis anethi,croci integri æqualem scrupulũ,seminis lactucæ ac portulacæ drach.duas,seminis althęæ, maluę, æquales pugillos tres.Et in aqua decoquito atq; extrema lauato.Sin aũt hęc nõ contulerint, ad hęc pstantiora confugies,quoniã in uigilijs immoderatis somnũ induximus.Ideo contundito papaueris unciolę dimidium, corticũ mandragoræ,iusquiami albi æquale dimidiũ drac. croci grana quatuor, atq; hæc inuoluta linteolo molliant in unciolis sex sublimatiõis nenufaris p spatiũ horarum sex.Post hęc fricent,& cõprimantur,& eius est haustus ab unciola ad duas.

De tumoribus delendis.

ET quoniã de tumoribus ortis ex dicto morbo congruũ est,ut aliquid dicamus,quibus infecti dicto languore torquẽtur adeò,ut leuiores credant esse tartareos cruciatus,quã sit eorũ tristis sensatio qua uehemẽter premuntur,ideo à diffinitione inchoantes ad eorũ curã descendemus. Gal.tandẽ 2.de Med. Metho.dixit.Apostema.i.abscessus.Et in 14.de Mor.cur.Abscessum,inquit,apostema Græci uocãt.Huius itẽ duplex gen⁹ est:unũ, cũ phlegmone in pus uersa pus ipsum tanquã in sinu aliquo est collectũ.Alterum,cum nulla præcedente phlegmone humor aliquis statim ab initio,hic; aliàs specie alius, cæterum oĩno acris in parte aliqua colligitur. In cura igitur abscessus quatuor sunt seruanda. Primum est regimen uitæ,aliud est antecedentis succi euocatio, tertiũ est coniuncta remouere,quartum uerò est accidentium correctio.Regimẽ ergo est,bonus ordo sex rerum non naturalium,ut aëris, cibi & potus, somni & uigiliæ, motus & quietis, receptionis,atq; inanitionis, & animi accidentiũ. Quibus aũt hoc sit faciendum uobis expertissimis arbitramur notissimũ esse. Sed de forinsecis, cũ accesseris in principio abscessus,poteris uti repellentibus.sin aũt in auctione, siue statu ueneris,ad hæc animum conuertes:terito maluę elixę, adijciendo olei quantum oportuerit,siue micæ panis perfusæ calenti aqua,& cõpressæ contundes cum tribus uitellis ouorum,& olei ros.ad ubertatẽ.seu fortius hoc appones cataplasma,quoniã & tumorẽ mollit,& grauẽ etiã lenit dolorem, itaq; mollito in iure gallinaceo non salito medullę panis, atq; in eodẽ iure cõcoquito meliloti florum,camomillæ,anethi,coriãdrorum,seminis lini,atq; ordei ad arbitrium, & cuncta macerato cũ uitellis ouorum & oleo rosaceo.Aut hoc conficito,quia mollit:frumenti unciolas.24.in croceo iure elixationis ficuum, concoquendo ad glutinum.postmodum addes pinguis suilli,olei & butyri recentis ad arbitrium.Seu macerabis maluauisci concocti unciolas.12.fœnigręci,seminis lini, unciolas tres,anethi,florum camomillę ęquales unciolas bis sex.pinguis suilli quãtum sat est.Siue contundito,rad.althęæ, foliorum maluæ,ficuum pinguium elixatorum,farinæ fœnigræci,& se.lini.ac florum camomillę, pinguefaciendo butyro,& pingui suillo.Plurima etiã cõscripsissemus,ni eruditissimis quibusq; nota credidissemus.Tamen quædã etiã referemus tyrunculis tantũ, prout succurrent, quibus poterunt uti in dicto,& morbis simillimis iuxta necessitatem. Propulsiuum succorum currentium:Concoquito rosarum,maluæ,& macerato,addendo aceti & olei ros.ad arbitrium,atq; recoquito cum pauculo absynthij & camomillæ tritissimis. Ad discutiendum collecta: Farinæ frumenti cum oleo redigito instar cataplasmatis. Ad idem fortius:Cineris communis purgati à sordibus,cantabri ana unciolas quatuor,gallarum cupresi unciolas duas cum uino,& melle concoquito. Ad idem:absynthij,rosarum,& maluę elixato,ac terito,adijciendo farinæ ordei atq; olei communis quod sufficit. Propulsiuum mirabilius currentium succorum: Boli armeni drach. duas. terræ sigillatæ drachmam,olei rosac. paululum, aceti siue succi frigidarum herbarum ad arbitrium, & conficito. Ad idem,& dicitur de myrtillis: Pulueris myrtillorum unciolas duas,olei myrtini,ut decet,& ceræ modicum conglutinato.

Ad dispergendum collecta: Pinguis anatis & gallinæ, ana unciolam.florum

camomillæ,anethi æquales drach.duas.ceræ drach.tres.olei camomillæ uncio las tres conficito. Ad contorsionem,& paralysim:olei amygdalarum dulcium & amararum,olei seminis lini,olei pinguis oliuæ uetustissimi,.o. rosacei & uiolacei,o.camomillæ,o.uulpini antiqui, æqualis unciolę dimidium. pinguis gallinæ, pinguis anseris atq; anatis,pinguis ursi ueteris,pares drach.duas.butyri recẽtis,pinguis suilli,medullæ crurium uituli,adipis hircini, æquales drac. tres,radicis Iridis Illyricę drach.duas, ceræ quantum oportuerit,& cómisceto. Ad cóuulsionem:Costi,euphorbij pares drach.tres.pyrethri, thuris, aloës æquale dimidium drach.masticbes,o.laurini,o.costini,ad arbitrium.ceræ modicũ,&cótusa redigito. Ad dolorem,& neruorum contractionem : Olei camomillæ, o. anethi,o.liliorum alborum,o.rosacei æqualem unciolam,o.irini unciolæ dimidium,o.mastichini,o.nardini,pares unciolas tres. pinguis gallinæ atq; anatis,o. amygdalarum dulcium,æquales unciolas sex,medullæ cruris uituli, butyri recentis,pares drach.tres,styracis liquidæ drach.quatuor & dimidiam, adipis uituli drach.decem,hyssopi humidæ unciolam cum dimidia conficito, cum elixatione radicum altheæ,enulæ in pondere æqualis unciolę.radicum buglossæ póderis drach.sex,passularum drach.quinq;,sed fiat elixatio in aqua fontis purissimi, & aceto ad dimidij concoctionem, & postquam percolaueris hoc, olea,ac pinguia dicta admisceto. Ad omnem dolorem : farinæ seminis lini, & fœnigræci æqualem unciolam, uitella ouorum tria, o. camomillæ unciolam, butyri uaccini unciolas tres.congregato, postmodum farinæ ordei addito paululũ.

Ad idem ceratum utilissimum : Colliquato resinæ pini unciolam cũ dimidia, butyri recentis unciolas duas,thuris fœnigræci,bdellij,opoponacis parem unciolam.pinguis anseris & gallinę æqualem unciolam,o.cómunis unciolas quatuor,ceræ unciolam,& conficito. Ad crustas & ulcera dicti morbi:Sublimati drach.2.sacchari unciolam,uitella ouorum duo,in unum reducito. Ad eadem: Olei rosacei unciolas tres , cerusæ tantundem , terebinthinæ, butyri uaccini æquales unciolas sex,sublimati unciolas tres,uitella ouorum tria.conficito. Ad eadem : Pinguis suilli. Mercurij pares unciolas tres, lithargyrij aurei unciolam, congregato. Ad eadem:Tartari,cinabrij,de singulis unciolas tres,pinguis suilli unciolas duodecim,Mercurij unciolas uiginti,o.laurini unciolas sex,o. costini,o.iuniperi pares unciolas duas.mixta cótundito. Ad fœdissima ulcera: Pinguis suilli unciolas tres.Mercurij unciolas duas,colligito.demum[aliquid]calcis uiuæ,farinæ seminis lini addito. Ad eadem præstantius:Olei laurini,o.camomillæ, o. mastiches , o. hyperij , o. terebinthinæ, de singulis unciolam , mastiches,olibani,cerusæ æquale dimidium unciolæ,Mercurij unciolas tres, enulæ paululum contusæ,olei de saxo unciolę æquale dimidium.minij,camphorę, pinguis gallinæ,pinguis ursi siue lupi,pinguis equi,pinguis hirci,resinæ pini,castorei.de singulis drach.euforbij drach.dimidium,macerato. Ad ulcera & scabiem tibiarum:lithargyrij aurei unciolas sex,mastiches drac.duas.æruginis ferri noui calenti in lixiuio lotæ drac.sex,ceræ nouæ tantundem,& est ceratum de lithargyrio,& fit solidum. Aliud ad eadem & salsum humorẽ: Cerati crudi de lithargyrio unciolam.uiridis ęris,cerusæ,de singulis unciolę dimidiũ.succi duorum limonũ,salis drach.duas,aloës drac.o.rosacei omphacini,& colligito. Ad eadem:Cerusæ unciolas tres,cerę albę unciolã,salis unciolas sex,o.petrolei unciolas tres,o.laurini unciolam sublimati dimidium unciole,euforbij drach.sex succi mali aurei uncias sex,congregato,quia optimum est. Ad eadem & pruriginem:Calcis uiuæ sed ablutæ librã,uerũ molliat̃ calx per dies quinq;,demũ addito o.rosacei libras quatuor,lithargyrij aurei unciolas vij.drach.duas,cerę albę drac. quinq;, albumina ouorũ quatuor, aceti albi librã, aquę fontis ad arbitrium,componito,& dicitur ceratum calcis. Aliud ad ulcera tibiarũ:Succi plãtaginis,succi solani.lithargyrij aurei pares unciolas duas,boliarmeni unciolam

& drach. tres. sang. draconis drach. quinq; & scrupulũ, masticʰes dimidium unciolę. thuris tantundẽ, aceti unciolas duas, cerę candidę drac. quinq; & scrupulũ, o. cõmunis librã, o. laurini drac. quinq;, o. myrtini, o. rosacei drach. æqualem myrrhæ, cerusæ pares drach. quinq; & scrupulũ, mumiæ unciolam cum tribus drach. camphoræ scrupulũ. colligito. Ad excoriationẽ ex unguibus: Terebinthinę unciolas tres, cerusę, lithargyrij aurei unciolã, masticʰes, thuris, minij æquale unciolæ dimidiũ: camphorę drac. duas, o. rosacei unciolas quatuor, ceræ quantũ opus est: & conficito. Ad ulcera tibiarũ cerusæ uncias quatuor. lithargyrij aurei unciolæ dimidium, adipis uaccini tantundẽ, ceræ candidæ unciolas duas. o. cõmunis unciolas octo. uerũ o. conficito cũ lithargyrio primũ, demum addito cætera, solent etiam pleriq; & linteolũ inficere hoc cerato. Ad eadem: Thuris, myrrhę, cerusæ æqualẽ unciolã, o. rosacei unciolas octo & cõcoquito, & linteolũ intingito. Ad eadẽ: Cerusæ unciolas duas, adipis capellæ unciolas duas, cerę albę unciolas quatuor, aceti unciolã, o. rosacei unciolas octo, facito ut p̃diximus. Lauacrũ ad ulcera fœda: Thuris, myrrhæ, utriusq; aristo. balaustiorũ, sarcocollæ, pugillũ æqualẽ, & elixent̃ in uino ad exiccationẽ tertiæ partis. Lauacrũ ad fluorẽ calidorũ succorũ: Cõpressi succi solatri, plantaginis, sempuiuæ, lactucæ æquales unciolas quatuor capito, & o. rosacei tantũdẽ permisceto. Lauacrũ in calidis genitaliũ affectibus: succi apij, plantaginis, solatri, semperuiuæ, cõponito æquales partes, cumq; libuerit addito o. rosacei modicum. Lauacrũ ad genitalium ulcera fœda: Conterito balaustiorum, rosarũ albarum, meliloti, granorum mali punici æquales unciolas duas, atq; in uino aquoso elixato ad consumptionẽ tertiæ partis. Et qm̃ plerunq; indigemus præsidio urenti, ut corrupta abscindamus uelocius, pręcipuè cum uirus maximè infecerit, tunc ijs utimur: Aluminis drac. cum dimidia, uitrioli romani, salis nitri, salis gẽmæ æquales drach. duas, salis cõmunis, armoniaci sublimati, arsenici, pares scrupulos quatuor, auripigmenti drac. floris æris scrupulos duos & dimidiũ, rhodomellis unciolã cum dimidia lixiuij unciolas quatuor, aquæ uitæ, plantaginis, unciolas duas, Contusa coquant̃ ad exiccationem duarũ partium, postremo addito uiridis æris ad arbitrium. Mercurio etiã utimur præcipitato, quẽ præcipitamus cũ sulphure & reducit̃ in puluerẽ instar cineris. Mitius est hoc: Contundito salis nitri unciolas. 12. aluminis unciolas. 24. & sublimato. Cũ sit ergo finitũ qđ dictũ languorẽ turpissimum sternit penitus nõ reuersurũ, nõ sine maxima fiducia sub testimonio magnorum uirorum: hoc idẽ auget fidẽ dictis, quod & de uino dicemus. Itaq; miramur quod de eo quidã scripserint, quæ potius conticẽda fuerãt. Præcipue illis quorũ liberalia studia exornãt artẽ medendi. Quorũ etiã & pietas & officium immortales facit. leues aũt putabit aliquis, dum experimẽtis factis sine ratione crediderint, quinimo de eisdẽ & scripserint inanẽ doctrinã profitentes. Qui si Galeno incubuissent, utiq; in plerisq; locis uidissent quid senserit ille de natura uini: eoq; q̃uo mortales uti debeãt cognouissent: neq; de salubri insalubrem efficerent hominem, insinuantes uinum admixtum elixationi ligni Indici, siue elixationẽ eiusdẽ ligni factã in uino, imbecillitatẽ uentriculi, & iocinoris & lienis defectum, & articulorum atq; nodorum oĩum dolorẽ siue relaxationẽ corrigere, & laxatarum partium fouere texturã. Quoniã hi uiderunt, ut ex hoc medicabili potu, quam plurimi è leuissimo languore in atrocissimã passionem inciderint. demum auspicantes conualescere indies magis hebetescunt, ut uno uerbo exprimamus istius medicaminis proprietatem. Ne igitur quispiam sanæ mentis posthac grauius in discrimen incidat ob dictã potionem, de mente Gal. dicemus de natura uini, & quod de eodẽ legimus apud plerosq; doctores conscribemus. nanq; non adeo medelis ineptum uinum esse ostendemus, uerũ nec multis aptum esse potum monstrabimus.

NAtura uini pertinet ad fomentum uitę, non autem ad remedia affectorum corporum, ut asserit Asclepiades, qui de uino olim edidit uolumē, nos uerò solito more, ut professores artium liberalium, pro uiribus dicemus, ut uinū humanæ saluti cōferat. de gn̄ibus uini nil disserētes, quia inexplicabile est hoc, ob diuersas opiniones medicorū. Plini. tandē 23. naturalis historiæ inquit. Vino aluntur uires, sanguis colosq; hoīum. Et inferius: Vino modico nerui iuuantur, copiosiore læduntur, sic & oculi: stomachus recreat, appetentia ciborū inuitatur. Idem quoq;, Vinū si sit fumo inueteratū, insaluberrimū est. Idē etiā, Corpus augere uolentibus aut mollire aluū, conducit inter cibos bibere. præterea idē, Dari utiq; nō nisi in cibo debet uinū, nec à somno, nec præcedente alio potu, siti enti uidelicet. & in suma desperatiōe, uiro facilius quā fœminę, seni quā iuueni. uinum. n. est lac senum: iuueni quā puero, hyeme quam æstate. Assuetis potius quam expertibus. Demum ex sententia Plinij, uinum est alimentum nō medicina humanorū corporum. Ideo miramur quorundā peritorum credulitatē, quæ in mero posita est. uolunt. n. qđ siue Creticum, siue Cāpanum uinum fuerit, qđ sit præstantissimum in destruēdis dictis languoribus, & quāto meracius aut uetustius uinū erit tanto præstātius esse. hi aūt spernunt (arbitramur) pręcepta prudentum, & doctrinā eorum qui maiorē nobis in hoc habent experiētiā. uerum aduertant q̄d dixerit Pedacius Diosc. cap. de natura uini: Vino ueteri nerui læduntur & reliqui sensus, qđ gustu suauius est, quare cauendum ijs qui internam alicuius partis imbecillitatē sentiunt. Attamen in secunda ualetudine, paucum aqua dilutum innoxiè sumitur. Cum ergo uinum imbecillis præcipue partibus obsit, qūo quis faciet ut sit illis medicamen? nisi fuerit præstantior natura, quod non est credendum. Sed ne quis in dictos præstātiorem adducat Galenum, nos quoq; eiusdem referemus de uino opiniōes: is enim medicinę princeps est. Itaq; octauo de morbis curandis inquit Gal. Iam uini tum qualitatem, tū quantitatē memoremus, quod uidelicet plurimum reficit. Est igiť uinum, quod exempli loco dicať, quale est Sabinū in Italia. Arsinium uerò in Asia. ac ut summa quadā, ac generatim cōprehendam, quod aquosum quidem est, cæterum leuiter adstringit. Aquosum natura appello uinum, quod tenue est, & purum, & oligophorō, quod si diluiť minimā sustinet aquæ mixtionē. Nam quod plurimum aquæ in mixtura sustinet, id tum uehemētissimum tum ualidissimū est. Et huiusmodi uinum uocitat uinosum Gal. uerùm ab hoc cauēdum est, q̄m imbecilles uires feriat, at ꝙ aquosum natura est, cæterum austerū, id percōmodū est, uidelicet potui. Antiquius, ut uinosius est, ita uehementius est, quā ut propositis sit ex usu. Etiā idē Gal. 4. de Sanit. tuenda. Vinū (inquit) concoquit semicrudos humores quantū aliud quoduis, tum sudorē urinamq; promouet, ac somnū conciliat. Et inferius in eodem lib. Quod si crudos iā succos satis attenuatos speras, uinū dabis, quod & substantia sit tenue, & colore fuluum albúmue, hoc enim & ad succi bonitatē & concoctionē facit. Illud & uinū mouet, non ergo hactenus nouimus uinum esse medicā potionē, neq; apud Gal. Sed neq; apud Hipp. q procul dubio parens est omniū medicorū, legimus uino inesse uirtutē, ut nodorū solueret affectū. Inquit em̄ Hipp. Aph. 2. Famē thorexis, id est, uini puri potio soluit. Ibidē & Gal. uult ꝙ appetentiā caninā uini soluat potus. Ideo idem Aph. 2. sup Aph. Facilius est repleri potu, quā cibis. Vina [inquit] aquosa & alba urinā cient, & minimè nutriūt: quę uerò & crassa sunt, & colore rubra, plus alimenti habēt quā reliqua uina. Tamē nō oīa uina oībus ętatibus etiā alimento cōueniunt, q̄a Gal. 5. de Sanit. tuēda, Sane [inquit] uinū sicuti pueris est alienissimū, ita senibus est aptissimū. Sapientissimè ergo idē Gal. 1. de sanitate tuēda protulit, inquiēs: Sanè uinū quā diutissime, qui ea natura puer est, ne gustare quidem suaserim. quippe quod haustum, & humectat nimium, & calefacit corpus, tum caput halitu replet, ijs qui humido calidoq; tēperamento sunt, quale est eiusmodi puerorum.

Rursus

Rursus in tertio de Temperamentis, ait. Proinde nec uinum ipsum semper animal calefacit æquè, ut nec oleum flammam accendit. Tametsi aptissimum est ignis nutrimentum. Igitur ubi plus bibitur uinum, quam ut uinci possit, tantum abest ut animal calfaciat, ut etiam frigidiora uitia gignat. Verùm tamen si quem affectum uincat uinum, erit de frigidis affectibus, quod & Gal. asserit. vij. de Mor. Cur. Facultates enim uini sunt calidæ, quia Gal. iij. de Temp. Monstratum enim supra paulo est, id non utiq;, ut calidum medicamentum, immò, ut conueniens nutrimentum calfacere animal. Et si quis uinorum qualitates uoluerit cognoscere, lucidius hoc poterit uidere apud Gal. v. de Sanit. tuenda. Proprium itaq; uini est uoluptates, dolores, iras, amores, uehementius concitare: sensus etiam, memoriam, opinionem, & intelligentiam uehementiora efficere. atq; eius immoderatus usus eum animi habitum reddit quem puer primis ab annis habere solebat. Plura etiam uini sunt officia, de quibus apud Pla. secundo de Legibus longe diffusius scriptum est. Quare etsi remediorum natura, ac multitudo instātium & pręteritorum morborum plura nos cogunt dicere de ipso morbo composito: quoniam tamen multa collectim dicta confundunt etiam optima ingenia hominum, satis arbitramur nosse, quod uinum cardiaco morbo maximè opitulatur. Certum enim est, quòd symptoma hoc maximam spem in uino posuit. Alia uerò genera morborum assumpto uino, ut re medica fouentur ne deficiant, quinimmo fiunt molestiora affecto quam fuerant. Ideo ueniens ad summā curæ, dum quis cupit morbo cōposito liber fieri, expurgatis succis iniquis, hęc maxime amica naturæ seruabit: & est abstinentia, edulium crassum, & nequam habentium nutrimentum. Abstinendum est quoq; à magno uini potu, fricationibus utendum, neq; parcendum est deambulationibus, & hilaritatibus indulgendum, etenim unusquisq; seipsum sibi præstare potest. Hæc nanq; inuocato cœlesti fauore, & uera præsidia, & facillima remedia cuiq; apprime putamus profutura.

FINIS.

BARTHOLOMEI MAGGII DE VVLNERVM SCLOPETORVM, ET BOMBARDARVM *curatione Tractatus.*

ILLVSTRISSIMO AC EXCELLENTISS. D. D. BALDVINO DE MONTE IVLII III. PONT. *Max. fratri, Principi opt. Ioannes Bap. Maggius S. P. D.*

CVM superioribus annis clarissime Princeps Ioannes Baptista Montius filius tuus fratrem meum, quandiu Bononiæ cum eo fuit, nó modo honorifice tractârit, uerum etiam unicè dilexerit, nemo ei dum uiueret occurrere poterat, cui fœtus, & primitias ingenij sui libentius, quam ei à quo mirifice diligebatur consecraret: Quod cum ego optime scirem nolui quidem certe committere, ut eius labores & uigiliæ sub alio, quam sub eius ipsius filij tui nomine in manus hominum peruenirent. quamuis enim alter Bononiæ febri, alter Mirandulæ fortiter, & strenue pugnans occiderit, tamen sic tibi persuadeas uelim, me quantum eniti animo, quantum cura consequi, quantum diligentia perficere possum, semper operam daturum, ut tu, & omnes intelligant, nullum unquam tempus fore, quo filij tui erga fratrem meum amor, & beneuolentia, & fratris mei singularis in eum obseruantia obliuione aliqua deleatur. Librum igitur, quem frater meus (ut dixi) filio tuo iure optimo dedicauit, eo animo accipias rogo, ut maiora & meliora, si quæ domi latuerint expectes. mihi enim uideor, quamuis omnia præstem officia, quæ posim, min⁹ tamen facere, quam debeam, aut uelim. Caput autem illud est, ut filium, quem frater mei amantissimus unicum reliquit, ut uxorem, ut familiam, ut me ipsum deniq; quibuscunq; rebus poteris, non solum commendatissimos habeas, uerum etiam in tuam clientelam & fidem recipias, ac tuearis, præsertim, cum ad eam fidem & obseruantiam, quam frater meus in colendo tuo filio præ se tulit, tantum accesserit, ut uix credas locum fuisse augendi in eo, quod cumulatissimum uidebatur.

Vale.

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSI. D. D. IOANNI BAP. DE MONTE SANCTAE ROmanæ Ecclesiæ exercitus Præfecto, Bartholomeus Maggius. S. P. D.

CVM in Parmensi obsidione, ad uulneris curationem me uocasses clarissime Princeps, quod in femore in agro Mutinensi acceperas, dum hosti obuiam factus, impauidus, iaculorum, & telorum nubes non perhorrescendo, in acie decerneres, militesq; tuos ad pugnam capessendam hortareris, illisq; animum ut adderes, primum te in certamen dares, & in hostium confertissimum agmen impetum faceres: animaduerti magni nominis medicos, qui in eo erant exercitu ad uulnera Bombardarum ictibus accepta sananda, eam curationem admouisse, ac si ab ignito candentiq; telo excepta fuissent, quemadmodum etiam grauissimi nonnulli authores in huiusmodi uulnerũ curatione faciendum esse litteris, & monumentis prodiderunt, quorũ sententię nonnulli insignis nominis Itali medici, innumeriq; & duces, & milites, quibus cum dedita opera pluribus de hac re egi adscripsère. Verùm cum huc animum intendissem atq; animaduersionem & diligentiam excitassem, multa à tuis militibus sciscitando ac quærendo, atq; rem hanc ad rationẽ cõiecturamq; reuocassem: tandem & medicos, & strenuos illos milites tota errasse uia deprehendi: qui cum meis scholasticis multis rationibus ita se habere ostẽdissem, eorum uoluntas me commouit, ut de hac re, de qua cum præstantissimis medicis dissentiebam, aliquid conscriberem. Ne igitur aut noluisse me, aut laborem fugisse putarent, cum non sine causa id uelle cognoscere eos uiderem, hos commentarios conscripsi. Quare cum multa tecum, & cum militibus tuis, hisq; in hisce nostris commentariolis scripsimus conuenientia, multis rationibus cõquisitis quando à te accersitus sum ad nonnullorum militum, quibus uulnera, dum fortiter in Mirandulana obsidione cum hostibus concurrerent illata fuerant, disputauissem, ac quodammodo tuo iure nostros hos commentariolos tibi uindices, atq; tanquam legitimos tuos partus rationibus multis philosophicis, quibus in almo Bonon. gymnasio animum commouisti, & uarijs bellorum periculis, quibus te non sine maxima omnium admiratione, me etiam præsente obiecisti, & quæ te ad harum rerum experientiam, de quibus in opusculo agimus excitauerunt, tueri posses: hos labores tum pro mea erga te præclaramq; tuam familiam obseruantia, tum etiam quia primus ad hoc munus obeundum impulisti, tuo nomini dedico, eorumq; te tanquam patronum & tutorem constituo, ut quod opus te authore natum est, id ipsum etiam in nominis tui pręsidio à maleuolentissimis inuidorum latratibus, qui aliorum laboribus obtrectare solent, tutum appareat. Quam autem nostri hi labores, & tibi, & cæteris, qui militiam exercent usui esse possint, hic non pluribus arbitror explicandum. In his igitur si, & tibi, & alijs, qui nostras has lucubrationes cupere uidebantur, satisfactum fuerit, uehementer lætabor: sin minus, grauiter dolebo, & me minus potuisse, quàm uoluerim, & te non tantum assequutum, quantum speraueris. Accipe itaque hoc qualecunq; nostrum munusculum, & me deditissimum clientulum tuum foue. Bononiæ.

BARTHOLOMAEI MAGGII BONONIENSIS, MEDICI AC PHILOSOPHI PRAESTANTISSIMI, DE VVLNERVM, A BOMBARDARVM ET SCLOpetorum globulis illatorum, & de eorum ſymptomatum curatione, tractatus: in quo, nunquid huiuſmodi uulnera cauterio, aut ueneno infecta ſint, diſputatur. ac aliorum omnium ulcerum rationes curatiuæ, & medicamenta ipſis ulceribus curandis idonea, ex Hippocratis, Galeni, & aliorum Græcorum ſententia, copioſiſsimè deſcribuntur.

CVM HOC TEMPORE NON PARVA INter ſtudioſos quæſtio ſit, nunquid uulnera, à bombardarum, & ſclopetorum globulis illata, peruſtionem concipiant, atq; præſtantes medici, in horum uulnerum curatione, tanta ſint in uarietate & diſſenſione conſtituti, quẽ admodum tu quoq; à nonnullis excellentiſsimis huius noſtri Bononienſis gymnaſij medicis, audiuiſti, ac cum ipſe hactenus, cui aſſentire debeas, & quomodo uulnera hæc, methodo curanda ſint, ambigas, meq; ſæpius, ut eorum curationem ſcriberem, rogaueris, tuis precibus, tibiq; ſtudioſiſsimo iuueni, & mei amantiſsimo, quæſtioniq; huic non parum dubiæ ſatisfacere cupiens, hæc in tuam ſtudioſorumq; omnium gratiam conſcribere, decreui. Verùm priuſquam de iſtorũ uulnerum curatione loquar, ſphærulis ijs, aut globulis, nullã, aut ſaltem paruã caliditatem ineſſe, nec (ut nonnulli arbitrantur) adurere ualentem, demonſtrare conabor, ſi prius aduerſariorum ualidiores rationes adduxero. Bona medicorum pars, huiuſmodi uulnera peruſtionem cepiſſe, atq; ignis uim ſenſiſſe aſſerit, hac potiſsimum ratione adducta, quoniam talia uulnera, duritiem quandam & ueluti ἐσχάραν (ſic enim contuſam carnem liuidam atque mortuam appellant) obducere, animaduertant, quam quidem à calefacto globulo atque ignito, inductam eſſe, oſtendere conantur. Quod me hercule uero et rationi conſentaneũ uidetur, tum quia globolus, à bombardico ſeu ſclopetario puluere, qui ſtatim ab igne tactus, in flammam conuertitur, impellatur: tum quia etiam ratione maximi motus, caliditatem concipiat, ac quodãmodo igneſcat, ex Ariſt. ſententia ſecundo de cœl. tex. xlij. dicentis motũ uehementem ferrum calefacere, & plumbum liquefacere. ait enim motus eſt aptus ignire ligna, & lapides. rationabilius igitur propinquius igni, propinquius aũt aëri, quale fit & in hiſce ſagittis, quæ feruntur. hę nanq; adeò igneſcunt, ut ipſum plumbum, quod in ipſis eſt, liqueſcat. ſed in ſphærularum emiſsione, cum maximus excitetur motus, caliditatem ſuſcipere uidentur, & hac de cauſa cauterio inficere, carnemq; amburere: idq; eos magis in hanc trahit opinionem, quoniam circa uulnera rubedinem quandam animaduertunt, qualem in partibus ab igne ambuſtis, obſeruari licet: quocirca ea inuſta eſſe, ac tanquam exuſtis curationem adhibendam aſſerunt. quin etiam ad nonam uſque diem excreſcere & augeri huiuſmodi uulnera, ut in ueris combuſtionibus omnibus fieri conſueuit. Nec defuerunt, qui dicerent, ea indicia ueſtigiáque ueneni referre, hoc argumento (quamuis rationem non aſsignent) quod facilè herpetis naturam ſequantur, & ad corruptionem deueniant, uel propter illius ſclopetarij pulueris compoſitionem, uel cruſtam putrefacientem. Verum nunquid rectè ſentiant, ubi hæc quæ ſcribimus perlegeris, dijudicabis. Non tamen primi qui has nouas opiniones inſeruerunt, tantam mihi admirationem, quantam philoſophiæ & ueræ artis medicæ profeſſores efficiunt, qui cum primis in eandem ſententiam deuenêre, ac ueluti cæcos

Ex 1. Meteor. tex. 3. & 8. phyſicor.

duces & amentes conſultores ſequentes (iuxta prouerbium illud tritiſsimum) turpiter lapſi ſunt, cum nullam in medium adduxerint authoritatem, aut rationem: eóque magis hos dignos reprehenſione exiſtimo, quod cum in huiuſmodi uulnerum curatione, tantam uarietatem diſſenſionémque ac inconſtantiam uiderint, rei huic animaduerſionem non adhibuerint, neq; ad ueritatem rationem reuocauerint, ſed ut horum opinio in ueritatis lucem proferatur, rem nunc iſtam accuratius examinemus.

Si igitur oſtenderimus inter cætera, paruam globulis illis à bombardis uel ſclopetis emiſsis caliditatem ineſſe, & eam talem, ut neque carnem inurere, nec etiam contactas partes ita calefacere poſsit, quemadmodum flamma aliquid cui ſenſus ineſt illico contingens inurit & calefacit, manifeſtum nimirum erit, huiuſmodi uulnera minimè peruſta, neque eo pacto, quo ipſi cenſent, curanda eſſe. Principio nullum audiui, (licet quam plurimos in Mirandulenſi obſidione percontatus fuerim,) cui à bombardicis ſeu ſclopetarijs globulis, ictus infixus fuerit, qui in ipſo ictu caliditatem ſe percepiſſe, dixerit, ſed contuſionem quandam, perinde ac ſi trabs aliqua, uel ruina ingens, in ſe ictum feciſſet. At huic rationi occurres, dicesq; dolorem ingentem à magna contuſione excitatum, minorem à globulo ignito motum obſcurare, ut placuit Hipp. ij. aphor. xlvj. ita ſcribenti, Duobus doloribus ſimul non eundem locũ infeſtantibus, uehementior alterum obſcurat. qui tamen locus, rationem noſtram, non ſubuertit, quandoquidem ſupponit Hippoc. duos illos dolores, in diuerſis locis eſſe. ſed in hac noſtra ratione, idem eſt & combuſtionis (ut aiunt) & contuſionis locus, iccirco conſentaneum uidetur, ut primum dolor ab igne (ſi globuli iſti igniti ſunt) percipiatur, cum primus in corpus agat, proximè alter dolor à contuſione, in eadem parte & loco excitetur, neque tamen ullum temporis ſpatium intercidit, ſed ferè ad punctum temporis, ambo fiunt. Quamobrem, cum ab ijs, qui uulnera acceperunt, nulla caliditas percipiatur, eam ſi negauerimus, quid erit abſurdum? Cæterùm à globulo percutiatur aliquis, abſque uulnere tamen, cum ſola duntaxat contuſione, quod fieri ſolet, quando defeſſus globulus, partem aliquam corporis, in fine uelocitatis & motus ſui, percutit, uel quando eius impetus, reprimitur & frangitur à ferrea armatura, dolor quidem tantum à contuſione, non ab igne ſentietur, quæ res globolum non comburere arguit. ſiquidem ſi plagam facere non poteſt, propter combuſtionem tamen & percuſsionem ſaltem ueſtimenta, & ſi non ueſtimenta, ſaltem poſt eorum perforationem, carnis ſuperficiem adureret, bullas ſeu ueſiculas excitando, quod cum non fiat, non comburere, ſed ſolum contundere, manifeſtum eſt. Obſeruatum enim à nobis ſæpius eſt, & tu quoq; Bononiæ, in quibuſdam uulnerationibus animaduertiſti, in abdomine præſertim exceptis, quod ictibus facilius cedit, cutim tantum contuſam apparuiſſe, atque affectum illum, qui ἐκχύμωσις, id eſt, ſanguinis collectio in loco cõtuſo dicitur, de quo Galenus quarto meth. primo & ultimo cap. uel ὑπώπιον Latini ſugillatum, uel ſugillationem, uel liuorem, dicunt. uel ὑπόσφαγμα, id eſt ruptionem uenæ, ex ictu uel plaga prouenientem, neque ultra hæc cruſtam aliquam, ſignúmue aliquod peruſtionis, derelictum fuiſſe: quod profectò ſecus fieret, ſi ſphærulæ ignitæ eſſent. Verùm ſi huius rei, quæ ratione carere non uidetur, periculum facere uelimus, nũquid ſcilicet à ſclopeto eiectus globulus, caliditatem talem concipiat, uel ex ipſo ſclopetario puluere, uel ex motus uehementia, & carnẽ perurat, eamq; cauterio inficiat, ex hoc, id de quo agimus, perſpicuum euadet, nec ſecus atque diximus, ſe rem habere, oſtendet. Nam ſi iuxta aduerſariorum placita, igniti ſunt globuli ipſi, cur ſi ſtuppam, fœnum, paleas, lanámue percuſſerint, aut in quoduis aliud impegerint, quod facilè conflagrare poſsit, ut in ipſum ſulphur, aut in aliud, quod flammam concipiat facilius, qualis eſt puluis ipſe ſclopetarius, neque ignis, neque flamma excitatur? & tamen ſclope-

sclopetarius puluis, omnium facillimè, ex quauis uel modica caliditate, uel scintilla exigua, flammam concipit, nunquam tamen à globulo tactus, accensus fuit, quemadmodum nos docuit experientia. licet enim pulueris non exiguum pondus charta inuolutum, & arbori appensum, à globulo percuteretur, à sclopeto emisso, modò comminus, modò eminus, & demum à remotiori loco, ut tandem certior fierem, utrum ex motus uelocitate, uel ex perfrictione, seu attritione, missus globulus huiusmodi caperet calorem (præsertim in maiori motu, in quo incalescere magis potest, & ita facilius ignescere,) qui puluerem posset accendere, nunquam tamen, aut puluis accensus, aut combustus fuit. minus igitur rationi conuenire uidetur, carnem ipsam cauterio affici ac peruri à globulo posse, si quæ diximus omnia, ad ignem facilè concipiendum, idonea, non inflammantur, siue à propinquo, siue à remoto loco eiectus sit globulus, dummodo tantum spatium intercedat, ne à sclopeti, aut bombardæ cannula (ut ita dixerim) exiens flamma, ipsum puluerem, aut simile quidpiam, quod facilè igniatur, contingat. Ad hæc, scis naues saccis, lana, uel stuppa distentis (quos pilas ex lana, aut stuppa uocat uulgus) circummuniri, ne à bombardarum globulis ferreis, in quibus calor maior capitur, quàm in plumbeis, lædantur, perfringantúrque, ipsámque nihilominus lanam uel stuppam, non cremari, quamuis globi ferrei in saccis lanæ uel stuppæ infixi adhæreant, neque etiam perustionis signum ullum relinquere, sed quandam solum nigroris notam, ab ipso puluere, non ab ignis adustione inductam. Præterea, si ad cogitationem reuocaueris, temporis breue spatium, quo globulus corporis partem aliquam feierns, pertransit, licet ignitus esset (quod tamen nullo modo concedimus) fieri non posse uidetur, ut carnem perurat, crustamq; inducat, ut licet uidere in pertractantibus carbones, aut res alias ignitas maximo motu: neque etiam si in parte illa, diutius contineatur, quando neque in stuppa, neque in re quauis alia, cui inflammatio inferri facillimè posset, nullum ut iam demonstrauimus, perustionis uestigium imprimat, idq; omnes militiam exercentes nouêre. Nec iccirco desiderantur, qui à bombardica sphæra in uase sclopetarij pulueris pleno, flammam commotam, & incendium factum fuisse dicant, quorum testimonio cum fidem tribuamus, non aduersamur, sed diuersa ratione id obtigisse, est existimandum. siquidem ferreus globulus fortè fortuna lapidem, uel ferrum aliquod attriuit, ex qua attritione ignis deinde scintilla excussa fuit, qua postmodum sclopetario puluere refertum uas conflagrauerit, non quia globulus (ut isti putant) secum flammam aliquam aut calorem traxerit. quandoquidem si globulus ignesceret, semper in contactu bombardici pulueris flamma concitaretur, quod cum non fieri experimento didicerimus, quamobrem aduersariorum placitum falsum esse non iudicabimus? neque à supercalefacto globulo, sed casu excitatum incendium credemus? At si odiosius instares, neque aliquibus rationibus in nostram sententiam adduci posses, tibiq; iam omninò persuasum esset, ignitos globulos esse, neque de hac sententia ullo modo deijci uelles: quærerem quamobrem ex uulneribus istis sanguis profluat? cum adurentia sanguinem compescant sistántque, ut sensit Galenus quinto Meth. Si uerò non maximam sanguinis copiam defluere dixeris. respondebo id quoque fieri posse, ex ingenti carnis contusione, quæ sanguinem repulerit, partémque illam ita attriuerit, exiccaueritque, ad alias corporis partes sanguinem detrudendo, ut crusta ab igne facta uideatur, qui deinde ad uulnus recurrens, sua copia tumorem repentinum facit, neque propter attritam exiccatámque circa uulnus carnem, quæ meatus obstruit, profluere potest. Sed in omnibus huiusmodi uulneribus, in superficie uel in profundo existentibus, sanguinis profusio sequitur maior uel minor, pro partis læsæ natura, quod fieri nequaquam posset, si igniti globuli essent, & cauterio afficere, crustámque inducere possent.

Adductis rationibus hoc quoq; si libet addamus, ponamus, (quod tamen nullo modo concedo) ignitos globulos esse: & adurendi uim continere, rursus abs te quęrerem aliud, quod tacito sensu etiam quiuis poterit iudicare: Si à globulo caro cauterio inficitur, aduriturq;, probabili quoq; ratione uestimneta, quę prius occurrunt, accendi deberent, tunc enim maiorẽ globulus continet calorem, faciliusq; uestimenta adurere ęquum esset: uerùm caro sola sic afficitur, uestes autem incombustæ (ut intuentibus patet) remanent, ita ut ab ignita re contactæ non uideantur. Vestes itaque ex calidi globuli contactu etiam concipere ignem deberent, non secus ac fieri solet quando scintilla ab ignito ligno, humido uehementer à sicco agitato, cum crepitu exciditur, in uestimentáque fertur, corpúsque adurit, concrematis tamen prius uestimentis, in quibus & foramen amplum, nigrore infectum, & cum adustionis uestigio manifesto efficit. Ego profecto cum huic rei non mediocrem diligentiam adhibuissem, nunquam simile quidpiam in uestibus à sclopetarijs globulis perforatis & diuulsis, depræhendi, quamuis in Parmensi, & Mirandulensi obsidione, sub Iulio tertio Pont. Maxi. ad rem hanc, in quamplurimis uulneratis, diligentiam maximam contulerim, animaduersionémque adhibuerim, cum eo tempore, singulis diebus manum consererent milites, multíque à bombardarum & sclopetorum globulis uulneribus conficerentur. Tu quoq; Bononiæ, in tot hominibus huiusmodi telis uulneratis, in diploide, interula, aut alijs uestimentis adustionis aliquod indicium, dum mecum medicinam exerceres, neq; animaduertisti, neq; obseruasti: Sed dũtaxat dilaniationem quandam à globulo factam, & filamentorum uestium diuulsionem, quæ profecto non apparuissent, si adeo candentes globuli essent, ut carnem cauterio afficere possent. hac igitur ratione quid potest esse manifestius? Et quanquam post percussionem in uestibus aliquibus nigrorem uideamus, nõ propterea ab igne factum existimandum est, quando ex plumbeo globulo (plũbum.n. ijs quæ tangit & perfricat nigroris notam imprimit) uel ex ipso bombar dico puluere, qui globulum infecerit, fieri etiam potuerit. si certa magis experiẽtia, id quod dicimus comprobare cupis, ignitum & candentem globulũ in corporis aliquam partem inijcito, licet citato & uiolento impetu feratur, combustionem uestimentorum prius, deinde carnis uidebis. mirandum quippe admodum esset, si ignitus globulus talem haberet uim, ut per uestimenta immissus, citra uestimẽtorum adustionem, corpus cõbureret, ut de fulmine proditũ est, qđ argentũ in marsupio colliquat, sine marsupij læsiõe, ut in meteorologicis Aristoteli placuit. de globulis tamen non ita habendum est, neq; censendum, esset eñ non modo hoc mirabile, sed prodigijs simillimum, & ostentis. qui quamuis mirificos & prodigiosos indicent effectus, & moles ingentes quatiant, deijciant, & euertant, non tñ ut fulgura ignitum aerem aut flammam trahunt, nec eiusdẽ naturæ & uirtutis sunt. & si in exitu spherulæ à sclopeti cannula secum flammã ducant, non longe tamen eam trahunt, sed quo longius feruntur à flamma magis recedunt. Sed iterum instare posses, quemadmodum in qualitatibus omnibus rerum simplicium, quatuor concedunt gradus, ut Gal. ait quinto de simpl. med. ita quoq; in globulo esse tenendum, tantum scilicet in eo esse calorem ut carnẽ, non pannum, linteum, & similia posit urere, cum ad illorum combustionẽ maiori opus sit calore, & intensiori caloris gradu, quam ad carnem comburendam requiratur. huiusq; rei supponamus exemplum. Si calefacto ferro carnem tetigeris, ferri fortasse contactum non sustinebit caro, pannum tñ aut uestimentum ullum non comburet, eadem quoq; de globulis audebis affirmare, ut pote qui in tali caloris gradu calefacti reperiantur, ut in carnem solum, non in uestimentũ agere posint. idcirco mirabile non esse, si comburendi carnem, non uestimenta globuli calor uim contineat. Huic tuæ sententiæ subscriberem, si de sensu tactus

ctus ageremus, qui aliquantum ferrum calefactum non ferret, & quanquam carnem calefaceret, non ob id ureret, si animans huiusmodi calorem ferre posset, ac si forte fortuna ureret, uestimenta quoque ab æquali calore læderentur, Idque experimento disces, si laminas duas ferreas æque calefeceris, & eodem tempore, altera carnem tangas, alteram uestimento admoueas. nam si uretur caro, uestimentum quoque combustionis, aut læsionis alicuius, pro diuersitate subiecti, expers non erit. Præterea si laminis ijs ferreis sclopetarium puluerem tetigeris, ilico flammam suscitari uidebis: Eadem etiam ferè de globulis dicenda sunt, si illi igniti concederentur, qui si adeo uel ex motus uehementia, uel ex puluere bombardico incaluerint, ut carnem adurant: eandem uim obiectis uestimentis deberent inferre, cum prius globulis ipsis occurrant, & contingantur, quos tunc magis calidos esse rationabilius est, quàm cum ad corporis partes peruenerint, cum in transitu per alias partes refrigerentur, licet id minimo temporis interuallo fiat: hoc autem cum non fiat, quis iure nos repræhenderit, si globulos ipsos, non ignitos esse dixerimus? Insuper manifestissimè hoc periculum eorum arguet, & euertet opinionem, qui ex puluere globulos calorem concipere dicunt ita ut adurant: siquidem si globulus magno etiam pulueris sclopetarij aceruo contegatur, puluísque ipse accendatur, & ilico quis globulum manu contrectauerit, nullum omnino calorem percipiet: poterit igitur globulus à sclopeto emissus calore aliquo ab ipso accenso puluere concepto inurere? cum ne minima quidem ipsius globuli pars à puluere in sclopeto retento contingatur, statimque propellatur. Neque pericula facta à studioso iuuene Dominico Theobaldo Casalensi te moueant, quæ prima facie in sensum conspicua satis cadunt, quæ etiam nos re ipsa comprobare uoluimus. Nam si liquatum plumbum in chartam conijciatur, non modo non illam aduret, sed ue uix quidem calefaciet, minus igitur pannum, linteum, uel quidpiam aliud uret, ex quo uestimenta constent. Carnem tamen ardore afficiet, uesicámque faciet, quod adductas rationes nostras uidetur labefactare. Nos autem non solum non colliquari plumbum à puluere sclopetario, uel à motu, sed nec tantum quidem calefieri posse ut carnem nota aliqua inurat, probare nitemur. Siquidem si plumbum colliquaretur, nunquam metam aut locum collimatum attingeret, sed dispergeretur, nequaquam etiam uidetur credibile, ita posse incalescere, ut carnem adurat. quia colliquatum & calens plumbum calorem ilico amittere uidetur, ita ut carnem ustione aliqua, posse afficere non uideatur: ut tu quoque facile experiri poteris: mirandum quapropter non est, si colliquato plumbo, quamuis feruidissimum sit, neque charta, neque pannus, aut linteum deflagret: id enim uiscositate sua fit, quę in mollem substantiam agere non potest. Præterea si ita intensum calorem conciperet, in carne super quam immoraretur, aliquod combustionis uestigium relinqueret, uel ab ijs qui læduntur inustio, aut exibilatio, qualis illa quæ in contactu rei humidæ & ignitæ fit, perciperetur: quemadmodum fieri solet quando candens ferrum, in humidam terram proijcitur, aut aqua immergitur: aut ubi ignito ferro corporis partem aliquam adurimus, tunc enim ex actione caloris in humorem fit strepitus & sibilus quidam, quem in uulnerationibus à plumbeis globulis factis etiam fieri rationabile esset, cum intus globuli retineantur: nulla tamen combustio, aut sibilus sentitur, quamobrem ignitos globulos esse nullo modo credendum est. Cæterum ipsemet hoc uerum esse colliges, si iaculatos globulos, ilico in uola manus sustinueris, tantum omnino calorem non percipies, quin eos diutius in uola manus commode & sine periculo continere posis. magísque in nostram sententiam iueris, si ita statim globulos appræhenderis, ut nullo modo ex mora aliqua refrigeratos esse posse existimes.

Ad hæc si globulos ignem uelles in motu solum retinere, ex perfrictione in motu facta, antequam ad locum perueniant, dicerem eundem igneum calorem habere dum carnem, aut aliquid quidpiam perforant, non tamen adurere, aut crustam inducere. Præterea si ignitos illos esse uelles, & proinde crustam illam in uulneris superficie duntaxat efficere, aut in ingressu, non autem in exitu ab aduersa parte: responderem, id etiam non citra rationem in contusione fieri. Siquidem globus dum carnem in ingressu perforat, resistentiam quandam reperit, quæ à soliditate partis substantiæ fit, in exitu autem partes illæ relaxantur, atque tantum quandóque cedunt, ut aduersa & opposita cutis ita extendatur nonnunquam, ut lorica ex hamis ferreis confecta & uesti menta lanientur, absque tamen ipsius cutis perforatione, ut loco proprio dicemus: neque idcirco ibidem crusta non fit, quia globus ad illam partem peruenerit refrigeratus: quod perspicuum euadet, si globus proiectus forte prius brachium perforauerit, deinde pectus, crusta enim seu caro illa liuida & at trita, in ipso primum brachij ingressu, deinde pectoris, non autem in egressu aut brachij, aut pectoris, reperietur: ut ad id, quicunque animum aduertere poterit: Hoc ipsum tu quoque in nobili Ioanne Baptista Formagiario obseruasti, qui à globulo ictus in humero secundum deltoidem, cum ossis & totius brachij perforatione, plagam quoque in pectore acceperat, secundum mamillam, in qua caro liuida, & similis carni illi attritæ quæ in brachij uulnere in parte summa extabat, comparebat, de quo Ioannem Brambach germanum, & Camillum Bartolinum Porculensem iuuenes curiosissimos, & artis medicæ imprimis studiosos, & alios quàm plurimos scholasticos, qui tunc unà mecum erant, optimos testes habeo. Verùm quorsum pluribus uerbis utor ad rem manifestissimam comprobandam? plumbum colliquatum si bombici superposueris, ne minimum quidem eius floccum uret. Hoc autem si argumentis conareris refellere, dicerésque in re humida conceptum calorem inflammare non posse, ut de aqua calida manifestum est, quæ uæsicas in membris attollit, combustionem autem non facit, dicerem colliquatum plumbum feruidius longe esse, quàm non colliquatum, quamuis humidissimum sit, quando maiorem suscipere calorem non potest, eo quem in colliquefactione suscepit. In hoc plumbum colliquatum si sclopetarium puluerem inieceris, uix accendetur: si uerò post coagulationem ilico hoc feceris, non accendetur, minus ergo carnem non colliquatum plumbum aduret. Rursus si liquefactum plumbum membro alicui admoueris, bullas quidē excitabit, aduret autem minime: atque hoc intelliges si super carnis frustulum liquefactum plumbum fuderis. Nos tamen crustam illam, quam alij in summo uulneris à globulo fieri duntaxat dixerunt, in profunda & ima uulneris parte etiam uidimus, quando ea in parte globulo occurrit solida caro, quæ ictui aliquantulum restiterit. Quare in animum inducere non possum, globulos à sclopetis aut bombardis iaculatos, ignitos esse, membrúmque cauterio posse afficere. Neque in hoc etiam tuam animaduersionem desiderare uellem. Si ignito ferro corporis partem aliquam uolumus adurere, per aliquod temporis spatium ferrum candens super partem illam retinere cogimur, sin aliter faceremus, nunquam quod intendimus assequeremur, si hoc idem plumbo efficere uellemus, maiori profecto temporis spatio opus esset, cum non colliquatum plumbum minorem calorem concipiat, & si quem in se receperit calorem, eum breui tempore retineat. Posse igitur globulos calore aliquo, quem ex puluere uel ex motu conceperint, in corporis parte aliqua cauterium facere dicemus? cum ad temporis punctum corporis partem, & si uis

maior

maior uniuersum corpus perforent. Neque eorum opinionem prætereamus, qui ex motus uehementia globulos ignescere dicunt, exemplum ducentes à sulphure illitis sagittis, in altúmque iactis, quæ accenduntur ex aëris longa attritione, quæ ad accendendum ignem apta est. nihilominus, quamuis ex Ar. sciam, & ita re uera cum ipso sentiam, attritionem calefacere posse, tamen tantum calorem plumbeos globulos in iaculationibus suscipere ut inurere possint, cum his qui hoc sibi iam persuaserunt non sentimus: & qui talia de sulphure illitis sagittis protulere, adducti magis falsa sententia, quam ueritate ipsa, quamobrem ita se habere rem experientia non comprobauerint, ante quam hæc tam oscitanter ac impudenter proferre, admiror, quæ cum mihi fuissent renunciata non prius fidem adhibendam ijs duxi, quam occulata fide num sic esset res cognouissem: propositum enim mihi in omnibus pro uiribus, prius nihil affirmare, ueritate non perspecta, & de his maxime, de quibus inter eruditos aliqua est controuersia, ut in his, in quibus Vesalius Galeno contradicit, (quemadmodum scis) obseruaui, de quibus nihil affirmare, aut negare uolui, prius quam illud ad examen reuocauerim, & uero consentire luce ipsa clarius perspexerim, ut aliàs, dijs benefauentibus, cognosces. Quocirca, ut artificiose, & cum canalibus fabricarentur sagittæ, quas totas cæra, & sulphure oblitas arcu Parthico, & mox balista ingenti, modo in altum, modo in longum iaculatimus, neque sulphur tamen aut cæra accensa, aut colliquata fuit, atque in hoc multi testes optimi mihi sunt: Adde etiam hoc quod fide dignum fortasse non uidebitur, (testibus tamen grauissimis non caret) sclopetum puluere bombardico onerauisse (ut ita cum uulgo loquar) & sulphureo globulo, quem tandem & à propinquo & à remotiori loco, in parietem semel atque iterum & tertio immisimus, neque sulphur à sclopetario puluere, aut à motu uehementi, & aëris attritione (quanquam uehementiori impetu quam sagitta ab arcu, uel balista missa feratur) accensum aut liquatum fuit, sed parietem ita grauiter percusit, ut calcem, qua tectus ipse erat paries, excauauerit, frustuláque ipsius globuli circum ipsam excauationem parieti, absque aliqua sulphuris immutatione substantiæ, aut coloris prioris, quo antequam in sclopetum immitteretur præditum erat, adhæserint, téque hoc experientia docebit: Quare uanissimum esse commentum dicentium, sagittas sulphure illitas & in altum iaculatas accendi, aut plumbeum globulum à sclopetarij pulueris accensione & motu ita calefieri, ut posit adurere, concludimus, cum nec cæra incalescat hac ratione, neque sulphur ipsum accendatur aut liquescat, quamuis à ui sclopetarij pulueris accensi impellatur, & citato motu ab circumfuso aëre teratur perfricetúrque, siue sclopeto, siue arcu aut balista eiaculetur. minus igitur plumbum ignescere dicemus: ex quo etiam uulnera à plumbeis globulis illata ignis uim sensisse, nulla nec uera, nec certa ratione probari potest: explodenda igitur istorum opinio, quam absurdam & uanam esse multis rationibus iam probauimus. Præter hæc si ex calore in motu concepto crustam globulos inducere uelles, manifestissimo huic periculo pugnabit: uulneratus quippe à globulo in quatuor brachiorum distantia iaculato, in paruo illo motu ita posse incalescere globulum, ut perurat carnem, non erit credendum: cum ob puluerem ipsum sclopetarium accensum calorem non contrahat, carnem tamen nihilominus atteret & contundet: ex quo crustam illam non à calore effici, sed à contusione solum (ut iam à nobis fuit probatum) existimandum est.

Istis igitur sic perpensis, uulnera à bõbardicis sphærulis illata nõ ignis uim sensisse, nec missas sphærulas (ut dictũ est) cauterio posse inficere, aut adurere disces: & tametsi aduersarij asserant, carnem circa uulnus ignis calorem sensis-

ſe & combuſtionem,id iam falſum eſſe noſtris rationibus & exemplis,in clariſ ſima luce uerſatur: Vnde autem in uulneribus, quædam ueluti cruſta appare- at,deinceps dicemus : Ex uehementi proinde contuſione à globulis facta ipſa cruſta uidetur induci, qui quoniam ſphærici ſunt, & maximo impetu ferun- tur,lacerant, diuellunt, contundunt, atteruntq; adeo contactas partes,ut eas non modo ſanguine,ſed uitali ſpiritu priuent,quo circa langueſcunt,liueſcũt & emoriuntur,ita ut cruſtam referant.quæ reuera cruſta non eſt, quandoqui- dem hæc ab igne,uel ab ignito ferro dura admodum & ſolida inducitur, pro- pter humoris prius in carne contenti exiccationem. Iſtarum uerò uulneratio num eſcharæ(ut ipſi dicunt)humidæ mirum in modum ſunt, tantóque humo re refertæ,ut corrumpantur ſæpe, & putreſcant. & ſyderatione, ut ita dicam, quam σφάκελον græci dicunt, urgeantur, ob immodicum humorem in attrita carne collectum, ut ſuo loco dicemus. quod in magnis etiam contuſionibus aduertere licebit, ueluti nos ſæpe obſeruauimus, in ijs qui in brachio, crure, aut pectore ſaxo icti fuere,uel globo à lacertoſo brachio, uel à funda, uel à ba- liſta iacto, uel in contuſionibus alijs, quibus affecti fuerunt ij in quorum crus equus ceciderat,aut quouis alio modo membrum aliquod obtritum fuerat, & contuſum,in quibus ſæpenumero caro tanquam mortua,& ſanguine & ui- tali ſpiritu carens,ex uehementi & graui illa contuſione,uidebatur,& quæ tan dem eſcharæ formam referebat. quamuis re ipſa eſchara non eſſet, nec nomi- ne hoc rectè appellari poſſet,cum nihil aliud ſit ἐσχάρα,quam cruſta & combu ſta caro circa partem cui uel ignis, uel ignitum inſtrumentum admotum fuit, uel aliquid aliud quod potentia,ut ita dicam, adurendi uim habeat.Huic no- ſtræ ſententiæ ſuffragatur Pauli authoritas, qui docet quomodo à re contun- dente facta uulnera dignoſcãtur:Quoniam uero inquit,& lapides ſæpe,& mu rices,& plumbeæ glandes,atque id genus quædam funda eiaculata,tum ex ia- culantis ui,tum ex angulis quibus prædita ſunt, in corpus intruduntur ac la- tent,ad ea cognoſcenda his notis ducemur,ſi contrectemus,aſperum, atq; in- æqualem tumorem ſubeſſe ſentimus, plaga non prorſus recta, ſed etiam ma- ior,caro item contuſa ac liuida cernitur, dolor præterea cum grauitate qua- dam infeſtat. in hanc quoque opinionem iuerunt Auicenna,Haly & Bucaſis, & alij, qui à Paulo ipſo eam omnes mutuo acceperunt. Quamobrem ſi di- ligenter animaduerſionem adhibueris, in contuſionibus carnem liuidam contuſamq; uidebis, quam iſti ἐσχάραν appellare uoluerunt, quia ab ignis ui globuli uulnera hæc facientes impellerentur,ſed tamen contuſa caro eſt,illiq; ſimillima quam in contuſionibus magnis uideri diximus, uerum illa caro liui- dior longè nigriórque, & cum grauiori dolore eſt,quippe quę uiolentiam ma iorem paſſa ſit,neque proinde aliud,præterquam attrita caro, atque emortua à proiecti globuli contuſione eſt, qui quanquam ab igne impellatur, non ta- men ignitus eſſe poteſt,quandoquidem in bombardico puluere accenſo,non tamdiu moratur, ut ignem concipere ualeat, quod etiam hoc exemplo clarũ euadet,ſi pro plumbeo globulo in ſclopeto aut bombarda papyrum impoſue ris,modice digitis uel dentibus contuſam,non enim cõburetur, ſed à ſclope- to incõbuſta,& ab igne uix tacta egredietur, parteſq; quas tãget malè afficiet, ut nõnunq̃ dum Romæ eſſemus,in interregno uidimus,dum ludi in foro diui Petri celebrarent̃,in quibus quãuis bõbardæ omnes ac ſclopeti puluere ſclo- petario & papyro implerentur,tñ ex papyri ictu qnibuſdã naſus euulſus& per forat⁹ fuit,papyro ipſa illęſa:hoc etiã magis tibi cõſtabit,ſi ꝓ glãde plũbea, cæ reã ſphærulã ſclopeto cũ puluere impoſueris, hãc à ſclopeto emiſſam neq; li- queſcere,neq; incaleſcere,& partes ad quas perueniet uehemẽter lędere uide bis,ita ut ſi uel lignũ petat,in eo ingẽtis cõtuſionis ueſtigiũ relinquat,ꝙ q̃dem

nullo

nullo à sclopetario puluere accenso calore effici arguit: adde etiam, quod admi ratione dignum uidetur, rei, in quam iniecta fuerat, non adhærere, sed prosilire, & retrocedere non secus ac plumbea glans in parietem missa, quæ tamen si liquefacta aut calefacta esset, rei contactæ adhæreret, atque etiam à motus uehementia calorem conciperet, si plumbeus globulus ita secundum istorum sententiam tum à motu, tum à puluere afficeretur: quæ res cum uero repugnet, illorum erit opinio absurda, qui cæram calorem colliquefacientem capere non posse, ob uiscositatem paruam paruúmque eius humorem responderent, eadem de plumbo essent affirmanda, quod minus quam cæra humidum est, hoc tamen calorem adeo intensum aiunt concipere, ut carnem ualeat adurere, quod ueritati quidem repugnat, tantum enim in se plumbum calorem retinere non posse ut carnem perurat, demonstratum est: & si in corporis partes uim faciat, id motu ingenti & contusione aget, quemadmodum etiam cærea glans, ab eodem instrumento iaculata: Ad hæc, licet secundum Aristotelem motus calefaciat, ita nonnunquam ut plumbum in hisce sagittis quæ feruntur liquefiat, hoc tamen rationem nostram non subuertit, probátque globulos sclopetarios comburere: quandoquidem plumbum quo sagittæ muniuntur, in tenues laminas ac ueluti bracteas redactum est, ita ut sine magno labore liquari possit: sed globuli sclopetarij crassi solidique sunt. Ad hæc cum sagittæ hæ sphæricam figuram non habeant, magísque in scindendo aëre laborent, sphæricæ autem figuræ ut Aristoteles quarto meteorologicorum scribit, per aêrem facilius feruntur quam cæteræ, quocirca cum circumfusum aërem difficilius findant sagittæ, in motu ingentiorem calorem concipiunt, quod in globulis non fit, cum sphærici sint, & circumquaq; faciliter uolutentur, & modo in hac, modo in illa parte calefactio, si quam ex motu acquisiuerunt, circumspirante uento extinguatur, & refrigeretur. cæterũ sagittæ diutius in aëre, dum impelluntur, commorantur, quàm globuli, tum ob ascensum, & descensum, si in altum eiaculentur, tum quia ad simpliciorem aërem possunt peruenire, quo igniri possunt: sclopetarijs autem globulis hoc nõ accidit, neq; enim tam diu per aërem feruntur, neq; in altum mittuntur. Quare cum collimatum scopum pertigerint, plumbum non colliquari, neq; tantum incalescere posse ut inurere ualeat, credimus. Quocirca si neque ex bombardico puluere, ut de cærea sphærula iam diximus, neque ex motu, ut probatum est, calorem concipiunt, te etiam atque etiam uellem cogitare, quomodo, si uniuersus sclopetarius puluis in sclopeto comburitur, aut saltem parum extra ipsum, neque globulos ignis, aut accensus puluis ad metam usq;, in quam iaculantur, sequatur (quæ solet ferè semper ducentis passibus distare) quomodo in eis calor erit? calefieri ergo nullo pacto uidentur posse. At aduersarijs id quoq; fieri posse concedamus, quid tum? nonne à circũfuso aëre deinde refrigerarentur, ex quo absurda satis, experimentoq; aduersa res sequeretur, in omnibus nimirum uulnerationibus à globulis illatis escharam non reperiri, maximè enim cœlo pluuioso eiectos globulos, escharam non inducere, æquum esset, siquidem calor uel ex motu, uel ex bombardico puluere conceptus ab aëre, & pluuia refrigeraretur. ad diuersum tamen nos experientia excitauit, quandoquidem in uulneribus omnibus, siue pluuioso, siue sudo, siue pruinoso, siue niuoso cœlo à sphærulis istis plumbeis impositis, semper mortua illa caro, attritáque conspicitur, quam isti ἐσχάραν appellauêre, quæ nullo modo ab igne, sed à contusione inducta est: Cæterum si globulos illos calorem capere ex ueloci duntaxat motu, & uiolentia ipsis globulis adhibita uelles, dicerem, neq; aliter crederem, ab aëre frigido recenti, cui (dum fertur) semper occurrit, posse cœlo etiam sereno extingui, quãquam in nostra adhuc persistamus sententia, neque in suo motu tantum concipere calorem affirmamus, ut carnem

comburere ualeant. Si uerò ex uulgari illa opinione calorem manifestißimè per cipi diceres, si eiaculatus globus statim tangatur, qui parietem percusserit. Non tantum ob puluerem bombardicum, uel ob celerem motum, sed ex aëris collisione inter globulum & parietem, quæ densa corpora sunt, contractum fuisse calorem responderem, & hoc idem animaduerteretur, si manu saxum uel ferrum in parietem, aut aliud quod corpore sit solido inijceretur, hoc tamen si in molle corpus iacularetur, non utique contingeret: quare globulis non tantum inesse calorem qui ustionem facere poßit, patet: in illis tamen aliquem inesse calorem cum Aristotele sentimus, tantum autem ut corporis partes inurant, (quod nostris placuit aduersarijs) negamus: qui quamuis uulnera à globulis plumbeis inusta esse affirment, cum circa uulnera ipsa ruborem sequi uideant, inustarum tamen partium hoc solum esse proprium nolumus, quia in alijs quoque uulneribus, seu contusionibus, ob sanguinem tenuiorem, rubor, quem Græci ἐρυσιπέλας appellant, sequi solet, qui quidem rubor, in contusionibus potißimum euenit, cum à contundente re maior fiat dolor quam ab incidente, ut in his qui flagello, aut uirga, aut alia re solida cæsi fuêre, neque id temerè, siquidem facilius irritatus tenuior sanguis in corpore existens, ad particulam dolore affectam cõfluit, quemadmodum in corporis partibus ab ignita re ictis licet uidere. Proinde mirum non sit, si in globulorum uulnerationibus rubor appareat, & dolor & grauitas sentiat, ut abundè declaratum arbitror. Quod uerò ad nonam usque diem uulnera ab ignita re facta increscant, & augeantur, uulgaris opinio est, neque tamen ratione caret, quia escharam ab igne inductam nouem illis diebus abscedit, ut plurimum ex puris generatione, & adustæ carnis putrefactione, uulgus, ex ignis natura, uulnera talia ad nonam usque diem augeri putauit, hoc tamen idem abscesione aliarum crustarum obseruatur, quæ à rebus potentia causticis fiunt, quod si in istis uulneribus etiã apparet huiusmodi augmentum & dilatatio ex putrefactione & abscesione contusæ carnis, non ex ignis natura (cum nullam ignis uim senserint) fieri dicemus.

An uulnera hæc ex puluere ueneno aliquo infecta sint.

Habes igitur mi Ioannes uulnera à globulis illata adusta non esse, neque etiam ullam ignis uim passa esse. Quapropter ut adusta uulnera aut aliquo modo ab igne affecta non esse curanda, sed tanquam ab atterente re & contundente facta, medicanda, ut dicemus. Adde etiam non ut ueneno infectis, medicinas esse faciendas, quamuis alij, præter contusionem perustionémque, ueneno infecta esse asseuerant, fortasse ita rem se habere ex hoc adducti, quia facilè uulnera huiusmodi depascentia serpentiáque fiunt. Verùm quantum errent, manifestum euadet, si ex quibus sclopetarius puluis constet, dixerimus. Recipit enim sulphur, nitrum, carbones salicum uel auellanarum, quorum nullum simplex uenenosum est, siue illud, ut internis medearis morbis exhibeas, si ue ut externis medicinam facias affecto loco apposueris, ut de sulphure uidere licet, quod à Galeno in libro de simplicium medicamentorum facultate, ad innumeros morbos sanandos maximè commendatur, ut ad scabiem & lepram tollendam, & ad quàm plurimos alios affectus fugandos, & ad uenenatorum quorundam morsus sanandos: de eo enim sic scribit, Sulphur omne trahendi uim poßidet, estque temperamenti calidi, atque essentiæ tenuis, adeò ut ad nulla uenenatorum animalium resistat. Si per interius propinatur, deleteria natura caret, ut ex Dioscoride libro quinto capite septuagesimo tertio colligimus, sic dicente. Prodest tußibus suspirosis, purulenta extußientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. Nitrum uerò nostrum antiquorum authoritate carere ueneno non possum probare, nisi coniecturis quibusdam: quoniam nostrum nitrum, ex quo puluis sclopetarius constat, arte paratum est, modóque diuerso ab illo, quo antiquorum nitrum præparabatur: Antiquorum enim nitrum, modo ex efflorescentia terræ cuiusdam, ut sal in mineris supra terram, collige-

colligebatur,modo arte ex aqua Nili fluminis fiebat, quemadmodum de salis præparatione Plinius tradit,quo frequenter in arte medica utebatur. Nostrum autem nitrum fit ex terra diu sub tecto seruata, aut ex suum,uel ouium limo ster coréue, superfundendo aquam per diem, quæ deinde nitrositatem in ea terra contentam contrahat: præterea ad crassitiem quandam huiusmodi aqua decocta in nitri stirias uertitur mutaturq́, ex quo sclopetarius puluis cum prædictis rebus, conficitur. Sed nitrum quoquomodo paratum fuerit, nihil aliud est, quàm terræ nitrositas quædam concreta, nostro tempore in parietibus humidis nitrum eiusmodi colligitur: utcunque tamen paretur, nitrum siue epotum siue extrinsecus admotum,facultatis est digerentis,uirtutisq́ medię inter salem, & aphronitrum secundum Gal.viiij.& xj.de simp.med. fac. nostrum autem nitrum uenenosa ui præditum sit nec ne, non liquet, nulla certe antiquorum authoritate uenenosa ui præditum esse, possem affirmare. Verùm cum eodem modo quo antiquorum nitrum conficiatur, crederem nullo ueneno imbutum esse, & tutò ebibi posse,quemadmodum nonnulli, fidem adhibentes commentarijs in Mes. à Monachis illis editis,impune medicamenta ex nitro confecta in magna copia sumpserunt,ex quo si epotum nitrum non nocet, corporis partibus admotum minus nocere credendum est, quoniam scabiei, & exulcerationibus cutis fortiter exiccando,ut sal (cum maiori tamen stipticitate) medetur. Veneni autem uim carbonibus salicis, aut auellanæ inesse minus credendum est, mulieres eos in affectu picationis sine periculo comedentes uidimus: Carbones quoque nos in quadam præparatione pillularum pro morbo Gallico, ut pulueris præcipitati colorem occultaremus, addidimus, tutóque exhibuimus. Si uerò externæ corporis parti admoueantur nocebunt minus, cum tantum exiccent absque mordicatione, atque hoc in illis obseruauimus,qui quandoque characteres,cruces, uel literas in brachio, uel in alia corporis parte, pingunt, acu uel stilo compungendo, & cuticulam perforando, carbones deinde in tenuissimum pollinem redactos loco superponendo, & confricando, nullum tamen ueneni uestigium in perforata & compuncta cute apparet. Quod si ex admixtione nitri,sulphuris,& salicis uel auellanę carbonum,uim quandam mediam ueneno non carentem produci diceres, ut de antidoti uirtute, in theriacæ qualitate contra uenenum dixit Andromachus,dicerem etiam puluerem istum ueneno præditum non esse, sed uirtute tantum maximè exiccante, propter nitrum sulphùrq́ crustam aliquam leuem inducentia,ut experiētia nos docuit:si enim serpentibus ulceribus,uenis,uel alijs partibus adduntur, insigniter exiccant,exesionem interficiendo,nullamq́ uenenositatem (ut ita loquar) relinquendo: & id facilius intelligetur in illis, in quorum faciem granula pulueris, dum nimis sclopeti foramini, in quo primum puluis accenditur,admouent uultum, aut quouis modo alio, in faciem exiluerint, quæ adeò ibi figuntur integra, ut perpetuò, post ulcusculi facti ab ipsis granulis percutientibus, & contundentibus consolidationem, (nisi maxima adhibita fuerit diligentia) ibi nigredo appareat, ut pluribus in calce huius tractatus, de hoc agemus, curationémque huiusmodi ulcusculorum, quam hactenus desiderauisti, scribemus, qualem (ut scis) illustri comiti Cornelio Bentiuolo iuueni strenuissimo adhibuimus, in cuius faciem, ac sinistri oculi adnatam, sclopetarij pulueris granula multa Romæ, in illis ludis, de quibus paulò ante mentionem fecimus, prosiluerant, itáque carni infixa erant, cum nigredine non pauca, ut uisu turpissimum esset:ei tamen ita medicinam fecimus,ut ne macula quidem,nisi in adnata oculi,cui medicamenta admouere ueritus sum,relinqueretur: nullũ tamen in hisce ulcusculis uenenũ fuisse imbibitũ, animaduertimus. Quapropter nunquam adducerer, ut crederem, puluerem sclopetarium uenenatum esse, aut uulnus à globulis istis impositum, uenenum aliquod obbibisse, sed malitiã

si qua dum exeunt præditi sunt, (quod tamen falsum esse dicimus) exuere, tempore illo quo deferuntur. Quocirca uulnera hæc nullum hausisse omninò uenenum, quamuis nonnunquam σφάκελον & exesionem patiantur, affirmamus. Symptomata enim hæc, non à puluere, sed à contusa attritaq; & à mortua carne eueniunt, in qua humor à uulnere profluens imbibitur, qui cum copiosus existat, & naturali calore careat, putrescit, & proximas partes contingendo, eas corrumpit, atq; hæ rursus proximas deinceps inficiunt, quemadmodum in sphacelo, & phagedæna fieri uidemus, aut in maxima totius corporis cacochymia, maxima scilicet causarum, quæ incommodare ulceribus possunt, ut refert Galenus quarto meth. quo loco de causis omnibus pluribus uerbis disserit, quæ ulcera depascentia reddere possunt, quæ uel herpetas nominat, quando scilicet summa tantum cutis ab humore maligno exeditur, uel phagedænas, quando subiecta corrumpitur caro: atque hæc uulnera putrida & depascentia nonnulli etiam uocauêre, ut Galen. vj. aphor. xlv. scribit. Verùm uulnera à globulis plumbeis illata, depascentia facilius quàm cætera fiunt, ob attritam & contusam illam carnem, & ob malorum succorum uniuersi corporis copiam, non quia, ut alijs placuit, uenenata sint: Quod si ita ut ipsi aiunt esset, uulnera omnia à sclopeticis globulis imposita, putrida atque depascentia esse deberent, esséntque istorum uulnerum hæ propriæ differentiæ, cum tamen ulceris alicuius has proprias esse differentias, Galen. non placeat vj. aphoris. xxxxv. sed compositas quasdam pasiones ex ulcere, & putredine: & etiam absque putredine ulcera esse posint, ut idem asseruit tertio & quarto meth. sed cum non omnia talia uulnera putrida depascentiaq; sint, ueneno esse infecta, inficiandum est.

Habes igitur uulnera huiusmodi nec ex puluere, nec aliunde uenenata esse, neque ignis uim & calorem sensisse, & proinde tanquam inusta, curanda non esse: uerùm quomodo adhibenda curatio his sit, nunc audies.

Vulnerum curatio à Sclopeto factorum.

VVlnera à globulis illata, quoniam uel in carnosis partibus sunt, uel in neruosis, uel cum læsione osis alicuius, uel sine læsione, uel carni, uel osi globuli soli infixi sunt, uel cum uestimentorum parte, uel cum particula armaturæ ferreæ, aut cum hamis loricæ, erit igitur ab ipso statim initio diligenter animaduertendum, num uulnus simplex sit, sine contusione & dolore, an cum fractura osis, an cum globulo solo, uel cum uestimenti parte, an cum armaturæ ferreæ laminula, an cum hamis loricæ, & similium infixione (ut ita dicam) & morbi essentia statuenda & absoluenda, ut admonuit Galenus primo acut. com. iij. dicens: In primis quis nam sit effectus dignoscere oportet, deinde ipsius curatio- „ nem ita aggredi: Non enim eodem modo curari possunt omnia, ut à Galeno iij. „ art. medend. de simplicibus & compositis morbis proditum est longa oratione, quam in præsentia si recenserem, superfluè facerem. Fingamus itaque carnosam particulam quampiam à plumbeo globulo ictam, uulnus cum contusione accepisse, absque rei alicuius in ipso uulnere retentione, erit quidem istius morbi essentia continui solutio, contusio, & dolor: Solutio continui & contusio in carne fiet à globulo perforante & contundente, dolor deinde sequetur ex carnis dilaniatione & attritu, à quibus omnibus tota curandi ratio sumenda est. Veruntamen indicationes curatiuæ quæ ab his sumuntur, sibi aduersari uidendentur, solutio enim continui consolidationem & unionem indicant, quæ per exiccantia medicamenta absoluetur, secundum Hippocratem libro de ulceribus. Contuso autem uulneri, aut phlegmonoso, concoquentia, seu pus mouentia conueniunt, ait enim adducto loco Hippoc. medendum est, ut quam celer- „ rimè suppuretur, necesse est enim carnes sic contusas putrescere, ac in pus uerti, „ ut

[Margin notes: & 3. meth. — Carnosæ partis uulnus. — & Gal. 3. art. med. & 3. met.]

ut dictum à Gal.fuit iij.& vij.meth.Vbi de uentriculi affectibus loquitur: Dolor uerò,medicamentis calida & humida qualitate præditis sedari postulat,sicut à Gal.declaratur. vij. de comp. med. secundum genera, de aqua calida ducens exemplum,uerùm calida & humida qualitate prædita medicamenta solutioni continui aduersantur,Gal.iij.meth.tamen si scopos ab ipso propositos in tuebimur,ab eo sine quo non curatio erit inchoanda,cæteris tamen non neglectis,uulnere nempe,contusione,& phlegmone, uel quouis alio symptomate,si aderit,uulnus tamen ipsum ab initio re uera esset curandum,quoniam solutioni continui omni,cum sit morbus in compositione,ut ait Gal.iij.art.med. consolidatio conuenit,propriaq; ipsius est curatio: Quæ quidem continui solutio si alicui præternaturali affectui coniuncta erit,eius curatio non ut simplicis uulneris erit, sed primum affectui uulneri coniuncto, deinde uulneri ipsi medebimur: quandoquidem cum uulneri circumiacens caro contusa sit, & phlegmone ut plurimum urgeatur,qui tumor est pręternaturam,fieri non potest,ut commode sanetur uulnus,sed multo maius potius reddetur, nisi loco in quo fuerit, prius medicatus fueris. In proposita igitur nostra hypothesi si contusa attritaq; sit caro,phlegmoneq; urgeatur, nõ consolidabitur uulnus: neq; etiam attritam & contusam carnem remouebimus,non sedato prius dolore,si aliquis dolor ulceris locum infestet: Quapropter id,cui primum mederi debueramus (uulneri nempe ipsi,)postremum curatur.Scopi itaq; uulnerum curandorum à globulis sclopetarijs aut bombardicis acceptorum sic erunt propositi, ut primo dolorẽ remittamus,ut etiam Auic.iiij.quar.cap.de uulnere cum dolore placuit,contusione & uulnere interim non neglectis: deinde animum in ipsam contusionem defigemus:quibus remotis,& uulneris cauo carne repleto,ut ultimo declarabimus,operam dabimus ut uulnus consolidetur,quod quidem facile deinde cõsequemur:Acceptum uulnus à globulo bombardico seu sclopetario,dignoscetur ex contusione,uulneris figura,quæ circularis est,& parua, ex ægrotantis relatione,tumore inæquali,liuore carnis, & dolore graui, quem semper aliquod sanguinis profluuium sequi solet,quod secundum Gal.meth.sistendũ est,quando hoc neglecto,curari uulnus non posset:à quo etiam uulnere si parua sanguinis copia deflueret, ob contusionem sanguinem ad partem aliam impellẽtem, uel ob aliam causam fluorem ipsum sanguinis impedientem,exploratis prius ęgrotantis uiribus,frictione aliqua,uel leui caprificatione sanguinem educes, ex
„ Hippoc.sententia,lib.de ulc.ita scribentis,omni uulneri recenter facto, nisi in
„ uentre sit,ex ipso statim plus,uel minus sanguinis effluere expedit,& quæ sequũ
„ tur,hoc idem ex Hipp.decreto,admonet Gal.iiij.meth.sic scribens,fit enim,in-
„ quit Hipp.effluente sanguine,uulnus siccius, proinde sanius. addit præterea &
„ minus inflammatione infestatur: deinde, si nimis deflueret linteola,uel puluilli in posca(quæ ex aqua,& aceto componitur) madefacti apponãtur:uerum qm̃ neque acetum omne æque acre est,aquę admixtione ad temperiemquandam, ita ut bibi posit,reducendum est,ut Gal.ij.ad Glauc.docet, uel puluilli aut linteola illa in oui albore cum sale,immergi,& madefieri debent,ut Paul. lib.6.ca. de palpebrarum affectibus,admonet,quod medicamentum,istis præsertim uulneribus,nostro quidem iudicio,mirum inmodum conducet,& ad attritam, & mortuam illam carnem exiccandam,quam isti escharam uocauerunt,conferet: nec uerendus est dolor,quippe huiusmodi medicamentum, parum uulnera illa mordet,ob carnem emortuam contusam & sensu destitutam: non tamen, ut linteola hoc medicamento imbuta uulneris fundum tangerent ullo modo suaderem,cum uniuersum uulnus carne illa attrita æque circumdatum non sit.frigida etiam aqua linteola posses imbuere,ex Pau.sententia,lib.6.cap.34. repellit enim humores propter dolorem ad uulnus confluentes, fluxumq; saguinis sistit.Cęterum si maximum esset sanguinis profluuium,oui albori & sali pulueres

Et ab Hipp. li. de frac. cranei. & Ga. 5. de sim. med. fac, & 4. 6.12. 13. meth. calida & humida medicamẽta solutiõi cõtinui aduersantur.

Vnde curatio inchoanda.

Et lib. de cat. morb.

Quibus notis vulnus acceptũ à globulis sclopetarijs dignoscatur.

Et Cæl. lib. 5. cap 26.

Sistentia fluxũ sanguinis.

Oui albumen vulnerib⁹ cõtusis maximè commodum.

aliquos emplasticos posses addere, ut bolumarmenam, thus, aloen, & consimilia, de quibus Gal. v. meth. scribit. quæ inde si libet desumere poteris. Vulnere deinde uniuerso linteolum uel puluillum, in antedicto medicamento, cui aliquid rosacei olei, admistum sit superpones, tum ut dolor leuetur, tum ut fluxio humorum, qui facile ad uulnus propter contusionem defluerent, impediatur, ex Gal. decreto iij. art. med. sic scribentis. Fluentes humores repellendi, qui au- » tem fluxere, discutiendi. Verum quoniam omnes uulnerationes tam contundē- » do quā cædendo illatæ, penicillis ex linteolis, uel ex rebus alijs cóceptis (quos Barbari turundas & tentas) græci autem τὰ ἔμμοτα appellāt, ideo ne claudantur, uel ut aperiantur magis, uel ut mundentur, & detergantur, uel ut pus, & ἰχῶρ idest sanies defluant, uel ut medicamenta commode in uulnus ipsum immittantur, uel ob alias multas causas, quas nunc recensere molestum esset, constipari ad fundum usquè solent, aduertendum etiam atquè etiam est (quamuis nonnulli sint, qui laqueum ab utraque parte, si membrum proforatum sit, uulneri inserant) ne hoc in hisce uulneribus faciamus, tum ob ingentem contusionem, quæ causa est, ut attrita caro illa ex uulnere excidat, tum ob maximum, & uehementisimum dolorem qui accitur, dum laqueus intromittitur, & in uulnere retinetur. Quapropter nullum uel paruū admodum peniculum primis saltem diebus imponimus, et tantæ duntaxat longitudinis crasitudinisquè, ut ne uulnus claudatur, posit prohibere, quo aptè ex uulnere pus effluat: Nequè uulneris interioris conglutinatio uerenda erit, siquidem tanta attritio & contusio carnis in toto uulnere est, ut nullo modo consolidari posit, nisi post cōtusæ & attritæ illius carnis putrefactionem, & ablationem, & nouæ carnis generationē: aliquid tamen ex prædictis medicaminibus aperto ori uulneris poteris instillare. fugiesquè magnorum & longorum penicillorum & laqueorū insertiones, præcipue ne dolor ex his excitetur, cum pauloante monstrauerimus, & ex Gal. placitis probauerimus, in istorum uulnerum curatione primam indicationē à doloris sedatione sumi, qui non mediocris cómoueretur, cū maximo ægrotantis incómodo, si penicilli crasi, & longi ad fundū usq; uulneris, uel laquei imponerentur, tantus enim in istis uulneribus sensus est, ut uix dolori, qui ex penicillorum & laqueorum contactu efficeretur, æger resisteret, quamuis in mēbro carnoso admodū, huiusmodi uulnera excepta essent. Vsus igitur peniculorū uniuersum uulnus constipantiū, primis saltē diebus intercidat, quibus neq; carnis generatione, nequè ulceris abstersione, sed doloris mitigatione, & attritæ carnis putrefactione indigemus. Cum uero in uulnere salutem aliquam, & securitatem cognoueris, pro ut res suadebit, penicillos uulneri impones. Peniculos itaquè ex stuppa probe pexa, & sordibus omnibus carēte, modo minores, modo crasiores, modo longiores pro uulneris latitudine, & profunditate concipies, quos medicaminibus, de quibus iam egimus, illitos uulneri leuiter, ne exacerbetur dolor inseres, uel exiguum medicamenti illius ori uulneris, quod primis quidem diebus hiat, ac patet instillabis. His peractis linteolum, uel puluillum ex eadem stuppa (ut dictum est) eodem medicamēto imbutum, & illitum uulneri superpones, fasciolaquè lata, & longa, & apta, perinde ac mēbri uulnerati magnitudo exiget, uulnus obligabis, ut Cel. docuit lib. vi. cap. xxvj cuius uerba nō est quod in præsentia adducam, uel declarem, cum tu sepius uulneribus, secundū eius decreta mederi me uideris, ac tu quæ ab ipso scribuntur per te discere posis, nequè etiā hic locus omnia ad omniū ulcerū curationem spectantia, recenseri expostulat, & nunc uulnerum à sclopetorum globulis acceptorum, atque eorum symptomatum curationem, de qua nemo ante hac (quod sciam) quod satis sit scripsit, persequi statuerimus. Obligato itaquè uulnere ægro ad sequentem usque diem quietem imparabis, membro primum in quo uulnus est in aptisima figura ne dolore infestetur composito. operam dando quoad eius fieri

peniculi in fundū uulneris mittendi non sunt tum quales &. 4. esse debeant primis dieb.

ex quibus peniculi fieri debeant.

& Gal. in lib. de his quæ in med. fiunt & in lib. de fas.

post ligaturā quid agendū.

» ripotest, ut interim ab inflammatione uulnus tuearis, ut in lib. de artic. his uer-
» bis admonuit Galenus studendum enim ut contusiones præcipuè quidem ab
» inflammatione conseruemus, & si inflammantur, ut quàm citissime inflammationem finiamus, atque etiam Auicen. ter. pri. cap. xxviij. admonet ut in contusionibus, quantum in nobis est dolorem leuemus, & à membro materiam arceamus. Ad hunc finem propositum multis modis peruenire poteris, sanguinis missione, clysteribus, purgationibus, ligaturis, frictionibus, quiete, diæta, et repellentibus medicinis uulneris circumiacentibus partibus admotis: de quibus inferius obiter agemus. Melius tamen consuleres, eodem tempore nulla ratione diei aut noctis habita, si reuulsionis gratia uenam secares, ut præcepit Galenus in lib. de cur. rat. per sag. mis. cum humores continuè ad uulnus confluãt, ipséque dolor humores tanquam cucurbitula, ut à Galeno v. meth. dictum est trahat. illud tamen semper memoriæ retineri uellem, ut sanguinis illa missio, cibis in uentriculo concoctis, & est excrementorum deiectionem fieret, ut in lib. de sanguinis missione admonet Galenus, & si sponte aluus non deijciat leui aliquo & blando clystere subducenda excrementa sunt, iuxta Pauli sententiam lib. vi. cad. de sec. uenæ, nisi forte morbi uis & doloris uehementia urgerent, tunc enim statim sanguis mittendus esset, quando nullum præstantius remedium sit, quam ipsa sanguinis missio ad dolorem leuandum, ut Galeno placuit. p. aph. xxiij. quia tunc non extra rem esset, uenam prius secare, deinde clystere aluum. purgare, ut iiij. de rat. uic. in acu. ad monuit Hipp. nãque si hoc negligeretur, uel serius quàm par sit clystere aluum purgaremus, fortè tum dolor, tum humorum defluxus, uel abscessus alicuius, uel maioris inflãmationis præcipuæ causæ esset. Secetur igitur prius uena, si ita res suadebit Gal. præceptis in lib. de cur. rat. per sang. miss. et licet in uulnere, aut cõtusione nulla inflammatio aut nullus magnus morbus sit, sanguinis missio omitti non debet hac enim magni morbi futuri, et inflammationis impendens periculum propulsabimus. Auicen. testimonio quar. quar. quod qui magnis istis affecti sunt uulneribus sæpenumero subeunt, hoc idem quar. p. scribebat his uerbis, de melioribus cum quibus intendimus curationem uulnerum, & prohibitionem apo-
» stematis. & c. & li. de frac. dicebat Gal. caue ante omnia ne fiat inflammatio, licet corpus non sit plethoricum, dummodo futuri magni morbi immineat periculum, & in lib. de sec. uenæ addebat: at uero non solum ubi adest plenitudo, siue ea ad uires referatur siue ad humorum infusionem, mirificè prodest uenæ sectio, uerum etiam citra plenitudinem inflammationi incipienti, aut exitu, aut dolore, aut partium debilitate, dolor enim sanguinem ad se trahit, et partibus debilitatis inflammationem, etiam si non in corpore plenitudo sit, procreat, et in lib. de art. ait, etiam existẽte contusione, uel uulnere paruo confert, & c. Facta excrementorũ euacuatione, siue spontanea, siue per clysteres, uenam secari præcipies, sex uel octo uncias sanguinis, aut decem mittendo, pro laborantis robore, consuetudine, ætate, regione, & anni constitutione. Quæ quidẽ sanguinis missio, si primis diebus medicorum imperitia omissa fuisset, tertia, uel quarta, uel quinta die, modo humores in motu adhuc sint, & fluere possint, secãda uena est, dierum enim in sanguinis missione, ratio non habetur, Gal. in. lib. de cur. rat. per sang. miss. sic scribente. quocunque enim die sanguinis mittendi scopum inueneris, in eo auxilium adhibendum est, & si uel uigesimus is ab initio extiterit, iccirco vena secabitur. quod cum gratia reuulsionis in vulneribus fiat, secundum Gal. v. meth. missionem sanguinis bipartiri magis mihi placeret, ut idem Gal. in lib. de cur. rat. per sang. miss. censuit, prima die igitur partem unã sanguinis detrahes, sequẽti die alterã. hoc enĩ facto ipso etiã Gal. teste maior fit reuulsio, quam solam in uulneribus istis spectamus, quam si eodem tempore vnica fieret sanguinis missio: uerum quoniã in omni morbo minimè semper ea-

Quibus dolor remitti possit.

Primo die reuulsionis gratia uena secãda & ad dolorem leuandum.

Post coctionem in ventriculo tactã & post excremẽtorum deiectionem facienda missio sanguinis.

&. 9. meth. clyster sanguinis missionẽ præcedit. & Aui. 4. p. Auẽz. 3. de feb.

Ad dolorẽ leuãdũ sanguinis missio præstantissimum est remedium.

Et in lib. de ple. lib. de sec. uenæ. &. 4. meth. de sang. mittendo.

In sang. miss. dierum ratio non habetur

Sang. missio si partitur maior fit reuulsio,

Quæ sit uena secanda.

Quæ sit uena secanda.

dem uena secanda est,proinde quæ secanda uena sit,animaduertendum. Quippe si morbus uel plaga supra collum in parte aliqua sit, humerariam uenam, quam alij capitis uenam appellant, secabis, quamuis ea non semper sed rarissime à iugulari uena oriatur, ut ex anatome disces, quamuis Vesalius aliter,& alij authores scripserint,nos tamen secus rem se habere docebimus,ostendemúsque si in affectibus supra collum inciditur, prodesse ob fibrarum rectitudinem, non quia à iugulari uena originem ducat:si uero à collo usque ad sectũ transuersum, quod διάφραγμα dicitur affectio sit,axillaré seu iecorariam dissecabis si infra septum transuersum morbus sit,uenam poplitis uel malleoli scindes, ut scripsit Gal. in libr.de cur.rat. per sang.miss. ubi in antiquos inuehitur, qui indiscriminatim uenas secabant. Aliud tamen dignum animaduersione occurrit, quod fideliter memoriæ etiam mandabis, morbo supra collum existente, si plethoricum fuerit corpus, in morbi principio,humerariam uenam secare non licere, sed ut plenitudinem minuamus, ne ad caput sanguis feratur, iecoraria incidenda uena est, deinde ut reuellas ab humeraria sanguinem detrahes,& si infra septum transuersum effectus sit, adsitque plenitudo, non ex poplite prius sanguinem mittes, sed ab axillari primum, deinde ex poplite sanguinem educes,ut eodem loco fuit Galen. opinio,in quam etiam autor de renum affectibus,& Auic. iure.Sed quoniam inter præstantes alioquin medicos tanta est dissensio, utrum in eodem, an in opposito latere uena incidenda sit, paucis uerbis quid de re hac sentiam, de qua adhuc tanta inter medicos est discordia,absoluam,& alias(ijs bene fauentibus)in commentarijs nostris in vi.lib.Pau.exactius,& longiori oratione hoc persequemur.In præsentia autem solum quantum ad propositum attinet,afferam,dicamq; non uno & eodẽ modo,& morbis ab internis causis seu præcedentibus ortis, quorum causa humorum corruptio,uel multitudo est, & his quibus ob externas causas,uel procatarcticas,corpora præsertim sana urgentur, medicandum esse. In omnibus igitur uulneribus et plagis,ut ab aduerso latere sanguis detraheretur, cõsulerem, quia & in oppositam partem reuellitur sanguis, & ad uulnus humorum fluxus impeditur.quod à Gal. in lib. de cur. rat. per sang. miss. his uerbis animaduersum est.in fluentibus humoribus oportet reuellere,sed ex qua parte melior mo" liatur reuulsio,idem iij.art.med.lxxxxix.his uerbis admonuit, at attrahendi ex" omni parte & loco ad opposita partes communis est indicatio, ad quam maxi" me distantia, deriuatio uero ad uicina & c. Præcepto itaq; Gal. partis aduersæ" uena,tanquam quæ à uulnere plurimum distet,incidenda est,ratióque rei huic" subscribit, quoniam omnis nostra mens, & consilium est, ut humores reuellamus,eorúmque fluxum ad particulam corporis læsam,intercipiamus, sed reuulsio cum à remotiori parte fiat ut Galen. iiij.meth.ex aduerso latere iccirco uenam ut reuellamus, incidimus, neque etiam in hac re Galen.authoritatem desideramus, iiij.meth. sic dicentis: Quando maxime influunt humores, tunc ad contraria reuellere oportet.Idem sensit Gal. lib. de cur. rat. per sang. miss. eòque magis in hanc trahor sententiam, quando nos etiam præseruationis causa,in istis affectibus sanguinem mittimus: cum Galen.uideam, & Pau. libro. vi.capit. de sang. miss. in perseueratione axpoplexiæ, pedis uenam, tanquam ab affecto loco magis remotam, incidere. Secta proinde, ut diximus,in aduerso latere uena,uictus ratio instituenda est, & ea quidem tenuis,siquidem inflammationi inceptæ,aut inflammationis impẽdenti periculo uictus" tenuis potissimum occurrit,& aduersatur.quodà Galen.in lib. de cur. rat.per" sang.miss.proditum est, qui sic scribit:uerum quod principatus,ac ueluti sum-" ma curationis,non lippientibus modo,sed in omnibus ferè affectibus alijs, etiã" in accurato uictu potissimum consistere,neminem latere opinor.& in libro de" miss. sang. aduersus Erasistratum sic etiam scribit: circa initia ægritudinum," ac

Capitis uena rarissime à iugulari oritur.

Corpore plethorico existẽte, si affectio supra collum fuerit humeraria nõ inciden da uena est.

A quo latere uena secanda sit.

Et 5 meth. in principio scribit.

Et 2. de Glauc.

Victus ratio.

ac inflammationum generationis, omnis ciborum sorbitionúmque à dicto prorsus exhibitio subtrahenda est. & Auic. asserit tantum solum cibi exhibendum, ut æger sufficiat, & perduret. cui sententiæ Gal. cæteríque locupletes authores suffragati sunt ægrum itaque ferculo ex pane confecto, quod panatellam uocant, cui molopeponis semina uel saccharũ, uel ptisana hordeacea optime parata, aut ferculis ex boragine, uel lactuca, uel intybo, & similibus, hora consueta nutries (nisi aliquod symptoma obstet) ut consuetudinem retineas, iuxta Gal. sententiam xi. meth. cibúmque deduces, & augebis, prout morbus consulet, & pro qualitate exercitiorum ægrotantis, quando ciborum minor quantitas quiescentibus, quam his qui ambulant, concedatur ab Hipp. lib. de artic. quiescentibus inquit tenuior uictus exhibendus. Verum à uino arcendi sunt ut. iiij. meth. aduertit Gal. ubi de uino mẽtionem facit, inquit enim non latet autem & de uini usu quod cauendum est, ubi phlegmonis suspicio adest, aliâs dari nihil uetat, sed quoniam in huiusmodi uulneribus maximopere ne inflammatio fiat, ueremur, ideo uinum exhibendum non est, ut docuit Hippoc. lib. de uul. sic scribens: parum comedere, & aquam potare in omnibus uulneribus, & ulceribus, maxime confert: & magis recentibus, quàm uetustis, ut Cæl. & alij grauissimi authores prodidêre. exhibebis etiam decoctam aquam per totum saltem tempus illud, quo inflammationis impendeat periculum, & eam uel simplicem, uel cum uino granatorum iuxta Auic. p. iij. cap. xxvi. reprimit enim feruorem bilis. poteris etiam mulsam porrigere, qua Galenus. iij. de frac. utebatur, tu tamen mellis loco, ut suauior ad potandum aqua sit, saccharum posses admiscere: simplex quippe aqua neruis inimica est, ut adducto loco scripsit Gal. Neque hoc loco opinioni dicentium dulcia in bilem conuerti, ac cedas, siquidem hoc uerum perpetuo non est, idque multis medicæ artis studiosis in quodam meo tractatu demonstrauisse me, non ignoras. In cibis offerẽdis semper aliquid ætati, & consuetudini condonabis, non enim omnibus eadem conuenit dięta, & prodest, quẽadmodum empiricis placebat. ægrotis insuper quietem impera, quia in lib. de spiran. diff. scribit Gal. quicquid phlegmone obsidetur, id exquisitam integrámque expostulat requiem: & licet in uulneribus istis semper phlegmone non adsit, tamen quoniam periculum phlegmones impendet, ægrum quiescere iubebis, quia motum uulneribus non conducere, scripsit Hipp. in lib. de ulc. uniuersum quoque corpus medicamento humorem peccantem adducere purgabis, siquidem scripsit Auic. iiij. primi, oportet cum missione sanguinis, & euacuatione uentris prohibere apostema, huic sententiæ suffragatur Gal. iiij. de comp. med. secundum genera, scribens, nonnullis siquidem uel purgatio sola sufficit, quibusdã sanguinis detractio, alijs utraque hæc adhibere profuerit, & iiij. meth. ex Hipp. sententia in lib. de ulc. sic scripsit. Purgatio per aluum plerisque ulcerum prodest, præterea uulneribus quæ in capite sunt accepta, item in uentre, & articulis. Manifestum igitur in omnibus uulneribus, omnium censensu purgandum corpus esse. Non ab re igitur etiam fuerit in istis uulneribus medicamento aliquo corpus purgare, morbi ratione habita, & aliorum quæ ab Hipp. cum de his quos purgare oportet, loquitur, præscribuntur, & primis quidem diebus hæc facienda sunt, neque septima, aut alia dies pro humorum præparatione, & coctione (ut nonnulli faciunt) expectãda est, quia hoc solum faciendum esset, si tantum euacuandi esset animus, sed cum reuellere uelimus, nulláque in corpore adsit cacochymia, primis dieb. purgandum est, ut aliâs fusius declarabimus, & ut etiam Gal. iiij. meth. scripsit, Veluti sanguinem mittimus in uulneratis, non existente plenitudine, nec quoad uires, nec quoad uasa, ita etiam in illis nulla existente cacochymia corpus purgamus, ad eundem modum nec purgatio in sola uitiosi succi abundantia conuenienter suscipitur, sed sicut in missione sanguinis, uel propter ipsius abundan-

Istis uulnerib. vinũ minime conuenire.

Et 3. de rat. vic. in acu.

AEgrotantib. quies suadetur.

Et lib. de art. Purgatio an conueniat.

tiam, uel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundantiam alterius ſucci, & propter uim morbi adhibetur, ut ad diuerſum trahat, & euacuet, quæ mirum inmodum proderunt ægrotantibus. Quibus & ſi opus erit poteris addere frictiones, & ligaturas, humores in contrariam partem trahentes, præcepto Galen. in lib. de cur. per ſang. miſſ. Ad hæc ne etiam è memoria excidat primis diebus affecto membro repellens medicamen, ut Galenus. iiij. de comp. med. ſecundum genera, ait, admouere, ſcribit enim Duo ſunt ſcopi in ulcere, unus ad id, quod influit, alter ad id quod fluxum eſt, ad primum, quæ repellunt & c. quia dum membrum dolore afficitur, ad illud humores fluunt, ideo repellente utimur medicina. Quapropter Galen. v. aph. lxvi. in fine commenti ſic de ulceribus in quibus adeſt dolor, ſcribit, & hoc multis præſertim fieri uulneribus exiſtimandum eſt, in quibus adeſt quidem dolor, & propter ipſum omnino aliquid influit, à medicis autem reprimitur ualde infrigidantibus, aut adſtringentibus medicamentis. & in libro de compoſi. ſecundum gen. ait, in principio medicamenta repellentia proſunt ulceribus, ne phlegmone corripiantur, idque ſubinde in eo libro repetit. Sed quibus qualitatibus repellentia medicamenta prædita eſſe debeant, iam dictum eſt, frigida nempe, & adſtringente: atque ea duplicia ſunt, ut ait Galenus iiij. de artic. alia quippe humida, alia ſtiptica: quæ humida ſunt penetrant magis, & quandóque non ſolum ſtatim membrum refrigerant, ſed illi maiorem ſæpe quam par ſit ſtuporem inducunt, ut aqua pura, ſuccus papaueris, ſuccus mandragoræ, & ſimilium, quibus reuera non egemus, quamuis æſtiuo tempore eis quandoque utamur, ut ait Galenus. iiij. de comp. med. ſec. gen. Alterum genus ſtipticum eſt, & terreum magis, ut loco quem adduximus, iam dictum eſt, quod magis ad humorum fluxum intercipiendum idoneum uidetur, ut Galen. iiij. de artic. ſic ſcripſit. ex his autem ipſis cum duplicia ſint, ut didicimus, quæ poſſunt adſtringere efficaciorem uim obtinent, quibus quod influit citius repellatur, debent ergo iſta eſſe frigida, & ſtiptica, quemadmodum illa quæ ſanguinis fluxum, ſiſtunt, ut ait Gal. v. meth. frigus enim ſanguinem, & ſanguini admixtos humores congelando, & denſando ſiſtit, ut admonuit Gal. ubi de his frigidis uerba facit: ineſt autem medicinis huiuſmodi frigidis uis contrahendi denſandíque corporis ſuperficiem, cui admouentur, deinde ſtipticitas affectæ particulæ robur addere ualens, Gal. iij. art. med. lxxxxv. cum ſtipticorum ſit corroborare & confirmare, his igitur ad perfectam uſquè uulneris conſolidationem uteris (licet recentiores ad ſeptimam uſqué ſolum illis utantur) quia Gal. in lib. de frac. ſcribit humores ſemper ad uulnus fluere poſſe. quocirca repellentibus his medicinis in formam unguẽti redactis, membrum affectum in latitudine quatuor digitorum illines, uel puluillos auſtero uino & craſſo uel poſca imbutos admouebis, cur autẽ craſſum eſſe uinum debeat. ij. de fract. à Gal. dictũ fuit. Alio etiã medicamento, cuius deſcriptionem, & multarum etiam aliarum medicinarum in calce huius tractatus habebis, uti poteris. Sequenti præterea die, cum ægrum inuiſes, puluillos illos, & penecillos quos priore die uulneri impoſueras, aut admoueras, remouebis, qui ſi propter oui alborem tenaciter uulneri, & pilis qui circa uulnus ſunt adhæſerint, eos poſca tepida, uel uino auſtero etiam tepido, ne dolor cómoueatur, emollies, quibus remotis leuiter, ne ægroto dolorem des, qui deinde fluxum humorum irritaret, linteolo aliquo molli, nitido, puróque, ac ſicco uulneris ſaniem purgabis, ut Galenus docuit iiij. de compoſi. med. ſec. gen. de ulcere loquens, ac circumquaque leuiter etiã uulnus comprimes, & ſanguinẽ collectũ, aut pus in fundo uulneris blandiſsime linteolis mollibus euacuabis, quod etiam in lib. de ulc. animaduertit Hippoc. quãuis Auic. iij. iiij. cap. xxviij. aſpero panno detergendũ uulnus dicat. ſed ipſe pãno huiuſmodi utebatur, quotieſcũque ſanies maxime uulneri ĩpacta erat, quæ abſterſione maxima egebat, cauũq; uulneris

Frictiones utiles eſſe.

Reppellentia quantum præſtent circa uulnera.

Repellentium qualitas qualis eſſe debeat.

Et 9. de comp. med. ſec. loc. & in lib. de ſimp. med. fac.

Alterum genus repellentium medicamentorum.

Stiptica magis fluxum humorum intercipiunt.

Et 6. de cõp. med ſec. loc.

Sang. fluxum ſiſtentia frigida, & ſtiptica eſſe debent.

Et 2 ad Glau.

Et. 3. meth.

Stiptica corroborant.

Ad vulnus ſẽper humores poſſunt fluere.

In. 2. inuiſione quid faciẽdum.

Quibus puluilli tenaciter uulnera adhærentes remouentur.

Panno aſpero ſaniẽ uulneri maxime adhærẽtẽ abſtergebat Auic.

uulneris repleri carne postulabat, hoc autem tempore panno tali non est opus, propter sensum maximum, quo præditum est uulnus, et cum solum opera dãda sit ut dolor leuetur, & inflammatio arceatur. Quin me consulente primis dieb. parum absterges, tum ut ne dolorem refrices, tum etiam quia hoc tempore multa carnis generatione non egemus. Huc si intenderis animum nõ parum id prodesse ægris reperies, cum bis singulis diebus doloris exacerbatio, quæ abstergẽdo accitur, uitetur. Atque hoc in eos qui se practicos nominari uolũt dictũ sit, qui bis singulis diebus uel inscitia, uel ut diligentiores habeantur, præter rationem sæpe gossapino, & rebus asperis, nõ citra dolorẽ uulnera abstergunt, & ægris, dum diebus singulis bis hoc modo medentur, cum dolorem irritent, inflãmationis ut plurimum sunt causa, quemadmodum experientia nos docuit, licet hæc res parui momenti quibusdam uideatur. Tu autem quàm poteris blandisime uulnere affecta membra contrectabis, atq; ita si fieri posset, ut ne dormientes quidem ægri à somno excitentur. & si commode linteolo uulnus abstergere non posses, bombice id assequeris. Post hæc guttam feruentem nostri olei præstantissimi, quod intentiones omnes istarum contusionum respicit, ori uulneris instillabis, ne contusa & attrita illa caro, quæ cum supra modum humoris plena sit facile putrescit, contagione sua proximam carnem non affectam corrumpat, quam si aliquo candenti ferro totã in suprema uulneris parte optime etiam exiccares, non ab re esset, uerum cum ægrorum omnium non una sit dispositio, neque omnes æque adustionem patiantur, quemadmodum etiã scripsit Galen. iiij. meth. de nonnullis, qui diuturnum potius morbum sine sectione, quàm breuem cum sectione ferre malunt, ne etiam medicus inhumani & feri nomen subeat, primis diebus nostri olei gutta feruens uulneri instillata sufficiet, exhausto enim dolore, quem olei calor fecerat, qui ex contusione etiam capiebatur, dolor oleo isto facultate concoquendi contusionem, & doloris leuandi prædito mitigabitur, cuius talis est compositio.

Primis diebus parũ uulnera abstergenda.

Bladisime uulnere affecta membra contrectanda.

Supremã uulneris partem ferro ignito exiccare prodest.

Non omnib. vna est dispositio.

Recipe resinæ abietinæ unc. v. olei rosacei completi unc. ij. sem. hypericonis recentis, si haberi possunt dram. v. sem. momordicæ dram. iij. modice terantur ipsa semina, & in uase duplici in oleis descriptis dimidium horæ bulliant, deinde colentur, & ad usum seruentur. oleum istud propter rosaceum dolorẽ leuat, propter resinæ abietinæ uiscidam substantiam, & temperatam facultatem, concoquit, & pus mouet, & propter ipsa semina uulnus respicit, atque hac ratione leuatur dolor, contusione & uulnere non neglectis, quemadmodũ faciendum esse supra probatum est, membrúmque propter rosarum facultatẽ robur assumit. Cæterum linteolum in descripto oleo modice calido uulneri etiam superpones, & proximas partes repellente medicamento oblines, ipsúmque uulnus deinceps fascia obligabis, quietíque ægrum aliquot horas trades, dolorem nullo modo interea reformidans. Fucatum fortè hoc nostrum medicamentum tibi uidebitur, abietinæ resinæ per se facultate considerata, admiraberísque cũ calidæ & siccæ facultatis Dios. & Gal. resina sit, quomodo concoquat: quomodo etiam rosaceum temperatæ, & semina siccæ facultatis prædita hoc præstent, atque ut semel dicam, si olei istius cõpositionẽ tecũ reuolueris, medicamẽtum siccæ potius quàm alterius uirtutis iudicabis: concoquit tamen, ut experientia compertum habemus, neque tamen pus mouentia, seu concoquentia, aut coctionem adiuuantia, si quis rationem ad examen reuocauerit, siccæ facultatis esse debent. Principio enim pus excitantia temperata esse debent, secundũ Auic. quar. quarti cap. iij. nostróque temperamento similia, neque multum ad humidum uergentia, ut iiij. meth. ait Galẽ. ubi habet, si puris generationem desideramus, exiccãtia nõ sunt admouenda, ex calido enim & humido fit puris generatio, ut ex cataplasmate, ex hordeacea farina & hydrelæo parato aut ex pane &

Olei uulneribus contusis salubris descriptio.

Resina abietina calida, & sicca.

Qualia debeant esse medicamenta pus mouentia. Et Gal. 5. de simp. med fac.

oleo, cui tamẽ aliqua sit uiscositas adiuncta, secundum Gal. v. de simp. med. fac. quæ carnis poros ualeat obstruere, & calorem innatum, ne diffletur, prohibere, ut melius natura coctionem uel puris generationem operetur: calidæ præterea uirtutis moderatè suppurantia medicamenta esse debent, ut sua temperata caliditate naturalis calor, qui perpetuo in putrefacti humoris separatione, & in putredinem uertendo humorem illum qui putrescere debet, & in assimilatione illius qui nutriturus est operatur, uires colligat, ut Gal. scribit viiij. de usu par. scis quippe coctionem omnem à calore naturali fieri qui quandoque imbecillis est, & per halitum resoluitur nimis, in corporibus præsertim uulneribus affectis, in quibus facilius innatus calor frangitur: quo circa medicus innatum calorem fouere, & medicamento aliquo temperatè calido ipsum alere debet, ut ibidem scribebat Gal. nec in lib. de const. art. med. tacuit, ubi de his agit quæ naturæ negantur, & quæ medicus ipsius naturæ minister ei sufficit, addendo intra modum calefacientia, quæ quantum conferant ex his dijudicabis quæ à Galen. traduntur in lib. de sim. med. fac. & v. aphor. xxij. ubi scribit, calidum suppuratorium cutim induratam mollit, crassatam extenuat, dolorem sedat, „ conuulsiones ac tetanos mitigat, non sicuti frigidum dolorem insuppurabilẽ „ efficit, eo quod si à natura nostra alienum, quæ est calor natiuus, quem coauget ubi mediocriter adhærescit, calor itaque extrinsecus facit hæc omnia quæ „ iam dicta sunt, nõnulla concoquens & ad melius alterans, quædam uero discutiendo atq; euacuando noxia, ad sanitatem perducit, quod si non ex toto sanat, saltem dolores mitigat. Hæsitabis tamen adhuc, & nostra medicamenta sicca facultate prædita quomodo pus moueant, admiraberis, cum omnes artis medicæ authores calidæ & humidæ uirtutis suppurantia esse uoluerint: in hac re animum aduertas uelim, & rem à nullis antehac animaduersam, aut tractatã (licet multi de his quæ pus moueant plurib. uerbis scripserint) perpẽderes. Nõ ab illis dissentimus qui suppurantia calida & humida temperatè cum uiscositate esse uolunt, multa tamen apud Galen. & apud recentiores scriptores pus in uulneribus mouentia medicamenta reperiri dicimus, ex calidis & siccis simplicib. medicinis cõposita, ex quorum admixtione calida & sicca facultate præditũ medicamẽtũ effici uidetur, quod pus nihilominus promptè mouet, quale apud Gal. est tetrapharmacũ ex pice, colophonia cæra, adipe taurina et uitulina cõpositũ, quorũ omniũ maior pars calidæ facultatis est, quemadmodum pix ipsa, quæ secundũ caloris gradũ excedit, quæ quãuis pinguedine, & alijs humidis possit tẽperari, uim tamen suã cũ alijs medicinis admixtã retinet, quæ medicinis abscessus suppurantibus inesse non solet. Medicam artem exercentes, in uulnerationibus terebinthina uel larice (quæ ut plurimũ pro terebinthina non secus ac ætate Gal. uenundatur) utũtur, calidæ tamẽ facultatis & siccæ Gal. iiij. de cõp. med. sec. gẽ. et alijs authorib. est: uitellus uero oui corpori admotus siccaui quoq; præditus uidetur, medicinas tamẽ huiusmodi in uulnerationib. optimè pus mouere uidemus, neq; proinde calidæ & humidæ facultatis sunt. Quo circa ut tãdẽ quæ de suppurãtib. medicinis nostra sit opinio dicamus, sentimus medicamẽta in abscessib. pus mouẽtia calida & humida facultate prædita esse debere, siquidem in affectibus his suppurationi duntaxat studemus: in cõtusionibus autem affectis uulneribus, alijsq; uulnerationibus uel ulceribus inflãmatione correptis, uariæ oriũtur medẽdi indicationes, cõtusio. n. coctionẽ, uulnus autẽ exiccationẽ indicat, quod ut uulnus exiccandũ est, neq; negligẽdũ omnino si Gal. x. meth. credimus, in morborum igitur compositorũ curatione prior curatio illi quod magis urget debetur, cæteris non neglectis, Galen. iij. meth. quapropter medicamenta uulneribus de his quibus agimus salutaria, ex his quæ calida & sicca sunt facultate constare debent: calore enim coctio adiuuatur, & uulneri siccitas medetur, calor quippe moderatus calorem innatũ mẽbri uulne

Coctio omnis à calore naturali fit.

Calor naturalis fouendus.

Mouentia pus in uulneribus qualia esse debeant.

Pix secundum caloris gradũ excedit.

Terebinthinæ usus in uulneribus.

Terebĩ. calid. & sicca.

Medicamenta in abscessibus pus mouentia in quo ab his quæ pus in uulnerib. mouent, differãt.

In uulneribus cõtusis uel inflammatione correptis uariæ oriuntur indicationes.

In compositis morbis prior curatio ei qđ magis urget debetur.

Vulnerũ med. his quæ calida & sicca facultate moderata prædita.

uulnerati fouet, & auget, & proprius humor, qui ipsis medicamentis inest cum uiscositate coctionem adiuuat, & puris generationem, prohibendo ne innatus calor difflctur, moderata uero siccitas uulneri ipsi occurrit. Nec inconueniens est idem medicamentũ duos respicere scopus ferè diuersos, & multos usus subire, quoniam hoc etiam in lib. de comp. med. sec. gen. plurimis medicinis concessit Gal. quas πολυχρήσας idest ad multa utiles appellauit. Cæterùm cum in istis uulneribus duo spectentur, uulnus nempe & contusio, quamuis prima indicatio ab ipso uulnere secundum Gal. sumenda sit, quod unionem indicat, quoniã tamen hoc medicinis assequi non possumus non ablata contusione, ideo symptoma hoc remoueri postulat, principalemq; curam ad se trahit, quia rationẽ eius sine quo non, obtinet: quapropter tibi ne sit mirum si diuersis medicinis in uulnerum & abscessuum suppuratione utamur. Nostrum proinde oleũ tum ob abietinam resinam uiscidam poros uulneris obstruentem, prohibentémque innati caloris resolutionem, & ob temperatum calorem suum naturalem calorem adiuuantem, & ob rosaceum oleũ pus mouens dolorémque leuans (oleũ enim uulnerum dolorem sedat, ut ait Gal. ii. de simp. med. fac. & post coctionẽ adhuc magis leuatur, eodem Gal. teste vj. aphor. xxij) tũ ob seminũ illorum, & abietini olei siccitatem quæ uulnus respicit, & ea quæ à uulnere sumitur indicatio, & ea quæ à contusione capitur absoluãtur, hæc si tecũ reuolues, nũquid his facultatibus præditis medicinis conuenienter in uulnerum contusorum suppuratione utamur, & nunquid talia esse debeant, cognosces, quæ non solum si uulneri instillaueris, uerũ etiã si eis uulnus oblineris (quanquã absurdũ hoc indoctis uidetur, qui ex hoc putre reddi uulnus arbitrantur) inconueniens nõ erit, ægroto itaque huiusmodi medicinæ proderunt, et his citissimè ex Galen. decreto iiij. meth. pus mouebis, & inflammationẽ fugies, linteolo igitur oleo hoc tepido madefacto uulnus poteris obducere, aut emplastro ex triticea uel hordeacea farina cum hydrelæo, uel ex pane, & aqua, & oleo, uel ex althęa decocta cum rosaceo, uel similibus, confecto, & si in illis uulneribus dolor adfuerit non mediocris, (ut ferè fit) ad fortiora emplastra, & ad anodyna confugies, ut ad emplastrum confectum ex pane in ouillo, uel uaccino lacte decocto, cui etiã ouorũ uitellos, & rosaceũ oleum posses miscere, quod dolori, quemadmodũ cupimus, medebitur, coctioníque auxiliabitur, ut hæc tamẽ emplastra leuia sint, ne partem affectã grauãtia dolorem excitent, quo deinde maior fieret inflãmatio, curabis: quod Gal. scripsit v. de simp. med. fac. his probè administratis, natura quæ iã uires collegerit, primo concoquet, deinde secernet, ut iiij. aphor. xxij. dixit Gal. & licet ibi de internis mentionẽ faciat, idẽ tamen de externis morbis intelligendũ, non enim minus coctio in uulnerationibus, siue ab incidente, siue à contundente refactis, per puris generationẽ expectatur, quã in naturali morbo per sputũ, & in uenarũ affectionibus per urinã, ut Gal. in lib. de morb. temp. istis quoq; affectibus nõ secus ac alijs morbis sua tẽpora sunt, quib. natura bonum sanguinẽ à corrupto secernit, pus expellendo, quod coctionis, quæ fit, excrementũ est: & qualis coctio ipsa fuerit, pus indicabit, si enim bona fuerit coctio pus albũ, lene, æquale, non fœtidũ, & copiosum iuxta uulneris magnitudinẽ apparebit, ueluti, apud Gal. legitur primo prog. in fine, quod naturã in puris mutatione recte fuisse operatã arguet, secus autẽ si pus ipsum tenue, liuidum nimis, viscidum, fœtidũ, & minus vel plus, quàm par sit copiosum videris, iudicabis: tale quippe pus naturæ imbecillitatẽ à præternaturali calore, vel ab ingenti inflammatione concoquendi vim labefactante contractã indicabit, et ex adducto Gal. loco colligitur. in medicãdis igitur istis vulneribus tres, vel quatuor dies, ab his, quæ diximus medicamentis ne discesseris, et si hybernum tempus fuerit semel singulis diebus, si æstiuum bis vulneri medeberis, semper oleum nostrum, ita ut iam dictum fuit, in uulnere ponendo, & ipsum præterea uulnus uniuersum, si tumor, aut dolor aliquis postulabit, ad tertium uel ad quintum

Idem medicamẽtum diuersos scopus respicere.
πολυχρήσας medicinæ.

Oleum dolorem sedat.

Et Hipp. in lib. de Vlc.
Vulneri dolẽti quæ conueniant medicamenta.

Emplastra quæ super uulnus ponuntur leuia esse debent.
Et in lib. quos quãdo & quibus med. purga. con.
Coctio in uulnerib. fit per puris generationem.
Et in lib. de off.
Vulnera non secus ac alij morbi, sua habent tempora.
Qualis sit coctio pus indicat.
Puris laudabilis & illaudabilis notæ.
Et in lib. de inæq. temp. & 2. de diff. feb.
Hyberno tempore semel, æstiuo bis medendum vulneri.

Quandiu emplastro uulneribus affectus locus obduci debeat.

usque diem, uel quoad pus bonum appareat emplastro aliquo obduces, semper hoc agendo, ne attrita caro illa humore immodico, & excrementis repleatur, & proximam deinde carnem inficiat: quare post quinque dies eam puluere huiusmodi si insperseris, benefacies.

Puluis carnē â putrefactione uindicans.

Recipe aloes, hepaticæ, thuris, boli armeni oriētalis partes æquales, optime his tritis, carniq́ꝫ contusæ admotis, uulneri non officies, & eã à putredine uindicabis, quæ sæpe uniuersum uulnus, & membrum quandoque uniuersum (nisi prouisum fuerit) ut corrumpatur, causa est. Post hæc, quoniam huiusmodi uulnera pluribus diebus coctione egent, si res cedet ex sentẽtia, omissis medicinis illis, & emplastris, tetrapharmaco, uel picato unguento penicillis illinire poteris, nisi herysipelatosus rubor, qui sæpius ingẽtẽ cõtusionẽ sequitur (quãuis medicamẽta cõcoquẽtia optima sint) uulnus, aut uulneri proximas partes obsideat, tũc enĩ, egente tamẽ uulnere coctione, digestiuo loto, qđ sic paratur, uteris.

Digestiui loti compositio.

Rec. olei optimi, resinæ abietinæ ueræ, si in promptu sit, uel resinæ laricinæ puræ & claræ unciam unam, cæræ albæ quantũ satis est ad unguentum molle conficiendum, quod tandem aqua pura multum lauabis, optiméque secundũ artẽ, exprimes. Hoc unguẽto peniculos quos uulneri impones, et linteolũ, quo uulnus obduces, oblines, rosaceóque oleo membrum circa affectam partem inunges, cataplasmatibus, quibus primis quatuor diebus utebaris relictis, quorum diuturnus & assiduus usus fugiẽdus est, ne ex longa puris generatione innatus calor ultra modum resoluatur, siquidem medicamenta χαλάστικα idest, remittentia, & mollientia sunt, hísque membrum magis imbecille redditur, quoniam in puris generatione nutrimẽtũ, quod ad membrũ pro nutritione defertur, uel ob membri imbecillitatem, uel ob medicamentum humidum unctuosúmque ut Auic. quar. quarti cap. de uul. in uniuersali ait, corrũpitur. Apparẽte autẽ pure laudabili, tum in qualitate, tũ in quantitate, tum in substantia, ægrũ sic usq́ꝫ ad inflãmationis remissionẽ, uel quousq́ꝫ nullã futuram inflammationẽ uerearis, quæ semper ad septimũ diẽ uerenda est, tractabis. Hoc modo in uulnerib. omnibus hyemali tẽpore ad septimam usq́ꝫ diẽ, æstiuo tempore ad quintam, uel ad sextã diem medicinam afferes, contusionibus etiã ultra septimã ijsdẽ præsidijs occurres. In omnibus tamen temperaturis eodem tempore coctionis signa nõ apparent, quoniã in quibusdam citius, in nõnullis serius, ut in lib. de cris. admonet Gal. coctio incipit, qui quãuis de internorũ morborũ coctione loquatur, nihil ut de externis idem intelligas prohibet, omnibus enim morbis natura ipsa curationem adhibet, quam prudentem medicum imitari decet, & diligenter explorare utrum magnum an paruum uulnus sit, cum parua, an cum magna contusione, quæ, ut plurimũ, in istis uulneribus esse solet, quibus proinde diutius remedia pus mouentia facies, uulneribus autẽ cæsim, aut punctim factis, ut hoc facias tanto tẽpore non est opus, uel ipso Hipp. in lib. de ulc. sic dicẽte, nisi sit necessariũ pus generari in uulnere, non oportet tentare, & perpulsillũ. Sed fac, ut unguenta quã maxime mollia sint, ne sua duritie dolorẽ inferãt, & facilius à natura actuari (ut ita loquar) possit, huius quoq́ꝫ fuit sententiæ Hal. in lib. de comp. med. sec. gen. & quoniam primis diebus in uulnerum contusionibus humores ad facile fluendum proni sunt, iccirco ex quouis uel leui incõmodo & dolore fluerent facilius, qui tamen si iã quatuordecĩ dies quieuissent, & omnẽ fluxus suspicionem deposuisses, duriora, si liberet, atque acriora posses medicamenta adhibere. His igitur medicinis mollibus peniculos, ut diximus, illines, & linteolo eodem medicamento (si implastro nullo opus sit) oblito uniuersum uulnus teges, ut Gal, iiij. de comp. med. sec. gen. faciebat. sitq́ꝫ linteolum ita amplum, ut uulnus nõ solũ, sed uulneri proximas partes in triũ digitorum latitudine cõtegat, ex eiusdem Gal. sentẽtia loco citato, aut pro unguento illo molli linteolũ illud unguento ex chalcitide, quod diapalma & diaphœnicium nuncupatur, à

Inflãmatio sẽper ad septimum usque diẽ uerenda.

In omnib. tẽperaturis eodẽ tẽpore coctionis signa nõ apparent. & in lib. de morb. temp.

Pus mouentia medi. diutius uulnerib. contusis quã punctim aut cæsim factis apponenda.

Mollia unguẽta esse debent.

Emplastrorũ usus diuturnus fugiẽdus

Medica. duriora & fortiora quando adhibenda.

Quantum esse debet linteolũ quod uulneri superponitur.

Gal. iiij. de cóp, med. ſec. gen. deſcriptum, ubi docet quantum ad humores fluentes repellendos ualeat, ſi cum roſaceo aut myrtino oleo diſſoluatur, & ad humores in particula aliqua contentos diſcutiendos, quod efficacius, ſi oportuerit, præſtabit, ſi annoſo oleo illud diſſolueris, uel chalcitidem addideris, utidem elegantiſsime docuit. Primis tamen diebus ceratum hoc in omphacino oleo liquefactum uulneribus iſtis contuſis non nocebit, conſiderabis tamẽ ſemper corporis duritiem, & mollitiem, quoniam corporibus duris fortiora, quã mollibus medicamenta conueniunt, ut iij. meth. ait Gal. & paſsim etiam in lib. de cóp. med. ſec. genera id admonet: quapropter, ut utrique hominum generi medicamenta idonea parata tibi ſint, operam dabis: parabis igitur corporibus duris tetrapharmacum cum taurina pinguedine, pro mollibus cum uitulina adipe, ut Gal. in lib. de comp. med. ſec. gen. cenſuit, ne eundẽ calceum (ut aiunt) omnibus pedibus inducas: ſi partes circa uulnus, ut dolor remittatur, & ut uires confirmentur, roſaceo oleo cum boloarmena, ut magis humores repellantur, & magis etiam membrum roboretur, inunxeris, non errabis: poſt hæc puluillum affecto loco admouebis, & membrum obligabis, cauebisq; multas ligaturas, quæ ita recentioribus medicis placent, qui primis diebus puluillis, ſtuppa, & multis alijs rebus, ut ab ambiente aere uulnus tueantur, contra Gal. placita in lib. de art. membrũ deligãt, qui ſcribit magis in declinatione, quã in principio ab aeris iniuria uulnera uindicãda eſſe, hac ratione adducta, quoniã in prĩcipio uulnera, ut plurimũ inflãmatione aliqua affecta ſunt, & ſordib. abundant, quæ frigido aeri reſiſtunt, & ueluti tegumentũ aliquod frigori repugnãt, quib. ſi multi puluilli multaquè addantur ligacula maior acciri inflãmatio poteſt, ultra modum in mirum membrum calefaciendo, ad quod humores qui in principio in motu ſunt confluent. Remota inflãmatione, purgatoquè ulcere, danda deinde opera eſt, ut frigoris uim arceamus, tunc enim abſurdum non erit ſi inter linteola ſtuppæ aliquid poſuerimus. uel latioribus, & craſsioribus ligaminib. uulnus circũligauerimus perfecta coctione nullo eryſipelate, aut dolore, aut exeſione, aut alio ſymptomate ſuperueniente, alias indicationes ut abſoluas, operã dabis. moto enim in uulnerib. pure, multa adhuc abſoluẽda reſtant, ſiquidẽ cauo ulceri, & ſordibus in eo contentis, etiã prouidendũ eſt: cauũ efficitur dũ pus fit, ut ait Hipp. in lib. de ulc. quoniã corrũpitur caro, & modo maius modo minus pro puris copia, efficitur: quapropter cũ globuli in uulnerib. quæ faciunt, carnem contundant, & atterant, quæ deinde neceſſario putreſcit, in puris gene ratione, & in attritæ carnis ſeparatione, cauum præter illud quod perforando globulus fecerat relinquitur. Sordes quoque fluentes, ut maior fiat cauum non mediocriter conferunt, quoniam ſemper, ut iij. ait Galenus ſicut à corpore duæ ſuper fluitates reſoluuntur, quarum una craſſa eſt, altera ſubtilis, quæ in uaporem non uiſibilem reſoluitur, craſſa cuti adhæret ſudor appellata, ita perpetuò ab ulceribus duæ egrediuntur ſuperfluitates, una ſubtilis, quæ ichor appellatur, altera craſſa ulceri adhærens ſordes uocata, quæ non parum ab unctuoſis, & concoquentibus medicaminibus adaugetur, proprium enim iſtorum medicamentorum eſt, ut ſordida ulcera reddant, quod clarius in cauo ulcere cognoſcẽs: quod cũ ita ſit nulla noſtra indiget probatione. Verũ à quonam horũ curatio inchoari debeat, licet hoc à nobis alibi dictum fuerit, ſi tamen id etiam nunc repetatur non erit inutile. Vulneri nimirum primum medicina facienda eſſet, & ut conſolidaretur opera eſſet danda, quia omnis continui ſolutio unionem poſtulat, ut Galenus ait iii. met, in principio, ubi, inquit, eſſe medici ſolutionem continui unire, uerum hoc ob ſordem, & cauum, uel ſymptoma aliud fieri non poſſe, quapropter an à ſorde an à cauo curatio incipienda ſit, uidendum eſt, & quia fieri non poteſt vt uulnus uniatur, ut Hipp. in lib. de ulc. ſcribit, niſi carne cauũ repleatur, nequè etiã cauũ repleri poteſt, ſi in eo ſordes fuerint,

duris corporibus & mollibus mollia medicamenta conueniunt, tetrapharma cũ pinguedine taurina duris corporib. cum uitulina mollibus conuenit.

multæ ligaturæ in principio cauendæ.

quatenus in principio multæ ligaturæ vitandæ ſint.

quando multæ conueniãt. ligaturæ.

cauũ quando fiat.

ſemper a corpore duæ reſoluuntur ſuperfluitates.

vnctuoſa & concoquentia vlcus ſordidũ reddunt.

in ſanandis uulneribus a quo incipiendum.

& Gal. 3. & 4. meth. in Fine

Et 2 de comp. med. sec. gen.

ut 3. meth. scribit Gal. aut si inflammatio, aut humorum copia, aut symptoma aliud fuerit, ut idem ij. ad Glau. referebat: ab eo igitur quod rationem causæ sine qua non obtinet, curatio exordienda est, quãdoquidem citra illius remotionẽ, quod causę sine qua non rationem obtinet, nunquam uniri uulnus, aut cauum repleri carne posset. Ad abstergentia quapropter medicamenta confugiemus, ut v. meth. admonebat Gal. dicens, post inflammationis remotionem oportet uulnus purgare. Sed abstergentes medicinę mordicitate carere debent, ut iij. de fract. scrib. Gal. uel saltem parum mordere, (inest enim mordacitas, quædam abstergentibus medicinis, secundum Gal. v. simp. med. fac. propter amarorem, & nitrositatem, in quibus abstersoria uis firmatur.) Sed abstersionis quantitas ab indicatione, quæ à sordibus ulceris sumit̃, significabitur, quod si omnibus carebit symptomatibus, & parum sordidum fuerit, parua, si sordidius, maiori egebit abstersione, ut Gal. vj. de comp. med. sec. gen. scribebat: uerùm perfecta coctione in istis ut plurimum uulneribus paucæ sunt sordes, leuiter ideo abstergemus, quia Gal. scribit, si purum est ulcus pauciori eget abstersione, si sordidius, ualidiori, quia sordes tanquam tegumentum est, carnis generationem prohibens, atq; de hoc paulo post dicemus: &, quamuis agendorũ quantitas in morbis omnibus nec scribi, nec dici possit, ut Gal. iij. meth. scribebat, coniectura tamen artificiosa peritus atq; exercitatus medicus metietur, quocirca Gal. xiiij. meth. dicebat medicum ingeniosum esse debere, prudentem atq; diligentem, & mente exercitatũ, & rerum naturam dignoscere. Illud tamẽ animaduertes, si diebus primis forte fortuna sordidius fuerit uulnus, illud ne ita accurate, ut nonnulli faciunt, fortibus medicinis abstergas, idq; cauebis magis si cum ulcere adfuerit febris, siquidem tunc huiusmodi uulnera, atq; etiam uulnera alia magna facile inflammationi sunt obnoxia, quam fortia medicamenta irritarẽt, cum calidi proprium sit attrahere & inflammare, febremq; adaugere: Quare si adfuerit inflammatio fortia adstringentia medicamenta fugienda esse ex Gal. sentẽtia iiij. meth. manifestissimum est. Quapropter leuiter adstringẽtibus medicinis utemur, uel siccos penicillos uulneri imponemus, quod deinde linteolo, refrigerãti aliquo medicamine inuncto, tegemus, hoc semper agentes, ut ab inflãmatiõe, à dolore, & ab alijs symptomatibus uulnus uindicemus, quibus cum à nobis fuerit perspectum, uulneri ualentiora adhibere remedia licebit, tutissime itaq; temperatis medicinis primis diebus uulneri prouidebis: facta proinde coctiõe talia medicamenta admouebis.

Abstergentia medic. qualia esse debeant. & auic. 2. cap.

quantũ abstergendum.

Agendorum quantitas nec dici, nec scribi potest.

Sordidũ uulnus fortibus medicinis primis dieb⁹ nõ abstergendũ.

& 4. de cõpo. med. sec. gen.

Medicamẽtũ, quod vulneri est apponẽdũ post coctionẽ factam.

Recipe terebinthinæ, seu laricis, resinæ puræ decies lotæ unc. ij. farinæ ordei drach. iij. mellis rosati colati, uel eius loco, si mellis mordicationem times, syrup. rosa. q. s. & fiat unguentum, quo uulnus impleatur, cui poteris etiam addere cadmiam præparatam, quam aromatarij tuciam uocant cum aloë, thure, & sarcocolla, quemadmodum uulneris exiget magnitudo, emplastra, inunctiones, & alia de quibus iam egimus, omittendo, quia iam dolor erit arreptus, & inflammationis suspitio remota erit. Quod si nerui uulnere erunt affecti, lumbricorum terrestrium puluerem, & picem addes: non enim te latet quantopere terrestres lumbrici à Gal. commendentur. Absterso uulnere, quoniam cauum restabit, quod carne, ut refert Galenus quarto metho. est replendum, sarcoticis medicinis id consequeris. Cuius autem qualitatis esse debeant sarcotica primo de compo. medic. secundum gene. scribit Galenus, qui ibi uult medicamẽta talia esse calida & sicca, cum abstergendi uirtute, & quinto meth. dicebat siccitatem illam paucam esse debere. Scripsit hoc idem tertio meth. nec ratiõe hoc caret, siquidem si nimis siccarent, caro non generaretur, sed colliquaretur potius, & quod alimentum carnem geniturum esset, ab immodica siccitate consumeretur, ut à Galeno secundo de compo. medic. secũdum gene. habetur, uulnusq; sordidius redderetur, secundum eundem Galenum tertio de compositio. med. sec. gen.

& Cæl. lib. 26

Qualia sarcotica medicamenta esse debeant.

sec.gen. debent præterea sarcotica mordicatione carere, ut Galen. tertio meth. ait, atq; expertia esse uirtutis adstringentis, & sexto de composi. medic. secundũ gen. apud Galenum legitur, nec ultra primum gradum exiccantia, ut ab Auicen. quarta primi proditum est, & ratio quare calida & sicca esse debeant, est, quia calore suo materiam, seu sanguinem, ex quo generatur caro, attrahunt, quod Auicenna quarta quarti cap. de generatione car. non tacuit: siccitate autem putrefactionem attracti sanguinis impediunt, illumq; in carnem mutant, propterea qđ æquat complexionem eius, & coagulat ipsum cum exiccatione, ut uerbis Auicennæ utar secundo can. capite quarto. Virtus igitur sarcoticorum medicamentorum ad cauos implendos carne, efficax est. Verùm præceptum Galeni secundo de comp. med. sec. gen. considerandum est, dicentis: Cæterùm nemo ignorat ea, quæ propriè & primario sarcotica nominantur, apta ulcera carne replere, hoc est, quæ caua quidem, non tamen sordes, aut inflammationem coniunctam habent, insuper nec prauorum humorum influxionem, neq; carnem in cauo ulcere intemperatam. Ideo in admotione istorum sarcoticorum considerare debes, nunquid intemperies aliqua in carne adsit cum materia, uel sine materia, & nunquid sanguis, qui influit, in quantitate, an qualitate peccet, & cuiquè istorũ, si opus fuerit, medicinis contrarijs occurres, ut iij. meth. pluribus uerbis scripsit Gal. siquidem caro, ut idem. vj. meth. inquit, naturę beneficio gignitur, carnis autem generationis temperatus sanguis & purus est materia, eodem referente iij. meth. Quapropter tempore quo carnis generationi studemus, boni succi cibis æger nutriendus est, & uino moderato, ut Gale. admonuit, ex illis enim sanguis bonus, & moderatus generatur, exhibemus autem uinum, quia cito nutrit, uiresque auget, iuxta Gal. in lib. de temper. Cæterùm sarcotica non æque in omnib⁹ corporibus carnem generant, siquidem in quibusdam, tantum abest ut uulnus carne repleant, ut potius carnem exedant, uulnusq; magis cauum reddant, & nõ nunquam humidius, ac rubicundius, ut Auic. quar. quarti cap. ij. meminit: sed hoc fieri posse multis causis sciendum est, aut enim propter medicamenti uirtutem, quæ plusquam oportet, ualida est, aut propter ægrotantis naturam, uel mẽbri temperamentum, aut propter imbecillitatem medicamenti exiccantis, quæ membro affecto non respondet. Si propter potentiam medicamenti nimis exiccantis id contingat, siccitate sua carnem consumit, & colliquat: si autem pauca sit siccitas putredinem non potest prohibere, & uulneris humiditatem consumere: Certaq; signa siccitatis immodicæ, uel paruæ medicamenti sarcotici elegãtissime declarat Gal. iij. de comp. med. sec. gen. scilicet si caro non generatur ob magnam & uehementem siccitatẽ, manifestè apparet carnis defectus indies magis, & ulcus profundius efficitur ob carnis colliquationem, tumor in labijs apparet, inflammatio circum circa cõspicitur, atq; rubedo, & color simillimus colori salitæ carnis, pus subtile, ichores fluunt, & nonnunquam sanguis, punctio, & mordicatio quoq; sentiuntur, hæc omnia medicamenti indicant fortitudinem, quod non solum remouendum est, sed intemperies, quam ex tali medicamento uulnus contraxit, medicamentis aliquibus refrigerantibus curanda est, quorum nullum eo præstantius habeo, quod ex pompholige conficitur, quod nos discribimus, hoc enim intemperiem calidam non solum remittit, sed carnis generationem adiuuat. Verùm propter debilem medicamenti uirtutem, ut Gal. & Paul. aiunt, ulcus humidius efficitur, caro minime excrescit, aut mollior seu humidior generatur, uel ulcus ob eam causam, ut iiij. de comp. med. sec. gen. ait Gal. humidum redditur, nec antedicta symptomata aderunt: quod autem caro mollis gignatur, hoc fit propter imbecillem medicamenti siccitatem, ut ab Hippo. lib. de ulc. dictum est. Sarcotica itaq; medicamenta tum mollibus, tum duris corporibus, tum uulneribus in neruosa, tum carnosa parte acceptis, congrua parare poteris, & si mollis temperatura fuerit, mitiora, si fortior temperatura, uel si in ner-

Et Aui. quarta quarti cap. 3. Et 3. meth. & Gal. 3. meth. & 2. ad Glaucon.

Sarcotica quare calida & sicca esse debeãt.

Et Paul. lib. 4. cap. 4. & Gale. 2. de temp.

Quid ante sarcoticorum admotionem sit considerandũ

Et Paul. lib. 4. cap. 40. & Cęl. lib. 5. cap. 26.

Medicamenta sarcotica non ęque in corporibus omnib⁹ carnẽ generãt.

Et Gal. 3. met. & Paul. lib 4.

Propter quas causas nõ æq; in omnib. sarcotica carnem producant.

Sarcoticũ immodice exiccans quib⁹ notis dignoscat. & 3. meth. & Paul. lib. 4.

Medicamentũ ex põpholige præstãtissimũ ad inflãmationẽ remittendã

Notæ sarcotici medicamenti indicãtes imbecillitatem.

Sarcotica medicamẽta qualia debeãt esse

Et in libro de comp. med. sec. gen.

uoso membro uulnus sit ualidiora medicamenta parabis, ut tertio Meth. scribit Gal. siquidem semper caro deperditæ carni similis generari debet, quæ medicamento in temperie parti deperditæ simillimo generabitur, ut si sicca pars fuerit à sicco medicamento, si humidior à minus sicco gignetur. Carnosæ igitur parti, & temperamento molli, unguentum resinum commune uel solum, uel cum sarcoticis pulueribus, de quibus suo loco dicemus, admixtum conueniet: corpori præterea duro, aut sicciori membro, aut carni molliori ultra modum nascẽti isis unguentum cærato humido Galeni sic admixtum, admouebis.

Vnguentũ carnosæ parti & molli conueniens.

Corpori duro medicamentũ commodum.

Recipe Isidis cephalici partem unam, cærati humidi Galeni partes sex, modo addendo, modo detrahendo isim, uel damascenum, prout maiorem uel minorem optabis exiccationem. Si humidum cæratum Galeni, in promptu non fuerit, sumere poteris unguenti damasceni unciam unam, unguenti rasini uncias v. simul admiscendo, hoc unguento uulneris cauum penicillis illitis, implebis. hac ratione unguenta hæc ad temperiem quandam rediges, dignoscẽsque tunc esse intemperata, si ex uulnere subtilius pus, uel sanguinis guttas unà cum pure exire uideris, nulla causa externa præcedente, tunc enim uim medicamenti huius remittes, adaugendo resinum unguentum, uel humidum cæratum Galeni, uel aliquod aliud humidũ unguentũ admiscendo, atq; sic temperatum hoc unguentũ solũ uulneri impones, qd' deinde linteolo illito cęrato diacalcitidis in quo maior uel minor calciditis quãtitas, pro corporis duritie uel mollitie sit in oleo rosaceo colliquato, uel albo unguẽto Paul. uel alio medicamẽto refrigerãte admixto cõteges, & quia facile in uulneribus istis inflãmatio, seu rubor erysipelatosus excitatur, propterea libẽtius huiusmodi medicamẽta admouebis. His obseruatis, uulneris cauum carne replebitur, considerato in carnis generatione corporis proprio temperamento, & sanguinis bonitate, & quantitate perspecta, si enim corruptus, & copiosior flueret sanguis, ad carnem producẽdam, & ad uulnus glutinandum esset inutilis, integrámque ualetudinem impediret. Quapropter in cauo ulcere tria hæc spectabis, primum, ut in subiecta carne temperies sit, deinde, ut qui ad affectam partem fluit sanguis sit bonus, tertio, ut sanguis in quantitate non peccet, ut iij. meth. ait Galenus. Expleta ulceris inanitate carne internata, sordibus omnibus remotis, uulnus, ut Galenus v. meth. in fine scribit, coalescere potest, idque fiet, quando caro ita cutim æquabit, ut nulla alia adsit inanitas præter illam in qua generari cutis debet, ut Gale. iij. de comp. med. sec. gen. placuit, quia si cuti æqualis esset caro, eminentior, quam par esset, cutis gigneretur, & si ulcus magis cauum esset, concaua, & ad uidendum turpis cicatrix efficeretur: quare cum caro carni, quæ sub cute est, æqualis fuerit, epuloticá tunc admouebis medicamenta, quibus cutis uel callosa potius caro iuxta cutim alteram, neque eminentior neque submisior producetur, nisi osis quantitas aliqua desideretur, siquidem tunc semper caua cicatrix, secundum osis quod desideratur magnitudinem, ut Hippoc. vj. aph. xlv. ait, ostenderetur. Neq; ulla afficiaris admiratione si deperditæ cuti cutis similis non regeneretur, quia cum similare membrum cutis sit, regenerari nequit, sed pro cute callosa duntaxat caro augetur, quæ quemadmodum Gal. iij. meth. scribit, durior in dies redditur: propterea cicatricem inducentia medicamenta, uehementioris siccitatis, quam ea quæ carnem producunt, esse debent, ut siccitate sua duram callosamque reddere posint, non attrahendo neque colliquando, ut censuit Gale. v. de simp. med. fac. uerùm ut modicè adstringant, oportet, secundum eundem Gal. j. de comp. med. sec. gen. absque erosione, & morsu, ut idem iij. meth. refert, & ualidiora, quam adglutinantia medicamenta, ut duram crasámque partem carnis generent, quæ si cutis uicem gerat ex duriori & crasiori materia debet constare. Sit igitur epuloticum medicamentum siccius maiorísque stipticitatis, quam adglutinans secundum Galenum, meth. ob adductas rationes. Atque hęc medica-

Quomodo in temperatũ cognoscetur medicamentum.

Quot in ulceris cauo carne replendo sint cõsideranda.

Et 4. meth. & Cæl. lib. 5. cap. 27.

Quando epulotica medicamenta sint adhibenda.

Et in li. de ulc. & Gal. in com.

Et 3. art. med.

Qualia epulotica ẽe debeãt.

Et 3. meth.

Et 5. de comp. med. fac. gen.

Et 4. de com. sec. gen.

medicamenta siue pro duro corpore, siue molli, siue pro neruosa siue pro carnosa parte parari poterunt, modo in cærati forma, quale est cæratum minij, spumæ argenti, ut postea dicemus: modo ea in puluerem redigendo, si libuerit, uel in alia forma, modo eundem semper intuearis scopum, ut cutis scilicet generetur. Si autem nimis excresceret caro cathæreticis medicinis poteris occurrere, cum in numero morbus sit, & in toto genere præter naturam, ut Galenus in libro de caus. mor. scribit sed ea adhibeantur modica, & cõbusta, & lota, quo minus mordeant, ut placuit Gal. v. de comp. med. sec. gen. quale esset alumen rochæ combustũ, erugo æris combusta, & lota, & spuma æris ita ut dicemus præparata, calchantum combustum, & lotum, pro parte magis sensu prædita hermodactilus, galla matura combustaq́ꝫ, & similia.

Quibus medicinis carni immodicè excresceñti sit occurrendum.
Et 4. meth.
Cathæretica medicamenta.

De vulnere partis carnosæ, vel alterius partis, cum globuli, vel alterius rei præter naturam retentione.

CAETERVM si globulus ui tanta impulsus non fuerit, ita ut membrum totum transfigere nequiuerit, neque per aduersam regionem exire potuerit, sed in membro detineatur, aut inter musculos, uel sub membranis absque ossis læsione, primum nunquid parietis angulum quempiam, uel terram, uel ferream armaturam, uel uestimenta duntaxat tetigerit expendendum est, quia, ut plurimum globuli isti plumbei aut stannei sunt, faciléque in contactu solidi corporis uel asperiores, uel teretes efficiuntur, secúmque rei in quam prius impegerint, particulam in corpus trahunt, ut ferè fit quando lapidem, uel parietem, uel ferream amaturam, uel loricæ hamum, quam maleam appellant, uel clauos, uel laminulas loricæ illius, quæ laminis ferreis fabricata est, uel terram, uel uestimenta percusserint, trahunt enim secum rei prius contactæ frustula, quæ unà cũ globulis in corpore retinentur & supprimuntur, & quæ ut difficilius coalescat uulnus causa sunt, uel potius nisi ea natura expellat, aut à perito medico eximantur, nunquam coalescit, semperq́ꝫ copiosiora effluunt excrementa, & uaria oriuntur symptomata. Cognosces autem nunquid huiusmodi aliquid cum globulo retineatur uel ex ægrotantis relatione, uel loricæ uel uestimentorum inspectione, si aliquid defuerit, uel ex tactu specili, uel coniectura. Quocirca si unà cum globulo detentum aliquid fuerit, cum illud quoq́ꝫ præter naturam sit, auferendum est, ut faciendum esse admonuit Gal. iij. art. med. in morbo qui in numero consistit, ut cum in manu sextus est digitus, uel in uesica calculus retinetur. Ita quoq́ꝫ cum in corpore globulus, uel aliud præter naturam retentum fuerit, si fieri potest illud remouendum est, nisi naturę uiribus fidamus, quæ à corpore illud possit abijcere, speremusq́ꝫ uulnus absq́ꝫ ullo alio incommodo quãuis intus aliquid qđ pręter naturã sit detineatur, coaliturũ. Si uerò nulla in natura spes reliqua esset, chirurgia remouendum esset, quod etiam diuinus cognouit Homerus qui sic scribit.

Quib⁹ dignoscẽdũ sit nũ qđ aliud præter globulũ in corpore retineatur.
Quid in corpore præter naturã ẽ illud remouendum

Namq́ꝫ alijs multis est æquiparandus unus
Vir medicus qui infixa peritè excidere tela,
Vulneribúsque superdare mitia pharmaca nouit.

Qua propter Cæl. non sine causa chirurgiam homini & uitam & mortem inferre posse aiebat, ideo globuli isti summa cura diligentiaq́ꝫ unà cum omnibus ijs, quæ præter naturam in corpore continentur tollendi sunt. Sed prius globulorum, & eorum omnium quæ sclopeto iaculantur figura, magnitudo, & materia examinanda est, & licet ut plurimum quæ sclopeto iaculantur sphærica sint, tamen quandoq́ꝫ ex contactu solidioris corporis, uel dum à sclopeto exiliunt aliam induunt figuram, & quandoq́ꝫ ex sphæricis fiunt teretia, & nonnunquam

In chirurgia mors & uita.

Ante globulorũ extractionẽ quæ considerãda.

deprimuntur: aliquando etiam quadrata quędam, uel plumbea, uel stannea, uel ferrea, uel globuli intersecti, quibus æreum filum & insertū est proijciūtur, quos æratos globulos uocant. Neq; solum tela huiusmodi forma differunt, sed magnitudine interdum, & materia, quædam enim magna sunt, nonnulla parua, aliqua plumbea, alia stannea quædam ænea, & nonnulla (raro tamen) ferrea, ut plurimū enim plumbei uel stannei globuli sunt qui sclopeto iaculantur, ænei autem uel ferrei uel lapidei globuli bombardis emittuntur, & quamuis uel forma, uel magnitudine, uel materia differant, in uulneribus quæ intulerint eadem semper curandi ratio seruatur: magni tamen globuli in membro carnoso occultari minime possunt, neq; ob id etiam curatio mutatur, & quia in uno uulnere unus globul⁹ solus, uel aliquo alio frustulo, uel quadrato esse potest, non ob id quoq; ad diuersam curationē nos uocat, quandoq; cū plumbeo globulo innumera plumbi frusta emittuntur, quæ tñ eundē locum non petunt, quia dum à sclopeto prosiliunt disperguntur, diuersaq; uulnera si corpus contigerint faciunt, propterea coniectura, à globulo excepta nec ne sint, uisu & tactu dignosces, operamq; dabis si fieri poterit, ut ea à corpore eximas. Si uerò cum globulis, uel quadratis plū beis, aut stanneis in uulnere carnosæ partis armaturæ ferreæ frustulum, aut loricæ hamum, aut rei alterius præternaturalis particulam non cōtineri liquido cognosceres, neq; urgeret dolor, neq; prope uenam aut arteriam, aut in sensibili loco essent, (tunc enim illos extrahere urgeret necessitas) parua admodum ut eos educas solicitudine afficiaris: siquidē citra periculū in corpore coalescunt. Plūbum quippe & stānum quando nitrositatem, & sordem, si quam ex puluere cōtraxerunt exuerint, & locus in quo retinentur à sanie purgatus fuerit, quo min⁹ coalescat uulnus non impediunt, nec ærugine obducuntur, quemadmodum metalla alia quamplurima. Et quamuis propter eorum grauitatem locum mutent, in partibus tamen illis abscessus alicuius causa non sunt: quin potius discedendo, & locum mutando medicinam relinquūt, & ita sensim locū relinquunt, ut ne ab ægroto quidem sensu id percipiatur licet in corpore triginta annos retineantur, quandoq; tamen natura eos ad cutim summam detrudit, ibiq; abscessus causa sunt, qui si secetur, facillime & sine periculo, ut nos sæpe fecimus, eximuntur. Verùm si sine maximo dolore globulos ipsos extrahere medic⁹ potest, quo tandem certior omnino fiat nunquid aliud in corpore detineatur, globulum eximet, sed hoc prima die, qua quis ictus fuerit molietur commodius, tum quia globulus tunc specillo tangetur facilius, & in recentis uulneris contrectatione, cum adhuc membrum calidum sit, minor accitur dolor, quàm cum ab aē re alteratum refrigeratúmque fuerit, mecúmque in hoc ita senties, qui cum fortè fortuna ex equo cecidissem plagámque in sincipite accepissem, in eam statim digitum immisi, ut nunquid confracta esset caluaria explorarem: tunc nullum omninò percepi dolorem: cum autem post duas horas adhuc ambigerem non rectè me uulneris essentiam explorauisse, iterum in uulnus digitos imposui, ingentissimóque dolore affectus fui, atque hoc dictum sit, ut ostendam quanti referat uulnus calidum an frigidum pertractes. Si igitur globuli illi euellendi erūt, ut id prima die efficias suadeo: quod si uel imperitia, uel causa alia fuerit omissum, non ita facile deinde occasionem arripies, qua id moliaris: siquidem iam erit uulnus sensibilius redditum, & tumor iam aliquis aderit, & uulnus angustius erit effectum. Ad hæc, si uel caro uel membranosi tendines rumpantur, aut perforentur, concidunt, globulúmque sæpius tegunt, & intercludunt, qui deinde non sine ingenti dolore euelleretur: neque id mirum sit, quoniam si specillo tangi nequit, difficilius extrahetur, ac si omninò extrahere globulum conareris, non citra dolorem intensissimum, maximúmque ægrotantis discrimen hoc prę stares, minusq; hęc uitares incommoda si postquam humores quieuêre, doloróq; fuerit

Globulorum diuersitas.

Quib⁹ nunqd à globulo an à re alia uuln⁹ factum sit dignoscendum.

Plūbei globuli aut stannei quo min⁹ coalescat uulnus nō impediūt.

Globuli licet locum mutēt, abscessum nō faciunt.

Quādo globuli abscessum faciunt.

Minor dolor in cotrectatione calidi uulneris quā frigidi percipitur.

Prima die globuli euellendi sunt.

fuerit sedatus opus hoc aggredereris. Quandoq; etiam globulus cartilaginem percutit, quæ cum osse sit mollior, non rumpitur, sed flectitur, deinde eleuatur, ita ut quandoq; uulneris foramen constipet: & quamuis summa diligentia specillo, digitisq; uulneris profunditatem explores, licet id statim post illatum uulnus facias, actum tamen agas, quemadmodum nobis sępe in thoracis plagis non solum à globulo, sed à cædente telo factis, obtigit, in quibus uix uulneris foramen inuenimus. Quocirca si globulum prima die extrahere nequiueris, neq; cũ globulo aliquid etiam, quod præter naturam sit in corpore detineri uerearis, sic ut dictum est, facies, admotoq; oui albumine cum sale uulneri, globulum naturæ, ut illũ expellat, remittes. Sed si omnino extrahere globulũ opus fuerit, dupliciter eum poteris euellere, aut enim per foramẽ qđ effecit, aut per oppositã partem incisam, si non longe à cute sit, educes, si eñ à cute longe distaret globus, aut si altius infixus esset, per effectum foramen extrahendus esset omninò, dummodo specillo perciperetur. In uulnus igitur nostros hamos immittes, quibus globulum leuiter reuoluendo educere conaberis: habebis etiam forcipes cauas, forcipem dentatam, cylindrum in manubrio habentem, & rostrum coruinum. At, cum forpice dentata, uel alio instrumento apprehensus globulus fuerit, leuiter quantum fieri poterit, educes, instrumenta autem ad id apta in picturis uidebis, ueruntamen minori dolore incommodoq; nostris hamulis loco proprio descriptis globulos euelles, qui uulneris meatum non occupant, nec uulneris labra extendunt, sed cum post globulum immissi fuerint, leuiter si illos attraxeris, secum globulum educent. Non tamen hoc ita cómode forpicibus, aut coruino rostro efficeres, meatum enim uulneris obstruunt nimis, doloremq; non mediocrem inferunt, quando, ut globulum comprehendas, dilatantur, nerui enim tunc, aut tendines, aut caro ipsa in dilatatione illa comprimuntur, ut in sequenti pictura patebit.

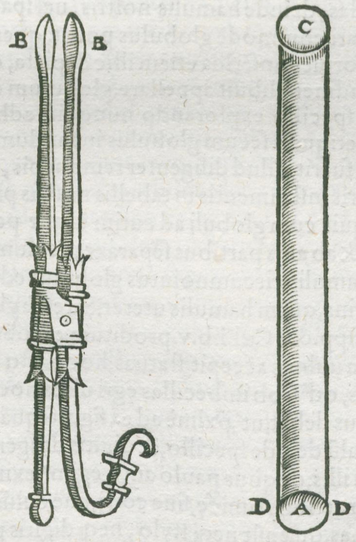
Vulneris foramen quãdoq; occultatur.

Dupliciter extrahi potest globulus.

Instrumẽta ad globulos educẽdos idonea.

Hamulorum globulis extrahẽdis utilitas.

Forpices & rostrũ coruinũ in globuli extractiõe, quæ faciant incommoda.

Quippe si forceps. b.b. immittatur per uulneris foramen. a. ad globulum. c. ut illum comprehendat, dilatari magis debet, quam sit uulneris ipsius magnitudo. d.d. in qua dilatatione non mediocris commouebitur dolor, quem maximè uitare debemus. Hoc autem nostris hamulis non fiet, quoniam licet angustissimũ sit uulnus, ingredi tñ possunt, globulumq; euellere absq; dilatatione, extensione & incisione, quam illi non uitant, qui forpicibus illis utuntur, uel coruino ro-

ſtro. Horum igitur inſtrumentorum uſum ſemper fugiendum ſuadeo. At ſi hamulos noſtros inutiles cenſebis ob oſſa confracta, q̃ carnẽ quãdoq; diuellunt, & lacerant, ingentémque cauum efficiunt, à quo humilis illis globulus educi non poteſt: aliud habebis inſtrumentum forpicis formam referens, cuius una pars ſola, quæ ueluti ſpathula quædam eſt, ad poſteriorem globuli partem mittitur, & ſic manu ſtabilis continetur, altera deinde pars intromittitur ad globulum compræhendendum, præterea clauo quodam ambæ partes iunguntur ad modum forcipis qua calculi à ueſica extrahuntur, ut etiam in picturis poteris intueri. Sed mehercule hamuli noſtri modo per proprium uulneris foramen extrahi globuli poſsint, omnibus alijs inſtrumentis commodiores ſunt, & his (ut ſæpe uidiſti) quamplures globulos, quamplurimáque oſsium fruſtula extraxi. Exquiſita tamen diligentia adhibenda eſt ſemper, ut modò celeriter, modò tardiuſculè, prout erit commodum, & æger tolerabit, opus abſoluas, hoc ſemper agendo, ut tutò quod cupis, & quàm minimo cum dolore perficias, ſed ſi fuerit commodum rem quàm celerrime poteris perages: admonuit enim Gale. xiiij. method. in humano corpore ita actiones perficiendas, neque hoc etiam tacuit in libro de his quæ in method. fiunt, ubi oſtendit aliquas eſſe actiones, quæ quàm celerrime ſunt abſoluendæ, ut inciſiones aliquæ, ſuffuſionum depoſitio: in hac igitur re periti & exercitati medici eſſe debent: extractum deinde globulum ægroto oſtendes, afficitur quippe non mediocri lætitia æger, quando id, quod dolorem faciebat, eſſe amotum uidet, præterea ſanguinis fluxum ſiſtens medicamentum, quale ſuprà dictum eſt uulneri ſuperpones. Sempérque quod faciendum eſt, ut uno tempore perficias, neque in ſequentem diem protrahas operam dabis. Aduerſam partem incidere conſueuim⁹, ubi caro craſſa non eſt, parúmque abeſt quin globulus cutim contingat, aut ubi propè ipſam cutim eſt, neque neruus, aut os, aut tale quidpiam obſtat, quo minus ad ipſum globulum uſq; ſine periculo incidas, deinde hamulis noſtris, uel ſpathula ſinum aliquem habentem, in quo firmari commodè globulus poſsit, quemadmodum in pictura poteris uidere, uel forpice anſerina etiam illic depicta, quam ſic, quia anſerini roſtri referat ſimilitudinem, libuit appellare, globulum extrahes, iterum poſt globuli extractionem ſpecillo explorando nunquid adhuc aliquid præter naturam, ut ſæpe fieri ſolet: quod ſecum globulus in fundum uſque uulneris traxerit, detineatur: quod ſi fuerit, illud diligenter remouebis, neque te lateat in caſu hoc commodius cęteris inſtrumentis in tabellis noſtris pictis, quam hamulis extrahi globulos poſſe, quia cum globuli ad cutim uſque peruenerint, eam à muſculis impulſione ſua, & ab alijs partibus ſeparant, & dum laxatur ſinum quendam relinquit, à quo hamulis circumuolutus globulus educi non poteſt, libentius itaq; forcipe anſerina, quàm hamulis uterer. Si rectè globulos iſtos perquirere uolueris, quod ab Hipp. & à Cæl. lib. v. proditum eſt, obſeruabis, ſ. ut ægri corpus, in figura illa, in qua uulnus accepit, ſtatuas, hoc pacto in quo loco globulus detineat animaduertes, qđ ſi ob imbecillas ęgri uires hoc facere nequeris, ſaltẽ in lecto ita ſtatui corpus debet, ut ꝓximè ad eã figurã, quã cũ uulnus accepit, ob tinebat, accedat: globulũ deinde ſpecillo, & digitis diligenter perquires, & inuẽtũ leuiter inſtrumentis illis, de qbus paulo antè egim⁹, eximes, hoc idẽ obſeruabis ſiue ueſtimẽti, ſiue interioris tunicę, ſiue corij, ſiue cuiús uis alterius rei pręter naturalis fruſtulũ eximas, quæ aũt neq; ſtylo, neq; digitis percipi poſſunt, ea naturæ permittenda ſunt, quæ ſi primis diebus nequiuerit, poſt aliquod tẽpus ſaltem ea extrudet, neque aliud in huiuſmodi uulneribus à medicis eſt faciendum cum quid retineatur (licet diligenter illud explorent) eos lateat. Præter hæc illud quoque diligenter aduertendum, quid illud ſit quod cum globulo in membro contineatur, quandóque enim priuſquam corpus feriat globulus, ferream armaturam percutit, aut diploidem, aut terram, aut ſaxum, & cum corporibus

Aliud inſtrumentũ ad globulos euellendos.

Quæ in operationib⁹ obſeruanda ſint.

Extractus globus ægro oſtẽdendus.

Vno tempore ſemp qđ agendum eſt, perficere debemus neq; in ſequentem diem protrahendum.

Aduerſa pars quando inci.

Quo inſtrumẽto in ſinu contentus globus facilius extrahatur.

Quomodo rectè qs globulos explorare, & perquirere poſsit.

Quę pręter natura in corpore detinentͅ atque ſtylo ubi ſint aut digito percipi poſſunt, naturę ſunt pmittẽda

Quid ſiquod cũ globulo in corpore retineat uidendũ diligenter.

poribus solidis occurrit, facilè aut extenditur, aut deprimitur, aut asper redditur, & rimulis illis, & asperitatibus aliquid substantiæ illius, cui primum occurrit, adhæret, in corpusq; trahitur, quod, ut quàm primum educatur, urget, idq; celerrime semper agendum est, corpúsque in ea figura, in qua erat quando uulnus excepit, collocandum est, deinde uulneris, & eorum etiam quæ à corpore eduxeris, figuram considerabis, dabísque operam ut coniectura assequaris, num quid adhuc in corpore, quod præternaturale sit, relinquatur: & si adhuc aliquid esse deprænhenderis forpicibus, aut hamis educes: præter id ferream armaturam num integra an fracta sit inspicies, & frustuli illius, si quod in uulnere erit, quantitatem coniectura demetieris, uidebis etiam loricam ex ferreis hamis confectam nunquid illius pars in corpus cum globulo detrusa sit, & nunquid claui aliqui loricæ ex laminis ferreis fabricatæ, aut etiam laminula aliqua cum globulo etiam in uulnere fixa sit. Si igitur horum aliquid detentum fuerit diligenter explorabis illúdque educes, siquidem quæcunque ferruginem, aut æruginem, contrahunt, in corpore retinenda non sunt, quia ne coalescat uulnus impediunt, quocirca illa, ut quamprimum euellas, operam dabis, siue in uulneris fundo, siue in latere fuerint. quandóque etiam globuli loricam ex ferreis hamis confectam ferientes, hamos ipsos rumpunt, extendúntque, quos in uulneris lateribus defigunt, & uix specillo tangi possunt, hos tamen, nisi post suppurationem, euellere non possumus, naturáque, ut plurimum, post aliquot dies eos expellit, interdum etiam contingit ut hamuli illi globulo infigantur, & ita pertinaciter plumbo adhæreant, ut nisi ualidissima forpice eos non possis euellere: nonnullósque tibi globulos, in quibus tres aut quatuor hamuli adeo infixi erant, ostendi, ut uix in globuli summitate apparerent propterea si globuli, quibus hamuli huiusmodi adhærent in corpore retinentur, mirum non est, si nunquam uulnus coalescat, hamuli enim ferrei semper ferruginem contrahunt, ideo cum globulo, & uestibus, & alijs, quæ præter naturam in corpore detinentur per proprium uulneris foramen, uel per incisionem in aduersa parte factam, siue in superficie, siue in fundo uulneris fuerint, euellendi sunt, modò quod cupis, te assequi posse non desperes, quemadmodum nobis in quibusdam obtigit, quibus hypochondrium ad cutim usque alterius lateris perforauerat globulus, fit enim sæpius, ut omnes corporis partes perforent globuli, aduersæ partis cute duntaxat excepta, quam neque rumpunt, neq; perforant, quoniam post illam solidũ aliquod corpus non est, quod ictui resistat, ideo cedit, extenditúrque, neque ita facile rumpitur, atque adeo interdum extenditur, ut ob uehementem extensionem uestimenta lacerentur, neq; solum uestimenta, sed etiam loricæ hamuli ferrei diuellantur, quemadmodum anno superiore in Mirandulensi obsidione in Illustrissimi Ioannis Vitelli strenuissimi militis curatione obseruaui, qui in postrema spinalis medullæ parte, dum inter cohortem hostium pugnaret fortissimè, globulo ictus fuit, id quoque in Perusino quodam milite obseruaui, qui lorica ex ferreis hamulis confecta armatus, uulnus supra os iuguli exceperat, quod ad posteriorem usque partem supra scapulam terminabatur absque cutis perforatione, omnes tamen hamuli partem illam contingentes lacerati, atque diuulsi fuerunt, non secus ac si per eos globulus transiuisset, atque id propter ingentem cutis extẽsionem factum fuisse cõieci, cutim deinde illã extensam secui, ac cum globulo sex hamulos extraxi. Eandem quoque extensionem in quodam milite leuis armaturæ obseruaui, qui sub axilla dextera inter loricam, & humerum globulo ictus fuit, qui tandem ad quintam usque costam oppositi lateris peruenerat, costamq; ruperat absq; cutis perforatiõe: quapropter cum id animaduertas, quã uis, etiam parua, sectione globulũ inuenies, illumq; una cum rebus alijs, quas secũ traxerit, eo quo dixi modo extrahes. ac si forte aliqd in uulnere relinqueretur, nunquam ipsius unionem sperabis: propterea morbum diuturnum

Figura rei præter naturalis quę extrahitur consideräda.

Quæ considerãda sint, ut recte id quod in corpore retineat sciamus.

Quę ferruginẽ contrahũt uulneris consolidationem impediunt.

Oẽs corporis partes interdũ excepta cute p forãt globuli.

Absq; cutis pforatione quãdoq; uestes, & armaturæ lacerant, & diuelluntur.

Quando difficillime uuln' sanetur.

futurum prædices, præsertim si læsa ossa fuerint, & si ossibus læsis cum globulo aliquid etiam, quod præter naturam sit, & quod specillo dignosci non posit, ac cesserit, id si prædixeris, calumniam uitabis, ut pri. prędic. dicebat Hippo. At si in osse aliquo infixi sint globuli, ut in osse tibiæ, uel fœmoris, uel ilij, uel alio quopiam osse simili, modo ita hæreant, ut neq; compresione, aut specilli impulsione à loco moueantur. Si prædictis instrumentis euellere non poteris, terebello cannula munito, uel solo ipso terebello, quemadmodum magis ex usu esse iudicabis, ut educatur dabis operam. quippe terebello globulū perforabis, terebellumq; illud fac in globulo inferas, & ita commode extrahes, neq; scalpello ad os circum circa excidendū, quo in alijs telis in osibus fixis educēdis egemus, quoniam globulus sua figura spærica, & ictu cōminuit os, & frangit, & ab alijs osib⁹ diuellit: quocirca quàm facillime istis terebellis globulum extrahes. Si autem in promptu terebrum non sit, ægrum dolore ne afficias. siquidem post inflammationis tempus, & post suppurationem, uel postquā contusum os obscederit, remouebit, ac cum osse ipso egredietur, quoniam læsum os absq; desquāmatione retineri non potest, pręsertim cum à uehementi illa cōtusione sit alteratum, idq; post dies paucos sequetur, quare morbū longum futurum prædices, ut secundū Hipp. faciendum esse diximus, quo calumniā uites, neq;, quæ multis profuit, artem diffames: cæterùm si aliquod principale membrum globulis istis ictum fuerit, ut est cerebrum, cor, guttur, pulmo, iecur, intestina, uenter, renes, aut uesica, uel in mulieribus uulua, & iam lethalia signa appareant, neq; citra discrimen globulus posit educi, manum admouere recusabis, cum nullo modo ęgroto opem ferre posis, ne etiam artis salubris existimationem offendas. Verùm si euentus incertus sit, prius quanti periculi res sit, præfaberis, deinde globuli extractionem aggredieris, siquidem præter spem multa interueniunt sæpe commoda. ac si in huiusmodi uulneribus, in quibus salutis spem non omnino abiecimus globulū relinqueres, præterquam quod ars hæc ab omni humanitate aliena uideretur (ut alia, quę à Paul. in cap. de extract. telorum dicuntur omittam) certa quoq; mors sequeretur, si autem eximeretur, bonam fortasse ualetudinem ęger consequeret: quare nunquam globulorum extractionem, modo spes aliqua sit, ac specillo ꝑcipiantur, fugies, fiunt enim pręter omnium spem mōstra in chirurgia. Hoc etiā uide nunquid aut in uenam, aut in arteriam impegerit globulus, ne magnum sequatur sanguinis profluuium: quod si esset non ita uenæ ipsius, aut arterię consolidatio speranda esset, ut si ab incidente telo cæsæ fuissent, tunc enim partes uenam, uel arteriam circumdantes coalituras speramus, hoc autem casu nihil simile expectandum, quia propter contusionem ruptæ sunt, & ambiens caro attrita, & diuulsa quoq; est, hinc ideo magnus sanguinis fluxus non solum primis dieb⁹, sed aliquot dies post sequitur, dum contusæ partes ob putrefactionē abscedūt, quapropter tunc uenas illas, aut arterias laqueo excipies, uel ferro candenti adures, neq; ita facile, ac si à gladio cęsę fuissent coalituras speres, quia eorū pars, quę attrita fuerit semper desiderabit. Ad medicinas igitur, quas v. meth. scribit Gal. confugies, deinde uulneris curationem suscipies, quemadmodum in uulnere in carnosa parte excepto faciendum diximus. Si in neruoso membro uulnus fuerit eodem modo, quo dictū est, uictus instituendus, & sanguis mittendus, & corpus purgandum. Quod autem ad topica attinet remedia, cum etiam uulnera hæc contusionem patiantur, & ex Galen. concoqui, ut diximus, debeant, habita naturæ partis ratione, unctuosa admodum cataplasmata, de quibus paulo antè egimus, omittenda, nisi fortè dolor, aut aliquod aliud symptoma, quod ad se totam curā trahat, te huiusmodi uti cataplasmatibus cogat, ut quandoq; esse faciendum elegantisime iiij. method. scripsit Galenus. uerùm uulneribus istis ad leuandum dolorem, tuto emplastrū ex uaccino lacte, pane, oleo rosaceo, uitellisq; ouorū, & modico croco, uel ex althæa in oximelite, aut in lixiuio cocta,

Predicto arcet calumniam.

Quo instrumēto in osse fixus glob. posit educi.

In uulneribus in mēbris principalib⁹ acceptis quid sit faciendum.

Quid sit agendū ubi salutis & mortis incertus euētus sit.

In chirurgia fiunt monstra.

Ex cōtusione uenæ, aut arteriæ ruptæ difficile coalescūt.

Venis uel arterijs ruptis qd agendum.

Vulneris ī neruosa parte accepti curatio.

Qualia cataplasmata quæ uulneri in neruoso membro excepto sunt admouenda esse debeant.

cui etiam rosaceum oleum additum sit, admouebis, uel quodpiam aliud cataplasma compositum ex fabacea farina in lixiuio cum oximelite decocta uel pro fabacea farina hordeaceam, aut eruinã, si haberi potest, aut aliam eiusdẽ facultatis assumes, ut vj. meth. scripsit Gal. ubi in antiquos inuehitur, cataplasmata ex tracta farina cũ hydrelœo admouentes, quæ quidem in uulneribus cęsim factis uitanda sunt, in contusis aũt uulneribus, in quibus sæpius nõ mediocris urget dolor, eorum confert usus, quæ etiam cum dolorem non ualeant remittere, unctuosis magis quandoq; utimur medicinis, & ad olei dulcis perfusionem uel embrocationem (ut cum alijs loquar) confugimus, ut nos, cum Illustriss. Macedoniæ Principi intrepido duci medicaremur, in Mirandulensi obsidione coacti fuimus, qui cum me ad uulneris qđ acceperat curationem uocasset, maximoq; dolore infestaretur, qui totam ad se curationem uocabat, affectum membrũ oleo, quamuis neruis officiat Galeni freti sententia iij. de comp. med. sec. gen. irrigauimus, lanamq; cum œsypo (quam lanam succidam appellant) simplici oleo & aceto imbutã, ut medicamẽti uirtus ad affectum locũ perueniret, superposuimus, debent tñ medicamenta hæc actu calida admoueri, qñ frigidũ ulceribus & neruis inimicũ est, ut adducto loco ait. Gal. nec v. aph. xviij. tacuit Hipp. huiusmodi tñ unctuosa medicamenta uulneribus istis quæ in neruosis sunt partibus, moderatè magis quam si in carnoso essent membro, imponenda sunt. post tres uel quatuor deinde dies lumbricorum terrestriũ puluerem oleo prædicto, quo affectum locum inunges, addes: Nec aut ad calidiora, aut ad sicciora medicamẽta primis diebus, dum & contusio & dolor adsunt, confugerem, siquidem in cõtusionibus istis adeo atteruntur & contunduntur partes, ut quàm facillime ex quauis leui causa (licet mitia admoueantur medicamenta) inflammatio excitet, quæ acciretur facilius si calida medicamenta, ut pix cum terebinthina, & resina abietina (qbus nos in uulneribus ab incidente telo factis absq; inflammatione, & abscessu utimur) uulneribus neruosarum partium admouerentur, hæc itaq; primis diebus uitamus. Verùm post dies primos uulneri oleo nostro exiguam picis siccæ partem loco liquidæ picis addere non ueremur, præsertim si in genu uel cubito uulnus esset, nullaq; eo tempore extaret inflammatio. At si tendines aliqui ab ingenti illa contusione detecti fuerint, aloën hepaticam, thus, sarcocollam, uel puluerem lumbricorum terrestrium, ut putredinem arceas, & alia sarcotica loco suo descripta, admouebis: neq; penicillos in uulnus immittes, & si aliquos uelles imponere, breues admodum mollesq; sint, ne dolor concitetur, qui primis in horum uulnerum curatione exhauriendus est. Ad hæc, si os aliquod globulus percusserit, ut os ilij, uel scapulæ, uel alterius partis, absq; ossis totius fractura (quod fieri posset si globulus latus uel tibiæ, uel fibulæ, uel femoris, uel radij, uel cubiti, uel humeri petierit, quamuis in ictibus istis rarissime contingat, quin os à globulo ictum totum transuersim rumpatur) primis diebus, licet diligenter explores, uniuersum os esse ruptum non dignosces, post aliquot tamen dies in puris generatione, iam fractum os laxatur ac dissoluitur, & per consensum, ut medici nostri dicunt, os uniuersum frangitur, quamuis totum à globulo percussum non fuerit. Aliud quod te maiori afficiet admiratione, addam, os à globulo percussum non solum in ea parte quam petierit globulus, rumpi posse, sed in altera etiam parte, quam non tetigerit, per quandam, ut ita dicam, reuerberationem, ut fieri in lignis sępe solet, quę in uno latere percussa, in altero per consensum, & reuerberationem ingentis percussionis franguntur, itaque id unà cum pluribus medicinæ candidatis, in nobili quodam nostro Bononiensi animaduerti, qui à sclopetario globulo ictus fuerat in maiore fibula circa medium cruris, cum totius illius ossis fractura, neque in egressu ullo modo tibiam globulus lædere potuit, cum sub ipsa interna parte uersus suram per distantiam trium digitorum ab ipsa tibia egrederetur, cum autem

Et 3. de comp. med. sec. gen.

Vnctuosa medicamenta parcius uulnerib' in neruosis partibus acceptis quam carnosis sunt admouenda.

Fortia medicamenta primis dieb. uulneribus cum contusione nõ apponenda.

Tẽdinib' detectis medicamẽta idonea.

Os totum esse fractũ primis diebus quandoq; non cognoscitur.

Nõ solũ os in parte, quã globulus percusserit, sed ĩ alia quoq; parte possit frangi.

Bononiam aduectus nobilis hic fuisset, tibiam totam manibus pertractando, ipsámque totam cum fibula per transuersum fractam reperi, infra ipsum uulnus in sex digitorum distantia, hoc tamen ita esse Bononienses medici, qui eum ex castris Bononiam deduxerant, negabant, quos tandem ratione, & experientia (quamuis, ut sui moris est, pertinaces essent multúmque sibi tribuerent) in meam adduxi sententiam. Hoc idem in alijs quamplurimis obseruaui qui à globulis sclopetarijs uulnus inter tibiam & fibulam, & inter cubitum & radium, sine magnorum ossium fractura acceperant, sed tamen modò iuxta uulnus ipsum, modò supra uulnus, modò infra, ossa illa per transuersum fracta deprehendebã, quod ob ingẽtem ruinam, & impetum, & quandam (ut sic loquar) reuerberationem, uel rem huiusmodi aliam, obtingebat. Et nos quoq; Turcam quendã arte tibiã annosi bouis, æneũ pistillũ oblongum aut saxum, modò in parte ea quam percutiebat, modò in alia rumpentẽ pugno uidimus, neq; tamen eo impetu quo globuli feriunt, res illas percutiebat: quocirca ad rem hanc animaduersionẽ uertas, & si pertransuersum rupta esse ossa nõ deprẹhenderis, ita ut dicemus, mẽbra illa pertractabis. Prẹter hẹc nunquid globulus alicuius ossis superciliũ, aut appẽdices, aut parua digitorũ ossa percusserit, uel aliud quodpiã os in plures partes cõminuerit, uel in mẽbro detineat, uel uniuersum membrũ penetrauerit, expendes. Si intus detineatur, si fieri potest, eo, quo diximus, modo extrahendus est, & quicquid cũ eo præternaturã in corpore fuerit, remouendũ. Si solus in corpore fuerit, neq; illa, de quibus supra egimus, adsint symptomata, naturẹ, ut iam diximus, est relinquendus. Ossium deinde frustula, nũ forpicibus, uel uolsella, uel alio instrumento remouenda sint etiam atq; etiam uidendũ, discántque hoc empirici, & carnifices medici, & hi qui callere optimè artem medicã uideri uolũt, qui dũ ẹgrotis medent̃, uel eis potius mortem inferunt, ut aliquid semper agere uideantur, nulla ratione habita, ossa quæcunq; forpicibus & uolsellis conantur euellere, & si magna, magnoq; conatu ligamenta, tendines, membranasq; cum ossibus diuellunt, inhumaniterq; neruos rumpunt ac laniant, non secus ac si brutorũ corpora, aut lapides tractarẽt, in quib⁹ experiri impune licet multis modis, neq; (modo os illud extrahant) ægrũ maximis illis cruciatibus miserè ad internicionem perducere uerentur. hi quantũ (dij boni) errẽt, quã rectè ad medicandũ edocti sint Gal. in lib. de his quẹ in med. fiunt ostendit, ubi fractorũ ossiũ euulsionem multis rationibus prohibet, quia in eorũ euulsione ligamenta rumpunt̃, caroq;, & membranæ, atq; tendines, quibus ossa adhærent & cõiuncta sunt, dissoluunt̃, ex quo dolores uehementissimi fiunt, abscessus subsequuntur, & mors sæpe infertur, uel sinus profundi relinquunt̃, uel uomica (quam fistulã appellãt) ita magna fit, ut ei nullo modo natura mederi posit. Atq; ossiũ extirpatio magis cauenda est, qñ spes aliqua sit eorũ frusta, siue magna siue parua sint, callũ contrahere posse, naturæ igitur hoc opus permittendum, quæ si callo cõminutas ossiũ partes constringere non poterit, in nouæ carnis incremento sine periculo ea expellet, & carne noua sub osse genita, atq; osse per abscesionem, uel desquãmationem expulso, cauum uniuersum citra naturẹ incommodum replebit, quia sic Hipp. in lib. de fract. cap. scribit, fragmenta quæ à natura abscedunt, sponte decidunt, à carne enim ea expellent̃ subcrescente, qđ non tacuit Cæl. lib. viij. ca. iiij. quocirca Galeno admonente, ossium frustula si parti alicui adhæreant, & si nullum pungendo dolorem inferant, ui non euelles: quod si quando per transuersum deducta sunt, uel à globulo ad partem neruosam tendinosamq; delata, stimulent, uel si propter pus quod frustula ea à ligamentis, membranis, & à carne separat, ad aliquẽ descenderint locũ quẽ pungant tuto uolsella, uel forpice, uel alio instrumẽto sensim, ne magnus accersat̃ dolor, educes, q̃ si à mẽbranis uel ligamẽtis diuelleres, maximũ inde sequeretur incõmodũ, q̃uis minima ea frustula essent: quare si cõmodè ossa extrahere nõ poteris, opus ne aggrediaris, siqdẽ si primis

Turcæ historia.

Num forpicibus uel uolsella ossa extrahẽda sint uidẽdũ

Nõnulli taxãtur medici.

Ossiũ fractorum euulsio à Gal. prohibet̃.

Extirpatio ossiũ quãdo magis sit cauenda

Et Auic. iiij. quar. cap. 2.

Ossa quando euellenda.

mis diebus inflammationem prohibueris, & ab ægro mortis periculũ propulsaueris, satis erit, illa deinde educes ossa, si poteris, qñ post puris generationé, à ligamentis natura separauerit, uel ubi abscesserint, uel ubi ex aliméti defectu à cæteris osśiũ partibus deciderint, si natura ea nõ extrudet. Si fortè magnũ quodpiá os globulus impegerit, illudq; dissoluerit, ut os tibię, fibulę, fœmoris, humeri, cubiti, uel radij, uniuersumq; mẽbrũ perforauerit, & à sede remouerit, dignosces, si cũ sano mẽbro affectũ membrũ cõtuleris, uel si prius mẽbri ipsius naturalé compositioné sciueris, ut Gal. in lib. de oss. scribit, si liber ille legitimus Galeni liber est, uel si mẽbrũ manibus pertractãdo inęqualitaté perceperis, uel si punctióibus ęger afficiat, ut Cels. dicebat, uel ex totius mẽbri inflãmatione, quę semper omes fracturas subseq; solet: post hęc cognita fractura, digitis diligẽter explorabis nũquid uel ferri, uel pãni, uel alterius rei præternaturalis frustũ in mẽbro detineat, quod quãuis aliàs sępe faciendum admonuerim, tñ quia & utile, & necessarium est, illud subinde inculcare expedit: ac si aliquid retineri deprehenderis, arte ut illud remoueas, si fieri potest, conaberis. Cæterùm si cõponi ossa illa possent, & ad prioré figuram reduci, & in propria sede reponi, omni studio ut id facias adniteris, ut ab Hipp. in lib. de fract. scriptum est, atq; etiam in illius lib. cõmentarijs eius interpres Gal. scripsit longa oratione, quã in pręsentia adscribere longũ & superfluum esset, cũ ibi, quę de hac re scribunt, legere posśis, neq; opus hoc naturę est demandandũ, ut scilicet ipsa luxata ossa reponat, aut fracta cõponat, quia id natura pręstare nõ potest, ut elegantisśime dicebat Gal. in lib de const. art. med. ubi ostendit, quę naturę, & quæ medico quandoq; negentur. Quocirca exercitatus medicus blandisśimè ossa illa, si posśibile erit, componet, & in propria sede reponet, deinde stuppa in aceto madefacta, & expressa, oui deinde albumine, bolo armena, & alijs stipticis pulueribus, & oleo rosaceo (ut dolor leuet, & fluxi humores resoluantur) obducta, nõ solũ partem in qua fractura est, sed supra & infra ipsam fracturã in latitudine sex digitorũ mẽbrũ circundabis, obligabisq;, uel si libet, pro medicamento hoc (nisi sanguinis obstiterit fluxus) linteolum amplũ cerato humido Gal. illitum, quod humores compescit fluentes, & doloré sedat, admouebis, nullúmque peniculum uel paruum admodum in uulnus immittes, deinde totum membrum idonea fascia deligabis, non tamen arctisśimè fasciam adstrinxeris, ut in fracturis, in quibus uulnus nõ adest, fieri solet, nullumq; in fascijs ipsis facies foramé, quemadmodũ nõnulli ętatis nostrę medici, ut dicemus, facere cõsueuerunt. Pręterea ferulę, seu asserculi, uel canales, in quibus uulneratum membrũ contineat, fabricentur, ferulisq; illis membrũ, (ea duntaxat parte excepta in qua uulnus est, ne dolor refricetur) fulcies, & non arcta fasciatura ne exacerbetur dolor, & ne membrũ mortificetur, & ne osśium callus prohibeatur, deligabis, semper animaduertendo, ut differentia fiat à fractura cum uulnere, ab ea, quæ cum uulnere non est, ut Galenus admonuit, quo dolore, quam fieri potest, minimo æger conficiatur, & pus per uulneris orificium expurgetur. In tali igitur figura collocetur membrum, ut uulnus in decliuiorem partem uergat absque dolore, ut commode excrementa purgentur: Sed in principio in situ accliui membrum sit, oportet, ne ad uulnus humorum fluxus feratur, atque in hac figura totum triduum continebis, absque ulla remotione, aut admotione medicamentorum, ut Hippoc. & Galenus in fracturis cum uulnere faciendum censuerunt, & inter cætera studendum, ut affectum membrum in ea colloces figura, in qua dolore non afficiatur æger, ut Galen. censuit in lib. de his, quæ in med. fiunt, qui sic scribit, primus idonearum figurationum scopus doloris uacatio esse uidetur, Galeno suffragatur Hippoc. iiij. de art. figurationum autem lęsorum membrorum tres sunt scopi, ut loco citato refert Galen. quorum unus accliuis, alter decliuis, tertius æqualis seu rectus, quos in uarijs affectibus uariamus, ut iij. de fract. facit Gal. qui modo membrũ accliue collocat, modo decli-

Quibus notis cõminutũ os & à sede propria remotum cognoscatur. & P. ad glauc.

Fracta ossa, si fieri potest, cõponẽda sunt, & luxata in sede propria reponenda.

Quod medicamentum post quã cõposita ossa fuerint, aut in ꝓpria sede collocata membro sit adhibendum.

Ceratũ humidũ Gale. osśiũ fracturis & luxationibus accommodatũ.

In qua fig. mẽbrum in quo fractura cum uulnere fuerit sit collocandum. tum in qua figura primis diebus cõtinere debeat.

Figurationũ membrorum tres scopi.

Accliue membrum quãdo collocetur.

ue,ut iiij. de art. modo æqualiter seu media positura. Accliue collocatur membrum in principio fracturarum, uel defluxionum, quemadmodum esse faciendum iussit Gal.ne facilè humores ad membrum fluant, aut ubi sanguinis fluxus formidatur,ut Gal.iiij.de art.scripsit.Decliue collocatur membrum,quando in eo ulcus est humidum,neq; sanguinis fluxum, aut humorum, aut inflammationem timemus, & in decliui illa figuratione sinus expurgatur,ut iiij. de art. Gal. ęqualiter uero membrum collocatur,cum nihil horum suspicandum est,& perfecta sanitas speratur: sed in quauis figura membrum colloces,si illi pellem aliquam substraueris maximè profuerit,in qua pus colligatur,ne linteola,ut aduertit Gal. inficiantur. In his igitur figuris affectum membrum continebis, quoad nullum inflammationis immineat periculum,ut iij.de art.scripsit Gal. Nec mireris,quamuis dixerim & locum in quo uulnus est,membrum totum in quo affectio est,esse fasciandum,neq; ullum orificium à quo expurgetur uulnus esse relinquendum,admiratione te potius nostræ ætatis medici,atq; ex antiquis nonnulli afficiant,qui contra Hipp.& Gal.placita scripserunt,uolueruntq; membrũ in quo est fractura cum uulnere,hinc & inde esse fasciandum fascia circa uulnus ipsum,ubi fractura est ad formam.x.literæ Græcæ deducta,relictoq; foramine ꝑ uulneris curatione: quod grauissimis authoribus,rationi experimentoq; aduersatur,ut xj.meth.Gal.admonuit,quo loco eos uellicat,qui nulla facta euacuatione,plenitudine,uel quod ad uires,uel quo ad uasa existente,topica adhibent medicamenta,quæ ut pars illa inflammatione urgeatur in causa sunt, sic enim scribit.Quippe hi cum ex his quæ ipsimet faciunt phlegmonas semper excitent,nõ animaduertunt, sed ijsdem semper erroribus implicantur, ueluti Hipp.ijs accidere dixit,qui hinc & inde ossium fracturas cum uulnere deligabant, etenim illi cum phlegmonas in uulnere crearent, non tamen destiterunt, rati id adeo non ex deligatura,sed alio quopiam errore incidisse. Hippoc.quoq; in lib. de fractu. ubi de fracturis cum uulnere agit, huiusmodi medicos undiquaq; fractum membrum cum uulnere non deligantes, damnat: qui propter illam fasciaturam humores ad uulnus confluere cogant, qui deinceps abscessus & inflammationis causa essent:sed id ob suam illam fasciaturam accidit, quæ humores ad locum illum fascia non circundatum,qui ex uulnere & ex fractura iam imbecillis est,propellit,quæ incommoda, si uniuersum confractum membrum in quo uulnus est obligaretur,&totum triduum sine medicamentorum remotione sic permitteretur,uitarentur:eo tamen tempore si æstiuum tempus fuerit, splenijs uino imbutis membrum fouebis,& uino quoq; irrigabis.Si uerò hybernum tempus fuerit, lanam quæ uinum nigrum adstringens & oleum combiberit, qua affecta pars foueatur,admouebis,repelluntur enim uino humores,& oleo dolor mitescit.Post triduum,cum eo tempore uulnus suppurari incipiat,peritus medicus forpicib⁹ optime secãtibus fasciam supra uulnus aperiet,quam apertam & perforatam sic relinquet,caueat tamen dum fasciam illam forpicibus scindit & perforat,ut uulneris orificium detegat, quo commodè pus egrediatur, ne cæteræ fasciæ partes relaxentur,idcirco ut hoc deuites fasciam in medio secabis, idoneaq; medimenta & uulneri contuso accommoda deinde admouebis, ut antea dictum est,rursusq; fasciatura duntaxat retentiua (ut ita dicam) uulneris orificium conteges, & deligabis,quoniam tunc iam humores quieuerunt,atq; hæc Hipp. est,& Gal. sententia,à qua postquã discedere nolui,fœliciter semper curationes fracturarũ cum uulnere cessere,secus tamen, dum meos præceptores aliter facientes sequi uellem,obtingebat.Nec te moueat contusum esse uulnus,& quod ita sanari facile fasciatura,& medicaminibus ac si ab incidente telo factum fuisset, non poterit, quoniam,ut loco adducto scribeb.Hipp.& in lib.de fract.calua. ossa absque contusione & collisione non rumpi possunt, & tamen eo quo diximus modo ex eiusdem senten.fracturæ cum uulneribus curantur:Cęterum innumeros usus fasciatu-

In decliui figura quãdo mẽbrũ reponat.

Aequliter quando membrum componatur.

Pellis mẽbro affecto substrata prodest.

Non deligantes uniuersum mẽbrum cum fractura damnat Hipp.

Quando in fascia foramẽ sit faciendum & quomodo.

Absq; contusione & collisione ossa nõ rumpuntur.

fasciaturæ perpende, quos Hippoc.in libro de his quæ in medic. fiunt, & in libro de fract. scripsit, fasciatura siquidem non solum dissoluta ossa retinet in sua sede, & luxata in proprio situ, uerum etiam ab affecto membro humores repellit, robúrque membro addit, ne ex relaxatione & uulnere confluentes suscipiat humores, rursus qui fluxerunt humores collectíque sunt, discuit & resoluit, quamuis extra uenas sanguis esset. Si igitur in uulneribus istis cum fractura ob medicorum inscitiam, ut factum sæpe fuisse animaduerti, prætermissa fuisset ligatura, fascia tu membrum eo quo dixi modo diuincies: attendendo semper animum, num inflammatione uulnus illud urgeatur, quod facile fieri posset, si primis diebus neglecta illa fuisset fasciatura, nihilominus diligenter eo quo poteris modo comminuta illa ossa repones, ac ferulis membrum munies, neque ita arctè illud fascia obligabis quemadmodum si die prima medicinam fecisses, deligasses, relinquendo in fasciatura orificium à quo uulnus expurgetur, atque sic fascia deuinctum membrum ad perfectam usque curationē relinques, nisi fortè aliquod insigne superueniat symptoma, quod te remouere fasciam urgeat: sed tamen fasciæ remotionem quantū in te est fuge: neque secundo membrum ita ut prius obligari posse cōfidas, quia si Hipp. rationi, & experimētis credendū est, si antequam comminutū os callū contraxerit fascia remoueatur, & locus propter maximam relaxationem debilitatur, humórque qui in callum uertebatur, ex quouis motu minimo dissoluitur, hinc abscessus, inflāmationes, & dolores sequuntur, quæ omnia uitanda sunt. quocirca ne naturā interturbes, & eā ab opere distrahas, fascias nullo modo, si fieri potest, dimouebis. Insuper si os abscessurū esset, uel ipsius desquāmatio expectaretur, aut si osis frustulū per transuersum membrū à globulo esset detrusum, & ob fasciæ compressionem, dolorē uel puncturam uerereris, laxius membrum obligabis, & si arctè deligatum fuisset, ligaturam remittes, ut osium frustula illa exire ualeant. Abscessurum os, & quicquid præter naturam in uulnere est, siue ferri laminula, siue panni frustulum, siue quiduis aliud sit, istis notis dignosces, ex puris subtilioris copia maiori quā uulneri illi cōuenire uideatur exeūte, ut iij. de fract. de osse abscessuro scribebat Gal. ex carne laxa mollicꝫ in ipso uulnere apparente, quo tempore remisſiori deligatura, ut diximus uteris, quod si sponte post multum tēpus os istud abscessurū esset, tunc fasciam remittere non esset opus: quoniam postquā discussus resolutúsque tumor fuerit, qui primis temporibus uulnera solet inuadere, sponte relaxabitur fascia & remittetur, asserculos tamen illos quibus membrū prius fulseras, nisi post tēpus in quo inflāmationis imminere solet periculum, non amouebis, & licet horum asserculorum usus ab Hipp. in lib. de fract. interdicatur, non simpliciter, sed lege aliqua in fracturis omnib. nō esse adhibendas ferulas, Hipp. sententia intelligenda est: proinde quemadmodum me aliâs sæpe facientē uidisti, primis tēporibus, mēbrū in quo fractura cū uulnere est, ferulis fulcies, ne propter aliquē motum à loco proprio ossa cadant aut membrū inflectatur, & ita inflexa ossa callū obducāt. In nostris præterea fracturis etiā perpendendū, nō solū per transuersum ossa rūpi, sed in minutisſimas, & tenuisſimas partes: interdū quocꝫ osis substātia deperditur, quæ modo abscedit, modo à reliquis osis partib. ad aliā partē defertur, ita ut quandocꝫ osis pars desideretur, quapropter exilius redditur mēbrū, & in sede propria confractū, uel luxatū os obfirmari nō potest: in fracturis autē illis in quib. ferulas ꝓhibeat Hipp. nulla osis pars desiderabāt. quare primis diebus ferulis fracturas istas cōmunies. Sed si ferulas, ob abscessum aliquē aut in uulnere aut circa uulnus natū, neglexeris, cū bis in die æstiuo tēpore uulneri medicari, & membrum fascia obuoluere necesse sit, ne (quod oscitanter nonnulli faciunt) à lecto aut puluinari aliquo membrum affectum moueas, quandoquidem ex motu illo non mediocres irritantur dolores, qui licet à medico floccifiant, uitandi

Fasciaturæ vsus.

Mēbrū à quo semel ligaturas remoueris non ita ut antea fuerat ligatum, deinde obligabis.

Fascia nullo modo si fieri potest remouenda.

Quibus notis quæ abscessura sunt dignoscentur.

Quādo remisſiori ligatura utendum.

Ferulæ quando remouendæ.

In quibus fracturis ferulas prohib. Hipp.

tamen pro uiribus sunt, cum bis singulis diebus accinantur, quia & abscessus & inflammationis causa esse possunt. Certissima signa ossis abscessuri hæc sunt, si pus subtile, & copiosum magis quàm uulneris magnitudini conueniat fluat, si ulceris labra coeant, neque coalescant, si æger internum quendam motũ in mẽbro percipiat, & tunc febres conuulsionesq; sequi facile solent, neque proinde ullo modo fasciaturas illas intermittes, dabis tamen operã ne dum membrum eleuas, dolorem facias, siue ita membrum ex contusione sit affectum, siue ex incisione, siue unum os, siue duo cõminuta et confracta sint, et fascias sic aptabis, membrúmque pertractabis. Primum medicamenta uulneri adhibebis, sub mẽbro deinde in quo uulnus est fascias, ut expediet amplas gradatim, ut a. b. c. d. subijcies, tantæq; longitudinis esse debent, ut membrũ si opus sit duplici modo deligare ualeant, linteolũ deinde substernes, uel subtile coriũ, ne lectus aut lintea inficiantur, cum apto puluinari ex lino uel panno confecto, ut aptius excrementa colligantur, remoueriq; possint, & fasciarum capita modo nodis cóiunges, modo acu si uidebitur cósues, ut in figuris infra patebit. Has deinde fascias sine molestia diebus sequentibus exolues, uel dissues, cum uulneri mederi, & pus abstergere uolueris, sine membri eleuatione, & dolore: hoc pacto nos usq; ad perfectam mẽbri curationẽ medicari solemus, sæpeque ægrotantes ut quiescant adhortamur, si pristinæ ualetudini restitui cupiunt. Nec fidẽ illis præstes, qui ita affectum membrum absque fasciatura permitti posse dicunt, quot enim ex fasciatura sequantur cõmoda iam ex Gal. didicisti: puluinaria deinde à latere uulneris, ut res postulabit collocabis, quibus etiam membrũ confirmabitur magis. Hunc ordinem si sequutus fueris, uulnera quamplurima dubio procul, ab inflammationibus uindicabis, rectéque curabis, & me uera declarasse percipies, aliorumq; nugas, quæ reuera sine docti uiri alicuius authoritate, sine ratione experimentoq; prolatæ sunt, parui facies. Aliud scitu & animaduersione dignum non prætereamus, ossa uel carne uel cute denudata aliquo oleo non esse inungenda, illud enim quanquam siccæ naturæ sit, ossibus tamen, ut docet experientia, aduersatur, huiúsque rei ratio reddi potest, quia quamuis sicci tẽperamẽti os sit, siccísque medicinis, ut vj. meth. scribit Gal. gaudeat, tamen cum porosum sit, & oleum tenuium sit partium, facillime per poros illos in os penetrat, nec inde facile egreditur, quare putredine corripitur: hac ratione ossibus oleũ aduersissimum est, ut aliàs dijs benè fauentibus in nostris commentarijs in cap. xc.vi. lib. Paul. in quo de caluariæ fracturis sermo habetur, fusius dicemus, quo circa super detectum os sicca pones filamenta, quousque futuræ inflammationis nulla adsit suspicio, uulneris uero labijs tetrapharmacum, uel picatũ medicamentum, quæ olei uiscididate carẽt, admouebis: & si libet de nostro etiã oleo uulneris labris tutò etiã adhibebis, in cæteris ea quæ iam docuimus omnia obseruabis, non neglectis his quæ à medicis uniuersalia dicuntur, præsertim in uictus tenuis institutione, ut iiij. de fract. fuit Hipp. sentẽtia, ubi affectos fractura cum uulnere, ita, ut qui in capite uulnus accepêre, esse tractandos asserit. Eorũ sententiæ nec subscribas, qui alijs fracturis cum uulnere fortasse sic esse medendum dicunt, non autem ijs quæ ab istis tormentis billicis fiunt: quoniam ex Hippoc. sententia, omnes fracturæ cum contusione sunt, similiter ergo, ut cæteræ fracturæ cum uulnere sunt pertractandæ: quod si tibi molestum esset, eo quo diximus modo, fasciam illã qua obuolutum est membrum, in quo cũ uulnere fractura est incidere, tuto etiam membrum illud fascijs circumdabis, modo illo quem Paul. lib. vj. cap. C.IX. de fract. cum uul. docuit, in fascia parua orificia relinquendo, pro uulneris curatione, illámque à lateribus uulneris deducendo ad figuram X. Verũ præter ea quæ à Paulo fuerunt declarata, postquã membrũ communiueris, & illud fascia, uel hoc uel antedicto modo, obligaueris, puluillum ex stuppa cóceptum (tantæ magnitudinis crassitudinísque, ut ora illa

Ossis abscessuri signa certissima.

Quid in fracturis cum uulnere sit primũ faciendum, & quid secundo &c.

Ossibus oleũ aduersatur, & quare.

Super detectũ os filamenta sicca ponẽda.

Labijs uulneris quæ medicamenta adhibenda.

Qui uulnere cum fractura affecti sunt eo modo quo ij qui in capite uulnus accepêre tractandi.

Alter modus fasciendi mẽbrum in quo fractura cum uulnere fit.

illa in fasca derelicta tegat) in aceto madefactum, & deinde expressum, & medicinis illis de quibus paulò ante diximus, illitum, illi orificio relicto admouebis, quem fascia quæ membrum ter posit ambire, nonnihil arctè deligabis, quã deinde post tres dies solam, cum medicamentum adhibere uulneri opus fuerit, ut iam à nobis dictum fuit, remouebis. neq; ob id ab Hipp. præceptis discedes, quoniam hoc etiam pacto undiquaque membrum uniuersum fractura cũ uulnere affectum, circumdatum & communitum erit, si diligenter quæ diximus omnia obseruantur. hæc eadem obseruabis si in uulnere illo globulus sit quem educere non potueris, ferulis tamen leuioribus quàm si solum fractura sine uulnere esset, & sine globuli retentione, membrum fulcies, modò nullum aliud adsit symptoma, ut dolor, gangræna, pruritus, inflammatio, erysipelas, exesio, aut putrefactio, quæ sæpe in istis uulneribus solet adesse, aut sphacelus, aut œdema, aut scirrhus, si in iunctura affectus sit, aut prope ipsam iuncturam, aut ulcus fluidum, aut sordidum, aut caro addita, aut ex uetustate callositas (ut sic dicam) labiorum, ut Galen. iiij. meth. declarabat: quibus omnibus symptomatibus nisi fuerit consultum, siue sola sit fractura, siue cũ uulnere, siue solum adsit uulnus, nunquam fieri poterit ut uulnus sanetur, ut citato loco dicebat Galen. & Hippoc. in libro de ulcerib. qui sic scribit: si aliquod in uulnere adsit symptoma, illud consolidari nequit: quapropter symptomatibus summa cura occurrendum, cum quandoque magis quàm uulnera ipsa, ac cæteri affectus præter naturales urgeant, ut xij. meth. ait Galen. totamq; ad se curationem uocent, ut idem xj. meth. scribit. Symptomatibus igitur prius prospicies, quando si adfuerint, ut sanetur uulnus est impossibile, & si urgeat necessitas fascias ipsas, quibus membrum iam deligatum fuerat, etiam dissolues: Dolorem præterea simplices fracturas sequi, ex his quæ in lib. de fract. scribit Hippoc. perspicuum est, uerùm eius causa diligenter indaganda, nunquid scilicet ob os aliquod pungens, an ex mala membri figuratione, an ex ultra modum calidis medicinis, an ex humore ad locum affectum fluente, qui partes extendendo continuum soluat, & malam inducat intemperiem, an à simili alia causa contingat, nisi enim morbi causam scieris, ut præter naturalem remoueas affectum, impossibile est, ut dicebat Galenus in libro de constit. art. med. Si propter os pungens infestet dolor, tactu & leui contractatione, uel uerbis ægrotantis dignosces, mitescetque dolor huiusmodi fasciarum remotione, aut relaxatione, ferulisque amotis, uel si illud os, si fieri poterit, extraxeris. Si ex medicinis contingat, exercitatus medicus ex carnis colore percipiet, easque mutabit, & in membro contractam intemperiem remittet, & fascias laxabit. Si ex humorum defluxu, si nullum ex prædictis symptomatibus, neque signum aliquod quod futura prædicta significet symptomata, adsit, tumor & futuræ inflammationis signa apparere incipient, cui illis rationibus & medicinis, de quibus paulò ante egimus, prospicies, curámque totam ad ipsam inflammationem conuertes, & fasciam remittes. Si noxius pruritus accedat ex saniei acrimonia cutim exedente, id ab ægro percipies, & ex pustulis in cute apparentibus: membrum itaque aqua perfundes & lauabis temperata, ut saniem illam pruritum facientem eluas, quod faciendum Hippoc. & Galen. censuerunt, nos etiam quandoque aqua ipsa salsa membrum madefecimus, nec non linamentum ex unguento aliquo succo plantaginis diluto, uel ex albo unguento Pauli, uel Rasis cum camphora paramus, & illud penna exceptum inter fasciam & membrum ponimus, aut partes membri illius pruritu affecti unguento populeonis, & similibus quibus facilè pruritus remouetur illinimus, absque fasciarum remotione, si tamen pruritus huiusmodi non remoueretur, fasciam relaxabis, ut commodè membrum inungas, & pruriginem arceas: sic etiã idoneis medicinis tumori alicui phlegmonoso aduenienti, & in abscessum prorumpenti, prouidebis. Cęterùm si in uulneribus siue ossiũ

Leuioribus ferulis membrũ in quo fractura cum uulnere sit si intro globulus retineatur est fulciendum.

Et Cæl. lib. 5. cap. 26.

Vulnus cum symptomate non sanari potest.

Simplices fracturas sequitur dolor.

Et in lib. de in æq. intemp. Dolor ex pungẽte osse quomodo cognoscatur, & remittatur.

Doloris notæ ex fortib. medicinis.

Ex defluxu dolor quomodo deprehendatur.

Pruritus à quibus colligatur & quibus medicinis sanetur.

Quibus modis phlegmoni fracturis superuenienti occurri possit.

fracturis, uel cum fracturis phlegmon superuenerit, ut fieri sæpe solet, ut tertio & octauo Meth. scribit Gal. ne phlegmon adaugeatur prohibere oportet: facilè autem prohibebis, uniuersalibus & concoquentibus, uel si rursus uniuersalia ipsa ratione noui morbi suborti cum concoquentibus reiterabuntur, & repetentur. Sed si in parte alia quàm in ea in qua uulnus & fractura illa erat, (ut fieri sæpe solet in plagis quas bombardici globuli faciunt,) phlegmon suppuretur, suppuratorio aliquo cataplasmate facilè ad exituram (ut cum Arabibus loquar) deueniet, quem etiam si opus fuerit, lanceola potius quàm falcato illo instrumento, quo nostrates medici in secandis huiusmodi abscessibus uti consueuerunt, secabis: quia acutum magis subtilemq; aciem habet lanceola, partésque dissecantur facilius, & per carnem sine ferè noxa, doloréque transmittitur. Falcatum autem illud instrumentum cum sit magis crassum, minus ad abscessus dissecandos utile est, multáque incommoda, quæ lanceola uitantur, affert. Hoc itaque modo in abscessu collecta sanies effluet, & expurgabitur. Quod si cutem nolles secare, medicamento aliquo eruptionem in cute facien-te, & abscessum adiuuante uti posses, quale à Galen. in lib. de comp. med. secun. gen. describitur. Primum igitur ut abscessum aperias medicaminibus attrahendi & colligendi uim habentibus operam dabis, & ad id maximè accommodum esset basilicum unguentum Mes. quod abscessus rumpit, materiam ad cutem attrahendo: si res hoc medicamento non cedit, ad alia medicamenta à Galeno & à Paulo descripta confugies, ut ad emplastrum ex radicibus narcissi in mulsa coctis, cum radicibus iridis, uel ad emplastrum aliud, ex mollibus arundinum radicibus cum melle & similibus factum, aut ad aliquod septicum medicamentum in forma olei per artem chymicam destillati, aut ad aliud quod siccæ sit substantiæ, quod infrà describemus. Verùm nisi à medicaminibus huiusmodi aperiatur abscessus, ferro ut disseces melius est, minor siquidem fit dolor, neque locus inflammatur, & citò sanies effluit. Naturæ tamen si permitterentur abscessus, sponte omnes rumperentur, propter saniem carnosas partes cutemq; ipsam erodentem, & propter expulsiuam uirtutem, quæ continuè ad exteriora superfluitates expellit. Sed si intẽsus infestaret dolor, & periculũ impenderet ne pars aliqua princeps, aut neruosa, aut uenosa, aut arteriosa exederetur, abscessum excidere cogeremur, ut citò sanies euacuaretur, neque naturæ prouincia hæc esset deleganda, propter urgens periculum. Quin sæpe ante perfectam abscessus suppurationem, ut impendentia pericula uitemus, ipsi lanceolam adhibemus, ut si in articulo aliquo, uel in pectore, uel circa anum, uel in oculorum angulis, uel in iuncturis abscessus esset, ne ex puris acrimonia & nitrositate corrodantur, & corrumpantur tendines, & affecti membri motus aliquis deperdatur, ut in lib. de motu mus. ostendit Galen. uel ad nobile aliquod membrum pus descendat: quod facilè contingeret, si in pectoris partibus abscessus esset: proinde ipsum excides antequam pus cutem erodat, & ad interiorem thoracis partem penetret, & uomicã seu fistulam efficiat, ut Auic. docuit, hac etiã de causa abscessum circa anum ortum ante suppurationem diuidimus, ne propter loci humiditatem uomica fiat, ut in lib. de fist. scribit Hipp. sic etiam abscessus in angulis oculorum orti, ut uomica uitetur, ut ait Aëtius, diuiduntur: quapropter in his affectibus curandis horum grauissimorum uirorum, à quorũ placitis nunquam nos discedimus, authoritatẽ non diffugies: ipsos deinde diuisos abscessus sic curabis, ac si suppurati & aperti sponte fuissent, medicinis scilicet pus mouentibus. Principio igitur diebus primis tetrapharmacũ, aut nostrũ digestiuũ lotũ impones, uel digerens medicamentũ ex terebinthina, & oui uitello confectũ, admouebis, uel alia similia medicamẽta à Gal. in lib. de com. med. sec. gen. & xiij. Meth. descripta adhibebis. Si uerò sinus esset, uel ulcus humidum linteolũ diaphœnicino unguento in melino, uel anetino, uel omphacino oleo colliquato

Phlegmoni alia in parte q; ubi est fractura orta, quomodo medendum.

Lanceola potius quàm falcato instrumẽto abscessus secandi.

Et à Paul. li. 4

Cutem rũpentia medicamẽta.

Sponte si naturæ permittuntur abscessus rũpuntur.

Quando coacti abscessus dissecemus.

Quomodo ante perfectam suppurationẽ incidantur abscessus.

Abscessus ani antè suppurationem secantur, & qui in oculorum angulis oriũtur, & quare.

Secti abscessus quomodo curandi.

colliquato illitum admouebis, quod etiam mirum in modum prodesset, quamuis adhuc suppuratus abscessus non esset, & in mẽbro rubor extaret, ut ait Gal. iiij. de com. med. sec. gen. posses quoque nonnunquam adstringente uino ulcus ipsum abluere, quod si hæc parum prodessent medicamenta, ad alia, locis suis à medicinæ authoribus descripta confugies, de quibus abundè Paul. & Galen. ij. ad Glauc. scripsère: In excidendis abscessibus à Pauli præceptis lib. vj. ca. de abscessibus descriptis non discedes, nec ab ijs quæ à Galen. iiij. de anatom. administr. & multis alijs locis tradita sunt, de quibus deo fauente in nostris cõmentariolis in vj. lib. Paul. agemus. Gangræna quoque non solum fracturis, sed uulneratis membris, & exulceratis, aut alio morbo affectis accidere solet, uerùm nos hoc loco solum de Gangræna quæ fracturis, & alijs partibus absque ulcere accidit, agemus: quæ nihil aliud est, quàm principium mortificationis (ut ita dicam) membri, cui adhuc ademptus sensus non sit, sed hebetescat, ut Galenus secundo ad Glauc. scribit, quæ quidem licet ob multas causas fieri posit, eius tamen ut plurimum præcipua causa est uehemens inflammatio, cuius occasione, propter sanguinem plurimum in affecto loco impactum, & propter arterias ob loci angustiam sese dilatare nequeuntes, membrum (nisi citissimè præsto simus) emoritur: Gangræna igitur si medicinis non curatur, aut remittatur, propter eius malitiam, & propter humorum multitudinem in affectum sæuiorem desinit, in membri scilicet extinctionem, uel in sensus membri illius hebetudinem. Sed hebetudo hæc gangrænæ nomen non meretur, nec ita debet nominari: Sed secundum Arabes ascachileos, & secundum Latinos syderatio, cum scilicet membrum sensu destituatur, ac quasi stupescat, ut in paralysi fieri solet: differt tamen à paralysi syderatio non parum, quoniam hæc membri corruptionem sequitur, & à similitudine membri emortui sic nuncupata est à Galeno iiij. de diff. resp. à Græcis σφάκελον uocatur, ut Paul. ait & ut etiam à Gal. vij. de anat. adm. & vij. aph. L. scribitur: ubi ostendit sphacelum, cutis carnisq; & neruorum esse corruptionem, quæ si ita sæuiat ut ossa etiam ipsa carie infestentur, esthiomenos nuncupatur, uel sphacelus, quoniam sic quandoque capitur à Galen. iiij. meth. & in lib. de tumor. præter naturam, uerùm nomen hoc esthiomenos, idem apud Arabes & Græcos significat, ulcus nimirum depascens & exedens putrefaciendo, ut ait Galen. in lib. de tum. præter nat. conueniunt igitur esthiomenos & Sphacelos, quia exedit uterque, & depascit: quapropter gangręna medium quoddam erit, inter inflammationẽ & sphacelum seu esthiomenum, non enim in gangræna tantus est sensus, ut in inflammatione, nec ita sensu membrũ caret, ut si sphacelo infestaretur, quæ tanto sæuior est, & peior inflammatione, quanto syderatione leuior est inflammatio. Syderatio totius est membri substantiæ corruptio, quæ cum adest curari nullo modo potest absque membri amputatione, primis tamen diebus quando adhuc perfecta syderatio nõ est, sed gangræna quæ ad syderationem tendit, ut Gal. iiij. de fract. ait curationem admittit, curabitur igitur euacuato, quàm fieri potest, sanguine plurimo, in affecto membro impacto, propter quem membrum corrumpitur. Tota itaque cutis multis profundisq; uulneribus, unà cum subiecta carne secanda est, uel frequentibus & altis caprificationibus incidenda, absque substantiæ exitio, membrum ad propriam figuram, & humorũ symmetriam, ut in uera morborũ curatione fieri solet, transferendo. Sed in omnium morborũ curatione, ut sæpe Gal. admonuit, ipsorũ causa prius inueniẽda, & ab scindenda est, deinde ad ipsam quæ facta est ægritudinem deueniendum, proinde gangrænæ causæ quamuis uariæ sint, & ab omnibus scribantur, sæpius tamẽ inflammationis sequitur magnitudinem, ut iiij. de art. legitur, fit itaque ut plurimum à sanguine copiosissimo in aliqua parte collecto, siue propter dolorem fuerit attractus, siue sanguis ille propter uulnus in illam defluxerit partem,

Diaphœnicinum non suppuratis abscessibus etiam utile.

Gangræna qd sit.

Et in lib. de tumor. præt. na. & Paul. lib. 4. & Aet. 4. tetra. serm. 2.

Gangrænæ causæ.

Gangræna in quem affectũ desinere soleat.

Syderatio à paralysi in quo differat.

Quid sit sphacelus Galen.

Et 2. ad Glau & 14. meth.

Syderatio absque mẽbri amputatione nõ curatur, nisi cũ adhuc perfecta non est. Non perfecta sydera. quomodo curetur

In morborum omnium curatione, causa morbi prius inuenienda, & auferenda.

Et 2. ad Glau.

Gãgrænæ causa frequens. Sanguis colle

ctus in parte aliqua, & qui difflari non possit putrescit facile.

siue propter partis imbecillitatē fuerit susceptus, qui deinde cum euacuari aut difflari non possit, corrumpitur, sic enim scribit Gal. in lib. de inæquali intemp. „ quippe quæ perspiratu carent celerius putrescunt, & calor ita ibi feruescens ca „ lorem præter naturam accendit, qui postea natiuum extinguit calorem, perin- „ de atq; maximus ignis exiguā flammam, & membrum comburi & mortificari „ incipit, nutrimentoq; membrū & uitalibus spiritibus priuatur, & ita deinceps „ cutis, caro, nerui, & ossa deniq; corrūpuntur, uniuersumq; membrū emoritur, idem in lib. de tum. præter nat. refert Gal. Fieri quoq; potest ex membri magna refrigeratione, ut ijs sæpe successit, qui per niuem iter fecēre, quibus etiam perniones accidunt, id est affectus illi qui à nostratibus Bononiensibus busanchiæ dicūtur, uel mal de la mula, deinceps membri illius mortificatio sequitur, sed in primis stupor fit, & hebes redditur sensus, propriusq; mēbri mutatur color, ob frigus spiritus uitales animales & naturales intercipiens, ex quo gangræna primum afficitur membrum, totum deinde emoritur, fitq; syderatio. Atq; frigus affectum huiusmodi posse conciliare perspicuum euadet, si ad longum frigidorum medicamentorum usum adhibueris animum. quæ erysipelatibus & inflammationibus admota, adeò quòd ad particulam influebat prohibent, & quod in parte ipsa continetur, ne diffletur impediunt, ut ne spiritus quidem illuc deferantur, aut per halitum resoluantur, hoc etiam fieri hyberno tempore, cum niuibus terra contecta est, aduertere poteris, quemadmodum eleganter Gal. ij. de comp. caus. mor. scripsit, ubi morbos uel ab aëris ambientis frigiditate, uel ex uicinitate rei frigidæ fieri scribit. Sciendū tamen, quamuis ut membrum corrumpatur inflammatio causa sit, tamen ad eam causam quæ impedit transpirationē reduci posse, siue prohibita hæc transpiratio à medicinis frigidis, siue à frigore, siue à multitudine collecti sanguinis causam habeat, & quia transpirationi uariæ causæ possunt obstare, proinde curationis scopi mutari debent, neque mali quidam medici imitandi, qui uni morbo uno semper modo, nulla distinctione, aut ratione causæ habita, quæ ipsum morbum fecerit, citraq; delectum eorum quæ ab ipsis, quos profitentur, authoribus docentur medicari solent, & se bonos esse medicos ob duos aut tres medicinæ canones, quos uix intellectos memoriæ mandauerint, putant, partem alterā medicinę, chirurgiā nempe ipsam omninò cōtemnēdo, sed boni medici nec ne sint, aliorū esto iudiciū, ego aūt quo modo hoc nomine sint digni nō planè intelligo, una uix parte medicinæ intellecta, & reliquis quibus ars ipsa perficitur, de quibus Gal. in lib. de fract. & Auic. scribūt, neglectis. Sed ut ad rē redeamus, ab arcta supra modū ligatura fieri etiā gangræna potest, quę meatus per quos deferūtur spiritus occludat, ita ut pars illa spiritibus destituta emori & putrefieri cogatur, ut sæpenumero in fracturis uel luxationibus obtigit, in quibus arcta nimis fasciatura obligatū membrū fuerit, ut vj. meth. ait Gal. uel ex maxima & lōga cōpressione aliqua in parte aliqua facta, ut lōgo tēpore iacentibus in lecto obuenit, uel cū crassi humores in uenis uel arterijs, uel neruis cōtenti spiritus, quibus animantiū uita tenetur, intercipiunt, ut iiij. primi scribit Auic. in fracturis tamē, & luxationibus ex hac causa rarissimè fit gangræna, si eidē Auic. credimus. Fit etiā ex materia aliqua uenenosa ad membrū aliquod delata, quod tu quoq; anno M.D.LII. cum multis alijs medicinæ candidatis obseruasti in iuuene illo, quem apud diuum Petronium ueterem inuisimus, qui febre mala & uenenosa correptus, tandē materia illa ad dextrum crus delata, crus uniuersum sua malitia interfecit, & ad syderationem deduxit, nullo (quod admiratione dignum est) apparente uel tumore, uel rubore, nulloq; dolore percepto: Sed solum quædam frigiditas ab ægro percipiebatur, quæ tandem digitorum pellem reddidit liuidam, in eaq; quasdam excitauit uesicas, & in summa totum crus interfecit, ex quo nos deinde crus ipsum uniuersum excidere (ut uidisti) coacti fuimus: Fit quoque gangræna ex arteriarum, & uenarum

Ex magna refrigeratione gangræna.

Ex materia uenenosa gangræna.

Ex arteriarum & uenarum sectione gangręna.

uenarum, quæ spiritus, & alimentum ad membrũ deferunt, sectione, cui ea quæ gangrænæ ex alijs causis ortæ admoueri curatio non potest: Fieri quoque gangræna potest ex medicamento mortifero, ac corrumpendi facultate prædito, quale esset capitellum, quod uulgò ruptorium dicitur, uel aliud septicum eiusdem facultatis, uel ex aliquo medicamento uenenoso calido, uel ob ictum animantis uenenati, qualis uipera est, de cuius morsus uenenositate scribit Gal. in lib. de Ther. ad Pis. Signa autem gangrænæ ab huiusmodi mortiferis medicinis, & animantibus uenenatis factæ, licet innotescant, ea tamen subscribam, primum magna sequitur inflammatio, & ab initio tumor & rubor perspicuus apparet, pulsatiles dolores percipiuntur, durities tactui & sensui retinens deprehenditur, & in ægro caliditas comprehenditur, sensim deinde locus liuidior efficitur, & rubor inflammationis dolórque ille remouentur, torpor sentitur, & sensus immutatus uidetur, ut iiij. de art. ait Galenus. Cæterùm si specilli cuspide, uel acie nouaculæ pars pungatur uel dissecetur, obtusus quoque in ea percipitur sensus, unáque effluit sanguis: si autem ex tactu specilli, uel ex incisione nouaculæ pars non senserit, licet sanguis egrediatur, gangræna amplius non est, sed syderatio, aut syderationis principium, ut iam ex Galen. & Aet. sententia diximus: in qua etiam parte licet quoq; altè specillum figas, aut eam nouacula excidas, nullo modo sentiet, ut grauissimi adducti scriptores censuêre, siue in summa parte, siue in profunda fiat incisio, à qua deinde flauus humor subtilis fœtidus admodum & aquosus egredietur, & carnis color uiuidus non erit, ut Cælsus lib. v. cap. ultimo scripsit. His perpensis, rursus in præsenti curatione uidendum, an gangræna sit facta ex suborta inflammatione, an ex ingentibus fasciarum compresionibus. Si ab inflammatione orta fuerit, ligatura ipsa dissoluenda, & ætate, tempore, & uiribus consentientibus, sanguinem mittere expedit, & uictus ratio (ut dictum est) instituenda: post hæc ut viij. & xiiij. Meth. ait Galen. optimus medicus (ut par est) morbi tempora expendet, & nunquid morbus tanquam gangræna sit curandus, an tanquam sphacelus, seu syderatio, proprijs signis ductus uidebit. Si uera gangræna fuerit, ei si quamprimũ medicinam feceris, sanabitur, sin minus in syderationẽ (tanta morbi illius sęuitia & malitia est, ut adducti authores scripserunt) & corruptionem transibit. Sanabitur itaq; gangræna caprificationibus profundis, quas indocti medici formidãt, sanguinis fluxum uerentes, & largam euacuationem, & quo maior est gangræna maioribus indiget caprificationibus, & si turgidæ uenæ in parte gangræna laborante fuerint, hæ protinus incidendæ, ut sanguinis copia in ipsis detenta statim euacuetur, ut Aëtio placuit, siquidem ut plurimum ob sanguinis abundantiam, membrũ, arteriasq; comprimentem, grauantemq;, ita ut ad caloris euentationem attolli nequeant, pars corporis mortificatur, quapropter ut suo munere fungantur arteriæ, & ne naturalis suffocetur, calor mollienda uia est, qua calor euentetur, ut Paul. præcepit lib. iiij. cap. xix. post hæc medicamenta putrescentibus membris cõuenientia apponenda, qualia sunt siccãtia, ut inter alios authores Aët. admonuit, & inter cætera post caprificationes salsa aqua affectũ locũ lauabis, ut crassior sanguis, & qui alioquin ibi cócresceret, egrediatur, uel aceto cum sale, aut lixiuio, in quo lupini decocti fuerint, emplastrum deinde ex eruina farina, si haberi potest, aut ex loleacea, uel hęc etiã si non adsit, ex fabacea farina cum oxymelite superdabis: per se oxymel quoq; códuceret, quippe hæc medicamenta, ichores, putredinesq; absumunt, & detergunt sua siccitate: frigiditate autem quod nondum uitiatum est roborant, malam eam intemperiem remittendo, & putredinem arcendo: aut post ipsas caprificationes, & lotiones ceratum diaphœnicinũ ita à Gal. j. de com. med. sec. gen. in hoc casu laudatum affecto loco admouebis: ubi uerò feruor subsederit, uulneris curationem non relinques, (si illud in hoc affectu fuerit) unctuosa medicaméta omittendo, pro

Ex medicamẽto mortifero, & uenenoso, uel ex ictu animalis uenenati gangræna.

Gangrænæ ortæ à uenenosis medicinis, & animalibus uenenatis signa.

Et 7. aph. 50. & 2. ad Glauc.

Gãgræna quãdo amplius non est, sed syderatio.

Et Gal. in lib. de diff. mor.

Gangrænæ ab inflãmatione factæ curatio.

Vna gangręna curatur si statim medicina ei fiat.

Quibus gangræna curatur

Et Gal. 4. met. & 2. ad Glauc.

Post caprificationes gangr. affectus locus quibus lauandus sit, & quæ apponẽda emplastra.

ut symptomata, quæ uulneri coniuncta fuerint, suadebunt, ut inferius uidebis, & meth. ista uera gangrænæ curatio perficitur, quam ad hanc usque diem, qui noua se scribere iactant scriptores, non docuerunt, quibus nihil aliud curæ est, quàm ea quæ ab alijs scripta fuêre in suas chartas ut transferant, imposturam potius hominibus rudibus facientes, quàm quod ex usu sit aliquid docentes, neque (proh pudor) curationem ab alia curatione distinguunt, ut in capitibus quæ de gangræna scripsere patet: in quibus pro gangrænæ curatione, medicamenta exedentia describunt, quæ non affectioni huic, sed syderationi seu sphacelo per accidens conueniunt: uera enim curatio est, quando affectum membrum uel in figura, uel in temperie, ad naturalem statum reducitur absque ulla amputatione, & alicuius partis ablatione, ut in libro de plen. dicebat Galen. non autem quando putrida pars aliqua exciditur, & locus deinde sanatur, quia & si sequitur sanitas, non tamen uera sanitas nuncupari debet, sed per accidens, ut ex adducto Galen. loco colligere possumus. Istis remedijs sæpius nos in fracturis incipientes gangrænas sanauimus, & ultra putredinem serpere prohibuimus. Atque si ex nimis arcta fasciatura membrum interfici inciperet, idem esset faciendum, & fasciatura remouenda, deinde ut dictum est, sanguinem mittes, quamuis si in sanguine nullum adsit uitium, & in membro duntaxat sit constipatio, quæ spirituum descensum ad membrum, pro illius uita & alimento prohibet, quibus tamen spiritibus succurrere etiã possumus lotione aquæ calidæ salsæ, leui facta caprificatione, non tantum ut sanguis in membro peccans euacuetur, quantum ut inflammatio, quæ gangrænam sequitur, remittatur, & ad naturale temperamentum membrum reducatur. Siquidem ista attractione atq; caprificatione calor spiritusq; unà cum sanguine ad membrum attrahuntur, & locus aliquo modo euacuatur, deinde ex his quæ diximus medicamentum aliquod superdabis, & tibi fœliciter res cedet, dummodo morbi causa (ut diximus) prius à te fuerit rectè explorata & cognita: Si autem gangræna ex frigore duxerit originem (quamuis de hac re locus iste sermonem non postularet, tamen maioris doctrinæ gratia, id etiam obiter dicemus) membrum prius decocto aliquo calido lauandum, & fouendum est, ut naporũ, lupinorũ, florum anethi & similium decocto, quod illarũ partium obstructiones, spirituum descensum prohibentes, remoueat. omni igitur cura spirituũ uiæ aperiantur, uel decoctis supradictis, uel caprificationibus leuibus in summa membrorum parte factis, ut innatus calor euentetur. Neque indoctos imiteris medicos, qui eodem semper medicamento, gangrænæ ex quauis causa factæ, medentur, incognita morbi essentia, & causa, & stultè gangrænæ syderationis remedia adhibent, & syderationi gangrænæ medicinas faciunt: sic etiam præposterè depascentia curant ulcera, ex eadem causa ex qua gangræna originem habere existimantes, quorum omnes in præsentia errores recensere longum esset, uerùm si diligẽter quæ à Galen. scribuntur uideris, nunquam decipieris. Si aũt corruptionis membri, medicamentum frigidum admotum loco affecto, inflammatione aut erysipelate causa fuerit, cum nigredo apparuerit, non amplius erysipelate, uel phlegmone locũ illũ laborare dici potest, ut elegantissimè dixit Gal. j. de com. med. sec. gen. cap. de diaphœnicini natura, quo tempore aqua calida lauandus est locus & fouendus, caprificandusq;, deinde diaphœnicinum in oleo ueteri colliquatum, admouendum, ut citato loco dicebat Galen. transeundumq; ad curationem, quam pro gangræna ob magnam inflammationẽ facta, descripsimus: Quod si ex crassis humoribus (quãuis rarissimè fiat) in membro fiat corruptio eos pluribus modis poteris attenuare, uel oxymel exhibendo, uel decoctũ hyssopi, pulegij, tymbræ, origani, & similium, ut x. meth. faciebat Galen. quos postquam attenuati fuerint, cathartico aliquo medicamento educes, ut causam remoueas: ut uerò uiæ in affecto membro humoribus crassis obstructæ aperiãtur magis,

Vera curatio quando sit.

Gangrænæ ex arcta fasciatura curatio.

Gangrænæ ex frigore curatio.

Membri propter frigidum medicamentũ corrupti, curatio.

Corruptionis ex crassis humoribus curatio.

magis, emplastra ex farinis calidis, & oxymelite cōfectis, appones, & si morbus exiget, partem ipsam caprificabis. Si ex attritione, uel compreſsione, uel uenarum, uel arteriarum inciſione, uel laniatione, contingat gangræna, tunc huius gangrænæ curationis ſpes non extabit, præſertim ſi uaſa omnia membrum nutrientia diſſecta fuerint, & nulla adſit ſpes nutritionis illius membri, nec membrum illud ullo modo, quin totum corrūpatur & ſyderetur, prohibere poteris. Sed tamen, ne partes omnes proximæ membri illius corrūpantur, cum cæſa illa eſſe omninò diſſecta uideris, antequam aliqua adhibeas medicamenta, totum membrum excides, ablata enim iam uia eſt, per quam ſpiritus alimentū pro uita & nutritione deferantur: Cognoſces autem uenas illas & arterias exciſas eſſe, ex anatome, tum ex pellis quadam corrugatione, quæ infra uaſa ipſa exciſa fieri ſolet, membri quoque extremi ſentitur frigiditas, cuius ſimilem, cæteras corporis partes manibus contrectando, non percipies. Quapropter ſtatim membrum excides, idq; facies antequam uirtus imbecilla reddatur, ut nos experti fuimus in nobili quodam Papienſi, qui cum in extremitate cubiti, inter iuncturam manus, in carpi interna parte uulnus accepiſſet, cum arteriarum manus nutrientium inciſione, eius manum, ut ipſum ab interitu ſeruarem, amputandam iudicaui, licet tunc nullum adhuc ſyderationis ſignum in manu appareret, futurum tamen ſphacelum, ſumpta ab arteriarum & uenarum inciſione indicatione, iudicaueram, contra multorum medicorum qui ad ipſius ægroti curationem accerſiti fuerant, ſententiam, qui antequam manus excideretur, prius emplaſtra illa ex oxymelite cum farinis iridis, deinde ignem experiri uolebant: quorum ego ſententiæ aduerſabar, & ea eſſe optima medicamenta pro gangrænæ curatione, factæ uel ex inflammatione, uel ex humorum quàmplurium collectione, non autem ex uenarum aut arteriarum inciſione, dicebam. ipſi autem in ſua ſententia pertinaciter perſtabant, mihíque iuueni medico, uera tamen dicenti, refragabantur. quare ob gregem illum medicorum, illius manus abſciſsio in ſequentem diem delata fuit, ea autem die, tum quia exactius rem perpenderant, tum quia futuram corruptionem timebant, tum quia pericula futura ægroti affinibus prædixeram, eos tandem tanquam coactos in meam adduxi ſententiam, & ut manus amputaretur, quo brachium à putrefactione uindicaretur, aſſenſere: quocirca, quaſi iam mihi omninò medicos illos aſſenſuros eſſe non dubitaſſem, inſtrumenta expedita clàm deprompſi, ilicoq; manum excidi, ægroto perſuadendo, me arteriarū quandam aut uenam, quo ſanguinis fluxum compeſcerem, eſſe illaqueaturum, nec ipſe ad tertium uſq; diem ſibi exciſam fuiſſe manum, reſciuit. dabam ſiquidem operam, ne dum mederer uulnus inſpiceret, & poſtquam medicamenta admoueram, in cubiti extremitate manicam ſtuppa plenam, & linteolis contectā ita aptabam, ut manum omninò referret. Hoc etiam modo tibias excidimus, in quibus ſub genu uenæ & arteriæ crus nutrientes diſſectæ fuerant: ſtatim enim crus totum amputaui, caprificationibus, emplaſtriſq; iſtis, tanquam inutilibus omiſsis. Si uerò à ſeptico medicamento facta fuerit gangræna, remouenda primū illa ſunt medicamenta, & intemperies inducta alterantibus medicinis eſt corrigenda. Si ex morſu animalis fuerit, medicamēta quæ uirus illud à forma ſpecifica reſpiciant, & quę intemperiē illam calidam poſsint mutare, adhibenda, & demorſus locus caprificandus, ſanguiſq; in eo contentus euacuandus. Nec extra rem affecto loco cucurbitulas applicare fuerit, ut impactū in membro uirus euacuetur & retrahatur, ne ad principalia membra deferatur, totum deinde membrum, licet tumefactum ſit, emplaſtro obducendum, cum terra cimolia, uel terra cinerea, quam iſti crętam uocant, in aceto diſſoluta, & ſucco ſemperuiui, uel lactucæ, quod medicamentū quāuis repellens uideatur, ictibus tamē uiperæ, & cuiuſuis animalis uenenati, ſua frigiditate aduerſatur, cum uenenati animantis

Gangrænæ ex attritione, uel compreſsione uel ex uenarū arteriarumq; inciſione curatio.

Inciſas uenas aut arterias eſſe, quibus dignoſci poſsit.

Gangrænæ à ſeptico medicamento factę curatio.

Gangrænæ ex morſu uenenati animātis curatio.

morsus calidus sit, si Galen. & Cæl. credendum est. præterea ratione terre, à qua animalia uirus contrahunt, maximè salubre hoc medicamentum, quamuis maximus tumor appareat, ut nos sæpe experientia docuit. Si uerò propter ipsum uirus, uel propter uenenatam materiam criticè ad membrum delatam, in syderationem desierit, id cognosces præcedentis morbi essentia, & natura benè explorata, optiméque perpensa, hoc pacto facilè causam, quæ syderationem fecerit cognosces, difficile tamen erit huic syderationi, uel sphacelo, salutare remedium adinuenire: etiã ob medicaméta minimè ualida admota, aut nó opportuno tempore adhibita, uel prætermissa, uel ob morbi malitiam, primæ speciei posset syderatio euenire, cutem, carnẽ, & similes partes alias, duntaxat corrumpendo, quam aschachileon Arabes uocant, quæ etiam fieri posset, uel propter ulcera prauam saniem emittẽtia, qua madefacta caro corrumpitur, ut Gal. ij. de fract. ait, uel etiã propter maximam inflammationẽ, nullo etiam ulcere existente, ut iam diximus, proinde si ex ingenti inflãmatione, fuerit talis syderatio, primum cognosces, quia in membro illo, nullũ erit ulcus, tum ex ipsis caprificationibus absque dolore, & sensu factis, tum ex perforatione specilli absq; ægrotantis læsione, tum ex nigredine in particula contracta, tum ex partis mollitie, tum ex sanguine non defluente, tum ex malo carnis colore, tum ex ichoribus fœtidis, ab ipsis caprificationibus effluẽtibus. Si uerò ex ulcere, ex quo malignæ sordes fluant facta sit, dijudicabis ex fœtore sæuissimo, qui à partibus illis exhalatur, ex loci denigratione, ex ichorum profluuio: Si non extiterit ulcus, post repetitas caprificationes, ad ualentissima remedia confugiendum, cum ut talis remoueatur affectio, nullo modo fieri possit, nec æger uiuere, aut curari, nisi parte illa membri corrupta, exiccata, & ablata, ut scripsit Gal. vij. Aph. l. & hoc quàm citissimè faciendum, quoniam partes corruptis partibus proximæ, uelociter corrumpuntur, ut ij. ad Glauc. dixit Galenus, & ita esse faciendum admonuit Paul. libro iiij. cap. xix. quod commodè fiet ut Cæl. inquit lib. v. cap. vl. incisione, & medicamento aliquo: Sed elegantius Galen. xiiij. Meth. & vj. de compos. med. secun. gen. scribit, ubi communem insanabilium morborum scopum docet, dicens: Insanabiles partes à corpore esse amouendas, quæ ferro exciduntur, interdum igne, nonnunquam adurentibus medicinis, uerùm Gal. per insanabiles illos morbos, intelligit morbos factos ab atra bile, quibus nullo modo prosunt medicinæ, ut cancer confirmatus, & huiusmodi: Verùm priusquam ad ualidiora deueniamus remedia, nunquid hæc quæ dicemus medicamenta conducant, experiemur: Aegyptiacum igitur primum admouebimus, quod constat ex ærugine æris, alumine rochæ, melle crudo, & aceto æquis partibus admixtis & coctis, & hoc unguentum, uel solum adhiberi potest, uel ut exiccet magis, illi posses addere lupinorum decoctum, in lixiuio factum, cui etiam posset addere eam salis communis quantitatem, quæ manu posset comprehendi, & tale medicamentum, putrefactionem arcet, & putrefactã & corruptã partem à sana separat, & abscedere cogit, & escharam inducit, & sanam conseruat partem, ac tuetur ut iiij. iiij. ait Auic. unguento hoc licinia ex filamentis concepta illiniantur, quibus ulcus quoad caro corrupta remota fuerit, impleatur. cognosces autem remotam esse, cum bonam carnem in ulcere apparentem uideris, ac pus laudabile, & fœtore carens, & firmã solidamq; carnem nascentem: quod si medicamenti huius efficatiorem uim desiderares, prædictis adijce sublimatum, & singulis decem uncijs prædicti unguenti in fine coctionis, adde drachmam unam argenti puri, putique subtilissimè leuigati: Et si morbus adhuc non cedet, tritos optimè aliquos pastillos Polyidæ, aut Pasionis adde. probatur etiam chalcanthum combustum putrefactæ parti impositum, & arsenicum, quod uocant sublimatum, uel solum, uel in uino dissolutum, aut linamento aliquo exceptum, & inter sanam & affectam partem positum. sistit enim

Marginalia:

Venenati animalis morsus calidus.

Gangrænæ ex materia uenenosa criticè ad membrum delatæ, cognitio & curatio.

Ob medicamenta opportuno tempore non admota uel non ualida, syderatio.

Notæ gangrænæ ex inflammatione.

Gangrænæ factæ ꝑpter malignas sordes ab ulcere defluentes notæ

Et. 2. ad Glau.

Et in lib. de tumor. præt. na. & Cæl. lib. 7. cap. vl. & Auic. 3. 4. 4. & 4. ca. de putredine.

Quę prius medicinæ tentandæ ante maiora remedia.

Corruptã carnem remotã esse quibus cognoscatur.

enim hoc medicamentum confestim morbum, cum dolore minimo, & si opus sit, ut melius medicamenti uis penetret, specillo corruptam carnem à sana separabis: In horum medicamentorum usu, ut tutius res agatur, corporis ægrotantis temperatura (ut supra aliàs diximus) est diligenter considerāda, nam ut Gal. ij. ad Glau. testatur, rustici corpus, quod natura durum est, ualidissima ferre remedia potest, mulieres, infantes, uel pueri, quia molle habent corpus, leuiores poscunt medicinas, uirile etiam corpus album, molle, balneis assuetum, & inexercitatum, leuia etiam exposcit medicamenta. Partis præterea affectæ natura est consideranda: nunquid neruosa, carnosáue sit, & nunquid facile, an difficile putrescat, siquidem neruosa pars, quia maxime sensibilis est, fortia remedia non feret: præterea carnosæ, & humidæ partes, putrescunt facilius, quocirca citissimè illis non leuia medicamēta sunt apponenda, quale ægyptiacum esset, & lupinorum decocto, in lixiuio facto partes illæ fouendæ: Sed quando medicamenta hæc admouentur, deffensiuum parti sanæ, quæ corruptæ est proxima, applicare mirum in modum conducet, quo facto escharæ casus procurandus, aut tetrapharmaco medicamēto ut Gal. ij. ad Glau. scribit, uel alio simili unguēto, quod si alicui in appositione tetrapharmaci, & similium, uiderer mihi met non cōstare, cum dixerim humida, & concoquētia, gangrænæ, & syderationi nullo modo conuenire, sed exiccantia. Responderem nunc amplius nec gangrænam, nec syderationem esse, quoniam iam extinctæ partes sunt, nec ratione gangrænæ aut syderationis admouentur, sed alterius symptomatis gratia, uel ut crusta cadat, post cuius casum, si adhuc inflammatio adsit, quam etiam adesse credendum est, ex tot calidorum unguentorum appositione, unguēto pompholigis, quo nullum aliud præstantius inflammationi illi, atque intemperei calidæ & siccæ, quæ præcipua corruptionis erat causa, occurres, quēadmodum nos sæpe fecimus, nec post ablationem causticorum medicamentorum calida adhibenda sunt medicamenta, sed frigida, propter adductas rationes, & ut nos docuit experientia, quia sæpe ex calidorum medicamentorum impositione intendi corruptionem uidebis, ex istis enim inflammatio augetur, & adustio deinde fit. quapropter methodo à nobis tradita procedendum est, nisi gangræna, & corruptio ipsa causam traxerint à sanie in pericula aliqua contenta in magnis abscessibus, quæ sua nitrositate & acrimonia partem mortificet, quæ si educeretur, nec gangrænam, nec corruptionem faceret, & sponte corrupta pars à sana separaretur: Verum si sæuiret morbus adhuc, propter maximam humoris corrumpentis malitiam, ad ferrum confugere cogereris, & sic putrefactam carnem, à sana separatam nouacula excideres, uel forpicibus emortuam illam carnem solum ad uiuam usque secares, ut facilius medicamenta ipsa uim suam exercere, & semiputridam partem exiccare possent, ut Gal. ij. ad Glau. & Paul. scripserunt: Post excisionem escharam inducens medicamentum superpones, qualis esset calcitis simplex, uel calchanthū quod apud nos facilius reperitur, & melius feceris si efflorescentiam illā albam, quæ supra chalchantū nostrū est, imposueris, quæ quidem calcitidi magis assimilatur quàm interior calchanthi pars, uel sandaracam græcorum, quæ pars est auripigmenti à natura magis elaborati, aut ipsum aurum pigmentū, aut æris æruginem, & similia, ut argentum etiam sublimatum, quæ omnia si comburerentur eorum obtunderetur acrimonia, & magis id fieret si deinde acerrimo aceto abluerentur, ut in præparatione calcitidis faciendum esse admonet Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. & ex compositis medicinis proderunt antiquorum iam dicti pastilli, nec inter cætera medicamenta sine dolore exedentia præcipitati puluis ultimum obtineret locum, nec orbiculi de minio Ioannis de Vigo essent etiam negligendi. Vbi igitur medicamenta hæc imposueris, linteolum frigido aliquo medicamento imbutum, ut inflammatio prohibeatur superdabis, ut iij. de composi. med. sec. gen. docet

In fortiorum medicamentorum usu ægroti temperamētum considerandū, & partis affectæ natura.

Inflammationi post casum escharæ relictæ quibus occurres.

Post causticorum medicamentorū ablationem calida medicamēta nō sunt admouenda.

Et Bucas. cap. 198. & Cæl. lib. 7. cap. ul.

Escharam inducentia medicamenta.

Et in lib. de simp. med. fac. & 4. meth.

Gal. Istis igitur morbis hoc pacto medicinas facies, & modò mitia, modò fortiora, pro ut magis minús ue putrefactum fuerit membrũ, admouebis. Si leuiori bus medicinis opus fuerit, præcipitati puluerem accipies, quem si conferre nõ uideris, ad fortiora confugies, ut aliâs dictum est, & tuto poteris calchanthum cum ægyptiaco admouere, aut antiquorum pastillos, aut nostram aquam, desu per deinde ponendo filamenta ægyptiaco unguento illita, modò recto iudicio id facias, quod nec scriptis, nec uerbis exprimi aut doceri potest. Aduertendũ tamen est in horum medicamentorum impositione, ut ante optimè purgatum corpus sit, quia si impurgatum corpus esset phlegmõ posset acciri, ut iiij. meth. dixit Gal. propterea quod acrium medicamentorum proprium est humores ab uniuerso corpore ad affectum locum trahere, qui ita facile remoueri nõ pos sunt, ut v. meth. dixit Gal. in fine, ubi de malignis ulceribus agit. & iij. de cóp. med. sec. gen. & in lib. de sanguinis mis. ubi cuiusdam patientis scabie palpebra rum meminit, cui acria admouere medicamenta statuerat, tamen propter corporis plenitudinem hoc facere ausus non fuit, ante corporis purgationẽ, quod etiam faciendum admonet Auic. iiij. iiij. cap. de uul. putrid. & si ob morbi sæuitiem ad medicamẽta hæc fortiora confugere coactus fueris, antequam purgãs pharmacum exhibeas, humorum coctionem expectare non curabis, quoniam humores corrupti prauíque, coctionem non admittunt, ut Galeni fuit sententia, præterea ob morbi malitiam, non expectata humorum coctione purgãs me dicamentum est dandum, ut ipse Gal. x. meth. illi exhibuit, qui tumorem linguæ patiebatur, cui fortia catapotia exhibuit: quapropter ilico cathartico aliquo medicamento corpus purgabis, nisi fortè in ægroto parua fuerit humorum ma litia, uel non magnus fuerit morbus, posset enim tunc admouere hæc medicamenta ante corporis purgationem, ut ostendit Gal. 1. de cóp. med. sec. gen. posses etiam hoc facere si corpus plethoricum non esset, ut xi. meth. scripsit Galen. quare si parua fuerit humorum malitia, & ulcus paruum debiliora admouebis medicamenta, absque noua alia purgatione, et tale medicamẽtũ posses admouere, Aeruginis æris, scrup. 1. tutiæ præparatæ drac. 1. minij. drach. 1. misceãtur, et fiat puluis subtilissimus: lauabis etiã ulcus aqua aluminosa, quæ supramodũ ulceribus malignis prodest, aqua etiã forti ubi magna putredo fuerit, uti poteris, quæ tantæ uirtutis est, ut statim carnes molles ac semiputres, paucissimo cũ dolore, uel saltẽ breuissimum tempus infestante, exiccet, operatur enim quàm celerrimè, ut sæpius uidisti, & quám citissime actuatur, & eius acredo ab humiditate putridi ulceris, uel corruptæ carnis remittitur: mecúmque senties aquam hanc præstantissimam esse, in corruptionibus istis, et maxime salutarem, præser tim ubi contusa caro, et corrupta à sana non separatur, sed sanam illi proximam inficit, & corrũpit, ut in uitiato pomo fieri solere animaduertimus, in quo pars corrupta pomum totum successiue (ut ita dicam) corrumpit: aqua proinde ista statim malitia, & corruptio illa extinguetur: si itaque aqua hac uti uolueris, gos sipione, uel lini filamentis specilli cuspidem inuolues, aquámque illam filamen tis illis uel bombice sic excipies, putrem deinde carnem continges, & manum aliquantisper continebis, ut facilius actuetur, atque hoc pacto madefactum uulnus filis siccis replebis, & refrigerans aliquod unguentum, ut præternaturalis calor quo affectum ulcus est, & ex acribus medicamentis contracta intemperies remittantur, impones, quale illud esset quod ouorum albumina optime concussa capit numero tria, boli armenæ uncias duas, oxymellis simp. uncias duas, quo linteolũ illines, & uulneri, & proximis uulneri partib. admouebis, & bis térue, prout morbi magnitudo postulabit, sic affectæ parti medeberis, donec corruptã carnẽ separari, & morbi uim remitti cognoscas, post hæc medicinas quæ inductam escharam mouere posint, admouebis, quale esset unguentũ pompholigis, & præ cæteris quotiescunque ad ægrum acesseris, uel ulcus aqua plan-

[Margin notes:]

Acria medicamenta humores attrahunt.

Corrupti humores coctionem non admittunt

Quando ante corporis purgationẽ acria admoueri possint medicamenta. Et. 3. de uulg. morb. 62.

Medicamenti modice acris descriptio, quod putredini resistit.

Quomodo aqua forti utẽdum, & quid postquam aqua hac ulcus fuerit madefactum, sit faciẽdum.

Medicamentũ intemperiem ex usu medicamentorum acrium contractã, remittens.

Vlcus quibus aquis lauan-

plantaginis,uel calibeata,in qua rosæ cum hordeo,camphora,&alumine rochę decoctæ fuerint,lauabis, in qua aqua si tendo aliquis sit detectus, puluis huiusmodi infundatur,qui partem unam aloës hepaticæ, & cadmiæ præparatæ, (quā tutiam,uel pompholigem appellant)partem mediam capit. Exedens aqua illa, &corruptam carnem tollens,sic paratur.Sume calchanthi lib.duas,aluminis rochæ, (quod liquidum uolunt nonnulli) lib. unam, salis nitri libram mediam,simul calchanthum,& alumen trita misceantur,& in uase terreo ponantur,&igni admoueantur, non tamen usq; ad rubificationem, sed tantum ut partes tenues per halitum resoluantur, & ab ignis ui exiccentur, postea addito nitro in uas qd' botiam dicunt, recipiantur omnia,luto sapientiæ inuolutum & contectum cum capello(ut aiunt)& uase quod stillas recipiat,optimè etiam omnibus orificijs & partibus,ubi uasa hæc committuntur & coniunguntur luto constipatis, &ad ignem secundi gradus,hoc est,per cineres,secundum artem chymicam sublimentur,& destillentur,destillatam deinde aquam in uase uitreo optimè clauso & obturato ad usum seruabis:uerum in principio ignis ille secūdi gradus sit mediocris,qui gradatim augeatur,prout eorum quæ in botia continentur fit resolutio,& aqua ista uti poteris,si calchanthi oleum aut sulphuris defuerit, uti etiā poteris aqua tartari,quæ cæteris leuior est, & hac in principio uteris, cum semper à leuioribus sit inchoandum.At si morbi uis sit talis,ut uinci difficile queat, & ulterius malum serpat,post partis corruptæ incisionem, candenti ferro ulcus inures,ut dixit Aet.ij.tetra.ser.iiij.& id facere pręstiterat magis,quàm si aliquod quod potentia cauterio afficiat,admoueris, ut Buca.placuit, actuale enim (ut isti dicunt)cauterium parti robur addit,& malitiam citissime aufert,&paruo dolore afficit, nec quemadmodum potentiale (ut sic loquar) malam relinquit intemperiem,& ut semel dicam, nullum remedium præstantius ipso igne est modo Gal. præcepta xiiij.meth.obseruentur, ut scilicet operatio citissime fiat sine dolore,si possibile est,uel saltem cum dolore paucissimo,& tutò.Sed quod medicamentum partis corruptionem aliquam tutius & citius, & cum minore dolore remouebit,quàm candens ferrum? quapropter post putrefactę carnis sectionem,locum tantisper ferro ignito adures,dum mollis illa caro durior,solidiorq; effecta fuerit, caue tamen ne plusquàm par sit partem illam inuras, sed solum quoad caro illa putrefacta perfectè exiccata sit, perurendum ulcus est: quando exiccata fuerit caro illa, tactu id cognosces: post hæc dolorem remittentia medicamenta appones, qualis esset porri succus, quem Galenus secundo ad Glauconem laudat, in cuius sententiam omnes etiam Græci iuêre, uel (ut nos solemus) oui albumen cum aceto, & aqua rosacea concussum subinde admouebis, eschara deinde ut cadat operam dabis,uel butyro, uel emplastro ex triticea farina,aut hordacea, cum hydrelæo, aut tetrapharmaco unguento, quo etiam Galen.utebatur.Tandem si adhuc putrefactio aliqua relicta fuerit, eam aliquo ex medicaminibus dictis auferes: Nos tamen frequentissimè ingentes corruptiones his,de quibus paulo antè egimus medicinis,remouimus, nostra præsertim illa aqua,absque ferro aliquo ignito, utimúrque sæpius hoc remedio,quia nimis ab ægrotantibus ignis formidatur, semper tamen summam diligentiam adhibeas oportet, ut corruptionis causam remoueas, quod consequeris si purgantibus medicinis sæpius humores malos in corpore contentos, eduxeris.

> dum & q pulueres in aquā inijciēdi si nudatus tendo fuerit.
>
> Quibus illa aqua exedens & fortis præparatur.
>
> Qualis ignis esse debeat.
>
> Candēti ferro an pharmaco qd' potētia cauterio afficiat i ulcerib' putridis sit potius utendum.
>
> Et Haly abb. 9.pract.
>
> Actualis cauterij commoda.
>
> Quādiu perurendū sit putridum ulcus.
>
> Dolorem remittentia.

De membri sphacelo affecti, & corrupti excisione.

SI morbus iam tantam fecerit corruptionem, ut carnem,neruos, ossáque uitio affecerit,ut fieri nonnunquam ij. de fract.dixit Galen. ac spiritibus naturalibus, uitalibus, & animalibus membrum priuauerit, ita ut curationis nulla

> Si eo peruenerit corruptio ut curatio desperet mēbrū excidendum est.

spes reliqua sit, neque solum partem illam non seruare posse speremus, uerumetiam ne sensim proximæ partes corrumpantur, impendere periculum uideamus, membrum, ut ante diximus, excidendum est: quandoquidem, ne proximæ partes corrumpantur, membri quod paulatim emoritur sectio, unicum restat auxilium, licet miserrimum, ut Cælſ. inquit, siquidem quod putruit tanquam uenenum suo contactu, quod adhuc sanum & integrum est, corrumpit, & inficit, totum itaque membrum abscindendum, ut Hippocrat. ait iiij. de art. cum membrum denigratum, & emortuum fuerit. Sectio autem secundum Cælſ. vij. lib. fiet hoc modo: loro aliquo prius membrum supra corruptam partem deligabis arctissime, ita ut aliquo modo obstupescat, nouacula deinde infectam partem à sana seperabis undequaque, ad ossa usque, post hæc serra optime fabricata ossa quàm citissimè præcides, præterea uenæ, arteriæq́ sectæ, & semicorrupta illa caro candenti ferro adurenda, primo aptissimum erit falcatum instrumentum, deinde alio instrumento uel gladij formam habente, uel aliam formam, ut sanguinem comprimas uti poteris, uel si uidebitur, membrum illud à quo putrefacta illa pars abscissa fuerit, ad sanam usque partem in simplex oleum feruens, aut cum sulphure colliquato admixtum, immerges: Verùm candentia hęc ferramẽta eadem omnia, quæ ipsum oleum uel simplex, uel cum sulphure ad mixtum efficeret, pręstabunt. Sed tamen ut cautius res peragatur, loco à quo excisum membrum fuerit, puluerem combusti chalcanthi, quod ab Arabibus colcotar nuncupatur insperges, deinde dolorem sedans medicamentum, & sanguinis fluxum compescens appones. Aliter tamen recentiores medici putrefactum membrum præcidentes faciunt, qui uno & eodem tempore instrumento quodam candenti, gladij magni formam habente, membrum excidunt, & carnem uenásque, & arterias adurunt, utuntúrque huiusmodi instrumento, ne sanguinis magnum sequatur profluuium, nec quot incommoda (quæ mox ostendemus) sequantur animaduertunt. Nos tamen corrupta membra, ita ut diximus amputare solemus, & hunc secandi modum nostro marte excogitatum, & multis rationibus munitum semper seruabis: Membro igitur in sana parte arctissime deligato, si à iunctura corruptio distabit, uel propè articulum, aut in ipsomet articulo, si ipsi articulo proxima fuerit corruptio, membrum transuersum amputabis, ut Hippoc. fuit sententia iiij. de art. Si autem in sana parte secaretur membrum, modo sectio illa supra genu, uel supra cubitum fieret, periculosissimum esset, propter insignia uasa quæ ibi adsunt, & propter principalium membrorum uicinitatem, quare supra articulos illos, seu iuncturas, & pręsertim supra genu, nisi coactus sectionem facere non auderẽ. Facta ergo sectione in sana parte, potius quàm in ægra, nouacula optimè cædente, quàm celerrime ad os ipsum usq́, antequam scindatur os, instrumento falcato candenti uasa omnia, à quibus sanguis profluit, quæ in summa parte sunt, adures, & fluxum sanguinis sistes, serra deinde os præcides, & rursus alijs idoneis instrumentis ignitis, quæ in extremitate globulum quendam habent, oliuæ uel sphærulæ similitudinem referentem, uasa illa quæ in sana parte sunt adures, & calchanthi puluere cum sarcocolla insperges, ut crassiorem crustam cõtrahant, deinde platisma ex pilis leporinis cóceptum, ouorum albuminibus, bolo armena, aloë, & similibus oblitum, ut sanguinis fluxus comprimatur, admouebis, & stuppam eodem oblitam medicamento super dabis, defensiuúmque sanæ parti adhibebis, membrúmque fasciatura (ut aiunt) retentiua obuolues, accliue pręterea membrum collocabis, ne facile ad excisam partem sanguis fluat. Tertia die medicamentis illis, posca, uel uino nigro prius madefactis (ut facilius à pilis, & à uulnere remoueatur) remotis, penicillos, & puluillos ex filamentis mollibus cõceptos, & tetrapharmaco unguento illitos, qui bus eschara remoueat, ut ij. ad Glau. faciebat Gal. & dolor, inflãmatioq́ remittatur, ut idẽ iij. de fract. admonebat, admouebis: q rursus in oleo hypericonis, uel momor-

Quod putruit suo cõtactu reliquũ inficit.

Quando membrum sit abscindendum.

Quomodo fiat sectio & qd post sectionẽ faciendum.

Locus à quo mẽbrũ fuerit abscissum calchanthi puluere ẽ aspergẽd°.

Recẽtiorũ medicorum modus in excidẽdis membris damnatur.

In qbus locis sectio in parte sana facta periculosa.

Post pręcisionẽ quæ apponenda sint medicamenta.

Membrum pręcisum quomodo locandũ.

Tertia die post membri incisionem quid sit faciendum.

momordicę,tũ ad dolorẽ leuandum,tum ad coctionem adiuuandam madefieri
debent:Nec ex memoria excidat,ſuper uaſorũ pręciſorũ orificia puluerẽ Aloës
hepaticę, & boli armenę orientalis ponere,q non ſolũ ſua natura emplaſtica ſan
guinis fluxũ cõpeſcet,uerũ etiam à putredine neruos, tendines, uaſaq́ꝫ tuebitur.

Præciſorũ uaſorum oſculis q puluis ſemper apponendus ſit.

Abſoluta coctione,nullo ſuperueniente ſymptomate, leuiter in principio medi
camento abſtergente inferius deſcripto,ulcus abſterges , ad ſarcotica deinde,&
tandẽ ad epulotica deſcẽdens medicamẽta,inſtituta ante ea uictus ratione,q̃ af-
fectis maximis uulnerib9 conuenit. In membrorũ amputatione antedictũ malui
ſeruare modũ,quã antiquos aliter membra p̃cidentes ſequi. Verebar ſiquidem ſi
eos imitarer,ne ingẽs aliquod ſequeret̃ incõmodũ,uel ex ſerra,uel ex ęgrotante,
uel ex miniſtris,qđ opus impediret,& maius deinde fieret ſanguinis ꝓfluuiũ,ꝓ-
pter ꝙ facile ęger deinde moreret̃. Quocirca,ne in hac re peccarem,falcato no-
ſtro inſtrumento prius ſiſto ſanguinem,quàm os abſcindam,aut inurem: cæterũ

Quare potius antedicto modo, quàm recẽtiorum more membra ſint excidenda.

ſi ferro illo cędente,&candenti p̃ciderem membrum,ut eodem tẽpore& ſecarẽ,
& cauterio afficerem,(quod tñ medicis noſtrę tempeſtatis placet,)Cęlſ.aduerſa
rer grauiſsimo authori,qui lib.viij.cap.iij.neruos igne calefacere prohibet,&ab
Hipp.in lib.de art.& Gal.in eiuſdẽ lib.comp.ſententia diſcederẽ, quocirca,ne à
principibus medicinę diſſentirẽ,neq́ꝫ aliqd offenderem,neq́ꝫ cum noſtri tẽporis
medicis in eodẽ errore uerſarer,membrum eo quo diximus modo excidere pla
cuit:ſiquidẽ poſt inciſionem nouacula factam , nerui , quia ſtatim contrahunt̃ ſi
ignitũ admoueat̃ ferrum,non aduruntur,p̃terea membri abſciſio cęlerius abſol-
uitur hoc modo,quam ſi gladio illo ignito,&cędente eodẽ tempore membrum
& abſcinderetur,& inureret̃,atq́ꝫ hoc pacto opus breui tempore,pauco cum do
lore & tutò,ut Gal.xiiij.meth.iubebat,ꝑficitur, ut cuiq́ꝫ hęc quæ docemus dili-
genter perpendẽti, manifeſtũ erit. Si aũt quis obiecerit me abſciſionem in parte
ſana fieri iubere cõtra Pauli placita lib. 6. cap. 84. qui inter ſanam & corruptam

Obiectio.& Galen. 2. ad Glaucon.

partem membrũ amputat, ſana omninò parte,intacta:Dicerem id in omni abſci
ſione eſſe faciendũ non ſuadere,&uerã eſſe Paul.ſententiã in exciſione non toti9
membri,ſed partis alicuius corruptę,quę tñ adhuc os ipſum nõ uitiauerit,ita ut
membrũ uniuerſum ſit amputandũ,ſi.n.os uitio eſſet affectum, & pars ea putre-

Nõ ſemper in ſana parte præcidendum mẽbrum.

facta q̃ relinquitur adureret̃,in exiccatione illa os detegeretur, & carne detectũ
relinqueret̃,qđ deinde amouere eſſet laborioſum,cũ carnem ampli9 tegi neque-
at,debeat diſcedere,ut in lib.de fract.ſcripſit Gal.Sed ſi infectum os fuerit,quan-
doq́ꝫ in ſana parte ſecare erit rationabile,ne corrumptũ os derelinquatur,&poſt
carnis exciſionẽ os ipſum deinde excidere,pręſertim qñ ſana illa caro,poſt uena
rum & arteriarũ obſtructionẽ(ut ita loquar)ſępi9 ut cauterijs afficiatur nõ eget,
ut ſi ſemiputrida corruptaq́ꝫ caro relinqueretur, quę ſępe candenti ferro adurẽ-
da,exiccandaq́ꝫ eſſet,ut citato loco Galeni fuit ſententia,& ſic Paul.ſententia &
Gal.ij.ad Glau.intelligenda eſt , cui cęteri quoq́ꝫ probati ſubſcribunt authores.
Verùm cũ duobus modis excidi mẽbra poſsint , an in ſana parte ſint amputãda,
an ut Pau.lib.6.cap.84.& Gal.ij.ad Glau.dicebant,inter ſanã & corruptã,qd de
hac re ſentiã fatebor ingenuè,dicamq́ꝫ,perpetuo neq́ꝫ in ſana,neq́ꝫ inter ſanam&
ęgram partem eſſe membrũ ſecandum,quia in ſana parte excidere quandoq́ꝫ ꝓ-
fuerit magis,quàm in corrupta,pręſertim cum nõ certo ſciamus, nunquid mali-

Vtrum in ſana parte, an inter corruptã & ſanam partẽ excidendũ membrum ſit.

gna illa putredo ulterius ſit progreſſura,& hoc tempore ſecandum in parte ſana
membrum eſt,qđ ſi membrum ulterius corruptum iri certo ſciremus,tunc inter
ſanam & ęgrã partem tranſuerſum membrũ poſſemus ſecare, obſeruando tamẽ
hoc in ipſa inciſione,quę fiet inter ſanã & affectã partem , ut primũ ſectio carnis
putrefactę fiat, deinde antequam ſecetur os ignito ferro, tota ſemiputrida caro
exiccetur,quoad fuerit conſumpta, & ipſa inuſtio ad ſanam partem peruenerit,
poſt hæc os ipſum proxime carnem,quam poteris maximè ſecabis , ne denuda-
tum poſt ſectionem & detectum relinquatur: In hac inciſione nullus dolor fiet,

In inciſione, quę inter ſanã, & affectã partẽ fit,quid obſeruandum.

nec ulla ſanguinis ſequetur profuſio, cum iam caro illa emortua ſit, atq; ſi debilis uirtus eſſet, non imbecillior redderetur, ita ut ſi in ſana parte ſectio fieret: Quã do autem hoc faciendum ſit, docere eſt difficile, fortaſſe longo uſu ſine pręcepto re diſces, ſat ſit ex Gal. ſententia ſectionẽ hoc modo fieri poſſe oſtendiſſe: Sed ut tranſuerſum diſſectum os contegat̃ in membrorũ inciſione miniſtris iubere ſoleo, ut amputandum membrum contineant, & ad ſe quantũ poſſunt membri illius cutem carnemq; trahant, ut diſſecta pars, in cutis, & carnis muſculorum relaxatione, facilius tegatur, atq; ita quandoq; ſtatim os illud contegitur, ut nullo modo conſpiciat̃, ex quo facilius curatio abſoluitur, hoc tñ commodo careremus, ſi extra carnẽ os promineret, quod chirurgia eſſet deinde remouendum, & ſi naturę permitteretur, niſi poſt longũ tempus abſcederet. In iuncturã amputatione ut os contegatur, diligentius ſoleo obſeruare, iubeoq; miniſtris, ut quantum in ipſis eſt, pellẽ, quę ſupra iuncturã eſt, ad ſe trahant, facta deinde arctiſsima ligatura, membrũ in ipſo articulo, excido, uaſa pręterea ſanguinẽ effundẽtia inuro, poſt hęc ut miniſtri, quam contraxerant manibus pellẽ, carnemq; remittãt, impero, quę quandoq; bonã iuncturę partem, nonnunquam totam iuncturam ſponte contegit, non ſecus ac ſi dedita opera manu attraheret̃ coniungereturq;, & nullis, uel paucis ſaltem, ut ſanguinis fluxus compeſcatur, membrũ eget cauterijs, quippe à pelle illa uaſa conteguntur, & fluens ſiſtitur ſanguis, ſed tñ ut melius pellis cõmittatur, digitis nonnihil eã attrahes, deinde eo modo, quo pelles ſuuntur illam conſues, dando operã ut omninò iunctura contegat̃, emplaſticis poſtea medicinis uulnus, ut dictum eſt, cõmunies. Neq; hunc modum amputandorum membrorũ à me relatum, & obſeruatum. Venetorũ lictores ignorauerunt, qui facinoroſo alicui homini manum exciſuri pellem, (eo quem diximus) modo ad ſuperiora contrahunt, & poſt manus amputationem, ilico contractam pellẽ luxant, & diligenter circa iuncturam conſuunt, uulneriq; uentrem gallinæ morientis adhibent, nec ullum deinde fit ſanguinis profluuium. Nec hoc à Gal. ſententia abhorret, qui v. meth. ſcribit, ſanguinis fluxum ſiſti ex proprię cutis ſuper poſitione, quapropter tutò hoc modo membra ſecabis, qui ſi tibi ſatisfecerit illum te docuiſſe non me pœnitebit, daboq; operam, dijs uolentibus, ut propediem & maiora, & utiliora intelligas.

> Vt diſſectũ os contegatur qd faciendum ſit.
>
> In iuncturarũ amputatione ut os contegatur diligenter obſeruãdum.
>
> Mos, qui à lictoribus Venetorum in manib⁹ facinoroſorũ hominũ amputandis obſeruatur.

DE ERYSIPELATE.

Vlneribus etiam inflammatione illam quę eryſipelas dicitur in lib. de Vlc. ſcribit Hipp. & ex eiuſdẽ ſententia, non ſolũ (ęſtiuo pręſertim tempore) circa uulnus, ſed in ipſo etiam uulnere naſcitur. In iſtis aũt uulnerib⁹ à ſclopetarijs globulis factis, quoniam ex uehementi contuſione, & attritione maximus accit̃ dolor, qui humores attrahit, ſępiſsime eryſipelas contingit, uerùm cum eryſipelas uarię accerſant cauſę, ut ſępe aliàs admonuimus, eius cauſa quæ fuerit eſt exploranda, & remouenda, quod etiam in omnibus alijs morbis curandis obſeruã dum diligentiſsime eſt, ſiquidem morbi cauſa nõ oblata, morbum ipſum remoueri eſt impoſsibile, ut Gal. iij. art. med. & in li. de optima ſec. ad Traſib. dicebat, eſt aũt eryſipelas inflammatio à flaua bile facta, ut in lib. de tum. pręt. nat. ait Gal. quæ tamen fit ut plurimum ex malorũ humorum abundantia in corpore exiſtẽtium, ut Hipp. in lib. de ulc. dixit, aut ex uſu medicamenti alicuius calidi nimis, ut Gal. in lib. de inæq. intemp. refert, qui ſic ſcribit, iam ex medicamentis quæ foris corpori occurrunt, inęqualis intemperies gignitur, &c. aut ex ambiente aëre calido, uel etiam ex ſtricta nimis ligatura, uel cauſa alia procatarctica, ut ex contuſione forti, quemadmodum in iſtis uulnerationibus contingere ſolet, ex forti enim contuſione cum grauis excitetur dolor, humores attrahuntur, & pręcipuè biliosi, qui tenues admodũ ſunt, prompteq; fluunt: Rurſus duplex fieri poteſt eryſipelas, purum ex flaua bile, & non purum, ex ſanguine flauę bili admixto, uel alteri humori, ut citatis locis legitur. Atq; eryſipelas, uel ulceratũ eſſe poteſt, uel non

> Et Paul. lib. 4. Aui. 4. 4. Gal. 3. & 4. Metho.
>
> Eryſipelas uariæ accerſunt cauſæ.
>
> Morbi cauſa nõ ablata morbũ ipſum auferre eſt impoſſibile.
>
> Et 14. Meth. & 2. ad Glauc.
>
> Quid ſit eryſipelas, & unde fiat.
>
> Et Gal. 4. met.
>
> Duplex eryſi.

non ulceratum, ut xiiij. meth. scribebat Gal. de ulcerato hoc loco uerba nō facie mus, sed de eo solū qui ex sanguine flauę bili admixto fit, qđ erysipelas phlegmo nosum dicitur, erysipelas à sanguine tenuiori factū dicitur etiā phlegmon erysi- pelatosus, semper ab humore uincente nomē assumens, ut adductis locis scribit Gal. Notandū tñ est rarissime ex puro quopiam humore morbum fieri, ut ij. ad Glau. scribebat Gal. Erysipelas circa uulnus esse cognoscet, quando undiquaq; rubor apparebit in partiū uulneri proximarū superficie, quas si digito cōpresse- ris, rubor ille statim discedit, sed ubi remoueris digitū ilico rubor ille recurrit, ut ij. ad Glau. dicebat Gal. & Auic. iij. cap. iiij. proprio, ubi quę scripsit oīa ex Gal. desumpsit, ruborq; in sola cute est, ut in lib. de tum. pręt. nat. ait Gal. atq; hanc af- fectionē sępe subsequit̃ febris, ut Cęls. ostendit cap. de accid. uul. quare si uulne- ra hęc febris sequat̃, si erysipelate correpta sint, non mirū erit. Si uerò non solum cutis ipsa, sed uulnus erysipelate laboret, uulnus sensibilius reddet̃, quàm si caro symmetriā propriā seruaret, & ita quandoq; efficitur sensibile, ut uix specilli bō- bice inuoluti leuem contactū ferat, carnis præterea color rubicundior uidebit̃, & nonnunquā pustulæ excitantur miliares, ut iiij. iiij. cap. vj. dixit Aui. quæ non nunquā per cutem serpunt, quarum causa est uitiosus humor salsus uel biliosus, in corpore existens, aut acris sanies partes illas erodens. Si pustulas has cacochy mia excitauerit, cognosces ex corporis tēperamento, & ex uictu quo æger antè usus fuerit, quare uictū qui alteret institues, & corpus uniuersum purgabis. Si sa- nies acris pustularū illarū causa fuerit, uictum quoq; alterantem institues, & un- guentū ex lythargirio, uel cęrussa, uel minio, qđ in plumbeo mortario cum ace- to, & succo solani, uel plantaginis sit confectū, admouebis, & leuiora & fortiora huiusmodi parabunt̃ medicamenta, prout pustularum circa uulnus, uel in ipso uulnere existentiū malitia postulabit. Si itaq; malignę fuerint, & fortius medica mentum requirant, eas decocto radicum lapathi, & chelydoniæ maioris cum sa le lauabis, aut similia medicamenta cum p̃dictis succis admouebis. Sed si pustu- læ circa uulnus, uel prurigo sine ulceribus inueteratæ fuerint, posthabitis uulne ribus, mirū in modū humoris peccātis conferet euacuatio: humores aūt in loco contenti caprificationibus euacuari poterunt, uel hirudinibus, pustulis ipsis, uel partib⁹ pustulis ipsis proximis admotis, ad topica etiā iam dicta remedia cō- fugere poteris, quæ si tantæ uirtutis nō fuerint ut morbū illum omninò possint auferre, pustulas illas nostra aqua, uel sulphuris oleo, uel calchanthi leuiter ma- defacere poteris, ut malitia illa, & mala illa intemperies in parte cōtracta remo- ueatur, & extinguat̃, Galen. imitando qui iiij. de comp. med. sec. gen. in lepræ cu ratione induratā cutem & fœdam iubet abradere: nos tñ pro abrasione, caustico aliquo uel acri medicamento utimur, in morbis huiusmodi inueteratis, qđ quā uis aliquem inferat dolorem, maximè tñ confert: postea adhibemus frigida me- dicamenta, quib⁹ tandē remouetur excitatus dolor, & huiusmodi causticis me- dicinis inueteratas tales affectiones, & impetigines sæpius curauimus fœliciter. Si extra ulcus erysipelas phlegmonosūm fuerit, præter dicta symptomata aderit tumor maior, & durior, nec rubor ille, quem cōpresione digitis facta expuleris, ad locum tā citò regreditur, aderit etiā intensior dolor, ut apud Gal. & alios me- dicinæ authores poteris legere. Verùm q̃uis inter puri erysipelatis signa dixerim esse rubedinem, non tñ de purissimo erysipelate dictum fuit, sed de eo quo dari simplicius potest, quoniā scis Gal. in lib. de plenitud. carnem, & sanguinē solum rubere dixisse, ideo cū ibi rubor sit, sanguinis peccatum uidetur indicare, qui re- uera tenuissimus est, nec erysipelatis ueri proprius est color, sed flauus color pu- ri erysipelatis est propri⁹, absq; tumore ullo, & grauitate, sicut Gal. in li. de plen. ait, quoniā peccans bilis tumorē nullum, nec grauitatem faciet, diximusq; illud esse purū erysipelas, respectu alteri⁹ erysipelatis, qđ si ex succis uitiosis biliosisq; fiat, curabitur si humores ipsi euacuabuntur, secus autem nunquam uulnus cu-

Et 5. aph. 23.

Phlegmon erysipelatosus.

Ex puro humore rarissime fit morb.

Quando esse circa uuln⁹ erysipelas cognoscatur.

Et 13. meth.

Vuln⁹ erysipelate laborans sensibilius redditur.

Ex cacochymia pustulas miliares in erysipelate genitas esse quibus notis cognoscatur.

Malignę pustulæ fortius postulant medicamentum.

Pustulę inueteratæ, & prurigo sine ulceribus quibus remoueantur.

Quibus notis erysipelas phlegmonosum extra ulc⁹ existens dignoscatur.

Rubedo in purissimo erysipelate non est.

Flau⁹ color ꝓprius est puri erysipelatis.

Erysipelatis ex succis uitiosis, biliosisq; curatio.

raretur, aut coalesceret: huiusmodiq; humores multis modis euacuari poterunt, uel sanguinis missione, ut Cælf. ait, scopis stantibus qui in sanguinis missione spectari debent, cui assentire uidetur Aui. iij. iiij. sed sanguinis missioné esse faciendam dicit ipse, qñ materia est inter duas cutes, hoc est, quando materia & cutem & carné occupauerit, morbusq; fuerit factus, qui magnus posit nominari, tunc ratione morbi magni, & peccantis sanguinis, missio illa sanguinis conueniet: licet Gal. ij. ad Glau. & xiiij. meth. & Paul. lib. iiij. in erysipelate sanguinis missionem prohibere uideantur, quam tñ, licet Cęlf. & Auic. probauerint, non semper tñ in omnibus erysipelatib⁹ sanguinis missionem probauisse est intelligendum, sed in non exquisito, uel ubi plethorico corpori contingit, tunc enim sanguiné audacius mittimus, quã ubi bili est sanguis admixtus, atq; æger inflãmatione ingenti magnaq; febre uexatur. Post sanguinis missioné, catharcticũ medicamentum propinamus, quo uitiosus humor educatur, ut Hippocra. in lib. de ulce. his uerbis docebat, si uulnus erysipelas occupauerit, corpus purgare oportebit per superiora, uel inferiora. Hippocrati assentitur Gal. iiij. & xiiij. meth. qui etiam sic scribit, q̃d opus est dicere? erysipelati nullum præstantius remedium, quàm medicamentũ flauã bilem educens: bilem itaq; purgabis rore melleo, quem manna appellant, uel simplici uel rhabarbaro admixto, uel electuario ros. mes. uel casia fistulari, uel zucaro rosaceo, & similibus medicamentis, q̃ omnia recenserem, nisi me superfluè facturũ putarem, si in nostros hos sermones ea q̃ ab alijs longa oratione, & doctisime scripta fuerunt, transferrem. Si erysipelas exiguum fuerit, acri clystere uteris, ut Gal. ij. ad Glau. dixit, purgatio quoq; sola, absq; sanguinis misione conferret. Si febris aderit, quàm excitauerit erysipelas, medicinis alterantibus (bile euacuata) remittetur. Si autem ab humorum agitatione febris ea sit facta, ut fieri sæpisime solet primis diebus quando uulnus acceptum est, præsertim si corpus aut putredini paratum, aut malis refertum humoribus, aut uehementi affectum dolore propter contusionem, uulnus acceperit, medicinis temperate euacuãtibus, & alterantibus medicamentis, & congrua uictus ratione remouebitur, & usu frigidorum & humidorum, q̃ corporis temperamẽtum, & humorum illorum abundantiam alterent, ut x. meth. de ephemeris & putridis febribus dicebat Gal. si erysipelas ab extrinseca causa ortum esset, aut ex acrium uel calidorum medicamentorũ appositione, uel ex calido aere ambiente, uel ex forti constrictione, uel ex contusione, nulla stante in corpore cacochymia, uel plenitudine, quam adesse uel abesse facile deprændes, per uniuersalia discurrendo, neq; uenæ sectione, neq; purgatione ulla opus erit, ut Cælf. ait lib. v. sed duntaxat extrinseca causa auferenda. Topica deinde sunt admouenda, quæ à quacunq; causa factum sit erysipelas (modo in corpore cacochymia nõ sit, quia tũc ad membrum aliquod humores repellerentur) frigida esse debent, ut Hippo. in lib. de ulc. refert, ubi exemplum solani adducit, non tñ adstringentia debent esse, aut parum saltem adstringere, ut Gal. x. de sim. med. & alibi cum humiditate: ut Paul. lib. iiij. cap. lviij. Tamen cum circa uulnus sit erysipelas, quod exiccationẽ postulat, non mirum si etiam unguentũ cęrussæ, in quo camphora est, succo plãtaginis, uel solani, uel semperuiui, & similium, lotum apponitur, & unguentum album Paul. uel unguentum album Rasis, in quo sit camphora, uel camphora careat, & infrigidans Gal. xj. meth. & vj. de tuen. ual. descriptum. Verùm ut medicamenta hæc maiorem afferant utilitatem, sæpius remoueri debent, & recentia iterum apponi, ut Gal. dicebat, qm̃ cum calida effecta sunt, non modò non refrigerant, sed calefaciunt, quapropter remouenda sæpius sunt, præsertim si in uulnere, uel circa uulnus magna adsit inflammatio, conferet etiam unguentum ros. mes. cauendum tñ ne in uuln⁹ cadat, ne propter unctuositatem uulneri officiat, sed eo solo, uel alicui succo frigido admixto, uulneri circũiacentes partes inungantur. Ad hunc quoq; usum aptum est unguentum de spuma argenti, uel popu

leonis

Marginal notes:

In omnib⁹ erysipelatibus non conuenit sang. missio.

Quibus peccans bilis purgetur.

Exigui erysipelatis curatio.

Febris ab erysipelate uel ab humorũ agitatione excitata quibus remoueatur.

Erysipelatis à causa extrinseca orti curatio

Et Galen. 2. ad Glauc.

Topica erysipelati conuenientia frigida esse debent.

Et Gal. 10. de simp. med. fac. & 1. de comp. med. sec. gen.

Et Galen. 2. ad Glaucon.

Vnguenta nõnulla erysipelatibus conuenientia.

Parti erysipelate laboranti sępi⁹ apponi, & remoueri medicamenta debent.

leonis,præſertim ubi aliquis infeſtet dolor, quibus linteolum illines, & uulneri cui prius propria medicamenta adhibita ſint,ſuperdabis. Et ſi ulcus eryſipelate urgeatur,medicamenta iſta aqua roſacea,uel plantaginis abluantur, aut lacte caprino,aut uaccino,aut mulieris lacte bono temperamẽto præditæ,uel aliquo ex prædictis ſuccis frigidis & ſiccis,quibus intemperies remittetur,neq; ulceris indicationem contemnes,quoniam nonnihil ſiccabis. Ad mitiora etiam, ſi opus ſit,confugere poteris medicamenta,ut ad unguentum pompholigis, & ad linamenta ſicca, q̃ etiã paranda ſunt, quia uulneri intenſa febris coniuncta eſt, ut & ulceris,& totius corporis intẽperies,quã febris ipſa excitauit,remittatur:neq; admiratione afficiaris,ſi ſemper frigidis his medicinis digerentia aliqua admiſceãtur,quale oleũ eſt,ſiquidẽ ſemper opera eſt danda,ne ex frigidorũ medicamentorum appoſitione membrum durũ reddatur, & tranſpiratio prohibeatur,ne (ut dictum eſt ex Gal.)fiat corruptio,caueq; ſemper,ne medicamenta hæc, q̃ huiuſmodi ulceribus,quibus febris coniuncta fuerit,adhibebis,ſubluere obliuiſcaris, quoniam uniuerſo corpore inflammatione & febre affecto, indicatio curatiua ab ea caliditate ſumi debet,ut in libro Meth.docuit Galenus.

Quare ſemper digerens aliquod medicinis eryſipelati conuenienti-b⁹ miſceatur.

DE VVLNERE DEPASCENTE, VEL SERPENTE,
quod à Græcis νομὴ dicitur.

INflammatione affecta uel ulcera uel uulnera,depaſcentia quandoq; fiunt, ut Hipp.in lib.de ulc.q̃ ulcera ſerpentia,herpetes eſthiomeni,nomę,phagedenę, & ulcera maligna putreſcentia nuncupãtur:uerùm ulcera hæc,q̃uis uarijs nominibus appellentur,& in eo quod magis & minus eſt differant, omnia tñ ſub herpetis curationem reducuntur,dicebat enim elegantiſsime Gal. II. ad Glau.quatuor eſſe inflammationũ ſpecies,phlegmonem ſcilicet,eryſipelas, herpetem, & carbunculum,quaſi illud innuens, quamuis alia inflammationum genera reperiantur,ea ad unam harum ſpecierum poſſe reduci,ueluti bubo,phyma,phigetlõ, ophthalmia,peripneumonia,pleureſis,& ſimiles affectus, qui ad phlegmonẽ reducuntur,qui quidẽ tantũ ratione loci quem infeſtant differunt,& quibus à læſa particula nomen inditum eſt,ita quoq; ulcera depaſcentia noma,phagedena, aphtæ,malignæ in ore,ulcus putridum ad herpetis eſthiomeni curationem poſſunt reduci,qui herpes ulcus eſt malignum,profunde depaſcens, q̃uis inter ſe in eo quod maius & minus eſt differant,ut noma & putridũ ulcus,quę ſunt tanquã genera omniũ ulcerum malignorum,quę cadunt ſuper ulcus malignum, & ſerpens,ut optime dicebat Gal.v. de comp. med. ſec. loc. cap.de aphta.& v.meth. ubi ulcera penis putrida uocat.Aduertendum tamen,putredinem in ulcere cauſam ueram non eſſe nominis ulceris,neq; malignitas propria ulceris eſt differentia,cum ulcus & putredo per ſe eſſe poſsint,ſine malignitate, quæ tamen ſi cõtingat accidentalem efficit differentiam,ut ait Gal.vj.aph.xlv.Phagedena quoque eſt ulcus ſerpens,& malignum, ueruntamen profundius quam herpes exedit,ut Paul.lib.iiij.cap.xlv.ait,ita ut cutem & carnẽ exedat,ut in lib.de tum.pręter nat. & vj.aph.xlv.& xiiij.meth.ſcribit Gal.ubi cur exedat rationem reddit,dicitq; id fieri ob craſsitiem,q̃ profundioris exulcerationis cauſa eſt, quibus tñ eodẽ modo curatio adhibetur, cum tantum inter ſe ueluti genus & ſpecies differant,ut adducto loco Paul.dicebat,neque tantum eſt nominum uarietas curanda,ut in libro de conſt. art. med. referebat Galenus, de qua tanta ſolicitudo habenda non eſt, dummodo recta intentio curatiua habeatur, quapropter exiſtente in uulnere, uel ulcere malignitate ſerpente, eadem quæ herpeti eſthiomeno eſt adhibenda curatio. Verùm cum herpes, & omne malignum ulcus ab humoris billioſi, acris, & mordacis abundantia fiat, qui malus ex aduſtione efficitur, corpore prauis humoribus referto exiſtente:ut Hipp.in lib.de ulc.retulit: ſi mo ueri debent eorum cauſa eſt abſcindenda, medicinis humorem peccantem at-

Quatuor inflãmationum ſpecies.

Et 3. meth.

Herpes,& maligna ulcera unde fiant, & eorũ curatio.

Et Gal. 6. aph. 45. 3. de temp. 4. meth. & 2. ad Glauco. Et Gal. 3. met. & Auic. cap. de ulce. putrido. Acria medica. ulcus depascens efficiunt

trahentibus, ut Hipp. in lib. de ulc. ait, quemadmodum etiam de erysipelate dictum fuit, & purgatio quantitati humoris peccantis debet respódere, eadem exhibendo medicamenta, q̃ gangrænæ iam conuenire diximus, quæ adustos euacuent humores, rectaq; uictus ratio instituenda, qua calida totius corporis intéperies mutetur. Cæterùm considerandũ quoq; est, depascentia fieri uulnera, non solũ propter uitiosos succos in corpore contentos, uerum etiam propter acria medicamenta & mordatia uulneribus imposita, qm̃ exasperata ab illis fuerunt, præsertim si illa uulnera in cacochymo fuerint corpore, & qđ mala uictus ratio ne usus fuerit. Ex contactu putridæ carnis depascentia quoq; ulcera fiunt, ut in uulneribus à sclopetarijs globulis illatis sæpenumero patet, in quibus contusa putrescit caro, quæ deinde contactu suo bonam inficit carnem, redditq; uulnus exedens, & malignũ, quod etiã fit quando caustica parti alicui admouentur medicamenta, quã cauterio afficere uolumus, ut ad partem illã humor aliquis reuellatur, aut deriuetur ab huiusmodi cauterio, si cõbusta illa caro, & putrefacta non remoueatur, exedentis ulceris causa est. Ex mala quoq; intemperie calida, & sicca in membro aliquo contracta, exedens quoq; uulnus fit, atq; exedens uulnus ab huiusmodi causa factũ fuisse, his notis dignosces, ex febre, ex sicco ulcere, ex non mediocri siti qua æger afficietur, ex ichoribus feculentis, ut Cælf. ait v. lib. cap. de accid. ex croceo colore, q̃ notæ omẽs bilis redundantiam significant, ut Gal. 1. prog. com. 25. scribit, nonnunquam ulceris labia quasi inuersa sunt, uel eleuata, rubor circa uuln⁹ extat, uenulę in ulcere albę, & cũ citrinitate quadã apparent, & in toto ulcere inęqualitas quędam conspicitur, exacta quoq; sensibilitas dũ pertractatur, & abstergitur ulcus, licet leuissime pertractes, uel abstergas, percipitur, neq; ulcus ipsum in eodem statu permanet, sed diebus singulis augetur, maiusq; efficitur: Si omnia hæc signa, uel ex his signis multa ulceri inerunt, malignũ esse ulcus significabunt: Remotis causis istius affectionis, ad localia est deueniendum, nõ ad medicamenta frigida & humida, q̃ erysipelati conuenibant, sed ad frigida & sicca, quemadmodũ Gal. ij. ad Glau. scribit, & inter cætera unguentum pompholigis, pro remotione inflammationis, & erosionis, admouebis, indicatione semper sumpta ab ulceris propria differentia, non autem à tempore, ut Gal. iij. meth. docuit. corrosiuis enim & inflammatis ulceribus unguentum hoc confert, quorum malitiam in principio remittit, & carnis adiuuat generationẽ: admouere etiam posses unguentum de calce, à quo si ulceris malitia illa non uincatur, ad fortiora confugies: Nec inutile fuerit sanguinis fluxum ab ipsis ulceribus prouocare, ut Hipp. dicit, & Gal. iiij. meth. ex ipsius Hippocratis sententia: Quocirca ulcera ipsa, ut sanguinis fluxũ irrites, aspera re aliqua perfricabis, sanguinemq; effluere sines, siquidẽ cum ipso sanguine praui etiam humores, in parte illa qui infixi erant, euacuabuntur, ut dixit Auic. iiij. iiij. cap. ix. uel hirudines applicabis affectæ parti, frigidum deinde aliquod & siccum medicamentum impones, locumq; aluminosa aqua lauabis, quæ ulceribus istis conducere mirum in modum solet, nam ualide influentes humores repellit, & qui fluxerunt exiccat, partem etiam infrascripto decocto lauabis, quod recipit rosarum rub. malicorij, balaustiorum, uel citrinorum mirabolanorum, nucum cupresi, partes æquales, aquæ calibeatæ, uel aquæ plantaginis. q. s. & ut ualidius ulcera ab humorum influentium malitia uindicentur, defensiuo partes circa uulnus illines, in uulnus deinde puluerem aliquem refrigerantem & exiccantem immittes, qualis esset puluis qui ex his constat. Rec. lithargyrij, plumbi usti, cadmiæ præparatæ (tutiam uocant) stimij partes duas, æris combusti & præparati, partem unam, lapidis hematitis ueri, quo fabri ad inaurandũ utuntur, ut aurum, quo loricas aut aliquid aliud obducunt, magis splendescat, pul. corallorum, pul. mirabolanorum, partes duas, omnia in tenuissimum puluerẽ redigantur, qui in ulcere ponatur, deinde penicilli, uel splenia concipiantur. q̃ unguẽto põpholigis, uel calcis, uel cæ-

Contactus putridę carnis depascens ulcus efficit.

Ex intemperie calida & sicca uulnus exedens fit.

Quibus notis, ex intemperie calida & sicca exedens factũ ulcus fuisse dignoscemus.

Depascentis ulceris causa remota ad topica deueniendum est.

Et 14. meth. & Paul. cap. proprio.

Vlceris depascentis medicamenta qualia esse debeant.

Vnguenta exedentibus ulceribus idonea.

A depascentibus ulceribus sanguinẽ puocare confert.

Aluminosa aqua depascentibus ulcerib⁹ conducit.

Decoctũ exedentibus ulce. conducens.

Puluis refrigerãs, & exiccas.

uel cęrusæ,uel albo unguento Paul.uel unguento minij,cum camphora,uel sine camphora,illinantur,& uulneri admoueatur. Cęterũ post huiusmodi pulueres, & linamenta ulceri adhibita, puluillos posca imbutos, uel alio decocto frigido & stiptico,uel unguento aliquo ex dictis frigido&sicco illitos,superpone: Si admota hęc medicamenta uulneri non medebunt,& in dies magis morbus serpat, & augeatur, iterum corpus purgabis,& audacter fortia applicabis medicamẽta, cauendo ne nimis in eorum admotione insistas, ad medicamenta igitur escharotida confugies,& nonnunquã ad ignem,ut Gal.ij.ad Glau.facit,qui inter cętera præstantissimũ est remedium,quod si æger candens ferrum, propter timorẽ uel propter nimis delicatam naturam,reformidauerit,& medicaminibus morbum cessurum speres,acriora admouebis medicamenta,quamuis Hipp.in lib.de ulc. ulceribus istis sicca cõuenire medicamenta, & mordicationis expertia dixerit, sed talia medicamenta conuenire intelligit si malignũ nõ sit ulcus, & putrescẽs, ut Gal.ij.ad Glau.ostendit,quapropter uerenda non sunt medicamenta, istorũ ulcerum malitiã superantia,quib⁹ si morbus nõ cedet,ut in tractatu de sphacelo primę speciei diximus,ad ignẽ confugiendũ est. Poteris igit̃ in primis admouere puluerẽ præcipitati,unguentũ Aegyptiacũ,calchanthũ,aut aquã nostrã fortem, quę in istis exesionibus pręstãtissime operat̃,uel ea medicamenta,quę in cap.de corruptiõe scripta sunt,adhibere,gradatim procedẽdo, si quidẽ medicinis istis, sine ĩgne ulceris malitiam uinces,ut nos sæpe fuimus experti,& tu quoq; uidisti.

Si exedens ulcus medicinis non cedit,iterũ corpus purgandũ est, deinde ad fortiora medicamenta transeundũ.

Ignis depascẽtibus ulcerib. præstãtissimũ remedium.

Et Gal. 4. met. & 2. ad Glauc.

DE SORDIDO VLCERE.

VVlnera atq; ulcera, quandoq; sordida adeò redduntur,ut ῥυπαρὰ à græcis dicantur,emittunt.n.quandoq; crassum adeo excremẽtum, & copiosum, ut totius uulneris,uel ulceris cauũ repleatur, ac si diutius talia emiserint excrementa,in uulnera siue ulcera depascentia tandem desinunt, & si málitia effluentium humorum augeatur,in sphacelum euadunt,quem ascachileon Arabes uocant,& tandẽ in ipsum esthiomenũ desinunt morbum,uitamq; adimunt: huiusmodi ulcerum causę,ut iiij.de comp.med.sec.gen.refert Gal.sunt praui, & crassi humores,sanguinis naturã quodãmodo referentes,qui ferueścentes,uenenositatem & malignitatẽ non paruã contrahunt. Talia quãdoq; uulnera uel ulcera redduntur ex longo unctuosorum medicamẽtorum usu, cum prauis succis, uel ut sępius fit, sine succis ipsis, uel ex medicinis debiliter exiccantibus,ut iiij.de comp.med.sec.gen.scribebat Gal. uel quando uulneri alteri aut morbo natura intenta est,ulcus quoq; sordidum fit,propter abstergentia fortia medicamenta, quæ ulcus excauant,ut iiij.meth. scripsit Gal. potissimumq; huius causę signum esse iudicabis,si in dies cauum magis ulcus efficiatur,& extra rubor appareat,& pauci ex ulcere ipso profluant ichores: Si ex medicamenti imbecillitate tale redditũ sit ulcus,cognosces ex albedine,quæ tanquam tela quædam, totum ambiet ulcus,& uirtute illorum medicamentorum,& ægrotantis perpensa, & ex subalbis uenis,quas cũ perspexeris,ne ulcus depascens fiat formidandum, pauca præterea effluunt excremẽta, qua excrementorũ effluxus à sordib⁹ prohibetur, quę etiã transpirationẽ impediunt,&euentationẽ caloris innati,ex quo partis corruptio sequit̃,& exesio. Si sordidũ effectũ sit ulcus,quia alteri morbo intenta sit natura cognosces ipso uulnere,& si internas externasq; causas omẽs exploraueris, nõ erit difficile sordiũ illarum causam inuenire: Sordidũ ulc⁹ (si huiusmodi fuerit effectũ propter malos humores, queãdmodũ fieri sępenumero solet) si corp⁹ purgaueris uniuersum, ut iiij.meth.cẽsuit Gal.deinde topica adhibueris cõuenientia,&si inter cętera,ut ab ulcere ipso fluat sanguis operã dederis,ut cũ ipso sanguine praui euacuent̃ humores, & si etiã ulcus ipsum muria,uel marina aqua,uel salsa ablueris,&linteolo aliquo,uel abstergẽte aliquo medicamẽto,ulc⁹ illud absterseris: Si ualde sordidũ ulc⁹ nõ fuerit, tale adhibere abstergẽs medicamẽtũ poteris,ꝙ recipit mellis rosͭ.terebintinę lotę partes duas,farinę hordei partẽ mediã

Sordidorũ ulcerum causæ.

Et 4. de com. med. sec. gen.

Signa sordidi ulceris, ex fortitudine uel ex imbecillitate medicamentorum.

Sordidi ulceris ex prauis humoribus curatio.

Et 4. de com. med. sec. gen.

Abstergentis medicamenti compositio.

thuris partẽ quartã:medicamento etiã huic posses addere aristolochię, & iridis partem octauam:quod si maiori opus esset abstersione,unguentũ apostolorum admouebis,uel isis cephalicũ Gal.& singulis isis partib⁹ quinq; partes cerati humidi,aut unguẽti resini,uel digestiui loti potes addere,hoc modo.Re. isis cephalici drac.j.cerati humidi,drac.v.& misce,uel Rec.unguẽti damasceni, partem j. unguẽti resini,uel alterius unguenti ex dictis,partes v.uel vj.& misce:Posses etiã ęgyptiacũ admouere,uel puluerẽ ꝑcipitati,q͂a cũ magnę sint sordes,leui medica camento auferri nõ possunt:ꝑstantissimè igit medicamentũ hoc absterget,absq; dolore:Quod si supra modũ sordidũ uidebitur ulcus,absq; inflammatione, abluere etiã illud aqua saponaria,uel lixiuio poteris, emplastrũ deinde aliquod frigidũ superdabis, uel ulceri circũiacentibus partibus unguentũ ex bolo armena admouebis,& puluillos posca imbutos,& unguento aliquo frigido illitos, adhibebis,& hac uia perges quoad purgatũ fuerit ulcus,ut iiij. de cõp. med.sec.gen. Gal.admonebat.Neq; in sordidis his ulceribus, quemadmodũ in alijs morbis,à leuioribus medicinis est incipiendũ,sed à fortioribus,ut iiij.de comp.medi. sec. gen.dicebat,q̃m sordes est ueluti tegumẽtum,q͂d medicamentorũ mordicationi resistit,descendendũ preterea est ad leuiora medicamenta postquam ablatę sordes fuerint,q͂a tunc iam sensibilius redditũ ulcus erit, à qua sensibilitate sumẽda est indicatio qualitatis medicamẽti: Aduertendũ tñ inter cætera illud est,ulcus sordidũ,factum ꝓpter oleaginosorũ medicamentorũ usum,leui abstergente medicamento egere.quale illud esset ꝙ ex melle rosſ.farina hordei,& oleo abietino aut terebinthina cõstat,ꝙ si leue nimis medicamentũ uidebitur,ad ualidius confugies,non tñ statim ad ea,quę ualidissima sunt medicamẽta,deuenies,nisi omninò phlegmonis generationis remota suspitio fuerit. Vitabisq; magis ualidissimorũ medicamentorũ usum,si febris adfuerit,ex horũ enim appositione periculum esset,ne ꝓpter inflãmationem ulcus depascens efficeretur,aut abscessu locus afficeret,quẽ ἀπόστημα gręci uocant,tunc.n.filamentis siccis aut leuiter abstergente medicamento purgare ulcus niteris,quibus,licet perfectè ulcus purgare non posis,ne sordidius fiat saltẽ ꝓhibebis,quoad febris uel remittat,uel auferatur,& futurã amplius inflammationem non timeas. Si lethale uulnus esset,aut propter ipsum magnũ ueremur morbum,& propter sordes ipsas ulcus malũ fieret,ut causam primũ remoueas opera est danda,& prout tempus cõsuluerit,(modo ulcus abstergas,)& leuibus,& fortibus medicinis abstergentibus uti poteris,& si q̃ dixi omnia fideliter memorię mandaueris,& tutò ulcus absterget.Si ex ualidis medicamentis sordida effecta fuerint ulcera,uidebis, (ut iam dixi) in dies ulcus & maius,& ꝓfundius,& rubicundius fieri,& ichores,& subtile pus,calidumq; admodũ effluere,ac si mitiora imposueris medicamenta, ex animi sententia succedet curatio,aptissimũ itaq; erit pompholigis unguentũ,linteolũ deinde frigido aliquo medicamento illitũ superpones,q͂d' si hæc non profuerint medicamẽta, & malignũ magis ulcus fiat:magisq; diebus singulis exedat,carnemq; corrũpat, ad medicamenta,in cap.de depascentibus ulceribus descripta,cõfugies:Si postq͂uã purgatũ ulc⁹ fuerit,nullũ adsit symptoma,& cauus repleatur, dubio procul ulcus coalescet:Verùm si forte fortuna ulcus aliquod sordidissimũ esset,& ualido medicamento ad abstergendum esset opus,æris squamma præparata,aut pręcipitati puluere ulcus ipsum inspergere ne uerearis,& pulueribus ipsis sicca adijce filamenta,deinde linteolum frigido aliquo medicamento illitum, ne facile ulcus inflãmatione afficiatur,adhibe,præmissis semper conuenientibus purgationibus,quæ si non contulerint, & sæua magis sequantur symptomata,ad alia medicamenta,quæ antea nobis suis locis dicta fuère,transibis.

> Valide abstergentia medicamenta.

> In sordidis ulcerib⁹ à leuioribus medicinis non est inchoandum. Et 4. meth.

> Vlcus ex medicinis oleaginosis factũ sordidũ medicina leuiter abstergente eget.

> Valide abstergentia medicamenta uitãda, si febris adsit.

> Lethalia ulcera,& sordida quomodo abstergenda.

> Sordidũ ulc⁹ ex ualidis medicinis redditũ q͂bus notis cognoscat, & quæ medicinæ deinde illi cõueniant.

> Medicamenta ualidissime abstergentia.

DE VLCERE SINVOSO ET VALDE HVMIDO.

QVamuis abunde Gal.ij.ad Glauc.de sinuoso,ac ualde humido ulcere scripserit,statuimus tñ nos hic etiam nonulla adscribere, non ut aliquid noui docea-

doceamus, sed potius, ut quę sparsim à medicinæ authoribus scripta fuêre, hoc loco oculis subijciamus, ac pponamus: libenterq; hoc negotiũ suscipimus, præcipue cum symptoma hoc facta à contendente re ulcera sæpius subsequãt, neq; quę dicemus à nostro abhorreãt instituto, & ea quasi innouata, & à tenebris eruta fortasse uidebunt. Sinuosum, aut humidum ulcus illud appellamus, à quo longe maior, quã ulceris magnitudini, q̃ in superficie apparet, puris copia egreditur: Sed cum hoc uarijs causis fieri posit, summa diligentia propria causa est exploranda, si recta institui curatio debet. Humidũ igitur ulcus fieri potest ex ingenti aliqua contusione in membro cum uulnere facta, ut fieri solet sępe in uulnerib⁹ à sclopetarijs globulis illatis, qui uehementi sua contusione, non solum uulneratas partes, sed uulneri circũiacentes nonnunquã ita atterunt, & contundunt, ut ossa percussorũ mẽbrorũ ꝓluxent, uel sublaxent, qđ q̃uis primis diebus aliquib⁹ signis non pateat, post aliquot tñ dies, cum extensa ligamẽta, extensiq; tendines relaxantur, uel ob excitatam inflammationẽ, uel ob pus genitum, dolores inferunt graues, & maximi saniei effluxus causa sunt: Neq; mirandũ si primis diebus proluxatio nõ animaduertatur, qm̃ in proluxationibus, non ita ligamenta ut in ueris luxationibus extendunt: cum igitur minor fiat extensio, minor quoq; fit læsio, quę quidem cum parua sit, illi natura, quę in ipso principio fortis existit, facilius resistit, imbecillis deinde reddita, affectio fit manifesta, purisq; maximam copiam, si deinde effluere uideris non est quo admiratione afficiaris, quippe scribit Hipp. in lib. de fract. cap. mirandum non esse, si uulnera talia à contusiõe facta, maiorem puris copiam emittant, quoniam uulnerũ à contusione factorum proprium est: humorum & puris copiam magnam emittere, sic enim scribit: telis autẽ

„ id potissimum os scindit, & latentibus, & conspicuis collidit, & ita prorumpit,
„ ut desida qđ teretem, orbiculatum, planum, retusum, graue, & durum, idẽ quoq;
„ carnem collidit, maturat, & lacerat: uulnera pręterea, sub huiusmodi telis, à late
„ ribus, & in orbem caua fiunt, purulenta magis atq; humida, & longiori tempo-
„ re purgantur, q̃ omnia, cum in uulneribus istis obseruentur, quorsum magnum
„ humorum copiam ab istis uulnerationibus profluentem, mirabimur? Cæterùm ob ortam aliquam inflammationem, ulcera aliquando ultra modum efficiũtur humida, quę uarijs modis ad abscessum, seu ad exituram (ut cum Arabibus loquar) uel ad suppurationem perducũtur, modo in ipsa corporis superficie, modò in profundo, modò prope ulcus ipsum, modò in remotiori parte, & pus modò in parte aliqua excipitur, modò per uulnus per gyros uarios, & flexus descendit ita, ut ipsum ulcus quamuis exiguum uideatur, humidum tamen reddatur, ut fieri sępe in uulnerationib. à tormẽtis bellicis factis, uidimus. Humidũ quoq; ulcus reddit, qñ os aliquod abscessurũ est, ut iij. de fract. scripsit Gal. ubi ossis fu
„ turę desquãmationis signa describit, sic dicẽs, pus copiosius emanat, q̃ par sit ma
„ gnitudini ulceris: Tale etiam reddetur ulcus, si quid in ipso qđ pręter naturã sit, detineatur, ut ferè fit in plagis à bombardicis globulis factis, trahunt .n. sępenumero secum globuli, uel uestimenti, uel loricæ frusta, uel ferreos hamulos quib⁹ retentis, uulneris agglutinatio ꝓhibetur, semperq; pus tenuius, copiosiusq; quã uulneris maguitudini conueniat, egreditur, ita ut humidum ulcus fiat, ut diebus superioribus, non semel dum mecum medicinã exerceres, animaduertisti, pręsertim in uulnere Illustris Domini Astoris Baglioni, qui in Mirandulensi obsidione dũ Mirãdulenses milites, qui ex p̃sidijs exierant, incursionesq; faciebant, acriter persequeretur, globulo sclopetario ictus fuerat, supra regionem ossis ilij, non ꝓcul à dextro inguine, cũ fractura appendicis illius, ac transfixione (ut ita loquar) sexti & septimi musculi, qui ad superiora crus mouent, & quãuis lorica ferrea esset indutus, globulus tamẽ profunde penetrauit, secumq; frustula uestimentorũ, loricæq; ferreæ traxit, quæ ex uulnere nunquam exitura (ut scis) iudicaui, ad id

Vlcus humidũ & sinuosum quod.

Humidi ulcer. uariæ causæ.

Pus copiosius quã par sit, in uulnere aliqd præter naturã detineri significat.

prædicendum ductus, quod ex uulnere copiosissimum efflueret excrementum, quapropter si in huiusmodi uulneribus, humorum ingentem copiam effluentẽ uideris, aliquid præter naturam in uulnere detineri, iudicabis: Nonnunquam etiam peniculorum filamẽta, in ulcere ab imperito medico derelicta, ut sæpe ob seruaui, ut pus copiosius effluat, ulcusq; humidum reddatur, efficiunt: Humidum quoq; ulcus quandoq; fit ex partis imbecillitate, ob saniem debilitantem, ut iiij. cap. xxviij. scribit Auicen. Rursus tale ulcus redditur ex mala aliqua intemperie in ulcere, uel circa ulcus ipsum existente, uel propter prauum humorem in corpore illius qui patitur, contentum, qui quidem humor ad ulcus defertur, humidiusq; quàm par sit ulcus reddit. Atq; hæc quæ dixi omnia facile conijcies, si probe causas omnes consideraueris. Sed propter contusionem humidius effectum ulcus fuerit, ex ægrotantis relatione dignoscatur, ex uulneris circulari figura, & tumore circa ulcus existente, ex uulneris inæqualitate, & ex dolore, quemadmodum Paul. in cap. de extractione sagit. dicit, ubi contusorum uulnerum signa, ut suo loco diximus, recenset, in quorum curatione, quæ proprio loco declarata obseruabis: Nullaq; afficieris admiratione, si ex illis ulceribus copiosius pus effluxerit, nec omninò laudabile, dummodo alio symptomate non corripiantur. Sed si ob inflammationem, quæ suppurata fuerit, ulcus humidum sit, cognosces id, quoniam iam inflammationis signa præcesserint, dolores nempe pulsatiles, rubedo, febris & durities, ut xiiij. method. scribebat Galen. quæ symptomata omnia remittentur, cum ulcus expurgari commodè poterit. Si autem sinum aliquem esse fueris suspicatus, specillo plumbeo, uel argenteo, ut nihil te lateat, explorabis: & si adesse sinum omninò perceperis, carne ut repleatur operã dabis, modo exiccantibus medicinis appositis, modo instrumento aliquo in sinum ipsum iniectos, ut ij. ad Glauco. admonebat Galen. Verùm cum huiusmodi medicamentis ut uolueris, nunquid symptomata omnia remota sint aduertẽdum est, dolor nempe, inflammatio, tumorq;, ac nunquid amplius ullum futuræ inflammationis immineat periculum, quãdoquidem talia si adessent symptomata, aut si inflammationis periculum impenderet, tutò his medicamentis uti non posses, ut iij. method. longa oratione, scripsit Galen. & ut nos experientia comprobauimus: huiusq; rei ratio est, quia si in ulceribus istis uel inflammatio, uel tumor existeret, medicamenta exiccantia, qualia sinui conueniunt, ut carne repleatur, illa adaugerent symptoma. Nullo igitur existente uel dolore, uel tumore, uel inflammatione aut alio symptomate, præter cauum ipsum, uel sinum, curationem hoc pacto institues: Primum lotiones aliquas leues, ut aquam hordaceam, cum melle rosi. inijcies, idq; magis facies, si adhuc ulcus aliqua inflammatione urgeatur, uel si longum tempus abierit, postquam recesserit inflammatio: uel cum hordeo rosas decoques, uel aristolochiam, uel centaureum minus, uel maius, poteris etiam cum hordeo ipso symphitum, thus, aloẽn & similia cõcoquere, uel sola etiã, uel cum rosaceo melle admixta, & si fortiori egere exiccatione uidebis, mulsam solam inijcies, uel melicratum, ut Galen. iij. de comp. med. sec. gen. dicebat, uel uinum cum melle coctum, uel simplex uinum, si tempus consolidationis fuerit, uel thermarum aquam, qualis aqua Porretæ, uel aquam sponte à mineris scaturientem, uel aluminosam aquam, uel lixiuium dulce cum melle, & similia: uel prædictis decoctis, partem aliquam ægyptiaci unguenti addes, confert enim supra modum sinubus qui difficile consolidantur, ut nos & ratio & experientia docuit, siquidem corruptam carnem exedit, & bonæ non officit: in sinubus enim sæpius molles carnes generantur, quæ nisi remoueantur, optimam sequi consolidationem impediunt: sed unguentum hoc, omnia quæ sinubus sanandis conducunt, præstat, habenda tamen semper ratio est in fortium medicamentorum usu ne ulcus scilicet inflammatione laboret, ut iiij. meth. admonebat Gale. postquã ulcus laueris, illud exiccabis aliquo unguento, deinde penicillos, qui ulceri ipsi inseran-

Quibus notis pus copiosum exire propter cõtusionẽ cognoscemus.

Quibus notis humidum effectum fuisse ulcus ,ppter suppuratam inflã mationem dignoscetur.

Et 2. ad Glauc. & in lib. de tumo. præ. nat.

Exiccantibus medicinis utimur, remotis ab ulcere omnibus symptomatibus.

Et 3. de comp. medi. sec. gen.

Quare existente aliquo symptomate excãtibus uti nõ possumus.

Sinus curatio quomodo instituenda.

Simplicia ulceribus exiccandis idonea.

Aegyptiacũ sinubus cõsolidandis aptissimum.

Post ulcus lotum quid faciendum.

inserantur illines, dehinc latum linteolum medicamento etiam aliquo idoneo illitum ut diaphœnicino Gal. aut alio medicamēto debiliori uel fortiori, quod corporis temperamento non aduersetur, superdabis, in linteo ipso foramina cō stituendo forpicibus, unde ulcus commodissime expurgetur, ut adducto loco Gal. placuit, ac si non ab re uideris esse, isis cephalicum, cum cerato humido uel ros. oleo colliquatum in sinum inijcies, aut diachartu, ros. oleo admixtum, tum ut eius acuitas remittatur, tum ut cōmode in ulcus ipsum demitti possit, quod medicamentum in sinuum curatione Gal. ij. ad Glauc. commendabat. Post hæc membri commodum situm requires, ut pus sponte euacuari possit, ut iiij. meth. & locis adductis Gal. præcipiebat, modò lectum ipsum eleuando, modo deprimendo, modò membrum ipsum attollendo, modò demittendo, pro ut ulceris orificiū consulet, & pro ut expurgabitur sanies, ut fusius docuit: Quod si cauus carne non repleatur, & non consolidetur, habita semper ratione habitudinis totius corporis, & generationis optimi sanguinis, tū in qualitate tum in quantitate, ac aliorum de quibus iij. meth. Gal. meminit in caui ulceris curatione, fortiora medicamenta extra poteris applicare, ex metallicis confecta, ut epispasticum, de quo Gal. v. de symp. med. facult. scribit, quod humorū fluxum prohibet, fistulasq; sanat, & sinus exiccat: uel medicamentū ex squammis compositū, ut iiij. de comp. med. sec. gen. idem docuit Gal. Cæterùm post prædictas lotiones, & prædicta medicamēta sinui imposita & iniecta, sinus consolidationem, puluillis fundo ipsorum sinuum appositis, curabis, modo neq; inflamatio, neque aliud adsit symptoma, uel nouas spongias in decocto, quod scribemus, madefactas & expressas circūpones, atq; alligatio incipiat quidem in fundo sin⁹, finiat autem ad os, & linteorum circumuolutiones fundum sinus sine dolore constringant, paulatim uerò relaxentur, usq; ad os sinus, ut ij. ad Glau. dicebat Gal. si nouæ non adfuerint spongiæ, lineum pannum duplicatum, in lixiuio cum nitro nostro, quod in uetustissimis parietibus colligitur, ebullitum capies, huncq; pannū pro molli spongia & noua sinubus circumpones: decocti descriptio est huiusmodi. Sume nuces cupresi numero triginta, absynthij, rosarum rub. florum camomillæ, anethi, singulorum manipulum unum, in uino omnia decoquantur ad tertię partis consumptionem, & his si libet nonnunquā alumen rochæ addatur, sed uas in quo decoctio hæc fit, optimè obturatū sit oportet, ne uini tenuiores partes per halitum resoluantur, & decocto hoc sinum lauabis. Quod si ualidius optaueris medicamentum, exiccantia magis addere poteris, ut nitrum, alumen nostrum rochæ, uel decoctionem illam cum aquis thermarum facies, & similibus, quod si medicinis istis non agglutinetur sinus, animaduertes nunquid id uel propter incommodam expurgationem, & propter puris retentionem accidat, quod si depræhenderis, opera danda est ut uiam qua commodè sanies expurgetur, moliaris, ut ij. ad Glauc. admonebat Gal. quandoquidem, ut aiunt, quod à putrido tangitur, putridum redditur: Expurgabitur autem commodè, si sinus orificium angustum secueris, & ad effluxum puris sectionem ipsam feceris, facile enim hoc modo pus expurgabitur, & in fundum sinus facilius medicamenta immittentur, cum in hac parte carne repleri sinus primum debeat, nō in superficie, & si in fundo sinus pus detineretur, maior cauus efficeretur. Posses etiam lanceola sectionem ex aduerso facere, si non longe ipsius sinus fundus à cute distet: quod si sectionem hanc ex aduerso factam fœliciter cessuram non putares, uel quod opposita pars à sinu longe distaret, uel quia ęger perpeti non posset, fistulam aliquā in fundum usq; sinus immittes: deinde per fistulam acum hamos ad modum ferri quo lanceæ muniuntur habentem, quam in picturis depictam uidebis, mittes: in cuius extrema parte sericum insertum sit filum, hanc acum deinde manu impelles quoad aduersa sinus pars transfigatur, quam deinde euelles, sed filum sericū quod secum acus traxerit, in mēbro relinques, ut inde facilius pus effluat,

Foramina in linteo facienda quibus cōmode pus expurgetur.

Isis cephalicū & diachathu sinubus ꝓsunt.

Et in libro de comp. medci. sec. gen.

Situs membri ut commode pus purgetur est quærend⁹.

Fortia medicamenta q̄ extra ulceri admoueri possunt.

Epispastici uires.

Post lotiones quibus consolidatio sit curanda.

Decocti exiccantis descriptio.

Contactum à putrido putrescit.

Instrumēta apta ad sinus in aduersa parte secandos.

quod si ampliore foramine sit opus, aliud sumes instrumentum lanceolæ formam habens, & in extrema parte foramen in quo filum inseri potest, ut dictum est, huius tamen instrumenti cuspidem cera obduces, ne in ingressu carnem cõpungat, cum uerò ad fundum sinus peruenerit instrumentum hoc, ad partem quæ tibi ad sinus expurgandum commoda magis uidebitur, impelles, quo sanies posit effluere, in sinubus enim dissecandis nihil est utilius, quam opportuna & commoda sectio, à qua facile pus fluat, ut ij. ad Glauc. Gal. placuit, modo huiusmodi sectio absque neruorum, uenarum, arteriarúmque læsione fieri posit, hac uia sinus facile agglutinantur, sananturq́ꝫ, neqꝫ tot medicinis opus erit, siquidem natura ipsa, quasi sua sponte sinus ipsos carne replet, consolidatq́ꝫ, ut Gal. Paulo, ceterisqꝫ assiduis medicis placuit, & quemadmodum hoc etiam experientia comprobatur. Quod si in sinubus forte fortuna à carne cutis esset separata, nec, ut fieri sæpe solet, lotionibus, nec puluinaribus, nec comprimentibus cum fasciatura expressiua, ut aiunt, quemadmodum ij. de fract. Gal. docuit, nec spongijs circumiectis, nec ceratis, nec emplastris à Gal. descriptis impositis, ullo modo carni adherere posset, totam illam cutem, secundum membri longitudinem, dissecabis. Sed cum maximum uideatur incommodum, tantam pellem nouacula (spathula lignea, prius sub ipsa cute posita, ut Paul. lib. vj. cap. de sinubus) dissecare, nostro instrumento in tabellis picto, facile cutem illam uniuersam, quãuis sit multa, ad punctum temporis dissecabis, tutò & pauco cum dolore, quemadmodum xiiij. meth. esse faciendum scribebat Gal. Cuspidem igitur instrumenti nostri cera inuolues, ne dum in sinũ mittitur carnem lædat, quod ubi immissum fuerit, manum attolles, cutemq́ꝫ uniuersam una sectione præcides. Nec Bucasis forpicibus utaris, non enim commodè uidentur in sinuum dilatatione, aut saltem paucis sinubus conueniunt: Quod si in cute duo sint foramina, aut plura, ex Gal. decreto ij. ad Glauconem ubi de laceroso ulcere sermonem facit, foramina illa ad unum tantum foramen sunt redigenda, quoniam si à carne cutis separata sit, carni illa nunquam adhærere poterit, aptissimum erit ad id faciendum nostrum instrumentum, pro fistulis ani dissecandis fabricatum, & in tabellis descriptum, quod ea parte quæ specillum imitatur, in sinum immittes, & si uidebitur commodum, uel rectum, uel in partem aliam inclinatum, attrahes, facileq́ꝫ & cõmodè hoc instrumento ex duobus foraminibus unum constitues, nulla supposita spathula, ut antiqui præcipiebant, & quamuis æger non quiescat, facile tamen locum dissecabis. Post sectionem sanguinis fluxum sistes, oui albumine cũ stuppa, uel alia emplastica medicina: Sequenti uerò die ulceris curatiõem aggredieris, quemadmodum symptomata ulceri ipsi cõiuncta persuadebunt. Verum si propter ægrotantis impatientiam, qui potius ut xiiij. meth. scribebat Gal. maiores ferre uelit dolores, ac diuturniorem curationem, quam incisionem, septicum aliquod appones medicamentum, si quæ in aduerso latere dissecanda cutis est, sit sinui proxima. Posses itaqꝫ calcem uiuam, cum sapone nigro admouere, ut Paul. lib. vj. cap. de palpeb. affectibus docebat, nam medicamentum hoc calce recenti præparatum sit, in horam si ad magnitudinem auellanæ admoueatur, cutem ad membranam usqꝫ carnosam, uel ad carnem usqꝫ, cum pauco dolore aduret, sed si uetusta calce præparetur, intra duas trésue aut quatuor horas id præstabit, secundum partis, cui admouebitur, temperamentum, quod in admotione omnium causticorum non solum, sed in omnium medicamentorum applicatione est considerandum ut iij. meth. ait Gal. nec totius corporis temperatura simpliciter exploranda, sed cuiusuis affectæ partis, ut eidem I. ad Glau. placuit, pars enim ipsa affecta docet, quantum refrigerandum, aut calefaciendum sit, quantumq́ꝫ sit humectandum, aut exiccandum, & præter hæc, non solum naturalis temperatura, sed aduenietia, q̃ quandoqꝫ propria fit, ut viij. meth ait Gal. est con-

In dissecandis sinubus nihil utilius quã cõmoda sectio.

Cutis, quæ carni adhærere non potest, est dissecanda.

Instrumẽta ad cutem dissecãdam apta.

Bucasis forpices non aptæ ad sinus dilatandos.

Instrumẽtum aptum ex duobus foraminibus ad unum foramen constituendum.

Post sectionẽ q̃d faciendum

Septicum medicamentũ ad sinus aperiendos aptum.

Corporis totius tẽperatura nõ solũ consideranda in applicatione omniũ medicamẽtorum, sed cuiusq; membri particularis.

considerãda:Sed ut ad rem redeamus,nec septicũ hoc medicamẽtum, de quo paulo ante egimꝰ,si plusquam par sit,loco cui admotum fuerit,adhęreat, ea quæ cætera caustica pareret incommoda,singulis enim horis medicamenti huius uis imbecillior redditur,quare inter cętera medicamenta caustica,medicamentum huiusmodi comprobauimus.Admouere etiam poteris septicum illud, quod paratur ex prima aqua ex qua sapo fit,quæ magistra dicitur, quæ in uase æneo tandiu coquitur,ut ad mellis crassitudinem redigatur, sine alterius rei admixtione: quamuis nonnulli chalcanthum,& similia addant,& septicum hoc præstantissimum est, & postquam aqua illa ad mellis crassitiem perducta, ab igne remota est,durescit,lapidescitq́;,debetq́; in uitreo uase optimè clauso seruari,ac in sicco loco reponi,si enim secus fieret,in aquam rursus mutaretur, septico itaque hoc quando uti uolueris, in cupa glandis, uel sinu cereo ponatur, parti deinde per horam tantum admoueatur,quoniam citissimè operatur hoc medicamentum ubi remoueris,locum diligentissime absterges,nisi enim abstergeretur, sphaceli causa esse posset: sed posteaquam in huius septici medicamenti mentionem incidi,publicæ utilitatis gratia,quædam quæ tibi non ingrata futura arbitror, & quæ te mihi semper accepta laturum certo scio,addam, neque me ab hoc proposito nonnullorum ingratitudo(quæ in nostra hac urbe maxima est) remouebit,qui ut hæc nostra discant experimenta indignissimi sunt, uincat tamen publica utilitas,& quod fortasse aliquis tanquam arcanum sibi à dijs commissum, reticeret(quamuis uera esse arcana existimem morborum essentiam cognoscere,& ipso tempore medicinam facere) in omnium bonorum gratiam, quibus maiora & meliora debentur,in publicum prodeat. Septicum hoc medicamentum si in aquam uersum fuerit,atque illi quintam partem humanæ pinguedinis, ut penetret,addideris,& partem etiam exiguam opij, supra modum tibi gratum erit:isto enim commodissime cutem, carnemque perforare poteris,si hoc pacto eo usus fueris,primum perforandus locus optimè abstergatur,deinde baculo buxeo,uel oleagino (quod depressi specilli formam habeat) in hoc medicamento madefacto,uel cuspide specilli argentei in huiusmodi medicamento etiam madefacta,locus in quo debet fieri incisio,secundum incisionis magnitudinem,quæ fieri debet,perfricetur,dum perfricabis, colorem proprium perfricatam illam partem mutare uidebis, idq́; aduertes magis, si paulisper perfricationem intermiseris. Tunc autem alteratam partem illam lanceola scindere tutò poteris,leui tamen incisione,quod sine aliquo dolore fiet,quia pars illa iam alimento destituta & emortua non sentiet, deinde eodem specillo uel ligneo, uel argenteo,ut magis commodum fuerit,in eodem medicamento iterum madefacto,refricabis,& rursus partem illam,quæ post primam incisionem proprium etiam colorem mutauerit,secabis,hoc pacto perges,quoad profundam etiam sectionem,ut opus erit,feceris.Possem quoque medicamenta alia septica recensere,quale illud esset quod ex chalcantho,nitro,alumine,& similibus paratur,per artem chymicam,sed cum maximè penetrent, uiolentissiméque operentur,& propterea maximos inferant dolores,illa soleo ut plurimum respuere,quocirca ea silentio inuoluam : Hoc autem nostro medicamento abscessus perforare quamplures poteris, & membra breui tempore, & ferè sine dolore,cauterio afficere : aduertendum tamen,ne ibi adsit inflammatio,aut aliquid aliud quod locum illum calefacere prohibeat:nec te ulla capiat admiratio, licet omnibus abscessibus, uel partibus omnibus dissecandis hoc medicamentum conuenire non dixerim.Siquidem si aliquem locum aperire necesse est, libentius ego secundum Galenum & Paul.optimè scindente ferro aperio,quia incidens ferrum partem inflammatione non afficit,nec magnum dolorem infert, neque humores attrahit : igne quandoque utor,modo ægrotantes illum non formident, qui quamuis quibusdam formidabilis uideatur, minorem tamen infert dolorem,

Septicũ aliud.

Septicum ad dissecandum cutẽ, carnẽq́; sine dolore mirabile.

Ignis commoda in abſceſsibus aperiẽdis. Ablato igne nullus ſentitur dolor.

quam cauſticum aliquod medicamentum, aut ferrum, ſi Bucaſi, & Halyabbati credimus, & præterquam quod minor accitur dolor, igne particula inuſta roboratur, & quod uix credibile uideatur, igne ſtatim ablato nullus omnino ſentitur dolor, perinde ac ſi nullo modò igne locus ille contactus fuiſſet, ut à multis, qui & cauſtica medicamenta, & inciſiones, & ignem fuerant experti, didici. Ad hæc qui igni aperiuntur abſceſſus, rariſsime in uomicas deſinunt, ſecus autem abſceſsibus qui inciduntur ſæpe obtigit, fit enim dum inciduntur dolor, & poſt ipſam etiam inciſionem per horas aliquot ipſe perſeuerat dolor, & locus imbecillus redditur, ex quo fiſtulæ facilius naſcuntur. Nos tamen abſceſsibus aperiendis, omnibus ante dictis modis uſi ſumus, ſed ſemper cum quadam præmeditatione, explorabamus enim abſceſſus, qui cauſtico medicamento tutò poſſent aperiri, & qui lanceola, & qui igne, ſic etiam tu ut facias conſulo, quod ſi poſt illorum cauſticorum medicamentorum applicationem, cutem ad partem uſque in qua ſinus eſt diſſecare uolueris, aut eſcharam butyro, aut tetrapharmaco remouere, id tuum ſit iuditium: Si autem ſinus orificium dilatare uolueris, medicinis de quibus in cap. de oſsis corrup. curatione egimus, uti poteris, & ut iam oſtenſum eſt, curationem ſequi: Si ob os, quod deſquammari debeat, humida erunt ulcera, ſpecillo, nunquid os illud remoueri poſsit inueſtigabis, & forte in effluentibus excrementis nigri aliquid perſpicies, caue tamen, ne nigredo illa, quæ in medicinis ex mineralibus paratis apparere ſolet, te decipiat, ſiquidem ex ulceribus illis, quibus talia adhibentur medicamenta, effluens excrementum nigredine aliqua ſemper affectum uidebis: Itaque nunquid in oſſe ipſo coloris alteratio ſit, quæ contracta fuerit aut ex ictu, aut ex uulneris diuturnitate, aut ex ſanie nitroſa, quæ ipſum os affecerit, aut ab aere alterante expendes, iſtis coniecturis, propter os illud quod deſquammari debet, humidum redditum eſſe ulcus uidebis: Quod ſi os ipſum à natura non deſquammaretur, ab optimo & perito medico oſsis pars illa alterata remoueri debet, alioquin humiditatem illam exiccari, aut ulcus conſolidari, erit impoſsibile, ut Paul. lib. vj. cap. de fiſtu. ait: Alteratam igitur oſsis partem ut probe remoueas, ea notabis, quæ proprio capite de corruptione dicentur. Si autem ex alicuius rei præternaturalis retentione, humidius ſit redditum ulcus, omnia quæ primis diebus, quibus acceptum fuit uulnus, contigerunt, tecum expendes, ægrotos interrogando, quomodo læſi fuerint, quæ ferrent arma, quibus induti eſſent ueſtimentis, hæc & ſimilia exquires diligenter, quandoquidem iſtis exacte perpenſis, ſæpe ad ueram morborum cognitionem perducimur, ut lib. de fract. docebat Hippocrat. explorabiſque recte nunquid armaturæ, aut ueſtimenti pars aliqua deſit, quæ uel ſola in uulnus ingreſſa ſit, uel eam ſecum globulus traxerit, quod ſi in corpore aliquid huiuſmodi uel ſolum, uel cum globulo detineatur, non ſolum, ut humidum ſit ulcus, in cauſa erit, ſed ut nunquam conſolidetur, & præſertim ſi ferri fruſtulum ſit detentum, quod ferrugine continue obducitur. Præter hæc uidendum, nunquid in uulnere forte fortuna, ob medici imperiti incuriam, penicillus, uel fila aliqua, quibus penicillus eſſet conceptus, relicta ſint, quemadmodum nos ſæpe oſtendimus in nonnullorum ulceribus, quibus alij medici medicati fuerant, ſed niſi aliqua adſit ſuſpitio, quæ filamenta aliqua aut penicillos à medico in uulnere fuiſſe relictos, te moueat, difficile id cognoſces, poteris tamen aliqua coniectura propius accedere, ſi cauſas omnes, quibus humidum effici ulcus poteſt, expenderis, inflammationem ſcilicet, contuſionem, ſinum, os qd' deſquammari debet, malos humores in corpore contentos, & tandem cauſas reliquas, quę humidum ulcus poſſunt reddere, quas ſi ad examen reuocaueris, & utrum hæc res, uel illa, cauſa huius ſymptomatis ſit, expenderis, propter quam cauſam humeſcat ulcus illud, tandẽ aſſequeris: Ad hæc nunquid alia inconſueta alteratio in ulcere fiat uidebis, ut exiccatio propter aliquam inflammationem (nulla adueniente

Quibus notis humidum eſſe ctũ eſſe ulcus, propter os qđ deſquammari debet, cognoſci poſsit.

Et Cælſ. lib. 8. cap. 1 & Gal. 3. de fract. Humidum ulcus ex retentione rei præternaturalis, quib9 poſſit cognoſci.

Et Paul. lib. 6. cap. de fract.

ueniente causa externa) uel excrementorum augmentum, quamuis prius ulcus exiccari,& consolidari uideretur, eo tamen tempore, quasi uno impetu, pus copiosius desfluere, quæ si animaduertes, statim in suspitionem rei alicuius preternaturã detentæ incides, quocirca, ut quod præternaturã detinetur, depræhendas, specillo explorabis, illudq; educere studebis, uel locum secando, uel exedentib⁹ medicinis, ut res postulabit, quemadmodum in corrupto osse faciendum etiam esse dicemus: Si uerò aliquid in ulcere detineretur, quod putrefactionis expers semper esset,& quod consolidationem non prohiberet, in corpore illud permitti posset, quamuis morbus in numero esset, & toto genere præter naturã, ut calculus in uesica,& alia de quibus Gal. in lib. de caus. morb. quæ euellenda, & remouenda esse idem statuit Gal. Penicillos aũt medicorũ negligentia in uulnere relictos, in quodam nobili Ioanne Stanchino uidi, qui uulnus acceperat in tendine sexti musculi tibiã mouentis, ꝙ & in quintũ,& octauũ femoris musculũ, & ad ipsum usq; urinariũ meatũ penetrauerat, ita ut quandoq; per uulnus urina egrederetur,& in sinu, què uulnus istud fecerat, penicillus fuit relictus, quare quãuis medicis ulcus istud per humidũ uideretur, in plenilunio tñ exiccatũ iri,& cõsolidatũ sperabant, in plenilunio tamen uulnus uniuersum, cuius labra ferè coiuerant, apertũ fuit, excremẽtaq; copiosiora effluxêre, medicinis tñ post aliquot dies, ad priorem ferè consolidationẽ perducebatur, in sequenti aũt plenilunio iterum eo quo diximus modo apertum ulcus fuit,& excrementorũ copia effluxit,& hoc decies,& eo amplius in hoc uulnere fieri uidimus, singulis enim mensibus aperiebatur ulcus,& copia puris ingens emanabat: tandẽ natura penicillũ excreuit, magnũ quantus est digitus, post quindecim autem dies uulnus coaluit perfecte. Ratio autem quare singulis plenilunijs uulnus istud aperiretur,& pus emitteret, esse potest, quia pars illa affecta reddita imbecillior fuit,& cum in plenilunio omniũ humidatũ fiat augmentum, ut in arboribus & testaceis animalibus patet, humores facilius ad imbecillã, quàm ad fortem partem confluebant, adaucti itaq; humores erumpebant, uulnusq; aperiebant, memorię itaq; fidę hęc omnia mandabis. Sed si intus globulus plumbeus retineretur, ut eum euellas ne sis solicitus, plumbum enim in corpore retentum, putredine non corripitur,& facile in membris consolidatur, detentum siquidem in corpore plumbum per triginta annos uidimus, quod ægrum nullo afficiebat dolore, quamuis singulis diebus locum mutaret, quia ita sensim locum deserebat, ut ne perciperetur quidem, semper in loco, à quo discedebat, medicamentosam suam uim derelinquendo, tandem ad partem aliquam descendebat, in qua inflammationem,& abscessum excitabat, qui si secabatur: facillimè plumbum educebatur. Si ex partis imbecillitate humidius fit ulcus, cognosces, si nec saniei retentio, nec os abscessurum, nec aliud adsit, & tamen ulcus non consolidetur, sed humidius semper fiat, quare roborantia adhibebis medicamẽta. Similiter si ulcus esset propter debilem medicinam, fortius adhibebis medicamentũ, quod si tale sit ulcus propter sanguinem peccantem, in quali,& in quanto, corpus purgabis, ut iij. meth. docuit Galen. si ex fortibus medicinis humescat ulcus, illis remotis, modò debilia adhibebis medicamenta, modo fortiora, exterius aũt aliquod ceratũ, uel epispasticum Gale. admouendum. Si ex intemperie humeat ulcus, tũ ex partis affectæ colore, tum ex tactu, tum à iuuantibus & nocentibus, tum ex ijs quæ ab ipso ulcere prodeunt, & ex multis alijs, quæ prudens nunc prætereo, cognoscetur. Sed si humida ista ulcera in iuncturis essent, ab istísque humor albumini ouorum similis proflueret, qui nihil aliud est, quàm tendinum excrementum, seu nutrimentum, quod ubi ad ulcus, uel ad partem imbecillam membri peruenerit, nec in alimentum uerti posit, ab ulcere egreditur, propterea cum huic ulceri quoq; succurrendum sit, nec exiccantibus illis medicinis succurres, de quibus paulo antè egimus: Sed ubi medicinas adhibueris, quales symptomatibus

Peniculi ĩ uulnere relicti.

In plenilunio omniũ humiditatũ fit augmentum.

Plumbum per annos triginta in corpore retentum sine dolore.

Vlceris humidi ex imbecillitate notæ.

Vlceri humido ꝑpter medicamentũ debile, uel propter peccantẽ sanguinẽ quo modo sit succurrendum.

Vlceris humidi ex intemperie notæ.

Vlceribus iuncturarum humidis quibus medicinis sit succurrendũ.

ulceri illi coniunctis conueniunt, ab initio præstabit, ex farina fabacea, & oxymelite emplastrum confectum calidum superdare, quandoquidem ab isto medicamento illa exiccabitur humiditas: Neq; mireris ex ulceribus in partibus huiusmodi existentibus si multarum humiditatum effluxum uideris, siquidem neruosarum partium talis est natura, ut multa emittant excrementa. Si tamen partibus illis robur addere optaueris, post aliquot dies cum farina fabacea, furfurem, camomillam, flores hypericonis, nuces cupresi in puluerem redactas, in uini sufficienti quantitate posses decoquere, omisso oxymelite, quod sua subtili uirtute ad profundas partes potest penetrare, uel similia addendo, uel remouendo ut res postulabit.

Neruosarum partium natura est ut multa excrementa emittant.

Medicamentū neruosis partibus uulneratis robur addens.

DE OEDEMATE.

QVONIAM œdemate ulcera quandoq; solent affici, propterea de tumore hoc etiam pauca dicere statuimus, præsertim cum contusis istis uulneribus affectio hæc sæpe obueniat: quid autem hic tumor sit, & quæ eius sit causa à Gal. ij. ad Glau. & xiiij. meth. scribitur, & nihil aliud est œdema, quā tumor mollis, indolensq;, à pituita quam flatus detulerit ad partem aliquam, genitus, ut ait Hipp. in lib. de flatibus, uel est tanquam symptoma in mala corporis habitudine uel in aquam intercutem, sed de istis nunc non dicemus: Oedema itaq; in uulneribus ut plurimum prouenit ex uirtutis concoctricis membri imbecillitate, quę à morbo facta est, ita ut sanguis, à natura ad membrum illud demissus, in alimentum non conuertatur, sed in flatū, & pituitam: Huius tumoris signa sunt, albedo, seu color morticinus, ut isti aiunt, mollities, quæ si tangitur digitorum recipit uestigia, & dolore caret. Curatur autem medicinis partem roborantibus, uidelicet calidis & siccis, & stipticitatem habentibus, remota prius causa si adfuerit. Sed si uulnus adsit, non ita œdema te urgeat, nisi forte tam magnum sit, ut ad se curam trahat, ac si propter ipsum uulneris consolidatio prohiberetur, œdemate affectum locum oleo tartari, uel myrthi, uel oleo laurino, & similibus inunges, uel cerata cum aceto præparata applicabis, aut epispasticum Galen. aut spongiam nouam cum leui fasciatura, in decocto quod scribemus madefactam, admouebis, sed hoc facies post uulneris consolidationem. Decoctum illud recipit rosi. rub. florum camomillæ, anethi, singulorum manipulum unum, balaustiorum, cuparum glandium, utrorúmque manipulum medium, nuces cupresi numero uiginti, florum salicis, manipulum unum & semis, aluminis rochæ unciam unam, misce, & in lixiuio bulliant, uel in uino nigro stiptico, ad tertias, in decocto hoc spongiæ nouæ madefiant, & parti applicentur, uel similes alias adhibe medicinas, in forma emplastri, uel fomenti, modo cum stipticitate exiccent, & uniuersum membrum æqualiter fascietur, & à spongia complectatur, ut ij. ad Glauc. & xiiij. method. docet Gal. & alligatio in inferiori parte incipiat, finiat autem ad superiorem, & linteorum circumuolutiones inferiorem partem constringant, in superiori autem parte relaxentur, ut fieri in fracturis solet, & si spongia noua desit, spongiam aliam in lixiuio, cum nitro, ut docet Galen. sumes, apud quem, hæc & plura legere poteris, si cupis, & quamuis nostrum nitrū non sit idem cum antiquorum nitro, eo tamen pro antiquorum nitro uti poteris.

Quid sit œdema.

Oedema sæpe uulne. accidit.

Oedematis signa.

Oedematis curatio.

Decocti descriptio.

DE CARNIS ADDITAE, ATQVE SVPERFLVAE CVRATIONE.

IN uulneribus adeo quandoque caro excrescit, ut ultra modum augeatur, ut Hippocrat. lib. de ulceribus scripsit, ex quo compositus morbus fit, ex ulcere nempe, & addita carne, & morbus hic inter morbos in magnitudine, reponitur, ut iij.

Et Cælſ. lib 5. cap. 26.

ut iij.metho.ait Gal. quapropter adaucta illa caro auferenda est: Sed cum nonnulla, ut in de const.art.med.ait Gal.naturæ negentur, ut luxati membri repositio, & fracti compositio, & additæ carnis remotio, ac nonnulla medico, ut carnis generatio, proinde cum morbus hic in toto genere præter naturam dicatur, naturæq; adauctæ carnis ablatio negetur, chirurgia aut medicinis est auferenda, ut adducto loco, & alibi etiam dixit Galen. Medicinæ ad id commodæ exiccantes esse debent, ut iij.method.scripsit Gal.sed cum medicamenta huiusmodi debilia, uel fortia, uel ualidissima esse possint, cauendum, ne in horum medicamentorum usu aliqua sequantur incommoda: indicationes igitur, à partibus quibus medicamenta hæc admoueri debent, sunt sumendæ, ut longa oratione Gal.ij.ad Glaucon. & iij.meth. scripsit, ubi à quibus indicationes sint sumendæ medicamentorum admouendorum docet: Atq; in appositione fortium medicamentorum, indicatiõe à partis sensibilitate ait, siquidem oculi, aut membri membrana fortia ferre medicamenta non possunt: quocirca partiũ diuersam naturã expendes, an scilicet neruosæ sint, & ideo sensibiles, corporis etiam totius temperatura aduertenda, nunquid mollis uel dura sit, quãdoquidem corpora dura ualida ferre possunt remedia, ut iij.meth.dicebat Galen. mollia contrario modo se habent. Si igitur addita illa caro, mollis & pauca fuerit, in sensibili parte, atque in ulcere futuræ inflammationis nullum impendat periculum, alumine rochæ combusto, solo, uel cum bolo armena admixto, auferetur, ut iiij. iiij. ait Auicẽ. remouebitur etiam alio medicamento, quod alumen zuccarinum uocãt, quod quidem medicamentum, quamuis ex multis constet, minus tamen mordicat, quàm simplex alumen, quamuis sit combustum, idem præstabit hermodactilus, simul cum tartaro, uel cinere conchilium, seu testaceorum animalium, ut Paul. libro iij. scribit. Ad hunc etiam usum apta erunt filamenta, in muria madefacta & exiccata, calcitis, squamma æris, & hæc præparata esse debent, & combusta, ut docebitur, quo minus mordeant: Atq; huiusmodi medicamenta, non solum ad auctam carnem adimunt, sed quoque cutem generant, ut dixit. Galen. in libro de composi. medi. sec. gen. horúmque medicamentorum usus est uariandus, ad carnem additam auferendam largius illis uteris, & in corpore humido, humidáque particula, facilius operantur: Videndum præterea est, ne huiusmodi acria medicamenta admoueas, impendente aliquo inflammationis periculo: in partibus siccis minori horum medicamentorũ quantitate utimur, & modice etiam adhibita cutem generabunt: Quod si ualidior medicina placuerit, æris æruginem combustam & purgatam admouebis, ut Gal.v. metho. scribebat, quæ quidem æris ærugo, ut infra docebimus, præparatur. Verùm si adaucta illa caro multa esset, & callosa, ad fortiora confugies medicamenta, ut ad aquam nostram, ad chalcanthi oleum, uel ad aquam sulphuris, deinde sicca filamenta, & linteolum medicamento aliquo frigido illitum superdabis, quod circumquaque uulnus in latitudine trium digitorum contegat, aptissimum esset pompholigis unguentum, uel album unguentum Pauli, & circum circa defensiuo partes possent illini, uel succis frigidis madefieri, ut succo solani, plantaginis, & similium, uel adaucta illa caro trochiscis de minio inspergi posset, deinde escharæ casus procurari, postmodum ea ulceri adhibenda cura est, quam symptomata ipsi coniuncta exigent. Si medicamenta hæc defuerint, scalpello, uel nouacula auctam illam carnẽ posses remouere, ut Cælf.suasit, & ut etiam ex Gal.elici potest, ubi uniuersaliter, de morbis in toto genere præternaturam curandis, loquitur, & xiiij.meth. quos aut igne, aut medicamento adurente censet curandos: Quapropter si causticis illis medicinis addita caro nõ remoueatur, uel si aliquid causticorũ medicamentorum usum impediat, forpicibus, uel nouacula eam præcides, deinde medicamentum àliquod quod crustam inducat, adhibebis, quod superfluæ carnis reliquias absumat, quemadmodũ sæpe Paul.docet lib.vj.ubi de Thimis, & condylo

Quædam medico, & quædã naturę negantur.

4. de compo. med.se.gen.

Admouendorũ medicamẽtorum indicationes unde sumendæ.

Et 4. de com. med.sec.gen.

Quibus addita caro remoueri possit.

Et Gal.in de simp.med.fac.

Et 4. de com. med.sec.gen.

Post acriũ medicamentorũ usum quæ sint admouenda medicamenta.

Caustica si desint ferro utendum aut igne.

Et 3. de comp. med. sec.gen.

matibus curandis agit, uel si morbi malitia, aut adauctæ carnis magnitudo, aut partis natura ferret, candenti ferro superfluę illius carnis reliquię remoueantur.

DE CARNIS CALLOSAE CVRATIONE.

SI forte ulcus in labijs callum obduxerit, ut nonnunquam ex diuturnitate fieri solet, ut iiij. method. dixit Gale. & ut Cæls. non tacuit, ex negligenti tractatione dignoscetur, si ulceris ipsius labra non rubuerint, sed albuerint, & si puris exigua effluxerit copia (nisi forte pus in sinu aliquo retineatur) & si specillo ulceris labia cōtigeris, & ab ęgro paruus in illo contactu, aut nullus percipiatū sensus: quapropter, si ut ulcus coalescat, optaueris, callus ille omninò remouendus est, ut iij. method. scripsit Galen. qui symptoma est, curationem impediens, & eius sine quo non rationem obtinens: natura itaque calli est consideranda, nunquid scilicet mediocriter, an maximè dura sit, rursus nunquid callus ipse in ulceris labijs, an circa labra in parte extrema sit, ut Galen. iij. methodi docuit, & si extra circum ulceris labia sit callus, mollientibus medicinis remouebitur, ut medulla ceruina, uel uitulina, & similibus de quibus Galenus ij. ad Glauconem capite de scyrrho agit, uel si hæc desint, resina aliqua humida, ut idem iiij. methodi docuit, uel unguento basilicone, ut iiij. iiij. scripsit Auiceñ. callus tamen raro extra ulceris labia contrahitur, si tamen contrahatur, medicinis istis tolli potest, & quamuis nonnulli ex nostri temporis scriptoribus eisdem medicamentis contractum in ulceris labijs callum posse etiam remoueri, dixerint, Galen. tamen callis ijs, qui extra ulceris labia sunt, has scripsit conuenire medicinas, non ijs, qui in ulceris labris sunt contracti, qui (ut idem iiij. method. scripsit) ferro, uel adurente medicamento sunt amouendi, & ferro illo, siue frigidum siue candens sit, uniuersus circumquaque ulceris callus est auferendus. Cauendum tamen semper, ne uel uena, uel arteria, uel neruus lædatur. Postquam autem callum ipsum secueris, sanguinis fluxum compesces oui albumine, cum bolo armena, & sale: Veruntamen cum nonnulli ægrotantes, nec excisionem, nec ignem ferre ualeant, nec calli omnes, ut igne tollantur, necesse sit, libentius caustica adhibeo medicamenta, uel ualida, uel minus ualida, prout calli consulit durities: quę si mediocris sit, unguento apostolorum, ægyptiacóue, uel puluere precipitati remouebitur, uel si hæc non contulerint, adhibeo trochiscos de minio Ioannis de Vigo, qui fistulis conducunt maximè, cum eorum labia callum obduxerint, & quæ tunc uerè fistulæ possunt nuncupari, ut Paul. libro vj. ait, nec Galen. in libro de composi. med. sec. gen. tacet. de quibus suo loco dicemus. Trochisci itaque isti callos tollunt, qui cum duræ sint substantiæ, in cauos omnes possunt immitti, quamuis angustissimi sint, ex his trochiscis unum in ulcus immittes, & ulceri circumiacentes partes proprijs defensiuis munies, ut iiij. de compo. med. sec. gen. in appositione omnium acrium medicamentorum faciendum esse dixit Galen. frigidum deinde aliquod medicamentum superdabis, quale esset oui album cum aceto, exceptum stuppa, ut humorum fluxus prohibeatur, butyro deinde escharam remouebis: Trochiscos hos, quos hoc loco sum descripturus, Ioannes de Vigo composuit, quare illi medicamentū hoc acceptum refero, nec Aesopico graculo uolo esse similis, nec mihi, ut multi faciunt, aliena usurpare, nec me aliorum doctè inuentis uenditare cupio, neq; enim doctos uiros suis laudibus unquam defraudare studui, medicamentū proinde istud egregium, omnium studiosorum gratia, ijsdem uerbis, & eodem modo, quo doctissimus ille uir scripsit, describam: Sume igitur panis fermentati, uncias quatuor sublimati argenti purissimi, utrorumq; unciam unam, minij unciam mediam, panis in aqua rosacea, uel cucurbitea, madefiat optimè & dissoluatur, cui argentum in tenuissimum puluerem redactum, cum minio, & sublimato superponatur, & optimè

Callus in ulcere contractus quibus cognoscatur.

Callum remouentes medicinæ.

Callus extra ulceris labra raro contrahitur.

Et Cælś. lib. 5. ca. de accidēt. Calli qui in ulceris labris sunt qbus remoueantur.

Caustica callos remouentia.

In appositione acrium medicamentorū partes affecto loco uicinæ defensiuo sūt muniendæ.

Trochiscorū Ioannis de Vigo descriptio.

omnia misceantur. post hæc digitis rotulæ conficiantur, uel pastilli, & magnorum, & paruorum peniculorum formam referentes, qui in clibano tepido exiccentur, & ad usum seruentur. Vbi crusta seu eschara illa inducta fuerit amota, digestiuo nostro loto uti poteris, uel alijs medicinis, prout res postulabit: uel admouebis unguentum de colophonia, quo semper cum affecto loco medeberis, penicillos illines, unguentum quippe hoc callos remouet, non tamen tantæ uirtutis est, quantæ trochisci Ioannis de Vigo, quos tamen si non ita esse ualidos optaueris, sublimati partem detrahes, uel addes si ualidiores esse desideraueris: Trochisci etiam huiusmodi possunt in puluerem redigi, quo ulceris callum inspergere etiam poteris, uel peniculos qui in ulcus immitti debent, uel sublimatum, & argentum alicui unguento admiscebis, si uidebitur, & eundem scopum unguento hoc attinges, uel ad remedia quæ in cap. de ossis corruptione dicemus, confugies, quæ ad ulcera dilatanda, dedita opera scribemus.

QVIBVS MODIS PVLVERIS SCLOPETARII GRAnula carni infixa remoueantur.

SCLOPETARII uel bombardici pulueris granula, quandoq; in faciem locúmue alium prosiliunt, quem non solum contundunt, sed nigredine afficiunt, ita ut corporis pars illa turpissima uideatur, præsertim si ita facies affecta fuerit: Huic igitur affectioni curatio etiam aliqua est adhibenda, & quamuis impactum nigrorem illum remouere sit difficile, nos tamen primi (quod quidem sciamus) huius affectionis curam inuenimus: in primis itaque considerabis, nunquid partes ab huiusmodi pulueris sclopetarij granulis ictæ, coaluerint, an adhuc coalescere debeant. Si igitur recentes illorum granulorum notas uideris, ulceráque adhuc non coaluerint, summa cura ut puluerem illum ab ulcere posca abluas, uel ut specilli cuspide impactos granulos leuiter educas, operam dabis: deinde oui alborem admouebis, ut humores repercutiantur, ac ut dolor ab humorum defluxu excitatus, mitigetur, sequenti die rursus posca ulcuscula illa ablues, & specillo iterum pulueris reliquias, quas poteris, remouebis: foramináque illa nostro digestiuo loto replebis, partémque illam in qua illa ulcuscula erunt, linteolo eodem digestiuo loto, uel oleo rosaceo cum uitello oui illito, per dies tres conteges, diligenter semper diebus singulis pulueris nigrorem posca, uel specillo remouendo, usq; ad ulceris fundum, qui quidem nigror, si cum pure egrediatur, benè erit, sin autem tantum ægyptiaci quantum satis esse duxeris, in ulcera illa immittes, ut unà cutis, & contusæ carnis exesione nigredo illa tollatur, sin minus guttula nostræ aquæ descriptæ, uel olei chalcanthi, uel sulphuris specilli alicuius, uel lignei, uel argentei cuspide excepta, ulcera illa madefacies, & hoc pacto nigredo illa omninò remouebitur: quæ nisi istis modis auferatur, semper maculæ illæ nigrę apparebunt: nigredinem igitur illam ubi remoueris, ulcera ut coalescant curabis: coalescent autem facile, si admoueris unguentum de nanuphare citrino, in malo citreo factum, quod etiam, ut deformes minus reddantur cicatrices, conducit: Quod si iam ulcera illa coaluerint, notæque illæ, ob medicorum inscitiam, insignes appareant, partem totam nigrore infectam igne, uel medicamento adurente auferes, si igne partem illam remouere uolueris, ferrum specilli formam habens, sumes, quod ubi calefeceris, nigredine affectum locum sensim perforabis, & adures, quoad ad parté perueneris, in qua nulla amplius sit nigredo, deinde oui albumen cum aqua rosacea, ut ignis caliditas inducta mitescat, appones: Sequēti die butyro, uel alio medicamento ex dictis, cū de casu escharæ agerem⁹, escharam remouebis, descendēdo ad unguentū citrinū: Medicamento autem adurente sic maculæ illæ tollunt̄: specillū ligneū, uel magnū, uel exiguum, prout magnitudo, uel paruitas maculæ,

Quib⁹ modis pulueris sclo. granula in parte aliqua fixa remoueantur.

Ferro candēti quomodo maculæ pulueris sclopetarij tollantur, & quo modo adurente medicamento.

quam es remoturus exiget, fabricabis, quem in nostro illo medicamento, de quo in capite de sinubus diximus, intinges, locumque in quo macula est perfricabis, ut cutis, & pars illa tota in qua nigredo est cauterio afficiatur, sed cum exiccari cutem uideris, eam lanceolæ cuspide aperire nonnihil conaberis, & rursus specillo in eodem medicamento madefacto, locum refricabis, ut profundius partem illam aduras, tandiuque id facies, quoad nigror ille aboleatur, crustam deinde remouebis medicinis paulo ante dictis, descendendo ad citrinũ unguentũ, quod in calce huius uoluminis, unà cum multis alijs medicinis, describemus.

DVRITIEI QVAE IN IVNCTVRIS REMANET, POST *vulneris, vel ulceris consolidationem, curatio.*

POST perfectam uulnerum consolidationem durities relinquitur, præsertim si uulnera illa neruosa parte accepta fuerint, ut Cælf. lib. v. cap. xxvj. ait, quæ illius membri motum impedit: Sed quoniam, ut eleganter Galen. in libro de motu muf. scribit, tripliciter membra motum possunt amittere, aut propter humores exiccatos, uel propter tendinum neruorúmque incisionem, aut propter eorundem corruptionem, quæ fieri solet, quando uulneribus abscessus, qui suppuratur, accidit, in quo copiosum pus colligitur, quod sua deinde acredine, & nitrositate, tendines, neruósque, & ligamenta corrumpere potest. Si igitur læsa sit iunctura aliqua, eiúsque motus ablatus fuerit ob corruptionem, uel uulnus, uel globuli ictum, qui tendinem aliquem ruperit, pristini motus restitutio desperanda est, ut loco citato dixit Galen. Quod si læsio sit ex cicatricis duritie, uel ex humore aliquo in iunctura exiccato, ut sæpius fit, quemadmodum dixit in de caus. morb. vj. mollientibus medicinis, & relaxantibus, recipi adhuc motus potest, ut adducto etiam loco Paul. dicebat, pinguedine anatis, uel gallinæ locum inungendo, uel ceruina, uel uitulina medulla, uel resinis aliquibus parum siccis, aut gumi aliquo pingui, aut althea in ueteri oleo decocta, aut radicibus cucumeris asinini, in oleo etiam decoctis, aut embrocis olei dulcis, aut decocto altheæ, feni græci, seminis lini, & similium, de quibus Gale. ij. ad Glauc. pluribus uerbis tractat, cap. de scyrrho, & Paul. aptisimum etiam erit, medicamentũ à Galen. vij. de comp. med. sec. gen. ex Dios. descriptum, quod sic paratur. Sume ceræ lib. unam, colophoniæ, galbani, iridis illyricæ, lib. mediam, olei irini feculæ, uini q. s. & secundum artem fiat unguentum, quod optimum est ad difficiles artuum motus, & ligamentorum omnium duritiem tollit: Sed irinum oleum, secundum Dios. descriptionem, parari debet, ut nos semper obseruauimus: uel transibis ad acopa medicamenta, à Galen. vij. de compo. medi. sec. gen. scripta, semper corporis temperamenti, & naturæ ratione habita. Siquidem si durioribus corporibus parandum sit medicamentum hoc, pinguedinibus siccioribus illud parabis, ut ibidem ipse docuit: uel ad nonnulla nostra remedia experta confugies, ut ad oleum ex cera pingui per chymicam extractum, quod quidem ad emolliendas durities præstantissimum est, maximè enim penetrat, emollit, ac discutit, nec uulgare medicamentum est ad cicatrices pulchras reddendas, modò post aliquot dies post uulneris consolidationem eo utaris, ne noua fiat inflammatio, oleum hoc sic paratur. Nouam ceram sumes, & quàmmaxime pinguem, quam in uase aliquo igne modico colliquabis, & eam in uino sæpius manibus comprimendo lauabis, hanc rursus colliquabis, & in eam tegularum, uel coctorum laterum frusta calefacta & ignita, quæ ceram illam obsorbeant, proijcies, frusta deinde hæc in uas (quod botiam flexam appellant) optimè luto sapientiæ obductum, ponantur, igni deinde uas admoueatur, & uas alterum, quod stillas recipiat, supponatur, prius aqua egredietur: ultimo tandem purissimum oleum stillabit, quo ad emolliendas durities uti poteris. Membra quoque motu priuata, in uer-

Tripliciter motus amitti potest.

Mot⁹ propter uuln⁹, aut corruptionem amissus, non restituitur.

Motus ex duritie cicatricis, uel ex humore exiccato, recipi iterum potest.

Medicamenti Dios. descriptio.

Oleum ex cera durities emollit & cicatrices pulchras reddit.

Oleum ex cera quomodo paretur.

in ueruecis recenter mortui uiscera immittuntur: Poteris etiam uino, in quo althea cum absynthio, & rosis decocta sit, ut emolliti humores discutiantur, affectum locum lauare, uel actam partem pyrite, uel molari lapide ignito, & aceto acerrimo asperso suffies, ut ij. ad Glau. admonuit Gal. Alio etiam uti medicamẽto poteris, quod capit, olei lumbricorum in duplici uase facti, olei amigdalarum dul. utriusq; uncias v. olei antiquissimi unc. iiij. pinguedinis suillæ, uel humanæ, si pro molli corpore paretur, uel si pro duro, pinguedinis bubulæ, uel caprinæ, pingue. gallinæ & anseris, omnium uncias quatuor, radicum altheæ, cucumeris siluestris manipulum medium, in minutas partes incidantur radices, & in suprascriptis mittantur, cum uncijs quinq; uini optimi, & in uase terreo, optime uitreato (ut aiunt) & optime pasta obturato, in furno temperate calido, ad uini consumptionem decoquantur: Absumptum esse uinum cognosces, si olei guttam super prunas proieceris, neq; crepitum faciat: Post hæc coletur, & quibuslibet sex uncijs istius liquoris, dragmæ tres pulueris hermodactylorum addantur, & ceræ q. s. ad molle unguentum faciendum, quo affectum locum inunges. Post dies aliquot, si ualidius uolueris medicamentum, emplastrum diapyritidis Gal. admouebis, quod ad durities omnes emolliendas præstantissimum est.

Ad emolliendas durities aliud medicamentum.

Diapyritis Gal. præstans ad durities molliendas.

DE OSSE DETECTO, ET CORRVPTO.

QVONIAM post aliquot dies in uulneribus istis, uel ulceribus ossis corruptio quandoque sequitur, de ossis igitur corruptione aliqua dicere statuimus, ut quæ ab antiquis medicinæ authoribus, pluribus tradita fuêre, paucis tibi hoc loco ante oculos proponam. Corruptio itaque in osse fieri potest, ob multam aëris alterationem, uel ob saniei acredinem, quæ sua nitrositate ossa potest alterare, præsertim si sanies ipsa in sinu aliquo contineatur, & in ossium porositatibus imbibatur, uel ob contusionem, ut ferè fit in ictibus sclopetariorum globulorum, qui fortiter os percutiendo, ipsorum ossium porositates possunt comprimere, & inde alteratio sequitur, idque manifestum tibi fiet, si primis diebus os denudatum fuisse depræhenderis, uel si multi dies abierint, neque ullo alio superueniente symptomate, ulcus non coalescat, uel si ægrum interrogaueris, nunquid in ictu ipso percussionem, & concussionem senserit in membro, magis autem fies certior, si oculis os poteris conspicere, & explorare nunquid proprium seruet colorem, uel nigredine sit infectum, uel carie affectum, ut Cælſ. dixit lib. viij. cap. ij. uel si tecum expenderis, nunquid ex puris generatione, uel retentione os contrahere uitium aliquod potuerit, uel si ex ulcere copiosius tenuiúsq; pus, quàm uulneris magnitudo postulet, exeat, ut iij. de fract. de osse qđ abscessurum erat, dicebat Galen. si aliqua ex his, uel paulo ante fuisse, aut etiam nunc adesse, uulnus non coaliturum certo scies, nisi quod alteratum est os, aut corruptum, à natura expellatur, aut à medico abradatur, uel medicamẽtis remoueatur, aut desquammetur, ut Cælſ. lib. viij. cap. ij. dicebat. Si igitur rectam uolueris curationem instituere, inter cætera etiam, corrupti uel alterati substantiam expendes, nunquid scilicet dura, aut mollis sit, quales esse ossium appendices solent, quæ naturaliter spongiosæ, & fungosæ (ut ita dicam) sunt, & qualia etiam nonnulla pedis ossa, & brachialis & manus esse solent, uel cartilagines, uel nunquid dura ossa, ita affecta sint, qualia grandia ossa esse consueuerint: Deinde nunquid læsio in osse sit duntaxat in superficie ex aëris alteratione, aut ad medullam usq; os uitium contraxerit. Si os solum in superficie sit alteratum, nec carie aliqua laboret, specillo non exacte acuto, neque obtuso percipietur læsio, quia os lubricum esse cognoscetur, nec in eo specilli cuspis figetur, ut idem adducto loco dicebat: Cauendum tamen, ne forte ex porositatibus in osse existentibus, in quibus specillus figatur, affectum carie os putes esse. Carie autẽ os

Quibus ossa corrumpi, & alterari possint.

Ossis corrupti, uel alterati substantia ẽ consideranda.

Quomodo os in superficie alteratum possit dignosci.

Carie affecti ossis cognitio

affectum esse cognosces, quia in ea solum parte, quæ carie laborat, nõ in alijs ossis partibus specillum sæpe si uolueris imprimes: Si igitur absq; carie os sit, & ab aëre duntaxat alteratum, istud scalpello abradere satis erit, modo commode abradi posse uideas, ut Paul. lib. vj. cap. lxxvij. præcipit, & tandiu abrades, donec aliquid sanguinis appareat, ille quippe sanguis, indicabit ulterius alteratum os non esse, quia quod uitiatum est, aridum ut sit necesse est, ut Cælf. lib viij. cap. ij. dixit, post ossis abrasionem, puluere cephalico inspergendum os ipsum est, ut puluere ireos, aristolochiæ, panacis chironei, & similium, ut os tueatur, carneq; tegatur: Vel ossi cephalicum medicamentum admouebis, quod capitale unguẽtum, aut de betonica, aut matrisylua dicitur, aut adhibebis isis Galeni, cerato humido temperatum, quod à Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. in capitis fracturis, & in alijs ossibus detectis, commendatur. Cuius ratio esse potest, quia sarcotica omnia calida & sicca esse debent, ut iam ex Galeni sententia dictum fuit, calida, ut nutrimentum pro carnis generatione attrahant, sicca, ut illud à corruptione uindicent, quo deinde naturæ opera caro generetur. Sed medicamenta huiusmodi magis uel minus calida parari debent, secundum partium, quibus admoueri debent, naturam, cum igitur siccæ naturæ os sit, calidiora, quæ illi adhibentur medicamenta, esse debent, & ualide attrahere, ut etiam ex gumi composita esse debent, quæ si pro carnosa parte parentur, ut ab ossibus attrahant pro carnis generatiõe, calida esse necesse est, & sicca, propter si cciorem partem, quæ conseruari debet, ut iij. methodi scripsit Galenus, & hoc etiam in cartilaginibus obseruare conaberis. Si autem scalpro os alteratum remouere nequiueris, terebris aliquibus uti poteris, quæ per ulceris foramen mittes, & alteratum uniuersum os illud remouebis, ut in tractatu de fracturis apud Paulum legere poteris: Quod si nec terebro, nec scalpello, propter ulceris angustiam, ut aliquando euenit, alteratam ossis partem abradere, & remouere posses, ipsum tribus modis latum reddere poteris, nempe si in illud aliquid, quod possit intumescere, immiseris, & quod imbibendo humorem, ulcus dilatet, ut uitiatum & corruptum os, quod abradi debet, detegatur: Hoc assequi poteris penicillis in fundum usque ulceris immissis, aut si ulceris ori, spongiam uino lotam, & exiccatam, apposueris, aut oui albumen adhibueris, cum forti ligatura, non remouendo splenium, uel penicillum usq; ad perfectam ipsorum exiccationem, uel si loco spongiæ, ulceri radicem aristolochiæ longæ & ueræ imposueris, de clematide non loquor, quoniam admodum tenues radices habet, nec ut putant multi longa est, uel radices etiam aristolochiæ rotundæ, uel gentianam, quæ reipsa cæteris omnibus præstantior est: nec mihi in hoc casu admodum spongia placet, quoniam adeo extenditur, intumescitq;, ut etiam ipsius spongiæ foramina, & porositates in se carnem recipiant, quam si deinde uolueris ex ulcere extrahere, carnem dilaniabis, dolorem excitabis, & sanguinem ad fluxum irritabis, qui deinde ut recte os abradatur, impedit: Cæterùm si sub ulceris foramen aliquis extaret sinus, adeo in inferiori parte imposita spongia intumesceret, ut euelli non posset, aristolochiæ radicibus, & gentiana, quæ ut docet Dios. exiccata sit in papyro inuoluta, aut ad umbram in pauimento suspensa, melius uti poteris, & tutius. Quod si istis ad dilatandum ulceris os uti nolueris, medicamento carnem exedente uti poteris, quo penicillos illines, & unguentum nostrum de colophonia præstantissimum esset, uel trochiscos de minio impones, qui quamuis aliquem dolorem inferãt, ulcus tamen dilatant, uerum si trochiscis his uti uolueris, ulceri proximas partes defensiuis communies, deinde loco oui albumen, cum bolo armena, & oleo rosaceo impones, tum ut dolor sedetur, tum ut confluentes repellantur humores: atq; antè horum exedentium medicamentorum impositionem, corpus purgabis uniuersum, illud semper agendo, ne ulcus inflammatione corripiatur: sequẽti die idoneis medicinis escharam remouebis, & contractam ex acribus medicamentis

Ossis alterati curatio.

Auic. 4. 4. & Cælf. loco adducto.

Quamdiu os sit abradendũ.

Isis ossibus de tectis amicum.

Sarcotica qualia ẽe debeant.

Si scalpello os non potest remoueri terebro utendum.

Tribus modis dilatari ulcus potest.

Gentiana ad ulcera dilatanda præstantior cæteris. Spongiæ usum in ulceribus dilatãdis quæ sequãtur incõmoda

Antè exedentium medicamẽtorum impositionẽ, corpus purgandum.

mentis intemperiem proprijs medicinis remittes, ea semper adhibendo medicamenta, quæ in ulcere existentia symptomata exigent, quibus remotis alteratū os abrades: At si medicamētis his uti nolueris, ulcus nouacula dilatabis, ac os uitiatum deteges, ut Cælſ. libro octauo capite secundo, dixit: cauendo in sectione ne uenas, aut arterias, aut neruos, aut ligamenta cædas, & sic facilior curatio sequetur, minúsque dolorosa. Si uerò ad medullam perueniret, totum os abradendum, uel terebrandum erit, ad sanam usque partem, quemadmodum medicinæ authores prodidère, osse enim aliqua in parte existente uitiato, nunquam ulcus coalesceret, quandoquidem ossa ut in libro de usu par. scribit Galenus, carnis fulcimenta sunt, quod etiam in principio libro de ossib. (si liber ille legitimus Galen. liber est) scripsit. Quod si propter loci sensibilitatem, nec medicinis, nec incisiõe, propter neruos, uenas, aut arterias, & similia detegere os liceat, cannulam ferream in ulcus immittes, deinde candens ferrum per ipsam cannulam, quod ad os uitiatum perueniat, bis térue, secundum ossis corruptionem mittes, & os hoc modo cauterio afficies, post inustionem medicamentum dolorem sedans adhibebis, ut oui albumen cum uitello si placet, & oleo rosaceo, super os autem stuppam in uino madefactam pones, canna, & ferrum quomodo esse debeant, in picturis uidebis. Ossis quoque desquammatio posset fieri, medicinis super corrupta ossa aut alterata positis, quæ ut Paul. ait, libro sexto capite de fistulis, sua siccitate os siccius reddere ualeant, ex quo facilius à reliquo osse, id quod alteratum erit abscedet: commode puluis huiusmodi posset admoueri: sume æruginis æris scrupulum unum, aristolochiæ rot. ireos, radicis panacis herculei, uel frustulorum ligni quod in opponaco reperitur, quoniam illius radicis ramenta sunt, omnium dragmam mediam, misceantur, & in puluerem redigantur: uel uitiatum os gutta olei chalcanthi, uel sulphuris, per artem chymicam facti, tanges: aut nostra aqua bis térue, aut plus aut etiam minus, prout uidebitur, madefacies, considerando principalium membrorum uicinitatem, & medicamentorum potentiam, & acredinem, ne errorem committas: deinde super os descriptum antea puluerem, sine ærugine pones, cauendo, ne ulceris labra acribus illis medicamentis tangas, & sic deinde permittes quoad sponte os ipsum cadat, uel abscedat, quod si abscessurum non speraueris, quæ paulo post dicem° obseruabis. Si uniuersum os uitium contraxerit, & carie totum sit affectum, si in conspectu os sit, uitiatum esse dubio procul cognosces, ex nigrore, & alteratione facta in colore proprio, præterea si specilli cuspide os illud perfricabis, in os specillus facile figetur, ut citato loco Cælſ. dixit. Caue tamen, ne ut ante monuimus, ossis spongiosi, & maximè porosi natura te decipiat, aut cartilago, præterea nigri ichores ab ulcere egredientur, os ita affectum si curare uolueris, scalpellis erit abradendum, quousque ad sanum os perueneris, & nigredinem uniuersam amoueris, & quoad sanguis appareat, ut ex Cælſ. dictum fuit, deinde supra os cephalicos pulueres iam dictos sparges, & si post abrasionem pars aliqua corrupti illius ossis relicta fuerit, eam adurente medicamento absumes, uel remouebis: quæ si medicamento non cedat, candenti ferro est adurenda, ut Cælso & Paulo placuit, tandiúque candens ferrum admouebis, donec in osse existens humiditas exiccetur, ut Galenus docuit, candénsque illud ferrum sæpius remouendum, & adhibendum, ne ex longa mora caro ipsa aduratur, aliquantisper tamen ferrum ipsum supra os est continendum, ut ignis uirtus in os imprimatur, & humiditas exiccetur: medicamenta deinde dolorem sedantia adhibebis, quale oui albumen cum rosaceo oleo, & ossi stuppam in uino madefactam, ut paulo ante etiam diximus, impones: hoc modo uitiatum os à sano separabitur & sinus carne replebitur. Quod si ad alteram ossis partem peruenerit corruptio totum os excidendum, ut inquit Cælſ. siue os illud capitis sit, siue pectoris, siue

Si læsum os ad medullã usq; sit, quid sit faciendum.

Ossa, carnis sunt fulcimenta.

Puluis ad ossium desquammationem idoneus.

Os uniuersum uitiatũ, quib° possit cognosci, & qubus debeat curari.

Quando totũ os excidendũ. Et Paul. lib. 6. cap. de fist.

Os transuersum fractum, & corruptum, serra dissecandum.

costa, siue quoduis os aliud, quia inutile illud est, atque illud præcidere est necesse. Sed si aliquod os transuersum fractum, corruptum sit, serra dissecandum est, ut elegantissime docuit Paul. diligentiam adhibendo, ut lamina aliqua, uel linteis, uel lana, ne caro ossa ambiens à serra lędatur, prohibeas: quemadmodum Galenus fecit, cum puero integram costam amouit, de quo in libro de anato. ad minist. loquitur, hoc etiam modo undiquaque à carne denudatum os dissecamus, ut inquit Paulus, quamuis carie non infestetur, neque sit corruptum. Nullo enim modo fieri potest, ut ossa circumquaque carne denudata, carne rursus cõtegantur, uerùm in horum ossium pertractatione, affectę partis cum reliquis partibus cognationem, & uicinitatem considerabis, & morbi magnitudinem, & ægrotantis robur. Et si ossa excidere coactus fueris, ut eodem tempore ossa detegas, & incidas, operam dabis, aut saltem in sequenti die id efficies, antequam oriatur inflammatio, ut elegantissime Cæls. dixit: Nec audiendi sunt qui osse nudato tertium expectant diem, deinde illud excidunt: Quod si commode excidi os non poterit, nostra aqua forti, os ipsum madefacies sæpius, & quæ abscessura est pars discedet, uide tamen ne ulceris labia madefacias, quia maximè aqua illa penetrat, ita ut non solum carnem, sed ossa, & quoduis lignum durissimum ualeat penetrare, quemadmodum ex lignarijs fabris, qui aquis fortibus, & per chymicam artem destillatis, ligna quouis colore inficiunt, discere poteris, ita enim aquæ illæ fortes ligna dura penetrant tota, ut quamuis ligni illius partem dedoles, semper idem color appareat. Habes igitur mi Ioannes Pe-line uulnerum omnium, & ulcerum, atque eorundem symptomatum curationes: tumultuarie scriptas, quibus cum cæteris medicinæ candidatis fruere, breui dijs uolentibus à me maiora, utilioráque accepturus.

Carne circumquaq; denudata ossa, rursus carne contegi non possunt.

Eodẽ tempore os detegendum, & dissecandum.

FINIS.

MEDICAMENTORVM OMNIVM, DE QVIBVS IN HOC OPERE AGITVR DESCRIPTIO.

SI IN HOC VOLVMINE MVLTORVM MEDICAmentorum descriptiones ex Galeno non adinueneris, non erit mirādum, quoniam trado quæ à nobis pluribus diebus sunt comprobata, & quæ commode possunt parari, cum multa, ob simplicium ingredientium defectum, conficere nequeamus.

REPERCVSSIVA MEDICAMENTA PRO PARTE CARNOSA SVB FORMA LINIMENTI VEL VNGVENTI.

RECIPE olei rosacei optimi, uel completi, id enim præstans in omnibus cōpositionibus, uncias vj. Ros. rub. Myrtillorum, Boli armeni, an. dragmam I. Ceræ Albæ quantum sufficit ad linimentrm formandum. Sed plures in modum farinæ debent redigi: deinde cera, & pulueres in ollam proijciantur: eaq; paulatim ab igne remoueantur, illa continuè baculo, uel re simili, agitando, usq; ad totius unguenti refrigerationem. Deinceps aqua rosacea, uel aceto, si partibus carnosis parabitur, lauabis. Vel sic. R. olei rosat. omphacini optimi si haberi potest, sin autem prædicti, unc. v. boli armeni drag. vij. aceti optimi, uel rosacei unc. I. & simul omnia misceantur. Sed si oleum omphacino qualitatibus cuperes habere, in rosaceo oleo completo oliuarum folia minutim incisa, cum tertia uini parte, in duplici uase bullias, usq; ad uini consumptionem, quod cognosces, si olei guttulam supra prunas deijcies, si enim crepitum ciebit, signum erit uinum adhuc non esse consumptum.

SVB FORMA FOMENTI.

CAPIAS balaustiorum, seu eorum loco cytinos, hoc est mali punici flores, Gallarum, Granorum Myrthi siluestris, Ros. rub. hoc est, cōmunium an. manipulū. I. Boli armeni unc. iiij. omnia decoquantur in uino austero nigro, illis prius concisis, quàm optimè uas terreū claudendo, in quo usq; ad tertias decoquātur, in cuius fine, si pro partibus carnosis parabitur, addas aceti optimi decimam partem: postmodum membrum fouebis, aut stuppa circumdabis, uel linteis in prædicto decocto illitis, cum retentiua fasciatura, si ea egebis, uel aliud, quod facilius præparabitur conficies, capiendo albumina ouorum numero tria, boli armeni unc. II. Aceti optimi, uel rosacei unc. I. s. Albumina separatim concutiantur, ut eorum uiscíditas dissoluatur, postea pulueres, & acetum inijcies, perfectè simul miscendo, quæ parti superponantur cum stuppa, uel linteis: ista. n. defensiua, oleis, & unctuosis destituta, ualde à nobis cōmendantur, quia particulam magis roborant, uehementiusq; repellunt, & humores discutiunt: prædictis etiam posses quàmplura alia repellentia addere, ut Acatiam Arab, & aromatariorum, quę quamuis ignoretur an sit uera Acatia, tamen re ipsa stiptica est, aut sandalos omnes, corallia, ros. & similia: Aut unguentum, quod sic paratur R. olei ros. completi, uel optimè parati ex rosis, olei ros. omphac. i. ex oliuis immaturis facti, an. unc. v. olei Myrthini unc. ij. sandalorum alborum, rubeorum citrinorū an. drag. ij. Boli armeni drag. vj. sanguinis draconis in lachrymis drag. iij. in cuius defectu, potes adaugere quantitatem boli armeni, aut rosas in puluerem redactas addes, ceræ quantum sufficit, cui colliquatæ, & iuxta ignem lentum positæ, addes pulueres subtiliter attritos baculo uel spathula omnia simul agitando, usq; ad un-

guenti refrigerationem, quod potentius efficies, si aqua rosacea, uel aceto laueris, atq; erit fortius, si pro qualibet libra, scrupulum unum camphoræ optimę etiam apposueris. Nec miraberis, si cũ oleis, uel unctuosis parantur à nobis nonunquã defensiua, extra antiquorũ ritum, quoniam non sine ista ratione id agimus: Scis.n. ex Gal. iij. Meth. humores fluentes repellendos esse, fluxos uerò discutiendos: cũ ergo aliqui sint fluentes, & aliqui fluxi, hi qui fluunt, à stipticis, fluxi uerò ab unctuosis, propelluntur, hac igitur de causa talia nos repellentia cum unctuosis paramus, præcipue cum ab eodẽ sic literis proditũ fuerit: Iam factam, atq; existentem ægritudinẽ curare oportet: Sed quæ nondũ quidẽ adest, futura aũt est, prohibendum ne fiat ab ea, quæ est in corpore dispositione: quod etiã fuit confirmatũ xiiij. meth. Similiter si pro loco neruosarum partiũ defensiuum param⁹, addimus (præsertim processu temporis) oleũ uermium terrestrium, aut ipsos terrestres uermes in puluerem redactos, aloen, thus, omittendo camphorã, ac acetum, nisi sag. fluxus suspicio id suadeat. Insuper nõ erit mirandũ, si huiusmodi defensiuo calida addiderimus: Gal.n. lxvj. aph. v. part. inquit partes neruosas, calefacientia, & exiccantia desiderare: sic scribens. Maxime aũt dolores patiuntur partes neruosæ, q̃ medicinas calefacientes, & exiccantes desiderant. Quod etiã confirmatũ fuit iiij. de artic. Si.n. inquit frigida admouerentur, conuulsionẽ excitare possent: quanquam frigida admouenda sunt ratione repercussionis, tamen talia esse non debent, qualia pro partibus carnosis parari solent.

CONCOQVENTIA, SEV VT BARBARI DICVNT DIGESTIVA, HOC EST, PVS MOVENTIA.

VARIIS modis hæc confici possunt, sed cõmuniter ex uno uitello oui, olei ros. unc. I. simul permixtis: uel sic R. resinæ terebinth. optimæ, seu laricinæ puræ, aut abietinæ unc. I. & ſ. uitellum unius oui, & etiam si placet, olei rosa. unc. ſ. & simul misceantur: posses etiam, si uideretur, modicum croci addere, pro sedatiõe doloris, sed si forte inflãmationẽ suspicareris, resinas prædictas laua, modicum farinæ hordei benè cribratæ addendo: uel sic, & dicitur digestiuum lotũ mirabilissimæ operationis, pro omnium ulcerum concoctione, dummodo benè paratum sit. R. olei ros. cõpleti, terebinth. uel resinæ prædictæ, an. unc. iiij. cerę parum, & fiat unguentum, sed molle sit. Postea uerò lauetur aqua pura pluribus uicibus: & hæc concoquentia semper mollia præparabis, hoc enim modo facilius actuantur, nec dolorem inferre possunt sua duritie, ut rectè animaduertit esse faciendũ Gal. ut iam dictũ est: istud enim facile cõcoquit, etiã si uulnera essent inflammata. Insuper nisi empiricũ uideretur dictũ nostrũ, diceremus non solum cõcoquere, sed sæpius abstergere, ac cauitatẽ replere. Secundũ uerò antiquos, ut apud Gal. hæc fiebant concoquentia: picatum, quod constabat ex pice, cera, & oleo. Sed tanta quantitas olei est apponenda, ut medicamentũ liquidũ sit, quo facilius actuari posit, absq; læsione: cuius uirtus est dolorẽ remittere, & pus mouere, etiam si ulcus cum inflammatione sit, ut in lib. de fract. fiebat etiam tetrapharmacũ, constans ex pice, colophonia, cera, & pinguedine taurina, ęqualibus portionibus, de quo Gal. lib. de elementis. Sed parabitur pro corpore duro cũ pinguedine taurina, si pro molli cum uitulina, at si constitues medicamentum hoc æquali portione, uidebis illud nimis effici durum. Ideo maiorem pinguedinis quantitatẽ, ob rationes supra asignatas, appones: cuius uirtus est inflammationes sedare, ut iij. de fract. Gal. & pus mouere, ut xiiij. Meth. quod uulneribus coctione egentibus admouetur, tamdiu, donec pus laudabile appareat, nullo alio adueniente symptomate. Sicq; prædicta obseruaueris, ex unoquoq; istorum optimam coctionem percipies.

DE ABSTERGENTIBVS.

ABSTERGENS leue,quod poni solet in uulneribus,post perfectam coctionem,tale est.R.Terebinth.uel laricis,unc.ij.mellis rof.col.uel si mellis mordicationem times,syrupi rof.unc.j.farinæ hordei drag.ij.thuris,sarcocollæ, an. drag. f. aut absque his duobus ultimis parabis. Omnia colliquantur in uase æneo ad ignem lentum, deinde sicca in pollinem redacta proijciantur,semper cum baculo miscendo, usque ad perfectam mixturam, sed pulueres infundantur,cum terebinth.&mel fuerint ferè infrigidata: Sic miscendo usque ad perfectam infrigidationem.At si paraueris pro partibus neruosis, pulueris lumbricorum partem aliquam addes.Vt sic. Recipe ung.rasini, uel basiliconis, si uulnus in parte neruosa sit,unc.ij. mellis rof. col. uel syru. rof. ex rosis aridis unc. I. pul. lumb.unc.f.quæ simul ad ignem misceantur.Si uerò potentiora desiderabis abstergentia pro ulceribus sordidis,hoc est,pro saniei crassę abstersione,confugies ad ung.apostolorum:quod quamuis à Mesue,& à multis alijs describatur,hic tamen describendum censui,ut si forte iter aliquod facturus esses, & dosin memoria non haberes,tecū ferre tot libros non cogaris,cū hic in ijs optime (ni fallor) tibi inseruire queat,hoc pacto igitur erit præparandum. Re. Armoniaci,bdellij, olibani masculi, hoc est, thuris benè pinguis, Aristol. rot. sarcocol. an. drag. v. Myrrhæ,galbani,an.drag. xv. Aloës,opoponacis,an. drag.ij. & f. floris æris,j.æruginis æris,sic Arabes uocant,longe enim differt ab æris ærugine,drag.iij. Resinæ,drag. xiiij. ceræ albæ unc. ij. olei. q. f. Aduertendum tamen est in hac compositione,ut in alijs,ingredientia bona,& præstantia esse debere: At hic gumata sint sicciora,quoniam hoc medicamento emollire non intendimus, sed exiccare,præterea cum uera Myrrha apud nos non reperiatur, potes accipere Bdelliū minus pingue,loco Myrrhæ,quod dissolues in aceto, & lithargyrium cum oleo coquatur,donec liquefiat,& tunc ab igne remoueatur,& refrigerari aliquantulum permittatur:Cæterùm adde Armoniacum Bdellium, & alia dissoluta, ad ignemq; rursus reducatur, & cum coagulata fuerint ultimo, reliqua addantur. Aliud forte simile dictum ung.Damascenum,quod sic fit.R.ung.rasini unc.ij. æruginis æris scrup.f.his ad ignem liquefactis,& parum deinde refrigeratis, additur ærugo optime puluerizata, uel aliud fortius, quod isis cephalicum dicitur, quód sic paratur.R.cerę drag. l. terebinth. puræ,uel laricis, uel resinæ abietinæ, dragmas C.squammæ æris ęruginis rasę, Aristolochię rot. thuris,Salis armoniaci,hoc est,salis gemmæ,Ammoniaci pinguis, an.drag.iiij.Aloës combusti, drag. iij. æris usti,drag. iiij. Myrrhæ, Aloës,Galbani an. drag. vj. olei ueteris heminam mediam.j.unc.iiij.& f.aceti acris heminam.j.hoc est,unc.x.Radicum dracunculi.j. serpentariæ optimè in umbra siccatæ, drag. iiij. Quæ possunt puluerizari,in mortario diligenter terantur: quæ uerò liquari, simul colliquentur, ut cera,oleum,terebinth.&c.Sed Galbanum cum aceto,unà cum alijs maceretur: misceantúrque liquida simul secundum artem,ultimo manibus comprimendo, in aceto fortissimo q.f.lauabis.Sed æs ustum, & squamma præparanda sunt, quamuis à Galen.non recenseatur in illo libro,ut dicemus. Eo facto, emplastrum istud, diu in uase aceto pleno,antequam in usu ponatur est seruandum, cúmque se occasio obtulerit,eo simplici non utaris, sed mixto (ut declarabitur) cum cerato humido,quod si simplex apponatur,ualde exiccat', ut in fracturis osium, & super ossa solum,confert nō mediocriter ad morsus hominum, & ad alios morsus uenenosos, ut sua exiccatiua uirtute potenti uirus ad exteriora educat', ad neruos uulneratos,uidelicet si inflammatione non infestabuntur, ad fistulas,ad sinus omnes,si colliquatum,& contemperatum cum oleo rof.fuerit,& cerato humido,cohibet etiam futuros abscessus contemperatum, simplex uerò exedit,ideo ad gangrænas prohibendas non parum proderit.At si cerato humido contemperatur,ulcera cauterio afficit,& cauos sine mordicatione replet,& duę uel tres partes cerati humidi ponantur,ut monuit Galenus v.de composi.med.sec.

gen.prout locus sensibilis,& temperamentum corporis, necnon morbus forti uel leui exiccatione egere tibi uidebitur. Sic enim secundum Galeni sententiam medicamentum hoc fit leuius,& mitius, ex largiori humidi cerati admixtione: nec mirandum, si olei dosis alia est, quam à Galen. describatur. ob additionem enim dracunculi radicum,& cæterorum, dosim uariauimus, cum ipse simile nũquam parauerit, nec ingredientium quantitatem docuerit. Modus autem quo dracunculi radices parãtur, talis est: eas colligunt tempore æstiuo, iam caule exiccato,& herba, deinde amputant,& in loco solẽ non habente reponunt, transactis uerò sex uel septem diebus, radix in orbiculos & frustula diuiditur, & filo traijcitur, suspenditurq; in loco solis ingressum non recipiente, ex quibus sic exiccatis huiusmodi conficitur medicamentum, quod malignis ulceribus mirum inmodum prodest.

Vnguentũ Aegyptiacum abstergens saniẽ crassam, ac sordes, quandoq; admouere oportet, quod quidem putrefactam, & corruptam carnẽ ualet exedere, bonam autem,& nullo uitio affectam, conseruare, quia uirtus eius, cum ualide potens non sit actuari, nisi in mollem carnem agere non potest, non aũt in bonam, quæ solidior est. ideo ualet ad abstergẽdam sordem, cuius descriptio secundum Gale. talis est R. floris æris, hoc est æruginis æris, quoniam flos æris aliud est, nec capitur à Mesue, nisi pro ærugine, & mos Arabum sic est nominare æruginem, drag. v. Mellis drag. xiiij. aceti fortissimi drag. vij. Coquantur ad ignem donec misceantur,& sic optimum erit. Puluis præcipitati cum ualeat abstergere sordida, hic etiam inter abstergentia reponitur. Sed pręstantius erit, si pręparetur, quẽadmodum dixit Gal. primo catag. de Mysi, calcitide, squamma ęris, atq; de omnibus mineralibus, quæ si aceto lauentur, minoris efficiuntur mordicationis,& ualidioris exiccationis, rationem & ibi reddit: quoniam uerò metallica crassiorum sunt natura partium, ideo uim suam ad profundum corporis non extendunt,& ob hoc, ut tenuiora fiant, ipsa conterere,& in aceto dissoluere conuenit: quæ postea ita attenuata, ad penitiora penetrant. Accedit autem & aliud quoddam commodum in huiusmodi medicamentorum confectione: quod diligenter elaborata, corporis meatus facillime pertranseunt, & quamuis calidioris naturæ sint, sine morsu, munere suo funguntur. Teratur igitur diligenter præcipitatum, quod præparari debet, deinde desuper acetum acre proijciatur,& cum pistillo diu ducatur,& soli exponatur, sæpius agitando, postea acetum abijcies, cum in fundo subsiderit, rursus acetum acre, ut prius infundas, lauando, sicq; decies agendo, quo facto permittatur exiccari, demum in puluerem redigatur,& usui seruetur. Si hoc modo pręparatum fuerit præcipitatum, longe minoris mordicationis erit, & uehementioris exiccationis, & abstersionis: idem de æris squamma, præsertim combusta, dicendum: ex combustione enim (ut dictum est) metallica, atq; mineralia acria, Gal. sententia loco præallegato, minorem retinent mordicationem.

DE SARCOTICIS.

VNG. rasini talis est descriptio, & pro corpore molli, carneaq; parte. Recipe pini. terebinthinæ, ceræ citrinæ, olei communis, an. unc. iij. dissoluta cera, resina cum oleo, ultimo terebinth. omnia colentur, & in cacabo ad ignem lentum bulliant, deinde permittantur infrigidari. Aliud sarcoticum.

Recipe terebinth. mellis ros. col. an. unc. ij. thuris, Aloës sarcocollæ, farinæ hordei subtiliter cribratæ, an. drag. I. dissoluta terebinth. cum melle, addantur pulueres, semper agitando usque ad perfectam mixturam, quod si pro parte neruosa paratur, semidrag. pulueris lumbricorum terrestrium addatur. Puluis sarcoticus pro parte carnosa. R. Aloës sarcocollæ, an. drag. iij. thuris pinguis drag. II.

misc.

mis.& subtiliter puluerizentur, cui posses addere Arist.rot.quartam partem. Aliud, quod dicitur ung.aureum. R.ceræ nouæ drag.I.olei communis unc.iiij. terebinth.unc.s.picis Græcæ.I.colophoniæ drag.ij.thuris,mastiches an.drag.I.& scrup.I.croci scrup.s.subtiliter puluerizetur mastiche,thus, & pix per se primo, ultimo simul,& cribrentur. Deinde liquefactis oleo,cera,ultimo terebinth.& terè infrigidatis,addantur pulueres,subsequenter crocus,omnia, ut supra dictum est,baculo agitando. Pro parte neruosa ung. Basilicon maius. R. ceræ albæ unc. ij. Resinæ pini, terebint.an. unc. s. sebi uaccini,picis naualis,thuris, myrrhæ, an. drag.II.croci scrup.ij. olei communis unc.iij.quæ sunt terenda, terantur primo per se,ultimo simul,& cribrentur. Deinde quæ liquescere possunt, dissoluantur ad ignem lentum,ultimo terebinthina,in æneo lebete:quo facto superdatur pix, postremo alia:colentur deinde simul,permisceanturq́; usq; ad infrigidationem. Pro corpore duro. R ung.damascenæ unc.I.Rasini unc.iiij. misceantur simul,& ad ignem lentum cum baculo agitentur, ne pulueres fundum petant. uel R. isis cephalici drag.iij.ung.rasini,uel digestiui loti,aut cerati humidi drag.x.misceantur cum spathula:uel R.ung.apostolorum drag.iij.unius ex prædictis unguentis unc.I.& s.misceantur,ex istis enim potes per temetipsum fortia,& leuia conficere medicamenta,prout uidebitur,& quantitatem exedentium, uel mitium medicamentorum augebis,prout erunt corpori duro,& parti neruosę,ac siccę,aut molli applicanda. Ceratum humidum Galen.parabitur ex oleo ros.& cera alba, ex quibus nos sic conficimus. R. olei ros.optimè parati, uel & melius, completi lib.j.& s.ceræ albæ lib.v. & ad ignem simul dissoluantur.isto enim cerato,isis cephalici,& prædictorum acuitas reprimitur.

DIACALCITIS GAL. SIC PARATVR.

RADIPIS uetusti,quem nonnulli axungiam appellant lib.j. olei ueteris lib.ij. Argenti spumæ lib.iii. calcitidis unc. iiii. sed cum careamus uera calcitide,accipias partem superficialem albicantem, quæ reperitur super chalcanthũ romanum,nec ut faciunt multi,debet poni chalcanthum, quoniam pars illa superficialis est tenuioris, & subtilioris uirtutis,& penetrationis, sicq́; paratur: mundetur adeps à pelliculis,postea cum oleo simul dissoluatur,distillentúrque, & perfectè mundetur, ut nulla membranula remaneat, & cum emundatæ fuerint addantur spuma argenti,& calcitis,deinde ad ignem lentum carbonum coquantur, usque ad perfectam cocturam, & ad formam emplastri, & inducantur ramuli palmæ,qui si æstas,unius dei,si uerò hyems, duorum sint, & si haberi non potest,eius loco accipiantur radices arundinum,uel baculus salicis recentis, ut nos libentius agimus,scindendo in frustula,quæ cum baculo salicis recentis ducantur usque ad finem,cuius uirtutes declarantur à Gale. longo sermone in lib. catag. Sed talis descriptio mollibus corporibus præstantius inseruit, ut pueris, mulieribus,& in ocio degentibus,ut inquit Gale.quam duris. Si autem pro corpore duro, ut pro rustico, uel robusto uolueris parare, nec artem unà cum alijs studiosis empirice exerceas,secundum duas descriptiones parabis, ut Hoc modo. Rec calcitidis unc. v. uel vj.olei ueteris lithargyrij,an. lib. iij. adipis uetusti, quam axungiam uocant,lib.I. & ut diximus decoquantur. Ex quo mirum non est, si uariæ apud Doctores post Galen. reperiantur descriptiones istius medicamenti.

VNGVENTVM CITRINVM.

SVME boracis,hoc est,naturalis,quo aurarij fabri utuntur drag. ii. camphoræ drag. I. corallorum alb. drag. s. amenti dulcis drag. i. umbilici marini

ueri,tragacanthæ albæ,amyli,marmoris,cryſtalli, antalis, dentalis, olibani,nitri, an.drag.iij.marmoris albi drag.ij.gerſæ ſerpentariæ unc.j.cęruſſæ unc.vj.terantur omnia per ſe, in marmoreo mortario piſtillo ferreo, deinde panno cribrentur:deinde ſume,axungiæ porcinæ lib.j.& ſ.ſeui ouis,uel caprę recentis unc.j.& ſ. pinguedinis gallinę recentis unc.j. axungiæ in duplici uaſe ſimul liquefiant,& colentur,in quas pulueres omnes,præter camphoram & boracem, inijciantur, & cum baculo agitentur optime, quo inuicem omnia probe miſceantur: Poſt hæc citrum aſſumes, quem excauabis, & mixtura illa replebis, ac igni admouebis,ut bulliát, ſemper etiam baculo agitando.Rurſus mixtura illa in citro ebulli ta,in uas proijciatur,& illi borax & camphora adijciantur, cum frigeſcere cœpe rit,& ad uſum ſeruetur:Sed quid pro amento dulci ſit accipiendum, paucis expediam:Aſſumenda eſt ſuperficies illa alba & perlucida,quæ ſupra gypſum repe ritur,quæ à nonnullis non ſine ratione lapis ſpecularis dicitur, à uulgaribus uerò alumen ſcaiola nuncupatur,ſed combuſta eſſe debet. Pro antalo, & dentalo, lapides illi, qui in marinis locis reperiuntur aſſumendi, quos aromatarij corrupta uoce his appellant nominibus, à Dioſcoride libro ſecundo capite ſecundo buccinæ nominantur,quia ſonum ad modum buccinæ inflatæ reddunt.& concha eſt clauiculatim intorta,& turbinatu ſcabra,ſine aculeis, magnitudine purpuræ inferior,buccino turbinato, quo ſonus editur ſimilis, excepto ore rotundo in marginem inciſo,à Plin. cerix, latinè murex appellatur, progreſa ſerpentaria,radix Aron uulgaris,ſeu ſerpentariæ minoris præparata, quæ ſic ad mulieres fucandas paratur,colliguntur dracunculi minoris radices, & optime mundantur, lauanturq́: quæ minutim inciſæ, filo inſerto ad umbram exiccantur,deinceps in puluerem redduntur,qui aqua roſacea inſpergitur,& ſoli expoſitus exic catur, rurſus aqua roſacea inſpergitur, & iterum exiccatur ſoli expoſitus, & id quinquies fit,ut perfectè puluis ille albeſcat.Atq́ hic puluis etiam ſolus conducit ad faciem dealbandam, ſi cum aqua florum fabarum, aut limonum ſublimata,miſcueris,& faciem perfricaueris,deinde manè aqua faciem laueris.

VNGVENTVM ALBVM PAVLI.

R. Ceræ dealbatæ unc.vj.roſ.completi,uel optimi roſ.ſimp.lib.j.& ſ.ſpumæ argenti,ceruſſæ,an.unc.ij.Amygdalini olei unc.iii. Albumina ouorum v. & miſceatur oleum cum cera ad ignem lentum, deinde amygdalinum addatur, quibus ferè infrigidatis,ouorum albumina benè quaſſata addes:donec incorpo rentur: Iſtud enim ualet ad omnes inflammationes, & tam ad ulcera, quàm puſtulas,ut per ingredientia patet, & præſertim ad ignis combuſtiones, & inter cætera mollia medicamenta,cuti non adhereſcit,& hoc patet cum linteolum à par ticula remouetur, quod per pauca alia faciunt, & talis compoſitio non eſt mutanda, & ſi in quibuſdam codicibus reperias amyli unc.iij. quemadmodum in multis codicibus ſcriptum uidi, ſed in meo tam græco quàm latino codice,legi amygdalini,loco amyli,& ego amygdalino ſemper compoſui, & fœliciter operatur,uerùm curaui ſemper,ut haberem amygdalinum nuper confectum,cum il lud oleum facile corrumpatur.

ALIVD ALBVM COMMVNE.

R. Olei roſ.completi,uel optimi ſimp.unc.ii.ceruſſæ optimæ unc.I.& ſ. ceræ albæ unc.I. liquefacta cera cum oleo, apponatur ceruſſa ſubtiliter puluerizata, ultimo cum roſ. aqua lauetur,uel omittatur, quod ſi uolueris eſſe ceratum de minio,loco ceruſſæ accipies minium commune,quod eſt ſandix Galen. & rectè nuncupabitur Vng. ſandicis, & ſic præparatur. Recipe olei roſ. completi

pleti

pleti, uel optimi, terebinth. an. unc. ij. sandicis. j. minij, nostri unc. iij. ceræ citrinæ unc. vj. & ſ. & simul ut dictum est misceantur. cui si addere uis unc. j. terebinth. potes, secundum tuam intentionem.

VNGVENTVM DE TVTIA.

SVME olei rof. omphacini, olei rof. completi, olei caparorum, an. unc. vj. olei myrthini unc. iij. ung. Gal. populeonis, an. unc. ij. foliorum plantaginis, cẽtaurij minoris, solani, lapatij, an. m. I. & ſ. Herbæ incidantur crasso modo, & simul infundantur per septem dies, deinde parum bulliant, quo facto colentur: cui adde ceræ albę q. ſ. ad formandum ung. molle, postmodum ab igne remoueatur, & sæpe baculo agitentur, donec tepida fiant, ultimo hæc addes, spumæ argẽti, & auri, an. unc. ij. & ſ. tutiæ præparatæ drag. ij. recrementi plumbi drag. vj. hordei combusti, stercoris canini, an. drag. j. & ſ. camphoræ benè purgatæ drag. j. boli armeni orientalis drag. I. & ſ. & omnia benè misceantur in mortario plumbeo, & ducantur per horam secundum artem.

VNG. DE MOLYBDENA.

RECIPE olei rof. aceti fortis, an. unc. iij. molybdenæ pul. unc. ij. in mortario plumbeo per horam simul ducantur, usque ad perfectam mixtionem secundum artem.

Vng. Colophoniæ.

R. Thuris, Aluminis rochæ, arsenici, an. unc. v. olei camomilini unc. v. Colophoniæ, resinæ pini, Terebint. an. unc. iij. resina pini, colophonia, & oleum sola. ad lentum ignem liquefiant, & colentur, cui colaturæ addantur terebinthina, & pulueres, & cum refriguerint, addantur aceti fortissimi unc. ij. cum baculo agitetur, donec simul omnia probe admixta sint, & fiat ung.

Diacademia epuloticum ex Gal. ij. Catag.

R. cadmiæ ex uino præparatæ, calcitidis ustæ, an. unc. ij. ceræ unc. x. colophoniæ unc. viij. uini optimi quantum satis est. Calcitis, & cadmia in uino terantur, ut humidi cerati spissitudinem habeant. Ceram, & resinam in frusta diuisam in uas fictile immittito, atq; his olei myrtei lib. adijcito, deinde carbonib9 superponito, continuè agitando, cum soluta fuerint, ab igne tollito, ubi refriguerint, radito, leuigatisq; indito, ac mixta excipito, in usu oleo myrteo subigito.

Puluis cicatrices inducens Gal. v. Catag.

R. calcis uiuæ drag. iij. Mannæ thuris. I. furfuris thuris, squãmæ æris, an. drag. ij. omnia per se puluerizentur, ultimo simul misceantur. Istud etiam optimum est epuloticum.

CERATVM DE SPVMA ARGENTI SIC PARATVR.

R. Lithargyrij lib. j. olei uetussimi lib. ij. & ſ. aceti acutissimi unc. vj. coquantur oleum & spuma argenti simul, ita ut manus non inquinent, ultimo acetum addatur.

Epispasticum Gal.

R. spumæ argenti, cerussæ, salis, an. unc. x. olei ueteris sextariũ unũ, hoc est, li. I. & s. sal, cerussa, spuma argenti ex oleo ipsis adiecto teruntur, deinde curiose mixta, & in uase fictili cocta, assidueq́ mota, donec non inquinent, deinde in mortario transfusa, rursusq́ tunsa excipiuntur, & usui sunt.

Pro sinubus in eo cap.

Pamphilon ad sinus conglutinandos, ad ulcerum fluxiones, ad oculorum epiphoras, hoc est lachrymarũ fluxum, fronti impositum. R. spumæ argenti drag. L. ceræ drag. xxv. Terebinth. thuris, an. drag. & s. cerussę drag. L. Aluminis scissi, qđ uulgo uocatur flos petræ unc. I. piperis albi drag. j. & s. olei ueteris heminas duas, hoc est lib. xviij. & secundum artem componito.

Quamuis in nostro hoc opere meminerimus de trochiscis Musę, & Passionis, hic eos tamen non descripsimus, cum ob nonnullorum ingredientium penuriam parari non possint, sed duntaxat Andronij. qui sic parantur. R. Cytinorum, hoc est, florum malorum punicorum drag. x. Gallæ drag. viij. Myrrhæ, uel eius loco Bdellij, mali terræ, hoc est Aristolochiæ, an. unc. s. chalcanthi, aluminis scissi, hoc est, aluminis plumæ an. drag. ij. Mysios cypri, hoc est superficies albicans in chalcantho Cyprio drag. ij. passo hoc est uino facto ex uuis passis, uel sapa, omnia hæc simul diluantur, & rotulæ formentur ex Gal. catag.

DIACARTHU GAL.

R. Squamæ, Gallæ, myrrhæ, an. drag. viij. sandaracæ, quæ est species auripigmenti rubicundioris, arsenici, elaterij, an. drag. iiij. Thuris drag. iij. atramēti scriptorij, id est, chalcanthi drag. iij. cartæ combustæ quantum satis est ad inducendum colorem, deinde cum sapa trochisci conficiantur: ex Gal. catag.

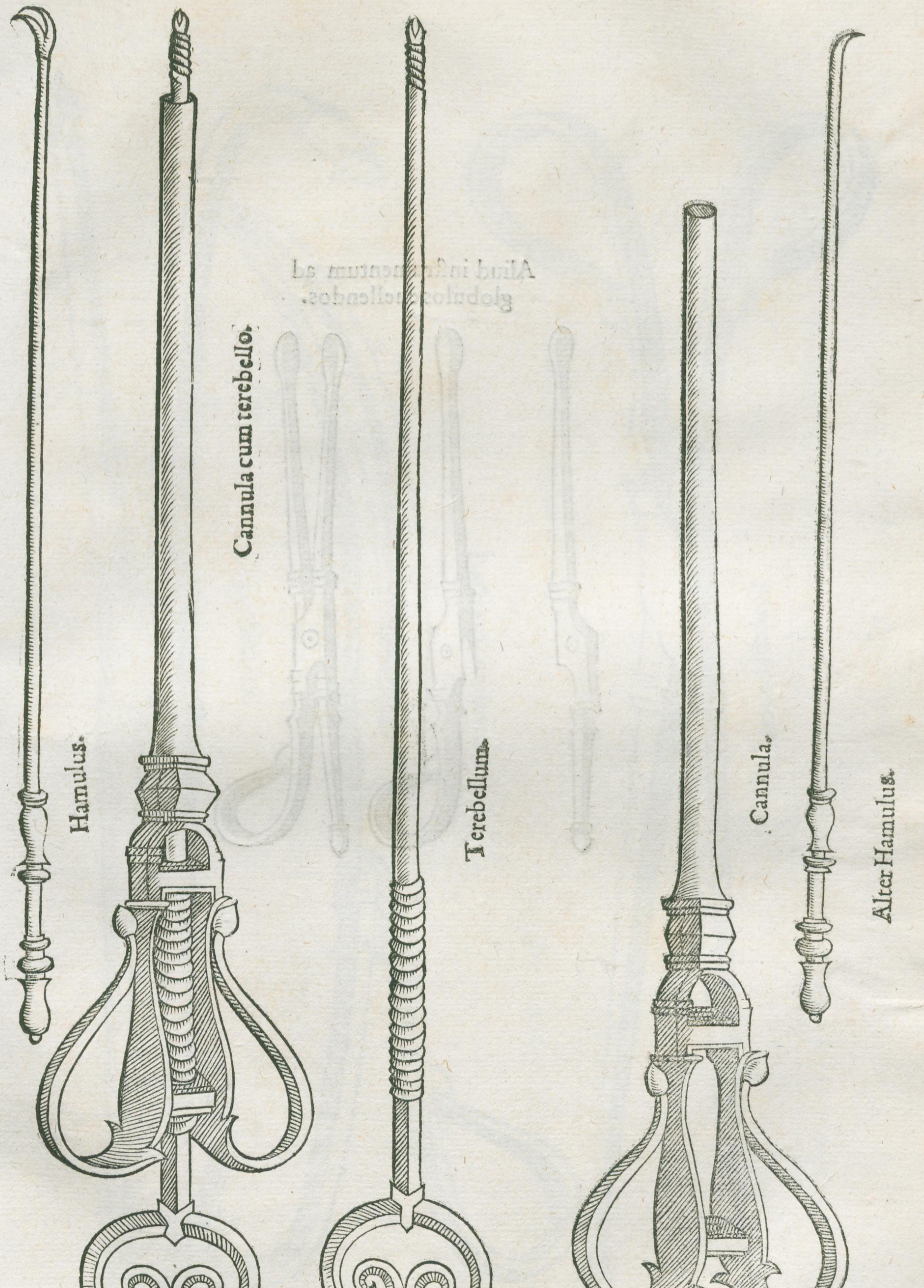
PASTILLI IOANNIS DE VIGO PRAESTANTISSIMI.

R. Panis fermentati crudi unc. iij. argenti sublimati finissimi drag. j. aut plus minúsue, prout intendere, & remittere istorum pastillorum uim uolueris, Minij. drag. v. panis cum rof. aqua, uel cucurbitæ dissoluatur cum pistillo in mortario, cui addatur argentum sublimatum, optimè in modum farinæ redactum, ultimo minium, uel si eos optas alterius coloris habere, carbones subtiliter pul. uel terram nigram melanteriam dictam, postea orbiculos ad nucleorum pineorum figuram finge, uel placentas, aut alias figuras, quos in furno tepido exiccabis, eosq́ seruabis.

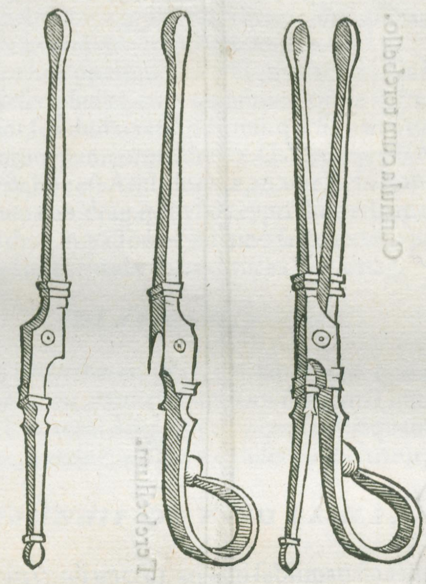
DIAPYRITIS.

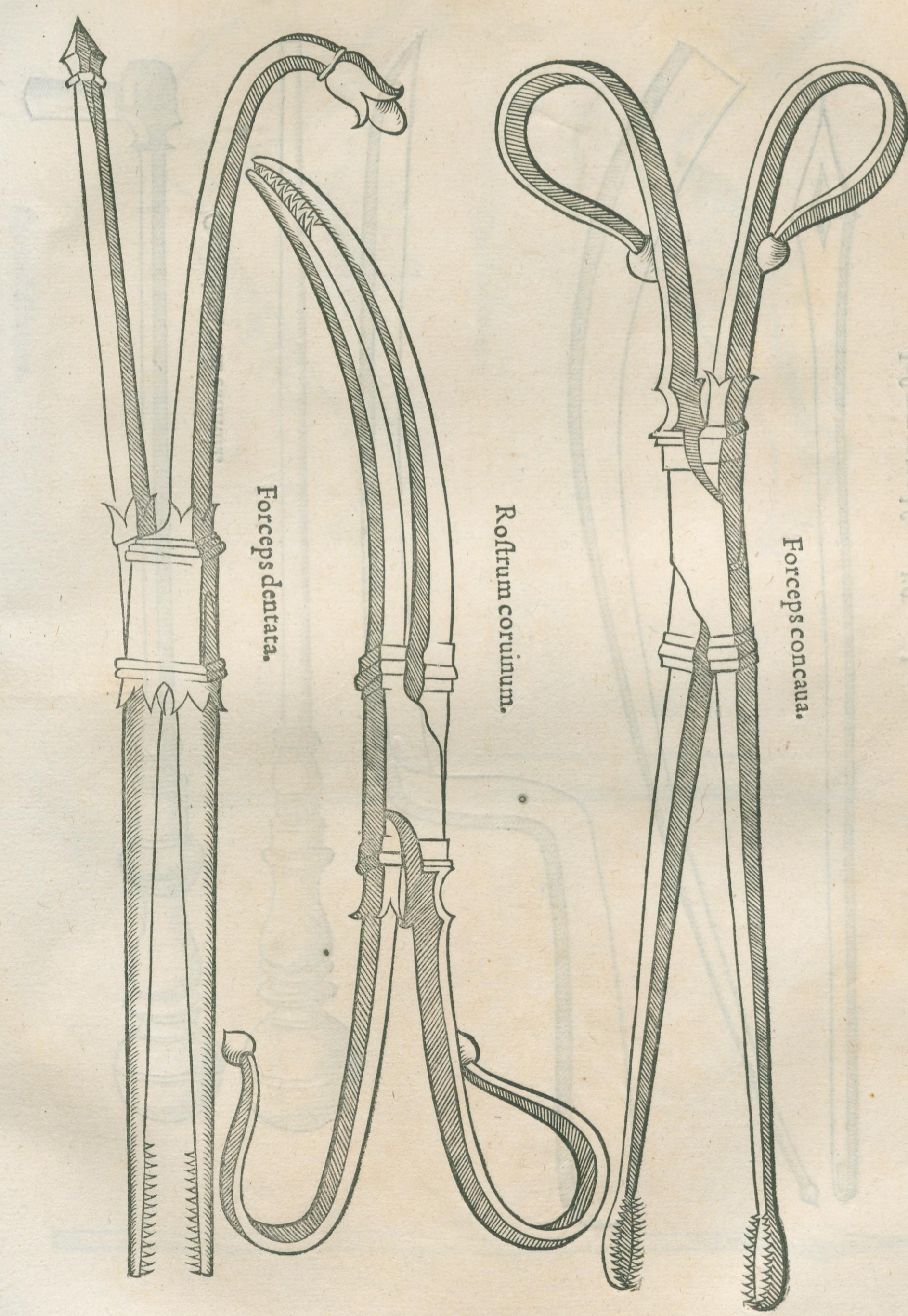
SUME bituminis, spumæ argenti, an. unc. ij. & s. picis, ceræ, an. unc. j. pyritis j. marchasitæ, terebinth. an. drag. xxv. propolis, quæ uulgo cera uergine dicitur, aluminis scissi, an. drag. xv. ammoniaci pinguissimi unc. j. & s. Galbani, Aloës, an. unc. j. æruginis æris, Mannæ, an. drag. v. olei uetustissimi sextarios duos, hoc est lib. iij. coquitur oleũ cum argenti spuma quantũ satis est, deinde adijciuntur bitumen, cera, pix, resina, propolix, quibus liquefactis, refrigeratisq́, ærugo, & lapis pyrites immittantur, deinde cũ uas ab igne remotum fuerit, & quæ in eo fuerint modice refriguerint, ammoniacum, alumen, Galbanũ, Manna inijciantur, & postea in aquam frigidam immittantur.

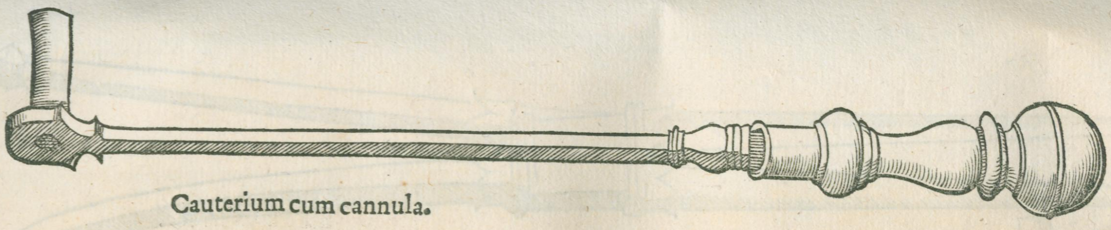
FINIS.

Hamulus.
Cannula cum terebello.
Terebellum.
Cannula.
Alter Hamulus.

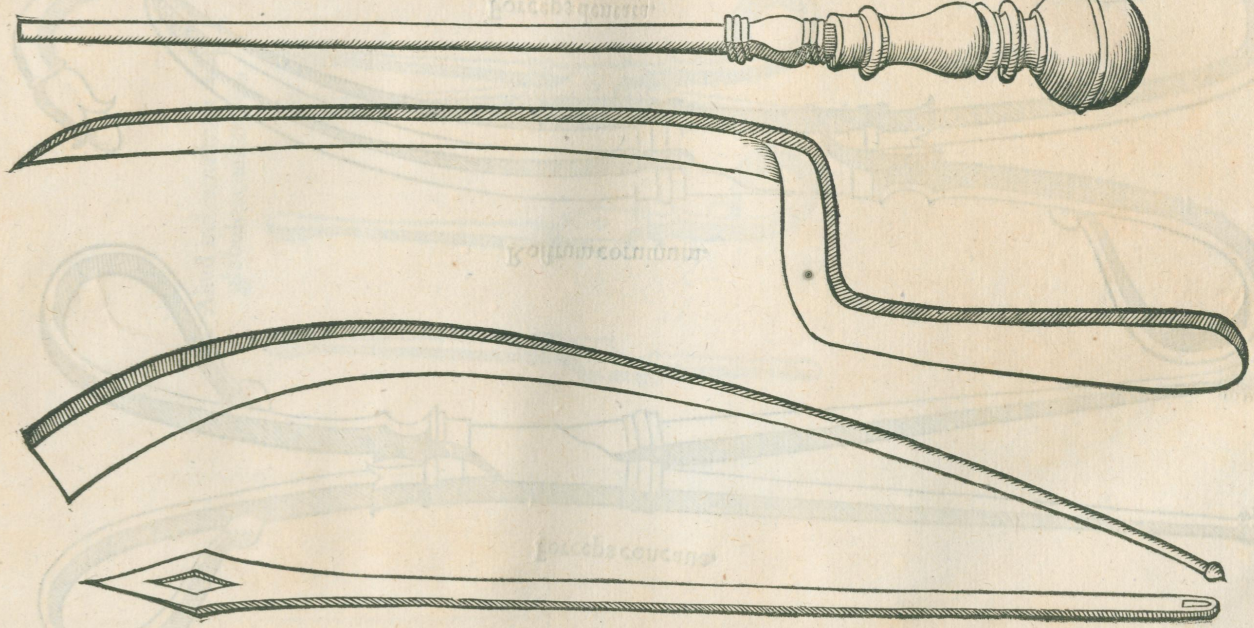
Aliud instrumentum ad
globulos euellendos.

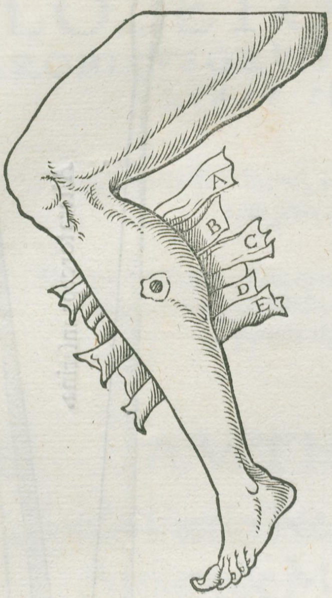

Forceps dentata.
Rostrum coruinum.
Forceps concaua.

Cauterium cum cannula.

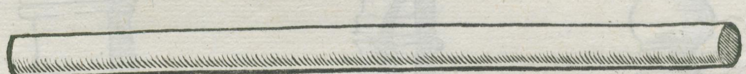
Instrumenta ad finus diffecandos.

Crus infasciatum.

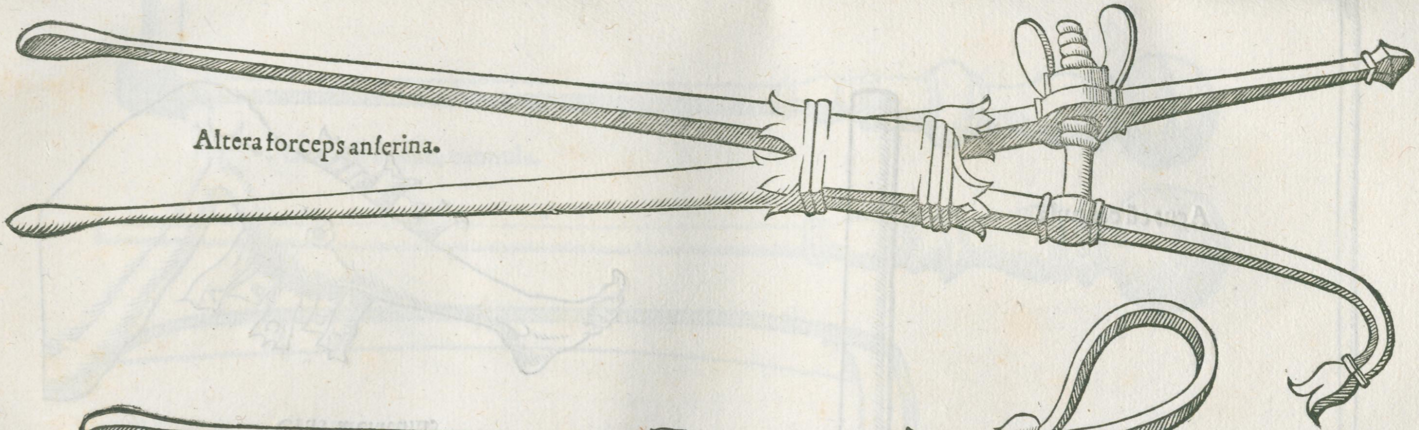

Crus fasciatum.

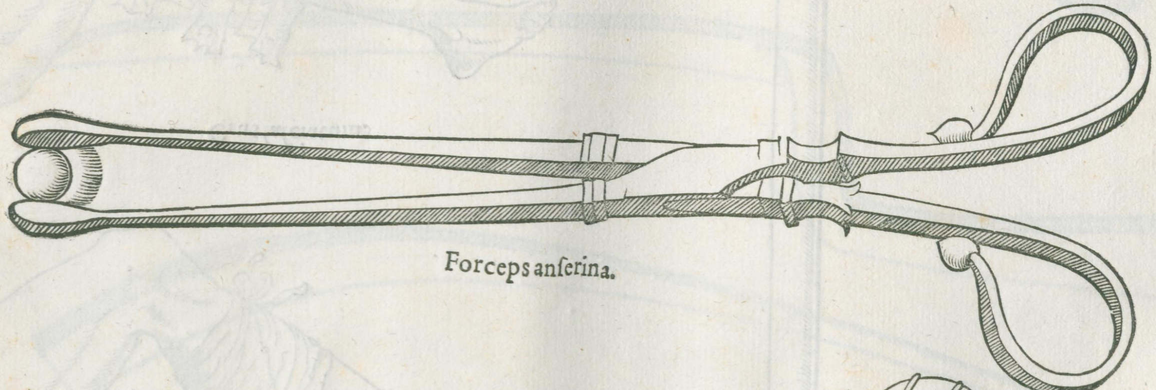

Acus cũ cannula

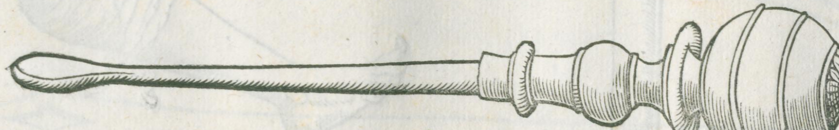

Altera forceps anſerina.

Forceps anſerina.

Spatula.

DE SCLOPETORVM SIVE ARCHIBVSORVM VVLNERIBVS
LIBRI TRES.

Corollarium de Sclopeti, ac similium tormentorum puluere.

De caruncula siue callo, quæ ceruici uesicæ innascuntur, Chirurgis omnibus opusculum imprimis utile.

AVTHORE
Alfonso Ferrio Neapolitano insigni Artium & Medicinæ doctore.

EXCELLENTISS. HEROI D. GRATIAE DE Toleto in regno Neapolitano Hiſpanorum Duci, Alfonſus Ferrius *S. P. D.*

C*VM* ea ſemper fuerit literarum dignitas, & quaſi prærogatiua, ut principes honeſtum, glorioſumq; rati fuerint, quodcũq; earum genus ſit (modò non obſcœnum) ſibi dedicari: probanda eſt profectò eorum ſententia, quorum ſcripta in uirorum illuſtrium nomine apparuerunt. Fieri enim poſſe hoc pacto credidere, & ut ad ſuorum ſtudiorũ opera lectores, qui nihil niſi elaboratum ingenio, ac omni ex parte abſolutum ſupremæ fortunæ hominibus mitti exiſtimauerint, libentius allicerent. Et præclara illorum autoritate freti, acres inuidię morſus & uenenatas obtrectatorum linguas minùs extimeſcerẽt. Vtrumq; me cõſecutum putauero, ſi te auſpice, quem non minùs ipſe inter heroes ſuſpicio, quàm generis claritas, promptiſsimum ingenium, maximus rerum uſus, admirabilis prudentia, inſignis gloria, & incredibilis rei militaris peritia, te conſpicuum reddat: lucubrationes haſce meas memoriæ prodiderim. Opus (niſi longè fallor) non inutile, & tibi (ut ſpero) non iniucundum. Quippe, qui & bonas artes foues, & militum ſaluti, quibus præcipuè labores hos noſtros uſui fore, animaduertes, diligenter conſulis. Poterit uel ex eo abs te probari, quòd ex infinito penè artis Medicę profeſſorum numero uix quiſpiam hactenus hanc materiam attigerit. Expoſcebat porrò inſuetũ teli genus nouum curandi modum, exquiſitamq; medendi rationem. Quapropter nihil hîc mihi ſubticendum eſſe ſtatui, quod aut longa experientia conijcere, aut flagranti ſtudio conſequi, ipſe ualuiſſem. Et quia potiùs alijs prodeſſe ſtudui, quàm gloriolæ rationem habendam eſſe cenſui, uolui quæcunq; pernitioſi huiuſmodi fulminis ictu percuſsis cõducere arbitrarer, quantò fieri poſſet breuius, perſtringere. Ego etſi huic rei ſummum ſtudium adhibui: non deerunt tamen uel qui fortaſſe adhuc ſagacius indagent, uel qui materiam latiùs pertractent, nec ideo minùs præclarè mecum actum iri putauero. Videbor enim cùm primus auſus fuerim glaciem frangere, etiam ex poſterorum ſcriptis gloriæ partem iure meo quodam modo mihi uendicare poſſe. Tu interim læta fronte cape qualecunq; eſt munus. Dei uerò optimi maximi exemplo, nõ id ipſum, quod quidem rei æſtimatione paruum eſt: ſed amoris mei erga te magnitudine, & animi propenſione metiaris uelim. Benè uale.

ALFON-

ALFONSI FERRII NEAPO LITANI, ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS,

De Sclopetorum siue Archibusorum vulneribus *LIBER PRIMVS.*

PROOEMIVM.

VVLNERVM, QVAE SCLOPETIS SIVE ARchibusis inferuntur, nulli ueterum meminisse potuêre: quando hoc malum recens est inuentum. Recentiores uerò medici quibus id curæ esse debuit, insueti fortasse uulneris atrocitate deterriti, uel ex toto rem silentio prę terierunt, uel certè admodum pauca, atque ea à uera medendi ratione aberrantia, pace eorum dixerim, attigerunt. Ab exiccantibus enim & sanguinem supprimentibus curationis suæ initium accipiunt: nulla habita ratione morborum inter se distantium, atque eorum quæ illis sunt innexa. Quamobrem nos, ut saluti hominum pro uirili parte nostra consulamus, ac chirurgicæ medicinæ studiosos quantum in nobis est, iuuemus, non ab re fore duximus, hasce nostras lucubrationes in lucem proferre, quæ sunt diuisæ in libellos treis. In quorum primo, de ea ipsa re medica, ac diligenti speculatione, necnon ualidissimis, nisi fallor, rationibus disputauimus. In altero curationes, & remedia, quæ multo studio, summa diligentia, longóque usu, & domi, & belli, uera esse cognouimus, proposuimus. In tertio, atque extremo, de interioribus uulneribus studiose præcepimus. Quæ, si diligentius, uti par est, Medici fuerint executi, & ægrotantium sanitati rectè prospexerint, & sibijpsi laudem non mediocrem comparabunt.

Quid sit vulnus per Sclopetum, siue Archibusum illatum. CAP. I.

V*VLNVS* Sclopeto, siue Archibuso factum multiplex est morbi genus, multipléxque continui solutio, nõ carens ueneno. Multiplex morbi genus esse propterea dicitur, quòd in eo uulnere adustio, contusio, attritio, fractura, uenenum est: Quorum quilibet per se genus morbi efficit, atque in suas species diducitur.

Quid per adustionem hoc genere vulneris sit intelligendum. CAP. II.

A*DVSTIO* in hoc genere uulneris solutio continui est, facta ab instrumento igne calefacto, afferente dolores, punctiones, pustulas, crustas, caliditatem, attractionem in id membrum in quo fit: quæ in suas species diuiditur pro diuersitate membrorum, in quibus fieri contingit, ut puta, si membrum neruosum sit, exangue, osseum, carnosum, nobile, uel ignobile. Ac tales quidẽ adustiones, seu debiles sint, seu uehementiores cum membri particulã suapte natura destruant, quartũ caliditatis gradũ attingere uidentur. Quamobrẽ, ut Ras. inquit, exasperatur uehementer adustionis locus, ita ut eò profluant humores, qui quoniã ab adustionis crusta prohibentur, ne dissolui possint, membrum corruptioni, & putrefactioni parant.

Lib. 27. cont. cap. 3. tract. 2.

Quæ sit membri adusti curatio. CAP. III.

HOC autem morbi genus curatur ab Auic. duplici ratione, una adusti membri pustulas prohibente refrigerãtibus medicamentis, & illis quidem non mordicantibus, altera uerò adustam particulam detergentibus corrigẽte, cum exiccatione quadã temperata sine mordicatione, uerùm quia in hoc uulneris genere, atq; hac adustionis specie, quę artificiali puluere fit, partes aliæ uulnerati membri sunt actu, aliæ non actu, sed potentia adustæ & malè affectę, propterea medicamenta mista esse debent, uti moderata refrigeratione pustulas prohibeant, tum desiccantibus, ac modicè calefacientibus, detergentibusq; adustionis curationem perficiamus, quo partes affectæ non minus corrigantur, quàm adustæ curentur. Ratio autem, quamobrem calidum, ac detergens medicamentum cõueniat, ab Arist. asignatur, quoniam illud ab igne colliquatum absumit, exiccátque, atque ita sanat. Calidum etenim, ut ille ipse docet, est quod aliquando ambusta facit, exiccando tollit.

1. Probl. problemat. 56.

Sclopeti, vel Archibusi puluerem venenosum esse, & in quo genere veneni reponatur. CAP. IIII.

DICITVR præterea huiuscemodi uulnus non carere ueneno, quod per puluerẽ uenenosum, seu uirulentũ globulum est illatum: quòd ita esse ex eius compositione ostenditur. Constat enim, ut fieri consueuit, uel ex nitri partibus decem, & una sulphuris: uel ex sulphuris partibus duabus, ac totidem colurni carbonis, uel saligni. Sulphur autem, ut Auicenna asserit, calidum, & siccum est ad quartum gradum cum attractione, atque attenuatione. Nitrum uerò, quòd bauracti armenum ab eodem dicitur, calidum & siccum est in fine secundi, ad tertium tamen eius siccitate uergente: quod quidem uehementer abstergit, excoriat, incidit: quamuis cum axungia suilla superpositum canis morsui remedio sit salutari. Corylus autem frigidæ, & siccæ naturæ est gradu primo, licet eius fructus paululum inclinet ad caliditatem. At salici frigida, & sicca uis est, cum moderata (ut ita loquar) stipticitate, cinis autem eius uehementer exiccat. E quibus constat puluerem quartum caliditatis gradum obtinere: propter eorum uim ex quibus conficitur, atque eò (ut diximus) uenenatum esse. Argumento etiam sunt eius artifices, qui confectionis, siue præparationis tempore ab acribus abstinent: ut sunt allia, ut cepe, ut acetum, ac cætera generis eiusdem. Experimento etenim, & si causam ignorent, ea sibi obesse cognouerunt. Aperiendi enim uis & incidendi, tum prædictorum ciborum acrimonia efficit, ut pulueris malignitas ad cordis intima, & membrorũ principalium penetret: Quamobrem commonet eos Auic. quibus à ueneno timendum est, ut ab acribus cibarijs, salsi, acutis, aromaticísque abstineant. Talia enim ueneni saporem & occultant, & frangunt, penetraréque cogunt. Sed cum ipsi artifices fateantur se, tum cribrando, tum conterendo, nonnihil pulueris haurire, deglutiréque, nemini dubium est, si alijs cibis utantur, illum non modò eos non uexare, sed ne molestare quidem. Causa est, quòd ad uenas non tendit, uel eis non officit uenenata uis, utpote qui huiuscemodi ueneno assueuerint. Ex frequentatis enim actibus talis prouenit habitus, ut quod in puluere ueneni est, ijs obesse non posit, quando ab assuetis, ut Philosophi perhibent, neque actio, neque pasio fiat, quod & probat Galenus de muliere, quæ fuerat Napello, ut uulgò appellant, nutrita, uerumenimuerò in quo ueneni genere puluis istiusmodi reponendus sit, rem altius aliquanto repetentes iamiam ostendemus. Venenorum itaque (ut peritiores nouêre) alia sunt intrinsecus assumpta, quæ uel in cibo, uel in potu, uel

Simp. 3. ca. 17.

in medicamentis præbentur, proculdubio perniciosa sunt, de quibus quidem authores non pauci, tum ad eorum cognoscendam uim, tum etiam ad curationem plurima tradiderunt. Alia, quæ extrinsecus lædant, ut Basilisci, ut Aspidis, ut uiperæ, è quibus unus uisu sibiloq́, altera saliua. Tertia morsu hominem occidit, de quibus plura dicere in præsenti omittimus, cum ad institutum hoc opus haudquaquam pertineant. Est & aliud uenenorum genus, quo noster potissimum sermo dirigitur, quod tactu uulnerando perimit, ut sunt omnia armorum genera: aliter, aliterq́ uenenata, quæ solutionem extrinsecus faciunt, cum manifesta, tum occulta ui, ut recitat Auic. de milite, qui ex lanceæ cõtactu: qua serpentem occiderat, mortẽ obijt: cuius primũ manus, deinde uniuersum corpus emortuum est: quod quidem an latenti, ac propria quadam uirtute, an euidenti causa factum sit: cum ueneni sit proprium altero ex his duobus modis nocere, manifestum est uenenatam uim per poros ad interiores meatus, & uenas, arteriásque, & tendines penetrare, per quas quidem, ceu per quosdam riuulos ad nobiliora membra defertur, aliud post aliud inficiendo, ab eáque parte sumpto initio quæ primo contactu læsa est, donec ad ipsum cor, uti ad membrorum omnium nobilissimum peruenerit: cuius quidem rei causa arterię sunt, utpote quæ sua dilatatione semper attrahant quicquid eis offeratur. Cuiusque autem ueneni proprium est petere cor: quamuis per exiguas uires habeat, quoniam præ cæteris membris cordi aduersatur, tum illud festinanter appetens, quicquid inuenit, destruit, tum sanguinem, tum spiritum inficit. Multa itaque magis, si magna uis ueneni sit, uehementer agit, extenditúrque ad extrema, inde ad cor, miro quodam artificio. Spiritus enim sentiens ueneni aduersantem uim, ad cor, tanquam ad suum principium, arcémque contrahitur: uerùm, quò magis uitalis spiritus in præcordijs coartatur, suum contrarium fugiens, eò magis illum uenenum persequitur. Quapropter ea membra, per quæ transitum facit, priuantur spiritu, & calore quibus reguntur. Quod quidem fit, quoniam agens omni patienti suo præstantius est. Venenum enim in corpore & membro, cui adhæserit, agens est corpus, uel membrum patiens. Hinc fit, ut membri humiditas corrumpatur, putrescat, atque extinguatur passim animalis, & naturalis uirtus: cum ad cerebrum perturbandum, & ad iecur peruenit uenenata uis, à quibus in omnia corporis membra diffundatur. Quoniam autem uitalis, naturalis, atque animalis spiritus ueneni malignitate uitiati sunt, & distribuendi ad omnia membra, ad suas exercendas actiones, facilè est, ut ea omnia ab his inficiantur. Sed nunquid pulueris uenenata uis loca quædam propria habeat, ac specialia, quæ post cordis læsionem offendat, ut de Lepore marino traditur, cuius ueneno ubi cor læsum est, suapte natura pulmonem petit, & de cantharidibus, quæ, ut idem læserunt, urinæ instrumenta magnoperè infestant? Mihi quidem uidetur, non eam esse huius pulueris proprietatem, quæ ubi cor inuaserit, membra ulla specialiter lædat, sed indifferenter cuncta. Cum enim calidæ naturæ sit, quarto gradu, ut ex simplicibus colligitur, è quibus fit: & cum proprium calidi ueneni sit celeriter agere, ideò calidum uenenũ, modò sint cætera paria, & citius quàm frigidũ, uel humidũ, uel sic cum contendit ad cor, quam caliditatem mirabilem uocat Auerroës, nec ab re quidem: quoniam quanquã uenenum exiguum sit, breui tamen interuallo temporis mirabilẽ producit effectum mortificandi scilicet atq; interficiendi: tum qua id, & si calidum sit, difficilis tamen concoctionis est, ac diutius moratur uenenata eius uis, ita ut celerius penetret, occisionem, quàm nutritionem præueniens. Is autem puluis non ab re uenenosus dici potest, propter eius facultates, quæ cum proprietates, & natura misti cõiunguntur. Substãtia enim eius tenuis, & uelocitas maiorẽ illi addit penetrationẽ, uehementiorẽq́: Augetur etiã à motu, qui maioris caliditatis causa est. Ignẽ enĩ igni si addas, furere illũ necesse est.

6 4. cap. 22.

6. 4. Tract. 2. cap. 2.

Extrinsecum itaque id instrumenti artificium uelocitatem quandam, & subtilitatem, penetrationemq; auget in misto. E quibus sanè cõstat puluerem huiuscemodi non carere ueneno, tam ex natura simplicium, quàm artificij, addentis calcar (ut dicitur) equo currenti. Venenatum itaq; medicamentum hoc calidũ habitum malũ induxerit principalibus membris, & illi, quod læsum est, putrefactionem, mordicationem, rosionem, ulcerationem, corruptionemq; parabit. Quæ quidẽ omnia calidi ueneni propria sunt. Impressiones aũt hę, siue accidentia maiora, uel minora sunt, intensa uel remissa pro dispositione agentis in patiens: agens enim cum peruenit (ut scribit Auic. nec patienti est præparatio, non prouenit actio neq; passio: quod & Gal. sentire uidetur. Actus enim (inquit) actiuorũ fiunt in patiente dispositio. Illęc autem dispositio agentis in passum, uel contrà, consideranda est Medico rationali propter uelocitatem actionum sui effectus (ut dictum est) atque ex malo patientis habitu. quorum usu obstructis & ueluti carcere inclusis uenenis in membro patiente, longa mora & iuncta usu astringentium ui ueneni & propulsa penitius, multò acrius & uelocius agũt, quæ cum non remouet extemplò non desinit eius malignitas inducere prauas qualitates, & effectus, qui corrigi nõ possunt. quare meritò (ut Auic. inquit) putrefaciens, quanto diutius remanet in corpore uel mẽbro tantò eius effectus deterior est. Quapropter si malignitati extrinsecæ uulnerati mẽbri tẽpestiuè succurratur, suo bezo artico (ut uocãt) medicamẽto minus læduntur interna membra, minusq; ab eorũ ueneno timendũ est. quamobrẽ rectè inquit Gal. uenenatas medicinas nõ interficere, nisi longo post tẽpore, quandoquidẽ ad plura extenduntur loca ueneni uires, atq; ita uehemẽtius agũt propter longã morã: quæ omnia tollũtur, si corrigentibus, ac defendentibus medicamentis ueneno, seu uenenatæ parti extrinsecus, uel intrinsecus occurratur, membraq; à mala ueneni impressione defendantur, ita ut longo tẽpore repercussa debilitentur, refringanturq; eorũ actiones. Talis enim uenenata uis contactu agens manifestã imprimit læsionem. Non æquè tamẽ (ut mea fert opinio) ueneni tantũ puluis hìc habet, quantum ea medicamenta, quibus & sagitta, & reliqua telorum, uel armorum genera tinguntur in solutis continuitatibus sanguinem congelando, quanquam potest & is puluis congelare præter cæteras læsiones, licet calidus natura sit: quoniam (ut ex Gal. authoritate Auic. asserere uidetur) caliditas congelat siccitatem: quemadmodum frigiditas spissitudinẽ. Proprium enim ueneni est, sanguinem, cum à calore afficitur, congelare. Immodica item uenenosi siccitas, sanguinem cordis humorem consumendo, interficere poterit: aut partẽ à parte separando, donec fiat maxima solutio interna, & non minus crustosa, ac si externa apparet: ueluti calx, nitrum, sulphur, ac cætera generis eiusdem, quæ sua ingenti siccitate interimere possunt. Hæc autem siccitatis uenenata uis ab incendio, & fulgureo (ut ita dicam) motu, quo uires uenenosæ augentur, incrementum accipit maximum. Illa enim, quæ à fulgure percussa sunt animalia, & extincta, uenenata sunt, si qui uescantur: nec minus interficere possunt, quàm rabidum animal morsu, tactúque. Sed quo tum gradum ueneni habeat hic puluis, siue à tota simplicium compositione, è qua prouenit forma quam specificam dicimus, non autem quia calidus, neque siccus, sed quia talis sit, seu uis ab ea euidentibus facultatibus prodeat (ut dictum est) ignoratur, perpetuóque (ut ego existimo) ignorabitur, ut asserere Auicenna uidetur. De hac enim definita mensura experienti Medico, atque erudito multum tribuitur, & illi quidem potius fidendum, quàm rationali tantum (ut Aristot. inquit) sed ego quidem arbitror inter uenenorum letalia genera, quibus tela siue arma inficiũtur, pulueris istiusmodi uenenum remissius esse: & quamuis ab eo illata accidentia simpliciter interimere posse non uideatur, ueruntamen quantumuis exigua sit uenenata uis, eius habendã esse rationẽ censeo, nec à Medico pro

[Margin notes: 3. Simp. Cap. 20. & 21. — De Feb. pest. — Can. 2. tract. 1. Cap. 3. Veneni proprium. — Fen. 2. lib. 1. doct. 2. summa. 1. cap. 15. In proœ. met.]

pro ægri salute negligendam: cum eius naturæ sit infestare, uel interficere, si diutius sine remedio immoretur. Venenum enim medicamentum est corporis habitudinem corrumpens, non modò suapte aduersanti atque euidenti, sed occulta quadam ui, ut Auicennæ placet.

Cuius facultatis bezoarticum medicamentum curationis initio sit eligendum. CAP. V.

PRAVVM mehercule, uulneris hoc genus est, ad hominũ uitæ insidias compertum, necemq; acerbam inferendam: à quo sanè uel pauci euadunt: uel qui liberantur, claudi, fistulosi, attracti fiunt. Quorũ gratia hunc laborẽ suscepimus, ac ne imperitis Medicis hoc uulneris genere amplius aberrare liceat: qui sine ullo discrimine in prima curatione oui albo utũtur, uelut in quolibet simplici uulnere & carnoso fieri cõsueuit, nulla ratione, uel authoritate permoti. Præcipit enim Gal. cauendũ esse, ne quis Medicorũ, uenenatorum animaliũ morsus, ictusq; initio illati uulneris astringentibus medicamẽtis curare tentet: quinimò uehemẽtes attrahentibus, calefacientibusq;. Quã rectè itaq; Mesuæ filius studiũ (inquit) tuũ principio sit in uulnere laxando extrahendoq; ueneno, antequã toto corpore diffundatur. Ac per principium, diem secundum, uel tertium ab inflicto uulnere intelligit: quando post quartũ diem, uenenũ totum corpus occupauit. Paulus item medicamenta corrodentia prima curatione apponenda iussit, exinde butyrum leniendi gratia, & oras adustas emolliendi. Quo etiã genere medicamenti usus est Auicenna. Ait enim fortè tibi necesse erit ut medicinis corrodentibus utare, proinde butyrũ adhibere, quantũ uerò differant rodentiũ medicamentorũ facultates ab oui albi natura, nemo est qui dubitet. Differũt enim, ut albũ à nigro, ut lux à tenebris. Oui siquidem album compescendo ac refrigerando resolutionemq; ueneni extrinsecã prohibendo, quin etiam uiscosa & glutinosa sua substantia poros extrinsecus claudendo ad interiora, uenenum, si quod est, penetrare cogit. Corrodentium aũt & calfacientium medicaminũ, est euocare, aperire, extrahereq; nõ modò uenenum, sed & sanguinem, superfluosq; infectos humores ex toto auellere: ne membra ipsa interna à ueneno infici possint, sed quæ uulnerata sunt, omni suspitione ueneni liberentur. Quamobrẽ iure Ras. Simeonis authoritate asserere uidetur, ut primum emplastris, cucurbitulis, scarificationibusq; uenenũ extrahatur. Serap. item locũ exugi, scarificariq; iubet, & cucurbitulas admoueri, uti uenenum ui eximatur. Quòd si remedia hæc minimè conferre uideantur, membrum abscindendum esse. Quam ob causam ne id efficere cogatur Medicus, præcipit Phil. ut uenenatum uulnus ferramento initio aduratur: quæ res & ægrum liberat, & uenenum altius penetrare non sinit. Vnde non iniuria asserit Auic. nullum attrahentiũ medicamentorum æquipollere cauterio. Abstineant itaq; obsecro, imperitiores Chirurgici ab hoc prauo medendi usu. s. curationis initio, oui album, atq; id genus cętera subministrare, ne carnifices magis, atq; hominum uitæ insidiatores, quàm Medici esse uideantur, maioremq; lethi causam ægris præbeant, quàm ij, à quibus uulnera acceperunt.

Cap. 2. Tract. 2. lib. 35. con.

Quid per contusionem hoc genere vulneris sit intelligendum. CAP. VI.

PROPRIVM quidẽ istiusmodi uulneris est, contusione non carere, in carne contritione, siue attritione in neruo, fractura in osse, ob instrumenti cõtundentis naturã, quod sua uiolentia obtusaq; duritia soluit ac destruit quicquid sibi obuiũ est. Tum quęlibet istarũ multiplex cõtinui solutio dicitur, auth. Auic. quæ sanè causa est, ut eo loco abscessus

fiat ac putrescat membrum, quod contusum, attritum uel contritum est. Ac ea rum quælibet consideratur, uel prout est in euidenti uulnere, hoc est ea parte, qua soluta cõtinuitas est, aut ubi nõ sit manifesta solutio, id est procul à centro soluti continui. Hæc quidem animaduertenda est in membris intrinsecis ac no bilibus, aut in extrinsecis, minusq; principalibus. Affunditur enim ad partem contusam, siue contritam sanguis plurimus, non modò propter multiplicem solutionis continuitatem, uenarum, arteriarum homorosagiam, uerùm etiam propter dolorem loci attriti, uel contusi: qui dolor à membris adiacentibus eo attractionis causa est. Quapropter meritò affunditur sanguis plurimus, id est, humorum copia, & in membro abscessus fit, qui quidem poros condensat, resolutioq; congestæ rei plerunque prohibetur. Proprium etenim contusionis est abscessum fieri, & abscessus membrum implere, meatusq; obstruere, ac solu tionem prohibere. Quamobrem iure Hippocrates, sanguis cùm effuderit (inquit) in membro aliquo, præter naturam ipsum putrefieri necesse est, ac si extra proprium locum existere uideatur, atque à regimine naturæ sit derelictus. Gale nus item asserit, omne contusum necessariò putrescere, atque in saniem uerti, si præcipuè sanguinis contusi solutio non acceleretur. Atq; hoc ipsum est, quod ait Auic. nisi contusionis soluentibus medicamẽtis opportunè succurras, mem brum perducitur ad corruptionem. Quare in omni uulnere, ubi quassatio, attritio, & contusio fit, prius habenda ratio est, & curatio contusionis, & quassationis. Non enim sunt induciæ ab hoc morbi genere (ut inquit Galenus) immò propter coaceruati sanguinis putrefactionem corruptionemq;, membrũ quàm ocyssimè cancerena occupatur. Quare acceleranda est eius curatio, & putrefactioni occurrendum.

3. de curandis morbis.

44. tract. 5. cap. 5.

Quæ curatio contusioni conueniat. CAP. VII.

PRAETER cætera morbi huius remedia, illud præcipuum est, cum magna contusio altaq; fuerit, siue carnoso siue neruoso membro, tum sanguis plurimus coaceruatus, siue coaceruandus est, partesq; adiacentes, & uulneris oræ (ut assolet) laceratæ sunt. Tunc impossibilis est resolutio: & partium adiacentium unio per oui album, ac cætera quibus continuitates uniuntur. Quinimò emollientibus, digerentibus, & sanguinem euocantibus utendum est: atque illud est (quod inquit Auic.) in attritione contusioneq; non oportere administrationem fieri cum reductione continuitatis incisorum carnis, uillorum, ac tendinum, cum ipsorum consolidatione. Quoniam in eo attritionis, & consolidationis genere, suapte natura consolida tioni repugnat. Sanguis enim putrefactus, caro, neruiq; dilaniati præsentẽ consolidationem non admittunt, quinimò quæ sedant dolorem, ut quæ leniter molliunt resoluuntq;, contraria sunt consolidationi. In ipsa igitur soluta continuitate, ubi attritio, contusio, uel contritio fit, prima curatione huiusmodi astringentia, & compescentia, fluoremq; prohibentia nullo modo administranda sunt, sed uehementer mollientia maturantiaq;, ut præcipit Galen. carnem inquit compressam, uel abscissam, uel tendinem medicare, ut suppurabilis fiat, quoniam ita minus inflammat, necessarium etenim est compressam carnem: uel abscissam, uel aliquo modo affectam, seu putrefactam liquefacere: ut proinde noua gigni possit. Quin etiam si contusio alta, magnaq; fuerit, atque hæc leuiter resoluentia digerentiaq; conferre non uideantur, præcipit ut omnium attra hentium genere profunda materia extrahatur, ut cucurbitulis, quæ id morbi plurimum leuant, à Medicisq; inuentæ sunt, ut humores educant, qui difficilè extrahuntur. Cum hoc etiam pręsentaneo remedio sunt scarificationes, ut aper tè putridus, ac perniciosus sanguis (ut iubet Auic.) euacuetur. In alta enim contusione

4. 4. tract. 2. cap. 2.

4. 4. tract. 2. cap. 2.

tusione nulla resolutionis spes est, ab ijs, quæ id lentè faciant, uel leniter molliāt. Hęc præparatio in eo morbo necessaria est, ne prius membrum putrescat, quàm contusio resoluatur.

Quid sit fractura, & quæ eius species huic vulneris generi frequenter accidat. Caput VIII.

FRACTVRA est (ut scribit Gal.) continuitatis partiū ossis solutio facta ab re contundente, ab instrumento quassante, uel conterente: quæ plures species complectitur (ut inquit Auicenna.) Quædam enim æqualis fractura dicitur, quæ sanè illa est, quando os ita transuersum frangitur, ut nullum prorsus frustillum ab eo separetur. Quædam scissuralis, cùm in longitudinem rumpitur seu scinditur, manifesteq́ aperitur. Quædam frustralis cum ita frangitur, cuntunditurq́, ut frustula manifesto separentur, uel contrà, siue unum sit, siue plura, siue magna, siue parua. Quæ sanè fracturæ species in hoc uulneris genus frequentissimè accidit. Tanta enim fit ossium, cartilaginumq́ comminutio, ut uix sensu uel animo comprehendi possit. Nec solum in extrinsecis partibus, quæ tanguntur, uerumetiam in internis remotisq́. Quapropter usq́ timenda est occulta, internaq́ fractura. Tanta enim huiusce instrumenti uis est, & potentia, ut omnia eius genera ex facili accidant: nec Medicorum quisquam est, qui dubitet, cum manifestè soluta continuitate frequenter fieri, uel per rarò sine manifesto uulnere, quæ diuersis modis coniectari potest, pro diuersitate membri in quo facta est. Alio enim modo considerabitur, cum in capite, uel pectore, uel fœmore ægritudo sit, uti (referente Albuc.) alibi dicemꝰ. Quapropter ne mirentur ægri, ac Medici, si uulneris dolor uehemens sequatur. Non enim leue periculum est, si saucius locus uehementer affligtet. Quare danda est opera (ut inquit Gale.) ut dolore & incommodo uitato, utriusque commodo fruantur.

6. Method.

Fen. 5. 4. Tract. 2. cap. I.

Lib. 3. cap. 2.

Method. 6.

Quæ propria sit fracturæ curatio, ac necessario consideranda. Caput IX.

CVM Medicorum hoc morbi genere cura sit soluta coniungere, ac conglutinare, qua in re primum, ne quid abscedat, requiritur, tum propter cætera communia, quæ id præstant, ac Chirurgicam Medendi rationem: quę necessaria est, ut disiuncta coniungat, suoq́ loco custodiat, recentiores Medici, antiquioresq́ medicamine ex rosaceo omphacino cum oui albo, ac cæteris similibus usi sunt. Omne enim studium est, ut dolor abijciatur, prohibeaturq́ abscessus: subinde uerò ad membri cōsolidationem, atq́ instaurationem, omnem curam transferunt. Sed si cum uulnere fractura fuerit, & uehemēs attritio, ut de corrosione, & corruptione timendū sit, scarificandus locus est, ut sanguis fluat, alioquin ne emoriatur membrum periculum est. Quā ta uerò sit ossium, ac tendinum hoc pessimo genere uulneris attritio, artis peritiores nouerunt, qui in eo studium diligentiamq́ adhibent: ne putrefactio fiat, factaq́ arceatur.

Auicen̄. 5. 4. Tract. 2. cap. 2.

Quot sint eius vulneris curandi rationes. Caput X.

VVLNERIS igitur huius, quo ad combustionem, duplex curatio est, una quæ adusti membri pustulas prohibeat leniter refrigerantibus: altera quæ locum emendat extergentibus sine mordicatione. Quantum uerò ad uenenum attinet, uehementer attrahentibus, ac

calefacientibus utendum eſt, atque omne ſtudium in laxando uulnere eſt adhibendum, ut uenenum extrahi poſsit: & hoc quidem à principio, antequàm per uniuerſum corpus diffundatur. Contuſioni autem emollientibus, digerentibúſque, tum ſaniem educētibus occurſandum eſt. Huiuſmodi enim curatio neceſſaria eſt, ne prius membrum putreſcat, quàm contuſio ipſa reſoluatur. In fractura uerò diligentia omnis adhibenda eſt, ad dolorem ſedandum, abſceſſumq́; prohibendum leniter refrigerantibus. Sed cum de corroſione, corruptioneq́; propter fracturam metus eſt, ſcarificationibus eſt utendum, ut effluat ſanguis: uel corruptio tollatur aliquo ex uehementer detergentibus, ne membrum emoriatur. Quæ omnia, cum inter ſe pugnantia maximè ſint, non equidem uideo, quo pacto, ſolo oui albo curationis initio, tot exequi poſsint, uideant qui talia audent, nos uerò certò ſcimus, quæ nulla ratione fiant nullo modo fieri debere.

LIBRI PRIMI FINIS.

ALFONSI FERRII NEAPOLITANI ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS,

DE Sclopetorum, ſiue Archibuſorum Vulneribus. Liber ſecundus.

PRAEFATIO.

AD COMPOSITORVM VVLNERVM curationes nunc deſcendendum eſt, quas tum communes, tum proprias proponemus pro rei neceſsitate, ac diuerſitate membri. Nec ſolùm in curandis uulneribus, ſed in his etiam, quæ interim ægro poſſunt accidere, ſtudium noſtrum poſuerimus, habita cuiuſque rei, quàm diligentiſsimè fieri poterit, ratione.

Qui ſit in compoſitis vulneribus curandis tenendus modus. Caput primum.

Vulnerũ quæ Sclopetis inferuntur duplex curandi ratio.

COMPOSITORVM itaque uulnerum, quæ bellicis fulminibus inferuntur, ut Sclopetis, ut Archibuſis, curationis duplex eſt ratio, altera in intentione, altera in executione poſita, quam nos partem præcipuè proſequemur. Cuius quidem eſt omnibus affectionibus ſubuenire, atque ijs potiſsimum, quæ maioris eſſe momenti uideantur. Leuia enim uulnera, & quæ in ſumma cute fiunt, ſublata uirulenti pulueris malignitate aliquibus ex ijs medicamentis, quæ proponemus, uel nullo negocio curabuntur, ut ſimplicia Vulnera. Quamobrem non eſt, cur de illis multa præcipiamus. In ea igitur quæ grauiora fuerint, enixius incumbemus, utpote quibus fractura, attritio, contuſio aſſociata eſt. Quod ut ratione fiat, hæ potiſsimum regulæ, ſiue

canones (ut Medici loquuntur) sunt obseruandi. Quorum primus est, ut plumbea pilula, & quicquid secum forte in uulnus intulerit, inquiratur, extrahatúrque manu (si fieri posit) ita diligenter, ne quid alienum intus remaneat. Secundus, ut instrumenta ita prępparétur ut quàm facillimè pila extrahatur. Tertius ut ueneno suis medicamentis occurratur. Quartus, ut attritione opituletur, ne nimia contusio, atque attritio membri corruptionem accederet. Quintus ut comminuta ossa ita eximantur, ne frustillum quidem carne separatum nudatúmque relinquatur. Sextus, ut ossa quæ cum carne & tendinibus coniuncta fuerint æquentur hoc pacto, itaque suis sedibus reponantur, ut membrum sine dolore conquiescat. Septimus, ut à futuro abscessu defendatur. Octauus, ac postremus, ut uulnus ipsum per omnes suos gradus, & quicquid interim ex eo acciderit, quàm diligentisimè curetur.

Canones obseruãdi in uulneribus quæ sclopetis inferuntur, curandis.

Quæ ad primum, & quintum canonem obseruandum pertineant.
Caput II.

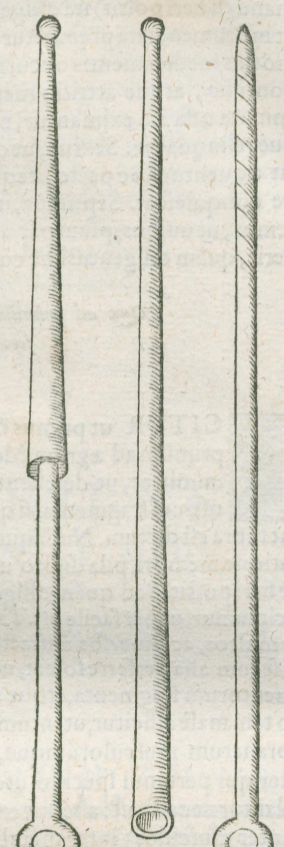
IGITVR ut primus & quintus canon diligenter obseruetur: cum primùm ad ægrum Medicus accesserit, digitum indicem in uulnus immittat, ut de essentia ac natura eius certior fiat, atque interim osium fragmenta, si qua inuenerit, extrahat: sed quæ carne separata sint, ut suprà est dictum. Nulláque sit instaurandi spes. Proinde diligentiori attrectatione membri, pila digito uel specillo inquiratur, extrahatúrque, si commodè fieri posit. Sed quàm diligentisimè aduertendum est, ne in ea inquirenda decipiamur, ut per facile est. Tanta enim ui ex fulmineo quodam motu ferit, ut per multos, ac diuersos anfractus uulnus ipsum tortuosum infligat, nonnulláque secum alia perferre soleat, ut loricæ partes, uel cæterorum armorum, ut uestimentorum fragmenta, atque alia, quibus postea locus, uel breui temporis spacio tam malè afficitur, ut intumescat illico, abscedátque: nonnullæque fiant membranarum musculorúmque, ac cæterorum similium dissolutiones. Quapropter qui pertenui specillo utuntur (ut uulgò fieri consueuit) quàm facillimè fallantur necesse est: aberrat enim illud per facilè ex sua tenuitate huc atque illuc inter musculos, inter membranas, inter atque intra uenas, atque arterias, atque ossa, atque alia, qua pila persæpe minus transitum fecit. Quam ob causam sese forte aliquando inuenisse existimantes, à contraria parte non necessariò incidunt. Vnde nec pila ipsa, nec ossa, nec sanies, nec res ulla alia principalis uulneris exire posit. Quare ne amplius in re tam necessaria Medicis errandum sit, né ue ægri sine causa tam miserè torqueantur Specillum nostra cura inuentum, quòd ex re annulatum appellare libuit, sanè quàm commodisimum (ut ostendetur infrà) si placeat, sibi utendum habeant.

De Annulato specillo, atque Alfonsino instrumento, ac gruino rostro.
Caput III.

FIAT itaque specillum ex argentea uirgula teretis crasitudine paulò minori quàm sclopetaria siue archibusina pila: longitudine uerò duorum ferè dodrantium, ut ex breuitate eius chirurgicum opus non impediatur usquàm, sed sit diuisum in partes duas, ut commodiùs feratur, quæ sanè partes tornatili uite (ut appellant) inter se committantur, cuius instrumenti alterum extremum exigui ciceris instar pilula sit, cum

SPECILLVM ANNVLARE.

foramine,ut fit in acu, per quod flammula (ut appellant) immissa linamenti loco (ut fit) relinqui posit in uulnere. Alterum uerò extremum in annulum tam grandem desinat, ut pilam commodè capiat. Sed annuli circulus superne rotundus, infernè labijs sit aliquantum in se reflexis, ita ut mordicus quodammodo pilam apprehendat, apprehensámque retineat hoc instrumento pilulas, uel à profundissimis iuncturarum locis, ac potissimùm thoracis, uel inferioris uentris, in quibus uel nulla alia instrumenta conueniunt, facillimè extrahimus, cuius hæc est figura.

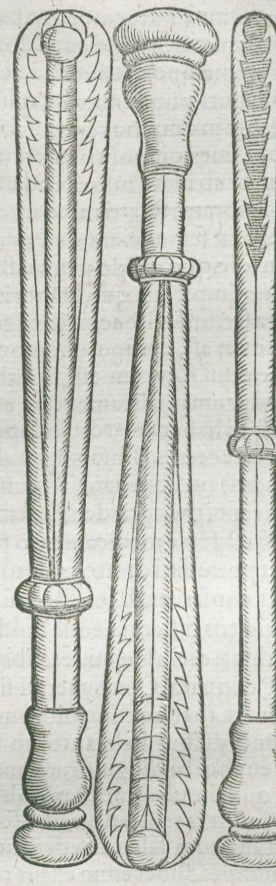

QVOD si uulneratus locus sinuosus sit, ita ut sanies, uel cruor liberè non posit efflui, nec ob id pilula indagari, specillum idem fabricetur ex plumbo, uel ex aliquo lento, ac flexibili metallo, ut pro arbitrio Medici flectatur, atque eo facilè in quemlibet sinum posit intromitti, & uersari flammula, & humores emitti, & pilula explorari, sed extrahédis pilis longè aptissimum est Alfonsinum instrumentum, quod, quia nostrum inuentum est, ita appellare placuit, id uirga ferrea teres est, quanta annularium specillum longitudine, dodrantium scilicet fermè duorum, & sclopetariæ pilulæ crassitudine, ab altera extrema parte, ueluti à radice, solido relicto quantum manu commodè teneri posit, treis fissa in ramulos aperiatur, qui ferreo annulo recurrente claudatur, si cuspidem uersus trahas, aperiatur: si contrà: sed ut facilius pilas prehendat interior extremorum ramusculorum pars, dentata sit, & in omnibus causa, seu conuexa deuexa, molliter exteriora. Id tamen longius, breuiús ue, pro loci altitudine, in quo uti uolumus, fieri potest, atque hoc pacto figuratur.

Non

ALPHONSINVM.

NON inuoluendum tamen silentio est gruinum rostrum (ut uocant) utpote quod & ipsum ad extrahendum instrumentum est excellentissimum, atque ab omnibus tum ueteribus, tum recentioribus commendatum: quo non solum pilulæ è difficillimis locis, sed & alia, ut armorum, ut cæterarum rerum frustula extrahuntur. Huic nos, ut commodius manu, ac ualentius teneri possit, atque ita pilæ, ac cætera extranea in uulnere certius explorari annulos forpicularũ modo adijcimus, hoc pacto.

Quæ medicamenta extrinsecis Vulneribus conueniant curationis initio. Caput IIII.

IN magnis Sclopetorum, siue Archibusorum uulneribus frequenter hæc apparere solent symptomata, syncope, uertigo, insomnia, & plerumque febris, uel calor cum siti: affligitur æger, exæstuat, inquietatur. Oculi præterea quandoque rubent, & facies, oritur sudor, soluta continuitas liuet, uel nigrescit, extemplò enim oræ fuscatæ fiunt, & malè coloratæ, & caro languida. Quamobrem ad omnem ueneni uim tollendam, primùm alexiterium (id est proprium medicamentum) ut Galenus iubet, adhibendum est: id enim aut alterat, aut euacuat ex corpore, uel membro laborante, alterat siquidem aut una, aut duabus facultatibus, aut simul tota ipsius substantia, aut calore subtilium partium, & uenenum resoluentium, siue penetrantium, aut similitudine totius, quam habet cum re quæ euacuanda est, ut contritus scorpius, qui uenenum è scorpionis ictu optimè extrahit: ut superiori libro dictum est. Itaque si frigidæ naturæ uenenum sit, seu lethale ab excalefacientibus remedium petendum est, si calidum, à refrigerantibus, si humidum, ab exiccantibus,

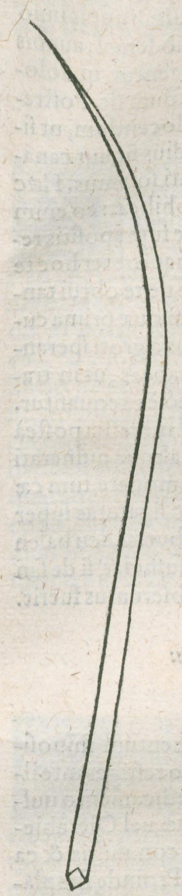
5. de simplic. medici. ca. 17.

ſi aridum,ab humectantibus,uulneris ſi & humidum & frigidum ſit,ab exiccantibus,atque excalefacientibus,ſi calidum & humidum,ab humectantibus & refrigerantibus. Omne igitur mortiferum uenenum ab extrinſecus impoſitis medicamentis euacuatur.nempe aut calore ſuo attrahit,aut totius ſubſtantiæ compoſitæ ſimilitudine:oportet autem huius antidotum proportionatum eſſe corpori,cui medemur.Ipſum enim ſua calida ui corpori aduerſatur,uelut & lethale uenenum.Quare in omnibus extrinſecis uulneribus ſimplicibus, tam carnoſis, quàm neruoſis,ſiue compoſitis intercutaneis,etiam læſis tendinibus,oſsibus,ue nis remedium ſit ab illato uulnere ad uſque tertium,& quartum diem,quod habet capitelli ſelibram, ſolatri minoris cum ſemine, aut ſonchi uncias duas, aut ſcabioſæ,theriacæ ſemunciam,quæ commiſta in uitreo uaſe per uiginti dies fermententur in ſole,quo calido penna illinatur uulnus:ſic linamenta,quibus uulnus reformetur impleatúrque,ut moris eſt: quòd ſi aqua,uel aere, uel alio caſu, ut in bello præſertim facilè accidit: frigefactum fuerit,eodem medicamento,ſed feruenti utendum eſt, ut frigus, humorémque omnem attrahat,expellátque:ne putrefiat. alioquin futurum eſt, ut lethalia ſymptomata inducantur: cæterùm, quod Aegyptiacum medicamentum uocant, hiſce uulneribus remedium præſentaneum eſt.Id habet amarorum lupinorum,ac lenticularum decoctionis ſeſquilibram,aceti acerrimi libram,ſalis,aluminis,ſingulorum unciam, æruginis raſæ,ſeu uiridis æris (ut appellant) ſemunciam,mellis ſelibram, quæ ad olei craſsitudinem ferueant, theriacæ deinde ſemuncia adiecta, quibus commiſtis, utare ut ſuprà dictũ eſt.Huic medicamento pluriniùm tribuunt peritiores artis: quãdo uim habet putredini obnoxia,putridáque facta deſtruendi,& quæ ſana ſunt, ne putreſcant,conſeruandi.Iuncturarũ aũt uulnera,& quę in ipſis extremis ſunt, ad quatuor digitos diſtantia,eodẽ modo curant hoc medicamento,qđ fit ex uenetæ terebinthinæ olei abiegni,terenbinthinę deſtillatę,ſeu per uitreũ ſtillicidiũ (ut appellant)eliquatæ,Olei hyperici,ſingulorum uncijs duabus, æruginis raſæ parum combuſtæ,theriacæ,ſingulorum dimidia drachma,quæ commiſta in uitreo uaſe uiginti diebus habeantur in ſole. Olei præterea roſacei immaturi, & ſanbucini,& euphorbij,ſingulorum uncijs quatuor,æruginis combuſtæ drachmis duabus, quæ ſimul admiſta membris carnoſis, neruoſiſq; remedio utiliſsimo ſunt,ſi eo uulnera repleantur,ut aſſolet:quòd ſi cætera defecerint, uinum album generoſum cum ſale ubi efferbuerit, calidum uulneribus remedium erit præſentaneum:quodlibet enim ex his medicamentis non modò ueneno medetur, ac manifeſtò extrahit, uerùm etiam & contuſioni : & attritioni opitulatur: earumq; corruptionibus præſentaneum remedium eſt. Hæc autem medicamenta quæ poſuimus omnibus alijs uulneribus,quæ tam morſu, quàm telo uenenato fiunt,auxiliabuntur,ſi eodem modo diligenter adhibeantur.

De Medicamentis in extrinſecis, atque ignobilibus membris ſanguinem ſupprimentibus.
CAPVT V.

QVONIAM in prima extrinſecorum uulnerum curatione ſanguis potiſsimùm ſupprimendus eſt,ne cum eo, qui theſaurus uitæ eſt,fugiat & uita,præter cętera medicamenta,quę ab alijs ponuntur,hi trochiſci,ſeu paſtilli in ea re mihi perfamiliares ſunt,utpote qui accómodatiſsimi eſſe uideantur:qui conſtant ex Hepaticæ aloes uncijs duabus, macræ uncijs quatuor,leporinorum pilorum minutatim conciſorum,uncia una,oui albo adiecto,qui ſanè fiant oblongi,rotundi,magni,parui,ut omnibus modis præſtò ſint,cùm uſus exegerit.his & cauſticã uim addideris,ſi ex his unciæ uni drachmam ſublimati adieceris,ut adurendi ſimul & aſtringendi (cum opus eſt) facul-

ACVS FIGVRA.

tatem habeant, quibus omnibus scilicet tam causticam uim habentibus, quàm non habentibus, & tam solidis quàm redactis in puluerem, pro arbitrio tuo uti poteris: hoc est uenæ, uel arteriæ incisæ cum linamentis ex xylo combusto, uel ex linteolis, uel eorum linamentis combustis, uel stuppis ouo albo intinctis, uel non intinctis superimponere: atque ita locum regida buccellatione (ut nunc loquimur) obstruere: & ita puluillis cōprimere, ne qua sanguis emanare posit. Reliquum autem uulnus bezaartico medicamento liniendum, curandúmque, ut dictum est. Quòd si hæc remedia sanguine uincantur, ad uenę, uel arteriæ illaqueationem deueniendum est, quod hoc modo fit, sit exempli gratia transuersum uulnus in rasceta manus, tum supra eius iuncturam trib⁹, aut quaternis digitis uena, uel arteria acu deprehendenda est: Quæ sanè acus ferrea sit, longa semipalmum, tum retusis lateribus quadrata, ne in transuendo intercidat, ac recta, nisi propè cuspidem, qua parte falcatam, ac retortam ad basis foramen esse oportet.

Ea itaque duplex filum ducente uena solum, siue arteria prehendatur. In quo plurimum iuuerit anotomica cognitio, deinde duobus hincinde fili capitibus puluinum plurima duplicatione constantem, seu plures alterum alteri impositos, supernè, ac strictim, non nimio tamen cum dolore comprehendendum est, nec dimittendum usquam dum uenæ, uel arteriæ conglutinationem factam existimes, atque eo prohibitum sanguinis profluuium, mox ad reliquam curationem properandum: ut dictum est, ac dicemus infrà.

Quæ medicamenta locis vulneri adiacentibus conueniant, à prima curatione ad securitatem abscessus.

CAPVT VI.

VT igitur uulneri adiacentes partes fractæ, attritæ, contusæque instaurentur: & à futuro abscessu prohibeantur, astricto sanguine, informatóque uulnere, atque aliquo ex prædictis bezaartico collyrio curato, & linteolo duplicato ex eodem collyrio imposito, tum fractis osibus, si qua sunt, instauratis puluilli ex duplicatis linteolis longi, latique pro quantitate membri, ex oui albo & rosaceo, uel uiolaceo, ęquis portionib⁹, simul agitatis infra supráque uulnus calidi, (etiā ęstate) imponendi sunt. Deinde stuppæ quadratæ, aceto & aqua rosacea madentes pari portione mox uehementer expressæ ex oui albo & rosaceo, siue uiolaceo, ut suprà est dictum,

ijs superimponendæ sunt ut in fracturarum curatione fieri consueuit. Inde duabus fascijs longis, latísque ut membra exigunt, hinc, atque hinc deligandum est. Medium autem uulnus altera fasciola deligetur, posteà uerò ferulæ stuppis inuolutæ superimponatur, sed ita, ut uulnus detectum remaneat, quò semel, aut bis in die, si opus sit curari possit. Hæ autem ferulæ extremæ ita deligentur, ut dolorem ægro non moueant, neque ut soluantur, aut cadant, timendum sit. Postremò fasciæ eisdem locis superligandæ sunt, ac membrum ita collocandum, ut sine dolore, sine motu, sine tremore conquiescat. Quod commodius fit, aut canali, aut aliquo ex his instrumentis, quibus in fracturis curandis uti solemus. Hæc autem curatio in septimum usque diem perduret, nisi dolor prohibeat: eo enim casu locus detegendus est, uel quotidie, si sit opus, remedijsque suprapositis recreandus, atque his quæ dolorem leuant, ut dicemus infrà. Quapropter hoc te primùm Chirurge rogo, ne contrahas, aut demittas animum, né ue te obrui tanquam fluctu, sic magnitudine laboriosi negocij sinas. Ex his enim quæ prima curatione fiunt, si diligenter strenuéque fiant, magna ex parte salus ægroti speranda est. Iccirco danda etiam opera est, ne ministros imperitos habeas, ut in tractandis affectis membris, uel toto ægri corpore munus suum rectè exequantur. Ne quid peccetur, ne quid committatur, quod cum dolore, uel molestia posteà emendandum sit. Qui ministri tamen si non sint, tute ipse sine aliqua uulnerati membri motione medicamenta innouare, quæ sunt imposita, remouere, tum cætera quæ factu necessaria sunt, exequi poteris, fascias omneis, ac ligaturas super uulnus recta linea incidas: & cum lenientia medicamenta adhibueris, acu ualentius filum trahēte, denuo consuas. Quæ curatio in tertiū diem sufficiat, si de sanguinis profluuio minimè timendū est. Atq; ita sextus Canon obseruatus fuerit.

De digerentibus medicamentis, ac dolorem lenientibus: & quæ abscessum prohibeant. Caput VII.

VBI altera & tertia curatione bezarticum medicamentum impositum est, & curata adiacentia loca, atque aliquo oleo refrigerante illita, ut dicemus infrà: quarta, mox & quinta, hoc medicamento uulnus digerendum est, quod fit ex Venetæ terebinthinæ, uel Olei abiethini semuncia, uitello oui uno, recentis Butyri semuncia, quib⁹ commistis, & calidis locus perungendus est, & puluilli, & linamenta illinenda. Proinde Emplastrum Galeni superponatur, cuius hęc est descriptio. Exempli causa, Argenti spumæ pondo minam, Olei ueteris squamæ æris rubri, Ceræ resinæ frictæ singulorū pondo guttæ ammoniaci pondo trientem, galbani, minij synopici singulorum pondo uncias duas Argenti spumam, squamam & oleum ad spissitudinem usque incognito: deinde ceram ac resinam inijcito. Cùm liquata fuerint, ab igne tollito, & ammoniacum dilatatum immittito: ubi refrixerint, galbanum & ammoniacum indito Synopicum aspergens, ac in mortario subactis mollitisq; utitor. Oræ autem uulneris, & quæ circum uulnus sunt oleo perungantur, quod habeat rosacei maturi libram unam, lumbricorum in uino elotorum uncias duas, uiridium Sambuci corticum sesquimanipulum, uini albi aromatici uncias duas: quę ubi deferbuêre, colentur, ut assolet, atq; his calidis mēbrū illinatur: ut dictū est. Proinde orę uulneris eo puluere cōspergantur, qui fit ex rubentiū rosarū, & myrti baccarum: singulorum semuncia, lumbricorum in uino elotorū, atq; exiccatorū in furno uncijs duabus, quę commista tenuissimè conterantur, uel uermes etiā ipsi soli exiccati, redactiq; in puluerē superaspergant, rectè enim dolorem leniunt, recreant, resoluuntq;. Vtilissimū etiā oleum est, quod cōmunis olei libras duas habet, contusæ plantaginis, uiridium Sambuci corticum, singulorum sesquimanipulum, salis contriti semunciam, uini albi, seu lixiuij uncias duas, quæ

as, quę concocta, atq; eliquata in usum seruanda sunt. Quibus Medicamentis digerentibus recreantibusq;, ad manifestam usq; uulneris digestionem, & meliorem saniem utendum est.

De reprimentibus Medicamentis.
Caput VIII.

NE ueneni uis ad interna penetrare posit, uulneratúsque locus ob confluentes humores intumescat, abscedátq;, commodisimum remedium est, ut & in cæteris uulneribus, quod fit ex boli armenici, terræ Lemniæ, seu sigillatæ (ut uocant) sanguinis Draconis, singulorum uncia una, Olei rosacei, Aceti rosacei quantum satis est, quo unguento uulnerati membri initium ad sex, uel octo digitos à uulnere linendum est, sed calido, ut medicamenti uis celeriùs penetret, desupérque linteolo in Aceto rosaceo, & aqua rosacea æquis portionibus intincto delegetur. Idem & præstabit lineus pannus quatuor digitorum latitudine, longitudine uerò quantum satis sit, replicatus, atque aceto, & aqua rosacea pari portione madens, uel ex aqua & aceto, quod sæpius iteretur. Noxium enim calorem tollit, futurúmque prohibet: fieri etiam lenimentum potest ex albo ouorum quatuor, olei rosacei uncijs quatuor, aceti rosacei uncijs duabus: boli armeni, terræ Lemniæ, sanguinis Draconis, singulorum uncia: Quibus simul agitatis madenti panno (ut suprà) utendum est. Quod & succis herbarum refrigerantium fieri potest, dum locus detumescere uideatur, & ab abscessu tutus.

Quod saniei necessario exitus dandus sit.
Caput IX.

COMMODISSIMVM, immò necessarium remedium est, ut per collocationem membri, aut per incisionem sanies liberè posit effluere. Quoniam uulnera huiusmodi ignea quadam assatione, & combustione non carent: ut dictum est, eorúmque proprium est, putredini, & corruptioni propter contusiones, attritiones, fracturas, esse obnoxia. Quare membrum ipsum læsum prima curatione ita collocandum est, ut uulnus omninò inuersum sit, atque ita ore suo partem spectet inferiorem. Quòd si aliqua de causa fieri non posit, non est cur incisio à contraria parte uulneris differatur, ut commodiùs, ac liberius sanies queat expurgari, & locus à confluentibus humoribus immunis esse: & osium fragmenta, & pila, quæ aliter non potuêre facilius extrahi. Quæ omnia nisi exactisimè fiant, dubitandum non est, quin magni efficiantur osium, cartilaginum, ac tendinum sinus, tum profundæ corruptiones. Vnde fistulæ insanabiles, ac plura abscessuum genera, unde gangrenæ, atque ulcera sordida, demum totius membri corruptio, ac mortificatio fieri consueuit. Sed quid, si cauum, atque sinuosum ulcus uideatur, neque tamen per collocationem membrorum, aut per incisionem, ut suprà dictum est, iuuari posit, nec ex eo sanies emitti? tum ad hæc auxilia confugiendum est, ut térque quatérque curetur die, spongiáque oblonga, tenui, ac leni diligenter detergatur, quæ benè consuta, atque colligata sit: ne quid ex ea in ulceris sinibus relinquatur, admittatúrque. Prodest etiam ad expurgandam saniem tenta (ut uocant) Canularis, si ex hederaceis frondibus, aut ex citrorum aut malorum medicarum, aut ex plumbi lamina, aut alterius metalli fiat, atque intromittatur. His enim præsidijs iuuatur natura, promptiorq; fit, ad caua loca, carne implenda, atq; instauranda.

Quæ ad septimum canonem pertineant. *Caput X.*

ABSOLVTA uulnerati membri curatione, quæ manum postulat, ad communes curationes transeundum est, ac primum ad uenenum tollendum, atq; ad fracturas curandas aliqua medica potione: qualis ea est, quæ fit ex terræ Lemniæ, seu sigillatæ Alexandrinæ, boli armenici orientalis, singulorum drachma media, rhabarbari electi drachma una, mumiæ scrupulo uno, aquę acetosellæ, plantaginis, uini sanguinei, seu nigri, singulorum semuncia. Quæ potio post horam ab illato uulnere calida assumenda est. Fit etiam potio quæ cornu ceruini combusti mumiæ, terræ Lemniæ, centaureæ maioris, singulorum dimidiam drachmam habeat, acetosæ aqua adiecta, & uino sanguineo: quæ assumatur, ut dictum est. Quælibet autem ex his potionibus, tam manè, quàm uesperi, per duas horas ante cibum Syrupi loco exhiberi potest: quod quidem remedium, non modò ueneno, sed & sanguinis fluori, & fracturis ipsis præsentaneum fuerit.

De Aluo ducenda. *Caput XI.*

ALVVS (ubi est opus) leni hoc clystere ducenda est: in quo sint diacatholic. floris casiæ, singulorum semuncia, mellis uiolacei, saccari rubri, singulorum unciæ duæ, olei uiolacei, & amigdalarum dulcium recentis singulorum unciæ duæ, decoctionis maluarum, matrum uiolarum, furfuris hordei, Chamæmeli, siue Chamomillæ cum arietino capite, uel gallinaceo iure quantum satis est, Salis drachma adiecta totiésque repetatur tota curatione, quoties opus erit. Fit etiam Clyster ex oleo, & salis modico, uel ex decoctione maluarum, matrum uiolarum, furfuris, parietariæ, Chamomillæ ex aqua, quibus percolatis adijciantur salis drachmæ duæ, olei unciæ quatuor, saccari rubri unciæ duæ, uitelli ouorum tres. Ore autem omni tempore anni lene pharmacum assumi potest, quod habeat diacatholic. triferæ persicæ, singulorum drachmas quinque rhabarbari electi. Agarici in puluerem uersi, singulorum scrupulos duos: buccea fiat, siue bolum (ut dicunt) detúrque dormituro, per horam ante lucem. Vel fiat potio ex his cum aqua acetosæ, si à spisiori pharmaco æger abhorreat: qua mouendæ alui ratione tota curatione uti licuerit: cùm humores minuendi, uel euacuandi fuerint. Quòd si hæc omnia fastidiat æger, catapotia ex rhabarbari electi, agarici contriti, Aloës elotæ, singulorum scrupulo unò ac dimidio, quinque fiant numero, cum electuario ex rosaceo succo, dentúrque dormituro duas horas ante lucem. Quorum adaugent uim, si necesse sit, manè unciæ duæ ac dimidia, ex gallinaceo iure, in quo salis nihil iniectum sit, uel ex aqua acetosæ. Fieri etiam potest uiolacea potio è tribus, aut sex uiolarum intusionibus, uel rosacea ex totidem rosarum damascenarum, adiecto saccaro, quantum satis sit. Dosis autem à ternis uncijs ad quatuor ascendat, cum aqua acetosæ, ac per duas horas ab assumptis catopotijs deuoretur.

De Sanguine mittendo, & quando id fieri debeat.
Caput XII.

ILLVD primum in sanguinis misione uidendum est, an in hisce sclopetorũ, siue archibusorũ uulneribus, ea serie ac modo quo in alijs affectionibus huiusmodi euacuationẽ deposcentibus, mittendus sit, siue id ratione, siue experimẽto, siue utroq; fiat. Sed cũ boni medici sit,

quæ

quæ partes corruptæ sunt, instaurare, & quæ incolumes tueri, in omni uenenata læsione, quæ extrinsecus fit, ne uenenum per interiora loca diffundatur: detractio sanguinis aliena est: quamobrem à Medicis omnibus prohibetur, quemadmodum & uehementior euacuatio per alui deiectionem. Quandoquidem ex eo cōtrà, ac opus est, accideret: scilicet non ut uenenata uis à uenis atq; arterijs extrahatur (ut Medici consiliū esse debet) sed ut ad interiora loca attrahatur, coaceruetur q;, quod noxium est. Quamobrē & si necessaria uideatur uenæ incisio ob inflamationes prohibendas, humoresq; minuendos, usq; tamen in tertium, uel quartum diem differatur, necesse est, usq; dum (inquam) ab omni ueneni suspicione per medicamenta, quæ posuimus, eam scilicet uim habentia, tutus esse possis (ut præcipit Auic.) Quinetiam haud inconueniens est, si in sextum, uel septimum, uel octauum, uel etiam in uigesimum diem protrahatur: Asserit enim Gal. in sanguinis missione numerum dierum minimè attendendum esse. Cum igitur curationis initio, hoc est, tertio uel quarto die (ut diximus) sanguis mittendus est, ne scilicet ob eius plurimum dominium ægro quid mali accidat, tum præstat (nisi quid urgeat) priori missione minus detrahere: iterumq; eā repetere, immò si lubet, & tertio, cùm uires maximè imbecillæ sunt, (ut monet Galenus) siue in hac uenæ incisione intentio sit. Morbum ipsum per auersionem, uel euacuationem, uel diminutionem, uel eradicationem peccantis materiæ curare: siue membrum à futuris Symptomatibus conseruare. Hora autem mittendi sanguinis matutina tutior est, sub ortum Solem. Eo enim tempore aeris calor temperatus est, faciliórque est sanguinis motus, atque eò fœlicior eius detractio, cùm eius proprium sit moueri à ternis horis ante lucem ad totidem horas post Solis exortum. Mittatur itaque ieiunè, atque aluo deiecta, ut moris est. Quando post satietatem nihil est agendum (ut inquit Celsus.) Nec te moueat quod inquit Ras. Ex authoritate filij Mes. Scilicet in quolibet uenenato morsu: si dextra parte fuerit: eodem die sanguinem mittendum esse, illud quippe de scarificatione, quæ ibi fieri debet, intelligendum est, ut infectus sanguis liberius profluat. Etenim subdit Ras. ex authoritate Albuma. ægrum manè gallinaceo pullo pingui cibandum esse: ac tertio deinde die sanguinem mittendum: prohibétque id fieri secūdo die propter debilitatem (ut ipse inquit) uirtutis ac uigilias. Monétque id, ubi comederit, & dormierit æger, faciendum esse. Illud præterea non inutile fore duximus, si cœlestium signorum, quibus humana membra subijciuntur, attendas uim. Qua enim hora dominantur, ex subiecto membro sanguinem mitti alienū est. Quemadmodum & ab alijs incisionibus abstinendum.

6. 4. Tract. 3. cap. 1. De sectione uenæ.

De sectione uenæ.

Hora mittendi sanguinis.

Lib. 1.

Lib. 35. Tract. 2. ca. 4.

De Victus curatione. *Caput XIII.*

COMMVNE est omnium uulnerum curationibus, à principio tenui uictu uti, ut inflammationes arceantur, ac potissimum in bono corporis habitu. Quamobrē Medicus morbi diuturnitatem, uel acumen habitu corporis metitur: qui si humidus sit, magis quàm siccus abstinentia sustinet, ut inquit Auic. Calidis aūt & siccis habitudinib⁹ nihil magis noxiū, ac detestabile est, quā cibo & potu abstinere. Cōsiderat etiā Medicus ętates: nā medię facillimè inediā sustinent, minus iuuenes, minimè pueri, & senectute cōfecti, ut Hip. inquit. Quibus in oībus consuetudo etiā cuiusq; seruanda est. At in Sclopetorū, siue Archibusorū uulnerib. longè etiā maior ratio habēda est, pręcipuè si magna sint: quādoquidē in carnosis mēbris ob immodicā carnis dilaniationē, maximā fieri spirituū & uirtutis dissolutionē necesse est. Quod etiā in iūcturis fit, & in tendinib⁹, cū maximè est ossiū fractura, & cōminutio, in quib⁹ dubiū nō est, quin magni fiāt abscessus, & sera curatio, tū maxima nutrimēti resolutio, & uiriū imbecillitas. In eo igiī ęgroti statu, maiori medico ꝓuidētia utē-

dum est. Atq; ita liberalius aliquanto cibum, & potionem præbere. Deficiunt enim tenui uictu uires, maioresq; morbo acquiruntur. Quamobrem quæ ualentioris nutrimenti sunt, & facilè concoquuntur rectißime dantur: qualia sunt oua sorbilia, contusum, consumptum, (ut uulgo appellant) uinum tenue, ac sanguineum, & hæc uel à curationis initio: non plurima tamen, sed modicè ac sæpius assumenda: ne uires per se tenues opprimantur. Comparari enim ęger quandoque sitienti lucernæ rectè potest, quam si plurimum addas olei, intermorientem uideas: si paululum, reuiuiscentem necesse est. Summa itaque ope cauendum est, ne quid in alterutrum peccetur, quod postea nullo pacto emendari possit, uerùm ubi morbus & uires patiētur, hæc uictus ratio commoda esse poterit, panis scilicet cum lacte caprino, uel uaccino, uel amigdalino decoctus, uel cum oleo, uel butyro, uel oleo amigdalino, saccaro adiecto, lenticula item cocta, uel cicer, uel phaseolus, uel faba cum oleo, uel butyro, quæ si non sint, uel esui ægro ex toto iniucunda, cibarium fiat ex cicorio decocto, uel pinpinella, uel utraque lingua bubula, uel utraque pastinaca, adiecto uel oleo, uel butyro, ut suprà. Dari etiam possunt his præsertim qui delicatiori stomacho sunt, olera ex gallinacei pulli iure decocta, uel hædino, uel uitulino, uel alterius eiusdem generis animalis. Auiculæ præterea tam elixæ, quàm assæ, tum gallinaceorum pullorum extremæ particulæ, ut cristæ, ut alæ summæ, ac cætera generis eiusdem. Cerebella item eorum plurimum commendantur, ac præsertim in capitis uulneribus. Potio autem, si uires patiantur, mulsa sit, ex tribus mellis uncijs, & aquæ libris octonis, quæ ad octauam partem ferueant. Aqua item cum saccaro, uel ex decocti seminis Coriandri semuncia, & aquæ libris sex, quæ ad sextam partem decoquantur, & cum iulebo (ut uocant) uel uino ex punicis granis assumatur. Vinum item, si uires imbecillæ sint, uel naturalis calor, uel habitudo natura, uel ex accidenti frigida, insequentibus Symptomatibus quæ uirtutem prosternant, uel plurimùm sanguinis effluxerit, rectè dari potest. Quin multi ex profluuio sanguinis intermorientes antè ullam curationem uino reficiendi sunt: ut inquit Cornelius: quanquam id ex sui natura inimicißimum uulneri est. Attendenda est etiam ægri consuetudo, quæ si uini bibendi sine noxa fuit, illud dari permittit, ac præsertim senibus, ac frigidis anni temporibus, uel regione, uel cęlo agente, uel exhausto corpore, ex fructibus uerò passæ uuæ comedantur, amigdalæ, pistacea, nuclei pinei, auellanæ, nuces, castanēæ, caryces, pyra, mala apiana, tosta potißimum, atque id genus cætera. Citrorum item cortices, uel cucurbitarum, uel linguæ bubulæ radices, uel lactucarum thyrsi conditi cum saccaro. Quæ omnia ad usque septimum, uel quartumdecimum diem, uel dum æger ab abscessu tutus sit, seruanda sunt, deinde uictu non ita tenuiori, si per morbum, & uires liceat, utendum est.

Quibus medicamentis absceßibus & dolori subueniatur.
Caput XIIII.

FREQVENTISSIMVM est, ut hęc bellicorum fulminum uulnera abscedant, etiam in carnosis membris. Iuncturas enim uel semper hoc malum infestat, quin & in his mitiora mala sunt: Febres & abscessus, etiam in diuersis locis è uulnere, ut testatur Princeps. Quamobrem Emplastro, quod à nemine improbatur, initio subueniendum est. Id fit ex farinę hordeaceæ, uiciæ, fabarum, lupinorum, lentium, ciceris, singulorum uncijs quatuor, è quibus, si qua non sint, pondus ex ijs quæ sunt, suppleatur, adiecta Syrupi acetosi simplicis selibra, & si erysipelas sit, uel inflammatio in membro, solatri contusi uncijs quatuor, atque in lixiuio decoquantur. Si autem uulnus ex aliquo accidenti refrixerit, loco Syrupi acetosi, ex mellis selibra, & lixiuio Emplastrum

Fen. 4. 4. Tract. 3. cap. 1.

ſtrum componendum eſt. Illud uerò medicamentum nobis magnoperè proba tur, quod ex malis punicis acri ſapore duobus fit, ac totidem ex dulci, quæ inte gra, ac ſolida aceto, & lixiuio percoquenda ſunt. Proinde addendæ ex ijs quas ſuprà poſui farinis ſingularum unciæ duæ, & ſyrupi acetoſi ſimplicis ſelibra, è quibus rurſus unà concoctis, & in lapideo mortario contritis, agitatiſq; emplaſtrum fit, quod in locis neruoſis, carnoſiſq; ab inflicto uulnere ad morbi ſtatum, ac dum ab abſceſſu tutus ſit æger, remedium conuenientiſsimum eſt. Fit etiam aliud ad ſedandum dolorem, & uulnus recreandum ex ſemine lini contuſo, & cum uino albo odorato, uel ſanguineo, concocto. Et ſi lini ſemen non ſit, ex furfure in aqua ſalſa, uel lixiuio decocto, uel in uino albo, uel ſanguineo, ſalis modico adiecto. Quod remedium in iuncturarum tumoribus præſentaneum eſt. Componitur item aliud ex ſapa, & farina ſeminis lini, fœni græci, & furſure ſimul decoctis, id reſoluit reficitq;. Aliud item è panis furfuracei fragmento: & in lacte uaccino, ſeu caprino concocto: quo & in uulnerum abſceſsi bus aliqui utuntur, tollit enim dolorem ſed tutius, ſi quid ſalis inijcias. Fit poſtremò è panis nautici libris duabus, in lixiuio, uel aqua marina decocti, mellis ſelibra uel ſapæ addita, quod non quidem certè minus proficit, quàm cætera omnia: quæ ſuprà poſita ſunt. In omnibus prætereà neruoſis, & carnoſis membris ad abſceſſus deſiccandos, reſoluendoſq;, tum ad reficiendum, multúm pro derit, ſi locus ipſe aqua uitę, (ut appellant) ſepties eliquata, & calida declinatur, ſuperq; inſperſo puluere, qui fit, ex lumbricis in uino elotis, & exiccatis in furno: qui ſi non ſatis ſit ad tollendum abſceſſum: fiet ex nucis muſcatę, (ut uocāt) & ſulphuris ſingulorum ſelibra, roſarum imperfectarum, myrtearum baccarū, & uermium prædictorum, quos eo modo pręparaueris, ſingulorum uncia una: quibus contritis, ac commiſtis locus, quem antè aqua uitæ calida illineris, ut ſuprà, inſpergendus eſt. Quod ſiue in ſtatu, ſiue in declinatione uulneris, & abſceſſus cōuenientiſsimum remedium eſt. Verùm ſi membrum ob ingentem do lorem, atq; abſceſſus metum perungendum eſt, medicamentum fiat ex olei libris duabus, ſalis uncia, euphorbij ſemuncia, lumbricorum in uino elotorum uncijs quatuor uini albi aromatici uncijs duabus, quæ lento igne aduſq; uini conſumptionem ferueant. Quòd ſi ex anni tempore, uel regionis, uel ex altera cauſa frigus timēdum eſt, addatur rutę, & abſynthij ſingulorum ſeſcuncia, quo percolato, more artis utendum eſt. Vtiliſsimum etiam oleum eſt, ſiue ad reſoluendum, ſiue ad recreandum, ſiue ad prohibendum abſceſſum, quod fit ex olei hyperici compoſiti. olei terebinthinæ, olei roſacei immaturi, ſambucini, maſticini. Euforbij ſingulorum uncia, ſalis ſemuncia, uini albi aromatici uncijs duabus: quæ ſimul ferueant, & in uſum ſeruentur. Oleum præterea roſaceum, uel chamemilinum, cū aquæ uitæ ſepties eliquatæ pari portione in omnibus morbi temporibus: tum materia calida, uel frigida, & carnoſo, uel neruoſo membro remedium optimum & præſentaneum eſt: quo, ſi totus locus dolore afficitur, delinendus eſt, quòd ſi abſceſſus ad maturitatem iam peruenerit, cutis eius axungia ſuilla, uel gallinacea attenuanda eſt: quò facilior ſit puris eruptio, ut ex arte fieri conſueuit.

Quæ Medicamenta putridos neruos, ac tendines detergant, & à putredine tueantur.
Caput XV.

TANTA eſt in hiſce uulneribus neruorum, ac tendinum attritio, ac dilaceratio, ut in eis uniendis quandoq; uel nullo modo ſpes eſſe poſsit. Quapropter, cum & ad corrumpendum, ſuapte natura facilia ſint, & ab aere ambiente adiuuentur, ſumma cura Medici in eo

eſſe debet, ut tanto malo, quib⁹ poteſt auxilijs ſubueniatur. Ac ſi aliter fieri non poſsit, cum certa ſit corruptio, & neruorum diſtentio, uel prima curatione, ferro recidantur. Præcipit enim Auicenna punctum neruum, ſiue aliquo pacto inciſum, ac multò magis attritum, & corruptiõe paratum: unde mox diſtentio timenda ſit, tranſuerſum amputandum eſſe, quod ante eum & Galenus aſſerit. In ijs enim, inquit, qui per tranſuerſum percuſsi ſunt, reliquum tendinis ipſe amputo, ut tuta ſit mihi curatio. Prodeſt itaque à principio neruoſas partes detectas, præter Bezaarticum Medicamentum: quod ſuprà poſitum eſt, puluere ex tutia præparata ſuper inſpergere. Qui ſi non ſit, puluis ex calce uiua ac decies elota, atq; exiccata idem præſtabit. Præſeruat enim à corruptione, & iam factam tollit. ij ſanè pulueres & in digerendo uulnere ad ſeptimum, undecimum, uel quartumdecimum diem, ubi medicamento ex terebinthinæ & uitelli oui æqua portione uſus fueris, accommodatiſsimi ſunt. Quòd ſi adhuc lenta, ac difficilis fuerit neruorum curatio, eiſdem pulueribus uti licet, linamentis in roſaceo melle intinctis, quo etiam tempore, tutiæ, uel calcis uiuæ puluis omittendus non eſt. Fit etiam unguentum ex mellis, ſucci apij ſingulorum ſemilibra. ſucci abſynthij ſexcuncia, quæ ad mellis craſsitudinẽ ferueant, adiectis deinde terebinthinæ Venetæ uncijs tribus, tutiæ ſemuncia, euphorbij drachmis duabus, farinæ ordeaceæ drachmis tribus, manè & ueſperi uti potes, linamentis eo illitis ſinus omnes replendo. In cholericis autem & calido anni tempore puluis inijci poteſt, qui conſtat ex tutiæ præparatæ ſemuncia, & euphorbij drachma, & uiuæ calcis decies elotæ ſeſquidrachma. Mirificè neruos detegit, à futura putredine præſeruat, & uulnerum concaua carne implet. In frigidis autem habitudinibus, uel temperatis, & in frigidis locis, puluis è tutiæ præparatæ, & euphorbij pari pondere quàm optimus eſt, ſine enim dubitatione detergit. Verùm ſi de Gangræna, uel alia corroſione timendum ſit, Aegyptiaco ſuorum ſimplicium æquis portionibus confecto, & pulueris paulo adiecto occurrendum eſt, uel ſi non ſufficiat, arcenici paulo ſublimati. Poſtremò ſi ne hæc quidem proſunt, uel ob aliquam etiam cauſam nolis uti, ad candentis ferramenti opem confugiendum eſt: ex quo certa tibi auxilia promittuntur, & cum recreatione membri: ad cruſtam deinde curandam, gignendam carnem, ac cicatricem inducendam medicamentis incumbendum eſt, quæ ſanè plurima à ueteribus, ac recentioribus poſita ſunt.

4. 4. Tract. 1. Cap. 3.

De compo. medica. lib. 3.

De inquietudine, vigilia, dolore, & quo pacto curentur.

CAPVT XVI.

SCLOPETORVM, ſiue Archibuſorum uulnera ferè ſemper uigilia inſequitur, ac inquietudo, quæ uel de acerrimo dolore, uel alia de cauſa oriuntur: & cum frequentiſsima hæc ſint, deteriora tamen etiam incidunt, ſomni ſcilicet priuatio, quæ de uitam auferentibus eſt (ut ſcribit Auerrois.) Vires enim naturæ debilitantur, cruditates fiunt, atque ita morbus increſcit. Somnus etenim (ut ille ipſe inquit) ligamentum uirtutum eſt, atque earum confirmatio, quemadmodum ſuperflua uigilia, diſſolutionis & imbecillitatis uirtutum omnium cauſa eſt. Quamobrem totis uiribus peruigilanti ægro ſuccurrendum eſt. Ne tanta fiat cerebri exiccatio, ut mox occurri non poſsit, quo fit ſi in contuſo, uel conſumpto papaueris albi ſemen inijceris: uel lactucam decoctam ex aliquo iure dabis: quibus ſi non profeceris, duabus horis à cœna calidam potionem, uel frigidam (ſi mauis) aſſumet, quę fit ex Syrupi papaueris uncijs duabus: & aquę lactucę, uel nenupharis, uel cucurbitę: uel ſolatri uncijs quatuor, ex quibus magna quies oriri ſolet. Quòd ſi tamen non fiat, ex Philonij romani ſcrupulo, & ſaccari Roſacei: & electuarij, dia muſci nucis, ſingulorũ media drachma inauratus bolus poſt cœnã horas tres, uel

6. Colli. cap. 3.

uel ſub aurora ieiuno dandus eſt: uel potio ex ijs cum lactucæ aqua, & uini albi paulo, tutiſsimum medicamentũ eſt, & magna ui ad ſomnũ conciliandũ, & leniendum dolorem. Prodeſt etiã multùm unguenti populeonis, & olei mandragorę ęqua portione tẽpora illinere, qđ & ualentius fuerit, ſi opij grana duo adijciantur, aut Meſ. catapotiũ unũ uel duo ex lingua canina aſſumant, aut ex ijs, quæ diſtillationum morbis commendantur. Aut Petri à Tuſignana catapotium unum, ex ea compoſitione quæ fit ex opij, croci, caſiæ ligneæ, ſingulorum drachmis quatuor, detur dormituro ex uino albo, ſi ægri uires huiuſcemodi medicamenta patiantur.

Quonam pacto neruorum diſtentio, ſeu conuulſio curetur.

CAPVT XVII.

QVAMVIS ab Hippocrate, ac cęteris Medicæ rei profeſſoribus dicatur neruorũ couuulſionem in uulneribus, lethalẽ eſſe. Nos tamẽ nõnullos eo morbo laborantes Dijs benè iuuantibus ad ſanitatem perduximus. Ponã infrà quibus remedijs ſumus uſi, ubi cæterorum aliquot recenſuero. Itaq; pręter cętera q̃ in tam prauo Symptomate Medicamẽta paſsim adhibẽt, oleũ eſt ex decocto Euphorbij calidũ uniuerſo corpori illitum, ac maximè inguinibus, & alis cum lana ſuccida, uel pellibus duabus è madentibus, anteriora ac poſteriora corporis fouendo, quę ne frigeſcant, calidi olei iteratione cauendum eſt. Occiput item iniungunt oleis, ſpicæ, nardi, nucis muſcatæ, irini, hyperici, chamemelini, axungia gallinæ, ſingulorum ſemuncia, alij addunt uitæ aquæ ſepties eliquatæ ſeſcunciam, quò magis penetret, reficiátque. Alij corpus uel membrum in olei balneo immergunt: alij omentum uaccinum, uel alterius animantis calido oleo madens membro affecto uertebriſq; ſuperimponunt. Alij balneo ex oleo herbas conuulſioni conferentes adijciunt, ut ſunt anetũ, chamomilla, abſinthiũ, ruta, hypericon, iua arteticta, centaurium, bethonica, ſticas, chelidonia, radices ireos, radices althęę in uino albo decoctę, & cũ oleo ſabino miſtę. Sed facilius morbi huius curationes intelligentur, ſi qui ſint eius effectus, ac ſpecies breuiter oſtendero: neq; enim alius importunior, acutiorq; morbus eſt, ut inquit Celſ. his igitur quodam rigore neruorum (ut ille ipſe ait) modò caput ſcapulis, modò mentũ pectori annectit, modò rectam, & immobilẽ ceruicẽ intendit. Priorem Græci opiſthotonõ, inſequentem, emproſthotonon ultimũ tetanon appellant. Qui ſanè morbi ea qua dixi ratione curantur. Verùm ſi per ea medicamenta parũ proficitur, aqua uitę eliquata (ut ſuprà) adhibita prius uehementi frictione affectũ membrũ madefiat. Mox ardenti candela admota flãmam concipiat, dum ea ipſa per ſe extinguatur. Idq; toties fiat in die, ut puſtulę, atq; intercutaneę aduſtiones appareãt. Fieri enim poteſt, ut primò non oriantur: tam leniter flamma eam aquam lambit: quæ aqua ſi fortè nõ fuerit, xylon, uel ſtuppę per ſpinę uertebras (ſi opiſthotonos fuerit) tenuiſsimè extendantur, uel per anteriorem thoracem (ſi emproſthotonos ſit) atq; igne incendantur, adurantúrq;, dum ex ſeſe flamma moriatur. Sed illud interim aliquo ligni cuneo prouidendũ eſt, ne inferiores maxillæ ſuperioribus ita annectantur (quod his morbis fieri conſueuit) ut nullo modo cibus aſſumi poſsit. Etenim ſi id fiat, mors inſequatur (ut nemo ignorat) neceſſe eſt. Remediũ inſuper ea in re præſentaneum eſt: ſi iuncturę ipſę maxillarum utrinq; abraſis pilis (ſi fuerint) aqua uitę, uel xylo inurantur, quomodo ſupradictum eſt: oleoq; ex euphorbio perungantur, uel quali in occipitio utuntur: ut ſuprà retulimus. Quòd ſi hæc non ſufficiãt, ultimũ in tetano atq; opiſthotono remedium eſt, ad candentis ferramenti opem tranſire, atq; eo tertiam, quartã, & quintam ab occipite uertebram ad membranã uſq;, uel ad os etiam, (ſi illud parum ſit,) adurere. Pari ratione in emproſthotono furculę partes tum anterio

res,tum posteriores,atq; earum mediæ, ad usq; ossa igne curãdæ sunt,atq; idem in tetano,nec interim omittendæ sunt unctiones,quas dixi,à quibus multũ auxilij sperandũ est.sed adustio quaqua uersum ciceris magnitudinẽ nõ excedat, rotunda figura,uel ouata. Adhęc multùm profuerit, si cerebrũ aliquibus ex ijs quę ad id faciunt,recreetur, ac si electuario pliris palatũ inungatur, uel morsellos (ut uocant) sub lingua æger retineat, qui ex puluere fiunt electuarij pliris,uel diamusci dulcis uel diambrę, uel ex his omnibus(ut fieri consueuit)cum aqua bethonicę & saccaro. Theriaca insuper,uel mittridatiũ palato persæpe illinendũ est. Puluere itẽ caput priùs attunsum(si per morbũ,& uires liceat)inspergendũ est,qui fit cantaridum,amotis capitibus,ac pennis sescuncia,carbonum ex uitibus uncijs duabus,& salis uncia,tũ lineo panno mundo uelandũ, & calidis bracicę folijs totũ fouendũ est. Atq; hęc toties repetenda, ut pustulæ fiant, & aqua,& sanies multa erumpat. Idq; per dies quindecim,aut uiginti,ita sæpe iteretur, ut cerebrũ ab omni interiori abscessu liberetur. Quibus peractis, emplastro totũ caput illinatur,quod fit ex emplastri bethonicæ, centaurij emplastri etiã(ut dicunt)gratiæ dei, diaqui maioris, cũ gummi, Oxicrocei, ceræ citrinę picis naualis, singulorũ sescuncia. Quæ lento igne dissoluenda sunt, & usui magdaleones seruandi. Ac insuper tota curatione aduerterdum est, ut aluus aliquo ex soluentibus moueatur.

De maiorum bellicorum fulminum contusionibus. Cap. XVIII.

QVANQVAM de Sclopetorũ,siue Archibusorum uulneribus priuatim dicere instituim⁹: quoniã maiora bellica fulmina, ut muscettę,ut colubrinæ,ac cætera generis eiusdẽ,tanta impressione, ac ui feriunt,ut mortẽ uel semper inferant,non tñ alienũ instituto nostro uisum est,si de ijs etiã aliquid dicatur. fieri enim fortè fortuna potest, ut non semper interimant, sed contundant tantũ,uel ictu,uel etiam spiritu,ut superiore libro dictũ est,atq; ita, ut medicamentis interdũ subueniri possit. Dicemus itaq; de eorum contusionibus,q̃ sine uulnere fiunt,nam q̃ cùm uulnere sunt, ut Sclopetorum curabuntur:ne quid huic nostro labori(quantũ in nobis fuerit) deesse uideatur. Atq; ęgri hac etiam parte adiuuentur. Contusionibus igitur, quæ à maioribus bellicis fulminibus fiunt,longè sæuissimi effectus oriuntur,si ab initio maximè,non rectè curentur. Siquidẽ modico spacio membra corrumpuntur. Quapropter siue carnosa,siue neruosa sint,à principio medicamentũ adhibendum est,quod fit ex albo ouorũ duûm,olei sambucini,olei rosacei, singulorum sescuncia. Quæ simul agitata,stuppis,& linteo imponãtur,ut moris est,sed prius illita sint,calidis hisce unctionibus,quas suprà dixi. Quòd si sambucineũ, uel rosaceum oleum non sit,ouorũ alba cum altero tanto myrtei olei,uiolacei, & nenupharini,& salis semuncia agitentur, uel cum unguento rosaceo, & populeone,& infrigidante Galeni imponẽda sunt. Verùm si ne hęc quidẽ sunt,ex olei succi solatri,& plantaginis,& lactucę,uel alterius refrigerantis herbę ęqua portione,& salis aliquo adiecto,lineo panno madente frequenter membrũ fouẽdum est deligendumq; insuper est nõ admodũ arctè:ne dolor moueatur, attrahanturq; humores,& locus inflãmetur. Nec nimis lente, ne plurimo sanguine concurrente quàm citissimè abscedat,cõmodior itaq; inter utrumq; ligatura fuerit. Secundo uerò die ouorum duûm albo cum uitellis, atq; olei amigdalini dulcis,rosacei,sambucini,& chamæmelini singulorũ semuncia,& salis triti altero tanto contusio curetur ut supra, infusa prius, uel illita ijs unctionibus, quas supra posui, atq; in quartum usq; diem procedatur, & bis in die: si dolor urgeat, semperq; experiatur medicus, an locus,necne, sensum habeat: quòd si habes, uel medicus sit, ad ulteriora transeundũ non est, antequàm scarificatio-

nes fiant, uel intercutaneæ, uel altiores, prout membra carnosa, uel neruosa fuerint, ut ex ijs sanguis multus erumpat. Hoc .n. remedium (ut inquit Auicenna.) laborem excusat, id est, membrum, ne emoriatur, efficit: deinde autem scarificatus locus lixiuio, & sale detergēdus est, uel aceto, uel uino, sale semper adiecto, uel aqua marina, uel salsa artificiose facta, & calida. Superimponendum deinde emplastrum aliquod, ex ijs quæ diximus, bisq; die repetatur, dum ex toto fuerit resoluta contusio. Verùm si sensus integer semper fuerit, & contra diminuta contusio, scarificationibus opus non est. Sed cum resoluentibus procedendū, & sanguinem contusum carminantibus, delinendus itaq; locus est ex olei chamæmelini, amygdalini dulcis, absynthij, rutacei, aquæ uitæ, singulorū uncia, ac dimidia. Super autem emplastrum imponendum, quod habeat florum chamomillæ, meliloti, hyperici, stycadis, absynthij aridi, singulorum sesquimanipulū, farinæ, seminis lini, & fœni græci, & hordei, & fabarum, singulorum selibram, sapæ sesquilibram, olei amygdalini dulcis, & amari, & anethini, utriusq; lilij singulorum sescunciam, uini albi quantum satis est. Quòd si adhuc lenta, & difficilis sit ad resoluendum contusio, & sanguis ad dissoluendum, fomentis adiuuanda est. Itaq; spongiæ ex eo decocta expressę imponantur, quod fit ex chamomillę, anethi, stycadis, bethonicę, centaurij minoris, chelidoniæ, hyperici, sansuci, minoris & maioris ocymi (basilicum uulgò dicunt) sesquimanipulo. Quæ cum uino albo decoquantur, atq; his locus bis die foueatur, perungatur, emplastrúmque imponatur, ut suprà est dictum. In declinatione autem cæratum aliquod ex his quæ capiti conueniunt, applicandum est: ut illud est, quod fit ex bethonicæ, uel centaurij, uel chelidoniæ, uel gratiæ dei, uel diachil. maioris, & minoris, uel generis eiusdem. Si quid autem in pertractando membro fracti osis inueniatur, instaurandum est, deligandusq; locus ita est, ut commodè contusio detegi, ac curari posit.

Fen. 3. 4. Can. cap. 3.

De adustionibus curandis. CAPVT XIX.

PRIMA curatione remedium quàmoptimum est, quod constat ex oui albo, & uitello, atq; olei rosacei altero tanto, uiolacei, & myrtini, & quantum est eorum omnium pódus, aqua rosacea, uel plantaginis, uel semper uiui uel solani, uel cucurbitæ, quę simul agitentur, ut assolet, & cum lineo panno frigida (si tempus anni calidum sit) atq; è diuerso, tepida imponantur, singulisq; horis mutentur. Fieri autem medicamentum potest ex prædictis aquis, uel ex earum aliqua, cum rosacei pari pondere, atq; eodē modo imponi. Maximè item initio adiumenti est, si ex lactis humani, uel alteri⁹, aquæ rosaceæ, & olei ex rosa æqua portione fiat, atq; eodem modo utamur. Item si ex unguento populeone, refrigerante Galeni, & unguento rosaceo, & Sandalino, & lacte humano adustio leniter penna illinatur: & pannus aqua rosacea madens, uel semper uiui, uel plantaginis, frigidisima (si æstus sit) tepida (si frigus) superimponatur. Non illaudatum insuper medicamentum est, quod ex luto armenico orientali, terra sigillata Alexandrina, lacte humano, & aqua solani, uel rosacea fit & penna (ut suprà) adustioni imponatur, & adiacentibus locis, atq; ita frequenter, ut exiccari non posit, donec dolores, & punctiones mitigentur. Fit etiam ex oui albo, & brasicæ foliorum succo, siue eius caulis simul agitato, aut ex crudo latere, uel eius luto cum aqua fabrili, ad mellis crasitudinem dissoluto, & frigido, & frequenter superimposito. Nec uiolenter crustę amoueantur, sed sponte sua decidant. Ex bolo item armenico, & terra sigillata, & macra, cū oleo rosaceo, uel aqua plantaginis, uel rosacea medicamen fit, quo lineis pannis frigidisima aqua madentibus superimpositis, locus refrigerandus est, ac ita sæpe, ut exiccari non queat. Vtilisimum præterea est, quod fit ex calce elota, bolo armenico, terra sigillata, macra, cum oleo, & aqua

roſaceis, atq; eodem modo illitum. Quòd ſi medicamenta hæc non ſint, decoctum ex maluis, porris, uel cepis, rapis, ſolatro, & beta, uel lapatho acuto, cum aqua ad mucilaginis, (ut ita dixerim) craſsitudinē, & ſingulis horis (ut moris eſt) imponatur. Fit quoq; ex cimolia, oleo, & aqua roſaceis, ac mirè prodeſt. Quæ omnia initio (hoc eſt) à primo aduſtionis die ante ſeptimū, uel nonū tutiſsima remedia ſunt. A ſeptimo autem uel nono die, ubi dolor, punctio, atque inquies remiſſa eſt, & ulcus benè coloratum ac ferè mundum, ad cutem, ac cicatricem inducendam animus uertendus eſt. Quod fit, ſi ex unguento calcis uſitato, ſambuci, uel plantaginis, uel betæ folia illita imponantur, ac bis tér ue in die innouentur. Illini etiam poſſunt unguento albo caphurato, & unguento ex plumbo, quod ex oleo roſaceo, cera & plumbo combuſto fit. Ex unguento itē pompholygos, ſiue ex tutia, ex unguēto ex minio cocto uel crudo. Quòd ſi hæc etiā unguentorum genera non ſuffecerint, accommodatiſsimū eſt, de ſambuco: qd' hoc modo fit, corticum uidelicet Sambuci uiridium ſelibra, olei roſacei uncijs octo, quæ ubi lento igne ferbuêre, atque excolata ſunt, ceræ albæ ſeſcuncia, ceruſſæ tenuiſsimæ unciæ tres addendæ ſunt, ac ſimul agitandæ. Cicatricem his breui temporis ſpatio & minus turpem induxeris. Super item inſpergendꝰ puluis eſt ex tutiæ præparatæ ſemuncia, æruginis ad nigredinem combuſtæ drachmis duabus. Aluminis ſaccarini drachma una, balauſtiorum uncia una. Aut unguentum lene in plumbeo mortario fiat ex plumbi uſti eloti, tutiæ lotæ, lithargyri loti, ceruſſæ lotæ, ſingulorum ſemuncia, cum roſaceo immaturo, aut myrteo, & ſolani ſucco: aduſtioni ſemper mirificè prodeſt. Cinis item columbini, uel caprini, uel bouilli, uel arietini ſtercoris. Item ex myrto, aut tamarice, aut lentiſco, aut communis cinis, aut conchiliorum, cum roſaceo aut myrteo illitus quàm optimus ſemper eſt. Quòd ſi aduſtio ad corruptionem, uel corroſionem tranſire uideatur, tum eo modo curetur, quem ulceris malignitas requiſierit. Ratio autem uictus, & medendi in aduſtionibus talis adhibeatur, ut ab abſceſſu, & corruptione metus nuſquam iure eſſe poſsit.

De oſsibus aduſtis, & quo pacto aceruata putredine liberentur.

CAPVT XX.

IN hiſce autem uulneribus frequentiſsimè oſſa, & multis etiam de cauſis alterantur. Quandoquidem aduſtio uehemens ita ea deſiccat, ut nullo unquam modo inſtaurari poſsint. Quinimò ad fiſtuloſas concauitates perducuntur, abſcedunt etiam propter multam ſaniem, ac putredinem, ita ut nullus quandoque ſanitati locus eſſe poſsit. Alterantur item ab aëre ambiente, aut propter aliquod medicamentum malam qualitatem imprimens, ſcilicet, uel plus iuſto deſiccans, uel plus ſatis humectans. Ob alias etiam cauſas corrumpuntur, quas enumerare non neceſſe eſt. quæ oſſa corrupta, cum naturæ munere ſanari non poſſunt, uel propter eorum magnitudinem, uel ob altam, longam, ac latam corruptionem, artis beneficio curanda ſunt, ne totum membrum uel iunctura corruptione afficiatur, officiáque eorum impediantur. Proprium etenim eſt, quod à putrido tangitur, putrefieri, & à corrupto, corrumpi. Quare neceſſe eſt, ut à docto artifice ad uſq; ſanas eorū partes opportunis inſtrumentis abradantur. Nec te moueat recentiorum atque Auicennæ ſententia, ſcilicet, melius eſſe in extractione oſsium uiolenta non feſtinari, & quæ ſequuntur: illud enim de ea praua, ac uiolenta extractione intelligendum eſt, qua nerui, & uenæ dilacerantur, & oſsium pars maior ſana quàm corrupta diſsipatur. Quæ profectò inconueniens curatio dicenda eſt. Satius igitur fuerit cum Auicenna eodem loco dicere, corruptionis oſsis curationem eſſe ipſius fricationem, deſtructionem, abraſionem, aut ſerrationem. Præ-

ſtantiorem

stantiorem autem modum, cum suis instrumentis esse fricationem. Verùm in iuncturis, aut spongia: aut aliquo alio pacto uulnus ampliandũ est, ut ossis corruptio digito contingi posit. Quæ cognita sensim, ac per interualla temporis ita abradẽda est: ut nihil eius omnino relinquatur. Peritus Chirurgus quid corruptum, quid syncerum sit, facilè cognouerit. In cęteris autem locis, ubi scilicet iuncturę non sunt, (modò sine noxa magnæ uenæ, uel nerui fiat) uitiosum os ita detegendum est, ut ad sensum oculorum, & tactus Chirurgicum opus perfici posit. Quod sensim & per interposita tempora (ut diximus) & sine dolore (quã tum in artifice est) fieri debet, ne affligetur æger, & locus ex dolore abscedat. Quoties autem abrasio fit, aridis linamentis uulnus implendum est, ut sanguinis fluor facilius prohibeatur. Extrinsecus autem, & digerentia & quæ dolorẽ leniunt, & humorum concursum uetant, imponenda sunt. Quod si ossis corruptio ita leuis appareat, ut sine manus ope curari posit, Auicennæ puluis quàm optimus est. Mihi autem etiam probatissima remedia sunt uitriolum, combustum, ut uocant, atq; ossi denudato superinspersum aridis linamentis informato uulnere, ut moris est, aut cęratum aliquod, uel unguentum ex attrahentibus, aut puluis, qui fit ex euphorbij, uitrioli combusti, ireos, radicis peuced. & lumbricorum elotorum in uino, ac furno exiccatorum, radicis gentianæ, singulorum semuncia: quo totum corruptum os inspergatur. Peracta autem digestione uulneris, & sedato dolore ulcus eisdem abstergendum est, quæ supra xv. cap. proposita sunt. Quòd si ad carnem super osse gignendam haud satis sunt, linamentis uulnus implendum est, calido iam medicamento illitis, quod fit ex olei, thuris, mastiches, styracis calamitæ, ut uocant, singulorum semuncia, quæ per stillicidium eliquentur. Aquæ item uitæ præparatę uncijs quatuor, thuris mastiches, sarcocollæ, myrrhæ, ireos, aloës hepaticæ, sanguinis draconis ex lachryma, singulorũ drach. ac rodomellis uncia. q̃ tenuissimè conterantur, misceanturq;. Verùm si perdifficile curatu sit fistulosum ulcus, Bertipalię oleo (matrẽ balsami uocant) totum perungendum est, quòd nos quàm sæpissimè optimum experti sumus, imponendumq; cæratum aliquod, aut unguentum ex deficcantibus, & bis tér ue in die curandum, & linimenta breuiora immittenda sunt, ut commodiùs conglutinari posit, ac ne callus internè fiat.

4. Fen. Tract. 4. Cap. 11.

De contractis membris, & quæ in ijs curatione vti deceat. CAPVT XXI.

INTERDVM usu uenit, ut curatis uulneribus, membra ita contracta remaneant, ut officium suum, ac naturalem motionem, uel nullo modo exercere posint. Quòd ijs potissimũ de causis fit, uel q̃d fulmineo calore nerui ac tendines exiccati erunt, uel quòd abscedentium humorum malignitate oppleti sunt: atq; ita contracti: uel quòd infirmi, ac debiles ex longo & difficili morbo euaserunt. Qui sanè post legitimam corporis uacuationem curabuntur, si calidis temporibus, calido oleo bis die membrum perfundatur: uel si balneum fiat ex olei partibus decem, & una aceti albi, ac fricti o uehemẽs adhibeatur, affectaq; iunctura tractetur, moueaturq; sine multo tamen dolore. Aut si balneum pręparetur ex cortice radicis althęæ, ulmi, bryoniæ, cucumeris asinini, inulæ campanæ, acori, utriusque lilij singulorum semilibra, fœni græci, seminis lini, pinguium ficuum, ac dactylorum singulorum libra, pedibus arietinis, uel bubulis benè mundatis numero x. Intestinorum item pinguium, ac diligenter mundatorum ex arietinis uel bouillis libris quatuor, adiectis arietinis capitibus duobus, quæ cum aqua adusque ipsorum omnium dissolutionem percoquenda sunt, colandaq;, quo balneo utendum, ut suprà dictùm est. Proinde exiccatum membrum ad ignem hoc medicamẽto

perungendum est, quod fit ex axungia gallinæ, anseris, anatis, suis, asini, muli, ursi, gliris, melis, uulturis, leonis, medullæ item crurum uituli, equi, asini, muli, cerui, butyri recentis, utriusq; lilij, olei insuper uulpini compositi, amygdalarũ dulcium, sesamini, laurini, nucis indicæ, muscelini, styracis, bengiui (ut uulgo dicunt) mucilaginis radicum althææ, fœni græci, seminis lini, singulorum uncia, croci tenuissimè contriti, semuncia aquæ uitæ præparatę (ut assolet) selibra: pelleq; uulpina, uel leporina inuolutum deligandum est, ne frigore lædatur. Alterum item ad id medicamentum fit, sed non ita operosum, quod habet unguenti dialthææ, agrippæ, marciatonis, cærati ex hyssopo nide Galeni, butyri recentis, styracis calamitæ, mucilaginis radicum althææ, fœni græci, seminis lini, armoniaci opoponacis, singulorum uncia. Aceto dissoluantur, adiecta suillæ axungiæ sine sale selibra, aquæ uitæ septies eliquatæ libra: ex lento igne ferueāt, adhibenda ut suprà dictum est. Instrumenta uerò, quibus in extendendis contractis membris opus est, peritis Chirurgis inuenienda relinquimus.

De Sclopeto, siue Archibuso inter manus fracto.
CAPUT XXII.

SOLA hæc armorum dominos suos, æque ac inimicos interdum lædunt, ac tum præcipuè, cum inter manus (ut assolet) franguntur. In sexcenta enim discissa frustilla uarijs locis percussos eos pessimè habent, grauibusq; uulneribus, ac fœdis, & quandoq; morte afficiunt. Vidimus ipsi nonnullos, ac Deo propitio curauimus, quibus manus, brachia, pectus, facies miserè deturbarentur, in quibus uulneribus illud præcipuè animaduertendum est, futuram ex toto ab initio alienam esse, quemadmodum & in omnibus alijs, quæ hisce instrumentis infliguntur. Nulla enim tunc uniendi spes in tam graui uulnere uenenato, adusto, contuso, attrito esse potest. Quãobrem, à primo ad quartum diem ijs medicamentis, & eo modo, quo diximus, utendum est: ut ueneno, ut abscessui, ac cæteris malis occurratur. Deinde ad digerentia, ac detergentia transeundum: dum uulnus, & caro ad conglutinandum apta esse uideantur. Quo tempore sutura iure habet locum, ac cætera omnia, quæ ob eam causam facienda sunt.

LIBRI SECUNDI FINIS.

ALFONSI

ALFONSI FERRII NEAPO-LITANI ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS,

DE Sclopetorum, siue Archibusorum Vulneribus, *LIBER TERTIVS.*

De internis vulneribus. CAPVT I.

INTERNA VVLNERA SVPERIORIS SCIlicet, inferioris, ac medij uentris inter sese differunt, pro ut magis grauia uel minus fuerint. Ordiar ab ijs quæ superioris uentris, id est, capitis sunt: q̃ grauia quidẽ certè propter innumeras læsiones, quæ oculis non patent, dicenda sunt. Modò enim eorũ fractura ad utrasq; caluariæ siue cranei tabellas penetrat, modò ad interiora capitis cũ euidenti osium separatiõe, uel sine ea: ut asserit Gal. & hęc quidẽ quandoq; parua, quandoq; magna, quandoq; mediocris est, diuersę tamẽ figurę, quòd lata, quòd longa, quod triãgularis, uel quadrãgularis, uel alterius generis sit. Tum modò cũ una, uel pluribus uenarũ, uel arteriarũ fractionibus, atq; in locis nõ modò uulneri uicinis, sed etiã per quàm remotis interdũ, oppositis. Quę omnia fracturarũ genera in Sclopetorũ siue Archibusorum uulneribus longe etiam maiora, ac difficiliora sunt, propterea quod in his omnis fractura est propter multiplices, ac diuersas causas: q̃ unà concurrunt, ut percutiẽs, incidens, perforans, & potisimũ cõtundens: cuius propriũ est continuitatẽ soluere cõprimendo, q̃ attingit, ad interiores capitis partes. q̃ omnia ægros acerrimis cruciatibus ac symptomatibus usq; adeò torquent, ut de uulnere, quantumuis exiguo, metus maximus sit. Fit. n. sępe, ut inquit Aui. ut caluaria findatur integra cute: quinimò abscedat. Ad quorũ omnium cognitionẽ, cùm recentes, tũ antiqui plurima per signa, causas, & accidentia literis cõsignarunt: q̃ nos Chirurgicę medicinę studiosis discutienda relinquimus. Vulnera itẽ pectoris omnia formidolosa sunt, si mẽbra interiora potisimũ læsa fuerint, quacunq; iter fecerit pila. Propterea quia osiũ fragmenta, uel indumentorũ, uel armorum, q̃ (ut aliàs dictum est,) secũ fert, ita abscondunt interdũ, ut difficulter indagentur, ac difficilius extrahantur, quin etiã, & si absq; interna lęsione uulnus fuerit: ex aduentitijs tamẽ rerũ frustulis facta corruptio: & punctiones hominẽ tollunt. Sed tanta membranis, ligamentis, & osibus dissolutio fieri solet, tanta cõtinui solutio, tũ propter pilę grauitatẽ, tum propter disimiles, ac diuersas formas, quas ab occurrentibus rebus acquisierit, illa ignea ui dissoluente, ut sępe punctiones incisionesq; faciat, quas ne acutisimo quidẽ instrumento, uel modo ullo quis effecisse posit. Quare & formidolosa (ut diximus) & curatu difficillima iure dicenda sunt. Inferiores quoq; uẽtris frequentisimè interna lędũt, ita, ut uel nullo negocio, omento uel intestinis, uel alijs mẽbris officiãt, ut ex loco ubi illata sunt, facilè cõiectari potest. In horũ igitur uulnerũ curatione nihil potius est, quã ut initio res extraneę digito, uel specillo inquirantur, inquisitaq; diligẽter extrahantur. Quòd facilius fuerit, si ab recenti uulnere fiat, antequàm ad uẽtris, uel pectoris penitiora loca descẽderint. Ac si ęger ita collocetur, ut in uulnus iaceat, quo sui grauitati eo facilius ferantur, purgato deinde uulnere ab omni cõcreto sanguine, prima curatione ad quartũ & septimũ diem hoc medicamento utendũ est: quod fit ex olei sambucini, rosacei immaturi, uncijs duab⁹, masticini, myrtini, singulorũ semũcia, succi perforatę sescuncia: theriacę semuncia. Quę decẽ dies exponãtur in sole, aut ferueant horã in balneo Mariæ,

3. de curandis morbis.

quod uocant: opportunis linamentis, hoc eſt, rotundis, uel longis, ut uſus exigit, uulnus implendo. Nec interim omittenda ſunt cætera, quæ ab authoribus proponuntur, ut ligatura decens, ut linamentorum ſatura, ac cætera generis eiuſdem. Medicamentum inſuper hiſce nobilibus membris accommodatiſsimum, ac tutiſsimum eſt, & mihi quàm familiariſsimum, quod fit ex centaurij minoris ſeſquilibra: uini albi uel ſanguinei odorati libris xv. quæ ubi ad dimidiam partem ferbuêre, & excolata ſunt, ſapæ libris x. adiectis, rurſus ad uini conſumptionem ferueant: eo tota curatione uti poteſt. Cùm hoc etiam medicamento, & cum cæteris omnibus, quæ diximus, digerens id adhiberi poteſt, quod conſtat ex terebinthina, butyro, roſaceo, & oui luteo: uel ex eorum aliquo. poſſunt etiam & alia digerentia, detergentia, & carnem gignentia adhiberi, prout uſus expoſtulat. Fouenduſq; locus eſt eo cataplaſmate quod habet farinę fabacę, ac miliacę, ſingularũ ſelibrã, ſucci nepetæ, uel eius decocti ex uino albo librã, butyri recentis, adipis ſuillę nec ſalitæ, ſingulorũ uncias duas, deſpumati mellis, quãtũ ſatis eſt, uini albi optimi ſelibrã. His enim medicamentis maxima contra uenenũ, atq; abſceſſum uis eſt miro quodã lenimine: quibus, ſi opus ſit, uel tota curatione uti poſsis. Huc etiam accedunt omnia emplaſtrorũ genera, ut Iſis Gale. ut gũmi elemi, ut bethonicę, ut centaurij, ut gratię dei, ac diapalmæ Gal. toties repetitũ, & in omni uulnerũ genere commẽdatũ, ac cętera omnia, q̃ Medica facultate uſitata ſunt. Quòd ſi de interna inflãmatione timeatur, refrigerantibus, ac remittentibus lotionibus, ut in alijs uulneribus fieri cõſueuit, occurratur. roſaceũ immaturũ iniectorio inſtrumẽto (ut uocant) immittendo: ut cõcaua omnia repleantur, ac potiſsimũ, ſi de ſanguinis fluore metus nõ eſt. Aut fiat lotio ex aquę roſacę, plantaginis, portulacę ſingulorũ ſelibra, ſaccari rubri, ſyrupi roſacei uncijs duabus. Aut ex aqua hordeacea, aut ex decocto hordeacę farinę, aut amyli hordeacei, cũ ſaccaro rubro. Lotionibus item uti poteris, q̃ ab authoribus ponuntur. Poſtremò remediũ non prætermittendum eſt in thoracis uulneribus quàm utiliſsimũ, ubi ſanguinis plurimũ à principio retentũ eſt, uel ſanies procedente curatione coaceruata. Tunc enim inter quartã & quintam coſtam infra uulnus inciſio facienda eſt, hoc modo: menſuretur longitudo à pomo ſtomachi granato, ut uocant, ad quartę uel quintæ coſtę uertebrã, deinde replicato filo eadem linea ab eodem pomo repetatur dimenſio, & qua finis erit, quod mediũ fuerit primæ longitudinis, uertebras uerſus incidatur ad pleuram uſq;, nõ una tamen ſed pluribus ſectionibus, ne ea ferro contingatur. Etenim ungue, non ferro incidenda eſt: ne cum ægri periculo interiora membra uulnerentur: quod à curantibus maximoperè aduertendum eſt.

Quæ medicamenta tota curatione intrinſecus adhibenda ſint, ac de fiſtula curanda. CAPVT II.

CONTRA uenenum medicamenta uim habere debent, ſolutaſq; partes internas uniendi: quale illud eſt, quod conſtat ex conſolidarum radicis, terrę ſigillatæ, centaurij minoris ſingulorum drachma una: ſi ex ijs puluis fiat: & cum uino ſanguineo, aut aqua plantaginis, aut roſacea, aut portulacæ detur, ad quartum aut ſeptimum diem tribus horis ante cibum. uel ex ijs bolus, cum ſaccaro roſaceo, & diaborraginato, ut dicunt, aſſumpto deſuper aut uino, aut aqua aliqua ex prædictis. Aut puluis à nonnullis authoribus commendatus, qui fit ex perforatæ, uncetoxici, radicis & foliorum enulæ, & potiſsimum quæ ab Aegypto eſt, ſeminis raphani & foliorum, dictami albi, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, lactuculæ, ſingulorum ſemuncia: de quo drachmæ duę eo modo quo ſuprà, dentur. Aut uncię duæ è ſuccis herbarum, quas dixi. Aut fiant morſelli cum ſaccaro & aqua acetoſa, ut

moris

moris est. Mihi uerò semper præsto sunt ex his herbis per æreum stillicidium factæ destillationes, è quibus unciæ duæ calidæ uel frigidæ horis duabus ante cibum, ut suprà prębeantur. uel etiam paruę theriacæ, quæ ex lauri baccarum fit, uncia una, terræ sigillatæ alexandrinæ, uel sigillatæ communis drachmis duabus, & in tenuissimum puluerem redactis, adiectis despumati mellis libris duabus, & lento igne concoctis, ex qua theriaca drachmę duę cum saccaro rosaceo uel cum buglossato in uino albo, uel nigro assumantur. Aut theriacę magnæ drachma una, eodem modo. Quæ omnia medicamenta, uel eorum aliquod ab inflicto uulnere ad quartum, uel septimum diem, ut suprà dictum est, uel etiam ad quartumdecimum, si opus sit, quinetiam tota curatione quàm rectissimè dátur. Cæterùm medicamentum, quod pigmentum uocant recentiores, atque eo (pace eorum dixerim) passim abutuntur, mirificum est, si legitimè utamur. Ego enim in thoracis uulneribus fistulosis, quibus carne implendis spes nulla esse uideretur, & saniei profluuio exiccando, & corpori iam tabe affecto implendo fœlici cum successu (Dijs gratia) semper adhibui. Id fit ex pilosellæ, pimpinellæ cum radicibus, gariophilatæ, radicis gentianę, atq; arthemisię, matrum uiolarum, subrubentium, brassicæ ueterum foliorum, cymarum cannabis, senationum, rubię, quę benè mũdata sint, singulorũ manipulo uno: cinnamomi, galangę, cardamomi, meligettę, garyophyllorum singulorum semidrachma, uini albi odorati libris uiginti, quę ubi ad dimidiam partẽ feruêre, diligenter exprimito, & excolato, & despumati mellis libras duas addito, rursus lento igne in uitreo uase ad librę unius consumptionẽ cócoquito: ex eoq; calido selibrã, aut uncias quatuor, sub auroram quatuor horis ante prandium dato. Potest etiam fieri ex ijs electuariũ, & ex eo semuncia, mox aliquid uini albi assumi, præterquàm in canicularibus diebus, ob ipsius simplicium calidam uim. Conficiũtur etiam tabellæ (ut uocant) cum saccaro, & aqua rosaceis: ut gustui, & uentriculo medicina iucundior sit, cum eo: ne interim uini potio uel plantaginis, uel portulacę aqua omittatur. Illud postremo non ignorandum est saluberrimum medicamen hoc non nouum (ut recentiores uoluêre) sed Mes. antiquũ inuentum esse, unde mox Dinus Florentinus: & recentiores cęteri acceperunt.

Quæ medicamenta intrinsecus assumpta sanguinem supprimant.

CAPVT III.

SANguis ex internis membris, ut Gale. & Aui. tradiderunt, plurimis de causis erumpit. Sed nos de eo pręcipuè hoc loco uerba facturi sumus, qui ex incisione, aut fractura, aut contusione fertur: quod quidem difficile curatu est, nisi festinanter subuenias, antequàm abscessus fiat, aut resoluantur uires, aut morbus insanabilis efficiatur. Quòd sanè fiet, si primo, uel altero die puluerẽ dederis, in quo sit thuris, masticheѕ, mumię, sanguinis draconis ex lachryma, cornu ceruini usti, coaguli leporini, uel uitulini, singulorum drachma, scilicet, ex eo drachmas duas in uino nigro, uel aqua plãtaginis, uel rosacea. Aut catapotia fiant cum succo corrigiolę, uel plantaginis, è quibus unum ante prandium, alterũ ante cœnam assumatur, dum sanguinis fluor uel ex toto supressus, uel diminutus sit: quod etiam in omni sanguinis effluxu ex internis locis præsentaneum remedium est. Aut detur potio, quæ fit ex trochiscorum, siuę pastillornm ex charabe, ex terra sigillata, ex stella singulorũ scrupulis duobus, cum uino nigro, aut aqua plantaginis. Aut bolus sit cum saccaro rosaceo uetere, & super aliquid uini deglutiatur, uel aquæ, ex prædictis. Aut (si mauis) fiant catapotia cum succo arnoglossi, quæ modo eodem assumãtur. Hi autem pastilli, quos dixi, in postremo hoc capite describentur. Dari etiã potest Mes. puluis, q̃ cóstat ex rhabarbari parũ torrefacti, mumię, terrę sigillatę

ſingulorum dimidia drachma, cum ſucco, uel aqua plantaginis, aut uino ſangui neo horis duabus ante cibum. Aut potio fiat ex balauſtiorum, ſiue corticum malorum granatorum, ſiue earum arborum, glandium uiridium, aut aridarum, ſumacti, teneritatum uitium, rubi, uirgæ paſtoris, roſarum immacturarum, myrtearum baccarum, ſingulorum ſemuncia: quæ ferueant in uino nigro, aqua pluuiali, in qua candens ferrum extinctum ſit: è quorum colatione unciæ tres per horam ante prandium, & ante cœnam aſſumantur. Quod ſi his ſanguis uinci non poſsit, ad narcotica confugiendum eſt, uelut ad id, quod fit ex philonij Romani ſcrupulo, & ſaccaro uetere: ex quibus factus bolus per horas quatuor ante prandium & ante cœnam deuoretur. Aut recentis theriacæ drachma cum ſaccaro roſaceo uetere, uel recēti: & ſuper aliquid uini, uel aquæ aſſumatur. Dari etiam poteſt catapotium ex cino gloſſo tribus horis ante cibum. Præter hęc, omittenda non ſunt medicamenta, quæ extrinſecus adhibentur, ab Hipp. ac cęteris authoribus commendata: ut eſt auerſio, ſeu deriuatio ſanguinis à ſuperioribus ad inferiora, & contra: ueluti Gal. ex authoritate Hippocratis aſſerere uidetur: Sanguine, inquit, è naribus multo exeunte cucurbitula lateri imponenda eſt: Sed tamen ſi fluxus ſanguinis è nare dextra emanārit, ſuper hepar, ſi ſiniſtra, ſuper ſplenem: ſi ex utrique, ſuper utrumq; cucurbitulæ magnæ affigendæ ſunt. Subdit etiam idem author. Si æger nondum defecerit, & uirtus ſeruata ſit, ſanguis è uena brachij, quod nari oppoſitū eſt, mitti debet. Sed paulatim, ac repetita detractione: prout uires ægri patientur. Similiter faciendum eſt in omni materia, quæ in aliqua corporis loca defluxerit. ad uicina enim, uel oppoſita loca auertenda eſt. E quibus uerbis ſeriem auertēdi conijcimus, ut ſanguinis fluorem ſiſtamus: Omni enim induſtria cruor profluens per oppoſita loca extrahēdus eſt. Particula præterea affecta, & quę illi uicina ſunt, lineis pannis aquę roſaceæ & aceti æqua portione madentibus, aut quibuſdam refrigerantiū herbarū ſuccis omni diligentia refrigeranda ſunt. Supprimitur etiam ſanguis aquæ frigidæ potione. Sed interim commonefaciendus eſt æger, ut quieſcat, ut ſileat, neque uehementer anhelet. Corpus quoq; deligandum eſt, ſiue extrema à ſuperiori parte ad inferiorem, & contrà. Hæc Galenus ferè. Verùm ſi de aceruato ſanguine, & concreto in thorace metus ſit, plurimum aceti cum aqua ægro potui dandum eſt, ut liqueſcat. Quod bis, tér ue in die, interpoſitis trium horarum ſpatijs repeti poteſt. Quod ſane præſentiſsimum remedium eſſe ſolet: ubi uerò ſanguis reſolutus eſt, medicamenta uiſcoſa, conglutinantia, ſtipticaq; primò cum aceto aqua cōmiſto. deinde potione ex cotoneorum decocto, & myrti baccarum, & ſimilium aſtringentium, manè & ueſpere duabus horis ante cibum danda ſunt. Opitulantur etiam cibi, & potus, qui aſtringentis naturæ ſunt: uel iura ſola, uel contuſa ad quartum uſq; diem, prout uires imbecilles ſunt. Sed iam paſtilli (quod ſuprà polliciti ſumus) deſcribantur.

5. De curandis morbis. cap. 3.

5. Meth. cap. 5.

Paſtilli ex Charabe.

Fiunt paſtilli ex charabe drachmis ſex. Cornu ceruini aduſti, gummi arabici, coralij aduſti, Draganti, Acaciæ, Hypociſtidos, Balauſtij, Maſtiches, Lactis papaueris nigri aſsi, ſingulorum drachmis duabus. Thuris, Croci, Opij, ſingulorū ſeſquidrachma cum mucilagini pſilij.

Paſtilli ex terra ſigillata.

Componuntur ex ſanguinis draconis, Gummi Arabici, ramircti, foliorum roſarum cum ſemine, amyli aſsipodij, acaciæ, hypociſtidos, hæmaticis, balauſtij boli armenici, terræ ſigillatæ, hehendenegi, coralij rubri: charabe, ſingulorum drachmis

drachmis duabus. Margaritarum, draganti, papaueris nigri, singulorum sesqui drachma, portulacæ asse, cornu ceruini usti, thuris, gallarum, croci, singulorum drachmis duabus, cum aqua arnoglossi.

Pastilli ex stella.

Constat ex myrrhæ, castorci, spicæ nardi, casiæ ligneæ, terræ sigillatæ, corticum mandragoræ, singulorum drachmis quatuor, opij, croci, costi, stellæ terrę, singulorum drachmis quinque, papaueris albi, drachmis sex, dauci, anisi, sileris montani, seminis hyosciami albi, styracis liquidæ, seminis opij singulorum drachmis octo, conterantur ex uino odorato, fiantq; semidrachmæ pondere, & exiccentur in umbra.

Catopotia ex Cinoglosso.

Fiunt ex Cinoglosi, opij, seminis hyosciami, singulorum drachmis quatuor, myrrhæ electę, drachmis sex. Olibani drachmis quinque, cariophylli drachmis duabus, cinnamomi, fæcis styracis, singulorũ drachmis duabus, è quibus quinque, aut sex dentur in somnum eunti. Non ab re mihi uideor hæc commemorasse, quanquam uulgo ferè nota sunt: feci enim, ut si fortè non fuerint: promptiora tibi sint aliqua saltem ex eorum simplicibus, quæ nusquam non erunt, unde ægris auxilia facilè peti posint.

De victus & medendi ratione. CAP. IIII.

VICTVS ratio in uulneribus capitis, talis esse debet, ut caput uaporibus, & malis humoribus nõ impleatur. Quamobrem à principio, si non obstet uirium imbecillitas, tenui uictu semper utendum est, sin autem, uirtuti ante omnia consulendum. In thoracis uerò, propter continuam spirituum resolutionem liberalius est agendum: id est cibis, & potionibus non ita parcè utendum: quæ & multi, & optimi nutrimenti sint, & facilè concoquantur. Vt sunt iura, contusa, consumpta, nisi, ut ex Gal. dictum est, sanguis astringendus sit. In eo enim casu exiguus cibus auersionis, & astrictionis causa est. Ego uerò tamen hodie non ausim in omnibus cibum imminuere, propter quorundam intemperantiam, qui ob tenuiorem uictum facilè deficiunt. Potio autem in capitis uulneribus, pectoris, & uentris, aqua pluuialis, chalybata (ut dicunt) cum saccaro, uel iulebo, uel granatorum uino esse debet, aut cum his aqua ex decocto seminis coriandri, aut nucleorum pineorum, & præcipuè in pectoris uulneribus. Cum autem sanguis astringendus est, aqua ex thuris decocto uel mastiches, aut pluuialis chalybata, aut portulacæ danda est. Nos uerò libentisimè uinum aqua mistum à primo die ad sanguinis astrictionem, & uirtutis refectionem concedimus. In uulneribus autem inferioris uentris adhibenda omni diligentia cura est, ne cibus excrementitius sit, ne læsa intestina eo grauentur, impleanturq;, atq; ita uulneris curationem impediant. Sit igitur in septimum, uel quartum decimum diem, ijs, qui fit cum aqua pluuiali chalybata lento igne ex furfuribus triticeis, aut hordeaceis, aut miliaceis uehementer expressa, atque excolata, saccaro adiecto: qua cum ego intestina animalium elixo, uitulina scilicet, uel arietina, uel hœdina, uel generis eiusdem, atque cum saccaro, aut sine eo, idem ius ter quaterq; in die præbeo. Quòd si maiorem exiccationem, & uulnerum conglutinationem cupias, pulueris drachma, quoties cibatur ęger, inspergenda est, qui fit ex amyli triticei, uel hordeacei, draganti, gummi Arabici, sanguinis draconis ex lachryma, consolidæ maioris

cum radice, lepolinorum pilorum minutatim concisorum singulorum drachmis duabus, lapidescentis saccari (canditum uulgò dicimus) rosacei, uncijs duabus. Aut oua sorbilia sine pane, aut iura gallinacea ferè consumpta, aut decoctũ herbæ, cui nomen caudæ equinæ est. Aut succus capi, uel gallinæ assæ cum eodẽ puluere dandus est, uel mastiche uel tragacantha. Testiculi etiam gallinacei, & morselli cum gemmis nec inconuenientes, nec iniucundi esui sunt. In regimine autem pharmaceutico capitis uulnerum, illud animaduertendum est quod à principe ex authoritate Hippocratis obseruatur, ne scilicet superfluis humoribus impleatur caput, atq; abscessus excitetur. Detur itaque catholici, aut casiæ sescuncia cum puluere stecados, aut catapotia mastichina, aut manna, aut casia cum puluere Mesuæ ex rhabarbaro, mumia, & rubia. In uulneribus uerò pectoris ad septimum usq; diem pharmaca differenda sunt: ac potissimum si sanguinis fluor ægrum infestet. In eo enim casu nihil medicinæ conuenit, nisi astringẽs ex ijs quæ præposita sunt. Casia enim propter eius lentorem ab incisis membris prohibendũ rectè non datur. Quòd si tamen ex aliqua causa cogenti danda sit, cum prædicto Mesuæ puluere assumatur. Quo quidem sine ea uti satius est. Præbetur etiam pulpæ tamarindorum sescuncia, aut catholicũ, aut manna, quæ medicina omnium præstantissima est. In uulneribus autẽ uentris, perniciosum ex toto medicamentum est, præsertim læsis intestinis: maius enim detrimentum, quàm auxilium afferat necesse est. Quinimò tota intentio esse debet, ut clystere per inferna curentur: qui fit ex rosarum immaturarum, baccarũ myrti, sumach (ut uocant) thuris, mastiches, amyli triticei uel hordeacei, nucum cupressinarũ uiridium, boli armenici, terræ sigillatæ, farinæ fabarum nigrarum, caudæ equinæ, singulorum semuncia: ferueant cum uino sanguineo, aut aqua myrtearum baccarum, excolentúrque ut assolet. Cui ego clysteri adijcio idem intestinorũ decoctum cum eodem puluere, quem suprà posui. Quod celerius & perfectius egerit sine uentriculi concoctione & digestione iecoris, in quibus uires medicamenti debilitantur. Sanguinis autem missio in capitis & uentris inferioris uulneribus, eadem serie exequenda est, ut de uulneribus extrinsecis dictum habeo, pro uirium scilicet ęstimatione. At in ijs quę thoracis sunt, formidulosa est. Sanguis enim, qui ex uulnere penetranti fertur, multum sanè spiritalis est, maiorémque ob id imbecillitatẽ, ac resolutionem facit, quàm qui aliunde erumpit. Quapropter eius detractio non ita liberè in thoracis uulneribus fit, ut in cæteris aliorum membrorum. Non enim ab re Galenus causam auertẽdæ sanguinis effusionis considerans nos cautos reddidit, cùm diceret, paucam, & per uices sanguinem mittendum esse, ne uirtus imminuatur, quę sua sponte propter continuam expirationem resoluitur, quinimò ad necem perducit.

Fen. 5. 4. tract. 3. cap. 1.

Qua ratione plumbeus globulus quandoque diu sine noxa in corpore retentus sit. CAP. V.

MIRABILE quidem & uisu & auditu est plumbeum globulũ quandoque in corpore sine noxa diutissimè detineri. Cùm de alijs externis rebus, neque in eodem genere uulnerum, neq; in alijs haudquaquam contingat. Etenim cùm sagitta, aut ossis frustillum, quinetiam pilus ita permãserit, miseris modis (nisi extrahatur) hominẽ torquet. Quod profectò secus esset arbitrandum, ac potissimùm de osse & pilo cùm partes corporis sint, & suapte natura siccissimæ, & si putrescendum aptum nutrimentum habeant. Plumbum uerò res extranea, & humidæ naturæ. Sicca enim minus putrefiunt, diutiúsque conseruantur, secus humida, quæ facilius corrumpuntur. Veruntamen in qualibet ferè corporis parte plumbea pila ita sine læsione, ac diutissimè detinetur, perinde ac si corporis portiuncula sit eadem natura fabricata. Quod

De osse & pilo

ta. Quod ego ipse hisce oculis sæpius uidi, cùm quandoque per uiginti iam annos ita retentam extraxerim. Cuius rei causam ut diligenter perscrutemur, quid de natura plumbi authores senserint, exactius inuestigandum est. Galenus itaq; refrigerantem uim habere scribit. Nec solum humidæ substantiæ multum, sed aëriæ, at terrestris parum. Quod autem humida substantia in plumbo sit à frigore cōgelata, celeris eius eliquatio, cum igni appropinquat, argumēto est. Quòd autem & aëreum sit, indicium est id solum, ex his, quæ scimus, augeri tum quantitate, tum pondere, si in infimis domorum partibus asseruetur. Auicenna, frigidum & humidum in secundo gradu esse dicit, & in eo aëream, & terrenam uim, nec multam tamen, Guido à Cauliaco recentiorū princeps idem asserit, occultam habere ac mirabilem resolutionem adijciens. Auerroês item plumbo substantiam frigidam & humidam tribuit, propterea quòd (inquit) quæ ipsum congelauit, frigiditas est, & habet dissoluentem uim, carni hominis, ipsum comparando, quamuis super ipsius complexionem dominetur frigiditas, è quibus Auerrois uerbis colligitur, plumbum aliquam habere cum carne hominis similitudinem, quæ causa fortasse est, ut minus illi officiat plumbea pilula, quàm cætera extranea. Vel quia humido nato aptoq; ad putrescendum caret: Vel quòd illi ob aliquam potius occultam uim, quàm euidentem causam id tribuendum est. Grauitas enim plumbi & innata humiditas repugnant, ne scilicet sine putredine, ac noxa diutius corpori immoretur: nisi hoc sibi muneris natura uendicarit. Neq; interim suspicandum est, ne inter mouendum pila, locum, unde abijt, ulcerosum relinquat. Natura enim sua sponte instaurat cauat, repletq;, si qua remanserunt. Non tamen propterea est, cur eam cunctatiùs extrahendum cures, ex ea nanq; persæpe sæuissima fiunt accidentia. Cùm maximè quid extraneum, ut indumenti, ut armorum secum intulit, ut sæpiùs dictum est. Lædit enim tunc diuersis modis, pungendo, incidēdo, perforando, prout diuersas formas instrumenti aut caloris ui liquefacta acquisierit. Vnde neruorum distentio, & ex ea mors facilè insequitur.

Natura plumbi.
9. Simp. ca. 22.
Lib. 2. Tract. 2. cap. 12.
5. Colli ca. 43
Plumbū cum carne hominis aliquam similitudinem an habeat.

ALFONSI FERRII NEAPOLITANI, ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS,

De Sclopeti, ac similium Tormentorum puluere Corollarium.

AVDIO QVOSDAM ESSE, NEC MEDICAE rei imperitos homines, quibus multò aliter quàm à nobis scriptum est, de Sclopeti, siue Archibusi, ac cęterorū similium tormentorum puluere uideatur: scilicet non modò non habere uenenū, sed etiam ueneni remedium interdum esse salutare: idq; nonnullis, atque his potissimum rationibus probare nituntur, nullum compositum (inquiunt) ex simplicibus non uenenatis uenenatū est. Sed hic puluis est huiusmodi, igitur nec is uenenatus est. Quando uires simplicium, ubi commistæ sunt, inter se confringuntur: nam quod est remissè calidum, intensum calorem non auget, sed frangit potius ac remittit. Quamobrem nitrū, cùm sulphure natura remissius sit, illud debilitat: quòd agit & carbo sua frigida ui. Nitrum insuper extrinsecus impositum, non modò ueneno non inficit, sed putredinibus, corruptionibus, corrosionibusq; resistit: ut in gangrænis uidere licet: proprium enim aridi medicamenti est à putredine cōseruare: idcir-

Nitrum putredinibus resistit.

Aridi medicamenti proprium.

co nonnulli nitrum in morbis curandis, etiam in pestilentibus contra uenenũ adhibent, nec substantiam modò, sed eius etiam oleum. sulphur item persæpe medicamentum est, ita ut nonnulllis uenenis occurrat (authore Galeno) oleóque eius tam foris, quàm intus tutissimè utimur. Quid de ueneno igitur pulu ris dubitandum est? cæterùm non esse uenenatum milites etiam ipsi ostendunt, qui recentia uulnera, cum alijs careant medicamentis, eo replent, non modò sine noxa ulla, sed ita etiam curatu reddunt faciliora. sed fac etiam illum (inquiunt) esse uenenatum: uenenata omnia igni corrigũtur, destruuntúrque potiùs, ac resoluuntur. Puluis itaque is, quamuis uenenum haberet, igni tamen correptus illud uulneribus afferre non potest. Quid refert igitur initio uenenatus sit nec ne? Hæc atque alia eiusdem generis in medium afferunt, quæ refutari posse demonstrabimus. Dicimus itaque primùm, compositorum aliam esse ac simplicium uim, atque huius pulueris potissimùm: cuius effectus simplicium facultatibus haud proportionantur. uulnera enim fermè omnia, quæ Sclopetis, siue Archibusis infliguntur, pessimè afficiunt ægros, abscedunt, corrumpuntur, putrescunt, febrémque mouent acrius, quàm ulla alia uulnera, adeò ut medicamentis non facilè uincantur. Quare dicendum uidetur, non id accidere propter exuberantem sulphuris calorem, uel siccitatem nitri, uel carbonum, quæ singula hoc per se facere non possunt, sed quia ea est pulueris natura ac malignitas. Qui sanè puluis præter simplicium suorum facultates admirabiles quosdã: alios uenenatos, fulgurum modo, parit effectus, ut cùm in alijs, tum in Vinglendranda Hispano Duce in Pannonia uidere licuit. Cuius cùm ferreum thoracem ab archibuso pilula immissa tantùm percussisset, nullo tamen relicto uestigio, non modò omnia indumenta penetrârat, sed & cutem, & carnem læserat, impressa adustionis nota, ad uolæ manus magnitudinem, crustáque facta quàm in cæteris adustionibus altiore. Sed quid de Christophoro Ario Hispano dicam, maximo bellica uirtute uiro? is cùm in Campania honoratè stipendia mereretur, non à colubrina iacto globo, sed globi uiolento uirulentóque strepitu brachium illæsa cute ita fregit, ut ossa intus partim perfracta, partim admodum luxata inuenirentur. Curauimus tamen ipsi, ac cœlesti fauore sanauimus, meritóque præmio pro tanta re, dignóque uiro non minùs liberali quàm generoso ac forti donati sumus. Illud postremò, nullo modo est à me silentio inuoluendum: quod militi in obsidione Landresi (ut uocatur uulgo) Galliæ urbis accidit, qui cùm bene calceato pede pilam à colubrina tum immissam calcâsset, tam malè confestim ab ardenti ueneno non modò pes, sed & crus & corpus totum affectum est, ut nihil iuuantibus medicamentis maximo cum cruciatu uitam finierit. Quod quidem certè sine maxima ueneni ui fieri non potuit. Prætereà ratio atque experimentum docet, quæ per motum acuuntur, inflammantúrque uenenata fieri: ut ex ijsdem fulminibus potissimùm ostenditur, quibus icti alij statim pereunt, nullo apparente adustionis signo: alij aduruntur, alij infuscantur, denique alijs alij modis mirificam maximè eorum uim experiuntur. Quæ cum ueneni maxima iudicia sint, ac Sclopeti siue Archebusi, cæteráque eiusdem generis tormenta in morem fulminis, feriant, de pulueris eorum ueneno dubitandum non est. neque inconueniens est, medicamentum idem diuersos producere effectus, si diuersis modis exhibeatur, ut in eo libro, quem scripsimus de ligni sancti multiplici medicina latiùs dictum est. Quin & interdum uenenum ueneno curatur, ut scorpionis ictus, scorpione contrito, impositóque. Neque illud multum ad rem pertinet, scilicet uenenata omnia igni destrui, ac resolui, tum ex eo pulueris uenenum uulneribus non afferri, falsum enim id esse primum cœlestia fulmina ostentant, quibus tacta uel semper, uel plerunque ueneno inficiuntur: ut animalia, ut uina: quæ subinde sine periculo assumi non possunt. Ostendunt etiam fulmina bellica, quæ cœlestium bona ex parte imitantur naturam.

Venenum ueneno nonnunquam curatur

Quare

Quare & si quæ percussere, non inficiuntur ita, ut non tutò assumantur, uirulen tum tamen globum non ita dissipant, ac dissoluunt, ut quod habet uenenum, ad uulnera non afferat, ut toties experimentis comprobatum est. Quamobrem concludimus, tum ex ijs quæ dicta sunt, tum quæ dicere posſimus, nisi breuitati consuleretur, puluerem hunc uenenatum esse, atque ex eo illata uulnera non carere ueneno, ut dictum est.

Puluis sclopeti ac similium tormẽtorum veneno non caret.

ALFONSI FERRII NEAPOLITANI MEDICI,

De Caruncula siue Callo, Quæ Ceruici Vesicæ innascuntur, Liber.

AD PHILIPPVM ARCHINTVM.

PRAEFATIO.

RECTE ILLI QVIDEM MIHI INTERDVM sensisse uidētur, qui naturam homini iniustiorem nouercam, quàm æquam matrem esse uoluerunt. Etenim si eius uitam ab origine per ætates contemplemur, tot miserijs, tot ærumnis premi reperietur, ut non iniuria dici posse ui deatur, nihil esse miserius homine. Scilicet parum fuerat eum amplius quam trecentis morborum generibus afflictasse, nisi & excrementorum itinera miseris quandoque modis intercluderentur. Quot enim & qualia sedis uitia uidemus, & quàm difficili ratione tolluntur? Sed omissis cæteris, quid de caruncula siue callo dixerim, quæ ceruici uesicæ innascuntur, quàm miserè hominem torquẽt, quàm habent pessimè? Profectò omnibus dierum ac noctium horis (ubi maximè increuêre) mortem ante oculos obuersari uideas. Quod quidem certè eò etiam atrocius est, quo sibi minus, uel admodùm parum adhuc auxilij inuenit: cùm morbi alij uel sexcenta quisq; remedia repererint clarissimorum uirorum innumeris monumentis illustrata. Quamobrem nos hanc etiam prouinciã, ubi Ligni sancti (ut uocant) multiplicem medicinam scriptis nostris ostendimus, ac Sclopetorum, siue Archibusorum (ut appellant) uulneribus Medicam opem attulimus, eò libentius suscepimus, quòd medicinæ studiosis, iuxtà atq; eo morbo laborantibus rem gratissimam facturi esse uideremur. Quapropter quicquid per multos iam annos, & Neapoli, & Romæ Chirurgicam facultatem publicè profitendo, uel intra priuatos parietes legendo, uel disputando, uel longo medendi usu ad eam rem maximè idoneum esse cognouimus, in hunc librum studiose coniecimus, ut in promptu uel omnibus haberetur, unde sibi quisq; copiose, ac salutaria remedia suppeditaret. Quòd si tam honesti desiderij Dij nos compotes effecerint, immortales illis gratias in perpetuum acturi, amplissima sanè præmia nostrorum laborum uidebimur esse consecuti. Quanquam nihil est cur desperem, aliquam etiam nos ex his scriptis gloriolam (si modò ea moueamur) adeptum iri, cùm tibi uir præstantissime, atque omnium scientiarum genere ornatissime, probata olim ualde fuerint. Meministi enim te, cùm iam abhinc quinquennium (quæ tua humanitas est) illa perlegisses, magnoperè me fuisse hortatum, ut in publicam hominum utilitatem in lucem edere diutius non differrem, adiecistiq; arridens renitenti mihi, existimare te Venusini Poetæ præcepto iam satis admodum fuisse factum. Quamobrem nos tanti uiri autoritate, ac tam graui sapientiq; iudicio adducti, tuis auspicijs, tuóque nomini cõsecrata

(etsi serius fortasse quàm par erat)foras damus.Et cui enim melius,quàm tibi uiro doctisimo ac sapientisimo(cæterarum autem laudum tuarum altum pelagus temere non attingam)dicari potuerint? Suscipe igitur benigno uultu,quale id cunque est muneris(plura enim in præsentia non possumus)& Alfonsum tuum præclarisimis tuis uirtutibus tibi addictum (ut facis) ama. Sed iam satis superque prefati ad eam ipsam rem (qualis tibi cunque rursus uideatur) propius accedamus.

Cernicis Vesicæ Examinatio. CAP. I.

p. de Locis af.

PArtes,quæ in superficie constitutæ sunt, unà cum affectuum suorũ specie,facilè(ut inquit Galenus)sensibus deprehenduntur.Quæ uerò in imò corpore latent,exercitatę cogitationis uirum desiderant, cum in actionibus,& utilitatibus partiũ,tum uel maximè in ea,quæ hæc præcedit corporum dissectione,anatomen Græci dicunt. Quippe hæc(ut ille ipse ait) docuit nos cum alia permulta, tum cuiuslibet partis essentiæ proprietatem.Eius ergo beneficio præter Philosophi,& Galeni authoritatem, ceruicem uesicæ neruosam esse apertè cognoscimus, in interioribus præcipuè partibus,ac uesicæ propinquis,neruis scilicet à uertebris caudæ uenientibus, tum protensis ad uirile membrum, uesicam, & musculum ani. Carnosa item ceruix apparet,cùm ultrà progreditur, carnoso scilicet musculo fabricata. Cuius munus est,eam claudere,& aperire,atque ita urinã retinere, atque expellere mira quadam reflexione ad postremam usque glandem, per quam procedit iter urinæ.Ob longa insuper, rugosa, ac tortuosa est duobus, tribúsue anfractibus. Quapropter perrarò tota lotio emundatur.Ceruici item uesicæ caro glandulosa musculo uicina adnata est, quæ, ueluti suffocatorium, ac constrictorium quoddam, existere uidetur, exitum urinæ, à uesica undequaque prohibens, uasorúmque spermaticorum ora circuiens,nisi cùm urinę mittendę uoluntas est. Tunc enim emollitur musculus,laxatúrque, ut ea liberè egrediatur, atque urinarius meatus ab adiacentibus carnibus liberè relinquitur. Vesicæ proinde ceruix carnosior redditur,quò magis glandem uersus protensa est,tum spisior, tum crasior ob musculosam substantiam.Ad hæc foramen (magnum canalem nuncupant) urinę,& genitali semini commune est,genitali quidem semini per duo foramina in extremis seminalibus uasis.Verum in ceruicis extrema parte, & ubi fistula, uel canalis incipit,circumuolutio quædam sinuosa est,in qua si quid aquei humoris,aut rei extraneæ est,coaceruatur,ac retinetur, neque ab aquosa humiditate tota detergitur atque exiccatur. Extrinsecus autem ceruix uesicæ mira quadã satura,ac uenosa peritonæo(fœmen Latinè dicunt)fabricata est.unde membrũ initium assumere uidetur,multis quidem tendinosis ligamentis à pectinis osse productis,ac neruis ab occipite orientibus:quamobrem & ad sentiendum, & ad extendendum facilis est.Cæterùm uenis & arterijs constat,in quibus tumentes spiritus inclusi coli extendendo deseruiunt.Sed,ut ad musculum ceruicis reuertamur, scire licet,illum, instrumentum esse (ut inquit Galenus) cuius opus ab electione exiccatur, imperiúmque uoluntatis nostræ imitatur, utpote qui ambiens ceruicem uesicæ, eam ita exactè stringit,ut nihil humoris ex uesica in meatum ingredi posit.Atque similem quoque & actionem, & utilitatem habet musculus,qui recti intestini partem extremam ambit. Proinde ipsis resolutis,neque urinam uesica,neque stercora aluus retinere potest. Sed præter uoluntatem paucis omnino interuallis utraque excernuntur, urinæ ergo emisio fit, tum propter coaceruationem eius in uesica, tum etiam propter musculi concesionem,ut & Rasis asserere uidetur.

De hist. animal lib. 1 cap. vlt. lib 6. cap 6. De locis affectis.

Cont. 2.

Quid

Quid per Carunculam, siue Callum intelligendum sit.
CAPVT II.

CAruncula innata ceruici uesicæ, siue Callus, malæ compositionis ægritudo est in urinæ itinere, cùm (exempli gratia) uel sponte naturæ uel ob incuriam medentis, siue ægri in initio morbum negligentis, caro ex præcedenti solutione cótinui, incrementum suscipit, cuius propter additamentum, urinæ fistula angustior redditur, atq; ita urina supprimitur, siue caruncula uniusmodi, siue diuersi generis sit, ut syncera, ut mollis, ut dura, aut fungosa, aut rotunda, aut cum albedine callosa, uerrucosa, porosaq;, aut alteriusmodi ingenita, tum profunda cum euidenti duritie, aut summa. Quarũ per se quælibet de sui remotione ac diminutione indicat.

Lib. I. De locis affectis.

Quibus de causis Caruncula siue Callus innascatur, augeaturq;.
CAPVT III.

TRibus in uniuersum modis urinæ fistulã stipari censet Galenus. Aut enim inquit corpus ipsius in tantum tumorem præter naturam attollitur, ut meatus inde occupetur. Aut aliquid ei præter naturam, ut uel caruncula, uel callus innascitur. Aut à re quapiam obstruitur meatus. Nos uerò de caruncula, siue callo tãtum dicturi sumus, scilicet quibus modis quibúsue causis oriantur, augeanturq;, subinde ea, quæ ad exactam eorũ curationem faciant proposituri. Fieri itaq; potest ut è quatuor aliquo humorũ uitio, ac potissimùm pituitosi, aut melancholici, aut salsi, aut è crasso sanguine aut adusto, naturæ sponte callus, uel caruncula innascuntur: quemadmodum in cæteris corporis partibus facilè accidere consueuit. Frequentissimè autem ex diutina saniei effluxione, atq; assidua eius excoriatione, ob immodicam renum calefactionem, aut præcedentis abscessus suppurationem, eruptionemq;, uesicæ ceruix ac fistula urinæ exulcerantur, uno aut pluribus locis, tum magno, uel paruo ulcere, uel erodente, aut putrido, aut sordido. Quibus in curandis remedia nó exactè, non diligenter ob aliquam causam, ut putà fistulæ angustiam, aut cruciantem dolorem, uel etiam ob Medici imperitiam adhibita fuêre, unde mox caruncula innata est.

Fiunt etiam caro, uel callus ex assiduo, arenoso, uel calculoso, uel luteo defluxu, siue id è renibus fit, siue in uesica generetur. Accidit etiam tunc, ut in sinuosa illa ceruicis parte, atq; anfractibus aliquid retineatur, ac ueluti nitrosæ quædã particulæ & uitreæ, fistulæ intus affigatur, paulatimq; & continenter increscat, cumuleturq;, ac demum uelut callus efficiatur, urinæq; iter impediat.

Ex pituita præterea, siue phlegmate defluente, modo muccilaginoso, aut uiscido, modo instar oui albi, aut uitreo, aut salso, & corrodente in eisdem ceruicis sinibus, & eodem modo inhærescente, atq; increscente, callus, uel caruncula gignuntur.

Ex suppurato item, atque erupto uesicæ abscessu ceruici parte, adiacentes ulcerantur ob tenellam loci substantiam, ac saniei erosionem: quamobrem caro additur, unde urinæ emissio prohibetur.

Sæpissimè & ipsa ceruix abscedit, ex cuius suppuratione, atque eruptione id ipsum accidit.

Ex gallico etiam morbo, aut ganorrhæa, aut ex iocineris, aut cerebri sanioso fluxu ad renes ac uesicam, tanquam ad superfluitatum receptacula descendente, non modò renes ipsi, & uesica, & ceruix, uerùm & tota fistula, quandoq; exulceratur. hinc fit, ut carunculæ toto illo meatu adauctæ, urinæ iter facilè impediant.

Quod fit etiam ex præcedentibus primitiuis (ut uocant) causis, uelut attri-

tione, contusione soluta continuitate, aut conuulsione, aut fractura, aut uetere uulnere penetranti, aut fistuloso, uel in superioribus, uel adiacentibus locis.

In ceruice item uesicæ ex præcedenti herniæ, aquosæ, uel carnosæ, uel uaricosæ curatione id uitium fit, cùm uicinæ partes ulcerantur, excoriantur, ac uehementer breui, uel longiori temporis interuallo inflammantur, & cancrosa quadam (ut ita dicam) duritie, & carnosa replentur atq; obstruuntur.

Ex calculo pręterea qui in uesica habeat, humores prę nimio dolore ac pondere in eam confluunt, ac replent. Tum uirulenta quadam ui, non uesicam modò, sed eius ceruicem, ac fistulã erodunt, unde illud ipsum incidere necesse est.

Accidit etiam quandoque, ut per criticam expulsionem urina mittatur, ueluti in febribus, cæterisq; interioribus morbis, in quibus criticæ expulsiones fiunt. Quæ quidem urinæ & copia, & acumine, & caliditate, & adustione tantam urinarijs meatibus inflammationem inducit, atque excoriationem, ut facilè & ulcerentur & putrescant, unde caruncula innascitur: atque uesica insuper, & uicina loca usque adeo quandoque inflantur, ut non modo scroti colligamenta, & musculi coarctẽtur, uerùm etiam intestina ipsa, & (ut uocant) mirach. Quamobrem lotium in tantum supprimunt, ut de ægroti salute nehementer dubitari posit.

Ex immodicis etiam atq; asiduis exercitationibus renes & uesica, à concurrentibus humoribus inflammati exulcerentur, unde extraneum aliquid urinæ emittendæ impedimento est.

Renes languescunt ob immoderatam venerem.

Languescunt insuper ac debilitantur renes ob frequentem atq; immoderatam uenerem, quamobrem debilitata continenti uirtute, expultrix plus emittit quàm par est, pro ipsorum renum nutritione: quapropter quod superfluum est in uesicam delatum eam exulcerat, & carunculæ, quæ urinam impediant, oriantur.

Supprimitur quoq; urina, cùm genitale semen, siue in coitu, siue in pollutione propter caloris defectum ac debilem uim musculorum titillationes excitantem non emittitur. Quare fit, ut corrũpatur, atq; indies putrescat magis, quod cùm glutinosa illa sua & uitrea substantia uesicæ intus inhæreat, non modò urinam supprimere potest, sed uentri, pectini, scroto, & uesicæ ceruici pesimè abscedendi causam præbere, & fistulas curatu perdifficiles ingenerare.

Qui bono habitu sunt, & à uenere ob aliquam causam abstinent, plurimam quandoque coaceruant superfluitatum uim: unde fit, ut cùm ad renes ac uesicam, tanquam ad sentinam quandam deferuntur saniosa ramenta, ulcera in eis, & ex his caruncula oriatur, urinæq; iter intercludatur.

Cùm quis item diutius in renes iacuerit, ut in prælongis morbis, qualis podagra, uel osium fractura est (frequenter fieri consueuit) illi ipsi renes cum uesica inflammati exulcerantur. Quamobrem orta caruncula, siue callo, urinæ iter impedire necesse est: quod & alijs etiam de causis, quibus, ne longiores simus, consultò supersedimus, accidere potest.

Quibus indicijs Carunculam innatam esse demonstretur. CAP. IIII.

SOlertis Medici officium est ex pręcedente morbi inquisitione cum præsentia, tum futura prænoscere, atq; ita ad perfectam eius notionem deuenire. Id hoc quidem casu fit, cùm per signa, atque ęgri, uel familiarium relationem compertum habemus, morbum (exempli causa) gallicum innatæ carunculæ causam fuisse. Ex eius enim notis, & magnitudo mali huius, & curationis eius difficultas maiori ex parte cognoscitur, quæ sanè ex malignitate eius non modica est, cùm morbi contagiosi atque atrocis, qualis ille plærunque est, proprium sit, non facile medicamentis superari.

Vari-

Varicosa item uel carnosa hernia, uel abscessus, qui ceruicem uesicæ occuparit (ut suprà est dictum) causam præbuisse possunt. è quibus etiam morbis per difficilem eius fore curationem haudquaquàm dubitandum est. Tanta enim in hisce sæuitia ac malignitas est, ut & medicaminum uis, & medentium uirtus non difficulter infirmetur, minuatúrque. Ex renum præterea antiquo affectu, aut uetere interni membri fistula, aut iocinoris, aut cerebri symptomatico efflu xu (ut dictum est) aut alterius huiusmodi partis facilè indicabitur morbus, sed cum difficultate curari posse. Quinimò affecti membri compositio, ac nobilitas, & cum alijs principalibus membris connexio, & loci angustia, & tractandi difficultas non modò difficilem curationem, sed & uitę periculum persæpe demonstrant. Verùm ut cætera signa persequamur, euidenti etiam argumento est eminentē carunculam ortam esse, urina guttatim effluens, uel tortuosa, uel longè etiam tenuior, quàm esse solet. Sed illud præ cæteris indicium maximum est, cùm per argaliæ (ut uocant) uel specilli, uel alterius instrumenti immissionem, in ea periculum facimus. Ex his enim facilè cõijcitur, uel adnatam carnem, uel obductum callum, urinæ iter interclusisse. Quibus sane cognitis, ac diligenter examinatis ad curandam ægrotationem, Dijs benè iuuantibus, non timidè aggredi possumus. Quandoquidē etsi ea magni momenti est, & curationis quàm difficillimæ, nihil tamen est cur ægrotum ipsum deseramus. Cui, dum anima est (ut sapienter inquit Cicero) spes esse dicitur.

De Specillis siue instrumentis, quibus in morbi curatione vtendum est. CAP. V.

COmplura sunt specillorum, siue argaliarum generа, compluraq́; eorum quæ uicem præstant. Quibus de primùm dicendum est. Sunt igitur maluarum, seu petroselini, aut fœniculi, aut alterius consimilis herbæ turiones siue cauliculi, longi tamen, ac duriusculi, quibus carunculam siue callum inquire, & rumpere commodè possimus. Candelæ insuper oblongæ crassiusculæq́;, at molliusculæ ex arte atque usu fiunt, aut ex cæra alba, (ut frequentissimè fieri solet) aut ex citrina, aut ex uiridi cum aliqua æruginis rasæ portiuncula. Aerugo enim maximum detergendo, carunculæq́; innatæ curandæ remedium est: aut commiscendum aliquid aliud ex detergentibus, aut conglutinantibus, ut infrà proponemus. Specillum prætereà satis accommodatum est, si ex tereti ac flexibili plumbea uirga fiat tanta crassitie ac longitudine, ut ingredi egrediq́ue pro medentis arbitrio commodius possit: quod modò tenuius, modò crassius pro fistulæ angustia fabricandum est. Cùm utimur ad rumpendam carunculam, omninò crassius faciendum est: eam uerò candelæ loco, tenuius conflandum: tum extrema parte, quæ immittitur, id aliquo ex medicamentis, quæ suo loco dicemus, est inungendum: Eodem etiam modo ex auro, argentóue, aut ex simili metallo fabrefieri possunt. Argalię quoque eodem pacto, ex eadémque materia leues in extremo, ac rotundæ, uniformes habendæ sunt: ut facilius intromitti, atque innatam carunculam incidere, uel minuere possint.

Quæ præparatio ante propriam curationem adhibenda sit. CAP. VI.

IN omni re antequã aggrediare (ut sapientissimè inquit Cicero) pręparatio diligens adhibenda est, quapropter antequam innatæ carunculæ propriam curationem aggrediamur, communia illa remedia præponenda sunt, quæ in alijs etiam morbis adhiberi consueuerunt. Cognita igitur ægri habitudine per pharmaca, & uictus rationē peccanti

humori primùm ſubueniendum eſt. Quod fit per ſanguinis emiſsionem, per ſyruporum pharmacorúmque exhibitionem, prout humoris, uel morbi recentis uel ueteris ratio, uel neceſsitas poſtulârit, ac præſertim in gallico affectu, in quo multò accuratiùs agendum eſt, ne quid mali ſymptomatis ſuperueniat, ut febris, ut rigor, ut humorum defluxio ad ueſicam, teſtes, membrum. Quæ ſæpiſsimè ob id intumeſcere, ac ſuppurare peſsimè conſueuerunt: quinetiam frequentiſsimè emoriuntur, adeò ut nulla ſit ſalutis ſpes, curationiſq; remediũ: quamobrem ita corpus debita euacuatione, ac ſanguinis detractione præparandum eſt, ut de noua humorum effluxione dubitandum non ſit. Quinetiam ad omnem ſuſpitionem tollendam, ne quid rurſus ingeneretur coaceruetur&q;, ſanè multum profuerit ligni ſancti decoctum eo modo ac ſerie, quam morbi et ægrotantis natura expoſcere uidetur præparatum. Qua de re in eo libro, quem de eius ligni multiplici medicina conſcripſimus, ſatis accuratè à nobis dictum eſt. Nec quicquam prohibet (ſi pręcedente curatione opus ſit) aluum rurſus leniri, atque inflammatos humores refrigerari, mannæ ſcilicet, caſsię, tamarindorum, catholici, aut alterius generis ſoluentibus potionibus: ac potiſsimùm polypodij ex noſtra deſcriptione, quod ſæpenumero ægris ſalutare expti ſumus.

Quo anni tempore præſtet curatio. CAPVT VII.

OMni autem anni tempore, urgente neceſsitate, curatio adhibenda eſt, quam tum differre periculoſum eſt. Quinimò uel eodẽ die ſuppreſſa urina, & ob id ęgro periclitante, non minuenda modò caruncula uel callus eſt, uerumetiam ceruix ipſa incidenda: atqui cùm morbus dat inducias, uernum tempus & autumnale præſtat, ac hyemale quàm æſtiuum commodius eſt. Martio itaque menſe Aprili, Maio, Septembri, Octobri, ac Nouembri fœlicius res peragetur, hoc eſt, ſine prauorũ accidẽtium metu & uitæ periculo. In ea enim anni temperie humorum illæ effluxiones, atque abſceſſuum congeſtiones non facilè fiunt: ita ut cum ægris melius agatur. Loca inſuper quò ſicciora fuerint, eò ſalubriora ſunt. Sed illud præ cæteris ęgri commonefaciendi ſunt, ſcilicet ut menſem, cùm minimum à Venere abſtineant, ne partes illæ renum ac ueſicæ ſeminales debilitentur, inflammentúrque, quod ſanè maximoperè officit.

Carunculam ſiue Callum medicamentis præmolliendum eſſe. CAPVT VIII.

MVltis ſanè modis Caruncula, uel Callus medicamentis præmolliendus ac digerendus eſt: ut detergi & minui facilius poſsint. quod rectè hyeme fit, ſi per aliquot dies iniectorio (ut uocant) diluantur, decocto ſcilicet fœni græci, ſeminis lini, radicum althęæ, ſingulorum manipulo, ex aqua pluuiali, aut fontana, quibus percolatis, & aliqua mellis uel ſapæ portione iniecta, uel decies die calida lotio fiat. Aeſtiuo autem tempore, aut in calidis habitudinibus, fiat ex maluarum cum ſuis radicibus, hordei mundi, uiolarum, ſingulorum ſeſquimanipulo, quibus aqua pluuiali concoctis, atque excolatis aliquid rubri ſaccari ſit adiectum, quo eodem modo utendum eſt. Aut fiat ex uiolarum floribus, aut utriuſque bugloſſæ, qui ex aqua hordeacea ferbuerint, adiecto eodem ſaccaro. Aut decoctum, & omni anni tempore ex emundatarum paſſularum, ſebeſten, intyborum, ſingulorum uncijs duabus, amyli drachmis tribus, ex aqua hordei, & maluarum cum ſaccaro, ut ſuprà eſt ſcriptum: aut ſyrupum de dactylis, uel capillorum Veneris, aut glycyrrhizæ

mundæ, ficuum aridarum, dactylorum, singulorum decem, quæ aqua hordei ferueant. Facta proinde aliqua ex his lotionibus, candela uaccino butyro, uel bubalino, aut oleo amygdalino dulci, aut sesamino, aut communi inuncta, aut aliqua axungia, ut anseris, ut anatis, immittatur. Spongijs item ex eorundem simplicium decocto madentibus, locus extrinsecus fouendus est. Aut ex eo decocto, quod libro secundo de Sclopetorum siue Archibusorum uulneribus, conscripsimus, scilicet corticum radicum Althęæ, Inulæ, Bryoniæ, ulmi, cucumeris asinini, singulorũ manipulo uno. fœni græci, seminis lini selibra, bis die per horas duas ante cibum. Aut ex arietinis, uel uitulinis intestinis cum arietino capite: quæ aqua discocta sint, fœmen foueatur, aut oleo, aut re simili, ut ex arte fieri consueuit. Emplastrum prætereà ex anserina, uel anatina axungia, uel consimili, aut ex fœni græci, & seminis lini farina, quæ in uino dulci, & oleo ferbuerint. aut cepa sub prunis tosta, & farina triticea, & butyro, uel axungia suilla imponendum est. Quòd si æger huiuscemodi medicamenta fastidiat, cæratũ ex axungia suillæ selibra, & lithargyrij aurei uncijs quatuor, aut emplastrum ex ammoniaci, bdellij, quæ acetum dissoluerit, singulorum semuncia, & axungiæ ursinæ drachmis tribus, aut cærati de mucilaginibus, & œsypi Philagrij, singulorum selibra: aut ex maiori diaquilon cum gummi, uel sine gummi addendum est.

Quibus medicamentis Caruncula tollatur. CAP. IX.

Conuenit inter Medicę rei professores Carunculam hanc sponte naturæ nullo modo, nullóque tempore sanari posse, nisi beneficio artis adiuuetur. Naturę enim sponte augetur potius, quàm ulla eius diminutio fiat, quamobrem ars plura medicaméta, pluraq; instrumenta parauit, ut incidens & candens ferramentũ, in quibus sanè medicamentis diuersitas non modica est. Alia enim imbecillę uirtutis sunt, alia ualentioris, alia mediæ. Valentiora medicamenta appello, ratione nobilitatis membri affecti, atq; affinitatis cum principalibus membris, quæ alioquin ualentiora dici non possunt debilitata & præparatione, & beneficio artis. At medicamenti effectus eò perfectior, ac præstátior est, quò minoris mordicationis ac læsionis est sua scilicet moderata abstersione, atque exiccatione, ut Princeps asserere uidetur. Tum moderata quadam temperie & correctione, quæ gradum non excedat, membri substantiam perdat, & plusquàm par sit, erodat, ac deuoret. Quæ omnia in perniciem ægrotantium accidere consueuerunt. Quapropter cùm membri nobilitas, & ipsius angusti meatus Chirurgicam operationem nó admittat, incidentis scilicet & candenti ferramenti, industria quadá medicamentorum munus exequendum est. Quamobrem artifex, præparata candela tantę longitudinis & crassitudinis, ut opus perfici possit, parté quæ extremitati propinqua est, per transuersi digiti spacium aliquo ex medicamentis, quæ infrà dicemus, inungat. Sed illud præ oculis semper est habendum, ne erodentia medicamenta liquida, aut lenia unquam immittantur: maius enim detrimentũ quá adiumentum sanis locis atq; adiacétibus sequeretur. Adeò etenim urinarij meatus tenella substantia est: ut molestiora medicamenta, qualia erodentia sunt, ferre non possit. Quapropter medicina talis adhibenda est, atque adeò duriuscula, ut uix in transitu fistulæ partem aliquam efficiat. Quòd planè tutissimè fiet, si cum aliquo subsequentium emplastrorum medicamentum commisceatur, ut cæratum est de mucillaginibus, diaquilon (paruum nuncupant) cæratum de cerussa, Emplastrum de lithargyrio (Tripharmacon appellant) Emplastrum de minio, & cæteris. In ea enim dissolutorũ Emplastrorũ substantia modico negotio miscetur. Eodé exéplo puluis fit de medicinis debiliorib. carnem minuentibus, si ex cærato cerussæ uncia, lento igne liquefiat, & corticũ radicũ dulciũ ma

> Fen. 4. tract. 3. cap. 12.

> Vrinarij meatus adeò tenella est substantia, vt erodentia medicamẽta ferre neque at.

lorum granatorum, aut ponticorum in umbra exiccatorum, & in subtilissimũ puluerem redigantur drachmæ duæ, & misceatur aluminis saccarini dimidius scrupulus, & candelæ (ut præcipimus) extremitas illinatur: quòd si medicamen hoc, uel cætera, quæ proponemus, duriora quàm par est, ob eam pulueris admistionem uideantur, olei aliquid, aut gallinæ axungiæ adiungendum est. Aut illius manibus oleo, uel axungia diu Emplastrum subigendum est, ut lentescat, quatenus opus sit, eoq; in curatione utendum est. Aut medicamen fiat ex cærati de mucillaginibus uncijs duabus, succi corticum capparum, succi cupressinarum nucum, corticum iuglandium uiridium, aut eius loco foliorũ olearum syluestrium, uel olearum immaturarum, & portulacæ singulorum drachmis tribus, & ad cærati speciem redigantur: quo utaris ut dictum est. Aut cæratum fiat ex spongiæ combustæ, corticis saligni combusti singulorum drachma una, quæ secundum præcepta artis conficiantur. Medicamenta autem media sunt, si cærati uncia de minio liquefiat, succi squillæ drachma una, portulacæ drachmæ duæ, & olei frumenti drachmæ totidem: quæ ubi ferbuêre, in cærati speciem redigantur. aut cum medicamen componitur ex cærati cerussæ uncia una, lactis fici, paulùm in sole condensati drachmis tribus: quæ manibus tractata commisceantur, aut salis communi, salis gemmæ singulorum drachma una, cerati de mucillaginibus uncia una, aut drachma æruginis rasæ parum combustæ cum eodem cerato. Tutissimum autem & probatissimum medicamentum est, & quod uires omneis medicamentorum habeat imbecilli scilicet, ualentioris, ac medij, quod ex sauinæ exiccatæ in umbra sesquidrachma fit, ac cærati de mucillaginibus semuncia. quàm tutissimè enim tractu temporis carunculã omnẽ sine dolore minuit, ac deinde radicitus tollit, atq; exiccat: quod non modò in hoc morbo experti sumus, sed in omni uerendorum ægritudine ubi caro adiecta sit, si puluis tamen super aspergatur, ubi loci opportunitas exposuit. Aut ex hellebori nigri, stercoris murini, salis paululum usti, singulorũ sesquidrachma, cærati cerussæ semuncia, succi porri, aut umbilici ueneris drachmis duabus, ex tragacanthæ adustæ, ostreorum, calcis nondum aqua extinctæ singulorum drachma, cum cærati de mucillaginibus uncia dimidia. Aut ex albis ouorum dum quæ sub prunis, uel feruenti aqua indurauerint, uitrioli (ut uulgò dicunt) sescuncia, quæ uertantur in puluerem, & conficiantur, uel humidis locis in filtro (ut uocant) seruentur, ac destillet aqua, de qua semuncia cum cærato de mucillaginibus assumatur, & lento igne in speciem emplastri redigantur. Aut fiat ex seminis & radicis serpentariæ singulorum drachma cum eodem cærato de mucillaginibus. Aut ex nucis cupressinæ, colocynthidos singulorum sesquidrachma, cum cærati cerussæ semuncia. Sed illud in caustici medicamenti administratione aduertendum, quantò innata caruncula antiquior est, eò difficilius curari. quapropter imbecillioribus medicamentis nõ sufficientibus, ad ualentiora recurrendum est. Itaq; cum carni ea minuendæ propter ob callescentem eius duritiem satis esse non uidebuntur, ad eam pugnandam ac dissoluendam argalia, uel specillo benè perforantibus, & incidentibus, ut facilius penetrare possint, opus peragendum est. nec est cur sanguinis effusionem per hæc instrumenta timeamus, saluberrima enim ea est, dummodò ex caruncula ipsa (nec aliter) effundatur: quod ipsum modico negotio cognosceretur, nobis facilè sentientibus immissam argaliam, uel specillũ repugnante caruncula impediri. quinimò tum Chirurgicum opus prosperè succedit. Vidimus enim complures sola specilli, uel argaliæ ope curari, cum innatam illam carũculam penetrarent. Vrina enim tum egrediens suaptè abstergendi atque exiccandi ui, sine ullo alio artis præsidio sanare potest. quòd si ob morbi malignitatem, assequi non possumus, ad ualentiora (ut suprà dixi) remedia confugiendum est. Id fiet, si ex uiuæ calcis, arsenici rubri, quę in aceto diẽ macerando, præpararis, singulorũ dimidia drachma

&

& cum cęrati de mucillaginibus semuncia medicamen conficiatur. Tutissimũ uerò illud Alexandri Græci medicamentum, atq; omni ex parte saluberrimũ, quod fit ex uitrioli romani, auripigmenti, aluminis rochæ, æruginis rasæ, quę aceto albo acerrimo per triduũ emaceraris, in soleq; exiccaris, singulorũ drachma una, cærati ex cærussa uncijs duabus, quæ lento igne ferueant, exinde prædictorum pulueres misceantur, & ex his factum cæratum in usum seruetur. Aliud præterea tutissimum, ualentissimumq; medicamentum est, quod fit ex pręcipitati (ut uocant) drachmis duabus, emplastri cerussæ semuncia. Aut ex zimat (quod dicunt) floris æris singulorum drachma una, quæ aceto atq; aqua rosacea quatuor & uiginti horarum spatio macerata, atq; exiccata in sole, & emplastri cerussæ uncia adiecta usui seruanda sunt. Aut fiat ex aquę, qua dissoluuntur metalla (fortem uocant) drachmis duabus, cærati cerussæ uncia una, & lento igne cæratum fiat. aut ex aluminis combusti, æruginis rasæ combustæ, chalcanthi uel (ut uocant) uitrioli combusti, singulorum semidrachma cum cærati de mucillaginibus, seruenturq; in usum: ut suprà dictum est.

Lib. 1. cap. 131.

Qua ratione internæ partes exulceratæ atque inflammatæ curentur post carunculæ diminutionem.
CAPUT X.

FIERI non potest quin in carunculæ innatæ curatione internæ partes omnes ulcerentur, excorienturq;, & cũ dolore, maximaq; erisione, & ardore, & præsertim in lotio emittendo. Vnde necesse est ægros non minus, quàm ob innatam carnem excruciari. Opportunis ergo remedijs tum proprijs, tum communibus occurrendum est, ne morbus indies increscat. Propria quidem extemplò, & intrinsecus & extrinsecus adhibenda sunt: ut loca affecta recreentur, & à corruptione, & ab abscessu defendatur. Quod sanè initio fit iniectorio liquida immittendo, quale caprinum lac, asininum, uaccinum, humanum, aut dulcium amygdalarum, aut quatuor seminũ frigidorum maiorum, uel aquam hordei, rosaceam, plantaginis, myrtearũ baccarum, endiuiæ, nenupharis, uiolarum, aut decoctum seminis psyllij, aut seminis maluæ, aut solani, foliorum maluarum, aut uiolarum, aut summitatum fabatum, aut arnoglossæ, aut glycyrrhizæ recentis, aut quatuor seminum frigidorũ maiorum, aut cotoneorum, aut seminis lini cum rosaceo æqua portione. Quibus in lotionibus ouorum quatuor alba secundum artis præcepta, agitata, in principio præsertim maximè congruunt. Quod profecto acrimoniæ, & doloris remedium præsentaneum est. Internis etiam lauationibus philonium pro antidoto miscendum est, atq; ore sumendum, si opus sit. Quæ lotiones sanè fieri possunt ex rosaceo immaturo, myrteo, uiolaceo, nenufarino, amygdalino, ac generis eiusdem cum ouorum albo. Lenimen quoq; fit ex unguento rosaceo, sandalino, refrigerante Galeni, rosaceo, uiolaceo, nenufarino, papaueris, mandragoræ, atq; eiusdem generis cum refrigerantium herbarum succis. Extrà uerò (scilicet pectini, scroto, peritonæo, & coli) panni conueniunt eiusdem lotionibus, & aquis madentibus, aut in oxycrato ex aceti & aquę rosaceæ æquis portionibus, aut in succorum, solani, plantaginis, lactucæ, & aquę rosaceæ, aceti rosacei, & olei itidem rosacei, in ouorum albuginibus pari pondere, aut in eisdem ipsis, cum suis uitellis agitatis, aceti rosacei portione dupla, & paulo aceti adiecto, uel pro his olei uiolacei, nenufaris, & papaueris dupla itidem portione: quibus omnibus opij grana aliquot (si uehemens fuerit dolor) adijci possent: quæ omnia calida magnopere conferre solent. Emplastra etiamnum fiunt ex hordeacei, furfuracei, uel miliacei panis medulla, cum lacte aliquo, ex eo omni, qđ suprà memoratum est: quibus emplastris ouorum recentium alba cum uitellis

commiſcenda ſunt. Aut ex hordeacea farina, cum maluarum & uiolarũ folijs, & nenufaris, uel maluarũ, uel fabarum floribus. Aut ex ſandalorũ, ſumach, ſpodij, myrti baccarũ, ſingulorum ſemuncia. Acaciæ, hypociſthidos, ſingulorũ drachmis duabus, ſucci plãtaginis, ſolani, aquę roſaceę, ſingulorũ uncijs duabus, tum farinæ hordeaceæ quantũ ſatis eſt: è quibus cum albis ouorum emplaſtrũ fiat. Aut fiat unguentum ex olei nenufarini, uiolacei, ſucci endiuię, plantaginis, ſem peruiui, lactis humani, muccilaginis pſyllij ſingulorũ ſemũcia, camphorę drachma dimidia cum cęra alba, quo ſanè unguento renes, pecten, peritonæũ, locaq; adiacentia illinantur. In incremento pręterea, & ſtatu cruciantis doloris, prædictis lauationib⁹ aliquid rubri ſaccari adijciendũ eſt, aut deſęcati mellis, aut rhodomellis ſaccarini, aut roſacei, ſyrupi uiolacei, ziziphini, aut glycyrrhizæ. Aut medicamentũ fiat ex corticũ papaueris, amyli, ſucci glycyrrhizę, ſingulorum ſemuncia, ſeminis hyoſcyami drachma, opij granis ſex, q̃ cum ſolani ſucco & caſei aqua, aut mulſa diſſoluta, & in ſpeciẽ unguẽti redacta loco detergendo, & futuræ corruptioni prohibendæ, & dolori leniendo præſentaneo remedio ſunt. Aut decoctũ fiat ex glycyrrhiza uuis paſsis ſine uinaceis, ſebeſten, dactylorum ſimpliciter, uel cõmiſtim, uel in decocto ligni ſancti, aut ex teneritatibus urticarũ, radicũ lapathi acuti, & inulæ cũ ſapa. In quorũ colatura paſtilli alchechengi diſſoluantur, & ſieph albũ cũ opio: aut fiant iniectiones cũ ſucco conſolidę aut diſſoluatur idẽ ſuccus cum aliqua prędictarũ lauatiõum. Quòd ſi deterſio neceſſaria ſit, q̃ planè res è multo emanante pure, & graui eius odore cognoſcitur: quod quidẽ & eroſionẽ, & corruptionẽ, & ueſicę exulcerationem minatur, ſieph de memita, uel ęrugine roſa, lapideſcens ſaccarũ, roſaceũ, aut ęrugo raſa ad nigredinẽ cõbuſta, aut ęgyptiaci aliquid cũ lixiuio, aut mulſa, cum lupinorum, & lentium decocto diſſoluendum eſt: quo tutiſsimè utêris. Sunt qui in hiſce lotionibus ad extremum remedium argẽtum uiuum mortificatũ diſſoluãt. Quo, in internis pręcipuè partibus, me iudice, ſi ullo alio modo fieri poſsit, omninò abſtinendum eſt. Candela item unguenti pompholygos, & apoſtolorum (ut uocant) uel alius conſimilis detergentis, ęqua portione illita immittenda eſt. Nec non & chalcitidis emplaſtrum cum roſaceo ad unguenti ſpeciẽ redigendũ eſt. Detergit enim optimè, & conglutinat. Extra uerò ex hordeacea farina, lupinorum, orobi, fabarum, & lentium, cum lixiuio, & ſyrupo acetoſo emplaſtrum imponẽdum eſt. Aut ex urtica, parietaria, malua, uiolis, umbilico ueneris cum ſapa. Aut ex maſtiches, olibani, boli armenicę, terrę ſigillatę, hypociſthidos, myrtearum baccarũ, mumię, farinę ſiliginis, lolij ſingulorum ſemuncia, olei roſacei, myrtei, ſingulorũ ſeſcuncia, cum roſacea, & plantaginis aquis. In declinatione morbi etiam iniectiones fiant ex ſieph albo ſine opio, bolo armenica orientali, ſiue cõmuni, terra ſigillata Alexãdrina, uel alia, ſanguine draconis ex lachryma, mumia iniecta cum lacte humano, aqua caſei, tota curatione præſentaneum remedium eſt. ex hæmatite, cimolia, ſandalionibus: ex paſtillis de charabe, de ſpodio ſimpliciter, aut cõmiſtim, aut cum aqua roſacea, plantaginis, uel myrtearũ baccarum, aut cũ decocto caudę equinę: aut diſſoluatur roſaceum cum aqua plantaginis, aut lotio fiat ex tutia præparata, & ærugine raſa cõbuſta cũ eadem plantaginis aqua, uel roſacea, de qua mentionem fecimus in libro de ligni ſancti multiplici medicina Cap. de Vulneribus mentulę. Quæ ſanè omnia medicamentorũ genera (prout res exegerit) repetenda ſunt. In declinatione item candela, aut plumbeum ſpecillum aliquo unguento conglutinante, aut cicatricem inducente illitum immittendum eſt: ueluti unguento de minio, lithargyrio, plũbo, tutia, calce, aut de ſambuco, aut de tutia præparata, plumbo combuſto, antimonio, lithargyrio, ceruſſa, uel decies elotis cum aqua roſacea in plũbeo mortario, cum roſaceo, aut myrteo duas horas laborioſe agitatis. Quæ ſanè omnia dolorem leniunt, conglutinant, & carunculæ incrementum prohibent: quod

ſemper medico timendum eſt:Cõmunia inſuper medicamenta neceſſaria ſunt, ne doloris magnitudine humores inflãmentur atq; ebulliant: quod quidem ab acetoſis,ſalſis,acutis abſtinendo, prohibetur. quæ res aũt abſceſſum impediat, & facto iam medeatur, ſanguinis miſsio,frequẽs alui deiecto, cũ cœleſti melle, ſiue manna,aut caſia imprimis eſt. Tum ſoluẽs electuariũ ſebeſten,aut leniẽs ali ud,aut uiolaceus uel roſaceus ſyrupus,pulpa tamarindorũ,catholicõ,& cętera generis eiuſdem,prout neceſsitas ipſa ſex rerum non naturaliũ poſtularit. q̃ ſanè cõmunia,& propria medicamenta non ſolum in ulcerum internorum curatione,q̃ cauſa externa innata ſint,præſentanea remedia ſunt, uerumetiã in quauis interna affectione,unde exulcerationes,dolores,& excoriationes oriantur.

Quibus medicamentis abſceſsibus, phlegmonis, & eryſipelatis ſcroti ſuccurratur. CAPVT XI.

QVanquam,& antiqui,& recentiores de huiuſcemodi abſceſsib⁹ benè longam mentionem fecerunt, tamen cum in carunculæ agnatæ curatione ægritudo de membri raritate, ac neruoſa eius ſubſtantia, necnon uehementi dolore oriatur, operęprecium facturũ me exiſtimaui; ſi quibus remedijs ſubueniatur (quod differre periculoſum ſit) aperirẽ, prout ex longo medendi uſu & rerum experientia cognoui. Abſcedente igitur ſcroto,uel aliqua eius parte,ſiue calidus,ſiue frigidus abſceſſus ſit : q̃ res & colore,& dolore,& inflammatione ſuperueniente indicabitur: & ſi cõmunia remedia præceſſerint, adhuc tñ iteranda eſſe cenſeo, & ſanguinis miſsionẽ, & deiectionem alui,ut uſus & morbi magnitudo poſtularit. Semper enim in defluentibus humoribus ab initio propter membri facilem receptum, uenæ inciſio baſilicæ,& ſaphenæ opportuna eſt : ut ab humore locus defendatur : & ſi quid deſcenderit,amoueatur. Vtatur itaq; æger prætenui uictu,habita, & ætatis & conſuetudinis ratione,deinde ad particulam ipſam curandã proprijs medicamẽtis deueniatur. In principio lenimentum hoc dolẽti loco imponendũ eſt, q̃ habet roſacei immaturi, myrtearũ baccarum cotoneorum, ſingulorũ ſemunciam cũ cæra. Exinde laboranti particulę applicetur emplaſtrum ex ſolani contuſi uncijs quatuor, ſucci ſolani ucijs duabus,rubentium roſarum,myrtearum baccarum ſingularum ſemuncia, farinę hordeaceę,& fabaceę, ſingularum uncijs tribus,roſacei uncijs quatuor,cum decocto ſolani & roſarum. quo quidem medicamento paucis in diebus nõnullos ſanos fecimus: Aut fiat emplaſtrum ex malorum punicorum,rubentium roſarum, lentium, ſingulorum uncijs duabus,aqua & roſaceo ferueant: Aut fiat ex farina hordeacea,& fabacea ſingularum ſelibra cum aceto albo,aut nigro : Aut ex teneritatum hyoſcyami,hordeaceæ,& fabaceæ farinæ pari pondere cum roſaceo, & uiolaceo ſecundum artis præcepta: quòd ſi ab his æger abhorreat,madentes panni in ſucco ſolani,ſemperuiui, portulacæ,roſacei,& aceti æqua portione,aut in oui albugine cum roſacei immaturi,myrtei,ſucci portulacæ,& aceti pari pondere imponantur. In morbi autem incremento, & ſtatu lenimentum fiat cum olei chamæmelini, amygdalini, roſacei, myrtei æquis portionibus. Imponatur emplaſtrum ex florum chamomillæ, & meliloti ſingulorum uncia, farinæ fœni græci, & fabaceæ, ſingularum uncijs tribus,ſepi caprini uncijs quatuor, cum roſarum, & chamomillæ decocto: cum ab igne remouebitur,additis uitellis ouorum tribus. Aut ex farinę triticeæ,& fœni græci ſingularum ſelibra. Axungiæ gallinæ, olei uiolacei ſingulorum uncijs quatuor cum uino albo. aut in incremento,ſtatu,& declinatione ex pulpę paſſarum uuarum , fabaceæ farinæ, ciceris, & lentium ſingularum uncia, cumini ſemuncia,olei liliorum cœleſtium,ſapæ,ſingulorum ſelibra. In ſola autẽ declinatione fiat ex diaquilon minore,diapalmæ,ſingulorum ſeſcuncia, urſinę axungiæ drachmis tribus. Quod emplaſtrum quarto quoq; die imponendum

est. quòd si abscessus maturescere incipiat, arte adiuuetur, incidatur & curetur ut fieri cósueuit. Cùm autem frigidi humoris peccantis indicium est, in scroto abscedente, optimũ remedium tota curatióe est emplastrũ ex triticeis furfurib. in tenuiorem puluerem redactis, libra una uiui sulphuris semuncia, ammoniaci aceto dissoluti uncijs duabus, oxymellis simplicis, quantum satis est, quod cali dum imponatur. Aut ex arétium rosarum, millefolij, stercoris caprini ęqua por tione cum uino albo. Aut lenimentum à principio ad finem ex cimolia aceto dissoluta. Aut ex lithargyrij aurei, plumbi usti, olibani, mastiches, colophoniæ assæ fœtidæ, aloes, singulorum semuncia, cum oleo & aceto rosaceis: & in mor tario plumbeo agitatis: quibus bis in die abscedentia loca illinantur: aut fiat ex furfuribus decoctis ex uino: aut ex semine lini cum uino: aut foueatur locus bis die spongijs hoc decocto madentibus, & parum expresis, scilicet seminis fœniculi, apij, petroselini, cari, dauci, anisi, cymini singulorum uncia cum uino albo, ferueant ut ex more artis fieri consueuit. Illud autem diligenter animaduertendum, ac præ oculis semper habendum est, ne suppuratio abscessus distrahatur, & relinquatur sanies. Quinimò ante absolutum humorũ concursum, & perfectam curationem incidatur, ne scrotum ac testiculi emoriantur. Quod sanè breui tempore fit, nisi diligenter prouideatur. Quòd si tamen contingat, ad corrupti amputationem (ne pars syncera trahatur) deueniendum est.

Qua ratione sanati conseruentur. CAPVT XII.

PRudentis Medici consilio prouidetur, ne caruncula, uel callus (ut quandoq; accidit) rursus innascatur: quod quidem rebus sex nó naturalibus fit, prohibendo scilicet humorum acumen atq; adustionem, & à noxijs abstinendo, ne rursus humores defluant locum infecturi. A uenere igitur potissimum abstineat, qui iam sanitatem est consecutꝰ, dũ cicatrix benè inducta sit. Alioquin facillimè locus labefactari posset: utpote infirmus, ac debilis. Idcirco præter illa, quæ ad uictus rationé, & Pharmaceuticum regimen attinent, optimum quidem remedium fuerit ligni sancti decoctum: ut in eius libro diximus, cùm de renum & uesicę ulceribus ageretur. In omni enim curatione atq; in omni ætate, & in quouis humoris affectu, siue calidus, siue frigidus sit, salutarem inde habebis medicinam. Quòd si ab usitata atq; integra eius assumptione abhorreas, in prandio saltem, & cœna eo abstinédum non est: cuius pręparandi rationem eodem loco descriptam inuenies. Vrinę au tem iter rectè tuebere, si candelã butyro, aut oleo myrteo, aut rosaceo, aut amyg dalino, aut aliquo unguento ex his, quæ cicatricem inducunt, illitam immittas. aut ea ex emplastro chalcitidis, uel diapalmæ fiat: quæ siue per se, siue ex aliquo oleo inuncta mirifice prodest. Si autem inter immittendum carunculę, uel calli impedimentum, id est, eminentiam sentias, ex uiridi cæra, hoc est, ex ærugine rasa commista (ut Pharmacopolæ nouêre) cóflanda est. Aut aliquid olei uitrioli distillati, ei cæræ uiridi, uel alicui dictorum Emplastro more artis admisceto. Desiccat enim, carnemq; omnem superfluam minuit. Ita ut non modò præseruandi, sed etiam curandi præsentaneum sit remedium. Quæ omnia, quoties opus fuerit, repetenda sunt.

Hæc habui de huius carunculæ morbo, quæ dicerem, cum præsertim breuitati pro uirili consuleremus. Quæ si Medicis (ut spero) probabuntur, non dubito, quin & ægris ualetudinem medendo, & sibijpsi decus quàm facillimè pariant.

FINIS.

IOANNIS LANGII LEMBERGII ILLVSTRISS. PRINCIPVM PALATINORVM RHENI ETC. MEDICI, THEMAta aliquot Chirurgica, ex opere Epistolarum ipsius medicinalium.

Sunt autem hæc.

1. *Methodum rectam curandi vulnera, pyrobolis cum glande plumbi aut æris facta, ignorare Chirurgos, qui uanum in extinguendo pulueris nitri ardore sibi negotiū facessunt.*

2. *Chirurgicorum in curandis articulorum vulneribus, phlegmone obsessis, ignorantia inexpiabilis.*

3. *Audax Chirurgicorum Germaniæ in cura causonis temeritas.*

4. *Eorundem in cæca cranei fractura curanda, cæca ignorantia.*

5. *De fungis in vulneribus capitis, atque alijs, Galeni explicatio.*

6. *Oculus cultro discissus, à Langio illæso uisu curatus.*

7. *Qua temeritate chirurgi phlebotomatos sanguinem absorbere tremulum cogant.*

8. *Quare vulnera temporum periculosa, & illorum uenæ sectio steriles faciat.*

9. *De falsa erysipelatis cura.*

10. *De emplastris barbaris enæmis.*

11. *De recta luxata instaurandi methodo.*

VVLNERA EIACVLATORIIS IGNE† TORMENTIS facta, citra methodum à chirurgis temerè curari. THEMA I.

† Brauasolus hęc torméta ex Græco appellat pyrobolos

ENIXE desiderasti, ut tibi in bellum contra Machometicę factionis principem profecturo, aliquem uulnerarię Medicinę peritũ mitterem, qui pręcipuè uulnera eiaculatorijs igne torm ẽtis illata, ac ardorem pulueris, cuius impetu missiles ex ære aut plumbo tormentorum globi eiaculantur, probè extinguere in uulneribus nosceret. Talis certè chirurgi operam libens cõducerem, quem in bello ἄνδρα πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων cum Homero æstimo: quales in Troianę urbis oppugnatione fuerũt, Podalirius, Machaon, & Chiron Centaurus. Verùm cum hæc noua sint bellica, à Germanis, & mihi finitimis Bohemis reperta tormenta (nisi quis illis honorem inuidens, horum autorem olim Salmonea fuisse contendat, qui teste Virgilio, flammas Iouis & sonitus imitatus Olympi, demens, Nimbos & non immutabile fulmen cœli, ære simulauit) & nouam quoq; requirant curam, à ueteribus speciatim non prius edoctam: ea, me iudice, incensum uulneris ex cõtusione facti rectè referre, ac illorum methodo, prius tamen ærea extracta glande, curare quis posset, quam Hippoc. more Laconum breuiter ita complexus est: εἰ τις δὲ ὑπὸ τοῦ βέλους ἐθλάσθη τε, καὶ διεκόπη σὰρξ, ταύτην ἰατρεύειν, ὅπως διάπυος ὡς τάχιστα γένηται, ἧττόν τε φλεγμαίνει. καὶ ἀνάγκη τὰς σάρκας τὰς θλασθείσας καὶ κοπείσας, πῦον γενομένας ἐκτακῆναι, ἔπειτα βλαστάνειν νέας σάρκας. Nam quæcunq; uulnera cæsim uel punctim telo acuto præcipuè in carnosa corporis parte facta, recens solis emplastris enhæmis & exiccatorijs, citra putrefactionem, curari possunt, ob id etiam minus ardent. At quæ contusa sunt, primùm putrescere, quod non sine ardore fit, oportet. quorum curationem ob id, ut quàm celerrimè, præuia aliquali putrefactione, ad suppurationem promoueantur, exigere Hippoc. hic asseruit. At uulgares nostri seculi chirurgici, differentias & naturas uulnerum ignorantes, illorum curam nulla rationis methodo temerè aggredi audent: quorum uniuersum curationis scopum in extinguendo uulneris pulueris q; pyrij ardore consistere arbitrantur, quem ex puluere tormentorum incendiario (qui ex sulphure, carbonibus tiliæ, ac halinitro conficitur, cuius uix festuca aliqua cum glande missili uulneri ingeritur) oriri suspicantur: qui tam exigua, aut ferè nulla uirtute caustica participat, ut eo non scabiem modò, sed ulcera sordida & cacoethica abstergere & consolidare uiderim. Taceo quòd nitrum, & eius spumam aphronitrũ, ueteres Medici contra uentris tormina cum cymino, & buprestis, fungorum, ac taurini sanguinis uirus, in aqua dulci aut posca ebibendum dederint. Sed nostrates uulnerariæ medicinæ seplasiarij, nihil prius ducunt, quàm hunc puluerẽ halinitri quamprimum ex uulneribus eluere. quare hic urinam pueri infantis, alter serum lactis caprini uulneri instillat. At si ex Galeno didicissent, oleum quod sit salis expers, & aqua stillaticij rosarum liquoris lotum, ardorem ex thapsiæ urticæ, aut squillæ applicatione factum, sedare: putredinem quoq; in ulceribus, sine qua contusa curari non possunt, promouere, id in principio rectius infunderent. externè uerò ea quæ humorum alluuionem & phlegmonem fieri prohiberent, quamprimum applicarent: & deinde reliqua quæ ad uulneris suppurationem & abstersionem, incarnationem & consolidationem fieri uulneris ratio postulat, ritè exequerentur. Talem si nactus fuero Medicum (qui nobiscum Cygno nigro est rarior) quamprimum ad te mittam. Et tuum erit officium, ut illum suo merito stipendio & honore digneris. Nam frustra merere in castris, & gratis mederi, par censetur esse uitium. Vale.

Cor. Cel. li. 1. & 7. in proœmijs.

Methodum curandi uulnera cõtusionis, docet Gal. lib. 5 Methodi. Hip. in libello de Vlceribus.

De Nitro hæc Dioscorides libro 5. cap. 85. & Plin. lib. 31. ca. 10. Gal. de Simpl. medic. lib. 4.

Gal. de oleo dulci hæc lib. 2. de Symplic. medicina.

DE CHIRVRGICORVM IN CVRANDA VVLNE-rum apostematione imperitia. THEMA II.

QVIS igitur admonitus literis, uela uentis committam, tu uerò orã soluenti fœlix auspicium precare: auspicaturus à uetusſsima Medicinę parte Chirurgia, quam primùm Aesculapius, deinde eius filij Machaon & Podalirius, ac Chiron Achillis pręceptor, Troiani belli tẽporib magno mortalium cõmodo domi forisq́ in bello professi sunt: quę cũ multarum rerum peritiam, tum maximè humani corporis constitutionis notitiam requirit: sine qua nullus luxata instaurare, fracta coadunare uenam aut apostema rectè incidere potest. Ob id post Hip. Herophilus & Erasistrat⁹, tanto studio humani corporis fabricam scrutati sunt, ut latrones morti addictos à regibus ex carcere impetratos, uiuos inciderint, quo uitali adhuc micante in corpore spiritu, illius organorũ actiones, officia, colligantias, & constitutiones exactè dignoscerent. At nostri seculi Chirurgici, cum semel uitulum aut porcellum lanium exenterare uiderint, totius anatomiæ imperiti, non uerentur ineffabili quadam tyrannide in corpora hominum urendo & secando grassari: quod cùm in alijs morbis, tum maximè in curanda uulnerum phlegmone, eorum imperitiam uidere licet. Nam si quando forte fortuna caput aut finis musculorum, tendo, circa articulos, arbitrarij motus organa ligamentis circumsepta, punctim uel cæsim læsa fuerint, tum ob dolorem & humorum colluuionẽ uulnus phlegmone inflammatur: qua nisi prius rectè curata, frustra uulneri medeberis: & membrum læsum non tabescet modò gangræna, aut sphacelo putrescens emorietur, sed & putridos per arterias & uenas ad cor & cerebrum exhalans uapores, & patiens in somnis delirabit, & tandem spasmo conficietur. Cæterùm cum nemo incognita curare posſit, operepræcium erit, singula apostemationis uulnerum accidentia pathonomica ex Damocrate referre.

Corne. Celsus in Prologo lib. I.

Viuorũ & mortuorum Anatomiæ necesſitas.

Ο τὰμ μυὸς τρωθέντος, ἢ νεύρων τινῶν
ἢ καὶ νυγέντος ὑμένος ὀσίου
μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν πυκνοὶ πόνοι,
καὶ φλεγμοναί, πυρετοὶ μετὰ συμπτώματα,
πολλῆς ἀγρυπνίας, παρακοπῆς, δίψους σφοδροῦ,
ἐπὶ γλώττης γίνεται πρόσθεσις,
ἐπὶ ἡμέραν ῥέποντα πρὸς τὰ χείρονα,
ἰχὼρ τρυγώδης, λεπτός, ἐρυθρὰ τραύματα,
ταῦτ' ἐγγὺς αὐτῶν πάντα ἔχοντα σώματα
ὀργάς, διατάσεις, φλεγμονάς, οἰδήματα.

Quamuis bona pars Medicorum causam phlegmões uulnerũ in corporis cacochymiã referunt, Damocrates tamen (me iudice) rectius in dolorẽ refert, qui ex musculorũ neruis & tendinib⁹ uulneratis oboritur circa articulos, sensus & arbitrarij motus organa: quæ cũ ferè nulla carne sint cooperta, acutius sentiũt, & ob id maiori dolore, quàm epigastrij musculi carnosi affligunt: qui uelut cucurbitula omnifariã humorũ alluuiẽ ad uulnus pellicit, quo tandẽ uulnus intumescens, tertio, aut plurimũ quinto die phlegmone & alijs symptomatibus corripit. Ob id Hipp. li. 4. de Morbis inquit: Vlcera si curẽtur, maximè in diebus imparibus inflãmantur. uenit enim tum humor ad oẽs uenas, cum crisi turbat: uenę autem repletę, dolorem & calorem toti corpori inducunt. Proinde rectè tradit Damocrates, post quartum diẽ non ferendos dolores in neruorũ articulorumq́ uulneribus, cũ grauisſimis symptomatibus incrudescere: qui dolores cũ humorum affluxum ad uulnus proritent, quib⁹ uenę arterięq́ circa articulorũ musculos infarciant: q̃d obstare poterit, quin doloris exacerbatiõe & sanguinis

Vis doloris attractiua.

alluuio uuln⁹ rubore, œdemate & phlegmone turgeat, & putredinis doloris ꝗ; ęstu adeò efferueat, ut putridus ille calor per uenas & arterias cordi pcordijs ꝗ; cõmunicatus, tandẽ febrẽ continuam incendat, & linguã continua siti & ariditate emaceret? Nec cerebrũ ab illius contagione intactũ manet: quippe cũ musculorum nerui à cerebro & eius medulla propagentꝰ, necesse est id, lege cõsortij, musculorũ & neruorũ apostemationi cõpati. Quare dum morbus & dolor ingrauescit, patiẽs uigilia & delirio affligitur, & tandẽ spasmo diuellitur. q̃ cuncta Gal. de Prenotionibus ex pulsu, lib. 4. his uerbis scitè cõplexus est, quę, cum Gręca Latinis plus energię & lepôris habeant, hic inserere placuit: οὐδὲν (ait) θαυμαστὸν οὐδὲ διότι τοῖς κατὰ ἐπιγάστριόν τε καὶ θώρακα μυσὶ φλεγμήνασι πυρετοὶ ἑτοίμως ἕπονται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ σφυγμοὶ μεγάλοι γίγνονται, καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοί. τῶν δ' ἐν πήχει καὶ κνήμῃ μυῶν φλεγμηνάντων, καὶ μάλιστα καθ' ὃ μέρος αὐτῶν ἐκπεφύκασιν οἱ τένοντες, ἕτοιμον μὲν ἁλῶναι καὶ σπασμῷ, ῥᾷστα δ' οἱ σφυγμοὶ τείνονταί τε καὶ σκληρύνονται. σαρκώδεις μὲν γὰρ οἱ περὶ τὸν θώρακα καὶ γαστέρα, νευρώδεις δ' ἱκανῶς οἱ ἐν χερσὶ καὶ ποσί. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ τενῶν φλεγμήνειε τῶν κατὰ χεῖρας ἢ πόδας, ἑτοίμως μὲν σφυγμὸς αὐτοῖς γίνεται σκληρός, ἑτοίμως δὲ σπῶνται. Expositã satis clarè arbitror apostemati uulneris naturã, & symptomata, illorũ ꝗ; causas: ex quib⁹ Medicus physicus facilè totius curę & remediorum indicatiões depromere potest. Circa q̃ mira Chirurgicorũ imperitia manifestatur. nam cum (teste Gale.) in curando uulnere nihil sit prius, quàm prouidere ne phlegmone corripiatꝰ: hi nõ modò quid phlegmone sit ignorãt, sed nec musculorũ aut tendinum aut articulorũ cõpaginem & situm nouerunt. Nec pricipio neruorum, ne spasmo corripiatꝰ, prouidẽt: nec febris, qua totũ corpus tabescit, rationẽ habent, cum uulneratis merum bibere uinum, cibarijs ꝗ; aromatũ conditura pręparatis liberè uesci permittant: nec uulneris apostemationẽ agnoscũt, donec pro sanie benè cocta liquorẽ feculentũ, oleagineum, & instar seri lactis tenuẽ ubertim emanare uiderint, quẽ Damocrates perbellè appellat ἰχῶρα τρυγώδη λεπτόν, Cor. uerò Cels. hydropẽ & meliterã appellat: Est, inquit, quędã sanies, q̃ uel hydrops, uel melitera appellatꝰ. hydrops tenuis, subalbid⁹, ex malo ulcere exit: maximè ubi neruo lęso, inflãmatio subsecuta est. Melitera, crassior & glutinosior, subalbida, mellis ꝗ; albo subsimilis fertur: hęc quoq; ex malis ulcerib. ubi nerui circa articulos lęsi sunt, & inter hęc loca maximè ex genibus profluit. Quẽ liquorẽ, aut si mauis ἰχῶρα, nostrates Chirurgici ineptissimo uocabulo Aquã articulorũ appellant, & esse arbitrantꝰ: licet ex oĩbus sanè articulis, totius corporeæ molis, nõ tm̃ liquoris eliceres, quantũ uel una die & nocte ichoris ex uulnere apostemato profluit. At nostrates scioli, hũc esse arbitrantꝰ articulorũ mucci aginẽ, quẽ natura (teste Hip.) illis indidit, ne cõtinuo motu exiccarentꝰ, & ut illius muci lubricitate facili⁹ & sine offensa promouerentꝰ. Audi obsecro illorũ dementiã. Ne igitur talis ichor, quẽ ipsi congenitũ articulis humorẽ arbitrantꝰ, effluat incassum: pilis capreolarũ, quibus ephippia equorum infarciũtur, osculum uulneris, apposito spleniorum fasciculo obstruunt: quo fit, cum sanies illa effluere non possit, ut subtercutanea totũ perreptet membrũ. tandem hoc semiputridũ, obstructis uitalis spiritus meatibus, sphacelo emoritꝰ. Dicere me pudet, sed dicã, ꝙ hisce oculis uidi: Ambergę chirurgũ, unguẽtum populeonis in patella feruefactũ, bulliens adhuc, uulneris osculo infundentẽ, à quo quũ remedij rationẽ sciscitarer, Malis mala curari oportere, respondit. tum patiens effusis lachrymis: Certè, inquit, tua remedia nõ mala tm̃, sed pessima esse sentio. cui ego post biduũ, abscisso serra brachio medebar. Hi si scirent, calorẽ naturalem, omnis humorum concoctionis in corpore & saniei in ulcerib. digestionis esse opificem, facilè intelligerent, qua ratione tanta crudorũ humorũ copia, ex inflãmatis articulorum & neruorum uulnerib. efflueret. Nam perinde ac in corpore hominis morituri, ulcera effœto calore naturali, nulla sanie bona madida, liuescunt: sic in his uulneratorũ corporibus, in quib⁹ cõgenitus corpori & mẽbro

Gal. lib. 6. Methodi id tradit.

Pollux lib. 4. hæc eadẽ Gal. in lib. de Tumoribus præter naturam. Cor. Cels. li. 5. ca. 26. de saniei speciebus. *Chirurgicorum gliedvuasser.*

Lib. de Locis in homine, & de fracturis ossium.

Ridicula & perniciosa in uulnerum apostematione Chirurgicorũ medicamenta.

Vlcera morituri cur sicca liuescũt.

bro calor, febris & phlegmonis ęstu obrutus languet, nullã bonã posse produci saniẽ fateberis: quam sublata uulneris phlegmone & febre facilè produceret, ut tandem uulnus facilè curare posśis. Sed q̃ sit uera curandi uulnerum inflammationis methodus referre, Epistolę compendium non fert: quam Hippoc. & fidus illius interpres, cum paśsim alibi, tum in lib. 4. de Articulis, ac lib. 3. & 4. ac sexto Methodi, te docebunt: quam etiam in consilijs nostris propediem publicandis leges. Vale, & de his boni consule quæso.

Cor. Celſ. li. 8.

IN CVRA CAVSONIS CHIRVRGICORVM temeritas. THEMA III.

NVper tuis literis Baro generose petijsti, ut quis nam fuisset morbus, qui duce Friderico comite Palatino (in cuius castris uterq; nostrûm merebat) contra Machometicæ factionis Imperatorem in bellum profecto, in exercitu Romani Imperij ita populatim grassatus esset, ut ferè plures eo tum morbo quàm hostis gladio perierint, tibi iterum in bellũ profecturo declarem. Quum itaq; cõmilitoni amico mos gerendus sit, te celare non possum, fuisse alteram causonis speciem, ueterib⁹ Medicis melius quàm nostratibus cognitam. Cuius prima species, si aëris sicca calidáque constitutio χολοποιία præcesserit, tunc ab ortu Pleiadum usq; ad solstitium æstiuale magno mortalium exitio ingrauescit. cuius interna causa fertur cholera sanguini commixta, in maioribusq; circa cor, epar, uentriculũ, ac non raro circa pulmonem in uenis putrescens, feruentẽ illam febrem ab urendo καύσονα dictam, parit: cui⁹ æstu lingua adusta nigrescit, patientemq; sæuisimis symptomatibus, nempe cephalalgia, delirio, hæmorrhagia, phrenitide, & tandẽ uentris torminib. & diarrhœa emacerat: & magis internè circa præcordia, siti intolerabili, quàm in extremis ęstuat. At altera notha eius species hyberna, plurimũ ab ęquinoctio autumnali usq; ad Pleiadũ occasum, si australis aëris cõstitutio præcesserit, ingrauescit: cuius humore & frigore cholera, eius in uenis fomes, pituitę permixta mitescit, ac longè præfatis mitiora symptomata parit, curatuq; altera est longè facilior: & cum huius febris causa procathartica sit aëris constitutio, qui teste Hippocr. cõmunis est Epidemialium morborum causa, & hanc esse Epidemiæ aut Endematis morbũ, contagionis lue infectum, quis inficiabitur? Nemo. Hic est ille morbus, qui autumni tempore in Pannonia milites pręteritis annis toties debellauit, & crebro populatim in Rheni accolas sæuit: quem uulgus ab accidente modò cephalalgiam, modò ob nigricantis linguę colorẽ, fuscedinem ineptisimè appellant. Sed cur quotannis hoc morbo tot hominum millia pereunt, in promptu causa est. Nam dum hæc Epidemialis febris lues sęuit, tum præcipuè in castris, non naturę & morbi peritus Medicus, sed indoctisimus quisq; chirurgicus, qui nec causam nec substantiã morbi nouit, accersitur. Itaq; in sola huius morbi cura millies chirurgicorum imperitia plures, quàm hostis gladio interimi, sanctè deierare ausim. Qui cum causam morbi & necis in fusco linguę colore subsistere arbitrentur, quàm (Deus alme) fœda excogitant remedia, quibus linguam expoliant? Hic expresso de cancris succo, os patiẽtis colluit: alter dissoluto equorum stercore, illius colatura linguam ægroti eluit. Taceo quod nefas esse ducunt, alio quàm fusci aut rubei coloris panno, aut alio quàm prunorum fusci coloris ligno, linguam abstergere: ac si specialis in coloris similitudine subsisteret sympathalia. O stulti, quando accidens, neglecta illius & morbi causa, curare satagitis: umbram quoque corporis creta dealbare frustra laborabitis. Hæc illorum temeritas, sanè eos prodit ignorare, quis sit in complicatis affectibus, quos Græci διαθέσεις appellant, curationis methodus, & indicationum ordo ac scopus: quorum primus à causa affectuũ & morbi sumit internа, quę sui ablationem per contrariũ indicat. Constat aũt morbum esse suo-

Prima causonis species æstiua.

Hippo. & Gal. li. 1. & 2. Epid. & li. 1. de Mor. ac. lib. 4. Reg. acut. lib. 5. de Loc. affectis. Gal. Diocles. Charist. ad Antigon. regem.

Altera causonis species brumalis & hyberna.

Hipp. lib. 2 de Natura ho. & Gal. eius interpres li. 1. Epid. & li. 2. de Dięta acutorum.

Der vngelerten feldtscherer brenne.

Delira chirurgicorum in cura causonis remedia & imperitia.

Gal. lib. 3. Methodi, hos tres curationis scopos uberius declarat.

Primus curandæ causonis scopus.

rum symptomatũ causam. Proinde febrim illã feruẽtem, cuius ardor salialẽ linguæ humiditatẽ, qua ex adenibus irrigatur, exiccat, & atra incensi sanguinis fuligine linguã obfuscat, nigredinis linguæ causam esse, fateri oportet. quã nisi extinxeris, citius Aethiopẽ dealbabis, quàm linguã, nisi prius ablata febre, ab hac nigredine uindicaueris: qua nó solũ in causone, sed in quouis interno epatis erysipelate & inflãmatione inficitur. Vnde Gal. γλῶσσα, inquit, μελαίνεσθαι διὰ τὴν ἄμετρον θερμασίαν, ὥσπερ τοῖς ἀληθεροῦσι τὸ δέρμα. Alter uerò curationis scopus, eius sine quo nó habet. Sic puritas ac repletio in cura sordidi & caui ulceris, rationẽ eius sine quo nó habet: nisi id à sordidib⁹ primùm expurgaueris, & deinde carne bona impleueris, frustra ulceris cõsolidatioem molieris: & nisi prius ablata phlegmone, uulneri inflãmato frustra medeberis. Tertius uerò curationis ordinũ scopus, urgẽtiũ & accelerantiũ, curamq́ ad se attrahentium affectuum rationẽ habet: unde homini pręcipuè imminet periculũ, hic curã primùm ad se allicit: ut si ex puncto musculi capite immedicabilis cõuulsio oborta fuerit, nerui per trãsuersum incisio, & in uenę aut arterię hemorrhagia, totius uasis per transuersum pręcisio, curã uulneris anteuertit. Pariter, si luxatio cũ ulcere, præcipuè phlegmone obsesso, in aliquo maiorũ articulorum inciderit, uulnus sanamus: & luxationẽ intactã reliquere, periculũ cõuulsionis nos urget: sic syncope & lipothymia primas curatiõis partes sibi despondẽt. Atqui cũ lingua incessu naturalium uitę membrorũ nó sit, eius discoloratio nec causę eius sine quo non, uel urgentis, rationẽ habere potest. Quippe cũ nó equis modò, sed hominibus periũris linguã clauis affigere trunco, illiusq́ primã pręcindere partem, non in Germania tantũ, uerúm & Bononię & in Hispanijs citra noxam uidi: & Gal. lib. 1. de Differentijs morborum refert, quendã in magna corporis cõuulsione primam linguę partẽ mordicus abscidisse, & demorsam citra sanitatis offensam deglutisse. At id ęque animaduersione dignũ, quũ in huius febris cura, post leuẽ alui deiectionẽ, & phlebotomiã, nulla in pręcordijs existente phlegmone, præcipuè si concoctionis signa apparuerint, paulo liberaliori aquę frigidę, prius tamen, ne circa præcordia moretur, decoctæ potu, nullum sit præsentius remedium: ipsi uerò tanta siti ægros temerè macerant, qua nec maiorem sitibundus ille Tantalus apud inferos ferre cogitur. Quid multis? Præstaret incidere coruos, quàm se tam imperitis committere Medicis. illi in cadauer insenbile sæuiunt, at isti uiuos grassantur: quos hormicidij reos peragere meritò magistratus deberet. Verùm cum curandi causonis rectam methodum præter Arabes medicos, Hippocrates lib. 3. Epidimiarum, & in lib. 4. de Ratione uictus in morbis acutis, Gal. in methodo, & eius simia Paulus Aegineta doctè conscripserint, præter Epistolæ decorum foret, eam hic repetere. Vale.

De hac nigredine linguę Gal. li. 4. de Dięta ac. & li. 5. de Locis affect. lib. 1. Epid. lib. 8. de doctrin. Hipp. & Plato.

Alter generalis curationis scopus.

Tertius curationis scopus, & indicationum præstantia.

Cor. Cels. li. 5. & Hipp. lib. de Artic. & libr. 3. de Fracturis, & medici uulnerarij officio.

IN CVRANDA CAECA CRANEI FRACTVRA, cæca chirurgicorum amentia. THEMA IIII.

Historia de symptomatib. fracturæ cranei occultæ.

SCRibis, mi Auerbachi, amicorum optimè, nuper oborto inter aulicos disidio, equitẽ quendam Francisci tui affinis caput, iactu lapidis satis ponderosi sauciasse: quo ictus in terrã prostrat⁹, aliorũ subsidio eleuatus, quũ domũ redijsset, nares & aures illi cruẽtasse. Et q̃uis uulnus quantitatẽ fabę uix excederet, chirurgusq́ tantillũ uulnus ne pili quidẽ faceret, tertio tñ die cholerã patientẽ euomuisse, oculos eius caligasse, linguaq́ balbutiente, pedes obtorpuisse, & corpus sensim febre lenta incaluisse: chirurgicum uerò horum omniũ causam non in uulnus, sed paulo liberaliorẽ uini cõpotationem retulisse. Deinde uerò quinto die ingrauescente febre, patientẽ epilepsiæ spasmo correptum, & toto sinistro corporis latere resoluto, soporifero ueterno obtorpuisse, nec sibi tum mente constitisse: at tandẽ septimo die planè delirantẽ, subitò sideratũ, obijsse: chirurgumq́ eum non ob malã uulneris affectionem

ctionem, sed apoplexia perditum, passim proclamasse: uerùm defuncti heredes autorem uulneris, compedibus adhuc detentum, homicidij accusatum in ius uocasse. At reus pro tribunali causam dicturus, uulnus non fuisse mortis causam, chirurgum testatus est. Hæredes uerò chirurgum id dicere, ut fortasse suę curationis imperitiam celaret, asseuerasse. Et quum Iurisconsultus non tantum de partu decemmestri, sed & de lethalis conditione uulneris medicos doctos consulendos statuisset, affines interempti, ab Empirico medicos physicos appellasse.

Iurisconsulti in plerisque causis Medicorum iudicio egent.

Proinde petis, senatus nomine, ut meum de causa mortis tui affinis iudicium declarare uelim. Et cum Senatus de me sit benè meritus, id laboris detrectare non possum: simulque ut is intelligat, quantum intersit reipublicæ, doctos habere & alere Medicos, rem paulo altius repetam. Multifarias esse in capitis uulneribus & contusionibus fracturarum cranei differentias & nomina, Medici docti nouerunt: quarum una, quæ cæteris est periculosior, Cæca appellatur, quòd detrimenta eius, uisui non sint palàm obuia, nisi cute prius transuersis instar X literę lineis incisa, locum cranei affectum detexeris, ad pericraneum usque. Quæ ut plurimum accidit, quum quis ab alto in caput ceciderit, aut id pauimento aut parieti cadens alliserit, aut lapide, fuste, teló ue quouis obtuso ictum, conquassatúm ue fuerit. quo fit, ut cute adhuc integra, uel parum uulnerata, caluaria, cerebri & sensus organorum conclaue, ictu depressa, ad cerebrum subsideat, illiusque membranam suturis cranei adhærentem, eiusque neruos comprimat. quo fit, ut lingua & membra arbitrij motus organa, ad quæ nerui coarctati à cerebro uergunt, & spiritum animalem deferunt, παραλύσει torpeant, & ęger obmutescat, donec incisa cute caluaria tripodis instrumenti terebra attracta, eleuataque fuerit. At si caluaria casu uel quauis plaga conquassata & rupta dehiscit, tum nullo uel angusto existente cutis uulnere, sanguinis ἰχὼρ & sanies supra cerebri duriorem pelliculam defluit per rimas fracti cranei: quorum alluuione cerebrum & eius panniculus, asperitate partium fracti cranei lęsus, phlegmone corripitur: & eo magis, si intus capitis concussione uena rupta sanguinem profuderit, qui extra sua uasa effusus, repentè coagulatur, & putrescens uirulentis suis uaporibus, cerebrum, illiusque arterias replet, & spiritum animalem sua contagione inficit & alterat. inde fit, ut febris incrudescat, patiensque deliret: & spasmo epilepsię crebrò conuulsus, stomachus lege consortij lęsus, choleram euomat: patiensque obmutescens, tandem siderat us moriatur. Proinde rectè ait in Aphoris. Hippoc. Quibuscunque cerebrum pręciditur, his necesse febrem & bilis uomitum accidere. Et lib. de Morbis. I. Si percussi, inquit, cerebrum conquassatum dolebit, percussus obmutescet, nec uidere nec audire poterit: si uerò uulneratum fuerit, febrem & choleræ uomitum superuenire, ac aliquam corporis partem siderari ac perire necesse est. Hęc fracti cranei symptomata si inciderint, spes uitę in angusto erit: nisi tempestiuè cute incisa, depressa discooperti cranei ossa tripodis terebra eleuaueris, exasperata polieris, fracta exemeris, rutaque trepano ἀβαπτίστῳ perforata lenticulari scalpro excideris, ut tandem per ampliatum caluarię foramen, cerebrum, saniem & eius serum ἰχῶρα expurgare, & putridi uapores exhalare possint. Horum symptomatum causas, simulque curandi methodum, Hippo. Laconica sui uernaculi idiomatis breuitate ita explicuit: ἢν δὲ τὸ ὀστέον ῥαγῇ, καὶ ῥωγμὴ ἐγγένηται, ἐπικίνδυνον τοῦτο πρίειν, ὡς μὴ κατὰ τὴν ῥωγμὴν τοῦ ὀστέου ἰχὼρ ῥέων, τὴν μήνιγγα σήπῃ. ὥστε γὰρ κατὰ στενὸν μὲν ἐσιὼν, οὐκ ἐξιὼν δὲ, λυπεῖ, καὶ μαίνεσθαι ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. τοῦτον χρὴ ποιεῖν, ὡς ἔξοδος ᾖ τῷ ἰχῶρι, μὴ μοῦνον ἔσοδος, εὐρέως διαπριθέντος. καὶ φαρμάκοισι χρῆσθαι, ὅσα ἐφ᾽ ἑαυτὰ τὸ ὑγρὸν ἕλκουσι, καὶ λούειν. His uerbis monet, os fracti cranei serra incidere, & foramen dilatare, ut humores, ne his cerebri pellicula putrescat, effluere possint, & hos pharmacis attractorijs eliciendos. Hac ego olim curationis methodo in Nouoforensi Nericorum ciuitate usus, dum puer lanij trimus ex superiori domus tabulato prospiciens, pronus in stratum cecidisset, & in delapsu caput parieti prominenti

De differentijs fractu. cranei, Celsus lib. 8. cap. 4. Gal. in Diffini. lib. 6. Methodi. li. 2. de Causis morborum.

Cæca cranei fracturæ.

Sangninem extra sua uasa effusum, intra corpus coagulari, & putrescere, testatur Galenus li. I. de Locis affectis. Hipp. lib. I. de Morbis & lib. 6. Aphor. 19.

Altera occultæ cranei fracturæ descriptio, & species.

Symptomata & coia fracti cranei, describit Corn. Cel. lib. 8. capit. 4. Gal. lib. 6. Methodi. Hipp in lib. de Capitis uulneribus.

Historia pueri in fractura cranei per Langium curati.

allisisset: qui quum in domum patris semianimis deferretur, primũ bilem euomuit, & spasmo epilepsiæ bis conuulsus, obmutuit, & tam brachio quàm crure sinistri lateris resolutus, commate deprehensus iacebat. ex quibus signis facilè cóijcere potui, offensam per cranium ad cerebrum usq; penetrasse. Quare altero die mox caput concussum, primùm in occipite non longè à suturæ interuallo, & utroq; latere aperui, unde quotidie cruor sanie permixtus, ubertim profluebat: & cum per hæc caput expurgatum fuisset, puer (uel hodie superstes) citra omnem membrorum & loquelæ offensam, Deo auspice, conualuit. Quandoquidem ex commemoratis à te accidentibus constat, cæcam cranei fracturam uulneri capitis, nō illęso cerebri panniculo, unà cũ phlegmone coniunctã fuisse: quam si medicus prædicta ratione ab diuino Hippocrate tradita, & à Galeno summopere probata, curare neglexerit: tum nec percussorem, nec Medicum culpę mortis, immunes statuo: nempe quum uulneris autor morti occasionem dederit, uulneris uerò curator mortis remedia neglexerit: unde occasio mortis facta est deterior, quam suis remedijs extirpare, non erat impossibile. Ex his iudex, quis, & qualem commeruit pœnam, facilè decernere potest. At si licet ridicula, attamen uera, serijs miscere, quid mihi nuper contigerit, paucis cō memorabo. Nuper cum quibusdam empiricis in conuiuium accersitus, & ut id genus hominum est gloriabundum, singulis sua chirurgiæ instrumenta partim Augustæ, partim Nurbergæ, ex Norico ferro & chalybe facta, cōmendantibus: tum ego ab illis scicitabar, Ecquis illorum trepanum ἀβάπτιστον, cuius Galenus meminit, haberet, aut uidisset unquam? Obstupescebant omnes, attentiq; ora aperta tenebant. tandem unus ait: Langi doctor, frustra quæris in Germania abaptista. Non enim chirurgicorum instrumenta nobiscum, sed campanæ & pueri baptizantur. Tum ego subridēs, aiebam: Me Romæ, uiuente Leone pōtifice, apud Vigonem Iulij ex Liguria pontificis chirurgicum, trepana ἀβάπτιστα non uidisse modò, sed etiam qua ratione, ne in perforatura cranei panniculum cerebri offenderent, aut pungerent, indemersibilia conficerent, didicisse. Tum cæteri, Romæ ea ob præsentiam Pontificis facilè baptizari posse annuebant. Ego uerò, quum risum continere non possem, illis uale dixi. Hæc Senatum tuũ, ob pleraq; in me collata beneficia, celare nolui. Vale.

De trepano abaptisto Gal. li. 6. Methodi. Corn. Cels. li. 8. cap. 3. & 4.

DE FVNGIS, QVI FRACTO CRANEO ET alijs ulceribus adnascuntur. THEMA V.

PETIISTI à me certior fieri, quare fungos in uulneribus capitis nascentes, non inter fractæ caluariæ symptomata enumerauerim, quũ tamen Gal. in 1. lib. de Locis affectis, eos non obticuerit, dum ex agnatis (ut ait) aliquando locus affectus quoq; cognoscitur. Agnata enim substantiæ proprietate participant, quemadmodum in capitis fractura fungi, quando membrana cerebri, μῆνιγξ Græcis dicta, læsa fuerit, & patitur. Simul quoque oras, ut quales hi fungi sint, tibi declarem. Nihil certè tam arduum, modò sit nostræ opis, noui, in quo non libenter tibi obsecundarem: ob id & in hoc libens tua iussa capessam. Primùm quòd fungorum non memini, id à me dedita opera factum scito. Non enim apertæ cranei fracturæ & ulceris symptomata, sed cæcę & occultæ accidentia recensere libuit: in qua rarò, uel ferè nunquam fungi nascuntur. Quemadmodum sanè in stipitibus arborum, humores semiputridi per corticem extuberantes, in fungos coalescunt: sic uulnerato cranio, humores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro Aphrodiseo) ossis frigore condensati, in speciem fungi concrescunt: qui in superiori parte ampliusculi, infrà uerò præ tenues, pro ratione loci perficiuntur. Vnde Galenus lib. Epidem. tertio ait, τὸ πάχους τῶν χυμῶν τὰς τοιαύτας ἐπιφύσεις ἐργαζομένων, καλοῦσι δ᾽ αὐ

Galeni de Locis affectis, locus obscurus declaratur, de fungis capitis.

De fungis in uulner. capitis nascentibus.

Alex. Aphrod. lib. 2. Problemate. 86. & Gal. in tertium Epide. Hippo.

τὰς

κας οἱ πολλοὶ μύκητας: id est, Densitate humorum tales in uulneribus adnascentias efficiente, quos multi fungos appellant, quos quum nostrates chirurgici in capitis uulneribus enatos uident, substantiam cerebri esse arbitrati, aut ægros tan quam deploratos relinquunt: aut si forte fortuna eos curauerint, uulnera cerebri sese curasse, tantillúmque de cerebro frustum exemisse gloriantur. Quid igitur sint fungi, & qua ratione in ulceribus quoque nascantur, te intelligere puto. Vale.

OCVLI DISCISSI, VISV ILLÆSO, curatio. THEMA VI.

Magnopere petis, ut qua methodo oculum ciuis Ambergensis cultello dissectum, uisu illæso curauerim, tibi enarrem: quod ut accide rit, paucis ita accipe. Ciuis erat Ambergæ, cui nomen Neudegker. hic debita exacturus, in quendam pagum peregrè ibat: & dum cultello oblongo, rapum ex agro proximo euulsum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus uacillaret, pronus cum oculo in cultellum cadens, oculum ab inferiori palpebra ad supercilium usque per medium dissecuit. Chirurgici uerò accersiti, ne putredo intra craneum serperet, oculum excidere statuerant. id ciuis citra mei absentis consilium fieri nolebat. Vesperi uerò, quum domum ab ægro, quem in oppido Sulczpah inuiseram, redijssem, uidi oculum ad oui gallinacei magnitudinē intumuisse, quare quamprimum, ne oculus ob dolorem & humoris alluuium phlegmone corriperetur, eum unguento de alabastro illeui: & albumen oui, addito caphuræ momento, cum oleo & aqua rosarum dissolutum, & othonijs exceptum, supra oculum applicui: quibus tumor desidebat, & tandem oculi recens uulnus, citra phlegmonem & suppurationem consolidaui. Nosti sanè, quam frugiferum sit in omnium uulnerum phlegmone coercenda, unguentum illud, quod ex alabastritide marmore fit, frigidę & siccę con stitutionis, Beneuenutus Hierosolymitanus, in libello de Oculorum morbis, conficere docet. Similem uerò dissecti oculi curam, Galenus de Causis Symptomatum libro quarto, his admiratur uerbis: Equidem uidi incredibile quidpiā, quod antea nunquā uidere consueueram. Puer cum iuxta pupillam stylo pungeretur, effluēte protinus humore albugineo, imminuta est pupilla, ac ceratoides tunica omnino corrugata uidebatur: qui mox curatus, uisum recuperauit, instaurato scilicet paulatim humore, qui antea effluxerat. Sed huiusmodi euentus rarò uidentur. Et noster quoq; patiens uisum recuperauit plenariè, uno relicto symptomate, quòd temulentis quoq; accidere solet: omnia uisa gemina esse illi apparebant. Pupilla sanè oculi ad inferiorem palpebram agglutinati, depressior altera stabat. Crystalloides quippe humor, si ad superiora uel ad inferiora declinat, tum (inquit Galenus) quicquid cernitur, id duplum uidetur. Sed tandem oculus frequenti motu, quem illi indixeram, ab inferna relaxatus palpebra, à geminati uisus fallacia liberabatur.

Historia oculi vulnerati a Langio curati.

Vnguenti de alabastro utilitas

Historia oculi vulnerati, curati à Galeno.

Causam gemi nati visus. refert Alexan. Aphrod. Plutarchus & Aristot. in Problema. sect. 31 & Gal. de Vtilita. partic. libro. 10.

Aliam curam docet Albucasis parte. 2. cap. 14. & 15.

Hæc non eo nomine tibi petenti scribo, ut mihi honorem, quem Deo acceptum refero, arrogare uelim: sed ut nostrates chirurgicos admoneam, quo rationali methodo uulnera curare discant. Vale.

CHIRVRGI QVARE PHLEBOTOMATOS SANguinem sorbere cogunt. THEMA VII.

Aliam uerò æquè temerariam chirurgicorum inscitiam te celare nō possum. qui cum musculos temporum, frontis, genę, aut maxillarū, ab intercutaneo aere distentos, contremiscere uident, illic mox hominis animā & uitam latere, ueluti ergastulo inclusam, proclamāt.

Pariter quoque, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio sit magis ipsa phlebotomia periculi expers: attamen cum secta uena sanguinem in lebete, ob flatulentum inclusum spiritū, contremiscere uident, uitam cum sanguine effusam suspicantur, quem ob id repentè antequam tepescat, patientem absorbere cogunt. O audax chirurgicorum ignorantia, qui nesciunt, aerem, uitalis & animalis spiritus fomentum, non modò per arterias cerebri, pulmonis & cordis cauernas, sed per occultam quoque inspirationem & poros, uniuersos corporis artus perreptare. qui ob arteriarū cum uenis coadstomosim, sanguini quoque permisceretur: quem etiam ex flatulento & uiscoso humore non in musculis modò, & omnibus quæ distendi possunt membris (nempe uentriculo, intestinis, iocinore, liene, septo transuerso, ac in ipso puerperarum utero) crebrò generari accidit, cuius tremulo motu matrix agitata, fœtum in utero moueri puerperæ falso suspicantur. Hunc inquam tremulum non in musculis & alijs membris tantum, sed præcipuè in corde motum, Græci Palmum appellant. Proinde Galenus inquit, ὥστε ἀνάγκη τὴν ἐργαζομένην τοὺς παλμοὺς αἰτίαν, ἀερώδη τινὰ οὐσίαν ὑπάρχειν. Et certè si magna paruis conferre fas est, quemadmodum uentus uisceribus terræ inclusus, erupturus terram tremulo conquassat motu: sic aër flatulentus musculorum, aliarumque corporis partium, quæ distendi possunt, uelamine circunseptus, eas palmo concutit, donec per distentum uelamen eruperit. Huius causam quum uulgares illi chirurgi ignorent, illic subesse animam arbitrantur. Quare ne ab illis decipiaris, & sanguinem pro anima impurum deglutire cogaris, hæc te cælare nolui. Vale.

Causas palmi describit Galen. lib. 5. de Causis symptomatum, & lib. 4. de differentijs pulsuum, & li. 3. de Prænotione ex pulsu.

De cordis palmo, Galenus li. 5. de locis affectis, cap. 1.

Cæterùm quum phlebotomiæ à nobis facta sit mentio, non intempestiuum arbitror, & hoc de chirurgicorum imperitia, uelut κολοφῶνα adijcere: qui uenā incidendam exploraturi, primùm frigido ex populi baccis unguento inungūt. quod potius sanguinem ingrossare ac regere, quàm ad uenam allicere potest. At ueteres rectius, oleo tantum membrū incidendæ uenæ irrigatum fricabant, ut eius teporè sanguinem fluxilem redderent. unde Galenus inquit, ὡς φλεβοτομουμένοις ἐπισταζόμενον ἔλαιον, εὔρουν ἐργάζεται τὸ αἷμα. Vidésne obsecro, quantum interest, aliquid ratione duce, quàm sola imitatione fretum, facere? quod simiarum est peculiare, quibus illi iure conferuntur, nihilo illis sapientiores, quum ferè omnia citra rationis iudicium agunt. Iterum uale.

Temerè chirurgos vng. popu. uenam incidendā inungere.

Veteres venam incidendam oleo vnxisse.

Gal. lib. 2. de Simpl. medic. & libro. 3. de Complexionibus.

QVARE VVLNERA IN TEMPORIBVS periculosa, & venarum sectio steriles facit.

THEMA VIII.

SCiscitaris, quamobrem alias caluariæ uenas citra noxā incidi, eas ueró iuxta aures sectas, steriles facere, ac uulneratos in temporibus spasmo, apoplexia, delirio & febre corripi, Hippocrates tradiderit. Causa omnibus Anatomiæ peritis, facilè est obuia. Verùm chirurgicos tuos, illius ignaros testaris: eam tibi causam explicare non cunctabor. Et ut simul intelligas, problema tuum plus in recessu habere, quàm fronte promittat, causæ scrutinium ab humani seminis natura & scaturigine paulo altius repetitum auspicabor. Sperma quidem Græci definiunt esse πνεῦμα εὔθερμον ἐν ὑγρῷ, ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, καὶ δυνάμενον τοιοῦτο γεννᾶν, οἷον ἀφ' οὗ καὶ ἀφέθη, id est, Sperma est spiritus calidus in humido, per se mobilis, potens tale generare, quale est à quo emittitur. Hic certè humani embryonis & fœtus in utero matris primarium principium & opifex rectè fertur: cuius substantiam, quamuis Philosophorum Medicorúmque schola ab utili & reliquo totius corporeæ molis & membro-

Hip. in lib. de Sperm. de ca. vul. de aere & aqua. Auicen. 20. tertij, cap. tertio.

Gal. in lib. Definitionum.

rum alimento, in uiſceribus exactè concocto, unà cum ſpiritibus decidi affirmet: & Lucretius poëta id quoque fatetur, dum ait libro quarto.

Lucretius Epicureus lib. 4.

Semen, adulta ætas quum primùm roborat artus,
Per membra atq; artus decedit corpore toto:

Potior tamen eius pars triplici ſpiritu turgens, ac cœleſti uirtutis informatiuæ energia imbuta, à cerebro, corde, epate, & ſpinali medulla, genuina teſticulorum uirtute attractiua, per uaſa ſeminaria, uenæ chylis & arteriæ magnæ, inſtar capreolorum uitis intortas propagines: ex lumborum quoq; uenulis, in teſtium anfractus, chremaſteras & epidemiades attracta, quum in ſinuoſis illarum anfractibus exactius coctum & dealbatū ſemen fuerit, tandem in Veneris conflictu, per uariciformes paraſtatas, uelut per tubulos & elices, in canalem penis defertur, ac tandem in matricis loculos effunditur. in quibus uirtutis informatiuæ adminiculo, ex utriuſque parentis ſemine, & materno per acetabula in uterum attracto ſanguine, fœtus ad parentum ſimilitudinem effingit: eósque parentum, ac non rarò proauorum næuis, cicatricibus, & ſtigmatibus, aut cogitationis ſimulachris, deſideratæq; rei figuris inſignit. Nec mirum. nam perinde ac magnes ſuam uirtutem per cohærentes ordine acus in quartam & ultra effundit: ſic natura uirtutē animæ informatiuam de ſemine in ſemen diffundit. Hinc accidit, ut crebrò auorum notæ in nepotibus eluceſcant, poſt plures affinitatis gradus. Redditur enim (ait Ariſtoteles) poſt plura genera ſimilitudo: ut in Helide, quæ cum Aethiope concubuerat, non filiam Aethiopi colore ſimilem enixa eſt, ſed natus ex filia Aethiops erat. Sic Niceus poëta Byzantius, à candido utriuſque parentis colore in auum Aethiopem degenerauit. Quod Lucretius perbellè his uerſibus teſtatur, libro quarto:

De iſtis vaſis ſpermatis omnibus, exactè Gal. lib. 14. de Vſu part. *Admiranda virtutis informatiuæ energia. Aſsimilationis prolis vera cauſa formalis.*

Quare nepotes auis & non parētibus, aliquando aſsimilentur. Ariſto. lib. 1. de Gener. animal. cap. 18. Plin. lib. 7. ca. 12. Lucretius libro. 4.

Fit quoq;, ut interdum ſimiles exiſtere auorum
Poſsint, & referant proauornm ſæpe figuras,
Propterea: quia multimodis primordia multi
Miſta, ſuo celant in corpore ſæpe parentes.

Et ne cauſam ſimilitudinis, tantum in attentam mentis cogitationem referas, en in Cydone inſula plurima Medica malus naſcitur, quæ poma Priapo ſimillima ferunt: harum ſemina in aliud ſolum ſata, cum in arborem adoleuerint, quędam poma mentulæ hominis ſimillima proferunt: alia uerò in naturalem citrij mali ſimilitudinem rurſum degenerant. Quam in producenda prole & fructibus uarietatem, dum cauſa materialis uirtutis informatiuæ actioni reſiſtit, accidere arbitror. has admirandas prolifici ſeminis uires, uirtutis informatiuæ participes, Citieus Zenon Stoicus erudita breuitate in ſua ſpermatis definitione ſingulas complexus eſt, his uerbis: σπέρμα ἐστὶν ἀνθρώπου πνεῦμα, ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος μεθ' ὑγροῦ, ψυχῆς μέρους ἅρπαγμα, καὶ σύμμιγμα τοῦ τῶν προγόνων γένους, οἷόν τε αὐτὸ ἦν, καὶ αὐτὸ συμμιχθὲν ἀπεκρίθη. Id eſt: Sperma eſt hominis ſpiritus, quem cum humido emittit, partis animæ ſpolium, & generis proauorum permixtio: quale enim ipſum erat, tale permixtum excernitur. Accipis iam, Zenonem, ſemen, ob eius uirtutem informatiuam per ſe nobilem, eſſe partem animę teſtari. quod ob id etiam eſſe animatum, bona philoſophorum pars affirmat. Et uelut anima per uniuerſos corporis artus diſperſa, ipſa tamen cerebrum uelut Palladis arcem præcipuè incolit: ſic & uirtus informatiua cœleſtis animæ dos, in plantarum et animalium ſingula membra diffuſa, in cerebro præcipuè reſidet. Vnde huius & prolifici ſeminis potiorem partem à cerebro, & ſpinali medulla, per uenas & arterias temporum ac lumborum ad ſeminaria defluere uaſa indicium eſt, quòd coeuntes in ſpermatis effuſione oculis nictant, & quod coitu cerebrum exiccatur. Vnde qui ſalaces ſunt, citius calueſcunt. Hinc illud in triumpho Iulij Cæſaris ſcomma proclamatum fuit: Romani ſeruate uxores, mœchum caluum ad-

Pererudita Zenonis Stoici de ſpermate definitio. Galen. lib. De finitionum. De uirtute informatiua Galen. in fine libri de forma fœtus.

Qua ratione genitura ex cerebro & ſpinali medulla ad vaſa ſpermatica fertur, Hippoc libro de Naturis oſſiū docet. *Quare eunuchi & pueri nōn calueſcant. Hippo.*

& Gal. lib. 6. Aphor. 28. docent.
De venis iuxta aures dissectis.
Hæc Hippoc. in libello de Aere. & in libro de Spermate.
Auicennæ in Galenum calumnia, fen. 20. tertij. cap. 3.
Hæc Hip. lib. de capit. vulneribus, &. 2. de Articul. Galen. lib. 2. de Vtili. parti.
Alexan. Aphro. lib. 1. Problem. 1.
Temporalis musculi propago.
Gal. lib. 4. Anato Hippoc. lib. 3 &. 4. Prædi & lib. 2. de Articulis.
Alij à quarto pari neruorum deriuari asserunt hos neruorum surculos.
Histrionis Schœnobatis robur in gestanda trabe, Augustæ.
Gal. lib. 11. de Vtilita. particu. & libro. 4. de Prænot. expuls.
Puella pugno ad tempora cæsa, facta epileptica.
Eques lapide in temporibus leuiter vulneratus obijt.

ducimus. Et cuidam petulantissimo histrioni, dissecto post funus capite, exigua cerebri portiuncula reperta fertur. Quare spadones, quum coitu cerebrũ eorum non exiccetur, ac pueros non caluescere, Hippocrates rectè diffiniuit: & boues ectomi, id est, castrati, maiora ferunt cornua. inde & passerum cerebrum, quum simile nutriat suum simile, ad salacitatem conferre, plerisque persuasum est. Rectè igitur Hippocrates ait, quibus prope aures uicinæ inciduntur, eos inueneris actu quidem sperma effundere, uerùm modicũ, imbecille, & sterile. Nam, inquit, plurima seminis pars à capite per uenas iuxta aures in spinalem medullam defluit: quibus cicatrice obductis, genituræ meatus obstruitur. Et proceres Scytharum, incisis iuxta aures uenis sterilescere affirmat. Et illud Galenum, fidum Hippocratis interpretem, ignorasse, Auicenna mihi non persuadebit. Cæterùm illud magis admiratione dignum, quod idem Hippocrates prodit, secta quæ per tempora fertur uena, & uulneratos in temporibus, apoplexia, spasmo, ac soporifero caro, delirio, & febre corripi. Qui uerò temporũ cranei, ex ossibus, musculis, neruis, uenis & arterijs carotidib. cõstitutionẽ nouerit: hic planè cognoscet, quare tam grauia symptomata uulnera temporũ excipiãt: quomodo ossa frontis ossibus, cuneoformi ac iugali inserta, ab utroq; caluariæ latere, quia sua canicie & macilẽtia ætatis annos produnt, tempora dicta sunt. Vnde nec temerè Homerus, homines à temporum canicie, πολιοκροτάφους appellat. Vt autem causam symptomatum exactius intelligas, scire primùm debes, musculum cæteris longè præstantiorem in cauitate temporum reconditum, ab ossibus uertici ac fronti supra aures finitimis, illorúmque additamentis & osse cuneiformi, Græcè σφηνόειδες dicto, & iugali, cum breui, sed robusto tendine, in maxillæ inferioris processum propagari: cui Massiter musculus, ab iugali osse prognatus, in ore delitescens, tam arctè implicatur, ut ægrè utrunque secernere posis. Et ut illi suo officio, dilatandi & coarctandi os & maxillam, probè fungerentur, Natura, industrius humani corporis opifex, musculo temporali robustas tertij & quinti paris neruorum cerebri, quinq; propagines inseruit: & ut plus roboris illi accederet, tertij paris neruorum cerebri propaginem & surculum circa os temporum, instar capreolorum uitis inuolucri intorsit: unde tantum roboris maxillæ & mento accreuit, ut nuper in Augustanis comitijs uiderim, quendam histrionem Italum χοινοβάτην funambulum, trabem uiginti pedum oblongam, mento impositam, nulla apprehendentem manu, sed tantum in æquilibrio pendulam, prorsum ac retrorsum, manibus in coxas suffultis, gestasse. & alterum in Schlesia, uas aliquot metretarum ceruisiæ capax, mordicus apprehensum, ultra caput post tergum proijcere uidi. Quid igitur mirum, tam insigni temporum musculo, quo nullus cerebro propinquior & neruosior, punctim uel cæsim læso uel contuso, patientem conuulsione, delirio, apoplexia, & febre affici, aut ex altero latere relaxari? An oblitus es, puellam in gynæcio nostro, pugno fatui ad tempora afflictam: quæ multis inde epilepsiæ paroxysmis conuulsa, tandem ægrè meo consilio & opera conualuit? Quid tibi commemorem? Nam & tu, qui aderas, probè nosti, equitem in Noricorum Nouoforo, à stabulario iactu lapidis in temporibus, leuiter cute ad pericranium usque uulnerata, sauciatum: ad cuius curam septimo die ego accersebar. quùm uerò rationem, ac sinistri lateris brachium & crus labascere, & lingua ægrum titubare uiderem, & chirurgum nulla opportunè applicuisse remedia, breui moriturum prædixi: qui tandem decimoquarto die conuulsus obijt. Stabularius uerò prognostico meo cautior factus, ne manus carnificis incideret, fuga sibi consuluit.

Temporum venæ iugulares, & arteriæ soporales

Operæ quoque precium est hic obseruare, quàm insignes arteriæ καρώτιδες, soporalis surculi & externæ uenæ iugularis σφαγίτιδος dictæ soboles, per ossa tempo-

temporum uario plexu dispersæ, in cerebrum & eius panniculos propagentur, per quas, uelut elices, ad cerebri & spiritus animalis alimoniam, defecatior sanguis & spiritus uitalis copia in cerebrum defertur: quibus oblęsis, uel contusis, quid mirum, patientem cataphora, uertigine, aut soporifero caro corripi? Vnde hæ arteriæ Græcè Carotides, & tempora in uernacula lingua Schloff appellantur: quibus rectius Medicus peritus medicamina soporifera, quàm fronti illiniret. Hic solers spectanda est indoctæ naturæ industria, quæ ne quid temporales musculi detrimenti paterentur, eos omnifarijs ossibus, & illorum agnatis processibus, uelut lapidoso aggere uallauit. Hæc sanè, quum alia caluariæ ossa, quæ densam cerebri membranam cooperiunt, poris fungosa, & squamiformi ac serratili suturarum compage, ad cerebri expurgationem cauernosa affinxerit: temporum uerò ossa, ut externis incommodis obsisterent, ferè lapidea dotauit duritie: temporalésque musculos, tam præclari officij organa, osse cuneiformi & iugali (quod Pollux ζύγωμα appellat) duro, medulla experte, ad patiendum obstinace sepiuit, quorum additamenta uulgus medicorum ossa paris appellat: quum id scire, non modò chirurgicorum, sed & iudicum (ut quę uulnera sint lethalia, statuere possint) interfit, te celare nolui. Vale.

Hæc simptomata ob læsis temporibus accidere, Galen. lib. 2. de Vtili. parti. & de Prænot. ex pul. lib. 4. & in Hippocra. Prædictio. lib. 2. & 3. & de Articulis lib. 2. Solers indoctæ naturæ industria.

De osse Zygomate Pollux lib. 2. Galen. lib. 2. Hippoc. de Articul. & lib. 2. de Vtil. part.

Nec certè ante & post Troianum bellum, ulla apud Græcos fuit bene instituta respublica, quæ non suos ex ærario publico conductos habuisset chirurgos. Ita sacerdos Aesculapij in Pergamo, Galenum nostrum curandis gladiatoribus præfecit. At nostros imperitos chirurgos, agnita illorum imperitia uix Libithinæ, ad efferenda uulneratorum cadauera pręfecissent. Haud uerò isthęc in eos contentionis studio dico, sed ut mea lucubratio, sementem frugi produceret, repastinandus erat ager, ne zizania luxuriaret. Reliquum erit Medicorum, quos Celsus physicos appellat, errorum sementa, quæ plus æquo altius radices egerunt, euerruncare.

In Prologo libri primi.

DE FALSA ERYSIPELATIS CVRA. THEMA IX.

Cauisus eras, non tam meo, quàm ægrorum nomine, quòd meam curandi ægros operam generosis Rheni Comitibus Palatinis, illustrissimis Bauariæ principibus locassem. Primùm, quòd terram incultam, cum ea quæ esset uino salubri & frumento fœcunda, ac populosa, commutassem: deinde, quòd mea opera & recta curandi ægros methodo, accolas Rheni ab empiricorum tyrannide, quos Galenus rectè latronibus comparat, & à Iudæorum impostura me uindicaturum sperasses. At mi Germane frater, quàm ægrè id fieri possit, rationes inexpugnabiles in prima epistola accepisti. Nam ut terra lætis fœcunda segetibus, tribulos, urticas, lolium & carduos parit, quæ etiam si eruncauerit repullulant: ita Rhenus inter præclara medicorum ingenia, nullis secunda, fraudulenta quoque parturit, quæ magistratus indulgentia alit & tuetur. hæc ut cardui lætas segetes, ita illa fraudibus adulatione, optima quęque ingenia opprimunt. Quæ enim ciuitas, quis denique pagus, imperitissimum in re medica empiricum, λογίατρον garrulum, perfidum Iudæum, aut parrochianum, totius Philosophiæ ignarum apostatam, non alit? quibus, ut feli cum muribus captis, ita illis cum uita ægrotantium colludere impunè licet: non sanguinem tantum cum uita, sed pecuniam quoque, qua paupercula unà cum liberis uxor alenda erat, emungere his permittitur. Hoc certè est præter boni pastoris officium, non tondere & pascere, sed deglubere pecus:

Empiricos latronibus peiores, Galenus in libello de prænotione. & lib. 1. prognost. testatur.

cuius sanguinem innocentem Deus, iustus scelerum uindex, ab auaris illorum manibus aliquando eripiet. Verùm ne tu omnino spe frustreris, quàm falsam curandæ erysipelatis methodum Iudæi, & illorum asseclę empirici, in locis Rheno finitimis instituerint, paucis indicabo. Nam si qua etiã citra febrem, uel sanguinis ebullitionẽ cholerici, pustula uel macula rubea in aliquo corporis membro, præcipuè in capite, temporibus, crure, eruperit, id erysipelam esse exclamant: ac miseris ægris omni humectationi & lotioni interdicunt. quo fit, ut magni nominis proceres neq; caput aut barbam in uiginti annis lauerint, nec ægri sordes manuum abluere audeant. Vide quæso, quomodo falsa opinio rationem captiuam ducit. Quare ut illorum temeritatem agnoscere posis, scito erysipelas latinis sacrum ignem dici: qua diuum Anthonium, qui incendijs præesse creditur, eos qui eius numen non reuerentur, affligere arbitrantur: & quia eius imago, & quicquid donariorũ uel porcorum illi consecratum fuerit, campanulis insignitur, accidit, ut hic quoq; morbus à Germanis glokfeuer, & ob rubeum affecti loci colorem, das rothlauff appelletur. Hic sanè morbus erysipelas est feruens, raro citra febrem ephemeram sanguinis cholerici in epate & uisceribus ebullitio: in qua cholera flaua, naturæ uiribus à sanguine bono sequestrata, per inguina, epatis emunctoria, ad crura defluit, & protruditur: uel ad collum, caput, faciem & pectus, sed cum maiori periculo, regurgitat: & non raro uulnera quoq; obsidere solet. Quare ut phlegmon sanguineæ, sic erysipelas biliosæ fluxionis soboles: quæ inter utranque cutem citra subiectæ carnis offensam diffusa, erysipelas purum appellatur. Si uerò bilis flauæ crassior & acrior substantia, supremam corporis cuticulam, quam Græci epidermida uocant, & subiectam illi carnem exulcerauerit: tum erysipelas quoq;, sed nothũ, aut herpes illi affinis dici potest. Ex his, ô Germane frater, te satis intelligere arbitror, utrumque phlegmonis & erysipelatis morbum esse præter solutionem continui, ex repletione, abscessus calidos. Quare utrumq; per uenæ sectionem, aut pharmaca cholagoga, euacuationem causæ antecedentis exigere, ac causæ coniunctæ, per eum qui sensum fugit halitum, digestionem, ac loci affecti & feruentis choleræ cum resolutione refrigerationem postulare. At quoniam, ut Galenus ait, erysipelas non quantitate modò affligit, sed etiam ex uehemẽti inflammatione ac qualitate sicca excruciat: quare ipsum ampliorem refrigerationem & humectationem, quàm phlegmonem, requirere. proinde Hippocrates, Galenus, Auicenna, Paulus, & Aetius, medicorum coryphæi, erysipelas curaturi, post uacuationes ritè factas, fomẽtationes ex succis uel decocto solani, lactucæ, semperuiui, umbilico Veneris, aut emplastra ex psyllij muccilagine ac lente palustri cum oleo Omphacino confecta applicuerunt, donec rubeus erysipelatis color liuescere, uel obfuscari uideretur. postea emplastra quæ temperato calore materiam impactam discuterent, ex aqua marina uel muria, & ἀμηλύσῳ, id est, farina ordei aut polentæ composita, applicabant: in principio tamen exacerbationis, ne bilis efferuescentis fluxus sisteretur, & ad aliquod uiscus internũ principale regereretur, à frigidis, humectantibus, apocrusticis, penitus abstinuerunt, præcipuè circa emunctoria, applicare. Id quum nequissimi pauperum & ægrorum expilatores Iudæi, agyrtæ, & aliptæ non intelligant, qua ratione id ueteres medici statuerint, & cauerint: omnibus uel semel erysipelate affectis, per omnem ætatem humectationi, lauacris, capitis quoque lotioni interdicunt. quo fit, ut à sordibus corporum poris obstructis, corpus per insensilem exhalationem non expurgetur, sanguinem putrescere, corpus psora, uitiligine ac omnifarijs scabie pustulis conspurcari contingat. Sed hos nebulones λογιάτρους, qui ob turpe & uile lucrum animam prostituunt, missum faciamus. Valeant igitur εἰς κόρακας: & ad alteram erysipelatis speciem, prædictis longè

GloKfeuer vnd rothlauff Germanicè.

Erysipelata definit Galen. li. 14. Methodi: & libro. 2. ad Glauco. Paulus lib. 4. cap. 21.

De cura erysipelatis Galen. lib. 13. & 14. Method. ad Glauc. lib. 2. de com. med. general. lib. 1. & de simp. medicam. lib. 3. Paulus. lib. 4. cap. 21.

longè perniciosiorem, Galeno & alijs Arabum medicis uel non uisam, uel non cognitam, accedamus. de qua Plinius ille polyhistor libro uicesimosexto: Ignis, inquit, sacri plura sunt genera: inter quæ medium hominem ambiens, qui zoster appellatur, & enecat, si cinxerit, & certè meritò à cingulo ζωςήρ appellatur: quoniam ob nimiam febre continua efferuescentis choleræ copiam, inflammatione à lumbis umbilico & testiculorum osseo usq; ad genua hominem cingit, sepit, & circundat. Hoc illustris Princeps & Marchio Brandenburgensis Georgius in Onelspachio correptus, ex ulcere cruris intẽpestiuè à chirurgo quodam consolidato, quod idem chirurgus, ne quid ad ulcus efflueret, fascia arctissimè strinxerat, interijt. deinde post biennium, eodem erysipelatis zostere, illustris Princeps & Comes Palatinus Otthenricus, dux utriusque Bauariæ, à lumbis ad genua usque circundatus, ac febre continua, ad delirium usque æstuabat: quem ego Heidelbergæ, incisa utriusque pedis saphena, adhibitis quoque quæ febrem restinguerent, Deo auspice, à morte uindicaui: qui te ab hoc sacri ignis æstu, sui spiritus refrigerio, sospitem nobis conseruare uelit, oro. Vale: & qui in amore nostri frigent, hoc sacro igne incalescant uelim.

Sic Scribonius cap. 106. Hiera, inquit, Pachi ad sacrũ ignem, quem zonã vocant, bene facit, ex aqua mulsa, detracto prius sanguine.

DE EMPLASTRIS BARBARIS ENAEMIS. THEMA X.

ITerum enixè desideras Christophore, ut quæ ueteribus dicta sint emplastra barbara, enæma nigra, tibi explicem: quamuis Galenus passim apertè illorum meminit, & compositionis scopum ostendit. Vt tamen mea compendiaria compositionis remediorum methodus unico illustretur exemplo, scito, ex emplastris conglutinantibus, ut Celsus ait, nulla maiorem usum præstare, quam quæ cruentis protinus uulneribus, deterso spongia sanguine, & labris prius sutura aut fibulis (quas Græci ἀγκτῆρες dicunt) coarctatis inijciuntur, ἔναιμα Græci uocant. hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna uis eam cogit: atque illius quoque impetum minuunt: tum glutinant uulnera, quæ id patiuntur: cicatricémque eisdem inducunt. ideo paracolletica dicebantur, & rectè quidem. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideóque Alipene nominantur: quia pinguia relaxant & humectant. Atqui huiusmodi uulnerum diathesis, id est, præternaturalis dispositio, est continui, nulla deperdita parte, solutio, ex humorum affluxu humida per accidens, quæ indicat, & requirit medicamenta exiccantia, & quæ citra abstersionem astringant: sed tamen pro ætatis & sexus ratione, & loci affecti natura, diuersa: ut quæ ex lithargyrio, oleo & aceto ac myrrha præparantur, imbecillem molléṁque puerorum, mulierum, eunuchorúmque carnem agglutinant, & illorum qui muliebriter degunt. at ualidioribus indigent uirorum corpora, qui ex uiribus uel agriculturæ munijs, & solis æstu, duriorem corporis habitum contraxerunt: qualia sunt ærugo, pix arida, aloes, resinæ, & bitumen: non artificiale illud gluten, sed naturale: qualis est ex Iudaico lacu asphaltus, & quæ ex eo concreta sunt, ut electrum, & gagates lapis: quem emplastro barbaro additum, Galenus ait, τὰ ἔναιμα τραύματα κολλᾶν: id est, recens cruenta uulnera agglutinare. & quod clarius Glauconi his uerbis indicat: Si recens, inquit, cruentum uulnus medicaris, impones emplastra conglutinatiua ex asphalto facta. uocant autem ea, ait, nescio quo pacto emplastra barbara. Ego uerò barbara dici ideo arbitror, quia asphaltus, aloes, myrrha, ex Cœlosyria, barbarorum terra, afferrentur. Dum Ambergæ Palatinatus metropoli, Medicinam profitebar, quidam aulicus ex HELVETIORVM thermis glebas nigras, instar pumicis leues ac lapidescentes secum attulit, quæ

Corn. Cels. li. 5 cap. 18. Gal. in. 5. Method.

Hæc vberius Galen. lib. 2. de compos. med. gener. & lib. 3. de fract. ossium.

Galen. libr. 9. simpl. med. de gagate.
Gal. lib. 2. ad Glauconem.

in aqua calida instar bituminis lentescebant: quas ab arena elutas, ac instar ceroti distentas: ulceribus uulneribusq; applicabat, quæ ea facile consolidabant. hæc nobis argumento sunt, thermarum àquas ex sulphureo bitumine, in uisceribus terræ ab undarum fluctu calce & halitu accenso, feruere. Nec mirum, quũ & lapis Thracius bituminosus, ut gagates, aspergine aquarum accẽdatur, oleo uerò extinguatur. unde Nicander in Theriacis ait:

Feruoris thermarum causa uerissima.

De Thracio lapide Diosc. lib 5 cap. 100 Gal. lib. 9. simplic. med.

ἠὲ συγε θρήισσαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν,
ἥθ᾽ ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται, ἔσβεσε δ᾽ αὐγὴν
τυτθὸν, ὅτ᾽ ὀδμήσηται ἐπιρρανθέντος ἐλαίου.

Hos uersus eo libentius adduxi in testimonium, quoniam apud Galenum à chalcographo uitiati leguntur. Tali methodo Andromachus emplastrum barbarum conglutinatiuum ex asphalto bitumine composuit, quod Aphrodas medicus admiratus est. Accepit picis aridæ pondo libras duas: bituminis, id est, asphalti, ceræ, singulorum pondo libram: guttæ ammoniaci, mannæ, singulorum pondo uncias sex: cerusæ pondo uncias tras, olei heminæ dimidium, aceti heminas quatuor. At si uelis emplastrum conglutinatorium cephalicum conficere, tum accepta indicatione à loco affecto, qui sui roboris, temperamenti, ac plasmatis conseruationem indicat, & requirit: tum certè nec gagates, nec asphaltus bitumen competeret: quoniam omnia quæ bitumen redolent, cerebro & capiti sunt infesta. Quare commodius pro bitumine asphalti resinam aliquam odoriferam substitueres. nec acetum, quamuis exiccat, ualde competit: quoniam sua mordacitate pericranium, & alia capitis ac cerebri ossiumq; uelamenta offendit: sed ut in eo & oleo asphaltus & gummi liquescant. alijs uerò emplastris barbaris, quæ ex lithargyro, ærugine, & calchante, id est, atramento sutorio constant, oleum additur, ut eius lenimine aliorum acuitas mitescat: & lithargyrium, si cera desideretur, uel non competat, in oleo ad lentam & nigram usq; uiscedinem decoquatur, qua reliqua coadunentur. Accipísne iam, mi Christophore, ad medicamenrorum compositionem non sufficere tantum ea simplicia, quæ morbi indicationes efflagitant: sed opus quoq; esse hæc admiscere, quæ illorum uires & qualitates defectas roborent, & adaugeant: excedentes uerò obtundant, & corrigant. Quare exacta compositionis medicamentorum methodus requirit, ut non emplastra & unguenta modò, sed etiam alia pharmaca quæuis composita, ex contrarijs coadunentur: quibus simul in aliquo liquore maceratis, uel decoctis, aut fermentatis, tertia quædam singularis uirtus ex horum mixtura prodeat, quam nulli simplicium acceptam referre poteris. Quare præcipuè illa magnifica, nuper adeò composita medicamenta, non raro nos suo effectu frustrantur, si non satis macerata, & (ut aiunt) fermentata fuerint. uides quoque, quanta sit compositorum medicamentorum simul necessitas & utilitas: & quantum delirent nostri pharmacopœi, qui ex multis medicamentis homogenijs, ad ostentationem in unum pharmacum congestis, sibi secretioris medicamentorum eruditionis famam arrogare student: quod certè rectius chaos confusum, quam medicamentum appellabis. Vale.

Enæma loco affecto accommodare docet Galen. in fin. lib. 2. de Artic.

De compositionis medicamentorum methodo declaratio.

DE RECTA LUXATA INSTAURANDI *methodo.* THEMA XI.

DE HEIDELBERGA mi Pandulphe, ad thermas Badenses, quas olim Marcus Aurelius Antoninus condidit, & postea Carolus quartus suæ nomenclaturæ Imperator instaurauit, profectus, cum parum à recto itinere uersus pagum Kyrloch diuertisses: omnes

omnes tibi obuios, quos de recto itineris compẽdio percontatus fuiſſes, uel luxata coxendice, uel diſtortis talis loripedes claudicaſſe, ſcribis. Quum uerò chirurgos etiam, inſtaurandi luxata peritos (quos Græci ἐνεμβόλους appellant) hunc pagum incolere accepiſſes: admiratus quoque è proximis uillis claudicantium multitudinem, quid cauſæ ſubeſſe arbitrer, à me ſciſcitaris. Non enim illic eſſe Lemnum, Aegei maris inſulam, in quam Iuno Vulcanum (qui inde claudus eſſe factus traditur) præcipitaſſet: quum pagus hic multis millibus paſſuum ſit Rheno quàm Aegeo mari uicinior. Cauſam itaque tibi eius rei petenti, reddere haud pigebit. Noſti quidem ex Hippocratis aſſertione, quoſdam claudos naſci: alios uerò ex morbo arthritide, aut alio morbi dolore, caſu à præcipiti loco, aut ex palæſtræ lucta, aut quauis alia uiolenta concuſsione luxatos: plures uerò, ut Galenus refert, ob chirurgicorum imperitiam claudicare, qui rectam ueterum inſtaurandi luxata methodum penitus ignorant. De quorum ſecta, huius pagi euembolos paucis tibi oſtendam. Recta quippe luxata reducendi methodus quatuor habet ſcopos. Primus, ut membra de ſuo ſinu elapſa, ante inflammationem, quantum natura neruorum ac tendinum fert, modò ſolis manibus, aut loris, uel chiromactris iniectis, aut glocoſſomio, ſiue alijs machinis, leniter diſtenta, in ſuum priſtinum acetabulum reponantur, cum minori quantum fieri poteſt dolore. Enimuerò ſi pars luxata, dolore intenſo afflicta, phlegmone occupetur, aut congenita neruorum tendinúmque duricies obſtiterit, ſi membrum ſic affectũ diſtenſione laceſsiueris temerè, incrudeſcente dolore (ut Galenus ait) tali diſtenſione, φλεγμονὰς ὀξυτέρους καὶ πυρετοὺς καὶ σπασμοὺς ἐνίοτε καὶ παραλύσεις ἐπιφέρεις, καὶ παραφροσύνας. Proinde Hippocrates, & poſt eum Cornelius Celſus: Quicquid, inquit, loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt, ſi illa iam præoccupauit, dum conquieſcat, haudquaquã laceſſendum eſt. ubi finita, tentandum eſt, in his membris, quæ id patiuntur. Oportet autem inflammationem ipſam, atq; dolorem leuare lana ſuccida ex hydreleo, id eſt, aqua & oleo moderatè calido, acetíque momento ſuperimpoſita, febríſque rationem in uictu habere quam maximam. At iſti, ſi dijs placet, chirurgi, nec quid ſit phlegmon, aut febris, nec ullum reponendi luxata organum norunt, quo leni tenſionis moderamine elocata, ſine doloris exacerbatione reponerent. Alter uerò & ordine ſecundus ſcopus exigit, ut membrum inſtauratum in ſinu articuli quieſcere ſinas, donec firmatum in eo probè coaluerit. id uerò effeceris, ſi roſaceo Meſuæ perfecto, aut quod primas certè obtinet, unguento noſtro de alabaſtro illeueris, & pannum lineum, uſu emollitum, lenem, rhodino quoq; delibutum, applicueris. Deinde ſi ſplenia ex ſtuppa ab aceribus purgata, aut multiplici panno conſarcinata, ouorum candido imbuta, appoſueris. Poſtremò faſcijs poſca uel uino madidis, primùm circa articulum, aut etiam oſsis fracturam iniectis, pro membri habitu latis aut oblongis, non nimis arctè, nec plus æquo laxè deligaueris. Quin etiã ſi neceſsitas poſtulat, poſt quartum uel quintum diem, ferulas ex corio bubulo uel ſuillo, aut tenuioribus aſſulis faginis, quibus panifices impoſitis pannos ſub prælo applanant, rectè applicato. Sic igitur membro deligato, & ad quietem ſchemate, figura naturali, doloris maximè experte, ſecundum uillorum & muſculorum rectitudinem ſituato, quieſcere ſinas: nec antè ſeptimum aut decimum diem religabis, niſi prauũ aliquod ſymptoma pruritus intolerabilis, aut phlegmon ex dolore, aut quauis alia occaſione inciderit. Vnde Hippocrates inquit, χρὴ τὸν ἰητρὸν τῶν ἐκπτωσίων τε καὶ κατηγμάτων, ὡς ἰθυτάτας κατασάσιας ποιέεσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις. Oportet medicũ luxatorũ aut fractorũ ſitus ac ſtatus quam directiſsimos facere, ſecundũ naturalẽ membri ſtatũ: ipſa enim natura iuſtiſsima eſt. Vnde Gal. ibidem ait: Duo ſunt ſcopi, quib. naturalis mẽbri læſi figura, σχῆμα Græcis, aut ſitus,

Vulcanus claudus natus.
Claudicantium uariæ cauſæ.

Gal. & Hipp. li. de Articulis
Rectè luxata inſtaurandi Methodi tres ſcopi.

Pericula prauæ inſtaurandi oſſa methodi.
Gal. lib. 3. de medic. uulnerum officio.
Hippoc. de Articulis. & Cor. Cel. lib. 8. ca. 11. & 10.

Alter inſtaurationis ſcopus.

Quis rectus oſſis fracti aut reducti ſitus.

Hippoc. lib. 1. de Fracturis.

Duo ſcopi ſitus membrorum.

exploratur: indolentia, quæ experientia exploratur (naturalis enim membri situs, doloris est præcipuè expers) alter, rectitudo situs partium membri. hanc ex Anatomia addiscimus: quam nec norūt, nec aliter uiderunt, quàm dum lanius porcum mactat, aut Iudæus suum exenterat uitulum. Scitè mehercule, Hippocrates ait: Circa omnes articulorum repositiones attenuare oportet, ac fame macerare, usq; ad septimum diem. & si inflammatio inciderit, frequentius soluere: sin minus, rarius. quietem uerò semper habere oportet afflictum articulum, & quàm optimè figuratum positum esse. At nostri de genere paganorum chirurgici, membra instaurata nec unum diem quiescere sinunt: sed quotidianis concussionibus ea diuellunt, ac ita distorquent, ut de suis acetabulis non rarò iterum excidant, nouusque incrudescat dolor. unde membrum ex humorum alluuio phlegmone, patiens uerò conuulsione corripiatur, tam crebra quidem distentione & uiolenta uulsione: præcipuè in macilentis & duris siccisq; corporibus, ut Galenus ait, σπῶνται καὶ ἀπορήγνυνται μυῶν καὶ νεύρων ἶνες, id est, Diuelluntur & franguntur musculorum & neruorum uilli, aut fibræ: unde cum febre inflammationes, deliria, spasmi, & paralyses coincidunt, quæ patientem interimunt. Rectè igitur Hippocrates, ut alia omnia, de fracturis osium, hanc per uectes commotionem & extensionem eadem die aut secunda fieri suadet, non autem tertia: minimè uerò quarta, aut quinta. Nam si etiam his diebus non reponas, sed alia molestia luxata lacessas, inflammationes induces. Qui uerò, ait Hippocrates, tertia aut quarta die deligantes premunt artus, aut fracturas extendunt: hi in re adeò multi ac magni momenti imprudenter agunt: minimè enim ijs diebus omnia uulnera mouere oportet. Et ut uno uerbo dicam, etiam omnia cum specillis scrutinia euitare conuenit, & singula quibus uulnera lacessuntur. In uniuersum enim tertia & quarta dies incrudescentias pariunt: quę ad inflammationes, sordiciem & febres deueniunt. Hæc sanè, inquit, res adeò magni momenti, ut si qua alia, est, ut non solum obseruetur in uulnerum, sed etiam aliorum morborum cura, quos etiam ulcera esse forsan quispiam dixerit. At finita inflammatione, sedatóque dolore, frictionem adhibere membro affecto, Cor. Cels. non dissuadet: ac tum uti cibis bonis, ac uino modicè, iamq; ad usus suos membrum promouere. motus enim ut in dolore pestifer est, sic aliàs saluberrimus corpori & membro existit. Nam ut Hippocrates libro de Medici uulnerarij officio ait, χρῆσις κρατύνει, ἀργίη δὲ τήκει, id est, Vsus roborat, ocium extenuat. Proinde uenerandus ille medicorum parens, in libro de Articulis primo: Articulum, ait, commouere oportet, non ui, sed in tantum ut dolore uacet. consistunt enim quędam in plurimo, alia in minore tempore. Vbi Galenus fidus eius interpres: Hac, ait, doloris experte commotione in declinatione phlegmonis nihil est utilius: resoluit enim humoris affluxi reliquias, & articuli mucores liquefacit, quibus articulus inuiscatus, immobilis consisteret, quod Græci ἀγκυλοῦσθαι dicunt. Meritò igitur id Hippocratis præceptum, tertius & ultimus curandæ luxata methodi scopus constituitur, ut membro luxato in suam sedem reducto, confirmatóque & conuenienti schemate locato, id ab humorum affluxu & dolore ac inflammatione uindices. quod facilè assequeris, si quæ roborāt & repellunt stiptica applicueris, ac sobriam & tenuem uictus rationem principiò indixeris, uenámque reuulsionis gratia secueris, & aluum leni pharmaco subduxeris, ac aromata id genus quæ sanguinem inflammant, prohibueris: tum fluxiones à particula affecta facilè depelles. Et cum hæc expediueris singula, postremò reliquum erit, & præter hoc nil aliud, quàm ut membrū opportunis exercitijs accommodes, illiq; pristinū robur restituas. At illi plus æquo audaces, scelerati de gente rusticorum euemboli, temerario uulgi applausu, procerumq; quorundam suffragio, qui doctis eruditionis honorem inuident, elati: totum ratio-

Iudæorum anatomia.

Victus luxatorum ex libro Hippocrat. de Articulis.

Gal. lib. 3. de Medici vulnerarij officio.

Violentæ instaurationis pericula

Dies & tempus instaurandi luxata.

Hippo. lib. 3. de fracturis.

Morbi sunt ulcera, Gale. de inæquali temper.

Verba Corn. Cels. ex lib. 8. cap. II.

Exercitiū roborat: Hippo. li. 3. de medici vulnerarij officio.

Laudatur Articuli instaur. exercitium.

Tertius instaurationis scopus.

Epilogus dictorum.

A phlegmone & affluxu humoris præseruatio.

Chirurgicorum audacia, fastus & tyrannis.

rationalis diuini Hippocratis methodi ordinem euertũt. Nam membra fortè fortuna reposita, nondum confirmata, necdum sedato dolore aut phlegmone resoluta, miseris carnificum modis, & quotidianis distorsionibus, ne dicam torturis, exercent: nec ægrotorum (quam unicam laudem nobiles illis tribuũt) miserentur: uerùm si quis natura delicatior sęuas illorum manus inciderit, qui hęc chirurgicorum tormenta epauescit, cum illo obiter luctantur, prostratum in terram, membrorumq́ torsionibus exanimatum ferè, pudet dicere quàm obscœnis scommatibus ægro illudant. Certè Deo naturáque nil iustius, qui tales euembolos, ne dicam tyrannos, literarum osoribus reliquit. Nec Nemesis iustè in illorum patruo uindictę oblita fuit, quem claudicantem perpetuò, omnibus ludibrio exposuit: ut eius exemplo quisq́ admonitus, hæc sibijpsis artis subsidia præstare non posse agnosceret, quæ in alienorum corpore temerè experiri auderent. Vale, mi Pandulphe: ac faxit Deus, ne quisquam illorum manus incidat, nisi qui doctis medicis malè affecti sunt, & honorem ipsis inuident.

GALENVS DE FASCIIS VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

VIDIVS LECTORI.

POSTREMI libri de fascijs, de laqueis, de machinamentis non reperiuntur (quod sciam) nisi in eo codice, cuius mentionem fecimus in epistola ad regem, in quo sunt tres auctores de fascijs, Galenus, Soranus, & Heliodorus, è quibus ego Latinum feci Galenum duntaxat, nam qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiusmodi liber germanus sit Galeni, dubitare nemo debet, nam uel ipso prooemio conuincitur, atque hic est liber ille, quem ipse pollicitus est in secundo commentario de officina medici. Verùm desiderantur in Galeno quædam, quæ placuit accepta à Sorano & Heliodoro in hunc librum inserere, ne qua supersit humani corporis pars, cuius uinculum in hoc opere non reperias: quæ suppleuimus putamus, uel ab auctore omissa, uel (quod magis probabile est) intercidisse. neque enim uerisimile est Galenum tam Sorano quam Heliodoro posteriorem, qui ab utroque multa alia de fascijs mutuatur, quæ nunc desiderantur, omisisse, nec singulis partibus (ut pollicetur) suam uinciendi rationem assignasse. Huc accedit quod descriptio Asciæ uinculi, quam posuit Heliodorus ad uinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit sæpe numero, quia tamen necessaria fuit, prætereunda fuisse non uidetur. Vbicunque autem aliunde quidquã petemus, auctoris nomẽ maiusculis literis notabimus, hoc pacto. EX SORANO, EX HELIODORO, *cumq́; ad Galenum reuertemur. Nunc Galenus.*

*HIPPOCRATES ILLE AVCTOR VETVSTIS*simus mundiciem spectans, quam exigunt alię artes in agendo, mihi uidetur non inconsideratè protulisse, Nobis sanè placet in arte uniuersa animi intentionem adhiberi. in quacunq; enim opera decorè agere rectéq; possumus decorè ac rectè agere conuenit quæcunque mundiciem celeritatemq; admittũt, celeriter mundéq; conficienda sunt: atque ubi dolor euitari possit, quàm maximè iocundè: tum reliqua huius generis omnia pręclarius agere debemus, quam alij eiusdem artis Professores. Siquidem (ut in nonnullis quæ efficiuntur, uidere licet) artifices usum habentes nõ alia re pręstant ignaris & expertibus, quàm celeritate atque elegantia. Medicum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet suo munere, quo sibi nobilior est subiecta materies: & idcirco, siue secet siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur, non modo utilitati studere debet, sed mundiciei & elegantiæ, quemadmodum ipse alibi rursus testatur, cum inquit: Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius quod iniectum est. Quod inijcitur, ut celeriter, iocundè, promptè, eleganter. Celeriter quidem, ut opus expediatur: iocundè, ut facile præstetur: promptè, ut ubique sit in promptu: eleganter, ut oculos delectet. Mala enim in nonnullas corporis partes incumbentia, idoneam uinciendi rationem postulant, eámque per se homo sæpissime decoram expetit. quare tam solius ægrotantis gratia, quàm omnium quibus sui uidendi copiam faciet, scire oportet quę uincula, & simplicia, & uaria singulis partibus accommodentur: nec ignorandum est nonnullis utraque conuenire, nonnullis alterutra, nempe uaria, licet alij secus existiment, de qua controuersia primo dijudicare operępreclum est. Expellunt nonnulli uaria uincula, non modo tanquam nihil proficientia, sed ueluti usum præstantia maximè alienum. id quod nulla stabili ratione firmant: sed testimonio maiorum nituntur, primum Hippocratis, cum inquit, Sed qui præstantia uincula amant sine mente complura alia lædunt. pręstantia, id est, uaria: deinde Mantiæ referentis cuidam oculos procidisse, cui pharmacopola caput & faciem uario uinculo deligauerat: idq; iurè putant euenisse, quòd fasciæ ob uarieta

tem inæquales urgeant, & idcirco mouere inflammationes posʃint, atque abſceſſus. Sed ſatius fuit eos dignoſcere, non uinculorum uarietate accidere, quod adducunt, ſed inſcitia alligantium, qui ualenter adſtringunt, oportuit » enim ita deligare, ut Hippocrates docuit, cum ait, in his autem maximè ad uin- » culum pertinet ut arctetur quidem ſic, ut quæ iniecta ſunt neque recedant, ne- » que comprimant, ſed fulciantur non tamen cogantur. æquum autem fuit ubi » Hippocratem citarunt, illud adiungere quod in Hippocratis oratione reſta- » bat, non enim ſimpliciter ſcripſit. Sed, qui præſtantia uincula amant, complura alia lædunt. Verùm ſubiecit, ſine mente, intelligant autem ex ijs quæ mox perſequar, uinculum uarium nullo modo ab Hippocrate ſubmoueri, ipſe igitur in libro de officina medici faſciandi rationem agens, ubi narrauit quid uincula requirant dum inijciuntur, quid poſtquam iniecta ſunt, ſubdit. Quod iniectum eſt, ut rectè, ut decorè: rectè intelligit iniectum, quod confert: » decorè, quod elegans eſt. ut autem exponat quid ſibi uelit decorè, addit. De- » corè quidem, ut ſimpliciter, ut diſtinctè: adiungit autem uerbum ſimplici- » ter, non quo ex toto declaret decore, ſed ex parte, quaſi dicat uinculum ſim- » plex ſit, & diſtinctum, quod euidentius colligitur ex ijs, quæ ſubiecit. Aut » ſimilibus & æqualibus, æqualiter & ſimiliter, aut inæqualibus & diſsimilibus, » inæqualiter & diſsimiliter. Species autem ſimplex orbicularis aſcia, ſima, » oculus, rhombus, dimidiatus. aptetur uerò ſpecies ſpeciei, ac morbo illius » qui deuincitur. Ergo uinculi ſpeciem, quæ ſimplex eſt orbicularem eſſe » neceſſe eſt, ſed aſcia omninò ſima eſt, atque ita quod prorſus æquale eſt erit ſibi ſimile, quod inęquale, diſsimile. num igitur deterrentur idem de ſententia, quia uaria uincula repudiari ab Hippocrate uoluerunt, fatentes aſciam, oculum, rhombum, dimidiatum, uarijs aſsignari? an præter hæc illis commemorem eundem Hippocratem in libro de articulis, ad fractum iugulum, uinculum admouere, quod à gruis ſimilitudine γερανίδα nominauit, idq; uarium eſſe? Sciant autem quibuſdam partibus, cuiuſmodi femur eſt, ubi repoſitum eſt, atque humerus & cubitus aliáque plura nullum aptari uinculum poſſe niſi uarium. Hactenus de his. pergamus iam ad faſciarum uinciendiq; rationem, ſcrutemúrque in primis, ut faſciæ inter ſe diſtent, materia, habitu, longitudine, latitudine, ſtructura. Materia igitur inter ſe diſsident, quoniam nonnullæ linteæ ſunt, nonnullæ ex lana, aliæ ex membranulis, quarum uſus, cùm neque unus ſit, neque ſimilis, ſed diſpar, ubi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maximè congruant. quæcunque ergo adſtringenda erunt, linteis alligabimus, at ubi adſtringere non oporteat, propterea quod hoc inflammationi ſit inimicum, ſed abunde ſit continere uel tegere, ex lana, ex membrana uerò ſecuti Hippocratem, ubi naſus uel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti quæ uinculum poſtulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ aliæ ſciſſæ ſint, aſſutæ aliæ: Glomeratę ſunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur, tales ſunt quibus perfracta membra uinciuntur, ſciſſæ, quæ ex uno linteo extremis partibus uel alibi ſciſſo conficiuntur, quales ſunt, quæ ad capitis uulnera dantur (cancri dicuntur) ſiue in quatuor partes ſcindãtur, ſiue in ſex, ſiue in octo, aſſutæ ex pluribus habenis uaria figura inter ſe iunctis componuntur, quales ſunt, quæ ſuſpendunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt, quæ mammis & loco præterea, qui iuxta anum eſt, accommodantur: Longitudine, cum quædam breuiores, quędam longiores ſunt: Latitudinis eadem ratio eſt, ſiquidem tam hæc, quàm illa debet uinciendis partibus reſpondere: Structura, nam aliæ texuntur, aliæ conſtant ex materia per ſe coacta, uel certo ordine implicata, quæ ſimplici textura fiunt, nonnullæ hac de cauſa texuntur, nonnullæ conficiuntur ex tela, quæ ad alium uſum texta ſcinditur

ditur in fascias, his plerunque uulnera obligamus, illis utuntur uenatores ad crura defendenda, eædem primæ palmæ parti circumdantur, quæ ex implicata materia fiunt, ab aurigis ad latera continenda adhibentur. Est autem perpetuum, ut qui uinciunt, fascijs abundent, & quas habent, sciant quàm optimè adhibere, atque ubi deligendi locus est, tales accipiant, quales docuit Hippocrates, quum inquit. Iam uerò fasciæ parentur, leues, tenues, molles, mundæ, latæ, sine suturis, sine eminentijs, ita ualentes, ne extentæ rumpantur, & paulo amplius. Mundas quidem esse conuenit, quoniam sordidæ præterquàm quòd indecoræ sunt, liquore aliquo respersæ, non madescunt, deteriúsque id reddunt, quo perfunduntur. esse item sui coloris debent, ne purpura inficiantur, uel alia huiusmodi re, eandem noxam afferant, aut coloris similitudine currentem sanguinem repræsentent: tenues insuper, ne ambitus in tumorem nimium assurgant: molles, ne ob duritiem urgeant: leues ne onere infestent: sint præterea sine suturis inæqualibus, ob quas futurum esset, ut comprimerent: tum sine eminentijs, hoc est, non sint oræ à lateribus ipsa textura confectæ, uel alioquin uersæ atque consutæ, nec quædam extantia quasi fibræ. cum quæ eminent, uinculum reddant inæquale, quæ extant, non patiantur fasciam facilè circuire. Quòd si fasciæ ex inciso linteo fiant, incidatur non transuersum, sed in longitudinem, sicut intextum est, sectione ad stamen directa, sic enim lintea facilè scinduntur, quod secus habet, si qua subtegmen procedit, hoc tentetur. Adde, quod quæ in longitudinem scinduntur fasciæ, quod uinctum est firmius continet. At uinciendi ratio quædam (ut superius dixi) simplex est, & quædam uaria, atque hæc modo nomen inuenit à sede cui adhibetur, modo ab euentis, nonnunquam translato uocabulo à similitudine animalium: à sede, quæ uincitur nomen trahit, oculus, nasus, inguen, cæteráque huius generis: ab animalibus, cancer, accipiter, aries, lepus, testudo: sed ab euentis, uallum seu coniunctum, seu disiunctum, operculum, habena, & quæ his similia sunt. Præterea ex huiusmodi uinculis quædam sunt uincula tantum, ut tholus, regium, scapha, discrimen: quædam uincula simul & laquei, cuiusmodi est lepus auritus, pastorialis, cæteríque consimiles. Vinculum insuper aliud ab altero fasciarum capite incipit: aliud à medijs fascijs: aliud utroque modo. Quoddam item certis sedibus idoneum est, reliquis alienum cum sit: quoddam alijs quoque aptatur. Super hæc, aliud à priori parte conspicitur, quod priorem hominis partem duntaxat alligatam ostendat: aliud à posteriori, aliud ab utraque similiter & priorem & posteriorem partem æque uinctam demonstrans, atque hæc nunc consimili, nunc dispari ratione ueniunt in conspectum, quæ omnia plena fient, cum ad singula uentum erit. Sed considerandum est, inquirendúmque an quomodolibet ordiri fascias oporteat: maiores enim omnes statuerunt certas corporis sedes, à quibus fasciæ ordiri deberent, exempli causa in capite, ob quamcunque causam uinciatur, fasciæ caput in occipitio collocant, inde ipsam circumagentes, iuncturam conficiunt, nec quicquam intuentur, quod agunt morbo ne, cuius causa uinculum adhibent, secundum sit an aduersum: in alijs item partibus inscitia uel ignoratione (ut credibile est) decepti, locos præscripserunt, necesse enim est rectè uincientem auctore Hippocrate eò incumbere, ut non solum deligandæ parti, sed affectui quoque uinculum conueniat. Nos igitur non undecunque, sed qua maximè expedit, ordimur, extremámque fasciam imponimus, quà docuit Hippocrates, cum inquit. Quæ mouentur, ut articuli, qua curuantur, minimis, & maximè collectis, ueluti poples: qua extenduntur, simplicibus & latis, ueluti patella, obuolui debent. quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspendendum uerò fasciam omnem, qua corpus

quiescit & qua magis cauum est, superimponenda, ut suprà uel infrà genu. Consentit autem cum capite humeri fascia alteram alam demissa, cum inguine, ad alterum illum: cum crure, super partem huius posteriorem, quæ carnosa prominet. Quibus autem sursum labitur, ab inferiori parte suspendenda est: quibus deorsum à supriori. ubi nihil tale est, quemadmodũ in capite, qua maximè æquale est contineri fascia debet, & duci quàm minimè obliqua, ut postremo obuoluta, qua ualentissimè hæreat uagos circuitus contineat. Oportet præterea deligãtem ad ea respicere, quæ in uinculo requiruntur, cuius Hippocrat. duas esse species testatur, unam eius quod inijcitur, alteram eius quod iniectum est. utrobique autem summa cura enitendum est, dum uinculum inijcitur, ut celeriter, iocundè, promptè, eleganter: celeriter quidem ut opus expediatur: iocunde, ut facilè præstetur: promptè, ut ubique sit in promptu: eleganter ut oculos delectet. Cum iniectum est, ut rectè, ut decorè habeat, nihílque absit ex his quæ supra opus esse retulimus. De usu autem uinculorum scire licet, quædam ea de causa adhiberi, ut continendo curantibus præsidijs subseruiant: alia non propter hoc, sed ut ipsa per se agant, quibus curatio committitur. in his maximè attendendum à qua parte fascia ordiatur, qua circumeat, qua desinat. quæ singula exquisitius conscribi non possunt, docere tamen uiam licet per quam medicus facile iudicare de singularibus poterit, naturam singularium partium perspiciens, quàm facile alligentur, suspendantur, collocentur: atque insuper quid uinculum ualeat: efficit enim, ut quæ abscesserunt propellantur, hiantia coniungantur, peruersa dirigantur, atque omnium contraria præstentur. Oportet autem si quid abscessit, ita deuincire, ut quæ sublimia sunt, sedem contingant, hoc est, locum unde recesserunt, at non premant: incipiendum uerò à parte sana, & qua ulcus est finiendum, ut quod subest effundatur, & aliud ultra non coëat. Sed quæ abscedere uolumus, contrario modo penitus alliganda sunt, atque ubi in unum adducere conuenit. Verùm ubi, quæ hiant, hoc est, quæ in exteriorem partem conuersa sunt, longè initio accepto coniungenda sunt, in cæteris eodem modo uinciendum, tantum ab ulterioribus aliquid adducendum erit, paulatímque comprimendum, primo minimum, deinde magis, maximæ compressionis terminus sit, ubi se contingunt, aptantúrque, sed non urgent. Verùm in diducendis, quæ contracta sunt, si inflammatio est, supersedendum est, si ea non est, præparatione eadem utendum, sed uinculo contrario, dirigere item ubi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debent, tum quæ recesserunt adducenda sunt, contraria autem contra. Hæc omnia medicum quasi leges, tenentem obseruantémque expedit id eligere, quod singulis uitijs idoneum est, miniméque ad certos locos consilium dirigere. Nos, quanquam in uino quoque casu, qua primum ordiri uinculum oporteat, perfectè explicare difficile est, dum tamen fasciarum rationem indicabimus, ut res euidentior sit, locos statuemus, à quibus ordiri potissimum conueniat: medicus uerò in agendo ubique illum eliget, qui maximè in rem erit.

Linteum

Linteum scissum ad summum caput, & ei proximam regionem. I.

Linteum iustè magnitudinis scinditur in partes sex, & medium qua uerticem complectitur, integrum relinquitur, ex partibus uerò pendentibus mediæ findantur è regione aurium, ac sub mentum demissæ, nodo inter se uinciantur. Quo facto altera fasciola angusta media occipitio inijcitur, extremáque ad frontem adducuntur, & à latere capitis nodum accipiunt: quatuor uerò partium, quas pendere sinebamus. hæc ratio est posteriores propè nodum angustioris fasciolæ, priores supra occipitium inter se colligantur. licet item absque nodo, alijs subiectis, alijs superdatis, postremæ fibulam imponere.

Linteum scissum, ad frontem & partes, quæ iuxta sunt. II.

In quatuor partes scindere linteum oportet, medio intacto qua fronti circundetur: priorésque partes super posteriores, quæ dependeant ad occipitium dare, ibique inter se deuincire: post hæc reliquas duas conuersas, in summo capite colligere, quæ sub mentum etiamnum demitti possunt, & ibi nodum accipere. Hoc uinculo ad occipitium quoque utimur, partibus à latere capitis nodo inter se deligatis.

Linteum scissum ad totum caput. III.

Linteum scissum in partes octo, ita, ut medium integrum sit, donec tegere caput posit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fissæ sub mento inter se diligentur, è reliquis uerò, binis à priori parte, quaternis à posteriori, duę à posteriori, duæ à posteriori extremæ super alias ducantur ad frontem, altera alteri subiecta, ut à superiori contineatur, deinde priores duæ ferantur ad occipitium, sic, ut ęquè alteri altera insidat, his comprehuntur quæ prius fuerant circundatæ, reliquæ duæ posteriores ad frontem attrahantur, altera similiter alteri subiecta, extremæq; à latere fibula inijciatur. Hæc uinciendi ratio efficit, ut caput sine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hi comprimendo afferre plurimum solent.

Cancer siue vinculum capitis, siue operculum scissum in partes octo, ad caput. IIII.

Medium amplecti debet uniuersum caput, sic, ut quatuor partes à fronte rectè dependeant, ab occipitio totidem: ex illis exteriores, ad occipitium porrectæ inter se alligentur: ex his exteriores similiter fronti circundatæ, à latere diligentur. tum ex reliquis, quę in fronte scissæ partes sunt, ad occipitium, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

Operculum ex fascia lata trium capitum (σκεπάστρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάτοχος uocatur) & tertia, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθολκεὺς nominatur. V.

Pertinet ad obuoluendum uniuersum caput, dicitur autem πρασκεπάστρα. est quidem κάτοχος fascia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, ut operculum comprehendat: sed καθολκευσ ex fascia fit oblonga, adhibetúrque eo nomine, ut diduci uinculum non sinat: quarum hæc ratio est. Linteum adhibetur sic latum, ut caput uniuersum complectatur, longius quàm ut duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum angustior fascia sub mentum media inijcitur, & in utranque partem per malas attrahitur inter frontem & uerticem, inde sub mentum rursus demittitur: post hæc alterius angustioris fasciæ medium fronti inijcitur, capitáque in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter se, & cum alterius angustioris fasciæ capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, usque dum ad supercilia uentum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in fronte altera super alteram insidente ad similitudinem literę X in orbem ad occupitium ducuntur, atque ibi deligantur. Potest autem una fascia duntaxat longior, & operculum continere, & prohibere, ne tota iunctura diducatur, ad hunc modum, si media inter frontem & uerticem ordiatur, capita uerò recta per malas sub mentum demissa, ibiq; altero super alterum excedente in similitudinem literæ X sub imas aures ad occipitium dentur, ubi rursus in speciem literæ X, inter se aduersa ad frontem ducantur, & nodo à latere deligentur.

Hactenus de simplicibus uinculis, sequitur ut de uarijs dicamus, si id antea ostenderimus, quod fascię circuituum alius dicitur rectus, alius transuersus, obliquus alius, quid autem hi sibi uelint, nomina declarant: tum alius στεφανιαῖοσ, μετωπιαῖοσ alius, παρειὰσ, alius γενειὰσ: pręter hæc aliud uinculum orbiculare, aliud in orbem serpens nuncupatur, aliud postremo ascia. est autem στεφαναῖοσ, qui coronarum modo inter frontem & uerticem tẽdit: μετωπιαῖοσ, qui frontem ambit: γενειὰσ, qui sub mẽto circumagitur: παρειὰσ similiter à malis per quas ducitur, nomen habet: illa demum uocatur ascia, quæ lunata figura ab una parte sima est, ab altera gibba. Circuituum igitur istæc nomina sunt.

Rhom-

Rhombus alter simplex, alter Hipppocratis de quo nunc.

VI. VII.

Aptiſsimum eſt uinculum hoc (ut quidã ſenſerunt) ad ſuturas, ubi dehiſcunt (uel ut alijs placet) ad partium, quas uulnus diduxit, glutinationem, atq; ad emittendum humorem, eo, quòd cõprimendi uulneris uim habeat. Sic autem circuire debet: faſcia à latere capitis orſa, obliqua ducẽda eſt ad uerticem atque alterum tempus, deinde malis utrinque circundanda & obliquè parti prius obuolutæ aduerſa in modum literæ X ad occipitium dimittenda, inde obliqua, ſic, ut à priori circuitu diſtet, per malas porrigenda eſt ad alteras malas, ac rurſus obliqua ſurſum danda ut bis X literam repræſentet, quodq; in medio eſt rhombi figuram accipiat, quo facto ad occipitium ferenda eſt, & fronti in orbem inijcienda, eatenus autem circumagenda, ut quæ nuda ſunt, includantur.

Semirhombus uel lepus ſine auribus. VII.

Huic, & illi cui nomen eſt Tholus, in omnib⁹ eadem uis eſt. Ratio adhibẽdi huiuſmodi eſt: Faſciæ caput occipitio inijcimus, eámque ſub infimam auriculã obliquè inter frontem & uerticem ad occipitium ducimus, tum inter frontẽ & uerticem priori parti aduerſam ac ſub infimam auriculam ad occipitium attrahimus. poſt hæc fronti circumagimus ſic, ut quod medium eſt, ſemirhombi effigiem referat. extrema uerò faſcia, non modo in hoc, ſed in alijs quoque capitis uinculis, fibula à latere uincienda eſt. Poſſumus etiam ſi ex uſu ſit, faſciam circumducere, non ab inferiori parte ſurſum, ſed con ra.

Vinculum ad caluariam, vel ſcapha, vel Tholus, ſeu Dioclis, ſeu Glaucij. VIII. XI.

Maximè idoneum eſt, ubi ſummum caput, & quod inter ipſum & frontem eſt, uincire conuenit. hoc autem modo ipſum inijcies: orſus ab occipitio faſciam rectè per uerticem duces ad frontem, ibiq; ſiniſtræ manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rurſus ad occipitium demittes, ab eóque tertio ad frontem porriges iuxta partem priorem, ubi ipſam obuolues per eum ſinum, qui à digito tenebatur, poſtremo fronti circumages.

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. IX.

Adhibetur eadem cauſa, qua Tholus, ſed quandam præter uſum elegantiam habet. Vbi Tholus uinculum ſuperdatum fuerit, anguſtioris faſciolæ caput, ſub eius ambitum indatur, eáque porrigatur obliqua ad ſummum caput, & inter ipſum & frontem, tum in fronte ſub prioris faſciæ ſinum agatur, inde

obliqua ad uerticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, ducatur, post hæc ad occipitium, dein sub infima auricula dextra inter frontem & uerticem, sub infima auricula sinistra rursus ad occipitium reuertatur. Nos uerò ut fidelius contineatur, alium quoque ambitum per frontem adijcimus.

Thais alia sine auctore. X. XI.

Tholo obuoluto, fasciola quę digiti latitudinem æquet uel etiamnum angustior sit, orsa ab occipitio recta ad summum caput, & ad frontem, per id, quod inter ipsam & uerticem est, adduci debet, ibíque duplicata rursus ad occipitium porrecta conuerti, atque inde per dextram capitis partem ad uerticem, & inter ipsum & frontem procedere, deinde ad sinistrum tempus demitti, qua duplicanda est, & per partem prius obuolutam, ad dextram capitis attrahenda, inde similiter duplicata ad tẽpus, quod tertio fiat, ut tres sinus duplicatæ fasciæ cincinnorum imaginem referant, sed postquam tertio ad dextram occipitij partem uentum fuerit, fasciola ad sinistram partem cònuertenda ut æque in altero tempore conspiciatur, postremo, ut benè priores ambitus teneat, fronti circumagenda.

Discrimen. XI.

Ad eosdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, inijcitúrque hoc modo. fascię quod satis est, à facie dependeat & reliqua eius pars ad summum caput, per id quod inter ipsum & frontem est, feratur, inde ad occipitium, ibiq; tradatur ministro continenda, post hæc conuersa circa frontem detur, quo facto caput à facie pendens, per partem primo iniectam, rectè ad uerticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, procedat, inde ad occipitium, ibiq; finiatur.

Scapha, seu Tholus Diocleus. XII. XII.

Rectè datur, ubicunque coniungere diducta necesse est, uel quod ob diutinum materiæ cursum ad oculos incisa cutis fuerit, uel quod frons alioquin uulnus acceperit. Obuoluitur autem hoc modo: fasciam ab occipitio orsam, trahimus sub infima auricula dextra, uel sinistra, prout ab hac uel illa prius ducenda æstimabimus, inde ad tempus adiunctum, ab eóque transuersam inter frontem & uerticem, porrigimus ad alterum tempus, inde sub infima auricula ad occipitium, qua caput prius superiniectum adstringimus, dein super aurem fronti circundamus, sic, ut ambitus hic, illi subijciatur, qui inter frontem & uerticem procedit, ac uterq; è regióe alterius, ab interiori parte sit resimus, tum quoties opus est eodem modo circumagimus.

Inijcitur & aliter per duos fasciæ ambitus, circa eam suturam, quæ ad aures per uerticem tendit sic, ut alter ambitus super suturam sit, alter infra, & uterq; ab interiori parte sit resimus, inferior autem sursum procedere debet, superior uerò deorsum.

Thais

Thais sub incerto auctore. XIII. XIIII.

Illis idonea est, quibus quod inter frontem & uerticem est ac proximas partes, cōuenit deuincire. Eam sic admoueto, ubi semirhombum inieceris, sic tamen, ut fascia frontem non complectatur, ipsam ab occipitio obliquam, ad uerticem & frontem porrigito, ibíque conuertito, facitóque, ut circa frontem lunæ figuram imitetur, & cornua sursum spectent, ima parte sita inter supercilia: post hæc altera parte uerticis ad occipitium ducito, sicq; circa frontem attrahito. Huius modi uinculum præter eam, quam semirhombus affert utilitatem, est etiam aliquo modo speciosius.

Glaucij vinculum superimpositum, vel additum.
XIIII.

Ad eosdem confert, ad quos uinculum ad caluariam, sed huic magis fidendum igitur, ubi uinculum ad caluariam adhibitum est, aliud super inijcito, cui nomen est lepus sine auribus, ne longum faciam.

Regium. XV. XVI.

Idem efficit, quod Thais sub incerto auctore, nimirum, quod inter frontem & uerticem est, ac proximas partes, deuincit, cuius hæc ratio est, fasciæ quantum satis est de pendere à facie sinimus, quódque ex ea restat, inter frontem & uerticem rectam ad occipitium trahimus, inde conuersam, sub ima aure inter frontem & uerticem obliquè ad occipitium, ab hoc obliquè item ad id contrariæ partis, quod inter uerticem & frontem est, tum per tempus, ac sub ima aure ad occipitium ducimus, deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontem attrahimus, térque ibi replicamus, sic, ut sinus ad similitudinem graduum, se excedant quos postremo cōprehendimus fascia circa frontem obuoluta.

Capistrum, quod dimidiatum, vel ad alteram partem dicunt. XVI.

Expeditissimum est, ubi maxillam seu uulneratum, seu prolapsam, seu ob distentionem oris aliúm ue morbum oportet ab altera parte uinciri. fascia ab occipitio orsa, obliqua per uerticem, & inter ipsum & frontem per tempus ferri debet ad malas, inde sub mento & ima aure alterius partis ad occipitium, de inde sub imis auribus ac mento attracta, eodem reuerti, atque ad eandem rationem, quoties opus est, circuire. Tunc uerò commodum ita circundatur, cum à superiori parte deorsum deligandum est, sin ab inferiori parte sursum, fascia ab occipitio incipiat, & sub imam auriculam, mentúmque procedat, tum per malas ducatur, & obliqua inter frontem & uerticem ad occipitium, dein sub mentum circumagatur, postremo frontem ambiat.

Capistrum ad utranque partem. XVI. XVII.

Ad eos pertinet, quibus maxilla uel utrinque, suo loco mota est, uel alio quopiam tenetur, ex ijs quæ dicta sunt in capistro ad alteram partem. Fascia occipitio primum iniecta, oblique per uerticem & inter ipsum & frontem ad malas porrigitur, demissáque sub mentum maxillam & malos ab altera parte amplectitur, inde inter frontem & summum caput per partem prius iniectam in speciem literæ X ad occipitium reuertitur, & sub imis auribus, ac mento rursus ad occipitium data, nouissimè frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte sursum. XVIII. XIX.

Ab occipitio ordiatur, & sub infimam auriculam, ac sub mentum detur ad malas, inde oblique per summum caput ad occipitium tendat, ab eóque sub infima auricula alterius partis, & sub mento demittatur, tum ad malas, post hæc oblique inter frontem & uerticem ad occipitium ducatur, & fronti postea circundetur.

Idem in utranque partem ductum à superiori parte deorsum. XIX.

Media fascia complecti occipitium oportet, capitáque eius per uerticem obliqua inter ipsum & frontem porrigere, sic, ut X literam repræsentent, deinde per malas sub mentum, & sub imas aures ad occipitium reuerti, post hæc circa frontem obuolui, & ad occipitium adducta sub mentum demitti, postremo ad occipitium per frontem circuire.

Idem aliter. XX. XXI.

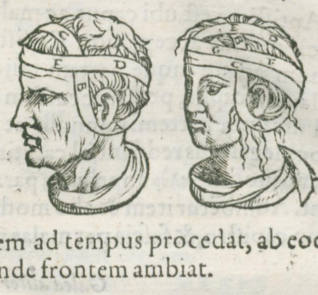

Media fascia super frontem detur, capitáque eius ducantur ad occipitium, ibíque figuram accipiant literæ X, post hæc sub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & uerticem obliqua ad occipitium demittantur, tum sub mentum, nouissimè per frontem circumdentur.

Aliter. XXI.

Fascia media ab occipitio orsa, capita sub imas aures mentúmque attrahenda sunt, tum per malas, quod super est eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proximè posita est.

Capiſtrum obliquum ad alteram partem, quo uinciuntur quæ iuxta aurem ſunt, & maxillæ proceſſum. XXII. XXIII.

Ab occipitio initium ſumat, & ſub infimam auriculam ad tempus, atq; inter frontem & uerticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, ſæpiuſq; ad eãdem rationem circumeat quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte ſurſum attrahitur. Sin expeditius ſit à ſuperiori parte deorſum, ita porrigatur, incipiat ab occipitio, & oblique per uerticem & inter ipſum & frontem ad tempus procedat, ab eoq; ſub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat.

Quod alij leporem ſine auribus, alij ſemirhombum uel nauiculam dicunt, ad utranque partem commodiſsime ad frontem, & ex parte etiam ad id, quod inter ipſum & uerticem eſt, adhibetur. XXIII.

Occipitio primum faſciam inijcimus ab eóque ſub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & uerticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus, inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & uerticem obliquè ad occipitium, inde obliquè inter uerticem & frontem, parti prius iniectæ aduerſam ſic, ut ibi X literam repræſentet, poſt hoc ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

Idem in utramque partem ductum à ſuperiori parte deorſum. XXIIII. XXV.

Media faſcia occipitium amplectitor, capitáque eius per uerticem inter ipſum & frontem adducito, ſic, ut ibi X literam repræſentent: inde ſub imas aures ad occipitium, poſthæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XXV.

Faſcia media ab occipitio orſa ſub infimis auriculis in utranque partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & uerticem ad occipitium reuertitur, deinde frontem compræhẽdit. quibuſdam placet hanc ſub mentum quoque circumagi.

Vinculum à ſuperiori parte iunctum. XXVI. XXVII.

Capiſtrum rectum ad utranq; partem adhibemus, faſciamq; non amplius ſub mẽtum, ſicut in illo, ſed per medium naſum agimus ad occipitium & ſuper eam ſuturam attrahimus, quę ad aures per uerticem tendit.

Vinculum Glaucij ualde iunctum. XXVII.

Eadem ratione obuoluitur, atque id, quod à ſuperiori parte iunctum inſcribitur, niſi quod fertur etiam ſub mentum.

Perigenis galea gladiatoria. XXVIII. XXIX.

Aptisſima eſt, ubi caput ac malę pluribus locis uulnus acceperunt. Capiſtrum obliquum ad utranque partem inijcitur, deni Glaucij ſcapha, poſt hæc rurſum capiſtrum ad utramq; partem. nonnulli ut uinculum hoc elegantius reddant, id capitis ornamentum, quod κεφαλὸν appellant, parantes aſſuunt. Adhibetur item & alio modo ſine obliquo capiſtro, & faſcia per malas minimè porrecta.

Galea aliter ad eoſdem. XXIX.

Faſciæ quod ſatis eſt à fronte dependeant, reliqua ad occipitium recta ducatur, & eatenus obuoluatur, ut rectum capiſtrum efficiens, totas genas & caput complectatur, quo facto caput quod à fronte pendet, ſurſum conuertendum eſt, & recta per uerticem ad occipitium attrahendum, ac, ſi placeat ſub imas quoque aures adducendum.

Lepus auritus. XXX. XXXI.

Sic appellant ſemirhombum, ubi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui uel gladiatorib. decoris cauſa datur, uel ut caput contineat, ubi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. ſi decoris cauſa auriculæ breues ſint, & in medio frontis. Nam ſic animalis imaginem referunt: Sin ut contineant, in medio ſimiliter & magnæ, ut digiti in earum ſinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. XXXI.

Hac ratione obuoluitur ex altera parte faſciæ laqueus fit paſtoralis, uel qui duos habens ſinus nominatur (quos ſæpius in libro de laqueis breuiter declarauimus) & fronti inijcitur, ſuper quem deinde ſemirhombus, uel nauicula circumligatur.

Simplex oculus, uel tenue uinculum ocularium. XXXII. XXXIII.

Faſciam ab occipitio orſam ducimus per uerticem inter ipſum & frontem, inter ſupercilia ad oculum ſic, ut ipſum contegat, inde ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XXXIII.

Ab occipitio initium ſumit, & per ſummum caput inter ipſum & frontem inter ſupercilia ad oculum, tum ſub infimam auriculam ad oculum, inter frontẽ & uerticem agitur, poſthæc ad occipitium, & circa frontem.

Duplex oculus à superiori parte ductus. XXXIII. XXXIIII.

Orditur ab occipitio, & per summum caput, atq; id, quod inter ipsum & fronté est, inter supercilia fertur ad oculum, tum sub infimam auriculam alterius partis, ad alterũ oculum, inter supercilia, inter frontem & uerticem ad occipitium, postea circa frontem. Potest etiam, si ad rem magis pertineat, initio conuerti, & ab inferiori parte sursum circumdari.

Duplex in utranq; partem ductus à superiori parte deorsum. XXXV. XXXVI.

Media fascia ab occipitio orsa, ducere capita oportet inter frontem & uerticem, atq; inter supercilia, sic, ut ibi X literę figuram accipiant, tum ad oculos, atq; inde sub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. XXXVI.

Media fascia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dentur, inde ad modũ literæ X similiter, atq; in superiori uinculo procedant.

Oculus rectus ad alteram partem. XXXVII. XXXVIII.

Orsi ab occipitio fasciam per summum caput, & inter ipsum & frontem directa ad oculũ ducimus, inde per eam partem, qua maxilla cum malis committitur, sub mentum, & sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

Duplex ex eodem ductus. XXXVIII.

Priusquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet, tum recta, qua maxilla cum malis committitur, sub mentum, ab eoq; sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

Idem ab inferiori parte. XXXIX. XL.

Fasciam ab occipitio orsam ducito sub infimam auriculam, ab eáque sub mentum, & qua maxilla cum malis committitur, ad oculum, inde inter frontem & uerticem ad occipitium, posthæc sub infimam auriculã, sub mentum qua maxilla cum malis ex altera parte committitur, ad oculum attrahito, tum inter supercilia super partem prius iniectam ad modum literæ X inter frontem & uerticem ad occipitium porrigito, & circa frontem nouissime circumdato.

Idem in utramq; partem ductus. XL.

Fascia media non secus ac in ea, quæ obliqua oculum uinciebat occipitio inijciatur, capitaq; à superiori parte, uel inferiori attrahantur, potest etiamnum media fascia sub mento incipere.

Linteum scissum ad nasum. XLI. XLI.

Fascia eatenus lata esse debet ut nasum complectatur, longa uerò, ut duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orsam igitur ab occipitio recta per uerticem & inter ipsum & frontem ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsa superest à facie sinimus dependere, quod rectum in duas partes scindimus, usq; dum uentum sit ad superius labrum. Quo facto alteram fasciolam mediam, ab imo naso orsam super eam, quæ scissa pendet à facie, in utranque partem, sub imas aures ad occipitium ducimus, super partem primo iniectam, sic, ut ibi X literam repræsentet, ministróque tradimus, deinde partes scissas à facie conuertimus ab utraque parte nasi inter supercilia, ut ibi literæ X similitudinem accipiant, ac per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus, super quas deinde capita, à ministro contenta circa frontem attrahimus, sic, ut à latere nodo uel fibula inter se uinciantur.

Funda ad nasum ex quatuor capitibus. XLII. XLII.

Scindendum linteum est in partes quatuor, mediúmque integrum relinquẽdum, qua uincire debet imum nasum. ex capitibus uerò, quæ superiora sunt, pendere deorsum oportet, inferiora per genas primùm ad angulos oculorum temporibus propiores procedere, inde inter frontem & uerticem ad similitudinem X literæ inter se commissa, à ministro contineri, reliqua duo sub imas aures ad occipitium demitti, ibiq; literæ X similitudine accepta, circa frontem agi, & à latere inter se deligari, tum quæ à ministro tenebantur, in occipitio desinere.

Eadem ex tribus fasciculis. XLIII. XLIIII.

Vna media inijcitur sub imo naso, capitaq; eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frontem & uerticẽ ducuntur, ibiq; aduersa ad imaginem literæ X à ministro continentur, altera media datur super imum nasum, & in utranq; partem ducitur ad occipitium, ibiq; accipit nodum cum capitibus à ministro contentis, tertia

orditur

orditur à fronte, & capiti circumdata à latere deligatur.

Eadem ex duabus. XLIIII.

Vna sub imo naso dari media debet, capitaq; eius per angulos oculorũ temporibus propiores inter frontem & uerticẽ porrigi, atq; inter se aduersa in speciem literæ X ministro similiter tradi: altera media inijci super imum nasum, & capita eius ferri sub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ similitudine accepta per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

Nasus ex binis fasciolis. XLV. XLVI.

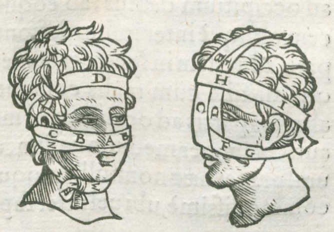

Vna super nasum in longitudinem detur, dimidiaq; pars à fronte dependeat, reliqua per uerticem recta ad occipitium porrigatur, sed alterius medium dandũ est sub imũ nasum, capita uerò sub infimas auriculas ad occipitium ferenda, ubi debent literæ X similitudinem accipere. Post hæc prioris fasciæ quod à fronte pendet, sursum conuertendum, & super partem primo uolutam rectà per uerticem ad occipitium demittendum. Quo facto, capita quæ ibi literę X figuram acceperant, id complexa, postquam fronti circundata fuerint, finienda sunt.

Accipiter ad nasum ex tribus fasciolis. XLVI.

Vna sub imo naso media incipit, cuius capita utrinq; iuxta nares inter supercilia ducuntur ad imaginem literæ X, inde ad summum caput atq; occipitium dantur ibiq; continentur: altera media super imum nasum obuoluitur, capitaq; eius sub infimas auriculas, ad occipitium demittuntur, & ibi inter se, & cum capitibus, quæ continebantur, uinciuntur: tertia media à fronte orditur, & in utranq; partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis fasciolis. XLVII. XLVIII.

Prior fascia perinde atq; altera circũagenda est, sed capita huius in occipitio ad literæ X similitudinem inter se aduersa, ubi frontem complexa sunt, finiũtur: illius uerò sub his comprehenduntur, uel ipsa quoq; in occipitio in speciem literæ X inter se aduersa sub mentum adducuntur, ibiq; inter se alligantur.

Fascia glomerata ad idem. XLVIII.

Fasciæ pendere tantum à facie finito, quantum à naribus posit ad occipitiũ peruenire, reliquam eius partem rectà per nasum, inter supercilia ad frontem & uerticem trahito, inde per medium caput ad occipitium demittito, ibiq; conuersam sub infima auricula ad imum nasum attrahito super partem pendẽtem, inde sub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibiq; contineto. Post hæc caput, quod à facie pendebat, rectà super partem priorẽ uolutam, ac occipitium dato, sic, ut à reliqua fascia comprehendatur, quam postremo circa

frontem adducito, & ad occipitium reuersam à latere capitis deuincito.

Funda. XLIX. L.

Orsa ab occipitio obliqua per uerticem, & inter ipsum & frontem tendit ad angulum oculi tempori propiorem, inde per genam ad imum nasum, ab eoq; ad genam similiter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & uerticem, ad summum caput fertur priori parte aduersa. Post hæc ad occipitium demittitur, & sub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouissiméque fronti obuoluitur.

Eadem aliter. L.

Fasciam occipitió primum inijcimus, deinde obliquam per uerticem ad tèmpus atque angulum oculi tempori propiorem adducimus, ab eóque sub imum nasum, atque infimam auriculam, rursus ad occipitium demittimus, ibíque conuertimus, & priori parti aduersam obliquam ducimus ad tempus, ac sub imum nasum ad infimam auriculam contrariæ partis, post hæc ad occipitium, deinde sub infimam auriculam, sub imum nasum, ac sub imam auriculam alterius partis ad occipitium, postremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ vallum. LI. LII.

Orsi ab occipitio, fasciam obliquè per uerticem ducimus, atq; inter ipsum & frontem inter supercilia, inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem rectà ad proximam narem, inde qua maxilla cum malis cōmittitur, attrahimus, tum sub mentum demittimus, & sub infimam auriculam ad occipitium damus, ab eóque per uerticem obliquè inter ipsum & frontem, atque inter supercilia porrigimus, priori parti aduersam in speciem literæ X. Post hæc à latere nasi, ex contraria parte, & qua maxilla cum malis committitur, sub mentum atque infimam auriculam alterius partis ad occipitium, inde fronti circundamus, post hæc sub infimam auriculam, per medium nasum, ad alteram infimam auriculam atque occipitium. præter hæc nonnulli quoque mentum complectuntur. Adhibetur autem commodissimè, ubi uel inter supercilia, uel medium nasum deligare opus est.

Phaleræ seu vallum. LII.

Ab occipitio inchoatur, & obliquè per summum caput atque inter ipsum et frontem procedit inter supercilia, inde iuxta angulum oculi naso propiorem per genam sub imam aurem ad occipitium, ab eóque per contrariam partem, sic, ut inter supercilia literæ X figuram accipiat, tum obliquè inter frontem & uerticem ipsum ad occipitium demittitur, deinde sub infimam auriculam, per medium nasum, atque alteram infimam auriculam, item ad occipitium reuertitur, post hæc circa frontem agitur. Quidam ut speciosius uinculum efficerét, per

per eam quoq; suturam, quæ ad aures per uerticem tendit, circuire uoluerunt. Potest etiam, si res postulat, fascia duci in utranq; partem. huic & superiori eadem uis est.

Menecratis accipiter. LIII. LIIII.

Fascia primũ occipitio detur, & rectà per uerticem inter supercilia tendat iuxta angulum oculi naso propiorem, & ab altera nare super imum nasum feratur iuxta alterum angulum naso propiorem, & inter supercilia, ut ibi similitudo literæ X fiat, post hæc rectà iuxta partem prius uolutam ad occipitium reuertatur, ibiq; conuersa sub infimam auriculam, & super imum nasum, ac sub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouissimè circumdetur, quam agere etiam licet super eam suturam, quæ ad aures per uerticem tendit. Nonnulli, ut elegantius uinculum reddant, adijciunt semirhombum, cuius rationem suprà indicauimus.

Amintæ vallum ad nasum in alteram partem declinatum. LIIII.

Fasciam ab occipitio orsam rectà ad summum caput adducito, deinde inter ipsum & frontem, atq; inter supercilia ab altera nare sub imum nasum attrahito, inde sub imam auriculam alterius partis, & super imum nasum, ab eoq; sub imam aurem ad occipitium obuoluito, inde circa frontem.

Hippocratis vinculum adducens. LV. LVI.

Idem præstat, quòd proximè positum, sic autem obuoluitur: membranula palmæ longior accipitur, cuius unum caput glutine uel gummi illitum naso agglutinatur ab ea parte in qua iacet. alterum sub imam aurem ad occipitiũ adducitur, ab eoq; ad frontem, quà similiter agglutinatur.

Ad aures linteum scissum in quatuor partes. LVI. LVII.

Medium auriculam complectatur, ex partibus uerò scissis, quæ super auriculam sunt, ubi X literæ figurã acceperint, una per frontem, altera per summum caput, ad occipitium porrigantur, tum quæ per frontem procedebat, quà X literæ similitudo est, attrahatur, quæ per uerticem, ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter se uinciantur, sed partes subiectæ aduersæ inter se procedant, & altera per posteriorem partem, altera sub mentum detur ad occipitium, ibiq; nodum accipiant.

Auris ex fascia glomerata. LVII.

Fascia post læsam aurem propè occipitium orsa, per ipsam ferri debet, ut ex parte eandem includat, inde inter frontem & uerticem attrahi nõ longè à fronte, tum per priorem partem propè alteram aurem ac sub mentum ad aurem affectam, deinde inter uerticem & frontem ad posteriorem partem integræ auris, & sub mentum, atq; infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rursus ad occipitium.

Aliter. LVIII. LIX.

Occipitio primum inijcitur, & sub infimam aurem sanam inter frontem & uerticẽ ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atque inde sub mentum, & sub infimam aurem ad occipitiũ, deinde obliquè super aurem, post hæc circa frontem.

Linteum scissum in partes sex ad regionem iuxta aurem. LIX.

Medium super locum uinciendum inijcimus, ex partibus uerò alijs à ceruice dependentibus, alijs super caput collocatis, eas, quæ à priori parte sunt, inter frontem & uerticem nodo inter se deuincimus, medias uerò in summo capite, & inter se, & cum prioribus alligamus, posteriores ad occipitium adductas, ut X literam referant, circa frontem agimus sic, ut à latere capitis finiantur.

Iunctura ad malas ex tribus fascijs. LX.

Vna media inter frontem & uerticẽ inijciatur, capitaq; eius per malas sub mentum demittantur, ab eoq; per malas iuxta priores partes inter frontem & uerticem procedant, ibiq; inter se colligentur, quòd si oculos quoque deuincire uolueris, ducantur non iuxta priorem partem, sed per oculos, tum inter frontem & uerticem data in speciem literæ X ad occipitium adducantur: altera fascia media inter frontem & uerticem orsa, in utranq; partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atq; ibi nodum accipiat: tertia media medium nasum amplectatur, capitaq; eius sub infimis auriculis ad occipitium adducãtur, ibiq; X literæ similitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis uinciantur.

Longa ad frontem & regionem quæ inter supercilia est ex fascia glomerata. LXI.

Dari primo super occipitium debet, post hæc rectà duci ad frontem & inter supercilia, deinde ad occipitium reuerti, & postremò per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor.

LXII. LXIII.

Medium quod integrum est iniicito super labrum inferius, superiores uerò partes ad mentum adducito, atque inde ad occipitium, ibiq; in speciem literæ X altera super alteram excedente, ad summum caput, & inter ipsum & frontem attrahito, ministroq; tradito, reliquas uerò binas partes sub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atq; ad formam literæ X ad frontem attrahito, & has, & quæ à ministro continebantur, inter se deuincito.

Eadem ad labrum superius. LXIII.

Media superius labrum complectitor, inferiores partes iuxta angulos oculorum temporibus propiores adducito inter frontem & uerticem, utibi X literæ figuram accipiant, inde ad occipitium demittito, reliquas duas partes sub infimas auriculas ad occipitium attrahito, ibiq; inter se aduersas circa frontem agito, & inter se deuincito.

Fascia glomerata ad labrum inferius. LXIIII.

LXVI. LXVII.

Orditur ab occipitio, & sub infima auricula fertur ad labrum inferius, ac sub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. LXV.

Media labrum complectitur, capitáque eius sub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circumdantur.

Alia. LXVI.

Incipimus ab occipitio, & sub infimam auriculam ad labrum fasciam ducimus, ab eóque sub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per uerticem obliquam, & inter ipsum & frontem, ad tempus porrigimus, ab eóque per malas sub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & uerticem in speciem literæ X, inde ad occipitium, postremò circa frontem.

Ad labrum superius. LXVII.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter uerticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum superius, ab eóque ad alterum tempus, atque oculi angulum ipsi propiorem, tum inter frontem & uerticem super partem prius iniectam ad imaginem literæ X inde ad occipitium & circa frontem.

Eadem à medio orsa. LXVIII. LXX

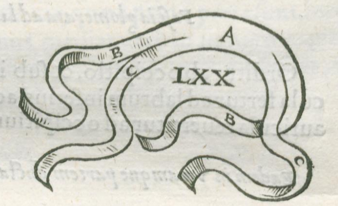
Media superius labrum complectere, capitaq; iuxta tempora, oculorumq; angulos temporibus propiores porrige, inde inter frontem & uerticem, ut ibi X literam referant, tum ad occipitium, post hæc per frontem, rursus ad occipitium.

Funda scissa in partes quatuor ad occipitium. LXIX.

Media occipitium comprehendit, ex partibus uerò, quæ subiectæ sunt per malas atq; angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & uerticem feruntur, ibiq; inter se deligantur. Reliquæ sub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, ubi ad modum literæ X. altera super alteram excedit, quod si breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, si longiores ad frontem adducuntur. *

Cum de uinculis tam simplicibus quàm compositis, quæ faciei & capiti conueniunt, abundè dixerimus, proximum est, ut ad reliqua pergamus.

Iunctura ad mentum EX SORANO. LXX.

Fasciam ab utroq; scindentes, sic, ut medium, quo mentum comprehenditur, intactũ relinquatur, inferiores quidem partes, rectà per malas inter frontem & uerticem porrigimus, superiores per mentum transuersas ad occipitium attrahimus, nodoq; inter se alligamus. Prodest autẽ quibus deuincire mentum conuenit.

Spica Glaucij. Nunc GALENVS. LXXI. LXXII.

Nomen inuenit à spica, quam suo ambitu imitatur, maximè autem proficit, ubi iugulum fractum est, aut humerus excidit. Eius ratio est: Hapsus lanæ mollis ab ea parte, quæ uincienda est, alæ subijcitur, donec id cauum compleat, post hæc fascia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portione eius, qua alligatur, ab altera ala incipiens obliqua per dorsum tendit, qua iugulum cum lato scapularũ osse committitur, inde sub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulũ cum lato scapularum osse committitur, ita, ut ibi X literam repræsentet, deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis, inde per dorsum obliqua ad iugulum, ita, ut parti prius obuolutæ aliquantulũ insidat, ab eoq; sub ala iterum datur ad iugulum, sic, ut secundo similitudo X literę fiat. Postremò ad alam integræ partis, atq; ad eandem rationem circumagitur.

Eadem media primum iniecta. LXXII.

Adhibita spica brachium figurandum est ad angulum rectum, atq; altera fascia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda sunt, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, atq; ibi in speciem literæ X. aduersa inter se ad

ad alam integræ partis attrahenda, post hæc per latera atq; affectum humerum circumdanda eatenus, ut omnia includantur, & sub ala sanæ partis finienda.

Eadem in vtranque partem ducta.

LXXIII. LXXIIII.

Media alam affecti humeri complectitur, & in utranque partem ducta, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, X literæ figuram accipit, inde obliquè pars una per dorsum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atq; ad hunc modum, quoties opus fuerit uoluta, finitur.

Geranis (ita enim appellatur à gruis similitudine) Hippocratis (siue vt alijs placet) Perigenis. LXXIIII.

Iisdem conuenit, quibus spica: In hunc autem modum obuoluitur, ubi spicam iniecerimus, semel circa humerum dari fascia debet, inde ad iugulum procedere, tum obliquè ad alteram alam, atq; ibi desinere.

Funda humerum complectens, quæ idem præstat atque Geranis.

LXXV. LXXVI.

Spicam adhiberi prius conuenit, tum ab ea parte qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, fasciam semel recta ferri ad brachium, quod angulum rectum figuratum sit, atque inde rursus ad eam partem qua iugulū cum lato scapularum osse committitur, deinde ad alam integræ partis, post hæc humero & lateribus circumdari, & sub ala nodum accipere.

Eadem aliter. LXXVI.

Media uitiati humeri caput amplectatur, capitáque eius recta ducantur ad brachium in uicinia cubiti, & rursus iuxta partes prius iniectas, qua iugulum cum lato scapularum osse coniungitur, inde ad alam integræ partis, post hæc in orbem.

Aliter.

LXXVII. LXXVIII.

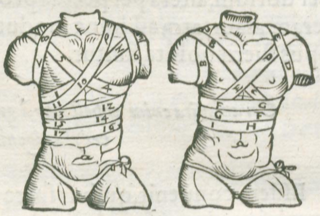

Media circundanda est alæ integræ partis, capitaq; eius in orbem ad latera atq; humerum attrahenda, tum sub ala integræ partis iterum demittenda, inde obliqua ducenda sunt ad eum uitiatæ partis locum, ubi iugulum cum lato scapularum osse committitur, deinde recta per humerum ad cubitū, ab eoq; rursus ad eam partem, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, inde ad alam integræ partis, postremò in orbem circa humerum.

Spica duplex, quam alij quadrigam dicunt. LXXVIII.

Cómodissimè inijcitur, cum utrũq; humeri caput male habet. eius ratio hęc est: ubi spica simplex data fuerit, fasciam sub alam uincti humeri demittẽtes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem qua ingulum cum lato scapularum osse committitur, sic, ut ibi X literam referat, deinde ad alterã alam, atq; ad eandem rationem circumagimus.

Cathaphracta. LXXIX. LXXX.

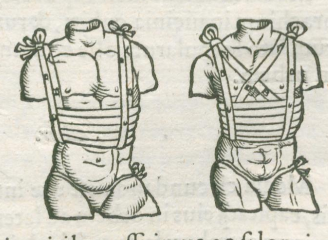

Nomen habuit à similitudine thoracis Rómani, quem cataphractam dicunt. Prodest aũt quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. quod uinculi aliqua ex parte duplicem spicam repręsentat, sic autem obuoluitur. Alę primo circumdatur, tum obliquè per pectus ducitur propè illã regionem, ubi iugulũ cum osse pectoris committitur, inde per ceruices ad latum scapularum os humeri contrarij atq; ad alam subiectã, ab eaq; ad ceruices super partem prius iniectam, ita, ut prope ceruices similitudo X literæ fiat, post hæc obliqua datur ad latum scapularum os ex altera parte, atq; ad alam, ab ala ad ceruices, ut in uertebra colli X literę figuram accipiat, deinceps sub ala & obliquè prope eam regionem, ubi iugulum cum osse pectoris committitur, sic, ut hic quoq; similitudo X literæ fiat, & iuxta ceruices & super latum scapularum os, & sub ala, ut quater X literam repræsentet, nimirum semel à priori parte, semel à posteriori, bis propè iugulũ. Ad eandem aũt rationem quoties opus est, circuit, deinde in orbem attrahitur circa pectus & latera sic, nec tota iunctura thoracem referat.

Eadem in utramq; partem ducta. LXXX.

Sub ala dari mediam fasciam oportet, & in utramq; partem ferri ad proximũ iugulum, sic, ut prope ceruices X literam referat, deinde obliquè porrigi ad contrariam alam, ab eaq; ad proximum iugulum, ut ibi prope ceruices fiat similitudo literæ X, inde ad alteram alam obliquè, postremo in orbem circa pectus.

Sostrati uinculum rectum ad alam & pectus. LXXXI. LXXXII.

Maxime conuenit ubi mediũ pectus, uel dorsum aut latera, seu thoracẽ uolumus deuincire. duas igitur fasciolas iustæ longitudinis humerorũ capitib. inijcimus, earumq; capita recta sinimus dependere: deinceps fascia glomerata thoracem totũ obuoluimus & latera, ut contegantur, extremamq; fasciam nodo alligamus: capita uerò, quæ & à priori & posteriori parte pendebant, fasciæ circuitibus assuimus, ac, si longiora fuerint, sursum conuersa, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, inter se colligamus.

Vinculum in speciem literæ X ad alam & pectus. LXXXII.

Quas proximè posui fasciolæ, non rectę, sed obliquę dependent, ita, ut tam à pectore, quàm à dorso similitudo X literæ fiat. Cætera eadem fieri debent, quæ, ubi rectæ adhibentur.

Amintæ thorax. LXXXIII. LXXXIIII.

Huic & uinculo, quod ad alam posui, eadem uis est, sic autem fasciatur: imposita cataphracta ad utramq; partem ducta, ubi fascia eatenus circuierit, ut usq; ad umbilicū complexa omnia fuerit, capita inter se uinciri debent, sic, ut lupus laqueus fiat, quódque ex his ultra laqueum relinquitur, ad ilia utrinq; adductum prioribus circuitibus inseritur, sic, ut extremum pendeat, quod quatuor digitorum longitudinem æquet, quo fit, ut thoracis fimbrias repræsentet.

Thorax ad idem X literam repræsentans. LXXXIIII.

Fasciam ilibus primum à dextra parte inijcito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput, ab eóque ad alam atq; iterum ad humeri caput, super partem priorem ad effigiem X literæ post obliquè per dorsum ad ilia super caput primo iniectum, deinceps per uentrem ad ilia sinistræ partis in orbem circumducito, deinde per dorsum priori parti aduersam, sic, ut ibi eiusdē literæ similitudinem habeat, ad caput humeri dextrū, post hæc sub alam demittito, & rursus ad caput humeri circumagito sic, ut ibi similitudo X literæ fiat, post hæc per medium pectus ac latus obliquè ad ilia sinistræ partis, nouissime in orbem circūdato, atq; ad eandem rationem uoluito, dum quæ liganda sunt, omnia includantur.

Stella. LXXXV.

Adhibito uinculo, cui nomen est thorax X literam repræsentans, debet angustior fasciola dari in orbem semel aut iterum circa pectus & dorsum, & extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in speciem fiscellæ. LXXXVI. LXXXVII.

Idem potest, quod cataphracta, eius autem ratio est: à dorso incipit, & obliquè per scapulas ad eam partem procedit, ubi iugulum cum lato scapularum osse cómittitur, inde sub ala demissa eodem reuertitur, ut similitudinem X literæ super eandem cómissuram accipiat, post hæc obliqua per mammam ad umbilicum, ibiq; conuersa obliquè trahitur ad alteram mammam, atq; ad eam partem, ubi iugulum cum lato scapularum osse committitur, ut ibi literæ X figuram accipiat, deinde per dorsum demittitur, & in orbem detur circa latera, atq; ad eandem rationem circuit.

Stella à posteriori parte se ostendens. LXXXVII. LXXXVIII.

Vtiliter adhibetur, quibus deuincire dorsum oportet: sic autem circumcidatur: ab ilibus orsa puta sinistræ partis, per dorsum tendat ad caput humeri dextri, inde ad alam, ab eáque per latum scapularum os sinistræ partis ad alam atque humeri caput, dehinc obliquè per dorsum feratur priori parti aduersa, post hæc semel aut iterum

orbem circa ilia detur, eoq; ambitu extrema pars contineatur. Eandem quoq; sic circumagere licet, ut à priori parte oculis exponatur, id quod fit, ubi non à priori parte, sed à posteriori æquè circumeat.

Vinculum, quod à fulmine κεραύνιος appellatur. *LXXXVIII.*

Idem efficit, atq; illud, quod proxime positum est, fasciam iustè longitudinis atq; latitudinis mediam in longitudinem scindimus, dum recipere caput possit, ex capitibus uerò unum à uentre, alterum à dorso patimur dependere, post hæc imponimus id uinculi, cui nomen est Thorax X literam repræsentans, imáque capita prioris fasciæ scissa in plures partes pendere sinimus.

Simplex vinculum ad ceruicem. *LXXXIX.* *XC.*

Commodissimum est, ubi res poscit alteram ceruicum partem alligari. incipit autẽ à medio latere, & per dorsum fertur ad ceruicem & pectus, & post hæc ad latus super caput primo iniectũ, deinde per thoracem in orbem.

Duplex. *XC.*

Fascia primum alæ circumdari debet, tum obliquè per dorsum ad ceruicem procedere, inde ad pectus & alam, atq; alteram alam, post hæc obliquè per pectus ad ceruicem, ita, ut ibi X literam repræsentet, deinde obliquè per dorsum ad alam, ac postremo in orbem circumagi, atq; ad eandem rationem circuire.

Cuspis siue hamus. *XCI.* *XCII.*

Binæ fasciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorso, quam ab umbilico X literæ figuram accipiunt, posthæc fibula inter se iungũtur, quo facto obuoluitur Geranis in speciẽ fiscellæ.

Rhombus simplex. *XCII.*

Iisdem prodest, quibus proxime adscripta. Conficitur autem ex duplici uinculo, & ex Geranide, ante dictis.

Rhombus duplex ad idem. *XCIII.* *XCIIII.*

Fascia ab ilibus orsa obliqua per iugulũ fertur ad latum scapularum os, inde ad alã, ab eaq; ad iugulum ita, ut qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, referat similitudinem literæ X. post hæc transuersa per collum ad alterum iugulum, tum sub ala demittitur, atq; ad idem iugulum reuertitur, ut ibi quoq; similitudo X literę fiat, inde

obliqua

obliqua per mammam porrigitur ad ilia contrariæ partis, sic, ut in pectore eandem literam referat, postea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per dorsum tẽdit, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, inde ad alam demissa eodem reuertitur, tum transuersa per priorem partem, qua ingulum cum osse pectoris, & qua cum lato scapularum osse committitur, & obliqua per dorsum ad ilia, postremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, uel duplex geranis, uel simplex uinculum ad ceruicem, uel etiam duplex.

Sostrati κεραύνιος. XCIIII.

Proficit ubi medium pectus & dorsum deligandum est, sic autem obuoluitur: duo inijci uincula oportet, & quod cuspis, & quod stella nuncupatur, tã tummodo capita, quæ in stella per fibulam inter se iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris ἡμικεραύνιος. XCV.

Fasciolas quas in cuspide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex uinculum ad ceruices inijcimus, deinde geranida in speciem fiscellę.

Sostrati parua ara. XCVI.

Speciosa est, siquidem obuoluta paruæ arę angulos repræsentat. Primũ deligetur uinculũ ad ceruices, deinde geranis in speciem fiscellæ, quo facto adijcitur uinculum Sostrati ad pectus, cum fasciolis suspendentibus.

Eiusdem paruum templum. XCVII.

Hoc etiam & decorum est, & idem proficit. recto uinculo Sostrati imposito illud inijciendum est, quod Quadriga nominatur.

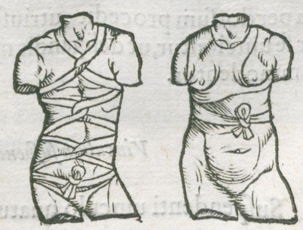
Apollonij Thirij paruum templum. XCVIII.

Binæ fasciolæ super dorsum dantur, quemadmodum in uinculo recto Sostrati ad pectus postea simplex rhombus circumagitur.

Geranis in speciem fiscellæ in priori parte se ostendens. XCIX.

A latere orsa obliqua per pectus eò ducenda est, ubi iugulum cum lato scapularum osse committitur, inde sub alam, ab hac eodem reuersa per collũ transuersa ducenda est ad commissuram iuguli alterius partis cum lato scapularum osse, deinde sub ala à priori parte uersus posteriorem ad eandem commissuram porrigenda, inde obliqua per pectus, & posteremo in orbem circa ilia idẽ quoque uinculum à posteriori parte se ostendet, si circuitus, qui à priori parte fuerant in posteriori collocemus, & eos qui à posteriori, in priori.

Auriga. C. CI.

Valet ad latera deliganda, atque ad hunc modum inijcitur. Media fascia collum comprehendimus, capitaq; obliqua per pectus attrthimus, ibiq; inter se implicata sub alas adducimus ad dorsum, ubi rursus implicamus, atq; ita, donec totũ thoracẽ deligauerint, modo à posteriori, modo à priori parte implicamus extremáque inter se deuin-

cimus, quo uinculo utuntur aurigæ ad latera continenda.

Expositis fascijs, quæ thoraci accommodantur, proximum est, ut ad reliquas pergamus.

EX HELIODORO.

Assuta fascia ad mammam. CI. CII.

Fasciam, cuius longitudo & latitudo sit proportione hominis, duplicamus, tum initio facto à medio eius partis, q̃ duplicatur, suimus deorsum obliquè tendentes, deinceps omne id, quod super futuram est, excidimus, ut pilei modo sinus fiat, qui mammam, & quod superiniectum est, capiat. Vtrunq; hui⁹ fasciæ caput in duos scindim⁹, deinde ab altera parte sinus, quæ contra suturam est, & ueluti labrum lintei, fasciolam latam circiter digitos duos à latere suimus sic, ut alterum caput longius sit, breuius alterum, quæ fasciola cingulus dicitur. Vinciendi ratio est: Sinus datur ad mammam, ut ipsam comprehendat longius uerò cinguli caput per dorsum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus scisis priora duo sursum feruntur ad ceruices, ita, ut dexteriori sinistrum, sinisteriori dextrum procedat, pendereq; sinatur, quibus cum reliqua duo capita colligantur.

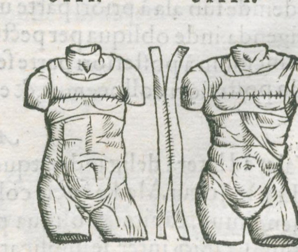
Glomerata fascia ad mammam. CII.

Longioris fasciæ, quæ tantum latitudinis habeat quantum usus requirit, caput in duas partes scissum detur iuxta integram mammam, fascia uerò per dorsum obliquè ad uitiatam mammam procedat, ab eáque ad alteram, post hæc super dorsum, inde ad affectam mammam à superiori parte deorsum porrigatur, ut inter utramq; mammam X literæ figuram accipiat, sæpiusq; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda sunt, omnia contegantur. Extrema uerò fascia scindatur, tum scissæ partes inter se uinciantur altero nodo sub integra mamma, altero supra collocato.

EX SORANO.

Duplex in utranque partem ducta, à superiori parte deorsum.

CIII. CIIII.

Mediæ fasciæ, quæ pectori transuersa circundetur, altera assuitur, donec utranq; mammillam pertransierit, hæc capitibus suis recta ad collum datis ex eo suspenditur, illa per dorsum procedit, utriusq; capita inter se uinciuntur, ut deligandis mammis accommodentur.

Vinculum suspendens sex habens capita. CIIII.

Suspendenti uinculo quatuor capitum circa mediam suturam, alia fascia transuersa

transuersa assuitur, cuius capita, ubi (ut dictum est) deligauerimus in dorso inter se uinciuntur, ne aut resolui uinculum posit, aut rugosum fieri. Habet auté eundem usum, quem proximè traditum.

NVNC GALENVS.

Iunctura ad alterum inguen. CV. CIIII.

Expeditissima est, ubi alligare inguen oportet. Inijcitur autem hoc modo: fascia ab ilibus orsa obliquè per clunes ferri debet à parte inguinis uitiati inter anum & naturale, post hæc sursum procedere ad inguen, tum in orbem per coxam ad ilia super partem prius iniectam, & ab inferiori parte sursum adduci.

Ad utranque inguen. CVI. CVIII.

Abdomini fasciæ caput inijcito, eámque obliquè per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguen ab inferiori parte sursum, deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atque inter anum & naturale ad alterũ inguen ab inferiori parte sursum, posthæc infra umbilicum, sicq; circumagito dũ inguen utrumq; includatur.

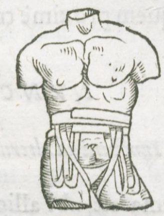
Eadem in utrunque partem ducta. CVII.

Media fascia incipit ab inguine, capitáque eius ad coxam data literæ X figuram accipiunt, & unum ad inguen, alterum ab exteriori parte procedit, deinde ambo in unum adducuntur, atque ad eandem rationem circumeunt.

Aliter ad alterum inguen. CVIII.

Vnum fasciæ caput, quod breuius sit, nec duorum uel trium cubitorũ longitudinem excedat ab inguine depẽdeat, alterum uerò glomeratũ, & per ilia ad coxam detur, atque abdomen, inde obliquè ad coxam & inguen circumagatur ab inferiori parte sursum, tum ad ilia & coxam, ac per ilia contrariæ partis ad abdomen, tuncq; caput dependens, ad inguen sursum conuertatur sic, ut ibi sinus fiat, qui altero capite, quod glomeratum est, comprehendatur, posthæc rursus quod glomeratum est, per inguen & coxam ducatur ad abdomen, rursusq; primum caput duplicetur à superiori parte deorsum, & eo, quod glomeratum est, comprehendatur, ac dum fascia desinat, alterum quidem duplicetur, alterum superdetur, nouissimè fibula imponatur.

Aliter ad utrunque. CIX. CX.

Fasciola media lumbos complectimur, capitaq; eius ab inguine non secus quam in iunctura ad alterum inguen sinimus dependere, tum alteram fasciam à uentre orsam, quemadmodum in iunctura ad utrunq; inguen circundamus, capita uerò, quæ pendebant, quemadmodum in simplici dictum est, duplicamus.

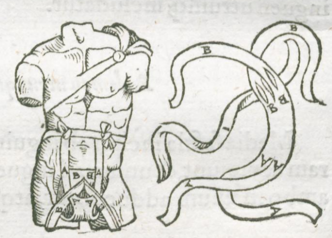
Pecten seu vinculum suspendens ad colem. CX.

Fasciola media lumbis inijcienda est, capitáque eius super uentrem adducta nodo inter se uincienda, tum alterius fasciæ glomeratæ caput zonæ inserendũ, reliqua pars ad colem data in zonam rursus à superiori parte deorsum conijcienda, post hæc sub colem & ad zonam postremo testiculos complexa, in zonam demittenda est.

Aliter. CXI.

Iniecta zona fasciæ caput super colem imponatur, eaq; circa ipsum in orbem detur, donec totum includat, deinceps ad zonam feratur, ab eáque ad colem, atque inde rursus ad zonam, nouissimè testiculos amplexa in zonam demittatur.

Idem ex fascia scissa ac zona. CXII.

Linteum iustè magnitudinis scindito in partes quatuor, sic, ut medium integrum relinquatur, quo colem excipito, tum ab altero capite scissas partes in uicina colis findito, in quæ fissa conijcito partes alterius capitis, cingulóque inserito, & nodo alligato.

EX HELIODORO.

Vinculum ad alterum inguen, quod nonnulli dixerunt cancrum pro inguine. CXIII. CXIIII.

Fascia ab ilibus contrariæ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod uinciri debet, ab eoq; ad summam coxam porrigitur, post hæc ad idem inguen reuersa, datur ad regionem, quæ sub umbilico est, ut X literæ figuram accipiat, ab eáque ad ilia alterius partis, sicq; circumagitur, donec, quæ nuda sunt, omnia complectatur tuncq; utiliter semel in orbem ambit circa lumbos, & infra umbilicum. Prodest autem quibus deuincire inguen oportet.

Ad utrunque inguen. CXIIII.

Vbi uinculum adhibuerimus ad alterum inguen, omiſſo circuitu in orbem, in uinculo ad utrunque inguen, faſciam à lumbis attrahimus ad alterum inguen, deinceps ad ſummam coxam, ab eáque ad idem inguen, ut in altero ſimilitudo X literæ fiat, deinde ad lumbos adducimus, poſt hæc eatenus hac ratione obuoluimus, ut quæ nuda ſunt, includamus. Valet ad utraq; inguina deliganda. neque ab re eſt, ultra propoſitos circuitus, in orbem quoque faſciam circumagere.

Iunctura ad inguen tuendum. CXV. CXVI.

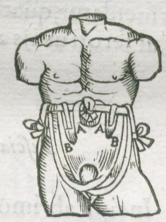

Faſciæ glomeratæ, à capite duodecim interpoſitis digitis faſciolam aſſuere duorum cubitorum oportet, eóque capite ſuper ilia contrariæ partis iniecto, faſciolam rectam à poſteriori parte per lumbos & clunes demittere inter anum & naturale, obuolutámque inguini uitiato ſurſum porrigere, deinde glomeratam faſciam bis, térue circumagere, per quem ambitum faſciola attrahitur quaſi per nodum, ubi uerò huiuſmodi circuitibus in orbem inguen, adſtrictum eſt, faſciola ad ſummam coxam porrigitur, ab eáque ad idem inguen, & ad eam regionem, quæ ſub umbilico eſt, quo facto ex faſcia glomerata uinculum fit ad alterum inguen, nodúmque accipit ſub umbilico. Pertinet autem hoc uinculum ad eos, quibus propter uarices, qui inguen implent, manus curatio admouetur.

Aſſuta iunctura ad anum. CXVI. CXVII.

Faſcia ſumi debet eatenus longa, ac lata, ut huic iuncturæ ſufficiat, cui ab uno capite altera ualentior faſcia lata circiter digitos tres tranſuerſa aſſuenda eſt, hæc zonæ nomen inuenit: tum eidem faſciæ interuallo puta nouem digitorum alia faſcia tranſuerſa, perinde lata ut zona, ſimiliter aſſuenda eſt, cuius partes utrinque adiuncta crura nuncupantur: alterum uerò caput rectæ faſciæ, quod contra ſuturam eſt, ſcindendum in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur recta uerò faſcia per lumbos procedat ad anum atque inter ipſum & naturale, eiúſque crura ad inguina ducta zonæ inſerantur: poſthæc adiuncta crura arctata in zonam demittantur, atque ibi cum cruribus alligentur. quod uinculum ſine adiunctis cruribus nonnulli ad calculoſos, ubi calculus euulſus eſſet, adhibuêre, id nos ob nodorum inæqualitatem reijcimus, ne pars umbilico ſubiecta urgeatur. ueſica enim inęqualiter compreſſa inflammationi obnoxia eſt. deligamus autem, quibus calculus euulſus eſt, parua faſcia, quam proximè ad inguen propoſuimus: ſed nunc breuiorem rectam faſciolam aſſuimus, extremámque ſcindimus in duas partes. hæc autem iunctura illis longè commodior eſt, quam quæ ani cauſa inijcitur: ſiquidem glomerata faſcia in orbem uoluta lumbos & omne id, quod ſub umbilico eſt, tegit, extremáque ſub umbilico prioribus circuitibus

assuitur. ex recta uerò fascia: quod integrum est, ad anum & inter ipsum & naturale demittitur, partes uerò scissæ ad inguina attractæ in priores circuitus immittuntur, quæ uinciendi ratio, calculosis, ubi secti sunt, aptissima est.

Scissum vinculum ad scrotum. CXVII. CXVIII.

Linteum pro hac ipsa iunctura longum latúm ue, ab utroque capite in quatuor partes diuiditur, sic, ut ab uno breuiores sint, ab altero longiores, deinde à medio uersus breuiores exciditur, donec ubi usus requiritur, coles eo cauo excipiatur. Zonam ergo inijcere primum homini oportet, tuncq; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonam demissas, inter se deuincire, & reliquas duas in eandem zonam coniectas pati dependere. Quo facto coles per id cauum excipi debet, scrotúmque totum comprehendi integro linteo, ex cuius partibus longioribus, duæ exteriores scroto inuoluendæ sunt, ita, ut dextra sinisteriori, dexteriori sinistra procedat, deinceps in zonam demissæ eo modo, quo priores permittendæ sunt pendere, reliquæ duæ mediæ scroto similiter iniectæ, ut dextra sinisteriori, dexteriori sinistra procedat, per summas coxas in eandem zonam demittendæ, & cũ prioribus partibus pendentibus alligandæ.

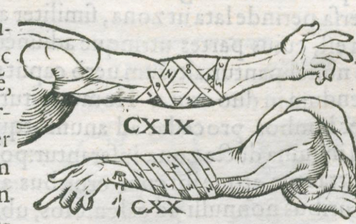
EX SORANO.

Iunctura ad scrotum ex tribus capitibus. CXVIII.

Vni extremæ fasciæ assuatur altera media ad imaginem literæ. T. harum, quæ transuersa est, hominem cingat: quæ recta feratur ad scrotum, ibiq; eatenus incidatur, quatenus coles suo cauo recipiatur, extremaq; ad zonam alligetur, ut scroti uitijs accommodetur.

EX HELIODORO.

Fascia glomerata ad cubitum. CXIX. CXX.

Incipit ab imo humero in uicinia cubiti, atque in orbem circumagitur, posthęc obliqua ducitur per priorem cubiti partẽ, qua secari uenæ solent, tum brachio in orbem obuoluta obliqua ad humerum reuertitur, sic, ut in priori parte cubiti X literam repræsentet, sic autem circuit, donec tegantur, quæ nuda sunt, & ubique à latere nodum accipiat. Illud autem commune est humeri, brachij, alteriús ue membri uinciendi, quod fasciæ in orbem ferri debent, cum eo ut interdum etiam obliquæ procedant, quo uinculum firmius hæreat. Huius uerò fasciæ extremitas uel inferioribus assuenda est, uel angustiori fasciola uincienda est, aut in duo capita scindenda, quæ ab altera membri parte nodo inter se alligentur.

Iunctura in orbem, quidam adijciunt sub auctore Hippocrate. CXX.

Huius uinculi ratio est ut fascia super aliquod membrum pluribus circuitibus in orbem ambiat. Rectè autem inijcitur, ut membrum contineat, quod in suum locum restituitur, magis uerò pertinet ad corporum, quæ abscesserunt glutinationem, his seruatis, quæ ad artificiosam fasciandi rationem pertinent. Abscedentium enim ore in inferiori parte sito fascia à superiori parte deorsum procedit, ut humores excernantur, & eorum quę abscesserunt alterum alteri in sidat, ut glutinentur: sed si ulcus superius sit, ut materia ab inferiori parte sursum sub uinculo excernatur. Vbi uerò abscedentia corpora transuersa sint, fascia ab ipsis circumdetur uersus os, ut humor emittatur.

Menecriti vinculum ad partes extremas. CXXI.

Ab extremo brachio propè manum orsi, ubi fasciam semel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primam palmę partem, deinde per palmam ipsam circumagimus priori parte aduersam, ita ut ad primam palmæ partem reuertatur, propè ipsam prius X literæ similitudine accepta, atque ad eandem rationem obuoluimus, dum quæ nuda sunt, contegantur. Adhibentur autem utilissime, ubi & primæ palmæ partem, & palmam alligari necesse sit.

Cancer. CXX. CXXII.

Angustioris fasciolæ, cuius latitudo exempli causa digitum æquet, capite super primam palmæ partem imposito, ipsa per palmam attrahenda est, & ab interiori parte uersus exteriorem obliquè ad pollicem adducenda, tum circa ipsum ab exteriori parte obliquè porrigenda ad primam palmæ partem aduersa parti prius iniectæ sic, ut super exteriora pollicis X literam referat, atque ad eandem rationem eatenus uoluenda, ut omnia complectatur, nouissiméque circa primam palmæ partem data, finienda est. Commodissimè autem obuoluitur ad uinciendum pollicem, quem ἀντίχειρα uocant.

EX SORANO.

Iunctura ad primam palmæ partem. CXXIII. CXXV.

Orsa à prima parte palmę obliqua uersus palmam ducatur, deinde per palmam ipsam transuersa, postremo in orbē circa primam palmę partem, ut quibus hanc ipsam uincire uolumus, accommedetur.

Vinculum oppositum. CXXIIII.

A prima palmę parte incipiens, post ipsam obliquè circa pollicē obuoluitur, tum obliquè à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibiq; in orbē attrahitur, ut uinciendo pollici aptetur.

Vinculum, ut in palæstra ductum. CXXV.

Adhibito uinculo opposito, fasciam insuper obliquè propè primam palmæ partem uersus digitos circundamus, deinde in orbem circa indicem, post hæc obliquè aduersam parti prius iniectę, propè primam palmæ partem attrahim⁹, idemq; facimus circa reliquos digitos, ut illis idoneum sit, quibus tam quod propè primam palmæ partem uersus digitos est, quàm quod post digitorum articulos, uinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Fasciæ caput membro inijcimus, eámque super id obliquam ducimus, post hæc in orbem, deinde aduersam parti prius obuolutæ, atque ab altera parte in orbem, ut ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque uulnus accesit.

Rhombus multiplex ad unicum membrum. CXXXVII.

Super extremam unius membri partem fascia imponitur, & per ipsum æquis interuallis, quasi in cochlea serpit usque ad alteram extremitatem, quã in orbem complexa, obliquè circuit, & in orbẽ datur aduersa parti prius iniectæ certa seruans interualla, ut ijs, quæ comprehendit, accommodetur.

Palma habena. CXXXVIII.

Orsa à summo membro, obliqua per medium ad imum feratur, & in orbem circa ipsum detur post parti prius iniectæ aduersa ad summum reuertatur, & iuxta eosdem circuitus ambiat, ut eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ sunt.

EX HELIODORO.

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

Tradita iunctura hæc est ad femur, ubi id aliqua parte uulneratum sit, & adiunctæ partes abscedant, cuius ratio est. Ab inferiori parte ulceris fascia in orbem circuit, inde obliqua ducitur à latere ulceris, & rursus in orbem à superiori parte ulceris attrahitur, tum obliqua ad imaginem literæ X deorsum demittitur, deinceps conuenienti interuallo bis iuxta ulcus obliqua porrigitur semel ab inferiori parte sursum, semel à superiori deorsum, ita, ut bis litera X repræsentetur, & in medio rhombus super ulcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandem rationem, donec quæ nuda sunt excipiat, eoque fit, ut quæ abscesserunt sub uinculo, quasi sponte sua ad glutinationem ueniant, nudatóque ulcere, quicquid humoris collectum est, effundatur.

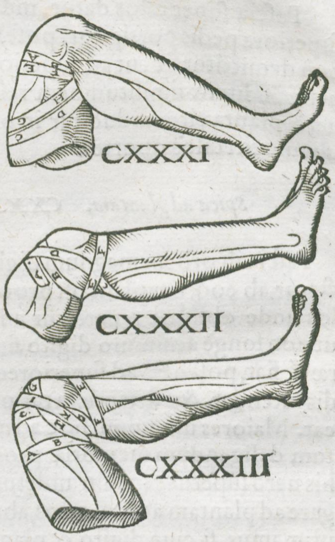
Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi proximum uinculum inieceris, requirit quod nunc proponitur, ut fascia per uulnus feratur, etiam obliqua. Eo usi sunt, quibus operiendi quoque uulneris consilium fuit.

Ascia

Ascia. CXXXI.

Scribunt, qui huiusmodi iuncturam adhibuerunt, ipsam utiliter inijci, quibus uulnerato femore proximæ partes diducuntur, sic autem inijci debet. Voluenda sub uulnere fascia est in speciem asciæ sic, ut pars gibba deorsum, sima sursum spectet, deinde super ulcus iterum in speciem asciæ priori aduersæ circumagenda est, atque ad eandem rationem attrahenda, dum quæ nuda sunt contegat, ab inferiori parte sursum, & à superiori deorsum procedens, interdum etiam per ulcus, ut ipsum operiat.

Vinculum à latere X literam repræsentans. CXXXII.

Fascia imo femori in orbem propè genu circumagimus, tum obliquè ducimus, & rursus parti prius iniectæ aduersam attrahimus sic, ut à latere genu literæ X similitudinem referat, eodémque modo circumducimus. Potisimum autem pertinet ad eos, quibus genu in alteram partem lapsum reconditum est. Repræsentanda uerò X litera est ab ea parte, in quam excidit.

Testudo. CXXXIII.

Super genu fasciam tendere in orbem oportet, inde obliquam à superiori parte deorsum per patellam demitti ad poplitem, ibique sub genu in orbem iterum circumagi, & parti prius iniectæ aduersam super patellam procedere in speciem literæ X. post hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eandem rationem obuolui. Conuenit autem patellæ, quomodocunque sua sede proruperit.

Ad calcem. CXXXIIII.

Circumagenda fascia est circa talos in orbem, inde à posteriori parte ex uno latere nerui lati obliquè ducenda ad alterum latus, tum circa calcem uoluenda, ab eóque porrigenda, atque ad eandem rationem circundanda. Valet autem ad calcem alligandum.

Ad talos. CXXXV.

Fascia super talos datur, inde obliqua ad superiora pedis porrigitur, post hæc sub plantam demittitur sic, ut ad superiorẽ partem reuersa X literæ similitudinem referat, alligata uerò planta circumducitur in orbem. Valet, ubi uinciri talos oportet.

Spica ad plantam. CXXXVI.

Fascia in orbem magnum digitum complectatur, ab eoq; per plantam procedat circa talos, inde obliqua reuertatur ad plantam sic, ut non longè à minimo digito similitudo literæ X fiat, post hæc ad superiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Maiores uinculum hoc ad magnum digitum deligandum memoriæ prodiderunt: nobis uerò superuacaneum uidetur digitum alligare ad plantam atq; ad talos, abunde enim existimamus, si cum digito, & planta pars pedis superior uinciatur, quemadmodum propositum est in digitis manus.

EX SORANO.

Calceus. CXXXVII.

Fasciam primo talis inijcimus, tum per ipsos obliquam ducimus ad plantã, ab eaq; ad alteram partem talorum obliquam attrahimus, postremò circa crus in orbem porrigimus, ut illis accommodetur: quibus deuincire talos cõuenit.

Ad calcem. CXXXVIII.

Fasciæ caput sub talis inijcito, eaq; circa ipsos obliquè ad plantam demittito, tum obliquè circa calcem, & in orbem iuxta talos adducito, ut illis aptetur, quibus obligare calcem uolumus.

FINIS GALENI DE FASCIIS.

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE.

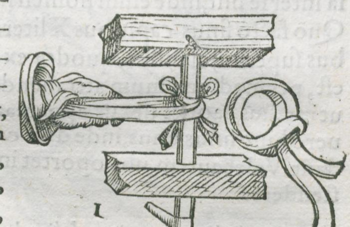
VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

VIDIVS LECTORI.

Laudatur liber de Laqueis à Galeno in libro de Fascijs, quamuis alibi quoque mentionem facit laqueorum, qui hoc opere continentur, refertur tamen hic liber in Græco exemplo ad Oribasium auctorem. Quicquid est, opus utilißimum est, sine quo multa sunt, quæ in medicinali arte nec comprehendi, nec præstari poßunt. Pertinent enim laquei non modo ad fasciandum, sed etiam extendendum ossa fracta, uel suo loco mota, seu æqualiter, seu inæqualiter adhibere uim oporteat: tum ad curanda atque alliganda membra, dum manus adhibetur.

Quæ ratio sit laquei attollentis.

AD ATTOLLENTEM HABENA ADHIbetur duplicata, cuius utrunque caput sinistra manu continetur, sinus uerò dextra prehenditur, & capitibus superinijcitur, sic, ut capita sita sint in medio sinu. Quo fit, ut ex una parte, laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet autem hic laqueus facultatem extendendi æqualiter, pertinetq; non modo ad extendendum membra, sed etiam ad continendum, cum in suam sedem compelluntur, & ad figurandum corpora, ubi quid manu fieri oportet. Rectè quidem eas partes intendit, quæ binis ossibus continentur, quandocunque enim alterum uitiosum sit, sinus super ipsum, capita super integrum imponuntur. Nam sinus corpori inhærentes affectam partẽ uehementer distendunt, at capita cum recedant à corpore, eam partem quæ benè ualet, uel nihil omnino intendunt, uel certè quàm minimum. Membris quoque, cum reponuntur, aptißimus est, sicuti cubito, cum in aliquam trium partiũ excidit, in quas ubi prolapsus est, brachium curuum est, neq; extenditur, id est, in posteriorem, interiorem, atq; exteriorem. In quo casu laqueus ossibus brachij iuxta primam palmæ partem inijcitur, capitáque eius sublimiora feruntur, & ut retinacula sint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figuranda insuper corpora, ubi manu medemur, adhibetur commodißime. In ijs enim, quæ iuxta anum uitia infestant, ubi tractantur, brachia poplitibus subijciuntur, & huiusmodi habenæ attollentes ad brachia dantur in uicinia manus, eorúmque capita ad ceruices hominis adducta, inter se uinciuntur. Quoniam attollens laqueus non solum inijcitur implicitus, sed super membrum quoq; circumponitur. Suspensa enim fascia sinus membro subijcitur, capitáque eius per medium sinum traijciuntur, eáque ratione circumpositus conficitur.

1

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio sinu duplicatæ habenæ duos item sinus facere oportet, eosq; inter se permutatos ita collocare, ut interior extrinsecus, exterior ab interiori parte situs sit. Hac eñ uia nexus laquei ab una parte, ab capita altera procedũt. Est autem idoneus ijs, quæ extendi inæqualiter debent: ualet item tum ad continẽdas ferulas, quę fracturis accommodantur. Iunctura nanque adhibita unum habenę caput sinistra manu teneatur, alterum uerò per affectam partem uoluatur, sic, ut unus & alter sinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traijciatur, ut ab ea parte quæ in nos spectat, uersus contrariam porrectum sinistra rursus contineatur. quo iniecto ferulæ in sinus demissæ ad uitiosum membrum dentur, capitaq; attrahantur, & inter se alligentur, ut ferulas teneant. Valet item ad cubitũ sustinendum, non secus atq; ad intentionem, aut ad ferulas continendas, imponitur enim implicaturq; ad cubitum suspendendum, ubi lata fascia non est. In quo casu sinus ita inter se diducendi sunt, ut alter propè cubitum sit, iuxta manum alter, capita uerò ad ceruicem adducenda sunt, ibiq; nodo inter se deliganda.

Laqueus χιασὸς quo modo implicetur. III.

Ad χιασὸν habena duplicanda est, cuius utrunq; caput sinistra manu continendum: sinus uerò dextra prehensus conuertendus est, sic, ut capita ad similitudinem literæ X aduersa inter se sint, inde enim nomen habuit χιασὸσ. Quo facto sinus capitibus X literam referentibus superinijciendus, quodq; ex his subiectũ est, per medium sinum attrahendum. Eoq; fit, ut medius laquei nexus appareat: à lateribus uerò hinc sinus unus, inde duo capita se ostendant. Valet autem, ubi oportet inæqualiter distendere.

Pastoralis laqueus qui Sandalius dicitur, quo modo inijciatur. IIII.

Pastoralis dictus à quibusdam Sandalius, cum eo implicatur, quem χιασὸν nominauim⁹, hic siquidem primo est adhibendus, ut Sandalius fiat: quo iniecto sinus eius dependens attrahi debet ab inferiori parte sursũm, per medium eius sinus, qui contra capita situs est. Sic enim ab una parte laquei nexus, ab altera capita collocantur: in nexu uerò terni sinus, duo scilicet à lateribus, tertius in medio conspiciuntur. Adhibetur autem commodisimè ad talum prolapsum, ubi reponitur. Vnus enim sinus à posteriori parte tali super latum neruum datur, à priori alter ad partem pedis superiorem, medius, hoc est tertius plantę subijcitur. Quo facto capita ad id uinciuntur, quo extendendi causa utimur, neq; talo duntaxat conuenit, sed maxillæ, quæ excidit, ubi in suam sedem compellitur. Vnus enim sinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit utrinq; sub malis, capita uerò per tempora ad ægri caput feruntur, ac siue, ut retinacula sunt, siue, ut à superiori parte extendant, ibi inter se uinciuntur.

Draco laqueus, qua via inijciatur. V.

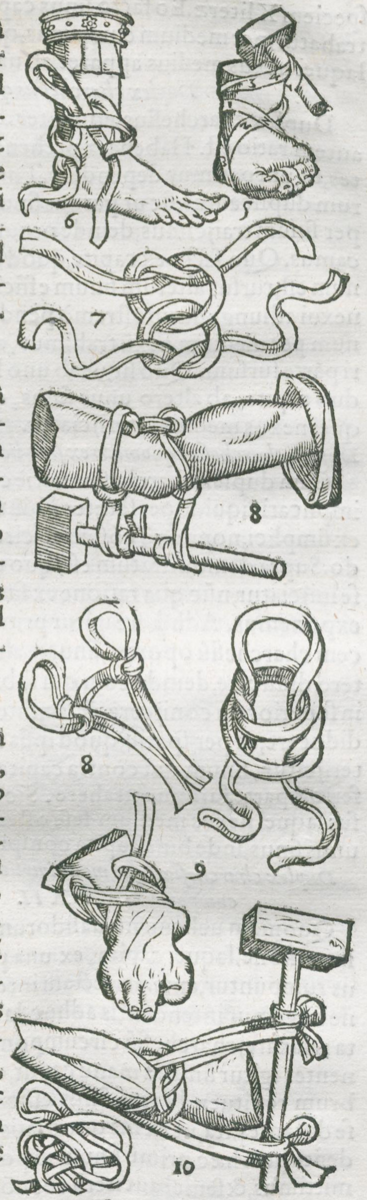
Ad laqueum draconem media habena à posteriori parte tali, incipiat, iuxtà latum neruum: capita uerò uersus priorem ferantur ad superiorem partem pedis, ubi X literæ similitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literam repræsentent, post hæc circa talum, uel ab inferiori parte sursum, uel à superiori deorsum circũdentur, tum deligentur ad id, cuius opera ad extendendũ utimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, ubi recõditur.

Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem Simplicem nodum dixerunt. VI.

Laqueus cui nomen est simplex nodus, à quibusdã Perineos appellatur. Quomodocunq; aũt uocetur, eius ratio est. Habena simplicem nodum accipiat, eiusdemq; sinus attrahat, capita uerò dependeant: deinde membrum, quod reponere opus est, inter superiores sinus collocandum, tum alter sinus in alterum insitus, ad capita ducendus, cõmuniq; nodo cum capitibus ad id uinciendus, quod intendendum adhibemus. Habet autem inæqualem extendendi facultatem.

Lupus laqueus quo modo nectatur. VII.

Duæ habenæ iustæ longitudinis duplicentur sic, ut capita ab eadem parte collocẽtur, sinus inter se aduersi sint, tum capita quæ ab inferiori parte, sursum, quę à superiori, deorsum uellantur, sic, ut medius laquei nexus, utrinq; uerò bina capita se ostendãt. Habet autem uim extendendi ęqualiter, pertinetq; nõ modò ad osium, quæ restituuntur, intentionem, sed in herniæ curatione ad membranã abdominis adstringendam, item ad uinciendauenarum capita sanguinẽ fundentia. Nos autem in sinus conijcere lina simplicia consueuimus, quę cõmuni medicorũ uocabulo, quod relaxent, χαστηρίαι dicuntur, neque hęc ipsa temerè adijciuntur, sed ut, ubi quæ arcta sunt, remittere uolumus, per lina id præstemus, & non per capita.

Nodi Herculei ratio. VIII.

Ad nodum Herculeum, habenam adhibere oportet, quæ duos nodos accipiat inter se distantes, quo fit, ut Herculeus nodus utrinq; se ostendat, hinc autẽ sinus, inde uerò sint capita duo. Valet ubi æqualiter intẽdere consiliũ est. Quòd si sinus, qui contra capita est, medius incidatur, à lupo laqueo non differet.

Simplex charchesius qua via implicetur. IX.

Ad simplicem charchesium, qui uim habet extendendi æqualiter, duplicari habena debet, capitaq; eius sinistra manu cõtineri, sinus uerò dextra sursum cõuersus superimponi capitibus, quæ media opus est aduersa inter se collocare in

ſpeciem X literæ. Eo facto ſinus capitibus iniectus, à ſuperiori parte deorſum at trahatur, per medium eius partis, qua X literæ fuit accepta ſimilitudo. Sic enim laquei nexus medius apparet, ab uno latere ſinus unus, ab altero duo capita.

Duplex charcheſius quo modo implicetur. X.

Duplex charcheſius æqualiter diſtendit, ac ſimplici longè eſt efficacior: eius autem ratio eſt. Habenam prehendimus duplicatam, capitaq́ leua continentes, ſinum patimur dependere. Tum ex capitibus, quæ contra ſinum ſunt, alterum duplicamus, ſic ut paruus ſinus fiat, quem in ſiniſtra manu ponimus, alterũ per ſinum traijcimus, deinde nexum per ſinus conuertimus, & in ſiniſtra collo camus. Quo facto ex capite, quòd contra ſinum eſt, rurſus alterum ſinum efficimus, quẽ nexui adiungimus: poſtremò pendentem ſinum per medium nexũ trahimus, ab inferiori parte ſurſum. Quo fit, ut ab uno latere ſint duo capita, ab altero unus ſinus, quibus laquei nexus medius interijciatur.

Duplex charcheſius quomodo ex ſimplici fiat. XI.

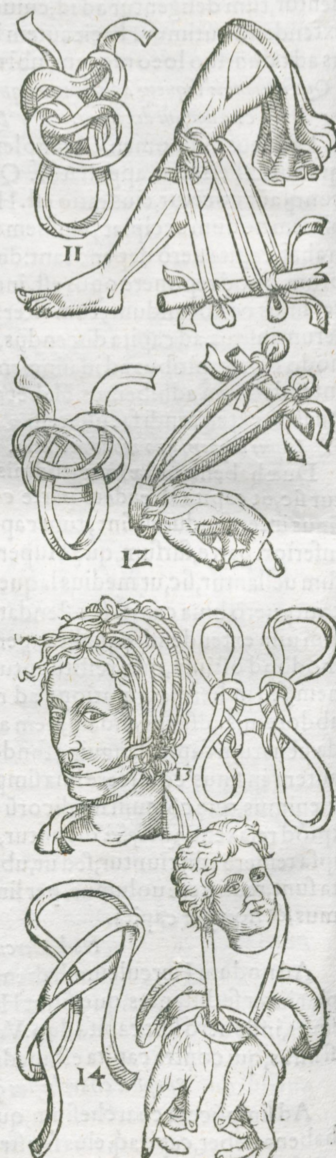
Cum duplex charcheſius uariè cõſueuerit implicari, ſiquidẽ per ſe interdũ, interdum fit ex ſimplici, nonnunq̃ cõficitur circũponendo. Supra demonſtratum eſt, quo modo per ſe inijciatur, nũc qua ratione ex ſimplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primo ſimplicem charcheſiũ oportet, ſinusq́ alterũ ab altero diducere, deinde eum qui ſubiectus eſt, in ſuperiorem conijcere, & ſimiliter utrunq́ diducere, ac per ſpatiũ, quod ipſis mediũ interijcitur, ſinum qui contra capita eſt, ab inferiori parte ſurſum attrahere. Sic enim rurſus laquei nexus medium ſeſe oſtendit, hinc unus ſinus, inde bina capita conſpiciuntur.

Duplex charcheſius, quo modo implicetur circumponendo. XII.

Quoniam uehementi ualidorum corporũ intentione, laquei capita, ex una parte ſæpius rumpuntur, ante perfectam intentionem, ne cogamur intendentis adhuc laquei capita relaxare, charcheſiũ circumponimus. Tenentes igitur ſiniſtra manu caput, circa mem brum reſtituendũ tres ſinus efficimus inter ſe diſtantes, ita, ut ex his quod ſatis eſt, dependente poſt hæc primũ ſinum in poſtremũ demittimus, & ſemel aut iterũ eos cõuertimus, per quos mediũ ſinũ rurſus attrahimus. Quo fit, ut circa membrũ laquei nexus, ab uno latere unus ſinus, ab altero duo capita ſe oſtendant.

Plinthij, quod alioquin quadruplex circulus dicitur, quæ ratio ſit. XIII.

Ad plinthium laqueum, adhibetur habena circulum repræſentans, id eſt, ſine capitibus, hęc ab interiori parte manus, pollicibus

minimisq́

minimisq; digitis circundatur, nec non utrique indici, ut ſinus in utraque manu terni ſint, unus circa minimum digitum, circa indicem alter, tertius ſuper pollicē. Poſthæc, ſinus in quos inſiti pollices ſunt, ad proximos minimis transferuntur, tum ad indices, qui minimis iniecti fuerunt, deinde ſinus, in quos indices demiſsi poſtremò erant, medij à pollice à ſuperiori parte deorſum uelluntur, ſicq; ab uno latere duo ſinus, totidem ab altero, medium inter hos laquei nexus ad rhombi ſimilitudinem conſpectui ſubijciuntur. Habet autem æqualem intendendi facultatem, & non ſolum ad intentionem, ſed uidetur ad menti quoq; fracti compoſitionem pertinere. Nam mentum ipſum ſub fractura aliquando peruerſum, in laquei complexum, rhombum referentem inſeritur ab exteriori parte, ſinus uerò per malas, parteſq; ſuperiores, ad ſummum caput feruntur, atq; ibi inter ſe deligantur.

Laqueus Epangylotus (ita enim appellatur, quoniam ſinus ſuper ſinum inijcitur) qua via inſeri poſsit. XIIII.

Ad Epangylotum, unum habenæ caput, inter ſiniſtræ manus pollicem & indicem collocamus, eamq; extrinſecus ultra primam palmæ partem adducimus, inde per palmam ipſam, datam inter pollicem & indicem utriuſq; manus attrahimus, poſt hæc inter minimum & proximum digitum demittimus. Eo facto habenæ caput dextra manu ſurſum uellimus, extremamq; partem inter minimum ac proximum digitum tenemus. Quo fit, ut duo ſinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, ubi manu cu ratio adhibetur. Inter ſinus enim utraque manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur.

Ratio eius laquei, quem auriculas nuncupant. XV.

.15.

Ad auriculas, epangylotus primo inijciendus, danda autem opera eſt, ut alter ſinus amplior ſit, quem implicare oportet ad modum laquei chiaſti, ſic, ut duo ſinus oculis exponantur, inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum ſe oſtendat. Rectè autem adhibetur ubi prolapſa maxilla reponitur, tum ad proceſſus capitis recondendos. Sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quodq; inter eos duplicatum conſpicitur, ad frontem, deinde uinculum illud inijcitur, quod leporem auritum appellant, poſtremò auriculæ, uel ut contineant, uel ut à ſuperiori parte extendant, ſuper caput offenſi porriguntur.

Laqueus duos habens ſinus (quem nonnulli minus propriè ſtrangulantem dixerunt) quo modo inijciatur. XVI.

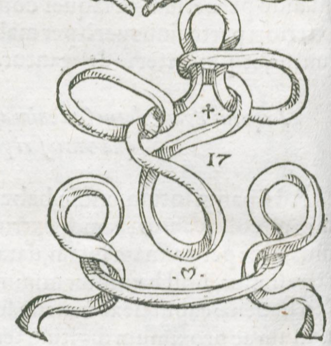
Laqueus, quem duos ſinus habentem appellant, ex binis conſtat chiaſtis, quorum alter ab altero diducitur. Eſt autem aptiſsimus ad corpora figuranda, ubi uitia iuxta anum curantur. Siquidem brachia ſubiecta poplitibus, eiuſmodi laqueis adſtringuntur: at pars, quæ media inter ſinus duplicata dependet, ad ceruicem hominis fertur, atque hac uia corpus figuratur.

.16.

ϙ. Ratio laquei, quem strangulantem proprie nuncupant. XVII.

Laqueus, qui proprie strangulans nuncupatur, ex simplici fit charchesio. Hic enim primo inijcitur sic, ut alter sinus ab altero distet. Confert autem ad quos proximè expositus, brachia nanque rursus coniecta in sinus coarctantur, & ea pars habenæ, quæ duplicata est, media similiter collocatur, in eamque ceruices inseruntur.

ϡ. Quo modo adhibeatur laqueus ὑπέρβατος, id enim nomen traxit, ex eo quod supra feratur. XVIII.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, siquidem in hunc primo implicitum brachia inseri debent, sinusque inter se diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditissima cōprehensio est, huiusmodi sunt.

FINIS ORIBASII DE LAQVEIS.

ORIBASIVS EX HELIODORO DE MACHINAMENTIS.

VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

VIDIVS LECTORI.

MAchinamentis non ſolum vtuntur architecti, ſed medici etiam, cum his robuſtiora membra vtiliter, et quantum fieri poteſt, ſine dolore extendant, vbi luxatis vel fractis medentur. Hæc ab Oribaſio collecta ſunt ex Hippocrate, Galeno atq; alijs auctoribus vt patet, vbi ſingulorum vſus & ſtructura exponitur: ſed præter vtilitatem, quàm in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui ſine his omninò ſunt incomprehenſibiles. Quanquam in hoc libro machinamenta aliqua deſunt, quæ auctor inter initia commemorauit, ubi vniuerſam machinamentorum rationem recenſet, ſed optimè nobiſcum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis luxata reſtituantur. I.

LVXATA IN SVAM SEDEM TRIBVS GENERALIBUS modis collocantur, quibus alij ferè omnes continentur. Vnus uocatur palæſtricus, ad quē ferè ſolas manus admouemus, atq; hic utpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirū & puerilia, tum ad maſcula, quæ illis robuſtiora ſunt, modo recens uitium fuerit: alter methodicus dicitur, ad quem inſtrumenta adhibemus, quorū uſus in cōmuni uita eſt, hic omnibus idoneus eſt, pueris, fœminis, maſculis iam robuſtioribus, & corpori iuuenili, atque ijs luxatis, quæ iam uetuſta ſunt: tertius reponendi modus, qui per organa eſt, maius momentum habet. Valet enim ad prolapſa, ubi malū diutius trahitur, ualet ad corpora athletarum, præterea quæcunq; prolapſa curationem recipiūt, & ſub methodico modo curari nequeunt, omnia organorū opera reponuntur.

De organorum differentijs. II.

ORganorum medicinaliū differentiæ in uniuerſum, & quaſi generales (ſummum ut alij ſentiunt) ternæ habentur, alia enim tractoria ſunt, alia machinamenta, alia quæ erecta collocantur. nobis aūt placet nonnulla tractoria eſſe: nonnulla machinamenta: nonnullaq; erecta, nōnulla quæ plana collocantur. Tractoria ſunt, quæ cum parua breuiq; ſint ſtructura, extendendi duntaxat facultatē habent. Hæc ut ſuo munere fungantur, aduentitia quædā poſtulant, ut ſcamnum, lectū, ſcalam, eo quod per ſe uſui eſſe minimè poſſint, quocirca & alligata, & in plano ſita nuncupantur. Nam, ubi in agro, aut ſolitudine quapiam, quæ ſuo loco mota ſunt, reponimus, ac neq; ſcamni neq; lecti, neq; ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus, ad quod tractoriū organum alligemus. Machinamenta ſunt organa tractorijs ampliora, minora tamen alijs, quæ non modò intentionē, ſed impulſum quoq; pollicentur, ac præcipuè quorundā membrorum gratia cōparantur. Erecta organa ſublimiorē ſtructuram habent, & non ſolum ad extendendū ualent, ſed etiam ad impellendum. Porrò aūt plana organa ſunt, quorum humilis ſtructura eſt. Ex ijs cōſtant, quæ & extendendi & impellendi uim habent, ita, ut homine illis inſidente, recondi quod elapſum eſt, poſſit. Reperiuntur etiam in his quædam propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex qua materia ſtruantur organa. III.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti, teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediūtur, ex robuſtiori materia cōficienda

sunt, utputa ilignea, uel fraxinea, quæ secũdas obtinet. Oportet aũt ea de causa, ualidissimã esse organorũ materiam, ut uim queant in condendis articulis susti nere, quod in ijs potissimũ organis requiritur, quæ erecta collocant. Vertebræ, radices, claui, unci, catenulæ, uectes, omnia quæcũq; exigua sunt, quæq; plus efficiunt, ærea uel ferrea cõparentur, ut quod structuræ exiguitas detrahit, materiæ firmitas restituat. Aliquando aũt quæsitũ est, ferreá ne, an ænea sumi debeát. Inquiunt, qui ferro æs præferunt, hoc leuius esse & facilius tractari, minusq; rubiginẽ trahere quàm ferrũ: cõtra qui æri ferrũ anteponunt, ualidiorẽ huius materiã laudant, ære enim efficacius robustiusq; ferrũ est. Atqui de ferro cõuenit, firmius esse, sed superuacuũ est eximium robur, ubi eius nullus est usus, cũ liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius est, & satis roboris habet: licet tamen & ex ferro. Quòd si ex ære fiant, sumatur id, quod ducitur, nã, quod cõflatur, facilius rumpitur, cõminuiturq;, ita ut præstet ex ferro hæc parare, quã ex fuso ære. Sed quoniã ferrũ cito rubigine obducitur, idcirco aliquot interpositis diebus subinde pingui aliquo inungendũ, ac ne rubiginẽ sentiat, manu perfricandũ. At dicet quis, si ferrũ neglectum rubigine corrũpatur, id culpa dñi ipsius organi fieri.

Ex quibus partibus organa constent, & quis sit earum usus. IIII.

CONtinetur omne organũ nõ omnibus, sed quibusdã ex ijs, quæ numerabo, nempe basi, cruribus, trasuersarijs, cubitis, axib. regulis testudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductarijs, uectib. baculis uersantibus, obicibus, cuneis, itẽ lunatis lignis, orbiculis, trochleis, fossis, operculis, uertebris, fibulis, radicibus, uncis catenis, forficib. sedilibus, priapiscis, ad hæc cochlea fœmina, quæ græcè πυδικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniscis, colũbarijs, ergata. Hæc ferè sunt, quibus organa cõponuntur, quorũ usus sigillatim iam nunc exponendus nobis est. Basis ad id potissimũ struitur, ut super eã erecta organa statuãtur. Crura in organis & latera dicuntur, in ijs, quæ erecta collocãtur, propriè crura, minus propriè latera, sed in tractorijs propriè latera dicũtur, minus propriè crura. Hęc ferè in organis statuũtur, ut ipsorũ machinationes cõtineant: propriè autem in organis erectis crura rectè cõmodeq; dimensa, ad illã pertinent cõdendi rationem, quæ excitando pręstatur. Transuersaria quæ διαπήγματα dicuntur, ut Græcũ nomen indicat, ad crurũ laterumq; compaginẽ fiunt, ad quem usum primo pręcipueq; destinantur: huc accedit, quòd machinationes quoq; sustinent, ut puta trochleas, cubitos atq; alia quædã. Cubiti ad eũ usum in organis comparantur, ut per ipsos, quæ suo loco mota sunt, à superiori parte extẽta reponant, quemadmodũ uidere licet in organis Fabri atq; Andreę, in quibus cubiti per superius transuersariũ demissi in testudinẽ figurantur, ut hac elata, quæ prolapsa sunt à superiori parte intenta recõdantur. Latæ cubitorũ summitates alæ ab architectis dicuntur, imæ uerò partes quadratæ, calces. Hi ergo propriè cubiti nominantur, sed quidã uocabulo abutuntur. Spathæ impellendo sunt idoneæ, ea aũt spatha quæ in Fabri atq; Andreæ machinamento est, utimur, ubi extrahẽdo impellimus, ad femur in posteriorẽ partẽ erumpens, sunt & aliæ spathæ in quibusdam organis, ad alios impellendi modos fabricatæ. Radices & fibulæ complures usus in organis præstant. Primo enim radix & fibula in organo Fabri spatham distinent ad testudinẽ. Est quidem in testudine radix, spatha uerò, qua parte quadrata est, mediũ habet cauũ, in quod radix eadem inditur, deinde fibula continendi causa, in spatham atq; radicem pertusam inseritur. Propriè radices ad id fiunt, ut recipere uncos possit, & alios effectus præstare: sed fibulæ item gratia est, quòd machinationes immobiles seruat, ut puta axes. Catenæ eò pertinent, aut fibulæ ex ipsis suspendantur, quo seruentur in organis, neq; decidant. Vnci adijciuntur, ne mobiles machinationes moueantur, ueluti axes quòue in radices coniecti quædam organorũ machinamenta sistant. Per uertebras (quas

Græci στρόφωματα dicunt) ferè id efficimus, ut quędam organa immobilia moueantur, sicuti crura organi Andreæ. Crura enim in organo transuersa secta, uertebris fibulisq; continentur, ut organo, modo erecto, modò per uertebras inclinato, circumducendo impellamus. Ad exemplum huius structuræ organi Andreæ plinthij crura propè basim secta sunt, rursusq; uertebris continentur, ut organum modò erigatur, modò per uertebras motum, adiunctis cruribus innitatur, usumq; illius organi præstet, quod planum collocatur. Hi sunt effectus uertebrarum in organis. Axes ad corporum ductionem, hoc est intentionem spectant, quorum quidam ab una parte ad alteram penetrant, ac per se mouentur, quidam latent, & per alias machinationes conuertuntur. Penetrat axis in plinthio Nilei, & scamno Hippocratis: latet in Appellidis organo, quod, quia per tres funes circumuoluitur, trispastum appellatur, & in Nymphodori glossocomo. Penetrantes igitur axes per se manibus cōuertuntur, latentes autem per alias quaidam machinationes, exempli causa Nymphodori glossocomo per tympanum, & cochleam ad lentis imaginem fabricatam, in trispasto per funes alligatos. Ad clauos qui in axibus infiguntur, funes alligātur, uel habenæ atq; huiusmodi alia ad extendendum pertinentia. Manubriola ductaria, bucula uersantia & uectes, omnes hæ machinationes ad axium cochlearumq; uersationes statuuntur. Primas obtinent manubriola ductaria, secundas uectes, quibus minus efficacia sunt bacula uersantia. Pleraq; enim ex ipsis exigua cū sint, una manu conuertuntur. Chnisci, cuiusmoni sunt in lyra, excogitati sunt ad axes continēdos. Vbi enim fibulæ nō sint, quid poterit aliud utilius inueniri? Quod enim ad uim pertinet, usum habent fibularum: decoris autem causa, insculpta habent anserina capita lignea. Statuuntur in organis phliæ, ut ab uno latere ad alterum penetrantes axes cōtineant, cuiusmodi sunt in scamno Hippocratis & in nostro. Est & alia media, phlia in organo Hippocratis ad similitudinem literæ *x*. eo nomine fabricata, ut ad eam impellendi rationem, quæ extrahendo fit, ubi femur excidit, accōmodetur. Trochleæ in organis collocātur, ut funes liberè duci possint, ueluti in organo Fabri, quod duplicem trochleam, qua testudo mouetur, in superiori transuersario cōtinet. In nostro quoq; organo rursus trochleę sunt, quæ per inditos funes, axes attollunt. Verùm trochleæ ferè ad id fiunt, ut axes & habenæ celeriter ducantur, simulq; ut ad intentionem, quæ alio intercedente motu fit accommodentur. Orbiculi struuntur ad trochlearum motionem, quæ per se sunt immobiles, collocantur autem in medio earum, quemadmodū in Demosthenis ἀστράβη, & ad funes continendos, ut in trispasto Apellidis. Cuneus præsertim paratur ad humeri caput, in alam prolapsum, ac deinceps ad alios quoq; usus. At lunatum lignū prodest, ubi humeri caput in priorem aut posteriorem partem excidit. Est autem polus lignum infixum superioribus crurum extremitatibus, in organo Philistionis. Luxato enim humeri capite brachium extenditur, polusq; obijcitur ad hominis ceruices. Epipoma uerò, quod & Epipigma dicitur, est *x*. figura in ligno insculpta, in quā conijcitur *x*. inuersum: qualis conspicitur in eo organo, quod Hermes dicitur. Fit autem hoc, ne ab Hermis uultu corpora terantur, ut in organi compactione ostendemus. καλάβιον uerò & σκιδάλιον communiter parata sunt, ut epipigma ferant. Est quidem σκιδάλιον lignum sex digitorum in medio hebes. σκαλάβιον uerò lignum sex digitorum rotundum: quod angustiori basi nititur, & quasillo simile est. Sunt & in organis quædam columbaria insculpta ad similitudinem columbarum, quæ & ornandi causa facta sunt, atq; ad id etiam, ut aliud ferant epipigma. Tympanis hæc gratia est, quod quædam organorum machinationes, quæ maximum usum præstant, per ipsa paulatim mouentur, ut axes & cochleæ. Est autem tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus inclusi machinationes motu prohibent, quod unci quoque efficiunt.

Testudines in organis ad id collocatæ sunt, ut corpora, quæ restituũtur, paulatim & minimè cõcussa extendantur. Quemadmodũ enim testudines animalia lento gradu procedunt, ita machinationes, quibus illa referuntur. Porrò aũt ex testudinibus nõnullę transuersarijs similes sunt, aliæ oblõgæ, alię cubi speciẽ repræsentãt. Trãsuersarijs similes sunt in organo Andreæ, Fabríue: oblõgæ in quadrata columna, quæ appellatur Hermes. Cubũ referunt in rotunda colũna Eraclidæ Ephesij. Præterea testudinũ aliæ cubitos, & spathã attollunt, aliæ cuneatã & lunatã appendicem, quædã nihil attollunt, sed solum sunt ad extendendũ inuentæ. Cubitos attollit testudo, quæ sursum fertur, in organo Andreæ: cubitos & spathã testudo, quæ est in organo Fabri. Cuneata & lunata appendix ea testudine excitatur, quę in Herme est. Nihil attollit, sed solũmodo extendẽdo est, ea testudo, quę in rotunda columna Eraclidę Ephesij collocatur, similiter & quæ deorsum fertur in organo Andreę. Alę aũt & dracones fibulæq; infixæ clauorũ usum præstant, propriè aũt dracones, quod ad materiã pertinet, in uicẽ manubrioli ductarij fabricãtur. Quoniã uerò testudines plerunq; à cochleis mouentur, proximũ est, ut cochlearũ structuram, atq; usum exponã. Cõparantur ergo cochlę in organis, ad alias machinationes impellẽdas, puta tympana & testudines, qua paulatim & nulla ratione cõcutiendo extendãt. Cochlearũ, quędã quadratæ sunt, quędã ad imaginẽ lentis, quę figuræ nomen inuenerunt, relatę ad capreolos, at nõ ad structurã scapi, quęlibet enim cochlea rotũda est ad tornũ rotundata. Differũt cochleæ à capreolis, q aliæ quadratę, alię ad lentis imaginẽ dicuntur. Quadrata cochlea est, quę capreolos habet quadratos, atq; ex ijs nõ solum q prominet, sed etiam quod cauũ est, cuiusmodi cochleas uidemus in organo Andreę: quę in lentis speciẽ sunt, id capreoli, quod cauũ est, alte angustũ habent, latũ uerò in summo, cõtra quod ꝓminet à basi latũ uertice ipso tenuatur. Similis aũt est huiusmodi capreolus lenticulæ dimidiatæ, à qua figura cochlea hæc ad imaginẽ lentis dicta est. Cochleæ igitur tam quadratæ, q̃ ad imaginẽ lentis ad motionẽ diuersarũ machinationum statuuntur. Quadratæ enim testudines compellunt: quæ sunt ad imaginem lentis. primo quidem tympana, interdum etiam testudines in ijs, quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione quadrata cochlea testudinem moueat. V.

DEmus testudines ita esse fabricatas, quẽadmodũ in organo Andreę, quarũ singulę ꝑtusę sint, atq; in id cauũ cochlę demissę, ab interiori aũt parte caui ferrea, uel ęnea lamina testudini infixa sit, quę quidẽ lamina dens nuncupať. Hic igiť dens testudinis, in cochlę capreolo includiť. Quo fit, ut in quadã cochlę cõuersione, lamina quę dẽs nũcupať, testudini infixa, atq; in cauo capreoli cõtenta testudinẽ moueat. Pręterea ex ijs ipsis cochleis quadratis, alia simplex est, alia duplex. Simplex cochlea est, quę uno dũtaxat capreolo excauata, unãq; testudinẽ impellit: in duplici, bini secti sunt capreoli, hęc & binas testudines mouet, qualis cochlea reperiť in magno Andreę organo, q plinthiũ nuncupať. Excauatũ eñ lignũ est à medio ad trãsuersaria capreolis inter se aduersis, ita, ut quadã cochlę cõuersione orsę testudines, uel à medio uersus trãsuersaria, uel à trãsuersarijs uersus mediũ impellanť. Est & alia cochlea duplex in eo, q πηρύκιον appellať excauata à sũmo principio usq; ad extremũ aduersis capreolis, quę rursus duas testudines mouet, quẽadmodũ in ipsa organi structura uidem⁹. at cochlea ad imaginẽ lentis tympanũ mouet, siqdẽ capreoli cochleæ, tympani dentib. insiti, machinationẽ cõuertunt, quẽadmodũ cochlea, quę baculo uersante, uel manubriolo ductario cõuerteť in tympani dẽtes cõueniẽs machinationẽ mouet: mouet interdũ eadẽ cochlea testudinẽ, sed nõ ampli⁹ ꝑ dentẽ, quẽadmodũ quadrata, uerũ in fœmina cochlea cõtenta, quę in ipsa testudine struiť. quoniã testudinis cauũ, in qđ cochlea demittiť, excisos habet capreolos aduersos ijs, q sunt in cochlea lẽtis formã referẽte, sic, ut id, qđ ꝓminet ex capreolis cochleæ lentẽ

referentis

referentis, in cauo capreoli fœminæ cochleæ recipiatur, quodq; cauũ est in capreolis cochleæ, id quod extat ex capreolo, cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit aũt in cochleæ cõuersione, ut testudo modo sursum moueatur, modo deorsum, cũ cochlea in ipsius capreolis uoluatur. Huiusmodi structuræ plurimæ adhibẽtur ad organa, quæ plana collocãtur. Ad id enim fabricãtur, ut homines, quibus luxata restituuntur, inclinatis organis insidant: organa enim quę plana collocantur, ita parata sunt, ut ægris super ipsa, uel sedentibus, uel cubantibus, luxata reponantur. Priapiscus, qui & stiliscus & scalmus nuncupatur, in quolibet organo, quod planũ collocetur, statuitur. Fit aũt ea de causa, ut ei parti, quæ inter anũ & naturale est, obex sit, ubi quæ prolapsa sunt, restituuntur. Est igitur Priapiscus lignũ octo digitorũ, magna ex parte rotundũ, ab eo, quod super est quadratũ, sic ut quadrata ipsius pars cõijciatur in cauũ, ad literæ π. simili tudinẽ quadratũ, in organo quod planũ collocatur: reliqua uerò pars, quæ extat inter anũ & naturale obijciatur. Configitur aũt in transuersariũ π. ferreũ ut firmiter priapiscũ contineat. Sed in nostro organo uidere licet magnũ π. ferreũ ad aliũ usum comparatũ, nempe ad gibbã spinã per pressum impellendã. Opercula in organis parantur, ut machinationes sub ipsis occultẽtur, ne si absq; operculo fuerint, idiotis pateant. Annuli adhibentur ad organa tractoria, ut alligari possint: ad alia uerò, ut machinationes cõtineant, quemadmodũ in Menecriti Bucranio, ubi axis cõtinetur, atq; eadẽ de causa in alijs organis. Forfices in organis arctè transuersaria cũ cruribus iungunt, ad hunc enim usum infixas forfices æneas inuenimus. Adiuncta crura id efficiunt, ut organa quæ erecta collocãtur, illis innixa, inclinataq; eundẽ usum præstent, ac si plana statuerentur. Præfatus ex quibus omnia organa parentur, & quorsum singulæ ipsorũ machinationes spectent, declarabo in sequentibus, quæ nã ex organis immota, suo munere fungantur, & quæ mota: tũ ex ijs, quæ mouentur, quæ nã suo loco maneant, quæ locum mutent, dũ mouentur: rursus ex ijs, quæ immobilia sunt, quæ perpetuò & ubiq; immobilia maneant, quæ eximi possint, ad alios quoq; usus idonea. Hæc itaq; immobilia sunt in organis, basis, crura, latera, transuersaria, cuneata & lunata appendix, sedile, priapisci, atq; alia cõplura. Vsui sunt cũ mouentur, uertebræ, unci, axes, tympana, cubiti, cochleę, testudines, atq; huius generis plurima. Mouẽtur in eodẽ loco manentia: uertebrę, unci, tympana cochleę, pleriq; axes. Locũ mutant testudines, cubiti. Eorũ quæ in organis immobilia sunt, quædam semper & ubiq; immobilia sunt, quædã & eximi, & inseri possunt. Semper quidem immobilia manent, basis, crura, latera, transuersaria, radices, sedilia, lunata appendix: extrahi possunt in quibusdã organis, quãuis immobilia sint, tũ cunei tum priapisci, qui ad alios quoq; usus facti extrahuntur, & immittuntur.

Ex Galeno de machinamentis. VI.

ARrticulis reponendis Hippocratis scamnũ per se abũdè est. Si quis aũt uelit alijs quoq; uti, est polyspastõ (ita appellatũ, quoniã multis orbiculorũ circuitionibus facilitatẽ præstet) q iter faciẽtib. maximè idoneũ est, refertur aũt ad Archimedẽ auctorem. In urbibus uerò non alienũ est Fabri uel Andreæ organum, cũ erecto opus est: ubi plano, scamnũ Hippocratis præcipuè aptatur.

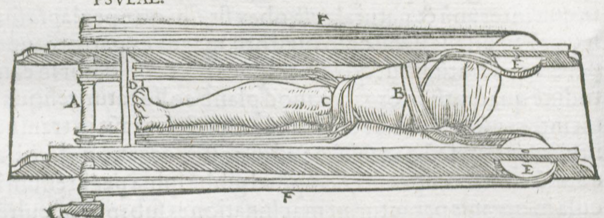
De glossocomo machinamento. VII.

NOn ab re quidẽ mihi glossocomũ uidet̃ à iuniorib. medicis inuentũ, quod seu femur, seu crus cõminutum sit, ubi callus circũdatur, cõmodissime admouetur. Habet aũt à prima parte axem, ad quẽ extremi laquei in diuersa extendẽtes deligãtur. Inijciant̃ laquei extremis partib. ossis, quod curat̃, fiãtq; eo duabus habenis, sic, ut quatuor uterq; capita habeat, bina à dextra, totidẽ à sinistra. Ex ijs capitib. quę inferioris laquei sunt, ꝑ foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axẽ duci debẽt: quæ superioris, primo ꝓcedere ad supiora, deinceps

ipsa quoq; per latera glossocomi perforata traijci, quibus foraminibus trochleæ includantur. Vtrinq; ergo ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ita constitutis, una axis cõuersio pariter ambos laqueos extẽdit deorsum uersus, illũ qui ad inferiora fracti ossis alligatur sursum, alterum sic, ut composita fractura in posterum liceat, quotidie hanc laqueorum in diuersas partes intentionem corrigere, ualentius, uel leuius extendendo. Laqueum igitur, qui in inferiori parte est, directa ductione axis extendit: eum qui in superiori parte, intercedente alio motu, Græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicunt.

CAPSVLA MACHINARIA.

A AXIS AD QVEM LAQVEORVM CAPITA CIRCVMIICIVNTVR.
B LAQVEVS SVPERIOR.
C LAQVEVS INFERIOR.
D INFERIOR CAPVT CAPSVLAE.
E TROCHLEAE.
F SVPERIORIS LAQVEI CAPITA AB EXTERIORI PARTE CAPSVLAE.

Nilei plinthium. VIII.

FActum est plinthium Nilei ad eorum organorum exemplum, quæ uocantur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus transuersarijs inter se compacta sunt. Est autem transuersariorum crassitudo & latitudo, quanta laterum, sed longitudo palmum implet. Meritò igitur cum talis compactio sit, ut latera quatuor palmos longa sint, transuersaria unum, totius organi quadrati structura oblonga confecta est. Licebit autem, si quis uoluerit latera breuiora, quàm dictum est, efficere, quandoquidem organum per unicum axem, effectũ præstat. Media itaq; latera pertusa sunt rotundis ac peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus uerò, quibus latera excedit, uectes æneos, uel ferreos decẽ digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori. Antiqua huius organi structura auctore Nileo talis est. Herodotus quidam architectus transuersariorũ priores partes medias excauauit ad figurã literæ ω. ne habenæ quæ à corporibus quibus uis adhibetur, ad axis clauum ferantur, extantibus angulis atterantur, sed recta procedant. Hactenus Herodotus.

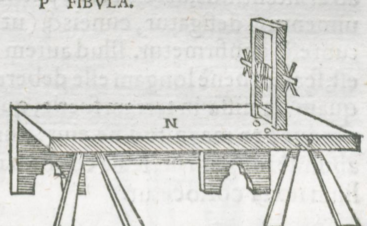
A Duo latera. B Transuersaria. C Rotunda, ac peruia foramina. D Axis, qui media parte clauũ infixum habet. E Vectes ænei. F Annuli. G Transuersarij priores partes excauatę ad figuram literæ ω. H Aeneorũ draconum cõplexus. I Foramina rotũda. K. Tympana ænea dentata. L Fibula indita. M Vnc⁹.

Nos

Nos uerò quam accipimus, historiam referemus. Ferunt Pasicratem architectū Sidoni organum hoc uidisse, quòd à statua continebatur, aliter tamen fabricatum. Nam cum eadem compactio esset, conspiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus æneorū draconū complexus, quorum capita è regione ad caudas spectabant. Sed quo pertinebant hi dracones? nō aliò nisi ut in uicē uectium axes conuerterent: tum in organo, quod Sidoni erat media, transuersaria pertusa erant rotundis foraminibus, quæ clauo axis responderent. Constat aūt foraminū eundem esse usum, qui in organo Herodoti, nimirū ut habenę quibus corpora extenduntur, ad clauum rectæ per ea foramina porrigantur. Retulit insuper Pasicrates axem inclusa habuisse in uicinia laterū tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidem ab exteriori, atq; item in lateribus foramina fuisse dentium ordini respondentia, ut postquā abundè extenta corpora fuissent, fibulæ inter dentes eò demissæ, ubi in luxatis restituendis opus esset, axem sisterent. Sed recentiores tympanis omissis priori parte latera pertuderunt: pertuderunt item in orbem aliquo intermisso spatio, & ipsa axium capita, quo ad usum dictum fibulæ inditæ axem mobilem tuerentur. Ego autem cum fibulę decidant, ad eum quem dixi usum, uncos lateribus infixi: axis uerò capita foraui sic, ut huius foramina illis cōuenirent, quæ erant in orbē in lateribus aliquo spatio interiecto, quo, ubi uellem in luxatis cōdendis axem immobilem reddere, uncum includerē in foramen, quod esset accōmodatum. Communis plinthij tractorij fabricatio huiusmodi est: uerùm ego aliter plinthium struxi, salua enim eadē laterum mensura inferius transuersariū sursum transtuli. Quatuor digitis infra transuersariū extrema crura relinquens, axē uerò collocaui, in medio transuersariorū, cui parti Græcè φωτὶ nomen est, scamnū quoddā, quale in ludo uidemus, ab una extremitate excidi cauis quadratis atq; oblōgis, ut propositorū crurum extrema in eiusmodi caua cōuenirent, ipsa item latera extremis partibus transuersa pertudi, foraminibus ab uno latere ad aliud penetrantibus, ut fibula in foramina coniecta plinthium contineret. Hæc de organi structura, nunc ad ipsius motionem aggrediar.

N SCAMNVM QVALE IN LVDO VIDEMVS.
O CAVA QVADRATA.
P FIBVLA.

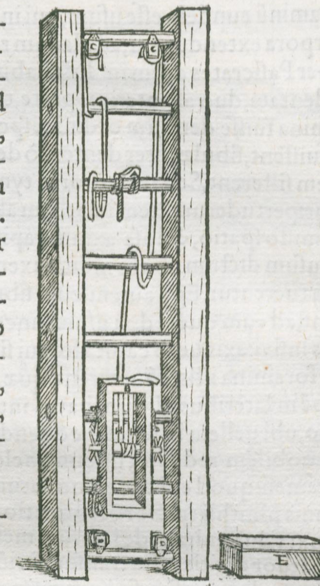
De motu organi tractorij. IX.

QVoniam tractoria organa imperfecta sunt, nec præstare quicquam per se possunt, sed alterius operam requirunt, puta scalæ, lecti, scamni, quæ ubi non sunt, eorum uicem exhibet pauimentum, terraq; ad prolapsa restituenda, mihi operæpretium uidetur, quasi doceam in ludo, gratia eorum, quæ nunc tractantur, super scalam præparatam, organi motum enarrare.

Scala præparata ad humerum restituendum in alam prolapsum. X.

PAratur scala una ex ijs, quæ in cōmuni usu sunt, nō lata, quæ obliquè collocatos gradus habeat. siquidē talis luxatis reponēdis est aliena, sed ęquè crassa sit, quadratisq; gradibus constet, leuatis angulis, ne corpora conterant, atq; in rotundam figuram redactis. huiusmodi scalæ ubi copia non sit, quo mollius corpora insidant, gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur ubi id restituitur, cuneum funibus suspensum collocare super gradum idoneum, cui brachium (ut ostendi) superimponatur, & per funes ad eum alligare. Est autem ille gradus reponendo idoneus, quem retuli. Brachio superiniecto intentioneq; adhibita suspendendus homo est sic, ut duos palmos à pauimento recedat, & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temerè, sed eo obseruato, ut ex partibus, quæ cum

cauo quodam capitulata est, ad humerum detur, quæ gibba iuxta est, ad latus. A cuneo uerò deorsum uersus alterius, siue tertij gradus interuallo, organũ ad scalam uinciendum est per eos quos habet annulos & funes aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. Ipsa item scala in pauimentũ fortiter adigenda est, ne in extendendo moueatur, sed stabilis maneat, ac sine ulla inclinatione. Quatuor præterea trochleæ, siue solidæ, siue ex duobus lignis curiosius factæ alligentur, quarum duæ à summo gradu suspensæ deorsum spectent, duæ ab imo sursum. Qua fabricatione parata cuneus ad id quod prolapsum est reponẽdum, admoueatur, tenui lana molliq; obuolutus, tum ut lignum quod durum est, circũdata lana minus tactu lędat, tum ut sudor, qui propriè oriri solet ala plurimum calefacta, magisq; ægrotantis metu ac labore, lana cuneo imposita combibatur. Hæc autem scala, uel contineatur stabiliter ab assistentibus, uel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneisq; (ut propositum est) confirmetur. Illud autem in aperto est, scalam benè longam esse debere, ut postquam demissa in terram fuerit, quod extat, ubique pro magnitudine eius, qui curatur, abundè longum sit, scala confirmata subsellium iuxta collocetur.

A Cuneus funibus suspẽsus, ac super gradum alligatus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ duæ à summo gradu suspensæ, deorsum spectantes.
D Trochleæ duæ ab imo gradu suspensæ, sursum spectantes.
E Subsellium.

De humeri capite in alam prolapso. XI.

SVper subsellium homo ascendens, brachium super gradum traijciat, ita, ut cuneus aptè in alam demittatur, post hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capitaq; eius extrinsecus pendeant, deinde charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens humero inijciatur, non circa medium, ne lacertum urgeat, sed citra tumorem uel ultra. Sic enim cubiti inæqualitas laqueum deorsum labi non patietur, præter quàm quòd hoc modo utilius imponetur. Sequuntur enim facilius ea corpora, quæ ampliori interiecto spatio adducuntur: quæ exiguo, difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorsum ducta ad clauum axis religentur, & axis uel per uectes, uel solis manibus conuertatur, ut eius cõuersio directa ductione ab inferiori parte intendat. Eodem autem tempore, cum aucta iam intentio est, subsellium subtrahatur, ut homo à scala pendeat, atq; ita excitando reponi luxatum possit. Suspenso homine minister assistens à posteriori parte utramq; manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat, collumq; in cõtrariam partem cogat, idq; fiat, quo tempore intendimus, atq; excitamus, cum laquei ægro iniecti postea laxentur. Neruis abundè diductis, debet qui reponit, assistens habenæ capita prehendere, cubitumq; ad scalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. Quo facto remittenda

remittenda intentio est,& ipse articulus sursum compellendus,ut in regionem pristinam reuertatur. Ratio directæ ductionis ita habet.Sed ut tuto reponam⁹, optimum fuerit prius,quàm nerui extendantur,habenis &crura hominis inter se & integrum brachium ad latus deuincire,ne ob tormentum quod in condẽdo articulo sentiet, uel super scalam ascendat, uel manu laquei capita contineat. Licebit etiamnum alio intercedente motu, ab inferiori parte extendere, id qua ratione fiat,subijciam.Iisdem omnibus factis,quæ præcepimus,cum ab inferiori parte extendentes directa ductione utebamur,laquei capita per inferiores trochleas traijciuntur ab inferiori parte extra,atque ad axis clauum religantur,uel ducta ab exteriori parte uersus interiorem ad axis uectes uinciuntur,ut axe uersato,alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet,quo minus eadem fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus, quod ad quem modum fiat, indicabimus.Laquei capita ad inferiores trochleas ducta,ibiq; traiecta,ad superiores referuntur,tum deorsum attracta,ad axis uectes alligantur: ut eius conuersio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat.Postquam abunde extenderimus, proximum est ut impellamus,eo quo ostendimus modo,ubi de directa ductione loqueremur.Hi sunt modi,quibus ab inferiori parte intendimus.Postquam reconditus articulus fuerit, subsellium ad scalam referẽdum est,ut æger super id statuatur tam à scala,quàm à cuneo remotus,collocato humero ut antè dixi.Verùm,cum maiores nostri idem organum idoneum à superiori parte attrahẽdo tradiderunt, sequit̃ ut nos quoq; à superiori parte extendẽdi rationem nobis aperiamus. Ergo (sicut dixi) placuit maioribus luxati restituendi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa trahendo explicare. Potissimum autem à superiori parte intenderunt, ubi humerus non solum elapsus esset, sed etiam perfract⁹. Spectemus igitur quibus modis uoluerint luxata restituere, à superiori parte intendentes. Scala igitur in cęteris eodem modo præparata,cuneum non amplius ex funibus suspensum, ad gradum alligant, sed solum super imponunt:funium uerò capita admodũ longa per superiores trochleas ab inferiori parte extra traijciunt: posthæc deorsum demissa uectibus, qui pro clauis sint,circumligant. His ita constitutis subsellium ad scalã ponunt, super quod homo ascendens, brachium super inijciat, ut cuneus rursum in alam indatur,deinceps charchesium laqueũ uel alterum æqualiter extendentem humero inijciunt, capitaq; eius deorsum ducta, ut contineantur, ad aliquem scalæ gradum deuinciunt.

Quibus ita contentis axis conuertitur, per quam conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus à superiori parte intendit. Neruis,quantum res postulat,intentis,impulsus adhibetur,per duplicem habenam extrahendo,& manibus sursum compellendo. Equidem huic reponendi modo non subscribo,ea de causa,quam adiungam: Cuneus elatus circumagitur,qui cũ sub ala non manet, articulus ex toto nõ reponitur,ac potissimũ ubi quis uelit suspenso homine excitando illum reponere. Ea uerò extendendi ratio, quæ ab inferiori parte adducit, stabilis est cuneo super gradum collocato,

& per funes alligato, ut antea diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulo post intelligetis, ubi condendi luxati rationem recensebimus. Ratio autem quæ in diuersa diducit, sic habet: cæteris omnibus ordinatis laquei capita non amplius ad gradum uinciuntur, sed ad axis clauum dantur, per se dantur, uel alio motu intercedēte, ut prius scilicet ꝑ inferiores trochleas traijciantur, tuncq; ad axem deligentur. Eadem nunc culpari possunt, in hac indiuersa extendendi ratione, quæ paulo ante dicta sunt in illa, quæ à superiori parte extendit. Vbique enim probo, cum is, cuius articulus reponitur, rectus collocatur, solam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum est, cum de humero in alam prolapso dixerimus, ut de eodem quoq; in priorem partem excidente pertractemus.

De humeri capite in priorem vel posteriorem partem excidente. XII.

AD humeri caput in priorem uel posteriorem partem elapsum scala eadem ratione modoq; præparata uel figurata organoq; & trochleis (ut antea dictum est) alligatis, rursus, ubi restituere uolumus, subsellium iuxta ponimus, lanaq; uel linteis contegimus gradum idoneum, super quem restituamus: cui (sicut ostensum est) inuoluto ala insidat: tum charchesium laqueum, uel alium æqualiter extendendi uim habentem humero (ut propositum est) circundam⁹, cuius capita deorsum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alam prolapsum tradidimus, ut conuersus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. Eodem momento quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistens, utraque manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit aūt in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaque subtracto, homo suspenditur, ut simul & articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur. Vbi quantū reponendus articulus postulat, intenderimus, circumducendo impellimus: Siquidem in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea sede inquam uenit ad eam, ubi esse naturaliter debet, prominentiori palmæ parte urgemus, atque altera manu cubitum à posteriori parte in priorem adducimus, quo facto minister assistens manum apertam lato scapularum ossi opponat, atque id repellat, ne uis operæ resoluatur: uerùm si in posteriorem partem prorumpat contrarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ urgendum est, ut à lato scapularum osse in suam sedē reuertatur, atq; altera manu cubitū à posteriori parte in priorem adducimus, quo facto minister assistens manum apertam lato scapularum ossi opponat, atque id repellat, ne uis operæ resoluatur: uerùm, si in posteriorem partem prorumpat contrarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ urgendum est, ut à lato scapularum osse in suam sedem reuertatur, atque altera manu cubitus ad posteriorem partem prorsus adducendus. Hac igitur ratione humeri caput restituendum ducimus, ubi in priorem uel posteriorem partem eruperit. Sed alij in utroque casu eam reponendi rationem probarunt, quæ à superiori parte extendit, hoc, quo pacto agant, uideamus. Scala eodem modo parata duplicatæ habenæ, uel funis medium lana, uel linteo inuolutum alæ subijciunt, capitáque eius per superiores trochleas traducta deorsum ad axis uectes tanquam ad clauos alligant, deinde humero carchesium laqueum, uel alium qui æqualiter extendere ualeat, circumdant, cuius capita deorsum demissa, ut contineantur ad aliquem scalę gradum deuinciunt. Quibus ita constitutis axis conuertitur, quo conuerso & continent, & à superiori parte intendunt, ac postquam abunde extenderunt, adducendo impellunt. At cum in diuersa contendunt, capita laquei, uel directa ductione, uel

alio intercedente motu,funis uerò per alium motum interiectum ad axis clauum alligant,ut conuerso axe in diuersa diducant,postquam satis intenderunt adducendo impellunt.Intentiones quidem succedunt, sed impulsus fallax est. Siquidem homine excitato,& suspensione distracto ægrè articulus restituitur: atque ob hanc causam nunc placuit extendendi rationem tam à superiori parte,quàm ab utraque præterire.Humeri ergo caput,in quamcunque partem uenerit,conuenit ab inferiori parte extendendo reponere, cum erectus homo collocatur. Qua uia humeri caput restituatur, exposuimus. Pergamus igitur ad cubitum.

De cubito. XIII.

AEque duo brachij ossa in quatuor partes erumpunt, in interiorem, exteriorem,priorem & posteriorem,atque ubi in tres partes uenerint:exteriorem scilicet interiorem & posteriorem,brachium curuatur, & extendi non potest.Commune est horum trium casuum,in quibus curuum brachium minimè extenditur,scalam cum organo (ut dictum est) ad restituendum parare, postea hominem iuxta scalam collocare, ut super subsellium ascendens brachium super conuenientem scalæ gradum inijciat, tum ea iunctura, quæ palma nuncupatur,humerum continere,& laqueum inæqualiter extendentem, ut attollentem chiastum, aut nauticum brachio in uicinia manus circumdare,eiúsque capita ad unum scalæ gradum,ut retinacula sint, deuincire, ut ubi uis adhibetur, recti anguli figura fideliter conseruetur, eóque facto medium duplicatæ habenæ,brachio propè cubitum inijcere, capita uerò deorsum ducere ad axem, ibiq; uel directa ductione ad axis clauum alligare, uel alio intercedente motu, non secus ac ubi humeri caput reponitur,ut similiter axis conuersio ab inferiori parte intendat.Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à superiori parte extendit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (ut propositum est) constitutis,humerus non amplius ut contineatur,deuincitur,sed laqueus charchesius, aut alius ex ijs,qui æqualiter extendunt,ipsi circumligatur,cuiꝰ capita ad superiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem attracta deorsum feruntur,& ad axium uectes quasi ad clauum alligantur:duplicatæ uerò habenæ capita deorsum adducta, ut retinacula sint ad aliquid immobile dantur. Conuerso igitur axe & continemus, & alio intercedente motu à superiori parte extendimus.At modus,qui in diuersa extendit,hinc manifestus est, ubi enim in diuersa extendimus,laquei capita per se ad clauum axis uel alio intercedente motu ad eiusdem uectes deligantur, ut eadem conuersio in diuersa extẽdat Neruis quantum res postulat, extentis conuenienter impellere oportet, adducendo,si luxata in duas partes uenerint, in interiorem scilicet & exteriorem:extrahendo,si in posteriorem,quas impellẽdi rationes in opere de articulis exposui.Hæc igitur fieri debent,quando cubitus in propositas partes erumpit. Verùm,si in priorem,in quo casu diximus extentum brachium non curuari, iterũ eadem scala atque organum comparatur, æger scalæ asistens brachium super commodum eius gradum imponit,humerus ad scalam per eandem iuncturam uincitur laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in uicinia manus,cuius capita deorsum feruntur ad organũ,ut ab inferiori parte attrahãtur. Si quis autem uelit agere hoc tum continendo,tum à superiori parte adducendo, humerum non amplius ad scalam deuinciat,sed utrique membro laqueum inijciat,qui æqualiter intendat,unum scilicet humero, alterum brachio, & superioris quidem laquei capita sursum ferat ultra caput, alterius uerò deorsum, ut (quemadmodum in alijs reponendi rationibus declarauimꝰ) extendat. Quod ubi abunde fecerit,nunc reponendi causa duo modi impellendi potissimum

aptantur, qui premit, & qui circumducit. Sed ante quidem premere conuenit, dum intentio adhuc manet, dehinc circumducere, quos impellendi modos multo ante expoſui in opere de articulis. Oportet autem eo, quod luxatum eſt, reſtituto brachium curuare atque extendere, pronúmque & ſupinum collocare, ut ex toto reſtitutum eſſe intelligas, tum ad angulum rectum in ſequentem curationem figurare. Vtraque igitur brachij oſſa, ubi loco ſuo non ſunt per ſuperiores modos reponũtur. Verùm quoniam utrunque per ſe proprie uitiatur, cum ſuo loco mouetur, poſthac neceſſe eſt ſcribamus, quonam modo cubitus erumpens, radiusq́; diductus ab inferiori parte extenti, reuertantur.

A Cuneus ſub ala per funes ſuſpenſus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ.
D Trochleæ ab imo gradu ſuſpenſæ.
E Subſellium.
F Iunctura quæ palma nuncupatur.
G Laqueus attollens in uicinia manus.
H Capita laquei, ut retinacula ſint, ad ſcalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatæ habenæ propè cubitum iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

De cubito & radio. XIIII.

Mouetur per ſe cubitus interdum loco, & rurſus per ſe radius diducitur, ijs modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hæc igitur oſſa reſtituenda, ſcala ſimiliter paratur, humerusq́; ad gradum uincitur ea iunctura, q̃ palma dicitur: ad ipſum uerò brachium utiliter datur laqueꝰ aliquis, ex ijs, qui inæqualiter extendunt, cuius laquei ſinus à parte, quę reſtituitur, capita à contraria, hoc eſt, ab integra collocentur. Proprie enim laquei, qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt, quibus ſinus hærent, minus uerò, quibus capita. Siquidem conſilium eſt, ubi ſuperius os excidit, ab inferiori parte attrahere: ad id, quod ſuo loco eſt, uim minimè adhibere. Huius igitur laquei capita ad axis clauũ dari debent, uel directa ductione, uel alio motu intercedente, ut cõuerſio axis ab inferiori parte extendat. ſed ubi, quantum reſtituendum os poſcit, extenderimus, idoneis impellendi modis uti conuenit, cubito quidem in interiorem partem excidente, radioq́; in exteriorem adducto, utriusq́; manus digitos intereſſe iunctos eminentiæ cubiti ſubijcimus, prominentioresq́; palmarum partes utrinque ponimus, atque his ſummopere urgentibus adducimꝰ: ſed ſi in poſteriorem partem prorumpant, cubitus præſertim, ea reponendi ratio efficaciſsima eſt, quæ extrahendo impellit, ſin radius in priorem partem cõuertatur, expedit premendo, & circumducendo impellere, quemadmodum oſtendimus, ubi utrunque os in priorem partem elapſum ponebamus: exquiſitos autem reponendi modos in opere de articulis expoſuimus. Repoſiti autem oſsis inditium erit, in cubito libera brachij contractio atque porrectio: in radio, in pronum uel ſupinum habitu conuerſio. Quo modo igitur per ſcalam

homine erecto restituere luxatum conueniat, demonstrauimus. Verùm quia iusta aliqua de causa, aut imbecillitatem, aut ob femur, seu crus simul comminutum, æger stare nequit, dum luxatum restituitur, necesse est in sequentibus aperire, quæ ratio sit restituendi, homine super planam scalam iacente.

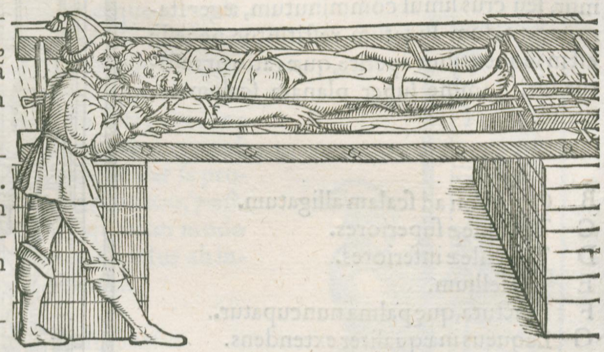

B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ superiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subsellium.
F Iunctura, quę palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

Quo pacto iacente homine restituatur humerus in alam prolapsus. XV.

Scalam collocare planam oportet, & ut à pauimento attollatur, extremitatibus lapides uel ligna ab utraque parte subijcere, atque æquandi gradus causa linteum superimponere. Huiusmodi enim lectus, quod pertinet ad ægrum iacentem, dum restituitur, scamni munus præstabit. Organum uerò ad scalam alligādum ab inferiori crurū extremitate, rursusq; trochleę (quemadmodū dictū est) binæ à superiori scalæ parte, totidem ab inferiori uinciendæ. Satius aūt est, ad luxata restituenda pro scala adhibere scamnum, quod ab altero extremo, quadratis fossis excauatum sit, ubi organum firmiter insistat: quæ præparatio esse debeat, dictum est: modos autem, quibus humeri caput restituitur, exequemur. Prolapso igitur humeri capite collocare hominem conuenit, sic, ut iaceat super scalam, organo ad pedes constituto, supinus, ubi in alam uel priorem partem excidit: in uentrem ubi posteriorem. Igitur, ubi in alam conuertitur, funis capita super caput à priori uel posteriori parte adducenda, mediumq; habenæ duplicatæ dandum est ad humerum sic, ut inter ipsum & cuneum demittatur, capitáque eius ab exteriori parte ferantur, atque ita pendeant: posthæc laqueus charchesius, uel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (ut supra ostensum est) inijciendus, cuius capita deorsum ad organum adducenda. Cum capita ergo ad pedes ferantur, agemus uel continentes, & ab inferiori parte extendentes, uel in diuersa trahentes, siue directis ductionibus utamur, siue alius motus intercedat, ut antea indicauimus: cum satis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationem adhibentes. Præcipuè autem duplex impellendi ratio idonea est, & quæ articulum extrahit, & quæ sursum compellit. Manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes, ui humeri caput extrahimus, eodémque momento cubitum in interiorem partem ad latus repellimus. Eo enim fit, ut humeri caput facilè promptéque in exteriorem partem ducatur, moueatúrque. Quo facto remissa intentione, protinus sursum compellimus, posthæc humerum prehendentes, attollimus, ut

in ſuum locum collocemus: Hæc ſunt quæ fieri oportet, ubi humeri caput in alam excidit.

A Cuneus alligatus ad funem, cuiꝰ capita dãtur ad gradum ſupra caput.
B Organũ ad ſcalam alligatum.
C Trochleę à ſummo gradu ſuſpẽſę deorſum ſpectantes.
D Trochleæ ab imo gradu.
E Habena media demiſſa inter cuneum & humerum, cuius capita ſpectent in partem exteriorem.
F Charcheſius ad humerum datus.

De humeri capite in priorem partem vel poſteriorem partem excidente. XVI.

SEd ſi humeri caput in priorem uel poſteriorem partem conuertatur, homine (ut dictum eſt) figurato, nempe ſupino, ſi in priorem partem uenit, in uentrem: ſi in poſteriorem, funis aut habenæ medium lana ſiue linteo obuolutum, alæ ſubijcitur, capitáque ſuper caput feruntur, non quidem è regione uitiati humeri, ſed obliqua uerſus partem contrariam, ad rem aliquam immobilem uinciuntur, qua retineantur. Ambigitur uerò quamobrem capita non recte ferantur, ſed uerſus contrariam partem obliqua. Paſicrates quidem atque alij nonnulli, hoc ea de cauſa fieri aiunt, ne à medio funis humeri capite ſurſum attracto prohibeamur, quo minus ab inferiori parte extendamus. Sed decipiuntur ſimilitudine femoris, cum res aliter habeat, ſiquidem femur ad .r. literæ ſimilitudinem declinat, at humeri caput dimidium orbiculatum eſt, neque poteſt femoris modo à medio fune ſurſum adduci: quorſum igitur id fit? ne ſub medio fune, quæ ſub ala ſunt compreſſa, alæ regionem compleant, completo enim receſſu humeri caput locum non habebit, in quem recondatur. Nos etiam non ſecus atque ij, qui non multo ante uixerunt, ob propoſitam cauſam, habenam & funem ſimiliter collocamus. Conſueuimus interdum & aliter continere: duos enim laqueos ex ijs, qui inæqualiter extendunt, implicantes, thoraci, dorſóque ſub alijs circumponimus, eorúmque capita continendi cauſa ad gradum, qui contra ſitus eſt, alligamus, qua continendi ratione adhibita laqueum æqualiter extendentem humero circumponimus, quemadmodum tradidimus, qua de humeri capite in alam prolapſo, cuius deinde laquei capita ab inferiori parte ad organum demittimus, & ad axem deuincimus, ut eo conuerſo contineamus, & ab inferiori parte pariter extendamus. Vi, quantum res exigit, adhibita, ut articulum reſtituamus, premendo impellimus. Prominentiori enim unius manus palma ui humeri caput comprimimus, altera uerò cubitum huc atque illuc agitamus. Indicium autem repoſiti oſsis in ſuperioribus explanauimus. Fit etiam interdum, ut ad humeri caput luxatum, medij quoque

humeri

humeri fractura accedat, cogatúrque medicus eodem tempore utrique uitio subuenire. Docendi autem gratia sermoni insistam, qui eum casum explicet, ubi & caput humeri in alam excidit, & medius humerus comminuitur.

De humero fracto simul & prolapso. XVII.

QVæsitum est à maioribus nostris, qua uia hæc restituantur. Pasicrates quidem os suo loco motum primo restituit, quod maiorem uim in restituendo postulet, quam fractura. At si quis sub fractura laqueum inijciens eodem momento uelit, tam quod fractum est, quã quod excidit, restituere, dum uis ad luxatũ, quantũ postulat, adhibet, fractura plus iusto intẽta partes fracturæ superiectę ultra debitũ extentæ lædent, resoluentur nerui, aut abrũpentur, & fortasse corpora tota, priusquã articulus laxetur, atq; hac de causa cẽsuit ipse laqueũ super fracturã imponendũ, & ante quod luxatum, deinde quod fractum est, restituendum. Voluit Aristion eodem tempore, & luxatum & fractum humerum restituere, ne si luxatum prius reponatur, dum fractura componitur, præ ui positum humeri caput erumpat. Quæ dicuntur in utroque casu sequi detrimenta, uerè sic habent, quapropter nobis placet, antè articulum reponi, proximéque fracturam curari, ea cautione, ne dum quod fractum est, ab inferiori parte extenditur, articulus elabatur. Ad luxatum igitur restituendum cuneus à funibus dependens in alam conijcitur, rursúsque capita funis sursum adducuntur super caput, humero super fracturam charchesius laqueus imponitur, uel alius qui æqualiter extendat, eiúsque capita, deorsum demissa, ut retineantur ad aliquam moram uinciuntur, atque à superiori parte attrahendo articulus reponitur. Quo facto cuneus in ala relinquitur, ut humeri articulus maneat, laquei uerò capita inferiori parte resoluuntur, & super caput adducta tanquam retinacula uinciuntur, ut utriúsque præsidio cunei scilicet & laquei, articulus suo loco seruetur. Post hæc Charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorsum demissa ad axem, ut ab inferiori parte intendant, religantur. Quo fit, ut fractura ab inferiori parte intenta componatur, superiori articulo non excidente: hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

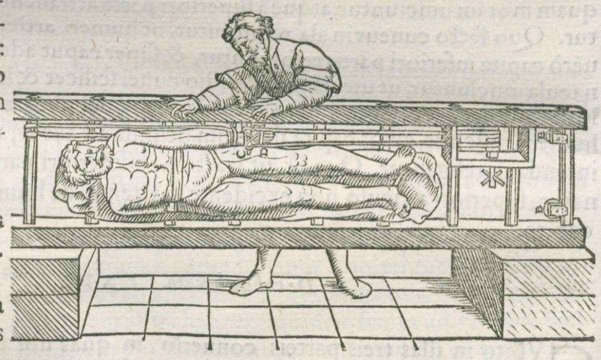
De cubito luxato. XVI.

CVBito in illas treis parteis conuerso, in quas ubi procidit, brachium curuum est, neque extenditur, homo resupinandus est super asserem scalæ insidentem: alligatis trochleis organóque ab inferiori parte laqueus inæqualiter extendens brachio propè manum inijciendus, cuius capita super caput adducta ad oppositam moram alligentur: tum duplicatæ habenæ medium iuxta cubitum dandum, capitáque eius deorsum, adducenda. Dantes igitur capita, laquei quidem humero iniecti, supra caput, duplicatæ uerò habenæ, deorsum, continebimus simul, & ab inferiori parte extendemus, ut ostensum fuit in superioribus: neruis abunde intentis eo modo impellemus, quem paulo supra diximus, cum de erecta scala pertractauimus. At si in priorem partem elabatur, in quo casu brachium extenditur, resupinato itidem homine laqueus æqualiter extendens humero inijciatur, capitáque eius super hominis caput attrahantur, tum alter laqueus ęqualiter extendẽs ad extremum brachiũ alligetur, eiusq; capita deorsum ducant: intentionẽ uerò à pedib⁹ adhibẽdã esse antea exposui. Eodẽ aũt modo, ubi articulũ restituim⁹, impellere oportet, premendo s. & circũducendo, eademq; ratione, q̃ in opere de luxatis dicta est. Ve-

rũm ſi alterum os præter naturam habeat,ſiue cubitus excidat,ſiue radius didu catur,laqueo rurſus æqualiter extendente ad humerum dato, capitibúſque eius ſurſum ſuper caput adductis, ut retinacula ſint, brachio laqueus inijcitur, qui inæqualiter extendat,quemadmodum explicauimus,capitáque eius deorſum ad organum adducuntur, & ijdem impellendi modi accommodantur. Abſoluimus iam ſermonem uniuerſum de cubito atque humeri capite, reſtat, ut ad manum accedamus.

De Manu. XXVII.

MAnus in quatuor partes mouetur, in interiorem, exteriorem, priorem & poſteriorem. Reſtitui autem debet, uel ſuper ſcamnum, uel ſuper ſcalam, quæ plana collocetur. Homine itaque iuxta ſcalam uel ſcamnum ſedente, figuretur manus, ſupina, ſi in interiorem partem erupit: prona, ſi in reliquas tres. Deinceps circa ſinum manus, ferramentum, quo adurimus tranſuerſum uel tranſuerſus axis detur, atque ad ipſam palmam uinciatur: tum extremitatibus propoſiti uectis, ſeu ferramenti ſinus laquei inæqualiter intendentis uel mediæ habenæ inijciantur, capitáque à priori parte ad organum ferantur. Brachio autem in uicinia manus circumligetur laqueus æqualiter extendens, cuius capita ferantur à poſteriori parte, rurſúſque intentio adhibeatur, quæ paulo antè expoſita eſt, uel continendo & ſeu ab inferiori, ſeu ſuperiori parte extendendo, uel in diuerſa addducendo, poſtquam abunde intenderimus, impellere debemus, quemadmodum in libro de luxatis expoſuimus, premendo, ubi in interiorem, uel exteriorem partem uenit: ubi in priorem & poſteriorem, adducendo, ſed uenio ad ſpinam.

A Organum ad ſcalam alligatum.
B Trochleæ.
C Ferramentum datum ad ſinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatem.
E Laqueus æqualiter extendens brachio iniectus in uicinia manus.

De Spina. XXVIII.

SPina gibba recenti ictu reſtituitur. Oportet in reſtituendo hominem pronum collocare, uel ſuper ſcalam, cuius gradibus aſſer iniectus ſit, uel ſuper ſcamnũ, trochleaſq; (ut dictũ eſt) adhibere: poſt hæc ad ſpinam dare binos laqueos ęqualiter extẽdentes, unũ à ſuperiori parte gibbi, alterũ ab inferiori, uel quaternos ex ijs, q inæqualiter extẽdũt, inter ſe oppoſitos, binos à ſuperiori parte, totidẽ ab inferiori, & ſuperiorũ quidẽ capita ſurſum, inferiorũ uerò deorſum adducere, ſiue ut retinacula ſint, & uel ab inferiori uel à ſuperiori parte intendant, ſiue ut in diuerſa diducãt uerũ ubi ĩ diuerſa diducimus, trochleis utimur. alio

alio intercedente motu agentes. Postquam abunde intenderimus, eo modo impellimus, quem in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, ut de modis reponendi femoris pertractemus.

De femore. XIX.

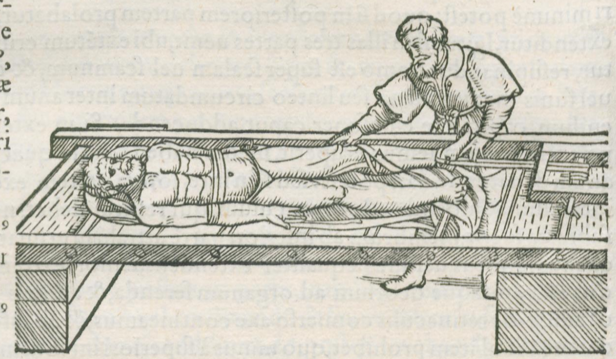
FEmur in quatuor partes prorumpit, interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem, atque ubi in tres partes conuertitur, crus extentum est, & curuari minimè potest: quod si in posteriorem partem prolabatur, curuatur, sed non extenditur. Igitur si in illas tres partes uenit, ubi extētum crus minimè implicatur, resupinandus homo est super scalam uel scamnum, & duplicatæ habenæ uel funis medium lana seu linteo circumdatum inter anum & naturale inijciendum, capitáque eius super caput adducenda. Si in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena uarie quacunque parte inter anum & naturale dari potest: sed si in interiorem partem exciderit inter femur integrum adhibenda est, & articulum, qui restitui debet, ne si femoris capiti subiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non sinat. Quo facto charchesius laqueus uel alius æqualiter extendens, femori extremo circumponendus est, capitáque deorsum ad organum ferenda, & ad axis clauum alliganda, ut adhibitis retinaculis conuerso axe contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet, quo minus à superiori intendamus, quemadmodū dictum est, qua de humeri capite. Neruis, quantum satis est, diductis, ijsdem utēdū est impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, si femur in posteriorem partem prolabatur, ubi complicari crus diximus, sed nullo modo extendi, organo ab inferiori parte alligato æger sedeat, magis tñ in supinū habitum conuersus, in alterā coxā inclinetur, posthæc contineat, sicut in opere de articulis ostendimus, tunc charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens femori circumdetur, eiusq; capita deorsum demissa, ut ab inferiori parte extendant, ad axē religentur. Neruis quantū res postulat, intentis, oportet eadem ratione in restituendo impellere, quæ in opere de articulis exposita est, spatha premendo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorem partem adurgere, sicq; crure deorsum extento, atque homine resupinato articulus reponitur. Crus autem restitutum, testatur eius flexus, atque porrectio: in quamcunque enim partem uenerit, ubi restitutum est, liberam eius actionem spectamus, flexum scilicet & porrectionem.

De Genu. XX.

GEnu in tres partes erumpit, interiorem, exteriorem, & posteriorem: ubiq; autem crus extentum est. Si in interiorem & exteriorem partem ueniat, hominem resupinare conuenit: si in posteriorem, pronum collocare, túncque laqueos æqualiter extendentes membris inijcere, unum quidem femori propè genu, alterum cruri super eam regionem, quæ carnosa à posteriori parte prominet, rursúsque organo ad inferiora deligato, easdem adhibere intendendi rationes, quæ in alijs luxatis sunt ostensæ, impulsumq; in opere de articulis declaratum.

De talo. XXI.

TAlus modo in interiorem, modo exteriorem partem prolabitur, nonunq̃ etiam in posteriorem. Rursus itaq; oportet hoĩem sedere, extentoq́; cruri laqueum imponere, qui æqualiter extendat, eiusq́; capita ad posteriorem partem porrigere, ad talum uerò sandalium, uel draconem laqueum dare, capitaq́; à priori parte ad axem adducere, continendoq́; ab inferiori parte extendere, & ijsdem uti modis impellendi, quos in opere de luxatis explicauimus. Restituendi rationem prætermimus, quoniam de hac præcipuè agim⁹, ubi organorũ, quæ plana collocantur, præsertímque nostri machinamenti, motum declaramus.

A Laqueus iniect⁹ cruri æqualiter extendens.

B Sandalius laque⁹ ad talũ datus.

Glossocomum Nymphodori. XXII.

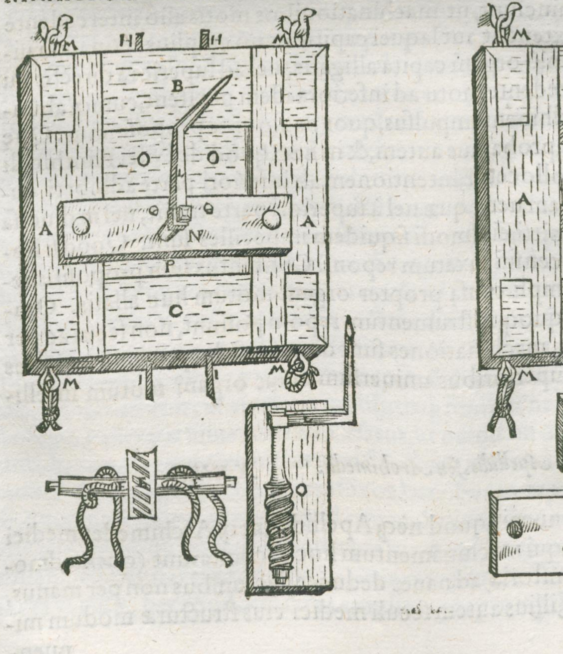
GLossocomum Nymphodori tractorium organum est quadratum, habet autem duo latera, quę extremis partibus per duo transuersaria inter se iunguntur, laterum uerò & transuersariorum eadem est magnitudo, sunt eñ longa lataq; duos palmos, crassa digitos totidem. Quare, cum æqualis sit eorum modus, iure glossocomum ex eorum numero est, quæ proprie quadrata appellantur. Media igitur latera exculpta, cauataq; sunt cauis non nimis altè penetrantibus, quibus includitur axis habens in medio tympanum, cui ab utraq; parte ferrei unci sunt, duo in uniuersum, uel foramina, in quæ posśint conijci funes, quorum hæc ratio est. Funes duo uncis medij circumligantur, & ab utraque parte propè foramina nodum accipiunt, quorum capita quum quatuor sint, duo traijciuntur per transuersarium prius, ab interiori parte extra, reliqua duo per id, quod posterius est. Secundum tympanum cochlea speciem lentis referens recta collocatur, hæc composito uocabulo græce κοχλιάξων dicitur, eius extremitas demittitur in cauũ non penetrans prioris transuersarij: pars uerò, quę cochleæ modo striata est, iuxta tympanum collocatur. quod super est ex eius longitudine per foramen transit, extremaq; parte baculum uersans habet, quo torquetur, ut cochlea per id uersata tympanum moueat, conuerso hoc axis uersetur, quo moto funium capita, quæ extra procedunt, ad intendendum ducũtur. Sunt item in Glossocomo opercula, ut quæ in eo sunt machinationes occultẽtur: tum quatuor annuli ad latera fixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori, ea de causa, ut alligari organum posśit. Huius fabricationis auctor est Aristion filius Pasicratis, siquidem aliter structum fuit à Nymphodoro. In uetusta eñ structura extat cochlea non per transuersarium, sed, qua opercula sita sunt, traiecta: duas enim forfices ferreas ad latera affixa habet ad medium pertusas, quarum una axi subijcitur, altera superponitur, utraque à latere tympani collocatur, inferior angustius foramen habet, superior latius. Cochlea igitur ab ea parte, qua opercula sita sunt, traiecta, atque à forficibus contenta,

alterum

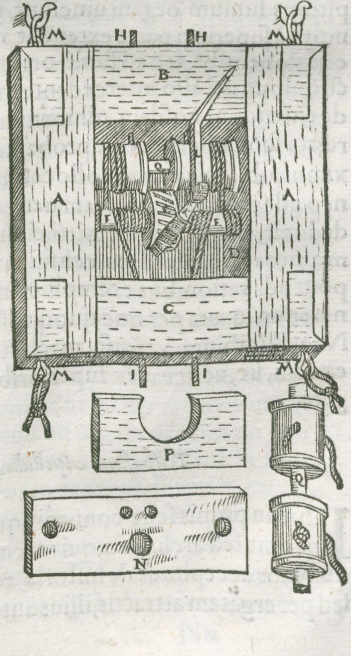
alterum operculum sine impedimento clauditur: alterum claudi non patitur pars cochleæ, quam penetrare diximus, cuique baculum uersans affigitur. Hoc itaque operculum medium transuersum in duas partes secatur, quarum altera manet immobilis, altera clauditur, atque hæc media in longitudinem lunata figura exciditur, ut cum operculum clauditur, lunatum eius cauum propositam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori structuram non accepit Aristió, sed adiecit organo axem habentem tympana foraminàque, ut axis, qui in medio est, motus, ubi uelis, consistat, & ui minimè uoluatur: transtulit item annulos iuxta prius transuersarium, ne organum à parte operculi, sed à parte prioris transuersarij alligetur: traiecit præterea funium capita per opercula, hæc quidé à superiori parte, illa uerò ab inferiori. Quod quidem pertinet ad annulorum situm, unà nobiscum sentit, sed axem, quem adiunxit, tanquam superuacaneũ reijcimus. Siquidem unus axis ex robusta materia præparatus, quod opus est, abunde efficit. Sed cum glossocomi fabricationem absoluerimus, sequitur ut ad eius motum ueniamus.

A Latera.
B Transuersarium prius.
C Transuersarium posterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes conijci possint.
G Funes duo.
H Capita funium traiecta per prius transuersarium.
I Capita funium per posterius transuersarium traiecta.
K Cochlea speciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in transuersarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatam figuram excisa.
Q Axis habens tympana froraminàque.

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM CLAVSVM.

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM APERTVM

De motu organi. XXIII.

VBi humeri caput suo loco mouetur, præcipueq́ si in alam ueniat, ad scalā eodem modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauim⁹, nunc pro Plinthio Glossocomum alligetur, non ab operculis, ne sub cochlea habenæ abrumpantur, sed à priori transuersario, annulis propè ipsum affixis. Aperiantur item opercula, capitaq́ funium ad axem alligata excipiantur, hæc quidem à superiori parte, illa uerò ab inferiori: ac deinceps, ubi restituere uolumus, subsellium propè scalam ponatur, super quod homo ascendens brachium sic traijciat, ut indatur cuneus in alam: Circumligetur insuper humero charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens, eiusq́ capita ducantur ad superiora funium capita, ut Machinationum motu, aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo. Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, & cum funium capitibus colligentur, quo rursus fit, ut machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extendant: uerùm si per superiores laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demissa, ad funiū capita uinciantur, rursus machinationum motus per duos contrarios motus interiectos, ab inferiori parte extendit. Impulsus uerò, quos deinde res postulat, fiunt, quemadmodum dictū est, ubi humerus in alam prolabitur, & per duplicem habenam extrahendo, & intentione remissa per manus sursum compellendo. Retulerunt alij organum hoc, ubi à superiori parte extendere uolumus, idoneum esse, transferunt enim ipsum ad superiorem partem supra caput, cuneumq́ ad gradum adhærentem, solutum tamen, in alam conijciunt, deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, & charchesium laqueum humero inijciunt, cuius capita deorsum adducta ad imum scalę gradum immobilem deuinciunt, ut per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à superiori parte intendant. Licet etiam organo ab inferiori parte alligato à superiori extendere alio intercedente motu, alligatis enim laquei capitibus, ut (quemadmodum dictum est) retinacula sint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum superioribus capitibus funium organi uinciunt, ut machinationibus motis alio intercedente motu à superiori parte extendāt, aut laquei capitibus nō amplius retinaculi uicē exhibentib⁹, sed ad funiū organi capita alligatis, uel ad superiora directis ductionibus, uel alio intercedente motu ad inferiora idem præstent, cumq́ abunde extendunt, eosdem adhibent impulsus, quos paulo ante proposuimus. Quę relata sunt, adscripsimus, probamus autem, & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, ubi scala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad scalam alligato: eam uerò, quæ uel à superiori parte trahit, uel in diuersa deducit, ex toto prætermitti, eiusmodi siquidem imbecilles sunt. Quòd si homo iaceat, sic interdum censui luxatum reponi. Contentus sum propositis reponendi rationibus exempli causa propter organi motum huc allatis. Omnia enim luxata per hoc quoq́ instrumentum reponi possunt, non secus ac per Nilei Plinthium. Vtriusq́ machinationes sunt diuersæ, sed reponendi rationes eædem, sic, ut liceat ex superioribus uniuersum huius organi motum intelligere.

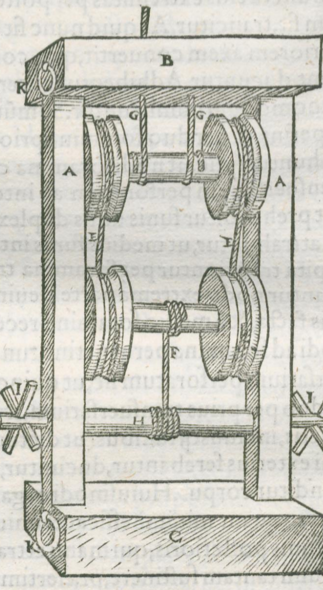
Trispastum Apellidis, seu Archimedis. XXIIII.

ILlud in primis scire conuenit, quod neq́ Apellides, neq́ Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de historia) ad naues deducendas funibus non per manus, sed per ergātam attractis, illius autem seculi medici eius structuræ modum minuen-

nuentes trispastum organum medicinale ad luxata, fractaq; restituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere est, quæ oblonga quadrata nuncupantur, est autem hoc modo cōpactum: duo latera longa palmos quatuor, digiti crassitudine inter se coagmentantur per transuersaria longa palmos duos, crassa digitum. Latitudo potissimum posterioris transuersarij sex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Pasicrates, media latera excauata sunt, cauis non nimis altè penetrantibus, quibus duo axes includuntur, rotas habentes in uicinia laterum. Vtriusque axis rotæ perforatæ sunt, peruijs foraminibus, quæ non alia de causa facta sunt, nisi ut in ea funes immittantur, quorum ratio hæc est: Funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita, ut nodi super foramina collocentur: tum funes circa suas uterq; rotas inuoluūtur, & per posterioris axis foramina traiecti nodū accipiūt. Posterior axis medius inter rotas foramē habet, in quod rursus funis conijci debet: sumitur funis longus, qui ab utraque extremitate nodum acceperit, deinceps per propositum foramen traijcitur sic, ut nodus foramini iungatur, post hæc circa medium axem inuoluitur, quo facto altera eius extremitas per posterius transuersarium, quod medium perforatum sit, traijcitur. At quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutusq; posteriorem axem conuertit, quo conuerso alia capita funium, qui extra procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumūtur funes duo, qui extrema parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas sunt, traijciuntur, attrahunturq; sic, ut nodi foramina contingant, tuncq; funium capita per prius transuersarium perforatum ab interiori parte uersus exteriorem traijciuntur: aut prehenditur funis unus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur, ut medius funis inter foramina statuatur, postea eiusdem funis capita traijciuntur per foramina transuersarij prioris. Duo item alij funes sumuntur nodo extrema parte deuincti, hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, & à medio foramine recedentia attrahuntur, qui deinde, ubi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducūtur traijciunturq; per posterius transuersarium perforatum sic, ut quinq; nunc sint, funium, quæ extra feruntur, capita, duo per prius transuersarium, tria per posterius. His posterioribus manu attractis, inclusisq; funibus (ut dictum est) inuolutis atq; euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extenduntq; capita habenarum, quibus distenditur corpus. Huiusmodi organi structuram Pasicrates exponens reprehendit tanquam minimè efficacē: uniuersum enim organi opus consistit in ductione funis posterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in restituendis luxatis uim tantam sustinere, præsertim ubi magni articuli sunt, & corpora robusta. Quamobrē organi structurā immutauit, duosq; axes, qui inclusi erant, ita struxit, ut penetrarent, & priorem, minorē exiguis capitibus extantē, posteriorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos confixit: posteriori uerò uectes adiecit: demissis axibus duobus digitis machinamentum in restituendo sic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas ad extantia prioris axis capita deligauit: ut posteriori axe conuerso prior moueretur, & euolutis inuolutisq; funibus nerui extenderentur. Sed Aristion Pasicratis filius patri aduersatur, ut uetustam organi structuram ignoranti. In uetusta enim (inquit) organi structura, axes non mouebantur in laterū cauis, sed circa ferreos chodaces affixos lateribus, in capreoli formam excauatis, quod uidere licet in organis ad aquam hauriendam comparatis, quæ ob fabricationis rationem facilè conuertuntur, neq; tamen rotæ in se continent armillam, sed chodacem. Quoniam igitur axes per armillas mouentur circa chodaces & rotæ, per chodaces circa armillas axes promptè admodum uersabun-

tur,atq; idcirco sine impedimento erunt, etiamsi funis manu ducatur. Ob id autem ipsum trispastum organum appellatum est, quoniã tres funes agunt, unus quidem extra ductus, duo inclusi. Hactenus ipse probabiliter scripsit, sed uera sunt, quæ à Pasicrate adducuntur, non enim potest manus funem ducens bene restituere, sed fortasse monstrationis causa in ludo organum mouere, uis autem, quæ in restituendo requiritur, per manum minimè poterit adhiberi, atque ea de causa ijsdem omnibus factis, quæ in uetusta scriptura sunt ostensa, tertiũ axem organo adijciendum iudicauimus, cuius capita traiecta per latera essent, ut posterior axis nunc medius fiat, medius autem perforetur, in extantibus capitibus uectes demittantur, uel manubriola, aut bacula ductaria: medius uerò funis posterior, ubi circa axem est inuolutus, traijcitur per foramen axis penetrantis, suoq; ibi capite alligatur. His ita constitutis conuersus posterior axis, ille inquam cuius capita extant, funem circa se inuoluit, quo fit, ut medius axis moueatur, quo moto prior quoque axis mouetur. Tribus axibus conuersis, funium, qui extra ducuntur, capita tenduntur, cum quibus uinciuntur habenæ, quæ corpora extendunt. Habet item organum opercula, ueluti glossocomũ, ne machinationes oculis exponantur, atq; item annulos ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc est uniuersi trispasti fabricatio. Restituendi autem modi aptantur ijdem, quos posuimus in glossocomo, distat enim solũ, quibus mouetur, machinationibus: præterea funium eadem est ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam trispasti fabricationem explicatam habemus.

TRISPASTUM APELLIDIS SEU ARCHIMEDIS.

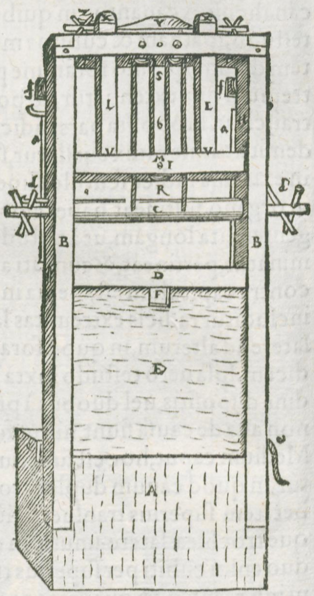
- A Duo latera.
- B Prius transuersarium.
- C Posterius transuersarium.
- D Duo axes habentes rotas in uicinia laterum.
- E Funes circa rotas inuoluti.
- F Funis coniectus in foramẽ medium inter rotas posterioris axis.
- G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis per prioris trãsuersarij foramina traijciunt.
- H Tertius axis, cuius capita traiecta sint per latera.
- I Vectes in extantibus capitibus demissi.
- K Annuli ad latera affixi.

Fabri organum. XXV.

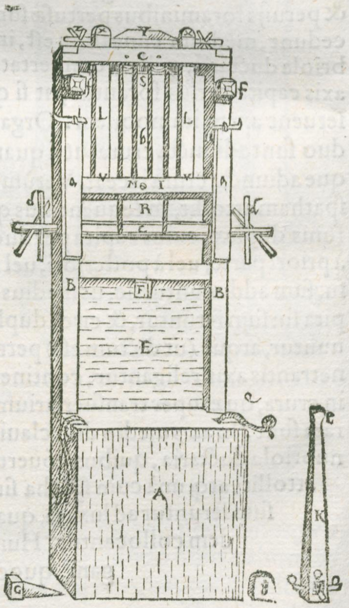
FAbri organum ad hunc modum fit: super basim, quæ χελυπὶς nominatur, pro organo dimensam statuuntur crura duo, quorũ longitudo duos cubitos & semissem æquat, aut etiam excedit: latitudo implet digitos quatuor: crassitudo tres. Crura hęc per duo trãsuersaria inter se coagmentant, altero ab inferiori parte, quod quinq; palmos à basi recedat, altero à superiori, qua crura finiuntur. Inferiori transuersario subijcitur asser transuersus, qui & cum lateribus organi, & cum transuersario committitur, hunc asserem sedile cõsueuerunt omnes appellare, cuius medium ad transuersariũ exciditur ad effigiem λ. inuersi, qua parte transuersario infigitur æneum λ. Accõmodatur tam cauum, quàm λ. demittendo

tendo priapisco octo digitos longo. Inter transuersaria ab interiori parte crurũ canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur quadrata testudo, spatham & cubitos mouens. Quandoquidẽ prior pars testudinis (frontem dicunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix conijcitur, cuius extremum qua extenuatur, ad posteriorem testudinis partem per crassitudinem traijcitur. Proposita pars radicis peruio foramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, sed manens in foramine torqueatur. Fibula autẽ in extrema radice scutulo superposito includitur. Radix eò pertinet, ut spathã in organo sustineat, habet enim organum spatham capitulo leniter cauo assurgentem, ita longam, ut à testudine ad superius transuersarium, quod caput nominatur, pertineat, & cuneati axis modo excedat. Huius spathę extremitas, quę contra capitulum est, media in quadratam figuram exciditur, atq; in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. Perforatur itẽ spatha ab uno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, ut spatham detineat ad radicem. Ipsa uerò testudo iuxta mediũ pertunditur foraminibus quatuor, uel ordine dispositis, uel duobus à priori parte, totidem à posteriori constitutis, quæ non alia de causa fiunt, nisi ut funes in ea indantur, ut in sequentibus ostendam. Medium caput, hoc est superius transuersarium, in quadratam figuram excauatur, in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axiculum uersatur. Habet item superius transuersariũ duo alia caua quadrata peruia, nempe ab utroque trochleæ latere unum, in quæ conijciuntur quadratæ cubitorum partes, duo enim cubiti per superius transuersarium demittuntur deorsum, & testudini inhærent, quæ quadrata caua in summo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuésque architecti calces nuncuparunt: superiores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ superius transuersarium excedunt, & perui js foraminibus pertusæ sunt, axis conijcitur, cuius capita utrinque excedunt, medium cuneatum est, in extremis capitibus uectes sunt, uel manubriola ductaria, quibus conuertatur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rursus forantur, ut si quando opus sit in foramina fibulæ demissæ seruent axem immobilem. Organo prætereaiuxta crurum extremitates alia duo sunt adiuncta crura, ut si quando sedilis uicem exhibeat, super basim atque adiuncta crura iaceat. Verùm quia testudo per funem elata, & cubitos & spatham attollit, in sequentibus qua ratione funis indatur, adijciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ uel iuxta cubitos sunt, uel à priori parte, uel à posteriori, uel in medio traijciuntur, uel ab inferiori parte sursum adducuntur sic, ut medius funis inter foramina collocetur, deinde capita sursum feruntur, & circa duplicem trochleam prioris transuersarij inuoluuntur, atque (ut dictum est) permutata deorsum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur, continetur enim organo Fabri, alius axis coniectus in crura, quæ super transuersarium inferius digitis quinque interpositis perforata sunt. In axis medio duo claui sunt infixi in extãtibus capitib. uectes uel manubriola ductaria, quibus cõuertitur axis, cuius conuersio per funes testudinẽ attollit, atq; unà cum spatha simul cubiti & axis, qui alis continetur, sursum feruntur ad luxata, quæ à superiori parte extenta in suam sedem collocantur. Huiusmodi est antiqua structura organi, quod ad Fabrum refertur auctorem.

FABRI ORGANVM.

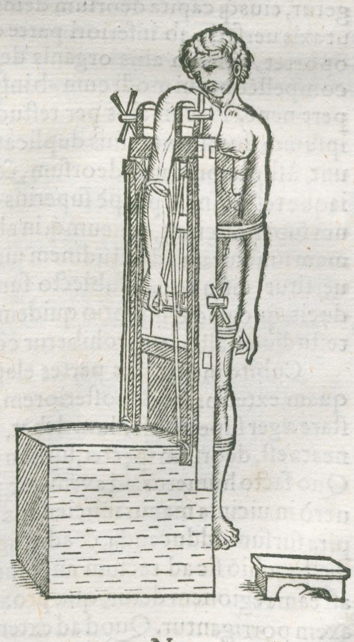
FABRI ORGANVM.

A Basis.
B Crura duo.
C Transuersarium superius.
D Transuersarium inferius.
E Asser transuersus subiectus inferiori transuersario.
F Medium asseris excisi ad formã λ. inuersi.
G Priapiscus.
H Canaliculi excauati ab interiori parte cruriũ.
I Quadrata testudo.
K Spatha.
L Cubiti.
M Prior pars testudinis peruio foramine pertusa.
N Radix.
O Fibula demissa per radicem.
P Capitulũ spathæ cuneati axis modo.
Q Extremitas spathæ in quadratam figuram perforata.
R Foramina quatuor testudinis.
S Duplex trochlea indita in cauum superioris transuersarij.
T Caua duo quadrata superioris transuersarij, in quæ demittũtur cubiti.
V Imæ partes cubitorum quadratæ.
X Superiores cubitorum partes rotundæ, quæ alæ dicuntur.
Y Axis in alas cubitorum demissus.
Z Fibulæ demissæ in alas perforatas, quæ axem immobilem seruent.
a Alia duo crura adiuncta.
b Funis duplex.
c Alius axis, qui in cruribus continetur.
d Vectes, quibus conuertitur axis.
e Trochleæ binæ ad basim.
f Binæ trochleæ ad summa crura.
g Cuneus.

De motu organi. XXVIII.

CVm erecta organa comparentur ad reponendum humeri caput excitando, & alijs quoque modis idonea sint, de humeri capite restituendo tractare constitui: ordiar autem ab eo casu, sub quo in alam prolabitur. Verùm, ut organi motum perfectum habeamus, quaternæ trochleæ organo adijcientur, binæ ab inferiori parte, qua basis sursum spectat, totidem à superiori ad summa crura. Vbi ergo luxatum restituere uolumus, cuneata pars axis primum lana uel linteo circumdetur, subselliumq; iuxta organum ponatur, super quod homo ascendat, deinceps uinciantur crura quidem habena inter se, sed integrum brachium extentum, ad latus: in foramina autem alarum indantur fibulæ, ut axis seruetur immobilis, usque dum eo moto opus erit. His ita constitutis brachium super axem imponatur, atque ubi cuneata pars axis in alam coniecta sit, laqueus charchesius, uel alius æqualiter extendens humero inijciatur, eiusq; capita deorsum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur, fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuersio directa ductione ab inferiori parte extendet: id quod etiam, alio intercedente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur, inde sursum data ad clauos axis alligantur, ut hic uersatus propositam intentionem moliatur. Idem quoque efficitur duplici contrario motu interiecto, laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad superiores feruntur, inde ad axis clauos uinciuntur, ut duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autem à superiori intendere uoluerit, fune in testudinem coniecto, ueluti in organi structura posuimus, laquei capita deorsum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: post hæc axem conuertat: quo conuerso testudo alio motu intercedente, per funem elata à superiori parte intendet. Ex his quoque ille modus comprehenditur, qui in diuersa extendit, hic non amplius requirit, ut capita retinacula sint, sed ab interiori parte ad axis clauos uinciantur, uel per se uel alio motu intercedente, ut per unum machinationis motum, propositus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis, quemadmodum declarauimus. Postquam abundè intenderimus, fibulæ, quæ moueri illum non patiebantur, recipiendæ sunt, atque ipse per uectes uel manubriola ductaria conuertendus, ut cuneo aliqua ex parte inclinato, extrahendo impellamus, sicut in alijs organis ostendimus: post hæc dum restituimus humero deorsum intento, minister à posteriori parte assistens, manus det ad ceruices hominis, ut corpus uersus pedum regionem cogat in contrariam partem. Verùm, ubi restituimus, ministro id præstante, quod ostendimus, subsellium pedibus hominis subiectum subtrahatur, ut ipse suspendatur ab organo, tum (ut alibi dictum est) eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus, atque excitamus,

per cuneum extrahendo impellemus, deinde intentione remissa sursum cogemus, utraq; manu membro comprehenso, &, ut in suum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapsum restituitur.

Verùm si in priorem partem aut posteriorem ueniat, uertere sic axem oportet, ut quod ex eo cuneatum est, deorsum spectet, sursum, quod æquum est: hoc siquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput, quod in propositas partes eruperit. Eo facto homo super subsellium, quod iuxta sit, ascendens brachium superponat sic, ut axi insidat: eędémque intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ sunt, ubi in alam excidit. Neruis abundè diductis impulsus conuenit, quem in aliorum organorum motione monstrauimus.

Sed si neque cubiti sint, neque axis in alas coniectus, humeri caput in alam prolapsum ita restituitur. Agitatur spatha sic, ut capitulum eius, perinde atque cuneata pars axis superius transuersarium excedat, tum duplex habena media inter spatham & transuersarium datur, cuius capita ab exteriori parte pendent. In restituendo autem, æger ad organum assistens, brachium super transuersarium imponit sic, ut spatha in alam indatur, posthæc charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens humero inijcitur: cuius capita deorsum demissa ad transuersarium ut retinacula deligantur: fune ad testudinem dato axis conuersus testudinem, cumq; ea spatham attollens à superiori parte extendit. Aptatur item ille extendendi modus, qui in diuersa ducit: laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc siquidem conuersus axis in diuersa diducet. Postquam satis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda sunt, & per hanc ipsa spatha, ut per spatham extrahendo impellamus. Quo facto intentio remittenda est, membrumq; sursum adducendum, ut quàm celerrimè in suum locum articulus collocetur. At si organum non spatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam ueniens per cuneum sic reponi debet. Cuneus in quem funes coniecti sint, superiori transuersario insidat, & per funes ad ipsum uinciatur, deinceps æger brachium superimponat, cuneusq; in alam conijciatur, quo coniecto laqueus charchesius humero circumligetur, eiusq; capita deorsum demissa dentur ad axem, qui cruribus continetur, ut axis uersatio ab inferiori parte extendat. At ubi satis intenderit, impellere oportet, uelut in alijs organis demonstrauimus, aut extrahendo, aut sursum compellẽdo, qui modi cum ab inferiori parte extendimus, potissimum ad rem pertinent. Placuit alijs per testudinem ita reponere: funem primo resoluunt ipsumq; duplicant, cuius duplicati capita per duo testudinis foramina traijciunt, à superiori parte deorsum, & ad inferioris axis clauos alligant: attollunt iaque testudinem propè superius transuersarium, tuncq; restituendum brachium superinijciunt, cuneumq; in alam demittunt, post hæc brachium per palmam iuncturam ad testudinem uinciunt. His ita constitutis, inferior axis conuertitur, testudoq; à subiecto fune deorsum uersus attracta ab inferiori parte ducit. quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, sed humero ad testudinem alligato prohibetur conueniens impulsus.

Cubito in illas tres partes elapso, ubi brachium curuatur, interiorem inquam, exteriorem, & posteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum stare æger super subsellium debet, atque axis conuerti sic, ut pars eius, quæ cuneata est, deorsum spectet, sursum quæ æqua, dehinc brachium dare super axẽ. Quo facto humerus ad axem per palmam iuncturam deligandus est: brachio uerò in uicinia manus inijciendus est laqueus inæqualiter extendens, eiusq; capita sursum adducenda, & ad alam, uel ad extans caput axis è regione alliganda: brachio sic ad rectum angulum figurato, habenæ uel latæ fasciæ medium ad eam regionem detur, quæ proximè sub cubito est, cuius capita deorsum ad axem porrigantur. Quod ad extendendum pertinet, ijdem modi conueniunt,

quos,

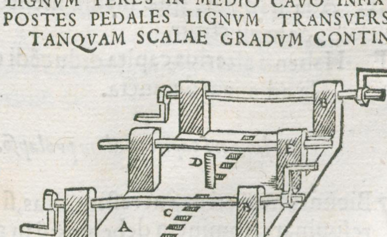
quos,ubi humeri caput restituitur, ostendimus,nunc siquidem licebit,uel con tinendo, & à superiori parte extendendo, uel in diuersa ducendo uim adhibere,qua abundè adhibita eadem impellendi ratio accommodatur, quæ tradita est, ubi de aliorum organorum motu pertractauimus. At si cubitus in priorem partem moueatur,in quo casu brachium extenditur, membro superimposito, humerus ad axem deligetur,tunc charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens brachio inijciatur, eiusq; capita deorsum ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: post idem impellendi modus expeditissimus, quem in tractandis organis demonstrauimus.Propriè autem spatha plurimum uidetur ad cubitum restituendum pertinere. Videamus autem, quo modo ubi neque cubiti in organo sint, neque axis in alis contineatur, opus hoc efficiendum sit. Funis igitur resoluitur,duplicaturq;, & eius capita per duo foramina testudinis à superiori parte deorsum traiecta, ad axis clauos alligantur. Testudo autem, cum spatha propè superius transuersarium attollitur, dein spatha toquetur, & brachium super transuersarium, cui lana circumdata sit, imponitur, humerusq; ad transuersarium per palmam iuncturam alligatur, brachium uerò ad spatham toto membro curuato. Conuertitur igitur axis cruribus contentus, testudóque deorsum uersus à fune coacta spatham similiter deorsum adducit, sicq; ab inferiori parte intendimus.At,ubi satis extéderimus,aptatur impulsus, quẽ paulo suprà posuimus,:si in exterioré uel interioré parté cubitus elabat̃,adducendo:si in posterioré extrahendo. Porrò ab inferiori parte extendere possumus,impulsu aũt,eo quod brachiũ deuinctum sit,ad spatham extrinsecus prohibemur,nisi cũ radix euelli ex foramine posit,extrahẽdo impellamus. Magis autem accommodatur spatha,ubi cubitus in priorem erupit, quem si restituere uelimus, funem demittere similiter oportet, sinereq; ut spatha dependeat, deinde membro superiniecto,humerum ad transuersarium deuincire, brachium uerò ad spatham, post hæc ab inferiori parte extendere, ui, quantum res postulat,adhibita impellere, ante quidem premendo, tum circumducendo, spatha cum brachio torta curuataq; premendi causa. Hactenus de cubito luxato.

Ex Ruffo scamnum Hippocratis. XXIX.

HIppocrates maximè admiratione dignus multis in locis suum organum ξύλον appellauit in quibusdam etiam χεδίαν: recentiores id ϐάθρον, id est, scamnum, dixerunt, eoq; affixis cruribus & pro organo & pro scamno usi sunt struitur autem sic. Paratur lignum sex cubitos longum,latũ duos, nouem digitorum crassitudine, resupinaturq;, & quatuor alia ligna pedem longa ex tremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cuius eius extremis iunguntur, huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate uocantur in latitudine peruijs foraminibus pertundũtur, qui bus continentur penetrantes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. Totum lignum in medio usque ad alteram partem quatuor digitorum spatio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet: caua hæc Hippocrates καπέτους nuncupauit.

Scamnum Hippocratis.

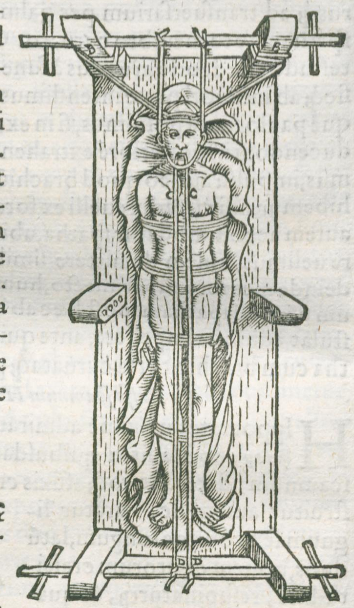
A LIGNVM QVADRANGVLVM SEX CVBITORVM, LATITVDINE BICVBITALI, CRASSITVDINE DODRANTALI.
B POSTES BREVES AXES HABENTES.
C FOSSVLAE.
D LIGNVM TERES IN MEDIO CAVO INFIXVM.
E POSTES PEDALES LIGNVM TRANSVERSVM TANQVAM SCALAE GRADVM CONTINENT.

Medium præterea lignum altè in quadratam figuram excauatur, quo scalmus demittitur, qui priapiscus uocatur. Alias item φλιὰς in medio ad similitudinem literæ π, non inutiliter adiectas. Structura igitur, Pasicrate auctore huiusmodi est, cui deinceps subdam, qua ratione moueatur scamnum Hippocratis, quod, ubi uetustam structuram habeat, homine iacente, ad luxata omnia restituenda idoneum est, ut dum singula exequar, declarabo.

De maxilla restituenda. XXX.

MAxilla excidente, siue ab altera parte, siue ab utraq; homo resupinatur sic, ut caput iuxta axem, qui ab eius parte est, collocetur, brachijs ad pectus, atq; abdomen alligatis, cruribusq; inter se, & omnibus ad scamnum organum deinctis. Tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiusq; sinus ad ea ligna, quę proximū axem sustinent, ut retinacula sint, deligantur: media habena in os inditur, quantum potest intima, iuxta eam regionem, qua maxilla cum malis cōmittitur, inter dentes maxillares, eiusq; capita deorsum demissa ad axem, qui à pedibus est, alligátur, aliaq; habena media mentum complectitur, & in utramque partem ultra caput adducta ad axem, qui super ipsum est, diducendi causa deuincitur. His ita constitutis, inferior axis torquetur, ut continendo, & ab inferiori parte extendendo uis adhibeatur. Postquā intenderis, quantum res postulat, ad eos impellēdi modos uenies, quos in opere de articulis exposuimus. Si maxilla quidem ab una parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & sursum compelles: sin ab utraq; extrema mota fuerint, premere conueniet, & sursum compellere. Hæc de maxilla, nunc uenio ad humeri caput.

A Iunctura lepus auritus.
B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quę sustinent axem proximum, ut retinacula sint.
C Habena, quæ media in os inditur.
D Capita habenæ alligata ad axem qui à pedibus est.
E Alia habena, quæ media mentum complectitur.
F Habenæ alterius capita diducēdi causa ad axem deuincta.

De humeri capite in alam prolapso. XXXI.

VBicunq; humeri caput restituimus, si in alam uel in priorem partē uenerit, resupinare hominem debemus: si in posteriorem, pronū collocare. Vbi ergo in alā prolapsum restituimus, cuneus eò immittendus est, sic, ut qua capitulum assurgit rotundum ac leniter cauū, in priorem partem spectet, qua æquus est, in posteriorē: expedit autem cuneū, ut mollior sit, linteo uel lana inuoluere, Omne enim lignum (auctore Hippocrate) durū est & tactu lædit, atque hac de causa

causa potissimum lana circumdatur. Adde quod hæc sudorem absorbet, qui in ala oritur & ob curationis metum, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & quod cuneum labi non patitur. Deinde funium capita, hæc quidem à priori parte, illa uerò à posteriori super caput ad axem adducenda. Media item habena sub ala inter cuneum & humerum danda est, uel ut alijs placuit) inter cuneum & latera, eiusq́ capita ab exteriori parte attrahenda. Ipsi autem humero charchesius laqueus, uel alius æqualiter extendens, inijciendus non qua laceratus est, ne cum neruosus sit, si adstringatur, doleat: sed supra uel infra. Plerique superiorem regionem anteponunt tanquam magis idoneam, quod proximè ad articulũ accedat, sed locus hic ad curationem minus accommodatur, prohibet enim rectum impulsum. Sub musculo igitur deligandum censemus, & ob hanc causam, & propterea quod locus, qui iuxta adstringitur, ægrè laxatur, quæ uerò mediocri interiecto spatio attrahuntur facilè sequuntur. Expedit autem, ut laqueus mollius insidat, humerum lana obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito subiecta prohibent, quo minus laqueus sub extendentium ui deorsum labatur. His ita constitutis laquei capita deorsum demissa è regione ad axis clauum alliganda sunt uel circa ipsum obuoluta, uel nodo inter se deuincta: magis autem ad rem pertinent, ubi inter se alligato clauo circumponuntur, tunc siquidem opus suum firmius præstant: necesse autem est, uel continere, & seu ab inferiori, seu à superiori parte extendere, uel per organi axes in diuersa contendere. Abundè ui adhibita, primum conuenit impellere, per duplicem habenam extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum altera manu ab exteriori parte in interiorem agere, intentione adhuc manente: tum hac remissa laxatáque, manibus sursum compellere. At si caput humeri in priorem partem moueatur, hominem supinum collocamus: pronum si in posteriorem, cuneóque omisso, medium duplicatæ habenæ lana inuolutum sub alam demittimus, capitáque eius supra caput adducimus, non è regione humeri uitiati, sed uersus contrariam partem, homine resupinato, si in priorem partem articulus exciderit. Quæsita autem causa est, quamobrem id fiat: Pasicrates quidem id propterea fieri dixit, ne humerus detineatur habena è regione sursum uersus attracta: recentiores non ea de causa, capita obliquè ducenda esse dixerunt, sed ne corpora, quibus ala continetur, compressa lati scapularum osis sinum impleant: nobis uerò cum omnibus conuenit, capita obliquè danda esse ad contrariæ partis ligna, quibus axis continetur. Rursus autem humero charchesius laqueus inijciatur, uel alius, qui æqualiter extendat, eiúsque capita deorsum ad axem qui à pedibus est, demittantur, ut uel retinaculis adhibitis ab inferiori parte intendamus, uel (si placeat) in diuersa contendamus. Conuenit autem impulsus, quemadmodum suprà declarauimus manibus præcipuè adducendo, comprimendóque. Similiter autem ubi humeri caput in posteriorem partem moueatur, homine prono eadem moliri conuenit, quæ, ubi in priorem uenit, tradita sunt. At ubi satis extenderimus, manibus premere, & adducere, & sursum compellere necessarium est.

A Cuneus.
B Funium capita ad axem supra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data.
D Charchesius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus est alligata.

De humero luxato comminutoque.

XXXII.

NOnnunquã accidit, ut prolapso humero fractura quoq; adijciatur mẽbro medio cõminuto, in quo casu recõdere articulũ oportet, & fracturã componere. Quod ad reponendum pertinet, retinaculo uti expedit, & à superiori parte extẽdere: quod ad fracturã, similiter uti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere: sed ante restituere quod prolapsum est, oportet: deinde quod fractũ. Ergo ubi uolumus, quod prolapsum est condere, cuneũ in alam indimus, capitaq; funium super caput attrahimus, ac mediã habenam inter cuneum, & humerũ demittimus, cuius caput ab exteriori parte procedant. Tum infra cuneũ ac super fracturam charchesium laqueũ inijcimus, eiusq; capita deorsum ad ligna, quæ axem sustinent, ad retinendũ, alligamus: sed funiũ capita ad axem, qui super caput est, uincimus, ut eo conuerso & contineamus, & à superiori parte extendamus. Neruis abundè intentis per conuenientẽ impulsum articulũ restituimus: quo facto, laquei capita super caput data, retinacula fiũt, & alter laqueus ęqualiter extendẽs, cuiusmodi charchesius est, humero inijcitur, cuius capita demissa ad axem, qui à pedibus est, uinciuntur, ut & retinendo, & à superiori parte extendendo uis adhibeatur. Neque nunc est quod timeamus, ne fractura ab inferiori parte attracta repositus articulus excidat: siquidem, cum à superiori parte tam à cuneo quàm à superiori laqueo retineatur. Vi satis adhibita fracturam manibus componimus, quemadmodum sæpius indicauimus. Quòd si humeri caput in priorem uel posteriorem partem uenerit, ubi restituitur, easdem animaduersiones desiderat. Hactenus de humeri capite.

De cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapso, in quas ubi uenit, brachium curuum est, neque extenditur, in interiorẽ exteriorem & posteriorem, homo super organum resupinetur, quo commodè figurato charchesius laqueus, uel alius æqualiter intendens humero circumdetur, cuius capita ut retinacula sint, sursum super caput uinciãtur, brachio autem in uicinia manus laqueus inijciatur, qui inæqualiter extendat, puta Attollens, Chiastus, aut Nauticus, cuius capita sursum adducta ad ligna, quibus axis continetur, religentur, utrunque scilicet ad id, ad quod spectat è regione sic, ut cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. Tum duplicatæ habenæ, seu latæ fasciæ medium ad brachiũ dentur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem, qui à pedibus est, uinciantur.

Datis

Datis igitur capitibus laquei, ad superiora, duplicatæ habenæ, ad inferiora, binisq; axibus uno super caput, altero iuxta pedes collocato, uim adhibebimus, uel continendo, & à superiori, uel inferiori parte attrahendo, uel in diuersa ducendo: eaq; ratione impellemus, quæ reponendo articulo idonea sit. Vbi in interiorem uel exteriorem partem conuertatur, adducemus: ubi in posteriorem, extrahemus. Quòd si in priorem partem articulus elabatur, in quo casu curuari extentum brachium nequit, homo supinus iaceat in uitiatam partem inclinatus, brachio super scamnum extento charchesius laqueus humero inijciatur, cuius capita super caput procedant, extremo item brachio in uicinia manus alius detur laqueus, qui ęqualiter extendat, cuius capita deorsum attrahantur, itē eadem uis adhibeatur, nempe retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidem satius duco in diuersa contendere, nam hoc ad articulum reponendū efficacius est, quàm si ab inferiori parte solùmodo extendamus. Oportet aūt, cum abundè extenderimus, ad commode impellendum transire, premendo nimirū & circumducendo: premendo quidem intentione adhuc manente, circumducendo, postquam remissa fuerit. Condito articulo, ut eius restituti certa indicia habeantur, experiri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionem, præterea situm in pronum habitum, ac supinum, quoniā, ubi huiusmodi actiones liberæ sint, perfectè restituti articuli fidem faciunt: possumus & conferentes cum altero cubito, num ex toto luxatum restituerimus, colligere. Quo perfectè restituto brachium cōmodè ad rectum angulum curuetur, contineaturq; in sequentem curationem. Duo igitur brachij ossa, ubi suo loco mota sunt, his modis reuertuntur: sed potest seorsum utrunq; etiam offendi, cum cubitus erumpat, radius diducatur, quod nunc quoq; explicabo. Læditur per se cubitus radio inuiolato: dehiscit seorsum radius, cubito in sua sede manente. Vtrumlibet horum osium lædatur, ubi per hoc organum restituitur, humerus iniecto laqueo ad ligna, quæ axem super caput continent, alligatur, extremoq; brachio rursus laqueus circumdatur, qui inæqualiter extendat, sicut Attollēs, aut Nauticus, cuius capita deorsum demissa intēdendi causa ad axis clauos uinciuntur. In circumdando laqueo, qui inæqualiter extendit, id obseruatur, ut sinus super eam partem, quæ reponitur, capita super contrariā collocentur, siquidem laquei inæqualiter extendentes propriè illas partes magis cogunt, quibus eorum capita insident, minus uerò contrarias. Ergo cum brachiū duobus osibus contineatur, ubi alterū suo loco motum reponitur, cogere id potisimum expedit, & alterum, si fieri potest, non urgere. Intentione abundè adhibita, illi cōueniunt impellendi modi, quos luxati genus postulat, siquidē cubitus in interiorem partem uenerit, utriusq; manus digiti inter se iuncti ab exteriori parte radij eminentiam cubiti complectuntur, prominentioresq; palmarum partes à latere dantur, ut his impellentibus quasi adducendo, os in suam sedem collocetur. At si cubitus ad posteriora radij proruperit brachio aliquantisper curuato eodē momento, quo ab inferiori parte extendimus, prominētiori palmæ parte premere debemus, ut os in suā sedem reponat: hæc enim premendi ratio, ad restituendum propriè aptatur. At, ubi radius in priorē partē recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quasi utrunq; in eandem partem excesserit, adhibenda itaq; uis est, & continendo, & ab inferiori parte extendendo, quo abundè facto duplex impulsus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit: qui premit intentione manente, hac remissa: qui circumducit, ut ostensum iam est. Commune est utriusq;, ubi restituta fuerint, spectare, an brachium suo munere sine impedimento fungatur, curuetur nimirum & extendatur, & supinū pronumq; figuretur, quæ actiones, si liberæ sint, ex toto restitutum esse testantur. Quo facto brachium, in sequentem curationem ad rectum angulum collocetur.

A Charchesius laqueus humero iniectus, cuius capita sursum, ut retinacula sint, adducantur.

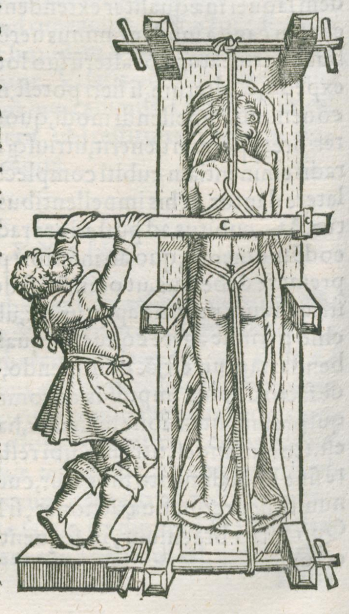
B Attollens laqueus in uicinia manus, cuius capita ad ligna, quibus continetur axis, religantur.

C Medium duplicatæ habenæ ad brachium datæ.

D Capita duplicatæ habenæ religata ad axem, qui à pedibus est.

De manu. XXXIIII.

Manus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Oportet, si in interiorem partem ueniat, supinam collocare, super scamnum homine similiter resupinato, pronam si in reliquas tres partes elabatur: deinde charchesiũ laqueum uel alium æqualiter extendentem brachio inijcere, & super sinum manus dare uectem transuersum: uel ferramentum quo adurimus, ad palmam ipsam deligare eo uinculo, quod [Ad extremas partes] inscribitur: tum uectis uel ferramenti extremitatibus inijcere, uel medias habenas duplicatas, uel laqueorum inæqualiter extendentiũ sinus, deorsumq; demittere, atq; alterũ laqueũ æqualiter extendentem brachio circumponere, eiusq; capita super caput adducta, ut retinacula sint, deuincire: quæ uerò deorsum ferebantur capita extendendi causa ad axem, qui à pedibus est, religare, ut eius conuersione & contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Quam rem ubi satis præstitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maximè ad manum restituendã pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & sursum adducere, & in diuersa cõtendere. Neruis abũde diductis impulsus necessarij sunt, qui eam compellere in suum locum possint. Quod si in interiorẽ uel exteriorem partẽ exciderit, prominentiori parte palmæ, aut etiam calce superdato pressa ossa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: sin in priorem uel posteriorem partem eruperit, utiliter adducendo impellimus.

De spina luxata. XXXV.

Hippocratis organum luxatis omnibus restituendis accommodatur, sed præcipuè spinę, quæ ubi gibba facta est, tunc maximè curari posse censetur, cum recens ex ictu uitium est. Collocatur igitur homo pronus super scamnum, ut laquei capita è regione ad axem ferant, circumdantur spinæ laquei duo æqualiter extendentes, unus supra gibbum locum, alter infrà, aut quaterni ex ijs, qui inæqualiter

æqualiter extendunt, bini à ſuperiori parte, totidem ab inferiori inter ſe aduerſi inijciuntur, ut in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſsimum in diuerſa deducendo, interdum tamen continendo, & uel ab inferiori, uel à ſuperiori parte extendendo. Intentione abunde adhibita, ille impulſus, quo premim⁹, accommodatur. Hippocrates uarios tradidit impellẽdi modos, & per prominentiorem palmę partem, & per ſpatham premendo idoneam. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur, qui facilè comparantur: extremitas enim ſpathæ in foſſam aliquam demittitur, uel in lignum excauatum. Nos, ut ſpathæ obex opponeretur, Hippocratis ſcamno. π. ferreum adiecimus, quod & extrahi, & infigi poteſt, & ſpathæ reſponderet, pertuſumq́ pluribus foraminibus eſſet, & in foramina crurum organi demittetur, ut. π. pro gibbi magnitudine accommodaretur, ſpathaq́ extrema in. π. cõiecta, eius partem premendo accommodatam ſuper gibbum dantes premendo impulimus. Alij duplicatæ habenæ medium organo ſubijcientes eandem ſpatham ſuper locum iniectam premunt. Premendi modum in opere de articulis exquiſitius indicauimus.

A Laqueus æqualiter extendens ſupra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
B Laqueus æqualiter extendens infrà gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
C Spatha.
D π. ferreum.

De femore. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem: ſi in tres partes prolapſum eſt interiorem, exteriorẽ & priorem, crus extenſum eſt, implicariq́ non poteſt: ſi in poſteriorem, curuum eſt, neque extenditur. Ergo, ſi in illas treis partes erumpat, in quas ubi uenit, crus extenſum eſt, reſupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum eſt, capitaq́ eius ſuper caput adducenda: ubi in alias partes uenerit, nullo interpoſito diſcrimine inter anum & naturale dari habena debet: ſed ea animaduerſione, ſi in interiorem partem exciderit, ut ad integrum femur magis ſpectet, ne femoris caput, cum extenditur, habena media detineatur, cuius capita uel ad ligna, quibus axis, qui à capite eſt, continetur. Vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori propè genu Charcheſius laqueus inijciatur eiúſque capita deorſum demiſſa ad axis clauum uinciantur ut eo conuerſo, & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis ueniendum eſt ad impulſum.

De femore in interiorem partem prolapſo. XXXVII.

PRopriè autem ad femur in interiorem partem prolapſum excogitata ſunt ligna ad ſimilitudinem. π. à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens reſtituitur, æger in integrũ latus uerſus iaceat, euulſóque priapiſco integrum crus propoſito ligno ſubijciatur, alligetúrque ad ſcamnum ita, ut immobile perſeueret, eadémque ratione & brachia, & reliquum corpus. Crus autem uitiatum detur ſuper tranſuer-

sarium lignorum, quæ.π. literam repræsentant, ita, ut transuersarium inter anū & naturale collocetur: sed extremo femori iuxta genu inijciatur laqueus, uel Charchesius, uel alius, qui æqualiter extendat, eiúsque capita ad inferiorem axem demittantur. Super ipsum uerò lignum.π. literam repræsentans sub crure, quod restituitur, detur spatha, quæ premendo aptatur, uel lignum habens in summo capitulum rotundum ac leniter cauum, ab interiori parte à summo crure ad imum pertinens. Quo facto ubi restituere uolumus, axis conuertitur. cuius cōuersio ab inferiori parte extendit. postquam nerui abunde extenti fuerint spatha uel eo ligno, quod in summo capitulum habet, super id lignum, quod.π. literam refert, cum crure magna ui deorsum adducto, impulsus extrahendo adhibetur, post quem alius idoneus est, qui sursum uersus compellit, quemadmodum diximus de humero in alam prolapso.

A Postes.π.literam representantes.
B Transuersarium.
C Charchesius laqueus.
D Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens.

De femore in posteriorem partem prolapso.
XXXVIII.

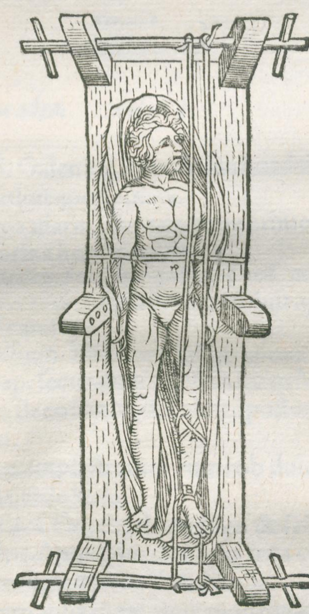
VErum, si femur in posteriorem partem elabatur, neque pronum, neque supinum hominem collocamus, sed sedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earúmque unam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem, & simplici quidem hominem cingere, duplicem à superiori parte deorsum demittere, ab ea regione, quæ umbilico proxime subijcitur, ad eam, quæ inter anum & naturale est, & per anum sursum adducere, ut quatuor habenæ capita à posteriori parte ad retinendum uinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ supponatur, imóque femori iuxta genu laqueus inijciatur, qui æqualiter extendit, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, ut eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, apertáque manu æger resupinetur, per hanc enim uim femur in suum locum compelletur. Repositi autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones. Nam si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse conijciendum est.

De Genu. XXXIX.

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & posteriorem, in omnibus his casibus, crus extentum est, & minime complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri inijcere: alterũ à superiori parte super femur, alterũ infra genu: dein capita superioris super caput adducere, inferioris ad axem: neruósque intendere, quemadmodũ in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis usi ab inferiori uel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abunde diductis, si in latus ab interiori uel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: si in posteriorem, & ille qui premit, & ille qui circumducit. Quos impellendi modos cum similes illis sint, qui ad cubitum traduntur, commode in hunc locum transferuntur.

De Talo. XL.

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in posteriorem quoque conuertitur, in quas partes ubi uenerit, æque resupinare hominem cõuenit crure extento: ac cruri Charchesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eiúsque capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo aũt draconẽ uel sandalium laqueũ inijcere, eiúsque capita ad inferiorem axem alligare, túncque membrum uel in diuersa diducere, uel continere, & ab inferiori parte extendere. Neruis quantum res postulat diductis conuenienter impellere, ubi in interiorem uel exteriorem partem eruperit, retro cogẽdo, ubi in posteriorem, extrahendo: nunc siquidem ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A Charchesius laqueus.
B Sandalius laqueus.

FINIS.

IACOBI DONDI PATAVINI MEDICI ET PHILOSOPHI PRAECLARI, QVEM AGGREGATOREM COGNOMINANT,

Enumeratio remediorum simplicium & compositorum ad affectus omnes qui à Chirurgo curantur, ex uetustissimis & optimis quibusque authoribus.

Authores in hoc libro citati.

Albertus.	*Albucasis.*	*Almansor.*
Antonius Musa.	*Apuleius.*	*Auicenna.*
Circa instans.	*Colliget.*	*Dioscorides.*
Galenus.	*Haliabas.*	*Ignotus.*
Isaac.	*Kiranides.*	*Lapidarij author.*
Macer.	*Mesue.*	*Nicolaus.*
Plato.	*Plinius.*	*Præparator.*
Rasis.	*Sextus.*	*Serapio.*
Simon Genuensis.	*Thessalus.*	*Viatici author.*

De apostematibus & pertinentibus ad ea. *Caput I.*

Inflationes, apostemata, Tumores dissoluentia & sedantia.

AGNVS. j. uitex.Plin.24.
Agrippa unguentum.Nic. ualet omnib9 tumoribus in quacunq; parte fuerint.
Alnus. Plinius uigesimo quarto, folia cum aqua feruenti.
Allium.Plinius uigesimo.Macer cum adipe porci.
Althæa. Serap.secundum Diosc. soluit,maturat,& aperit.
Ammi. Plin. uigesimo.Hali. Serap.secundum Diosc.soluit inflationes.
Anethum.Isaac.
Anisum.Hali.Serap.secundum Galenum expellit inflationes uentris. secundum Diosc. est conueniens in flationibus.
Apium.Serap.secundum Dios. semen inflationes resoluit.
Abrotonum. Serap. secundum Dios. & Galenum,cum farina hordei,resoluit apostemata.
Aqua maris.Plin.trigesimoprimo, cũ farina hordei cocta.
Atriplex.Sera.secundum Dios. cocta & cruda emplastrata,resoluit apostemata.
Bdellium. Hali. cum saliua ieiuni. Serap. secundum Dios. & Eben Mes. in decoctione,dissoluit apostemata.
Albu.emplastratum cum rob dulci.
Beda,uide Sicla.
Brassica.Plin.xx. domestica & syluestris.Apul.syluaticę folia trita cum axungia ueteri. Vide Caulis.
Butyrum.Isaac.resoluit aposteamata.
Calamus aromaticus. Aui. Sera. secũdum Habyx,emplastrum.
Cannabis. Sera. secundum Galenum inflationes & apostemata resoluit.
Cancer.Auice.fluuialis superpositus, magna resoluit apostemata.
Caprificus.Plinius.23.ligni & foliorũ fumigium.
Carus Isaac.
Cassia fistula.Colliget.

Castiorum. Alman. Auicen.
Caulis. Mac. cum urina propria super posita. Vide Brassica.
Centumcapita. Pli. 22. Sera. secundũ Diosc. centumcapita albi. putarũt quidam quod suspensa super apostemata aut emplastrata, resoluit ea.
Cerifolium. Macer. cum cera noua & axungia ueteri.
Cerotum Andromachi. Mesu. xj. antido. dissoluit dissoluenda.
Cicer. Isaac. dissoluit apostemata & minuit.
Cyclaminum. Sera. secundum Gal. admiscetur medicinis resoluentib. secundũ Ebẽ Mes. soluit apostemata.
Cicuta. Plinius. xxv. & xxvj. folia cum axungia.
Cyminum. Plin. xx. Al. Serapio.
Cimolia creta. Plinius uigesimoquinto, cum aceto.
Cyperus. Plinius uigesimoprimo.
Cypressus. Pli. 24. succus nucum eius cum ficu sicca.
Citrum. Haliabas folia.
Colocynthis Hali. folia uiridia, resoluunt apostemata.
Condisi. Sera. secundum Dios. cum farina hordei & uino coctum emplastrum, resoluit apostemata in principio eorum.
Confectio de musco. Auice. j. quinti.
Coriandrum. Plin. xx. cũ melle. Mac. cum melle & passulis. Sera. emplastrum cum farina fabarum.
Cucumer erraticus. Plini. xx. & xxiij. Apul. cucumeris agrestis radix cum polenta.
Crocus. Auicẽn. resoluit apostemata.
Crocomagma. Plinius. 21.
Dactyli. Auic. decoctio eorum.
Diaquilon. Mes. xj. antid. resoluit & maturat omnem inflationem.
Ebenus. Haliabas.
Elleborus. Plin. 25. albus.
Epithymum. Alman. Auicenna.
Eruum. Plinius. 22. cum uino.
Fœniculum. Plin. xx. folia linita.
Fœnugręcum. Serapio. Haliab. emplastrum cum semine lini.
Fermentum. Serap. secundum Diosc. apostemata propriè in inferioribus corporis resoluit.
Fæx uini uel aceti. Plinius. 23. Haliab. Auicen. usta sola & cum nitro. Serapio fæx uini, resoluit apostemata non aperta.
Ficus. Serap. secundum Galenum cũ farina hordei, aut cum medulla panis fermentati. Is. siccæ cum hordeo & fœnugræco, non maturæ similiter cum cera.
Fistula pastoris. Auicenna.
Furfur. Auicenna.
Flos æris. Serap. secundum Dioscori. resoluit apostemata.
Flos nitri. Pli. 31. cum uino.
Frumentum. Serap. secundum Diosc. cap. sputi masticatum linitum, resoluit & maturat apostemata in corporibus rusticorum.
Gith. Plinius uigesimo.
Grassula. Macer.
Hyoscyam⁹. Apul. herba cum stercore ouis & aceto. Macer. folia cum polenta.
Iesemin. Auicen. embrocata.
Iuncus odoratus. Plin. 21. semen.
Iuniperus. Plinius 24. semen.
Indicum. Auicen. detumescere facit. Serap. secundum Galenum, dissoluit & minuit apostemata mollia diminutione multa.
Inula. Plinius uigesimo.
Lactuca. Plinius uigesimo.
Lana. Plinius xxix. succida.
Ligusticum. Plinius uigesimo.
Lini semen. Serap. secundum Dios. resoluit & maturat calida apostemata cum melle, & oleo, & aqua. Hali. similiter cum oleo uiolarum.
Lolium. Is. Sera. secundum Dios. cum stercore columbi & uino, soluit apostemata. Aui. cum semine lini & uino coctum, uel stercore asini, uel canis & semine lini dissoluit ea.
Lupini. Plinius. 22. cum polenta.
Malua. Pl. 20. Isa. resoluit apostemata.
Markasita. Hali. resoluit ea.
Menta. Ser. secũdum Dios. emplastrũ cum sauich, resoluit apostemata dicta carsthimata. (Dio. simpliciter habet, dissolui ab ea apostemata quibus cum Polenta imponitur.)

Mercurialis.Igno.tunsa apposita.
Myaces pisces.Plin.32. testa eorum.
Myrtus.Plinius 23.
Morus.Sera.secundum Dios. lachrymus eius resoluit apostemata.
Mulsa.Plinius.22.
Murex piscis. Plinius trigesimosecundo,cinis cum oleo.
Nigella.Auicenna.
Nuces.Isaac.
Oleaster.Plinius 23.folia cum uino, cinis etiam ramulorum.

Oleum:
- Laurinum.Auic. resoluit inflationes ualde.
- De ruta.Aui.ut ibi.
- Papaueris rubei. Auic.x.v. cum adipe anseris uel gallinæ,soluit apostemata.
- Anethinum. Mes.xij.anti. Michæ.Hali.xix.antido.

Oliua.Plin.23.cinis eius cum aceto.
Oua. Kiranides. cortices assati cum oleo myrti.
Petroselinum. Serap. secundum Gal.
Phrygius lapis,Serapio secundũDios. cum terebinthina uel ceroto resoluit apostemata.
Pyrites,uide Markasita.
Pix.Ser.secũdum Dios.resoluit apõata.
Porrum.Plinius.xx.bis coctum.
Pulegium.Plin.xx. syluestre. Mac. radix cum polenta.
Plantago.Plinius uigesimosexto,folia cum sale.Macer.
Propolis cera.Plinius 22.
Psyllium.Pli.26.semen.Igno.infusum in aqua emplastrum collectionis omnes curat.
Rhecoma.Plinius.22.illinita.
Reubarbarum. Sera. secundum Dios. emplastrum cum aqua in apostemate antiquo.
Ruta.Serap. secundum Gale. confert inflationibus maximè.
Sanguis.Plinius. 28. ursi & tauri arid⁹ & siccus.
Secacul.Gal.resoluit apostemata.
Sicla.Auicenna.elixa emplastrata, resoluit apostemata.
Sideritis.Plinius.22.
Sinapis.Auicenna.apostema antiquũ resoluit.
Sisymbrium.Auicenna.
*Sision.Ser.secundũ Gal.radix cũ farina lolij & hydromelite emplastrata.
Sordicies.sera.secundum Gal. uniuersaliter resoluit apostemata indigesta,& illa q̃ accidũt propter sodã.
Sotira.Auicen.primo quinti.
Sudor.Sera.secundum Gale.hominis luctantis linitus humores præter naturam resoluit.
Sulphur.Plinius.25.discutit.
Spica.Auicenna.
Spongia. Plinius. 31. ipsa & cinis eius cum pasta.
Sputum.Serap. secundum Gale. cum masticatione frumenti,resoluit apostemata in rusticis, sed in corporib⁹ mollibus sufficit sputum solum, uel masticatio eius cum pane.
Squinanthum.Serap.secundũ Diosc.
Stercus.Pli.28. suis calefactus cũ oleo Sera. secundum Gal. cinis cum medicinis resolutiuis maximè ꝓdest. Kir.canis cum aceto & murium dissolutum in aqua.Sex,columbi cum oleo & elephantis linitum & tauri applicatum. Halia. ouis super grossa apostemata.
Testiculus canis.Auice.phlegmatica apostemata resoluit.
Tilia.Plinius.24.folia & cortex in uino cocta.
Thymus.Plinius 21.cum uino.
Tragoriganum.Plinius uigesimo.
Triticum.Isa.resoluit apostemata.
Verbascus.Plin. uigesimosexto, semẽ coctum in uino.
Vincaperuinca. Pli.xxj.cum uino.
Violæ. Plinius. xxj. Igno. folia cum axungia.Macer.cataplasma.
Viscus.Almansor.
Vitis. Plinius. 23. pampini & cinis ueteris cum axungia.
Vitis alba. Ser. secundum Dios. radix cum rob emplastrum,uel cum oleo dissoluta, aut cũ uino, dissoluit apostemata. Kir.cum uino.

Vnguẽtum:
- Basilicon.Ser.28. anti.
- Marciaton. Nicol. tumores reprimit.
- Aristolochię. Thessal. cap. herbæ piscium.

Zinziber.Aui.resoluit inflationes.
Zurumbet.Serap.resoluit apostemata propproprie matricis.

Eruptionibus, Collectionibus, & Apostematibus conferentia.

ACACIA. Plin.uigesimo quarto.
Adeps porci.Serap. secundum Dios. cum cinere & calce.
Agaricum.Aui. omnibus confert.
Alkekengi.Serap.secundũ Habyx,succus coctus linitus.
Aloë.Sera.secundum Alcanzi, arabicum.
Althæa, Auicenna Apul. cum fœnu græco & semine lini.
Amygdala.Plinius.24.amara.
Ammoniacum.Auic. apostematibus paruis primo,postea magnis sine capite.
Amurca olei. Serapio. cocta cum aceto & uino.
Anagallis. Serap. secundum Diosco.
Apium risus.Apul. cum fimo porci.
Agrimonia.Plin.26.folia linita.
Aristolochia. Thessalus. unguentum ex radice.
Aron.Plinius.24.cum melle.
Arundo.Plinius uigesimoquarto, folia cypriæ arundinis.
Balsamus.Plin.uigesimotertio.
Buglossa. Plinius. xxvij.
Butyrum.Isa.Hali.Sera.secundum Galenum linitum in mulieribus & infantibus,curat apostemata eorum.
Caprificus.Plin.23.frondes & folia.
Caulis.Serap. secundum Galenũ glutinat apostemata. secundum Diosc. agrestis folia emplastrata, consolidat & curat apostemata indurata.
Cedrus.Plin.23.fructus eius.& 24.cortex,folia,& glandes.
Cicer.Auicenna.
Cichorea.Plin.uigesimo illita.
Cinis. Plinius. 28. cornu caput, uel fimi uituli.
Citrum.Isaac.semina.
Colocynthis.Auicen.folia.
Coriandrum.Plin.xx.cum melle.
Clymia.Serap.secundum Dioscoridẽ apostematibus conuenit.
Elleborus.Plinius 25.albus applicat⁹.
Erum,uide Orobus.Eryngium, Gale. Simplicium 6.
Fel.Plinius uigesimooctauo,lupi.Auicen.asini syluestris.
Galbanum.Auicenna.
Gallæ.Plinius.24.
Helyine,uide paretaria.
Hyosciamus.Alman.
Hypericum. Auic. propriè frigidis & duris magnis confert.
Indicum.Colliget.Auicenna.
Keyri. Serap. secundum Galenum est medicina ualde utilis apostematibus.
Lac.Serapio secundum Dioscoridem confert uniuersaliter omni apostemati,ubi humores mordicãtes currunt.
Lapathum. Apul. cum axungia emplastratum, aut spargit, aut collectionem facit & aperit.
Lentes.Plinius.22.
Lenticula aquæ.Plinius. 23.
Leucoion,uide Keiri.
Licon. Plin. uigesimosexto, quædam eius species linita.* forte Leucoion.
Lini semen.Hali. cum melle maximè.
Luf. Auiceñ. apostematibus indigentibus abstersione confert.
Manna,Sera.in medicinis apposita.
Mandragora.Apul.cũ polenta tunsa.
Mercurialis.Haliab.cum uino.
Multipeda.Plin.trigesimo,cum quarta parte terebinthinæ.
Myrtus.Pli.23.folia cum cera.
Morus.Plin.uigesimotertio,succ⁹ corticis uel radicis.
Nuces.Sera. secundum Dioscori. nucleus uetustarum masticatus superpositus, curat apostemata, nempe gangrænas, anthracas, ægilopas, & alopecias.
Oleander.Plinius 23.
Oliua. Sera. folia agrestis cum melle in apostemate dicto duo ulcera.
Ordeum.Plin.uigesimosecundo,farina eius cocta & cruda.
Orobus.Isaac.cum melle.
Oua. Auic. apponũtur in emplastris.
Panis.Plin.22.in aqua & oleo.

Parieta-

Parietaria. Galenus sexto simplicium. Auicenna. sedat.
Pilulæ alburmaki. Auic. ix. quinti.
Pix. Plinius. 24. ex nauibus exterius rasa.
Poma. Galen. ij. alimen. antiqua assata in calido cinere, aut benè cocta in aqua circum cataplasmata nascentiæ.
Platanus. Pli. 24. folia & cortex.
Plumbum. Auicē. fricetur unum eorū super aliud cum aliquo ex oleis, aut fricatura eius cum uino uel aliquo succo frigido.
Psyllium. Plin. xxv. Ig. semen tritum imbibitum aqua, emplastratum, omnes collectiones curat.
Quinquefolium. Plin. uigesimosexto, coctum in aceto.
Ranunculus, uide Apium risus.
Rhamnus. Plinius. 26. coctus in aceto.
Rhecoma. Plin. 27. illinita.
Reseda. Pli. 27. circa Ariminum nota, est herba quam resedam uocant. qui curant ea, addunt hæc uerba: Reseda morbos reseda, scis ne scis ne quis hic pullos egerit: radices nec caput nec pedes habeant, hæc ter dicunt, totiesq; expuunt.
Rubea. Plin. 24. semen eius & radix.
Sauina. Plinius uigesimoquarto.
Saluia. Sera. secundū Diosc. decoctio.
Salix. Plini⁹. 24. succus emanans à cortice inciso.
Sanguis. Plin. uigesimooctauo, ursi & tauri succus. Serap. secundum Dios. hœdi, agni, anseris, & anatis, apostematibus confert. Auic. leporis in leui apostemate.
Secacul. Colliget.
Semperuiua. Apul. cum axungia, coriandro, & pane trito apposita, aut spargit aut rumpit.
Sudor. Sera. secundum Galen. hominis luctantis cum puluere suo misto oleo ros.
Smyrnion. Plinius 27. radix.
Stercus. Sera. secundum Gal. bouis linito membro apostemato.
Struthium. Ignotus. cum polenta hordei & uino.
Tamariscus. Pli. uigesimoquarto succus foliorum.
Tassus barbassus. Aui. decoctio foliorum. & Plin. 25. & folia radix.
Terra sigillata. Colliget.
Terebinthus. Pli. 23. folia & radix.
Tilia. Plin. 24. lachryma eius.
Tribulus. Plinius. 22.
Verbascum, uide Tassus.
Verbena. Plinius. 25.
Vinum. Plin. uigesimosecundo, infusa lana. Serapio. uetus dulce infusa lana non lota.
Virga pastoris. Auic. ulceratis apostematibus confert.
Volubilis. Haliab. cum uino cocta superposita.
Vnguentum diaphœnicon. Mes. secūdo antido. apostematibus diuersarū medicinarum confert.
Vnguentum colcotar. Hali. 24. antidota. omnibus apostematibus de materia fluente ad membrum.
Vnguentum de calcandis. Aui. xj. qnti, ad prima apostemata confert. Serapio. 28. antido.

Tardantia & prohibentia apostemata.

ACETVM. Auicen. prohibet aduentum uel augmentum apostematum.
Acetosa. Hali. folia cataplasmata.
Althæa Serap. secundū Gal. prohibet. Auicenna similiter.
Bolus armenia. Haliabas.
Beta. Serap. secundum Gal. cocta.
Chamæleoni. Auicenna.
Camphora. Auicen. Circ. prohibet calida apostemata.
Hepatica. Sera. secundum Galenū prohibet calida.
Lapis molaris. Auicen. uaporatio eius cum aceto.
Lutum Samium. Auicenna. in calidis prohibet.
Ouum. Sera. secundū Gal. miscetur in emplastris prohibentibus apostemata, sicut est emplastrum de meliloto.
Psyllium. Aui. prima parte. ij. cap. j. integrum appositum.
Rhus, uide Sumach.
Rubus canis. Ser. secundū Dios. empla

ſtrum foliorum recẽtium prohibet.
Sanguis draconis. Serap. ſecundũ Gal. herba eius prohibet.
Solanũ. Aui. j. parte. ij. canonis.
Sumach. Auicenna. prohibet additionem eorum.
Stercus. Serap. ſecundum Galenũ, bonum linitum membro apoſtemato.
Talk. Aui. prohibet in principio apoſtemata carnium laxarum.
Terra ſigillata. Sera. ſecundum Paulũ, prohibet calida in principio, ſi non fuerit in membris mollibus.
Tribuli Sera. ſecundũ Gal. prohibent confirmationẽ calidorũ. Hal. marini.

Prohibentia fluxum humorum ad apoſtemata.

ACACIA. Hali. Cimolia creta. Plinius 25. cum aceto.
Poma. Serap. ſecundum Gal. pontica & acetoſa ſtyptica prohibent quod currit ad apoſtemata in principio eorum.
Plumbum. Sera. ſecundum Galenum, oleum fricationis eius ad apoſtemata calida mala.
Sandali. Sera. ſecundum Eben Meſ. fluxum prohibent humorum ad membra.
Sordicies. Serap. ſecundũ Gal. prohibet fluxum ad apoſtemata calida mamillarum.
Tribuli. Haliabas. marini.

Sedantia apoſtemata, & dolores eorum.

ALKANNA. Haliabas. folia.
Althæa. Sera. ſecundum Galenum, ſedat dolores.
Cannabis. Sera. ſecundum Dioſ. radix ſylueſtris emplaſtrata ſedat calida.
Caſsia fiſtula. Sera. ſecundũ Eben Meſ. ſedat apoſtemata ſanguinis.
Cherua. Serap. ſecundum Dioſ. oleum eius cum cicuta, ſedat phlegmatica.
Cucurbita. Serap. ſecundum Dioſco. cum cruda emplaſtrata, dolori calidorum confert.
Ebulus. Sera. ſecundum Dioſ. folia recentia cũ ſauich hordei ſedat calida.
Fermentum. Sera. ſecundum Dioſ. apoſtematibus inferioribus corporis.
Glandes. Meſ. Sera. ſecundũ Dioſ. apoſtematibus emplaſtrũ ſedat calida.
Hyoſcyamus. Auic. ſedat dolores apoſtematum.
Laurus. Sera. ſecundum Dioſ. folia cũ pane & ſauich emplaſtrata, ſedat pulſationes calidorum.
Lupinus. Sera. ſecundũ Dioſc. cum ſauich & aqua, ſedat calida apoſtemata.
Malua. Serap. ſecundum Eben Meſue, ſedat calida & curat ea.
Ordeum. Sera. ſecundum Dioſ. farina eius ſedat dolorem calidorum.
Orchis. Serap. ſecundum Dioſ. emplaſtrata, ſedat calida.
Panis. Serap. ſecundum Dioſc. frumenti coctus cum melicrato, & ſine decoctione cum aliqua herba uel aliquo ſucco conuenienti emplaſtratus, ſedat calida.
Parietaria Auic. ſedat apoſtemata.
Pinus. Serap. ſecundum Dioſc. emplaſtrum ex folijs, ſedat dolorem.
Polenta. Plinius. 22.
Pulegium. Sera. ſecundũ Dioſ. emplaſtrum cum ſauich calida.
Ricinus, uide Cherua.
Sauina. Sera. ſecundũ Dioſcoridẽ. folia ſedant calida.
Sarcocolla. Auic. omnia apoſtemata ſedat ſuperpoſita.
Scea Auicenna. ſedat apoſtemata.
Stercus. Sera. ſecundum Dioſc. uaccæ ſuperpoſitum cum humiditate ſua, & inuoluitur in folijs, & calefit in cinere calido, & ablatis folijs apponitur, & ſedat calida apoſtemata.
Viola. Serap. folia ſola, aut cum farina hordei, ſedant calidum apoſtema.
Vſnee. Auicen. calida.

Apoſtematibus in principio eorum conferentia.

ACETVM. Sera. ſecundũ Dioſc. lana nõ lota, aut ſpongia in eo.
Aſphodelus. Serap. ſecundum Dioſc. cum ſauich in principio calidorum.

Auicen. cum farina hordei.
Furfures. Auicen. cum aceto.
Glandes. Serapio secundum Galenũ, in principio calidorum & augmento. Auicen.
Indicum. Auicenna. omni apostemati confert.
Lapis lacteus. Auicenna.
Lutum sigillatum. Auicenna.
Lana. Sera. secundum Diosc. infusa in aceto, uel oleo, uel uino.
Lutum samium. Auicenna. prohibet in principio.
Parietaria. Gal. vj. simpli. Auic.
Poma. Serap. secundum Gale. insipida apponuntur medicinis in principio & augmento succus eorum & folia. Auicenna.
Psyllium. Serap. secundũ Habyx folia.
Sandali. Hali. in principio calidorum.
Semperuiua. Circ. ualet superposita re percutiendo.
Virga pastoris. Serap. secundum Dios. in principio emplastrum etiam frigidorum confert.
Violæ. Circainst. ipsæ & herba appositæ calidis in principio.

Maturantia apostemata & phlegmones.

ALTHAEA. Hali. Col. Serap. secundum Dios. radix sola trita non cocta, soluit, maturat, & aperit, apostemata. secundum Galen. maturat exituras, dum est recens. Auic. mollificat ea. Al. maluauiscus mollificat.
Amomum. Serap. secundum Dios. maturat calida.
Anethum. Isa. Aui. Col. Hali. Serap. secundum Dios. coctum in oleo, frigidis & crudis apostematibus. Beta, uide Sicla.
Butyrum. Aui. non recens maturat in corporibus non duris, ut infantium & mulierum proprie & post aures. Haliabas.
Caprificus. Pli. 23. frondes & folia mollificant apostemata.
Caulis. Auic. syluestris, domesticus, & marinus.
Cerotum Andromachi. Mes. xj. anti.
Colocynthis. Aui. folia uiridia.
Diaquylon. Mes. xj. anti. maturat & resoluit omnem inflationem.
Faba fresa. Plinius. 22.
Fœnogræcum. Hali. Circ. farina eius cum uitello oui attenuat, & cum terebinthina maturat & rumpit.
Frumentum. Haliab. Serapio secundũ Dioscoridem.
Ficus. Plinius. 23. siccæ cum calce aut nitro. Serap. secundum Galen. cum farina frumenti.
Galbanum. Circ. superpositum, apostemata maturat & rumpit.
Lactis butyrum. Isaac.
Lapathum rotundum. Circain. decoctum in oleo cum axungia superponatur.
Lilium. Plinius. 21. succus florum. Macer similiter.
Lini semen. Haliabas. Serap. emplastratum.
Lupini. Cir. cum oleo, apostema frigidum maturant & rumpunt.
Malua. Isaac. cum axungia, maluauisc⁹ plus maturat.
Markasita. Serapio secundum Dios. cũ resina pini, dura apostemata maturat.
Melilotum. Serap. secundum Diosco. calida apostemata.
Narcissus. Haliab. cepe eius.
Ordeum. Plin. 22. farina cum resina. Serap. secundũ Diosc. cusch eius phlegmatica & calida maturat. Circ. ad frigida apostemata maturanda farina eius cum pice, uel terebinthina, uel melle.
Panis. Plini. 22. cum aqua & oleo mollificat apostemata.
Pix. Plinius. 24. Colliget.
Raphanus. Plinius uigesimo.
Rosmarinus. Ser. secundum Dio. folia emplastrata trita difficilis maturationis apostemata maturat.
Sanguis. Serap. secundum Gale. hirci uel ursi superpositus calidus, maturat cito. Auicen. leporis.
Sapo. Serapio secundum Abasari, maturat & colligit saniem.
Sicla. Aui. elixa emplastrata.
Sinapis. Almansor.

Sputum. Sera. ſecundum Gal. ſolum linitum in corporibus mollibus maturat, uel cum maſticatiõe panis, ſed in corporibus ruſticorum fit cũ maſticatione frumenti.
Triticum. Haliab. maſticatum.
Viſcus. Serap. ſecundum Dioſ. cum reſina pini & cera æqualiter.
Viticella. Circainſt. radix cum farina, oleo, & axungia.

Calidis apoſtematibus & acutis conferentia.

ACACIA. Auicenñ. cum albumine oui. Haliab. ſuperpoſita. Circ. cum ſucco plantaginis, & corrigiolæ.
Acetoſa. Hal. herba cataplaſmata.
Adeps. Sera. ſecundum Dioſ. porci cũ cinere & calce confert.
Alcanna. Col. Haliab. folia. Sera. ſecundum Dioſc. foliorum emplaſtrum. Auicen. decoctio.
Alkekengi, uide kekengi.
Althæa. Aui. Hali. maturat ea.
Amiberberis. Auic. emplaſtrum proprietate confert. Sera. ſimiliter.
Amomum. Serap. ſecundum Dioſ. maturat ea. Auicen. ſimiliter.
Apium. Sera. ſecundum Dioſc. ſpeciei ſmyrnion emplaſtrum, reſoluit ea. Auicen. ſimiliter.
Aſphodelus. Auicen. Sera. ſecundum Dioſcorid. Hali. decoctio foliorum manifeſte confert.
Atriplex. Iſa. Sera. ſecundũ Gal. in principio. Hali. in ſtatu.
Auricula muris. Gal. vj. ſimpli.
Bolus armenus, & commune. Haliab. cataplaſmatum.
Blitum. Aui. Sera. ſecundum Eben Meſue, emplaſtrum.
Cannabis. Auic. radix ſylueſtris cocta emplaſtrata. Ser. ſecundum Dioſcoridem ſedat ea.
Camphora. Sera. ſecundum Eben Meſ. Auicenna. prohibet ea.
Canna. Serap. ſecundum Diſcorid. folia recentia trita ſuperpoſita, curant.
Chamomilla. Auice. mollificando & reſoluendo confert, & ſedat ea.
Caſsia fiſtula. Serap. vij. practicæ.
Caſtorium. Auicen. confert.
Cauda equina. Almanſor.
Caulis. Sera. ſecundũ Dioſc. emplaſtrũ foliorum agreſtis, diſſoluit ea.
Centũcapita. Ser. ſecundũ Dio. cõfert.
Cerotum de ſandalis. Meſ. undecimo antidota. ſedat ea.
Cerußa. Haliab. cataplaſmata.
Cicer. Auicenna.
Cimolia. Haliabas.
Cypreſſus. Haliabas. folia cum farina hordei.
Coriandrum. Iſa. Aui. cum cerußa, aceto, & oleo roſ. Sera. ſecundum Dio. ſimiliter, addito lithargyro, multũ confert. Hali. folia & ſemen cũ mucilagine pſyllij, manifeſte prodeſt. Mac. ſuccus cum aceto.
Cucurbita. Sera. ſecundum Gale. caro eius emplaſtrata, extinguit & infrigidat ea temperate.
Diaquylon paruum. Meſ. xj. anti. diſſoluit & maturat.
Dialthæa. Viaticus. vij. in cura apoſtematum.
Ebulus. Sera. ſecundum Dioſ. folia recentia cum ſauich hordei ſanant.
Epithema eryſipelatis. Al. vij. tractatu duodecimo cap.
Faba. Sera. ſecundum Dioſ. emplaſtrũ ex farina eius ſola uel cum ſauich, ſedat calida ex percuſsione accidentia.
Farina. Ser. ſecundum Dioſ. puluis molendi coctus cum melicrato, aut cũ aqua & oleo, reſoluit ea.
Fœnogręcum. Sera. ſecundum Dioſc. farina eius. Auic. ſimiliter in apoſtematibus occultis.
Ferri ſcoria. Auicenna.
Fæx aceti. Alman. Haliabas.
Folium. Auic. coctum cum aqua roſ.
Furfur. Auic. Sera. ſecundum Dioſ. cũ aceto in principio in apoſtematibꝰ occultis.
Glandes. Serap. ſecundum Gal. adminiſtrantur in calidis in principio & augmento. Auicenna.
Hepatica. Serapio ſecundum Gal. prohibet ea. Circ. ſimiliter.
Holus iamenum. Serapio ſecundum

Eben Mesue emplastrum.
Hyosciamus.Serap.secundum Diosc. foliorum aut seminis emplastrum cum farina aut sauich.Auicen.
Hyssopus herba.Serapio secundũ Dioscor.emplastrum cum uino.
Iris agrestis.Serap. secundum Diosco. radix emplastr.
Karabe.Serap.secundum Alcanzi,appositum.Auic.appensum.
Kekengi.Auicenna. emplastrum. Haliabas.succus.
Lactuca.Pli.xx.Is. Aui.Serap. secundũ Dios.& Gal. emplastrum in parum intensis.Hali ab.succus.Cir.cum oleo trita in principio.
Lapis molaris.Auicenna.
Laurus.Sera. secundũ Dios.folia cum pane & sauich applicata, pulsationem eorum sedat.Auic.similiter.
Lenticula aquæ.Serap. secundũ Dios. & Gal.dulcis & marinæ emplastrata sola uel cum sauich.
Lycium.Haliab.cataplasmatum.
Lingua arietis.Auic.Alman.
Lithargyrus.Haliab.Circainst.cum cerussa & aqua ros.
Lini semen.Ser.secundum Diosc.cum melle, & oleo, & aqua, resoluit & mollificat ea siue interius siue exterius.Auicenna.lenit.
Lupinus.Auic.cum aceto & melle.
Lutum sigillatum.Auicen.
Lutum samium.Auicenna.
Malua.Sera.secundum Eben Mes. emplastrũ sedat & curat.Auic.in principio & augméto.Cir.in principio.
Mandragora.Pli.26.folia.Sera. secundum Dios.emplastrum foliorum recentiũ cum sauich, confert apostematibus uulnerum & ulcerum calidis. Cir.in principio ungatur oleo eius, & etiam cataplasmetur ex folijs,uel puluere eius.
Matricaria.Serap.secundum Dios. emplastrum ex floribus.
Melilotum. Auic. propriè cũ careno & etiam cum uitello oui,farina fœnugræci,uel seminis lini, & etiã papauere secundũ quod oportet. Serap.secundum Dios.maturat coctũ cum rob.&c.sicut.Auic.
Memithe.Auicenna.Haliabas.succus dissoluit ea.
Myrtus. Auicen. cũ oleo & uino. Haliab.cum succo hordei.
Muscus herba.Auicenna.
Nasturtium.Sera.secundum Diosc. resoluit calida apostemata.
Nenufar.Sera.secundũ Isa.resoluit calida apostemata.Auic.radix. Halia. succus.Nicol.oleum eius.
Ocimum,uide Ozimum.
Oleum nenufarinum.
Oleum cucurbitæ.
Oleum uiolatum sedat ea.Mesue duo decimo antidotarij.
Oliua. Auicenna. Serapio. folia agrestis cum melle.
Opium.Auicen.maximè calidis confert.Cir.cum succo corrigiolæ.
Orchis.Serap.secundum Dios. emplastrum sedat calida.
Ordeum.Auic.solum & cum furfure suo.Haliab. emplastrũ dissoluit ea. Cir.cum aceto in principio ad maturitatem cum uitello oui.
Ozimum fluuiale.Auicen.cum aceto & oleo.
Ozimum cõmune. Serap. secundum Diosc. emplastrum cum aceto uel oleo ros.
Panis. Auic. frumenti cum melicrato & succis cõuenientibus, lenit ea & infrigidat ea.Serap.similiter.
Papauer. Sera. secundum Diosc. folia fortiter trita cum sauich emplastrata. Circainst. semen uel herba cum oleo rosato in principio.
Poma.Auic.ipsa & folia.
Portulaca.Auic.Serap.secundũ Dios. emplastrum cum sauich.
Plantago.Alman.Auicenna.
Plumbum.Serap.secundum Gal. oleũ fricationis eius rosatum,aut myrtinum, aut citoniorum, confert calidis apostematibus in uirga, pectine & ano.Auic.& Cir.similiter.
Psyllium.Mes.Sera.emplastrũ eius uel foliorum,refrigerat ea.Auicen.con quassatum cum aceto. Hali. succus herbæ recentis, uel mucilago seminis,manifestè confert.Circ. cum sacello superpositum.

Reubarbarum. Auic. emplastrum.
Rosa. Auic. trita non expressa.
Rubus. Circ. folia sumitatum cũ aqua rosata superposita.
Ruta. Auicenna. syluestris cũ sale emplastrata.
Sandali. Col. Sera. secundum Atabari, liniuntur cum eis apostemata calida. Hali. in principio, manifestè cõferunt, uel prosunt. Item Sera. secundum If. rubei cum succo solatri aut semperuiuæ, aut lenticulæ aquæ. Auicen. rubei liniti. Circ. cum succo solatri.
Sanguis. Auicenna. leporis uel hirci, maturat cito.
Sauina. Serap. secundum Diosc. folia eius sedant ea.
Schedenigi. Auicenna.
Semperuiua. Alman. Haliab. Serapio secundum Galenum.
Sinapis. Auicen. resoluit ea.
Sisamum. Auic. resoluit ea.
Solanum. Auic. emplastrum. Haliab. succus. Circainst. in principio.
Scoria ferri. Auic. resoluit ea.
Squinanthum. Auic. decoctio.
Stercus. Sera. secundũ Gal. uaccarum pascentium herbam recens sedat.
Terræ. uide lutum.
Terra sigillata. Serap. secundũ Paulũ, in principio prohibet ea.
Tragacãtha. Circa. dissoluta cũ succo uermicularis in principio apostematum.
Tribuli. Sera. secundũ Dios. fit emplastrum ex eis. Secundum Gal. prohibent ne confirmetur.
Vinacea. Serap. secundum Diosc. emplastrum cum sale.
Violæ. Serap. secundum Gal. folia sola uel cum farina hordei. Auicen. ipsæ & folia cum sauich hordei. Circa instans. in principio.
Virga pastoris. Haliabas. Serap. secundum Diosc. Auic. phlegmoni. Circainst. in principio.
Vitis. Almansor. folia.
Volubilis magna. Mesue.
Vsnee. Auicenna. sedat ea.
Vnguentum berudi. Haliabas. 14. antidot.

Sanguineis apostematibus conferentia.

ADEPS. Serap. secundum Dioscor. ursi.
Althæa. Auic. resoluit ea.
Casia fistula. Serap. secundum Eben Mesue, sedat ea.
Coriandrum. Sera. aquæ eius linitio.
Rosa. Serap. ipsa & oleum eius.
*Silphiton. Plin. uigesimo secundo.

Erysipelati conferentia.

ACACIA. Sera. secundum Diosc. succus eius confert.
Acetum. Auic. sumptum & linitum.
Aerugo ferri. Serap. secund. Diosc. cũ aceto illita aufert. Auicen.
Alkanna. Serap. secundũ Gal. administratur in medicinis ad hoc.
Alkerengi, uide Kerengi.
Anagallis. Serap. secundum Dioscor. prohibet erysipelas.
Anchusa, uide Lactuca asini.
Aper. Kiranides. stercus eius cum aceto, uel fel.
Arundo, uide Canna.
Asphodelus. Haliab. decoctio superfusa manifestè confert.
Atriplex. Serap. secundũ Gal. in principio, sed agrestis in fine.
Beta. Serapio secundum Dioscoridẽ, cocta cum folijs.
Calamẽthum. Thessalus. succus cum cerussa & rosaceo.
Colcotar. Auic. cum aqua coriandri.
Canna. Sera. secundũ Dios. folia recentia trita apposita, curãt. Auic. arundinis folia humida superposita.
Cannabis. Auicenna. syluestris radicis decoctio.
Caulis. Serap. secundũ Dios. folia sola trita, uel cum sauich emplastrata. Secundum Galenum, erysipelati indurato confert.
Cicuta. Serap. secundum Dioscor. emplastrum ex succo seminis. Auicen. succus.
Cypresi folia & nuces. Serap. secundum Dioscor. nux sola, uel cum sauich, uel cum hordeo & aceto cum aqua misto. Auicenn. cum farina hordei.

Coriandrũ.Isaac. Col. Serapio secundum Diosc. emplastrum cum pane & sauich. Haliabas. folia.
Cucurbita. Serap. secundum Dios. rasura eius cum medulla panis.
Crocus. Auic. linitus. Serapio secundum Diosc. unguentum ex eo.
Endiuia. Serap. secundum Dioscorid. emplastrum cum sauich.
Fel. Serap. secundũ Diosc. tauri ingreditur in unguentis prohibentibus. Auic. similiter, ad ulceratam & dolores eius, & fel etiã asini syluestris ponitur in emplastris.
Ficus. Auic. cum farina hordei.
Gallus. Kiranides. sanguis.
Homo. Aui. stercus eius calidum.
Indicum. Serap. secundum Dios. foliorum emplastrum curat. Auic. cũ farina hordei.
Hyoscyamus. Auicenna.
Intybus, uide Endiuia.
Kekengi. Ignotus. cum polenta.
Kitran. Serap. secundum Gal. & Dios. ex humoribus grossis, curat factum.
Lactuca. Serap. secundum Gal. & Dioscor. in his quæ sunt debilis inflammationis confert. Isaac. Auicen.
Lactuca asini. Gal. vj. simplicium, intus & extra. Auicen. cum farina hordei applicata.
Lentes. Isaac. Serapio. coctæ in aqua maris.
Lenticula aquæ. Serap. secundũ Dios. sola, uel cum sauich emplastrata.
Lilium. Auicenna. folia & semen cum uino emplastrata. Serapio secundũ Dioscoridem, similiter.
Lingua arietis. Auic. cum cerussa & cimolea. Serap. secundum Diosc. plantago cum cimolea uel cerussa.
Lithargyrus. Circ. cum oleo rosato.
Lumbrici terrestres. Kiran. cinis eorũ cum aceto.
Malua. Auicen. Serap. secundũ Diosc. trita cum oleo curat.
Mandragora. Serap. secundum Diosc. radix fortiter emplastrata cum aceto. Auicenna similiter.
Matricaria. Serap. secundum Dios. emplastrum ex floribus.
Memithe. Serap. secundum Gal. curat eam, quæ nõ est fortis. Aui. sanat fortem in corporibus duris, & non paruam & non in corporibus teneris.
Myrtus. Serap. secundum Diosc. foliorum emplastrum cum oleo omphacino, uel rosato & uino. Auicen. cũ oleo & uino.
Muscus herba. Auicenna.
Nuces. Serap. secundum Galen. oleum. secundum Diosc. caro uetustarum masticata.
Oleum uiolatum. Nicolaus. cum farina hordei.
Oliua agrestis. Auicen. Serapio. folia emplastrata.
Opium. Serapio secundũ Dios. dissolutum in aceto.
Orchis. Serap. secundum Gal. superposita curat.
Ouum. Auicen. cum oleo.
Papauer. Auicen. Serap. secundũ Dioscor. folia cum sauich.
Parietaria. Auic. succus cum cerussa.
Pentaphyllon. Auicenna.
Portulaca. Auicenna.
Psyllium. Mesue. Auicen. conquassatum cum aceto.
Rhamnus. Serap. secundum Diosc. & Gal. folia in ea quæ est tepidæ caliditatis. Auicen. emplastrata.
Rosa. Serap. secundum Dios. folia cocta non expressa. Aui. recens trita.
Ruta. Serapio secundum Diosc. cum aceto, oleo rosato, & cerussa. Auic. cum aceto & cerussa.
Rubus. Auicen. folia. Haliab. succus foliorum.
Sal. Serapio secundum Dioscor. emplastratum uel linitum cum hyssopo, prohibet augeri.
Sandali. Auic. propriè rubei liniti.
Sanguis menstruus. Auicenna. secundum quod dicitur.
Sauina. Serap. secundum Galen. cum melle.
Semperuiua. Serap. secundũ Galenum & Dios. emplastrum. Haliab. succus foliorum.
Solanum. Serap. secundum Dios. folia cum cicuta emplastrata, uel succus cum cerussa, lithargyro, & oleo rosato. Auic. similiter.

Stercus. Auicenna. pecudis.
Tithymalus. Sera. secundũ Galen. lac curat, & folia, & semen.
Virga pastoris. Auic. Serap. secundum Gal. de medicinis melioribus ei quę extenditur & ambulat de membro ad membrum. secundum Diosc. emplastrum. Haliab. folia. Circ. apposita in principio.
Vitriolum. Serap. secundum Dioscor. extinguit eam.
Vnguentũ { Violatum. De cerussa. Rosatum. Mes. xij. anti.
Vrina. Serap. secundum Gal. & Diosc. sedimen quod residet in fundo, uelut fæx linitum, sedat eam. Auicenna. fæx uasis.

Formicæ conferentia.

ACACIA. Sera. secundum Diosc. Acetum. Auicen. Serapio secundum Diosc. lana non lota, aut spongia infusa.
Amygdalæ amaræ. Sera. secundũ Dioscor. cũ melle. Auicenna similiter.
Colcotar. Auic. cum aqua coriandri.
Capilli. Plinius. 28. adusti.
Cardo. Serapio secundum Diosc. dicunt aliqui quod curat speciem formicæ quæ dicitur paragodos.
Caries lignorum. Serap. secundũ Dioscor. cum tanto anisi confectũ cum uino comburatur in pecia, & contritum apponatur.
Caulis. Serap. secundum Gal.
Chamæoitis. Aui. Serap. secund. Dios. emplastrata cũ melle prohibet dilatationem. Al.
Cheldonia. Auicen. cum uino.
Cicuta. Sera. secund. Diosc. emplastrũ ex succo seminis. Auic. succus.
Cytoniorum oleum. Auicen.
Cypressi folia & nucis. Serap. secundum Galen. cum hordeo, & aceto, & aqua. secundum Diosco. nux sola cum sauich. Auic. cum hordeo, & aceto, & aqua.
Coriandrum. Serap. secundũ Dios. emplastrum cum pane aut sauich.
Curcuma. Serap. secundũ Dios. emplastrum radicis cum uino.
Elleborus. Serap. vij. practicæ.
Ficus. Serap. secundũ Dios. immaturæ cum farina frumenti, & nitro, & lac arboris non sinit dilatari linita circumquaque maximè admista pinguedine porci. Isaac. non maturæ pistatæ appositæ, ulcera formicæ sanant.
Formicæ. Kir. eorum decoctio.
Gallina. Kir. stercus eius recens.
Indicum. Serap. secundum Dios. foliorum emplastrum curat. Auic. cum farina hordei.
Lentes. Auicenna. cum aqua maris coctæ. Serap. similiter.
Lycium. Serapio secundum Galen. & Dios. Auic. Haliabas.
Lini semen. Serap. secundum. Dios. cũ uino coctum.
Lingua arietis. Auicen. Serap. secundũ Dioscoridem, folia plantaginis prohibent dilatari.
Malua. Mac. nigra. Auicenna.
Muscus herba. Auicenna.
Myrtus. Serap. secundum Diosc. emplastrum foliorum cum uino & oleo ros. uel omphacino. Auic. cum oleo & uino.
Nigella. Haliab. cum aceto.
Oliua agrestis. Auic. Serap. folia.
Olibanum. Serap. secundum Dioscoridem, cum aceto & oleo linitum in principio eius aufert.
Orchis. Sera. secundũ Dios. emplastrũ eius prohibet dilatari. Auicen.
Parietaria. Auic. succus cum cerussa.
Pentaphyllon. Auicenna.
Pinus. Sera. secundũ Diosc. cortex trita cum chalcantho, prohibet ulcera dicta formicæ ne augeantur.
Pix humida. Serap. secundum Diosc. cum sulphure, aut cortice pini masculi linita, non sinit dilatari. Auicen. cum sulphure prohibet ambulationem.
Psyllium. Auicen. conquassatum cum aceto.
Rhamnus. Serap. secundum Galen. & Diosc. folia in ea quæ est tepidæ caliditatis.
Rubus. Auic. folia prohibent. Haliab. succus foliorum.

Ruta.

Ruta.Serap.ſecundum Dioſc. cum aceto,oleo roſat.& ceruſſa.Auicen. ſimiliter.
Sal.Serap. ſecundum Dioſcorid. cum aceto & hyſſopo, prohibet augeri. Auic.ſal prohibet dilatari.
Salamandra. Kiranides. cinis cordis aſperſus.
Salix.Auic.cinis eius cum aceto.
Secatura corroſionis.Auicen.
Semperuiua.Serap.ſecundũ Dioſ. emplaſtrum.Hali.ſuccus foliorum.
Solanum.Sera.ſecundum Dioſc.folia cum cicuta emplaſtrata, uel ſuccus cum ceruſſa,lithargyro,& oleo roſ. Auicen.aqua eius.
Stercus.Serap. ſecundum Dioſ. capræ coctum cum aceto aut uino.
Teſtudo.Auicenna.cinis eius.
Teſticulus canis. Auicenna. prohibet dilatari.uide Orchis.
Thus.uide Olibanum.
Tithymalus.Ig.ſuccus illinitus.
Virga paſtoris.Serap.ſecundum Dioſ. emplaſtrata.Hali.folia.Auicen.

Igni ſacro conferentia.

ACACIA.Plin.uigeſimoquarto. Adeps.Plin.28.urſi,& maximè renum.Et xxx.anſeris.
Aerugo ferri.Plin.24.cum aceto.
Allium.Plin.xx.uſtum cum oleo.
Alkekengi.uide Kekengi.
Amurca oliuarum.Plinius.23.
Atriplex.Plinius.xx.cum aceto & melle.Macer ſimiliter.
Arũdo.Plin.uigeſimoquarto, folia cypriæ arundinis.
Aizoon.Plin.26.Macer.
Baccar.Plinius.21.
Beta.Plin.xx.cum alumine pauco.
Capilli.Plin.28.uſti.
Capra. Sex. cornu uſtum cum aceto ſquillitico mirifice operatur.
Caſeus. Plin. uigeſimooctauo, capræ ſiccus cum porro.
Caulis.Auicen.Serap.ſecundum Dioſcoridem,cum ſale.
Ceruus.Plin.28. abraſio cutis cum pumice in aceto.
Cicuta.Mac.Plin.26.folia.
Coriandrum. Sera. ſecundum Dioſc. cum melle & oleo.Auice. ſimiliter. Macer.ſuccus cum aceto.
Cucurbita.Plinius uigeſimo, appoſita uel ſemen eius.
Crocus.Plinius.21.flos eius.
Elleborus.Colliget.
Ericius.Plin.xxx.ſanguis eius.
Fæx aceti.Plin.23.cum cera.
Fimus. Plin. 28. uituli recens & bubali.Auic. ſtercus columbi cum melle & ſemine lini.
Graſſula.Mac.cum albumine oui.
Gryllus. Plin. xxx. illinitus, contritus manibus quo genere pręſtat,ut qui id fecerit antequã incipiat uitiũ toto eo anno careat.
Hyſſopus.Plin.30.cũ roſaceo & pompholyge.
Kekengi.Ig.foliorum cataplaſma.
Lacticinia.Auic.cum ceroto.
Lactuca.Plinius uigeſimo.
Lentes.Plinius.22.
Lentiſcus.plinius. 24.ſemen cortex & lachryma.
Lycium.Plinius.21.ſemen.
Lupini.Ser.Auic.cum farina hordei.
Malua.Plin.uigeſimo.folia cocta in oleo.Macer ſimiliter.
Mandragora. Plin. uigeſimoſexto, radix ſicca. Ignotus. cum aceto trita. Apuleius ſimiliter.
Menta. Apuleius, trita cum ſulphure & aceto.
Myrtus.Plinius.23.
Naſturtium.Auicenna.
Oliua.Plinius uigeſimotertio, folia & amurca oliuarum.
Opopanax.Auicenna.
Orobus.Serap.ſecundum Dioſ.Auic.
Ouum. Plin. xix. albumen cum oleo uel amylo ſuperpoſitis folijs betæ. Sex.crudo liniatur,& ſuper folium betæ,miraberis ſanitatem: uel duorum albuminum decoctio cum ceruſſæ duorum denariorum pondere & myrrhæ parum.
Papauer.Pli.xx.folia. Macer ſimiliter. Ignot.capita eius trita cataplaſmata cum polenta,uel papauer cum aceto tritum.
Perſonacia.Plin.26.radix.

Pilulæ tabari. Hali. 17. antido.
Pix humida. Serap. secundum Diosc. cum passulis & melle, aufert eschâras ulcerum quæ dicuntur pruna.
Polygonum. Ignotus. Plin. 27. folia illita.
Portulaca. Plin. xx. cum sale.
Plantago. Mac. Plin. xxvj. cum creta cimolea. Ign. similiter, & cum cerussa. Auicen. lingua arietis.
Rana. Plinius 32. uenter uiuentis super positus.
Rosa. Plin. xxj. semē. Mac. rosa trita.
Rubus. Plin. xvj. flos minorum.
Rubrica. Plin. trigesimoquinto, quædam species terræ.
Ruta. Plin. xx. cum aceto. Macer. succus cum cerussa, oleo rosato, & aceto, mirabile est.
Sauina. Plinius 24. cum melle linita. Apuleius similiter.
Sal. Plin. 31. cum aceto.
Sanguis Menstruus. Plin. 28.
Semperuiua. Igno. trita cum polenta apposita, uel sola.
Serpentis senecta. Plinius xxx. cum seuo agni & bitumine.
Siler. Plinius xx. & xxj.
Silurus piscis. Plinius 32. cinis capitū salsorum cum aceto.
Sideritis. Plinius 22.
Spongia. Plin. 31. cum aceto efficacior ignibus sacris quàm aliquid imponi oportet sicut sanas quoq; partes speciose cooperiat.
Spuma argenti. Plinius 33. cum ruta, myrto, & aceto.
Stratiotes. Plinius 24.
Strychnum. Macer. folia cum polenta additis cerussa, spuma argenti, & oleo rosato. Apuleius. succus superlinitus.
Terra cimolia. Serap. secundū Dioscoridem, linita.
Testudo. Plinius 32. sanguis cuiuscunque linitus.
Vermes terreni. Plin. xxx. cum aceto.
Vermicularis. Ignotus. herba cum polenta.
Vipera. Plini. trigesimo, caput ustum uel siccum cum aceto.
Vitis. Plinius 24. cinis eius cum oleo & uino.

Vnguentū
- Kermes. Auic. ix. v.
- Rosatum. Mes. xj. antid. igni sacro.
- Violatū. Mes. xj. antido. igni sacro.

Vesicis conferentia.

APIVM raninū. Gal. vj. simpliciū. Colla. Auic. pisciū & de corijs in uesicis combustionis confert.
Oleum myrtinum. Plinius 23.
Ostraca. Plinius 31.
Polium. Plinius 21.
Sordicies balnei. Auicenna.

Ad Scere, vel Scyre, vel epinyctides secundum plurimum conferentia.

ABSINTHIVM. Plin. 27. cū aqua. Sera. secundum Diosc. similiter.
Amygdalæ amaræ. Plinius 23. cum uino. Serap. secundum Diosc. & Auicenna similiter.
Aper. Plin. 28. dens eius. Sex. axungia eius immissa ros. epinyctidas pustulas quæ nocte grauant corpus, ad sanitatem conuertit.
Brassica. Plini. uigesimo. Vide Caulis.
Caprificus. Plin. 23. folia cum aceto.
Caulis. Sera. secundū Dio. folia trita sola, uel cum sauich. Vide Brassica.
Coriandrum. Plin. xx. Serap. secundū Dio. cū melle & oleo. Aui. similiter.
Cucumer. Serap. secundum Dio. folia cum melle. Auicen. similiter.
Ficus. Serap. secundum Dios. siccæ cū nitro, farina, aceto, & sale. Auic. folia ficus superposita.
Gluten. Plinius 32. piscium.
Laurus. Plinius 23. baccæ cinis cum oleo linitæ.
Lingua arietis. Auic. Serap. secundum Dioscoridem, plantago.
Marrubium, uide Prasium.
Melitites lapis. Plinius 36.
Myrtus. Plinius 23. folia.
Oleaster. Plinius 23. flos.
Oliua sylueStris. Plinius. 23. folia. Auicenna. fructus.
Passulæ. Plinius 23.
Pepo. Plinius uigesimo, cortex, et folia cum

cum melle.
Plantago, uide Lingua arietis.
Porrum. Plin. xx. Serap. secundũ Diosc. sumach. Auicenna similiter.
Prasium. Plin. xx. cum pice.
Ruta. Plinius uigesimo.
Sisymbrium. Plinius uigesimo.
Stercus. Plin. xxx. ouis calefactum. Serap. secundum Diosc. arietis emplastrum cum aceto curat.
Tamariscus. Plin. 24. uinum decoctionis cum rosaceo & cera.
Viscum. Auicen. Serap. secundũ Diosc. emplastrum.
Vrina. Haliab. hominis.

Carbunculis conferentia.

ABROTONVM. Ignotus. cũ farina tritici coctum.
Alkelkengi minus. Auic. j. quinti.
Anser. Kiranides. cerebrum cum passulis enucleatis.
Apes. Plinius xxx. quæ mortuę sunt in melle positæ cum polenta.
Aper. Sextus. cerebrum cum melle appositum, mirificè sanat.
Asphodelus. Serap. secundum Diosc. radix cocta cum fæce uini.
Betonica. Plinius. 26. Musa cum calida sumpta & applicata cum axungia.
Brassica. Plinius 26. cum thure.
Caseus. Plinius 28. caprinus tritus cũ oxymelle impositus. Sex. cum porro sectiuo impositus.
Columbus. Plinius xxx. fimus eius per se, uel cum semine lini & aceto mulso.
Coriandrum. Plinius uigesimo.
Coctanum. Plinius 13. lanugo eius cũ uino & cera linita.
Eruum. Plinius 22. cum uino.
Fermentum. Isa. cum sale & oleo maturat & aperit.
Ficus. Auicen. propriè cum ireos, uel nitro, uel calce. Plinius 23. siccæ in uino coctæ.
Lac. Auicenna. multoties sanantur bibitione eius.
Lapis phrygius. Serap. secundum Dioscorid. cum terebinthina uel cero-to resoluit.
Laser. Plin. 22. cum ruta uel melle.
Nasturtium. Auice. emplastrum cum aqua & sale.
Nigella. Serap. secundum Diosc. cum urina antiqua confert.
Nuces. Plinius 33. ueteres.
Oleander, id est rhododaphne. Plinius 23. ipse & fructus cum melle.
Oleaster. Plin. 23. folia cum uino.
Oliua. Plin. 23. succus foliorum.
Opopanax. Serap. secundum Diosc. cũ passulis aperit eas.
Panax. Plinius 20. rumpit.
Papauer cornutum. Plin. 20. folia.
Passeres. Kiranides. stercus cum adipe porci frangit.
Passulæ. Plinius uigesimotertio, sine nucleis cum ruta.
Pecus. Plin. trigesimo, fimus eius incipiente carbunculo.
Pisces. Plin. 32. & coracinorum salsamenta, coracini carnes, & muli piscis salsi adusti cum melle.
Pix. Plinius 24.
Porca. Plin. uigesimooctauo, cerebrũ coctum illitum.
Polenta. Plin. 30. aspersa apibus mortuis in melle.
Plantago. Plinius 26. Ignotus.
Quercus. Plinius 36. carbones eius cũ melle.
Ruta. Plinius uigesimo, cum aceto. Apuleius. apposita.
Sal. Auicen. cum melle & passo emplastrum.
Sauina. Plinius 24. cum melle linita. Apuleius similiter.
Sinapis. Plin. xx. cum fermento.
Scea. Auicenna. sedat.
Tithymalus. Ig. succus linitus.

Anthraci conferentia.

NASTVRTIVM. Mac. recens cum fermento.
Oliua. Serap. secundũ Diosc. matura emplastrata.
Sauina. Macer. cum melle.
Sapphirus lapis. Alber. dicit se uidisse duas anthraces fugasse.

Herpeti esthiomeno conferentia.

ALLIVM. Cir. folia capitum trita emplastrata cum pipere.

Alkanna. Circ. herpeti granuloso ualet, abluto prius loco cum calida distemperetur cum albumine oui & aceto liniatur, & parum post remoueatur, & lauetur iterũ, & liniatur, & fiat sæpe.

Alumen. Auicen. cum tanto fæcis uini, & tanto salisgemmæ, in herpete corrosiuo.

Aizoon. Plinius uigesimosexto. Ignotus. Macer.

Arsenicum. Alman. Auicen.

Atramenta. Auicenna.

Cicuta. Plinius uigesimosexto, cum siligine & mero. Macer.

Elleborus. Mesue. niger.

Iuniperus. Auicenna. puluis fructus cum melle.

Lacticinia. Auic. radix in ceroto.

Lentes. Auicenna. coctæ in aqua maris. Serapio similiter.

Lupini. Auicenna.

Lutum sigillatum. Auicenna.

Plumbum. Circainstans. unguentum factum ex oleo fricato in mortario plumbeo.

Psyllium. Circainstans. in sacello superpositum herpeti.

Ruta. Macer. succus cum cerussa rosaceo, & aceto.

Scea. Auicenna. prohibet herpetem esthiomenum.

Strychnum, id est solanum. Mac. folia trita cũ polenta addita cerussa, spuma argenti, & oleo rosato.

Trochisci de arsenico. Diuisiones antido. de medicinis oris.

Vermicularis. Ignot. apposita.

Vnguentum diaphœnicon. Mes. undecimo antidotarij.

Exituris, Suppurationibus, & Adubelet conferentia.

AGNVS castus. Serap. secundum Dio. semẽ cũ folijs curat exituras.

Allium. Plinius uigesimo. Auicen. intrinsecus dubelet. & cinis eius conuenit eis.

Alkelekengi maius. Aui. primo quinti adubelet cõfert. Vide Kelkelengi.

Althæa. Serap. secundum Diosc. confert, secundũ Gal. maturat.

Anagallis. Galenus sexto simplicium, putredini membrorum ualet.

Anethum. Serap. secundum Diosc. coctum in oleo resoluit.

Aniuden. Serap. secundum Dios. cum ceroto resoluit eas. Vide Assa.

Ammoniacum. Serap. secundũ Dios. resoluit eas.

Apium. Serap. secundum Dioscoridẽ, species smyrnion.

Abrotanum. Galenus sexto simplicium, coctum cum farina hordei, resoluit eas.

Arsenicum. Ser. secundum Dios. cum adipe resoluit. Auicenna putredini membrorum ualet.

Asphodelus. Serap. secundum Diosc. radix cocta cum fæce uini.

Assa. Auic. apparentibus & occultis, adubelet est bona. Vide Aniuden.

Bersequascen. Auic. Gal. vj. simpliciũ, dubelet confert.

Calx. Circ. cum seuo & oleo, putrida apostemata iuuat.

Karabe. Circ. cum seuo & oleo putrida apostemata iuuat.

Capra. Sextus. caro combusta cum aqua, discutit eas.

Centaurea minor. Serap. secundũ Gal. sicca in unguentis, curat malas antiquas & profundas.

Cerrus. Plin. uigesimoquarto, cortex. folia, & glandes.

Cyclamen. Serap. secundum Dioscoridem, radix cum aceto & melle, curat exituras. Secundum Ebẽ Mesue, resoluit eas.

Cicer. Serap. secundum Galenum, species eius dicta berseni, & sunt cicera minuta alba, curant exituras malas cum melle.

Cucurbita. Plinius uigesimo, caro eius sine semine.

Daucus. Plinius 26.

Dictamnus. Plinius 26.

Elleborus. Plinius 25. albus & niger cũ axungia.

Fœnogræcum. Auicenna. lenit & maturat

turat adubelet.
Fæx aceti. Plinius. 23.
Gluten. Serap. ſecundum Dioſ. boum cum aceto & melle diſſolutum.
Hiera Archigenis. Auicenna. 2. 5. Meſue 3. Antid. Serapio 9. Antid.
Indicum. Auic. malis exituris confert.
Iris. Sera. ſecu. Gal. folia cocta cũ rob. emplaſtrata ante maturationẽ exituræ. Serap. ſecund. Dioſ. emplaſtrũ ex folijs coctis cum uino, antequã perueniant ad ſaniẽ, reſoluit eas.
Kelkelengi maius & minus. Sera. 8. antid. dubelet cõfert. Vide Alkelkelẽgi.
Lapis aſius. Auicen. Serap. ſecundum Dioſc. cum terebinthina aut pice, diſſoluit eas.
Lentes. Plin. 22. cum polenta.
Lycium. Plin. 24. foliorum coctum in uaſe æneo cum aceto & melle.
Lilium. Serapio ſecundum Dioſ. folia cum aceto emplaſtrata, uel ſuccus foliorum coctus in uaſe æneo.
Liquiritia. Serapio ſecundum Dioſcoridem, ſuccus linitus.
Lutum armenum. Serap. ſecundũ Galenum, deſiccat exituras indigentes exiccatione.
Mandragora. Serap. ſecundum Dioſc. folia uel radix cum ſauich, diſſoluit eas. Auicen. ſuperpoſita.
Medicamen albuneos. Auic. v. tractſum. ſecundæ quinti, interioribus adubelet confert.
Menta. Auic. emplaſtrum cum ſauich adubelet confert. Serapio ſecundũ Gale. ſylueſtris cum farina hordei, exituris confert.
Minium. Serap. bullitũ in oleo, & poſitum in unguentis.
Morus. Plin. 23. ſuccus radicis.
Narciſſus. Auicen. cum melle & orobo, rumpit dubelet quæ ſunt diffici lis maturationis.
Oleum de ruta. Nic. cerotum ex eo poſitum ſuper apoſtemata aperta, attrahit uenenum, & id quod fluit ex eis.
Oliua. Plin. 23. uruntur cauliculi floreſcentes, ut ſpodij, cinis cum melle, uel folia cum melle.
Opium. Serap. ſecundum Dioſc. cum aceto in calidis.
Ordeum. Plinius. 22. farina cum reſina & adipe ueteri.
Panax. Serapio ſecundum Gal. ſemen & flos cum melle.
Pentaphyllon. Auicen. emplaſtrũ adubelet iuuat.
Pæonia. Plin. 27. recentes, ſuppurationes diſcutiuntur, nigro eius ſemine ſuppurationes rubentes rubeo ſemine.
Platanus. Plin. 24. folia & cortex.
Pſeudodictamnus. Plinius. 26.
Pſylliũ. Sera. ſecundũ Dioſ. cum oleo roſ. aceto & aqua in phlegmaticis.
Sordicies. Auic. Sera. ſecundum Gal. ex corpore exercitãtis, reſoluit exituras durę reſolutionis. & ſudor hominis linitus, confert adubelet.
Terebinthina. Serap. ſecundum Dioſcoridem, emplaſtrata.
Tribuli. Plinius. 22.
Violæ. Plin. 21. purpureæ.
Vitis alba. Plinius. 23. radix cum melle & thure.
Vnguentũ palmenum. Meſ. xj. ant.
Vnguentum calcadis. Serap. uigeſimo octauo antidot.
Vrina. Serap. ſecundum Galen. pecia infuſa, ſuperligetur in corporibus ruſticorum.
Vrtica. Auic. cum raphano emplaſtrata, diſrumpit dubelet.
Xiphion. Plin. trigeſimoquinto, radix cum thure & uino.

Duris exituris conferentia.

GLVTEN albotin. Auicen. maturat eos.
Indicum. Auic. confert.
Reſina. Sera. ſecundũ aliquos, cõfert.

Putridis exituris conferentia.

BARBA hircina. Serap. ſecundũ Gal. emplaſtrũ maximè ex flore.
Myrrha. Serap. ſecundum Galenum.
Oſtraca. Serap. ſecundum Galen. uſta cum aceto & aqua, aut cum aceto & melle, conferunt ualdè apoſtematibus putridis.

Rumpentia & aperientia exituras.

ALTHAEA. Sera. secundũ Diosc. maturat & aperit apostemata.
Apium. Kir. emplastratum, uel cerotũ per tres horas.
Agrimonia. Apul. contrita apposita, aperit & sanat.
Butyrum. Haliabas.
Cantharides. Plinius trigesimo, cum calce.
Cucumer asininus. Sera. secundũ Dio. in apostemate sanioso radix cũ glu tino albotin. Auicen. similiter succus radicis. Apul. radix cum resina, rumpit & sanat.
Elaterium. Circ. cum terebinthina optimum ruptorium fit.
Emplastrum quoddam de fermento. Mes. undecimo antidot.
Faba frixa. Plinius. 22.
Fœnograecum. Cir. cũ farina eius cum terebinthina maturat & rumpit.
Fimus. Plin. 28. bubali cum cinere cale factus, capræ etiam cũ uino & aceto. Serap. secundum Diosc. columbarum cum farina hordei & aceto, rumpit & maturat.
Flammula. Circainstans. cum oleo & squamma ferri contrita.
Galbanum. Cir. appositum, apostemata maturat & rumpit.
Lapathũ rotundum. Circ. in oleo coctum cum axungia apponatur.
Lingua bouis. Apul. cum melle & pane apposita, mirificè rumpit.
Lolium. Serap. secundum Diosc. cum stercore colũbi & uino, aperit apostemata quæ nondum sunt perfectè matura. Aui. cum semine lini & stercoris columbi. Mac. cum sulphure uiuo & stercore columbi, & uino.
Lupini. Circa. cum oleo, apostema frigidum maturat & rumpit.
Narcissus. Serap. secundum Gal. cum rob. secundum Dios. cum orobo et melle, aperit dura apostemata difficilis maturationis.
Nasturtium. Serap. secundum Diosc. succus eius.
Ordeũ. Sera. secundũ Dios. ponitur super ipsũ aqua donec fiat sicut puls, & coquitur cum pice, & aperit.
Psyllium. Auic. prima parte secundi cap. primo tantum. Hali. emplastrũ mucilaginis.
Sambucus. Ig. folia sicca cum melle.
Sarcocolla. Serap. secundum Gal. aperit apostemata percussionis.
Thapsia. Serap. secundum Diosc. succus cum melle linitus.
Terebinthina. Circ. cum farina hordei emplastrata, rumpit.
Viola. Plinius. 21. alba.
Vitis alba. Serap. secundum Dios. radix cum rob, rumpit ea in quibus est sanies, aggregat, uel cum oleo dissoluta uel uino.
Viticella. Cir. emplastrum ex succo & puluere adarti, sanie facta.
Vrtica. Auicenna. cum raphano, dis-rumpit ad ubelet.

Mundificantia exituras.

ORCHIS. Serap. secundum Gal. radix mundificat exituras.
Pix humida. Serap. secundum Diosc. cum melle.

Dolorem incisionis, vel vstionis mitigantia.

CROCODILVS. Kir. cutis aridæ puluis superaspersus membro urendo uel incidendo, doloré non sentiet, uel unctio pinguedinis carnis eius assatæ.
Mandragora. Plin. 25. ante bibita. Auicen. iij. anolosat sumpti. Serap. secũdum Diosc. uinum decoctionis radicis usque ad consumptionem tertij, sumatur plus uno conos quando incidere aut cauterizare uolumus. Ignotus. uinum infusionis radicis bibitũ ante.
Marmor memphites. Plin. xxvj. usus illiniri aceto, conuenit his quæ urenda & secanda sunt. obstupescit enim ita membrum, ut non sentiat cruciatum. Albert. memphites lapis potatus cum aqua tritus, insensibilitatem inducit, ut secatus cruciatus non sentiat.
Opium. Haliabas.

Aposte-

Apostematibus ex percussione conferentia.

FABA cũ melle. Haliab. similiter.
Fœniculum. Mac. radix cocta cũ oleo & uino, subito sedabit, & etiam trita cum aceto, tumori ex percussione & fractura.
Myrtus. Hali. cum succo hordei.
Sarcocolla. Serap. secundum Gal. aperit ea.
Sumach. Serap. secundũ Dios. emplastrum granorum prohibet ea.

Furunculis vel Papulis secundum plurimum conferentia.

ALVMEN. Plin. xxxv. cum duabus partibus mellis.
Ammoniacum. Auicenna.
Apium risus. Apuleius. cum fimo porci apposítum.
Atriplex. Plinius uigesimo.
Araneus. Plinius. xxx. appositus, & tertia die solutus.
Axungia. Plinius. 28.
Baurach. Haliab. maturat eos.
Beta alba. Plinius xx. eruptioni papularum confert.
Butyrum. Serap. secundum Gal. liniatur in mulieribus & infantibus confert & curat. Haliab. his qui sunt in uentre confert.
Caquelenegum confectio. Haliabas sexto antidotarij.
Caseus. Plinius. 28. capræ siccus cum melle & aceto.
Cimolea. Plin. 35. cum uino.
Creta. Plin. 35. cum uino sumpta.
Faba. Plin. uigesimosecundo, cortex masticata in ieiunio.
Ficus. Plin. 23. humidæ, & etiam siccæ cum uino coctæ, & cauliculi ficus nigræ cum cera.
Galbanum. Plinius. 24. Serapio secundum Diosc. emplastrum.
Gallina. Plin. uigesimo. fimus rufus cũ aceto maximè recens illitus. Sextus similiter.
Lactuca. Plin. xx. cũ uino & polenta.
Laurus. Plin. 23. delphica tenerrima in uino.
Lupini. Plin. 22. cum aceto.
Markasita. Plinius. 36. cruda.
Mezereon. Serapio secundum Habyx, ualdè confert.
Mus araneus. Plin. 30. pendens necatus sit, ut terram postea non attingat, ter circumdatus funiculo, toties expuentibus medenti, & cui medetur.
Muscę. Pli. 30. cõtritæ digito medico, ita quod sint impares numero.
Nasturtium. Sera. secundum Dioscor. emplastrum cum aqua & sale maturat. Macer. recens cum fermento. Apul. similiter.
Nitrum. Plinius. 31. cum resina, uel oleo, uel uino.

Oleũ { Balsami. / Amygdalarum. / Lentisci. Plin. 23. cum cera. }

Ordeum. Plin. 22. furunculum, si quis circuncidet cum granis noué hordei singulis ter manu sinistra, & omnia in ignem proijciat, confestim sanari aiunt.
*Phirites lapis. Plinius. 36.
Populus niger. Plin. 34. aquositas ex ligno uulnerato.
Pulegium. Macer.
Prasium. Plinius uigesimo, cũ ficu aut hyssopo.
Sal. Plin. 22. & 21. cum oleo, uel cũ passulis, uel cum seuo uituli, origano, & fermento. Serapio secundũ Dioscor. cum melle & oleo rof.
Saliua. Plinius. 28. ieiuni ter præsignare incipientes sanari. Auicenna. furunculos.
Sandali. Albu. fricatio eius super testa terrea alba.
Seuum. Plin. 28. capræ uel bubali cum sale & oleo. Et xxx. cinis cum cinere capillorum mulieris, & arietis cum cinere pumicis & sale. Sextus. capræ cum sale minuto, furunculos discutit.
Sinapis. Plin. xxx. cum adipe anseris.
Sordicies. Plin. trigesimo, ex auricula pecudis.
Spuma nitri. Serap. secundum Galen. cum terebinthina, curat orificia eorum.
Sudor. Hal. luctantiũ maturat eos.
Tamariscus. Plinius. 24. semen eius

cum pinguedine.
Ventriculus ciconiæ. Plin. xxx. cum aqua coctus.

Apostematibus malignis, perniciosis, pestilentialibus, fraudulentis, ambulatiuis, & cancerosis conferentia.

ACETVM. Auic. prohibet ambulationem.
Assa. Serap. secundum Diosc. scisso apostemate intromittatur. Auic. cũ inciduntur apostemata membrum mortificantia, supposita confert.
Atramentum. Auic. s. colcotar.
Cantharides. Serapio secundũ Diosc. miscetur medicinis in apostemate cancroso. Auicen.
Hominis capilli. Auicenna. usti cum butyro.
Indicum. Auic. cum farina ordei.
Lac. Auicenna. bibitum.
Lingua arietis. Colliget.
Lupini. Serap. secundum Diosc. super apostemata ancoria conferunt.
Lutum armenum. Auic. Haliab.
Orchis. Serap. secundum Galen. radix quæ est sicca, curat apostemata fraudulenta putrida.
Ostraca. Serap. secundum Gal. cóbusta sola, fraudulentis confert.
Papauer cornutum. Serap. secundum Gal. folia & flores multum conferunt apostematibus fraudulẽtis, & caueatur, quia post mundificationem abstergunt fortiter, & dissoluunt & diminuunt carnem: & ipsa auferunt escharas adustas, quę sunt in eis.
Plumbum. Sera. secundũ Gal. ustũ, lotum confert apostematibus malis, & oleum fricationis plumbi similiter multum confert. & in apostematibus in quibus est cancer, facit mirabilem effectum.
Rhus, uide Sumach.
Ribes. Auicen. apostematibus quæ citò interficiunt, confert.
Rubus. Auicen. emplastrata, prohibet ambulationem eorum.
Semperuiua. Sera. secundum Gal. apostematibus latis quæ dilatantur in corpore.
Sumach. Sera. secundũ Diosc. cũ melle & aceto, ꝓhibet apostemata corrosiua dicta ancoria.
Stercus. Serap. secundum Gal. caprarum cũ farina hordei & aceto, fraudulentis confert. Albu. hominis sic cum cum melle, fraudulenta curat ualde.
Theriaca diatessaron. Nicol. apostematibus uenenosis dictis bonũ malum, data cum decoctione pingui, uel gentianæ.
Virga pastoris. Auicenna. apostematibus cancrosis.
Viscum. Serap. secundum Diosc. cum calce & lapide gagate, aut asio coctus superponatur.

Vnguentũ { Diaphœnicon. Mes. xj. anti. pestilentialibus. Palmeũ. Mes. xj. antid. De calcadis. Auic. xj. v. Sera. 23. anti. apostematibus pestilentiæ. }

Phlegmaticis & frigidis apostematibus.

ABROTONVM. Auic. soluit ea.
Alkanna. Auic. decoctio eius.
Allium. Halia. cum aceto cataplasma subtiliat & dissoluit ea.
Alumẽ. Serapio secundum Dios. ustũ illitum cum aqua.
Apium. Serapio secundũ Diosc. smyrnion emplastratum, resoluit recentia. Auicenna similiter.
Arum, uide Iarus.
Bedeguard. Serap. secundum Dios. delentur cũ ea apostemata phlegmatica. Auicen. radix soluit ea.
Bdellium. Auicenna. cum saliua ieiuni, resoluit ea.
Branca ursina. Circainstans. folia cum axungia ueteri.
Castorium. Auicenna.
Caulis. Sera. secundũ Diosc. folia sola trita, uel emplastrum cum sauich et agrestis folia resoluit ea.
Cherua. Serap. secundum Diosc. oleũ eius cum cicuta sedat.
Cyclaminum. Cir. cum oleo bullitum calidum superponatur frigidis apostematibus quæ non possunt rumpi pro-

pi propter spissitudinem cutis, aut propter interiora, aut per exteriora purgantur.
Cotula. Sera. secundum Diosc. flos cum ceroto soluit.
Cucurbita. Sera. secundum Diosc. cruda emplastrata.
Cucumer asininus. Auicen. radix cum farina hordei, resoluit omne apostema phlegmaticum antiquum. Sera. secundum Diosc. similiter.
Daucus. Sera. secundum Diosc. emplastrum seminis resoluit.
Elaterium. Circ. scrupu. vj. cum farina hordei & uitello oui maturat ea.
Fœnograecum. Serap. secundum Gal. Auicen.
Fæx uini. Serap. usta & non usta sola & cum myrto recenti stringit ea.
Furfur. Auic. cum uino resoluit.
Glandes. Sera. secundum Diosc. folia arboris omnium specierum eius trita, conferunt phlegmaticis apostematibus.
Hasce. id est, hyssop. Auic. emplastrũ cum ceroto.
Hiera Logadij. Auicenna ij. quinti.
Hypericon. Auicenna. propriè frigidis & duris magnis.
Iarus. Cir. cum axungia ueteri apponatur apostematibus frigidis.
Iris, Serapio secundum Dioscoridem folia cocta cum uino emplastrata. atque etiã radicis agrestis emplastrũ.
Lilium. Auice. seminis & foliorum emplastrum. Circ. cum axungia, frigidũ apostema maturat.
Lupini. Circ. cum oleo, frigidum apostema maturant & rumpunt.
Maiorana. Auicen. Serap. secundum Dioscoridem, in ceroto.
Manna. Serapio. delet ea.
Matricaria. Auic. Sera. secundum Galenum, emplastrum resoluit.
Menta. Circ. cataplasma ex ea cocta in uino & oleo, soluit sclirosim apostematum frigidorum.
Myrrha. Auicenna.
Mumia. Auicenna.
Nasturtium. Auicenna. cum aqua & sale emplastrum.
Nigella. Auicen. emplastrata. Serap. secundum Diosco. antiqua apostemata phlegmatica resoluit.
Oleum de styrace. Auic. x. v. Serap. uigesimoquinto antido.
Parietaria. Auicenna. folia.
Passulæ. Circainstans. coctæ in uino cataplasmatæ.
Pix. Circ. cum cera & oleo.
Platanus. Auicenna. folia.
Psyllium. Auicen. Serapio. secundum Dioscor. cum oleo ros. & aceto, & aqua emplastratum.
Rosmarinus. Sera. secundum Diosco. emplastrum ex radice humida resoluit.
Sal. Auic. cum mentastro & melle.
Sisymbrium. Auicenna.
Sordes. Sera. secundum Gal. uniuersaliter resoluit apostemata indigesta.
Spongia. Sera. secundum Diosco. noua, resoluit. Auic. desiccat ea.
Tamariscus. Plinius 24. Al. Serap. secundum Dioscor. radicis corticis & fructus emplastrum. secundum Alcanzi, fumigatio.
Theca origani. Sera. secundũ Dios. emplastrum cum sauich.
Testiculus canis. Auic. rosoluit ea.
Thymus. Serap. secundum Dioscor. emplastrum cũ aceto in principio.
Virga pastoris. Serap. secundum Dios. emplastrum in principio confert frigidis.
Viscum. Auicenna. propriè cum calce resoluit.

Mollibus & fluxibilibus apostematibus conferentia.

ANETHVM. Serap. secundum Galen. & Dioscorid. coctum cum oleo mollia cruda maturat. Haliab. combustum puluerizatum appositum manifeste prodest.
Bedeguard. Serap. secundum Gal. radicis emplastrum, resoluit ea.
Butyrum. Haliabas. recens maturat & aperit mollia.
Coriandrum. Hali. dissoluit ea.
Fistula pastoris. Auicenna.
Gummi marmoris. Albuk. mollibus apostematibus confert.

Indicum. Serap. secundum Galenum, dissoluit & minuit multum ea. Haliab. similiter.
Lentiscus. Alman. dissoluit ea.
Lycium. Auicenna
Parietaria. Galenus. vj. simplicium, in principio apostematis.
Semperuiua. Serap. secundum Galenũ confert apostematibus latis quæ dilatantur in corpore.
Tamariscus. Auicenna. foliorum emplastrum.
Vsnee. Auicenna. sedat ea.

Nodis & nodositatibus conferentia.

AMMONIACVM. Aui. Halia. emplastrum, maxime mista pice.
Ericius marinus. Aui. caro eius.
Euphorbium. Mesue. puluis eius cum aceto forti fricatione, nodositates delet.
Diaquylon. Auicen. ij. quinti.
Opopanax. Mes. emplastrum, resoluit nodositates membrorum.
Serapinum. Mes. cum succo capparis aceto linitum, nodositates membrorum resoluit.
Styrax. Serap. secundum Albugerig, linitum, confert nodositatibus membrorum.

Glandulis & apostematibus eorum conferentia.

ASPHODELVS. Auice. radix cum fæce uini.
Althæa. Auicenna.
Apium raninum. Auicen. Kiran. aperit emplastrum, uel cerotum dimissum per tres horas.
Assa. Ser. secundum Dios. cum ceroto & ficubus siccis superposita, cõfert: aufert etiam residuum earum.
Cicer Auic. apostematibus eorum cõfert.
Fæx olei. Auicen. amygdalarum apostematibus confert.
Ficus. Isaac. crudæ & coctæ cataplasmatæ dissoluunt.
Pix. Auic. cum sulphure, prohibet earum exituras.

Plumbum. Auicenna. lamina eius superligata.

Scrophulis & strumis eorum secundum plurimum conferentia.

ACETOSA. Ser. secundũ Dios. quidam suspendunt radicem eius super habentem scrophulas, & dicunt sanari. Auic. emplastrum, uel radix appensa collo, ut quidam.
Adeps anguis. Plin. xxx. cum oleo.
Allium. Plin. uigesimo crudum.
Althæa. Plinius xx. cum uino. Sera. secundum Diosc. cum uino cocta, uel sola trita confert. Aui. cum caulib⁹. Mac. flos tritus cum uino appositus. Vide Maluauiscus.
Ammoniacum. Al. Hali. Aui. Serap. secundum Gal. resoluit. Circ. unguentum ex eo sale gemma, sale nitro succo marrubij, & cera.
Anguis. Plin. 25. cutis eius cum oleo & cera. Vide Adeps.
Andrachne agria. id est, portulaca syluestris. Serap. secundum Dios. emplastrum cum axungia ueteri, resoluit ea.
Aniuden. Serap. secundum Diosc. radix cum ceroto resoluit. Hali. folia cum cera & oleo.
Apium raninum. Pli. 25. appositum, & parte eius in fumo suspensa. Kir. emplastrum uel cerotum dimissum per tres horas.
Apium risus. Apul. cum fimo porci appositum.
Apostolicon. Auic. xj. quinti.
Araneus. Kir. magnus niger qui in arboribus facit telam, acceptus in nomine patientis, & circumquaq; aptatus incipientes sanat.
Aristolochia. Thessalus. unguentum ex radice.
Artemisia. Pli. 26. Macer. intus sumpta & exterius cum axungia.
Arum, uide Iarus.
Asphodelus. Plini⁹. 22. folia cum uino cocta. quidam aiunt si apposita radix eius in fumo suspendatur, quarta die soluatur una cum radice, arescere strumam.

Asinus. Auicen. cinis hepatis eius cum oleo.
Axungia. Plinius.28. cum elleboro albo, farina, & sale.
Berbena. Apuleius. cum axungia non salita.
Bersceguascen. Auicen. Alman.
Buthormarien. Auic. succus.
Bitumen iudaicum. Auicen.
Bdellium. Auicen. Haliabas. cum saliua ieiuni.
Brassica syluestris. Plin. uigesimo.
Callitrichum. Apuleius. tritum appositum solũ uirginibus strumas sanat.
Cancer. Plin.22. fluuialis contritus uel combustus cum melle.
Cappares. Plin.xx. radix Aui. similiter Sera. secundũ Dios. radix & folia resoluunt ea. Haliab. folia cum farina hordei, manifeste soluunt.
Capill⁹ Veneris. Mes. Ser. secundũ Gal. dissoluit. Hali. folia superposita.
Capra. Plin.38. seuum eius cum calce, uel fim⁹ eius cum aceto. Haliab. eius extremorum cum oleo.
Caprificus. Plin.23. caprifici corticem impubescentem puer si de fracto ramo detrahat dentibus medullam ipsam alligatam ante solis ortum, prohibere strumas.
Chelidonia. Plin. uigesimosexto, cum melle & axungia.
Centumcapita. Plinius.22.
Cicuta. Circain. cataplasmata ex duabus partibus cicutæ & tertia scabiosæ.
Cyclaminum. Sera. secundum Gal. admiscet medicinis resoluẽtibus. secũdũ Dios. radicis emplastrũ, curat eas. Thes. emplastrũ ex eo cũ cera, resina, & lithargyro. Auic. succus eius.
Cinis. Plin.27. ungulæ asini & bouis cũ oleo. Et xxx. pullorum hirundinis mustellæ cum axungia aspidis cum seuo tauri anguis potatus talpæ exterius cum melle. Et trigesimosecundo, muricis piscis cum oleo capitis mænæ piscis cum melle. Haliab. extremorum capræ cum oleo.
Cytonia. Plinius 23. radix eorum circũ scripta terra, manu sinistra capitur, ita ut qui capit, dicat quæ capiat, & cuius causa sit alligata, strumis medetur.
Cochleæ. Plin.xxx. cum testis suis ustę illiniantur, maximè quę fructetis adhærent in fœminis.
Coriandrum. Isa. Col. Sera. secundum Diosc. cum farina fabarũ, soluit eas. Mac. similiter. Auicenna. similiter. aut ciceris.
Cucumer asininus. Mes. radix cum aceto cataplasmata.
Diaquylon. Auice. xj. quinti. Alman. tract. septimo.
Ericius marinus. Auicn. carnes eius.
Elleborus niger. Plin. uigesimoquinto. Serap. vij. practicæ.
Emplastrum Oribasij. Mes. xj. anti.
Faba. Isa. cum albumine & oleo ueteri, dissoluit. Serap. farina eius sauich, alumine iameni, & oleo ueteri facto emplastro, resoluit eas.
Fel. Plinius.28. apri uel bubali calidum illinitum.
Ficus. Plin. 23. folia uel fructus crudi si inclinata arbore supino ore aliquẽ nodum eius morsu abstulerit nullo uidente, atque cum alluta colligatum licio è collo suspenderit, strumas & parotidas destruit. Serap. secundum Diosc. emplastrum ex ficubus coctis crudis, dissoluit eas. Isa. similiter.
Ficus Pharaonis. Auicenna. lac. & decoctio eius.
Galbanum. Plin.24. Auicenna.
Gagates lapis. Plinius. trigesimosexto, cum cera.
Genestra. Mes. flores contriti cũ melle ros. Auicen. cum ouo resoluit eas.
Gramen. Plinius. 24.
Gryllus. Plini⁹. 30. defossus cum terra sua liniatur.
Hæmatites. Plinius. 36.
Hiera Logadij. Auicenna ij. quinti.
Iarus. Cir. herba cum axungia ueteri & squilla, uel ursina, liberat nouellas scrophulas.
Iris. Serapio secundum Diosc. coctum emplastrum cum melle. Auic. Elixa lenit eas. Mesue, Propriè cocta cum aqua siclę, aut cauliũ, aut cũ uino, & pmistũ cũ melle & oleo chamęmali.

Lactuca asini, id est, anchusa. Auicen. cum adipe superposita.
Lacertus uiridis. Plinius trigesimo, alligatus.
Lapathum. Plin. uigesimo, cum axungia uel uino. Macer. radix cocta in uino applicata, & radix suspensa collo, præseruat à scrophulis. Circ. lapathum acutum cum axungia in nouis scrophulis.
Lapis. Plinius uigesimosexto, magnetes phirites siston, & asius cum pice & farina.
Lentes. Plinius uigesimosecũdo, cum mulsa uel aceto. Serapio. coctæ in aceto dissoluunt eas. Auicenna. similiter.
Lepus. Plinius uigesimooctauo, coagulum eius. Sex. cum uino, exulceratis confert.
Limaces. Circainst. contritæ appositæ.
Lolium. Serapio. secundum Eben Mesue aperit scrophulas quando comeditur aut bibitur. Auicen. cum semine lini resoluit eas, sed disrumpit cũ semine lini & stercore columbi. Isa. cum uino & stercore asini, uel canis & semen lini, dissoluit eas. Mac. cum sulphure uiuo & stercore columbi, & uino.
Lupini. Alman. Auicen. Col. Haliabas. dissoluunt. Plin. uigesimosecundo, in aceto cocti. Serap. secundũ Dioscoridem farina eius emplastrum cũ aceto resoluit scrophulas. secundũ Gale. farina eorum, resoluit eas cocta cum aceto & melle, aut cum aceto, aut aqua secundum complexionem infirmi & grossitiem humorum.
Lutum absolute. Auic. in ceroto.
Malua. Plinius. xx. cum saliua.
Maluauiscus. Circin. radix cocta cum oleo, adipe qualeæ, & cera. Vide Althæa.
Mandragora. Plinius. 26. Auicc. radix cum aqua Serap. secundum Diosco. emplastrum radicis, uel foliorum cũ sauich eas resoluit.
Markasita. Plinius 36.
Marrubium. Plin. xx. cum adipe.
Melissa. Sera. secundum Dios. folia cũ sale emplastrata, resoluunt eas. Mac. cum sale ueteribus confert.
Mentastrum. Plinius. xx. exterius.
Millepeda. Plinius trigesimo, cũ quarta parte terebinthinæ.
Muria. Plinius. 32. menarum piscium.
Mustella. Plin. xxx. sanguis eius, & ipsa cocta in uino, & cinis eius cum axũgia ulceratis confert. Hali. sanguis eius. Kir. oleum decoctionis eius cum cera, confert.
Nasturtium. Plinius uigesimo, Apuleius tritum superpositum.
Oleum { Cucumeris asinini. Mes. duodecimo antido. / Irinum. Mes. ibidem. / Deben. Mesue. ibidem. }
Opopanax. Mes. emplastratum, resoluit eas.
Ordeum. Plinius. 22. farina eius cum pice. Serapio. maturat.
Ostraça. Plinius. 22. cruda pistata.
Pastinaca piscis. Plinius. 32. radio imposito, ita ut celerrime auferantur.
Panis porcinꝰ. Mes. Vide Cyclaminũ.
Pentaphyllon. Auic. Plinius 26. radix quinque folij.
Personatia. Plinius 26. cum axungia.
Piper. Serap. secundum Dios. cum pice resoluit. Auic. similiter. Mac. cum pice dura.
Pix. Plinius. 24. cũ hordei farina & urina impuberis cocta. Sera. secundum Dios. similiter cocta, aperit eas. Auic. pix humida cum farina hordei.
Polytrichum. Plinius 22.
Plantago. Plinius. 26. Serap. secundum Dioscor. emplastrum cum sale, & dicitur quod radix suspensa collo, resoluit eas, nec amplius nascuntur. Macer similiter, & radix portata collo, præseruat ab eis. Auicen. radix linguæ arietis suspensa collo & applicata.
Plumbum. Auicenna. lamina eius superligata.
Prasium. Plin. xx. cum aceto & oleo.
Rana marina. Plinius. 32. ossiculo de cauda tangere quotidie, ita ut non ulceretur.
Rosmarinus. Plinius 24. cum aceto linitus

nitus.Ser.secundum Diosc. folia trita emplastrata, maturant.

Ruta.Auic.Plinius. xx. cum adipe uel seuo.Serap. secundũ Albugerig. gũmi eius cõfert scrophulis gutturis & subascellarum caputpurgio ex eo facto.

Senation. Plin. uigesimoquinto, cum sale.Macer similiter.

Sepia.Plin. trigesimosecundo, ossa earum cum axungia.

Serapinum.Mesue.

Serpens.Aui.caro & cutis abiectis extremitatibus Albuk. emplastrum ex cinere, liquefacit eas.

Sideritis. Plinius uigesimosexto, folia lata clauo sinistra manu circunfossa alligantur.

*Silphiton.Plinius. 22.cum cera.

Sinapis.Serap.secundum Diosc.emplastrata cum conuenientibus resoluit eas.Auic.cum caulibus.Macer.cum axungia ueteri.

*Sirim.Plinius.21.

Scolopendria marina.Plinius trigesimosecundo, cum melle.

Spuma maris. Serap. illa quæ rasa est, scilicet spuma adarce.

Squilla.Plin.xx.scilicet folia.

Stercus.Plinius.xxx.columbarum per se, uel cum farina hordei, uel auenæ & aceto. Serapio. secundum Diosc. uaccæ cum aceto, resoluit eas, colũbi cum farina hordei, & aceto similiter.Auic.cameli & capræ fortiter cũ fert.Halia. columbi cum semine lini & aceto. Kir. columbi cum farina hordei, ireos, uisco, & adipe porci, disrumpit eas.

Styrax.Plinius.24.linitum.

Strychnum.Plin.uigesimoseptimo, illinitum, proprium est.

Talpa.Plin.xxx.iecur contritum inter manus illinitum, & triduo non ablutum, pes etiam eius dexter.

Tegula.Ser.secundum Diosc.cũ cereto resoluit.Aui.similiter, testa dicit.

Terra. Plin. xxx. terra à scarabeis egesta, uel à formicis illinita.

Testudo.Pli.32.oua dura linita sanguis fluuialis, & caro terrestris in cibo. Auicen.fel eius linitum.

Thyrus.i.uipera.Ser.secundũ Dio. carnes prohibent augmentum earum. Albuk. emplastrum carnis earum liquefacit eas.

Tribulus.Plinius.22.radix.

Verbena, uide Berbena.

Vermes. Plini⁹. xxx. terrenos totidem quot sunt strumæ, alligant pariterq; cum his arescunt.

Verbascum.Plin. uigesimosexto, folia in aceto aut uino.

Vipera.uide Thyrus.

Viscum.Pli.24.cum resina & cera.

Vitis alba.Mes.ex succo eius, melle, & uino, proprie partib.æqualibus fit potio ad eas experta, & iterũ emplastrũ ex radice & melle, delet eas.Kir.cum aristolochia emplastrum.

Vulpis.Plinius.28.testiculi.

Vmbilicus Veneris. Apul. cum axungia ouis, & sale æqualiter.

Vngula asini.Serap. secundum Gal. cinis cum oleo resoluit.

Vnguentũ:
- Arthanitę paruũ.Mesue. xj.antidota.
- De uzifur.Aui.xj.v.
- Ascelemanum.Serap. uigesimooctauo ant.
- Zinziberis.Haliabas.maphari.
- Iusali.24.antidotar.
- Aristolochię.Thessa.ca. herbæ piscium.

Vrina.Plinius.28.calefacta.

Vrtica.Plinius.22.cum axungia.

Apostematibus duris, & duritiebus membrorum conferentia.

ACORVS. Plin.26. radix cocta. Adeps. Plin. 28. lupi, durities remouet. Serap. secundum Gal.leonis est magis iuuatiua medicina in apostematibus antiquis duris, & omnibus duritiebus & perfricationibus. Aui. leonis resoluit durities. Haliab. similiter.Sextus.gruis cum adipe anseris resoluunt.

Agnus castus.Serap. secundum Galenum, dissoluit.

Aizoon.Plinius.26.

Algete confectio.Auic.j.quinti.

Althæa.Aui.Apul.cum fœnogręco &

ſemine lini. Macer. cocta cum melle, lenit & mollit, & cum terebinthina, maturat ea. Gal. vj. ſimplicium, maturat. Haliabas. Colliget ſimiliter.
Ammoniacum. Al. Pli. 24. cum melle. Serap. ſecundum Dioſ. reſoluit. ſecũ dum Albugerig, maturat.
Aniſum. Plin. xx. in aceto.
Apium. Auic. Sera. ſecundum Galen. ſmyrnion ſpecies apij, durities & du ra apoſtemata reſoluit.
Atriplex. Plinius. xx. Mac. apoſtemata reſoluit & lenit.
Abrotonum. Auicenna. coctum cum citonijs.
Auena. Sera. ſecundum Gal. & Dioſc. emplaſtrum cum farina reſoluit.
Balſamum. Plin. 23. remouet & lenit.
Been. Auicenna. emplaſtrum.
Berbena. Plinius. 26.
Buchormarien. Aui. ſuccus reſoluit.
Bulbus cinis. Haliab. cum adipe & butyro diſſoluit.
Butyrum. Al. crudum mollificat.
Bdellium. Alman. Ser. ſecundum Gal. & Dioſ. dura & cruda diſſoluit. Aui. cum ſaliua ieiuni.
Chamomilla. Auic. lenit & mollificat & reſoluit.
Cannabis. Auic. radix cocta emplaſtrata, reſoluit.
Cappares. Aui. radix. Serap. ſecundum Galenum & Dioſ. radicis & foliorũ emplaſtrum.
Carnes uaccinę. Auicen. reſoluunt dura apoſtemata.
Caſeus. Col. antiquus maturat.
Caſsia fiſtula. Auic. linita.
Caſtanea. Aui. cum adipe eius & porci ſalita confert duritiebus.
Caulis. Serap. ſecundũ Galenum, Auicenna. maturat.
Chamæpitys. Auicenna.
Cheiri. Sera. ſecundum Ignotum, omni duro & putrefacto confert.
Centaurea minor. Serap. ſecundũ Gal. ſicca in unguento dura & antiqua mollificat.
Cera. Sera. ſecundum Albugerig, mollificat groſsities apoſtematum.
Ceruſſa. Auicenna. lenificat apoſtemata frigida dura.
Cherua. Almanſor. lenit.
Cicer. Auicen. confert apoſtematibus duris.
Cyclaminum. Sera. ſecundum Gal. admiſcetur medicinis reſoluentibus ea. Auic. ſuccus reſoluit. Theſſal. emplaſtrum ex eo cera, lithargyro, & reſina. Vide panis porcinus.
Cyperus. Plinius. 21. reſoluit.
Cypreſſus. Serap. ſecundum Dioſ. nux cum ficubus trita lenit.
Cotula. Sera. ſecundũ Gale. cũ cera & oleo ſecundũ Dioſ. flos cũ aceto uel ceroto. Ig. folia trita cum ceroto.
Cucumer aſininus. Meſu. emplaſtrum radicis cum aceto, reſoluit apoſtemata groſſa dura.
Crocomagma. Plinius. 21. mollificat.
Diaquylon. Meſ. xj. anti. Aui. xj. quinti. Sera. 28. antidota.
Elleborus niger. Plin. 25. Macer. cataplaſmatus.
Emplaſtrum { Oribaſij. Meſ. j. antid. De meliloto. Sera. uigeſimoſeptimo anti. De ſtyrace. Via. vj. tracta. in cu. ſciaticæ. }
Eruum. Auicenna. Serapio ſecundum Dioſcoridem orobum dicit.
Fœnogræcum. Sera. ſecundum Gal. reſoluit, & farina eius cum melicrato cocta emplaſtrata, lenit & mollit. Hali. cum ſemine lini. Auic.
Fæx uini. Almanſor.
Ficus ſiccę. Sera. ſecundum Dioſ. cum calce & nitro, reſoluunt: & ipſæ & decoctio earum, mollificat omnes durities: & cum ireos, nitro, aut calce coctę, maturant. Haliab. decoctio reſoluit & maturat. Aui. cum farina hordei, & lac ficus Pharaonis etiam uehementer reſoluit. Plinius. 23. folia ficus & fructus qui non maturantur mollificant ea.
Gallia. Aui. lenit apoſtemata dura.
Gith. Plin. xx. linitum. Vide Nigella.
Glandes. Plinius. 24. & corticis arboris cum axungia ſalſa. Auic. cum adipe hœdi & porci ſalita. Serap. ſecundum Dioſc. cum axungia porci ſalſa, confert apoſtematibus duris.
Gummi rutæ. Haliab. reſoluit.

Gummi

Gummi albotin. Auic. maturat ea.
Heptaphyllos. Apuleius. decocta in aceto, applicata.
Hiera Andromachi. Auic. ij. quinti.
Hypericon. Auicenna.
Hyſſopus. Meſue. Plini⁹. 26. cum uino ✻ſumpta. Serapio, mollificat durities corporis.
Iris. Auic. elixa. Meſue, reſoluit. Serap. ſecundum Dioſ. emplaſtrata.
Iuniperus. Plinius. 24. ſemen, remouet & maturat.
Lactuca aſini. i. anchuſa. Aui. confert.
Lapathum acutum. Apul. cum axungia & pane.
Lentes. Plin. 22. cum aceto coctæ. Sera. ſimiliter, diſſoluunt dura apoſtemata. Auic. ſimiliter.
Lilium. Col. Mac. ſuccus florum albi.
Lini ſemẽ. Sera. ſecundũ Dioſ. cũ aqua diſſoluit. Hali. Aui. mollificat.
Lolium. Aui. cũ ſtercore columbi, ſulphure, & uino mollificat.
Lubue. i. ſtyrax. Auicenna.
Lutum cum ceroto. Auicen.
Lupinus cum melle.
Macis. Auicen. cum ceroto.
Malua. Hali. ſemẽ maioris & minoris reſoluit. Mac. cocta cũ oleo mollificat. Circain. maluauiſcus magis mollificat & relaxat durities.
Mandragora. Aui. Sera. ſecundũ Dioſ. emplaſtrum foliorum cum ſauich, apoſtemata dura reſoluit. Ig. folia cũ polenta. Apul. ſimiliter.
Markaſita. Plin. 36. Serapio ſecundum Dioſ. cum reſina pini, reſoluit & maturat. Auic. ſimiliter.
Maſtiche. Ser. ſecundũ Gal. nigra multum confert in diſſoluendo.
Marrubium. Hali. cum axungia.
Medulla animalis. Serapio ſecundum Dioſco. & Galenum, durities membrorum mollificat & reſoluit uituli & cerui.
Melilotus. Auicenna.
Memem. i. ſiſymbrium. Auicen.
Mum. Auicen. mollificat.
Narciſſus. Plini⁹. 21. oleum eius mollificat. Serapio ſecundum Dioſcoridem cum melle & orobo maturat.
Nigella. Serap. ſecundum Dioſ. reſoluit. Vide Gith.
Oeſypus, yſſopus humida uulgò. Alman. maturat. Auicenna, ſoluit. Albucaſis, mollit.
Oeſypi cerotum Democriti. Meſue. 9. Antidotarij.
Oleander. Auic. eſt magni iuuamenti ualde. Haliab. folia emplaſtrata reſoluunt.
Oleum
- Vetus. Plinius. 23.
- Anethi. Nico. mollificat. Meſ. xij. antidota. reſoluit durities.
- De lilio. Auicenna. antiquę duritiei.
- Amygdalarum dulciũ. Nic. reſoluit dura.
- Cannabis in ceroto. Nic. ut ſupra.
- Benedictum. Nic. in emplaſtro cum armoniaco.
- De ben. Meſ. xij. antido.
- Irinum. Meſ. xij. antido.

Oleum maſtichinum. Meſue. ibidem. Auicen. decimo quinti.
Ordeum. Plinius uigeſimoſecundo, cum fimo columbi, aut ficu, aut cinere. Auicen. farina eius cum pice & colophonia. Serap. ſecundum Dioſcoridem, cum oleo, reſina pini, & ſtercore columbi, dura apoſtemata maturat.
Origanum. Mac. ſuccus cum oleo & aceto in lana ſuccida applicatum.
Opopanax. Auicenna.
Oxycroceum emplaſtrũ. Nic. in quacunque parte apoſtemata dura mollificat & reſoluit.
Panis. Plinius. 22. cum mulſa mollit, cũ uino reſoluit.
Panis porcinus. Meſue ſecundum omnem modum adminiſtrationis, confert apoſtematibus duris. Vide Cyclaminum.
Pentaphyllon. Auice. uigeſimoſexto, quinque folium coctum in aceto.
Perſicaria. Auic. recens, & ſemen eius emplaſtrata reſoluit.
Pira. Plin. 23. decoctio eorum.
Pix. Col. Ser. ſecundum Dioſ. humida

resoluit.secundũ Gal. sicca, oĩa apostemata dura maturat ĩ emplastris ap posita, sed humida plusquam sicca. Aui. mollificat proprie humida.
Porrum. Macer. resoluit.
Planta leonis. Apul. trita cum axungia sine sale, dissoluit. Mac. minor cum axungia ueteri maturat.
Propolis. Pli. 23. prima cera.
Raphanus. Sera. secundum Atabari, resoluit durities.
Rosmarinus. Ser. secundum Dios. folia trita emplastrata maturant.
Sanguinaria. Apul. cum axungia & pane resoluit.
Sapo. Serap. secundum Albasari, mollificat apostemata dura.
Serapinum. Mesue. resoluit durities & nodositates.
Serpentaria. Mes. auctoritate Galeni, resoluit durities & apostemata dura.
Sinapis. Plinius uigesimo.
Sisamum. Apul. lenit & mollit.
Sycomorus. Auic. Sera. secundũ Dios. lac eius tempore ueris sumptum exiccatum, resoluit ea.
Sordicies. Ser. secundũ Gal. ex corpore exercitantis resoluit. Haliab. ex lana caudæ pecudis, mollificat.
Smyrnion. Plinius. 27. radix illinita.
Stercus. Aui. porci cum ceroto, & siccum cum aceto. Sera. secundũ Dios. uaccæ cum aceto, apostemata dura resoluit. Sex. columbi cum oleo, & tauri cum sale & elephantis resoluit. Kir. murium dissolutum in aqua. Serap. secundum Gal. bouis cum aceto, confert apostematibus duris. Hali. capræ cum aceto.
Struthium. Ignotus. cum polenta hordei & uino resoluit.
Taurus. Sera. secundum Dios. sanguis emplastratus cum sauich, dura apostemata resoluit & mollificat. Auic. calidus. Sextus. seuum eius cum resina & cera.
Theca origani. Sera. secundum Dios. emplastrũ cum sauich, resoluit apostemata dura phlegmatica.
Tegula. Serap. secundum Diosc. cum ceroto resoluit.
Theriaca magna. Serap. 8. antid.
Triticum. Isaac. coctum cum oleo dissoluit dura.
Verbascus. Plinius uigesimosexto, folia & radix cocta.
Verbena Plinius. 20.
Vinacia. Serap. secundum Dios. emplastrum cum sale.
Vitis alba. Mesue. Auicenna. radix cũ uino.

Vnguentũ:
- Aselenianum. Serap. 28. antidota.
- Basilicon. Sera. ibidem.
- Ginabaris.
- Zimasari.
- Iusali.
- Colcotari.
- Diaquylon. Haliab. 24. antidotarij.
- Aristolochię. Thessaca. herbæ piscium Auice.

Vrtica. Auic. Hali. semen mollificat.
Vsnee. Auicenna.
Zinziber caninum. Aui. recens, uel seminis eius emplastrum.

Antiquis apostematibus conferentia.

ADEPS. Serap. leonis.
Been. Ser. secundũ Dios. emplastrum cum aqua, resoluit ea.
Sinapis. Auicenna.
Virga pastoris. Auic. Serap. secundum Galenum.

Melancholicis apostematibus, & Inflationibus conferentia.

BRASSICA. Pli. xxx. syluestris.
Nux. Aui. medulla masticata ponatur super apostema melancholicũ ulcerosum, & confert.

Inducentia cancrum.

CARNES. Grossæ. Auic. uaccinæ. Isaac. Auicenna.
Comedere in uase æneo. Serap. maximè acria.
Lentes. Isa. cum corticibus coctę. Gal. primo alimen. multus earum usus. Auicen. similiter.

Melon

Melongia.Isaac.Auicenna.

Cancro conferentia.

ALVMEN. Circ. cum uermibus in pingui terra inuentis, appositum, ualet. & similiter licinium unctum melle,& superaspersum puluere eius.

Antimonium.Circ.puluis cancro corrodenti optimus est.

Cancer fluuialis.Ser.secundũ Dios. cinis cũ melle cocto.Plinius.32.similiter cũ melle & alumine, & cinis cancri marini cum plumbo.

Capra.Sex.stercus eius cum melle.

Caulis.Sera. secundũ Dios. crudus tritus bis die appositus,ita quod locus primo lauetur aqua uel uino.

Chelidonia.Circa. radix cum puluere rosato in aceto cocta.

Cerifolium.Mac.appositum cũ melle.

Cera.Serap. secundum Dios. posita in aqua,& emplastrata.

Confectio Hamech.Mes.iij.anti.

Confectio alfazurine.Mes.ij.anti.

Dragontea.Sera.secundum Gal.semẽ. Mac.succus in lana.Igno.similiter.

Elleborus.Mesue.niger.

Emplastrum arabicũ. Mes. xj. antido.

Epithymum. Mesue. Decoctio epithymi.Mes.vij.antid.& in cura sodæ melancholicæ.

Fœnogræcum. Plinius uigesimoquarto,coctum in oxymelle.

Ficus siccę.Plinius.23. si sine ulcere est quam pinguisimam imponi penè singulare remedium est.

Hiera Rasis.Mesue.3.Antidot.

Hiera Logadij.Auicenna.ij.quinti.Serapio 9.Antid.

Hyssopus, (forte œsypum.)Plinius 30. cum cinere hordei & æruginæ æqualiter.

Lapis armenus.Mesue.

Lilium.Apul.folia tunsa imposita.

Lolium.Macer.cum raphano & modico salis.

Melilotus.Plinius.21.cum oleo.

Multipeda. Plinius trigesimo, trita cũ terebinthina.

Mustella.Plinius trigesimo,fumus eius & cinis.

Nasturtium. Plin.uigesimo, cum aceto & albo oui.

Oleum de iunipero.Mes.xij.antid.

Oleum de fraxino.Mes.xij.antid.

Passulæ. Serapio secundum Dioscoridem,cum ruta.

Pastinaca.Mac.semen cum melle.

Pecus. Plinius trigesimo, cinis fimi cũ nitro , aut cinere osium femorum agni.

Pentaphyllon. Apuleius. cum adipe suis non salita.

Pilulæ indæ.Mes.x.antidota.

Pilulæ de lapide armeno. Mes. in cura sodæ melancholicæ.

Plumbum.Serap secundum Gal. oleũ fricationis eius in apostemate mirabiliter operatur ubi est cancer. Auicenna. fricatio unius plumbi super alio cum oleo.

Sal.Plinius.31.cum uua taminia.

Serpentaria.Circ. cum tertia parte calcis & aceto,optimum est.

Syrupus de epithymo. Mes.vj. antido.

Tamariscus.Plin. uigesimoquarto, cũ melle linitus.

Tithymalus.Ser.secundũ Dios.lac ei9.

Vnguentũ:
- Arabicum.Mes.ij. ant.
- De uzifur.Aui.xj.v.
- Ginabaris.
- Zimafari.
- Iusali.
- Calcatar.Hal.24.antido.
- Aristolochię.Thessa. ca. herbę piscium.

Vrtica.Serap.secundum Galen.semen tritum.Auic. semen emplastrum, cinis eius etiam.

Cancrænis vel gangrænis conferentia.

ACETVM. Auicen.prohibet eorum ambulationem.

Cantharides.Auicen.linitæ.

Cancer.Plinius uigesimosecundo, cũ melle.

Cinis. Plinius uigesimoquarto, foliorum ficus. Et uigesimooctauo ungularũ asini.Kiran.hirundinis cũ melle.

Columbus. Kiran. stercus cum farina hordei,ireos, uisco, & adipe porci.

Eruum.Plin. 22. farina eius cum rapha no,sale,& aceto.
Fel.Plin.28.ursi linitum cum penna.
Laurus.Plin.uigesimotertio,bacca eius cum melle.
Lacticinia.Auicen.in ceroto.
Lentes.Plin.22.cum balaustia.
Lini semen.Plinius.uigesimo.
Lumbrici terreni. Circainst. cum melle appositi.
Lupini.Plin.22.cocti in pluuiali.Auic. decoctio.
Marrubium.Plinius.uigesimo.
Nuces.Plinius.23.ueteres.
Passulæ.Plin.23.cum oleo coctæ.
Pentaphyllum.Plinus.25.
Pomfolyy.Plinius.24.
Raphanus. Auic. emplastrum cũ melle eradicat integre.
Tamariscus.Plin.uigesimoquarto, folia cum melle.
Tithymalus. Plinius. uigesimosexto, succus uel decoctio ramorum cum polenta & oleo.
Vitis alba.Plinius.24.cum sale. Kiran. cum aristolochia.

De solutione continui in ossibus maximè, & restauratione.
Caput II.

Verberatis & flagellatis conferentia.

LANA. Plinius.xxix.cinis eius.
Pentaphyllon.Plinius.26.
Pellis.Haliabas.capræ statim excoriata calida applicata, manifeste prodest.

Contusioni, & Percussioni, Fracturis, & Eneruatis conferentia.

ABSINTHIUM. Circa.emplastrum ex succo cymino & melle dolori contusionis ualet.
Acacia.Haliabas.decoctio eius applicata.
Acetum squilliticum.Plin.23.
Acorus.Plinius.26.radix.
Agaricum.Plin.26.Auic. Serap. secundum Diosc. cum uino sumptum, ij. anolosat.
Aizoon. Plinius uigesimosexto, succus maioris efficax est.
Althæa.Pli. uigesimoseptimo, Macer. flos eius cum uino.
Amygdala.Auic.amara.
Aristolochia.Plin.xxv. & xxvj. Serap. secundum Gal.bibita cum aqua, cõuenit conquassationibus accidentibus in capitibus neruorum & musculorum plus omni medicina.
Axungia.Plinius.28.
Baccar.Plinius.21.
Balaustia.Auic.puluerizata.
Balsamum.Plinius.23.
Betonica.Plin.26.Sera. secundũ Dios. drac. j. foliorum cum hydromelle, uel aqua sumpta.Mac.puluis. Musa. drac.iij.cum uino ueteri.
Brassica.Plinius uigesimo.
Bulbus.Ignotus. cum melle tritus appositus.
Chamædrys.Plin.24.Macer. cum aceto sumpta.
Cedrus.Plin.24.fructus eius.
Centaurea.Pli. 26. minor potata. Aui. cum uino sumpta.
Centumcapita.Plinius.22.
Ceruus.Aui.pellis recens superposita, statim prohibet nocumenta.
Conserua. Pli. 27. curatum ea scio fere omnibus ossibus confractis prolapsum ex arbore alta putatorẽ, circundata uniuerso corpori:aquã suã aspgentibus, quoties inaresceret, raroq; nec nisi deficiente herba, mutatiõis causa, resoluentibus, conualuisse uix credibili celeritate.
Cutis.Serap.secundum Gal.arietis recens sicut excoriatur apposita, pcussioni curat læsionem in die & nocte.
Dragontea,id est, dracunculus.Serap. secundum Dioscor.folia.
Faba. Sera. emplastrum farinæ eius cũ sauich hordei, confert mẽbris apostematis propter percussionem.
Fel.Plin. xxx. ouis cum lacte mulieris.
Ficus.Plin.23.cinis sumptus. Serap.secundum Diosc. aquæ cineris datur unc.j.& 5.cum tanto olei ad coagulationem sanguinis,& casui,& attritioni.
Fimus. Plinius. 28. apri uel suis ficcus

cus,uel combustus,potatus,& etiam recens applicatus.
Galbanum.Plinius.24.sumptum. Ser. secundum Dios. quantum faba sumptum,casui confert.
Gentiana.Plini°.36.potata.Aui.radix. Sera. secundum Diosc.succi drac. j. cum aqua,confert casui & attritioni neruorum.
Hiera.Andromachi, Auice. ij. quinti.
Hypocisthis.Haliab.emplastrata.
Iuniperus.Pli.24.semẽ cum uino sumptum.Hali.gummi eius.
Kitram.Haliabas.
Lactuca.Plinius uigesimo.
Lana.Plin.xxix.ipsa & cinis eius.Sera. succida.
Lilium.Plinius.21.radix.
Lutum sigillatum.Auic.conseruat mẽbra apud casum,& restaurat. Sera. secundũ Diosco. datur in potum post casum in quo timetur læsio interiorum,& liniuntur eo membra post ꝑcussionem & casum, uel attritionẽ, & prohibet apostemari, & si fuerit solutio continui consolidat.
Marrubium.Plinius. xx.
Mastiche.Plinius.24.
Millefolium.Plin.24.bibitum.
Myrtus.Hali.cum succo hordei.
Myrrha.Haliab.cataplasmata.
Mumia. Al. Hali. Sera.secundũ Albugerig.confert fracturis & conquassationibus interiorum corporis & exteriorum, & habet proprietatem sedandi dolores in fracturis potata & linita.secundum Eben Mes.est bona doloribus dislocationis & fracturis, & casus, & percussionis bibita, & in percussione inuncta.
Narcissus.Plinius.21.
Nux græca. Plin. 23. cum aceto & absinthio sumpta.
Oleum myrtinum.Plinius 23.
Origanum.Mac.sumptum, uel succus eius cum oleo, & in anetho, & in lana succida applicatus.
Panis.Plinius.22.in aceto.
Panace.Plinius.26.
Parietaria.Plin. 22. Verna charus Pericli Atheniensium principi,cum is in arce templum ædificaret, repsissetq́ super altitudinem fastigij, & inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, monstrata Pericli somnio à Minerua quare parthenium uocari cœpta est.
Pinus. Serap. secundum Gal. folia minoris quæ nominata est caulicularis,percussiones & uerberationes incarnat. Auicenna.sed folia sunt conuenientiora.
Pix.Serap. secundum Galenum, sicca in emplastris, incarnat fortiter loca percussionis.
Polyrrhizos.Plinius.uigesimoquinto, species aristolochiæ.
Porrum.Macer.appositum.
Plantago. Plinius uigesimosexto, omnibus modis confert.
Rhecoma. Plin. 27. decoctio bibita,si pectoris sint dolores, additur piperis aliquid, & myrrhæ: si dissolutio stomachi est,frigida.
Resina.Plin.24.lentisci utilissima.
Reubarbarum. Auicenna. drach. ij. cum uino sumptæ, aut olei eius inunctio.
Robiliȩ.Serap.secundum Meseha,emplastrum confert membris conquassatis & secundũ Abasari, emplastrũ sedat dolores eorũ.Auic. emplastrũ cum uino & croco.Is. cataplasmatæ membris fractis appositum,sedat, & dolores aufert.
Rubeæ. Aui. drac.j. cum ij.reubar.cũ uino passularum sumpta.
Ruta.Plin. uigesimo, semen cum oleo appositum.
Sal. Mes. cum sulphure & melle, ualet casui super membrum contritioni neruorum.
Sanguis.Auicen.turturis & columbæ cum oleo rosato, prohibet apostemari in casu.
Symphytũ.Pli. 26. radix uel decoctio. Thes.emplastrum ex radice.
Sumach.Auic.non sinit apostemari & uiriditatem emplastratum.
Scordion.Plinius.26.
Spongia.Plinius.31.
Stercus.Sera.secundum Diosc.apri cũ aceto,attritionibus confert.
Smyrnion.Plinius.27.radix.

Trochisci de reubar. Auic. 8. quinti.
Verbascum. Plinius. 26. habens aureos flores.
Vitis. Plin 23. cinis cum oleo.
Vinum. Plinius. 23. picatum exterius. Auicenna. bibitum.
Vitis alba. Plinius. 24. radix.
Vlmus. Auicen. cortex sicut ligamentum superposita uel inuoluta.
Vnguentum palmeum. Mes. undecimo antidota.
Vnguentum calcadis. Serap. 28. antid.

Oßium contusionibus, Luxationibus, & Fracturis conuenientia. (Item conuulsis & ruptis.)

ABROTONVM. Plinius 21. conuulsis confert & rupturis.
Acanthos. Plinius. uigesimosecundo, radix sumpta, mirabiliter confert. Ig. herba contusa applicata.
Agnus castus. Plinius. uigesimoquarto, cum sale & nitro.
Allium. Plinius. xx. cum sale & oleo.
Alkanna. Auicenna. sola, & cum ceroto, & oleum eius.
Alkekengi magnum. Auicen. j. quinti.
Althæa. Plinius. xx. & xxvij.
Amurca olei. Plinius. 23. cocta posita in lana.
Anchusa. Plinius. 22. folia cum melle & farina applicata.
Aqua maris. Plin. 31. balneatio.
Aqua ferruminosa. Plinius. 31.
Aristolochia. Plin. uigesimoquinto, quædam eius species.
Aron. Plin. uigesimoquarto, cum melle imponitur.
Arundo. Plin. 24. potati oboli. ij. uel radix cum aceto.
Asphodelus. Plin. 22. interius.
Agrimonia. Apul. cum axungia.
Axungia. Plin. uigesimooctauo, laxationibus confert.
Baccar. Plin. xxj. conuulsis confert.
Balsamum. Plinius. 23. ruptis confert.
Betonica. Plinius. 26. ualet. Macer. puluis eius.
Bulbus. Ignotus. cum melle tritus applicatus, conuulsis confert.
Brassica. Plinius uigesimo, cum ruta exterius conuulsis.
Calx. Plinius. 36. cum adipe aut resina & melle, luxationibus confert.
Chamædrys. Plinius uigesimoquarto, conuulsis ualet.
Cancer. Plinius trigesimosecundo, fluuialis tritus in lacte asinæ maxime sanat ruptiones.
Capra. Sex. stercus impositum, non sinit consurgere timorem in dislocatione.
Carnes bubali. Plinius 28. applicatæ in dislocatione.
Cedrus. Plinius 24. fructus eius.
Centumcapita. Plinius. 22.
Centaurea. Plinius. 25. minor.
Cerebrum Plin. uigesimooctauo, canis illitum apposita lana uerè in viij. diebus, sanat.
Cedrides. Plinius. 24. conuulsis & ruptis confert.
Cinis. Plinius uigesimotertio, ficus interius sumptus cum oleo applicat⁹. Et uigesimooctauo, cinis maxillæ apri uel suis. Et xxx. muris syluestris cum melle, aut ex uermibus terrenis, cito consolidat.
Cyperus. Plinius uigesimosecundo, folia luxationibus confert.
Enula. Macer. succus cum succo rutæ sumptus. Vide Inula.
Fel. Plinius uigesimooctauo, ouis cum lacte mulieris.
Fœnogræcum. Plinius uigesimoquarto, cum aceto laxationi.
Fœniculum. Plinius 26.
Fimus. Plinius 28. apri, uel suis interius, & recens extra applicatus, & uituli & capræ in fracturis costarum cũ uino ueteri unice laudatur.
Galbanum. Plinius. 24.
Gentiana. Plinius. 25.
Heliotropium. Apul. contusum, appositum, luxationi & dislocationi cõfert.
Herba iuxta quam mingunt canes. Plin. 24. iuxta quam canes urinã fundunt, euulsa ne ferro attingatur, laxatis celeriter medetur.
Hyoscyamus. Auicenna.
Inula. Plinius. uigesimo, conuulsis ualet. uide Enula.

Iuniperus.Plin.uigesimoquarto, semẽ cum uino sumptum.
Lactuca.Plinius uigesimo, cõuulsis exterius ualet.
Lana. Serap. secundũ Diosc. infusa in aceto & oleo, aut uino fractis confert.Plinius 29.succida.
Lardum.Plin.28.elixum circumligatũ mira celeritate sanat.
Libanotis.Plinius uigesimo.
Lilium.Plinius 21.radix.
Ligusticum.Plinius uigesimo.
Lutum armenum.Hali.cum acacia.
Marrubium.Plinius uigesimo interius conuulsis & fractis ualet.
Mastiche.Auicen.decoctio foliorum & succus appositus.
Mentastrum. Plin. xx. conuulsis confert & fractis.
Myrrha.Auic.cum carne ostracorũ linita, cartilaginibus læsis confert.
Mithridatum.Nicol. distorsioni ualet appositum.
Mulsa.Plin.22.laxatis confert.
Mumia.Alman.Serapio.
Narcissus.Plin.21.laxatis confert.
Nuces.Plinius 24. cum ruta & melle, laxatis confert.
Oleum myrtinum.Plinius 23.conuulsis & laxatis confert.
Oxycroceum.Nicolaus. ualet fracturis osium.
Panis.Plinius uigesimosecũdo, in aceto laxatis ualet.
Pastinaca.Plin.xx.osibus & cartilaginibus confert læsis.
Pulegium.Plinius xx.syluestre,cõuulsis confert.
Polypodium. Plin. 26. exterius applicatum,laxatis confert.
Prasiũ.Plinius uigesimo, ruptis & conuulsis ualet.
Rhecoma.Plin.27.decoctio data, conuulsis & ruptis confert.
Rosmarinus.Plinius uigesimoquarto, conuulsis ualet.
Sal.Plinius 31.cum aceto,uel cum farina & melle,laxatis.
Sansucus. Plin. 21. oleum eius cum cera.Ig.similiter, laxatis confert.
Sarcocolla.Sera.Auic.restaurat.
Seuum. Plin. xxx. leporis cum cinere capillorum mulieris.
Symphytum.Plin.27.radix.
Spongia.Plinius 31.
Spuma maris.Plinius 28.recens cũ aceto,laxatis confert.
Thymus.Plinius uigesimoprimo, exterius,laxationi ualet.
Vinum. Plinius 23. picatum exterius, conuulsis ualet.
Vitis.Plinius 23. cinis cum aceto & rosaceo,laxatis.
Vitis alba.Plin.23. radix.Kiran.succus foliorum bryoniæ cum tanto uino potus.
Vitis nigra.Ignotus. cataplasmata, laxatis ualet.
Volubilis.Haliabas. cocta cum uino superposita.
Vrtica.Plinius 22. laxatis.

Restaurantia ossa fracta.

GVMMI Arabicum.Serap.secundum Habyx.emplastrum conglutinat ossa fracta.
Lutum sigillatum. Serapio. restaurat. Auicenna similiter.
Mastiche.Serap.decoctio corticis arboris ad spissitudinem mellis cocta. Auicenna. decoctio foliorum & succus.
Myrtus.Auicenna. embrocata decoctionis eius.
Vitis alba.Serap.secundum Dios. emplastrum cum rob, uel radix dissoluta cum oleo.

Cooperientia ossa carne.

CENTVMcapita. Plinius 22. cũ axungia & cera confert carni recedenti ab osse.
Emplastrum Arabicum. Mes. undecimo antidotarij.
Fœnogræcum. Plinius 24. carni recedenti confert.
*Higor emplastrum.Plinius 24.
Iris.Auicen.Mac. cum melle. Serap.secundum Diosc. similiter. Mes. capitulo proprio.
Myrrha.Serap. secundum Dios. cocta cum carne conchulæ marinę. Auic.

consolidat & cooperit ea.

Opopanax. Sera. secundum Diosc. cũ melle. secundũ Gal. cortex radicis.

Ordeum. Plin. 22. farina eius, uel cinis eius cum meliloto, carni recedenti confert.

Peucedanum. Serap. secundum Gal. cortex apposita ossi cuius corticẽ uolumus extrahere, expellit cito & incarnat.

Squamma ferri. Plinius 34.

Thapsia. Serap. secundũ Dios. unguentum ex succo eius, uestit ossa carne.

Vnguentum diaphœnicon. Mes. undecimo antidot.

Vrtica. Plinius 22. Macer.

Oßibus corruptis conferentia.

ARON. Plin. 24. cum melle.

Omphacium. Plin. 23.

Orchis, id est satyrion. Plin. uigesimo sexto, radix.

Peucedanum. Auicenna. abradit ossa corrupta.

Trochisci * diastenaton. Hali. xiij. ant.

Educentia fragmenta oßium.

ANAGALLIS. Plin. uigesimo sexto.

Aristolochia longa. Plin. 25. & 26. cum resina. Serap. secundum Dios. emplastrum ex herba. Igno.

Balsamum. Auicenna.

Betonica. Serap. secundum Diosc. recens emplastrata.

Chalcanthum. Plin. uigesimo quarto, cum semine hyoscyami.

Caprificus. Plinius 23. frondes & folia cum folijs papaueris.

Columbus. Plinius trigesimo, ficus eius cum melle.

Crocomagma. Plinius 21.

Dragontea, id est dracunculus. Apul. radix cum axungia.

Eruca. Plinius uigesimo, radix cocta. Macer. similiter.

Emplastrũ quoddã de frumento. Mes. xj. anti. efficax est ad extrahendum spinas & surculos, & ossa cranei infixa etiam si profunda sint.

Emplastrum mirabile relatum Nicodemo. Auic. xj. quinti, extrahit ossa corrupta, surculos & spinas.

Emplastrum barbasi. Thes. cap. herbæ Mercurij.

Euphorbium. Serap. secundum Dios. excoriat ossa una die, & separat ab eis fragmenta: oportet tamen quod caro circunstans ossi permuniatur ceroto aliquo, uel pãnis lineis. Auicenna similiter.

Ficus. Plin. 23. caules eius fouere cum folijs papaueris syluestris. Ser. secundũ Dios. ficus immaturæ cũ folijs papaueris & melle. Aui. similiter. Is. crudæ cũ frondibus papaueris agrestis extrahit ossa ex uulneribus.

Galbanum. Plin. 24.

Iris agrestis. Serap. secundũ Dios. emplastrum ex radice partem unam, floris æris partes tres, centaureæ partes duas, & parum mellis.

Lacertus uiridis. Plin. xxx. cinis eius.

Limaciæ. Serap. secundũ Galenum & Diosc. tritæ cum cortice.

Lini semen. Plin. uigesimo cum radice cucumeris syluestris.

Lolium. Plin. 22. cum melle.

Mus syluestris. Plin. trigesimo, cinis eius cum melle, aut cum uermibus terrenis.

Pecus. Plinius xxx. pulmo eius.

Peucedanum. Aui. Plin. 26. radix. Serapio secundum Gale. radix apposita expellit cito corticem ossis, & incarnat ipsum. secundũ Dios. puluis radicis extrahit cortices & squammas, seu fragmenta.

Seuum. Plin. xxx. arietis cum nitro.

Spolium serpentis. Plinius 30.

Vitis alba. Plin. 23. maximè radix. Sera. secundum Dios. emplastrũ. Aui. emplastrum cum uino. Mes. propriè cũ uino & melle.

Vitis nigra. Plinius 23.

Xylobalsamum. Sera. secundũ Diosc.

Sagittas, & alia infixa corpori extrahentia.

ABROTANVM. Plinius 21. Macer. per se, uel cum axungia.

Allium. Plinius xx. cum pice.

Ammoniacum. Haliabas.

Anagallis. Auic. Serap. secundũ Galenum

num & Dioscoridem.
Agnus. Plin. 30. ossa eius cum coagulo cuiuscunque, intra tertium diem approbant effectum.
Apostolicon emplastrum. Nicol. extrahit lanceam uel sagittam.
Aristolochia. Hal. Aui. Col. Mac. Ign. Plin. 26. longa cum resina. Serap. secundum Dios. emplastrum ex herba extrahit. secundum Gal. rotūda. Mes. utraq; est extrahens spinas & fracturas lignorū infixas carni.
Arundo. Plin. 24. radix filicis stirpem extrahit, & radix Iudaicæ arundinis, & folia cypriæ. Auic. radix cum cepe syluestri.
Auricula muris. Auicenna. quædam eius species.
Barbassus. Plinius 26. semen & folia cocta in uino. Thes. unguentum ex radice.
Berberis. Serap. secundum Diosc. radix trita emplastrata.
Bulbus. Serap. secundum Diosc. emplastratus.
Cancer fluuialis. Plin. trigesimosecundo. Auicen. Kiranides.
Canna. Serap. secundū Diosc. & Gal. sola radix aut cum bulbo.
Centumcapita. Plinius 22.
Cyclaminum. Plin. 26. radix cum melle & uino partibus æqualibus. Mes. cap. proprio de artamita.
Cochleæ. Plin. 30. quę manduntur exemptæ testis cum coagulo leporis, efficacissime sunt. de his quæ gregatim folia sectantur, tunsæ impositæ cum testis.
Coagulum. Plin. 28. maximè leporis cum thure & oleo, aut propoli.
Daucus. Plinius 26. semen.
Dictamnus. Plin. 26. interius & exterius. Apul. interius sumptus. Serap. secundum Dios. dicitur quod si animalibus percussis sagitta, detur in cibo, de hac herba egredietur statim sagitta.

Emplastrū:
- Quoddā frumenti. Mesue. xj. ant. efficax est.
- Mirabile relatum à Nicodemo. Auic. ix. v.
- Barbassi. The. cap. herbæ Mercurij.

Fel. Plinius uigesimooctauo, maxime caprarum cum uino.
Fiber. Plinius 32. pellis eius uel fimus combustum cum pice liquida & cū succo porri.
Filix. Plin. uigesimoquarto, radix eius extrahit arundinem infixam.
Guadar species ostrei. Auicenna. uide Ostrea.
Harbe, est animal quoddā. Serap. secū dum Galenū, trita applicata. secundum Dios. caro salsa & uetus applicata.
Iris agrestis. Serap. secundum Dioscoridem, emplastrum radicis pars. j. floris ęris partes. iij. terebinthinę partes quinq;, & parum mellis.
Indicum. Auicen. propriè cum farina lolij.
Lactuca asini, id est, anchusa. Auicen. radix.
Lacerta. Plinius trigesimo, discerpta applicata, uel caput eius solum con tusum cum sale.
Lapis magnes. Cir. puluis cum apostolicon, trahit ferrum.
Leontopodion. Plin. uigesimosexto, semen illitum.
Limax. Serap. secundū Gal. & Diosc. trita cum cortice suo.
Lini semen. Plinius 20. cum radice cucumeris agrestis.
Lolium. Haliabas. superpositum.
Mandragora. Plinius uigesimosexto, folia cum polenta.
Mum. Serap. secundū Dios. emplastrū. Auicen. nigrum ex eo.
Mus. Plinius 28. & 30. dissectus impositus.
Narcissus. Plinius uigesimoprimo. Serap. secundum Dioscoridem, emplastrum cum lilio & melle, infixa extrahit & incarnat. Auicenna similiter.
Nasturtium. Plinius uigesimo, cum pice.
Ostrea. Auic. tota cum carne sua. uide Guadar.
Pisces. Auic. quidam saliti.
Propolis, id est, prima cera. Plinius uigesimosexto.
Pseudodictamnum. Plinius. 26.
Rosæ. Auicen. secundum quosdam.

Rubus canis. Serap. secundum Diosc. radicis emplastrum.
Salsamentorum carnes. Plin. 32.
Sepia. Plin. 32. testa eius cum aqua.
Sideritis. Plinius 25.
Silurus fluuialis. Plinius 32. carnes impositæ recentes, uel salsæ, uel eius cinis.
Sordicies. Sera. secundum Diosc. semicupij balnei. Aui. aluearis & balnei.
Stellio. Auicenna.
Terebinthina. Haliabas.
Verbascum, uide Barbassus.
Vitis alba. Mes. extrahit spinas & ligna propriè cum uino & melle.
Vrtica. Plinius 22. cum sale.
Vrina hominis. Plin. 38. lana uel spongia imposita.
Xiphion. Serap. secundum Gal. radix superior cum uino & olibano emplastrata.

De solutione continui in carne & cute. Cap. III.

Vlceribus & plagis conferentia.

ABROTANVM. Haliab. ustū.
Absinthium. Plin. xxvij. priusquam uulnus tangatur in aqua.
Acetum. Auicenna.
Achillea herba. Plinius 25.
Adeps. Sera. capræ secundū Dios. porci cum cinere uel calce.
Aerugo æris. Plin. 34. cruda in emplastris.
Aerugo ferri. Plin. 34. cum uino lota et apposita cum myrrha.
Agnus castus. Serap. secundum Dios. semen cum folijs.
Alabastrum. Plinius 23.
Allium. Serap. secundū Gal. conglutinat plagas magnas recens appositū, & mundificat si fuerint sordes. Auicen. in fraudulentis recens appositum.
Aloe. Mac. Hali. Plin. 27. & folia etiam efficacissima sunt. Serap. secundum Diosc. folia trita faciunt adhærere uulnera, & ipsum puluerizatum incarnat uulnera. secun. Gal. similiter.
Alcanna. Auicenna. facit sicut sanguis draconis.
Althæa. Plin. xx. succus interius & exterius cum melle & resina. Macer. flos coctus in melle. Auicenna. maturat ea.
Amygdala. Plinius 24. amara.
Amurca olei. Plin. 23. cocta in linteolis apposita.
Anagallis. Plinius 26. Auicen.
Apium. Serap. secundum Gal. smyrnion species eius incarnat ea. Auicenna. sigillat. Mace. succus cum farina & albo oui.
Aqua piscium salsorū. Serapio secundum Gal. confert uulneribus putridis, salmuri maximè anguillarum & paruorum piscium.
Aries. Plinius. xxx. cinis fimi cum lacte mulieris.
Arbor cimicum. Auicenna. consolidat recentia.
Agrimonia. Apul. trita apposita, & cap. silicis drach. ij. cum uino bibatur, & in uulnere ponatur radix filicis, mire sanat.
Aristolochia. Plin. 24. Mac. cum melle. Igno. cum melle & origano sordida purgat.
Asphaltus. Plin. 35. Serapio secundum Galenum, recentia cum sanguine suo conglutinat.
Arsenicum. Auicenna. cum adipe emplastratum.
Aurum. Plinius uigesimotertio.
Balaustia. Serap. secundum Dios. conglutinat ea quādo sunt cū sanguine.
Barba hircina. Serap. secundū Gal. folia recentia trita. Haliab. Col.
Barbassus. Ig. cum melle & uino cocta etiā in tumidis & similibus ualet: & cum aceto cocta, ualent in recentibus uulneribus. Vide Tassus.
Berbena. Macer. recens trita applicata. Apul. cum butyro.
Betonica. Mac. folia cum sale trita.
Buthormarien. Auic. succus cum aceto & melle. Vide Cyclaminum.
Burdi. Serap. secundum Gal. infundantur in aceto & aqua, aut in uino solo, incarnat uulnera recentia.
Bulbus. Plinius uigesimo.

Brasica.Plinius uigesimo, domestica & agrestis.
Britanica.Auicenna.
Chalcanthũ.Plin.24.per se illinitũ.
Camphora.Col.iudaica.
Canis.Sex.cinis capitis aspersus.
Caseus. Serap. secundum Gal. recens super profunda positus cũ folijs acetose,uel uitis, uel lactucæ, aut siclæ, aut platani,curat. Auicenna. recens recentibus, antiquus malis uulneribus confert.
Cadmia.Plin. 24. quædã eius species.
Cauda equina. Col. Serap. secundum Diosc.folia pistata emplastrata conglutinat recentia uulnera, etiã si sint ibi nerui incisi,consolidat eos.secundum Gal.conglutinat & consolidat uulnera mala. Auic.mirabiliter confert. Ignotus. folia in modum cataplasmatis.
Caulis. Mac.Hali.napo caulis.
Celsus,id est, morus. Hali folia recentia trita.
Centaurea.Col.maioris in uulneribus uis tanta est, ut coercere etiam carnes tradatur, si coquatur similis, in usu tantum radix est.Auicen.recẽs. Apul. maioris puluis impositus,uel decoctionis fomentum. Serap. secundum Gal. minor incarnat magna uulnera recens apposita. Mes. sanat uulnera,& mundificat,& consolidat propriè difficilis consolidationis, puluis eius & unguentum & uinum decoctionis eius, & est potens ad hoc.
Cepe.Plin.uigesimo,syluestre.
Cerebrum.Plin.xxx. galli & bubonis cum adipe anseris, mirè consolidat.
Chamæpitis.Serap.secundũ Galen. recens cõglutinat uulnera magna multum.& curat plagas putridas. secundum Dioscor. emplastrum ex ea & melle. Auicenna,cum melle consolidat.Apuleius, Succus impositus dolorem & tumorem tollit.
Cyclaminũ.Serap.secundũ Diosc. succus radicis coctus ad spisitudinẽ mellis,maximè cũ aceto mistus.Auic.radix sola,uel cum aceto,aut melle.uide Buthormarien.
Cyminum.Auic. syluestre propriè cũ eo implentur uulnera.
Cyperi. Col.Mac. Plin. xxj. solum uel cum melle. Circ. puluis tollit putredinem.
Cypressus.Auic.Sera. secundũ Diosc. folia & nuces.Haliab.folia recentia in uulneri recenti.
Cochleæ.Plinius trigesimo, terrestres tunsæ impositæ.
Colla.Auic.cum aceto & melle.
Conyza herba.Ig.tunsa & apposita.
Cornal. Auicen. fructus eius consolidat grossa.
Coriandrum.Plinius uigesimo.
Cucurbita.Plin.xx.testa trita cum adipe anseris.
Climia auri & argenti. Auic. Serap.secundum Dios.consolidat ea.
Chrysocolla. Plin. 23. per se trita & cũ cera & oleo.
Diaquylõ emplastrũ.Nic. uulnera desiccat,& cicatrizat & replet.
Dictamnũ.Apul.succus in plaga recẽti infusus in ipsa, & bibitus.
Dragontea,id est,dracunculus.Serap. secundũ Gal.folia in recenti uulnere.Ig.folia trita. Vide Luf.
Equisetum.Plin.26.cum aceto.
Equus.Plin.28.carnes eius & fimus.
Ericius.Serap.secundum Galen. terrenus & marinus combustus, administratur à quibusdam in medicinis ad generandum carnem uulneribus.
Fel. Plinius 28. tauri cum succo porri uel lacte mulieris. Serap. secundum Diosc.tauri.Auic. adib.
Filix.Apul.herba tunsa apposita.
Ficus Pharaonis.Auicenna. adhærere uulnera facit.
Furfur.Auicenna.
Gallæ. Circainstans. puluerizatæ appositæ consolidant.
Gagates lapis.Alber. Hali. recentibus uulneribus.
Gentiana.Plinius 26.succus.Serap.secundum Dios.radix posita in uulnere cum licio.Auicenna.
Gummi.Plin.24.Haliab.pini.
Gummi marmoris. Albuk. Hali. puluerizatum uulneri recenti consolidat,& non sinit facere saniem.

Glandes. Serap. secundum Gal. folia eius conglutinant plagas recentes superpuluerizata. Auic. similiter.

Gluten auri. Auicenna. optimum est in uulneribus difficilis consolidationis.

Gluten tauri. Plinius 28. liquefactum sed tertia die resoluatur.

Gramen. Plin. 24. Serap. secundū Gal. conglutinat uulnera recentia dum sunt sanguinolenta. Auicenna. radix propriè.

Granata. Auic. propriè usta.

Grana tinctorum. Serap. secundum Diosc. cum aceto conglutinat ea.

Grassula. Mac. cataplasmata.

Hes. Auic. combustum ablutum.

Hermodactyli. Mes. in medicinis uulnerum. abstergit enim sordes eorū, & consumit putridas carnes.

Hœdus. Plin. 28. pellis eius recens.

Hæmatites, Albertus. puluis admistus uino.

Hypericum. Auic. magna consolidat.

Ilex. Plin. 24. cortex in aceto.

Indicum. Col. Hali. maximè corporibus duris & capitibus lacertorum. Auicen. similiter.

Iris. Plin. 26. cum aceto.

Lac. Auicen. Serap. secundū Gal. acetosum in rusticis.

Lactuca. Plin. xx. quædā eius species.

Lana. Plinius 29. succida cum uino & aceto, uel aqua, uel oleo expressa, uel cinis eius.

Lanaria. Plin. 24. cum oleo imposita infra quinqꝫ dies sanat.

Lapis magnes. Circ. puluis confectus cum apostolicon imponatur.

Leontopodion. Plin. 26. semen.

Lebleb. Hali. cocta cum uino, pessimis uulneribus ualet.

Lycium. Plinius 24.

Lilium. Serap. secundū Gal. quidā utūtur folijs infusis in aceto ad incarnationem uulnerum, uel succi partes. v. cum parte. j. aceti & mellis competit uulnerib. magnis, propriè quę sunt in capitibus musculorū. Auic. succus lilij. s. ireos cū aceto & melle coctus in uase ęneo. Mac. succus foliorū cum aceto & melle coctus.

Limax. Serapio secundū Gal. caro eius cū puluere molendini, aut myrrha, aut olibano, aut glutine, consolidat uulnera magnæ apparitionis fortiter. secundum Dioscoridem, tritæ cum carne sua maximè addito thure & myrrha.

Liquiritia. Auicen. succus. Ignot. similiter linitus.

Lysimachia. Plinius 26.

Lithargyrus. Circa. uulneribus impositus saniem consumit, & consolidat ulcera.

Lolium. Isa. cum radice urticæ, in uulneribus putridis mundat & sanat.

Lutum { Sigillatum. Auicen. consolidat ea. Magrum. Aui. cōsolidat ea. Armenum. Auicen. mirabile est. }

Luf. Aui. radix humida & folia eius in uulneribus malis. uide Dragontea.

Lupini. Auicenna.

Malua. Plin. xx. cruda cum pane. Mac. folia eius & salicis æqualiter trita bene iuuant, uel sola cum adipe ueteri. Ignot. maluæ syluaticæ radix in cinere cocta.

Mala. Isaac. frondes.

Maltina species uitrioli, Serap.

Mandragora. Plin. 26. radix cum melle uel oleo. Haliabas. folia. Ignotus. recentia folia cum polenta in feruore uulneris.

Marrubium. Plinius xx. cum axungia.

Mel. Plin. 22. Isaac. Auic. coctū ingrossatum, conglutinat recentia.

Millefolium. Plinius 24. & 25. interius sumptum. Ignot. coma eius tunsa & apposita, dolorem tollit & glutinat, & sanguinem stringit.

Minium. Auicen. cum ceroto.

Myrrha. Hali. Auic. uulneribus putridis imposita, putredinē consumit.

Narcissus. Plin. xxj. Sera. secundū Gal. incarnat ulcera magna. Auicen. conglutinat uehementer.

Nymphea. Plinius 26. trita.

Oemanthe. Plinius 25.

Oleum myrtinum. Nico. superpositū, inducit carnem.

Oliua. Auicen. gumma syluestrium in

emplaſtris ponitur.
Olibanum.Hali. Auic. conſolidat recentia ualde. Serap. ſecundum Dioſcor. ſimiliter. Vide Thus.
Opopanax. Auicenna.
Orchis. Plinius 26. radices ſiccæ recentes cum melle.
Orobus. Plin. uigeſimo ſecundo, Iſaac. cum melle. Haliab.
Oſtrea. Auic. cum carne ſua cum thure, & myrrha, & puluere molendini.
Ouum. Plinius 29. albumen.
Palma. Serap. ſecundũ Galenum, cortex ſummitatum.
Panax Aſclepij. Serap. ſecundum Gal. & Dioſc. cortex, radix, folia & ſemẽ cum melle.
Papauer. Plin. uigeſimo, folia.
Papyrus. Auic. puluerizata uel infuſa aceto & ſiccata.
Perſica. Iſ. foliorum puluis recẽtes plagas & cruentas claudit.
Perſolata. Plinius xxvj. radix.
Perſonacia. Apul. decoctione foueatur uulnus. & ipſa herba cum nitro & axungia, & picula atque aceto trita imponitur: uel radices eius & ſpumas quæ naſcuntur in locis ſiccis ęquali pondere contritas, ſubtiliſsime impone.
Peucedanum. Plin. 26. ad recentia uulnera, tanta uis eſt, ut ſquammas ex oſsibus extrahat.
Pinus. Auic. folia puluerizata conglutinant ea. Col. pinea alkitran.
Pira. Auic. ſylueſtria exiccata. Serap. ſecundum Gal. vj. ſimpl. curaui cum eis aliquas plagas quando non potui inuenire aliquas medicinas.
Pix ſicca. Auic. Serap. ſecundũ Dioſc. in unguentis poſita.
Polycnemon. Plin. 26. maſticata quinta die ſoluatur.
Polygonos. Apuleius. recentibus applicata.
Polium montanum. Plin. 21. Serap. ſecundum Gal. polium magis recens, incarnat uulnera magna. ſecundũ Dioſc. emplaſtratum conglutinant uulnera. Auic. uiride, recẽtibus uulneribus. Haliab. peſsimis.
Poma. Serap. ſecundum Galen. pontica, ſtyptica, acetoſa, conglutinant uulnera. Iſaac. frondes, & rami cortices ſtypticorum & aridorum ſolidant uulnera.
Porrum. Plin. xx. Mac. cum ſale.
Plantago. Aui. Serap. ſecundum Dioſ. conglutinat profunda recentia. Ig. herba cõtuſa, ꝑniciosis imponitur, recentibus & ſordidis. Apul. trita cum axungia ueteri nõ ſalita, & etiam puluis ſeminis impoſitus. Mac. plantago maior & minor.
Platanus. Auicen. cinis eius in uulnere putrido.
Plumbũ. Auic. oleũ fricationis eius cũ alio plumbo, & plumbũ uſtum lotum, in malignis confert.
Puluis de ſarcocolla. Ser. xxx. ant.
Puluis croceus. Hali 23. anti.
Quercus. Hali. folia puluerizata.
Rhamnus. Plin. 23. folia cum oleo.
Reſina. Plinius 24.
Rhecoma. Plin. 26. illinita.
Roſa. Haliab. puluis.
Roſmarinus. Plinius uigeſimoquarto, radix uiridis impoſita. Apul. contuſus cum axungia.
Rubus. Plin. 24. flos uel morum. Sera. ſecundum Galen. maſticatus, curat uulnera. Auic. conſolidat ea. Apul. flos aut morum ipſum impoſita ſine collectionis periculo ſanat.
Ruta. Apuleius. folia cum melle & pice appoſita.
Salix. Sera. ſecundũ Gal. folia adminiſtrantur conglutinationi uulnerũ. ſeuundũ alium cõglutinat recentia. Aui. fruct⁹ & folia emplaſtrata in magno uulnere, & cuiuſdã ſpeciei eius cortex & folia in recenti applicata. Hali. folia trita incarnant.
Saluia. Ignotus. aqua eius linteis impoſita in recenti.
Sanguis. Plin. 28. ſiccus cum cotyledõne herba. Ser. ſecundũ Dioſ. porci.
Sanguis draconis. Auic. Serap. ſecundum Gal. cõglutinat uulnera ex percuſsione. ſecundũ Dioſ. planta trita ſuperpoſita uulnera cum ſanguine ſuo glutinat.
Sarcocolla. Al. Meſ. Auic. Hali. Serap. ſecundum Dioſc. conglutinat ea.
Sauina. Macer. cum melle.

Satyrion. Apul. radix tunſa impoſita, difficillima uulnera curat.
Senecion. Apul. cum axungia ueteri.
Sycomorus. Serap. ſecundum Hal. lac eius cōglutinat ea. ſecundū Dioſc. collectum tempore ueris exiccatū.
Sideritis. Plin. 26. cum melle. Ignot.
Symphytū. Theſ. radicis emplaſtrum.
Symphytum. Plin. 26. celerrimè ad cicatricem perducit. Et 27. uulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoq; dum coquuntur, conglutinat addita.
Sinopica. Ser. ſecundū Dioſc. in emplaſtris conſolidat. Auic.
Sucaha. Galen. vj. ſimplicium. radix. Haliab. folia.
Scamonea. Auic. cocta cum melle & paſſulis emplaſtrata, reſoluit ea.
Scordion. erap. ſecundū Dioſ. ad uulnera magna & fraudulenta.
Scotanū. Serap. ſecundum Gal. cinis eius ſolus, curat uulnera in quibus eſt ſordes & putredo propter nimiā humiditatē eorū. Auic. ſimiliter.
Smyrnion. Plinius 27.
Spongia. Plin. 23. Serap. ſecundū Gal. conſolidat recentia cum ſanguine ſuo cum aceto miſto aqua uel uino. & ſecundū Dioſ. noua ſpongia applicata cōglutinat recentia. Auicen. ſimiliter.
Squamma ferri. Plinius uigeſimo.
Stibia quædam terra. Plin. 23.
Stratiotes herba. Plin. uigeſimoquarto, cum aceto linita.
Taſſus barbaſſus. Auic. cum melle.
Tegula. Serap. ſecundum Gal. fit ex ea medicina ad conſolidanda & incarnanda uulnera.
Tela araneæ. Circainſt. in nouis uulneribus multum ualet.
Terebinthina. Serap. ſecundum Dioſ. emplaſtrata.
Terra ſigillata. Sera. ſecundū Gal. Col. cum aceto ſuperpoſita, uulneri recenti conglutinat.
Tilia. Plinius 24. lachryma eius, & cortex eius etiam maſticatus.
Thus. Haliab. cortex eius replet ea carne. Macer. thus cum aceto. pice, & lacca. Vide Olibanum.

Verbaſcum, uide Barbaſſus, & Taſſus.
Verbena, uide Berbena.
Vermes terreni. Plinius 31. recentes uel arefacti in ſole cum aceto, & niſi biduo reſoluantur.
Vinum. Serapio. dulce uetus infuſa lana non lota.
Viola. Ignotus. purpurea uiola cum axungia recentia uulnera ſanat efficaciter.
Virga paſtoris. Haliab. Serap. ſecundū Gal. conglutinat recentia cum ſanguine ſuo. Auic. ſimiliter.
Viſcum. Plin. xx. cū reſina, cera, & galbano. Auic. malis uulneribus.
Vitis. Plinius uigeſimotertio, folia ſicca, & cortex etiam.
Vitrioli ſpecies maltina, Serap.
Volubilis. Hali. cocta cum uino, peſsimis uulneribus. Auic. ſpecies dicta ſinus papaueris cocta in uino recentia magis conſolidat.
Vlmus. Aui. cortex inuoluta ſicut ligamentum, & folia, & flos ſimiliter.

Vnguentū:
- Fuſcū. Nic. attrahit, mūdificat, & ſanat uulnera.
- Ceraſeos.
- Paruum.
- De lilio.
- Baſilicon.
- Tripharmacum.
- Palmeum.
- Aureum. Meſ. xj. ant.
- Nicodemi. Meſ. ibidem. uulneribus putridis.
- Siricinum.
- Calcadis. Aui. xj. quinti.
- Colcatari. Hal. 14. ant.
- Faduricum. Hali. ibidē.
- Tabedinati. Sera. uigeſimooctauo antidot.

Vrtica. Colliget.
Vzifur. Auicen. conſolidat.

Arteriarum & venarum incisioni conferentia.

GYPSVM. Col. Haliab. cum albo oui & pilis leporis.
Rana. Kiranides. cinis eius cum aceto. Auic. ſecundo quinti.

*Semonis herba. Plinius 25. sanguinē sistit, non solum aperta uena, sed etiam præcisa.
Thus. Macer. cum aloe & albumine oui, non soluatur donec conglutinetur.

Fluxui sanguinis ex vulnere conferentia.

ALOE. Plin. xxvij. per se, uel cum aceto.
Aparine. Plinius uigesimoseptimo, folia imposita.
Araneæ tela. Kir. Auicenna.
Capra. Plin. 28. fimus eius ustus. Sext. cor combustum aspersum.
Cypressus. Serap. secundū Diosc. nucis eius emplastrum.
Equisetum. Plin. uigesimosexto, cum aceto.
Equus. Plin. uigesimooctauo, coagulum, & cinis fimi eius cum corticibus ouorum imposita.
Faba. Auic. Serap. secundū Diosc. medietas grani fracti superposita puncturis sanguisugæ, abscindit fluxum sanguinis. Isa. similiter.
Ferula. Plinius 26. cinis eius uel carbo, & fungus natus in radice eius, efficacior est.
Granata. Isaac. cortex.
Grassula. Macer.
Indicum. Serap. secundum Galenum.
Lycium. Plin. uigesimoquarto.
Liquiritia. Macer. cap. uiolæ albæ retenta in ore glutito succo, sistit fluxum.
Millefolium. Ignotus. coma tunsa apposita.
Myrtus. Plinius uigesimosexto, folia trita sicca.
Olibanum. Haliabas.
Persica sicca. Sera. secundū Dios. trita.
Pinus. Serap. secundum Diosc. trita folia, prohibent humida ulcera ne fluat sanguis ab eis.
Polypus piscis. Plin. trigesimosecundo, tunsus & illinitus.
Puluis de sarcocolla. Serap. xxx. anti.
Puluis croceus. Haliab. xiij. anti.
Plantago. Plinius 26. tunsa. Macer. similiter. Ignotus.
Rana. Kir. cinis eius cum aceto. Plin. 32. cineris eius linire, uel arefacto sanguine quodam hoc fieri iubet ex ranis paruis uiridissimis.
Saliua. Ign. aqua eius linteis imposita. Mac. cruda trita applicata. Plinius 22. syluestris.
*Semonis herba. Plinius 25.
Sideritis. Plin. 26. alligata.
Sucaha. Haliabas. folia.
Sumach. Circainst. puluis combustus uiolis. apponatur in exteriori ruptura uenæ.
Scoria argenti. Auic. consolidat.
Spina Aegyptiaca. Auic. semē proprie & radix consolidat uehementer.
Spongia. Plin. 31. cum aceto & aqua uel uino, & etiam usta similiter cum pice. Serap. secundum Gal. sicca imbibita asphalto Iudaico, aut in pice liquida posita supra locum fluxus, & accenso igne super eo. nam ualet ut cauterium faciens escharam uulneri. Auicen. usta.
Squamma ferri. Plinius 22.
Squilla. Plinius uigesimo.
Stercus. Haliabas. asini applicatum si ex uenarum uel arteriarum incisionē fuerit.
Stibia, uena quædam terræ. Plin. trigesimotertio, puluerizata.
Trochisci de terra sigillata. Mes. octauo antidotarij.
Trochisci de karabe. Mes. 8. anti.
Thus. Macer. cum aloe & albumine oui, nil utilius.
Vacca. Haliabas. sanguis uulneri appositus.
Viola. Macer. alba radix si teneatur in ore sæpe transglutito succo, Vulneris in modicum tradunt mox sistere fluxum.
Vitis. Plin. 23. folia sicca.
Vter. Plin. 28. hircini uinarij tantum cinis cum pari pondere resinæ.

Prohibentia apostemari vulnera.

ACETVM. Auicenna. lana infusa apposita.
Anagallis. Auicenna.

Araneæ tela. Auic. ſuperpoſita. Serap. ſecundum Gal. ſimiliter & Dioſ. in non profundis.
Aſphaltus. Serap. ſecundum Dioſcoridem. Auicen. linitus.
Berbena. Ig. cataplaſmata folia.
Caſeus. Auicen. recens præcipuè cum folijs platani & acetoſæ.
Fimus. Plinius 28. bubali uſtus & etiam auis calefactus.
Rubus. Plinius uigeſimoquarto, flos & fructus.
Sanguis draconis herba. Serap. ſecundum Dioſc. planta trita applicata uulneri recenti.
Spongia. Plinius uigeſimoprimo, cum pluuiali aqua.
Verbena, uide Berbena.
Vitis. Auicen. fructus ſylueſtris.
Vitulus. Plinius 23. carnes eius & cinis femoris etiam.

Dolori & inflammationi vulnerum conferentia.

APOSTOLICON emplaſtrum. Nicolaus. ſuperpoſitum.
Lupinus. Auicen. farina eius cum farina hordei.
Mandragora. Apul. cum polenta.
Portulaca. Plin. xx. cum oleo.
Sideritis. Ig. trita & impoſita.
Spongia. Plinius 31.
Verbena. Ig. foliorum cataplaſma.

Dolori ex punctura ſpinæ conferentia.

ARVNDO. Pli. uigeſimoquarto.
Vrina. Plin. 28. hominis.

Apoſtemati & dolori uulnerum conferentia.

MANDRAGORA. Plin. 26. folia. Serap. ſecundũ Dioſ. emplaſtrum ex folijs recentibus cũ ſauich, cõuenit apoſtematibus eorũ calidis.
Oleum de chryſomelis. Meſ. duodecimo antid. confert tumoribus uulnerum.

Aduſtioni ignis, & ſimilium, & aquæ feruentis conferentia.

ACACIA. Alman. cum albumine oui. Haliabas ſimiliter.
Acanthos. Plin. 22. radix. Igno. herba contuſa appoſita.
Acetũ. Auic. cõfert uelocius omni re.
Adeps. Plinius 28. urſi cum radice lilij. Serap. ſecundum Dioſc. porci. Auicenna ſimiliter.
Aizoon. Plin. 26. Igno. Macer.
Alabaſtrum Plinius 23.
Alkanna. Alman. Auic. Col. Hali. puluis foliorum. Sera. ſecundũ Dioſc. decoctio eius. ſecundum Gal. aqua decoctionis, prohibet dilatationẽ combuſtionis ignis.
Alnus arbor. Plin. 22. folia.
Althæa. Serap. ſecundum Dioſc. emplaſtrum ex folijs cum pauco oleo. Mac. ſimiliter confert combuſtioni ignis.
Alumen. Plinius 25. cum pice. Serap. ſecundum Dioſc. uſtum cum aqua. Auicenna. cum ſalgemma.
Antimonium. Serap. ſecundum Dioſ. Hali. cum axungia ueteri. Auic. cũ adipe recenti, & ſi fuerit ulceratum adijcitur ceruſſa.
Anchuſa. Ignotus. radix cum oleo cocta cum cera mire prodeſt.
Aron. Plin. uigeſimoquarto, folia cũ uino & oleo cocta.
Aſphodelus. Plin. 22. Serap. ſecundum Dioſc. oleum coctum in cauatura radicis. Hali. decoctio perfuſa.
Aurum. Cir. coċturæ cum auro factæ meliores ſunt alio metallo.
Axungia. Plinius 28. cum cera.
Barba hircina. Serap. ſecundũ Dioſc. flos eius cum uino & oleo.
Beta. Plin. xx. domeſtica & ſylueſtris. Serap. ſecundum Dioſc. cocta cum folijs eius. Vide Sicla.
Bubalus. Plin. 28. cinis talorum eius cũ cera & medulla cerui.
Bulbus. Plinius xx. flos eius.
Calamenthum. Theſ. ſuccus cum ceruſſa & coſto, mirabiliter ſanat, & non remanet cicatrix.
Calamus aromaticus. Auic.
Calx. Al. Auic. Albuk. Haliab.
Cannabis. Plin. xx. radix cruda.
Cancer. Plinius 32. cinis fluuialis & marini.
Canis. Plinius. 30. cinis capitis eius, hepar

hepar etiam combustum.
Caulis. Serapio. cinis cum albumine oui. Auicen. similiter.
Celsus, id est morus. Haliab. folia cum oleo. Vide Morus.
Cyclaminum. Plinius 26. radix.
Cimolia. Auic. propriè cũ aqua & aceto. Serap. secundum Gal.
*Cyperus arbor. Plin. uigesimotertio, folia. Haliab. cinis.
Cochleę. Plinius xxx. cinis earum. Almansor. marinæ.
Colla. Auicenna.
Coriandrum. Plinius uigesimo.
Cucurbita. Plin. xx. Serap. secundum Diosc. puluis combustæ siccæ.
Cussus. Auicē. cerotum. Serap. ipsa & flos eius. Vide Edera.
Dragaganthum. Cir. dissolutum in succo uermicularis non prima die, sed secunda uel tertia.
Ebulus. Plin. 24. Serap. secundũ Dios. folia recentia cum sauich hordei.
Edera. Plin. 24. flos & semina usta cum cera. edera terrestris etiam.
Emplastrum de calamētho. Thes. cap. herbæ uirginis.
Faba. Plinius 22.
Fel. Plinius 28. tauri.
Fœnogræcum. Auic. cum oleo rosa.
Fæx sapæ. Plinius uigesimotertio, cum lanugine arundinis.
Ficus siccæ. Plin. 23. cum granatis. Serap. secundum Diosc. in ceroto.
Ficus arbor. Plinius 23. cinis ramorum cum cera & rosaceo.
Fimus. Plin. 28. apri uel suis siccus. & leporis ualde confert, & capræ sine cicatrice sanari dicitur. Et 30. cinis cũ cera & columbi cōbustus cũ oleo. Sextus. tauri combustus.
Fuligo pini. Auic. cum gumma pini & bdellio dimittatur donec cadat.
Gallæ. Plinius 24. masticatæ.
Garum piscium. Plinius 31.
*Glyrium oleum. Plinius 30.
Glutinum. Plin. 28. tauri quod fit ex uirga & auribus eius necquicquam efficacius prodest.
Hypericũ. Plin. 26. Serap. secundũ Gal. emplastrũ foliorũ. secundũ Dios. folia & semē. Ig. folia cum semine trita.
Hedera, uide Edera.
Indicum. Auicen. cum melle.
Iris. Plin. Col. Auic. capite de lilio. domestica est optima medicina adustioni ex aqua.
Iris lapis. Plin. 37. ustus.
Lactuca. Plinius xx. cum sale. Auicen. lactuca asini cum cera.
Lana. Plinius 29. combusta.
Lentes. Pli. 22. sine corticibus semicoctæ in aqua cum melle applicatæ.
Lilium. Serap. secundum Gal. assatum applicatum cum oleo ros. dimittatur quousq; curetur. similiter facit eius radix assata. secundũ Dios. radix cocta cum oleo ros. Mac. folia & radix lixa cum ros. Auic. lilium. Serapio ireos domesticum est melior medicinarum in adustione aquæ.
Lutum sigillatum. Auicen. sanat eius ulcerationem.
Magnes. Pli. 36. crematus. Lapidarius. superaspersus.
Malua. Plin. xx. cocta. Serap. secundũ Dios. trita cum oleo. Aui. decoctio foliorum cum oliuis. Mac. cũ oleo.
Mercurialis. Colliget.
Minium. Auic. in ceroto positum.
Myrtus. Plin. 23. ipsa & cinis foliorum. Serap. secundum Diosc. folia cum myrrha aut oleo, curāt combustionem ignis. Aui. cinis foliorum cum ceroto, uel decoctio in uino.
Morus celsi. Plin. 23. cortex radicis. Serap. secundũ Dioscoridē, folia trita emplastrata cum oleo, curant combustionem. Vide Celsus.
Narcissus. Pli. 21. cũ melle. Auic. similiter. Serap. secundum Dios. similiter.
Nasturtium. Serap. secundum Dioscoridem, succus curat.
Nitrum. Plinius. 31. linitum.
Oleum myrtinum. Plinius 23. Nicolaus. cum cera alba.
Olibanum. Serap. secundum Diosc. Auicenna. Macer.
Oliua. Plinius 23. folia cocta cum melle, & oliuæ maturę, masticatæ, linitę. Isaac similiter.
Oliuæ maturæ. Auic. oliuæ conditæ sale & aqua emplastratæ.
Ordeum. Plinius 22. cinis.

Ostrea.Plinius 32.& earum cinis. Auicen.cum sale.
Oua.Col.Auic.Plin.29.dura infrigidata cum aqua, & albumen oui statim appositum,& cortices usti. Serap.secundũ Gal.albumen illitum lana superpositum, confert multum. Haliabas.contusa apposita. Kir. gallinarum recentia.
Parietaria.Auic.præcipuè confert.
Pellis.Auic.muli & similium ponatur calida.Hali. pellis uetus ocrearum ustarum.Sera.soleæ calciamentorũ combustorum.secundum Diosc. cõferunt apostematibus eius.
Personacia.Apul.succi cyathus j.cum melle cyathis tribus.
Pili combusti. Haliab. Plin. 28. porci cum adipe.Kiranides.leporis super aspersi.
Pinus.Serap.secundum Diosc. cortex cum lithargyro & puluere olibani. Auic.cortex puluerizatus.
Polenta.Plinius 22.
Porphyra marina. Serap. secundum Dios.testæ repletæ sale adurãtur in uase terreo, & puluerizentur super locum, & dimittatur donec per se cadat. Cadit enim homo medicamen per se consolidato loco.
Porrum.Plinius xx.folia.
Plantago. Ignot. Plin. 26. folia cocta. Macer.cum albumine oui.Auicen. lingua arietis dicitur.
Platanus.Plin.24. semen & cinis frondium.Al. folia & nuces cum aceto emplastrum. Auicé. cortex coctus in aceto. Haliab. cortex contritus combustus.
Plumbum. Serap.secundũ Gal. oportet quod stringatur super locũ ignis & non in partibus circumstantibus. Cir. unguentum ex oleo confricationis in mortario plumbi.
Ranæ.Kir.cinis earum cum aceto.
Rosa.Plinius 21. semen. Macer. oleum eius.
Rubus.Serap.secundum Diosc. foliorum emplastrum, prohibet dilatari combustionem. Cir. succus turionum eius cum oleo & cera ungatur omnis ustura.
Sal.Mes.Plinius 31.cum oleo. Auicenna similiter.
Sambucus.Plinius 24.
Sandali.Haliab.rubei.
Sapo.Cir. sarracenicu mox appositus per tres uel quatuor horas dimittatur.
Semperuiua. Ignot. Serap. secundum Diosc.Cir.ex succo & oleo ros. unguentum non ante triduum apponatur.
Serpyllum.Apul.cum spuma argenti, oleo rosato & adipe ursi.
Sideritis.Plinius 22.
Sinapis.Macer.
Sicla.Auicenna.cocta. Vide Beta.
Siler.Plinius uigesimo.
Sisamus. Plinius 22. Serap. secundum Diosc.emplastrum.
Sulphur.Auicenna.
Scotanus. Serap. fructus secundũ Galenum, cum axũgia apostematibus eius confert.secundum Dios. similiter combustiones curat.
Stercus.Serap.secundum Gale. pecudis maximè cum oleo rasaceo,& cũ cerato rosaceo:consolidat enim excoriationes.secundum Diosc. arietis cum cera & oleo rosato curat. columbi*terra cum oleo similiter curat: & gallinæ similiter, sed debilius. Auic. capræ cum aceto uel cera & oleo ros. columbi cum melle & semine lini,ouis arietis & gallinę.
Stibia.Plin.33. cũ adipe, spuma argenti,cerussa,& cera.
Tamariscus. Auic. cinis & puluis impositus.
Terra sigillata. Serap. secundũ Paulũ.
Testudo.Plin.32.oua eius.
Tilia.Plinius 24. lachryma eius & decoctio foliorum.
Thymus.Plinius 21.
Thus.Macer.cum axungia.
Vermicularis.Plin.26.Ig.Mac.
Vipera.Plin.xxx.adeps eius.
Vitis.Plinius uigesimotertio, cinis cũ ros.& aceto.
Volubilis.Serap.flos eius cum ceroto confert plus aliquo. Auic. uolubilis dicta funis pauperum cum ceroto non est ei par ad hoc.

Vnguentũ { Palmeum. Mes. xj. antid. Siricium. Mes. ibidem. De cerussa. Mes. ibidem. Serap. 28. antid. Auic. xj. quinti. De calce. Serap. ibidem. Album. Hali. 14. antido. }

Vrina. Plinius. 28. pueri & senis. Sext⁹. fæx urina linita.

Vzifur. Auic. prohibet adustionem & escharam.

Prohibentia ulcerari locum combustionis.

ANTIMONIVM. Serap. secũdum Dioscor. cum adipe recenti. Auicen. similiter. & si fuerit ulceratum, addatur cerussa.

Cimolia. Serap. secundum Dios. linita. secundum Gal. cum aceto & aqua. Auicen. lutum cimolea.

Gluten. Sera. secundum Dios. bouum dissolutum in aqua calida.

Gummi arabicũ. Ser. secundũ Diosc. cum albumine oui.

Lutum sigillatum. Aui. Ser. secundum Paulum, terra sigillata non sinit uesicari, & uesicatum curat.

Myrtus. Aui. decoctio fructus in uino, uel cinis eius in ceroto.

Oliuę. Plinius 23. linitę masticatæ. Ser. secundum Dioscoridem, aquaticæ emplastratæ. Auic. conditæ aqua & sale.

Ouum. Plinius. uigesimonono, albumen. Serap. secundum Diosc. album eius linitum.

Polenta. Plinius. 22.

Porphyra marina. Sera. secundũ Dios. combusta cum sale puluerizata, super locum dimissa donec cadat. cadit enim dum consolidatus est.

Sal. Plinius trigesimoprimo. Serap. secundum Dios. cum oleo. Auicen. similiter. Mes. bullitum cum oleo tepido superpositum.

Inflationi & apostemati ex adustione.

CALCIAMENTVM. Serap. secundum Galen. uetus combustum, curat apostemata ex adustione.

Colla. Auic. piscium de corijs, uesicis combustionis confert.

Ebenus. Haliabas.

Auferentia escharas adustionis.

BOLVS. armenus. Serap. secundum Galen. exiccat escharas quæ egent exiccatione.

Matricaria. Auicenna.

Mezereon. Sera. secundum Gal. super positum.

Mum. Aui. lenit escharas.

Papauer cornutum. Auicen. flos & folia.

Sauina. Serap. secundum Dios. stercus Auicenna. columbi cum melle & semine lini.

Vlceribus ex adustione conferentia.

AES. Serap. secundum Dios. ustum mundificat ulcera, incarnat, consolidat. & batitura (squama) ei⁹ similiter. Haliabas, dura ulcera ustum. ablutum uerò mollia cicatrizat.

Antimonium. Serap. secundum Dios. cum mum & cerussa, consolidat ulcera adustionis. Auicenna. cum adipe & cerussa.

Bubalus. Plinius. 28. splen cum melle.

Cussus. Serap. secundum Galen. folia cum uino cocta. secundum Dioscoridem, flores cum mum dissoluti in oleo, uel coctum cum uino emplastratum.

Ebenus. Haliabas.

Mus. Pl. 28. caput eius & fel.

Olibanum. Aui. Sera. secundum Dios. cum adipe & axungia.

Ouum. Plin. 29. albumen cum oleo costo, & adipe suis.

Tamariscus. Sera. secundum aliquos, cinis eius desiccat propriè ulcera quę fiunt ex adustione ignis.

Testudo. Plin. trigesimosecundo, oua eius dura linita.

De dispositionibus vlcerum. Caput IIII.

Vlceribus conferentia.

ADEPS. Plinius.32.recens.
Abrotonum. Serap. ſecundum Galenum, combuſtum, ulceribus humidis confert: mordicat tamen ea.
Aloë. Sera. ſecundum Gal. claudit ulcera cutis. ſecundum Dioſ. pulueri-zatum incarnat ulcera, prohibet dilatari, & conſolidat & curat.
Althæa. Mac. cocta cum melle.
Ammoniacum. Serap. cum myrrha in unguento.
Amylum. Plinius uigeſimoſecundo, Auic. conſolidat ulcera.
Anagallis. Plinius. 26. Serap. ſecundũ Gal. ſuccus incarnat ulcera, & confert corruptioni membrorum. Aui. prohibet ampliationem ulcerum.
Anchuſa. Plinius.22.
Anthenis. Plinius.22.
Antimonium. Auic. Serap. ſecundum Dioſ. incarnat & conſolidat. Haliab. cicatrizat.
Apium. Mac. cum farina & claro oui.
Apollinaris. Plinius.26.
Ariſtolochia. Plin. Auice. Sera. ſecundum Gal. facit naſci carnem, proprie longa. Secundum Dioſ. emplaſtrum eius replet ulcera profunda carne cũ ireos & melle. Igno. cum melle & origano.
Aron. Plin.24. cum melle.
Balauſtia. Serap. ſecundum Dioſ. facit in ulceribus quod faciunt granata. Auic. conſolidat ea.
Baucia. Sera. ſecundum Dioſ. agreſtis folia trita cum melle.
Berbena. Apul. cum axungia ſine ſale. Plinius.26. cum ſale & melle.
Bulbus. Auicenna. cum oxymelle in ulceribus leuibus.
Butyrum. Plinius.28. Serap. ſecundum Dioſc. replet & mundat, & generat carnem in eis. Aui. implet ea.
Braſsica. Plinius uigeſimo.
Britannica. Auicenna.
Callitrichum. Plin. 26. cocta in aqua.
Calx. Haliab. extincta exiccat ea. Col. ſimiliter lota.
Chamelæa. Plinius.22. & 24.
Camelus. Plin. 28. urina eius.
Chamæmalum. Macer. maſticata applicata.
Cancer. Plin. 22. ſuccus fluuialis cum farina hordei. Sera. ſecundũ Galenũ triti deſiccant ea. Auicen. marinus uſtus.
Capilli uſti. Plinius 28. Auicenna. exiccant humida.
Caprificus. Plinius uigeſimotertio, ſuccus cum aceto.
Cardamomum. Alman. uſtum.
Caries lignorum. Ser. ſecundum Dioſ. & Galenum.
Cauda equina. Auicenna. mirabiliter confert.
Caulis. Haliabas. folia & flores. Macer. folia.
Catimia. Plin.24. Hal. deſiccat ea.
Chelidonia. Plin.26. deſiccat ea.
Centaurea. Plinius.26. maior & minor ſperſa uel linita. Serap. ſecundum Galen. maior in antiquis. Cir. puluis radicis conſolidat ulcera.
Cepe. Galen. ſexto ſimplicium. Plin. uigeſimo cum melle.
Cera. Serap. ſecundum Dioſcor. replet ea mediocriter.
Ceruſſa. Serap. ſecundum Galen. uſta & lota, replet ulcera carne ſubtili, & aufert ſuperfluam. Auicenna. replet & conglutinat. Haliab. deſiccat. Colliget ſimiliter.
Ceruus. Plinius. 28. cornu eius uſtum & medulla eius.
Chamæpitys. Auic. cum melle, putridis ulceribus.
Cicera. Haliabas.
Cinnamomum. Auicenna. Circ. nouas eorum ſciſſuras glutinat puluis eius.
Cyperi. Serap. ſecundum Gale. ulceribus difficilis conſolidationis propter nimiam humiditatem. Macer. cum melle.
Cypreſſus. Serap. ſecundum Galen. in corporibus duris incarnat ea. Haliabas. cinis foliorum.
Cyclaminum. Serap. ſecundum Eben. Meſue. unguentum ex eo.
Colophonia. Auicenna. cum balauſtijs.
Confectio aſuledati. Auicen. iij. quinti, in

ti,in cura lepræ.
Corallus.Plinius trigeſimoſecundo,ulcera caua replet.Cir. impoſitus puluis ea conglutinat.
Coſtus. Auicen. amarus ſiccat humida.Macer.puluis.
Cubebe.Auicenna.
Cucurbita.Serap.ſecundum Dioſc.ſemen ſiccum puluerizatum,concaua ulcera replet.
Climia.Serap.ſecundum Dioſ. & Gal. deſiccat & incarnat ea, & replet, & purgat ſordes putridorum, & aufert carnem ſuperfluam in eis,& conſolidat. Auicen. climia auri & argenti. Haliabas.
Chryſolithus lapis. Alber. tertia eius ſpecies.
Chryſomela.Serap. ſecundum Gal.eſt in ea iuuamentum magnum.
Dragontea.Serap. ſecundum Gal. folia. Mac. cum betonica. Auic.radix contuſa ſumitur quandoq; loco licinij ad omnia ulcera.
Edera.Plinius. 24. cocta in uino.Apuleius ſimiliter.
Equus.Plin.xxx.fimus eius cum cinere corticum ouorum.
Eruum,Auic.Sera.ſecundũ Dioſ.cum melle,in ulceribus dictis ancora.
Ericius marinus. Kir. cinis cum adipe linitus,illud conſolidat.
Eupatorium.Serapio ſecundumDioſ. folia trita cum axungia ueteri porci curat difficilia conſolidari.
Fel.Plin.28.hirci & tauri cũ oleo cyprino. Et 23. ranæ aperit eas.Ser.ſecundum Dioſ.porci.
Filix.Sera.ſecundũ Gal.deſiccat fortiter ea ſine mordicatione.
Fæx olei. Serap.ſecundum Galenum.
Ficus.Plin.32.lac. eius aperit ulcera,& ficus crudæ ſiccatę etiam.Auic.folia eius ponuntur ſuper ulcera groſſarum.Sera.cinis arboris.
Galbanum. Auicen.cum aceto linitũ in lenibus.
Gallę.Halia.combuſtę extinctæ in uino & aceto,exiccant ea.
Gluten albotin.Auicenna.
Grana tinctorum.Serap.ſecundũ Gal. magnis ulceribus.
Granata,Hali.flores. Gal.vj.ſimpliciũ, ſylueſtrium puluis.
Graſſula.Macer.cum melle.
Hęmatites.Apul.Sera.ſecundum Gal. confert ulceribus omnibus illitus. Alman.*populus eius cum uino.
Hermodactyli. Sera. ſecundum Eben Meſ.deſiccant antiqua, & abſtergũt ea. Aui.albi in antiquis ulceribus.
Hes.Aui. uſtum cum melle, duris aduſtis confert in corporibus duris.
Hyoſcyamus.Ser. ſecundum Gal.cap. papaueris,exiccat ea.
Hypericum.Serap.ſecundum Gal. cito incarnat ea.Auic. tritum ſuper tumida & putrida. Haliab. exiccat ea.
Indicum.Serap.ſecundũ Gal. glutinat in corporibus duris,etiã ſi fuerint in capitibus muſculorum.
Iris.Plini⁹. 26.Macer.cum melle. Sera. ſecundum Dioſ. incarnat profunda.
Iumem. Auicen.lac eius.
Kekengi.Auicenna.ſuccus.
Lac.Sera.ſecundum Gal.uniuerſaliter omni ulceri ad quod currunt humores mordicatiui confert,&aqua eius lauat & curat ſanioſa.
Lactuca.Plin.xx.ſylueſtris. Aui. lactuca aſini cum cera incarnat ea.
Lana combuſta.Sera. ſecundum Dioſ. aufert carnem ſuperfluam, & incarnat & conſololidat ea.
Lapis aſius.Plin. trigeſimoſexto, cum melle illinitus.
Lapis phrygius.Sera. ſecundum Dioſ. deſiccat putredinem.
Lentes.Plinius.22.Serap.cum melle replent putrida.
Lilium.Haliabas.puluis foliorum exiccat ea.Serap.ſecundum Galen.radix aſſata cum oleo roſ. incarnat omnia ulcera,& ſimiliter faciunt eius folia cocta, & etiam radix maximè cum melle ita miſta quod ſit temperatę ſubſtantiæ ſecundum Dioſc.ſuccus foliorum cum melle &aceto coctus albus in uaſe æneo, uel radix cocta in oleo roſ. incarnat ea. Macer.ſuccus foliorũ coct⁹ cũ melle & aceto.
Lingua arietis.Auice. folia humida ulcera replent carne.
Limaces.Serap.ſecundum Dioſc. car-

nes earum curant ea.
Licium. Plinius 24.
Lithargyrus. Serap. ſecundum Dioſ. implet uulnera profunda carne, & aufert ſuperfluam, & conſolidat. Auic. creat carnem. Haliabas. humidis cōfert.
Lolium. Aui. puluis ſuperaſperſus, uel emplaſtrum cum corticibus raphani. Macer cum raphano & parum ſalis. Iſ. cum radice urticę.
Lupinus. Auicenna. Plinius. 22. farina eius.
Mandragora. Pli. 26. folia. Hal. folia exiccant humida. Serap. ſecundū Gal. cap. papaueris ſimiliter. & cap. proprio. ſecundum Dioſcor. foliorum fricatio rectificat colorem malum in ulceribus.
Markaſita. Sera. ſecundum Dioſ. abſtergit ea, & aufert ſuperfluam carnem ulcerum cum pauca calefactione. Auicenna. gummi pini.
Maſtiche arbor. Ser. ſecundū Dioſ. corticis decoctio & ſuccus. Auic. foliorum decoctio generat in eis carnē.
Medicamen ſiccum. Haliab. 24. antidota. exiccat ea.
Medullę animalium. Serap. ſecundum Dioſ. omnes replent ulcera. Plin. 28. cerui.
Melilotus. Sera. ſecundum Dio. ſolum cum aqua confert. Aui. cum gallis & ſimilibus linitum cum aqua, humidis confert.
Millefolium. Plinius. 24.
Myrtus. Aui. Plin. 23. folia trita. Sera. ſecundum Dioſcor. emplaſtrum cum folijs aqua, & parum olei omphacini uel roſ. & uini, confert humidis ulceribus. Hali. folia in uino cocta deſiccant humida. Circ. puluis conſolidat. Vide Oleum.
Myrobalani. Meſ. contriti cum maſtiche, deſiccant ea.
Morus. Plin. 23. cinis corticum.
Multipeda. Plinius trigeſimo, cum terebinthina.
Myrrha. Aui. putridis ulceribus. Sera. ſecundū Paulum, ſimiliter.
Muſtella. Plinius trigeſimo, cinis eius & fimus.
Nenufar. Auicen. Plin. 26. radix ſicca trita.
Nigella. Auicen. cum aceto, phlegmaticis ulceribus.
Nux. Aui. gummi eius in cauſa calida. Haliab. folia maſticata & cinis corticis ſolidi exiccat optime ſine morſura.
Oenanthe. Plinius uigeſimotertio, deſiccant humida.
Oeſypus, uulgò yſſopus humida. Sera. ſecundum Dioſ. mollificat dura.
Oleander. Hali. puluis foliorum deſiccat. Plin. 23. cinis.
Oleum myrtinum. Nicol. omnibus ex quibus manat humiditas, ualet. Auicenna.
Olibanum. Sera. ſecundum Dioſ. ulcera profunda replet carne. Mac. cum lacte mulieris.
Oliua. Serap. agreſtis folia. Auicen. ſyluestris gumma. Plin. 23. folia maſticata.
Opium. Aui. Serap. ſecundum Galen. cap. papaueris exiccat ea.
Opopanax. Serap. ſecundum Habyx, in unguentis poſitum.
Omphacium uuæ. Plinius uigeſimotertio, cum melle.
Orchis. Plin. 26. cum melle. Serap. ſecundum Dioſco. prohibet dilatationem ulcerum, & abſcindit putredinem ſicca applicata.
Panax. Plinius. 26. radix. Sera. ſecundū Dioſ. flos & ſemen cum melle panacis aſclepij.
Pancratium. Plin. 27.
Papauer. Auice. campeſtris emplaſtrū cum oleo.
Parietaria. Plinius. 22.
Paſſulæ. Plinius uigeſimotertio, enucleatæ cum uino.
Paſtinaca. Haliab. hortenſis.
Perſolata. Plin. uigeſimoſexto, folia cū axungia.
Pellis. Auicenna. muli & ſimilium in ulcere ſine apoſtemate.
Peucedanum. Plin. 26. Sera. ſecundum Dioſc. radix pulueriżata in uulnerib. mundat, incarnat, & conſolidat antiqua. Auicen.
Pinus. Sera. ſecundum Dioſ. cortex cū lithar-

lithargyro & puluere olibani, confert ulceribus apparentibus in corpore, & cum cera diſſoluta in oleo myrtino, conſolidat ulcera in corporibus delicatis.
Pilulæ aggregatiuę minores. Meſ. x. antido. Aui. nono quinti. ſanant pruritum & ulcera.
Piſces ſaliti. Aui. aqua eorũ & piſciculi ſoli in putridis ulceribus.
Pix. Plinius. 24. cum melle linita. Hali. Sera. ſecundum Dioſ. cum melle incarnat ea. & pix ſicca generat carnẽ in eis.
Plantago, uide Lingua arietis.
Polygonia. Plinius. 26.
Porrum. Plin. uigeſimo, folia cum melle. Macer ſimiliter.
Porphyra marina. Sera. ſecundũ Dioſ. uſta mundat & conſolidat.
Portulaca. Plinius uigeſimo.
Pumex. Hali. Serap. ſecundum Dioſc. replet & conſolidat ea, & aufert ſuperfluam carnem in eis.
Platanus. Auicen. folia uel cinis corticis. Haliab. ſimiliter.
Plantago. Plinius. 26. omnium generũ ulceribus confert. Macer. cum melle. Ign. herba contuſa. Gal. vj. ſimplicium. Auic. lingua arietis recentibus confert.
Plumbum. Sera. ſecundũ Dioſ. uſtum replet profunda.
Prunus. Serap. ſecundum Gal. gummi eius glutinat ea. Auicen. cum aceto.
Pſyllium. Pli. 26. Sera. ſecundum Dioſ. cum oleo roſ. & aceto, & aqua.
Quercus. Hali. foliorum puluis.
Quinque folium. Plin. uigeſimoſexto, cum ſale & melle.
Raphanus. Sera. ſecundum Dioſ. agreſtis cõbuſtus mundificat & curat.
Reſina. Serap. ſecundum aliquos, cum balauſtia.
Roſa. Auic. Serap. ſecundum Dioſco. nigra ingreditur in pluribus miſturis puluerum qui curant ulcera. Haliab. puluis eius. Macer. oleum eius cum aceto.
Rubus flos. Halia. Gal. vj. florum ſummitates & folia.
Sauina. Plinius uigeſimoquarto, linita. Macer. cum melle.
Sal uiperinum. Plinius. xxx. in cibo.
Salix. Sera. ſecundum Galen. folia con glutinant ea. Circa. puluis corticis aduſtæ ulcerationis conſolidat.
Sanguis draconis. Serap. conglutinat ea. Auicenna ſimiliter.
Sarcocolla. Sera. corrodit carnem cor ruptam ulcerum. ſecundum aliquos incarnat & mundificat.
Senetion. Apul. cum axungia ueteri.
Sepia. Plinius. 32. oſſa eius combuſta exiccant ea.
Sinapis. Plin. 35. exiccat humida.
Sordicies. Aui. luctantiũ in ſenibus cõfert. Sera. ſecũdum Gal. ſimiliter.
Sucaha. Sera. ſecundũ Dioſc. & Gal. radix incarnat & glutinat.
Scoria argenti. Plinius. 33. Sera. ſecundum Dioſ. conſolidat Aui. ſimiliter.
Spodium. Plinius. 35.
Spongia. Plin. 31. Sera. ſecundum Dioſ. impoſita ſicut licinium, aperit ea, exiccat & conſolidat. Auicenna. conſolidat.
Squamma ferri. Plinius. 33.
Squilla. Auicenna. deſiccat ulcera exteriora.
Staphiſagria. Plin. uigeſimotertio, in aceto cocta.
Stercus. Plinius 28. fimus porci recens, uel puluis eius ſiccus. Kiran. fimus galli cum aceto. Serapio. capræ uſtum, & canis. Auicenna. pecudis & cameli.
Styrax. Serapio. ſecundum aliquos, in unguento illinitus, ſecundum alios, ulceribus extrinſecis.
Taſſus barbaſſus. Aui. cum melle.
Tamariſcus. Sera. ſecundũ aliquos, cinis eius exiccat omnia ulcera. Auic. fimus eius, & cinis, & puluis exiccat humida.
Terebinthina. Hali. carnẽ inducit. Ser. ſecundũ Dioſ. cum melle & oleo, pru ritui eorum confert.
Teſta. Aui. emplaſtrum ex ea confert. Haliab. cicatrizat.
Thucia. Serap. ſecundũ Dioſ. replet ea carne. Auic. abluta.
Thus, uide Olibanum.
Tribulus. Plinius. 22.

Verbascum,uide Tassus.
Verbena,uide Berbena.
Vermes lignorum.Plinius. 30.
Vernix. Serap. secundum plures exiccat ulcera.
Vinum.Plinius.23.picatum.Sera. uinũ uetus infusa lana.
Viscus. Plinius.24. masticatus efficax est.Serap.secundũ Diosc.cum olibano,curat antiqua.
Virga pastoris.Sera.secundum Galen.
Vitis alba. Sera. secundum Diosc.emplastrata cum sale.Kir.folia cataplasmata cum uino omnibus ulceribus confert.
Vultur.Kiranides.ossa puluerizata cõbusta.
Vlmus.Plinius.24.cortex interior.
Vnguentũ:
- Arabicum.
- Cerasceos.
- Paruum.Mes.xj. antid.
- Basilicon.Mes.ibidem. Auice. xj. quinti.
- De calce.
- Adhærens.
- Tebedenati. Sera. uigesimooctauo antid.
- Asterebi.
- De sisamo.
- Zenitrialis.
- Cerat.Halia.24.antido. exiccat ea.

Vrina.Auicenna.
Vrtica. Serapio secundum Galenum exiccat ea.Col.similiter. Macer.emplastrata cum sale.
Vzifur.Auic. carnem generat.
Ziniar.Serap. secundum Dioscо.cum oleo & mum,consolidat ulcera.

Infantium ulceribus, & mulierum.

ALVMEN.Plinius.35.
Capilli.Plin. 28.usti cum melle.
Gummi uitis.Plinius. 23.
Polytrichum.Plinius.22.
Plantago. Plin. 26. folia molli siccata igne.

Senum & durorum corporum ulceribus conferentia.

AES. Serap.secundum Dioscor. ustum.
Amurca olei. Gal. vj. simpl.in corporibus siccis.
Anagallis.Plinius.xxvj.
Cypressus.Sera. secundũ Gal.incarnat ulcera magna in corporibus duris.
Pix sicca. Gal.sexto simplicium,in corporibus siccis.
Resina. Galenus ibidem.
Sordicies luctantium.Auicenna. Sera. secundum Galenum.

Mundificantia & abstergentia ulcera.

ALCYONIVM. Plin.32. Ser.secundum Diosco.
Aristolochia.Plin.xvj.cum melle.Ser. secũdum Gal. extrahit putredinem, & abstergit sordida.secundũ Diosc. similiter,emplastrum ex herba.
Balsamum.Plin.23. Sera. secundũ Dio. mundificat sordida.Auicenna. proprie cum ireos.
Berbena.Ignotus.
Butyrum.Auicenna.recens.
Chalcanthum. Plinius. 34. in emplastris positum.
Chamæleon.Plin.24.folia.
Caries lignorum.Sera.secundũ Diosc. & Galenum.
Caseus. Plinius. 28. capræ siccus cum aceto & melle.
Cepe.Gal.vj.simpl.emplastratum.
Chamædrys.Serap.secundũDiosc.antiqua ulcera cũ melle.Mac.similiter.
Cinis.Plin.trigésimosecundo, ex testis echini piscis.
Cupressus.Sera.secundum Gal. aufert putredinem,expellit eam manifeste, & prçseruat à nocumento eius.
Dragontea.Sera.secundum Galenum.
Ficus.Sera.secundum Diosc.lauare cũ lixiuio cineris ramorum, abstergit concauitates eorum.Aui.aqua cineris eius est corrosiua,& mundificatiua ulcerum antiquorum putridorũ.
Gluten albotin.Auicenna.
Handacoca. i. trifolium asphaltites. Auicenna. succus domesticæ cum melle.

Herbum

Herbum. Auice. Sera. secundum Diosc. cum melle.
Hermodactyli. Mesue.
Iris, Mesue.
Iuniperus. Colliget.
Lac. Serap. secundũ Gal. aqua eius lauat & curat saniosa.
Lapis phrygius. Sera. secundum Diosc. abstergit putredinem eorum.
Lentes. Auic. Serap. cum melle.
Markasita. Serap. secundum Dioscor.
Mel. Auicenna. mundificat sordida ulcera.
Marrubium. Mac. cum melle.
Melissa. Macer. Serap. secundum Diosc. folia cum sale.
Mezereon. Sera. secundum Gal. mundificat multũ sordida. secundũ Dio. mundificat & aufert escharas ab eis folia eius trita cum melle.
Minium. Sera. secundum aliquos, mũdicat & aufert carnem putridam.
Narcissus. Sera. secundum Diosc. cum orobo & melle, mundat sordes ulcerum. Auicen. similiter.
Oenanthe. Plinius. 23. cinis.
Oleaster. Plinius. 32. cinis.
Oliuę. Serap. secundum Diosc. antiquæ emplastratæ.
Ostrea purpurea. Sera. secundum Dio.
Orchis. Sera. secundũ Diosc. emplastrata, mundificat ea.
Papauer rubeum. Gal. vj. simpli.
Peucedanum. Auic. Ser. secundũ Dio. puluerizatum mundificat.
Pisces. Auicen. aqua salitorum.
Pix. Plinius. 24. cum melle. Sera. secundum Diosc. similiter. Aui. mundificat à corruptis humiditatibus.
Porrum. Plin. uigesimo, capitatũ. Et uigesimoseptimo, nigrum.
Puluis de chartis. Serap. xxx. antidota. saniem mundificat.
Prasiũ. Ser. secundum Diosc. emplastrũ cum folijs & melle, sordida mundat.
Rosmarinus. Serap. secundum Diosc. radix sicca cum melle.
Saluia. Serap. secundum Diosco.
Sauina. Serap. secundum Diosc. abstergit putredinem putridorum malorũ corrodentium antiquorum.
Scordotis. Plin. 23. cum melle.
Spongia. Plinius. 31.
Testiculus canis. Auicenna.
Verbena, Ignotus.
Vnguentũ { Basilicon. Sera. 28. antid. / Faduricó. Hal. 14. antid. / Viride. Almansor. }
Vrina. Hali. vij. tract. cap. vj.
Ziniar. Sera. secundum Diosc. cum melle sordida mundificat. Auicenna. similiter.

Prohibentia apostemata ulcera.

ARANEAE tela. Serapio secundum Diosco. super non profunda posita.
Lentes. Serapio. emplastratæ prohibẽt apostemata.
Virga pastoris. Sera. secundum Gal. cófert manifeste ulceribus, apostematis ad quę fluunt humores.
Ziniar. Serap. secundum Dioscor.

Duriciei ulcerum conferentia.

APES. Plinius. xxx. quæ in melle mortuæ sunt.
Assa. Serap. secundum Diosc. mollificat ea superposita.
Ficus. Sera. secundũ Diosc. & Gale. cineris ramorum lixiuio lotis sæpe ulceribus dissoluit & corrodit duricies eorum, & abstergit concauitates eorum.
Herbum. Auicen. lenit durities ulcerum mortificantium carnem & mẽbrum.
Hes. Auicen. ustum linitum cum melle conueniens in ulceribus duris adustis in corporibus duris.
Matricaria. Serap. secundum Diosc. dissoluit callositatem eorum.
Oesypus, uulgò yssopus humida. Sera. secundum Dioscoridem, cum butyro & meliloto, mollificat dura.
Salix. Serap. secundũ Dioscoridem, cinis corticum cum aceto, resoluit durities eorum.
Spuma argenti. Plinius. 33.
Vermes terreni. Plinius trigesimo, cinis eorum cum pice liquida & melle.

Malignis ulceribus, fraudulentis, antiquis, ambulatiuis, & difficilis consolidationis conferentia.

ACACIA. Plinius.24.
Acetum. Plinius.23. Auicen. ambulatiuis ulceribus confert. Sera. secundum Dioscoridem, confert & fraudulentis quæ accidunt in corpore.
Aes ustum. Sera. secundum Dios. fraudulenta prohibet augeri. Auicenna. cõsolidat magna ambulatiua, & prohibet ambulare.
Agresta. Ser. secundum Dios. cum aceto, fraudulentis & antiquis.
Aizoon. Plinius. 26. Macer.
Allium. Serap. secundum Gal. pulverizatum siccum, incarnat fraudulenta. Auic. syluestre recens.
Aloe. Mes. Hali. Ser. secundum Gal. incarnat quæ sunt difficilis incarnationis. Auic. similiter.
Alumen. Plinius.35. cum adipe. Sera. secundum Dios. ustum prohibet fraudulenta ut non crescant, & cum duplo eius & sale similiter.
Amygdala. Plin.23. amara cum melle. Sera. secundum Dios. similiter fraudulentis confert. Aui. similiter.
Ammoniacum. Auicenna.
Amurca. Plinius.23. cocta.
Anagallis. Serap. secundum Dios. reprimit fraudulenta. Auic. prohibet ambulationem ulcerum.
Anethum. Sera. secundum Gal. cõbustum pulverizatũ in ulceribus multum saniosis. secundum Dios. semen ustum consolidat antiqua difficilis consolidationis.
Apes. Plinius. xxx. in melle mortuæ.
Apollinaris. Plin.26. Apul.
Aristolochia. Plinius.26. Mes. Gale. vj. simpli. rotun. & lon. Auic. mundat ea, & cum ireos replet carne, proprie longa. Hali. longa cum melle. Thes. unguentum ex ea.
Argentum uiuum extinctum. Auicen. cum oleo ros.
Aries. Plinius trigesimo, puluis.
Aron. Plini. uigesimoquarto, cum melle mire sanat.
Arundo. Plinius. 24. radix iudaicæ cũ uino cocto, & etiam cinis arundinis cypriæ.
Asphodelus. Plinius uigesimosecũdo, & uigesimosexto, linitus. Serap. secũdum Diosc. radix cocta cum fæce uini. Auicen. similiter.
Bacca lauri. Plinius uigesimotertio cõsolidat antiqua.
Balaustia. Plinius uigesimotertio, consolidat antiqua.
Barba hirci. Ser. secundum Diosc. emplastrum ex floribus, confert ulceribus fraudulentis ne augeantur in corpore. & cum mum & oleo, confert antiquis.
Berbena. Ignotus.
Bolus cyprius. Hali. cum aceto & solatro, aut portulaca.
Burdi. Serap. secundum Dios. cinis eorum prohibet dilatari ulcera maligna ubicunque.
Bleta. Plinius. xx. Sera. secundum Dio. emplastrum fraudulentis ualet.
Brassica. Plinius uigesimo.
Britanica. Galenus sexto simplicium, succus coctus.
Chalcitis. Plinius trigesimoquarto, cũ aceto.
Calx. Plinius.36. uiua.
Colcotar. Auicen. pulverizatum desuper.
Chamæleon. Auicenna. antiquis & putridis confert.
Chamæleon niger. Ser. secundum Dio. sordida fraudulenta, & corrosiua curat, & mundat emplastrata.
Chamælæa. Ignotus. folia cum melle trita non solum purgant, sed ad cicatricem perducunt.
Canis. Kiran. fimus cum roseo, maximè cum ceroto ros. Auicen. stercus eius ex ossibus cum melle, in antiquis ulceribus.
Cappares. Ser. secundum Gal. & Dios. puluis indicis super fraudulenta iuuat multum, quoniam abstergit & desiccat. Auic. cortex radicis. Haliabas. radix.
Capilli Veneris. Auicen. Serapio emplastrum.

Capilli

Capilli usti. Auicenna. Plinius. 28. cum thure & melle.
Caprificus. Plin. 23. folia & frondes cũ aceto uel melle.
Caries lignorum. Auicenna. cum uino & aniso.
Caseus. Auicen. antiquus, malis ulceribus confert.
Castorium. Aui. perniciosis ulceribus.
Caules. Ser. secundum Galen. & Diosc. succus cũ farina fœnugræci, & aceto in sordidis & antiquis. Auic. prohibet ambulationem ulcerum. Halia. caulis napo.
Cedrus. Plinius. 24. succus eius.
Chelidonia. Plinius. 26. cum axungia in iam desperatis.
Centaurea. Plinius. 26. Mes. Serap. secũdum Gal. minor recẽs apposita consolidat & incarnat antiqua & duræ incarnationis. & sicca etiam in unguentis posita, hoc operatur. Aui. in antiquis & malis.
Cepe. Auicen. aqua eius.
Chamędrys. Plin. 24. cum melle. Igno. similiter. Serap. secundum Diosc. similiter cũ melle repurgat antiqua. Auicen. antiqua.
Chamępitys. Aui. in putridis confert.
Cicer. Serap. secundum Diosc. fraudulentis confert. Auicen. farina.
Cytini granatorum. Plinius. 23.
Cicuta. Plinius. 26. cum siligine mista mero, aut nitro.
Cyclaminũ. Plin. 26. per se, uel cum aceto & melle. Serap. secundum Diosc. imponitur medicinis mundificantibus sordida. similiter oleum coctũ in radice eius.
Cimolia. Auic. usta & lota.
Cyperi. Col. xxj. cum uino & aceto. Serap. secundum Diosc. sicci triti, corrosiuis putridis. Auic. cum oleo grani uiridis, consolidat difficilia consolidari. Mac. cum aceto.
Cyprus. Plinius. 22. flos combustus.
Cochleæ. Plinius trigesimo, cum testis suis tunsis.
Collyrium Arsistratis. Auic. ij. v.
Chondrus. Plinius. 24.
Coriandrum. Plin. xx. cum melle.
Cucurbita. Galen. vj. simplicium, cinis siccæ.
Cussus. i. cisthus Ser. secundum Gal. folia recentia cũ uino cocta, cõsolidãt ea. Aui. ambulationi confert.
Climia. Serap. secundum Gal. humidis ulceribus multum, & in corporibus multum mollibus & infantiũ & eunuchorum secundum Diosc. consolidat ea. Auicenna. climia auri & argẽti puluerizata.
Crocum ferri. Albu. humidis difficilis cõsolidationis uel sanationis.
Darsisahan. Ser. secundũ Gal. putridis.
Dragontea, Haliab. Sera. secundũ Gal. radix. Vide Luf.
Ebenus. Haliabas.
Ebulus. Sera. secundum Diosco. folia recentia cum sauich hordei, glutinat concaua.
Edera. Plin. uigesimoquarto, alba cocta in uino.
Elleborus. Mesue. uterque.
Emplastrum arabicum. Mes. xj. antid.
Equus. Plin. 28. sanguis eius, uel fimus siccus aut ustus.
Ericius. Auic. cutis usta.
Eruum. Plinius. 22. farina eius cum raphano, sale & aceto.
Eupatorium. Aui. cum adipe ueteri. Sera. secundum Dios. similiter curat difficilia consolidari.
Fel. Plin. Sera. secundum Dios. tauri cũ melle, fraudulentis confert.
Fæx. uini. Plinius. 23. usta cum fico.
Ficus. Plinius. 23. cauliculi teneri cum melle. Serap. secundum Diosc. aqua cineris ficus agrestis & domesticę, in fraudulentis confert. aufert enim carnem corruptam, & incarnat & consolidat. Auicenna. aqua cineris ligni ficus.
Filix. Plinius. 27. puluerizata.
Fungus. Plin. 32.
Gallæ. Plinius. 24. cum melle.
Garus piscium. Plinius. 32.
Gentiana. Plinius uigesimosexto, cocta linita. Auicenna.
Gezar, id est baucia. Auicenna.
Glans usta. Serap. Auicenna.
Gluten auri. Auicenna.
Gramen. Plinius. 24. quædam eius species parua.

Granata. Sera. ſecundum Dioſ. ſuccus maximè acetoſorum cum melle, fraudulentis confert. Auicen. grana cum melle.
Haſeck. Auicenna.
Hermodactyli. Serap. ſecundum Eben Meſ. antiqua deſiccat & abſtergit.
Hiera. tum Archigenis tum Logadij, Hali. vij. Antidoti.
Holus iamenum. Auicenna.
Indicum. Col. Serap. ſecundum Gale. ualde confert. Auicenna. cum melle mirabiliter.
Iuniperus. Auicen. fructus confert cũ melle, & prohibet ambulationem, & ulcera denigrata. Haliabas. folia cũ melle emplaſtrata, in peſsimis confert.
Lac. Plin. uigeſimooctauo, mulieris. Serap. aqua lactis.
Lactuca. Plinius uigeſimo.
Lacticinia. Auic. in ceroto putridis & corroſiuis.
Lapis aſius. Plinius. 36. Aui. Serap. ſecũdum Dioſc. flos eius ſiccus mundat & curat ulcera profunda difficilis ſanationis, & aufert carnem ſuperfluam ſimilem fungis, & cum melle mũdificat & replet carne & curat fraudulenta.
Lapis phrygius. Sera. ſecundum Dioſ. incarnat & conſolidat.
Laſer. Plinius. 32. cum ſucco uel farina hordei.
Laurus. Plinius. 23. baca eius cũ oleo, & oleum lauri delphicæ.
Laudanum. Auic. Plin. 26. cum ſale. Serap. ſecundum Gal. in difficilibus cõ ſolidationis.
Lebleb. Haliab. cocta in uino.
Lentes. Plinius. 22. Serap. ſecundum cũ melle, replent, mundificant, & auferunt fraudulenta. Auicenna. replent coctæ in aceto.
Lentiſcus. Plin. uigeſimoſexto, ſemen, cortex, & lachryma.
Lycium. Plinius. 24. Serap. ſecundum Gal. & Dioſc. Auicenna.
Lilium. Plinius. 21. flos & folia. Serapio ſecundum Galen. ſucci foliorum partes v. cum aceto & melle pars. j. cocti, ulcerib. antiquis difficilis conſolidationis. ſecundum Dioſ. ſuccus foliorum coctus in uaſe æneo cum melle & aceto, antiquis ulcerib. Aui. ſimiliter de lilio. ſ. ireos.
Lini ſemen. Plin. xx. cum uino.
Lolium. Serap. ſecundum Dioſc. quod naſcitur in tritico habet uirtutẽ euellendi ulcera fraudulenta cum cortice raphani & ſale emplaſtrum.
Luf. Sera. cum melle, fraudulenta conſolidat. Aui. radix criſpę cum uite alba in emplaſtris. Vide Dracontea.
Lupini. Plinius. 22. triti. Serap. ſecundũ Gal. & Dioſc. conferunt fraudulentis. Auicenna.
Lutum armenum. Auicenna. conſolidat ea.
Lutum ſigillatum. Aui. conſolidat ea.
Męna piſcis. Plin. 32. combuſtum.
Maſtiche. Sera. ſecundum Dioſ. decoctio corticis arboris ad ſpiſsitudinẽ mellis reducta profundis reſtaurat carnem. Auic. ſuccus & decoctio foliorum, prohibet ambulatiua.
Matricaria. Aui. Sera. ſecundum Gale. antiquis difficilibus conſolidari.
Medicamen calidicon. Alman. vij. tracta. cap. vj.
Mel. Sera. ſecundum Gale. coctum, incarnat profunda. ſecundum Dioſco. ſordidis & profundis multũ confert. Auic. mundat ſordida & profunda, & prohibet putredinem & corruptionem carnis.
Melilotus. Auicenna.
Mercurialis. Hali. cocta in uino.
Mezereon. Meſ. Sera. ſecundũ Gal. mũdat ſordida. Aui. cum melle.
Myaces piſces. Plinius. 32.
Myrtus. Plin. uigeſimotertio, ipſa & folia in uino.
Mora celſi. Sera. ſecundũ Dioſ. ſuccus coctus in uaſe æneo, & poſitus in ſole in eodem uaſe admiſto pauco melle, eſt bonus fraudulentis. Auic. acetoſa ſicca & ſuccus.
Muria. Plin. 32. ex piſcibus. Sera. ſecundum Dioſ. ex carnibus & piſcibus ſalitis, fraudulentis confert. Auic. ſimiliter prohibet ambulare fraudulenta.
Narciſſus. Auicen. cum melle, confert fraudulentis.

Nym

Nymphea. Plinius. 28. radix.
Nitrum. Plini⁹. 31. cum aceto & calce.
Nuclei dactylorum. Aui. combusti.
Oleaster. Plinius. 23. cinis.

Oleum:
- De mezereon.
- De ouis.
- De iunipero.
- De fraxino.
- Sisaminum. Mes. xij. antido.
- Amygdalarum cum uino. Plinius. 23.
- Myrtinum cum squamma æris & cera.

Oliua. Plinius. 22. folia cum melle, & succus fructus eius recentis, & aqua ligni eius accensi, & fructus domestice. Sera. secundum Dios. fructus domesticarum maturarum emplastratus, & syluestris, fraudulentis cōfert, uel folia eius cum melle sordidis emplastrata. Auicenna. salitarum aqua & folia syluestrium, ambulatiuis & fraudulentis conferunt.
Olibanum. Serap. secundum Dioscor. licinium cum lacte, fraudulentis. Auicenna. prohibet ea dilatari. Vide Thus.
Opopanax. Mes. Serapio. secundum Gale. cortex radicis, in fraudulentis antiquis. Auicen. cum melle.
Ordeum. Plin. uigesimosecundo, farina eius cum resina.
Ostrea. Serap. secundū Gal. testæ ustæ in ulceribus ubi non posit nasci caro ex fluxu antiquorum humorum ad ipsa, & in quibus factæ sunt cauernæ & fistulæ iuuant, maximè exterius quidem cum axungia, interius cū generantibus carnem.
Panax. Plinius. 26. radix cum uino linita, uel cum flore & uino temperata omnibus modis. s. flos, semen & radix.
Papauer. Auic. folia cornuti ulceribus sordidis. Serap. secundum Dioscor. cornuti folia & flos cum oleo emplastrata, auferunt fraudulentiā ulcerū.
Papauer rubeum. Ser. secundum Gal. mundificat sordida.
Papyrus. Aui. infusus in aceto & exiccatus, in ambulatiuis ualet.
Passulę. Serap. secundum Diosco. cum ruta, in ulceribus dictis ancora.
Pellis. Auic. recens cerui.
Pepo. Plin. uigesimo radix.
Peucedanum. Sera. secundū Galen. & Diosc. puluis radicis confert multū fraudulentis malis, quia mundat, replet carne, & consolidat.
Pisces. Plin. 32. cinis capitis menę uel silur. Auicen. caput sameros, id est sardellæ ustum, prohibet ambulatiua, & aqua pisciculorum salitorum, in putridis confert.
Pira. Gal. vj. simpl. syluestria.
Pix. Plinius. 24. cum sulphure & cortice pini. Sera. secūdum Diosc. humida cum thure & mum, incarnat profunda, & similiter cum passulis & melle.
Pilulę aggregatiuę minores. Mesue decimo antidotarij.
Pilulę indę. Mesu. in cura sodę melancholicę in ulceribus nigris.
Polium. Plin. xxj. Serap. secundū Gale. puluis proprie minorum. Auic. siccū fraudulentis. Haliab.
Pomphylox. Plinius. 24.
Porrum. Sera. secundum Diosc. emplastratum cū sale, sordidis cōfert. Aui. similiter fraudulentis.
Polytrichum. Plinius. 26.
Pulegium. Plinius. xx. radix syluestris recens, potentisima est.
Puluis de aloe. Serap. xxx. antidota. in antiquis.
Plantago. Sera. secundū Dios. & Gale. incarnat antiqua. Igno. Aui. antiquis & ambulatiuis.
Platanus. Plinius. 24. grana eius cum aceto & parum mellis.
Plumbum. Plinius. 24. Sera. secundum Galen. ustum lotum, ulceribus malis confert, & cancrosis putridis simplex administratum. secundum Dioscoridem, ustum cum oleo ros. ulceribus difficilis consolidationis. Haliabas. ustum lotum. Auic. similiter in fraudulentis & ambulatiuis, uel fricatio plumbi. s. ex duobus frustis plumbi ipsius.
Propolis. i. pin⁹ (fortè prim⁹) fau⁹ Pl. 22
Quercus. Haliab. foliorum puluis.
Raphanus. Plinius. xx. semen. Serap. secundum Dioscor. semen cum aceto

emplaſtratum, confert multum.
Roſa. Auice. carnem generat in putridis.
Rubus. Plinius. 24. folia maſticata.
Sal. Plinius. 31. cum aceto uel hyſſopo. Sera. ſecundum Dioſcor. prohibet fraudulenta.
Salis flos. Plinius. 31. Serap. ſecundum Dioſ. fraudulentis confert.
Salſamenta piſcium. Plinius. 31. & 32.
Saluia. Sera. ſecundũ Dioſ. mundificat fraudulenta.
Sauina. Serapio. ſecundum Galenum, abſtergit putredinem ulcerum malorum corrodentium antiquorum cũ melle. Macer ſimiliter.
Semperuiua. Sera. ſecundum Dioſco. emplaſtrata.
Seuum. Plinius. 28. cum cera, uel additis pice & ſulphure.
Seſama. i. ſiſamus. Plinius. 22.
Syrupus de epithymo. Meſu. ſexto an.
Solanum fluuiale Sera. ſecundum Gal. radicis emplaſtrum.
Sumach. Auic. prohibet ambulationẽ fraudulentorum.
Scordion. Serap. ſecundum Dioſcor. fraudulentis.
Scotamus. Sera. ſecundum Galenum, cinis in ſordidis & putridis. ſecundũ Dioſc. ſimiliter ſolum, & cum axungia porci uel arietis.
Splen. Plinius. 28. uituli.
Spongia. Plin. 31. Auic. cum melle cocta, aut infuſa aqua uel uino, aut ſicca ſuperpoſita, conſolidat. Serap. ſecundum Dioſcoridem, conſolidat antiqua.
Squamma ferri. Plinius. 34.
Staphiſagria. Plinius. 22.
Stercus. Serap. ſecundum Gale. uſtum capri, curat mala. Sex. hominis uſtũ aſperſum etiam inſanabilibus maxime ualet. Plinius xxx. pecudis uſtum cum nitro aut cinere oſsium agni.
Tamariſcus. Auicen. fructus & cinis exiccant difficilia.
Terra ſigillata. Sera. ſecundum Galen. fraudulentis & ſordidis, & cum aceto antiquis.
Teſticulus canis. Auicenna. incarnat fraudulenta.
Tithymalus. Serap. ſecundum Dioſc. lac eius fraudulentis confert. ſecundum Galen. putrida curat adminiſtratum ut oportet loco & tempore, & folia & ſemen ſimiliter, ſed debilius.
Thucia. Serap. ſecundum Galen. uſta, fraudulentis confert.
Thus. Haliab. cortex eius replet ea carne. Vide Clibanum.
Vetonica. Plinius 26. cum ſale.
Vinum. Serap. uetus infuſa lana non lota.
Viſcum. Serap. ſecundum Dioſc. cum olibano, curat antiqua. Auicenna. lenit antiqua.
Vitis alba. Serap. ſecundum Dioſ. emplaſtrum cum ſale. Auice. ſimiliter radicis. Kir. cum ariſtololochia.
Vipera. Plin. uigeſimo carnes comedere mirabiliter ualet.
Volubilis. Auic. cum uino cocta.
Vlmus. Aui. quod cadit ſicut farina ex cortice eius æquali pondere ex aniſo cocto, prohibet ambulare fraudulenta.

Vnguentũ:
- Nicodemi.
- Ceraſeos magnum.
- Siricinium.
- De lilio. Meſ. xj. antid.
- Ex melle. Alman. vij. tractatu cap. vj.
- Arabicum. Meſ. xj. anti.
- Diaphœnicon. Meſu. undecimo antid.
- Calcidis. Aui. xj. quinti. Sera. 28. antido.
- Viridis æris. Aui. xj. v. Serap. 28. antido.
- Colcotari. Hali. 13. antid.
- Zenit. Haliab. 14. antid.
- Palmeum. Meſ. xj. antid. ulcerib. ſanguinolẽtis.
- Ariſtolochia. Theſſa. ca. herbæ piſcium.

Vrina. Haliab. hominis. Plin. 28. ſenis & cameli. Serap. ſecundum Dioſ. uetus maxime prohibet dilatari in corpore fraudulenta. ſecundum Galenum curat profunda & multę ſordis. Aui. aſini, ambulatiuis confert.
Vrtica. Plinius. 22. cum ſale. Serap. ſecundum

cundum Diosc. folia sale trita. Auic. cinis cum sale.

Corrosiuis ulceribus conferentia.

AES. Serap. secundum Dios. ustū prohibet augeri ulcera fraudulē ta & corrosiua. & batitura (squamma) æris similiter.
Alumen. Sera. secundum Dios. ustum cum tanto gallæ & fæce aceti.
Asphodelus. Ser. secundū Diosc. radix cocta cum fæce uini.
Baucia. Serap. secundum Gale. emplastrum ex folijs, ulceribus incipientibus corrodi confert. Auicen. semen & folia apposita. Haliab. & Col. pastinaca dicunt.
Chamæleon. Auic. emplastratum.
Chamæleon niger. Serapio. secundum Galen. & Diosc. emplastrum.
Cussus. i. Cisthus Auicen. emplastrum.
Cyperi. Serap. secundum Gal. sicci triti. Auicen. cum oleo de canna.
Fel. Plinius 24. apri uel suis cum resina & cerussa, uel cinis maxillarum eius.
Fimus. Plini⁹. 28. suis linitum, & capræ cum aceto coctum.
Galla. Serap. secundum Dioscoridem.
Gentiana. Serap. secundum Diosc. maximè succus radicis.
Indicum. Serap. secundum Galenum, ualde confert.
Iuniperus. Aui. fructus cum melle.
Lapis phrygius. Sera. secundum Gale. & Diosc. curat ea.
Mastiche. Ser. secundū Dios. decoctio corticum arboris prohibet dilatari.
Muria. Sera. secundū Dios. ex piscibus, uel carne salita prohibet dilatari.
Oleum nucum. Sera. secundum Gale.
Panax asclepij Sera. secundum Gal. & Diosc. flos & semen.
Plantago. Sera. secundum Dio. & Gal. foliorum emplastrum.
Plumbum ustum. Ser. secundum Dios. cum oleo rosato.
Puluis { De chartis. / Alkokion. / Rubeus. Serap. xxx. antido. }
Sal. Plinius trigesimoprimo. Sera. secūdum Dioscoridem, emplastrum cū sauich hordei.
Salis flos. Sera. secundum Dios. corrosiuis, & illis quæ serpunt.
Sauina. Mac. Sera. secundum Diosc. & Gal. folia prohibent dilatari.
Testiculus canis. Auicenna. incarnat ea.
Tithymalus. Sera. secundum Diosc. & Gal. lac, & folia, & semen.
Vitriolum. Sera. secundum Dios. prohibet corrosiua & ambulatiua.
Vnguentum calcis. Haliab. uigesimoquarto, antidota.
Vrtica. Serap. secundum Galenum.
Ziniar. Serapio secundum Dioscoridem, prohibet ambulationem eorum.

Cancrosis ulceribus conferentia.

APIVN. risus. Apul. cum axungia sine sale, imposita uulneri, corrodit putredinem, & expurgat, sed nō diu permaneat ne sanum corrodat.
Agrimonia. Apul. trita apposita. Pl. 26. cum melle efficacissima.
Aristolochia. Thessalus. unguentum radicis.
Aron. Plinius. 24. cum melle mire sanat.
Cancer. Kir. marinus crudus cum plūbo usto comminuit.
Canis. Sex. cinis capitis aspersus.
Centaurea. Apuleius. maior trita apposita.
Cicera. Auicen. farina eorum.
Dragontea. Igno. radix cum melle, & cum radice uitis albæ.
Epithymum. Mesue.
Ficus. Sera. secundum Dios. in licinio cinis ramorum infusa spongia super ponatur.
Lac. Serap. secundum Gal. mistum cū aliqua medicina sedatiua doloris, sicut est cinis fornacis ęris.
Lappa. Plinius. 24. cum plantagine & millefolio, uel cum uino, sanat trinis diebus soluta.
Lentes. Serap. in aqua maris coctæ.
Lepus. 3. Plin. 28. coagulum cum cyperis & uino.

Platanus.Plinius.24.grana eius cum uino & melle.
Plumbum.Auicen. ustū lotum,uel ipsius fricatio cum plumbo & oleo.Sera.secundū Gal.similiter.
Sauina.Macer.cum melle.
Stercus.Sex.hominis ustū & aspersum maxime ualet.
Thucia.Ser.secundum Gal.lota similiter.
Vetonica.Plinius cum melle.
Vrtica.Sera. secundum Gal. folia trita cum sale.

Siccis corticalibus, & ostracatis ulceribus conferentia.

AQVA casei. Diuisiones. Mes. siccis malis confert.
Cera. Serap. secundum aliquos, cum oleo uiolato,mollificat ulcera habētia escharam.
Elleborus niger.Sera.vij.practicæ.
Matricaria.Auicenna.
Mezereon.Sera.secundum Gal. aufert cortices seu escharas magnas quæ sunt in facie ulcerum.secundū Dios. folia trita cum melle.
Olibanum.Auic.cum adipe porci.
Papauer cornutum. Ser. secundū Gal. flos & folia auferunt escharas adustas quæ sunt in ulceribus, oportet tamen quod cito auferantur.
Pinus.Auic.cortex arboris.
Pix.Serap. secundum Diosc. cum passulis & melle, aufert escharas in ulceribus quæ dicuntur pruna.
Thus,uide Olibanum.

Verminosis ulceribus conferentia.

ARISTOLOCHIA. Plinius.26. cum melle.
Calamenthum. Serap. secundum Galenum, succus appositus, occidit uermes.
Cappares.Plinius uigesimo.
Cochleæ.Plinius trigesimo,cum corticibus suis tritæ.
Fel.Plin.32. ranæ.
Multipeda.Plin.xx.cum terebinthina.
Mustella.Plinius trigesimo,fimus,& etiam cinis eius.
Napta.Serap.nigrum cum lana.
Oleum de persicis.Mes.xij.ant.uermibus in uulneribus ualet.
Saluia.Plinius.22.
Vrina.Auicen.fæx eius.

Melinis ulceribus conferentia.

BLITVM. Auicen. emplastrum ipsius & radicis. Vide Holus iamenum.
Ficus. Serap. secundum Diosc. crudæ cum melle.
Holus iamenum. Sera. secūdum Eben Mes.radicis emplastrum. Vide Blitū.
Melilotus. Plinius. 21. Auic. cum gallis & aqua.
Nasturtium.Ser.secundum Dios.semē cum melle mundat ea. Aui.similiter.
Orobus.Serap.secundum Diosc.
Sauina. Serap. secundum Galen. cum melle mundificat ea.
Stercus.Auicen.pecudis.

Vlceribus dictis faui.

BLITVM.Serap.secundum Is.emplastrum ex radice. Vide Holus iamenum.
Holus iamenum.Serap.secundū Eben Mes.radicis emplastrum. Vide Blitū.
Lini semen Ser. secundum Diosc. cum uino coctum.
Melilotos.Sera. secundum Dios. cum aqua uel emplastrum ex radice.
Melon.Sera. secundum Diosc.emplastrum ex radicis.
Passulæ.Sera. secundumDios. cū ruta.
Pepo.Plinius uigesimo,radix.

Fistulis conferentia.

AES. Plin.34. ęrugo eius collyrij modo imposita. Cir. ustum cum melle uel sapone impositum, dilatat & curat.
Agaricum.Kir.cum sale usto, & tartaro,& melle impositum cōtenta ossa extrahit,& malam carnem.
Agresta.Serap.cum aceto.
Allium.Plin. xx. cū resina & sulphure.

Aloe. Auicen. Sera. secundum Galen. glutinat ea.
Alumen. Cir. licinium ex puluere eius cum lumbricis terrenis impositum.
Amurca olei. Plinius. 23. cocta.
Antimonium. Circainst. cum sapone licinio imposito.
Apostolicon. Auic. xj. quinti.
Aristolochia. Plinius. 26. radix imposita. Apul. similiter. Thes. unguentum ex radice. Mes. Macer.
Aron. Plinius. 24. Aegypti.
Atramenta. s. colcotar. Aui. imposito licinio cum allijs. Cir. cum farina fabæ & capitello, uel cum sapone gallico licinium imponatur ori fistulæ.
Athanasia. Hali. vj. antidota.
Barba hirci. Colliget.
Berseguascen. i. capillus Veneris. Aui.
Bethonica. Musa. cum modico sale.
Burdi. Serap. secundum Diosc. medici dilatant cum eis orificia fistularũ. infundunt primo in aqua, postea ligant super eum lutum, & siccant, & postea dissoluunt & ponunt in fistu stulis. implentur. n. humiditate, & tumescunt, & dilatantur.
Brassica. Plin. uigesimo, domestica & syluestris elixa.
Chalcitis. Plinius. 34. cocta cum aceto duritiei earum.
Caulis. Mac. elixa uel decoctio eius.
Centaurea. Mes. Serap. secundum Gal. minor sicca in unguentis. Pli. 26. minor cum melle. Auic. sicca, & quandoq; impletur ea fistula.
Chelidonia. Circ. puluis cum capitello ori fistulæ.
Cyclaminum. Sera. secundũ Dios. emplastrum ex radice. Circain. tenta ex radice imposita.
Cotyledon. Plin. uigesimosexto, cum medulla cerui.
Confectio asuledati. Auic. iij. quarti in cura lepræ.
Confectio alfasurine. Mes. xj. antido.
Decoctio epithymi. Mes. in cura sodæ melancholicæ.
Dipsacos. Plinius. 27. radix cocta in uino imposita.
Dragontes. Mac. radix cum betonica. Vide Luf.
Ebulus. Sera. secundũ Dios. folia recentia cum sauich hordei conglutinant.
Elleborus niger. Plin. 25. die tertio exemptus. Sera. secundum Gal. in fistulam duram impositus in duobus diebus uel tribus, duritiem aufert. secũdum Dios. niger in fistula tribus diebus dimittatur: quarto uerò die ablatus, mundat eam. Auic. fit ex eo euacuatio ad duras & mittantur licinia in fistulam, & immittantur licinia ex ea in fistulam, & dimittuntur per diem, & extrahantur eradicantes eas.
Electuarium regum. Auic. iij. quinti.
Emplastrum arabicum. Mes. xj. antid.
Fel. Plin. 23. tauri cum succo porri aut lacte mulieris.
Fimus. Plin. xxx. ouis calefactus.
Filix. Sera. secundum Dios. cuiusdam speciei eius puluis radicis imposit⁹, sanat eas quę difficulter sanantur.
Hermodactyli. Circainst. cum sapone gallico licinium intinctum imponatur.
Hiera. Rasis. Mesue. ij. Antidot.
Hiera Ruffini, Sera. xj. Antid.
Indicum. Colliget.
Iris. Sera. secundum Dios. replet ea carne puluerizatum & mistum cum melle mundat eas. Aui. carnem generat. Macer. radix imposita.
Kekengi. Auic. duritiem eius delet.
Keiri. Sera. secundum aliquos, puluerizata in eas.
Lacticinium. Auicen. radix. cum aceto linita, resoluit durities in circuitu fistularum.
Lactuca. Auicenna.
Lana. Plinius uigesimonono, succida combusta.
Laudanum. Plinius uigesimosexto, cũ castorio.
Luf. Serapio. secundum Dioscoridem, licinium ea impositum. Auicen. radix imposita. Mesue, auctoritate Galeni, confert. Circ. serpentaria dicit. Vide Dragontea.
Malua. Auicenna. cruda masticata cũ sale.
Matricaria. Auicenna.
Mel. Sera. secundum Galenum coctũ, incarnat eas.

Mezereon.Mesue.
Medicamen calidicon.Alman. tractatu septimo cap.vj.
Oleum de ouis.Mes.xij. antido.
Oleum remisch.Auic.x.antido.
Oliua.Plini.23. cinis eius cum aceto.
Opopanax.Auicenna.
Ostraca.Serap.secundum Galen.testæ ustæ maximè conferunt cum axungia.
Papyrus.Plinius.24. papyro præcipue utilitates cum inaruerit ad laxandas siccandasq; fistulas & intumescẽdo ad introitum medicamentorum aperiendas.Auic. intus in aceto exiccatus impositus.Serap.supra in hac tabula burdi.
Pellis.Aui.muli & similium.
Plantago.Plinius.26.succus.Sera.secũdum Gal.incarnat.Ig.succus infusus in clysteri. Apul. similiter. Col. lingua arietis dicit.
Quinquefolium.Plinius.26.
Salsamenta piscium.Plinius.32. immissa cum linteolo.
Sandracha.Auicen.suffumigata desiccat ea.
Sanguis.Plinius.28.succus.
Syrupus de epythymo.Mes.vj.antido.
Scoria argenti.Auicenna.prohibet fluxum.
Squamma ferri.Plinius.24.
Testiculus canis. Auicenna. aperit eas.
Tithymalus. Plin.uigesimosexto.Col. Sera. secundum Dioscor. lac secundum Galen. duritiem aufert. similiter folia & semen.Ign.succus exedit eas.Apul.succus cum uino.
Verbascum. Plinius. 26. medulla radicis imposita.
Vermis.Serap.secundum If.suffumigatio secundum aliquos exiccat.
Vitis.Plin. uigesimotertio, cinis cum axungia ueteri.
Vitriolum.Serap.secundum Dios.tentæ ex ipso impositæ.
Vnguentũ { Diaphœnicon. Arabicum. Cerafeos magnum. Aegyptiacum. De lilio.Mes.xj.antidot. }
Ziniar.Serap.secundum Diosc.cũ ammoniaco facto licinio intromisso fistulæ dissoluit durities & callositates earum.

Auferentia & minuentia carnem superfluam.

AES. Pli.34.uena ęris.Serap.ustũ minuit superfluam, & non sinit augeri.Et flos ęris similiter. Auicen. Col.flos æris.
Alcali Serap.secundum Mescha.
Alumen.Sera.secundum Diosc.aufert superfluã carnẽ in ulcerib. & scabie.
Ammoniacũ.Ser.secundũ Dios.comedit carnem corruptam, & facit nasci bonam.Auicenna.
Anethum.Macer. seminis cinis uel radicis.
Antimonium. Sera. secundum Diosc. Aui.Hali.Cir.puluis carni superfluæ est optimum remedium.
Apostolicon.Auic.xj.quinti.
Argentum uiuum sublimatũ.Serap. secundum Rasim,destruit carnem malam in ulceribus & fistulis.
Aristolochia. Circain. puluis carnem mortuam leuiter corrodit in uulnere uel fistula.
Arum,uide Iarus.
Assa.Sera. secundum Gal. carnem minuit & liquefacit.
Auri folia.Hal.rodit sine morsura.
Auripigmentũ.Sera.secundum Diosc.
Calx.Al.Auicen.non abluta.
Colcotar.Auic.adurendo operatur.
Chalcanthum.Plinius.34.
Chalcitis.Plinius.34.
Canis.Plin.30.cinis capitis eius.
Cedrus.Plin.24.succus eius.
Cerussa. Auic. Sera. secundum Diosc. Gal.usta & lota in unguentis.
Cytinus granati.Plinius.23.
Cyclaminũ. Cir. puluis carnem superfluam corrodit.
Confectio alfasurię.Mes.xj.antid.
Corallus.Sera.secundũ Diosc. rubeus aufert carnes,superexcrescẽtes.Aui.
Costum.Alman.
Climia.Sera.secundum Dios. aufert & minuit carnẽ superfluã in ulceribus.

Aui.climia auri ualet ad hoc.
Elleborus niger.Mes.Auicen. Sera. secundũ Dioscor. ponitur in unguentis corrodentibus.
Ericius.Aui.Sera.secundum Galen.& Diosc.cinis cutis marini.
Euphorbium. Cir. puluis ei9 corrodit carnem superfluam.
Fel.Sera. secundum Gal. anseris & muli corrodit carnem secundũ Dio.hirci,aufert supfluã. Aui. Col. similiter.
Fæx.Sera.uini usta. Albuk. uini & aceti usta, aufert carnem superfluam ab ulceribus.
Ficus.Plin.23.cinis foliorũ.Serap. secũdum Dios.aqua cineris arboris.
Fimus. Plin. xxx. maris & columbi cũ arsenico & melle.
Gallæ.Plin.24.Sera. secundum Diosc. puluis.Auicen.similiter.
Gluten auri.Auicenna.
Gummi iuniperi.Haliabas.
Hæmatites.Aui.Hali. Lapid. Serap.secundum Galen. tritus aufert carnẽ.
Hermodactyli.Mes.Circain.moderate corrodunt.
Iarus.Cir.puluis eius solus corrodit superfluam carnem.
Iris.Circa.puluis radicis lenit & corrodit superfluam.
Kali.Sera. secundum aliquos, destruit carnem superfluam in ulceribus.
Kitran.Haliabas.
Lacticinia.Auicenna.
Lana usta.Auic.Haliab. Sera. secundũ Galenum.
Lapis phrygius. Ser. secundum Diosc. aufert ab ulceribus.
Lapis asius.Aui.Pli.36.Sera.secundum Galen.dissoluit carnem sine mordicatione.secundum Dios. flos ei9 siccus,aufert carnem superfluam in ulceribus similem fungis.
Lithargyrus.Sera. secundum Dios.aufert & consolidat.
Lolium.Auicen.liniatur cũ tritico aut pulverizetur.
Marrubium.Mac.cum melle.
Markasita.Sera.secundum Dios.cũ resina pini,aufert superfluam cũ parua calefactione & stypticitate. Auicen. cum gummi pini.
Medicamen calidicon.Alman.vij.tra. cap.vj.
Medicamen acutum.Alman.vij.tract. cap.vj.
Minium.Sera.aufert putridam.
Oesypus. Plinius trigesimo, cum ærugine & cinere hordei.
Oleaster.Plinius uigesimotertio, cinis cauliculorum.
Papauer cornutum.Auic.folia.
Pineæ.Colliget.
Pisces.Auic. capita semeros.i.sardelli usta.Sera.secundum Gal. caput ustũ salsum piscis absamaris, aufert superfluam ab ulceribus.
Porphyra marina.Sera. secundũ Dios. usta maxime diminuit & corrodit.
Pulmo.Plin.xxx.arietis efficax est.
Pumex. Serap. secundum Dios. aufert ab ulceribus.
Plumbum. Plinius.34. Serap. secundũ Diosc.ustum lotum.
Parasium.Sera. secundum Dios.emplastrum cum folijs & melle, aufert putridam.
Sal.Plin.31.Aui.Mes. Serap. secundum Diosc. superfluam ulcerum, & cum adipe uituli superfluę in exteriorib9 confert.
Sanguis.Plinius.28.equi.
Sarcocolla. Sera.secundũ plures.Auicen.corrodit.
Sepia.Plinius.32.os ustum.
Scordotis.Plinius.26.puluis eius.
Scoria argenti.Plinius.23.
Spongia.Plinius.31.usta.
Spuma nitri.Serapio.
Stercus.Serap.secundum Galen. pecudis cum aceto linitum, confert supfluæ carni.Hali.similiter.
Tamariscus.Auicen.cinis.
Testa clibani.Haliabas.
Vitis. Plinius uigesimotertio, cinis cũ aceto & nitro.
Vitis alba. Auic. radix imponitur emplastris.Serap. secundum Dioscoridem similiter.

Vnguentũ { Zenit.Hali.24.antidota. / Centrualis. Halia. ibidẽ. / Aegyptiacum. Alm. vij. tract.cap.vj. / Viride.Al. ibidem. Nic. }

ualet ulceribus ubi ſuperfluę carnes naſcuntur,& corrodit malam.

Ziniar.Hali.Aui. Sera. ſecundum Gal. carnem teneram & duram ſuperfluam in ulceribus reſoluit, abſtergit, comedit, & diſſoluit appoſitum cũ ſummitate radij.

Incarnantia, glutinantia, & conſolidantia.

AES. Col.uſtum.Auicenna.uſtum glutinat.Hali.Conſolidat.Serapio ſecundum Galenum, uſtum incarnat, ſecundum Dioſc. uſtum,& batitura æris incarnat & conſolidat ulcera.

Allium.Sera. ſecundum Gal. incarnat &glutinat plagas magnas.

Aloe.Alman.Col.Ser. ſecundum Gal. & Dioſ. incarnat. Auicen. prima ſecundi,conſolidat.

Alkanna.Circa. conſolidat ſola applicata.

Amylum.Auicen.

Ammoniacum. Auic. generat bonam carnem, & aufert malam. Serapio ſimiliter.

Antimonium. Serap. ſecundum Dioſ. glutinat. Auic. conſolidat & incarnat.

Anagallis.Serap.ſecundum Gal.incarnat ulcera.

Apoſtolicon.Auic.xj.quinti.

Apium.Auicenna.

Argenti ſcoria.Plin.33.

Ariſtolochia.Meſ.Col. Mac. Auic.carnem generat,proprie longa. Sera.ſecundum Galen. ſimiliter cum ireos & melle.

Aſius lapis.Plinius.26.Auicen.

Aſphaltus.Plinius. 35..Sera.ſecundum Gal.glutinat.Cir.conſolidat.

Auricula muris.Aui. quædam eius ſpecies facit adhærere plagas.

Balauſtia.Aui.Ser.Cir.conſolidat.

Barba hirci.Ser.Aui.folia ſicca.

Berbena.Macer.trita.

Biſtorta.Circa inſt.conſolidat.

Bitumen.Plinius.35.

Bolum commune pictorum Auicen. conglutinat.

Bulbus.Sera. ſecundum Gal.incarnat.

Butyrum. Auicenna. replet ulcera & mundat.

Britannica.Auicenna.conſolidat uulnera & ulcera.

Calx.Sera. ſecundum Dioſ.cum axungia uel oleo,conſolidat & incarnat. Auicen.abluta conſolidat.

Candaruſum.Serap.ſecundum Galen. glutinat & incarnat.

Cardamomum.Alman.uſtum.

Caries lignorum.Auicen.proprie ex lignis ſtypticis.

Caſtanea.Sera. ſecundum Gal.fructus incarnat, & folium glutinat plagas recentes.

Caulis.Ser.ſecundum Gal.cõglutinat. Auic.conſolidat. Halia. caulis napo glutinat & conſolidat ulcera.

Cauda equina.Auicen.conſolidat uulnera,& ulcera mirabiliter etiam ſi ibi fuerint nerui.

Centaurea.Meſ.Aui.Col.Serap. ſecundum Galen maior incarnat & glutinat.ſecundum Dioſc.recens & ſicca impoſita uulneri, & ſuccus eius ſimiliter glutinat & conſolidat.Minor ſecundum Galen. recens incarnat & conſolidat antiqua duræ incarnationis.ſecundum Dioſ. recens contuſa conglutinat,incarnat, & conſolidat ulcera.Macer.minor. Circa.radix ſolidat ulcera.

Ceruſſa.Sera. ſecundum Gal. glutinat & uſta loca replet ulcera carne. Aui. carnem glutinat & generat.

Chamæpitys. Serapio ſecundum Gal. recens.Auicenna conſolidat.

Cyminum. Auic. conſolidat repleto uulnere proprie ſylueſtre.

Cinnamomum.Circ.conſolidat.

Cypreſſus. Aui. Serap.ſecundum Gal. folia & nux eius recentia incarnant. Circ.nux eius conſolidat.

Colla.Aui.omnis.Ser.ſecundum Paulum,gluten piſcium.

Colophonia.Aui. carnem generat maximè in corporibus terrenis. Circa. conglutinat.

Cornal arbor.Auicen.conſolidat.

Climia auri.Auicen.incarnat.

Crocus.Aui.conglutinatiuus.

Dacty

Dactylus.Serap.ossa eorum.Auic. nuclei.

Diaquylon emplastrum.Nic.incarnat super uulnera & cicatrizat.

Didar.Sera.secundum Gal.foliū recēs &radix glutinat recentia uulnera.secundum Diosco. cortex arboris plus quam folia, quando ligatur uulnus sicut ligantur corrigiæ.

Dragontea.Serap. secundum Galenū, folia incarnant.

Ebulus.Sera.secundum Gal.incarnat. secundum Dios.glutinat.

Ericius.Plin. 32. marinus ustus. Serap. secundum Gal. ericij cinis carnem generat in ulceribus.

Fel.Plinius.32.scorpionis marini.

Ferri ærugo.Plinius.34.

Fæx expressionis olei.Auicen.

Ficus.Plinius.23.cinis eius.Auic. ficus carnosa glutinat.

Gagates.Haliabas.

Gypsum.Aui.Col. Sera. secundū Gal. & Dios.glutinat.

Gummi arabicum.Aui. Sera. secundū Gal.& Dios.glutinat ulcera.

Gummi prunorum.Aui. Ser. secundū Gal.glutinat ulcera.

Gummi cerasorum. Serap. secundum Gal.incarnat sine mordicatione.

Gumma pini.Alman.Aui.Haliab. glutinat uulnera.

Glandis folia.Sera.secundum Gal.glutinant recentes.Aui.similiter.

Gramen.Plinius.24.Auic.consolidat. Sera. secundū Gal. glutinat maximè recentia.

Grana tinctorum.Serap.secundū Gal. incarnat. secundum Diosc. cum aceto glutinat uulnera.

Granum pini.Auicenna.

Grassula.Macer.

Hæmatites. Serap. secundum Galen. incarnat.

Hypericum. Auic. Serap. Galen. cito incarnat.

Indicum.Sera.secundum Gale. incarnat,agreste uerò conglutinat plus domestico.secundum Dios. folia emplastrata in principio ulcerum glutināt.

Iris.Mes.Sera.secundū Diosc.incarnat profunda.Auic.similiter.

Kitran. Auicen. carnem laxam fortificat & stringit.

Lactuca asini.Aui.cum ceroto.

Lapis phrygius.Sera.secundum Gal.incarnat & consolidat benè.

Laser.Plinius.22.cum fimo muris & uino.

Laudanum.Aui.consolidat.

Lentiscus.Circ.consolidat.

Lenticula aquę.Plinius.22.

Lilium.Aui.Sera.secundum Gal. cum oleo rosa. assatū incarnat ulcera omnia . Et quidā infundunt folia in aceto,& incarnant uulnera.& radix similiter est bona laudabilis ad incarnandum & consolidandum omnia ulcera.secundum Dios. radix cocta cum rosaceo,incarnat ulcera.

Lingua auis.Aui.folia consolidant.

Lithargyrus. Sera.secundum Dios.cōglutinat & implet ulcera carne.Aui. similiter. Haliab. carnem producit. Circ.consolidat.

Lutum —
- Absolute.Auic. constringit carnem laxam.
- Samium.Aui. consolidat.
- Magra.Aui.consolidat.
- Sigillatum.Auic.glutinat & consolidat.

Mâla. Serap. secundum Gal. pontica, styptica, acetosa incarnant & glutinant uulnera.

Mandragora.Apuleius.folia glutinant uulnera.

Markasita.Auic.cum gummi pini, cōsolidat ulcera.

Mastiche.Sera. secundum Dios. decoctio corticis arboris cocta ad spissitudinem mellis, in ulceribus. Auic. decoctio foliorum & succ⁹ generat carnem. Cir. glutinat & consolidat.

Mel.Sera. secundum Gal.coctū incarnat fistulas & ulcera profunda. Aui. coctum ingrossatum glutinat.

Millefolium.Ig. coma tunsa imposita.

Minium.Serap.glutinat.

Myrrha.Sera.secundum Dios.glutinat quicquid indiget glutinari.Aui. cōsolidat.Hal.glutinat uulnera.

Morus.Plinius uigesimotertio,fructus & succus radicis.

Mum. Auicenna. glutinat & oppilat

poros.
Narcissus.Serap. secundum Gal. incar nat. secundũ Diosc.cũ lolio & melle.
Oleum de granis uiridibus. Mes. duodecimo antidota.
Olibanum. Sera. secundũ Diosc.replet ulcera profunda carne.Hali.carnem inducit uulneribus. Aui. consolidat ualde. Circainst. conglutinat & con solidat. Vide Thus.
Opopanax.Mesue.
Orobus. Haliabas. carnem producit in uulneribus.
Ostraca purpurea.Auicenna.usta con solidant.
Ouum.Aui.albumen conglutinat.
Papyrus.Auicenna.
Parietaria.Auicenna.
Peucedanum.Ser. secundum Diosc.ra dix incarnat & consolidat.
Pinus.Sera.cortex.Aui. cortex consolidat,folia glutinant.
Pira.Auicenna.syluestria exiccata con solidant.
Pix.Plinius. 24. cum passulis & axungia Sera.secundum Diosc. cum thure & mum. Pix humida incarnat ulcera profunda, & cum melle ulcera ꝓ funda & putrida. secundum Galen. pix sicca habet parum incarnationis.Auice. generat carnem cum thu re & melle. Haliab. carnem inducit uulneribus.
Poma. Auic. cortex arboris & folia,& succus eorum consolidat.
Polium montanũ maius.Sera.secundũ Gal.recens incarnat.Aui.uiride.
Puluis de capparis.Serapio.trigesimo, antidota.
Pumex.Serap.secundum Galen. impo nitur medicinis generantibus carnẽ. Haliab. carnem inducit uulneribus.
Plantago.Ign.Serap.secundum Galen. incarnat.Auicenna.lingua arietis cõ solidat.
Plumbum.Serap. secundum Dioscor. ustum.
Quercus. Haliabas. folia carne replẽt ulcera.
Ranæ. Plinius uigesimosecundo, cinis cum melle & pice.
Rosa.Haliabas. carnem generat. Mac. oleum eius.
Rubigo ferri.Plinius.34.
Rubus. Serap. secundum Galen. folia conglutinant.Aui.consolidant.
Salix. Haliab. folia incarnant uulnera. Circ.consolidant.
Sambucus.Serap. secundum Dioscor. glutinat.
Sanguis draconis.Aui.Serap.secundũ Gal.& Diosc.secundum Constan.in carnat & conglutinat ulcera & uulnera.Haliab.carne replet uulnera.
Sapa.Isaac.
Sarcocolla.Mes.Halia. Serap.secun dũ Gal.glutinat & incarnat.Auic.glutinat & consolidat,carnem generat.Al buk.similiter.
Sepia.Plin.32.puluis ossis.
Serapinum.Auic.incarnat.
Sesamum.Auic.conglutinat.
Sideritis.Igno.conglutinat.
Sycomorus.Sera.secundum Gal.lac se cundum Diosc. tempore ueris collectum & siccatum.
Sinopida.Auicenna.Serap.secundum Dioscoridem,conglutinat.
Sordicies.Sera.secundum Gal.parietis balnei facit nasci carnem.
Sucaha. Haliabas. folia glutinant uulnera.
Scordion.Auicenna.consolidat.
Scoria argenti. Plinius.33. Auicenna. consolidat.
Spina ægyptiaca.Auicen.radix,& pro prie semen est uehementis consolidationis.
Spongia.Sera.secundũ Diosc.noua glu tinat ulcera phlegmatica & antiqua.
Tela araneę.Circ.consolidat.
Terebinthina.Haliabas. carnem indu cit uulneribus.
Testa.Sera.secundum Gal.fit unguen tum bonum ad consolidanda uulne ra & incarnanda.Auic. emplastrum consolidat fortiter.
Testiculus canis.Aui.incarnat.
Thus.Alman.Haliab. ipsum & cortex eius carnem inducit. Vide Olibanum.
Thucia.Ser.secundum Diosc.replet ulcera carne,& glutinat.
Tragacantha. Serapio. secundum Gal.

Galenum & Diosc.glutinat.Circ. similiter.Col.
Vernix.Circain.conglutinat.
Vitis.Plinius uigesimotertio,cortex& folia arida.
Virga pastoris.Sera.secundum Galen. incarnat.Aui.consolidat.Haliab.incarnat uulnera recentia.

Vnguentũ:
- Arabicum.
- Nicodemi.
- Cerafeos magnum & paruum.
- Tripharmacon.
- De lilio.Mes.xj. antido.
- Basilicon.Mes.ibidem. Serapio.28. antidota. Haliab.14. antidota.
- Sesami.
- Faduricum.
- Ascerebri.Halia.24.ant.
- Tebedurniati. Serapio. 28.antidota.

Verbena.Macer trita.
Vrizifur. Auicen. incarnat & consolidat,& carnem generat.
Ziniar.Auicen. Halia. cũ cera & oleo, carnem inducit.

Cicatrizantia.

AES. Haliabas,ustum.Sera.prima parte simplicium,ustum,ablutũ. & præfertur omnibus medicinis cõsolidantibus.
Aloë.Plinius.27. Galen.sexto,simplicium.
Alumen. Serapio. prima parte simplicium.
Anagallis.Gal.vj.simplicium.
Antimonium.Haliabas.
Balaustia.Serap.j.parte simpli.
Berbena.Ignotus.ad cicatricem ducit ulcera.
Calx.Plin.26.cum aceto & oleo ros.
Cadmia.Plin.34.quędam eius species.
Centaurea minor.Macer.
Cyperi.Haliab.ulcera difficilia.
Cornua.Serapio prima parte simplicium,combusta.
Chrysolachanon.Plinius.33.
Diaquylon.Nicolaus.
Dragontea.Gal.vj.simpli.folia.
Gallæ. Serapio prima parte simpliciũ, uirides.
Granata. Sera. ibidem cortex succus.
Lilium.Macer.succus albi coctus cum melle & aceto.
Limaces.Serap.prima parte simpliciũ, combustæ.
Lithargyrus.Serapio.ibidem.
Myrrha.Serapio ibidem.
Oleaster.Plinius.23. cinis eius.
Plumbum. Haliabas. ustum, difficilia cicatrizat.
Plantago.Ignotus.
Scoria ęris.Serapio prima parte simplicium,abluta.
Scoria argenti.Plin.33.Haliabas.
Testa clibani.Haliabas.
Verbena,uide Berbena.

Extenuantia & planantia cicatrices & excrementa ulcerum.

ALVMEN. Plinius.35.cum aceto. Apostolicon emplastrum.Nicolaus.sanat & subtiliat.
Balsamum.Circ.cum cera applicatum per dies.x.remanendo usq; ad.xl.cicatrices remouet.
Brassica.Plinius.xx.syluestris.
Corallus.Plinius.32.
Citrinum unguentum. Nic. subtiliat cicatricem.
Chrysocolla.Plinius.33.
Fel. Plinius.28. uituli. addunt medici myrrham,mel,& crocum.aliqui florem æris miscent. Et 32. scorpionis marini. Kiran. tauri cum testa oui dissolutum.
Laudanũ.Sera. secundum Diosc.linitũ.
Pulegium. Plinius uigesimo, syluestris radix sicca.
Plumbum.Plinius.34.
Serapinum.Serap. secundum Dioscoridem, linitum cum aceto, subtiliat cicatrices.
Spuma argenti.Plinius.33.
Staphisagria.Plinius.23.

Vestigijs & cicatricibus ulcerum conferentia.

APIVM Raninum. Galen. sexto simplici. Plinius uigesimo-

quinto, remouet stigmata.

Ben.Mes.Aui.semen.Serap.secundum Gal. succus granorum, cicatricibus ulcerum confert. secundum Dioscoridem, grana cum aceto, cicatricibus nigris ex consolidatione ulcerum.

Bulbus. Auicen. Serap. secundũ Dioscoridem, cum euphorbio liniantur cicatrices nigræ ex consolidatione ulcerum.

Cucumer asininus. Plinius. xx. Auic. Serap. secundum Dioscoridem, puluis radicis, uestigijs nigris ex consolidatione ulcerum confert.

Eruca. Serapio secundum Eben Mes. succus cum felle, delet cicatrices ulcerum. Auic. similiter.

Fœnogræcum. Auic. oleum eius.

Herbum. Auic. lac & aqua eius.

Lacca. Auic. uelociter confert.

Mandragora. Apul. vij. diebus leuiter fricata, uel cum sale seruata, stigmata sine ulceratione detergit.

Maiorana. Auicen. apposita post scarificationem uentosarum prohibet albedinem quæ consueuit apparere in eis.

Myrrha. Auicenna.

Oleum been. Mes. xij. antido.

Olibanum. Auicen. cortex.

Sputum. Haliabas.

Vitis alba. Mesue. Auicen. Serapio secundum Dioscoridem, cum orobo & fœnogræco.

Aperientia cicatrizata.

SANGVINEA uirga. Plinius. uigesimoquarto, cortex interior.

FINIS.

EXAMEN LEPROSORVM, AVTHORIS INNOMINATI.

OPORTET MEDICVM PROVIDERE, ET attentum esse circa signa ipsius lepræ, & illa reuoluere multoties, & non uni signorum credere, sed pluribus, & uidere quæ sint signa propria, & quæ æquiuoca, unde secundum propria signa iudicet, & secundum æquiuoca, secundum maiorem partem.

Faciat igitur primo infirmum iurare, ut de interrogandis dicat ueritatem, & consoletur uerbis consolatorijs, dicendo, quod hæc ægritudo salus est animæ, & tales Christus non despexit, licet mundus eos fugiat.

Tunc medicus secundo quærat de regimine suo, & diȩta, & si consueuit habere æmorrhoidas, uel mentag. & nunc non habeat. Item quales habuit ægritudines, quæ ad lepram disponunt.

Primo faciat fieri phlebotomiam de cephalica, uel de basilica, uel de ambabus, & ex dispositione sanguinis & eius substantia iudicet.

Primo, si sanguis fœtet.

Secundo, si tactu sit uiscosus uel unctuosus.

Tertio, si manibus & digitis totus strideat, ita quod sit arenosus, & asper ad tactum per adustionem.

Quarto, si post lotionem sanguinis per pannum lineum duplicem, consideret carnem illam quæ est in panno, si sit arenosa, granulosa, tumbosa, nodosa.

Quinto, si fila rubea apparent ibidem, & si caro alba quæ stridebat ad tactũ, & fœteat, & nigrescat, hoc est malum signum.

Sexto, si color sanguinis sit niger liuidus.

DE OCVLIS.

Si oculi rotundantur, & maximè uersus domesticam partem.

Secundo, si sit palpebrarum inflatio.

Tertio, si sit oculorum inflatio & superciliorum.

Quarto, si pili superciliorum cadunt, & apparent creuisse pili parui & minuti, quæ nisi ad solem uidentur.

Quinto, si extractis pilis palpebrarum, & superciliorum, adhęreant eis uelut frustula carnis.

Sexto, si albugo sit tenebrosa & liuida.

Septimo, si uenæ rubeæ apparent in alba, & præcipue in angulis oculorum.

Octauo, oculorum aquositas.

DE AVRIBVS.

Si sint rectæ & rotundæ propter consumptionem pulparum eius.

DE NARIBVS.

Si nares exterius secundum exteriorem partem ingrossentur, & interius constringantur, & coartentur.

Secundo, si appareat cartilaginis in medio corrosio, & casus eius, significat lepram incurabilem.

Tertio, si fœteant.

Quarto, si apparet polipus & strictura anhelitus.

Quinto, si multitudo sit sternutationis.

DE ORE.

Primo extrahatur lingua, & uide si sit granulosa de subtus, aut etiam in extremitate linguæ, & in poris apparent grana alba, uiridia, uel liuida, hoc est, certum signum.

Secundo, si fœteat anhelitus.

Tertio, si sit eius spiritus difficilis attractionis, & cum difficultate attrahatur, ut in ptisi, disnia, & asmate.

Quarto, labiorum ingrossatio, durities, fissura, denigratio, & liuiditas.

Quinto, si gingiuæ sint asperæ, & corrosæ.

Sexto, si eius sermo sit, ac si per nares loquitur.

DE FACIE.

Primo, furfures capitis fricando.

Secundo, color liuidus totius faciei uergens ad fuscedinem, mortificatus, & terribilis aspectus faciei cum fixo intuitu.

Tertio, pustulæ & nodositates in facie & tuberositates.

Quarto, formicatio & titillatio totius faciei, ac si acus pungat eum.

Quinto, si sit tensio frontis, & splendor, ut cornu.

DE PECTORE.

Si in pectore apparent uenæ grossæ. Item si sunt mammillæ duræ.

DE MANIBVS ET PEDIBVS.

Si manuum musculi fuerint consumpti, & maximè pollicis & indicis. Item liuiditas unguium cum sanguinis diminutione.

Item liuiditas & scissura unguium.

Item quando digiti manuum & pedum & alij sibi propinquiores, quæ

uocantur medij, patiuntur frigus, & dormitationem, & quasi quandam sensus priuationem. Et aliquando accidit cuti, inter illos digitos usq; ad cubitum uel brachium, & à pede dormitatio illa extendit se ad ancham.

Item serpigo & impetigo si eis adsunt, & prius pili parui ascendunt, malum signum est. Et si impetigo & serpigo fuerint in magna quantitate, manuũ aut pedum, est certum signum acuitatis materiæ.

Item consumptio puluis tibiarum.

Item sensibilitas siue tibiarum, siue retro tibias, quod puncturam acus nõ sentiat, est signum lepræ.

Item distorsio iuncturarum, & nodositas circa illas partes.

DE TOTO CORPORE.

Primo si sit facilis infrigidationis.

Secundo, si eminentiæ frigoris, sicut in ansere apparent, est signum infallibile.

Tertio, si sub cute sint nodi, quæ manibus tractari possunt.

Quarto, si sit pruritus & scabies illic.

Quinto, si aqua descendit per corpus, ac si transiret per rem unctuosam.

Sexto, si sit corrosio cutis, & proprie inter spondilem & dorsum.

Septimo sentiunt se graues cum dormitatione membrorum.

Octauo, sub cute transeunt formicationes, ac si esset urtica percussus, uel sicut uermes ibi essent.

Item plus appetunt coitum, & ardent.

Item sunt magis dolosi.

Item somnia uident terribilia.

Item incubum sępius patiuntur, ac si cor eorum claudatur in nocte, & comprimatur.

DE PVLSV.

Est debilis, & rarus, & subtilis.

Item formicatio in palato, lingua, genu, & palpebris, & in toto corpore.

Item color cutis liuidus.

Item fœtor sudoris.

SIGNA ALOPITIAE SANGVINEAE.

Facies obscura, subtumida, cum ruboribus multis ulcerosis, & uirulenta saniosa, oculi sunt rubei, & lachrymãtur, urina uergit ad rubedinẽ & spisitudinẽ.

TYRIAE SIGNA.

Vrina alba, uergens ad spissitudinem, cum quadam globositate saniosa.

LEONINAE SIGNA.

Manuum fissura, pedumq; asperitas, cutis macies, pruritus & ardor, uox rauca, calor citrinus, mobile lumen, gingiuarum corrosio, naris acumen, urina uergit ad citrinitatem & tenuitatem, & uenter constipatus.

ELEPHANTIAE SIGNA.

Vrina est clara, liuida, tenuis, subtilis, arenosa.
Est pondus, tumor, oculi turbatio, fœtor.
Pruritusq; sitis, asperitasq; cutis.

FINIS.

DE MEDICINAE CHIRVRGICAE PRAESTANTIA ET ANTIQVITATE, CONRADI GESNERI OBSERVATIONES

ad Geryonem Seilerum nobilem Augustanæ Reipublicæ medicum.

TERTIAM ESSE MEDICINAE PARTEM (inquit Cor. Celsus) quæ manu curet, & uulgò notum, & à me propositum est. Ea non quidem medicamenta atq; uictus rationem omittit, sed manu tamen plurimum præstat: estq; eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentissimus. Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademq; sæpe salutaria, sæpe uana sint, potest dubitari secunda ualetudo medici ne (aliàs medicinæ) an corporis beneficio contigerit. In his quoq;, in quibus medicamentis maximè nitimur, quamuis profectus euidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. Sicut in oculis quoq; deprehendi potest, qui à medicis diu uexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte quæ manu curat, euidens est omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars cum sit uetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta est. Deinde posteaquàm diducta ab alijs habere professores suos cœpit, in Aegypto quoq; increuit, Philoxeno maximè authore.

HOMERVS quidem antiquissimus poëta cum de reliquis medicinæ partibus quàm parcissimè & nihil ferè supra uulgi cognitionem & consuetudinē scribat, chirurgiæ sæpius & perquàm honorificè meminit: ut hisce uersibus Iliados Λ. ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, ἰοὺς τ' ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν. Est medicus unus uir multis anteferendus, Tela excindendiq;, & lenia pharmaca gnarus Plagæ inspergendi. Vbi pleriq; hoc γνωμικῶς & in uniuersum de medicis pronunciatum accipiunt, ut annotat Eustathius: alij uerò de Machaone priuatim, tanquam is tātum huiusmodi esset. Et sanè uidetur Homerus Machaonem hoc elogio ornasse, quoniam uulgus hominum scientiam medicorum contemnit & aspernatur tanquam subtilem quādam, & curiosam potius quàm utilem loquacitatem tantumnon stolidam: quemadmodum etiā grammatici homines stulti & parum sapientes existimantur, quod Athenæus indicat scribens: Εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἦν τῶν γραμματικῶν μωρότερον. hoc est, Nisi medici essent, nihil stultius foret grammaticis, nimirum iuxta plebis ac uulgi iudicium. (Tales nimirum non tam ἰατροὶ quàm logiatri & iatrosophistæ sunt, qui potius uerbosi & circa problemata prompti, quàm in opere medico felices erant. Et huiusmodi quidem logiatrica in problematis apud Aristotelem, Alexandrum Aphrodisieñ. Cassium iatrosophistā & Macrobium reperire est.) Cæterum quòd Homerus medici officium facit excindere sagittas, uidetur hoc uoluisse indicare, quod nisi à perito medico præstari non potest aut certè non debet. Simplex enim teli extractio à quouis forte perfici posset: excisio uerò, periculosis tātum ictibus adhibenda, à perito duntaxat chirurgo. Non enim sagittæ omnes necessariò excinduntur, (inquit Eustathius) sed pleræq; extrahuntur integræ. sed potest sagittæ nomine etiam uulnus ab ea inflictum intelligi: quanquam uulnus quoque non omne exciditur. Agnouit sanè poëta belulciæ, hoc est telorum exemptionis modos tres: nempe ἐκτομὴν, id est excisionem, ut in Eurypylo: διωσμὸν, hoc est adactionem in partem aduersam, uel ex-

ctractionem à parte opposita, ut in Diomede: deniq; ἐξολκὴν, hoc est, simplicem extractionem, ut in Menelao. Paris quidem Iliados λ. sagitta ferit Diomedis ταρσὸν δεξιτεροῖο ποδὸς, διὰ δ᾽ ἀμπερὲς ἰὸς Ἐν γαίῃ κατέπηκτο. hoc est tarsum, uel proximam tibiæ & eminentiorem pedis proni partem. sagitta uerò penetrans pedem terræ affixit. hanc ei Vlysses per posteriorem pedis partem extrahit. Sic Iliados ε. Pelagon Sarpedoni,

> Ἐκ δ᾽ ἄρα οἱ μηροῦ δόρυ μείλινον ὦσε θύραζε
> Ἴφθιμος Πελάγων.

Porrò Iliad. lambda circa finem Patroclus Eurypylo sagittam è femore excidit cultro, eò quòd per totum femur ictus penetrasset, διὰ τῆς πληγῆς διαμπερὲς γενομένης. (atqui in Diomede similiter icto per διωσμὸν extrahebat sagitta. Tum sanguinem aqua tepida eluit. nam calida etsi dolores mitigat, sanguinem tamen prolicit. frigida uerò horrorem excitat. Postremò radicem amaram crassiusculè & manibus tantum contritam immisit. sanguis enim effluens pollinem tenuiorem suo motu facile repulisset, Χερσὶ διατρίψας ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας Ἔσχ᾽ ὀδύνας, τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ᾽ αἷμα. Aiunt autem aliqui, inquit Scholiastes, radicem hanc fuisse aristolochiam dictam, & ischæmon alio nomine. Eustathius addit aliquos Achilleam dictam putare. Curat autem hoc Eurypyli uulnus Patroclus ἐκτανύσας, id est extendens ipsum in pellibus bubulis substratis. Aiunt enim ueteres ut teli extractio commodius peragatur, saucium in eadem corporis figura positum esse oportere, in qua erat dum uulnus acciperet. (Eurypylus quidem dum uulneraretur, stabat, ut ex poëtæ uerbis conijcio.) Itaque fertur de medico quodam, quòd renitente extractioni sagitta saucium interrogarit, in qua corporis figura uulnus accepisset, & intellecto inter equitandum id accidisse, collocato illi ad equitantis figuram, telum eduxisse.

> Ἕλκος δ᾽ ἰητὴρ ἐπιμάσσεται, ἠδ᾽ ἐπιθήσει
> Φάρμαχ᾽, ἅ κεν παύσῃσι μελαινάων ὀδυνάων,

Iliad. δ. Eustathius uerbum ἐπιμάσσεται interpretatur spongia deterget, uel contrectando curabit, uel exuget, ἐκμυζήσει. Eodem libro Machaon uiso Menelai ex sagitta uulnere,

> Αἷμ᾽ ἐκμυζήσας ἐπ᾽ ἄρ᾽ ἤπια φάρμακα εἰδὼς
> Πάσσε, τά οἱ ποτὲ πατρὶ φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

hoc est, Sanguinem exprimens (uel ore exugens) lenia inspersit pharmaca, quæ patri eius aliquando beneuolus donauerat Chiron. Exprimebant autem sanguinem (teste Eustathio) ne in uulnere putrescens in pus abiret & cicatricis inductioni moram pareret. Quod autem hic ἐκμυζᾷν, superius ἐπιμάσσεσθαι dixit. Nostro etiam tempore multi (inquit Eustathius) præsertim ex Barbaris, si cui uulnus inflictum fuerit, ore exugunt inde sanguinem, tanquam & hoc ad eius curationem conferat. Μυζᾷν sanè propriè est sugere, ut lac ex uberibus, medullam ex ossibus. Hæc ex Homero & interprete eius Eustathio de antiquitate & præstantia Chirurgiæ dicta sufficiant. reliqua enim ex eodem poeta adferemus mox in catalogo uirorum illustrium qui hancce artē uel usu uel etiā scriptis suis exornauerunt, in AEsculapij, Achillis, Chironis, Machaonis, & Pæonis mentione.

De cauterijs, & primum de infantium ustione.

Pœnorum qui pastorales (Nomades) sunt, an omnes non queo pro certo dicere, sed plerique hoc faciunt: Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, uenas uerticis illorum lana succida inurunt. nonnulli uenas temporum, eam uidelicet ob causam, ne ullo unquam tempore phlegma, id est pituita defluens è capite officiat: eáque de re se aiunt esse optima ualetudine. Et sunt reuera Pœni inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corporum statu, incertum mihi an ob hanc causam, certè optima

ualetudine

ualetudine ſunt. Quod ſi pueris dum inurunt ſpaſmus ſuperueniat, inuenta eſt ab eis medicina. urina enim hirci aſperſa eos liberant, Herodotus lib. 4. Atqui apud nos Germanos, ut alia multa egregia remedia uel recepta non ſunt, uel deſerta, ſiue ob medicorum imperitiam, ſiue mollitiem hominum, qui ſcilicet longiore morbo potius diu confici, quàm ſemel uel breuiſsimo tempore dolere fortiter & liberari, malunt. ſic & cauteria in nullo penè uſu ſunt, quibus Italia & aliæ nationes externæ frequenter & fœliciter utuntur, quibus ſolis multi magni ac difficiles morbi uel depelli uel præueniri poſſunt. quorum antiquiſsimus uſus eſt, ut cum aliunde tum ex Arabica uſtione authoribus celebrata conſtat. De qua etſi in hiſtoria capræ inter Quadrupedes uiuiparas, quæ tum occurrebant, ſcripſerim. hîc tamen pleraq; eadem opportunè repetiturus mihi uideor, & ea inſuper adiuncturus quæ Petrus Bellonius in Gallico libro Singularium obſeruationum ſuarum ſuper eadem uſtione ſcripta reliquit. Vtilem (inquit Dioſcorides) iſchiadici uſtionem hunc in modum accipiunt: In eo interſtitio ubi pollex brachiali committitur, caua ueluti lacuna ſubſidet, in qua lana oleo imbuta ſubſternitur, deinde ſigillatim feruentes ſtercoris caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per brachium ad coxam ſentiatur peruenire, & coxendicis dolorem mitigare. aduſtio id genus Arabica appellatur, Hæc ille. Ego cauam illam lacunam in ipſo brachiali ad latus internum ſub pollice reperio: quæ tamen non ſemper apparet: manum uerò ita tenenti ut digitus minimus infimo loco ſit, pollex ſupremo, idémque ſurſum & retro tendatur, omnino conſpicua fit inter duos neruos, figura planè idonea quæ baccam recipiat caprinam, etcæt. Plinius hoc remedium Magis adſcribit: Fimum caprinum (inquit) ſubdito linteolo uncto caua manu (cauo manus ſub pollice) quantum pati æger poſsit, feruens ſuſtineri iubent: ita ut ſi læua pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat, aut è contrario. Fimum quoque ad eum uſum acus æreæ punctis tolli iubent. Modus curationis eſt, donec uapor ad lumbos ſentiatur peruenire. Poſtea uerò manum porro tuſo illinunt: item lumbos ipſo fimo cum melle. ſuadéntque in eodem dolore & teſtes leporis deuorari, Hæc Plinius. Simile remedium etiam author alibi docet, in quo plus rationis, (ut Marcello Vergilio etiam uidetur,) minus ſuperſtitionis eſt: Iſchiadicos, inquit, uri ſub pollicibus pedum (Aggregator legit ſub poplite) fimo caprarum feruente utiliſsimè tradunt. Arabica illa (inquit Marcellus Vergilius) apud Dioſcoridem uſtio, noſtra ætate, quod audierimus, in nullo uſu eſt. Plutarchus quidem in commentario Cur ſerò ſcelerati à numine puniantur, in uſu eam fuiſſe uſtionem ijs uerbis teſtatur. Καὶ γελοῖος ὁ φάσκων ἄδικον εἶναι τῶν ἰσχίων πονούντων καίειν τὸν ἀντίχειρα. Quod eſt, Ridiculus præterea eſt, dicens iniuſtum eſſe medicum, qui in coxendicis dolore pollicem urat. Coxendicis dolor per femora, genua tibiáſque ad infimos tales pertinet, quod in ſuperiore hominis parte non fit. Quamobrem plus rationis eſſe uidetur cur pedum pars potius quàm manuum uratur. Præterea qui aptiorem uſtionem coxendicum docuerunt, Hippocrates, Paulus AEgineta, alijq; Græcorum medici, aliter uri in eo malo hominem uoluerunt. Non diſsimilis quidem uſtionibus his ea eſt, qua in gente noſtra circa quadrageſimum à partu diem infantes, candente ferramento, ab alijs in imo occipitio, ab alijs in interſcalpio, ab alijs ſub poſteriore humero paſsim uruntur, uulgóque creditur ſine ea uſtione non poſſe fœliciter primæ illius ætatis pericula infantes euadere, Hæc ferè Marcellus Florentinus, qui noſtra memoria Dioſcoridem Latinitate donauit. AEtius libro duodecimo cap. iij. ex Archigene & Antyllo multa ſuper hac re adfert digna memoratu: & Dioſcoridis etiam uerba repetit, quæ ex Cornarij interpretatione nonnihil ab excuſis Dioſcoridis codicibus uariare uideo. Sed quoniam codice Aëtij Græco deſtituor, Cornarij translationem recenſebo. Vete-

Vſtio Arabica.

Infantium uſtio.

res (inquit Archigenes) etiam ustione in ischiadicis usi sunt, alij aliter, &cæt. Quidam ad propinquæ cruri affecto manus locum inter magnum digitum & indicem medium, circa infernum pollicis articulum, caprinum stercus feruens per forcipem imponunt, stercoráque permutant, donec sensus ustionis ad locum affectum perferatur. Dioscorides hanc rem ita tradit, Caprinum (inquit) stercus feruefacito, & extenso pollice manus, cauum locum circa inferni eiusdem articuli finem nota, &c. ut superius recitaui. Antyllus autem, Nos (inquit) etiam huiusmodi urẽdi modo utimur. Stercus caprinum siccum feruefacimus, coq; uentrem magni digiti affecti pedis perurimus paulo infra unguem, usque ad os ipsum ustione penetrante. Hæc quidem ustio extremas coxendicum affectiones, & quæ nullis alijs præsidijs cedunt, dissoluit. Cæterum post ustiones porri folia cum sale trita imponito, &c. Bellonius libro 3. cap. 21. Singularium obseruationum suarum de cauterijs Turcarum & ustione Arabica sic ferè scribit, ut nos è Gallico sermone conuertimus: Turcæ cum aliqua defluxione aut capitis aut alterius partis morbo afficiuntur, locum affectum fungo igniario uel panno inurunt. Huius ustionis Græci, quam Arabicam uocant ante annos mille sexcentos meminerunt: & apud Turcas & Arabes in hunc usq; diem tam frequens est, ut multorum frontes, tempora & aliæ corporis partes cicatricum ex hac ustione uestigia præ se ferant. Ego hunc inurendi modum utilissimum esse re ipsa deprehendi. nam Thessalonicæ in Macedonia à dolore capitis mulierem Iudæam, quo ultra sexennium laborauerat, eodem planè quem Dioscorides ustionis Arabicæ ad coxendicis curationem modum præscribit usus: pilulis scilicet fimi caprini ardentibus in cauum carpi sub pollice immissis, non amplius quinque. Turcę quidem aliter faciunt. capite enim uel alia parte dolente, pannum de gossypio contorquent ita ut solidi Gallici latitudinem & nucis ferè magnitudinem referat: aut si desit hic pannus, fungum igniarium accipiũt: et ignitum particulæ ægræ impositum, donec per se extinguatur & in cinerem refrigeratus abeat, mira fortitudine & constantia relinquunt, Hæc Bellonius.

His de cauteriorum antiquitate hoc ueluti corollarium addiderim quod Cardanus lib. 7. de Subtilitate refert. Fit (inquit) escharoticum absq; dolore, quod facile cutem pertundit horis xxiiij. si sana est cutis, ipsum solum corio circundatum imponitur. sin autem sanies, ut in suppurationibus subest, locus aceto acerrimo lauatur. Constat medicamentum è tenero sapone & calce uiua tenuissimè mixtis, adeò ut in unguenti formam mollis transeant. Cauterium potentiale uulgò uocant, quod non actu ignem continet, sed aliquantisper in corpore nostro relictum à calore natiuo ex potentia in actum producitur, ut instar ignis urat: quod inter metalla maximè facit hydrargyrus sublimatus, inter animalia, cantharides: in stirpium censu, ranunculi genera & quæ flammulæ appellantur, iberis, lepidium, aliæq; à ueteribus aut recentioribus traditæ. & insuper, quod nos experti sumus, consiliginis flores mirificè (sicut & flores flammulæ illius quam uitem syluestrem causticam appellamus, clematidi congenerem ac similem nisi quòd maior est:) item inter radices raphani maioris uulgò dicti radix, & ari, & lepidij maioris cui folia lauri AEgineta tribuit, & uitis nigræ radix quam & tanum & tamarum appellant: cum albæ uitis radix non urat, etsi Galenus (Dioscoridem secutus) uitem nigram eadem præstare scribat, quæ alba, sed ignauiùs omnia, quod ille mihi non satis perpendisse uidetur. Capsici uel cardamomi Arabici semina, & multò magis siliquas maturitate corallij instar rubentes ac nitentes, efficacissimè omniũ citissimeq; inter ea quæ natura tantũ constat (nã calx & hydrargyrus, aliaq; sublimata ut uocant, artis non naturæ opera sunt) urere non dubitarim: cum uel leuissimus & primus statim gustatus ipsius linguam igneo feruore prorsus inflammet. Sensi & aconiti primi, hoc est toræ Valdensium, quam nemò adhuc rectè descripsit, in Sabaudicis

Cauterium sine dolore.

Galenus notatur.

montibus gustata radice, cum nondum agnoscerem, strenuum ac uenenosum feruorem. Sed hæc singillatim persequi prolixum nec huius instituti foret. sat fuerit è plurimis pauca & rariora, hoc est, à nobis primum obseruata & tradita παρέργως & corollarij loco annotasse.

ENVMERATIO ALPHABETICA VIRORVM ILLVstrium, qui rem Chirurgicam vel scriptis vel artis usu excoluerunt, authore Conrado Gesnero.

** Asterisco notauimus illorum nomina, quorum in hoc Volumine scripta continentur.*

CHIRVRGIAM alij ex professo tractauerunt, integris chiturgici argumẽti libris editis: alij paucis & breuiter, ut epistolis aut cõsilijs tantum perscriptis. Nos utrorumque scripta, quæ hoc tempore memoriam nostram non subterfugerint, enumerabimus. Quanquam autem anatomica quoque scientia, & bonæ stirpium partis aliorumque simplicium medicamentorum cognitio, & inter composita emplastrorum, malagmatum, cerotorum, unguẽtorum, & aliorum quorundam chirurgo necessaria sit, illorum tamen scriptores recensere minus operæprecium uisum est: quòd anatomica præsertim, & simpliciũ medicamentorum scientia ad medicum etiam non exercentem chirurgiam pertineat. De compositis uerò medicamentis illis quæ foris adhiberi solent in affectionibus quas curat chirurgus, illi omnes ferè scripserunt quorũ de cæteris etiã compositis remedijs libri extant, ut Nicolaus Myrepsus, Io. Mesue, Iac. Syluius, Leonardus Fuchsius, Antonius Brasauolus, & alij. Quanquam Brasauolus separatim de emplastris, unguentis, cerotis &c. librum edidit. Galeni operis de medicamentorum compositione secundum genera, reliqua interierunt, chirurgica tãtum extant. Illa etiã medicinæ pars quę de cura morsuũ uenenatorum pertractat, qui amputando, excindendo, scarificando, urendo sæpenumero curantur, etsi bona ex parte ad chirurgum pertineat, non temere tamen eius scriptores hac in parte à nobis non enumerantur. Obstetricatum etiam ad chirurgum pertinere dixerim: item morbi Gallici curam: & elephantiacorum, quos leprosos appellant, inspectionem: denique bonam cosmeticæ medicinæ partem, quæ uaria cutis uitia, tubercula & scabiei genera aufert, de qua in uniuersum plura leges infra in CRITonis mentione. Sed duæ tantum præcipuæ ac necessariæ huius scientiæ partes sunt, quarum altera circa carnis solutam cõtinuitatem & tumores abscessusque uersatur, altera circa ossa fracta & luxata, ut in proœmio sexti Aegineta testatur.

ACHILLEM medicinæ non imperitum fuisse uel ex prouerbiali oraculo constat, quo responsum est Telepho Myso, medicaturum illum qui uulnerasset. is enim ab Achille uulnus lethale & initio accepit, & ab eodem sanatus est postea. Vnde & Telephia uulnera dicuntur maligna, & quæ Achillem medicũ desiderarent, sicut & Telephi uulnus. sic & Chironia, quæ cum curatu difficilia sint, Chirone medico indigerent, Eustathius. Telephia & Chironia ulcera Galenus curiosè sic nominari scribit, quæ simpliciter cacoëthe, id est, maligna dici deberent. Telephus Mysorum rex cum Græcos ad expeditionem Troianam proficiscentes prohibere uellet, ne per Mysiam transirent, ab Achille uulneratus est, qua plaga sanari prius nõ potuit, quàm suadentib. oraculis eadẽ hasta ab Achille repercuteret, quod ita intelligitur, quia rubigine emplastrũ fecit Achilles, quo uulnus sanauit, ut grãmatici quidam scribunt. Inuenit & Achilles discipulus Chironis (herbam) qua uulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos uocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alij primum æruginem inuenisse, uti-

Telephia ulcera.

lissimam emplastris, ideóque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in uulnus Telephi. Alij utroq; usum medicamento uolunt. Aliqui & hanc panacen (panaces) heracleon, alij sideritim, & apud nos millefoliam uocant: cubitali scapo, ramosam, minutioribus quàm fœniculi folijs uestitam ab imo. (Hęc Dioscoridis myriophyllos est, non Achilleos, quanquam hæc etiam nomenclatura ei adscribitur, ut & reliquæ ferè utriq; cómunes.) Alij fatent quidem illã uulnerib. utilem: sed uerã Achilleon esse scapo cæruleo pedali, sine ramis, ex omni parte singulis folijs rotundis eleganter uestitam. (Hæc fortè perfoliatæ quoddã genus fuerit, cuius picturam hactenus à nemine publicatam uidi.) Hæc omnia Plinius. Et mox sideritidis species describit, ita ferè ut Dioscorides, tanquam illæ etiam singulæ ab Achille denominentur ab alijs atq; alijs scriptoribus. Omnibus quidem uulnera ferro facta sanandi uis est. Vbi hoc à nobis obseruatum est, tertiam Dioscoridis sideritin, herbã unã à Plinio (nisi quid librarij corruperunt) in duas tanquam diuersas esse diuisam. Postremò nostri eã, (inquit, uel Achilleã uel sideritin) quę est latissimo folio, scopas regias uocant, medet angi nis suũ. Sed cũ in præcedentib. nulli foliũ latius attribuerit, q̃ primæ sideritidis speciei, cui foliũ quercus, (sed minus, Dioscorid.) peculiare forsan hoc genus, et

Carpentaria.

à prædictis omnibus diuersum intelligi uoluit. Ruellius & alij quidam carpentariam uulgò dictam, uel herbam sanctam, uel herbam S. Barbaræ accipiunt. Ego Telephon hasta. Pugnantem domui, uictum orantemq; refeci, etcæt. Ouidius. Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis, Claudianus. Achillé puerum legimus Chironi Thessalo traditũ educandũ, à quo scilicet præter bellicas artes, Musicę exercitiũ, & bonos mores, obiter etiã herbarum facultates cognouit, quod uel una Achillea tastatur, ab hoc heroë dicta, siue ꝙ is eã primus inuenerit, siue ꝙ eius remedio plurimum usus fuerit. contrita enim eius coma cruentis imposita uulneribus ea glutinat & inflãmationes arcet. sanguinis quoq; omnes, priuatimq; ex fœminarũ locis eruptiones sistit pro pessario apposita, authore Dioscoride: qui etiã stratioticen. i. militarem appellatã scribit, ꝙ eius scilicet in castris & bello multus esset usus: & sideritin Heracleam. nã & aliæ sideritides sunt, à ferro sortitæ nomen, eò ꝙ uulnera præcipuè ferro inflicta curent. Sũt qui Achilleæ radicé esse putẽt amaram illã Iliad. λ. quam Patroclus in Eurypyli uulnus, immittebat, ut & dolor leniret & sisteretur sanguis. alij uerò aristolochiã, ischæmon alio nomine dictam. Ego neq; Achilleæ radicem amarã esse dixerim, neq; aristolochiæ genus ullum rectè ischæmon dici, quod nomen à sistendo sanguine factum: quæ uis aristolochiæ nulli tribuitur, sed contraria potius, nempe sanguinem euocandi ut menses mulierum. Ischæmoně (malim ischæmon, à recto ischæmos ut scholiastes Homeri & Eustathius habent) Thracia inuenit, quo ferunt sanguinem sisti non aperta modò uena, sed etiã præcisa. serpit è terra milio similis, folijs asperis & lanuginosis. farcit in nares, quæ in Italia nascitur, & sanguiné eadem adalligata sistit, Plinius 25. 8. Quærendũ an hæc sit herba quam apud nos aliqui gramen uulnerarium uocant, cuius iconem nemo adhuc protulit. aut species aliqua graminis, quales nõnullas & milio quoq; similes Trag⁹ describit lib. 2. cap. 35. aut pilosella uel muris auricula uulgò dicta, nisi folij latitudo prohibeat. hęc. n. (inquit Ruellius) humi proserpit, folijs geminatim ex interuallo copulatis, sessilibus, latis, in mucronem exeuntibus sed obtusioré gramine, pilosis, &c. Ferũt foliorũ farinã uulnera mirum in modũ glutinare. Ferrum produnt quod huius herbæ succo commaduerit, tantam contrahere duritiem, támque magnũ induere rigorem, ut chalybis aciem respuat, & scobinę modo quodcunq; ferramentum elimet, imò potius dissecet. Eadem nimirũ facultate uentré ouiũ usq; eò firmat, ut alui suppressione cófestim, quasi perstrictis (ut uolũt) intestinis emoriant. quod de sanguinaria herba Columella tradit, (dicta fortassis à sanguinis sistendi facultate) siue illa eadem pilosellæ, siue nũmularia quibusdam

Achillea herba.

Ischæmos.

Gramen uulnerarium.

Pilosella.

busdam dicta. nam hac quoque depasta similiter affici pecudes affirmant, ut sanguinaria Columellæ dici posse uideatur, non uerò etiam ischæmos discrepante descriptione. Iam cum de Telepho & telephijs ulcerib. suprà nobis facta sit mentio, de telephio etiam herba nonnihil dicendum. nam hãc quoque sic appellatã coniecerim, quòd malignis, qualia sunt telephia, ulceribus medeatur. Scribit enim Plinius sanare eam lentiginem, uulnera & fistulas. Dioscorides uerò alphos & leucen. qui hanc herbam describit primum in fine libri secundi, & rursus libro tertio tanquam tertium sedi genus. ubi facultatem ei acrem & exulcerantem attribuit, qua strumas etiam cum axungia emplastri modo imposita discutiat. Hæc mihi planè minimũ semper uiui genus uidetur, flosculis luteis quæ gustu magnam præ se fert acrimoniam, ut exulcerare etiam posse uideatur. non exulcerat tamẽ, si bene memini experimenti mei. Vtuntur eius succo illinendo mulierculæ nostræ ad tollendas uerrucas, & ad serpiginem curandã cũ butyro (uel axũgia) coquentes exprimentesque. Falluñt qui fabã inuersam telephij nomine appellant. nos illã anacãpserotem ueteribus Græcis appellatam, si quãdo ocium nostras de stirpibus obseruationes ædendi fuerit, demonstrabimus. Est sanè ea quoque uulneraria herba, & ita simpliciter à quibusdam Germanis appellatur. Sed satis iam occasione Achillis & Achilleæ herbæ uulnerariæ ad alias quasdam eiusdem facultatis herbas digressi sumus.

Telephium herba.

Sedum tertiũ.

Faba inuersa

Anacampseros.

AESCVLAPIVS (Asclepius Græcis) chirurgiæ inuẽtor dicitur primus, quem Græci tradunt primum obligauisse uulnus, Polydorus Vergilius. Ab Asclepio Asclepiadæ dicti eiusdem familiæ posteri, in qua etiam Hippocrates & Aristoteles claruerunt. AEsculapius & eius filius Machaon ut diuina nati prosapia existimarentur, artis medicæ præstantia & utilitas effecit, Eustathius. Sed de Aesculapij filijs Machaone & Podalirio pluribus infrà in M. litera dicetur. Ego non AEsculapium sed præceptorem eius Chironem primum huius artis inuentorem posuerim. AEsculapium panaces dictum est ab AEsculapio, qui cum Herculem aduersus hydram iuuaret, ab eo uulneratus & hac herba sanatus est.

AETIVS medicus Græcus rem medicam ferè uniuersam libris 6. complexus est. in horum quartodecimo chirurgica docet: nempe de sedis, pudendorũ ac scroti uitijs: de thymis, formicis & huiusmodi. & de simplicibus medicinis quæ imponuntur emplastris. de uulneribus sanguinolentis. de neruis uulneratis, de inflammationibus, de abscessibus, de ulceribus recentibus, de diuturnis, de malignis, de cancerosis, de carbunculis, de erysipelatibus, de ulceribus quæ serpunt, de ampullis quas phlyctænas appellant, de intertrigine, de contusionibus, de attritionibus, de plantarum digitorum & unguium affectibus, de uarici bus, de uena Indica quam dracontion seu uermiculum uocant. Item in quintodecimo libro, de œdematibus, scirrhis, strumis, meliceride, steatomate, atheromate, & ganglijs, & de emplastris uarijs plurimorúmque usuum. In ultimo etiam de mulierum affectibus scribens, chirurgica multa intermiscet, ut de fœtus ex utero extractione uel exectione: & de uarijs uteri mamillarumque uitijs arte chirurgica curandis.

AGGREGATOR, uide Iacobus Dondus.

ALBVCASAE medici de chirurgia libri III. impressi Basileæ apud Henricum Petri anno 1541. in folio, cum Rolandi & alijs scriptis chirurgicis. Idem fortassis fuerit qui Bulcasis & alio nomine Seruitor appellatur, cuius liber de præparationibus medicamentorum agit. Primus liber est de cauterijs per ignem & medicamenta urentia, à capite usque ad pedes. Secundus de sectione, & perforatione, & extractione dentium, sagittarum, fœtus, calculi: & de herniarum sectionibus, & similibus. Tertius

de oſsibus luxatis reſtaurandis,& fractis curandis, à capite uſque ad pedes. Adiectæ ſunt ubiq; uariæ inſtrumentorum figuræ delineatæ. Authorem cõijcio Mahometanæ ſectæ fuiſſe. hiſtorias chirurgiæ à ſe adminiſtratæ multas paſſim recenſet.

ALEXANDER Aphrodiſienſis problematũ.1.75. quærit, Cur qui rapidè inconſultoq; inciduntur, minus doleant quàm qui conſultò? Item 2.49. Cur muſculi tranſuerſè inſecti difficilius uniantur & curentur?

ALEXANDER Benedictus Veronenſis in uolumine ſuo de curãdis morbis à capite ad pedes etiam chirurgica quædam admiſcet: & inter cætera libro 24. cap. 37. nouum genus curationis ad enterocelas & epiplocelas deſcribit. Et 7.2. de notis luxatæ uertebræ in ceruice. Idem in Anatomicis libro 4. cap. 37. ſuffuſionis curam præſcribit.

*ALFONSVS Ferrius Neapolitanus medicus & chirurgus noſtro ſæculo clariſsimus, de ſclopetorum ſiue archibuſorum uulneribus lib. III. ædidit. Corollarium de ſclopeti ac ſimilium tormentorum puluere. De caruncula ſiue callo quæ ceruici ueſicæ innaſcuntur.

AMATVS Luſitanus medicus in Italia noſtro tempore ædidit Curationũ ſuarum Centurias duas, & tertiam quoq; promittit.

Ex Centuria prima Curationes Chirurgicæ.

Curatio prima, De uiperæ morſus curatione.
Cur. 14. De uteri procidentia.
17. & 18. De aphthis, id eſt, oris ulceribus: deq; tibiarum & brachiorum ſcarificatione.
19. De caluaria reducenda quæ percuſſa & plicata antea fuerat.
23. De glande pudendi non perforata, nec in ea foraminis ueſtigio ullo apparente.
26. De ſcirrhoſo quodam Gallicano tumore.
27. De phymate tumore in ſeipſo.
31. De cancroſo quodam ulcere maligno ac doloſo mamillam mulieris infeſtante, quæ inde tandem mortua eſt.
32. De punctura acus in digito, febri & ingenti dolore ſequente.
40. De angina & nido hirundinis.
42. De calculo impediente urinæ exitũ: & eius extractione per inciſionem glãdis ſecundum longitudinem.
43. De pituita ad oculos deſcendente, & laqueo ad nucham indito.
45. De tumore in genu cum dolore & grauiſsimis ſymptomatibus.
47. De mamilla ad ſuppurationem ueniente, & de methodo mammarum curandarum.
49. De quibuſdam Gallicana ſcabie infectis, & quàm multis annis occulta hęc lues latitet.
50. De caſu quodam morbi Gallicani in fœtu, matre illæſa, cũ pater multis antea annis eo laboraſſet.
51. De puero cum cornu in capite naſcente, quo reſecto obijt.
54. De morbi Gallici cum lichenibus curatione.
61. De empyemate: & quòd in ſuppuratis inter ſecũdam & tertiam ab ima ſeu ultima coſtam, ſectio aut uſtio fieri debeat.
66. De uulnere quodam inflicto in quinta coſta.
67. De uulnere inflicto inter umbilicum & os uentriculi.
69. De tumore aquoſo in capitibus puerorum recens in lucem editis plerunq; apparente.

74. De

74. De ulcere fauces depascente.
73. De ulceribus Telephijs & Chironijs dictis, spurias costas occupantibus.
76. De abscessu in capite apparente, quem Græci atharoma: recentiores uerò talpam appellant, cum ulceribus colli.
79. De capillorum defluuio.
83. De morbo regio ob crurum ulcera quædam occlusa eueniente.
84. De subluxata uertebra quadam spinæ & symptomatibus, ac de ossium compositione.
89. De parotidibus, id est, abscessibus in adenibus iuxta aures nascentibus.
93. De ani procidentia, & sedis hæmorrhoidibus, ac pudendorum tumefactione.
97. De carbunculo nato in oculi palpebra inferiori.

Ex Centuria. II.

Curatio 2. De occipitio fracto.
5. De coccyge osse recuruo & eius curatione.
10. De muliere per uuluam stercus reddente.
11. De quodam qui ob lapsum ex arbore urinam retinere non ualebat.
16. De quodam qui quum ab scabie per linimentum curatus fuit, in quandam faciei & labiorum incidit fœdam affectionem.
19. De quodam qui per scalam lapideã cecidit, cui brachium & sinistrum crus absq; motu manserunt.
22. De papulis quibusdam circa brachialia & manus, & utriusq; pedis astragalum repente erumpentibus.
24. De erysipelate phlegmonôde.
25. De erysipelate puro apud Auicennam spina dicto.
29. De lichene impetigine dicta.
33. De quodam qui ex unguento illito supra scabiem intra noctem obijt.
34. De elephantia Auicennæ.
35. De psora & lepra Græcorum.
37. De herpete miliari.
38. De uerrucarum curatione per adustionem cum sarmentis ignitis.
58. De puero continuò febriente, qui sola crurum scarificatione sanus euasit.
60. De quodam qui panis siue circa inguina bubonibus corripiebatur.
67. De mania ob occlusum ulcus eueniente.
71. De enterocelæ, id est, intestinalis ramicis curatione.
73. De crustoso ulcere aures & faciem inficiente.
78. De morsu canis.
79. De elephantici cuiusdam curatione.
82. De scirrhoso tumore ob casum suppurato & in ulcus uerso, ex quo mors subsecuta fuit.
83. De uulnere inter utrosq; cerebri uentriculos penetrante.
84. De hernia aquosa, uel ramice humorali.
85. De uulnere cuidam inter furculam & humerum inflicto.
87. De carneis excrescentijs circa anum enascentibus, quas cristas uulgus appellat.
88. De scirrhoso tumore uteri os occupante, ac uteri euersione.
91. De dolore hæmorrhoidum cæcarum.
92. De egregio quodam ad ambustiones remedio, ex medico Indo.
95. De documento habendo in pano siue inguinis tumore curando.
98. De singulari topico medicamento scabiei, crustis & lepræ conueniente.

AMMONIVS Alexandrinus in chirurgia quædam reperit, Celsus 7.1.

ANDREAS Furnerius medicus Parisiensis librum Gallicum scripsit de decoratione corporis humani, in quo multa ad chirurgum pertinentia habentur. Excusus est Lugduni in 16. nostro tempore. Pars eius altera scribitur de ornatu muliebri. Tertia de unguentis diuersis ad scabiem, ulcera, excoriationem cutis, adustionem & ignem uolaticum.

ANDREAS Lacuna Secobieñ. medicus Iulij III. Pontificis scripsit Epitomen Alphabeticam omnium rerum & sententiarum, quæ annotatu dignæ in Cõmentarijs Galeni in Hippocratem extant, cui etiam pasim Chirurgica multa inseruntur. Gul. Rouillius excudit Lugduni 1554. in 8.

ANDROMACHI permultas cõpositiones transcripsit Galenus in uolumen suum de compositione med. secundum genera.

*ANGELI Bolognini professoris in Academia Bononiensi, de cura ulcerum exteriorum libri II. Liber de unguentis, quæ communis chirurgorum usus in solutæ continuitatis medela recepit.

ANTONIVS Beniuenius librum condidit de abditis nonnullis ac mirãdis morborum ac sanationum causis per capita CXI. Andreas Cratander excudit Basileæ anno 1529. cum Scribonio Largo.

Ex illis Chirurgica hæc sunt.

Caput 1. De morbo quem uulgò Gallicum uocant.
4. Fluxus sanguinis ex poro seu meatu in hypochondrio dextro latente.
5. De uena umbilici, & ex uulua prolapsis intestinis.
6. Vmbilicus prominens.
9. Abscessus in genu cum tumore ad capitis magnitudinem, miraculo euidenti sanatus.
10. In præcordijs sagitta uulneratus, miraculo liberatus.
11. Mulier uulua carens (cum tota putrescens excidisset) uixit annis X.
12. Aqua intercute liberatus puer mirificè, aqua per umbilicum (qui ob copiosum frigidæ potum subito apertus erat sponte) paulatim educta à medicis.
14. Struma ingentis magnitudinis & ponderis (supra lx. libras) de coxa resecta.
18. Erosum capitis os.
20. AErea acus perforato stomacho extrinsecus truditur.
21. Ob incuriam & licentiam uictus à lepra liberatus.
22. Hulcus menti sanatum dentis euulsione.
25. Magna suræ osis parte resecata puella conualuit.
26. Sagitta carminibus euulsa.
27. Hulceratæ nares.
28. Naturalia clausa incisione curantur.
29. Emortuus fœtus unco extrahitur.
30. Natus ano clauso.
31. Naturalia erosa & clausa.
38. Angina incisa.
39. Soluta umbilici unitas.
42. Cordis pars patefacta inciso abscessu, & æger tamen restitutus.
49. Ex incisa arteria ferè mortuus.
50. Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum.
67. Meliceria pro carbunculo iudicata.
68. Incisus coles sanari nequiuit.
70. Abscessus sola theriaca apertus.
71. Gangrænam mortem afferre si à digito pedis inceperit.

72. Ex carcinomate exagitato mors subsequuta.
73. Ramice curatus interijt.
74. Puella oculo perforato uisum recuperauit.
76. Scisso intestino graciliori uita fruitur.
78. Calculus uesicæ cum ab ima parte acutior esset sponte incisa uesica egressus.
79. Os feminis erosum.
80. Calculo uesicæ euulso sanata mulier.
82. Brachium ab humero diductum, in puella, cuius totum brachium feruentisimæ aquæ effusione humero cohæserat.
86. Puella clauso ani meatu nata, octauo quoq; die recrementa ex naturalibus deijciebat, &c.
90. Vrina ex alienis locis emanans.
93. Mulier ex lapsu urinam continere non poterat.
98. Elephantia.
104. Ex abscessu gulæ hominem penè iugulatum.
109. Aqua inter cutem eliso utero propellitur.
110. Alapa mortuus.

ANTONII Fumanelli Veronensis medici consilium Chrurgicum, de caluariæ fractura, pectoris atq; pulmonis uulnere, ac inflammatione, excusum Basileæ apud Oporinum in 4. cum eiusdem authoris Methodo de febribus, &c.

APOLLONII duo in chirurgia quædam repererunt, Celsus 7.1.

ARCHAGATHVS Pelopōnensis Lysaniæ filius, primus è medicis Romam uenit, L. AEmilio & M. Liuio Coss. anno urbis D.xxxv. eiq; ius Quiritum datum & taberna in compito Acilio empta publicè. Vulnerarium tradunt fuisse uocatum, miréq; gratum aduentum eius initio: mox à sæuitia secandi urendiq;, transisse nomen in carnificem, & in tædium artem omnesq; medicos, Plin. 29.1.

ARCHIGENIS aliquas compositiones recitat Galenus in opere de cōponendis medic. secundum genera.

ARCHONTIVS uulnerum medicus, sed planè impostor, Galeno & Plinio teste, Brunfelsius. ego hoc nomen apud Plinium non reperio, sed Aruntij simpliciter medici non Chirurgi.

ARISTOTELIS Stagiritæ problematum sectio prima ad res medicas pertinet. intersunt autem chirurgica pauca. Videlicet,

Problemate 30. Quænam uirtus sit cataplasmatis?
31 Quónam argumento constet abscessum iam purulentum esse?
32. Quænam urenda, quæúe sint incidenda?
33. Quænam uirtus medicamenti supprimentis sanguiné sit, quod enæmū appellamus?
34. Quænam incidenda, quæúe urenda: quæ contra non ita curanda sint, sed medicamentis?
35. Cur si quis ære incisus sit, facilius quàm si ferro sanescat?
36. Cur ambusta ex ære sanentur celeriter?
46. Cur mutari cataplsmata debeant?
50. Cur impuris tetrísque ulceribus, siccis, acribus acerbísque medicamentis utendum sit, puris uerò & sanescentibus humida tantum imponantur?
55. Quamobcausam pernionibus, & ambustis frigore, tam aqua frigida quàm calida prosit?
56. Cur frigus perniones, calor ambusta & facit & tollit?

Porrò sectio nona tractans de ijs quæ ad uibices & cicatrices & pelles pertinent, tota chirurgica est.

ARNOLDVS Villanouanus scripsit de signis leprosorum, de ornatu mulierum, & de decoratione: qui eius libri impressi habentur inter reliqua eius opera.

ASCLEPIADES condidit librum de ulceribus, ut citat Cassius Iatrosophista. In quibusdam morbis medendi cruciatus detraxit, ut in anginis quas curabant in fauces organo demisso, Plinius. Plurimæ eius compositiones leguntur in libris Galeni de composit. sec. genera.

ATTALI nonnullas compositiones recitat Galenus in opere de composit secundum genera.

AVICENNAE uoluminis magni de re medica liber quartus continet Fen siue Doctrinas 7. Fen. 1. est de febribus & earũ accidentib. 2. De signis prognosticis, & de iudicijs crisis. 3. De apostematibus & pustulis: primo de calidis, deinde de frigidis, tertio de lepra. 4. De solutione continuitatis, & primo de uulnere. Deinde contusione, attritione, casu, offensione, torsione, excoriatione, punctura, disruptione, combustione. de extrahendis infixis, de sanguinis profluuio. Tertio de ulceribus, fistulis & cicatricibus. Quarto de uulneribus & apostematib. neruorũ, &c. De ossium morbis in genere. de ossium corruptione & fractura. 5. De restauratione ossium: & primo de luxatione. secundo de fractura & deligatione in genere. tertio de fracturis singillatim. 6. De uenenis. 7. De decoratione, primo circa capillos. secundo circa cutis uitia sine ulcere aut tumore, ut quæ circa colores sunt. tertio circa eiusdem uitia cũ ulcere (scabie, pustulis) aut tumore aliquo paruo. quarto de totius corporis uel partium singularũ extenuatione & impingnatione: de paronychia & cæteris unguium uitijs.

AVRELIVS Cornelius Celsus solus extat ex ueteribus qui de chirurgia Latinè scripserit. & quamuis ipse chirurgiam propriè appellet, ubi medicus secat, urit, aut ossa fracta luxatáue curat: posteriores tamen Chirurgiæ professionem latius extenderunt. Optima quidem hactenus Celsi librorum æditio illa prodijt, quam Basileæ nuper Oporinus dedit, cum Gulielmi Pantini Tiletani in duos priores libros commentarijs, & in reliquos annotationibus.

Argumenta quatuor posteriorum Celsi librorum.

Libri quinti. Ex pręfatione authoris. Dixi de his malis corporis, quibus » uictus ratio maximè subuenit. Nũc transeundum est ad eam medicinæ partem, » quæ magis medicamentis pugnat. Primum autem simplicia medicamenta, » quæ foris maximè adhibentur, secundum uarias facultatum differentias enumerat. Deinde cõpositiones multas describit, malagmata, emplastra, pastillos, pessos, & arida medicamenta. Hieræ, Iolæ, Iudæi & Timæi mixturas: sternutatoria, gargarizationes, antidota, acopa, catapotia, & alia huiusmodi.
De uulneribus, & ijs quæ circa uulnera obseruari debent, eorumq; curatione.
De ulceribus quædam. Speciales curationes aduersus ictus serpentium. Aduersus quædam uenena. De uarijs ulceribus & abscessibus, scabie, impetigine, papulis uitiligine.

Sexti. Ex præfatione. Dixi de his uitijs quæ per totum corpus orientia, » medicamentorum auxilia desiderant. nunc ad ea ueniam, quę non nisi in singu- » lis partibus incidere censuerunt, orsus à capite. »
De uarijs affectibus & uitijs externis capillorum, capitis, faciei, oculorum, cum curationibus eorundem, & aliquot collyriorum descriptionibus ad caligationem oculorum. De affectibus aurium, narium, dentium, ac de tonsillis. De ulceribus oris & gingiuarum. De uua, cancro oris, parotidibus, & umbilico prominente.

De

De uitijs colis, testiculorum, ani, & si anus aut uulua procidat. De digitorū ulceribus.

„ Septimi. Ex præfatione. Tertiam esse medicinæ partem quæ manu curet „ & uulgò notum, & à me propositum est. Ea non quidem medicamenta atq; ui- „ ctus rationem omittit, sed manu tamen plurimū præstat. Et rursus, Potest au- „ tem requiri quid huic parti (chirurgiæ) propriè uendicandum sit: quia uulnerū „ quoq; ulcerumq; multorum curationes, quas alibi executus sum, chirurgi sibi „ uendicant. Ego eundem quidem hominem posse omnia ista præstare cōcipio: „ atq; ubi se diuiserunt, eum laudo qui quàmplurimum percipit. Ipse autem huic „ parti ea reliqui, in quibus uulnus facit medicus, non accipit: & in quibus uulne „ ribus ulceribúsue plus perfici manu quàm medicamento credo tum quicquid „ ad ossa pertinet. Describit igitur hoc in libro omne genus affectuum, quibus „ curandis incisio ferri desideratur, à capite ad inferiora progrediens.

Octauus proponit ossium totius corporis curam, quæ aliquo modo uitiata, fracta, luxatáue sunt.

B.

*BARTOLEMAEI MAGGII Bononiensis chirurgi peritissimi De uulnerum sclopetorum & bombardarum curatione tractatus.

BARTOLEMAEI Montagnanæ siue de mōnte Gnana, medici & chirurgi eximij opera impressa Venetijs apud Octau. Scotū in folio, anno 1497. chartis 198. Nempe Consilia diuersa, numero 305. Tractatus tres de balneis Patauinis. De compositione & dosi medicinarum. Antidotarium. Hunc medicum ferunt in bonis authoribus medicę artis diligentius quàm id seculum ferebat uersatum esse, & in simplicium medicaminum eorūq; uirium notitia plerosq; superasse.

In uolumine Consiliorum ad morbos diuersos à capite ad pedes, &c. chirurgica sunt hæc.

Consilio 61. De fistula in angulo lachrymali.
62. De palpebra inuersa.
64. De ulcere in aure cum exitu uirulentiæ, cum sonitu quodam & diminutione auditus.
65. De exitu humiditatis corruptæ ab aure.
71. De scirrho non puro in naso.
72. De polypo in naso.
14. De cura apostematum quorumcunq; nasi, & ulcerum etiam, sectione 3. parte 2. cap. 2.
107. Ad prouocandum sanguinem narium, tractatu 3. capitulis 2. 6. & 7. Et Consilio 301. sectione 2. cap. 2. intent. primum in fine.
82. De œdemate in gena, partim per essentiam, partim per cerebri rheumatizantis colligantiam.
83. De fistula in osse maxillæ.
299. De pustulis in colatorio & toto palato, intent. 10. rubr. 14. & Consilio 302. sectione 2. cap. 2. rubr. 5. quintum accidens.
87. De corruptione gingiuarum, & dentium dolore.
88. De elongatione uuulæ à phlegmate aquoso, à cerebro per colatoriū ad uulam descendente.
89. De apostemate gulæ quod botium nominant.

92. De apostematibus gutturis, quæ uulgò dicuntur dragoncelli.
91. De strangulatione ab obstructione, uel ab apostemate in partibus gulæ.
271. De squinantica dispositione. cap.3. rubr.7.
124. De cancro in mamilla, & Consilio 126.
127. De nocumento deglutitionis propter ulcus in meri.
168. De ægritudinibus ani, & primum de tumore hæmorrhoidum notabili in intestino recto intus & extra existentium.
169 De fluxu hæmorrhoidum immoderato, licet interpolato. De dolore intenso in istis partibus. De formica miliari in ijsdem. De eminentia hæmorrhoidali, quæ est ficus.
170. De tumore, apostemate & dolore intestini recti.
15. De frequenter molesto hæmorrhoidum fluxu, partic.3. cap.ul.
70. De immoderato fluxu hæmorrhoidum, tract.2. cap.1. & Consilio 75. cap. 3. & Consilio 157. c.3. Ad stringendum hæmorrhoides, Cósilio 15. in fine. & Cósilio 20. intent.2. & Consilio 73. tract.2. cap.2. & Cons.75. c.3. & Consilio 114. in fine. & Consil.296. c.3.16.
De hæmorrhoidibus restrictis, Consilio 10. tract.2. cap.6. & Cons.14. secti.3. parte 2. cap.7.
Ad prouocandum hæmorrhoidas, Consil.20. intent.2. & Consil 37. intent.1. & Cons.39 intent.5. & Cons.73. tract.2. c.2. & Consil.75. & Consil.114. in fine. & Cons.242. c.3. rubr.2. & Cons.272. c.3. intent.3.
De apostemate, condylomate uel ficu in circulo ani, Cons.171.
172. De apostemate in fiteri (sphinctêre. i. circulo ani) quod dicitur ficus.
70. De apostemate in fiteri, tract.2. c.2.
198. De apostemate duro in radice uirgæ.
199. De exituris in inguinibus. De moro in eisdem. De cancro & accidentibus quibusdam.
200. De apostemate in inguine.
201. De tumore in testiculo cum duritie & dolore.
203. De apostemate testiculorum.
69. De descensu humorum ad testiculum sinistrum, tract.3. c.9.
227. De hernia cuiuscunq; speciei.
228. De hernia oscheali cum motu contractiuo siue spasmoso in testiculo sinistro ab oscheo in superiori parte uersus mirach eleuato.
229. De ramice oscheali composita ex uentosa & adipina.
230. De hernia oscheali cuiuslibet speciei.
56. De hernia composita ex ruptura & uentosa, sect.2. cap.3.
131. De hernia prægrandi cum ruptura siphac.
134. De hernia oscheali, sect.2. cap.4.
147. De uentositate in parte inferiori minante herniam futuram, cap.2.
231. De ingenti tortura spondylorum, siue de gibbositate cum cótractione costarum, & tremore siue saltu cordis.
232. De gibbositate cuiusdam pueri.
233. De uaricibus.
234. De uaricibus in sinistro crure.
235. De tumore cruris cum corruptione partis cutaneæ.
236. De elephantia secundum duas eius species.
42. De uaricali mala dispositione, cap.6.
258. De tumore pedum ulceroso, & interdum non ulceroso, per colligantiam hepatis & splenis, à quibus materiæ melancholicæ, & interdum adustæ ad pedes delegantur.
299. De ulceribus & pustulis crurium & pedum, parte 2. intent.10. rubr.10. & 11. & Cons.301. sect.2. cap.2. intent.8.

261.De dolore in genu ex uulnere facto cum lancea uel ense,& de tumore & duritiæ eiusdem propter malam complexionem humidam accidentalem.
250.De impotentia motus digitorum manus propter incisionem cum ense.

De ægritudinibus seu uitijs cutis:Et primum De rubedine rosea in superficie cutis apparente cum contractione digitorum manuum & pedum,cúmq; catarrho salso,&c.

289.Consilium uel potius dubium de faciei defœdatione.
290.De scabie ex adustione sanguinis & choleræ,cũ mixtione phlegmatis non adusti reddentis totam materiam acutam & salsam.
291. De scabie antiqua & fixa.
292.De scabie acuta uniuersum corpus ambiente à melancholia adusta cũ permixtione choleræ.
293. De scabie acuta cum ulceratione crurium.
294.De apostemate in collo pueri.
298.De crustis siue rupturis puerorum.
295.De pustulis & crustis in brachijs cruribus & pedibus post partum mulieris propter malum regimen.
296.De sahaphati humida,quę est pustularum ulceratarum multitudo in facie.
297.De pustulis ulceratis post causum cholericum.
299.De lepra & propriè elephantica,cũ 14.accidentibus ad ipsam consequentibus,& duobus cum ea complicatis.
300.De lepra leonina.
301. De lepra cuiuslibet speciei cum nouem accidentib. ad ipsam cõsequẽtib⁹.
302.De lepra elephantica cum 12.accidentibus ad ipsam consequentibus.

BENEDICTI Victorij Fauentini de morbo Gallico liber, excusus Basileæ à Bebelio, anno 1536. in 4. cum alijs de eodem morbo scriptoribus. charta est una,nec aliam quàm per balneum huius morbi curationem docet. Et rursus eiusdem authoris ac tituli liber chartis nouem,diætã ac diuersas in hoc morbo curationes exponens, impressus est Florentiæ apud Torrentinum,año 1551. in 8.unà cũ libro eiusdem Benedicti de curatione pleuritidis per sanguinis missionem ad Hippocratis & Galeni scopum.

BERNARDI Gordonij Lilium medicinę,qui est liber omnium corporis humani ægritudinum curationes continens,publicatum est Parisijs typis Dionisij Ianotij,anno 1542.in 8.in eo chirurgica insunt hæc.

In particula I.

Cap.14.De morsu serpentum. 15.De punctura scorpij.
16.De punctura apum. 17.De morsu canis rabidi.
19.De apostematibus per uiam adustionis generatis,cuius Rubricæ sunt 8. Rubrica 1.De apostematibus in genere. Rub.2.De curatione erysipelatis, anthracis,carbunculi,& ignis sacri. Rub.3.De curatione ulcerum saniosorũ. Rub.4.De curatione gangrenæ,& herpetis esthiomeni. Rub.5.De impetigine. Rub.6.De formica miliari. Rubrica 7.De fistula. Rubrica 8. De cancro.
20.De uerrucis,porris,acrochordonibus & lupis.
21. De apostematibus frigidis,primum in genere:deinde speciatim. Rub.2.De glandulis,nodis & scrophulis. Rubr.3.De apostematib. duris & lapideis. Rubr.4.De scrophulis clarificatio.
22.De lepra.
23. De morphea.
24.De scabie,cuius Rubricæ sunt tres. 1.De scabie nõ ulcerosa nec squamosa.

2. De scabie ulcerosa cum squamis. 3. De malo mortuo.
25. De pustulis.
26. De uulneribus.
27. De fluxu sanguinis.
28. De morbis qui accidunt unguibus.
29. De incendio ignis & aquæ calidæ.
30. De rhagadijs, ulceribus pedum & manuum.

In Particula II.

Cap. 1. De alopecia.
2. De casu capillorum.
3. De asperitate capillorum.
4. De canicie & ornatu capillorum.
5. De furfuribus capillorum.
6. De pustulis capitis. 7. De fauo.
8. De tinea. 9. De pediculis & lendibus.

In Particula III.

De quàm plurimis oculorum morbis, eorumq; curationibus chirurgicis, quos breuitatis gratia non enumero ab initio, usq; ad caput 8.
Cap. 10. De dolore auris & apostemate intrinseco.
11. De ulcere aurium & sanie.
12. De sanguine fluente ab auribus.
13. De obstructione auris ab aliqua re illapsa.
14. De apostematibus accidentibus extra & in radice auris.
17. De fluxu sanguinis ex naribus.
19. De fissura labiorum. 21. De lentiginibus faciei.
25. Rubrica 4. De elongatione & augmento dentium.
27. De pasionib. gingiuarum.

In Particula IIII.

Cap. 2. De pasionibus uuluæ.
13. Rubrica 3. De apostematibus mamillarum. Rubr. 4. De nodis & glandulis mamillarum. Rub. 5. De corrosione, ulcere & fistula mamillarum.
Rubrica 6. De augmento mamillarum nimio.

In Particula V.

Cap. 21. De pasionibus ani, cuius Rubricæ sunt 9. Rubr. 1. De hæmorrhoidibus. Rubr. 2. De apostemate ani. Rubrica 3. De condylomatib. & atricibus. Rubr. 4. De ficu ani. Rubr. 5. De rhagadibus ani. Rubrica 6. De paralysi ani. Rubrica 7. De exitu longaonis. Rubrica 8. De pruritu ani. Rubrica 9. De fistula ani.

In Particula VII.

Cap. 5. De pasionibus uirgæ: & primo de apostematibus eius.
6. De apostematibus & ulceribus testiculorum.
7. De hernia uel ruptura.

11. De

11. De apostematibus matricis.
12. De rhagadijs uuluæ.
13. De præcipitatione matricis.
16. De difficultate partus. 17. De retentione secundinæ.

BRVNI Longoburgensis Chirurgia magna, chartis 9. & dimidia. & Chirurgia parua, quæ sesquichartam non excedit. impressæ Venetijs anno 1499. in folio cum aliquot alijs Chirurgicis libris Guidonis de Cauliaco & aliorum. Author in præfatione scribit se hoc opus composuisse ex libris ueterum, nempe Galeni, Auicennæ, Almansoris, Albucasis & Haliabbatis, nec nō & aliorum peritorum ueterum.

C.

C. PLINIVS Secundus cum alibi chirurgica quædam remedia memorat, singulorum naturas tradens, tum libro 26. secundum affectuum differentias remedijs quasi per locos digestis, ut capite 12. eius libri, Contra luxata membra, furunculos, fistulas, ambustionem, &c. quæ pleraq; omnia ex ipso descripta, & simul ex alijs multis ueteribus medicis * Aggregator per locos satis egregie disposuit: & post ipsum etiam Otho Brunfelsius.

CANAMVSALI de Baldach philosophi liber de curandis oculorū passionibus, & de remedijs ad eas præparandis &c. ex uarijs ueteribus Gręcis, Arabicis & Indis scriptoribus, impressus est Venetijs anno 1499. in folio chartis 3. & dimidia, cum chirurgia Guidonis de Cauliaco & aliorum, barbaro stylo.

CASSIVS iatrosophista physicas quasdam & naturales quæstiones Græcè condidit, quas nos Latinas fecimus, & ante nos Hadrianus Iunius. Ex ijs Chirurgicæ quædam sunt. nempe Prima, Vlcera rotunda cur cæteris curatu difficiliora sunt? 2. Cur & extremæ partes corporis & cauæ ulceribus depascentibus obnoxiæ sunt? 3. Cur dum ulcera sanescunt & inflammationes cessant, pruritus oboritur? 9. Cur in uulneribus capitis adeò profundis ut membrana quoque cerebri custos uulnerata sit, quamuis iam euasisse uideantur affecti, & ad cicatricem postmodum adducta sint uulnera, aliquando tamen conuulsio superuenit ita ut moriantur? 10. Istud planè obseruatum est, ubi capiti uulnera tanta inflicta sunt, ut ossa quoq; dirimantur, periculosiora quidem esse in uertice ac syncipite, quæ uerò ad cicatricem ducuntur, facilius persanari, q̃ quæ circa occiput uulnera facta sunt. 11. Quinēt hoc obseruatione cognitum est, quòd uenter eorum qui habent huiusmodi capitis uulnera, si sponte fluat, mors consequitur: sin ratione uictus, salutare signum est. 13. Cur in operantib, circa mare oculorum pterygia abundant? 33. De uaris quæ circa faciem fiant, maximè circa nasum. 34. Cur aqua frigida admota naribus sanguine copioso fluentibus, fluxus augeatur? licet frigida condenset suapte natura. 38. Qua de causa ubi in artubus fractura fuerit cū incuruatione, & ossis partes fractæ utrinque exasperatæ & occursu mutuo eminentes, intra os effractum caro nascatur, ita ut soliditatem ossium intercedens impleat, & natura æqualem cum ossibus uim habeat: in ægilope autem si os atteratur & comminuatur, partes ita manēt, neq; carnem producunt? 40. Cur offenso membro uicina quidem nihil per consensum afficiuntur, multum uerò distantia communem affectum sentiunt, ut inguina pedibus offensis? 41. Cur in capite cum dextra parte membrana cerebri custos uulnerata fuerit, sinistra resoluitur: sin parte sinistra uulnus inflictum sit, dextra resolutionem patitur? 42. Cur in pugnis saucij in ipsum uulnus prolabuntur? 43. Cur in uiuis quidem corporibus ustis pustulę oriuntur, in mortuis nequaquam? 52. Cur ulcera magna inter curationem, dum repurgantur, letalia sunt? 57. Cur ossium quæ in tofum siue pōrum coaluerunt, si-

gnum habetur ex fascijs cruentis, etsi fractura citra uulnus extiterit? 58. Quomodo tofus ossium consistit? 84. Cur in rupturis quæ ex ictu fiunt abdomen quidem licet forinsecum non rumpitur, sed peritonæum quod intrinsecũ est?

CHIRONEM aiunt manu aliquando uulneratum eam quæ ex herbis fit medicinam reperisse, Eustathius. Herbariam & medicamentariam à Chirone Saturni & Philyræ filio inuentam uolunt, Plinius. Chiron uir omnium iustissimus in Pelio habitauit: & cum Hercules aliquandiu cum ipso uersaretur, ut qui eum ualde amaret, contigit aliquando è pharetra Herculis sagittam in eius pedem illabi, quo uulnere extinctum à Ioue inter sydera relatum ferunt, Varinus.

De chironijs ulceribus supra in Achillis mentione diximus. Centaurea curatus dicitur Chiron, cum Herculis excepti hospitio pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. quare aliqui chironion uocant. folia sunt lata & oblonga, &c. Plinius. (Dioscorides φύλλα ὑπερμήκη in minore centaurio habet, quæ maiori tantum conueniunt.) Quartum genus panacis à Chirone repertum, (ut & tertium ab eodem: primum ab AEsculapio, alterum ab Hercule) centaurion cognominatur, &c. idem Plinius. Apud Dioscoridem quoque centaurium maius chironiàs cognominatur. Radix eius (inquit Dioscorid.) utilis est uulneribus, in quem usum recens & humida tunditur: siccata uerò prius aqua madescit, tum pariter tundit̃. Constipat enim & glutinat, tantáq; est in constipando & glutinando uis eius, ut carnes simul elixa etiam cohærescere cogat. In Lycia succum ex ea exprimunt & pro lycio utuntur. Minus etiam centauriũ uulnera glutinat, uetusta purgat ulcera, atq; cicatricem perducit. Et rursum Plinius, Tertium panaces chironeon cognominatur ab inuentore, folium eius lapatho simile, maius tamen & hirsutius. flos aureus, radix parua, (ex Theophrasto 9.12. ubi tamen non μικρὰ, id est, parua, sed μακρὰ, id est, longa legit̃, ut Gaza etiã legit, quod nõ probo. nã Dioscorides quoq; radicẽ ei λεπτὴν καὶ οὐ βαθεῖαν, id est, gracilem & non profundam attribuit.) Nascitur pinguibus locis huius flos efficacissim⁹, eoq; amplius q̃ supradicta potest. Theophrastus etiã foliũ lapathi huic stirpi tribuit. Dioscorides uerò & Nicander amaraci. Quod si apud Theophrastum quoq; amaraci legendũ est, ut Ruellio placet, monuerim Theophrastũ amaraci nomine sampsuchum intelligere, (non parthenium, ut cęteros Gręcos interdũ) nam in libro de odoribus amaracinũ unguentũ describit: quod à parthenio herba minimè grati odoris nequaquã denominari posse uidet̃. Vtuntur ea (radice, inquit Theophrastus) aduersus uiperas & phalãgia, & cætera reptilia ex uino data, et uncta oleo. Valere aiunt & ad ulcera ex uino & oleo, & ad nascentia ex melle. Est & Chironis inuentũ ampelos (id est, uitis) quę uocatur chironia, de qua diximus inter uites, Plinius. ait autem esse uitem nigrã dictam.

Dioscorides quoq; uitem nigrã Chironiã cognominat, quam easdem habere facultates ait cũ alba: Scripserat autem de alba, Folia, fructus & radicem eius acrimoniam habere: ideoq; chironijs, & in gangrænam phagedænamq; transeũtibus, & putrescentib. tibiarũ ulcerib. cũ sale utiliter pro cataplasmate imponi.

Lycium præstantius è spina fieri tradũt, quam & pyxacanthon chironiam uocant, Plinius. Et alibi, Lycij spinam in Græcia pyxacanthũ chironium uocant.

CL. GAlenus post Hippocratem facile medicorum princeps, cum omnem medicinam tum Chirurgicam quoq; lucubrationib. aliquot suis illustrauit. Extant enim ipsius scripta:

De tumoribus præter naturam liber.

De curatione morborum per uenæ sectionem, per hirudines, reuulsionem, cucurbitulas & scarificationem.

De compositione medicamentorum generali libri 7. quibus ea medicaméta cõponere docet, quæ foris applicant̃ ad quamuis unionis solutionẽ: ut sunt uaria emplastra quorũ alba in primo libro, alia diuersorũ colorum in secundo traduntur.

duntur. Tertius totus neruorũ uulnera curat. Quartus maligna & ægrè ducẽtia cicatricẽ ulcera. Quintus emplastra habet polychresta, quæ multis côueniũt affectibus, & prçter cçtera ulcerib. curatu difficilibus opitulant: sed omnia particularia, nihil uniuersale. Sextus etiam emplastra polychresta habet, quæ simul ad alia multa singulatim faciũt, tũ ad particulas putrescẽtes: quæ differũt ab ulceribus quæ Græci dystherapeuta propriè. i. curatu difficilia uocant. Vltimus est de malagmatis quæ duras partes emolliunt: de chalasticis, quæ tensionem relaxãt. postremò de acopis & myracopis, quæ ad lassitudines neruorũq; affectus conueniunt. Nos plerisq; particularib. medicamentis relictis (præter paucas præstantiores & à Galeno laudatas) uniuersalem componendi methodum seorsim ædi curauimus Lugduni olim apud Frellonios in 8.

In lib. 10. de cõpositione medicamentorũ secundũ locos, chirurgica hæc reperio. In primo libro, De alopecia, caluicie & ophiasi, de capillorũ affectib. uarijs, de furfuribus, phthiriasi, achorib. & pustulis in capite. In tertio, Ad auriũ quosdã affectus, ut ulcera, inflammationes cũ exulceratione, fœtorẽ, & nomen siue ulcus depascẽs, ad aures exulceratas, purulẽtas, cõtusas. Ad parotides. Ad nariũ affectiones, ut ozænas & polypos. Ad eruptiones sanguinis è naribus. In quarto, De uarijs oculorũ affectibus, lippitudine præsertim & ulceribus. In quinto, De hypopio, id est, suggillatione sub oculis, de çgilope, de uaris, de ficosis tumoribus, de lichenosis in mento tumoribus, de menti eruptionib⁹, de furũculis, de dentiũ affectionibus, de gingiuarum curatione. In sexto, Ad affectiones in ore, crustas & ulcera, & ad gurgulionem. In nono, De uitijs sedis, hæmorrhoidibus, pudendorum & uteri affectionibus.

a. Commentarij tres in Hippocratis librum de fracturis, seu fractis & luxatis osibus, & eorum repositione. b. Commentarij iiij. in librum de articulis. Cõmentarius in librum Hippocratis de ulceribus. Commentarius in librũ eiusdem de uulneribus capitis. c. In librum de officina medici, uel de medici uulnerarij munere commentarius triplex.

a. b. c. Vide infra in Hippocrate, & Vido Vidio, & Io. Bernardo Feliciano.

*De fascijs liber, Vido Vidio Florentino interprete, cum figuris q̃ plurimis. Ex præfatione interpretis. In eo codice cuius mentionẽ fecim⁹ in epist. ad regẽ, tres sunt auctores de fascijs, Galenus, Soranus, & Heliodorus. è quibus ego Latinũ feci Galenum duntaxat. nam qui hunc nôrit, reliquos planè nôrit. Hũc autem librum germanum esse Galeni uel ipso procemio conuincit. atq; hic est ille liber quẽ ille pollicit⁹ est in secũdo Cõmẽtario de officina medici. Verũ desiderantur in Gal. quædã, q̃ placuit accepta à Sorano in hunc librũ inserere: ne qua supsit humani corporis pars cui⁹ uĩculũ in hoc ope nõ repiasprobabile est ea q̃ suppleuimus intercidisse neq; uerisimile est Galen. tã Sorano q̃ Heliodoro posteriorẽ, qui ab utroq; multa alia de fascijs mutuat, quç nũc desiderant, omisisse.

E 14. libris methodi Therapeuticæ, tertius in genere docet de quaq; ulceris differentia, ostẽdens, quales medicamentorũ, quib. illa curent, uires esse conueniat, & q ad curationẽ soluti cõtinui cõmunis indicatio sit unitio. Cæterũ quæ ex hoc rursus ĩ partes diducto particulares cõsistũt, hæ quatuor libris huius tractatiõis 3. 4. 5. & 6. scriptæ sunt. Et eiusdẽ opis liber 13. de tumor. præt. nat. & primo de phlegmone in uniuersum, deinde glãdularũ, iecoris, oculorũ. Liber 14. de erysipelate, œdemate, scirrho. De tumorib. pter naturã inter se cõplicatis. De ĩflatiõib. De liuidis tumorib. De cãcro, carbũculo, strumis, abscesib. Method⁹ curationis tumorũ pter naturã, inter quos & steatomata habent, & acheroniata, et melicerides, et myrmecię, et acrochordenes. De hypochemate, de herpete.

Artis curatiuæ ad Glauconem totus liber secundus tractat de tumorib. prçter naturam, ulceribus, abscesibus, inflationibus.

Omnium Galeni librorũ compendia utilissimè diligentissimeq; Andreas Lacuna cõscripsit: ex quib. Chirurgus ea q̃ suæ pfesionis fuerint seligere poterit.

CL. Galeno attributus liber de oculis, (Demetrio Græco interprete, Græcum tamen exemplar nondum est inuentum,) & uarijs eorum affectibus curãdis, habetur in æditione operum Galeni in magno fol. Venetijs apud Iuntas, anno 1550. Classe vij. Chartæ sunt quatuor & dimidia.

CONSTANTINI Afri, monachi Benedictini, Cassineñ. cœnobij, inter alia scripta medica (quæ Hen. Petri Basileæ excudit pleraq;) extant etiam chirurgica hæc. De morborum cognitione & curatione operis liber septimus post præscriptas febrium curationes, postq; alexipharmaca & theriaca, medicatur abscessibus, uerrucis, elephantiasi, morpheæ, alijsq; continui solutionibus. Reliquit & compẽdium huius operis, cui titulus Liber aureus de remediorum & ægritudinum cognitione.

Liber de chirurgia: & primùm de phlebotomia, arteriarum incisione, scarificatione, cucurbitulis, ossium restitutione et fractorum consolidatione: deinde de uarijs alijs chirurgiæ operibus. Chartæ sunt 4. & dimidia, impressæ in Tomo primo.

De elephantia liber, in Tomo 2.

In Viatici etiam medicinæ, quod an hactenus publicatum sit nescio, parte postrema tractat de morbis exterioribus, abscessibus, scabie, &c.

CRITONIS cataplasmata æstiua citantur apud Aëtium libro 8. cap. 7. Remedia ad ephelides cap 11. ad papulas menti cap. 15. Eiusdem plurima passim apud Galenum in libris de generali & locali medicaminum compositione ad uerbum descripta leguntur. Libro quidem primo cap. 2. de compos. secundũ locos librum primum Exornatoriorum ipsius citat Galenus. Et eiusdem libri capite 3. Quæcunq; (inquit) pharmaca comptoriæ speculationis Heraclides & Cleopatra & alij post ipsos medici scripserunt, ea omnia Crito (qui in imperatorijs ędibus est medicatus) coaceruauit, in quatuor de ornatu libris qui in omnium manibus uersantur. Et mox singulorum librorũ capita subiungit, quò (inquit) facile inueniri queant singula talium pharmacorum. Ea nobis quoq; hîc apponere uisum est, ut uel ex illis quænam cosmetica illa medicina sit, quã Chirurgiæ subijcimus, appareat.

Primi libri Critonis de ornatu capita.

Cosmetica medicina quæ nã tractet singillatim.

Conseruantia capillos. Augentia capillos. Præseruantia capillos. Tincturæ canorum. Tincturæ flauos & auricolores capillos reddentes. Smegmata capillorum. Illitiones præseruantes. Faciem erugantia. Illitiones faciem nitidam reddentes. Cataplasmata faciem nitidam reddentia. Superciliorum illitiones. Supercilia denigrantia. Oculorum illitiones. Illitiones ex stibio. Ad graueolentiam narium. Dentifricia. Manducationes. Ad fœtorem sub alis affrictiones. Manducationes ad fœtorem oris.

Secundi libri capita.

Quæ nigredines colli repurgent. Illitiones ad exudationes sub alis. Illitiones mamillas conseruantes. Ventrẽ purgantia. Smegmata manus nitidas reddentia. Ad nigredines à partu. Ad rugas à partu. Ad fissuras à partu. Illitiones ad eminentes umbilicos. Quæ pueros impuberes cõseruant. Quæ uirginitatem conseruant. Ad humectas & frigidas mulierculas. Ad cicatrices nigras. Psilothra capillorum. Smegmata attenuantia pilos omnis generis. Illitiones capillos disperdentes. Smegmata totius corporis. Repurgatoria nitorẽ inducentia omnigena. Conspersiones aromaticę uestium. Odoratæ tincturæ uestium. Aspersiones thalamorum & ambulacrorum. Suffimentorum

mentorum omnigenorum compositiones. Illitionum & unguentorum omnis generis cōpositiones, uidelicet amygdalini, balanini, nucum, sesamini, myrtei, &c.

Tertij libri capita.

Ad furfures omnigenos. Ad capitis eruptiones. Ad achôras, hoc est ulcera manantia. Ad pediculos & lendes. Ad alopecias. Ad scabiosas faciei affectiones. Ad lentigines. Ad maculas à Sole prouocatas. Lotiones faciei. Ad stigmata. Ad liuentia. Ad sugillata. Ad uaros. Ad pustulas nocte erũpentes. Ad menti tubercula. Ad menti lichenes. lichenum illitiones. Epithemata excoriatoria. Emplastra uiridia quæ ab excoriatione imponuntur. Emplastra alba ad cicatricem inducendam. Pharmaca emollientia quæ lichenibus affricantur.

Quarti libri capita.

Ad alphos, id est, uitiligines nigras & albas. Ad cicatrices nigras. Ad leucas, hoc est, uitiligines altius insidẽtes. Ad lepras. Ad ungues scabiosos. Ad pruriginosas affectiones. Ad psydracas, id est, tubercula parua: & ad excoriata. Ad serpiginosas affectiones. Ad scabies. Ad thymos uerrucæ genus. Ad uerrucas. Ad formicarias uerrucas. Ad umbilici inflationem. Ad intestinorum delapsionem. Ad hydrocelas. Ad apellas. Ad procidentes anos. Ad chimetla hyemis tempore oborta ulcera. Ad rimas pedum. In his quatuor libris Crito (inquit Galenus) diligentissimè omnia fermè exornatoria pharmaca scripsit, appositis etiam comptorijs, quæ spuriam pulchritudinem, non ueram inducunt: Quapropter etiam ego ea relinquam, solúmq; mentionẽ eorum faciam (ex Critone) quæ pulchritudinem secundũ naturã conseruant. Quanquàm enim uel maximè cognita habeam smegmata corpori nitorem inducentia, itemq; quæ in uirginibus mamillas conseruant, & quæ impuberũ puerorum testiculos ad multum tempus paruos conseruant, & similiter & quæ pilorum exortum cohibent, uerecundor tamen eiusmodi scribere: atque multò magis eas quas Crito tradidit conspersiones uestium aromaticas, odoratásque uestium infectiones, & aspersiones thalamorum ac ambulacrorum: suffimentorum item omnis generis uarietates, illitionúmq; & unguentorum. Extra enim medicinæ documenta talia existunt.

Cosmeticæ pars inhonesta, uel curiosa

D.

DAMOCRATIS uel Democratis non paucas compositiones affert Galenus in libris de compositione medic. secundum genera, & secundum locos. item libro 2. de antidotis.

DAMOXENI compositiones aliquas recitat Galenus in libris de compositione medicamentorum secundum genera.

DINI (Florentini puto, cognomine Garbi) liber de Chirurgia impressus est.

DIOCLES condidit libros περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον, siue de officina medici, ut refert Galenus.

E.

EVCHARIVS Rhodion medicus Francfordiensis librum de partu hominis & obstetricatu condidit, qui Germanicè impressus est, & Latinè etiam.

EVELPISTVS à Celſo libro libro 7.cap.1.numeratur inter inſignes Chirurgiæ profeſſores Romæ,qui paulò ante ipſius tempora quibuſdam in melius mutatis, aliquantum & diſciplinæ adiecerunt. Euelpides ætate Celſi inſignis chirurgus & medicus ocularius,author collyrij quod Trygôdes inſcribitur,& alterius, cui nomen Memigménon, quorum compoſitionem Celſus libro 6. tradit.

EVONYMVS Philiatrus in Theſauro de remedijs ſecretis,excuſo Tiguri apud Geſneros fratres, liquores quoſdam deſtillatos, aquas (ut uocant) & olea deſcribit, quibus non alij ſolum morbi, ſed etiam nonnulli à chirurgis curandi oppugnātur:ut cum alibi,tum ſub titulis iſtis: Aquæ deſtillatæ coſmeticæ,hoc eſt,ad ornatum pertinentes. Aquæ ad tingendos capillos & cęteros pilos. Dentibus purgandis. De oleo terebinthinæ ſiue larignæ reſinæ. De oleo tartari & alijs diuerſis. Balſametæa ſeu antibalſama, tū intus tū extra tantum uſurpanda. De aqua forti. De argento uiuo præcipitato, eodemq; & arſenico ſublimatis. Rurſum de oleo ex tartaro:item de oleis ex uitellis ouorum,lumbricis,ſcorpionibus,&c.

F.

FRANCISCI Valleriolæ medici Arelatæ in Gallia noſtro tempore præſtantiſsimi Enarrationum medicinalium libri 6.& Reſponſionum liber j.æditi ſunt Lugduni apud Seb.Gryphium, anno 1554.in fol.in Enarrationibus Chirurgica hæc tractantur.

Libro 2.Enarratione 3.Vulnus capiti inflictum cuidam illuſtri mulieri ſecundum occipitis initium,quà ſe inuicem ſuturæ contingunt, minimè lethale fuiſſe,aſſertio medica.

Libro 3.Enarratione 3.Conciliatio diuerſorum locorum Galeni de Eryſipelate,cum 1.& 2.de morborum differentijs & cauſis,tum 13. Methodi,& 14.item libro de tumoribus præter naturam,à bili fieri dicat: Secundo uerò ad Glauconem à ſanguine tenui bili admixto. & ꝙ natiua bilis ſit ſanguis tenuis ex Galeni ſententia.

Enarratione 8.De uulnerum lethalium ratione:& quæ uulnera lethalia,quæ non iudicanda ſint: & quónam pacto pro teſtimonio dicendum ſit medicis in iudicium uocatis.

Libro 4.Enarratione 6.Cucurbitulas in lippitudine,etiam ante totius corporis uacuationem in corpore uari habitus & minimè plethorico,probè conuenire.

Libro 5.Enarratione 3.Pueris acuto aliquo morbo tentatis, & habitioribus commodè ante annum decimumquartum mitti ſanguinem poſſe. Enarratione 6.De ſcirrhoſo tumore ex craſſa pituita & atra bile inuicem mixtis ſecundum imum uentrem ad ilium ſiniſtrum in utero fixo,unà cum doloribus tenſiuis & acrimoniæ interdum ſenſum inferentibus ſpiritúque plurimo flatuoſo.

Libro 6.Enarratione 4.Num Galeni ætate diſtincti eſſent à medicis pharmacopœi ſeu unguentarij,item & chirurgi,ut nunc ætatis:an contrà ij dem eſſent: & an medico horum munia obire quandoq; liceat. Enarratione 5.De annua: Elephanticorum apud Arelatam probatione, uetere Senatuſcōſulto inſtituta: deq; nonnullis ad eam rem pertinentibus.

G.

GARIOPONTI medici ueteris libri 8. de morborum particularium à capite

capite ad pedes,& febrium quoq; curationibus,excusi Basileæ apud Hen.Petri, anno 1536.in 8. In ijs etiam Chirurgica hæc reperio. In libro 5.De elephantia cap.5. De phlegmone 31. De bubone 32. De phlegmone & erysipelate 33. 34.35.36. De bubone,phymate & phygetlo 37. De herpete 38.39. De carbunculis 40. De tumore 41. De sclirhosi 42. De apostematib.43. De gangrænis 44. De cancris 45.

GORGIAS uir celebris reperit quædam in chirurgia,Celsus 7.1.

GREGORII Flügusz Chirurgi Argentoratensis,libellus Germanicus de experimentis quibusdam Chirurgicis, unguentis alijsq;,impressus est olim Argentorati ab Egenolfo cum parua Chirurgia Lanfranci Germanicè reddita.

GVIDO Cauliacus,uide in Io.Tagaultio infrà.

GVILHELMI Placentini qui claruit circa annũ 1270. scripsit Chirurgiã, quæ impressa est Venetijs anno 1502. apud Octauianum Scotum,unà cum libro eiusdem authoris.De scientia medicinali, qui inscribitur Summa conseruationis & curationis,& uulgò Gulielmina,chartis 85. Ex præfatione autho„ ris in suam chirurgiam. Rectum est in hac doctrina procedere secundum ea, „ quæ mihi per uisum & operationes longo tempore manifesta fuerunt, & per „ exempla utplurimùm currere in sermonibus, in quibus proprijs manibus la„ boraui. Tractatus primus erit de ægritudinibus quæ sunt in manifesto cor„ poris à capite usque ad pedes ab intrinseca causa. Secundus de omnibus uul„ neribus & contusionibus,quæ fiunt in omnibus membris à capite usque ad pe„ des. Tertius erit de algebra,id est, de curatione conuenienti circa fracturam „ & dislocationem. Quartus de anatomia in communi,& de formis membro„ rum & figuris,quæ remanendæ sunt in incisione & cauterizatione. Quintus „ de cauterijs,secundum quod in membris possunt fieri,& de formis instrumen„ torum,& de medicinis necessarijs ad hanc artem & utilibus penes unamquan„ que operationem.

GVILIELMI Varignanæ Secretorum liber impressus est Lugduni anno 1526 in 8. *stylo barbaro.chartis xj. & dimidia. Sunt autem ferè nihil quàm collectanea remediorum ex ueterum libris. Liber tertius est de soluta continuitate & apostematibus.quintus de decoratione. Capita breuitatis gratia non enumero.*

H.

HELIODORI de fascijs liber.Vide in fine CL.Galeni operum chirurgicorum.

HERACLIDAE compositiones aliquas recitat Galenus in libris de cõpositione medic.secundum genera.

HERAClides Tarentinus multa & probata pharmaca comptoriæ speculationis scripsit,ex quo mutuatus est Crito: ex Critonis uerò libris quæ utiliora honestioraq; uidebantur Galenus descripsit in suum de compositione med.secundum locos uolumen,ut supra in Critone scripsimus.

HERAE Cappadocis multæ compositiones extant in Galeni libris de cõpositione secundum genera.

HIERON in Chirurgia quædam reperit,Celsus 7.1.

HIERONYMI Brunsuicensis patrum nostrorum memoria,chirurgi Argentinæ,de Chirurgia liber Germanicus impressus est in eadem urbe ab Alexãdro Vueissenhorn in 4.chartis 31.anno 1539.

HIERONYMVS Cardanus Mediolanẽ.medic9 & philosophus hac ætate insignis,librũ cõdidit de malo recentiorũ medicorũ medendi usu,qui centum

errores illorum cotinet. Hieronymus Scotus cudebat Venetijs an 1545. in 8.
In ijs Chirurgica hæc reperio.
Capite uel Errore 28. Quòd in bubonibus extrinsecis uenam incidunt.
37. Quòd in morbi Gallici dignotione, causis & cura peccant.
50. Quòd in distillationibus ex igne cauteria exhibent.
64. Quòd non audent scalpere in cucurbitulis absq; purgatione.
71. Quòd dereliquerunt usum incisionis arteriarum.
75. Quòd in uulneribus capitis terebrationem ossis frustra moliuntur.
79. Quòd instrumenta plurima ad chirurgiam necessaria ignorant.
91. Quòd loco sectionis & cauterij escharotica emplastra exhibent.
93. Quòd in capitis uulneribus & superiorum partium nó purgant ualidis medicamentis.
98. Quòd in hydrope ascite aberrant secando uentrem.

In eiusdem libro qui Contradictiones medicorum continet centũ & octo, in sex tractatus diuiso, nihil Chirurgicum inuenio, nisi Tractatu 3. cap. 9. Argentum uiuum si in aurem cadat an plumbo extrahendum. & Tractatu 5. cap. 3. Decoratio an ad medicum pertineat.

HIPPOCRATEM Celsus omnis medicinæ parentem appellat, & ab eodem eam medicinæ partẽ quæ manu curat magis quàm à prioribus excultam ait. Scripta eius q̃ extant omnia ex translatione Iani Cornarij ab authore emẽdata anno 1554. Basileæ in officina Frobeniana excusa sunt. Ex eis Chirurgica hæc sunt.
De uulneribus capitis liber.
a. De uulneribus letalibus siue perniciosis & periculosis, uersus tantum quinq; reperio.
b. De fracturis liber, quos Vidus Vidius etiam Latinos fecit, & Galenus tribus commentarijs exposuit. De articulis liber, in quem quatuor Galeni commẽtarij extant. persequitur autem in hoc libro Hippocrates & addit illa quę in libro de fracturis relicta erant. Mochlicos uel de luxatorum fractorumq; ossium repositione. De ulceribus. De fistulis. De telorũ extractione uersus quinque. De hæmorrhoidibus.
c. De medici uulnerarij munere liber, uel de medici officina, quem Vidus Vidius quoq; transtulit, & Galenns triplici commentario explicauit. In hoc libro (inquit Galenus) Hippocrates primum docet ex quibus Chirurgia perficiatur, deinde deligationis exercitia exequitur, &c.

a.b.c. uide infra in Io. Bernardo Feliciano.

Leguntur & aphorismi aliquot eius chirurgici.
HVGO de Luca, uide in Theodorico episcopo Ceruiensi.

I.

*IACOBI Hollerij Stempani medici Parisiensis præstantissimi de materia Chirurgica liber.

IACOBVS Rüff chirurgus & lithotomus in urbe nostra celeberrimus, nuper ædidit librum de conceptu & partu hominis, in quo & grauidarum curam, & quæ ad obstetricatum pertinent, & alia multa diligenter persequitur. Christ. Froschouerus excudit Tiguri in 4. anno 1554. Conscripsit etiam librum de oculorum natura, & uarijs eorum morbis curandis, qui nondum æditus est.

IESV filij Hali tractatus tres de oculis. chartæ sunt vij. impressæ Venetijs per Andr. Asulanum in folio, anno 1499. cum Chirurgia Guidonis, &c. Traductio est planè barbara nescio cuius interpretis.

IOANNES Almenar Hispanus reliquit librum de morbo Gallico, barbaro, sed tolerabili stylo. chartæ sunt iij. impressæ Basileæ apud Io. Bebelium, anno 1536.

no 1536. in 4. cum alijs eiusdem argumenti libellis, & Lugduni anno 1539. in 8.

IOANNIS Diurij aphorismi Argentorati impressi sunt, inter quos & chirurgici quidam leguntur.

IOANNIS Bauerij de Bauerijs Imolensis (Ioãnis prænomen ab alijs omittitur) in Gymnasio Bononiensi olim medicinæ professoris Consiliorum liber, impressus Argentinæ apud Balthassarem Pistorem in 4. anno 1546. ex quibus ad Chirurgiam pertinent quæ sequuntur.

Consilium 16. De morphea alba. 18. Ad lepram cum uarijs eius symptomatib. & rursus 22. & 91.

24. De rubore faciei pustulosæ. 29. De cancro ulcerato in matrice.

42. De descensu matricis chronico. 46. De remotione spondylorum ad exteriora dorsi.

47. De leuandis pilis ne iterum nascantur. 55. An cauteriũ conueniat in doloribus iuncturarum.

61. Ad rubedinem faciei. 62. De dispositione propinqua lepræ, & de ungula quasi totum oculum comprehendente.

64. De ulcere pectoris. 72. De hęmorrhoidib. 76. De fistula lachrymali oculi.

78. De sephiros (scirrho) non puro circa partem dextram stomachi, amplectente partem musculi secundũ longũ & transuersum. 79. De uaricibus.

IOANNES Bernardus Felicianus Hippocratis quosdam libros unà cum Galeni commentarijs Latinitate donauit, ut librum de ijs quæ in medicatrina fiunt, & libros de fracturis et de articulis, qui ab eo recogniti et nouis quibusdã picturis illustrati, excusi sunt cum reliquis Galeni operib. latinis Venetijs apud Iuntas, in fol. anno 1550. Classe vij.

IOANNIS Charetani cuiusdam, & aliorum experimenta continentur in libello quodam de chirurgia nescio cuius authoris, Germanicè impresso Francfordiæ apud Egenolfum, anno 1534. in 4. chartis 4.

IOANNIS Gerszdorfij chirurgi Argentinensis liber de chirurgia castrensi, Germanicè æditus est Argentinæ apud Io. Schottum anno 1540. unà cum libellis de chiromantia, physiognomonia, & de hominum temperamentis, &c. in folio, chartis 97.

IOANNIS Langij Lembergij illustriss. principum Palatinorũ Rheni &c. medici doctissimi, Medicinalium epistolarum Miscellanea excusa sunt Basileæ apud Io. Oporinum in 4. chartis 49. anno 1533. * Ex his medicinalia Themata xj. cæteris de chirurgia scriptoribus per nos adiuncta sunt.

IOANNIS Manardi medici Ferrariensis eruditissimi Epistolarũ medicinalium libri uiginti Basileæ ab Isingrinio impressi anno 1540. in folio, chartis 158. Inter ea chirurgici argumenti animaduertimus quæ sequuntur.

Libri 6. epistola 1. Vulnera capiti cuiusdam inflicta non fuisse letalia. Epistola 2. De præseruatione & curatione uariarum affectionum, scilicet dolorum in artubus exanthematum, pruritus narium, crustarum & ulcusculorum oris, & lippitudinis.

Libri 7. epistola 1. Ad Chirurgum quendam de nominibus morborum in exterioribus corporis partibus euenientium, prolixè & eruditissimè. 3. Ad quendam laborantem præuio quodam ad elephantiam affectu.

Libri 10. epistola 3. Consilium pro infante coxendicis laxatione laborante.

Libri 17. epistola 2. De puerorum morbo lactumen uocato, qui ad achôras, ceria, psydracia, exanthematá ue pertinet. Epistola 14. De ulcere palati cũ tussi sputo sanguinis & febre.

Libri 18. epistola 2. Ad quendam ex gingiuis laborantem.

Libri 20. epistola 3. Pro adolescente tumore rubro modo unius modo alterius cruris plerunq; uexato.

IOANNIS Parisiensis Chirurgia de uarijs modis curādi uulnera, quoquo modo corpori inflicta, sectione, punctione, tormentorum globis, contusione, &c. à capite usq; ad pedes, Germanicè impressa Argentinæ apud Iacobū Cammerlander in 4. chartis 4.

*IOANNIS Tagaultij Ambiani Vimaci, Parisiensis medici nostro tēpore clarissimi, de Chirurgica institutione libri quinq;, quib. totū GVIDONIS Cauliaci Chirurgicū uolumen continetur: sed multò copiosius, & pro barbaro obscuroq; iā Latinū, elegans & expeditū. Sanè Tagaultius (inquit Bassianus Landus uir magni iudicij & rei medicæ hoc tēpore professor doctissimus in Academia Patauina) methodū curandi tumores pręter naturā, uulnera recētia, ulcera, fracturas, luxationes, mea quidem sentētia, perinsignem & eruditā seruat: in ordine aūt medicandi singulos, mira dispositione mihi uti uidetur. Differentias nanq; multiplices determinat: nomina interpretatur, & distinguit: causas cum euidentes tū abditas, hoc est, antecedentes & proximas inuestigat: signa tā propria perpetuá ue, q̃ cōmunia & fugacia notat: locos etiamnum unde ipsa depromi possint, apertè ostendit: iudicia diligenter profert, ad extremū curationem inchoat & perficit. Ex his Tagaultij libris Leonhartus Fuchsius pleraq; in suos eiusdem argumenti libros transtulit.

IOANNIS de Vigo Genuensis chirurgi primùm Iulij 2. Pontif. max. deinde Sixti Cardinalis, &c. practica chirurgiæ quæ inscribitur Copiosa, & Compendiosa, quæ superioris ueluti compendium est, publicatæ sunt Lugduni circa annum 1519. in 14. Compendiosæ libri sunt 5. chartæ 10. & dimidia.

Copiosæ libri sunt 9. chartæ 49. quorum argumenta subieci.

1 De anatomia chirurgo necessaria.
2. De apostematibus in uniuersali & particulari à capite ad pedes.
3 De uulneribus in uniuersali & particulari: de modo curandi ea, & eorū accidentibus succurrendi.
4. De ulceribus in uniuersali & particulari à capite ad pedes.
5. De morbo Gallico, & dislocatione iuncturarum.
6. De fractura & dislocatione ossium.
7. De natura & facultatibus simplicium medicamentorum.
8. De natura compositorum: siue Antidotariū de resoluentib. maturantib. repercutiētib. simplicib. & cōpositis, ac nōnullis alijs secretis suis Chirurgicis.
9. De quibusdam additionibus pro operis complemento.

L.

LANFRANCI Mediolanensis Chirurgia magna (chartis 23.) & parua (chartis duabus & dimid.) impressæ in folio Venetijs, anno 1499. cum multis diuersorum Chirurgicis scriptis, & Lugduni apud Paganum.

Ex pręfatione authoris in Chirurgiā magnā. Ad utilitatem cōmunem & proprij filij magnū opus aggredior, quod ars completa uocabitur Chirurgiæ, per quod intendo tradere doctrinā plenam ad instrumentum Chirurgicū pertinētem, secundū doctrinā sapientum acceptā, ueterumq; ualentiū magistrorū meorū, & meis certis experimentis & rationabilibus ex longo tempore roboratam.

Ex pręfatione in paruā Chirurgiā. Sūmariè pono probatas medicinas & modum curationis breuem uulnerū & apostematū, ulcerū, cancrorū & fistularū, & quasdā oculorū curas, & de algebra parū, secundū quod me ratio docuit operari, & experimēto sunt per me lōgo tēpore roborata. Cōiuro te tamē p Deū ne aliquibus idiotis tradas, ne per ignorantiam illorū opus meum noceat alicui.

Paruā Chirurgiā Lanfrāci ab Othone Brunfelsio in linguā Germanicā trāslatā Egenolphus impressit Argentinæ, āno 1518. in 4. chart. 6. cū libello Gregorij Flüg-

Flügusz Chirurgi Argentoratensis de experimentis aliquot chirurgicis, unguẽtis alijsq́;.

LEONARDI Bertapalia, (aliâs Prædapaleæ) Paduani Chirurgia siue Recollectæ habitæ super quarto Auicennæ. Chartæ sunt 15. excusæ Venetijs, anno 1499. in fol. cum uarijs aliorum Chirurgicis operibus. Ex præfatione authoris. Ego Leonardus plura mei canonica Chirurgiæ experimenta in scriptis ad æternam memoriam redegi, quæ uero experimento & ratione theorica habui, Auicennæ prosequendo uestigia, & ordinem 3. super Fen Canonis quarti.

LEONHARTI Fuchsij medici, Scholæq́; Tubingensis professoris publici de curandi ratione libri 8. impresi sunt Basileæ nuper apud Io. Oporinum in 8. chartis 49. Ex his octo libris quintus inscribitur, De medendis tumoribus præter naturam. Sextus de medendis uulneribus. Septimus de medendis ulceribus. Octauus de medendis fracturis & luxationibus. Ex præfatione authoris. Quinque libris (bis anteà æditis) tres alios chirurgicos (in hac tertia æditione) adiecimus. Quorum unus quidem de uulnerum, alter de ulcerum, & tertius de fracturarum ac luxationum curatione tractat. Qui sanè, ut reliqui omnes, ex Galeni potissimũ, Pauli, Aëtij, & Guidonis quoq́; Chirurgi recentioris scriptis sunt conflati. Et in ijs quidem conscribendis nos plurimum iuuit Ioannes Tagaultius, qui singula quæ ad hanc rem spectant, ante nos è prædictis authoribus desumpta, in ordinem digessit.

LVDOVICVS Bonaciolus medicus Ferrariensis inter cætera quæ de hominis conceptu partuq́; scripsit, etiam obstetricalia quædam affert. Impressi sunt libelli eius in Italia olim in fol. & Argentinæ in 8. chartis 17. apud Henricũ Sybold.

LVDOVICVS Cœlius Rhodiginus in magno uolumine suo Antiquarũ Lectionum, Chirurgicorum aliquot uocabulorum significationes explicat. nã libro 3. cap. 22. uaria instrumenta chirurgica enumerat: quid sint Aulisci, Encopei, Phacota, Abaptista. Et libro 7. cap. 31. de cauterio aliquid scribit. Et libro 4. de instrumentis medicis, metrenchyta, cathetêre, clystere & otenchyta.

M.

MACHAON medendi artem à maioribus suis accepit tanquam Asclepiades, ut uerò & ipse & AEsculapius eius pater diuina nati prosapia existimarẽtur, artis medicæ præstantia & utilitas effecit, Eustathius. Et rursus, Duo celebres Græcorum in bello Troiano medici fuerunt, Podalirius, qui diæta, id est uictus ratione magis medebatur: & Machaon (ipse etiam princeps Triccæ urbis Thessaliæ) uulnerum curator: ambo Asclepiadæ siue filij AEsculapij ἀμύμονος ἰητῆρος, ut inquit Homerus. Et alibi Podalirius & Machaon ambo Neptuni filij feruntur apud poëtam Troiani excidij conditorem: alter in alio scientiæ genere præstantior. Machaoni enim Neptunus κουφοτέρας χεῖρας πόρεν, ἔκ τε βέλεμνα σαρκὸς ἑλεῖν, τμῆξαί τε, καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι. Τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντα ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκεν, ἄσκοπά τε γνῶναι, καὶ ἀναλθέα οἴσασθαι, (lego ὠίσασθαι, quod est cognoscere & iudicare, uel ἰήσασθαι, quod est medicari.) ὅς ῥα καὶ Αἴαντος πρῶτος μάθε χωομένοιο ὄμματά τ' ἀστράπτοντα, βαρυνόμενόν τε νόημα. Aesculapij duo filij Podaliri⁹, & Machaõ bello Troiano ducem Agamemnonẽ secuti, mediocrẽ opẽ cõmilitonibus suis attulerũt: quos tamen Homerus nõ in pestilentia, neq́; in uarijs generib. morborum aliquid attulisse auxilij, sed uulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, easq́; esse uetustissimas, C. Celsus.

MANTIAS scripsit libros περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον, siue de officina medici, Galeno teste.

*MARIANI Sancti Barolitani Itali artium & medicinæ doctoris, & Chirurgi nostro tempore in Italia celeberrimi, Compendium Chirurgiæ. Tractatus de capitis læsionibus à Chirurgo curandis. Libellus de calculo renum & uesicæ, eiusq; causis, signis & curatione. Libellus aureus de lapide uesicæ per incisionem extrahendo. Libellus de modo examinandi medicos Chirurgicos.

Eadem prius excuderant Iūtæ Venetijs anno 1543. unà cum Commentarijs eiusdem authoris in Auicennæ textum de apostematibus calidis. De contusione & attritione. De casu & offensione. De caluariæ curatione. Omnia chartis 83. & dimidia, in 4.

MEGES Chirurgiæ professor non mediocris, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei disciplinæ adiecit, Celsus 7.1.

MICHAELIS Angeli Blondi Itali liber de partibus ictu sectis, citissimè sanandis: & de medicamento aquæ nuper inuento, (noxio alioqui, nisi uerba quædam concepta simul proferantur, ut author credidit.) Nos quidem totum hoc genus superstitionis damnamus.

Eiusdem libellus de origine morbi Gallici, deq; ligni Indici ancipiti proprietate, aduersus plurimorum opinionem.

N.

NICOLAI Massæ medici Veneti experientia clari, de morbo Neapolitano libri 6. impressi Basileæ apud Io. Bebelium anno 1536. in 4. cum aliquot aliorum eiusdem argumenti scriptis.

NICOLAI Poll de eiusdem morbi per diætam Guaiaci curatione libellus chartæ unius, cum superiore impressus est.

O.

ORIBASII ueteris Græci medici de laqueis liber ex Heracle, Vido Vidio Florentino interprete, cum picturis. Eiusdem ex Heliodoro de machinamentis liber eodem interprete, cum picturis.

OTHO [illegible] Lanfranci Chirurgiam paruam Germanicè conuertit. uide supra in Lanfranco.

Eiusdem Iatrîon medicamentorum simplicium, continens remedia omniū morborum, secundum ipsos morbos ordine digesta, excusum est libris 4. in 8. Argentinæ anno 1533. Ex his liber tertius continet remedia quæ infernis corporis partibus accidunt: item ulcerum omnis generis & uulnerum.

P.

PAEON Marti insperso pharmaco uulnus conglutinat non tardius quàm iniecto coagulo lac cōcrescit, Iliad. ε. Balsami quidem liquor ut uulnera citissimè sanat, sic inter notas ueri legitur lac ab eo coagulari. Idem poeta Odysseę δ. AEgyptios medicinæ peritos, & à Pœone ortos celebrat. ubi Eustathius, παιήων (inquit) deorū medicus est, ut Ilias quoq; fabulatur, alius quàm Apollo, quod Hesiodus etiam indicat dicens: Εἰ μὴ Ἀπόλλων φοῖβος ἐκ θανάτου σαώσῃ, ἢ παιήων, ὃς πάντων φάρμακα οἶδε. Nonnulli tamen παιήονα etiam hoc in loco eundem Apollini esse putauerunt. Dicebatur quidem & hymnus in Apollinem παιήων, (ὕμνος ἐπὶ καταπαύσει κακῶν,) quem posteriores Homero pæâna uocant. Et alibi, παιήων dicitur à uerbo παίω, quod est sano: & quòd παιάων quoque efferatur per systolen, & παιὼν per syncopen: quódque aliâs Apollinis epitheton sit, aliâs nomen

men propriũ medici deorum: denicꝫ παιήων dici pro παιάων (α mutato in η.) ὃ δηλοῖ τὸν θεραπευτικόν.

PAVLI AEginetę liber ſextus Chirurgiã tractat, tum quod ad ſolutam carnis continuitatem, tum quod ad oſſa fracta & luxata.

PETRI Andreæ Matthæoli Senenſis medici doctiſsimi de morbi Gallici curatione liber, excuſus Baſileæ à Bebelio, anno 1536. in 4. chartis nouem, cum diuerſis aliorum de eodem malo libris.

PETRVS Aponenſis (de Abano) in conciliatore ſuo pauca quædam Chirurgica attingit, qualia ſunt: Quæſtione 181. An ſolutio continuitatis penetrans ad interius cerebri poſsit ſanari.

207. An omne ulcus egeat exiccatione, cum appendice. 208. Cauterium ex auro ne an argento præſtet. An cauterium potentiale ſit laudabilius actuali, Ibidem.

PETRI de Argelata (uel de Largelata, uel de la Cerlata) Bononienſis, artium & medicinæ doctoris de Chirurgia libri ſex, impreſsi Venetijs, anno 1497. apud Octauianum Scotum in folio, cum indice, chartis 68. Ex præfatione authoris. Rogauerunt me ſocij mei, ut ſecundum quod legeram eis tertiam & quartam fen quarti Canonis Auicennæ, receptas ordinarem, &c. In primo libro proſequar de capitulo in capitulum, ut Auicenna procedit, ipſius ordinando Rubricas, & alias aliorum antiquorum ponam, dimittens tamen emperica Yameri, Roſæ Anglicanæ, & aliorum empericorum: & ſemper ad ſimplicia aliqua me extendam, penes etiam theoricam cum ſignis. 2. De omnibus apoſtematibus à capite uſque ad pedes, de quibus Auic. in 4. non fecit mentionem, & ponam ſemper ſigna. 3. De uulneribus à capite uſcꝫ ad pedes, dãs modum curandi, & accidentibus ſuccurrendi. 4. De omnibus ulceribus particularibus à capite ad pedes, omnium etiam membrorum de quibus Auic. non fecit mentionem. 5. De decoratione à capite ad pedes. 6. De dislocatione & fracturis oſsium breuiſsimè, cum aliqua anatomica explicatione.

PETRVS Toletus medicus noſtro tempore domus Hoſpitalis Lugdunenſis ex Latinis Gallicos fecit, ſextum Pauli AEginetæ de Chirurgia: Galeni de tumoribus contra naturam libellum, & alium eiuſdem de ratione curandi per phlebotomiam Impreſsi ſunt Lugduni anno 1540. in 8.

PHILOTIMVS ædidit libros περὶ τῶν κατ᾽ ἰατρεῖον, ſiue de officina medici, ut teſtatur Galenus.

PHILOXENVS (in AEgypto) hanc medicinæ partem quæ manu curat pluribus uoluminibus diligentiſsimè comprehendit, Celſus 7.1.

PODALIRIVS, uide ſuprà in Machaone.

Q

Q. SERENVS Samonicus inter remedia ſua carmine deſcripta, nonnulla Chirurgica refert, ut capite 3. Porrigini depellendæ. 4. Capillo tingendo. Phthiriaſi arcendæ. 6. Prurigini, papulis ac ſcabiei arcendis. 10. Elephantiaſi propellendæ. 11. Cutis & faciei uitijs depellendis. 14. Ad dentium & oris uitia & dolores. 20. Mammis ſanandis uel ſtringendis. 34. Ad profluuium ſanguinis è naribus, utero, undecunque. 35. Pili palpebrarum moleſti uel quiuis alij euulſi ne renaſcantur. 38. Furunculo medendo. 39. Carboni tollendo. 40. Pano uomicæ & ſtrumæ depellendis. 41. Ad ignem ſacrum. 43. Vulneribus ferro aut uerberibus factis. 44. Vulneribus quibuſcunque caſibus factis. 45. Hominis ac ſimiæ morſui. 46. Ad morſus ſerpentium & uiperarum. 47. Ad ictus ſcorpij & morſus aranei & muris cæ-

ci. 53.Fracturis & luxatis sanandis. 54.Neruis incisis & dolentibus atq; contractis. 60. Adustis igne uel frigore. 63. Vulneribus uel ulceribus inueteratis curandis. 64.Verrucis tollendis. 65.Hæmorrhoidibus medendis.

R.

RASIS Tractatus septimus ad Almansorem inscribitur. De aggregationibus & summis artis Chirurgiæ, & uulnerum & apostematum.

ROGERII cuiusdam liber de phlebotomia uenarum omnium eiúsque usu ac utilitate impressus est Basileæ ab Henrico Petri. Vide in Rolando.

Rolandus Capellutus Chrysopolitanus philosophus Parmensis, circa annũ Domini 1468. scripsit libellum de curatione pestiferorum apostematum, qui alicubi in Italia publicatus est in 4. sequicharta ferè.

Eiusdem libelli de Chirurgia. chartæ sunt sex impressæ Venetijs anno 1499. cum diuersis aliorum Chirurgorum scriptis. In omnibus (inquit) sensum & literaturam Rogerij sum secutus : nec mirum si imperitia mea hoc egerit, cum penè omnes sapientes hoc egisse noscantur. Eosdem libros 4. Henricus Petri excudit Basileæ cum uarijs instrumentorum picturis, cum Albucasi, &c. in folio.

S.

SEBASTIANI Aquilani tractatus de morbo Gallico, impressus cũ practica Marci Gatinariæ.

SOCRATES Chirurgus citatur apud Cælium Aurelianum libro quinto capite j.

SORANVS de fascijs scripsit. uide suprà in fine Claudij Galeni operum Chirurgicorum.

SOSTRATVS uir celebris quædam in Chirurgia reperit, Celsus libro septimo, capite primo.

T.

TERTII Damiani Vissenaci Decipolitani Theorica medicinæ & Chirurgiæ, cum libello de morbo sudorifico (sic opinor appellat illum, quem alij Anglicum sudorem,) excusa Antuerpiæ ab Antonio Idumæo, anno Salutis 1541.

THEODORICI episcopi Ceruiensis, ordinis Prædicatorum, Chirurgia secundum medicationem Hugonis de Luca, sermone barbaro, impressa Venetijs, chartis 19. anno 1499. in folio, cum diuersis aliorum Chirurgorum scriptis.

THEODORVS Priscianus author uetus scripsit libros quosdam medicinales Basileæ impressos in officina Frobeniana, anno 1532. in 4. chartis nouendecim.

In eo qui Phænomenon Euporiston inscribitur Chirurgica tractantur hæc.

Capite 2. De infectionibus capillorum. 3. De capillis cadentibus. 7. De alopeciosis. 9. De parotidis.

10. De ferbunculis ubiq; nascentibus. 11. De chœradis de reuma collectis.
12. De oculorum causis diuersis. 14. De fluxu sanguinis narium.
15. De labijs crepantibus. 16. De dentium causatione.
17. De uitijs faucium & oris.
18. De minutis papulis quas ionthos dicimus.
19. De ustionibus calidæ uel ignis. 20. De carbunculis.
21. De uulneribus & neurotrotis.
22. De ulceribus sponte nascentibus.
23. De igne sacro.
24. De percussis apum uel scorpionum, aut serpentium.
25. De stirpibus uel ossibus infixis.
26. De testium indignationibus uel uitijs.
27. De ueretri hoc est naturæ causatione.
28. De herniosis maiorum aliarúmue ætatum.
29. De umbilicis infantum eminentibus.
30. De diuersis uitijs in ano nascentibus.
31. De syringijs. 32. De pernionibus prurientibus.
33. De rhagadijs pedum uel digitorum.
34. De paronychijs. 35. De pruritu uel scabie totius corporis.
36. De maculis in corpore nascentibus. 37. De elephantiosis.
38. De luxationibus.

Et in libro Gynæciorum.

Capite 1. De mamillis post partum dolentibus.
4. De atretis, id est ijs quibus uterus clauditur.
7. De fluxu sanguinis. 8. De ulceribus matricis.

THEOPHRASTVS Paracelsus nostro tempore uixit, qui ueterum omnium placitis contemptis multa noua in artem medicam inducere conatus est, & medicinam per diuersas Heluetiæ, Germaniæ & Poloniæ regiones uagabundus exercuit, dum pecunia careret, qua modica acquisita uino & ludis deditus (ut constans fama) est nemini medebatur. dæmone utebatur familiariari, ut ex eius discipulo audiui, uir natura & eloquentia quàm literis & studio doctior: prorsus inconstans, nunc theologus, nunc medicus, nunc magus, sæpe compotator & aleator inter rusticos. Audio tamen multos passim ab eo in morbis desperatis curatos, & ulcera maligna ab eo feliciter sanata. callebat enim chymisticam artem, qua liquores (succos, olea, (de antimonio præcipuè,) & alia mirabilia medicamenta parabat. itaque in scriptis suis obscurus est, tum aliâs, tum sua quædam remedia & suis nominibus sæpe nominans. Latinè nihil ædidit, ob imperitiam linguæ: Germanicè uerò impressa est Chirurgia eius magna in folio, Vlmæ, anno 1536. chartis 30. & sequente anno etiam Augustę. Ea in tractatus tres diuiditur, quorum primus agit de uulnerum cognitione, & de præsenti eorum statu, & quid de eis expectandum, cum accidentibus eorum. Secundus de omni genere curandi, &c. Tertius de ictibus & morsibus animalium uenenatorum, de ossibus fractis, de combustionibus &c.. In hoc opere meminit etiam paruæ Chirurgiæ à se conscriptæ.

Eiusdem liber de Gallici morbi curatione, impressus est nuper Norinbergæ in 4.

THOMAS Philologus Rauennas scripsit de Guaiaco & morbo Gallico, libellus prodijt Venetijs in 8. anno 1545.

TRPYHON pater Romæ nuper, non mediocris Chirurgiæ professor, quibusdam in melius mutatis aliquantum huic disciplinæ adiecit, Celsus 7.1.

V.

VIDVS Vidius Florentinus, summus & regiꝰ Chirurgiæ nostro tempore professor Lutetiæ, (cuius in epistola nũcupatoria Chirurgiæ suæ Io. Tagaultius meminit) Hippocratis, Galeni & Oribasij Chirurgicos quosdam libros Latinos è Græcis fecit: & Hippocraticos etiam commentarijs illustrauit. Ex his in Galeni operum æditione Venetijs apud Iuntas publicata anno 1550. ab hoc authore translata, hæc habentur: * Galeni liber de fascijs, Oribasij de laqueis ex Heracle. Eiusdem ex Heliodoro de machinamentis liber. Eidem tres libri Lutetiæ impressi sunt apud Petrum Galterium, anno Domini 1544. in magno folio, unà cum libris Hippocratis de ulceribus, de fistulis, de uulneribus capitis, adiectis Vidij in singulos commentarijs. Item Hippocratis libri de fracturis, de articulis, de officina medici, singuli cum commentarijs Galeni. Omnia à Vidio Latinitate donata. Audio etiam promissa ab eo glossemata in omnes Galeni & Hippocratis libros.

GRAECI aliqui scriptores de luxationibus & alijs quæ ad rem Chirurgicam faciunt, extant Florentiæ in Medicea Bibliotheca, ut Ferdinandus Balamius in nuncupatione translationis suæ è libro Galeni de ossibus testatur.

FINIS.

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.

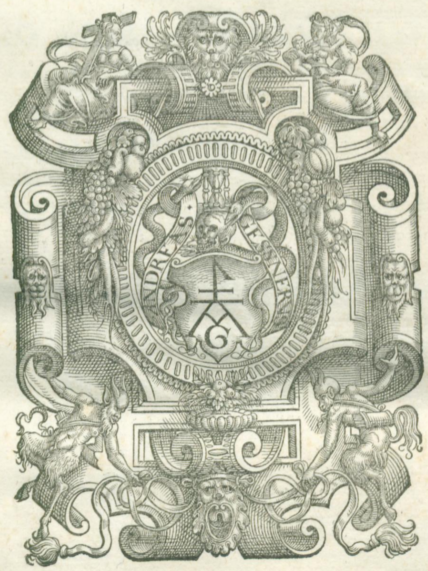
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Ss Tt Vu Xx Yy.

Omnes ſunt terniones.

Tiguri per Andream Geſsnerum F. & Iacobum Geſsnerum fratres.

Anno Salutis M. D. LV. Menſe Martio.

NDREAS
GESNER

INDEX RERVM ET VERBORVM TOTO HOC OPERE MEMORABILIVM. PRAETER PAGINAS AVTEM AVTHORES

quoq; nominati sunt (præsertim vbi copiosius vel ex professo aliquid tractauerunt: vbi vero breuius, & in ijs quæ per margines annotata sunt, authorum nomina omisimus) vt quisque de re quauis apud quem voluerit authorem inquirat. Sunt enim sanè alij alijs alicubi præferendi.

A

ABluendorum apostematum ratio 135.a
de Absceßibus quas excrescentias phlegmaticas uocãt, Tagau. lib. 1. cap. 13. pag. 36. a. earundem causis, signis, iudicijs 37.b
abscessus 145.a.197.b
abscessus qui dicantur Galeno 13.a
abscessus quid 8.a
abscessuum notæ & indicia 14.b
in Absceßibus quæ inueniantur 13.a
abscessuum curatio uide Tumorum præter naturam curatio 16.a
abscessuum pituitosorum enumeratio 36.a
abscessuum pituitosorum curatio 38.a
abscessus, si naturæ permittuntur, sponte rũpuntur 262.b
abscessus qui facile concoquantur, per resolutionem maxime terminentur 14.b
abscessus ex qua neceßitate dissecandi 262.b
abscessus quando potißimum secandi 17.a
abscessus quomodo ante perfectam suppurationem incidantur 262.b
in Abscessus suppurati apertione quæ sint cõsyderanda 17.a
abscessus in oculorum angulis orti, ante suppurationem secantur, & quare 262.b
abscessuri oßis notæ 261.a
abscessus ani ante suppurationem inciduntur, & quare 262.b
absceßibus non suppuratis diaphœnicinum utile est 263.a
abscessuum scroti curandorum ratio Alfon. Ferr. li. de carunc. cap. 11. pag. 310.a
abscessus scalpello tutius quàm ruptorio aperiuntur 14.b
abscessus lanceola potius quàm falcato instrum. secandi 262.b
abscessus dissecti quomodo curandi 262.b
abstergentia 281.a
abstergentis medicam. compositio 271.a.b
abstergens instrumentum 189.b
abstersiuum saniei in cõtusione capitis 172.a
abstersiuum sorditiei in ulcere 169.a
abstersiuum sine mordicatione 158.a
Accipiter vincul. ad nasum ex tribus fasciolis, Gal. de fasc. pag. 328. a. ex binis ibidem.
accipiter Menecratis, fasc. Gal. de fasc. pag. 329.a
acetum 128.b.130.a.145.b
aceti vsus 131.b
aceti vsus in uarijs scirrhosis partibus 44.b
aceti, vini, & lixiuij collatio 34.b
achillea herba 395.b
acrochordones 10.a
acus Alfonsi figura 294.a
acus cum cannulla depicta 286.a
acus suendi vulneris qualis esse debeat 59.b
Adeps 128.b.131.a
adipes 44.b.143.a
adeps salsus 131.a
adeps vetus vt recens fiat 131.a
adipis suilli mira vis 131.a
adustioni ignis, aquæ feruentis, & similium cõferentia Iac. Don. li. de simpl. medicam. cap. 3. pag. 379.b.
adustio maiorum bellic. fulminum Alf. Ferr. de sclop. vuln. lib. 2. cap. 19. pag. 299.a
adustionis escharas auferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 3. pag. 381.a
AEris squama 101.a
aëris temperies in curandis vulneribus spectanda 74.a
aëris ambientis nomine quæ intelligantur 74.a
æger quomodo collocandus in fractis artubus 114.b
ægyptiaca 135.b
ægyptiacum vnguentum 23.a.40.b.97.a 161.a.167.a. & eius vis 24.b
ægyptium Andromachi 146.a

æ

ægyptiacum ex intentione Auicennæ 154.a
ægyptiacũ sinubus consolidandis aptissimum 272.b
æquinoctialis 185.b
ærugo 100.b
ærugo quid 31.a
ærugo, vel æris ærugo, est viride æris 101.a
æstas 186.a
Agentia quot in medicina 202.b
Agrippa aceto liberatus ab intolerabili pedũ cruciatu 130.a
Albara 10.b
album ceratum 145.b
album è cerusa 138.b.139.a
album è cerusa Actuarij 139.a
album commune 282.b
album Galeni 138.b
album è Lithargyro 138.b
album Rasis 139.a
album vnguentum communitatis 139.a
album vnguentum Pauli 282.b
alcali 142.b
alchymistarum aqua 108.b
Alfonsinum instrumentum 292.a.b
alienatio quid, eiusq́ species 202.b
alimenta euchyma, hoc est, boni succi 43.a
alimenta sanguinem adurentia 43.b
almismar 30.b
alterantia Mich. Ang. li. de Orig. morb. Gall. pag. 237.a.b
aloë 136.b.140.a
alphi 10.b
althæa 110.b
alumen 100.b
aluminosa aqua 105.b
aluminosæ aquæ vis 38.b.103.a
aluus quando in vulneribus ducenda 62.a
aluus qua ratione ducenda sit in vulnerum sclop. curatione Alfon. Ferrus de sclop. vuln. lib. 2. cap. 11. cap. 295.b
Amyntæ thorax, vincul. Galenus de fascijs pag. 332.a
Amyntæ vallum, vincul. Galenus de fascijs pag. 328.b.329.a
αμυκτικά 141
Anacampseros 396.a
anatomia Iudæorum 319.b
anatomia viuorum ac mortuorum necessitas 312.a
Andromachi emplastrum ad vlcera dysepulota 101.a
Andromachi viride 135.b
Adronis Trochiscus 23.b
ἄνθραξ 22.a
ani abscessus ante suppurationem secandi, & quare 262.b
animalis venenati morsus calidus est 265.b
animalia parua discerpta & venenato morsui admota 80.a
annulatum specillum 292.a.b
annus 186.a
anthera 182.a
anthraci conferentia Iaco. Don. li. de simplic. medic. cap. 1. pag. 366.a
antidotarium 126.b
antimonium 100.b
antispasis 62.b.81.b
antispodium 136.b
ανώδυνα 143.a
Apellidis trispastum Oribasius de machinamentis pag. 350.b
aperiens 188.a
aphorismorum duorum Hippocratis interpretatio 122.b
aphronitrum 34.b
Apollonij iunioris ἡμικεράνιον. Galenus de fascijs pag. 333.a
Apollonij Thirij paruum templum, vincul. Galen. pag. 333.a
ἀποσκήμματα 13.a
de Apostematibus, Tractatus Mariani Sancti Barolitani pag. 150.a, &c.
apostema 197.b
apostema quid nominis 197.a
apostema quid rei 197.a
apostema quid 150.a.197.a. vide Tumor præter naturam
apostematum causæ 150.b.197.a
apostemata occulta quomodo cognoscuntur 199.a
apostematum genera 197.a
apostematum nomina 150.b
apostematum differentiæ 198.b
apostemata vẽtosa Tagaul. li. 1. ca. 11. pag. 33.b
apostema in calido capite et eius causæ 173.b
apostema aquosum 35.a
apostema sanguineum & eius accedentia 150.b
apostemata vlcerosa 199.a
apostemata vulnerum 312.a.b

apostema in vulnere quot modis prohibeatur 201.a
apostematum tempora 151.a.197.b
apostematum dolores sedantia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag. 361.a
apostemata mortalia 199.b
apostemata prohibentia & tardantia Iaco. Don. lib. de simpl. cap.1. pag.361.a
apostematis abluendi ratio 135.a
apostemata quot modis aperiantur 199.b
apostemata principijs conferentia Iac. Don. libro de simplicibus medicamentis capit.1. pag.361.a
apostemat. curatio 151.a.b.165.b. item Marianus Sanctus Barolitanus lib. Quitidat. de modo examinandi medicos pag.198.a. item Ang. Bolog. de curatione vlce. exte. li.1. cap.10. pag.212.b
apostema quot modis terminatur 197.b
apostematibus conferentia Iac. Don. de simpl. medic. cap.1. pag.1. pag.359.a
apostematū maturatiua Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.362.a
apostematis calidi curatio 151.b
apostematibus calidis & acutis conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.362.b
apostematib. sanguineis conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.362.b
apostematibus melancholicis conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. ca.1. pag.373.b
apostematib. ex percussione conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.368.a
apostematibus fluxilibus ac mollibus conferentia Iaco. Don. de simplic. medic. cap.1. pag.369.a
apostematis ex adustione cōferentia Iac. Don. de simpl. medic. cap.1. pag.381.a
apostematib. { malignis, perniciosis, pestilentialibus, fraudulentis, ambulatiuis, cancerosis } conferētia Iac. Dō. li. de simplic. medicam. cap.1. pag. 368.b
apostematibus duris conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.371.a
apostematibus antiquis conferentia Iac. Dō. li. de simpl. medic. cap.1. pag.373.b
appij succus 169.a
Aqua calida 79.a
aquæ dulces & earum proprietates Mich. li. de Orig. morb. Gall. pag.236.b
aquæ fortes 142.b
aqua fortis & quomodo hac in vlcere vtendum sit 266.b.267.a
aqua alchymistarum 108.b
aqua articulorum ineptiss. recentiorum chirurg. vocabulum 312.b
aqua aurum ab argento separans 170.a
aqua aluminosa 105.b
aquæ aluminosæ vis 38.b.103.a
aqua aluminosa vlceribus depascentibus cōmoda 270.b
aqua ex sarmentis distillans 31.a
aqua vitis 140.a
aqua vitæ 72.a
aquæ in morbo composito, vel Gall. adhibendæ Mich. Ang. li. de Orig. morb. Gall. pag. 238.b
aquosum apostema 35.a
Arabum quædam laus 126.a
Archimedis trispastum Oribasius de machinamentis pag.350.b
arenulæ quid 177.b
arenularum causæ 178.a
argentum viuum sublimatum 108.b
aridi medicam. proprium 304.a
arietis signi cœlestis primus gradus 186.a
aristolochia 136.b
arsenicum 22.b.41.a.103.b.108.b
arsenicum sublimatum 24.b.82.b.104.a 109.b
arsenici legitimi effectus notæ 109.b
arteriarum incisarum notæ 265.a
arteriæ diuisæ interdum coēunt 54.a
arteriarum incisioni conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.3. pag.378.b
articuli instaur. exercitium laudatur 319.b
artuum siue extremarum partium vlcera 95.a
Ascachylos 202.a
ascachilos quid 204.b
ascia, vincul. Galenus de fascijs pag.337.a
ascites hydropis species 35.b
asij lapidis flos 97.a
in Astringentibus cautio 127.a
Atheroma 37.a
atheromatis curatio 41.b
de Attrahentibus Hole. li.6. ca.2. pag.128.a
attrahentium materia 128.a
Auertentia medicamenta 81.a
Augustini Niphi præsidia aduersus morbum Gall. Mich. Ang. li. de Orig. morb. Gall. pag.237.b

Auicennæ emplastrum 98.b.104.a
Auicennæ puluis 83.b
Auicennæ scarificatio 97.b
Auicennæ vnguentum longè optimum 101.a
aureum Mesuæ 137.b
auriculæ, laqueus. Oribasius de laq. pag.340
auriga vincul. Galen. de fascijs pag.333.a
authores tum recentes tum veteres qui de venenatis vulneribus scripserunt 78.a
authumnus 186.a
axungiæ, id est, suilli adipis mira vis 131.a

B

Balneæ ex oleo & hydrelæo 66.a
balsamum 140.a
balsamitis liquoris Mesue dotes 69.a
barbara 140.b
barbara emplastra 106.a
basilicum 163.b.172.a
basilicon maius 218.a
Bezoarticum medicamentum 290.a
Bilis 25.b
bilis atra exquisitè, vnde 42.a.b
bilis æruginosa 26.a
bilis crocea 26.a
bilis flaua duplex 25.a
bilis peccans quibus medicamentis purgetur 269.b
bilis porracea 26.a
bilis vitellina 26.a
Bocium 37.a
bolus Armena 103.a
bothor 8.b
Brachij caput 121.b
breune 313.b
bronchocele 37.a
Bruni medicamentum 83.b
bryoniæ radix 30.b
Bubo 37.a
bubones 95.a
Bucasis forpices non aptæ ad sinus dilatandos 273.b
buclon instrumentum 189.b

C

Cacochymia 16.a.99.a
cadmia 100.b
caliditas ab æqualitate exiens 178.b
callus 53.b
calli 10.a.30.b
callus quid 141.b
calli, vel, pori generatio 116.a
calli, substantia unde nascatur 114
calli concreti signum 146.b
calli in vlcere contracti, nota 276.b
callus ceruicis vesicæ 306.a
callus conueniens 146.b
callus minor 146.b
callus mollior 147.a
callus durior 147.a
callus distortus 147.a
calli mediocritas 114.
callum firmantia 146.b
calli curatio 141.b
callos exterentia medicamenta 108.a
callosæ carnis curatio in vlcere Bartholom. Magg. li. de vuln. sclop. curat. pag. 276.b
calore aduentitio trahentia 128.b
calx 139.a
calx elota cum rosaceo 87.a
canabil 98.b
cancer 10.a
cancer quid 205.a
cancri nomen ad duo morborum genera pernet 45.b
cancri nomen cur tumori cancroso inditum 45.b
cancrum inducentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.373.b
cancer ex quo humore gignatur 45.b
cancri radices 46.a
cancri euidentis et non vlcerati notæ, indicia. 45.b. curatio 46.a
de Cancro exulcerato Tagaul. lib.3. capit.20. pag.109.b
cancri exulcerati 26.a
cancri exulcerati vacuatio 109.b
cancer exulceratus, pessimus affectus 46.a
cancer vlceratus cur quibusdam lupus appelletur 110.b
cancri exulcerati signa 109.b
cancrosi tumoris descriptio 45.b
cancro conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.373.a
cancri non vlcerati adhuc incipientis curatio 47.b
cancri exulcerati curatio 109.b
qui nam Cancri vlcerati vstionem aut sectionem desyderent 110.a
in Cancris chirurgia non est temere adhibeda 47.a

quibus Cancris duntaxat adblandiendũ, vera curatione omissa 110.a
qui Cancri radicitus tolli debeant & qui non 46.a
cancer vinculum capitis Galen. de fasc. pag. 323.b
cancer pro inguine vincul. Gal. de fascijs pag. 334.b. ad utrinq; inguen 335.a
caninum cerebrum 146.a
canis sæpius rabie corripitur 78.b
canes quibus notis rabiem suam testentur & prodant 78.b
canis rabiosi morsus 78.b
canis rabiosi morsus probatio ex Oribas. 79.a
cantharides 109.b
cannulæ forma picta 284.a
cannulæ cum terebello forma picta 284.a
de Capitis læsione Tractat. Mari. San. Barol. pag. 170.b
capitis luxatio 121.a
capitis contusio 171.b
capitis contusio cum vulnere 172.a
capitis vlcera 95.a
capitis ægritudinum genera 171.b
capitis rimulæ & scissuræ 173.a
capitis emplastrum 172.a
capitis scissuræ curatio 174.b
capitis commissuræ 175.a
capitis uena rarißimè à iugulari oritur 250.b
capitellum 142.b
capparis cortex 101.a
capistrum dimidiatum, vincul. Gal. de fascijs pag. 325.a
capistrum ad vtranque partem, vincul. Gal. de fascijs pag. 325.b
capistrum obliquum ad alteram partem Galen. de Fascijs pag. 326.a. ad vtranq; partem, ibidem
caprillum stercus vetus 39.b
capsula machinaria, Oribasius de machinamentis pag. 343.b
carbunculus 22.a
carbunculi species, notæ 22.a
carbunculi iudicia 22.a
carbunculi curatio 22.b
carbunculis conferentia Iaco. Don. li. de simplic. medic. cap. 1. pag. 366.a
carcinoma 10.a
carcinoma mitiora contemnit remedia 109.b
carcinomatis extincti notæ 109.b
caricarum decoctio 133.a
caries 137.a
carnem generare quid 169.b
carni producendæ medicamentum idoneum 73.a
carnis in vulnere cauo regignendæ ratio 73.a
in carnis generatione duplex excrementũ prouenire solet 73.a
caro rectè se habet, si proprium seruet temperamentum 96.a
carnis putridæ contactus depascens vlcus efficit 270.b
carnis vnctuosæ remotiuum remedium 157.b
carnis mollitiei curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li. 2. cap. 12. pag. 213.b
carnis ostrocatæ, seu callosæ & duræ curatio Ang. Bolog. de curat. vlcer. exter. li. 2. cap. 11. pag. 213.a. Item Bartholom. Magg. li. de vuln. sclop. curat. pag. 276.b
carnis superfluæ curatio Ang. Bolog. de curat. vlc. exter. lib. 2. capit. 13. pag. 213.b. & Bartholom. Magg. li. de vuln. sclop. curat. pag. 275.b
de Carne in vlceribus supercrescente tollenda Tagaul. li. 3. cap. 10. pag. 97.a
carnem superfluam in vlceribus minuentia et auferẽtia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 4. pag. 388.b
carni immodice excrescenti quæ sint adhibenda medicamenta 256.a
caro in vulnere capitis addita, & eius curatio 175.a
carni superfluæ remouendæ, si caustica desint, ferrum aut ignis adhibendus 276.a
carnem corruptam remotam esse, quibus cognoscatur 265.b
carpentaria 395.b
caruncula ceruicis vesicæ & quid per eam intelligatur Alfons. Ferr. li. de carunc. cap. 2. pag. 306.a
caruncula ceruic. vesic. quibus de causis innascatur, augeatúrque Alfons. Ferrus libro de carunculis capite tertio pag. 306.a
carunculam ceruic. vesic. innatam esse, quib. inditijs demonstratur Alf. Ferr. li. de carunc. cap. 4. pag. 306.
carunculi curatio quo anni tempore præstet Alfons. Ferrus lib. de carunc. cap. 7. pag. 307.b

ante Carunc. curationem quæ præparatio adhibenda sit Alfonsus Ferrus libro de carunc. cap. 6. pag. 307.a
carunc. siue callus ceruic. vesic. quibus medicam. præmolliendus Alf. Ferr. li. de carūc. cap. 8. pag. 307.b
post Carunculæ dimminutionem qua ratione internæ partes exulceratæ atque inflammatæ curentur Alfonsus Ferrus li. de carunc. cap. 10. pag. 309.a
carunc. quibus medicam. tollatur Alf. Ferr. li. de carunc. cap. 9. pag. 308.a
caruncula siue callus sanatus quibus conseruetur Alf. Ferr. li. de carunculis capit. 12 pag. 310.b
caseus putris 132.a
casida vlcera 94.b
κάταγμα 111.a
cataphracta, vincul. Gal. de fasc. pag. 331.b
cataplasmata 86.b. 133.a. 181.a
cataplasma commune 20.b
cataplasma Galeni 19.b. 44.a
cataplasma ex orobi farina & oxymelite 23.a
cataplasmata carbunculo idonea 22.b
cataplasma leniens 313
cataplasma ad putrefactionem 154.a
cataplasmata suppuratoria 97.a
catapotia ex cynoglosso 303.a
καθαιρετικὰ 134.b
catharticum quid 201.b
cathæretica 75.a. 141.b. 256.a
καθολκεὺς Gal. de fasc. pag. 323.b
κάτοχος Gal. de fasc. pag. 323.b
cauerna quid 204.a
causonis species 313.a
in Causonis curatione chirurg. temeritas Ioann. Lang. pag. 313.a
causticum medicamen ex calce & sapone pag. 41.a
caustici pastilli 103.b
caustica callos remouentia 276.b
cauteria 134.a. 399.b
cauterizatio quid 199.b
cauterium potentiale 152.b
cauteria actualia & eorum figura 167.b
cauterij actualis commoda 267.a
cauteria vbi periculosa 133.b. 134.a
cauterium sine dolore 394.b
cauterij cum cannula forma depicta 285.b
κέγχρος 28.b
Cenchria 28.b
centaurium 87.a
centaurij minoris radix 87.a
cephalica 137.a
cera 128.a
cera viridis 135.b
cera virginea 128.a
cerata 130.a
ceratum 27.b
ceratum ex coriandro 128.a
ceratum ex œsipo 34.b
ceratum è psyllio 127.b
ceratum rosaceum 127.b
ceratum de spuma argenti 283.a
ceratum album 145.b
ceratum humidum 115.b
ceratum humidum Gale. oßium fracturis & luxationibus accommodum 260.a
ceratum picatum 132.b. 145.b
cerata magis astringentia 128.a
κεράυνιος Sostrati, vincul. Galen. de fascijs pag. 333.a
κηρέλαιον 131.a
cerota 127.b
ceruix vesicæ & eius examinatio Alf. Ferr. li. de carunc. cap. 1. pag. 305.b
cerusa 139.a
chærades 10.a
chœrades Græcorum 36.b
χαλαστικὰ 132.b
chalcanthum 100.b
chalcitis 100.b
charchesius simplex Oribas. de laq. pag. 339.a
charchesius duplex ibidem b
χιαστὸς laqueus 338.b
chironia vlcera 99.a
de Chirurgica materia præfatio Tagau. lib. 7. capit. 1. pag. 126.a
chirurgica medicina quid, et quottuplex pag. 149.b
chirurgicæ materiæ interpretes 126.a
chirurgica materia vnde petenda 126.a
in chirurgica materia naturæ fertilitas 126.a
in chirurgia mors & vita 256.a
in Chirurgia fiunt monstra 258.b
ad Chirurgiam exercere volentes exhortatorium Mari. Barol. lib. de Lap. vesic. extrahen. cap. 23. pag. 193.b
chirurgorum examinandorum modus, Marian. Barol. lib. Quidditatiuo pag. 196. etc.
chirurgus medicus qualis 150.a

chirur-

chirurgi nostræ ætatis taxantur 126.b
chirurgicorum audacia, fastus & tyrannis 319.b
chirurg. glidwasser 312.b
chirurgicorum in curanda vulnerum apostematione imperitia Ioann. Lang. pag. 312.a
chirurgos temere vng. popu. venam incidendam inungere 315.b
chirurgi quare phlebotomatos sanguinem sorbere cogunt Ioann. Lang. pag. 315.a
cholera quid 203.b
cholerici 150.b
cholerici doloris sedatiuum 154.b
chrysocolla 101.a
Cicatricis inducendæ methodus 74.b
cicatrizantia medic. Iac. Don. lib. de simplic. cap. 4. pag. 391.a
cicatricibus & uestigijs vlcerum conferentia Iac. Don. lib. de medic. simpl. capit. 4. pag. 391.a
cicatrizata aperientia medic. Iaco. Don. li. de simplic. medicam. cap. 4. pag. 391.b
cicatrices oleo ex cera pulchræ redduntur 277.b
de Cicatricibus reparandis in vulneribus 75.a
cirrha emplastra 106.a
Claudicantium variæ causæ 319.a
claui 30.b
clauiculæ luxatio 121.b
clauis 10.a
Coagulum 129.a
cochlea 129.a
cochlearum caro 140.a
cochleare, instrumentum 189.b
cochlea quadrata quomodo testudinem moueat Oribas. de machinamētis pag. 342.b
coctio omnis à calore naturali fit 252.b
coctio in vulneribus fit per puris generationē 253.a
coctionem adiuuans Drageta 34.b
collectionibus conferentia Iac. Don. li. de simplic. medic. cap. 1. pag. 360.b
colli vlcera 95.a
colophon 137.a
color flauus erysipelat. puro proprius est pag. 269.a
coluri 185.b
comitialis morbus 65.b
complexio quid 202.a
complexio quomodo mutetur 150.a
complexionis malæ sedatiuum 158.b
complexionis malæ in vlcerata parte curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li. 2. cap. 7. pag. 211.a
concoquentia 280.b
concoquentia medicamenta vlcus reddūt sordidum 254.a
congestio 12.a
conserua 146.a
consolida maior 23.a
consolidare vulnus quid 202.b
consolidantia medicamenta Iac. Don. lib. de simpl. medic. cap. 4. pag. 389.b
continui solutio quot modis fiat 150.a
continuitas soluitur quadrupliciter 165.a
contusio, fracturæ symptoma 117.b
contusio in vuln. sclop. quid & qualis Alfon. Ferr. de sclopetorum vulner. lib. 1. capit. 6. pag. 290.a
contusiones maiorum bellicorum fulminum Alf. Ferr. de sclop. vulner. lib. 2. capit. 18. pag. 298.
contusionis in vuln. sclop. curatio Alf. Ferr. de sclop. vuln. li. 1. cap. 7. pag. 290.b
contusioni conferentia Iac. Don. libro de simplicibus medicamentis capit. 2. pag. 373.b
conuulsionis genera 65.b
conuulsio vulnerum 64.b
Cornelij Celsi locus emendatus 108.a
cornua 10.a. 30.b
corpora sicca quæ 203.a
corporis humani ossa parte anteriori expressa 124.b
in Corpori quicquid est præter naturam, illud remouendum est 256.a
corrosio quid 205.a
corrosio cancri exulcerati 109.b
corrosio vlceris 166.a
corrosionis curatio Angel. Bolog. de curatione vlcerum exter. libro secundo capite 15. pag. 214.b
corruptio propter quid accidat 204.b
cosmetica medicina quænam tractet sigillatim 402.b
cosmetica pars inhonesta, vel curiosa 403.a
cosmographorum laus 126.b
Cranei cæca fractura, & in illa curanda, chirurg. cæca amentia Ioannis Lang. pag. 313.b
cranei fracti malæ aut bonæ notæ 112.b
cranei fracti curatio 173.a

crassion 201.a
cristallus 137.a
crocum 21.a
crocus 133.a
croceum 137.b
cruoris extergendi ratio 139.b
cruris fasciati forma depicta 286.a
cruris infasciati forma depicta 286.a
crustam detrahentia 142.a
cubitus in quatuor partes luxatur 121.b
cubiti luxati restituendi machinamenta. Oribasius 346.a.b.348.a.355.b
cubitus in alam prolapsus quomodo restituantur, homine iacente Oribasius de machinamentis pag.347.a.b
cucurbitula 80.a.143.b
cucurbitulæ vsus quis 77.b
curatio quid 198.a
curatio vera quando fiat 264.b
cura per se 198.a
cura per accidens ibidem
curatio fit per contraria 96.a
cuspis, vincul. Gal. de fasc. pag.332.b
cutis quid 202.b
cutis multum facit ad celeritatem glutinationis 139.b
ad cutem, carnemq; sine dolore dissecandam, septicum mirabile 274.a
cutem rumpentia medicamenta 262.b
cutis quæ carni in sinubus adhærere non potest, dissecanda est 273.b
cutis eadem specie cum ea quæ perijt, regigni non potest 74.b
Cynoglossæ succus 69.a

D

Dactra Gallicæ 11.b
Decocti descriptio 275.b
decoctum caricarum 133.a
decocti exiccantis descriptio 273.a
defensiua 128.a
defensiuum humoris frigidi 163.a
delirium quid & vnde nascatur 70.a
delirium vel desipientia ex vulnere 70.a
delirij ex vulnere curatio 70.a
dendromalache 44.b
desudationes Auicennæ 11.a
detergentia 17.b
Diabrosis 81.a
diæta quid 196.b
diacademia epuloticum ex Galen. ij. catag. 283.
diacalcitis Gal. 282.a
diacarthu Gal. 283.b
diachathu 273.a
diachylon 39.b.40.b
διὰχυλῶν 132.a
διαλθαίον veterum 131.b
diapalma 40.b.47.a.87.b
diaphœnicinum non suppuratis abscessib. vtile est 263.a
diapompholygos 47.a
diapyritis 283.b
diapyritis Gal. præstans ad durities molliendas 278.a
de Digerentibus & Resoluentibus medicam. Galeni præceptum commune 103.a
digestio quid 203.b
digestiua 280.b
digestiuum lotum & eius compositio 253.b
digestiuum vulneri imponendum 76.b
digitus comprimens 82.b
diphryges 97.a.100.b
διπλώματα 141.a
discissa quæ Hypocrati dicantur 54.a
de Dolore Hole. libro sexto capite duodecimo pag.143.a
dolor quid 202.a.205.a
doloris causæ 143.a.205.a
dolor ex defluxu quomodo deprehendatur 263.a
dolor ex osse pungente quomodo cognoscatur & remittatur 262.a
dolor etiam fracturas sequitur simplices 262.a
dolor ex fortibus medicinis, & eius notæ 262.a
doloris vis attractiua 312.a
dolor in vuln. sclop. remed. 297.b
dolor clamosus 211.b
dolor quietus 211.b
doloris cura Ang. Bolog. de curat vlcerum exter. li.2. cap.8. pag.211.b
doloris remotiuum 158.b
doloris cholerici sedatiuum 154.b
contra dolores frigidos 143.a
Draco laqueus Oribas. de laq. pag. 339.a
Draconis sanguis 140.b
dracontij radix 135.b
dracunculi 10.a
drageta coctionem adiuuans 34.b

Δρώ-

δρώπαξ 141.a
dubelet 197.b
ductores duo 188.a
durities quid 204.a
duritiebus membrorum cõferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.371.a
duritiei quæ in iuncturis remanet post vulneris vel vlceris consolidationem, curatio Barthol. Magg. lib. de vulne. sclop. curat. pag.277.b
durities oleo ex cera emollitur 277.b
Dysepulota vlcera 99.a

E

de Echymosi seu Echymωmate, id est, sanguinis subter cutem effusione & coitu. Tagau. li.2. cap.10. pag.76.b
ecchymωsis quid 76. b. vnde excitetur ibidẽ.
ecchymωsis notæ, species, iudicia 77.a
ecchymωmatis ex cõtusione vel ruptione excitati curatio 77.a
echini 97.a
ecliptica diuidens zodiacum secundum latitudinem 186.a
ecthymata 11.a.29.a
εκπωτικὰ 132.b
εκτυλωτικὰ 141.b
Electuarium 182.a
elephantiasis 10.a
elephantiæ signa 392.b
elixir 179.a
elleborus 141.b
Embiegma 217.a
emphysema 9.a
emplastica oportet esse malactica 131.b
emplastrum 181.b
emplastrum Andromachi ad vlcera dysepulota, Galeno probatum 101.a
emplastrum Auicennæ 33.a. 40.a. 98.b 104.a
emplastrum Auicennæ infixa statim extrahens 57.b
emplastrum Auicennæ ex malo Punico dulci 64.a
emplastrnm Bruni & Theodorici ad strumas 40.a
emplastrum Galeni pagin.20.a & 85.b.
emplastrum Galeni ad ulcera chironia in mollibus corporibus 102.a
emplastrum Guillelmi d Saliceto 35.a
emplastrum Haly Abbatis 39.b
emplastrum præceptoris Guidonis ex Limacibus 40.a
emplastrum Razis 33.a
emplastrum Theodorici 64.a
emplastrum de arnoglossa 22.b
emplastrum ex malis Punicis 22.b
emplastrum ex melle 87.a
emplastrum capiti quare imponendum 174.b
emplastra Barbara 106.a
emplastra cirrha 106.a.b
emplastrum nigrum 72.a
emplastra phæa 106.a
emplastrum vulgare optimum quod vsurpatur in Parisiorum Nosocomio 23.a
emplastrum cicatrizatiuum 158.a
emplastrum crustas resoluens 23.b
emplastrum diapyritidis Galen. præstans ad durities molliendas 278.a
emplastra barbara enæma Ioann. Lang. pag. 18.a
emplastrum eschare remotiuum & doloris sedatiuum 165.a
emplastrum mollitiuum 152.b
emplastrum ad desperata vlcera admirandum, cui, Galeno authore, cum propter alia, tum quoniã longo experimento probatum est, multum confidere oporteat 102.a
emplastrorũ vsus diuturnus fugiendus 253.b
empyrici latronibus priores 317.a
Enæma 106.a.181.a
enæma emplastra barbara Ioann. Lang. pag. 318.a
eneruatis conferentia Iac. Don. lib. de simplic. cap.2. pag.373.b
Epangylotus laqueus. Oribasius de Laq. pag. 340.
epinyctides 11.a
ad Epinyctides conferentia Iac. Don. li. de simplic. medicam. cap.1. pag.365.b
epispasticum Gal. 283.b
epispastici vires 273.a
epithymum 46.b
de Epuloticis Hole. li.6. cap.9. pag.138.a
epulotica medicamenta & eorum facultas 74.b.75.a
epulotica medicamenta qualia debeant esse 255.b

epuloticus puluis 139.a
epulotici vsus ratio 139.a
Eques lapide in temporibus leuiter vulneratus, obijt 316.b
Erosio metallicis per combustionem edomatur 100.b
erosio venarum 81.a
eruptionibus conferentia Iac. Dō. li. de simpl. medicam. cap. 1. pag. 360. b
de Erysipelate Tagault. libro primo capite. 8. pag. 25. b. & Marian. Sanct. Barolitan. pag. 172. a. item Barthol. Mag g. li. de uuln. sclop. curat. pag. 268. b
erysipelas quid Latinis dicatur 317.b
erysipelatis deffinitio 25.b. 268.b
erysipelat. causæ 26.a. 268.b
erysipelat. notæ & iudicia 262.a.b
erysipelas motum sequitur tertianæ febris 26.b
erysipelas exquisitum 25.b
erysipelatosi tumores 9.b
erysipelas in vtero prægnantis fœtum enecat 26.b
erysip. phlegmonodes 25.b
erysip. phlegmonosum extra vlcus quibus notis dignoscatur 269.a
erysip. in vulnere cognitio 269.a
erysip. puri flauus color proprius est 269.a
in Erysip. purissimo rubedo non est 269.a
erysipelas verum 26.a
erysipelata illegitima 26.a
erysip. curatio 26.b
de Erysipelate aphorismi septem 28.b
erysip. conferentia Iac. Don. li. de simpl. medicam. cap. 1. pag. 362. b
erysipelatibus nullis conuenit sanguinis missio 269.b
erysip. vitiosi & biliosi curatio 269.a
erysipelata circa caput curatu difficillima 26.b
erysip. exigui curatio 269.b
erysipelatum scroti curandorum ratio. Alfo. Ferr. li. de carunc. cap. 11. pag. 310.a
erysip. falsa curatio Ioann. Lang 317.a
Eschara quid 243.a
escharam inducentia medicamenta 266.a
escharotica 141.b. 142.a. 144.a
escharas adustionis auferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 3. pag. 381.a
essere sanguineæ 197.a
esthiomenus 802.a. 205.a
Euacuatio quid 201.b
de Eunucho historia 144.b
eunuchi quare non caluescant 316.a
euphorbium 128.b
Exanthemata 11.a. 29.a
exarthrema 121.a
excisio Galeni 97.b
excisio cancri exulcerati 109.b
exiccatiuum in vlcere 168.b
exitura 197.b
exituræ 8.b
exituras rumpentia & aperientia Iac. Don. libro de medicamentis simplicibus cap. 1. pag. 367. b
exituras mundificantia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 1. pag. 367. b
exituris conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 1. pag. 366. b
exituris duris conferētia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 1. 367.a
exituris putridis conferentia Iaco. Dond. li. de simpl. cap. 1. pag. 367.a
exploratorium 187.b

F

Faba inuersa 396.a
Fabri organum. Oribasius de machinamentis 351.b
fæx vini vel aceti 128.b
farina ordeacea 132.b
fasciæ quando & quomodo perforandæ 260.b
fascia vulneri deligando aptissima 59.a
fascia longa ad frontē et regionem, quæ inter supercilia est, Galenus de fascijs pag. 329.b
fascia glomerata ad labrum inferius, Galenus de fascijs pag. 330. a. ad labrum superius ibidem
fascia, seu iunctura ad mentum ex Sorano Galen. de fascijs pag. 330.b
fascia ad mammam assuta, Gal. de fasc. pag. 333. b. ad mammam glomerata, ibidem
fascia glomerata ad cubitum Galen. de fascijs pag. 335.b
fascia ad calcem Gal. de fascijs pag. 337.b
fascia ad talos ibid. b. ad plantas, ibid.
fascia si fieri potest, nullo modo remouenda 261.a
fascia glomerata Galenus de fascijs pag. 328.a

fascia

fasciaturæ vsus 261.a
faustini pastilli 97.a
Febris quid 202.a
febris, ab erysip. vel ab humorum agitatione excitatæ, curatio 269.b
Federicus Carrapha 186.a
femur in quatuor partes luxatur 121.b
femoris luxati restitutio Oribas. de machinamentis pag.349.a.357.b
fermentum 129.a
ferrum candens 87.b
inferri vsu animaduertenda 133.b
ferri squamma 101.a
ferulæ infracturis 116.a.b.
ferulæ in fracturis quando circumponendæ 116.a
ferulis leuioribus membrum, in quo fractura cum vulnere sit, est suffulciedum, si globulus retineatur intro 262
ferulæ in quibus fracturis prohibeantur ab Hippocrate 261.a
ferulæ quando fracturis remouendæ 261.a
Fibula quibus corporis partibus conueniat 140.a
fides quid 206.b
figurationum membrorum tres scopi pag. 260.a
filamenta sicca ossi detecto imponenda 261.b
de Fistula Tagaul. libro tertio capit. 19.pag. 107.a
fistulæ definitio 104.a. 107.a. 204.a
fistularum differentiæ, signa, & iudicia 107. a.b
fistulæ specillo maximè explorandæ 107.b
fistulæ sinus ampliatio 108.a
fistularum curandarũ ratio uniuersalis 107.b
particularis 108.a
fistulæ curatio Alf. Ferr. de sclop. vuln. lib.3. cap.2.pag. 301.b
fistulis conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic.cap.4.pag. 387.b
ad Fistulas medicamentum longè optimum 109.a
fistulis potiones idoneæ 107.b
ad Fistulas puluis oct. 136.a
fistulas incarnans medicamentum 109.a
fistulæ mortificatæ signum 108.b
fistula tentatiua 187.a
fistularis figura 207.b
Flagellatis conferentia Iac. Don. lib. de simpl. de medic. cap.2.pag. 373.b
flos Asij lapidis 97.a
fluxio 12.a
fluxio quibus prohibeatur 18.b
fluxum humorum ad apostemata prohibentia Iac. Don. li. de simplic. medicam. cap.1. pag. 361.b
Fomentum aquæ calidæ 116.a
forceps 188.b
forcipis anserinæ forma depicta 286.b
forcipis concauæ forma picta 285.a
forcipis dentatæ forma picta ibidem
forfices ignitæ 214.a
de Formicis & alijs verrucarum differentijs Tagaul. lib.1. cap.9. pag.30.a
formica quid 205.a
formicæ Auicennæ 28.b
formicæ conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.364.b
forpices Bucasis non aptæ ad sinus dilatandos 273.b
forpices in globuli extractione, quæ faciant incommoda 257.a
flatulenti tumores & eorum curatio 34.a
de Fractura Tagaul. li.4. capit.1.2.3. pag.111. a.b.& c.
fracturæ definitio 88.a. 111.a
fracturarum causæ ibidem.b
fracturarum notæ, & iudicia ibidem
fracturæ differentiæ 111.a
fractura alphitidon, id est, farina instar 111.a
fractura κατ᾽ ἀπόθραυσιν facta 111.a
fractura εἰς ὄνυχα, id est, instar vnguis 111.a
fractura schidacidon, id est, asseris more facta 111.a
fractura vulgaris 111.a
fracturæ in quadrupedibus præsertim ueterinarijs prognostica 112.a
fractura vulnerum sclopetorum quid et qualis Alfonsus Ferrus de sclop. vulner. lib.1. cap.8. pag.291.a
fracturæ vuln. sclop. curatio ibidem
fractura cranei cæca, & in illa curanda, chirurgorum cæca amentia Ioannis Lang. pag.313.b
fracturam comitantia symptomata 116.a
fracturæ cranei occultæ symptomata 313.

fracturis phlegmon superueniens quibus medicamentis prohibeantur 262.b
fracturas simplices etiam dolor sequitur 262.a
fracturæ curandæ generalis methodus Tagaul.li.4.cap.3. pag.114.a
de Fracturæ reductione præcepta quædam Guidonis 114.
fracturis conuenientia Iac.Don.li.de simplic. medic.cap.2. pag.373.b
in Fracturis cum vulnerib. quid faciendum primo, quid secundo 261.b
frangens, instrumentum 189.a
Fugille 37.b
fuligo 137.a
funda, vincul. Gal.de fasc. pag.328.b
funda ad nasum ex quatuor capitibus Gal.de fasc.pag.327.b. ex tribus, ibidem. ex binis pag.328.a
funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor, Gal.de fasc.pag.330. ad labrum superius ibidem
funda ad occipitium, scissa in quatuor partes Gal.de fascijs pag.330.b
funda humerum complectens, Galen.de fasc. pag.331.a
de Fungis qui fracto craneo & alijs vlcerib. adnascuntur, Ioan.Lang. pag.314.b
furunculis secundum plurimum conferentia Iac.Don.li.de simpl.medic.cap.1. pag.368.a
fuscedo, chirurg. ineptum morbi nomen 313.a
fuscum Nicolai 137.b

G

Galea gladiatoria Perigenis. Galenus de Fascijs pag.326.b
Galeni excisio 97.b
Galenus notatur 394.b
Galeni de Locis affectis, locus obscurus declaratur, de fungis capitis 314.b
galla combusta 83.b
galla omphacitis 101.a
Galliarum & Angliæ regibus diuino quodam munere data est facilis strumarum curatio 38.b
gallinarum pulli 80.a
gamaut, instrumentum 200.a
ganglium 10.a
ganglium quid 36.b
ganglij notæ 36.b
ganglij medicamentum mollitorium 39.b
gangliorum per chirurgiam curatio ibid.b
ganglij curatio ex philagrio 39.a
gangræna 22.a.23.b.202.a
gangræna quid 263.a
gangrænæ causæ 263.a.b
gangr. ex arteriar. & venar. sectione 263.b
gangr. propter malignas sordes ab vlcere defluentes facta, & eius notæ 265.b
gangr. ex materia uenenosa 263.b.264.a. *eiusdem signa* ibid.
gangr. ex magna refrigeratione 263.b
gangr. ex materia venenosa criticè ad membrum delata, eiusdemq; cognitio, & curatio 265.b
gangrænæ signa, iudicia 24.a
gangr. ex inflammatione notæ 265.b
gangræna quando syderationis nomen sortiatur 264.a
gangræna in quem affectum desinere soleat 263.a
gangræna fracturæ symptoma 117.b
gangræna curatio 264.a.b
gangrænis conferentia Iac. Don.li.de simplic. medic.cap.1. pag.373.a
gangr. facile curatur, si statim medicina adhibenda 264.a
curationis Gangrænæ & sphaceli capita 25.a
gangrænæ locus affectus quibus post caprificationes lauandus sit 264.a
gangrænæ ex venenati animalis morsu curatio 265.a
gangrænæ ex attritione vel compressione curatio 265.a
gangrænæ ex arcta fasciatura curatio 264.b
gangrænæ ex magnis inflammationibus genitæ curatio 24.a.264.a
gangrænæ ex frigore curatio 264.b
gangr. à septico medicam. factæ curatio 265.a
gangrænæ ex venarum arteriarumq; incisione curatio 265.a
Generalitas specialitatem antecedit 13.b
gentiana ad vlcera dilatanda præstantior est cæteris 278.b
genu in tres partes luxatur 121.b
genu luxati restitutio Oribasius de machinamentis pag.349.a.358.a
geranis Hipp. vincul. Gal. de Fasc. Gal. 231.a
geranis in speciem fiscellæ, vincul. Galen. de fascijs pag.332.a

geranis in speciẽ fiscellæ, uncul. in priori parte se ostendens Gal. de fascijs pag.333.a
de Gladiatore in femore vulnerato historia 87.a
de Glandulis Tagau. li.1. cap.13. 36.a
glandulæ Auicennæ 36.b
glandula Guidonis 36.a
glandulis & apostemat. eorum conferentia Iac. Don. li. de simpl. medicament. capit.1. pag.369.b
glaucij vinculum Galen. de fascijs pag.324.a 325.a
glaucij vinc. valde iunctum Galen. de fascijs pag.326.a
glaucij spica, fascia. Gal. de fascijs pag.330.b
Glidwasser chirurg. 312.b
globulorum diuersitas 256.b
globuli interdum omnes partes corporis, excepta cute perforant 258.a
globuli quomodo rectè explorari & perquiri poßint 257.b
cum Globulo si quid in corpore retineatur, uidendum diligenter 257.b
præter Globulum sclopetarium nunquid aliud in corpore retineatur, quomodo sit dignoscendum 256.a
globulus plumbeus qua ratione diu quandoq; sine noxa in corpore retentus sit Alfons. Ferr. de sclop. vuln. li.3. cap.4. pag.303.b
globuli quando faciant abscessum 256.b
globuli plumbei & stannei non impediunt, quo minus coalescat vulnus 256.b
ante Globulorum extractionem quæ consyderanda 296.a
in Globuli extractione, vbi salutis & mortis incertus euentus sit, quid faciendum pag. 258.b
globulus dupliciter extrahi potest 257.a
globuli sunt prima die euellendi 256.b
globulus in osse fixus, quo instrumento poßit extrahi 258.b
globulus in sinu contentus, quo instrumento facilius extrahatur 257.b
globulus extractus ægro ostendendus 257.b
globuli, aut quæcunque præter naturã in corpore detenta, si neque stylo neque digito percipi poßunt, naturæ sunt permittenda 257.b
glockfeur 317.b
glossocomi instrumenti, ad gignendum callum in fracturis, idonei formula 121.b
glossocomum machinamentum. Oribasius de machinamentis pag.343.b
glossocomum Nymphodori. Oribasius de machinament. pag.349.b
glutinantia Hole. li.6. cap.10. pag.139.a. & Mich. Ang. pag.231.a. item Iaco. Don. lib. de simpl. medic. cap.4. pag.389.b
glutinandi ratio 139.b
Græcorum præstantia 126.b
Gramen vulnerarium 395.b
granula pulueris sclopetarij carni infixa quibus modis remoueantur Bartholo. Magg. lib. de vuln. sclop. curat. 277.a
gruinum rostrum, instrumentum 293.a
guaiacum lignum sanctum 108.a
gutturis dolorem sedantia Mich. Ang. libr. de orig. morb. Gall. pag.237.a.b

H

Habitus definitio 196.a
de Hæmorrhagia Hole. li.6. cap.13. pag.143.b
hæmorrhagiæ sistendæ modi 81.a
hamuli forma picta 284.a
hamuli globulis extrahendis instrumenta idonea 257.a
hamus, vincul. Gal. de fascijs pag.332.b
Hebræi 173.b
HELVETIORVM thermæ 318.a
hemina pondus 102.a
Herba Robertina 62.b.11.b.
Herba Achillea 395.b
Herculei nodi ratio Oribas. de Laq. pag.339.a
herpes exedens 26.a
herpes miliaris 28.b. eiusdem curatio 29.b
herpetis causæ, curatio 270.a
herpeti esthiomeno conferentia Iac. Don. lib. de simpl. medic. cap.1. pag.366.b
Hippocratis vinculum adducens Gal. de fasc. pag.329.a
Hippocratis scamnum Oribas. de machinamentis pag.354.a
historia de symptomatibus fracturæ cranei occultæ 313.a
historia 146.a
historia oculi vulnerati à Galeno curati pag. 315.a
historia oculi vulnerati à Langio curati pag. 315.a
historia pueri in fractura cranei per Langium curati 314.a.b

histrionis cuiusdam funambuli robur in gestanda trabe, Augustæ 316.b
humerus fractus simul & prolapsus, illiusq; restituendi ratio. Oribasius de machinam. pag.348.a
humeri comminuti restitutio. Oribas. de machinamentis pag.355.b
humeri caput in alam prolapsum. Oribasius de machinamentis pag.344.b. vel in priorem, aut posteriorem partem elapsum pag. 345.b.347.b.354.b.355.b
humiditates secundæ 161.a
humores quot 197.a
humor naturalis quis 12.b
humor non naturalis 12.b
humor fluens 12.a
ex Humore puro rarißimè fit morbus 269.a
ex humoribus craßis corrupti membri curatio 264.b
humores semper poßunt fluere ad vulnera pag.251.b
humorum fluxum ad apostemata prohibentia, Iac. Don. li. de simpl. medicamen. cap. 1.pag.361.b
humores corrupti coctionem non admittunt pag.266.b
Hybiscus 146.a
hydræleum 28.a.128.a
hydrophobia, id est, aquæ metus ac horror, morbus ex canis rabiosi morsu pagin. 78.b
hydrophobia vnde 79.a. eiusdem notæ ibidem
hydrophobia laborantium pauci seruantur pag.79.a
hydrops Leucophlegmatias 10.a
hydropis species hyposarca 10.a. ascites 35.b tympanias ibidem
hyems 186.a
hyoscyami virtus admiranda 21.a
hyposarca hydropis species 10.a
hyposarcωsis 75.b
ad Hyposarcoseis maximas medicamentum 97.a

I

Iecinoris vitium 99.a
in Ignis vsu animaduertenda 133.b
ignis commoda in absceßib. aperiendis 274.b
ignis sancti Antonij 24.a
igni sacro conferentia Iac. Don. li. de simplic. medic. cap.1. pag.365.b
Impages 61.a
impetigo & species eius quatuor 10.b
Ictus scorpionis quæ symptomata afferat pag. 78.b
Incarnantia medic. Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.4. pag.389.b
incisio quid 199.b
incisorium quid 200.a
incidendarum partium cõmemoratio Mich. Ang. pag.230.a
in Incisione facienda quomodo reprehensionẽ fugere poßimus 199.b.200.a
incisionis dolorem mitigantia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.367.b
Indicum lignum 235.b
infantium vlceribus conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.4. pag.383.b
inflammationum quatuor species 270.a
inflammationi remouendæ à vulnere medicamentum præstantißimum 255.a
de Inflationibus Tagaul. libro.1. capit.11. pag. 33.b
inflationum causa 34. a. notæ, prognostica, curatio ibidem
inflationis & œdematis differentia 33.b
inflationes sedantia & dissoluentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.359.a
inflationi ex adustione conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.3. pag.381.a
informatiua virtus & energia eius admiranda pag.316.a
inquietudo in vuln. sclop. quomodo curetur 297.b
instrumenta medicorum ad incidend. 200.a
instrumentorum chirurgicorum inuentio, eiusdemq; modus 55.a
instrumentum Alphonsinum 292.a.b
instrumenta ad sinus dissecand. depicta pag. 285.b
instrumenta ad sinus in aduersa parte secandos apta 273.a
instrumentum aptum ex duobus foraminibus ad vnum foramen costituendum pagin. 275.b
instaumenta chirurgica telis atq; infixis alijs rebus extrahendis accommoda 55.b.57.b 58.a
instrumenta ad globulos sclop. educendos idonea 257.a.284.b

instrumenta, quibus in carunc. curatione vtẽdum est Alf. Ferr. de carunc. capit. 5. pag. 307.a
intemperies ex acribus medicamentis contracta quomodo curanda 266.b
inuolucrum 46.b
Ioannis Tagaultij operis laus 126.b
ionthi 11.a
Isatis satiua 140.a
ischæmos 395.b
isis cephalicum 273.a
isis detectis ossibus amicum 278.b
Itinerarium 187.a
Iudæorum anatomia 319.b
iuncturis amputatis diligenter obseruandũ vt os contegatur 268.b
iuncturas ad malas ex tribus fascijs Galen. de fascijs pag. 329.b
iunctura ad cubitum in orbem Galen. de fascijs pag. 336.a
iunctura ad primam palmæ partem Galen. de fascijs pag. 336.a
iunctura seu fascia ad inguen tuendum Gale. de fascijs pag. 335.a
iunctura seu fascia ad alterum inguen Galen. de fascijs pag. 334.a. ad vtrunque inguen ibidem a.b.
iunctura ad scrotum ex tribus fascijs Gal. de fascijs 335.b
iunctura seu fascia ad anum assuta Galen. de fascijs pag. 335.a
iuris consultis in plerisque causis medicorum iudicio egent 314.a

L

Lacertæ caput 31.a
ladanum 136.b
læsio melior quàm mors 64.a.67.b
lamina plumbea 110.a.118.b
lana Mich. Ang. pag. 229.a
lana succida 34.b.86.b
lanceola quid 200.a
lancetta 201.a
lapis quid 179.b
lapis duplex 179.b
lapis lenis 190.b
lapis Mylites 46.a
lapis pyrites 45.a
lapis renalis 180.a
lapis quomodo agglutinetur in renibus 176.b
lapidis renalis signa 180.a
lapidem renalem qui facile patiantur pag. 179.b
lapidis renalis curatio 180.b
lapis spinosus 190.b
de Lapide renum ac vesicæ Tractat. Marian. San. Barol. pag. 176.a
lapis vesicæ 180.a.182.a
lapidis vesicæ signa 182.a
lapidis alterius in vesica manentis, signum pag. 191.b
de Lapide à vesica per incisionem extrahendo libellus aureus Mariani Sancti Barol. pag. 184.a
in Lapide vesicæ incidendo, medici præparatio Mariani Sancti Barolitani libro de lapid. vesic. extrahendo capite 17. pagin. 190.b
lapidis vesicæ incidendi instrumenta Maria. Sanct. Barolitan. libro de lapid. vesic. extrahendo cap. 4. pag. 187.a. &c.
lapidis vesicæ incidendi situs Marian. Sanct. Barol. lib. de lap. vesic. extrahendo cap. 15. pag. 190.a
in Lapidis vesicæ incisione quis sit iacendi modus 192.a
lapidis vesicæ incidendi tempus Marian. San. Barolit. lib. de lapid. vesic. extrahendo capite 3. pag. 185.b
quomodo in Lapide vesic. extrahendo mulierum cura sit habenda Maran. Barolitan. libro de lapid. vesic. extrahendo capite. 22. pag. 193.a
lapidis vesic. extractio quomodo exequenda, Marian. Sanct. Barol. lib. de lap. vesic. extrahendo cap. 18. pag. 190.b
lapidis uesic. incisio quomodo à nocumentis custodiatur. Mari. Barol. li. de lap. vesic. extrahendo cap. 19. pag. 192.a
lapide vesic. extracto quæ symptomata accidant & eorundem curatio Mari. Barolit. lib. de lap. vesic extrahendo capit. 21. pag. 192.b
in Lapidis vesicæ incisione facta quæ diæta seruanda Marian. Barolitan. libro de lap. vesic. extrahendo capite vicesimo pagina 192.a
laqueus attollens, & quæ ipsius ratio sit. Oribas. de laqueis pag. 338.a
laqueus χιαστὸς quomodo implicetur. Oribas. de laqueis pag. 338.b

laqueus draco qua via inijciatur. Oribasius de laqueis pag.339.a
laqueus epangylotus. Oribasius de laqueis pag.340.a
laqueus nauticus quomodo debeat adhiberi. Oribasius de laqueis pag.338.b
laqueus pastoralis quomodo inijciatur. Oribasius de laqueis pag.338.b
laqueus duos habens sinus. Oribasius de laqueis pag.340.
laqueus ὑπέρβατος. Oribas. de laq. pag.340.b
larigna 138.b
latera duo instrumenta 189.a
lemnium sigillum 100.b
lepræ 10.a
lepra 10.b
leprosorum examen innominati authoris pagina 391.a
lepus sine auribus, vinc. cap. Galen. de fascijs pag.324.a
lepus auritus vincul. Galen. de Fascijs pag. 326.b
leuce 10.b
leucophlegmatia 35.a
leucophlegmatias hydrops 10.a
Lichen 10.a
lienis vitium 99.a
ligamentorum vulnera 83.b
ligamentorum vulnera tolerant valentissima remedia 84.a
ligandorum artuum ratio 115.a.b
ligatura quid 200.b
ligatura in vulneratis ossibus 89.b
ligatura in lapidis vesic. incisione, Mari. San. Barolit. lib. de vesic. extrahendo, capi.16. pag.190.a
lignum Guaiacum 108.a
lignum Indicum Mich. Ang. li. de orig. morb. Gall. pag.235.b
liquoris balsamitis Mesue dotes 69.a
linamenta, eorundemque vsus ac formandorum ratio 60.b
linimentum 33.a
linimentum mire roboratiuum totius corporis 222.a
linitionis modus 221.a
linteolum vulneri superponendũ quantum esse debeat 253.b
linteum scissum ad summum caput & in proximam regionem. Galen. de Fascijs pag. 323.a
linteum scissum ad totum caput. Galenus de fascijs pag.323.a
linteum scissum ad frontem & partes quæ iuxta sunt. Galenus de fascijs pag.323.a
linteum scissum ad nasum. Galenus de fascijs pag.327.b
linteum ad aures scissum in quatuor partes. Galenus de fascijs pag.329.a. partes sex, ibidem.b
litharg. nutrita Rasis & Auicennæ. pagina 139.a
lixiuij, vini & aceti collatio 34.b
lixiuium ficulneum 142.b
Lotio cicatrizatiua 162.b
Lues Hispanica 11.b
lumbrici in rosaceo decocti 87.a
lupia 36.b
lupiæ curatio 39.a
lupinus 135.b
lupus morbus 36.b
lupus, laqueus. Oribas. de laqueis pag.339.a
luxatio quid & quæ eius differentiæ & quot modis ossa luxentur. Tagaul. lib.5. capite.1. pag.121.a
de Luxationum causis et signis in vniuersum. Tagaul. lib.5. cap.2. pag.121.b
de Luxationum iudicijs & prognosticis. Tagaul. lib.5. cap.3. pag.122.a
luxatio capitis 121.b
luxatio maxillæ inferioris 121.a
luxatio vertebrarum spinæ 121.b
luxatio claiculæ 121.b
luxationis symptomata 121.a
luxationis curatio vniuersalis. Tagaul. lib.5. cap.4. pag.122.b
luxata instaurandi recta methodus Ioannis Lang. pag.318.b
luxata quibus modis restituantur. Oribasius de machinamentis pag.341.a
luxatorum victus 319.b
Lythargyrum 128.a

M

Macedonicum 133.a
malactica quomodo differant à pepticis pag. 132.b
malagmata & eorum natura 130.b
malicorium 101.a
maluæ 110.b
malum Punicum dulce 96.b
mandibulæ lucij 182.a

manna

manualis operatio in medicina 196.b
manus in quatuor partes luxatur 121.b
manus luxatæ restitutio. Oribasius de machinamentis pag.348.b.355.b
in Manibus facinorosorum hominum amputandis, quem morem obseruent lictores Venetorum 268.b
mammæ vsus & vires post incisionem 17.b
materia ossium vitijs vtilis 144.b
maturatio quid 198.a
maturatiua 153.b
maturatiuum Auicennæ 23.a
maturitatis signa 152.b
maxillæ luxatæ restitutio. Oribasius de machinamentis pag.354.b
maxilla inferior quî luxetur 121.a
Medicina quid 196.a.201.b
medicina est æquiuoca nominis significatione non autem appellatione 196.b
medicæ artis primum opus esse, vt cognoscas an sperari possit quod destinas pag. 50.a
medicina eductiua quotuplex 201.b
medicina præcipiens 196.b
medicinæ πολύχρηστα 253.a
medicinæ instrumenta quæ 196.b
medicina chirurgica quid & quotuplex ibid.
medicus quid 196.a
medicus vnde dictus 196.a
medicorum denominationes 196.b
medicus chirurgus qualis 150.a
medici chirurgici proprium quid 202.b
medici opera quæ sit 202.b
medici operatio vna est 150.a
de Medicis præstantißimis, & eorum doctrina. Mich. Ang. Blond. pag.225.a
de Medici solertia Mich. Ang. pag.229.a
medico quædam negantur 276.a
medici nonnulli taxantur 259.b
medicaminum discrimen Mich. Ang. pag. 232.a
medicamentum Appollonij 47.a
medicamentum Bruni 83.b
medicamentum ex charta combusta 105.b
medicamen causticum ex calce & sapone pag.41.a
medicamentum ex Pompholyge 87.a
medicamentum Topica 81.b.83.a
medicamentum idem diuersos scopos respicit pag.253.a
medicamenta abscessus maturantia 40.a
medicamenta per halitum digerentia pituitosos abscessus 38.b
medicamenta acria 226.b.270.b
medicamenta adurentia 23.a
medicamentorum agglutinantium facultas pag.105.a
medicamenta vacuantia per aluum 38.b
medicamentum aridi proprium 304.a
medicamentum auertentia 81.a
medicamentum callos exterentia 108.a
medicamenta callum exterens & incarnans pag.109.
medicamentum carni producendæ idoneum pag.73.a
medicamenta carnem minuentia 75.b
medicamenta cathæretica 75.a
medicamenta concoquentia, seu maturantia pag.33.a
medicina consolidatiua quæ 202.b
medicamenta cutem rumpentia 262.b
medicamenta detergentia 16.a
medicamentum detersorium 87.b
medicamenta epulotica 75.a
medicamentum epuloticorum finis pagina 106.a
medicamentum epuloticum mitißimum ac lenißimum 101.b
medicamentum epuloticũ, imbecillius autem, quàm vt cacoëthe persanet 101.b
medicament. escharam inducentia 163.a
medicamentum valde exedens absque morsu pag.41.b
in Medicam. fortiorum vsu adhibendo, ægroti temperamentum consyderand. & partis affectæ natura 266.a
medicamentum Oribasij mollitorium ad ganglia 39.b
medicamenta incarnantia, glutinantia, consolidantia, Iac. Don. libro de simplicibus medicament. cap.4. pag.106.a.389.b
medicamenta humectantia & lenientia 66.a
medicamenta acria humores attrahunt 266.b
medicamentum ad maximas hyposarcoseis 97.a
medicamẽta mordacia, & quid efficiat 99.b
medicamẽ Barbarorum aduersus morb. Gall. Mich. Ang. li. de orig. morb. Gall. pagina 237.b
medicam. neruis purgandis amicum 136.a
medicam. Galeni in curandis neruorum puncturis 58.b

medicam. neruorum vulneribus accommoda, qualia in vniuersum esse debeant 86.b
medicamentum pus euocans 136.a
medicamenta putridis consecrata 24.b
medicamenta refrigerantia 27.b
medicamenta repellentia 103.a
medicamenta repellentia propria 16.a. repellentia communia ibidem
medicamenta resolutiua domestica, seu moderatè digerentia 77.b
medicamenta tendinibus detectis idonea 259.a
medicamenta simplicia sanguinem reprimentia pag. 212.b
medicamentum Galeni sanguinem supprimens pag. 83.b
medicamenta in extrinsecis & ignobilibus membris sanguinem supprimentia. Alfonsus Ferrus de sclopet. vulner. lib. 2. cap. 5. pag. 293.b
medicamenta sarcotica 75.a
medicamentorum sarcoticorum facultas pagina 106.a
medicamenta scirrhis accommoda 44.a
medicamentum Rasis ad scirrhos emolliendos & discutiendos 44.a
medicamen ex aqua conueniat ne sectis partibus. Mich. Ang. pag. 226.b
medicamenta septica 75.b
medicamenta siccantia 103.a
medicamenta desiccantia, & qui illorum gradus in vulnerum curatione sint statuendi pag. 75.a
medicamentum Pauli Aegynetæ ad strumas maturandas 40.b
medicam. dolorem vlceris remittentia 267.a
medicam. mediocre ad moderatè maligna vlcera idoneum 101.b
medicamentum epuloticum optimum, callosis, veteribus, et curatu difficilibus vlceribus apprimè idoneum 101.b
medicam. validius ad chironia vlcera 101.b
medicam. acria efficiũt vlcus depascens 270.b
medicamenta vrinam cientia 38.b
medicam. labijs vulneris adhibenda 261.b
medicamentum cruentis aptum vulneribus pag. 71.b
medicament. ex Pompholige præstantissimum ad inflammationem in vulnere remouendam 255.a
medic. digerentia & dolorẽ lenientia in vuln. sclop. Alf. Ferr. de sclop. vuln. li. 2. capit. 7. pag. 294.b
medicam. venenum in vuln. sclop. reprimẽtia Alf. Ferr. de sclop. vuln. lib. 2. capite octauo cap. 295.a
medicam. locis vulne. sclop. adiacentibus conuenientia, ad securitatem abscessus Alfon. Ferr. de sclop. vuln. li. 2. cap. 6. pag. 294.a
medicam. abscessibus & dolori in vuln. sclop. subuenientia. Alf. Ferr. de sclop. vuln. li. 2. cap. 14. pag. 296.b
medicamentum vnum idemq; non potest omnibus corporibus mederi 100.a
medicamentum intẽperatum quomodo cognoscatur 255.b
medicamentum frigido corrupti membri curatio 264.b
medulla 128.b. 131.a
medullæ 44.b
mel anacardinum 141.a
melancholia quid 203.b
melancholia naturalis 41.a
melancholia non naturalis & eius differentiæ 42.a
ex Melancholia quatuor fieri tumorum præter naturam differentia 42.b
meliceria 93.a
meliceris 37.a
meliceridis curatio 41.b
melinis vlceribus conferentia Iac. Don. lib. de simplic. medic. cap. 4. pag. 383.b
melicratum 105.b
melligo passæ vuæ 133.a
mellis virtutes 174.a
membrorũ motus tripliciter amittitur 277.b
membra quare et quomodo confortentur pag. 198.b
membrorum in vulnerum curatione figurandorum scopi tres 260.a
membrorum à vuln. curatione contractorum curatio. Alfon. Ferr. de sclop. vuln. li. 2. capit. 21. pag. 300.a
membri sclop. adusti curatio Alfons. Ferr. de sclop. vuln. li. 1. cap. 3. pag. 288.b
membri propter frigidum medicamentum corrupti curatio 264.b
membri ex crassis humoribus corrupti curatio pag. 264.b
membrum perfractum, prorsus immotum seruandum 115.a
membrum, in quo fractura cum vulnere fuerit, qua figura sit collocandum pagina 260.a

membrum fractum cum vulnere non vniuersum ligantes medicos damnat Hippocrates 260.b
membri cum fractura vulnerati fasciendi modus alter 261.b
membrorum extenuatorum instauratio pag. 146.b
membrorum mortificatio 24.a
membri sphacelo affecti & corrupti excisio Bartholo. Mag g. lib. de vuln. sclop. curat. pag.267.a
membrum, si de curatione desperemus, excidendum est pag.267.a
membrum sit ne in sana parte, ac inter corruptam & sanam partem præcidendum pag.268.a
membri sectio & quid post sectionem faciendum 267.b
membrum non semper in sana parte præcidendum pag.268.a
membrum præcisum quomodo locandū pag. 267.b
membri incisione facta, quid faciendum tertia die 267.b
in Membris excidendis recentiorum medicorum modus damnatur 267.b
membrum syderatum confestim resecandum pag.24.a
membri demorsi aut icti amputatio 80.b
mendicus lue venerea curatus 128.b
Menecratis accipiter, Galenus de fascijs pag. 328.a
Menecriti vinculum ad partes extremas. Galen. de fascijs pag.336.a
mentagra 11.b
Mesuæ aureum 137.b
metallica 137.a
metallicis loris vti tutius est quàm non lotis pag.100.b
metallicorum combustorū vsus ac vis 100.b
metallica tenuiora qua ratione trahant pag. 192.a
μεταουγκριτικά 141.a
Minium 135.b.142.b
ministri in lapide vesic. extrahendo, & eorum officium 190.b.191.a
misy 100.b
mitridatum 67.b
Mnaseæ secundi ordinis 131.b
Mæchanica materia ad osium vita vtilis pag.144.b
mœroris incogniti, qui Gallico morbo contingit, remedium. Mich. Ang. lib. de orig. morb. Gall. pag.230.a
de mollientibus Hole. li.6. cap.4. pag.132.b
mollitiua 152.a.154.b
in Mollientibus adhibendis leges 130.b
morbilli 11.a.29.a
morbi qui ex quibus succis nascantur Mich. Ang. de orig. morb. Gall. pag.234.a
morborum omnium qui adhuc in gignendo sunt, duplicem esse indicationem 12.a
morborum differentiæ nouem 234.b
in Morbis plurima propter expectationem contingunt 53.b
in Morborum omnium curatione causa morbi prius inuenienda & auferenda pagina 263.a.268.b
morborum verus curator quis 50.a
in Morbis vires non esse augendas sed duntaxat fouendas & seruandas 63.b
morbus ex canis rabiosi morsu qualis oriatur 78.b
morbus ex canis rabiosi morsu comparatus, nullum præscriptum & constitutum tempus habet 78.b
morbus comitialis 65.b
morbus compositus 234.b
morbus Gall. Michaeli Angelo morbus compositus dictus 234.b
morbi Gallici origo Mich. Ang. li. de morbi Gall. orig. pag.234.a.b.&c.
morbi Gall. curatio secundum Hippocratem & Galenum Mich. Ang. li. de orig. morb. Gall. pag.235.a
morbi Gall. remedia August. Niphi. Mich. Angel. libro de orig. morbi Gallici pagina 237.b
morbi Gall. remedium familiare Mich. Ang. li. de orig. morb. Gall. ibid.
morbi Gall. medicam. præstātiss. Mich. Ang. li. de morb. Gall. 238.a
morbus Neapolitanus 11.b
morbus Venereus 11.b
mors homini triduo appetenda 121.b
mors præstrenua 121.b
morsus ferè omnis quoddam habet virus pag. 61.a.78.a
morsus oris ventriculi conuulsionem excitat pag.67.b
morsus vel ictus venenatorum 67.b
morsus rabiosi canis probatio ex Orib. 79.a

morsuum ac punctuum venenatorum notæ pag.78.b
morsus ac punctus animalium venenati, non venenati 78.a
morsus venenati & non venenati in quibus conueniant, & differant 78.a
morsus canis rabiosi per initia nihil molestiæ affert præterquàm ex vulnere dolorem pagina.78.b
morsuum venenatorum communis curatio pag.79.b
morsibus venenatis primis statim diebus adhenda medicamenta, postmodum enim frustra adhiberi 79.b
morsui canis rabiosi sal optimum est medicamentum 79.b
ad Morsus & ictus venenatos magnos & uehementes medicamentum 80.a
morsus à vipera vinitor sibi digitum amputauit pag.78.b
mortificatio membrorum 24.a
motus membrorũ tripliciter amittitur 277.b
motus membri propter vulnus aut corruptionem amissus, non restituitur 277.b
motus ex duritie cicatricis vel ex humore exiccato amissus, restitui potest, & quibus medicamentis 277.b
Mulierum vlceribus conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.4. pag.383.b
mulsum 105.b
mundificatiuum remedium 157.b
mundificatiuum ex apio 23.a
musæ Trochiscus 23.b
musculi temporalis propago 316.b
muscus 146.a
Mylites lapis 45.a
myrmecia 10.a.30.a
myrrha 89.a

N

Nata vel Napta 10.a.37.a
natura Pronœa potius chirurgos quàm epicuræa dicenda est 126.a
natura tripliciter operatur in chirurgia, pagina 50.a
naturæ fertilitas in chirurgorum materia pagina 126.a
natura nusquam magis luxuriat quàm in rebus chirurgicis 126.a
naturæ quædam negantur 276.a
non Naturales res 19.a
nauicula vincul. Galen. de fascijs pag.326.a
nauticus laqueus 338.b
Neapolitanus morbus 11.b
necepsonis è cupresso 129.a
nepotes quare auis & non parentibus aliquando assimilentur 316.a
neruosarum partium natura est vt multa excrementa emittant 275.b
nerui cæsim vulnerati 86.a
nerui per transuersum cæsi 86.a
neruorum contusio 87.b
nerui diuisi interdum coëunt 54.a
neruorũ distentio & conuulsio in vuln. sclop. & quomodo miranda. Alf. Ferr. de sclop. vuln. li.2. cap.17. pag.298.a
nerui nudati curatio 87.a
neruus nudatus vehementem medicamenti uim ferre nequit 87.a
neruo nudato nihil acre, nihil frigidum admouendum 87.b
neruo vulnerato & nudato, oleum non imponendum 87.b
neruis punctis frigidum aduersatur 85.b
neruis purgandis medicamẽtum amicum, pagina 136.a
de Neruis sectis Mich. Ang. pag.232.b
neruorum vulnera & quomodo curanda pagina 84.b
nerui ac tendines quibus remed. à putredine seruentur Alf. Ferr. de sclop. vuln. li.2. capit.15. pag.297.a
neruosis partibus vulneratis robur addens medicamentum 275.b
neruis vulneratis aqua calida infestißima, pagina 85.a
Nigrum ex litharg. & oxelæo 140.a
nigrum Asclep. 146.a
nigrum Moschionis 146.a
Nilei plinthium. Oribasius de machinamentis pag.343.b
nitri loco fæx cremata vini vel aceti pagina 128.b
nitrum putredinibus resistit 304.a
de Nodis Tagaul. lib.1. cap.13 pag.36.a
nodi Auicennæ 38.b
nodis, ac nodositatibus conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. cap.1. 369.b
nodi Herculei ratio. Oribasius de Laqueis pag.339. a
nodus simplex. Oribas. de Laqueis pag.335.a

nome vlceris affectus 94.a
νομὴ vulnus depascens 270.a
nominibus parum videndum 10.b
de Nominibus non esse contendendum 92.a
nouacula 187.b
Nucis auellanæ medulla carbunculos maturat 22.b
nux rancida 130.a
Nymphodori glossocomum. Oribasius de machinamentis pag.349.

O

Oculi discißi visu illæso curatio Ioann. Lang. pag.315.a
oculus simplex, vel tenue vinculum ocularium. Gal. de fascijs pag.326.b
oculus duplex vincul. Galenus de fascijs pag. 326.a
oculus rectus vincul. Galenus de fascijs pag. 327.a
de Oedemate & tumoribus frigidis, pituitosis, & flatuosis. Tagau. lib.1. capit.10. pag. 31.b
de œdemate. Bartholom. Magg. lib. de vulne. sclop. curatio. pag.275.b
œdematis definitio 31.b.275.b
œdematis causæ 32.a
œdematis signa, iudicia 32.a.275.b
œdematis species 31.b
œdematis & inflationis differentia 33.b
œdema sæpe accidit vulneri 275.b
œdematis curatio 32.a.275.b
œdematis curandi capita 33.b
œnelæum 145.b
œsipus 34.b
Olea 143.a
oleorum ratio 127.b
olea factitia 127.b
oleum sabinum 44.b.85.b
oleum ex cera quomodo paretur 277.b
oleum liliorum cum croco 130.a
oleum melinum 103.b
oleum myrteum 103.b
olea ex resinis 129.a
oleum ricininum 44.b
oleum è floribus rorismarini 143.b
oleum terebinthinum 143.b
oleum adeps 40. annorum 102.a
oleo venam incidendam veteres inunxerunt pag.315.b
oleum vulnerum dolorem sedat 253.a
oleum ex cera durities emollit, & cicatrices pulchras reddit 277.b
olea ad trahendum commoda 129.a
olea refrigerantia & astringentia 103.b
olea anodyna quæ refrigerant 143.a
olea ectilotica 142.a
olea malactica 130.b
oleum nudato & vulnerato neruo non imponendum 87.b
olei vulneribus contusis salubris descriptio pag.252.a
Omen cuiusdam medici fabulosum 61.b
ὠμὴ λύσις 28.a
omphacium 127.b
Operculum scissum in partes octo, ad caput. Gal. de fascijs pag.323.b
operculum ex fascia lata trium capitum. Galen. de fascijs pag.323.b
oppilantia 127.b
opponere quid 173.b
Organa chirurgica ex qua materia struātur. Oribasius de machinamentis pagina 341.a.b
organorum chirurg. partes, earumque vsus. Oribasius de machinamentis pag.341.b
organorum chirurg. differentiæ. Oribasius de machinamentis pag.341.a
organa tractoria & illorum motus. Oribasius de machinamentis pag.344.a
organum Fabri. Oribasius de machinamentis pag.351.b
oris odor grauis & eius remediū Mich. Ang. li. de orig. morb. Gall. pag.238.a
oris suctio 79.b
Os 303.b
ossa carnis sunt fulcimenta 279.a
quæ Ossa inter se dehiscant 121.a
ossa humani corporis parte anteriori expressa pag.124.b
oßis abscessuri notæ 261.a.b
oßis in superficie alterati notæ 278.a
os alteratum si scalpello nequit remoueri terebro vtendum 278.b
oßis carie affecti cognitio 278.a
ossa carne cooperientia remed. Iaco. Don. lib. de simpl. medic. cap.2. pag.375.a
os comminutum & à sede propria remotum, quibus notis cognoscatur 260.a
oßibus conuulsis, & ruptis conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. cap.2. pag.274.b

os corruptum 167.a
ossa quibus corrumpi & alterari possint pag. 278.a
ossium corruptorum curatio. Angel. Bolog. de curatione vlcerum exter. lib.2. cap.17. pag.215.b
ossa non corrumpuntur alisque contusione et collisione 260.b
os corruptum quam diu abradendum 278.b
ossibus corruptis conferentia Iac. Don. lib. de simpl. medic. capit.2. pag.375.b
de osse detecto & corrupto Barthol. Mag g. li. de vuln. sclop. curat. pag.278.a
ossi detecto filamenta sicca imponenda pag. 261.b
ossa circumquaq; carne denudata, rursus carne contegi non possunt 279.b
ossium contusionibus, luxationibus, fracturis conferentia Iac. Don. lib. de simplic. medic. cap.2. pag.374.b
ossis fracti in capite, signa 173.b
os non solum in ea parte, quam globulus percusserit, sed in alia quoque parte frangi posse 259.a
os totum esse fractum primis diebus non facile cognoscitur 359.a
ossa fracta, si fieri potest, componenda sunt pag.260.a
os fractum quare non coalescat 53.b
quorum Ossa non coalescere possunt, & quorum possunt 114.a
ossa puerorum fracta coalescunt pag.54.a 88.a
ossium fractorum euulsio à Galeno prohibetur 259.b
ossium fragmenta educentia remedia Iacob. Don. lib. de simplic. medic. capite. 2. pag. 375.b
ossa fracta restaurantia remedia Iac. Don. li. de simplic. medic. cap.2. pag.375.a
ossis fracti aut reducti rectus situs 319.a
ossis fracti rectè commissi notæ 113.b
ossibus fractis denuò cõpositis & in propria sede collocatis, quod nam medicamentum sit membro imponendum 260.a
os transuersum fractum, & corruptum serra dissecandum 279.b
quæ Ossa proprie luxentur 121.a
ossa luxata in sede propria, si fieri potest, sunt reponenda 260.a
os si ad medullã vsq; sit læsum, quid faciendũ 279.a
ex Osse pungente, quomodo cognoscatur dolor, & remittatur 262.a
ossis dissecti contegendi ratio 268.b
ossium squamma, quibus remedijs facile excidant cap.98.b
ad Ossium desquammationem puluis idoneus pag.279.a
ossium syderatio 23.b
ossis vitiati notæ 98.b
ossis in vniuersum vitiati notæ 279.a
ossium vulneratorum curatio 88.b
ossa in vuln. sclop. Alf. Ferr. de sclop. vuln. li. 2. cap.20. pag.299.b
de Ossium vitijs curandis. Hole. lib.6. cap.14. pag.144.b
ossibus celeriter medicandum 144.b
ossibus oleum aduersatur, & quare pagin. 261.b
os, quando totum excidendum 279.a
os eodem tempore detegendum & dissecandũ 279.b
ossium extirpatio quando magis cauenda pagin.259.b
ossa quando euellenda 259.b
ossa forcipibus ne vel volsella extrahẽda sint videndum pag.259.b
ostrea viua 129.a
ostreum quid 205.a
ostracordermorum testæ combustæ 101.a
ostracatæ, seu callosæ & duræ carnis curatio Ang. Bolog. de curat. vlcer. exterum lib. 2. capit.11. pag.213.a
ostracosorum labiorum vlceris curatio pag. 164.b
ostracatis vlceribus conferentia, Iaco. Don. lib. de simpl. medic. cap.4. pag.387.b
Oui albumen vulneribus contusis maximè commodum 249.a
oui candidum cum rosaceo 145.b
oui candidum quare vulneribus admoueatur pag.71.a
ὀξάλμη fit ex aceto & sale 43.b
oxelæum 86.b
oxycraton 19.b
oxymeli 105.b

P

Palma habena vincul. Gal. de fasc. pag.336.b
palmus, tremulus in musculis & alijs membris motus 315.b

palmus

palmus cordis ibidem
παλμὸς 315.b
panalithes 146.a
panis optimus 43.b
papulæ Celsi 11.a
papularum eruptiones 29.a
papulis secundum plurimum conferentia Iac. Don. libro de simplicibus medicament. capit.1. pag.368.a
paralysis deffinitio 68.a.202.a
paralysis causæ 68.a.202.a
paralysis signa, notæ, & indicia 68.a
paralysis à syderatione quid differat 263.a
paralysis species 202.a
paralysis vniuersalis 68.a
paralysis particularis 68.a
paralysis affectus conuulsioni cõtrarius 68.a
de Paralysi ex vulnere 68.a
paralysis ex quibus uulneribus excitetur pagin. 68.a
paralysis ex vulnere curatio 69.a
pararthrema 121.a
παρηγορικὰ 143.a
paracheteusis 81.b
παροιμία 74.b
πάρυγρον 131.b
pastilli & eorum vsus 87.b.144.a
pastilli caustici 102.b
pastilli ex charabe 302.b
pastilli Faustini 97.a
pastilli Ioannis de Vigo præstantissimi 283.b
pastillus polyidæ sphragis 23.b
pastilli ex stella 303.a
pastilli ex terra sigillata 302.b
pastoralis laqueus 338.b
Pecten seu vinculum suspendens ad colem Galen. de fascijs pag.334.b
pecten, seu vincul. scissum ex fascia ac zona Galen. de fascijs pag.334.b
pectinis dolor & eius remotio 182.a
pellis membro affecto substrata prodest pag. 260.b
penicilla 60.b
penicilli in vulnere relicti 275.a
percussioni conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.2. pag.373.b
perfusiones 145.b
Periculi nomen quid Hyppocrati in vulnerib. significet 51.a
Perigenis galea gladiatoria vincul Galen. de fascijs pag.326.b
Phæa emplastra 106.a
phagedænæ 26.a
phagedæna vlceris species 94.a
phaleræ vallum, Galen. de fascijs pag. 328.b
pharmacum quid 201.b
pharmacum vehemens & mitigatorium ad vlcera cacoëthe, Adromachi 102.a
phlegma quid 203.b
phlegmone & illius generatio 15.b
de Phlegmone vera Tagaul. libro primo cap. 6.pag.17.b
phlegmones causæ 18.a
phlegmones species 18.a
phlegmone erysipelatodes 25.b
phlegmones signa 18.a
phlegmones iudicia 18.a
ad Phlegmonen pertinentes tumores 9.b
phlegmones tempora 18.b
phlegmones dolor, quibus remedijs leniatur pag.21.a
phlegmone quibus sit vrenda 20.b
phlegmones ex defluxione concitatæ curatio pag.18.b
phlegmoni fracturis superuenienti quibus medicamentis occurri possit 262.a
phlegmonis scroti curandæ ratio Alfon. Ferr. li. de carunc. cap.11. pag.310.a
phlebotomia 143.b.144.a
phlebotomia quid 201.a
phlebotomia quotuplex 201.b
phlebotomia cur fiat 201.b
in phlebotomia chirurgus nihil attentare debet citra periti alicuius medici cõsiliũ 27.b
phlebotomia in capite curando 173.b
phlebotomati cur à chirurgis sanguinem bibere cogantur, Ioann. Lang. pag.315.a
phlebotomum 201.a
phlyctænæ 35.a
phœnigmus 141.a
Picatum ceratum 132.b
pilosella 395.b
pilus 303.b
pituita quid 31.b
pituita in humorum generatione sanguini proxima 25.b
pix 132.b.137.a
pix liquida 86.b
pix secundum caloris gradum excedit 252.b
plagis conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.3. pag.376.b
planta noctis 11.a

platysma 101.b
in Plenilunio omnium humiditatū fit augmentum 275.a
plethora 99.a
plethora quid 16.a
plinthium Nilei Oribasius de machinamentis pag.343.
plinthij, seu quadruplex circulus, Oribasius de laqueis. pag.339.b
plumbi natura 304.a
plumbi vis mirabilis in cancrosis tumoribus 47.a
plumbum cum carne hominis aliquam similitudinem an habeat 304.a
plumbum per annos triginta in corpore retentum sine dolore 275.a
plumbum combustum 101.a
plumbi scoria 101.a
plumbea lamina 39.a.103.a.110.a.138.b
plumbeum verticillum 39.b
Poli 185.b
Πολύχρηστα medicinæ 253.a
polyide sphragis pastillus 23.b
porcelliones 182.a
porra 10.a.30.a
porus sarcoides 53.b
posca 30.a.95.b
posca aquosa 33.a
potio quid 196.b
potiones fistulis idoneæ 107.b
potio Guidonis urinam ciens in abscessibus pituitosis 38.b
de Potionibus quæ vulneratis exhiberi solent 62.b
Præcipitatus puluis 169.a
praxis communis in curando vulnere 74.b
prohibens quid 204.b
propellere quid 198.b
propolis 86.b.128.b
propulsiuum quid 198.b
protractio rei agendæ, in sequentem diem uetatur 257.b
pruritus à quibus colligatur, & quibus medicinis sanetur 262.a
pruritus fracturæ symptoma 117.b
prurigo sine vlceribus qua ratione remoueatur 269.a
psoræ 10.a
psora 10.b
psoricum 129.a
psydraces 11.a
psylli 23.a
πτύγματα 141.a
pudendi vlcera 136.b
puella pugno ad tempora cæsa facta epilectica 316.b
pueri quare non caluescant 316
pumex 137.a
punctura nerui & tendonis 52.b
in Punctura nerui vulnus diu apertum seruandum est 84.b
puncturam nerui symptomata comitantia pagin.84.b
puncti nerui curatio 84.b
puluilli, eorundemq; vsus, & conficiendorum modus 60.b.83.a
puluilli vnde dicti 60.b
puluillorum materia 60.b
puluisculi quomodo parandi 137.b
puluis Auicennæ 83.b
puluis capitalis 172.b.174.b
puluis carnem à putrefactione vindicans pagin.253.b
puluis ad carnem vnctuosam remouendam è vulnere 157.b
puluis combusti chalcanthi 267.b
puluis cicatrices inducens Galenus 5. catag. 283.a
puluis cicatrizatiuus 162.b
puluis corrosiuus 164.b.165.a
puluis epuloticus 139.a
puluis exiccatorius 103.a
puluis Oct. ad fistulas 136.a
puluis incarnatiuus 160.b.163.b
puluis pretiosissimus pro curando lapide pag. 181.b
puluis optimus 72.a
puluis ad ossium desquammationem idoneus pag.279.a
puluis præcipitatus 169.a
puluis Rasis 137.b
puluis ruber 140.b
puluis rubeus & eius conficiendi modus pag. 169.b
puluis sclop. ac tormentorum Alf. Ferr. in coroll. pag.304.a.&c.
puluis sclop. ac tormentorū veneno non caret 205.a
puluerem sclop. venenosum esse Alfo. Ferr. de sclop. vuln. li.1. cap.4. pag.288.b
pulueris sclopetarij granula carni infixa, quibus modis remoueantur Bartholo. Magg.

li.1.de vuln.sclop.curat. pag.277.a.
puluis turbith. 38.b
puluis præcisorum vasculorum osculis apponendus pag.268.a
de Purgantibus Hole.lib.6.cap.7. pag.134.b
de Purgatione in vulneribus mollienda 62.a
pus quid 204.a
pus medium est inter saniem & sorditiem pagina.93.b
puris generatio 93.a
pus mouentia 20.b.280.b
pus mouentia medicamenta qualia debeant esse pag.252.a.b
pus mouentia in abscessibus, in quo differant ab his quæ pus mouent in vulneribus pag. 252.b
pus mouentia diutius vulnerib. cõtusis quàm cæsim aut punctim factis apponenda pag. 253.b
pus ἐλαιῶδες 93.b
puris boni & mali notæ 93.b
puris laudabilis ac illaudabilis notæ 253.a
puris optimi & deterrimi notæ 15.a
in Puris purgatione membri quærendus est situs pag.273.a
pusca 30.a
pustulæ 8.b
PVSTVLAE 10.a
pustulæ cholericæ 28.b
pustulæ glandosæ 11.b
pustulæ malæ 28.b
pustulæ malignæ fortius postulant remedium pag.269.a
pustulæ inueteratæ quibus medicamẽtis remoueantur 269.a
pustulæ miliares in erysipelatæ genitæ ex cacochymia 269.a
pustulæ sanguineæ Tagau.li.1.cap.7.pag.22.a
putrefactio 21.b
putrefactio quid 166.b.201.b.204.a
putredinis species 204.b
putrefactio perambulans 215.b
putrescens quid 201.b
putrefactio quid secundum medic. chirurg. pagin.204.b
putredinis remotiuum 167.a
ad Putrefactionem cataplasma 154.a
putrefactionis curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter.li.2.cap.16.a pag.215.a
putridi nerui quibus medicam. in vulu.sclop. detergantur Alf. Ferr. de sclop. vuln.li.2. cap.15. pag.297.a
putrida, suo contactu reliqua inficiunt 267.b 273.a
Pyrites lapis 45.a
pyroboli 311.b
de Pyroticis Hol.li.6.cap.11. pag.141.a

Q

Quadriga, vincul. Gal. de fascijs, pag.331.b

R

Radix Bryoniæ 70.b
radix Dracontij 135.b
radij luxati restituendi machinamenta. Oribasius de machinamentis pag.346.b
Razes medicus 38.b
Recrementum serosum 35.a
refrigerantia vehementer 127.b
regium vinc. Gal. de de fascijs pag.325.a
renes languescunt ob immoderatam Venerem pag.306.b
renum vnctio 180.b
de Repellentibus medicamentis Hole. libro.6. cap.1. pag.127.a
repellentia propriè dicta 16.a
repellentia seu repercutientia communia 16.a
repellentium materia 127.b
repellentium circa vulnera virtus 251.b
repercussiuum quid 198.b
repercussiuorum genera 198.b
repercussiua, sub forma vnguenti vel fomenti pag.280.a
resinæ 129.a.131.b.137.a
resina abietina calida & sicca 252.a
res non naturales sex 153.a
de Resoluentibus Hole.li.6.cap.3. pag.129.b
resolutio quid 198.a
resolutiua domestica, seu moderatè digerentia medicamenta 77.b
in Resoluentibus adhibendis quædam consilia & cautiones 129.b
Rheumaticæ curationis capita ex Galeno pagina 21.b
rhombus vinc. capitis Gal. de fascijs paginæ 324.a
rhombus simplex vincul. Gal. de fascijs pag. 332.b. duplex ibidem
rhombus æqualium crurum Galen. de fascijs pag.336.b

rhombus inæqualium crurum ibidem
rhombus ad medium membrum Gale. de fascijs pag.336. multiplex ad vnicum membrum ibidem
rhu, siue rhoë 29.b
Ricininum oleum 44.b
rimulæ capitis 173.a
Roberti herba 62.b.110.b
Rogerij vnguentum 39.a
rosaceum 64.a
rosaceum phlegmonarum increscentium optimum remedium 20.a
rostrum arcuatum 182.b
rostrum coruinum instrumentum 257.a
rostri coruini forma picta 285.a
rostrum coruinum instrumẽtum in extractione globuli, quæ faciat incommoda 257.a
rostrum gruinum instrumentum 292.a.b.
rothlauff 317.b
rubedo in purißimo erysip. non est 269.a
rubus 127.b
ruptorium 170.a
ruptorij applicandi modus 153.a
rupta semel subinde dolorem renouãt, & quare pag.77.b

S

Sabinum oleum 44.b.85.b
sacro igni conferentia Iac. Don li. de simplic. medic. cap.1. pag.365.
sagittæ qua ratione è corpore extrahendæ Tagaul. li.2. cap.4. pag.55.a. &c.
sagitta sæpius antrorsum educenda 56.a
sagittas & alia infixa corpori extrahentia Iacob. Don. libro de simpl. medic. capite.2. pag.375.b
sal morsui canis rabiosi optimum medicamentum pag.79.b
sales concremati 97.a
sandalius laqueus 338.b
σάνδυκα 135.b
sanguis quid 18.a.203.b
sanguis quotuplex 18.a
sanguis cur calidus & humidus 203.b
sanguinis mittendi ratio in vuln. sclop. Alfon. Ferr. li.2. cap.12. pag.296.
sanguinem extra sua vasa effusum, intra corpus coagulari, & putrescere 314.a
sanguinis peccantis cura Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li.2. cap.6. pag. 210.b
sanguinis corrupti vacuatio 24.a
de Sanguinis fluore Mich. Ang. Blond. pagina.225.b
sanguinis profusio ex vena vel arteria, & cuius causæ 80.b
sanguineus flux⁹ in extractione lapidis uesic. pag.192.
sanguinis fluxus in vlcere 160.b
sanguineus fluxus in vulnere 201.a
sanguinis ex vulnere profusionis curatio pag. 81.a
sanguinis in vulnere detractio 61.b
sanguinis fluxui ex vulnere conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. ca.3. pag.379.a
sanguinis superflui fluxus curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. libro 2. cap.9. pag.212.a
sanguinis retentiuum 161.a
sanguinem reprimentia medicamenta 212.b
sanguinem intrinsecus supprimentia Alfons. Ferrus de sclopet. vulner. libro tertio capit.3. pag.302.a
sanguinis coërcendi & cohibendi præcepta quædam obseruanda 82.b
sanguinis sistendi modi 81.a
sanguinis fluxum sistentia 249.a
sanguinem sistentia qualia debeant esse pag. 251.b
sanguis draconis 140.b
sanguisugæ 22.b.144.a
sanies quid 93.a.160.a.161.b.203.a.b
sanies vlceris & vulneris excrementũ 73.a
sanies species 93.a
saniei diuersa nomina 161.b
sanies vulgò pro pure malè vsurpatur 93.a
sanies bona 162.203.b
sanies mala 204.a
saniei malæ notæ 93.b
saniei acutæ & corrodentis cura Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li.2. capite 5. pag.210.
saniem educentia 209.b
saniei grossæ & viscosæ curat. Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li. 2. capite 4. pag. 210.a
sanies ex vulnere nerui quibus abluenda pag. 87.b
saniem vulneribus maximè adhærentem panno aspero abstergebat Auic. 251.b
saniei in vulneribus sclopet. necessariò dandus est locus Alfon. Ferr. de sclop. vulne. li.2.

li.2.cap.9. pag.295.a
saniei subtilis curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li.2. cap.3. pag.209.
sanitatem retardantes causæ Mich. Ang. pag. 232.a
sapa 34.b
de Sarcoticis Hole. libro sexto capite octauo, pag.136.a
sarcotica 75.a.281.b
sarcotica impropriè 136.b
sarcotica mixta 137.b
sarcotica medicamenta qualia esse debeant 254.b.255.a.278.b
sarcotica antequam admoueantur, quid sit cōsyderandum 255.a
sarcoticum immodice exiccans quibus notis dignoscatur 255.a
sarcotica nō æquè in corporibus omnibus carnem generant 255.a
sarcotici medicament. imbecillitatem indicantes notæ 255.a
sarcotici imbecillioris & acrioris signa pag. 136.b
Scabies 10.b
scabiei curandæ nobile vnguentum 170.a
scabiosa 23.a
scala præparata ad humerum restituendum in alam prolapsum. Oribasius de machinamentis pag.344.a
scamnum Hippocr. Oribasius de machinam. pag.354.a
scapha vinc. ad caluariam Galen. de fascijs pag.324.a
scarificatio 19.a.143.b
scarificatio Auicennæ 97.b
σκελετὸς siue ossa humani corporis expressa ab anteriori parte 124. b. à tergo 125.a. à latere 125.b
σκεπάσχα Galenus de fascijs pag.323.b
ad Scere vel Scyre secundum plurimum conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.365.b
scientia quid 196.a
scirrhus 147.a
scirrhus propriè dictus quid 43.a
scirrhi genera 130.b
scirrhus duplex 42.a
scirrhus cancrosus 43.a
scirrhus cancrosus irritatur malacticis pag. 130.b
scirrhus phlegmonodes, œdematodes, erysipelatodes pag.42.b
scirrhus verus non exquisitus 42.b
scirrhus exquisitus 43.a
scirrhus exquisitus curationem non admittit pag.44.b
scirrhi legitimi causæ, signa, iudicia 43.a
scirrhi veri ac legitimi non tamen exquisiti et in tophaceam duritiem omnino insensibilem concreti, curatio 43.a
scirrhi illegitimi non exquisiti generatio, signa, iudicia 44.a. eiusdem curatio ibidē. b
scirrhi incurabiles 44.b
scirrhus desperatus 130.b
ad Scirrhos emolliendos & discutiendos medicamentum Rasis 44.a
scirrhosorum tumorum curandorum capita pag.45.a
scissuræ capitis 173.a
σκληρὸς ἀκριβὴς 43.a
sclop. puluis Alfonsus Ferrus in Coroll. pagin. 304.a. &c.
sclop. puluerem venenosum esse Alfon. Ferr. de sclop. vuln. li.1. cap.4. pag.288.b
sclopomacherion 31.a
scopuli 11.a
scoria plumbi 101.a
scorpio 129.a
scorpionis ictus 78.b
scroffulæ 10.a.36.b
scroffulis & strumis eorum conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. cap.1. pag.369.b
scroti abscessus, erysipelat. phlegmon & eorum curand. ratio Alf. Ferr. li. de carunc. cap.11. pag.310.a
Sebum 131.a
sectarum partium prognostica Mich. Ang. pag.229.b
sectio membri & quid post eam faciendum pag.267.b
sectio in suppuratis bubonibus cur fiat per transuersum 17.a
sectio, in parte sana facta, quibus in locis periculosa 267.b
sectionum amplarum noxæ 17.a
sedum tertium 396.a
semirhombus vincul. cap. Gal. de fascijs pag. 324.a
senum et corporum durorum vlceribus conferentia Iac. Don. lib. de simplic. medi. capite 4. 383.b
septica medicamenta 75.b.141.b

septica recentiorum 142.a
septicum mirabile ad cutem carnemq; sine dissecandam 274.a
septicum medicamentum ad sinus aperiendos aptum 273.b.274.a
serpentum ac viperarum vsus in curandis strumis mirus 40.a
serpiginis, seu pruriginis, in circuitu vlceris contingentis curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. li. 2. cap. 14. pag. 214.a
seua 44.b
Siccum à styptico quomodo differat pagina 198.b
de Sigillantibus Mich. Ang. pag. 231.b
sigillum Lemnium 100.b
signa zodiaci 186.a
simplicia sunt regula compositorum pagina 36.a
simplex nodus. Oribasius de laqueis pag. 339.a
simplex charchesius. Oribasius de laq. pagina 339.a. duplex ibidem.b
sinapismus 141.a
sinus propriè quid in chirurgia 107.a
sinus degenerat in fistulam 107.a
sinus quibus liquoribus abluendus 105.b
sinus nondum adhuc callosi curatio 104.b
sinus & eius curandi ratio Tagau. li. 3. cap. 18. pag. 104.a.b. &c.
sinus curatio 272.b
siræon 131.a
Solani succus 47.a.110.a
solani proprietas 199.a
solutionem consolidare quid 169.b
sordities quid 169.a.204.a
sordes vlceris & uulneris excrementum pag. 73.a
sory 100.b
Sostrati vinculum rectum ad alam et pectus Gal. de fascijs pag. 331.b
Tostrati parua ara, vincul. Gal. de fasc. pag. 333.a
Sostrati κοgαύνι&, vincul. Galen. de fascijs pag. 333.a
Sostrati paruum templum, vincul. Galen. de fascijs pag. 333.a
Sparadrapum 146.b
sparadrapum herisipellæ 172.b
spasmi deffinitio 64.b.202.a
spasmi causæ 202.a.64.a.65.a
spasmi materia 202.a
spasmi genera 65.b.202.a
spasmus ab epilepsia quid differat 65.b
spasmi signa 65.b.66.a
spasmus quibus modis fiat 64.65.a
spasmus quomodo fiat Galeno 64.b
de Spasmo vulneri accidente 64.b
spasmi ex vulnere causa 52.b
spasmus ex vulnere crebro letalis 52.b
spasmi curandi methodus 66.a
spasmi et compatiendi societate curatio 67.b
spasmi ex plenitudine curatio 66.b
in Spasmo omni cerebrum est roborandum pagina 67.b
spatulæ forma depicta 286.b
Specillum in sinum immittẽdum quale esse debeat pag. 105.b
sperma quid 315.b
spermatis pererudita Zenonis Stoici definitio pag. 316.a
spermatis vasa 316.a
sphacelus 22.a.23.b
sphacelos quid 204.b
sphacelus quid Galen. 263.a
sphaceli signa, indicia 24.a
sphaceli ex gangræna creati extirpatio pag. 24.a
spica Glaucij Galen. de fascijs pag. 330.a
spica duplex, vincul. Galen. de fascijs pagina 331.b
spina dorsi veluti carina nauis 69.b
spinæ ex punctura dolori conferentia Iacob. Don. libro de simplic. medic. capite tertio pag. 379.b
spinæ luxatæ restitutio. Oribasius de machinamentis pag. 348.b.355.b
splenes magnorum abscessuum 145.a
spongiæ 144.a
spongiæ vsum in dilatandis vlceribus quæ sequantur incommoda 278.b
spongia in curandis sinuosis vlceribus qualis esse debeat 107.a
spongia lixiuio imbuta 33.a
Squamma æris 101.a
squamma ferri 101.a
squammas detrahentia 145.a
Steatomata 37.a
steatomatis curatio 41.b
stella, vincul. Gal. de fascijs pag. 332.a
stella, vinculum à posteriori parte se ostendens. Gal. de fascijs pag. 332.
stercus bubulum 31.a
stercus caprillum vetus 39.b

stibi vel stibium 100.b
stiptica corroborant 251.b
strangulans laqueus. Oribas. de laqueis pag. 340.b
strigmenta gymnasiorum 44.b
Strumæ 10.a
de Strumis Tagaul. libro primo capit. 13. pag. 36.a
strumæ Cornelij Celsi 36.b
strumas incidendi & euellendi modus ex Albucasi & Leonida 40.b
strumas curare Galliarum & Angliæ regibus diuino quodam munere datum pagina 38.b
ad Strumas maturandas Pauli AEgynetæ medicamentum 40.b
strumæ incidendæ si vena annexa sit, quid faciendum 41.a
strumæ ligatura & euulsio 41.b
stupæ aridæ 76.b
Succi qui propter humores dicantur 12.b
succorum discrimen oppugnantia vniuersalia Mich. Ang. lib. de orig. morb. Gall. pagina 237.a
succorum vsus 127.b
succus apij 169.a
succus cynoglossæ 169.a
succus solani 47.a.110.a
succi ex quibus morbi nascuntur Mich. Ang. de orig. morb. Gallici pag. 234.a
succio oris 79.b
sudamina 11.a
suilli adipis mira vis 131.a
sulphur 130.a
sumach 29.b
superfluitates duæ semper à corpore resoluuntur pag. 254.a
de Suppurantibus Holer. libro sexto capite 5. pag. 132.a
suppurationib. conferentia Iac. Don. li. de simplic. medic. cap. 1. pag. 366.b
sutura quid 200.b
sutura quibus in partibus corporis conueniat 140.a
sutura sanguinem coërcens 81.b
sutura neruos caueat 157.b
suturæ in neruis transuersum cæsis cur altæ esse debeant 87.a
sutura vulnerum 59.b
suturæ in vulneribus ratio 156.b
suturam quæ vulnera, & quando dedignentur pag. 156.b
suturæ vulneri remouendæ tempus & modus pag. 60.b
Syderatio 23.b
syderatio à paralysi in quo differat 263.a
syderatio imperfecta quomodo curetur 263.a
syderatio ob medicam. non opportuno tempore admota, vel non valida 265.b
syderatio absque membri amputatione non curatur nisi cum adhuc perfecta non est pag. 263.a
syderatum membrum confestim resecandum pag. 24.a
symphyton 83.b
symptomata vlceris 91.b
symptomata fracturam comitantia 116.a
symptomata vulneribus accidentia 158.b
symptomata quæ vulneratis accidunt 63.b
symptomata interdum vulnerum curationem peruertunt 63.b
syncope quid 60.b.202.b
syncope quibus remedijs anteuertatur & curetur 50.a.69.b
syncope proximè instantis notæ 69.b
syncope ex vulnere 69.b
syncope in vulneribus vnde 69.b
syncope parua mors 69.b
synteresis quid 206.a
syræon 133.a
syringa 187.a
syrion 133.a
syrupus 185.a
syrupus longus 182.b

T

Tali luxati restitutio. Oribasius de machina. pag. 349.b.358.a
talpa 10.a.37.a
Telorum differentiæ sex 55.a
tela spiculata & eorum discrimina 55.a
telorum omnia genera qua ratione è corpore extrahenda. Tagaul. libro 2. cap. 4. per totum pag. 55.
tela extrahendi modus duplex 55.b
in Telis extrahendis consilium Celsi. pagina 56.a
in Telis extrahendis communia quædam sedulo obseruanda 55.b
telephium herba 396.a
telephia vlcera 395.a

temporum arteriæ soporales 316.b
temporum venæ iugulares 316.b
temporum vulnera quare periculosa Ioann. Lang. pag.315.b
temporalis musculi propago 316.b
temperatura cuiusq; membri particularis in medicament.applicandis consyderanda est pag.273.b
temperatura totius corporis in omnibus medicam.adhibendis consyderanda 273.b
tendinibus detectis medicam. idonea pagina 259.a
tendonum & ligamentorum scirrhosorum curatio pag.45.a
tente cannulee 61.a
terra eretrias 98.b
terebelli chirurgici forma picta 284.a
terebinthinæ vsus in vulneribus 252.b
terlinum, instrumentum vrinæ producendæ idoneum pag.182.b
terminthi 11.b
testudo 10.a.37.a
testudo, vincul. Gal. de fascijs pag.337.a
tetrapharmacum 16.b.97.a.133.a.137.b
Thais vinc.sine authore. Gal.de fascijs pag. 624.b.325.a
thais Perigenis vinc.ad caluariam Galen.de fascijs pag.324.a.b
thapsia 128.b
Themison ab hydrophobia liberatus 79.a
theriace 23.b.35.a.67.b.137.b.180.b
thermarum feruor & eius causæ verissimæ 318.b
thermæ HELVETIORVM pagina 318.a
tholus Dioclis, seu Glaucij, vincul.ad caluariam Gal.de fascijs 324.a.b
thorax Amintæ vincul. Gal.de fascijs pagina 332.a
thus 136.b
thuris in quibusdam vulneribus carnis producendæ vis 73.b
thymion 10.a.30.b
thymia in obscœnis pessima 30.b
Topica remedia 81.b
topica erysip.conuenientia frigida esse debent pag.269.b
tormenta igne eiaculatoria 311.b
tormentorum puluis Alfon. Ferr.in Coroll. pag.304.a.&c.
Trahentia aduentitio calore 128.b
trahentia occulta qualitate 129.a
tribuli 182.a
trigener 137.b
trispastum Apellidis seu Archimedis. Oribasius de machinamentis pag.350.b
trochisci 170.a
trochiscus Andronis 23.b
trochisci de Arsenico 142.b
trochisci asphodelorum 108.b
trochisci è calce 142.a
trochisci caustici 24.b
trochiscorum Ioannis de Vigo descriptio pag. 276.b
trochiscus Musæ 23.b
tropici 185.b
Tumefactio paruain vulnere signum bonum 156.a
tumorum noua quædam apud recentiores medicos nomina 10.a
tumores aquosi 35.a.eorũ causæ 35.b. notæ, iudicia, curatio ibidem
tumoris aquosi curandi capita 36.a
tumores à bile creati 25.b
tumores calidi 9.a
tumoris cancrosi descriptio 45.b
de Tumore cancroso quem vulgò cancrum apostematosum vocant Tagault.li.1.cap.15. pag.45.b
tumor cancrosus cur cancri nomen sortitus sit pag.45.b
tumor crudus qui dicatur Hippocrati pagina 84.a
tumores complicati pag.9.b
tumores erysipelatosi 9.b
tumores qui cum erysipelate societatem habent pag.28.b
de Tumoribus flatuosis Tagaul.li.1.ca. 10.pagina 31.b
tumores flatulenti & eorum curatio pagina 34.a
tumorum flatulentorum curandorum capita pagina 35.a
tumores frigidi 9.b
de Tumoribus frigidis Tagaul.lib.1.capite 10. pag.31.b
in curãdis Tumoribus qui ex humorum influxu fiunt, tres sunt scopi 15.b.16.a
de Tumoribus in morbo composito vel Gall. delendis Mich. Ang. libro de orig. morb. Gall. pag.239.a
tumor in neruorum vulnere 84.a

tumor præter naturam quid & multiplices eius definitiones pag.8.a
tumoris præter naturam diuisio 8.b
tumorum præter naturam differentiæ 9.a
tumorum præter naturā quatuor fieri ex melancholia differentias 42.b
tumorum præter naturam quatuor tempora distincta pag.13.b
in Tumoribus præter naturam curandis canon generalis 16.b
tumorum præter nat. curand. principium est occasionis inuentio 15.b
tumorum præter nat. & abscessuum curatio Tagaul.li.1.cap.5. pag.15.a
tumores præter naturam quatuor modis terminantur pag.14.a
de Tumoribus præter naturam qui inflationes dicuntur Latinis, vulgò autem apostemata ventosa Tagaul.lib.1.cap.11. pagina 33.b
tumorum præter naturam extrinsecorum causæ. Tagaul.li.1.cap.3. pag.12.a
tumorum præter naturam extrinsecorū signa & iudicia. Tagaul.li.1.cap.4. pag.13.b
tumores pituitosi 9.b
de Tumoribus pituitosis Tagaul.li.1.capit.10. pag.31.b
tumorum differentiæ ex pituita 31.b
tumores ad phlegmonem pertinentes 9.b
de Tumoribus à sanguine procreatis 17.b
tumorum ex sanguine differentiæ 18.a
tumores scirrhosi 10.a
de Tumoribus scirrhosis ex atra bile creatis Tagaul.li.1.cap.14. pag.42.a
de Tumore à serosa substantia creato quod aquosum apostema nominant Tagaul. li.1. cap.12. pagina 35.a
tumor suppuratus tutius ferro quàm medicamentis adurentibus aperitur 17.a
tumores dissoluentia & sedantia Iac. Don. li. de simpl.medic.cap.1. pag.359.a
tumorum { dissolutio, suppuratio, coruptio, induratio, regreßio et delitescētia } & eius notæ 14.a
turbith puluis 38.b
Turcæ cuiusdam historia 259.b
turundæ 60.b.86.a
turundæ & linamenta quibus vulneribus adhibenda 60.b
Tympanias uel tympanites, hydropis species pag.35.b
typha quid 43.b

V

Varices 94.a.167.b
varicum in crure curatio 98.a
varicum in ulcere curatio Tagaul.li.3.cap.12. pag.97.b
varicis vstio 98.a
varicis euulsio 98.a
variolæ 11.a.29.a
Vena capitis rarißimè à iugulari oritur pag. 250.b
venæ secandæ electio à laborante particula indicatur pag.19.b
venam incidendam veteres oleo inunxerunt pag.315.b
venam incidendam vng.popu. inungere stultum est pag.315.b
venarum in temporibus sectio quare steriles faciat Ioann.Lang. pag.315.b
vena semper è directo secanda 19.b.22.b
venæ iuxta aures dissectæ 316.a
venarum incisioni conferentia Iac. Don. li. de simpl.medic.cap.3. pag.378.b
venæ diuisæ interdum coëunt 54.a
venarum incisarum notæ 265.a
venis vel arterijs globulo ruptis quid faciendum 258.b
veneni propria 289.b
venena non gustu, sed in vulnere nocent pag. 57.b.79.b
venenum semper cor petit 78.b
venenum veneno nonnunquam curatur pag. 304.b
venenati animalis morsus calidus est 265.b
venereus morbus 11.b
Venetorum lictorum in manibus facinorosorū hominum amputandis mos 268.b
ventus meridionalis officit vlceribus 95.a
ver 186.a
verberatis conferentia Iac.Don.li.de simplic. medic.cap.2. pag.373.b
vermes terreni 140.b
verriculum, instrumentum 189.b
verrucæ 10.a.30.a
verrucarum iudicia 30.b
verrucæ pensiles 10.a

verrucæ seßiles 30.b
verrucæ quomodo urendæ sint tuto 31.a
verrucarum curatio 30.b
vertebrarum spinæ luxatio 121.b
verticillum plumbeum 39.b
vesica 305.b
vesicæ anatomia Mari. San. Barol. lib. de lap. uesic. extrahendo cap. 2. pag. 185.a
vesicis conferentia Iac. Don. lib. de simpl. medicament. cap. 1. pag. 365.b
Victus ratio in vulneribus obseruanda pag. 63.a
victus ratio in uuln. sclop. curatione Alf. Ferr. de uuln. sclop. li. 2. cap. 13. pag. 296.a
victus rationi usu escharoticorum 141.b
victus ratio in cancro vlcerato obseruanda pag. 110.a
victus poro gignendo aptus 116.a
victus luxatorum 319.b
vigilia in morbo composito Mich. Ang. lib. de orig. morbi Gallici pag. 238.b
vigilia in uuln. sclop. quomodo curetur 297.b
vinculum ocularium. Galen. de fasciis 326.b
vinculum in speciem literæ X. ad alam & pectus Gal. de fasciis pag. 331.b
vinculum simplex ad ceruicem Gal. de fasciis pag. 332.b. uincul. duplex ad ceruic. ibid.
vinculum, à fulmine κεραυνὸς dictum Gal. de fasciis 332.b
vinculum suspendens sex habens capita Gale. de fasciis pag. 333.b
vinculum ad alterum inguen Galen. de fasciis pagina 334.b
vincul. scissum ad scrotum Gal. de fasciis pagina 335.b
vincul. in manu, ut in palæstra ductum Gale. pagina 336.a
vincul. in manu oppositum Galen. de fasciis pagina 336.a
vinum 96.b
vini, aceti, & lixiuij collatio 34.b
vinum austerum 139.b
vinum subausterum 105.b
vinum nigrum 139.b
vini stiptici lauacrum 160.a
vinum optimum ulceri medicamentum pag. 71.b
vinum pro ætatis ratione diuersa pollet facultate pag. 72.a
vini vsus interdicendus uulneratis usq; ad decimum diem 63.b
vini usus in morbo compos. uel Gallic. Mich. Ang. li. de orig. morbi Gallici pag. 239.b
vinitor à uipera morsus, sibi digitum amputauit pag. 78.b
viperarum ac serpentum usus in curandis strumis mirus 40.a
viride Andromachi 133.a. 135.b
viride Anserini 140.b
viride Bonantini ibidem
viride è centaurio ibidem
viride Galeni 136.b
viride Dini 140.b
viride ex herbis 136.a. 140.b
viride è uermibus 140.b
virus quid 240.a
virus attrahendi auxilia 22.b
viscum 128.b
visum geminati causa 315
vitiligo 10.b
vitrum combustum 101.a
Vlcerationes ex morsu uirulento in longũ tempus prorogandas esse 80.b
de Vlceribus uide Tractatum Mariani Sancti Barol. pag. 159.a. & idem Mari. San. Barol. li. Quidditat. de modo exami. medic. chirurg. pag. 202.b
vlcus quid 159.b. 203.a. 207.a
vlcus quid Auicennæ 91.a
vlcus quid sit uulgo apud chirurgos & eius definitionis interpretatio Tagau. li. 3. cap. 1. pag. 91.a
vlceris nomine quid intelligatur in chirurgia ibidem
vlcus quid chirurgis uulgaribus dicatur ibid.
vlcerum nomina 203.b
vlcera unde nomina sortiantur 161.b
vlcerum causæ Tagault. li. 3. cap. 3. pag. 92.b
vlcera unde generentur 203.a
vlcerum prognostica siue iudicia Tagaul. li. 3. cap. 5. pag. 94.b
vlcerum excrementa 134.b
de Vlcerum proprijs, ac (ut loquuntur) magis famosis differentijs Tagaul. li. 3. ca. 16. pag. 102.b
vlcerum differentiæ & à quibus sumantur Tagaul. lib. 3. cap. 2. pag. 91.b
vlcerum differentiæ quibus notis uel signis dignoscantur Tagaul. libro tertio capit. 4. pag. 93.b
vlcus quo à uulnere differat 91.a
vlcerum diuisio 161.b. 205.a

vlcerum genera quinque capitalia 160.a
vlcera colli & capitis 95.a
vlcera artuum siue partium extremarum pagina 95.a
vlcera pudendi 136.b
vlceris labra callosa 99.a
de Vlcere cum tumore particulæ Tagaul.lib.3. cap.8. pag.96.b
vlcera in quibus partibus periculosa 94.b
vlceris symptomata 91.b
vlcerum accidentia 160.a
vlcera annua & diuturna 94.b
vlcus ἀπερίστατον 136.a
vlcus apostematosum 94.a
vlcerum apostemat.prohibentia Iac. Don. li. de simpl.medic.cap.4. pag.384.a
vlcus cacoëthes 94.a
vlcerum calidorum signa 159.b
vlcera cancerosa 135.b
vlcus cancerosum 94.a
vlceribus cancrosis conferentia Iac.Don.li.de simpl.medic.cap.4. pag.387.a
vlcera capitalia 203.b
vlcera casida 94.b
vlcus cauernosum 94.a.169.b
vlcera circunglabra 94.b
vlcera totius corporis colorem repræsentantia ibidem
vlcus compositum 163.b.205.b
vlceris compositi curatio 205.b
vlceris contumacis duplex genus 136.b
vlceris corrosio 166.a
vlcus corrosiuum, siue ardens 94.a.169.b
de Vlcere corrosiuo Tagau.li.3.cap.16. pagina 102.b
vlceribus corrosiuis conferentia Iac.Don.lib. de simplic.medic.cap.4. pag.387.a
vlcus crucians 94.a
vlcus crustosum 22.a
vlceri crustoso quid imponendum 23.a
vlcerum crustas resoluentia ibidem
vlcus cuniculosum 94.a
vlcus depascens ibidem
vlceris depascentis medicamenta qualia esse debeant pag.270.b
vlcerum durities 166.a
vlcera dura 94.b
vlcerum duritiei conferentia Iaco.Don.lib. de simpl.medic.cap.4. pag.384.a
vlceris cum duritie & decoloratione labrorũ curatio Tagaul.li.3.cap.11. pag.97.b
de Vlceribus dysepuloris inueteratis & ijs quæ cacoëthe, & chironia dicunt Tagaul. libro 3. cap.15. pag.99.a
vlcus δύσκρατον, id est, intemperatum 94.a
vlceris dyscrati, id est, cum intemperie iuncti, curatio Tagaul.li.3.cap.7. pag.96.a
de Vlcere exedente Tagault.li.3.cap.16. pag. 102.b
vlceris exedentis causæ 102.b
vlceris exedentis curatio ibidem
vlcus fistulosum 94.a
vlcus fraudulentum 103.b
vlcera frigida 94.b.163.a
vlcerum frigidorum signa 159.b
vlceris humidi causæ 272.a
vlceris humidi ex imbecillitate notæ pagina 275.a
vlceris humidi ex intemperie notæ 275.a
vlceris humidi curatio 272.a
vlceribus humidis iuncturarum quibus medicinis succurrendum pag.275.a
vlceri humido propter medicam. debile, vel propter peccantem sanguinem quomodo sit succurrendum 275.a
vlcera mala 206.a
vlcerum mortalium signa 205.b
vlcerum malignorum causæ 206.a
vlcera letalia & sordida quomodo abstergenda pag.271.b
in Vlceribus malignis & contumacibus curandis summus scopus 99.b
vlcera morituri cur sicca liquescunt 312.b
vlcera nigra 94.b
vlcus putridum 169.b
vlcera putrida candenti ferro inurenda 267.a
vlcus putridum quandiu inurendum ibidem
vlceris inusti dolorẽ remittentia medic. 267.a
de Vlcere profundo et cuniculoso quod et sinus Latinis dicitur, eiusdemq; curatione Tagaul.li.3.cap.18. pag.104.a.b.&c.
vlcerum rebellium causa 138.a
vlcus rheumaticum 94.
vlceris rotunditas 168.b
vlcera rotunda 94.b
vlcus saniosum 163.a.205.a
vlceris saniosi curatio 162.b.205.b
vlcus simplex 205.a
vlcus sinuosum 104.a.b.&c.
de Vlcere sinuoso ac ualde humido Bartholo. Magg.li.de uuln.sclop.curat. 271.a
vlcus sordidum 94.a.169.a.217.b

de Vlcere sordido Bartholom. Magg. libro de uuln. sclop. curat. pag.271.a
vlceris sordidi causæ ibidem
vlceris sordidi curatio ibidem
vlceris sordidi & putris curatio Tagaul. lib. 3. cap.17. pag.103.b
vlcera spasmosa 205.b
vlcera Telephia 395.a
vlcus varicosum 94.a
vlcera uermiculantia 135.b
vlcus uerminosum 94.a
vlceris uerminosi curatio Tagaul. li.3. cap.13. pag.98.a
vlceribus verminosis conferentia Ia. Don. li. simpl. medic. cap.4. pag.387.b
vlcera uiridia 94.b
vlcus uirulentum 93.b.168.b.217.b
de vlcere uirulento Tagault. libro 3. capit.16. pag.102.b
vlcerum curatio in uniuersum Tagault. lib.3. cap.6. pag.95.a
vlcerum curatio in quibus consistat Ang. Bolog. de curat. ulcerum exteriorum li.1. ca.1. pag.207.a
vlcerum curandorum regulæ generales Ang. Blolog. de curat. vlcerum exteriorum li.2. capite.1. pag.208.b
vlceribus conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.3. pag.376.b. cap.4. pag.381.b
vlceris sanatio mediocris siccatio est 95.b
vlcera curatu facilia 203.a
vlcus paruum non negligendum 139.b
vlcerum salubrium signa 205.b
vlceri quæ imponenda 17.b
vlceris digestio 168.b
vlcerum abluendorum ratio 135.a
vlcus quibus aquis sit lauandum 267.a
vlceris mundificatio 104.a
vlcera mundificantia & abstergentia remed. Iac. Don. li. de simplic. medic. cap 4. pagina 383.b
vlcera omnia persanans medicamentum 137.b
vlceri vinum est optimum medicamentum pagina 71.b
vlcus dilatari tribus modis potest 278.b
vlcus omne exiccari desyderat 30.a
vlceribus exiccandis quæ simplicia idonea pagina 272.b
vlceribus infantium & mulierum conferentia Iac. Don. li. de simplic. medic. cap.4. pagina 383.b
vlceris in uena curatio 83.b
in Vlcerata parte malæ complexionis curatio Ang. Bolog. de curat. ulcerum exter. lib.2. cap.7. pag.211.a
vlceribus ex adustione conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.3. pag.381.a
vlceris contusi curatio Tagaul. li.3. cap.9. pag. 97.a
vlceris dirupti & cum oßis corruptione complicati curatio, Tagau. li.3. cap.14. pag.98.a
vlcerum forma fistularis curatio Ang. Bolog. de curat. vlcerum exter. lib.2. capit.2. pag.209.a
vlceribus melinis conferentia Iac. Don. lib. de simpl. medic. cap.4. pag.387.b
vlceris phlegmonosi curatio 96.b
vlceribus { malignis, fraudulentis, antiquis, ambulatiuis, difficilis consolidationis } conferentia Iaco. Don. li. de simpl. medic. cap. 4. pagina 384.b
vlceribus ostracatis conferentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap.4. pag.387.b
vlcerum periculosorum signa 159.b
* vulnera facilem uel difficilem curationem habentia 54.b.92.b.159.b.160.a.203.a
vlceris non sanescentis variæ causæ 99.a
vlcerum consolidationem quæ impediat Ang. Bolog. de curat. ulcerum exteriorum lib.1. cap.2.3.4. pag.207.a
vlcera quæ non permanent in cicatrizatione pag.203.a
in Vlceris cauitate carne replenda quæ sint cōsyderanda 255.b
vlcus ante morbum vel in ipso morbo renascens 94.b
vlcus se renouans ibid.
vlmus & è folliculis aqua 140.a
Vnguenta quot & quæ sint in communi practicantium vsu Ang. Bolog. li. de unguent. cap.1. pag.216.b
vnguentum AEgyptiacum 23.a. 40.b. 97.a 161.a. 209.a
vnguentum Apostolorum 219.a
vnguentum Auicennæ longè optimum pagina 101.a
vnguenta communia 216.b
vnguentum Damascenum 219.a
vnguentum Dini 80.a
vnguentum Rogerij 39.a.67.a

vnguentum Saturninum 218.b
vnguenti de alabastro vtilitas 315.a
vnguentum album communitatis pag.139.a 162.b
vnguentum album Pauli 282.b
vnguentum aureum 8.a
vnguentum camphoratum 169.a
vnguenta capitalia 216.b
vnguenta cap. Ang. Bolog. li. de vnguent. capite 5. pag. 219.b
vng. de cerussa coctum 216.b
vnguentum citrinum 282.a
vnguentum colophoniæ 283.a
vnguentum Diapompholygos Theodorici pagina 47.a
vnguentum gloriæ 140.b
vnguenta Merculia 216.b
vnguenta Mercurialia Ang. Bolog. li. de ung. cap. 6. pag. 220.b
vnguenta de Molybdena 283.a
vnguenta de minio 218.b
vnguentum nigrum 218.b
vngenta de plumbo 218.b
vnguentum resinatum 218.a
vnguentum de tutia 283.a
vnguentum venereum 219.a
vnguentum ex vermibus 86.a
vnguentum ad cancros vlceratos 110.a
vnguentum carnis vnctuosæ remotiuum pag. 157.b
vng. carnosæ & molli particulæ conueniens 255.b
vnguentum incarnatiuum cum abstersione pag. 163.a
vnguentum cicatrizatiuum 153.b. 163.a
vnguentum corrosiuum 164.b
vnguenta defensiua Ang. Bolog. li. de vnguēt. cap. 2. pag. 216.b
vnguenta digestiua Ang. Bolog. li. de vnguēt. cap. 3. pag. 217.a
vnguenta erysip. conuenientia 269.b
vnguenta mundificatiua Ang. Bolog. li. de vnguent. cap. 4. 217.b
vnguentum nobile aduersus scabiem pagina 170.a
vnguenta super tumorem iam apertum applicanda 17.b
vnguenta ulceribus depascentib. idonea 270.b
vnguenta vulneribus adhibenda, mollia esse debent 253.b
vnguentum vulnerum neruorum 158.a
vnctuosa medicamenta vlcus reddunt sordidum pag. 254.a
vnio in partibus organicis semel diuisis est impossibilis pag. 53.b
Vomica 197.b
de Vomica aperienda Hole. libro 6. cap. 6. pag. 133.b
vomitus in uulneribus utilis 62.b
Vrinæ retentio 182.a
vrinarij meatus adeò tenella est substantia, ut erodentia medicamenta ferre nequeat pag. 308.a
Vsnea quid 33.a
vstio Arabica 394.a
vstio cancri exulcerati 109.b
vstio infantium 393.b. 394.a
vstionis locum ulcerari prohibentia Iac. Don. li. de simpl. medic. cap. 3. pag. 381.a
vstio expeditissimum contrà morsus uenenatos remedium 80.b
vstionis dolorem mitigantia Iaco. Don. lib. de simpl. medic. cap. 1. pag. 367.b
Vuæ passæ melligo 153.a
de Vulneribus Tractat. Mariani Sancti Barol. 155.a. &c.
Mar. San. Barol. li. Quidditat. de modo examinandi Medic. chirurg. pag. 200.a
vulneris deffinitio Tagau. li. 2. cap. 1. pag. 94.a & Mich. Ang. pag. 225.b
vulneris alia deffinitio 155.a. 200.a
vulneris deffinitionis examinatio Tagaul. li. 2. cap. 1. pag. 225.b
vulnus quid Galeno 70.b
vulnus quid apud recentiores chirurgos 70.b
vulnus & ulcus apud eos qui Græcorum libros in Latinum sermonem conuerterunt pro eodem sumuntur 49.b
vulnus saniem faciens ulcus dicitur pagina 203.a
vulnerum generalis diuisio 48.a
vulneris species 155.b
vulnerum diuersitas Mich. Ang. Blond. pag. 225.b
vulnerum differentiæ 48.a.b. 49.a.b
vulneris atque ulceris propriæ differentiæ pag. 91.b
vulnera trifariam magna & grauia reddi pag. 50.b
vulnerum causæ Tagaul. libro 2. capit. 2. pag. 50.a.b
de Vulnere ex morsu vel ictu animalium

tum venenatorum tum aliorum non ita noxiorum illato. Tagaul.lib.2.cap.11. pag. 78.a
vulnus an à globulo vel alia re factum sit, quomodo dignoscendum 256.b
vulnerum signa et iudicia. Tagaul. li.2.cap.3. pag.50.b
vulnerum notas & iudicia cognoscere apprimè est vtile & necessarium 51.a
vulnerum figura 134.a
vulnus simplex 71.a.155.b.200.a
vulnus non simplex 71.a
vulnus compositum 200.a
vulnus μέγα 139.b
de Vulnere magno percußim diuiso in superficie corporis accepto & minime profundo 71.a.b.eiusdem curatio ibidem
de Vulnere cauo cum amißione substantiæ cutis vtriusq; & carnis subiectæ tantùm non etiam oßis. Tagaul.lib.2.cap.6. pag.72.b
in omni Vulnere cauo duo spectanda 73.a
de Vulnere impleto, siue æquali Tagaul.lib.2. cap.7. pag.74.b
vulneris seu vlceris finis 91.a
vulnera quando membris impotentiam afferunt pag.53.a
vulnerum symptomata 158.b
vulneris accidentia 201.a
vulnerum apostemata 312.a.b
vulnera apostemari prohibentia remed. Iaco. Don.li.de simplic.medicamentis capite tertio pag.379.a
vulnera apostemati & dolori conferentia Iaco. Don.lib.de simplic.medicament.cap.3.pagina.379.b
de Vulnere supercrescentem carnem habente, Tagaul.li.2.cap.8. pag.75.b
in Vulneris calidi contrectatione minor dolor percipitur quàm in frigidi 256.b
vulnerum conuulsio 64.b
de Vulnere contuso, & quibusdam præter naturam tumoribus implicito. Tagaul. lib.2. cap.9. pag.76.a
vulnerum dolori & inflammationi conferentia Iac.Don.li.de simpl.medic.cap.3. pag. 379.b
vulnus ἐπίκαιρον 139.b
vulnus erysip. laborans sensibilius redditur pag.269.a
ad Vulnus semper humores possunt fluere pagina.251.b
quæ Vulnera inflammationem patiantur pag. 64.a
vulnera mortalia 200.b
vulnera letalia quæ 155.b
vulnera quæ ex neceßitate letalia 51.a
vulnera magna ex parte letalia 51.b
vulneri sæpe accidit œdema 275.b
vulnera penetrantia 52.b
vulnera periculosa 54.b.155.b.200.b
vulnera praua 51.a
de Vulnere cum profusione sanguinis ex venis aut arterijs, Tagaul.libro 2.capite 12. pag. 80.b
vulnerum spasmus 64.b
vulnera non secus ac alij morbi, sua habent tempora 253.a
de Vulnere profundo & occulto sine amißione substantiæ in carne accepto pagina 72.a
de Vulnere partis carnosæ, vel alterius partis, cum globuli sclopetarij vel alterius rei præter naturã retentione Barthol. Magg. li.de vuln.sclop.curat. pag.256.a
de Vulnere in carne accepto, Tagaul.li.2.cap. 5.pag.70.b
vulneris in carne accepti diuisio 70.b
vulnera in articulis cacoëthe esse 50.b
vulnera membrorum particularium quando ipsis mortalia 52.b
de Vulneribus ligamentorum, Tagault. libro secundo capite decimotertio pagina 83.
vulnera ligamentorum tolerant valentißima remedia 84.a
ex Vulnere neruorum quæ oriantur symptomata pag.84.a
vulnerum neruorum vnguentum 158.a
de Vulneribus oßium, Tagaul.lib.2.cap.14.pagina 88.a
ex vulnere oßium praua oboriuntur symptomata 88.a
vulnera venarum & arteriarum an suenda pag.82.a
vulnera in capite musculorum 52.b
vulnera cerebri 51.a
vulnera cerebri cur letalia 51.b
ex vulnere cerebri adolescẽs quidam reualuit pag.51.b
vulnera in temporibus quare periculosa Ioã. Lang. pag.315.b
vulnera manus sunt periculosiora pagina 157.b

vulnera venarum iugularium 51.a
vulnera Trachiæ arteriæ 52.a
vulnera pulmonis 52.a
vulnera œsophagi 52.a
vulnera ventriculi 52.a
vulnus cordis cur letale 51.a
vulnus cystis fellis 52.a
vulnera diaphragmatis quando incurabilia 52.a
vulnus epatis 51.b
vulnera intestinorum 52.a
vulnus intestini ieiuni 52. a. & cur insanabile ibidem b
vulnera lienis 52.b
vulnera renum 52.a
vulnus vesicæ 52.a
vulnus matricis 52.a
de Vulnere depascente vel serpente Bartholom. Magg. li. de vuln. sclop. curat. pagina 270.a
vulnerum curatio Mari. San. Barol. li. Quidditat. de modo exami. Medic. chirurg. pag. 200.b. &c.
vulnerum curandi ratio vniuersalis. Tagaul. libro 2. capite 4. pag. 54. & Mich. Ang. pag. 226.a
de Vulneribus sanandis secundum antiquam methodum Mich. Ang. pag. 230.a
in Vulnere curando communis recentiorum chirurgorum praxis 74.b
de Vulneratis ferendi iudicium ex scripto formula 53.a
vulnera vt plurimum sanabilia, pagina 53.a
vulnera tutiorem curationem habentia pag. 53a. & 54.b
vulnerum curandorum intentio prima pag. 54.b
vulnerum curandorum intentio secunda pag. 58.b
vulnerum curandorum intentio tertia pagina 58.b
vulnerum curandorum intentio quarta pag. 61.a
vulnerum curandorum intentio quinta pag. 63.b
in Vulneribus sanandis à quo incipiendum pagina 254.a
vulnerata membra blandissimè contrectanda pag. 252.a
de Vulnerum dolore sedando 63.b
in Vulneribus quomodo tollenda intemperies quam discrasiam vocant 64.a
vulnera maiora in demorsis à rabioso cane minus verenda quàm minora 80.b
vulneris purgatio 157.b
vulneris ligandi ratio 58.b
vulneris ligaturæ triplex genus 58.b
vulneris deligatura expulsoria 59.a
vulneris deligatura retinens 59.a
vulneris deligatura incarnatiua seu agglutinatoria 58.b
vulneris suendi modus 157.a
vulnera quæ suturis indigent, periculo non uacare 50.b
vulnerum sutura triplex 59.b
vulneris sutura agglutinatoria 59.b
vulneris sutura sanguinem supprimens pagina 60.a
vulnera suturam fugientia 201.a
vulneris caui curatio 72.b
vulneris contusi recta curandi ratio pagina 76.a
vulneribus cum contusione primis diebus non apponenda fortia medicamenta 259.a
aduersus vulnerum inflammationes & abscessus curatio 64.a
vulnere cum fractura affecti, eodem modo quo ij qui in capite vulnus accepêre, tractandi sunt 261.b
vulneris labris ne quid intercidat cauendum pag. 71.a
vulneris labijs quæ medicamenta adhibenda pag. 261.b
vulnerum simplicium in carne summo tenus acceptorum curatio 70.b
vulneris simplicis, carnosi, & profundi curatio pag. 156.a
vulnerum in neruosis partibus curatio pag. 84.b
vulneris in vena curatio 83.b
vulneribus cruentis aptum remedium pagina 71.b
vulnus quando per effluxiones curandum pag. 72.a
vulnera venenatis telis inflicta quomodo tractanda pag. 57.a
vulnera eiaculatorijs igne tormentis facta, citra methodum à chirurgis temere curari Ioann. Lang. pag. 311.b
vulnerati non sunt relinquendi sine auxilio pag. 53.b

vulnus consolidare quid 202.b
vulneris compositi vnionem impedientia pag. 201.a
vulnus cum symptomate sanari nequit pag. 262.a
vulnera quæ Celso sunt incurabilia 54.b
vuln. sclop. descriptio Alf. Ferr. de sclop. uuln. li.1.cap.1. pag.288.a
vulnus à globulis sclopetarijs acceptum quibus notis dignoscatur 249.a
vulneris sclop. globulo facti foramen quandoq; occultatur 257.a
vuln. à sclopetis vel bombardis factorum curatio Bartholom. Magg. li. quem de vulneribus huiusmodi inscripsit pag.248.b
vulneris sclop. curandi rationes Alf. Ferr. de sclop. vuln. li.1.cap.10. pag.291.a
vuln. sclopet. curandorum canones obseruandi pag.292.a
vulneribus sclopet. extrinsecis medicamenta conuenientia Alf. Ferr. de sclop. vuln. lib. 2.cap.4.pag.293.a
vulnera à sclopet. illata sint nè veneno infecta Bartholom. Magg. lib. de vulne. sclop. curat. pag.247.b.&c.
vulnera sclop. in membris principalibus accepta, quomodo sint tractanda 258.b
vulneris sclop. adustio 288.a
vuln. sclop. adustio quid & qualis sit Alfon. Ferr. de sclop. vuln. li.1.cap.a. pag.288.a
vulnera à sclopet. globulis illata non esse adusta Bartholom. Magg. li. de vuln. sclop. curatione pag.243.b.&c.
vuln. sclop. contusio 290.a
vuln. sclop. fractura 291.a
vulneris sclop. in neruosa parte accepti curatio 258.b
vuln. sclop. ex contusione venæ aut arteriæ ruptæ, difficile coalescunt 258.b
vulnus sclop. quando difficillime sanetur pag. 258.a
de Vuln. sclop. internis Alf. Ferr. de sclop. vulne. li.3.cap.1.pag.301. a. curatio eorundem cap.2. pag.301.b
in Vulneribus sclop. internis curandis victus & medendi ratio Alf. Ferr. de sclop. vuln. li.3.cap.4. pag.303.a

Y

ὑπερβατ☉ laqueus. Oribasius de laqueis pagina 340.b
ἧλοι 30.b

Z

Zambana 140.a
Zodiacus 185.b
zodiaci signa 186.a

FINIS INDICIS.

Errata quædam lector sic emendabit.

Numeri foliorum 227. & 228. præteriti sunt, sed ita vt nihil omissum sit. Folio 360.b. inscriptio sit, IACOBI DONDI. *Foliū 390.a. inscribatur* REMEDIA CHIRVRGICA. *Cætera leuioris sunt momenti, quàm vt poßint remorari Lectorem.*